POCZET ZWIERZCHNIKÓW DZIELNIC MIASTA KRAKOWA

(1396–2018)

Urząd Miasta Krakowa

V
B
J
C
A

POCZET
ZWIERZCHNIKÓW DZIELNIC MIASTA KRAKOWA
(1396–2018)

1334129

4460 A

POCZET
ZWIERZCHNIKÓW DZIELNIC MIASTA KRAKOWA
(1396–2018)

Biblioteka Jagiellońska
1002514342

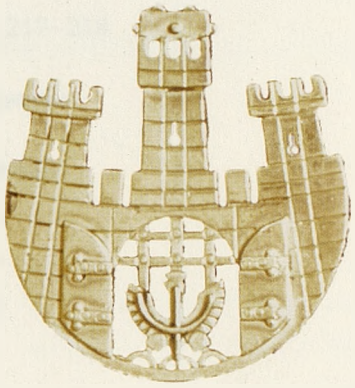

Kraków 2018

ISBN 978-83-931297-4-4

Kraków

© Urząd Miasta Krakowa, Kancelaria Prezydenta
pl. Wszystkich Świętych 3-4, 31-004 Kraków
tel.: 012 616 13 85, e-mail: kp.umk@um.krakow.pl
Kraków 2018

ARCHIWUM
NARODOWE
W KRAKOWIE

A 301231 III

Powstanie niniejszego tomu wydawca zawdzięcza
współpracy i udzielonej w jej ramach daleko idącej pomocy ze strony
Archiwum Narodowego w Krakowie, za co składa podziękowanie.

BIBLIOTHECA UNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS

Na okładce tomu i stronie tytułowej łańcuch Dzielnicy Nowa Huta; powstał po roku 1954, pozostawał w gestii przewodniczącego Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta do roku 1972, następnie w latach 1973–1990 naczelnika Dzielnicy Kraków-Nowa Huta, od roku 1990 znajduje się w dyspozycji Urzędu Stanu Cywilnego w Krakowie (pierwotnie wizerunki godła państwowego, centralny i w herbie miasta, były bez koron, które dodane zostały z początkiem lat 90. XX w.)

A Bibl. Jagiell.

POCZET ZWIERZCHNIKÓW DZIELNIC MIASTA KRAKOWA (1396–2018)

Kraków 2018

Opracowanie:
Bogdan Kasprzyk

Konsultacja naukowa:
prof. dr hab. Stanisław Grodziski
prof. dr hab. Jerzy Malec
dr hab. Marcin Starzyński
dr Kamila Follprecht

Współpraca w kwerendach archiwalnych
Adam Sasinowski

Współpraca w wizualizacji kartograficznej
Krzysztof Kodura
Bartosz Marjankowski

Autorzy zdjęć i reprodukcji:

Wiesław Majka
fotografie na stronach:
50–54, 56–57, 60 – dolne, 152–153, 217–218

Małgorzata Multarzyńska-Janikowska
fotografie z zasobów
Archiwum Narodowego w Krakowie

Roman Tekieli
fotografie na stronach:
58–59, 60 – górne, 61, 362

Andrzej Buczkowski
fotografia na s. 801, nr 452

Jan Zych
fotografia na s. 13

oraz pracownie reprograficzne
przywołanych w podpisach placówek

Redakcja:
Marta Stęplewska

Współpraca redakcyjna:
Agnieszka Staniszewska

Korekta:
Marta Stęplewska

Opracowanie graficzne,
projekt okładki,
DTP:
Rafał Sosin

Współpraca organizacyjna
przy
opracowywaniu tomu:
Monika Bugała
Mariusz Kisiel

Współpraca organizacyjna
wydawnicza:
Urszula Florczyk

Współpraca
informatyczna:
Jacek Kasprzyk
Tomasz Ostrowski

Umowy
licencyjne:
Julita Michalska

Druk
i oprawa:
Drukarnia Skleniarz
Kraków

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne 13

Wprowadzenie 15

Historia podziałów administracyjnych Krakowa 25
1. Uwagi systematyzujące 27
2. Dzielnica administracyjna a dzielnica katastralna 32
3. Etapy przekształceń – przestrzeń i ustrój 62

Pierwszy podział terytorialny Krakowa – na 4 kwartały (przed 1396–7.04.1792 oraz 12.09.1792–4.03.1794) 255
1. Dane ogólne i plan miasta 257
2. Przykładowe przywołanie starszych, hetmanów i rotmistrzów kwartałów 259
Kwartał Grodzki 259
Kwartał Garncarski 264
Kwartał Sławkowski 269
Kwartał Rzeźniczy 273

Drugi podział terytorialny Krakowa – na 4 cyrkuły (7.04.1792–12.09.1792 oraz 24.04.1794–15.06.1794) 279
1. Dane ogólne i plan miasta 281
2. Poczet wójtów cyrkułowych 283
Cyrkuł I Krakowski 283
Cyrkuł II Kazimierski 285
Cyrkuł III Garbarski 287
Cyrkuł IV Kleparski 290

Trzeci podział terytorialny Krakowa – na 3 wydziały (4.03.1794–24.04.1794 oraz 15.06.1794–1.09.1802) 293
1. **Dane ogólne i plan miasta** 295
2. **Poczet burmistrzów wydziałowych** 297
Wydział I Miasto Kraków 297
Wydział II Przedmieście Kleparz 299
Wydział III Przedmieście Garbary–Piasek 301

Czwarty podział terytorialny Krakowa – na miasto i 3 wydziały (1.09.1802–pocz. 1811) 305
1. **Dane ogólne i plan miasta** 307
2. **Poczet burmistrzów wydziałowych w 3 wydziałach** 309
Miasto Kraków 309
Wydział Pierwszy Przedmieście Kazimierz 311
Wydział Drugi Przedmieście Kleparz 313
Wydział Trzeci Przedmieście Garbary–Piasek 315

Piąty podział terytorialny Krakowa – na 4 gminy (pocz. 1811–3.05.1815) 317
1. **Dane ogólne i plan miasta** 319
2. **Poczet intendentów policji gmin** 321
Gmina I Kraków 321
Gmina II Kazimierz 323
Gmina III Kleparz 325
Gmina IV Podgórze 327

Szósty podział terytorialny Krakowa – na 3 gminy (3.05.1815–31.07.1816) 329
1. **Dane ogólne i plan miasta** 331
2. **Poczet intendentów policji gmin** 333
Gmina I Kraków 333
Gmina II Kazimierz 335
Gmina III Kleparz 337

Siódmy podział terytorialny Krakowa – na 11 gmin miejskich (1.08.1816–7.12.1838) 339
1. **Dane ogólne i plan miasta** 341
2. **Poczet wójtów gmin miejskich** 343
Gmina I 343
Gmina II 348

Gmina III 350
Gmina IV 354
Gmina V 357
Gmina VI 361
Gmina VII 368
Gmina VIII 373
Gmina IX 377
Gmina X 382
Gmina XI 386

Ósmy podział terytorialny Krakowa – na 5 cyrkułów-obwodów (7.12.1838–20.07.1855) 391
1. **Dane ogólne i plan miasta** 393
2. **Poczet komisarzy cyrkułowych i obwodowych** 395
Cyrkuł I – od roku 1848 Obwód I 395
Cyrkuł II – od roku 1848 Obwód II 401
Cyrkuł III – od roku 1848 Obwód III 409
Cyrkuł IV – od roku 1848 Obwód IV 419
Cyrkuł V – od roku 1848 Obwód V 426

Dziewiąty podział terytorialny Krakowa – na 3 obwody (21.07.1855–31.03.1910) 431
1. **Dane ogólne i plan miasta** 433
2. **Poczet komisarzy obwodowych** 435
Obwód I 435
Obwód II 444
Obwód III 454

Dziesiąty podział terytorialny Krakowa – na 4 obwody (1.04.1910–30.06.1915) 465
1. **Dane ogólne i plan miasta** 467
2. **Poczet komisarzy obwodowych** 469
Obwód I 469
Obwód II 471
Obwód III 477
Obwód IV 481

Jedenasty podział terytorialny Krakowa – na 5 obwodów (1.07.1915–6.10.1928) 493
1. **Dane ogólne i plan miasta** 495

2. Poczet komisarzy obwodowych 498
Obwód I 498
Obwód II 501
Obwód III 504
Obwód IV 506
Obwód V 524

Dwunasty podział terytorialny Krakowa – na 9 obwodów (7.10.1928–31.12.1937) 533
1. Dane ogólne i plan miasta 535
2. Poczet komisarzy obwodowych 537
Obwód I 537
Obwód II 540
Obwód III 543
Obwód IV 546
Obwód V 549
Obwód VI 553
Obwód VII 556
Obwód VIII 561
Obwód IX 565

Trzynasty podział terytorialny Krakowa – na 6 obwodów (1.01.1938–1.06.1941) 569
1. Dane ogólne i plan miasta 571
2. Poczet kierowników miejskich urzędów obwodowych 573
Obwód I 573
Obwód II 577
Obwód III 581
Obwód IV 584
Obwód V 588
Obwód VI 593

Czternasty podział terytorialny Krakowa – na 10 obwodów (1.06.1941–25.05.1951) 597
1. Dane ogólne i plan miasta 599
2. Poczet kierowników miejskich urzędów obwodowych, od 1946 r. naczelników miejskich urzędów obwodowych, od 1950 r. kierowników urzędów obwodowych 602
Obwód I 602
Obwód II 606
Obwód III 610

Obwód IV 616
Obwód V 622
Obwód VI 631
Obwód VII 642
Obwód VIII 646
Obwód IX 650
Obwód X 654

Piętnasty podział terytorialny Krakowa – na 10 obwodów i 1 dzielnicę (26.05.1951–28.11.1954) 661
1. Dane ogólne i plan miasta 663
2. Poczet kierowników urzędów obwodowych i przewodniczących Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta 665
Obwód I 665
Obwód II 669
Obwód III 671
Obwód IV 674
Obwód V 676
Obwód VI 678
Obwód VII 680
Obwód VIII 682
Obwód IX 684
Obwód X 686
Dzielnica Nowa Huta 688

Szesnasty podział terytorialny Krakowa – na 6 dzielnic (29.11.1954–31.12.1972) 691
1. Dane ogólne i plan miasta 693
2. Poczet przewodniczących prezydiów dzielnicowych rad narodowych 695
Dzielnica Stare Miasto 695
Dzielnica Zwierzyniec 699
Dzielnica Kleparz 702
Dzielnica Grzegórzki 705
Dzielnica Podgórze 707
Dzielnica Nowa Huta 710

Siedemnasty podział terytorialny Krakowa – na 4 dzielnice (1.01.1973– 27.03.1991) 713
1. Dane ogólne i plan miasta 715

2. Poczet przewodniczących prezydiów dzielnicowych rad narodowych, naczelników dzielnic i kierowników delegatur UMK 718
Dzielnica Śródmieście 718
Dzielnica Krowodrza 722
Dzielnica Nowa Huta 726
Dzielnica Podgórze 729

Osiemnasty podział terytorialny Krakowa – na 18 dzielnic (od 27.03.1991 r.) 733
1. Dane ogólne i plan miasta 735
2. Poczet przewodniczących rad i zarządów dzielnic 737
Dzielnica I Stare Miasto 737
Dzielnica II Grzegórzki 741
Dzielnica III Prądnik Czerwony 747
Dzielnica IV Prądnik Biały 752
Dzielnica V Krowodrza 757
Dzielnica VI Bronowice 761
Dzielnica VII Zwierzyniec 764
Dzielnica VIII Dębniki 768
Dzielnica IX Łagiewniki–Borek Fałęcki 771
Dzielnica X Swoszowice 775
Dzielnica XI Podgórze Duchackie 779
Dzielnica XII Bieżanów–Prokocim 782
Dzielnica XIII Podgórze 786
Dzielnica XIV Czyżyny 790
Dzielnica XV Mistrzejowice 794
Dzielnica XVI Bieńczyce 798
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie 802
Dzielnica XVIII Nowa Huta 805

Spisy alfabetyczny i chronologiczny zwierzchników dzielnic 809

Posłowie 825

Wykazy skrótów i literatury 833

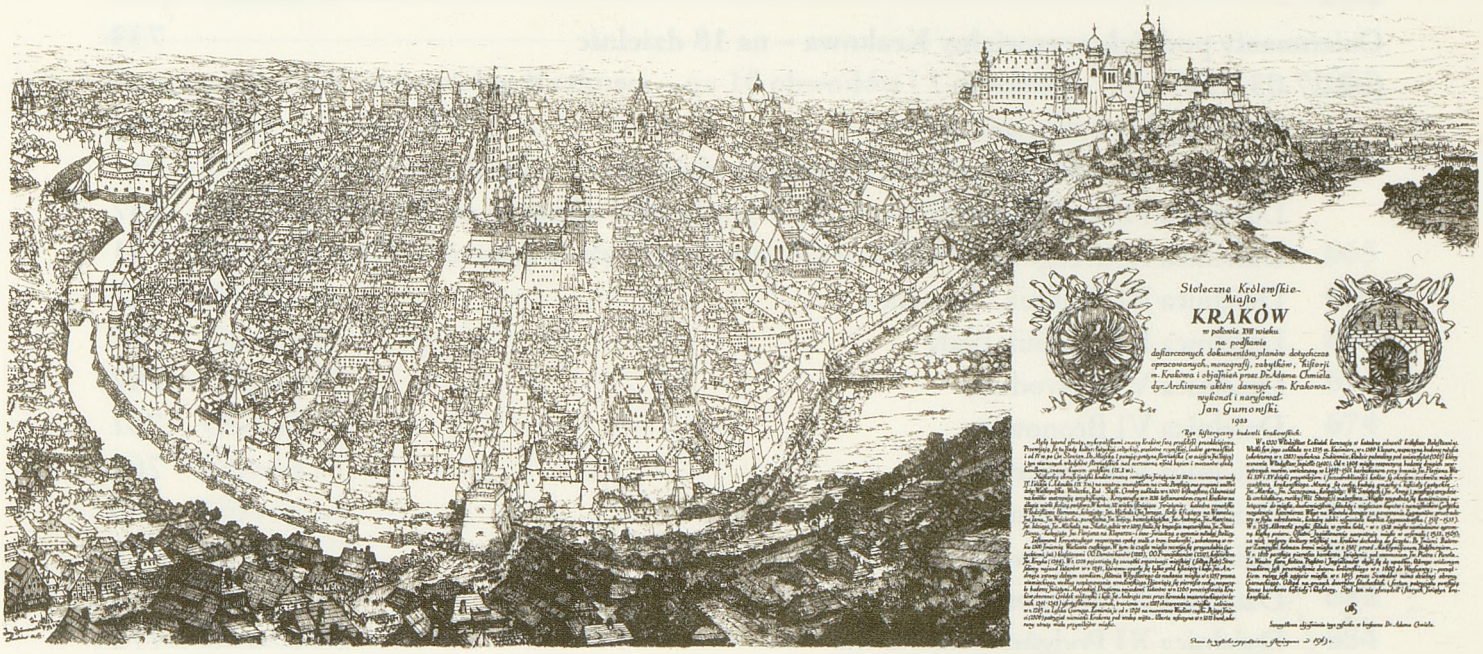

Grafika zatytułowana: Stołeczne Królewskie Miasto Kraków w połowie XVII wieku na podstawie dostarczonych dokumentów, planów dotychczas opracowanych, monografii, zabytków, historji m. Krakowa i objaśnień przez dr. Adama Chmiela dyr. Archiwum aktów dawnych m. Krakowa wykonał i narysował Jan Gumowski 1933, *z odautorskim dopiskiem Gumowskiego:* Praca ta została uzupełniona i skończona w 1943 r.
(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

SŁOWO WSTĘPNE

Każda część Miasta [...] względem [...] ogółu tego miasta, którego jest częścią, znaczyć będzie część jego nieoddzielną, jedno ciało składniącą.

W ten oto sposób ustawa Sejmu Czteroletniego *Urządzenie wewnętrzne miast wolnych Rzeczypospolitej w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim* uchwalona 24 czerwca 1791 r. eksponowała jedną z zasadniczych cech dzielnicy miejskiej. Dla Krakowa ustawa ta zamykała kilkusetletnią historię kwartałów miejskich, otwierając jednocześnie trwający nadal czas podziałów wewnętrznych miasta na dzielnice, w rozumieniu już nowoczesnym, obowiązującym do dzisiaj.

Oddawany obecnie tom dotyczy właśnie dzielnic Krakowa – tych „części na jedno ciało składających się". Prezentuje zwierzchników dzielnic osadzonych w zmieniających się terytorialnie i ustrojowo podziałach wewnętrznych miasta i jednostkach tych podziałów.

Jest to czwarty tom publikowanej przez krakowski samorząd serii wydawniczej poświęconej postaciom, które – na swych kierowniczych stanowiskach we władzach miasta lub terenów w perspektywie do miasta przyłączanych – przyczyniały się do budowania Krakowa i jego rozwoju.

Poprzednio ukazały się:

- *Poczet sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów miasta Krakowa (1228–2010)*, Kraków 2010,
- *Poczet sołtysów, wójtów i burmistrzów miast, jurydyk, wsi i gmin przyłączonych do Krakowa do 1915 roku*, Kraków 2013,
- *Poczet sołtysów i wójtów wsi, gmin i gromad przyłączonych do Krakowa po 1915 roku*, Kraków 2015.

W tych przywołanych tomach kanwą dla prezentacji postaci były, równolegle z przemianami ustrojowymi miasta, zmiany jego granic. Ukazano więc w nich rozwój przestrzenny Krakowa od średniowiecza po czasy nam współczesne.

Nieco inaczej rzecz się ma w przypadku niniejszego tomu *Poczet zwierzchników dzielnic miasta Krakowa (1396–2018)*. Tutaj kanwą dla prezentowanych postaci stała się przede wszystkim historycznie ukształtowana sekwencja podziałów wewnętrznych miasta, na którą składa się 18 jednoznacznie wyodrębnionych etapów podziałów administracyjnych Krakowa na dzielnice.

W niczym nie umniejszając pierwszoplanowej roli ukazywanych tu postaci zwierzchników dzielnicowych, szczególnej uwadze polecam tę właśnie, zebraną w kompletną i uporządkowaną w całość historię podziałów wewnętrznych miasta. Bezsprzecznie jest to wartość sama w sobie i *novum* w historiografii Krakowa, znaczący efekt badań źródłowych opartych o drobiazgowe kwerendy w miejskich archiwaliach. W ten oto sposób możemy spojrzeć na historię Krakowa inaczej, tym razem przez pryzmat jego dzielnic, gdzie uwidaczniają się i przestrzeń, i organizacja ustrojowa na szczeblu bezpośrednio niższym od ogólnomiejskiego.

W dziejach Krakowa dzielnice miasta przybierały różne nazwy: kwartały, cyrkuły, wydziały, gminy, obwody, dzielnice. Różnie też nazywały się funkcje, urzędy czy stanowiska ich zwierzchników: wójtowie cyrkułów, burmistrzowie wydziałów, intendenci policji gmin, wójtowie gmin, komisarze obwodów, kierownicy i naczelnicy obwodowi, przewodniczący prezydiów rad narodowych dzielnic, naczelnicy dzielnic, przewodniczący rad i zarządów dzielnic.

Ale kwestia nazewnictwa jest pochodną, przede wszystkim zróżnicowane były prawny status dzielnic i w ślad za tym pozycja ustrojowa zwierzchników. Z jednej strony mamy cyrkuły z 1792 r. na prawach miasteczek niepodzielonych na cyrkuły, wydziały z lat 1794–1811 oraz gminy Rzeczypospolitej Krakowskiej z instytucjami decentralizacji, dzielnice z lat 1954–1990 jako podstawowe (równe gminom) jednostki podziału terytorialnego kraju oraz władzy i administracji państwowej, wreszcie współczesne nam dzielnice z pochodzącymi z bezpośrednich wyborów radami oraz zarządami będącymi samorządowymi gospodarzami na swoim terenie. Z drugiej strony – cyrkuły, gminy i obwody ze zwierzchnikami i ich biurami stanowiącymi tylko pomocniczą, terenową emanację Magistratu i w jego imieniu działającymi, w ramach większego lub mniejszego stopnia dekoncentracji zadań (lata 1838–1954).

Bez względu na te wszystkie różnice właściwe zmiennym dziejom tom ten przekazuje klarowny obraz organizowania przez wieki przestrzeni w obrębie granic miasta i lokowania w wydzielanych jednostkach zarządów – w różnym ich kształcie, ale w każdym przypadku tak czy inaczej podległych zarządowi całości, czyli miasta. Jest to więc swego rodzaju historia kształtowania dzielnic krakowskich, a że historię piszą ludzie przez swoje działanie, tom ten prezentuje poczet zwierzchników dzielnic – jednolity łańcuch postaci, które kierując powierzoną sobie częścią miasta, tworzyły Kraków, każda w sobie właściwym czasie i w zakresie spełnianej przez siebie roli.

Niech nieznani zostaną przywróceni dla pamięci, a znani – zapisani dla przyszłości. Z tą intencją przekazuję Czytelnikom niniejszy tom.

Jacek Majchrowski
Prezydent Miasta Krakowa

WPROWADZENIE

Tytuł tego tomu, o ile miałby w pełni harmonizować z tytułami poprzednich tomów niniejszej serii wydawniczej, o której mowa w *Słowie wstępnym*, powinien – co konstatuje się z lekkim przymrużeniem oka – brzmieć: *Poczet starszych, hetmanów i rotmistrzów kwartałów oraz wójtów cyrkułów, burmistrzów wydziałów, intendentów policji gmin, wójtów gmin miejskich, komisarzy cyrkułów, komisarzy obwodów, zastępców komisarzy kierujących filiami obwodowymi, kierowników miejskich urzędów obwodowych, naczelników miejskich urzędów obwodowych, naczelników obwodów, zastępców kierowników w ekspozyturach obwodowych, kierowników w ekspozyturach obwodowych, przewodniczących prezydiów dzielnicowych rad narodowych, naczelników dzielnic, kierowników delegatur Urzędu Miasta Krakowa w dzielnicach i byłych dzielnicach oraz przewodniczących rad i zarządów dzielnic miasta Krakowa (1396–2018)*.

Posiłkując się jednak pojęciami i nazwami zbiorczymi, przedmiot tomu ujęto zwięźle: *Poczet zwierzchników dzielnic miasta Krakowa (1396–2018)*. Zatem terminy „zwierzchnicy" i „dzielnice" są tu zbiorcze i w tym sensie umowne; desygnatami tak nazwanych pojęć są zróżnicowane rozwiązania przestrzenne i ustrojowe.

„Dzielnice" rozumiane są tu jako formalnie wyodrębniane w ramach wewnętrznych podziałów terytorialnych miasta jego części, ustanawiane dla realizacji określonej koncepcji sprawowania władzy miejskiej w ramach szerszego systemu ogólnoustrojowego, historycznie występujące w różnych konfiguracjach przestrzennych i pod różnymi nazwami. Tu interesują nas zatem dzielnice pełniące co najmniej funkcje administracyjne (mogą mieć też funkcje inne, np. polityczne, gdy stanowią okręgi wyborcze dla wyboru reprezentacji), będące siedzibą władz o charakterze ogólnym, a nie wyspecjalizowanym, branżowym – bez względu na model ustrojowy tych władz (mogą mieć rozbudowane własne organy uchwałodawcze i wykonawcze, posiadać natomiast tylko przedstawicielstwa miejskiej władzy wykonawczej). Szczególnie należy podkreślić – co w dalszych wywodach okaże się istotne – że nie są to dzielnice katastralne, osadzone w podziałach, najogólniej ujmując, topograficzno-gruntowych. Szerzej będzie o tym mowa w kolejnym rozdziale.

I jeszcze uwaga porządkująca: pojęcie „dzielnica" jest w tym tomie używane w dwojakim znaczeniu: jako nazwa pojęcia zbiorczego, o którym wyżej mowa, jak też jako nazwa własna jednostek podziału wewnętrznego miasta od roku 1954 (z zastrzeżeniem Dzielnicy Nowa Huta ustanowionej w roku 1951) do czasów obecnych.

„Zwierzchnicy" to w tym przypadku kierujący dzielnicami, stojący na czele władzy wykonawczej ustanowionej dla dzielnicy czy delegowanej do niej. Wchodzą tu w grę jednoosobowe władze wykonawcze, a także przewodniczący kolegialnych organów wykonawczych, właściwych w latach 1954–1972 (dla Dzielnicy Nowa Huta od roku 1951) oraz od 1991 r. Jest to zatem zbiór rządców dzielnic o różnym statusie prawno-ustrojowym, występujących pod różnym nazewnictwem oficjalnym, zgodnie z rozwiązaniami właściwymi dla danego okresu dziejowego miasta i jego dzielnic. Do zbioru tego włączono:

- pełniących obowiązki (p.o.) zwierzchnika – w przypadkach, gdy danej osobie taką właśnie rolę „p.o." urzędowo powierzono, ale także w przypadkach, gdy – mimo braku oficjalnego powierzenia – dana osoba faktycznie w tę rolę weszła z oficjalnej swojej pozycji zastępcy zwierzchnika, jednak pod warunkiem, że na urzędzie zwierzchnika istniał *vacat* (czyli wykluczono sytuacje czasowego zastępowania zwierzchnika w okolicznościach np. jego urlopu lub choroby);
- kierowników filii obwodowych (lata 1910–1937) oraz ekspozytur obwodowych (lata 1938–1949), w rzeczywistości zawiadujących częściami dzielnic;
- jedynie na zasadzie przykładowego przywołania: „quasi-zwierzchników" kwartałów, to jest starszych, hetmanów i rotmistrzów (do roku 1792 i ponownie w latach 1792–1794) – dla kwartałów nie ustanawiano odrębnych zwierzchników, powoływano tam co najwyżej „quasi-zwierzchników"; nad całością kwartałów nadzór pełnił jeden miejski urzędnik, hutman ratuszny, niemieszczący się w przyjętych tu kryteriach pojęcia „zwierzchnika dzielnicy".

Tytułowy przedział czasowy 1396–2018 obejmuje okres od pierwszej znanej wzmianki o kwartałach z 19 czerwca 1396 r. do zamknięcia tomu z końcem lutego 2018 r. Rok 1396 w ścisłym ujęciu odnosi się jednak tylko do podziału wewnętrznego miasta na kwartały – nie odnosi się natomiast do zwierzchników, których w kwartałach, jak wyżej wskazano, nie było. Zwierzchnicy dzielnic w przyjętym tu znaczeniu tego pojęcia pojawili się w roku 1792.

Dla klarowniejszego obrazu zestawmy przedmiot i zawartość tomu:

Podział miasta	Lata obowiązywania	Jednostki podziału – dzielnice	Zwierzchnicy w jednostkach podziału – dzielnicach
pierwszy	przed 1396–1792 oraz 1792–1794	4 kwartały	brak zwierzchników kwartałów (dla obrony miasta starsi, hetmani i rotmistrzowie)
drugi	1792 r. oraz 1794 r.	4 cyrkuły	wójtowie cyrkułowi
trzeci	1794 r. oraz 1794–1802	3 wydziały	burmistrzowie wydziałowi

czwarty	1802–1811	miasto i 3 wydziały	w jednostce „miasto" brak zwierzchników, w wydziałach burmistrzowie wydziałowi
piąty	1811–1815	4 gminy	intendenci policji gmin
szósty	1815–1816	3 gminy	intendenci policji gmin
siódmy	1816–1838	11 gmin miejskich	wójtowie gmin miejskich
ósmy	1838–1855	5 cyrkułów od 1848 r. obwodów	komisarze cyrkułowi od 1848 r. komisarze obwodowi
dziewiąty	1855–1910	3 obwody	komisarze obwodowi
dziesiąty	1910–1915	4 obwody	komisarze obwodowi oraz kierujący filiami obwodowymi zastępcy komisarza
jedenasty	1915–1928	5 obwodów	komisarze obwodowi oraz kierujący filiami obwodowymi zastępcy komisarza, od 1920 r. komisarze kierujący filiami
dwunasty	1928–1937	9 obwodów	komisarze obwodowi oraz komisarze kierujący filią obwodową
trzynasty	1938–1941	6 obwodów	kierownicy miejskich urzędów obwodowych oraz zastępcy kierowników dla ekspozytur obwodowych
czternasty	1941–1951	10 obwodów	kierownicy miejskich urzędów obwodowych, od 1946 r. naczelnicy miejskich urzędów obwodowych, od 1950 r. kierownicy urzędów obwodowych oraz kierownicy ekspozytur obwodowych (do 1949 r.)
piętnasty	1951–1954	10 obwodów oraz 1 dzielnica	kierownicy urzędów obwodowych, przewodniczący prezydium dzielnicowej rady narodowej
szesnasty	1954–1972	6 dzielnic	przewodniczący prezydiów dzielnicowych rad narodowych
siedemnasty	1973–1991	4 dzielnice	przewodniczący prezydiów dzielnicowych rad narodowych naczelnicy dzielnic kierownicy delegatur Urzędu Miasta Krakowa
osiemnasty	od 1991 r.	18 dzielnic miejskich	przewodniczący rad i zarządów dzielnic

W sumie tom obejmuje 18 etapów wewnętrznych podziałów miasta, czyli 18 różnych podziałów miasta na dzielnice, oraz całą mozaikę wielorakich kategorii zwierzchnictwa nad tymi dzielnicami. W tej całości występuje 395 postaci pełniących w dzielnicach zwierzchnie urzędy, funkcje czy stanowiska (wśród nich 75 postaci z okresu staropolskiego, będących „quasi-zwierzchnikami", przywołanych przykładowo).

Gdy 10 lat temu przystępowano do opracowywania tomu *Poczet sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów miasta Krakowa (1228–2010)*, nie

było w historiografii Krakowa pełnego spisu głów miasta od jego lokacji w 1257 r. (czy nawet wcześniej) po nasze czasy. Była to poważna luka obciążająca pokolenia krakowskich historyków, dla których widać temat ten nie był ani konieczny, ani wystarczająco atrakcyjny. Samorząd krakowski wydał więc przywołany tu tom w roku 2010, kontynuując i rozwijając temat, a to poprzez objęcie *Pocztem* także włodarzy terenów przyłączanych przez wieki do Krakowa – kolejne tomy ukazały się w latach 2013 i 2015 (*Poczet* 2010; *Poczet* 2013; *Poczet* 2015).

W sytuacji gdy nie było zainteresowania tymi zagadnieniami, nie należało też oczekiwać przekrojowych opracowań dotyczących zwierzchników dzielnic krakowskich – i takowe do tej chwili nie istniały. Wypełnienie widocznej luki samorząd miasta uznał za swój obowiązek względem poprzedników tworzących i budujących Kraków.

Jeżeli brak profesjonalnego zainteresowania postaciami zwierzchników dzielnic miasta może być intuicyjnie wytłumaczalny (temat żmudny źródłowo, a być może mało spektakularny), to brak opracowań na temat podziałów Krakowa na dzielnice jest całkowicie niewytłumaczalny. Do tej pory nikt nie podjął zagadnienia wewnętrznych podziałów miasta – przekrojowo, przez wieki, jako tematu samego w sobie, zasługującego na naukowe lub przynajmniej popularno-naukowe opracowanie, o monograficznym ujęciu nie wspominając. A przecież obiektywnie istnieje historia podziałów miasta Krakowa na dzielnice – historia dzielonej na nie przestrzeni wewnątrzmiejskiej, historia ustroju miejskiego szczebla dzielnicowego, w końcu historia ludzi dzielnicami zawiadujących. Historia dzielnic krakowskich to nieodłączny element dziejów Krakowa.

Poza dwoma wyjątkami, o których niżej, w literaturze naukowej spotyka się tylko wzmiankowania o historycznych, krakowskich dzielnicach – przy okazji innych tematów, zdawkowe i dla określonych wycinków czasowych. Największym problemem tych wycinkowych wzmiankowań jest częste, powtarzalne obarczenie kardynalnym błędem w postaci nieodróżniania dzielnic administracyjnych od dzielnic katastralnych, mieszanie ze sobą całkowicie odrębnych podziałów powierzchni miasta. Co do zasady historyczne podziały miasta na dzielnice nie są przedmiotem odrębnych badań i prawdopodobnie występuje tu zjawisko „samodzielnego życia" raz wprowadzonego do obiegu naukowego błędu, następnie powielanego. Szerzej o tym ważnym problemie w następnym rozdziale.

Najwięcej i najrzetelniej o historii krakowskich dzielnic w swoich pracach mówią dwaj autorzy: Adam Chmiel, przede wszystkim w *Ustroju miasta Krakowa 1791–1866*, rękopisie powstałym prawdopodobnie na przełomie lat 20. i 30. XX w. (Chmiel rkps, *passim*), oraz Jacek Purchla, przede wszystkim w opublikowanym w 2017 r. opracowaniu *Dzielnicowe dylematy Krakowa 1791–1991*, w: *Kraków – Metropolia*, t. II (Purchla 2017, *passim*). Przywołana cenna praca Adama Chmiela jest przygotowywana do druku przez Monikę Andrasz-Mrożek i ma szanse rychłego ukazania się nakładem Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa. Praca Jacka Purchli jest szczególnie ważna, jako że stawia i systematyzuje dotąd pomijaną problematykę historycznych dzielnic miasta, a w wymiarze dotyczącym tworzenia dzielnic nam współczesnych jest świadectwem czynnego uczestnika i kreatora rozwiązań modelowych, i to w podwójnej roli: wybitnego znawcy Krakowa i jego historii (w tym przestrzeni i rozwoju miasta) oraz ówczesnego, w latach 1990–1991, wiceprezydenta miasta Krakowa – trudno o bardziej miarodajne spojrzenie i analizę.

Z literatury popularyzatorskiej przywołać należy wydaną w 2003 r. pracę Romana Sadego *Kraków i jego dzielnice 1945–2002* (Sady 2003, *passim*), pisaną w konwencji zestawień kronikarskich przez współuczestnika życia politycznego Krakowa przed przełomem ustrojowym lat 1989/1990. Także popularyzatorski charakter miało wydane w 2011 r. opracowanie autora niniejszego tomu *Krakowskie dzielnice przez wieki* (Kasprzyk 2011, *passim*) – w nim po raz pierwszy podjęto próbę całościowego zestawienia historycznych podziałów miasta na dzielnice, wolnego od wspomnianych wyżej błędów związanych z dzielnicami katastralnymi, a także określenia organów zwierzchnich nad dzielnicami na różnych etapach podziałów miasta oraz wytyczenia granic dzielnic dla niektórych podziałów wewnętrznych na historycznych planach Krakowa. We wcześniejszej literaturze takiego całościowego ujęcia nie odnotowano – był to więc bezsprzecznie zalążek niniejszego tomu, wypełniającego teraz lukę, o której była mowa.

W kwestii historii krakowskich dzielnic administracyjnych nie chodzi jednak wyłącznie o mechaniczne zestawienie rozsypanych w literaturze czy poukrywanych w dokumentach źródłowych etapów podziałów wewnętrznych miasta na dzielnice administracyjne. Rzecz ma dwie dodatkowe płaszczyzny.

Po pierwsze niezbędne jest stwierdzenie, co było dzielnicą administracyjną miasta, a czego za taką uznać nie można. Chodzi tu głównie o obwody – jednostki podziału administracyjnego miasta funkcjonujące pod tą nazwą z przyporządkowaniem władzy miejskiej (Magistratowi, następnie Zarządowi Miejskiemu) w latach 1848–1954. W literaturze w kontekście dzielnic Krakowa obwody te albo są pomijane, albo wprost odmawia im się statusu dzielnic administracyjnych, albo w końcu są przywoływane, ale z uchylaniem się od jasnego zakwalifikowania: czy były to dzielnice administracyjne miasta czy też nie. Otóż dobitnie należy stwierdzić, że obwody były klasycznymi jednostkami ogólnego podziału administracyjnego Krakowa, tworzonymi w różnych konfiguracjach ilościowych i zadaniowych dla celów pomocniczych w administrowaniu miastem przez jego władze. Nie ma żadnego uzasadnienia dla odmawiania tym jednostkom statusu dzielnicy.

Po drugie – i niejako w konsekwencji – konieczne jest przełamanie wspominanego już błędu w postaci mieszania podziałów administracyjnych z podziałem katastralnym, czyli dzielnic administracyjnych i dzielnic katastralnych. Należy jasno stwierdzić, że dzielnice katastralne nigdy nie były jednocześnie dzielnicami administracyjnymi, nie pełniły funkcji takich dzielnic, nie zastępowały dzielnic administracyjnych, a co najwyższej w określonych i wąskich zakresach były wykorzystywane dla administrowania miastem bezpośrednio przez władze miasta lub za pośrednictwem emanacji tych władz w dzielnicach administracyjnych (w szczególności dotyczy to wyżej wskazanego okresu istnienia obwodów jako pomocniczych dzielnic administracyjnych).

Obydwa te problemy zostaną dalej rozwinięte.

Bez względu na stan literatury jako metodologicznie główną zasadę przyjęto przy pracy nad tym tomem – podobnie, jak w przypadku tomów poprzednich – opieranie się na źródłach bezpośrednich. Tom jest więc owocem dwuletnich, intensywnych kwerend źródłowych, prowadzonych przede wszystkim w różnych oddziałach Archiwum Narodowego w Krakowie oraz w Archiwum Zakładowym Urzędu Miasta Krakowa. Dotarcie do archiwalnych dokumentów źródłowych pozwoliło z kolei na towarzyszące ustaleniom faktogra-

ficznym skompletowanie wartościowej ikonografii obrazującej wycinki z historii krakowskich dzielnic, zaprezentowanej w tym tomie. Więcej o źródłach bezpośrednich oraz ikonografii w *Posłowiu*.

Całość opracowania składa się z dwóch części: ogólnej, historyczno-ustrojowej, oraz szczegółowej, którą określimy umownie „pocztową".

Część pierwszą, ogólną – historyczno-ustrojową – zawarto w rozdziale *Historia podziałów administracyjnych Krakowa*. W rozdziale tym ujęto:

- ustalenia pojęciowe, w tym w oparciu o teorię prawa administracyjnego klasyfikację podziałów terytorialnych miast – dla charakteryzowania krakowskich dzielnic na różnych etapach podziałów wewnętrznych miasta;
- rozróżnienie między podziałami administracyjnymi a podziałami katastralnymi (to jest między dzielnicą administracyjną a dzielnicą katastralną) oraz – ze względu na długotrwałe, równoległe funkcjonowanie w obrębie granic miasta podziałów administracyjnych i podziału katastralnego, a także wykorzystywanie podziału katastralnego przez kolejne podziały administracyjne – przybliżenie niektórych aspektów związanych z byłymi dzielnicami katastralnymi Krakowa;
- zestawienie w chronologicznej kolejności 18 etapów podziałów wewnętrznych miasta na dzielnice, dla każdego z tych etapów według schematu:
  - określenie etapu,
  - kontekst historyczny,
  - podstawa powołania, czas obowiązywania,
  - powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego,
  - jednostki podziału wraz z konturowym planem ich rozlokowania,
  - prawny charakter podziału, ustrój dzielnicy,
  - zwierzchnik dzielnicy i jego status (dla etapu pierwszego „quasi-zwierzchnik" kwartału),
  - okoliczności wygaśnięcia podziału i przejścia do kolejnego etapu,
  - blok ikonografii związanej z etapem.

Część drugą, szczegółową – „pocztową" – zawarto w 18 następujących po sobie rozdziałach, z których każdy obejmuje kolejny etap podziałów wewnętrznych miasta na dzielnice; tutaj punkt ciężkości położony został na prezentację zwierzchników dzielnic – zestawieni oni zostali w kolejności etapów historycznych, w tym obrębie w kolejności dzielnic właściwych danemu etapowi, a z kolei w ramach dzielnicy w układzie chronologicznym. W tej części tomu każdy z rozdziałów–etapów zawiera:

- określenie etapu;
- przywołanie danych ogólnych o etapie podziału na dzielnice z części ogólnej, tu w formie skondensowanej, tabelarycznej, wraz z planem miasta z omawianego okresu, z dorysowanymi granicami dzielnic;
- prezentację postaci w obrębie kolejnych dzielnic, każdorazowo z:
  - planem danej dzielnicy (powiększonym wycinkiem planu miasta),
  - zestawieniem zwierzchników dzielnicy (dla etapu pierwszego przykładowych „quasi-zwierzchników" kwartałów) w układzie:
    ~ nagłówkowe dane o postaci,
    ~ odpowiadająca postaci ikona – reprodukcja dokumentu lub jego fragmentu albo portretu lub zdjęcia portretowego.

Na koniec kilka uwag dodatkowych:

1. Przedstawione na mapach granice dzielnic, w konsekwencji kształt powierzchni tychże

dzielnic, siłą rzeczy nie mogą być tutaj dokładne. Dla starszych podziałów miasta zasadniczym ograniczeniem są źródła pozwalające jedynie na mniej lub bardziej wiarygodną rekonstrukcję granic, rekonstrukcję oddającą zasadę podziału i ich biegu. Dla młodszych, bliższych nam czasowo podziałów na dzielnice ograniczeniem jest zminiaturyzowanie reprodukowanych planów, przez co siłą rzeczy są one nieco mniej dokładne (np. trudno czasem prześledzić, czy granica biegnie lewą czy prawą pierzeją, czy też osią danej ulicy). Osobnym problemem są same plany miasta, ich niedokładności i błędy oraz często brak ukazywania zewnętrznych granic jego obszaru – w całości lub w odniesieniu do niektórych jego części. Były okresy historyczne, gdy granice te nie były oczywiste (np. okres 10-lecia między formalnym przyłączeniem jurydyk do granic miasta a rokiem 1802, gdy ów proces przyłączania zakończył się, czy też długie, trwające w zasadzie do otwarcia okresu autonomii galicyjskiej, spory z Krowodrzą, Czarną Wsią, Zwierzyńcem czy Grzegórzkami o przynależność danych terenów lub formę zależności od miasta). Były okresy, gdy plany czy mapy Krakowa rysowano z uwzględnieniem okolicy, nie dostrzegając potrzeby delimitacji granicy między miastem a tą okolicą. Były też czasy, gdy świadomie nie ukazywano części miasta – chodzi o okres od utworzenia Nowej Huty do przełomu ustrojowego z lat 1989/1990, gdy nie publikowano planów nowohuckiego obszaru – plany miasta od strony wschodniej kończono w zasadzie na pl. Centralnym (co było uzasadniane militarnym znaczeniem kombinatu metalurgicznego). W tej sytuacji, zakładając posługiwanie się dla potrzeb tego tomu oryginalnymi planami miasta, nie poprawiano ich, nie uzupełniano, ale godzono się na to, że w niektórych przypadkach granice dzielnic także pozostaną nie zakreślone, lecz „otwarte".

Można zatem powiedzieć, że przedstawione na planach miasta granice dzielnic do czasów Rzeczypospolitej Krakowskiej są orientacyjne, natomiast od tych czasów zbliżające się do dokładnych. Do planów miasta z podziałem na dzielnice od etapu obejmującego powstanie Nowej Huty dołączono reprodukcje lub wypisy z oryginalnych, urzędowych sformułowań przebiegu granic dzielnic. Dla pozostałych etapów podziałów wewnętrznych miasta podstawy wytyczenia granic dzielnic podano w rozdziale *Historia podziałów administracyjnych Krakowa*, przy zamieszczonych tam planach konturowych.

2. Zestawionym i zaprezentowanym zwierzchnikom dzielnic przydzielono kolejne numery (numeracją nie są objęci jedynie „quasi-zwierzchnicy" kwartałów z okresu staropolskiego). Te same osoby pojawiały się natomiast na różnych etapach podziałów wewnętrznych miasta, jak też w różnych dzielnicach na tym samym etapie – w szczególności w okresie autonomii galicyjskiej i II Rzeczypospolitej typowa była polityka „przerzucania" zwierzchników między dzielnicami. W efekcie szereg postaci występuje w całościowym zestawieniu wielokrotnie – nie pod jednym numerem, ale pod paroma.

Odmiennie jest w przypadku ostatniego etapu, to jest dzisiejszego podziału miasta na dzielnice. Tutaj przewodniczący rad i zarządów dzielnic ustrojowo związani są ze swoją macierzystą dzielnicą, te same osoby nie pojawiają się w innych dzielnicach, co najwyżej po przerwie powracają na poprzednio sprawowaną funkcję przewodniczącego w swojej dzielnicy. W tych sytuacjach dana postać ma przypisany tylko jeden numer.

3. Postacie zwierzchników dzielnic opisują nagłówki z danymi. Zawierają one:

- kolejny numer w zestawieniu,
- ewentualne poprzednie lub dalsze numery, pod którymi postać ta występuje w całościowym zestawieniu,
- nazwę sprawowanego urzędu, pełnionej funkcji lub zajmowanego stanowiska (w nielicznych przypadkach do nazwy zajmowanego stanowiska dodawano nazwę rangi służbowej, np. „komisarz cyrkułu w randze zastępcy komisarza policji", co było celowe ze względu na zapisy w dokumentach źródłowych, mogące prowadzić do nieporozumień),
- stwierdzony czas urzędowania, podawany w datach dziennych, gdzie było to możliwe dla lat 1792–1802 (istotne ze względu na burzliwe zmiany w tamtym czasie) oraz dla okresu od utworzenia Dzielnicy Nowa Huta i kolejnych dzielnic w 1954 r. do czasu obecnego (z wyjątkami powodowanymi brakiem dokumentacji); w pozostałym zakresie operowano datami rocznymi, oznaczającymi pierwsze i ostatnie udokumentowane stwierdzenie danej osoby na określonym w nagłówku urzędzie, funkcji czy stanowisku – ewentualny przypis z informacją dodatkową.

Powracając do zawartości i układu tomu: po opisanej wyżej części drugiej następują spisy postaci zaprezentowanych w *Poczcie*, ułożone alfabetycznie oraz chronologicznie. W układzie chronologicznym pogrupowano postaci według kolejnych okresów historycznych. W spisach uwzględniono wyłącznie tytułowych dla tomu zwierzchników dzielnic, nie objęto nimi podanych przykładowo starszych, hetmanów i rotmistrzów staropolskich kwartałów („quasi-zwierzchników"), którzy zwierzchnikami nie byli. Spisy te zaopatrzono we własne, dodatkowe objaśnienia.

Tom zamykają *Posłowie* oraz *Wykaz skrótów i literatury*. W *Posłowiu* szerzej przedstawiono całą serię wydawniczą, której częścią jest ten tom, jak również zamieszczono tam podziękowania dla tych, którzy swoją wiedzą, uczynnością i życzliwością w szczególny sposób wsparli pracę nad przygotowaniem tego wydawnictwa.

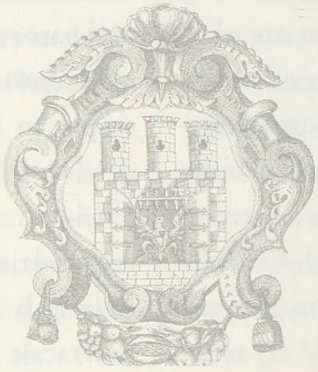

HISTORIA PODZIAŁÓW ADMINISTRACYJNYCH KRAKOWA

1.
Uwagi systematyzujące

W opracowaniu tym nie wprowadza się pojęć nowych, nieznanych w prawie administracyjnym i nauce prawa administracyjnego, nie zmienia się też utrwalonego znaczenia tych terminów. Znaczenia utrwalonego nie tylko w teorii prawa, lecz także w powszechnym rozumieniu interesujących nas tu pojęć, choćby było to czasem zrozumienie tylko intuicyjne. Co najwyżej dokonuje się ich adaptacji dla potrzeb opisu rozwiązań na szczeblu dzielnicowym. To początkowe zastrzeżenie jest o tyle istotne, że właśnie różne rozumienie, a czasem wręcz brak zrozumienia węzłowego tu pojęcia „dzielnica" stało się przyczyną szeregu utrzymujących się przekłamań co do historii podziałów Krakowa na dzielnice, pokutujących w historiografii miasta do dzisiaj (o tym bliżej w punkcie kolejnym). Zaznaczyć należy, że ogólne kategorie pojęciowe opisujące podział terytorialny kraju sprowadzono tutaj do wymiaru właściwego dla problematyki dzielnic miejskich.

Pojęcie „dzielnica" w kontekście miejskim używane jest w dwojakim znaczeniu:

- zwyczajowym, na oznaczenie części miasta wyodrębnianej potocznie, czy to ze względów historycznych i żyjącej jeszcze tradycji (w Krakowie np. Kleparz lub Łobzów), czy też ze względu na wyróżniający charakter („dzielnica staromiejska", „dzielnica przemysłowa", „dzielnica willowa", „dzielnica rekreacyjna") – to znaczenie jest pochodną świadomości mieszkańców;
- prawnym, na oznaczenie części miasta wyodrębnionej w sposób formalny, urzędowo, to jest mającej swoje prawne umocowanie – to znaczenie jest pochodną oficjalnego przyjęcia przez właściwe władze takiego, a nie innego wewnętrznego podziału terytorialnego miasta.

Nas interesują dzielnice w znaczeniu prawnym, formalnym.

Ze względu na zasadniczy cel przeprowadzania formalnego, urzędowego podziału terytorialnego miasta oraz zakładaną funkcję wyodrębnianych tym podziałem jego wewnętrznych części wyróżnić można:

- podziały administracyjne, których celem i funkcją jest szeroko rozumiane zarządzanie wyodrębnioną jednostką podziału, bez względu na zakres i formę tego „administrowania" (zatem określenie „podział administracyjny" nie oznacza sposobu wprowadzenia podziału, bo wszystkie ustanawiane podziały są administracyjnie, lecz przymiot realizacji władczych zadań i prerogatyw państwowych lub samorządowych na wydzielonym obszarze, co szeroko nazwano tu „administrowaniem") – tym samym ujęcie to zakłada usytuowanie w jednostce podziału odpowiedniej władzy zwierzchniej;
- podziały administracyjno-polityczne, gdy – oprócz celu i funkcji administracyjno-zarządczej – jednostki podziału (czyli dzielnice) stanowiły jeden obszar wyborczy dla wyłaniania własnego zwierzchnictwa lub reprezentacji we władzach wyższych;
- podziały administracyjno-sądownicze, gdy – oprócz celu i funkcji administracyjno-zarządczej – jednostki podziału (czyli dzielnice) stanowiły obszar właściwości dla sądownictwa realizowanego na tym dzielnicowym szczeblu przez organ zarządzający pełniący jednocześnie funkcje sądownicze;
- podziały pozostałe, dla innych celów i funkcji (np. historyczny podział na gminy, następnie dzielnice katastralne, podziały dla celów geodezyjnych na jednostki ewidencyjne czy dla celów planistycznych na jednostki urbanistyczne, podziały dla organów wymiaru sprawiedliwości; szczególnym rodzajem są tu podziały dla celów wyborczych na okręgi wyborcze i obwody głosowania, z innej dziedziny z kolei podział na parafie).

Dla nas znaczenie mają tutaj podziały administracyjne, administracyjno-polityczne i administracyjno-sądownicze oraz jednostki tych podziałów.

Z punktu widzenia związku jednostek miejskiego podziału administracyjnego z całą strukturą podziału terytorialnego kraju oraz z uwagi na ustrojowy charakter usytuowanych w tych jednostkach „zwierzchności" wyodrębnić należy:

- podziały administracyjne zasadnicze, w których jednostki podziału wewnętrznego miasta (dzielnice) stanowią podstawowy szczebel struktury podziału terytorialnego kraju, a usytuowane w nich organy są podstawowymi organami władzy i administracji państwowej (szczebel równorzędny gminnemu) – miasto jako całość i jego władze są wówczas szczeblem bezpośrednio wyższym; cechą zasadniczą jest tu posiadanie przez organy usytuowane w tych jednostkach własnych kompetencji wynikających z przepisów powszechnie obowiązujących, a odrębnych w stosunku do kompetencji władz miejskich (z ogólnomiejskiego punktu widzenia występuje tu decentralizacja w zarządzaniu miastem);
- podziały administracyjne pomocnicze, w których jednostki podziału nie mają związku z ogólnym podziałem terytorialnym kraju, a usytuowane w nich władze zarządzające nie posiadają własnych, odrębnych kompetencji ustawowych, działają jedynie na podstawie ustanowienia przez władzę miejską, w ramach przydzielonego przez nią zakresu zadań i uprawnień; stopniem podstawowym, gminnym, jest tu miasto jako całość (występuje tu dekoncentracja w zarządzaniu miastem, w modelu władzy i administracji zarówno państwowej, jak i samorządowej).

Dla tego opracowania znaczenie mają obydwa z wymienionych rodzajów podziałów administracyjnych oraz jednostki tych podziałów.

Z punktu widzenia właściwości rzeczowej, czyli charakteru i zakresu zadań realizowanych poprzez podział administracyjny i usytuowane w nim władze zarządzające, wyróżnia się:

- podziały administracyjne ogólne – ustanawiane dla ogólnego zarządzania miastem, niekoniecznie całościowego, we wszystkich dziedzinach, w których właściwe są władze komunalne, ale nie ograniczonego do jednej, wyspecjalizowanej dziedziny (wyżej wskazane podziały zasadnicze są zatem jednocześnie podstawowymi, natomiast podziały pomocnicze mogą być ogólne albo specjalne, jak niżej);
- podziały administracyjne specjalne – w opozycji do poprzednich ustanawiane dla administrowania ściśle określoną dziedziną branżową, w ramach struktury administracji państwowej rządowej, niezespolonej (poza kompetencją wojewodów), albo administracji miejskiej, samorządowej (np. podziały dla celów skarbowych, zarządzania drogami publicznymi, pocztą, energetyką, aż po bardzo wyspecjalizowane, jak np. podział na rejony kominiarskie).

Z tych dwóch kategorii interesują nas wyłącznie podziały administracyjne ogólne oraz jednostki tych podziałów.

Do powyższego dodajmy, że w grę wchodzą podziały, a zatem i jednostki tych podziałów, o charakterze trwałym, przynajmniej w intencji władz dany podział ustanawiających (zastrzeżenie ważne dla sytuacji z końca XVIII w. i dwóch pierwszych dekad XIX w.) – w opozycji do podziałów i ich jednostek powoływanych *ad hoc*, w związku z określoną okolicznością czy dla przeprowadzenia danej sprawy (np. w sytuacji stanu nadzwyczajnego lub dla dokonania spisu powszechnego).

Istotne jest również stwierdzenie, że w oczywisty sposób bez znaczenia jest sama nazwa jednostek terytorialnych wprowadzanych w wyniku danego podziału wewnętrznego miasta. Jednostki, które dzisiaj zbiorczo nazywamy historycznymi dzielnicami Krakowa, w swoich czasach miały własne, odrębne nazwy (cyrkuły, wydziały, gminy, obwody, dzielnice) – o tym, czy dana jednostka terytorialna była lub jest dzielnicą administracyjną miasta, nie decydowała nazwa, lecz charakter wprowadzającego ją podziału oraz status samej jednostki i zwierzchności w niej usytuowanej – zatem kryterium treści, a nie nazwy.

Krzyżując te rozróżnienia, dochodzimy więc do pojęcia „dzielnicy administracyjnej", którą jest prawnie i względnie trwale wyodrębniona część miasta w ramach zasadniczego albo pomocniczego podziału terytorialnego kraju lub miasta, ustanowiona dla realizacji określonej koncepcji sprawowania ogólnej, niewyspecjalizowanej władzy miejskiej zarządczej, ewentualnie także z funkcją polityczną i sądowniczą, bez względu na nazwę własną. Zatem cechy konstytutywne dzielnicy administracyjnej to:

- źródło – prawne umocowanie podziału terytorialnego miasta i jednostek tego podziału,
- stabilizacja – względna trwałość,
- pozycja ustrojowa – albo zasadniczy, albo pomocniczy charakter w strukturze ustrojowej państwowej lub samorządowej,
- funkcja – zarządzanie częścią miasta, ewentualnie także funkcja polityczna i sądownicza,
- przeznaczenie – ogólne, co oznacza niewyspecjalizowany zakres działania władzy zarządzającej usytuowanej w jednostce podziału.

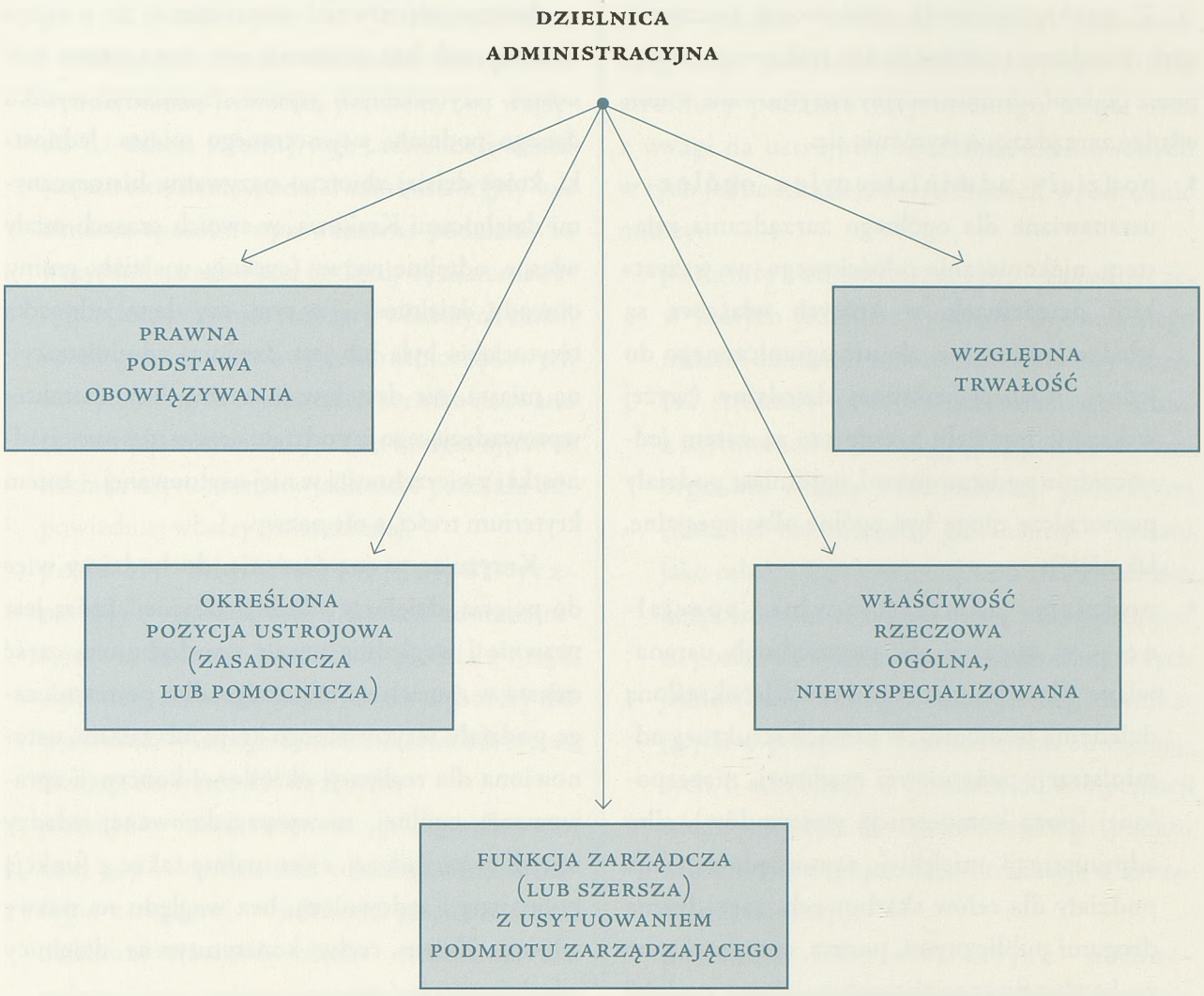

W dalszej części opracowania przy omawianiu kolejnych etapów podziałów terytorialnych miasta spośród wyżej omówionych cech wyróżniających dany podział i jednostki tego podziału wskazywane będzie:

- czy podział i jego jednostki mają funkcję tylko administracyjną (zarządczą) czy też administracyjno-polityczną lub administracyjno-sądowniczą;
- czy podział i jego jednostki charakteryzuje pozycja ustrojowa zasadnicza czy pomocnicza.

Pozostałe cechy (prawne umocowanie, względna trwałość, funkcja zarządcza z podmiotem zarządzającym oraz ogólność właściwości, czyli niewyspecjalizowanie) są wspólne dla wszystkich podziałów i ich jednostek.

Literatura:

Lang 1994, s. 3–9; Chmaj, Golat 2004, s. 143–158; Wierzbowski 2008, s. 193–203; Ura E., Ura E. 2001, s. 101–104; Zimmermann 2005, s. 153–158.

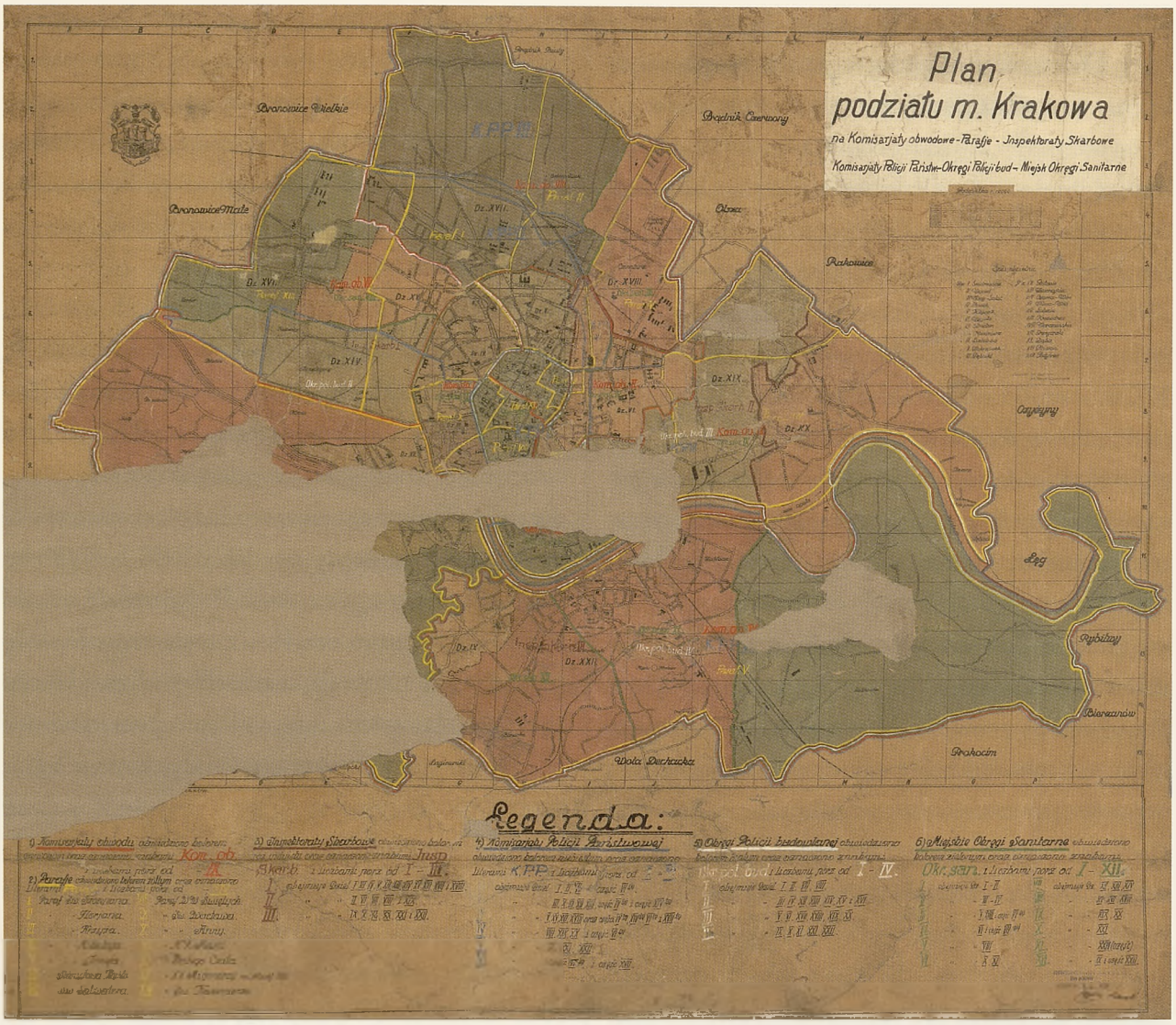

Odnaleziony w 2010 r. w piwnicach Pałacu Wielopolskich (siedziby Magistratu), mocno zniszczony, niekompletny Plan podziału m. Krakowa na Komisariaty obwodowe – Parafie – Inspektoraty Skarbowe – Komisariaty Policji Państw. – Okręgi Policji bud. – Miejsk. Okręgi Sanitarne. *Plan ten wykonało w 1929 r. Biuro Pomiarowe Budownictwa Miejskiego. Za podkład posłużył wydany w roku 1925* Plan orientacyjny stoł. król. miasta Krakowa, *oryginalnie zawierający już podział miasta na dzielnice katastralne, wyróżnione kolorami (był on aktualizacją wydanego w 1916 r. przez ówczesne Budownictwo Miejskie planu pod tym samym tytułem). Na podkładzie tym doklejono nową nazwę planu, ręcznie wytyczono linie graniczne jednostek 6 podziałów miasta (podział katastralny istniał już oryginalnie) oraz doklejono szczegółową legendę, także ręcznie wypisaną. Ta technika wskazuje, że powstał tylko jeden tego rodzaju plan, najwyżej kilka egzemplarzy – odnaleziony egzemplarz ma więc walor unikatu.*

Na planie tym zobrazowano podziały miasta na:

- *dzielnice katastralne – 22 jednostki podziału (różnobarwne płaszczyzny z rzymską numeracją),*
- *obwody administracyjne („komisariaty obwodowe") – 9 jednostek podziału (czerwone linie graniczne),*
- *parafie – 14 jednostek podziału (żółte linie graniczne),*
- *inspektoraty skarbowe – 3 jednostki podziału (fioletowe linie graniczne),*
- *komisariaty Policji Państwowej – 6 jednostek podziału (niebieskie linie graniczne),*
- *okręgi Policji Budowlanej – 4 jednostki podziału (białe linie graniczne),*
- *miejskie okręgi sanitarne – 12 jednostek podziału (zielone linie graniczne).*

Zatem na jednym planie miasta pomieszczono aż 7 podziałów terytorialnych miasta, wśród nich:
– 4 podziały administracyjne, w tym 1 podział ogólny na dzielnice administracyjne pomocnicze (obwody), i 3 podziały specjalne (dla skarbowości, policji nadzoru budowlanego i służb sanitarnych),
– 2 podziały nieadministracyjne, to jest katastralny oraz na parafie
(Plan przekazano Archiwum Zakładowemu Urzędu Miasta Krakowa, otrzymał nr inw. spis 5607/1).

2.
Dzielnica administracyjna a dzielnica katastralna

Tak rozbudowane jak wyżej ustalenia odnośnie do zakresu znaczeniowego pojęcia „dzielnica administracyjna" nie byłyby konieczne w tym opracowaniu, gdyby nie zasadniczy problem dotyczący lat w przybliżeniu od połowy XIX do połowy XX w. – czyli niebagatelnych ponad stu lat historii Krakowa. Problem związany jest z równoległym funkcjonowaniem w tamtym okresie dwóch najważniejszych podziałów wewnętrznych miasta: na dzielnice administracyjne oraz na dzielnice katastralne.

Otóż w literaturze przedmiotu zacierana jest różnica między tymi dwoma podziałami, błędnie przypisuje się podziałowi katastralnemu znaczenie i rolę podziału administracyjnego, tym samym usuwając w cień rzeczywisty podział administracyjny i jednostki tego podziału dla wspomnianych ponad stu lat. To nieporozumienie żyjące od dziesiątków lat własnym już życiem.

Istota podziałów administracyjnych wprowadzanych na terytorium miasta została omówiona wcześniej. Czym zatem był podział katastralny miasta?

Kataster to nic innego, jak ewidencja nieruchomości gruntowych i budowlanych, spis gruntów i budynków na danym, wytyczonym obszarze stanowiącym jednostkę katastralną. Ewidencja ta służyć miała wymiarowi i ściąganiu podatku od nieruchomości, jej efektem były szczegółowe opisy tych nieruchomości wraz z ich zwymiarowaniem i ponumerowaniem oraz uwidocznieniem stosunków własnościowych, jak też szczegółowe mapy, ze względu na swoją specyfikę zwane mapami katastralnymi.

Podział katastralny kraju lub jego części (np. obszaru miasta) był podziałem topograficznym, geograficzno-ekonomicznym, taki też charakter miały wytyczone jednostki tego podziału, czyli jednostki katastralne zwane gminami katastralnymi (w Krakowie najpierw gminami, później dzielnicami katastralnymi).

Na terenie Galicji kataster w sposób systemowy i jednolity był wprowadzany i doskonalony stopniowo, począwszy od tzw. metryki józefińskiej z 1785 r. i metryki franciszkańskiej z 1817 r. (pierwszy i drugi kataster galicyjski). O ile sąsiadujące z Krakowem miasto Podgórze metryki te otrzymało (zachowały się i są dzisiaj bezcennym źródłem wiedzy o początkach Podgórza), to miasto Kraków w tamtym czasie – z wyłączeniem okresu pierwszej okupacji austriackiej – znajdowało się poza cesarstwem, a tym samym poza tymi nowocześnie już zorganizowanymi działaniami katastralno-ewidencyjnymi.

Spisywanie domów w mieście wraz z oznaczeniem ich właścicieli oraz egzekucja podatku od tych domów (podymne) nie było niczym nowym, także w Krakowie czyniono to „od zawsze" – m.in. temu służył pierwotny podział miasta na 4 kwartały, w tym celu był także wykorzystywany późniejszy podział na administracyjne cyrkuły. Owym działaniom ewidencyjnym towarzyszyło numerowanie domów w mieście, przeprowadzane w różny, zmienny sposób (dla całości miasta lub dla jego części, czyli odrębnie dla miasta właściwego i odrębnie dla poszczególnych przedmieść).

Trudno dokładnie ustalić, kiedy w Krakowie zaprowadzono nowoczesny kataster wzorowany na modelu austriackim. Zachował się cenny *Plan Krakowa*, tzw. *Senacki*, sporządzony przez Ignacego Enderle w latach 1807–1808 (na podstawie pomiarów z lat 1802–1805) w związku z dekre-

tem wiedeńskiej Kancelarii Nadwornej, nakazującej ostateczne uregulowanie podatku gruntowego w Krakowie. Jest to pierwszy plan katastralny Krakowa, zawierający razem z księgami czynszowymi pełny wykaz realności wraz z powierzchniami oraz ich właścicieli. Ewidencja poprowadzona została w wyodrębnionych działach: Miasto Kraków, Stradom, Kazimierz, Miasto Żydowskie, Przedmieście Piasek, Czarna Wieś, Przedmieście Kleparz ze wsią Krowodrza (numeracja domów dla każdego z tych działów odrębna, od nr 1).

W zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie zachowały się sporządzane z początkiem lat 20. XIX w. dla każdej z gmin miejskich Wolnego Miasta Krakowa oddzielnie i sygnowane przez wójtów tych gmin zestawienia pod nazwą *Wykaz statystyczny wszelkich realności w gminie* [...] *znajdujących się do założenia katastru hipotecznego służący* wraz z dokumentacją towarzyszącą (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Dok. Dep. 224–234); były elementem tworzących się ksiąg gruntowych (hipotecznych) Wolnego Miasta Krakowa. Z kolei najstarszy z zachowanych planów katastralnych Krakowa wykonany według ściśle określonych, jednolitych dla Galicji reguł datowany jest w 1848 r.

Nie ma wątpliwości, że pierwsze odrębne jednostki katastralne pojawiły się w Krakowie wraz z rokiem 1838. Wówczas to ustał podział administracyjny miasta na 11 gmin miejskich, a w jego miejsce wszedł w życie podział na 5 cyrkułów administracyjnych. Dotychczasowy podział administracyjny na 11 gmin miejskich pełnił również funkcje katastralne. W momencie gdy zniesiono jego charakter administracyjny, utrzymano jednak funkcje katastralne. W efekcie miasto administracyjnie podzielone było na 5 nowych cyrkułów, ale katastralnie na 11 jednostek o nazwie „gmina katastralna" (analogicznie uczyniono w niemiejskiej części Wolnego Miasta Krakowa, to jest w jego Okręgu, gdzie dotychczasowe gminy wiejskie zastąpiono dystryktami, przy utrzymaniu dotychczasowych gmin już tylko jako gmin katastralnych). Ten podział Krakowa na 11 gmin katastralnych przetrwał do 1858 r., kiedy to zastąpiono go, z mocą od 1 stycznia 1859 r., nowym podziałem – na 8 jednostek katastralnych, którym nadano miano „dzielnic katastralnych", o czym będzie jeszcze dalej mowa.

Wracając do roku 1838: wtedy to po raz pierwszy w mieście zaczęły funkcjonować dwa równoległe podziały: administracyjny i katastralny. Do tej pory rozróżnienia tego nie było. Powstałe w średniowieczu, a przetrwałe do doby Sejmu Czteroletniego kwartały były *sui generis* „dzielnicami" bardziej organizującymi przestrzeń niż służącymi administrowaniu (a więc bliżej im było do jednostek katastralnych w późniejszym tego pojęcia znaczeniu niż do dzielnic administracyjnych), z kolei następujące po nich podziały miasta na cyrkuły, później wydziały i na koniec gminy miały zdecydowanie charakter administracyjny, ale służyły też równoległe celom katastralnym. Dopiero rozwiązania wprowadzone w życie w 1838 r. otwarły 115-letni okres równoległego, ale odrębnego obowiązywania w Krakowie podziału administracyjnego i podziału katastralnego. W latach 1838–1955 miasto miało zatem wydzielone dzielnice administracyjne (pod nazwą „cyrkuły", od roku 1848 „obwody", w 1951 r. doszła jedna nowa jednostka administracyjna pod nazwą „dzielnica" – była nią Nowa Huta) oraz dzielnice katastralne (pod nazwą „gminy katastralne", od roku 1859 „dzielnice katastralne", od roku 1951 na powrót „gminy katastralne" – ta zmiana wyniknęła z konieczności usunięcia potencjalnej kolizji w nazewnictwie z nowo utworzoną dzielnicą administracyjną Nowa Huta).

W 1955 r. dekretem Rady Państwa o ewidencji gruntów i budynków (Dz.U. 1955, nr 6, poz. 32) kataster został zlikwidowany w skali całego kraju, jego funkcje przejęła geodezyjna ewidencja gruntów i budynków. Dawne jednostki katastralne stały się (w zasadzie w niezmienionym kształcie) geodezyjnymi obrębami ewidencyjnymi, a echo dawnego katastru pozostało jeszcze w archiwalnych księgach hipotecznych, które były źródłowymi poprzedniczkami dzisiejszych ksiąg wieczystych, czasem jeszcze wykorzystywanymi. Dzielnice katastralne zniknęły, a nadal pozostał administracyjny podział miasta na jednostki o utrwalonej już do naszych czasów nazwie „dzielnice". Tak zakończył się długi czas podwójnego podziału miasta: administracyjnego i katastralnego.

Podsumowując: do roku 1838 włącznie terytorium Krakowa nie było podzielone na odrębne jednostki katastralne. To, co mieści się w pojęciu „katastru", realizowane było w ramach jednostek podziału administracyjnego miasta, to jest jego dzielnic administracyjnych, pod kolejnymi ich nazwami: kwartałów, cyrkułów, wydziałów i gmin. Odrębny podział miasta na jednostki katastralne nastąpił w roku 1838, gdy dotychczasowy podział administracyjny na gminy miejskie zastąpiono podziałem na cyrkuły, przy zachowaniu gmin, ale już jako jednostek podziału katastralnego. 11 dawnych gmin miejskich administracyjnych przetrwało dalej, ale już jako 11 gmin katastralnych. W 1859 r. wszedł w życie nowy podział katastralny: w miejsce 11 gmin katastralnych powołano 8 nowych jednostek katastralnych, nazywanych do 1951 r. dzielnicami katastralnymi. Podział katastralny przetrwał do 1955 r.

Dodajmy, że o ile podział administracyjny miasta charakteryzował się dynamiką – zmieniał się, łączono czy dzielono dzielnice administracyjne (obwody) w zależności od aktualnej koncepcji zarządzania miastem – o tyle podział katastralny był wewnętrznie stabilny – wytyczone i wprowadzone w życie w 1859 r. jednostki katastralne w postaci 8 dzielnic katastralnych przetrwały w swoim kształcie do roku 1955. Zmiany w tym podziale następowały w drodze prostego zwiększania liczby dzielnic katastralnych w miarę włączania w granice miasta nowych terenów, bez naruszania „substancji" dzielnic katastralnych już w mieście istniejących (w trakcie prawie stulecia istnienia dzielnic katastralnych sporadycznie i na zasadzie wyjątku dokonywano korekt ich powierzchni, ale dominowała jednak zasada zachowywania stabilności granic tych dzielnic). W roku 1955, końcowym roku tego podziału, osiągnął on liczbę 64 jednostek.

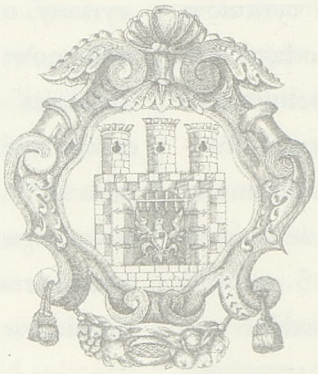

UKSZTAŁTOWANIE SIĘ DWÓCH RÓWNOLEGŁYCH PODZIAŁÓW MIASTA: ADMINISTRACYJNEGO I KATASTRALNEGO

<table>
<tr><th colspan="2">1816–1838</th></tr>
<tr><th colspan="2">Dzielnice administracyjne
pod nazwą „gminy miejskie”
z równoległymi funkcjami katastralnymi</th></tr>
<tr><td colspan="2">Gmina I Miejska
Gmina II Miejska
Gmina III Miejska
Gmina IV Miejska
Gmina V Miejska
Gmina VI Miejska
Gmina VIII Miejska
Gmina VIII Miejska
Gmina IX Miejska
Gmina X Miejska
Gmina XI Miejska</td></tr>
<tr><th colspan="2">1838–1858</th></tr>
<tr><th>Dzielnice administracyjne
pod nazwą „cyrkuły”,
od 1848 r. nazwane obwodami</th><th>Gminy katastralne –
topograficznie kontynuacja podziału
poprzedniego na gminy, z funkcją wyłącznie
katastralną</th></tr>
<tr><td>1838–1855</td><td rowspan="5">Gmina I Miejska – katastralna
Gmina II Miejska – katastralna
Gmina III Miejska – katastralna
Gmina IV Miejska – katastralna
Gmina V Miejska – katastralna
Gmina VI Miejska – katastralna
Gmina VII Miejska – katastralna
Gmina VIII Miejska – katastralna
Gmina IX Miejska – katastralna
Gmina X Miejska – katastralna
Gmina XI Miejska – katastralna</td></tr>
<tr><td>Cyrkuł–Obwód I
Cyrkuł–Obwód II
Cyrkuł–Obwód III
Cyrkuł–Obwód IV
Cyrkuł–Obwód V</td></tr>
<tr><td>1855–1858</td></tr>
<tr><td>Obwód I
Obwód II
Obwód III</td></tr>
</table>

DALSZE RÓWNOLEGŁE FUNKCJONOWANIE DWÓCH RODZAJÓW PODZIAŁÓW TERYTORIALNYCH MIASTA:

- ADMINISTRACYJNEGO Z DZIELNICAMI ADMINISTRACYJNYMI
- KATASTRALNEGO Z DZIELNICAMI KATASTRALNYMI

1859–1955	
Dzielnice administracyjne	**Dzielnice katastralne**
kontynuacja podziału z 1855 r. – do 1910 r. (na obszarze dz. kat. I–VIII)	**nowy podział z 1859 r.**
Obwód I Obwód II Obwód III	Dz. kat. I Miasto właściwe* (od 1881 r. pod nazwą Śródmieście) Dz. kat. II Zamek Dz. kat. III Nowy Świat Dz. kat. IV Piasek Dz. kat. V Kleparz Dz. kat. VI Wesoła Dz. kat. VII Stradom Dz. kat. VIII Kazimierz
podział w latach 1910–1915 (na obszarze dz. kat. I–XXI)	**kolejne jednostki od lat 1910–1912**
Obwód I Obwód II Obwód III Obwód IV	Dz. kat. IX Ludwinów Dz. kat. X Zakrzówek Dz. kat. XI Dębniki Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie Dz. kat. XIII Zwierzyniec Dz. kat. XIV Czarna Wieś Dz. kat. XV Nowa Wieś Narodowa Dz. kat. XVI Łobzów Dz. kat. XVII Krowodrza Dz. kat. XVIII Warszawskie Dz. kat. XIX Grzegórzki Dz. kat. XX Dąbie Dz. kat. XXI Płaszów
podział w latach 1915–1928 (na obszarze dz. kat. I–XXII)	**kolejna jednostka od 1915 r.**
Obwód I Obwód II Obwód III Obwód IV Obwód V	Dz. kat. XXII Podgórze

podział w latach 1928–1937 (na obszarze dz. kat. I–XXII)	
Obwód I Obwód II Obwód III Obwód IV Obwód V Obwód VI Obwód VII Obwód VIII Obwód IX	
podział w latach 1938–1941 (na obszarze dz. kat. I–XXII)	
Obwód I Obwód II Obwód III Obwód IV Obwód V Obwód VI	
podział w latach 1941–1951 (na obszarze dz. kat. I–LII)	**kolejne jednostki od 1941 r.**
Obwód I Obwód II Obwód III Obwód IV Obwód V Obwód VI Obwód VII Obwód VIII Obwód IX Obwód X	Dz. kat. XXIII Łagiewniki Dz. kat. XXIV Jugowice Dz. kat. XXV Borek Fałęcki Dz. kat. XXVI Kobierzyn Dz. kat. XXVII Skotniki Dz. kat. XXVIII Pychowice Dz. kat. XXIX Bodzów Dz. kat. XXX Kostrze Dz. kat. XXXI Przegorzały Dz. kat. XXXII Bielany Dz. kat. XXXIII Wola Justowska Dz. kat. XXXIV Chełm Dz. kat. XXXV Bronowice Małe Dz. kat. XXXVI Bronowice Wielkie Dz. kat. XXXVII Tonie Dz. kat. XXXVIII Prądnik Biały Dz. kat. XXXIX Witkowice Dz. kat. XL Górka Narodowa Dz. kat. XLI Prądnik Czerwony Dz. kat. XLII Olsza

	Dz. kat. XLIII Rakowice Dz. kat. XLIV Czyżyny Dz. kat. XLV Łęg Dz. kat. XLVI Rybitwy Dz. kat. XLVII Bieżanów Dz. kat. XLVIII Rżąka Dz. kat. XLIX Prokocim Dz. kat. L Wola Duchacka Dz. kat. LI Piaski Wielkie Dz. kat. LII Kurdwanów
podział w latach 1951–1954 (na obszarze dz. kat. I–LXIV)	**kolejne jednostki od 1951 r.**
Obwód I Obwód II Obwód III Obwód IV Obwód V Obwód VI Obwód VII Obwód VIII Obwód IX Obwód X Dzielnica Nowa Huta	Dz. kat. LIII Mogiła Dz. kat. LIV Bieńczyce Dz. kat. LV Mistrzejowice Dz. kat. LVI Zesławice Dz. kat. LVII Kantorowice Dz. kat. LVIII Krzesławice Dz. kat. LIX Grębałów Dz. kat. LX Lubocza Dz. kat. LXI Wadów Dz. kat. LXII Oleszów Dz. kat. LXIII Ruszcza Dz. kat. LXIV Branice
podział od roku 1954 (na obszarze dz. kat. I–LXIV)	**1955 r.**
Dzielnica Stare Miasto Dzielnica Zwierzyniec Dzielnica Kleparz Dzielnica Grzegórzki Dzielnica Podgórze Dzielnica Nowa Huta	likwidacja podziału katastralnego

* W odniesieniu do tej dzielnicy katastralnej wymiennie do nazwy „Dz. kat. I Miasto właściwe" używano nazwy „Dz. kat. I Kraków".

Obwieszczenie.

Z powodu, że podział głównego Krajowego Miasta Krakowa, na 11 tak zwanych Gmin nie odpowiada już potrzebom ludności, i dotychczasowe oznaczenie liczbami budynków, nie może dłużéj pozostać, ponieważ wiele domów znikło przez rozebranie, mianowicie przy starych murach miejskich stojących, nowe zaś domy powystawiane zostały; przeto C. K. Rząd Krajowy widzi się spowodowanym na zasadzie wydanych w téj mierze przepisów Rozporządzenia Cesarskiego z dnia 23. Marca 1857 (D. R. K. Oddział I. L. 67) przeprowadzić na właściwéj drodze stósowniejszy podział miasta i nowe oznaczenie budynków liczbami, i poruczyć tę czynność osobnéj Komissyi z przybraniem zastępców Miasta.

Według wniosku przez tęż Komissyją przedłożonego a przez C. K. Rząd Krajowy przyjętego, Miasto główne Kraków przy szczególnym uwzględnieniu części jego od najdawniejszych czasów właściwe nazwy mających, dzielić się będzie na:

1. Miasto właściwe z otaczającemi go Plantacyjami, 2. Zamek obwarowany, tudzież na przedmieścia, 3. Nowy Świat, 4. Piasek, 5. Kleparz, 6. Wesoła, i 7. Stradom, nakoniec 8. Miasto Kazimierz.

W każdéj z tych części Miasta budynki mieszkalne mają być osobno numerowane, a to od liczby 1 poczynając w porządku kolejnym ułatwiającym wyszukanie każdego budynku.

Dla łatwiejszego znalezienia budynków i rozróżnienia owych 8miu części Miasta, rozporządzono zarazem, że:

a) na tabliczkach wyrażających liczbę domu, ma być zamieszczona pod liczbą nową, i dawna liczba domu oraz Gminy.

b) na wszystkich placach i ulicach mają być ich nazwy właściwe, przynajmniéj w jednym a jeśli potrzeba, i w dwóch lub więcéj punktach wyrażone;

c) po rogach placów i ulic mają być poprzybijane tabliczki, wskazujące piérwszą i ostatnią liczbę połaci — w reszcie

d) tablice z nazwami lub liczbami, w każdéj z 8miu części Miasta odmiennego będą koloru.

Ten nowy podział Miasta wraz z nowém oliczbowaniem, wejdzie pod względem polityczno-administracyjnym z dniem 1. Stycznia 1859 w wykonanie.

Z C. K. Rządu Krajowego.

Kraków dnia 19. Grudnia 1858.

H. J. Hrabia **Clam-Martinic.**

Z wydanego w 1858 r. opracowania Przegląd nowego podziału i oliczbowania domów w głównem mieście krajowem Krakowie *tekst obwieszczenia w sprawie wprowadzenia przez C.K. Rząd Krajowy z dniem 1 stycznia 1859 r. nowego podziału miasta na części katastralne. Warto zwrócić uwagę, że prawodawca uchylił się od nadania nazwy własnej nowo wprowadzanym jednostkom podziału. Przywołuje wcześniejszą nazwę „gmina", jednak nie używa tej nazwy dla nowych jednostek, nie wprowadza też w to miejsce innej nazwy, lecz używa opisowego pojęcia „część miasta". Dopiero Magistrat wprowadził nazwę „dzielnica", którą z dzisiejszej pozycji można ocenić jako niefortunną, bo budzącą skojarzenie z dzielnicą administracyjną; pojawienie się w 1951 r. dzielnicy administracyjnej Nowa Huta (tu nazwa „dzielnica" narzucona była normatywnie) zmusiło do powrotu do nazwy pierwotnej „gmina katastralna"* (Przegląd *1858, s. 3–4)*

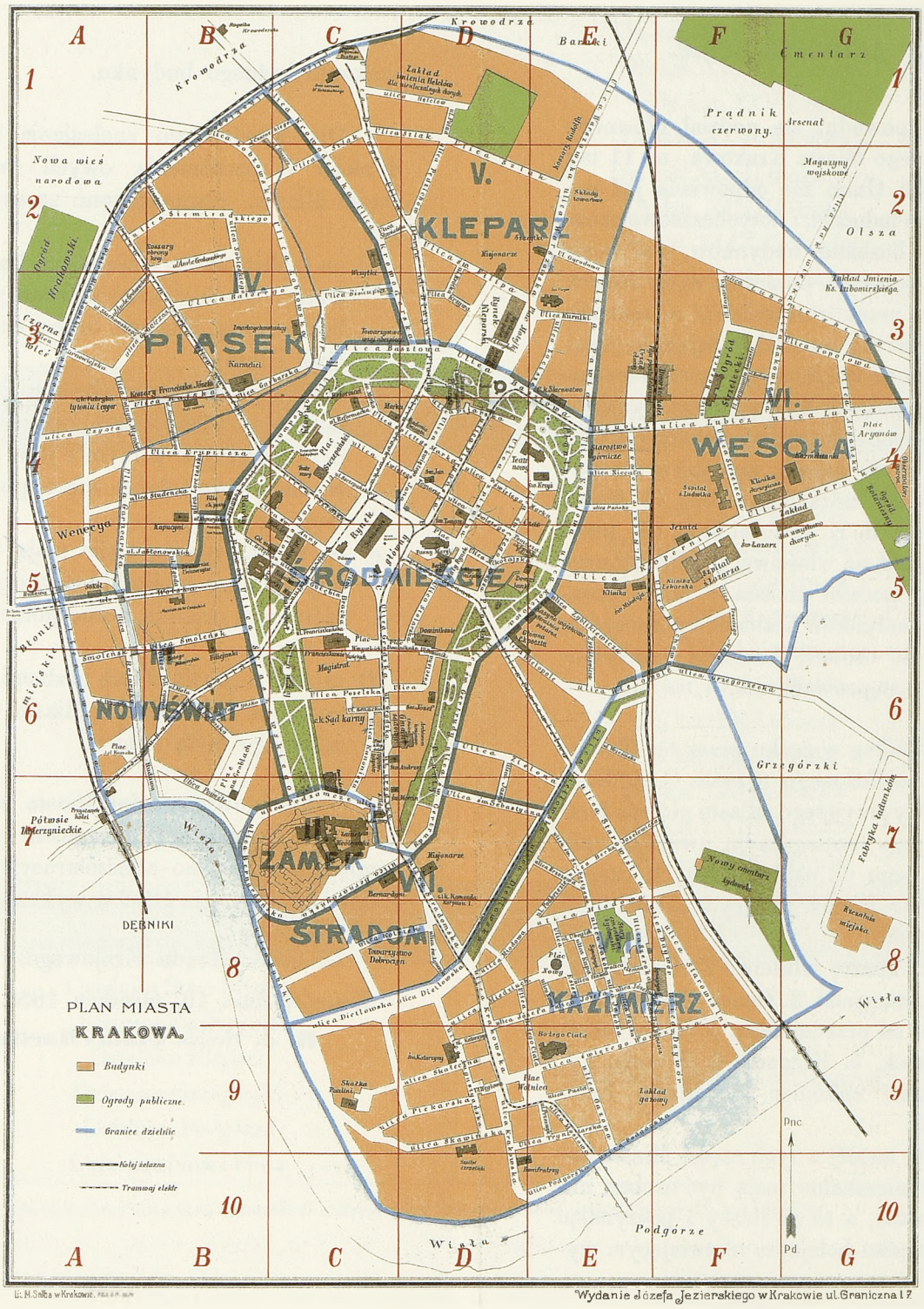

Plan miasta Krakowa z 1906 r., zwany „planem Jezierskiego", z oryginalnie wyrysowanymi granicami dzielnic katastralnych. Ten podział miasta na dzielnice katastralne, wprowadzony w 1859 r., przetrwał do roku 1910 – do pierwszych przyłączeń do Krakowa sąsiednich gmin w ramach tworzenia Wielkiego Krakowa. W 1881 r. zmieniono nazwę dzielnicy katastralnej I „Miasto właściwe" na nazwę „Śródmieście". W tym samym czasie obowiązywał równoległy podział miasta na pomocnicze dzielnice administracyjne, którymi były 3 obwody miejskie: Obwód I obejmował południową część (z Rynkiem Głównym) dzielnicy katastralnej I Śródmieście oraz dzielnice katastralne III Nowy Świat i IV Piasek. Obwód II obejmował północną część dzielnicy I Śródmieście i dzielnice katastralne V Kleparz i VI Wesoła. Z kolei Obwód III obejmował tereny dzielnic katastralnych II Zamek, VII Stradom i VIII Kazimierz (plan miasta ze zbiorów prywatnych)

Spojrzenie na przedstawione wyżej zestawienia tabelaryczne może wzbudzić pewien niepokój co do nazewnictwa. Oto dzielnice administracyjne nie nazywają się dzielnicami, lecz od 1848 r. obwodami (nazwa „dzielnica" w kontekście podziału administracyjnego wcześniej też nie była w użyciu, a później pojawi się dopiero w roku 1951). Natomiast dla jednostek katastralnych w 1859 r. zrezygnowano z nazwy „gmina" na rzecz niestosowanej do tej pory nazwy „dzielnica" – ściślej „dzielnica katastralna", ale w potocznym ujęciu sprowadzało się to do określenia „dzielnica". Co było w dzisiejszym rozumieniu dzielnicą, nie nazywało się w ten sposób, a co dzielnicą nie było, tę właśnie nazwę nosiło.

Nazwa „dzielnica" dla jednostki katastralnej okazała się myląca, stała się źródłem nieporozumień także w literaturze przedmiotu. Od lat 50. XX w. pojęcie „dzielnica" ma wymiar normatywny, związany z terytorialnym podziałem kraju i sprawowaniem, w takim czy innym wymiarze, władzy lokalnej w jednostkach najniższego szczebla tego podziału; tak się od lat 50. XX w. nazywały i nazywają jednostki podziału administracyjnego miasta, takie też znaczenie jest utrwalone w powszechnej świadomości. W żadnym przypadku użycie nazwy „dzielnica" nie prowadzi do potocznego skojarzenia z katastrem.

W tej sytuacji informacje, że w drugiej połowie XIX w. Kraków dzielił się na 8 dzielnic, a Wielki Kraków miał 22 dzielnice, odbierane są z mylnym interpretacyjnym lokowaniem tych dzielnic w podziale administracyjnym, a nie katastralnym. Brak jest koniecznego dopowiedzenia, że chodzi o dzielnice katastralne, a podział administracyjny miasta był inny. (Brnąc w to błędne założenie, doszlibyśmy do stwierdzenia, że np. w roku 1945 czy 1950 Kraków zarządzany był poprzez 52 dzielnice administracyjne, co jest w oczywisty sposób nieprawdziwe).

Znaczenie użytego w 1859 r. w kontekście katastru pojęcia „dzielnica" uległo po drugiej wojnie światowej zmianie, zostało „przesunięte" do obszaru administracyjnego. Tu jest prawdopodobne źródło i przyczyna kojarzenia dawnych dzielnic katastralnych Krakowa, tych wprowadzonych w życie w 1859 r., z jego dzielnicami administracyjnymi. W konsekwencji z pola widzenia zniknęły rzeczywiste ówczesne dzielnice administracyjne, jakimi były obwody miejskie. W zestawieniach czy opisach podziałów administracyjnych Krakowa następuje ponad stuletnia luka, błędnie zapełniana „wklejanym" w to miejsce podziałem na dzielnice katastralne. Jeżeli natomiast dostrzegane są obwody miejskie, to bez jednoznacznego dopowiedzenia, że były to „regularne" dzielnice administracyjne, o charakterze pomocniczym dla realizacji zadań władzy miejskiej – Magistratu, później Zarządu Miasta, jeszcze później Prezydium Miejskiej Rady Narodowej m. Krakowa, i nie zmienia tego fakt, że nie nazywały się tak, jak byśmy dzisiaj mogli tego oczekiwać. Jeszcze raz wypada powtórzyć: nie nazwa decyduje o tym, czym coś jest, lecz treść.

Jakie były relacje między podziałem administracyjnym na obwody miejskie a podziałem katastralnym na dzielnice katastralne w okresie ich współistnienia w Krakowie?

Obwody były częściami miasta, w których władza miejska utrzymywała terenowe przedstawicielstwa swojego głównego, magistrackiego urzędu dla pomocniczej realizacji zadań miejskich – były to urzędy miejscowe, później komisariaty obwodowe, miejskie urzędy obwodowe, w końcu urzędy obwodowe. Ich status był pomocniczy, działały w imieniu i z upoważnienia macierzystego urzędu magistrackiego. Stanowiły element realizacji idei dekoncentracji zadań administracyjnych, przenoszenia ich „w dół", bliżej mieszkańców. W okresie

największego rozwoju tych magistrackich, terenowych przedstawicielstw, to jest na przełomie lat 20. i 30. oraz w latach 30. XX w., popularnie nazywane były „małymi magistratami", co świadczy o ich ważkiej pozycji. Obwody organizowały zarządzanie miastem, administrowanie nim.

Dzielnice katastralne były częściami miasta wyodrębnionymi dla celów ewidencyjnych w zakresie objętym katastrem: najogólniej sprowadzało się to do prowadzonych w różnych formach wykazów nieruchomości, wykazów właścicieli nieruchomości (wraz z kwestią podatkową) i wykazów mieszkańców, a także do prowadzenia i aktualizacji szczegółowych map katastralnych (dzisiejsze geodezyjne mapy ewidencyjne) danego obszaru. Zatem charakterystyczna jest tu funkcja katastralna, a w jej ramach funkcja hipoteczna, związana z własnością nieruchomości – gruntów i budynków.

Nie było odrębnych urzędów czy służb lokowanych w jednostkach podziału katastralnego. Dzielnice katastralne tylko organizowały przestrzeń miejską dla realizacji zadań przez różne jednostki władzy miejskiej, były instrumentem, narzędziem ułatwiającym realizację niektórych zadań administracyjnych.

Zlokalizowanie w dzielnicach administracyjnych odrębnych urzędów czy służb miejskich o charakterze ogólnym (niewyspecjalizowanym) to jedna z cech tych dzielnic wyodrębnianych w podziałach administracyjnych miasta. Poprzez dzielnice administracyjne i zlokalizowane tam organy lub służby była i jest realizowana funkcja zarządcza na terenie miasta, prowadzona w poszczególnych, wyodrębnionych częściach jego obszaru, do czego dzielnice katastralne mogły być i były wykorzystywane jako narzędzie organizujące przestrzeń.

W interesującym nas tutaj okresie współistnienia podziałów Krakowa administracyjnego i katastralnego (lata 1838–1955) tylko sporadycznie starano się w miejskich aktach normatywnych dookreślać pojęcia związane z podziałami wewnętrznymi miasta i jednostkami tych podziałów. Zapewne uznawano znaczenie tych pojęć jako oczywiste, zwyczajowo i potocznie jednoznacznie przyjęte.

Elementy definiujące dla pojęcia „dzielnica katastralna" zawarto w uchwale Rady Miasta z 1881 r., wprowadzającej zasady numerowania domów w Krakowie (DzRMK 1881, nr 1, s. 2–3) – zapisano tam w pkt. 6: *Dotychczasowe dzielnice jako całości administracyjne, katastralne i hipoteczne pozostają co do granic i liczby porządkowej niezmienne.* Zastosowane tu określenie „całość administracyjna" może być źródłem nieporozumienia, może prowadzić do wnioskowania, że oto przyznaje się tutaj tym dzielnicom status dzielnicy administracyjnej. Wnioskowanie takie jest wykluczone, skoro równolegle istniał i funkcjonował ogólny podział administracyjny miasta na dzielnice administracyjne w postaci – wówczas – obwodów miejskich. Co się zatem kryje w określeniu „całość administracyjna"? Zapewne dwa znaczenia: z jednej strony oficjalny, urzędowy, administracyjny tryb wyodrębnienia i ustanowienia dzielnicy katastralnej, to znaczy jej prawno-administracyjna „moc", z drugiej natomiast być może także wskazanie posiłkowej funkcji, obok katastralnej i hipotecznej, dla czynności administracyjnych podejmowanych przez władze miejskie (instrumentalne znaczenie dla administrowania miastem). To ostatnie nie czyni jednak z dzielnicy katastralnej jednocześnie dzielnicy administracyjnej, nie czyni z niej w tym administracyjnym wymiarze czegoś więcej niż tylko pomocniczego narzędzia dla przeprowadzania pewnych czynności administracyjnych z użyciem kryterium terytorialnego.

Jak z kolei rozumiano pojęcie „obwód miejski", można ustalić na podstawie opracowania z 1900 r. autorstwa ówczesnego II wiceprezydenta miasta

Witolda Piotrowskiego *Historia komisariatów obwodowych w Krakowie i projekt podziału miasta na cztery obwody* oraz na podstawie opracowania pióra Władysława Grodyńskiego, dyrektora Magistratu, *Sprawozdanie i wnioski w sprawie organizacji służby zewnętrznej Magistratu m. Krakowa dla czynności, wykonywanych przez Komisaryaty obwodowe*, wydanego w formie broszurowej w 1909 r. Wytwarzany przez władze miejskie materiał normatywny z okresu autonomii galicyjskiej nie jest tu przydatny, nie zajmowano się określaniem używanych pojęć, co więcej, różnych terminów używano dość dowolnie; w kontekście podziału administracyjnego miasta (w tym okresie podziału na obwody miejskie) koncentrowano się na pozycji i zakresie działania komisarzy obwodowych i podległych im urzędów obwodowych (komisariatach), pomijając kwestie ogólne, jak rozstrzyganie, czym co do zasady są obwody miejskie.

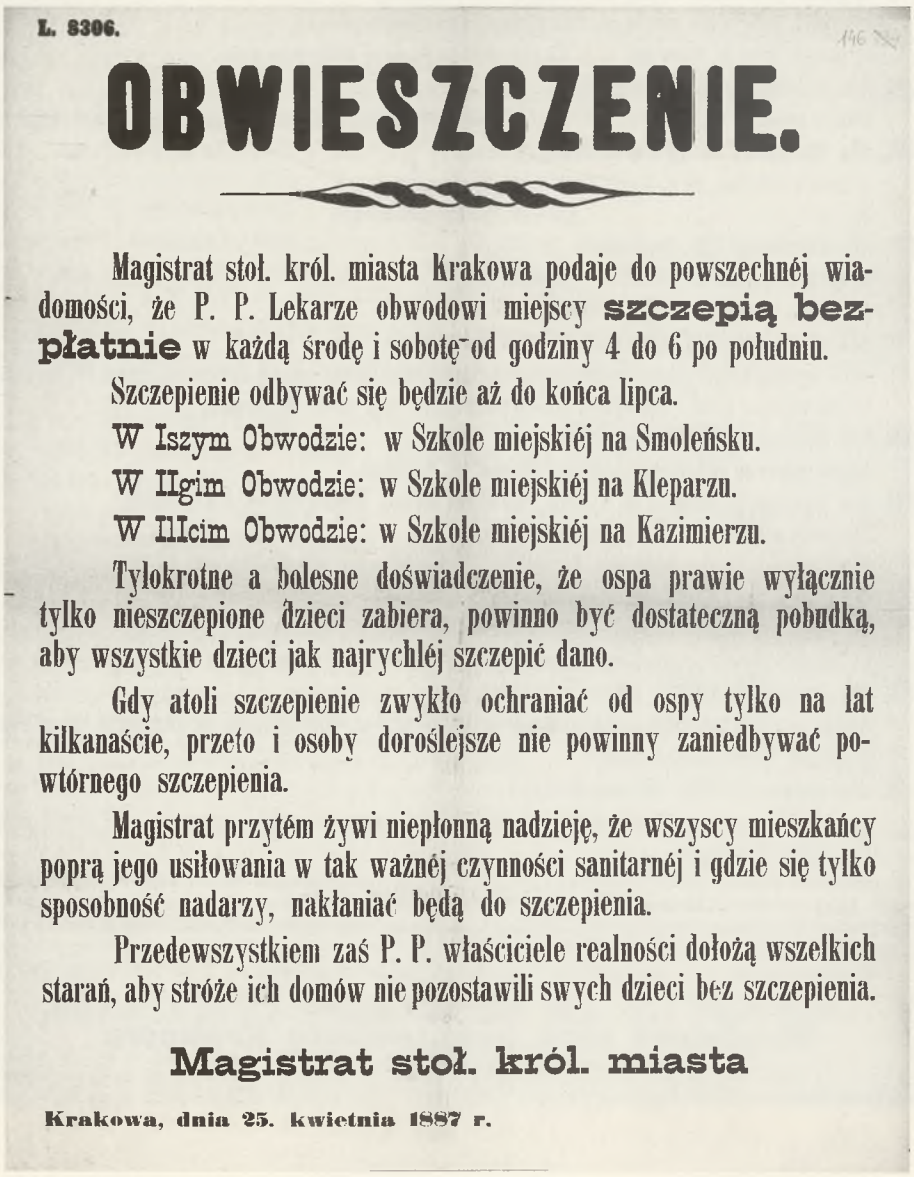

L. 8306.

OBWIESZCZENIE.

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa podaje do powszechnéj wiadomości, że P. P. Lekarze obwodowi miejscy **szczepią bezpłatnie** w każdą środę i sobotę od godziny 4 do 6 po południu.

Szczepienie odbywać się będzie aż do końca lipca.

W Iszym Obwodzie: w Szkole miejskiéj na Smoleńsku.

W IIgim Obwodzie: w Szkole miejskiéj na Kleparzu.

W IIIcim Obwodzie: w Szkole miejskiéj na Kazimierzu.

Tylokrotne a bolesne doświadczenie, że ospa prawie wyłącznie tylko nieszczepione dzieci zabiera, powinno być dostateczną pobudką, aby wszystkie dzieci jak najrychléj szczepić dano.

Gdy atoli szczepienie zwykło ochraniać od ospy tylko na lat kilkanaście, przeto i osoby doroślejsze nie powinny zaniedbywać powtórnego szczepienia.

Magistrat przytém żywi niepłonną nadzieję, że wszyscy mieszkańcy poprą jego usiłowania w tak ważnéj czynności sanitarnéj i gdzie się tylko sposobność nadarzy, nakłaniać będą do szczepienia.

Przedewszystkiem zaś P. P. właściciele realności dołożą wszelkich starań, aby stróże ich domów nie pozostawili swych dzieci bez szczepienia.

Magistrat stoł. król. miasta

Krakowa, dnia 25. kwietnia 1887 r.

Przykład adresowania zarządzenia miejskiego do mieszkańców z wykorzystaniem podziału miasta na dzielnice administracyjne – obwody; można tu było wykorzystać podział na dzielnice katastralne, jednak zapewne względy pragmatyczne przemówiły za obwodami administracyjnymi (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-665-146)

L. 75938/913.
I. b.

ROZPORZĄDZENIE.

W myśl przepisów § 29, 30, 31 i 105 regulaminu utrzymania czystości i porządku z dnia 24 sierpnia 1884 (Dz. rozp. dla m. Krakowa L. 8 z roku 1884), Magistrat postanawia co następuje:

Dla składania popiołu, śmieci domowych, tudzież rumowiska, gruzów i ziemi z fundamentów wyznacza Magistrat aż do dalszego zarządzenia następujące miejsca:

I. dla dzielnicy I. do VIII.

a) grunta po Lasockich w Dz. XI. parcele lk. 195-210/2-210/3-211/2-222/2,

b) grunta poforteczne między ul. Wolską a Czarnowiejską,

c) grunta poforteczne między ul. Karmelicką a Młynówką królewską,

d) parcela przy ul. Kopernika c. k. Skarbu własna (dawniej Wilkoszewskich).

II. dla dzielnicy IX. (Ludwinów).

Grunta należące do p. Józefa Batki przy ul. Benedyktyńskiej (część najodleglejsza przy wale b. kolei obw.).

III. dla dzielnicy X. (Zakrzówek).

a) grunta należące do p. Józefa Batki przy ul. Wierzbowej

b) „ „ „ „ „ „ Twardowskiego.

IV. dla dzielnicy XI. (Dębniki).

a) grunta miejskie po Lasockich (jak wyżej I. a)

b) grunta gminne przy ul. Konfederackiej.

V. dla dzielnicy XII. (Półwsie Zwierzynieckie).

a) dla wywozu śmieci, popiołu, miejsca oznaczone tablicami na parceli gminnej, po dawnym stawie PP. Norbertanek

b) dla wywozu ziemi i rumowiska grunta poforteczne obok parku Dr. Jordana.

VI. dla dzielnicy XIII. (Zwierzyniec).

grunta tablicami oznaczone na parceli gminnej po Małeckim.

VII. dla dzielnicy XIV. XV. i XVI. (Czarna Wieś, Nowa Wieś i Łobzów).

a) grunta pofortoczne obok parku Dra Jordana

b) „ „ między ul. Karmelicką a Łobzowską (za składem drzewa) lk. 8/I.

VIII. dla dzielnicy XVII. (Krowodrza).

a) grunta poforteczne (parcela lk. 8/I) między ul. Karmelicką a Łobzowską.

b) grunta miejskie po składach drzewa.

IX. dla dzielnicy XVIII. (Warszawskie).

Grunta należące do p. Bernarda Lewkowicza, leżące przy ul. Warszawskiej, za mostem na rzece Białusze po prawej stronie (dawny staw).

X. dla dzielnicy XIX. (Grzegórzki).

Grunta należące do p. M. Kapellnera przy ul. Glinianej, naprzeciw wału akcyzowego, oraz grunta położone koło wałów fortecznych.

Składania popiołu, śmieci, rumowiska, gruzów i ziemi z fundamentów w innych, niż powyżej wskazanych miejscach, które oznaczone zostaną odpowiednimi tablicami z napisem, zakazuje się surowo.

Nad ścisłem przestrzeganiem i wykonaniem powyższego rozporządzenia czuwać będą organa Magistratu i c. k. Dyrekcyi Policyi.

Przekraczających powyższe przepisy karać będzie Magistrat grzywną od 2 do 200 Koron, albo karą aresztu od 6 godzin do 14 dni.

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa

dnia 28 czerwca 1913 roku.

Drukarnia Związkowa w Krakowie

Przykład adresowania zarządzenia miejskiego do mieszkańców z wykorzystaniem podziału miasta na dzielnice katastralne; można było wskazać adresatów poprzez określenie dzielnic administracyjnych (por. wcześniejszą reprodukcję ogłoszenia dotyczącego szczepień), zapewne jednak względy pragmatyczne przesądziły o przywołaniu tu podziału katastralnego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-665-596)

L. 87927/V./10.

Do P. T. Właścicieli i Posiadaczy koni

w Krakowie.

Odnośnie do tutejszego rozporządzenia z dnia 2 września 1910 L. 79360, a w myśl reskryptu c. k. Namiestnictwa we Lwowie z d. 7 września 1910 L. Va 7055/16 zawiadamia się wszystkich P. T. Właścicieli i Posiadaczy koni, że w r. 1910 odbędzie się jesienna klasyfikacya koni w dniach: 17, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28 i 29 października.

Do tej jesiennej klasyfikacyi należy doprowadzić wszystkie konie i zwierzęta juczne w gminie miasta Krakowa się znajdujące z wyjątkiem tych koni, co do których istnieje powód uwolnienia z tytułu §§ 3 i 7 przepisów wykonawczych do ustawy z dnia 16 kwietnia 1873 r. L. 77 Dz. u. p. oraz rozporządzenia ministerstwa obrony krajowej, ministerstwa rolnictwa i ministerstwa spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem wojny z dnia 5 grudnia 1908, ogłoszonego w Dz. u. p. z r. 1908 pod N. 255.

Magistrat wzywa przeto wszystkich P. T. Właścicieli i Posiadaczy koni aby je doprowadzili do ogólnej klasyfikacyi na plac „Groble" zwany, w następującym porządku:

1. W dniu 17 października 1910 r. konie Zakładu czyszczenia miasta, straży ogniowej, akcyzy miejskiej, gazowni miejskiej, oraz ogrodów miejskich;
2. w dniu 19 października 1910 r. konie z I. obwodu miasta;
3. w dniu 20 października 1910 r. konie z II. obwodu miasta;
4. w dniu 21 października 1910 r. konie z III. obwodu miasta;
5. w dniu 22 października 1910 r. konie z X. i XI. dzielnicy (Zakrzówek, Kapelanka i Dębniki);
6. w dniu 24 października 1910 r. konie z XII. dzielnicy (Półwsie Zwierzynieckie), oraz firmy Teofil Żeglikowski w Krakowie;
7. w dniu 26 października 1910 r. konie z XIII. dzielnicy (Zwierzyniec);
8. w dniu 27 października 1910 r. konie z XIV., XV. i XVI. dzielnicy (Czarna Wieś, Nowa Wieś Narodowa i Lobzów);
9. w dniu 28 października 1910 r. konie z XVII. i XVIII. dzielnicy (Warszawskie i Krowodrza), wreszcie
10. w dniu 29 października 1910 konie z XIX. dzielnicy (Grzegórzki-Piaski). Każdy właściciel konia, którego komisya klasyfikacyjna uzna za zdatnego otrzyma, tak zwaną „kartę ewidencyjną" i obowiązany będzie takiego konia w razie powołania koni, co w drodze urzędowych ogłoszeń plakatami nastąpi, doprowadzić bezzwłocznie na miejsce w dotyczącem ogłoszeniu wskazane.

Zarazem zwraca się uwagę, że ci właściciele, którzy wobec komisyi klasyfikacyjnej oświadczą gotowość odstąpienia konia, na którego została wydaną „karta ewidencyjna" Administracyi wojskowej każdej chwili, kiedy tylko ona go zapotrzebuje, otrzymają za każdego takiego konia, jeżeli w terminie wyznaczonym zostanie doprowadzony na miejsce mające się wskazać i zostanie uznany za zdatnego przez asenterującego oficera, zaraz przy odbiorze wynagrodzenie gotówką, oznaczoną na wydanej „karcie ewidencyjnej" w kwocie 880, względnie 990 K.

Odnośne deklaracye będą od każdego właściciela, a względnie posiadacza koni za zdatne uznanych odbierane i z tego powodu każdy właściciel, a względnie posiadacz konia stawić się winien osobiście przy głównej klasyfikacyi koni w terminie powyżej wyznaczonym, a tylko w razie dostatecznie usprawiedliwionych przeszkód może go zastąpić inna osoba, która ma się wykazać pełnomocnictwem, podpisanem własnoręcznie przez dotyczącego właściciela lub posiadacza koni i wyraźnie upoważniającem okaziciela do złożenia odnośnej deklaracyi, tudzież do odbioru „karty ewidencyjnej".

Kto się do niniejszego polecenia nie zastosuje, będzie ukarany w myśl rozp. ministeryalnego z d. 30 września 1857 r. L. 198 Dz. u. p. grzywną do 200 K. lub aresztem do dni 14, a nadto będzie musiał ponosić koszta dodatkowej komisyi, którą się w danym wypadku ustanowi.

Poleca się P. T. Właścicielom, względnie Posiadaczom koni, aby konie swe w terminie powyż oznaczonym, punktualnie o godz. 8 rano na plac „Groble" doprowadzili, a to pod zagrożeniem skutków, przewidzianych w powyż cytowanej ustawie.

Wkońcu poleca się P. T. Właścicielom i Posiadaczom tych koni, które przy komisyi klasyfikacyjnej w r. 1909 zostały obdzielone „kartami ewidencyjnemi", aby przynieśli do komisyi znajdujące się w ich posiadaniu „karty ewidencyjne" koloru białego i oddali je przewodniczącemu komisyi.

Magistrat stoł. król. m. Krakowa.

Kraków, dnia 6 października 1910 r.

Drukarnia Związkowa w Krakowie, ul. Mikołajska L. 13.

Przykład adresowania zarządzenia miejskiego do mieszkańców z wykorzystaniem kryterium podmiotu (pkt 1 obwieszczenia), kryterium dzielnicy administracyjnej – obwodu (pkt. 2–4) oraz kryterium dzielnicy katastralnej (pkt. 5–10); o wyborze narzędzia decydowały względy pragmatyczne (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-665-481)

Ku pewnemu zaskoczeniu w obydwu przywołanych wcześniej opracowaniach autorzy, sprawujący eksponowane stanowiska we władzach miejskich, zgodnie – choć w odstępie prawie 10 lat – wywodzą instytucję komisarzy obwodowych z instytucji wójtów gmin Rzeczypospolitej Krakowskiej, ukazując jednocześnie ciąg podziałów administracyjnych miasta na 11 gmin, następnie 5 cyrkułów–obwodów i na koniec na 3 obwody, już im współczesne, jako jeden łańcuch podziałów miasta na jednostki służące sprawowaniu władzy miejskiej „w terenie" (Piotrowski 1900, s. 3–12; Grodyński 1909, s. 5–8). Nie jest tu istotne, że pozycje ustrojowe wójta gminy z lat 1816–1838 oraz późniejszych komisarzy cyrkułowych i obwodowych są nieporównywalne, całkowicie odmienne, ważne jednak jest, że tak, a nie inaczej ówcześnie sprawę postrzegano. Podział miasta na obwody z komisarzami i ich urzędami nie był rozumiany jako ściśle wewnętrzna sprawa magistracka, lecz przeciwnie, perspektywa postrzegania była tu ogólnomiejska, z naciskiem na zewnętrzność i „teren", z odwołaniem co do genezy obwodów aż do wspomnianych tu gmin z wójtami okresu Rzeczypospolitej Krakowskiej. To ważne stwierdzenie wobec głosów w literaturze przedmiotu – nielicznych, ale jednak – błędnie odmawiających obwodom pozycji dzielnic administracyjnych i sprowadzających je do rzędu wewnątrzmagistrackiego instrumentarium (np. Sady 2003, s. 129). Nie tylko obiektywne kryteria badawcze, ale także wiedza o stanie postrzegania różnych historycznych instytucji przez pokolenie im współczesne pozwalają na dzisiejszą, prawidłową interpretację tych instytucji.

Bezpośrednie, normatywne określenia dotyczące tego, czym były obwody, pojawiły sie w latach 30. XX w. I tak w § 15 zarządzenia prezydenta miasta z 1934 r. zawierającego statut organizacyjny Zarządu Miejskiego (GUZM 1934, nr 9, poz. 88) stwierdzono: *Miasto podzielone jest dla celów administracji miejskiej na potrzebną ilość obwodów. Podział miasta dla celów administracji specjalnych działów (budowlany, sanitarny, weterynaryjny, targowy itp.) ma pokrywać się z podziałem na obwody administracyjne. Sprawowanie pieczy nad danym obwodem oraz wykonywanie w nim zadań administracyjnych należy do właściwego Urzędu Obwodowego.* Jest to potwierdzenie podziału istniejącego do tej pory, przy użyciu sformułowań zawierających niezbędne elementy kreujące pojęcie „dzielnica administracyjna".

Z kolei w § 1 zarządzenia Zarządu Miejskiego z 1937 r. *o podziale terytorium miasta Krakowa na obwody administracyjne* (GUZK 1937, nr 12, poz. 84) zawarto zapis: *Dla celów administracji miejskiej tak własnego jak i poruczonego zakresu działania dzieli się miasto Kraków na sześć obwodów administracyjnych.* W ślad za tymi kolejnymi zarządzeniami prezydenta miasta utworzono w obwodach Miejskie Urzędy Obwodowe. Nie jest to nic innego, jak utworzenie dzielnic administracyjnych miasta i to – podobnie jak w przypadku poprzednim – nie jako tworów nowych, do tej pory nieznanych, lecz przeciwnie, jako przekształcenie podziału do tej pory istniejącego (zmniejszenie liczby jednostek podziału pod tą samą nazwą „obwodu") oraz zmodyfikowanie urzędów zlokalizowanych w obwodach (poszerzenie zakresu działania i nadanie nowej nazwy).

Jak wcześniej podkreślono, dzielnice katastralne oprócz swych własnych funkcji były także narzędziem, instrumentem w działaniu administracji ogólnomiejskiej oraz jej terenowych emanacji w postaci dzielnic administracyjnych. Z tego też względu w okresie dzielnic administracyjnych pod nazwą obwodów miejskich starano się tak kształtować powierzchnie tych obwodów, aby zamykały

one w sobie w całości określoną grupę dzielnic katastralnych – stąd też w konsekwencji właściwość terytorialną obwodów określano poprzez wskazanie odpowiednich dzielnic katastralnych. W ten sposób realizacja zadań urzędów obwodowych względem substancji komunalnej oraz mieszkańców, w tym ich obsługa, przekładała się na ściśle określoną ustaleniami katastralnymi przestrzeń miejską i zamieszkałą w niej ludność. Tę zależność dobitnie określono przykładowo w obwieszczeniu z 1912 r. (DzRMK 1912, nr 1, s. 1), w którym zapisano: *Terytorya przyłączone, które stanowić będą Dzielnicę XVI. m. Krakowa* [katastralną], *wciela się od dnia 1 lutego b.r. do IV. Komisaryatu obwodowego miejskiego*, czyli powierzchnię dzielnicy katastralnej włączono w granice obwodu miejskiego, stanowiącego dzielnicę administracyjną. W ten sposób powierzchnia jednostek podziału administracyjnego miasta zostawała dookreślona przez wskazanie jednostek podziału katastralnego. Była to konsekwentna realizacja przyjętej wcześniej zasady harmonizowania terytorialnego obwodów miejskich, czyli dzielnic administracyjnych, oraz dzielnic katastralnych. W 1900 r. ówczesny wiceprezydent miasta Witold Piotrowski postulował, aby żadnych innych dzielnic katastralnych oprócz gęsto zaludnionego Śródmieścia nie *rozrywać między różne obwody, ale każdą w całości do jednego obwodu włączyć, albowiem granice tych innych, mniejszych dzielnic, identyczne z granicami miejskich parafii, od wielu dziesiątków lat istniejące, znają dokładnie i rozliczne władze miejscowe, i publiczność krakowska; każda z tych innych dzielnic zawsze w całości pod władzę jednego komisarza należała i podział którejkolwiek z nich między dwóch komisarzy sprawiłaby na długi czas zamieszanie i liczne niedogodności dla władz miejscowych, urzędów parafialnych, a nawet dla samego Magistratu* (Piotrowski 1900, s. 15).

Wspominano o występujących w literaturze przedmiotu pewnych nieporozumieniach terminologicznych dotyczących pojęcia „dzielnica" w kontekście współistnienia w mieście dzielnic administracyjnych – obwodów oraz dzielnic katastralnych. Gwoli sprawiedliwości stwierdzić należy, że już w tamtych czasach autorzy czy to oficjalnych pism, czy magistrackich zarządzeń, czy urzędowych wykazów nie byli w tej materii wolni od pomyłek czy nieścisłości. Nagminne było opuszczanie przy określeniu „dzielnica" przymiotnika „katastralna", zdarzało się, że obwody nazywano wprost „dzielnicami" – już to ukazuje ówczesną, nazwijmy to, pewną „lekkość" w podejściu do nazewnictwa. Ale też ukazuje, że obwody były postrzegane jako dzielnice i takiego określenia też używano, chociaż w niezgodzie z urzędowo przyjętą nomenklaturą.

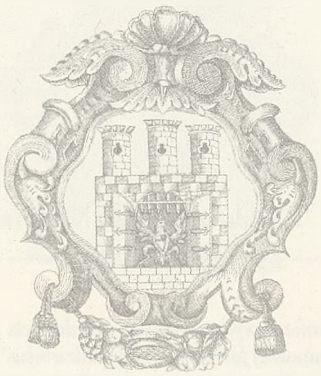

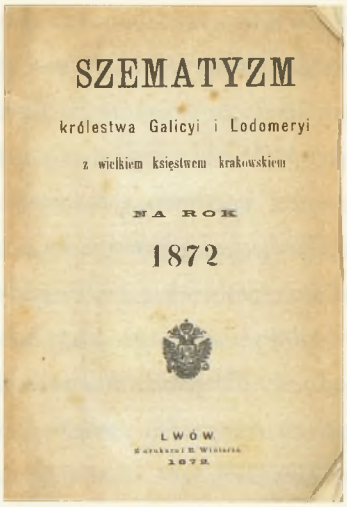
SZEMATYZM

królestwa Galicyi i Lodomeryi

z wielkiem księstwem krakowskiem

NA ROK

1872

LWÓW

Komisaryaty dzielnic miasta.

Kom obw. I. Kosiński Karol.
— — II. Umiński Piotr.
— — III Komorowski Władysław.
Kom. targ. Siermontowski Piotr.

Szematyzm *1872, s. 91 (także w szeregu innych roczników)*

L. 4. Październik. Listopad. Grudzień. Rok 1880.

Dziennik rozporządzeń

dla stoł. król. miasta Krakowa.

Rada miasta.

Tyt. XVII. Komisaryaty dzielnic miejskich.

1. Płaca 3 komisarzy po Zł. 1300	3900
2. Dodatek służbowy do tychże po Zła. 200 . .	600
3. Płaca kancelisty z dodatkiem służbowym	820

DzRMK 1880, nr 4, s. 58 (także w szeregu innych publikacji urzędowych)

JÓZEFA CZECHA

KALENDARZ

KRAKOWSKI

na rok

1887.

Rok pięćdziesiąty szósty.

Komisarze dzielnic.

Kom. obw. I. Czoponowski Izydor.
„ „ II. Gromczakiewicz Laurenty.
„ „ III. Goliński Jan.
„ targ. vacat.

Kalendarz Czecha *1887, s. 63 (także w szeregu innych roczników)*

Przykłady używania w wydawnictwach urzędowych, paraurzędowych i popularnych nieumocowanej formalnie nazwy „dzielnica" na określenie obwodu miejskiego, co stało w kolizji z nazwą „dzielnica" formalnie określającą dzielnicę katastralną; problem ten występował przez cały czas istnienia obwodów miejskich

Na tym tle uwaga ogólniejsza. Otóż nie byłoby problemów z mieszaniem dzielnic administracyjnych z dzielnicami katastralnymi i w konsekwencji z klarownością obrazu struktury wewnętrznej miasta w latach 1858–1954, gdyby na przełomie lat 1858 i 1859 nie zrezygnowano z nazwy „gmina" na określenie jednostki katastralnej i nie wprowadzono w to miejsce nazwy „dzielnica". Stało się jednak inaczej i określenie „dzielnica" zostało nieszczęśliwie przypisane do podziału katastralnego. Paradoksalnie utworzenie w 1951 r. dzielnicy administracyjnej Nowa Huta spowodowało w tymże roku – po prawie stu latach – przywrócenie jednostkom katastralnym ich pierwotnej nazwy „gmina" (na krótko, bo w roku 1955 z podziału katastralnego zrezygnowano).

Na koniec w pewnym uproszczeniu można by powiedzieć, że w tamtych czasach krakowianin był mieszkańcem w dzielnicy katastralnej oraz ewentualnie właścicielem realności w dzielnicy katastralnej, natomiast był obywatelem w dzielnicy administracyjnej – obwodzie, w której załatwiał swoje sprawy z urzędem miejskim, a urząd z nim. Krakowianinowi bliższa zatem musiała być dzielnica katastralna, bo według jej znamion (numer i nazwa) określone były miejsce jego zamieszkania oraz lokalizacja innych ważnych dla niego punktów w mieście. Natomiast świadomość jednoczesnego zamieszkiwania w granicach określonej dzielnicy administracyjnej (obwodu) uaktywniała się wówczas, gdy miał coś do załatwienia w urzędzie lub urząd „miał sprawę" do niego, zatem incydentalnie, nie na co dzień.

Jeżeli zatem ta funkcja identyfikacji adresowej, charakterystyczna dla dzielnic katastralnych i bliska mieszkańcowi, dominowała, to celowe jest poświęcenie chwili uwagi numerowaniu krakowskich domów, a w konsekwencji oznakowaniu tej numeracji – na marginesie zasadniczego tematu i z tego względu tylko w formie uproszczonej. Temu niech służy krótki przegląd oznaczeń domów (na kolejnych stronach).

Literatura:
Piotrowski 1900, s. 3–15; Sikorski 1904, s. 3–9; Grodyński 1909, s. 5–8; Chmiel 1932, s. 107–108; Demel 1951, s. 42–47; Rederowa 1957, s. 250–253; Demel 1958, s. 365–369; *Plan Senacki* 1959, *passim*; Bromek 1966, s. 9–12; *Encyklopedia* 2000, s. 685; Luchter 2010-B, s. 146–153; Kasprzyk 2011, *passim*; Sady 2013, s. 127–132; Cichoń 2014, s. 61–66, 143–145; Andrasz-Mrożek 2017, s. 113–114; Purchla 2017, s. 9–18.

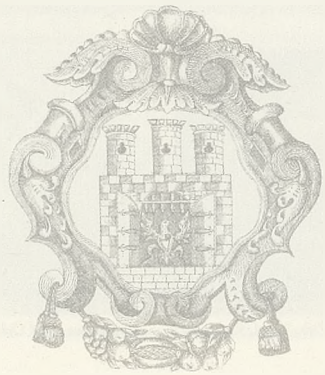

Kamienica „Pod Barany" (Pałac Pod Baranami) – Rynek Główny 27

Kamienica „Podedzwony" – ul. Floriańska 24

Kamienica „Pod Rakiem" – ul. Szpitalna 7

Kamienica „Pod Jaszczurką" („Pod Jaszczurami") – Rynek Główny 8

Kamienica „Pod Elefanty" – ul. Grodzka 38

Kamienica „Pod Pawiem" – ul. św. Jana 30

Kamienica „Pod Złotą Głową" – Rynek Główny 13

Kamienica „Pod Barankiem" – ul. Szewska 7

Kamienica „Pod Śpiewającą Żabą" – ul. Retoryka 1

Kamienica „Pod Osłem" – ul. Retoryka 9

Godła identyfikujące domy od średniowiecza do wprowadzenia numeracji domów w 1792 r. Zwyczaj ozdabiania domów godłami, już tylko dla celów symbolicznych, powrócił z końcem XIX w., co reprezentują tutaj dwa ostatnie przykłady.

Kamienica Bractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego – ul. Sienna 5

Pałac Samuela Maciejowskiego – ul. Kanonicza 1

Kamienica przy ul. Wiślnej 10

Kamienica Krauzowska – ul. św. Jana 12

Tabliczki z numerami dzielnic i domów według jednolitego wzoru wprowadzonego po roku 1815 dla 11 gmin miejskich Wolnego Miasta Krakowa (Rzeczypospolitej Krakowskiej) – obowiązywały do końca roku 1858, kiedy to podział miasta na 11 gmin, wówczas już tylko o znaczeniu katastralnym, zastąpiono podziałem na 8 dzielnic katastralnych, jednocześnie dokonując w mieście zmiany numeracji domów.

Kamienica narożna przy ul. Krupniczej i Szujskiego

Kamienica przy Rynku Głównym 25

Od 1858 r. obowiązywał w Krakowie nowy podział katastralny, w miejsce 11 gmin katastralnych wprowadzono 8 dzielnic katastralnych. Połączono to ze zmianą ponumerowania domów w mieście – nowa numeracja poprowadzona została od numeru 1 dla każdej z dzielnic katastralnych z osobna. Postanowiono, że na tabliczkach wyrażających liczbę domu, ma być zamieszczona pod liczbą nową, i dawna liczba domu oraz Gminy [...] tablice z nazwami lub liczbami, w każdej z 8miu części Miasta odmiennego będą koloru *(vide s. 39). Przedstawione wyżej dwie tabliczki kamienne dowodzą, że może niezbyt ściśle przestrzegano tego zapisu, jednak czytelne jest, że przy ul. Krupniczej numerowi 104 w Gminie IX nadano nowy numer 19B ze wskazaniem przynależności do nowej Dzielnicy IV (Piasek), a kamienicy przy Rynku Głównym o dawnym numerze 263/4 w Gminie II nadano nowe oznaczenie: numer 19 w Dzielnicy I (Miasto właściwe). Co do kolorów tablic z nazwami ulic i numerami domów, to Magistrat przydzielił je dzielnicom katastralnym w następujący sposób: I Miasto właściwe – tablice białe, II Zamek – tablice różowe, III Nowy Świat – tablice niebieskie, IV Piasek – tablice żółte, V Kleparz – tablice czerwone, VI Wesoła – tablice zielone, VII Stradom – tablice fioletowe oraz VIII Kazimierz – tablice pomarańczowe. Na zdjęciach powyżej widzimy zachowane tablice kamienne, jednak co do zasady tablice były metalowe (cynowe), odpowiednio kolorowane (wedle wymienionego wyżej klucza). O tym, że przestrzegano przyjętej kolorystyki, świadczy treść pochodzącego z 1877 r. wewnątrzmagistrackiego zapotrzebowania na nowe tablice (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7534, nlb). Numeracja z roku 1858 i odpowiadające jej tabliczki orientacyjne przetrwały do roku 1881.*

1.

4.

2.

3.

W roku 1881 Rada Miasta Krakowa, utrzymując dotychczasowy podział na 8 dzielnic katastralnych (jedynie Dzielnicę I w miejsce nazwy „Kraków" nazwano „Śródmieściem"), wprowadziła nowe zasady ponumerowania orientacyjnego domów w mieście. Zasady te przetrwały do dzisiaj: numeracja domów ulicami (a nie dzielnicami katastralnymi, jak poprzednio), początek numerowania od strony bliższej Rynkowi Głównemu (na Stradomiu bliższej ul. Stradomskiej, na Kazimierzu bliższej ul. Krakowskiej), numery nieparzyste po prawej stronie. Wprowadzono jednolite dla całego miasta kolory tabliczek z nazwami ulic i tabliczek orientacyjnych z numerami domów: litery i cyfry koloru czarnego, tło białe, obwódki tablic niebieskie (DzRMK 1881, nr 1, s. 2–3). Przydzielone wówczas nowe numery domów pozostały już z reguły niezmienione do naszych czasów (zmiany w przynależności dzielnicowej ulic nie miały znaczenia dla numeru domu), natomiast sam wzór tabliczek wprawdzie był aktualny jeszcze w okresie okupacji, jednak już w okresie międzywojennym podlegał wymianie na znany nam co do kolorystyki z codzienności wzór nowy, z białymi literami i cyframi na niebieskim tle, z białą obwódką. Powyżej: 1) z akt magistrackich zatwierdzony w 1881 r. wzór tabliczki z nazwą ulicy, 2) zachowana i służąca do dzisiaj para tabliczek: z nazwą ulicy i z numerem domu, 3) zaprezentowane obok tabliczki z domu przy ul. Lubicz (dziś postarzałe i pociemniałe) zgodnie z wytycznymi z roku 1881 pierwotnie wyglądały inaczej – na zdjęciu zrekonstruowano ówczesną kolorystykę, 4) tabliczka już z okresu Wielkiego Miasta Krakowa (Grzegórzki–Piaski przyłączono do Krakowa w 1910 r., ustanawiając dla tej dawnej gminy wiejskiej odrębną dzielnicę katastralną miasta o numerze XIX).

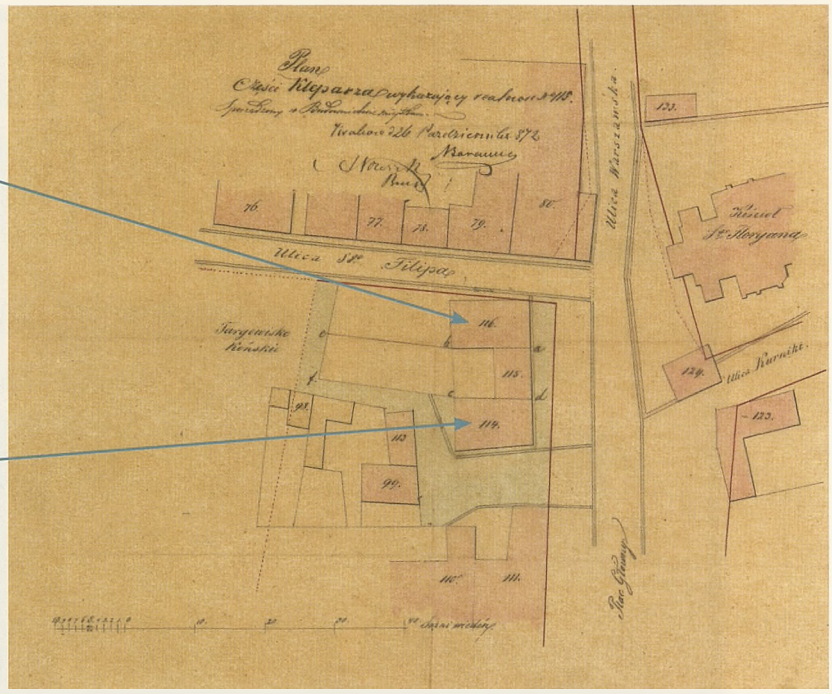

Przy pl. Matejki pod numerami 9 i 11 znajdują się budynki z tabliczkami orientacyjnymi jeszcze z XIX w., ale nadal prawidłowo wskazującymi numerację, choć nazwa placu odmienna, a i nazwa dzielnicy także inna. Stojące tam dawniej domy od roku 1859 miały odpowiednio numery 116 i 114 w dzielnicy katastralnej V Kleparz. Ta wschodnia część dawnego Rynku miasta Kleparza nazywała się wówczas pl. Głównym. Z dniem 3 lutego 1881 r. wprowadzono nowe ponumerowanie domów i nowy wzór tabliczek orientacyjnych (DzRMK 1881, nr 1, s. 2–3) – wówczas numery 116 i 114 zastąpiono numerami 9 i 11, a na nowych tabliczkach, zgodnie z wzorcem, podano nazwę „pl. Główny". Już 6 listopada 1882 r. Rada Miasta przemianowała pl. Główny na pl. Matejki (DzRMK 1882, nr 7), tabliczek jednak nie zmieniono, i to do dzisiaj. Wiemy zatem, że tabliczki te powstały i zostały przywieszone po 3 lutego 1881 r., a przed 6 listopada 1882 r., liczą sobie zatem nieco ponad 135 lat i nadal służą. Powyżej mapka sytuacyjna z 1872 r. oraz omawiane tutaj tabliczki – na tabliczce z nr. 11 widoczne są ślady białego tła wprowadzonego regulacją z 1881 r. (plan sytuacyjny: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7301, nlb)

ul. Szczepańska 1 – w sieni

al. Słowackiego 58 – przy wewnętrznych schodach wejściowych

O ile tabliczki orientacyjne z numerem domu służyły jego identyfikacji zewnętrznej, publicznej, to dla identyfikacji związanej z katastrem i hipoteką służyły tabliczki z numerem domu spisowym. Numer spisowy to numer hipoteczny nadawany wszystkim nieruchomościom najpierw w granicach całego miasta, później w obrębie danej dzielnicy katastralnej (początkowo był tożsamy z liczbą wykazu hipotecznego, w późniejszym okresie numeracje te „rozeszły się"). Numer orientacyjny i numer spisowy, choć dotyczą tej samej nieruchomości, nie mają ze sobą nic więcej wspólnego. W przywoływanej już wcześniej uchwale Rady Miasta z 3 lutego 1881 r. określającej zasady nowego ponumerowania domów zapisano, że numery spisowe wewnątrz domu po stronie prawej od bramy wchodowej wedle formy dotychczasowych tabliczek zamieszczone będą *(DzRMK 1881, nr 1, s. 2). Odwołanie do „formy dotychczasowych tabliczek" dotyczy XIX-wiecznego wzoru, według którego wykonana została tabliczka przedstawiana wyżej po lewej stronie. Aktualność tej formy potwierdziło Budownictwo Miejskie dokumentem z 1912 r., w którym m.in. podano wymiary tabliczek: 171 mm x 98 mm (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7693, nlb). Co do zasady wzór ten pozostawał więc niezmieniony przez dziesiątki lat – tabliczka przedstawiana wyżej po prawej stronie pochodzi z roku 1937. Choć po drugiej wojnie światowej zaniechano obowiązku uwidoczniania numeru spisowego, w sieniach wielu kamienic możemy jeszcze spotkać zachowane stare tabliczki.*

Na planie Krakowa z 1898 r., zwanym „planem Wdowiszewskiego", kolekcja zachowanych jeszcze na krakowskich kamienicach cynowych tabliczek orientacyjnych z numerami domów usytuowanych w poszczególnych dzielnicach katastralnych (bez Dzielnicy II Wawel, gdzie oznakowania przepadły). Wzór tych tabliczek wprowadzono w 1881 r. (z mocą od 1882 r.), gdy zmieniono w mieście ponumerowanie domów, przechodząc z numeracji ciągłej w obrębie poszczególnych dzielnic katastralnych na obowiązującą także i dzisiaj numerację w ramach poszczególnych ulic (plan miasta: Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 40/T/VIIIa)

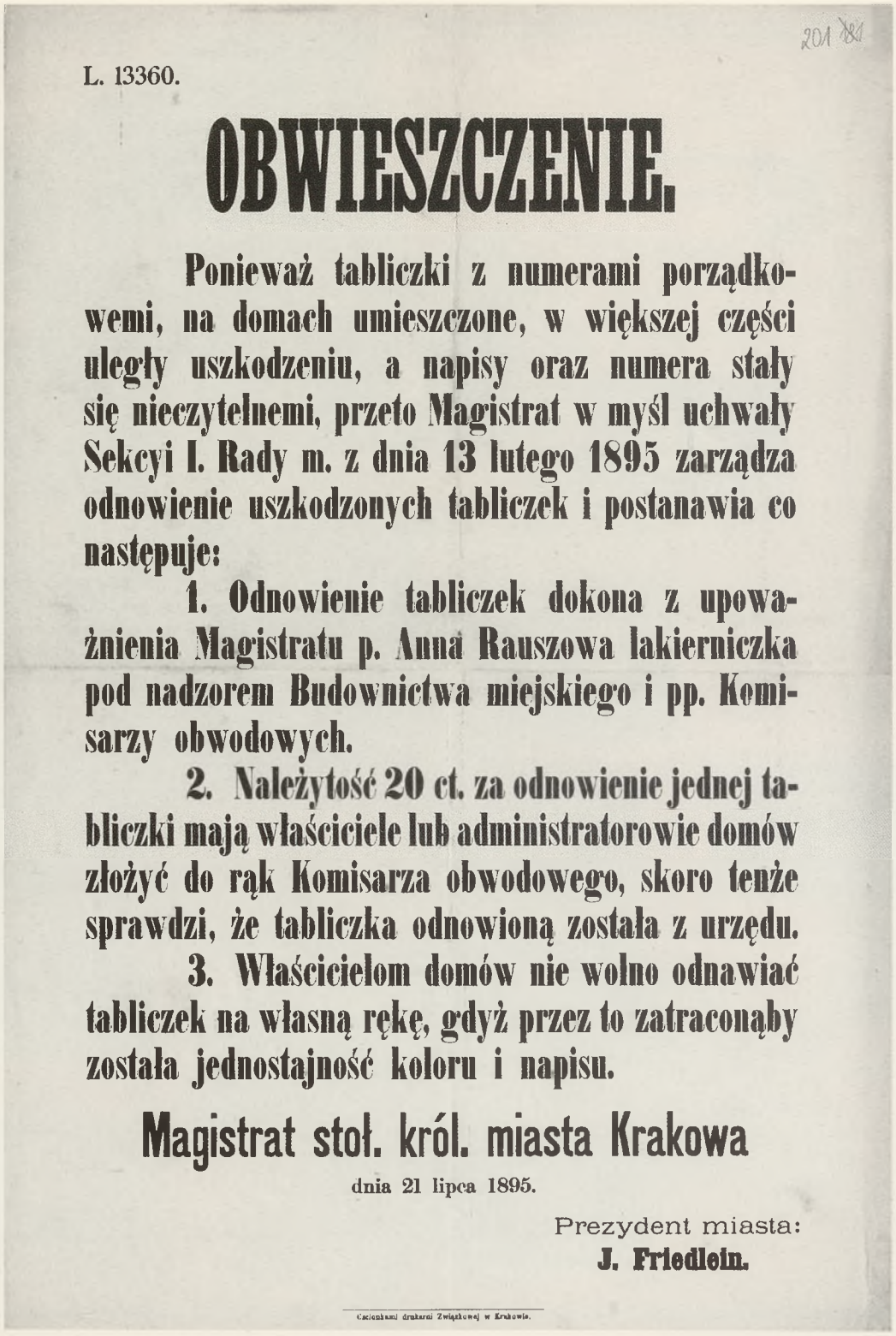

L. 13360.

OBWIESZCZENIE.

Ponieważ tabliczki z numerami porządkowemi, na domach umieszczone, w większej części uległy uszkodzeniu, a napisy oraz numera stały się nieczytelnemi, przeto Magistrat w myśl uchwały Sekcyi I. Rady m. z dnia 13 lutego 1895 zarządza odnowienie uszkodzonych tabliczek i postanawia co następuje:

1. Odnowienie tabliczek dokona z upoważnienia Magistratu p. Anna Rauszowa lakierniczka pod nadzorem Budownictwa miejskiego i pp. Komisarzy obwodowych.

2. Należytość 20 ct. za odnowienie jednej tabliczki mają właściciele lub administratorowie domów złożyć do rąk Komisarza obwodowego, skoro tenże sprawdzi, że tabliczka odnowioną została z urzędu.

3. Właścicielom domów nie wolno odnawiać tabliczek na własną rękę, gdyż przez to zatraconąby została jednostajność koloru i napisu.

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa

dnia 21 lipca 1895.

Prezydent miasta:
J. Friedlein.

Czcionkami drukarni Związkowej w Krakowie.

Obwieszczenie prezydenta miasta z 1895 r. o zarządzeniu w sprawie odnowienia tabliczek z numerami porządkowymi domów. Chodzi tutaj o tabliczki według wzoru wprowadzonego w 1881 r., gdy dokonano zmiany zasad numerowania krakowskich domów; określona wówczas kolorystyka (biała tabliczka, niebieska obwódka, czarne litery i cyfry) była chroniona podkreślonym w zarządzeniu zakazem dokonywania odnowień tabliczek na własną rękę, poza służbami magistrackimi (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-665-201)

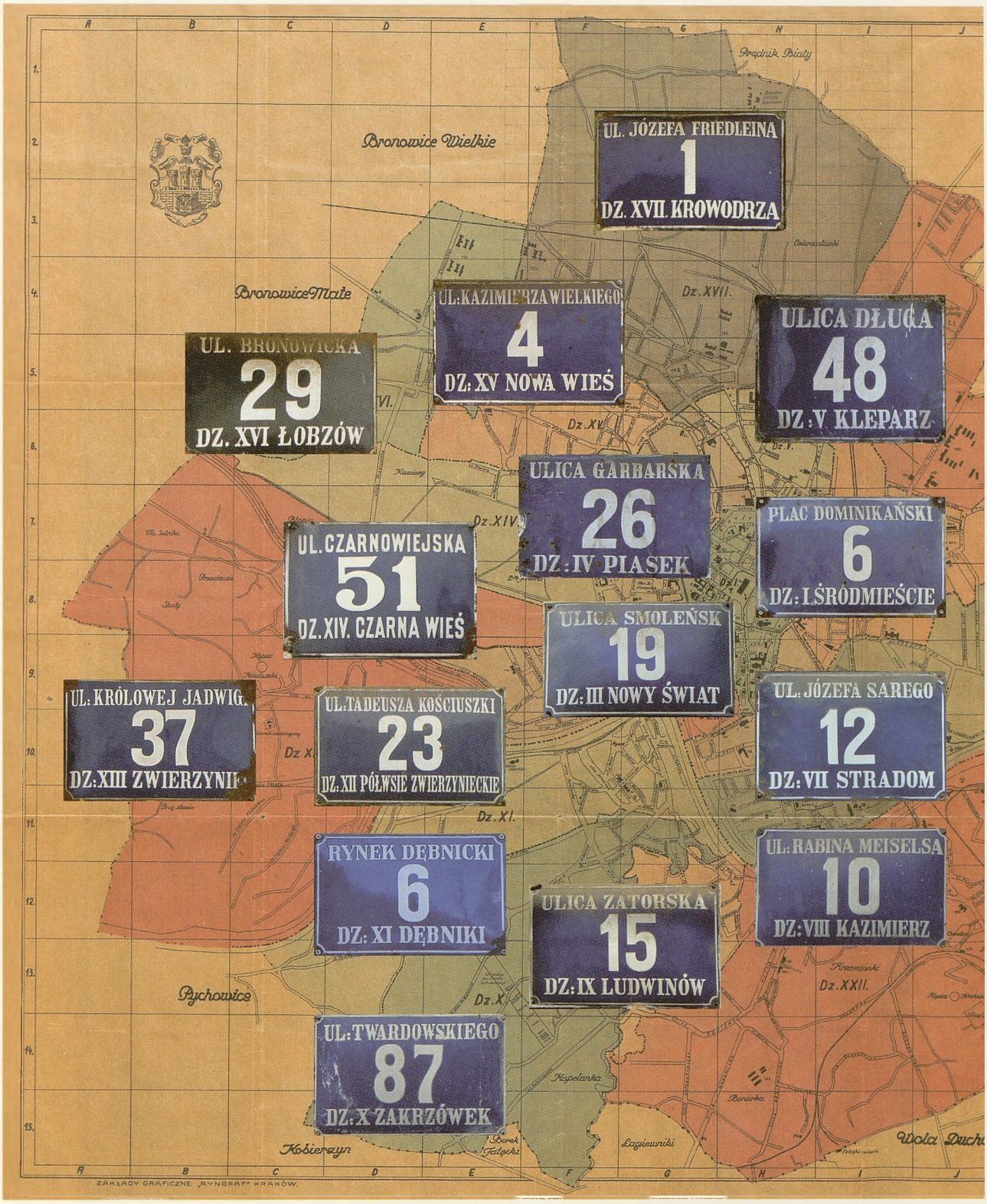

Na Planie orientacyjnym stoł. król. miasta Krakowa *wydanym przez Budownictwo Miejskie w 1925 r. (pierwsze wydanie w 1916 r.) kolekcja zachowanych jeszcze na frontonach kamienic emaliowanych tabliczek orientacyjnych z numerami domów według wzoru wprowadzanego sukcesywnie w okresie międzywojennym (numeracja domów wprowadzona w 1881 r. co do zasady nie zmieniała się, podział na dzielnice katastralne także był stabilny, stąd możliwość równoległego utrzymywania dawnego – jeszcze z roku 1881 – i nowego wzoru tych tabliczek. Powyżej przedstawiono stan istniejący do roku 1941, kiedy to do granic*

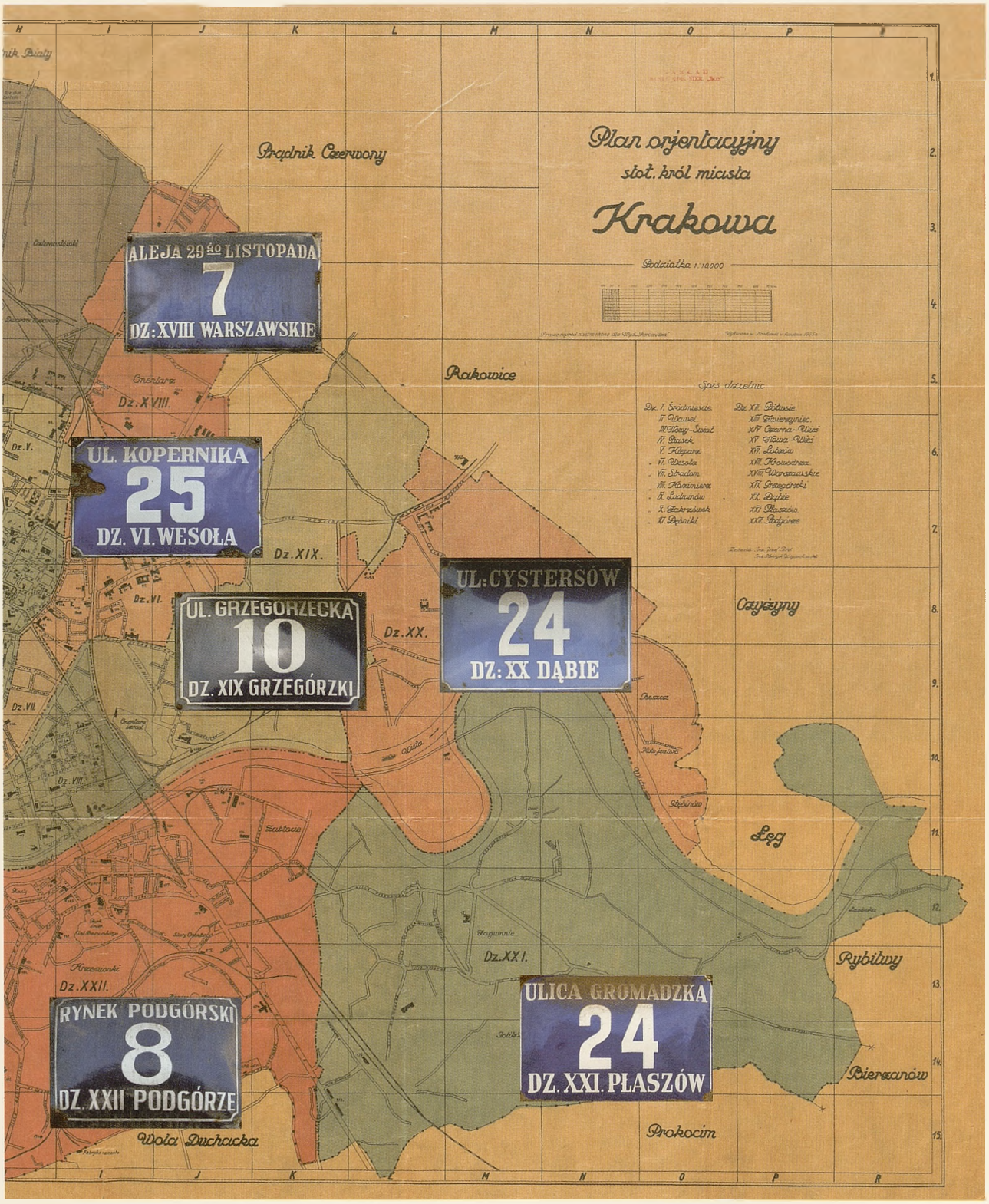

Krakowa przyłączono szereg terenów, z których utworzono nowe dzielnice katastralne, o kolejnych numerach od XIII do LII. W miarę integrowania tych nowych dzielnic z organizmem miejskim i tam pojawiły się tabliczki z numerami domów według tego wzoru. Sytuacja zmieniła się w związku z wprowadzeniem w 1954 r. podziału administracyjnego miasta na 6 dzielnic oraz zlikwidowaniem w 1955 r. podziału miasta na dzielnice katastralne – wówczas to wprowadzono nowy wzór tabliczek z nazwami nowych dzielnic (plan miasta: Biblioteka Jagiellońska, sygn. M 41/95)

Na planach Krakowa z lat 1957 oraz 1979 tabliczki orientacyjne odzwierciedlające zmienny podział administracyjny miasta w zasadniczej części drugiej połowy XX w. I tak:

- *na pierwszym z prezentowanych planów tabliczki obowiązujące w latach 1954–1972, gdy Kraków podzielony był na 6 dzielnic administracyjnych, uwidocznionych na tych tabliczkach (dzielnice nie miały wówczas swojej numeracji);*
- *na drugim z tych dwóch planów tabliczki obowiązujące w latach 1973–1991, gdy miasto podzielone było na 4 dzielnice administracyjne (także i wtedy dzielnice nie były ponumerowane).*

Owe tabliczki z lat 1954–1972 oraz 1973–1991 w małym tylko zakresie zostały zastąpione nowymi, oddającymi nowy podział miasta na 18 dzielnic, dokonany w 1991 r. To one nadal dominują na fasadach krakowskich kamienic i innych budynków, a że numeracja domów nie zmieniła się, więc skutecznie służą nadal (plany miasta ze zbiorów prywatnych).

Na fragmencie planu Kraków *Wydawnictwa Gauss s.c. w Krakowie, wydanie XIV, 2016/17 r., dwa przykłady tabliczek orientacyjnych według wzorów aktualnie praktykowanych (brak jest regulacji ujednolicającej wzór obecnych tabliczek). W latach 1991–2006 dzielnice miejskie były tylko numerowane, bez nazw własnych (przykład z ul. Kalwaryjskiej 29), od 2006 r. numerom towarzyszy nazwa dzielnicy (przykład z Rynku Podgórskiego 1).*

1.

2.

1.

3.

4.

Portal dawnego dworu kanoników katedralnych (XIV–XIX w.) położonego przy ul. Poselskiej 7 oraz towarzyszące mu oznaczenia numerów orientacyjnych z różnych epok:
1. kamienne tabliczki z numerami gminy i domu – tę numerację gmin wprowadzono w 1815 r. (wdrożono w 1816 r.), w tym też czasie tabliczki te musiały zostać wykonane i przywieszone, o ile są one tymi pierwotnymi, a nie późniejszymi zamiennikami – ta numeracja gmin i domów aktualna była do roku 1858;
2. cynowa tabliczka orientacyjna z numerem dzielnicy katastralnej i orientacyjnym numerem według nowego ponumerowania miasta wprowadzonego w 1881 r.; jak wcześniej wspomniano, wówczas także określono jednolite barwy tabliczek dla całego miasta – prezentowana tu tabliczka była biała, z niebieskim otokiem, na niej czarne litery i cyfry;
3. emaliowana tabliczka z numerem orientacyjnym i nazwą śródmiejskiej dzielnicy administracyjnej w postaci „Stare Miasto", co wskazuje na czas obowiązywania w latach 1954–1972;
4. żeliwna lub stalowa tzw. latarenka adresowa z nazwą ulicy i numerem domu – latarenki te obowiązkowo towarzyszyły metalowym tabliczkom orientacyjnym, od okresu międzywojennego ich kształt co do zasady utrwalił się i przetrwał do naszych czasów.
Długowieczność i nawarstwianie się oznaczeń orientacyjnych to jedna z wartościowych cech wyróżniających domy (kamienice) nie tylko w najstarszej, ściśle staromiejskiej części Krakowa, lecz także w zabudowie młodszej, w tym XIX-wiecznej i przedwojennej. Warto zauważać te małe relikty przeszłości.

Na fragmencie planu Kraków *Wydawnictwa Gauss s.c. w Krakowie, wydanie XIV, 2016/17 r., przegląd rodzajów tabliczek orientacyjnych wzdłuż losowo dobranej al. Słowackiego, według stanu z lutego 2018 r. – dokonany dla przybliżenia tych drobnych reliktów przeszłości codziennie mijanych na ulicach Krakowa, ale i ukazania złożonej przynależności dzielnicowej krakowskich ulic na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci.*

Ta część Alei Trzech Wieszczów ukształtowana została w latach 30. XX w. Jak w całym mieście obowiązuje tam numeracja orientacyjna według zasad wprowadzonych w Krakowie jeszcze w 1881 r., numery domów nie zmieniały się. Zmieniała się natomiast przynależność dzielnicowa uwidaczniana na tabliczkach z numerami. Zmiany te przebiegały następująco:

LEWA STRONA – PARZYSTA:

- *do roku 1954 – część od pl. Inwalidów do ul. Grottgera w dz. kat. XV Nowa Wieś, dalsza część w dz. kat. XVII Krowodrza,*
- *w latach 1954–1972 – część od pl. Inwalidów do ul. Grottgera w dz. Zwierzyniec, część w dz. Kleparz,*
- *w latach 1973–1991 – całość tej strony alei w dz. Krowodrza,*
- *od roku 1991 – całość tej strony alei w dz. V, od 2006 r. z nazwą Krowodrza.*

PRAWA STRONA – NIEPARZYSTA:

- *do roku 1954 – część od ul. Karmelickiej do ul. Krowoderskiej w dz. kat. IV Piasek, dalsza część w dz. kat. V Kleparz,*
- *lata 1954–1972 – część od ul. Karmelickiej do ul. Krowoderskiej w dz. Zwierzyniec, dalsza część w dz. Kleparz,*
- *lata 1973–1991 – całość tej strony alei w dz. Śródmieście,*
- *od roku 1991 – całość tej strony alei w dz. I, od 2006 r. z nazwą Śródmieście.*

I tak na al. Słowackiego, po obu jej stronach, zidentyfikowano na frontonach kamienic cały, bez wyjątku, komplet różnych rodzajów tabliczek, obowiązujących od utworzenia tego ciągu komunikacyjnego do chwili obecnej. Zatem jest to pełny przegląd zmian przynależności dzielnicowej poszczególnych fragmentów alei w trakcie jej – niedługo już – stuletniego istnienia. Co więcej, stare, historyczne już tabliczki z różnych okresów służą nadal, zresztą jako jedyne w przypadku znakomitej większości tamtejszych kamienic – sama numeracja, jak powiedziano już, nie zmieniła się, a zmiany przynależności dzielnicowej, jak widać, były i są uwidaczniane na domach od przypadku do przypadku. Dość wskazać, że na łączną liczbę 56 domów położonych przy al. Słowackiego tylko na 10 znajdują się aktualne tabliczki orientacyjne z prawidłowym wskazaniem dzielnicy.

3. Etapy przekształceń – przestrzeń i ustrój

Uwagi ogólne, zestawienia

Zazwyczaj wyodrębnianie etapów w ramach trwania danego, złożonego procesu historycznego lub istnienia danej, ewoluującej instytucji formalnej wiąże się z przyjęciem pewnej konwencji i jest w efekcie kwestią bardziej lub mniej umowną.

W przypadku historii podziałów terytorialnych Krakowa na dzielnice administracyjne, czy też inaczej: historii krakowskich dzielnic administracyjnych, trudności z wydzieleniem etapów nie ma, a zatem i przyjmowanie umownych założeń jest zbędne. Dla wyodrębnienia etapów, o których tu mowa, wystarczające jest jedno, jasne i klarowne kryterium formalne powołania i odwołania, czyli ustanowienia i zniesienia podziału wewnętrznego i jego jednostek aktem wydanym przez umocowany do tego organ. Historia krakowskich podziałów administracyjnych na dzielnice zaczęła się przed rokiem 1396 i trwa nadal, trwa w sposób ciągły, bez przerw czasowych. Kolejne ogniwa tego zwartego łańcucha wyznaczane były kolejnymi aktami zmian podziału miasta, uchylającymi podział poprzedni i jednocześnie ustanawiającymi podział nowy. W ten oto sposób same niejako „zgłaszają się" wyodrębnione etapy przekształceń w podziałach miasta na dzielnice administracyjne – jest ich w historii miasta 18, włączając w to także etap aktualny. Poniżej zostaną one przestawione w ujęciu tabelarycznym, a następnie omówione.

Zastosowane – skądinąd oczywiste – formalne kryterium ustanowienia i zniesienia podziału nie tylko pozwala klarownie wydzielić etapy tych podziałów, ale też wskazać, co z kolei na tożsamość danego, wydzielonego etapu nie miało wpływu. I tak dla jednorodności i spójności etapu nie mają znaczenia:

- nazwa jednostek podziału (tu zbiorczo nazywanych „dzielnicami", ale przecież na różnych etapach różnie nazywanych); generalnie nazwy nie są decydujące, a w szczególności podczas etapu z lat 1838–1855, gdy w roku 1848 zmieniła się nazwa z „cyrkuł" na „obwód", z czego nic więcej nie wynikało; bywało też odwrotnie – przez ponad sto lat w ramach kilku etapów obowiązywała jedna i ta sama nazwa „obwód";
- niejednolitość ustrojowa organów zlokalizowanych w jednostkach podziału – dzielnicach, bo co innego podział terytorialny, a co innego sposób jego wykorzystania dla szeroko pojętego zarządzania miastem; zidentyfikujemy szereg etapów podziałów administracyjnych niezmienianych pomimo zmian ustrojowych szczebla miejskiego czy państwowego, jak też pomimo występowania ustrojowych stanów nadzwyczajnych, jak okupacje (przykładowo etapy obejmujące lata 1794–1802, 1802–1811, 1838–1855, 1915–1928, 1939–1941 itd.);
- brak spójności czasowej, czyli dopuszczenie po przerwie, w trakcie której obowiązywał inny podział, do powrotu mocy obowiązującej podziału poprzedniego, wcześniej już zniesionego. W burzliwych latach 1792–1794 miało to miejsce trzykrotnie i to właśnie w formule przywrócenia podziału poprzedniego, a nie ustanawiania nowego, choć identycznego z poprzednim;
- dokonywanie korekt granic jednostek podziału – dzielnic, nawet o zasadniczym, powierzchniowym znaczeniu, jak to miało miejsce w latach 1910–1912, gdy poszerzano powierzchnię

jednej z dzielnic (Obwód IV) o przyłączane do granic miasta tereny likwidowanych gmin sąsiednich.

Wskazano na formalne kryterium wyodrębnienia etapów przekształceń w podziałach administracyjnych miasta. Nie w każdym przypadku to kryterium jest wystarczająco czytelne (będzie o tym dalej mowa). Wówczas potwierdzeniem nowego etapu, czyli nowego podziału, jest zmieniona w stosunku do podziału poprzedniego liczba jednostek ustanowiona nowym podziałem. Materialnym wyróżnikiem podziału terytorialnego jest wszak właściwa mu „siatka podziału" z liczbą jednostek podziału na pierwszym miejscu. I w rzeczywistości tak jest w naszym łańcuchu 18 kolejnych podziałów terytorialnych Krakowa – nie wliczając specyficznych kwartałów do roku 1792, każdy kolejny etap (podział) ma inną liczbę jednostek podziału niż poprzedni i inną niż następny.

Poniżej tabelaryczne zestawienie etapowych przekształceń, w ujęciu chronologicznym, to jest z odrębnym wyszczególnieniem etapów–podziałów powtarzanych, przywracanych do mocy obowiązującej, co wydarzyło się w historii zmian terytorialnych Krakowa trzykrotnie. W dalszej części tomu okres, w którym przywracano jeden z trzech obowiązujących wcześniej podziałów, będzie ujmowany już łącznie z okresem jego pierwotnego obowiązywania.

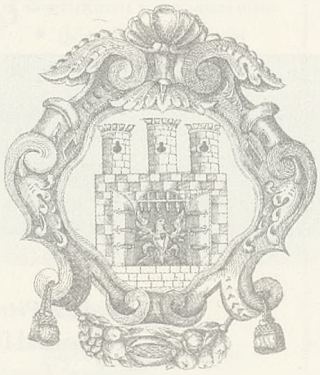

Zestawienie etapów przekształceń przestrzeń

Etap/ podział miasta	Okres historyczny/ czas obowiązywania podziału	Jednostki administracyjnego podziału terytorialnego: ich specyfikacja z nazwami dzielnic administracyjnych oraz orientacyjne położenie w granicach miasta, o ile nazwa sama tego nie wskazuje
A	B	C
pierwszy	okres staropolski przed 1396– 7.04.1792	Kwartał Grodzki Kwartał Gancarski Kwartał Sławkowski Kwartał Rzeźniczy
drugi	Sejm Czteroletni 7.04.1792– 12.09.1792	Cyrkuł I Krakowski Cyrkuł II Kazimierski Cyrkuł III Garbarski Cyrkuł IV Kleparski
pierwszy ponownie	targowica 12.09.1792– 4.03.1794	Kwartał Grodzki Kwartał Gancarski Kwartał Sławkowski Kwartał Rzeźniczy
trzeci	sejm grodzieński 4.03.1794– 24.04.1794	Wydział Miasto Kraków Wydział II Przedmieście Kleparz Wydział III Przedmieście Garbary–Piasek
drugi ponownie	powstanie kościuszkowskie 24.04.1794– 15.06.1794	Cyrkuł I Krakowski Cyrkuł II Kazimierski Cyrkuł III Garbarski Cyrkuł IV Kleparski
trzeci ponownie	okupacja pruska zabór austriacki 15.06.1794– 1.09.1802	Wydział I Miasto Kraków Wydział II Przedmieście Kleparz Wydział III Przedmieście Garbary–Piasek
czwarty	zabór austriacki Księstwo Warszawskie 1.09.1802– pocz. 1811	Miasto Kraków Wydział Pierwszy Przedmieście Kazimierz Wydział Drugi Przedmieście Kleparz Wydział Trzeci Przedmieście Garbary–Piasek
piąty	Księstwo Warszawskie pocz. 1811– 3.05.1815	Gmina I Kraków Gmina II Kazimierz Gmina III Kleparz Gmina IV Podgórze
szósty	Rzeczpospolita Krakowska 3.05.1815– 31.07.1816	Gmina I Kraków Gmina II Kazimierz Gmina III Kleparz

Zestawienie etapów przekształceń

ustrój

Prawny charakter podziału	Zwierzchnik w jednostce podziału miasta – dzielnicy	Inne organy, urzędy i służby szczebla dzielnicowego		Więcej na stronach tego tomu
		Urzędy i służby administracyjne w gestii zwierzchnika	Organy i urzędy polityczne i sądownicze	
D	E	F	G	H
A* pomocniczy	brak wyodrębnienia ogólnych zwierzchników kwartałów	dla celów obronnych w kwartałach starsi, hetmani i rotmistrzowie oraz podlegli im dziesiętnicy; ogólne i łączne zawiadywanie kwartałami ze strony centralnie usytuowanego w strukturze miasta hutmana ratusznego		71–79 oraz 255–278
A-P-S** quasi-zasadniczy	wójt cyrkułowy	• magistrat miejscowy z ławnikami i oficjalistami • dozorcy cyrkułowi w wydzielonych dozorach	• zgromadzenie miejscowe ogólne • sąd miejscowy ogólny • sąd wójtowski potoczny	80–87 oraz 279–292
A pomocniczy	brak wyodrębnienia ogólnych zwierzchników kwartałów	dla celów obronnych w kwartałach rotmistrzowie oraz podlegli im dziesiętnicy; ogólne i łączne zawiadywanie kwartałami ze strony centralnie usytuowanego w strukturze miasta hutmana ratusznego		71–79 oraz 255–278
A-P-S pomocniczy	burmistrz wydziałowy	• zespół służby miejskiej z sekretarzem burmistrza • dozorcy wydziałowi w wydzielonych dozorach	• zgromadzenie posesjonatów • sąd burmistrzowski wydziałowy	88–94 oraz 293–304
A-P-S quasi-zasadniczy	wójtowie cyrkułowi	• magistrat miejscowy z ławnikami i oficjalistami • dozorcy cyrkułowi w wydzielonych dozorach	• zgromadzenie miejscowe ogólne • sąd miejscowy ogólny • sąd wójtowski potoczny	80–87 oraz 279–292
A-P-S pomocniczy	burmistrzowie wydziałowi	• zespół służby miejskiej z sekretarzem burmistrza • dozorcy wydziałowi w wydzielonych dozorach	• zgromadzenie posesjonatów • sąd burmistrzowski wydziałowy	88–94 oraz 293–304
A pomocniczy	• w „mieście": brak zwierzchnika; • w wydziale: burmistrz wydziałowy	• w „mieście": służby magistrackie • w wydziale: kancelaria burmistrza	–	95–101 oraz 305–316
A-P*** quasi-zasadniczy	intendent policji gminy	• gminna administracja policyjna z rewizorami, dozorcami i strażą	• zgromadzenie gminne	102–107 oraz 317–328
A-P quasi-zasadniczy	intendent policji gminy	• gminna administracja policyjna z rewizorami, dozorcami i strażą	• zgromadzenie gminne	108–111 oraz 329–338

A	B	C
Siódmy	Rzeczpospolita Krakowska 1.08.1816–7.12.1838	Gmina I Miejska (cz. starego Krakowa) Gmina II Miejska (cz. starego Krakowa) Gmina III Miejska (cz. starego Krakowa) Gmina IV Miejska (cz. starego Krakowa) Gmina V Miejska (cz. starego Krakowa) Gmina VI Miejska (Kazimierz z Przedmieściem Stradom) Gmina VII Miejska (Przedmieście Kleparz) Gmina VIII Miejska (Przedmieście Wesoła) Gmina IX Miejska (Przedmieścia Smoleńsko i Piasek) Gmina X Miejska (Miasto Żydowskie – północ) Gmina XI Miejska (Miasto Żydowskie – południe)
Ósmy	Rzeczpospolita Krakowska zabór austriacki 7.12.1838–20.07.1855	Cyrkuł I, od 1848 r. Obwód I (cz. starego Krakowa z Rynkiem i Zamkiem) Cyrkuł II, od 1848 r. Obwód II (cz. starego Krakowa z Przedmieściem Kleparz) Cyrkuł III, od 1848 r. Obwód III (cz. starego Krakowa z Przedmieściem Wesoła) Cyrkuł IV, od 1848 r. Obwód IV (Przedmieścia Smoleńsko i Piasek) Cyrkuł V, od 1848 r. Obwód V (Przedmieście Kazimierz ze Stradomiem)
Dziewiąty	zabór austriacki 21.07.1855–31.03.1910	Obwód I (cz. starego Krakowa z Rynkiem, Przedmieścia Nowy Świat i Piasek) Obwód II (cz. starego Krakowa oraz Przedmieścia Kleparz i Wesoła) Obwód III (Zamek oraz Kazimierz z Przedmieściem Stradom)
Dziesiąty	zabór austriacki 1.04.1910–30.06.1915	Obwód I (cz. Śródmieścia z Rynkiem Głównym oraz Piasek i Nowy Świat) Obwód II (cz. Śródmieścia oraz Kleparz i Wesoła) Obwód III (Zamek oraz Kazimierz i Stradom) Obwód IV (tereny przyłączone do Krakowa w latach 1910–1912)
Jedenasty	zabór austriacki II Rzeczpospolita 1.07.1915–6.10.1928	Obwód I (cz. Śródmieścia z Rynkiem Głównym oraz Piasek i Nowy Świat) Obwód II (cz. Śródmieścia oraz Kleparz i Wesoła) Obwód III (Zamek oraz Kazimierz i Stradom) Obwód IV (tereny przyłączone do Krakowa w latach 1910–1911) Obwód V (tereny przyłączone do Krakowa w latach 1911–1915)
Dwunasty	II Rzeczpospolita 7.10.1928–31.12.1937	Obwód I (cz. Śródmieścia z Rynkiem oraz Nowy Świat i Piasek) Obwód II (cz. Śródmieścia oraz Kleparz i Wesoła) Obwód III (Wawel, Kazimierz i Stradom) Obwód IV (Płaszów, Podgórze i Ludwinów) Obwód V (Zakrzówek i Dębniki) Obwód VI (Zwierzyniec i Półwsie Zwierzynieckie) Obwód VII (Czarna Wieś, Nowa Wieś i Łobzów) Obwód VIII (Krowodrza i Warszawskie) Obwód IX (Grzegórzki i Dąbie)
Trzynasty	II Rzeczpospolita okupacja niemiecka 1.01.1938–1.06.1941	Obwód I (Śródmieście oraz Wawel i Wesoła) Obwód II (Kazimierz i Stradom) Obwód III (Piasek, Nowy Świat, Półwsie, Zwierzyniec i Czarna Wieś) Obwód IV (Nowa Wieś, Łobzów, Krowodrza, Kleparz i Warszawskie) Obwód V (Wesoła, Grzegórzki i Dąbie) Obwód VI (Zakrzówek, Dębniki, Ludwinów, Podgórze i Płaszów)

D	E	F	G	H
• do 1833 r.: A-P-S quasi-zasadniczy • od 1833 r.: A-P quasi-zasadniczy	wójt gminy miejskiej	• biuro (kancelaria) wójtowska z pisarzem i służbą gminną	• zgromadzenie gminne • sąd wójtowski (do 1833 r.)	112–123 oraz 339–390
• do 1846 r.: A-P pomocniczy • od 1846 r.: A pomocniczy	• do 1848 r.: komisarz cyrkułowy; • od 1848 r.: komisarz obwodowy	• do 1848 r.: komisariat cyrkułowy; • od 1848 r.: komisariat obwodowy z inspektorami, dozorcami i stróżami	zgromadzenie cyrkułowe (do 1846 r.)	124–136 oraz 391–430
A pomocniczy	komisarz obwodowy	• do 1866 r.: urząd miejscowy; • od 1866 r.: komisariat obwodu	–	137–153 oraz 431–464
A pomocniczy	komisarz obwodowy	• komisariat obwodu; • w Obwodzie IV filie komisariatu z zastępcami komisarza na czele	–	154–160 oraz 465–492
A pomocniczy	komisarz obwodowy	• miejski komisariat obwodu; • w Obwodach IV i V filie komisariatów z zastępcami komisarzy (od 1920 r. komisarzami) na czele	–	161–168 oraz 493–532
A pomocniczy	komisarz obwodowy	• miejski komisariat obwodu; • w Obwodzie IV filia komisariatu z komisarzem na czele	–	169–177 oraz 533–568
A pomocniczy	kierownik miejskiego urzędu obwodowego	• miejski urząd obwodowy • w Obwodach III–VI ekspozytury urzędów z zastępcami kierownika właściwego urzędu obwodowego na czele	–	178–185 oraz 569–596

A	B	C
Czternasty	okupacja niemiecka Rzeczpospolita Polska 1.06.1941– 25.05.1951	Obwód I (Śródmieście oraz Wawel i cz. Wesołej) Obwód II (Kazimierz ze Stradomiem) Obwód III (od Piasku i Nowego Świata po Bielany) Obwód IV (Nowa Wieś, Łobzów, Krowodrza, Kleparz i cz. Warszawskiego) Obwód V (cz. Wesołej, Grzegórzki, Dąbie, Czyżyny i Łęg) Obwód VI (pas od Kostrza do Rybitw, z Podgórzem) Obwód VII (od Toń po Wolę Justowską) Obwód VIII (od Witkowic po Rakowice) Obwód IX (od Piasków Wielkich po Bieżanów) Obwód X (od Kurdwanowa po Skotniki)
Piętnasty	Rzeczpospolita Polska Polska Rzeczpospolita Ludowa 26.05.1951– 28.11.1954	Obwód I (Śródmieście z Wawelem i cz. Wesołej) Obwód II (Kazimierz ze Stradomiem) Obwód III (od Piasku i Nowego Świata po Bielany) Obwód IV (Nowa Wieś, Łobzów, Krowodrza, Kleparz i cz. Warszawskiego) Obwód V (cz. Wesołej, Grzegórzki, Dąbie, Czyżyny i Łęg) Obwód VI (pas od Kostrza do Rybitw, z Podgórzem) Obwód VII (od Toń po Wolę Justowską) Obwód VIII (od Witkowic po Rakowice) Obwód IX (od Piasków Wielkich po Bieżanów) Obwód X (od Kurdwanowa po Skotniki) Dzielnica Nowa Huta
Szesnasty	Polska Rzeczpospolita Ludowa 29.11.1954– 31.12.1972	Dzielnica Stare Miasto Dzielnica Zwierzyniec Dzielnica Kleparz Dzielnica Grzegórzki Dzielnica Podgórze Dzielnica Nowa Huta
Siedemnasty	Polska Rzeczpospolita Ludowa III Rzeczpospolita 1.01.1973– 27.03.1991	Dzielnica Śródmieście Dzielnica Krowodrza Dzielnica Nowa Huta Dzielnica Podgórze
Osiemnasty	III Rzeczpospolita od 27.03.1991 r.	Dzielnica I Stare Miasto Dzielnica II Grzegórzki Dzielnica III Prądnik Czerwony Dzielnica IV Prądnik Biały Dzielnica V Krowodrza Dzielnica VI Bronowice Dzielnica VII Zwierzyniec Dzielnica VIII Dębniki Dzielnica IX Łagiewniki–Borek Fałęcki Dzielnica X Swoszowice Dzielnica XI Podgórze Duchackie Dzielnica XII Bieżanów–Prokocim Dzielnica XIII Podgórze Dzielnica XIV Czyżyny Dzielnica XV Mistrzejowice Dzielnica XVI Bieńczyce Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie Dzielnica XVIII Nowa Huta

D	E	F	G	H
A pomocniczy	• do 1946 r.: kierownik miejskiego urzędu obwodowego; • 1946–1950: naczelnik miejskiego urzędu obwodowego; • od 1950 r.: kierownik urzędu obwodowego	• do 1950 r.: miejski urząd obwodowy; • od 1950 r.: urząd obwodowy oraz • w Obwodach III–VI ekspozytury urzędów z kierownikami (do 1949); • w Obwodach III–IX sołectwa z sołtysami	–	186–197 oraz 597–659
mieszany: • obwody: A pomocniczy • dzielnica A-P zasadniczy	• w obwodach: kierownik urzędu obwodowego; • w Dzielnicy Nowa Huta: przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta	• w obwodach: urzędy obwodowe	–	198–206 oraz 660–690
		• w Dzielnicy Nowa Huta: – Dzielnicowa Rada Narodowa Nowa Huta – Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta wraz z urzędem prezydialnym o strukturze wydziałowej oraz jednostkami i zakładami dzielnicowymi		
A-P zasadniczy	przewodniczący prezydium dzielnicowej rady narodowej	• dzielnicowa rada narodowa • prezydium dzielnicowej rady narodowej wraz z urzędem prezydialnym o strukturze wydziałowej oraz jednostkami i zakładami dzielnicowymi		207–220 oraz 691–712
A-P zasadniczy	• do grudnia 1973 r.: jak wyżej; • grudzień 1973–1990: naczelnik dzielnicy; • od 1990 r.: kierownik delegatury UMK	• do grudnia 1973 r.: jak wyżej; • grudzień 1973–1990: – dzielnicowa rada narodowa – urząd dzielnicowy o strukturze wydziałowej oraz z jednostkami i zakładami dzielnicowymi • od 1990 r.; – delegatura Urzędu Miasta Krakowa		221–234 oraz 713–732
A-P pomocniczy	przewodniczący rady i zarządu dzielnicy	• rada dzielnicy • zarząd dzielnicy		235–254 oraz 733–808

* A – podział o charakterze administracyjnym
** A-P-S – podział o charakterze administracyjno-polityczno-sądowniczym
*** A-P – podział o charakterze administracyjno-politycznym

Zestawienie etapów – długotrwałość i czas względnej jednorodności

Etap	Jednostki podziału	Lata obowiązywania	Liczba lat* obowiązywania	Liczba lat względnej jednorodności**
pierwszy	4 kwartały	od średniowiecza do 1794 r.	od pierwszego znanego wzmiankowania 598	
drugi	4 cyrkuły	1792; 1794	1	45
trzeci	3 wydziały	1794–1802	8	
czwarty	miasto i 3 wydziały	1802–1811	9	
piąty	4 gminy	1811–1815	4	
szósty	3 gminy	1815–1816	1	
siódmy	11 gmin miejskich	1816–1838	22	
ósmy	5 cyrkułów–obwodów	1838–1855	17	115
dziewiąty	3 obwody	1855–1910	55	
dziesiąty	4 obwody	1910–1915	5	
jedenasty	5 obwodów	1915–1928	13	
dwunasty	9 obwodów	1928–1937	9	
trzynasty	6 obwodów	1938–1941	3	
czternasty	10 obwodów	1941–1951	10	
piętnasty	10 obwodów i 1 dzielnica	1951–1954	3	
szesnasty	6 dzielnic	1954–1972	18	36
siedemnasty	4 dzielnice	1973–1991	18	
osiemnasty	18 dzielnic	od roku 1991	do roku 2018 27 lat	

* Lata podano w zaokrągleniu, w konsekwencji zaokrąglone są lata także w kolumnie następnej.
**„Względna jednorodność", a ściślej „jednorodność lub względna jednorodność" to na wysokim stopniu uogólnienia podobieństwo określonych etapów podziałów wewnętrznych miasta ze względu na ich charakter i funkcję oraz ustrojowe zbieżności jednostek tych podziałów. To kategoria określająca pokrewieństwo w obrębie pewnej grupy podziałów, wynikające przede wszystkim ze wspólnoty okresu historycznego, w którym podziały te były aktualne (nawet przy zróżnicowanych formacjach polityczno-ustrojowych w danym okresie). Takie uogólniające spojrzenie pozwala wyodrębnić uwidocznione w ostatniej kolumnie tabeli grupy podziałów (ich cezury czasowe w pewnym zakresie są umowne, dostosowane do lat podziałów):

- do roku 1794 kwartały stanowiące kategorię samą w sobie, przez wieki jednorodną;
- w latach 1792–1837 cyrkuły, wydziały, gminy i gminy miejskie względnie jednorodne przez funkcję polityczną i ówczesne rozwiązania ustrojowe poszukujące nowoczesnego kształtu, m.in. co do realizacji zasady trójpodziału władz;
- w latach 1838–1954 cyrkuły, od 1848 r. obwody względnie jednorodne przez przyznaną funkcję i usytuowanie wobec władz miejskich – pomimo różnic ustrojowych od czasów zaboru austriackiego po powojenne dziesięciolecie;
- w latach 1954–1991 dzielnice stanowiące zrównane z gminami podstawowe jednostki podziału terytorialnego kraju z organami władzy i administracji państwowej szczebla podstawowego, a przez to jednorodne;
- od roku 1991 jednorodne dzielnice miejskie, samorządowe, otwierające okres kolejny, trwający współcześnie.

Pierwszy podział terytorialny Krakowa – na 4 kwartały (przed 1396–7.04.1792 oraz 12.09.1792–4.03.1794)

Orientacyjny plan konturowy podziału

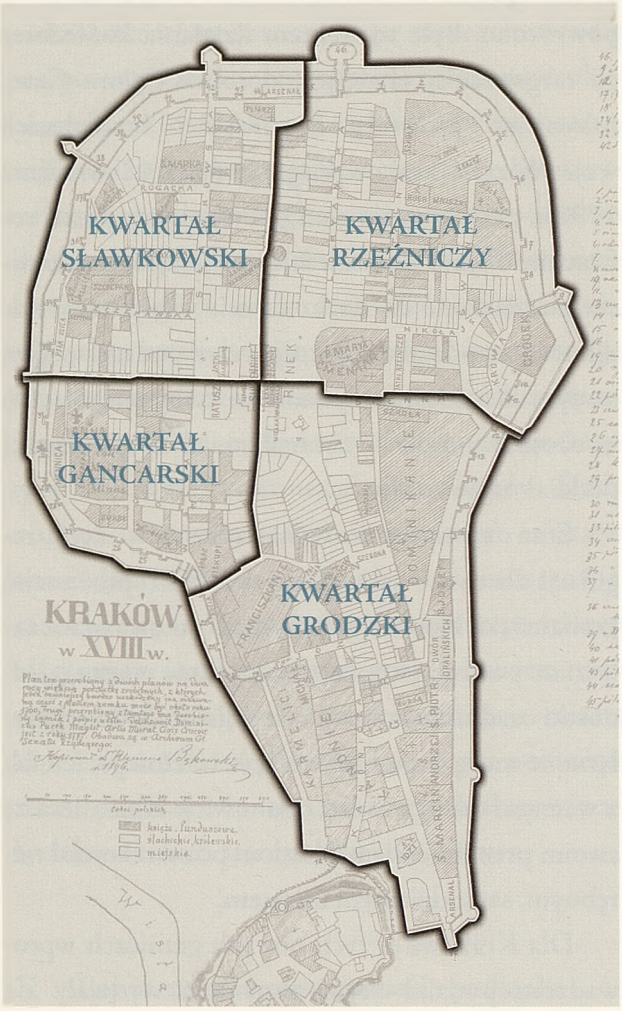

Plan konturowy podziału Krakowa na kwartały w okresie staropolskim na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 258

Na planie wyrysowane zostały przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. kwartałów, wymienionych poniżej w kolejności najczęściej przyjmowanej w staropolskich miejskich księgach radzieckich i finansowych:

Kwartał Grodzki *Quartale Castrense*
Kwartał Gancarski *Quartale Figulorum*
Kwartał Sławkowski *Quartale Slavcoviense*
Kwartał Rzeźniczy *Quartale Carnificum*

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic kwartałów: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 68; rkps 2513 i 2515–2517, *passim*; rkps 2575–2576 i 20601–2602, *passim*; rkps 2628 *passim*; rkps 2836, *passim*.

Kontekst historyczny

Wielka lokacja Krakowa na prawie magdeburskim miała miejsce w roku 1257, za panowania księcia Bolesława Wstydliwego. Pierwsza znana wzmianka o istnieniu w Krakowie podziału miasta na kwartały pochodzi z roku 1396, z okresu panowania królowej Jadwigi Andegaweńskiej i *iure uxoris* króla Władysława II Jagiełły. W owym przedziale czasowym podział ten musiał zostać ukształtowany i w określonej formie usankcjonowany. Kiedy to się stało, czy było wynikiem procesu opartego na praktyce przechodzącej w zwyczaj, czy też efektem postanowienia organizującej życie w mieście władzy, zależnie od etapu historycznego wójta lub rady miejskiej, tego już się zapewne nie dowiemy. Podział przetrwał w niezmienionej co do zasady formie kilkaset (co najmniej niemal 400) lat, ale może i znacznie dłużej. Towarzyszył ustrojowi miasta opartemu na prawie magdeburskim, a ściślej był tego ustroju elementem, aż do jego kresu w burzliwych czasach Sejmu Czteroletniego i targowicy. Zniesiony w 1792 r. nowymi rozwiązaniami wprowadzonymi sejmowymi ustawami, jeszcze w tym samym roku został przywrócony mocą targowickich rozstrzygnięć, aby jako główny podział w mieście w końcu w 1794 r. przejść do historii.

Podstawa podziału na kwartały, czas obowiązywania

Jak już wskazano, pierwotna podstawa obowiązywania podziału Krakowa na 4 kwartały nie jest znana. Pierwsza znana wzmianka o jego istnieniu pochodzi z krakowskiej księgi radzieckiej obejmującej lata 1392–1411, w której pod datą 19 czerwca 1396 r. (poniedziałek po świętych Wicie i Modeście) pisarz miejski zanotował, że *capitanei ad quartalia* zostali wyznaczeni (*constituti*) przez rajców urzędujących w tym roku (*consules anni illiusdem*) – po raz pierwszy w zachowanych krakowskich dokumentach miejskich pojawił się termin „kwartał miasta" (*quartale civitatis*) i to z szerszym kontekstem zawierającym wyliczenie 4 kwartałów z ich nazwami oraz ulicami wchodzącymi w skład każdego z nich.

Ciągłą aktualność tego podziału miasta przez kolejne setki lat potwierdzają wpisy do krakowskich ksiąg miejskich (głównie finansowych dotyczących przede wszystkim podatku od domów – podymnego, ale także radzieckich i wiertelniczych), spinające okres obowiązywania podziału w nieprzerwaną całość.

Ustawy dotyczące miast podjęte przez Sejm Czteroletni w 1791 r. w zasadniczy sposób powiększyły dotychczasową powierzchnię miasta, wyznaczoną murami obronnymi. W obrębie Krakowa znalazły się byłe miasta Kazimierz i Kleparz, okołokrakowskie jurydyki miejskie, szlacheckie i duchowne, a nawet fragmenty przykrakowskich terenów wiejskich. Tym samym podział terytorium miasta na 4 kwartały dotyczące tylko starej części w obrębie murów przestał być aktualny, w jego miejsce wprowadzono podział na 4 cyrkuły. Za datę wygaśnięcia dotychczasowego podziału na kwartały i zaktualizowania się podziału nowego na cyrkuły przyjąć należy dzień 7 kwietnia 1792 r., kiedy to w cyrkułach odbyły się pierwsze zgromadzenia posesjonatów – właścicieli nieruchomości w danym cyrkule (por. poniżej w omówieniu kolejnego etapu podrozdz. *Podstawa podziału...*).

Do podziału miasta na kwartały niebawem powrócono. Było to efektem działania konfederacji targowickiej obalającej dorobek Sejmu Czteroletniego. Uchwałą targowickiej konfederacji województwa krakowskiego podjętą 12 września 1792 r. przywrócono stan obowiązujący przed reformami Sejmu Czteroletniego – jednostki osadnicze przyłączone do Krakowa odzyskały swoją odrębność, a podział na cyrkuły stracił podstawy. Tym samym dla miasta – ponownie położonego tylko w obrębie murów – zaktualizował się poprzedni podział na kwartały.

Stan ten trwał do wprowadzenia w życie regulacji dla miast uchwalonej w 1793 r. przez sejm grodzieński. Nowa regulacja dla Krakowa oznaczała m.in. powrót do poszerzenia granic miasta o jednostki osadnicze i tereny wcześniej na krótko przyłączone mocą ustaw Sejmu Czteroletniego, jednak z ważnym odstępstwem, mianowicie Kazimierz ze swoim przedmieściem Stradom pozostał nadal odrębnym, samodzielnym miastem.

Dla Krakowa w tych nowych granicach wprowadzono podział wewnętrzny na 3 wydziały. Za datę ustania podziału na 4 kwartały i jednocześnie wprowadzenia podziału na 3 wydziały uznać należy dzień 4 marca 1794 r., kiedy to nastąpił wybór nowego Magistratu według prawa z 1793 r. (por. poniżej w omówieniu kolejnego etapu podrozdz. *Podstawa podziału...*).

Na marginesie wspomnieć należy, że podczas powstania kościuszkowskiego podział miasta na kwartały odrodził się, już jednak tylko

jako posiłkowy, wyłącznie dla organizacji obrony – podziałem głównym był wówczas podział na cyrkuły. Z końcem kwietnia 1794 r. Magistrat przyjął podział terytorium miasta na dawniejsze 4 kwarty, przydzielając jednocześnie do tradycyjnych kwartałów w obrębie murów miejskich przyległe przedmieścia. W efekcie ten posiłkowy podział dla celów obronnych (w szczególności dla przygotowywania i utrzymywania okopów okalających część Krakowa) oprócz obszaru starej części miasta w pozostałych częściach jego terytorium był zbieżny z głównym wtedy podziałem obszaru miejskiego na 4 cyrkuły. Magistrat ustanowił podległych sobie rotmistrzów kwartalnych, względem których miał także swoje kompetencje komendant miasta, rotmistrzowie zaś współpracowali z wójtami cyrkułowymi m.in. dostarczającymi siłę roboczą do urządzania okopów. Ślady trudności w porozumieniu się w ramach trójkąta: komendant miasta – wójtowie – rotmistrzowie, widoczne są na kartach protokołów z posiedzeń Magistratu, instancji w tym przypadku rozstrzygającej. Upadek powstania i kapitulacja miasta 15 czerwca 1794 r. położyły kres temu pomocniczemu podziałowi – reminiscencji po długowiecznych kwartałach staropolskiego Krakowa.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Obszar miasta zarysowany był linią obwarowań miejskich (dzisiejszych Plant), jego powierzchnia po przyłączeniu do miasta ok. połowy XIV w. Okołu wynosiła wraz z Zamkiem niecałe 0,9 km^2. Jurysdykcja miasta nie rozciągała się jednak na teren Zamku, nie wchodził on w granice miasta. Na tak zakreślonym obszarze wytyczono 4 kwartały, zwane też wiertelami – części miasta mające ułatwiać organizowanie jego życia. Były to najstarsze, pierwotne dzielnice Krakowa. Różniące się charakterem od dzielnic późniejszych, jednak niestanowiące niczego innego niż *sui generis* dzielnice, specyficzne, ale stojące u początku historii krakowskich dzielnic.

Spoglądając na plan ówczesnego Krakowa z wyrysowanymi kwartałami, zasada podziału terytorium na cztery części jest czytelna: oto dwie linie, południkowa i równoleżnikowa, krzyżujące się w środku centralnego punktu miasta, czyli jego rynku. Linie te rozcinają ówczesny Kraków na cztery ćwiartki – kwartały. Biorąc za punkt wyjścia treść przywołanego wcześniej wpisu do księgi radzieckiej z 1396 r. oraz posiłkując się zestawieniami zamieszczonymi w pochodzących z wieków XVI–XVIII księgach rachunkowych szosu – podatku od domów ściąganego porządkiem kwartałów, można określić granice i powierzchnie tych kwartałów. I tak:

Kwartał Grodzki obejmował południowo-wschodnią i południową część Krakowa, wówczas w granicach wytyczonych murami obronnymi, obecnie Plantami. Zajmował połać Rynku Głównego przylegającą do ul. Grodzkiej, między wylotami ulic Brackiej i Siennej, oraz powierzchnię ograniczoną północną pierzeją ul. Siennej, wschodnią linią murów obronnych do południowych wylotów ulic Grodzkiej i Kanoniczej, zachodnią linią murów obronnych do ul. Franciszkańskiej, osią ul. Franciszkańskiej do ul. Brackiej oraz osią ul. Brackiej do Rynku Głównego.

Kwartał Rzeźniczy, zwany też Floriańskim, obejmował północno-wschodnią część Krakowa, wówczas w granicach wytyczonych murami obronnymi, obecnie Plantami. Zajmował połać Rynku Głównego przylegającą do ul. Floriańskiej, między

wylotami ulic św. Jana i Siennej, oraz powierzchnię ograniczoną osią ul. św. Jana, północną i wschodnią linią murów obronnych do północnego wylotu ul. Siennej oraz północną pierzeją ul. Siennej do Rynku Głównego.

Kwartał Garncarski obejmował południowo-zachodnią część Krakowa, wówczas w granicach wytyczonych murami obronnymi, obecnie Plantami. Zajmował połać Rynku Głównego przylegającą do ul. św. Anny, między wylotami ulic Brackiej i Szewskiej, oraz powierzchnię ograniczoną osiami ulic Brackiej i Franciszkańskiej, zachodnią linią murów obronnych do zachodniego wylotu ul. Szewskiej oraz osią ul. Szewskiej do Rynku Głównego.

Kwartał Sławkowski obejmował północno-zachodnią część Krakowa, wówczas w granicach wytyczonych murami obronnymi, obecnie Plantami. Zajmował połać Rynku Głównego przylegającą do ul. Sławkowskiej, między wylotami ulic Szewskiej i św. Jana, oraz powierzchnię ograniczoną osią ul. Szewskiej, zachodnią i północną linią murów obronnych do północnego wylotu ul. św. Jana oraz osią ul. św. Jana do Rynku Głównego.

Do tak zakreślonych granic kwartałów w obrębie murów miejskich na zasadzie funkcjonalnej dołączano tereny położone na zewnątrz, wobec których miasto sprawowało jurysdykcję w określonym zakresie. Tereny te nie wchodziły w granice danego kwartału, lecz urzędnicy miejscy działający w jego ramach mieli przypisane sąsiadujące tereny pod swoją pieczę – w zakresie swojego działania. Przykładowo poborcy podatku szosowego (tzw. podymnego), pobierając podatek w danym kwartale, pobierali go również od domów położonych na zewnątrz murów, poza granicą swego kwartału, ale przypisanych w kwestii podatkowej do niego właśnie. Jak stwierdzono przy badaniu ksiąg tego podatku, to „przypisanie" było na przestrzeni dziejów zmienne, „płynne" pomiędzy kwartałami. Zresztą zauważyć należy, że ta zmienność nie dotyczyła tylko terenów zewnętrznych, lecz występowała w obrębie ścisłych granic miasta wytyczonych murami obronnymi. Dotyczyło to głównie Rynku, na którym w sprawie szosu różnie w różnych czasach przypisywano do kwartałów takie obiekty, jak Sukiennice, postrzygalnię między ulicami Sławkowską i św. Jana, Kramy Bogate czy Małą Wagę. Poza Rynkiem dotyczyło to również Arsenału u wylotu ul. św. Jana i bram miejskich stojących na granicach między kwartałami. Decydowały tu względy funkcjonalne aktualne w danym czasie, co nie miało znaczenia dla zasadniczej trwałości wytyczonych granic kwartałów w kształcie podanym wyżej, z liniami podziału krzyżującymi się w środku Rynku (miejsce to, w przejściu przez Sukiennice, nazywano Krzyżem; w 2007 r., w 750-lecie lokacji Krakowa na prawie niemieckim, w posadzce umieszczono tablicę z inskrypcją zaczerpniętą z tekstu *Rocznika kapitulnego krakowskiego* o poddaniu miasta w 1257 r. przepisom prawa magdeburskiego).

Jak wcześniej wskazano, podział miasta na kwartały zniesiony w kwietniu 1792 r. w tymże roku we wrześniu został przywrócony i przetrwał do marca 1794 r. Wiadomo, że w tym drugim, krótkim już okresie swojego obowiązywania, jego jednostki – kwartały, także miały przydzielone tereny zewnętrzne (wcześniej przyłączone do Krakowa, lecz w ramach rozporządzeń targowicy o powrocie do stanu sprzed Sejmu Czteroletniego na powrót samodzielne, choć po części pod jurysdykcją miasta). Bardziej szczegółowe zapisy w tym zakresie, które mogłyby umożliwić wytyczenie przybliżonych „zewnętrznych" granic kwartałów, poza murami miejskimi, nie zachowały się.

Prawny charakter podziału

Specyfiką kwartałów jako dzielnic miasta było to, że nie ustanowiono w nich lokalnych władz dzielnicowych właściwości ogólnej. Późniejsze krakowskie dzielnice, występujące w różnych postaciach na kolejnych 17 etapach podziałów terytorialnych Krakowa (z wyjątkiem dzielnicy Miasto Kraków w latach 1809–1811), miały swój ustrój wewnętrzny z urzędami dzielnicowymi i jednoznacznie określonymi zwierzchnikami dzielnicowymi umocowanymi wewnątrz dzielnicy dla zarządzania – administrowania nią jako całością.

Kwartały nie miały tego rodzaju zwierzchników, co więcej, nie miały żadnych przypisanych sobie i wewnętrznie ulokowanych urzędów czy służb właściwości ogólnej. Były wytyczonymi częściami miasta pozostającymi w rękach jednego urzędnika mianowanego przez radę miejską dla utrzymywania porządku i bezpieczeństwa wewnątrzmiejskiego, jakim był hutman ratuszny, bezpośrednio podległy burmistrzowi miasta, działający jednoosobowo, ale przy pomocy podległych mu strażników miejskich. Wydzielenie kwartałów miało dla niego znaczenie porządkujące i organizujące terytorialnie miasto, co miało ułatwiać realizację jego zadań w zakresie utrzymywania porządku i bezpieczeństwa miasta jako całości. Zatem w tej dziedzinie miejskiego życia hutman ratuszny, mający prerogatywy obejmujące obszar całego miasta, organizował realizację swoich obowiązków przy pomocy instrumentu porządkującego, jakim były wydzielone kwartały.

Z kolei dla utrzymywania stałej, zbrojnej gotowości miasta do obrony przed zewnętrznym najeźdźcą rada miejska ustanawiała przełożonych tej obrony dla każdego kwartału z osobna. W przywoływanej już nocie z 1396 r. zapisano, że wyznaczeni zostali *capitanei ad quartalia*, w ślad za czym można ich nazywać „namiestnikami" czy „starostami", ale ze względu na inne, utrwalone konotacje tych określeń lepiej przyjąć tu nazwę „starsi". W późniejszych czasach tych przełożonych obrony w kwartałach nazywano hetmanami, jeszcze później rotmistrzami. Pozostawali oni pod zwierzchnictwem hutmana ratusznego, a dysponowali podporządkowanymi sobie dziesiętnikami. Starsi kwartałów, później hetmani i rotmistrze kwartalni, byli zatem związani bezpośrednio z przydzielonymi sobie kwartałami, ale wyłącznie w ściśle określonej dziedzinie powierzonych im zadań, dotyczących zbrojnej obrony i utrzymywania w tym zakresie gotowości mieszczan i miasta.

Przywołajmy fragment opracowania Marcina Starzyńskiego: *Pod nadzorem hutmana znajdowała się straż miejska. Przejął zatem hutman uprawnienia dawnego mistrza cyrkulatorów. Zakres jego obowiązków był jednak znacznie szerszy. Dbał o prządek w siedzibie władz miasta, gdzie zresztą mieszkał w osobnej izbie na pierwszym piętrze. Doglądał więźniów, ale też samodzielnie rozsądzał różne drobne sprawy sporne między mieszczanami. Do dziś w zbiorach krakowskiego Archiwum Narodowego zachowały się zresztą dwa XVI-wieczne woluminy z lat 1564–1565 i 1575–1576, mieszczące rejestry spraw na bieżąco „załatwianych" przez hutmana. Z pewnością można też powiedzieć, że był to urzędnik rozchwytywany, wyjaśniał spory między przekupniami, ale też między przedstawicielami czeladzi. Do niego zwracano się w sprawie zwrotu drobnych długów. Wtrącał też do więzienia ratuszowego, ale raczej nie na długo i tylko tych, którzy nie podpadali pod jurysdykcję sądu miejskiego. Przed hutmanem i burmistrzem stawali wszyscy ci, którzy swoich spraw nie chcieli wnosić przed wójta. Tych zaś było bez liku, dla przykładu przywołując: karczmarza Pawła, który „ręczył za Radwańską przekupkę, iż stanie z kożuchem, który poznała swój*

na niejakiej [...] Annie, mieszkającej nad Rudawą za Wiślną łaźnią"; „Piotr Prussak alias Kulesz krawiec [oznajmił natomiast], że nazajutrz przysadzi do prawa niewiastę Marlenę, która na ulicy Wiślnej z konia koc zemknęła"; wśród tych przewinął się również „woźny ziemi krakowskiej i sandomierskiej Stanisław Fularz", którego hutman uwięził w ratuszu za handel kradzionym bydłem.

Z czasu, kiedy regulowano obowiązki hutmana, pochodzą także ustawy miejskie (plebiscita) *odnoszące się do organizacji straży w kwartałach, na czele której stali rotmistrzowie/hetmani (po jednym w każdym kwartale), podlegli, jak już wyżej podniesiono, hutmanowi, odpowiadający za dziesiętników. Rotmistrzów wybierali rajcy, dziesiętników zaś rotmistrzowie wraz z hutmanem. W 1574 r. w Kwartale Rzeźniczym wybrano wówczas Sebastiana Noszka, który odpowiadał za dwudziestu trzech dziesiętników (po usłyszeniu sygnału z ganku wieży ratuszowej wraz ze swoją rotą miał stanąć przy Sukiennicach). W Kwartale Grodzkim funkcja ta przypadła Jerzemu (Jurkowi) Lambochowi, dowodzącemu piętnastoma dziesiętnikami. Ci z kolei mieli przybyć pod spichlerz miejski. Hetmanem Kwartału Garncarskiego został Stanisław Dresznar. „Stanowisko iego rothy [w liczbie dziewięciu osób] w ratuszu na piętrze". Za Kwartał Sławkowski odpowiadał Sebastian Bąk i szesnastu dziesiętników. „Iego stanowiszko z rothą na rinku przed ratuszem"* (Starzyński 2017, s. 7–8).

Z kwartałami miała także związek działalność wiertelników – ponownie sięgnijmy do opracowania Starzyńskiego: *W kontekście powyższych rozważań nie wolno pominąć [...] wiertelników, których należy jednak wyraźnie odróżnić od straży miejskiej. Wydaje się też, iż ten specyficzny rodzaj „służby" w dawnym Krakowie swoją genezą sięga jeszcze stulecia XIV. W jednej z zapisek księgi ławniczej z 1396 r. (a zatem z tego roku, w którym po raz pierwszy odnotowano istnienie kwartałów) zapisano bowiem, co następuje: ówczesny wójt sądowy zeznał, iż „sędziowie kwartałów"* (viri iurati quartalium) *złożyli oświadczenie w sprawie pewnej ściany stojącej między domami Krystyna Brokera oraz Mikołaja Pochtegila przy ulicy św. Jana. W związku z zaprowadzonym wówczas podziałem gminy na cztery kwartały, związanym najpewniej także z modernizacją wewnątrzmiejskiej administracji, musiano zatem powołać w Krakowie osobną służbę, do zadań której należały sprawy budowlane. Można by dziś nazwać wiertelników policją budowlaną. Powoływani przez radę byli odpowiedzialni za przeprowadzanie działów nieruchomości, gruntowych i budynków, ustalali na gruncie przebieg spornych granic, prowadzili wizje lokalne w zakresie szkód budowlanych, zwłaszcza w ścianach granicznych, stwierdzali konieczność wykonania określonych prac budowlanych ze względów bezpieczeństwa oraz potwierdzali reparacje już wykonane. Działali zaś wedle ściśle ustalonego mocą osobnego wilkierza z 1543 r. porządku.*

Obejmując swój urząd, składali więc przysięgę, w której zobowiązywali się do rzetelnego wykonywania powierzonych im obowiązków („I obieczuiemy się nieogliędacz ani na bogatego ani na ubogiego, na zadne przyiacielstwo ani na zadną nieprzyians, na zadne obietnicze ani na zadne dary ani niesłuszne pozytky"). Posiadali własnego sługę (ze sług ratuszowych), do zadań którego należało chociażby przypominanie „kiedy gdzie maią iscz na wiertel". Po przyjściu do domu zainteresowanej strony „maią się tam uczciwie zachowasz, niemaią pokątnie chodzisz any zadnych rozmów nieprzystoynich czinicz, ani stronami nicz nieradzicz, iedno pilnowacz swey powinnosczy, pod degradatią vrzędu swego". Winni nadto utrzymywać własnego pisarza, „który ma wszystko spiszowacz z pilnością, tak rodziły iako i wszelakie budunki i albo ruiny". Wreszcie „obrany wiertelniczy powinni są

wszystkiem collegium swoim kołaczią sprawisz wedla moznosczi częstowacz y uczciwosczi swey, a iesliby ich chiał y z małzonkami częstowacz y przyjaciela dobrego do tego wziącz, to mu wolno. Ostatek maią sie tak sprawowacz, iakoby zachowali y przysięgę y powinno wczale. Amen".

Teren pracy wiertelników obejmował rzecz jasna cztery kwartały miasta, ale nadto przedmieścia. Sporządzane przez nich opisy nieruchomości najpierw umieszczano w księgach sądowych rady, ale z czasem, na skutek przyrostu spraw przez nich wyjaśnianych, w kancelarii miejskiej założono osobną serię akt wiertelniczych, w których najstarszy tom rozpoczyna się wpisami z 1568 r. (Starzyński 2017, s. 9–10).

Powyższe przedstawienie znaczenia i funkcji podziału miasta na kwartały i samych kwartałów jako jednostek tego podziału prowadzi do stwierdzenia, że były one *sui generis* „dzielnicami", bardziej organizującymi przestrzeń niż służącymi administrowaniu. Współczesne kategorie pojęciowe nie do końca nadają się do opisywania i kwalifikowania tamtej konstrukcji, mającej średniowieczny rodowód. Można wskazać, że ówczesny podział miasta na kwartały zawierał w sobie jednocześnie i elementy podziału administracyjnego, i elementy tego, co później będziemy nazywali podziałem katastralnym. Tu tkwią zalążki późniejszych, nowoczesnych już rozwiązań organizacji.

Bibl. Jag.

Literatura:
Grabowski 1852, s. 14–15; Chmiel 1907, *passim*; Chmiel rkps, R. 1; Chmiel 1934, s. 85–86; Ptaśnik 1949, s. 202–205, 212; Pieradzka 1957, s. 158–171; Abramski, Konieczny 1987, s. 76–89; Tyszka 2001, s. 229–232; Suproniuk 2006, s. 38; Noga 2008, s. XXXVIII–XXXIX; Starzyński 2010, 116–120; Starzyński 2017, *passim*.

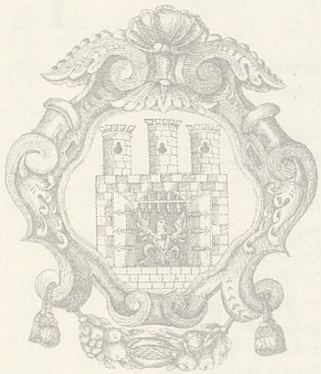

Varia

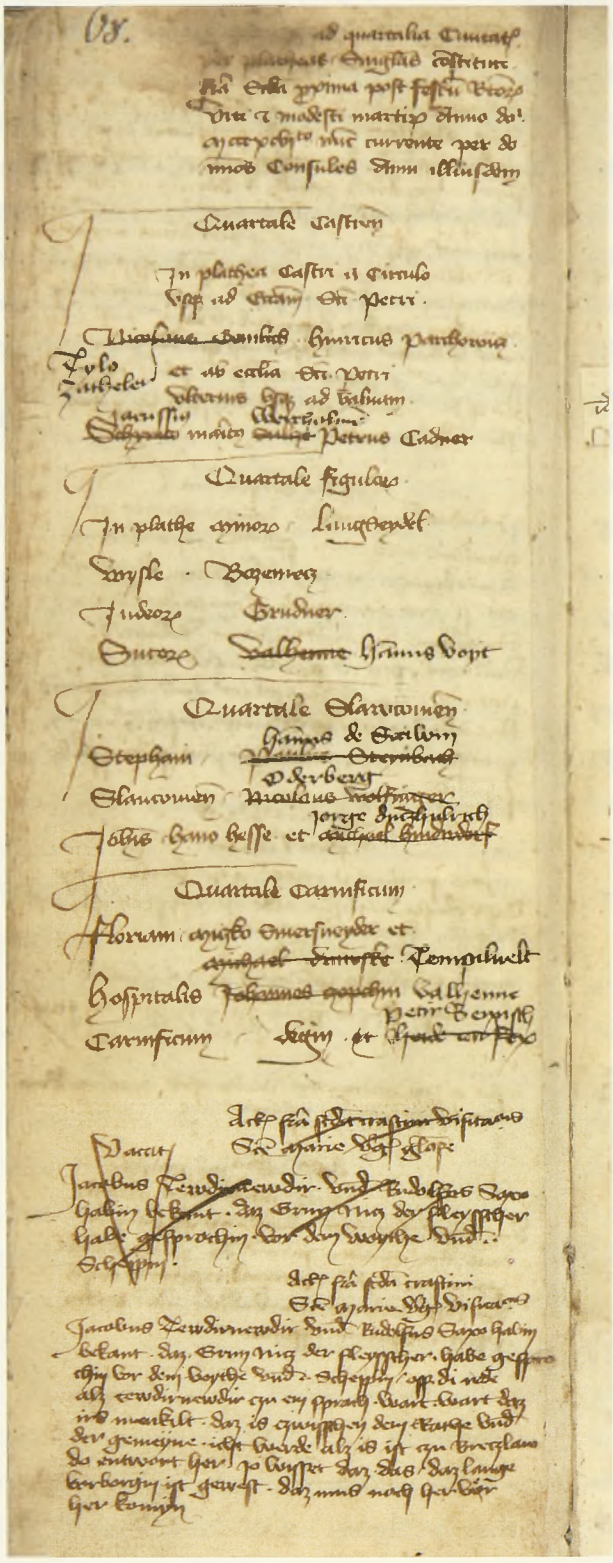

Quartale Castrense
Kwartał Grodzki

Quartale Figulorum
Kwartał Garncarski

Quartale Slavcoviense
Kwartał Sławkowski

Quartale Carnificum
Kwartał Rzeźniczy

Z krakowskiej księgi radzieckiej obejmującej lata 1392–1411 najdawniejszy zachowany, zapisany w 1396 r., ślad podziału miasta na dzielnice – cztery kwartały – wraz z ustanowionymi w nich starszymi kwartałów (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 68)

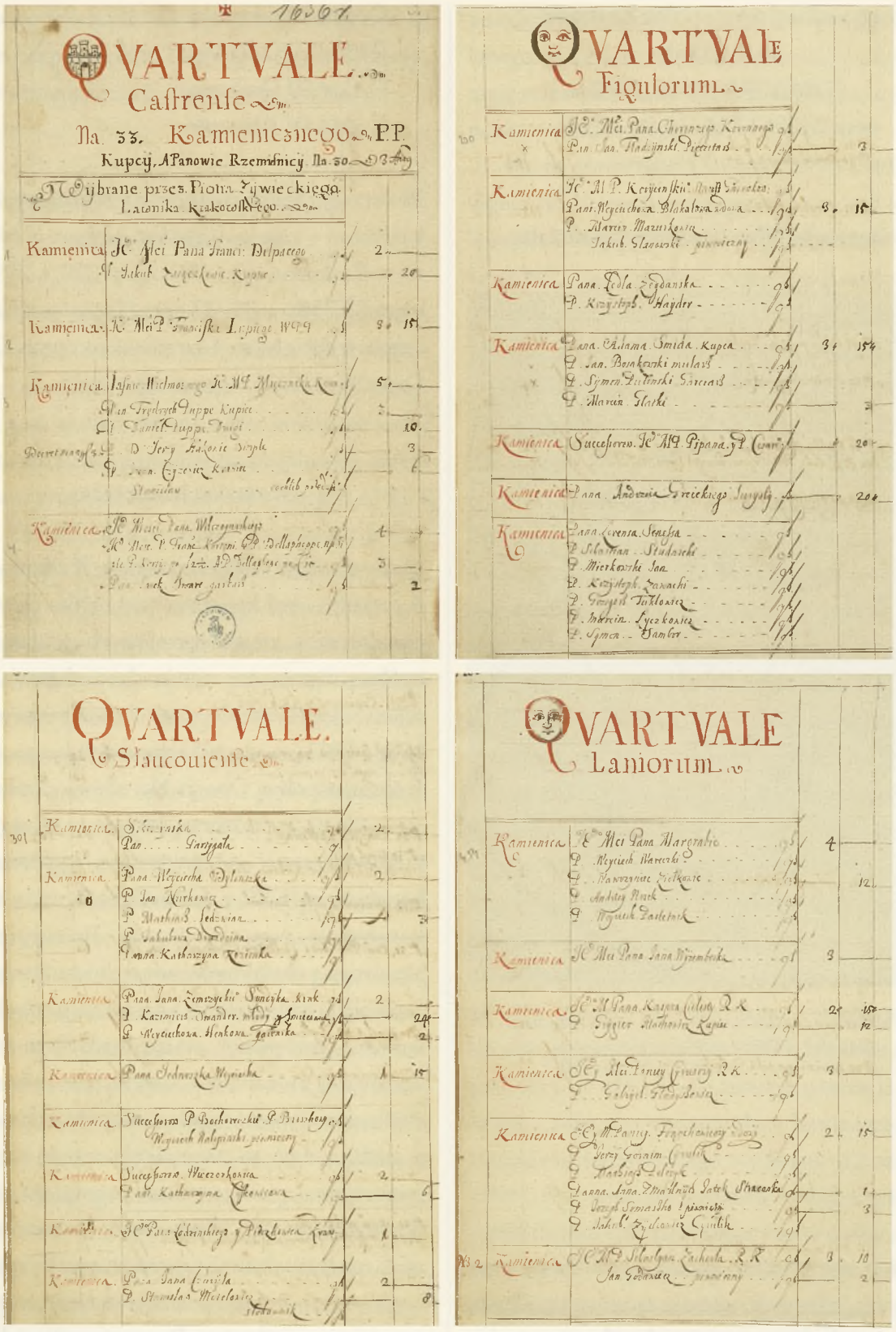

Z rejestru poboru podatku szosowego (podymnego) zestawionego w roku 1656 według 4 kwartałów Krakowa strony otwierające wykazy domów z kwotami podatku dla poszczególnych części miasta (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 2628, s. 3, 62, 90, 132)

Drugi podział terytorialny Krakowa – na 4 cyrkuły (7.04.1792–12.09.1792 oraz 24.04.1794–15.06.1794)

Orientacyjny plan konturowy podziału

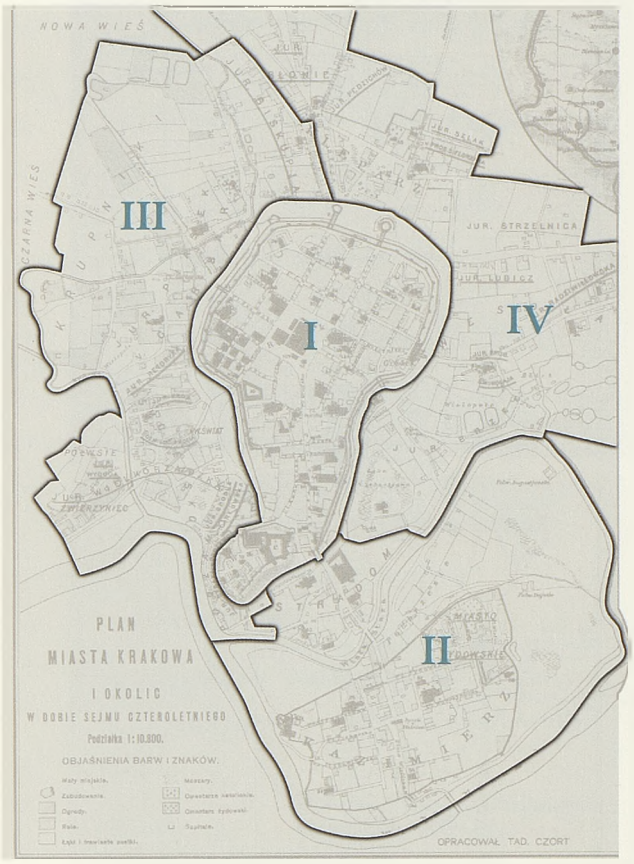

Plan konturowy podziału Krakowa na cyrkuły według stanu z lat 1792 i 1794 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 282

Na planie wyrysowane zostały przybliżone kontury granic jednostek administracyjnego podziału miasta, tj. cyrkułów, oznaczonych cyframi rzymskimi i nazwami własnymi:

Cyrkuł I Krakowski
Cyrkuł II Kazimierski
Cyrkuł III Garbarski
Cyrkuł IV Kleparski

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic cyrkułów: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Dok. Dep. 220, s. 299–300; sygn. IT 738a, s. 35–37 oraz *Plan miasta Krakowa i okolic w dobie Sejmu Czteroletniego*, oprac. Tadeusz Czort, wyd. 1926 r. (granice jurydyk).

Kontekst historyczny

Nowy podział administracyjny Krakowa – na 4 cyrkuły – był konsekwencją i tylko elementem zasadniczych zmian ustrojowych o charakterze ogólnopaństwowym wprowadzonych postanowieniami Sejmu Czteroletniego obradującego w latach 1788–1792 – w warunkach postępującego upadku Rzeczypospolitej Obojga Narodów, od roku 1768 stanowiącej protektorat Imperium Rosyjskiego i doświadczonej już pierwszym rozbiorem dokonanym w 1772 r. Uchwalona 3 maja 1791 r. konstytucja zmieniała ustrój Rzeczypospolitej z państwa o charakterze monarchii parlamentarnej (opartej na wolnej elekcji i demokracji szlacheckiej, w której „król panuje, ale nie rządzi") na państwo stanowiące monarchię konstytucyjną (z konstytucyjnie określonymi regułami współdziałania króla z parlamentem w stanowieniu ustaw oraz konstytucyjnymi prerogatywami panującego we władzy wykonawczej). Nowy ustrój zawierał w sobie m.in. rozdział władz na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą oraz zrównanie mieszczan ze szlachtą i zmianę pozycji miast Rzeczypospolitej. W tym ostatnim zakresie przełom ustrojowy oznaczał dla

Krakowa odejście od kilkusetletniego rządzenia się prawem magdeburskim i wejście w reguły dyktowane nowoczesną myślą polityczną oświecenia.

Podstawa podziału na 4 cyrkuły, czas obowiązywania

Podstawową ustawę Sejmu Czteroletniego dotyczącą miast stanowiła uchwalona 18 kwietnia 1791 r. i następnie włączona w całości do Konstytucji 3 maja ustawa *Miasta nasze królewskie wolne w państwach Rzeczypospolitej*. Szczegółowym aktem wykonawczym była uchwalona 25 czerwca 1791 r. ustawa *Urządzenie wewnętrzne miast wolnych Rzeczypospolitej w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim*. W jej rozdziale II ust. 7 zapisano: *Każda część miasta składająca osobne zgromadzenie nazywać się będzie cyrkułem i znaczyć w ogóle miast wszystkich tyle, ile znaczy jedno w szczególności miasto cyrkułów nie mające; względem zaś ogółu tego miasta, którego jest częścią, znaczyć będzie część jego nieoddzielną, jedno ciało składniącą*. Zapis ten w połączeniu z treścią ust. 4 tego rozdziału ustawy oznaczał podział Krakowa na cyrkuły, przy czym każdy cyrkuł miał mieć status miasta niepodzielonego na cyrkuły (nie dzielono na nie miast zamieszkałych przez mniej niż 600 posesjonatów, te o liczebności posesjonatów 600–1000 dzieliły się na dwa cyrkuły, a większe miały ustanawiać kolejne cyrkuły dla każdej liczby 500 posesjonatów). Przywołany zapis oznaczał też, że cyrkuły będą miały znaczenie polityczne, jako że będą stanowiły zgromadzenie posesjonatów z prawem wyboru władzy cyrkułowej i przedstawicieli do elekcji ogólnomiejskiej, jak też znaczenie administracyjne, jako że miały status i funkcje małego miasteczka, liczącego poniżej 600 posesjonatów. Z jeszcze innego punktu widzenia zapis ten eksponował jednolitość organizmu miejskiego podzielonego na cyrkuły, czyli nierozerwalną całość, jaką mają stanowić miasto i jego dzielnice, w tym przypadku pod nazwą cyrkułów.

Na tej podstawie 13 marca 1792 r. Magistrat Ogólny Krakowa (noszącego wówczas nazwę „Królewskie, Wolne, Stołeczne i Wydziałowe Miasto Kraków" – „wydziałowe", ponieważ Kraków został siedzibą wydziału sądowego dla Sądu Apelacyjnego) przedstawił Komisji Policji Obojga Narodów memoriał zawierający projekt podziału miasta na 4 cyrkuły. Propozycja ta została zatwierdzona, nie jest jednak znany akt tego zatwierdzenia, zatem i zapewne określona w nim dzienna data, od której podział Krakowa na 4 cyrkuły zaczął obowiązywać. Przywołana ustawa *Urządzenie wewnętrzne...* w rozdziale IV ust. 5 naznaczyła jednak termin zgromadzeń i elekcji miejscowych – cyrkułowych na dzień 7 kwietnia (stały termin, aktualny co dwa lata). Zgromadzenia miejscowe w krakowskich cyrkułach odbyły się natomiast tydzień później, 14 kwietnia 1992 r., kiedy to zgodnie z ustawowym zapisem terminu przeprowadzono elekcję ogólną z wyborem władz miejskich. Zatem za bezsprzeczny początek podziału Krakowa na 4 cyrkuły można przyjąć datę 7 kwietnia 1792 r.

Podział ten przetrwał krótko, obowiązywał niewiele ponad 5 miesięcy. Było to wynikiem działań zawiązanej już w maju 1792 r. konfederacji targowickiej. W efekcie cała nowa organizacja miasta została zniesiona uniwersałem konfederacji województwa krakowskiego wydanym 12 września 1792 r. Przywrócono strukturę i władze sprzed regulacji Sejmu Czteroletniego, i to w trybie natychmiastowym – tego samego dnia 12 września dawne miejskie władze zebrały się w ratuszu i podjęły urzędowanie. Tym samym nastąpiło przywrócenie podziału Krakowa na dawne 4 kwartały.

Podział na kwartały został z kolei zastąpiony 4 marca 1974 r. podziałem miasta na 3 wydziały, co było efektem wprowadzania regulacji przyjętych przez sejm grodzieński (o czym będzie mowa w dalszej części) – wkrótce wybuchło powstanie kościuszkowskie i nastąpiła kolejna zmiana ustrojowa.

Oto 24 marca 1794 r. Tadeusz Kościuszko złożył na Rynku w Krakowie przysięgę, a miesiąc później, 24 kwietnia, stojąc w obozie pod Bosutowem, rozporządził: *Tadeusz Kościuszko najwyższy naczelnik siły zbrojnej narodowej. Chcąc zapobiec wszelkim nieprzyzwoitościom, które koniecznie następować muszą z władz nieprawnie postanowionych, nim naród w zupełnej swojej samowładności będzie mógł dać wyrok o rządzie, jaki mieć chce, obowiązuję Komisję Porządkową Województwa Krakowskiego, aby tą wolą moją miastu Krakowu wraz z wszelkiemi przyległościami oświadczyła. Chcę natychmiast w dniu dzisiejszym mieć przywrócony Magistrat prawnie na dniu 14 kwietnia w roku 1792 obrany, który aby zaraz w tym dniu jurysdykcją swoję rozpoczął i aby wójtowie w owymże czasie wybrani także po cyrkułach swoje jurysdykcje rozpoczęli, wyraźnie przykazuję* [...].

Zatem naczelnik przywrócił rozwiązania ustrojowe i władze ustanowione na mocy ustaw Sejmu Czteroletniego. Z dniem 24 kwietnia 1794 r. nastąpił powrót do podziału miasta na 4 cyrkuły. I to powrót rzeczywisty, także w odniesieniu do Kazimierza, któremu targowica i sejm grodzieński przywróciły samodzielność miejską – ponownie stał się on cyrkułem, utrzymując jedynie pewną odrębność w sprawach finansowych.

Równolegle naczelnik powstania przywrócił podział miasta na 4 kwartały jako posiłkowy, z funkcją wyłącznie militarno-obronną (chodziło głównie o urządzanie linii okopów) – wspomniano o tym wcześniej przy omawianiu kwartałów.

Ponowne obowiązywanie podziału miasta na 4 cyrkuły trwało jeszcze krócej niż w okresie pierwotnego jego zaprowadzenia – po niespełna dwóch miesiącach, w wyniku upadku powstania i wkroczenia okupacyjnych wojsk pruskich, w miejsce tego podziału przywrócono rozwiązania wynikające z postanowień sejmu grodzieńskiego w postaci podziału Krakowa na 3 wydziały. Kapitulacja miasta nastąpiła 15 czerwca 1794 r., w tym też dniu w protokole sesji Magistratu zapisano: *Przez uczynioną jako wyżej kapitulacją gdy ostrzegł JW. von Elzner, generał wojsk N. Króla JMCi pruskiego, ażeby rząd miejski taki, jaki przed insurekcją zostawał, znowu był wprowadzony, przeto władza Magistratu z sejmu konstytucyjnego r. 1791 trzymywana, dnia dzisiejszego, tj. 15 miesiąca czerwca ustała, a Magistrat z mocy sejmu grodzieńskiego wybrany rządy i obrady swoje tegoż dnia rozpoczął, które w protokole pomienionego Magistratu zapisane zostają.* Oznaczało to m.in. przywrócenie wcześniejszego podziału miasta na 3 wydziały od tego właśnie dnia 15 czerwca 1794 r.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Na mocy przywoływanej wcześniej ustawy z 1791 r. *Urządzenie wewnętrzne...* dokonano scalenia w jeden organizm miejski dotychczasowego krakowskiego „trójmiasta" (miasta Kraków, Kazimierz i Kleparz) oraz przyległych jurydyk i podmiejskich wsi – jednostek osadniczych tworzących od czasów średniowiecznych do owej pory rozproszoną strukturalnie „aglomerację krakowską". Po przyłączeniu do Krakowa 2 do tego czasu samodzielnych miast, 14 jurydyk i w całości lub części kilku wsi powierzchnia miasta wzrosła z dotychczasowych ok. 0,85 ha do ponad 9 km^2.

Z przytoczonych wcześniej ustawowych kryteriów podziału miast na zgromadzenia, czyli cyrkuły, wynikało utworzenie w Krakowie 4 dzielnic. Zaplanowanie centralnych ośrodków tych dzielnic oraz ich powierzchni wynikało z układu samej aglomeracji. Cyrkułami stawały się:

- w centrum stary Kraków, czyli miasto w obrębie murów,
- na południu Kazimierz ze Stradomiem, Miastem Żydowskim i terenami przylegającymi,
- na północnym wschodzie i wschodzie Kleparz z tamtejszymi jurydykami i wsią Krowodrzą oraz jurydykami wschodnimi,
- na zachodzie i północnym zachodzie Garbary z jurydykami po tamtej stronie miasta oraz położonymi tam wsiami Łobzów, Nowa Wieś, Czarna Wieś i Zwierzyniec.

W ten sposób centrami nowo tworzonych pod nazwą „cyrkuły" dzielnic stawały się 3 dotychczasowe miasta oraz największa jurydyka, aspirująca zresztą wcześniej do miejskiego statusu. Taki też projekt Magistrat Ogólny Krakowa sporządził i przedłożył 13 marca 1792 r. na żądanie Komisji Policji Obojga Narodów – Komisja złożoną propozycję przyjęła. W przedłożeniu tym zapisano:

Gdy z rewizji niniejszym protokołem objętej pokazuje się, że Miasto Kraków wraz z przyległymi miasteczkami, jurydykami i przedmieściami w całym okręgu swoim domów murowanych w liczbie 841, drzewianych 1107 i 72 pustych, to jest ogólną wszystkich domów liczbę 2010 [nad tym zapisano:] *2020 – zajmuje, a z tej liczby wyłączając miejsca publiczne jako to ratusze, collegia, seminaria, szkoły, koszary i szpitale, których w ogóle N° 122 znajduje się, szczególnych posesji przez obywatelów różnego stanu dziedziczonych ogólna liczba 1888 pozostaje. Wspomniane zaś prawo pod tytułem = Urządzenie wewnętrzne Miast Wolnych = aby każde zgromadzenie, to jest cyrkuł, nie mniej nad trzysta i nie więcej nad pięćset kilkadziesiąt posesjonatów zajmowało rozrządza. Przeto idąc za przepisem tegoż prawa wspomniany Magistrat Ogólny sądzi, że Miasto Kraków w całym swoim okręgu rewizją objętym uważane, nie może być na więcej, ani na mniej jak cztery cyrkuły podzielone. Który to podział czyniąc wedle położenia, związku i przyległości miejsc, a przy tym mając na względzie sposobniejsze wykonanie urządzeń policyjnych zdaje się wypadać w tym porządku to jest:*

Pierwszy Cyrkuł Krakowski ten obejmować będzie całe Miasto Kraków z Zamkiem, zgoła wszystkie domy i ulice w pośród murów otaczających toż miasto znajdujące się, a wyłączywszy miejsca publiczne i puste w liczbie 59 szczególnych posesji do liczby 594 [powinno być: 604] *w sobie mające* [...].

Drugi Cyrkuł Kazimierski zamykałby w sobie całe Miasto Kazimierz, Stradom, siedlisko Żydowskie, Przedmieście Podbrzezie i domy za Bramą Wielicką ponad Wisłą stojące, w tym okręgu wszystkie ulice i domy po wyłączeniu publicznych do liczby N° 437 wynoszące [...].

Trzeci Cyrkuł Garbarski zajmowałby jurydyki i przedmieścia jako to: Garbarze, Piasek, Biskupie, Retorykę, Smoleńsko Wielkorządowe i Duchowne, Krowią ulicę, Zwierzyniec, Wygodę, Groble, Podzamcze, Czarną Wieś, Nową Wieś i Łobzów, na których podług rewizji posesji szczególnych liczba do 484 wynosi [...].

Czwarty na koniec Cyrkuł Kleparski składałby się z miasta Kleparza oraz z przyległych jurydyk i przedmieść jako to: Błonia, Pędzichowa, Szlaku, Wesołej, Lubicza, Brzegu i Krowodrzy, na których posesji szczególnych do 373 rachuje się [...] (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Dok. Dep. 220, s. 299–300).

W tym zatwierdzonym projekcie magistrackim zgodnie z przywoływaną ustawą uwzględniono także podział poszczególnych cyrkułów na dozory, które mogły liczyć nie mniej niż 100 i nie więcej niż 200 posesjonatów (w praktyce oznaczało to 100–200 domów i tak też przekładano to na kategorię przestrzenną, wyznaczając granice tychże dozorów). I tak dla Cyrkułu I Krakowskiego określono 5 dozorów, dla Cyrkułu II Kazimierskiego 3 dozory, dla Cyrkułu II Garbarskiego 4 dozory i dla Cyrkułu IV Kleparskiego 3 dozory.

Prawny charakter podziału, ustrój cyrkułu i jego zwierzchnik

Terytorialny podział Krakowa na cyrkuły był podziałem administracyjno-polityczno-sądowniczym. Służył zarządzaniu (administrowaniu) częścią miasta, cyrkuły pełniły funkcję wyborczą (elekcja władz) oraz były siedzibami sądów lokalnych – cyrkularnych.

Funkcja polityczna, elekcyjna realizowana była tylko okresowo, raz na dwa lata. W ustawowo określonym dniu 7 kwietnia zbierali się mieszkańcy cyrkułu, jednak wyłącznie posesjonaci (właściciele domów), zapisani w specjalnych księgach posesjonatów, stanowiąc zgromadzenie miejscowe szczególne, które miało przeprowadzić elekcję miejscową szczególną (zgromadzenie i elekcja ogólne odbywały się na szczeblu ogólnomiejskim).

Oprócz dyrektora i 4 asesorów w celu przeprowadzenia samego zgromadzenia i elekcji w każdym cyrkule wybierano:

- wójta cyrkułowego i 6 ławników cyrkułowych,
- burmistrza i 4 sędziów do sądu miejscowego cyrkularnego,
- 15 gminnych, będących elektorami reprezentującymi cyrkuł na zgromadzeniu miejscowym ogólnym (podczas elekcji ogólnej brali udział w wyborze prezydenta miasta, wiceprezydenta, 8 radnych – radców miasta i kasjera miejskiego),
- 3 deputatów na zgromadzenie wydziałowe.

Poprzez ten system elekcyjny wyłaniany był Magistrat Ogólny Miasta Krakowa z prezydentem miasta na czele oraz podległe mu 4 magistratury cyrkułowe z wójtami na czele. Ta struktura realizowała funkcje administracyjno-policyjne („policja" jest tu rozumiana bardzo szeroko jako zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w całokształcie życia społeczności miejskiej czy cyrkularnej).

Zwierzchnikiem w cyrkule był wójt cyrkułowy. Z przywoływanej ustawy *Urządzenie wewnętrzne...* rozdział XIV ust. 1:

W mieście podzielonym na cyrkuły wójt każdego cyrkułu następujące mieć będzie obowiązki i władzę w obrębach cyrkułu swojego:

1. *Mieć dozór nad oficjalistami i sługami policji.*
2. *Dopełniać rozkazy Magistratu i prezydenta oraz dopełnienie onych subalternom swoim nakazywać.*
3. *Dawać takie raporta Magistratowi i urzędom, którym z mocy prawa należy, jakie od tychże żądane będą.*
4. *Słownie godzić i sądzić ostatecznie wszelkie w cyrkule zdarzone sprawy potoczne, których wartość nie przenosi złotych 50, a kara złotych 12 na rzecz strony ukrzywdzonej* [...].

W ostatnim z cytowanych punktów mowa jest o sądzie wójtowskim potocznym, w którym zasiadał wyłącznie wójt w celu osądzania spraw mniejszej wagi; istniała możliwość odwołania się od jego rozstrzygnięcia do prezydenta miasta.

Tak określone obowiązki wójta cyrkułowego, w szczególności brak własnych, ustawowo gwarantowanych kompetencji oprócz sprawowania sądownictwa potocznego, sytuują go jako urząd pomocniczy Magistratu Ogólnego. W gestii wój-

ta pozostawali przydzieleni do cyrkułu oficjaliści, pachołkowie i słudzy, sprawował on też nadzór nad dozorcami działającymi w wydzielonych w obrębie cyrkułu dozorach. Dozorcom pomagali dziesiętnicy, wybierani i ustanawiani w dozorach przez samych dozorców – po jednym dla każdych 10 domów w dozorze. Raportowali oni w każdą sobotę dozorcy m.in. o kwestiach bezpieczeństwa ogniowego, o osobach tzw. luźnych i podejrzanych, o przebywających gościach, w tym: *jakiej są kondycji, u którego gospodarza stanęli, pod którym numerem, wiele osób, jak długo bawić będą, tudzież o wyjeździe ich* (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1264, s. 32). Zebrane raporty w tę samą sobotę dozorca przekazywał wójtowi, a ten z kolei przedkładał je prezydentowi miasta.

Ławnicy cyrkularni byli z kolei urzędnikami wykonawczymi i pomocniczymi sądu miejscowego cyrkularnego, zwanego też sądem burmistrzowskim, jako że na jego czele stał burmistrz, mający do pomocy 4 sędziów i tyluż zastępców sędziego. Był to sąd pierwszej instancji o właściwości terytorialnej obejmującej cyrkuł, zajmujący się sprawami cywilnymi (karne odsyłał do sądu apelacyjnego, tzw. wydziałowego).

Wskazano, że podział Krakowa na 4 cyrkuły miał charakter administracyjno-polityczno-sądowniczy. Przy zastosowaniu innych kryteriów, o których była mowa na początku rozdziału, ustalenia wymaga, czy był to podział zasadniczy, czy pomocniczy. Pewne znamiona wskazywałyby na zasadniczy charakter tego podziału oraz jego jednostek, czyli cyrkułów. Przede wszystkim ustawowe zrównanie cyrkułu z miastem niepodzielonym na cyrkuły, co wyraźnie określone jest w cytowanej już ustawie *Urządzenie wewnętrzne*... i konsekwentnie przewija się przez całą jej konstrukcję. Ze zrównania cyrkułów z miastami niepodzielonymi na cyrkuły nie wynika jednak ustawowa możliwość samodzielnego rządzenia się, właściwa dla miast bez cyrkułów. W sumie to zrównanie ograniczone jest do możliwości samodzielnego wyboru wójta i elektorów biorących udział w wyborach ogólnomiejskich, kompetencji wyborczych dotyczących ławników i sędziów, zagwarantowania uprawnień wójta w zakresie sądownictwa potocznego oraz posiadania własnego sądu miejscowego lokalnego – w tym przypadku cyrkularnego. Decydująca jest tu relacja między Magistratem Ogólnym a magistraturą cyrkularną, w tym przede wszystkim wójtem. Ze strony Magistratu Ogólnego w obszarze administracyjno-policyjnym nie ma tu nadzoru ograniczonego prawem, lecz jest bezpośrednie kierowanie wójtami z możliwością władczej ingerencji w każdą sprawę dotyczącą cyrkułu. Wójtowie i pozostały personel byli na etatach Magistratu Ogólnego, brak też było wyodrębnionego budżetu pozostającego w gestii wójta czy, szerzej, cyrkułu. W wymiarze administracyjno-policyjnym wszystko to sytuuje wójta i magistraturę cyrkularną w pozycji pomocniczej względem Magistratu Ogólnego. Mając jednak na uwadze przywołane wcześniej znamiona przemawiające za zasadniczym charakterem tego podziału, najtrafniej byłoby go określić mianem „quasi-zasadniczego". Dzisiejsze kategorie pojęciowe nie zawsze i nie do końca opisują i kwalifikują historyczne zaszłości, w tym dawne instytucje ustrojowe. To trudność charakterystyczna dla prezentacji przeglądowych, dotyczących długiego, kilkusetletniego przedziału czasowego – a z takim przeglądem mamy do czynienia w niniejszym tomie. Stąd też uznano, że wprowadzenie kategorii pośredniej, w tym przypadku kwalifikacji „quasi-zasadniczy", jest na miejscu i oddaje tę złożoność.

Literatura:
Grabowski 1852, s. 15–16; Chmiel rkps, R. 1; Chmiel 1932, s. 80–81; Rederowa 1957, s. 251–252; Purchla 2017, s. 7–8.

Varia

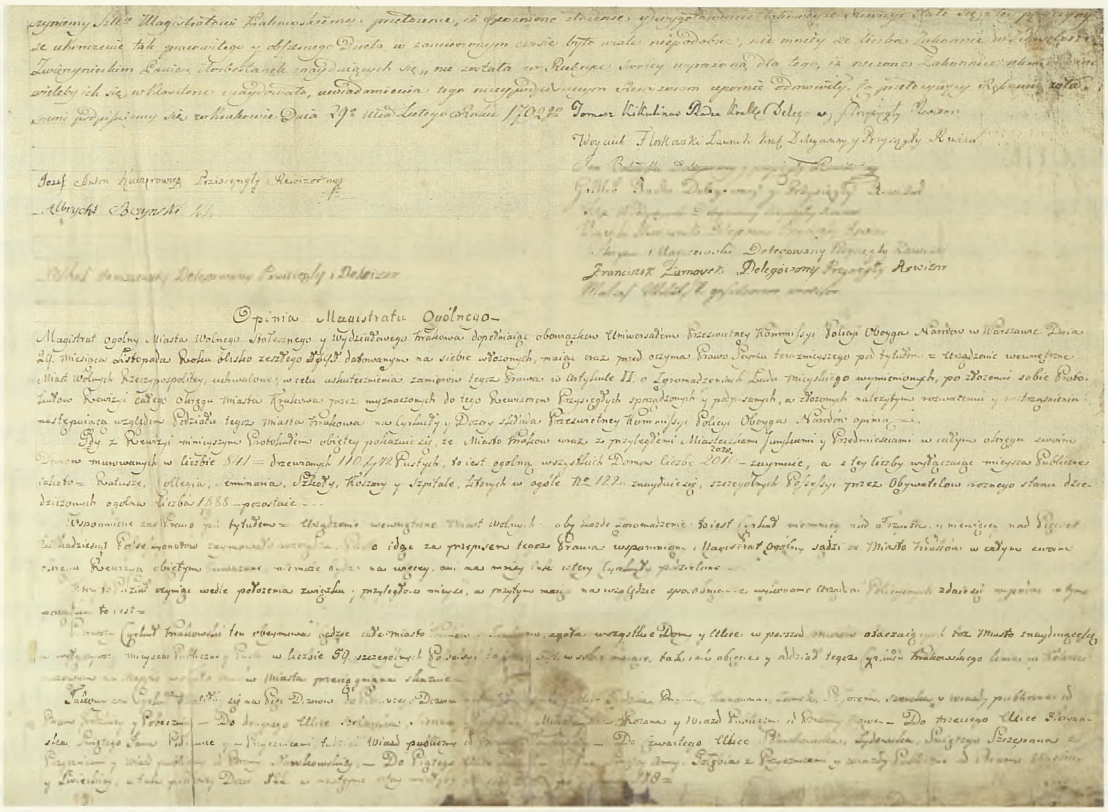

Sporządzony przez Magistrat Ogólny Krakowa 13 marca 1792 r. projekt podziału miasta na 4 cyrkuły oraz podziału cyrkułów na dozory – przyjęty przez Komisję Policji Obojga Narodów (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Dok. Dep. 220, s. 299–230)

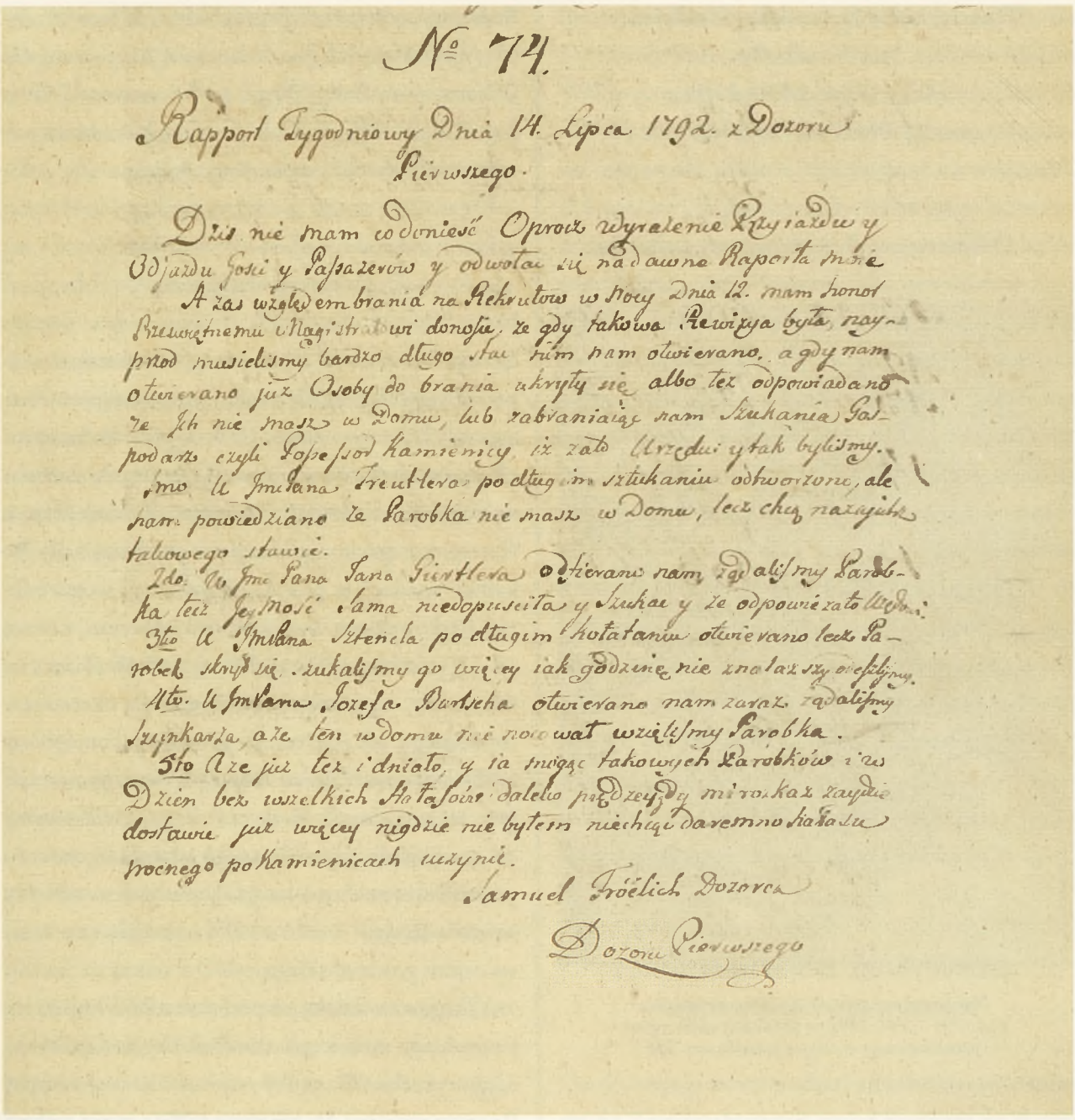

№ 74.

Rapport Tygodniowy Dnia 14. Lipca 1792. z Dozoru Pierwszego.

Dziś nie mam co donieść Oprocz wyrażenie Przyiazdu y Odjazdu Gości y Passażerów y odwołaiąc się nadawna Raporta moie

A zaś względem brania na Rekrutów w Stowy Dnia 12. mam honor Prezydentowi Magistratowi donosić, że gdy takowa Rewizya była, nayprzod musieliśmy bardzo długo stać nim nam otwierano, a gdy nam otwierano już Osoby do brania ukryły się albo też odpowiadano że Ich nie masz w Domu, lub zabraniaiąc nam Szukania Gospodarze czyli Lopesod kamienicy iż zato Urzędu y tak byliśmy.

1mo U Imiana Treutlera po długim szukaniu odtworzono, ale nam powiedziano że Parobka nie masz w Domu, lecz chcą nazaiutrz takowego stawić.

2do. U Jmc Pana Jana Fürtlera otierano nam żądaliśmy Parobka też Jegmość sama niedopuściła y Szukać y że odpowie zato Urzędu.

3tio U Imiana Szteńcla po długim kołataniu otwierano też Parobek skrył się. szukaliśmy go więcey iak godzinę nie znalazszy odeszliśmy.

4to. U Imiana Jozefa Bartscha otwierano nam zaraz. żądaliśmy Szynkarza, aże ten w domu nie nocował wzięliśmy Parobka.

5to Aże już też i dniało, y ia mogąc takowych Parobków i w Dzień bez wszelkich Kołatań dalebo prędzey, y mi rozkaz zaydie dostawie już więcey nigdzie nie byłem niechcąc daremno kołatanie wrocnego po Kamienicach uczynić.

Samuel Frölich Dozorca

Dozoru Pierwszego

Jeden z tygodniowych raportów składanych na ręce wójtów cyrkułowych przez dozorców z bieżącej sytuacji w przydzielonym dozorze – w tym przypadku raport z 14 lipca 1792 r. sporządzony przez Samuela Frelicha, zaprzysiężonego 30 kwietnia 1792 r. dozorcę Dozoru 1 Cyrkułu I Krakowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1301, s. 109)

Trzeci podział terytorialny Krakowa – na 3 wydziały (4.03.1794–24.04.1794 oraz 15.06.1794–30.08.1802)

Orientacyjny plan konturowy podziału

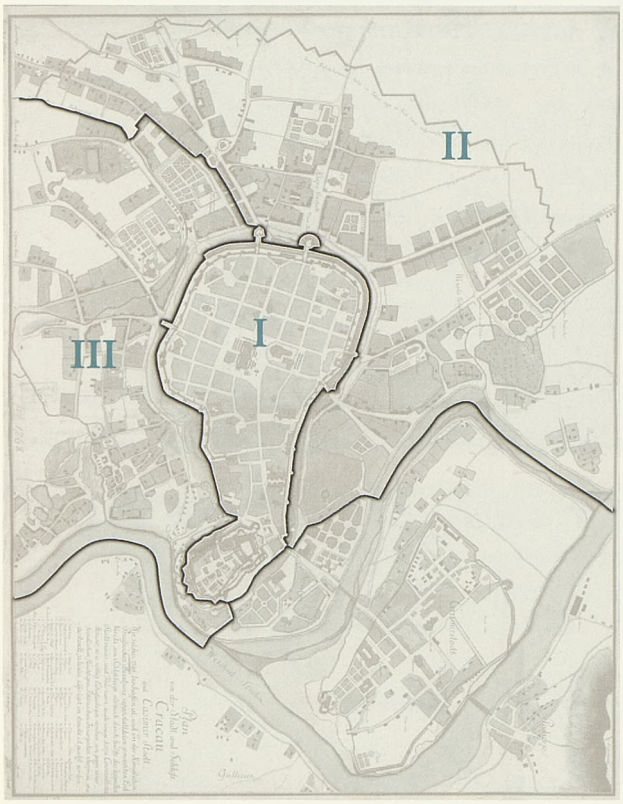

Plan konturowy podziału Krakowa na wydziały z lat 1794 i 1794–1802 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 296

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. wydziałów, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie urzędowo przyjętej:

Wydział I Miasto Kraków
Wydział II Przedmieście Kleparz
Wydział III Przedmieście Garbary–Piasek

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic wydziałów: *Memoriał Magistratu dla* Directorium Policyjnego, po 5 stycznia 1796 r. (za: Chmiel rkps, R. 3). *Vide* także komentarz poniżej w podrozdz. *Powierzchnia miasta...*

Kontekst historyczny

Staropolski podział Krakowa na 4 kwartały w wyniku ustaw Sejmu Czteroletniego zastąpiony został w 1792 r. podziałem na 4 cyrkuły. Po krótkim okresie obowiązywania cyrkuły te zostały zniesione mocą postanowień obalającej dorobek Sejmu Czteroletniego konfederacji targowickiej i jej lokalnej emanacji w postaci konfederacji województwa krakowskiego. Przywrócono wówczas, z mocą od 12 września 1792 r., dawny podział miasta na 4 kwartały – podział ten, zarówno dla okresu staropolskiego, jak i okresu targowickiego, omówiony został w ramach opisu etapu pierwszego podziałów terytorialnych Krakowa. Tutaj dochodzimy do zastąpienia przywróconego przez targowiczan podziału miasta na 4 kwartały podziałem nowym, wprowadzonym 4 marca 1794 r. w oparciu o ustawy sejmu grodzieńskiego.

Targowica działająca pod skrzydłem Imperium Rosyjskiego zniweczyła dorobek Sejmu Czteroletniego i przekreśliła próby reformowania upadającej Rzeczypospolitej. W styczniu 1793 r. mocą traktatów rosyjsko-pruskich nastąpił drugi rozbiór Rzeczypospolitej; dla zatwierdzenia tego stanu rzeczy caryca Katarzyna II w czerwcu 1793 r. zwołała do Grodna sejm, nazwany od miejsca obrad sejmem grodzieńskim. Sejm ten zatwierdził cesję ziem na rzecz Rosji i Prus oraz zajął się ustanawianiem nowych podstaw ustrojowych negujących idee i reformy Sejmu Czteroletniego.

W wyniku wprowadzonej ustawą sejmu grodzieńskiego nowej regulacji ustawowej dla miast Rzeczypospolitej w marcu 1794 r. Kraków podzielony został na 3 wydziały, co przetrwało zaledwie do kwietnia tegoż roku, gdy naczelnik powstania Tadeusz Kościuszko przywrócił regulacje ustrojowe oparte o ustawy Sejmu Czteroletniego, w tym podział miasta na 4 cyrkuły. Upadek powstania i wkroczenie do miasta okupacyjnych wojsk pruskich skutkowały przywróceniem od czerwca 1794 r. podziału na 3 wydziały mającego podstawy w ustawie sejmu grodzieńskiego. Podział ten przetrwał do roku 1802, kiedy to już pod zaborem austriackim zmodyfikowano ustrój władz miejskich, a przyłączenie Kazimierza do Krakowa wymogło skorygowanie podziału terytorialnego miasta.

Podstawa podziału na 3 wydziały, czas obowiązywania

Przyjęta przez sejm grodzieński 23 listopada 1793 r. ustawa *Miasta wolne Rzeczypospolitej* stanowiła:

Art. II: Podział Miasta Rzeczypospolitej.

Miasta wszystkie [...] *na trzy Klassy dzielemy.*

1-mo: pierwsza Klassa Miast Wolnych Rzplitej składać się będzie z Głównych [...]

2-do: W klassie pierwszej umieszczamy w Koronie Miasta: Kraków, Warszawę, Lublin, Sandomierz i Łuck. A w W. Ks. Litt.: Wilno, Grodno, Brześć Litewski, Kowno i Nowogródek [...].

Artykuł V. Wydziały w Miastach.

1-mo: Dla zachowania dobrego porządku, ułatwienia sporów między stronami mniejszej wagi, jako też wykonywania i doglądania rozporządzeń Policyjnych, Miasta pierwszej klassy na Wydziały dyspartymentowane mieć chcemy, z warunkiem, aby w każdym Wydziale mniej Possessji nad 500 nie znajdowało się [...].

Na tej podstawie dokonano podziału miasta na 3 wydziały (miasto zwało się teraz „Główne Miasto Wolne Rzeczypospolitej Kraków", ale też „Główne i Wydziałowe Miasto Kraków" – gdzie „wydziałowe" oznaczało właśnie jego podział na wydziały). Z braku innych dokumentów za datę jego wprowadzenia należy przyjąć dzień 4 marca 1794 r., kiedy to wybrano nowy Magistrat, ukonstytuowany tego dnia na swoim pierwszym posiedzeniu. Podział ten został uchylony 24 kwietnia tegoż roku aktem naczelnika powstania wydanym w Bosutowie (przywrócono wówczas podział miasta na kwartały, o czym była już mowa). Upadek powstania i przejęcie miasta przez okupacyjne wojska pruskie to natychmiastowy powrót do rozwiązań wprowadzonych przez sejm grodzieński; za datę przywrócenia podziału miasta na 3 wydziały należy przyjąć dzień kapitulacji Krakowa przed Prusakami, to jest 15 czerwca 1794 r. Podział ten zastąpiony został nowym, na 4 wydziały, z dniem 1 września 1802 r. – wówczas to zebrał się nowo zorganizowany Magistrat, z tym dniem też nastąpiło przyłączenie Kazimierza ze Stradomiem do granic Krakowa.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Co do zasady nowy podział administracyjny miasta na 3 wydziały różnił się od podziału na 4 cyrkuły tym, że odpadła dzielnica kazimierska – Kazimierz powrócił do swojej miejskiej odrębności i samodzielności.

Nie było natomiast różnicy między powierzchnią dawnego Cyrkułu I Krakowskiego a nowym Wydziałem I Miasto Kraków (w obu przypadkach granicami były mury starego Krakowa), jak też zasadniczych różnic między granica-

mi dawnego Cyrkułu III Garbarskiego i nowego Wydziału III Przedmieście Garbary–Piasek oraz dawnego Cyrkułu IV Kleparskiego a nowym Wydziałem II Przedmieście Kleparz. Zasada była taka sama: dzielnica garbarska obejmuje północno-zachodnią i zachodnią część Krakowa, natomiast dzielnica kleparska północno-wschodnią i wschodnią część miasta. Tak samo biegła też granica rozdzielająca na północy te dwie dzielnice: ul. Długa należała do dzielnicy kleparskiej, ul. Krowoderska do dzielnicy garbarskiej, dalej na północ od wysokości dzisiejszego pl. Słowiańskiego graniczną była już ul. Krowoderska i dzisiejsza ul. Mazowiecka.

Problemem jest ściślejsze określenie przebiegu granic miasta na tych obszarach, na których położone były najbardziej „zewnętrzne" względem starego Krakowa jurydyki i wsie, teraz mające stanowić część miasta.

Kwestia ta nie była jasna już wówczas, w roku 1794 i następnych dziesięcioleciach, gdy należało określić zakres terytorialny jurysdykcji miejskiej, czyli podległość prawu miejskiemu, w tym sądownictwu miejskiemu, a przede wszystkim obowiązkom podatkowym względem Krakowa. Samo pojęcie jurysdykcji nie było ostre, objęcie nią danego obszaru mogło, ale nie musiało, oznaczać jego przynależność do granic miasta, określona „zwierzchność" wobec danego terenu nie musiała skutkować uznaniem tego terenu za część miasta, za jego przyłączenie do granic miasta (przykładem jurysdykcja Krakowa względem Grzegórzek i Dąbia zasadzająca się na prawie własności). Jest inną jeszcze kwestią, bardziej generalną, na ile wówczas przykładano tak kategoryczną wagę do problemu granic miasta, jak czyniono to później i jak postrzegamy to dzisiaj. Wiele wskazuje, że mniej istotne było formalistyczne podejście do przebiegu granic, a bardziej – podejście pragmatyczne, mające na względzie przede wszystkim narzucenie i realizację obowiązków podatkowych na rzecz miasta, bez dywagacji nad wytyczaniem precyzyjnych granic administracyjnych.

Na gruncie przywoływanej już ustawy *Miasta wolne Rzeczypospolitej* w kontekście granic miasta wyjściowym problemem była przynależność do Krakowa – włączonego do jego granic w 1792 r. mocą ustaw Sejmu Czteroletniego – odrębnego do tej pory miasta Kazimierza z przedmieściem Smoleńsk. W tymże 1792 r. mocą rozstrzygnięć targowickich Kazimierz odzyskał swoją samodzielność, teraz kwestia zależała od interpretacji prawa ustanowionego w 1793 r. przez sejm grodzieński. Spór w tej sprawie między Krakowem a Kazimierzem rozsądziła Komisja Policji Koronnej na sesji ekonomicznej 24 lutego 1794 r. w Warszawie – Kazimierz wbrew protestom Krakowa pozostał miastem odrębnym, zaliczonym – w myśl ustawy z 1793 r. – do II klasy miast, z tytułem „Wolne Miasto Rzeczypospolitej Kazimierz". (Z byłym odrębnym miastem Kleparzem, włączonym do Krakowa w 1792 r., tego problemu co z Kazimierzem nie było, na mocy ustawy z 1793 r., mając poniżej 400 domów, Kleparz mógłby aspirować co najwyżej do III klasy miast, obejmującej „miasteczka parafialne" – Kleparz pozostał w granicach Krakowa).

Przywoływana tu ustawa z 1793 r. *Miasta wolne Rzeczypospolitej* w art. III stanowiła:

Co do własności i znaczenia Miast w ogóle i w szczególności Mieszczanina.

1-mo: Miasta od pierwszego Numeru Domów, aż do ostatniego z Przedmieściami za jedno Miasto poczytujemy; a ztąd wszelkie Jurydyki Szlacheckie i Duchowne, tak co do Policji i bezpieczeństwa ogólnego, jako i Sądowości znosiemy [...].

Zapis ten, wprowadzający jako kryterium numeracje domów oraz niesformalizowane, nieostre pojęcie „przedmieść", stał się źródłem sporów o przynależność do Krakowa przede wszystkim wsi lub ich części mocą ustaw Sejmu Czteroletniego włączonych do miasta, a mocą rozporządzenia targowickiego odłączonych od niego, tj. Krowodrzy, Łobzowa, Nowej Wsi, Czarnej Wsi, Półwsia Zwierzynieckiego i Zwierzyńca. Spory te będą aktualne jeszcze w czasach Rzeczypospolitej Krakowskiej i nawet później (odnośnie do Czarnej Wsi, Półwsia Zwierzynieckiego i Zwierzyńca). Nie bez przyczyny zaborcze władze austriackie w 1800 r. uznały za konieczne ponownie zadekretować „zniesienie na zawsze" samodzielności przedmieść miasta, w tym gruntów będących dawnymi jurydykami, a jurysdykcję nad nimi w całości przelać na władze Krakowa. Pomimo tej kolejnej regulacji spory „graniczne", jak powiedziano, trwały nadal. I uwaga na marginesie: taki stan rzeczy powoduje, że na prezentowanych w tym tomie planach i mapkach dla niektórych etapów podziałów terytorialnych miasta zewnętrzne granice nie są zarysowywane jako aż nazbyt niepewne. Nie zmienia to jednak poglądu na podział miasta na danym etapie.

Jak już wskazano, Kraków podzielono na 3 wydziały, kierując się ustawową regułą, że wydział nie może liczyć mniej niż 500 posesji (domów). Opis terytorialny wydziałów podaje Adam Chmiel na podstawie memorandum Magistratu krakowskiego przedłożonego *Directorium Policyjnemu* po zajęciu Krakowa przez Austriaków 5 stycznia 1796 r., fragmentami cytując ten memoriał relacjonujący stan istniejący od roku 1794:

Pierwszy wydział obejmował Rynek, główne ulice: tj. Grodzka, Sienna, Mikołajska, Floriańska, św. Jana, Sławkowska, Szczepańska, Szewska, św. Anny, Wiślna i Bracka, nadto ulice poprzeczne, znajdujące się w tych głównych ulicach jako to: „w Grodzkiej 1) Szeroka, 2) św. Józefa, 3) Kanowna (Kanonicza) ze swoimi przecznicami bez nazwiska; w Siennej 1) Stolarska, 2) Rzeźnicza z przecznicami (tj. Mały Rynek); w ulicy Mikołajskiej 1) Szpitalna, 2) Różana podobnież z przecznicami; w ulicy Floriańskiej, Świętojańskiej przechody poprzeczne bez nazwiska; w ulicy Sławkowskiej Żydowska i przecznice niektóre; w ulicy św. Anny poprzeczne; w ul. Wiślnej 1) Gołębia z przecznicami; w ul. Brackiej podobnież poprzeczne, nie mające swojej nomenklatury".

Drugi wydział tj. Kleparz, obejmował trzy rynki publiczne targowe kleparskie. Pierwszy rynek rozciągał się na przestrzeni zamkniętej z jednej strony ulicami Lubicz, Wesołą, Długą i Szlak, z drugiej strony wały i mury miejskie. Drugi pomniejszy rynek czyli Targowisko Końskie, był na ulicy Różaną zwanej (na Kleparzu) ku jatkom rzeźniczym. Trzecie „Targowisko na bydło rogate i nierogate" zajmowało miejsce od Furtki Mikołajskiej aż do Bramy Nowej (poza murem i wałem). W wydziale tym były następujące ulice: 1) Długa z innymi poprzecznymi, Błonie, Krowoderska, Pędzichów rzeczonymi, 2) Szlak (dzisiejsza Warszawska) z pobocznymi: Rzeźniczą, Krowią, Różaną, Proboszczowską, Ogrodową i Podwalem zwanymi, 3) Lubicz, 4) Wesoła z przecznicami i bocznymi ulicami Strzelecką, Nadwiślańską, Brzeg i Lazaretową.

W wydziale trzecim tj. na przedmieściu Garbarze zwanym „nie masz żadnego rynku. Ulice zaś i przechody po większej części biorą swoje nazwiska od nomenklatur gruntów i jurydyk, zniesionych podług prawa sejmu grodzieńskiego w r. 1793 i włączonych do Krakowa tj.: 1) Biskupie, 2) Nowa Wieś, 3) Smoleńsko, 4) Drohojowszczyzna, 5) Koniecpolszczyzna, 6) Retoryka, 7) Wygoda, 8) Groble, 9) Podzamcze, 10) Łobzów". Właściwe przedmieście Garbarskie (Piasek) miało następujące ulice główne: 1) Pańską

(dzisiejsza Garbarska), 2) Piasek (tj. część ul. Karmelickiej od dzisiejszych Plant do kościoła Karmelitów), 3) Czarną Wieś (dzisiejsza ul. Karmelicka od kościoła Karmelitów na Piasku niżej), 4) Dolną (tj. dzisiejszą ulicę Rajską ze swoimi przecznicami, nie mającymi pewnego nazwiska (Chmiel rkps, R. 3).

Prawny charakter podziału, ustrój wydziału i jego zwierzchnik

Mocą regulacji sejmu grodzieńskiego w Krakowie ustanowiono urzędy miejskie, którymi były:

- Magistrat, zwany też ustawowo „Magistratem Ekonomiczno-Policyjnym", złożony z 12 radców, spomiędzy których wybierano prezydenta, jak też z pisarza, regenta i syndyka; w skład Magistratu wchodził także wójt wybrany spośród radców;
- ława złożona z 12 ławników, reprezentujących w równej liczbie po 4 wszystkie 3 wydziały; ława wraz z wójtem stanowiła Sąd Ordynaryjny Wójtowsko-Ławniczy;
- gminni wybierani bezpośrednio w wydziałach w liczbie 5, niereprezentujący jednak po wyborze macierzystego wydziału, lecz ogół mieszkańców miasta.

W ten sposób wyodrębniały się w mieście 3 „porządki": ławnicy i gminni stanowili *sui generis* „radę miejską", a Magistrat, dzierżąc władzę wykonawczą, dbał o swoją naczelną pozycję w tym układzie różnych sił. Kadencje tych urzędów zakreślone zostały na okres 4 lat.

Wydziały jako dzielnice miasta podporządkowane były Magistratowi, realizując jego funkcje administracyjno-policyjne (dla funkcji ekonomicznych ustanowiona była odrębna Ekonomia Miejska).

Ale wydziały odgrywały też rolę polityczną, stanowiły bowiem okręgi wyborcze dla bezpośredniej elekcji gminnych, dokonywanej na zgromadzeniach posesjonatów. Miały też swoją funkcję przy pośrednim już wyborze ławników, dokonywanym przez gminnych dla zapewnienia pełnej reprezentacji społeczności miejskiej, jako że mandaty ławników podzielone były między 3 wydziały. W porównaniu z etapem poprzednim, opartym o rozwiązania Sejmu Czteroletniego, w wymiarze politycznym nastąpił tu regres – przede wszystkim posesjonaci wydziału nie wybierali bezpośrednio władz wydziałowych. W wydziałach realizowana była także funkcja sądownicza spoczywająca na sądzie potocznym burmistrzowskim. Zatem taki też charakter miał podział miasta na 3 wydziały: administracyjno-polityczno-sądowniczy.

Na czele wydziału stał burmistrz wybierany na 4 lata przez wspólnie zgromadzone, wspomniane wyżej 3 „porządki", spośród obywateli miasta mających „realną posesję", ukończone 24 lata życia oraz „znajomość praw". Z ustawy *Miasta wolne Rzeczypospolitej*:

Artykuł V.

[...] *w tych Wydziałach respective każdego, będzie burmistrz przysięgły przez trzy porządki zgromadzone w czasie niżej przepisanym wybrany, którego obowiązki są następujące:*

1-mo: Sądzić między Obywatelami swego Wydziału, ich służącemi, przybyłemi, sprawy Potoczne wartości złł. 100 a kary złł. 20 nie przenoszące, tudzież więzienia dnia jednego i plag 6 na włóczęgów, lub służących powinności niepełniących, z wolną atoli do Magistratu w sprawach Policyjnych do Sądu ordynaryjnego appellacją wskazywać.

2-do: Wszelkie rozporządzenia tyczące się policji i porządku od Magistratu przesłane, jak najpilniej wykonywać, i aby te wykonywane były, Subalternów swych doglądać.

3-tio: Rapporta o wszelkich czynnościach, lub zdarzeniach, jako i spraw osądzonych, codziennie Magistratowi oddawać, a w zdarzeniach nagłego zaradzenia potrzebujących, natychmiast do Prezydującego w Magistracie przesyłać, w przypadku choroby lub oddalenia się Burmistrza, Gminny tegoż Wydziału, którego Magistrat wyznaczy, miejsce jego zastąpi.

4-to: Na uchwałach Miasta znajdować się.

5-to: Na Elekcje Gminnych Wydziałowych w czasie normalnym z wiedzą Magistratu Obywateli respective swego Wydziału zwoływać, i na tych, w nieprzytomności Radcy z Magistratu wyznaczonego, prezydować.

2-do: Do zachowania dobrego porządku w Mieście, i do strzeżenia rozporządzeń, będą Dozory w takim rozporządzeniu, aby w Miastach pryncypalniejszych, czyli pierwszej klassy co 125 possessji, był jeden Dozorca Obywatel osiadły [...]; obowiązkiem tych Dozorców będzie dostrzegać exekucji zaleceń Rządu Ekonomicznego i Policyjnego w mieście przez Magistrat i Burmistrzów poleconego; i o tych uskutecznieniu, lub nie, Burmistrzowi natychmiast donosić, ci zaś Dozorcy przez Magistrat obierani, lub zmieniani będą.

3-tio: Burmistrz przysięgę na Urząd swój dokona, będzie miał Sekretarza do wpisywania Dekretów i Rezolucji Burmistrzowskich, tudzież innych sług od Magistratu przydanych.

Oprócz dozorców burmistrz wydziałowy miał przydanych do pomocy sekretarza (pisarza) oraz sługi miejskie. Pod rządami ustawy z 1793 r. relacja między Magistratem Ekonomiczno-Politycznym a burmistrzem wydziałowym odpowiadała wcześniejszej relacji między Magistratem Ogólnym a wójtem cyrkułowym pod rządami ustawy z 1791 r. Była to relacja podporządkowania, burmistrz pozostawał w pozycji urzędu pomocniczego względem Magistratu. I ta pomocnicza pozycja charakteryzuje też pozycję wydziałów w strukturze miasta oraz sam podział terytorialny na 3 wydziały.

Literatura:
Chmiel rkps, R. 4; Chmiel 1932, s. 85–90; Kaczmarczyk 1949, s. 21–42; Rederowa 1962, s. 23–25.

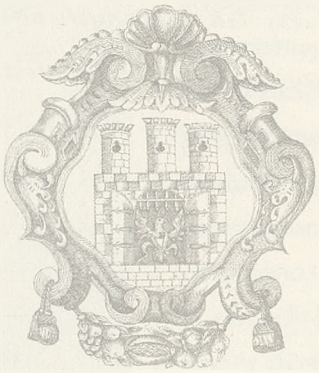

Varia

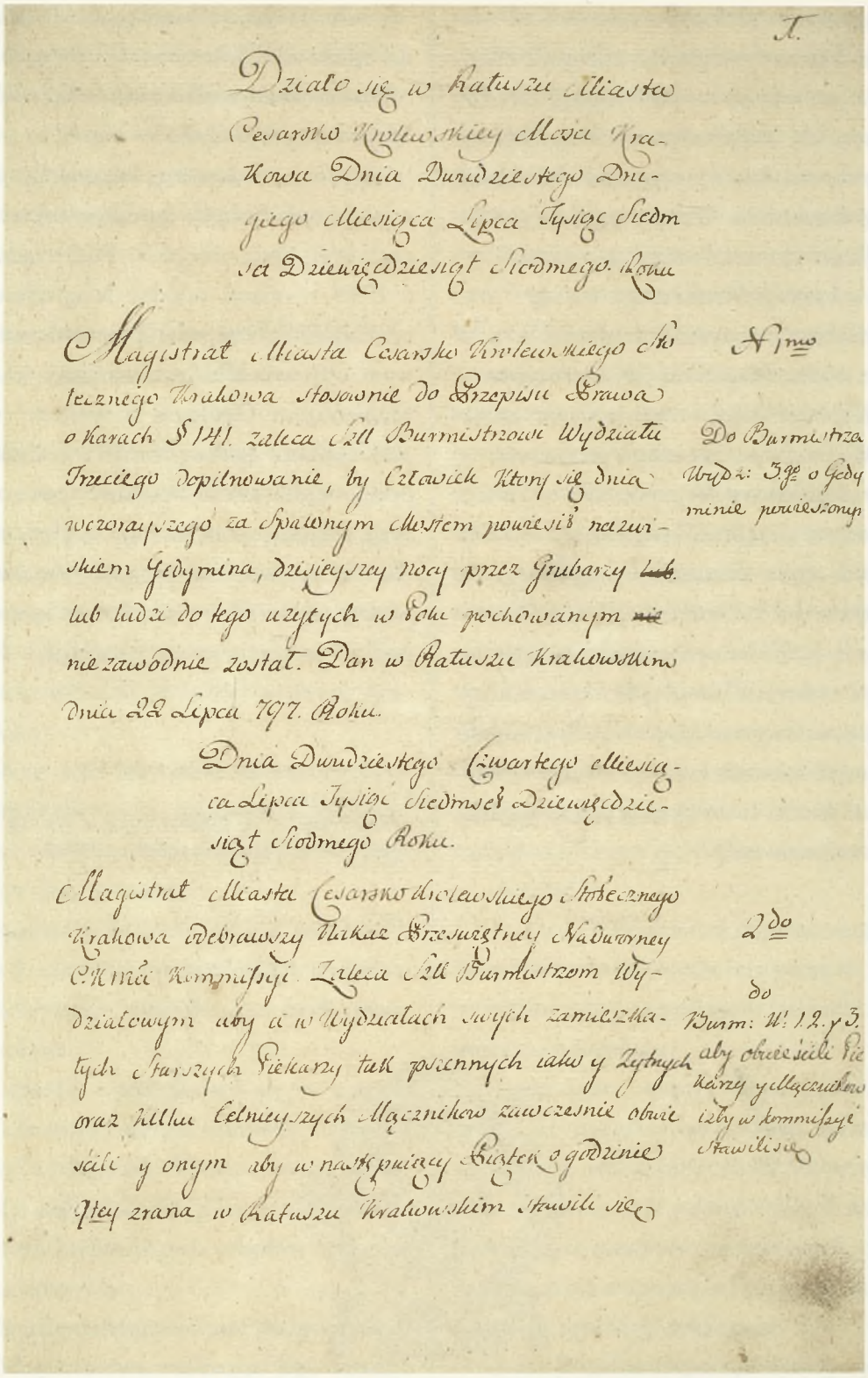

I.

Działo się w Ratuszu Miasta Cesarsko Krolewskiey Mosci Krakowa Dnia Dwudziestego Drugiego Miesiąca Lipca Tysiąc Siedmsa Dziewięćdziesiąt Siodmego. Roku

Magistrat Miasta Cesarsko Krolewskiego Stołecznego Krakowa stosownie do Przepisu Prawa o Karach § 141. zaleca Szll Burmistrzowi Wydziału Trzeciego dopilnowanie, by Człowiek ktory się dnia wczorayszego za Spalonym Mostem powiesił nazwiskiem Gedymina, dzisieyszey nocy przez Grubarzy ~~lub~~ lub ludzi do tego użytych w Polu pochowanym ~~nie~~ niezawodnie został. Dan w Ratuszu Krakowskim dnia 22 Lipca 797. Roku.

N 1mo

Do Burmistrza Wydz: 3go o Gedyminie powieszonym

Dnia Dwudziestego Czwartego Miesiąca Lipca Tysiąc Siedmset Dziewięćdziesiąt Siodmego Roku.

Magistrat Miasta Cesarsko Krolewskiego Stołecznego Krakowa odebrawszy Nakaz Przeswietney Nadworney C.K.Mci Kommissyi. Zaleca Szll Burmistrzom Wydziałowym aby ci w Wydziałach swych zamieszkałych Starszych Piekarzy tak pszennych iako y Zytnych oraz kilku Celnieyszych Mącznikow zawczesnie obwieścili y onym aby w następuiący Piątek o godzinie 9tey zrana w Ratuszu Krakowskim stawili się

2do

do Burm: W: 1.2. y 3. aby obwieścili Piekarzy y Mącznikow iżby w kommissyi stawili się

Z księgi Protokół rezolucyi i nakazów prześwietnego magistratu miasta Krakowa do szlachetnych burmistrzów wydziałowych wyszłych… *przykładowe wpisy z 1797 r. zawierające polecenia dla burmistrzów wydziałowych (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1298, s. 1)*

Czwarty podział terytorialny Krakowa – na miasto i 3 wydziały (1.09.1802–pocz. 1811)

Orientacyjny plan konturowy podziału

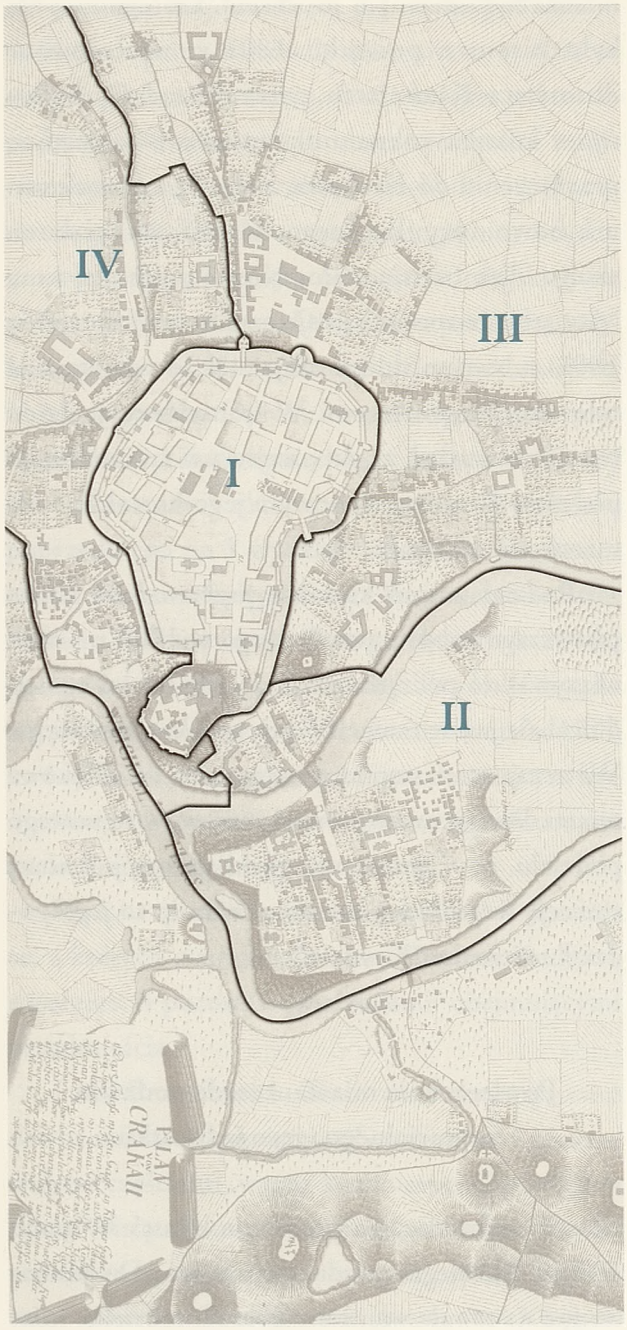

Plan konturowy podziału na miasto i wydziały z lat 1802–1811 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 308

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału Krakowa, tj. części zwanej „miasto" oraz wydziałów oznaczonych cyframi rzymskimi w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

I. Miasto Kraków
II. Wydział Pierwszy Przedmieście Kazimierz
III. Wydział Drugi Przedmieście Kleparz
IV. Wydział Trzeci Przedmieście Garbary–Piasek

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni i granic części zwanej „miasto" oraz wydziałów: jak dla podziału terytorialnego poprzedniego z dodaniem dzielnicy kazimierskiej jak w drugim podziale terytorialnym na 4 cyrkuły oraz Chmiel rkps, R. 5. *Vide* także komentarz powyżej przy omówieniu podziału poprzedniego w podrozdz. *Powierzchnia miasta...*

Kontekst historyczny

Po upadku powstania kościuszkowskiego nastąpił okres dwuletniej okupacji Krakowa przez wojska pruskie. W roku 1795 w wyniku trzeciego rozbioru Rzeczpospolita zniknęła z mapy Europy, a Kraków z rokiem 1796 włączony został do cesarstwa austriackiego. Miasto znalazło się w granicach nowo utworzonej prowincji pod nazwą „Galicja Zachodnia" (tzw. Nowa Galicja, podzielona na 12 cyrkułów, w tym krakowski). Od 1801 r. Kraków był już formalnie stolicą Galicji Zachodniej i siedzibą jej gubernatora. Wkrótce jednak, bo już w roku 1803, połączono Galicję Zachodnią z Galicją Wschodnią w ramach kraju prowincjonalnego cesarstwa pod nazwą „Królestwo Galicji i Lodomerii" (w skrócie Galicja, dzieląca się na 24 cyrkuły, w tym krakowski, nadzorujący miasto Kraków i jego Magistrat), ze stolicą we Lwowie.

W Europie zmagały się mocarstwa, toczone jedna za drugą wojny pociągały ustawiczne zmiany na mapie politycznej. Sukcesy armii napoleońskiej doprowadziły do utworzenia na mocy traktatów pokojowych zawartych w 1807 r. w Tylży przez Cesarstwo Francuskie, Imperium Carskie i Królestwo Prus nowego organizmu państwowego – Księstwa Warszawskiego, namiastki państwa polskiego. Rozpoczęta wiosną 1809 r. nowa wojna Napoleona z Austrią początkowo zagroziła bytowi Księstwa, jednak w wyniku kontrofensywy wojsk polskich i zwycięstwa Napoleona pod Wagram doprowadziła do wyparcia Austriaków z Galicji. 15 lipca 1809 r. do Krakowa wjechał na czele wojsk polskich książę Józef Poniatowski, wyzwalając i obejmując miasto w imieniu cesarza Francji. Mocą zawartego 15 października tegoż roku w Schönbrunn koło Wiednia traktatu pokojowego obszar trzeciego i skrawek pierwszego zaboru austriackiego, zatem i Kraków, znalazły się w granicach Księstwa Warszawskiego. Formalne przyłączenie do niego Krakowa nastąpiło 14 stycznia 1810 r., kiedy to władze miejskie złożyły na ręce specjalnych komisarzy przysięgę wierności Fryderykowi Augustowi I, królowi saskiemu i jednocześnie księciu warszawskiemu. Miasto uzyskało nową tytulaturę: „Wolne Handlowe Miasto Kraków", stając się jednocześnie głównym miastem Departamentu Krakowskiego, jednego z 10 departamentów Księstwa. Stan ten przetrwał do roku 1815.

Podstawa podziału na miasto i 3 wydziały, czas obowiązywania

Punktem wyjścia dla nowego podziału administracyjnego miasta był wydany w 1800 r. dekret rezydującej w Wiedniu cesarskiej Kancelarii Nadwornej Galicyjskiej – jego mocą połączono Kazimierz z Krakowem, jednocześnie znosząc ostatecznie wszelkie jurydyki i wyznaczając nowe terytorium miasta, uszczuplone w porównaniu z rokiem 1792 o Półwsie Zwierzynieckie, Nową Wieś, Łobzów i Krowodrzę. Przyłączenie Kazimierza było pewnym procesem, którego etapem było pismo z początku 1801 r. wystosowane do miasta Kazimierza przez Urząd Cyrkularny, w którym zakomunikowano o ostatecznym przyłączeniu do Krakowa z chwilą zainstalowania nowo uregulowanego Magistratu krakowskiego. Tak też się stało. Nowo zorganizowany Magistrat rozpoczął swoje czynności 1 września 1802 r., z tym dniem objął także władzę nad miastem Kazimierzem. W konsekwencji dzień ten uznać można za datę wejścia w życie nowego podziału Krakowa w nowym jego kształcie – na miasto i 3 wydziały.

Podział w tym kształcie przetrwał do końca pierwszego zaboru austriackiego w 1809 r. i obowiązywał do początku 1811 r., gdy Kraków znajdował się już w ramach Księstwa Warszawskiego. Wówczas to nastąpiło przyłączenie do Krakowa miasta Podgórza i wprowadzenie w życie nowego podziału, na 4 gminy, uwzględniającego już nową sytuację terytorialną miasta – znosiło to jego podział na miasto i 3 wydziały.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Jak już wskazano, powierzchnia miasta w latach 1800–1802 uległa zasadniczej zmianie. Do Krakowa już na trwałe włączono byłe samodzielne miasto Kazimierz wraz jego przedmieściem Stradom, natomiast w granicach miasta nie znalazły się Pół-

wsie Zwierzynieckie, Łobzów, Nowa Wieś i Krowodrza. Miasto liczyło sobie wówczas ok. 7,8 km².

Sama zasada nowego podziału wprowadzonego pod umowną datą 1 września 1802 r. w porównaniu do podziałów poprzednich, na 3 wydziały i jeszcze wcześniej na 4 cyrkuły, nie zmieniła się. W centrum znajdowała się jednostka podziału – dzielnica – którą stanowiło stare miasto w obrębie murów wraz z Zamkiem. Dwie kolejne jednostki podziału – dzielnice – to obszar wschodni i północno-wschodni oraz obszar zachodni i północno-zachodni. Tak jak i wcześniej, granicą między nimi była linia biegnąca od murów miejskich na północ, między ulicami Długą i Krowoderską, i dalej na północ ul. Krowoderską i rejonem dzisiejszej ul. Mazowieckiej. Oprócz kwestii odpadnięcia terenów Półwsia Zwierzynieckiego, Łobzowa, Nowej Wsi i Krowodrzy różnicę w stosunku do podziału poprzedniego na 3 wydziały stanowiło przyłączenie do Krakowa byłego miasta Kazimierza ze Stradomiem i ustanowienie dla tego obszaru jednostki podziału – dzielnicy południowej. To z kolei czyniło ten podział podobny do podziału miasta z roku 1792 na 4 cyrkuły (także z zastrzeżeniem dotyczącym wymienionych wcześniej terenów, które tym razem nie znalazły się w obrębie granic miasta).

Kraków podzielony zatem był na 4 dzielnice, z których centralną zwano „Miastem Kraków", natomiast 3 pozostałe „wydziałami" obejmującymi przedmieścia.

I tak Przedmieściu Kazimierz obejmującemu dawne miasto Kazimierz ze Stradomiem i z pozostałymi częściami „wyspy kazimierskiej" pomiędzy Starą Wisłą a Nową Wisłą nadano numer pierwszy (numery wydziałów były najczęściej zapisywane słownie). Przedmieściu nazwanym Kleparz, a obejmującym oprócz dawnego miasta Kleparza także dawne jurydyki wschodnie z Wesołą na czele, nadano numer drugi. I w końcu Przedmieściu Garbary–Piasek, obejmującemu dawne zachodnie jurydyki, nadano numer trzeci.

Prawny charakter podziału, ustrój wydziału i jego zwierzchnik

Podział ten był w całej historii podziałów terytorialnych miasta pewnym ewenementem. Otóż jego jednostki nie były sobie równorzędne, równoważne co do ich znaczenia, funkcji czy roli, co było zasadą wszystkich innych podziałów miasta. Wynikało to z przyjętego wówczas założenia, że jednostką, jaką stanowiło Miasto Kraków, czyli stare miasto w obrębie murów, zawiadywać będzie bezpośrednio Magistrat, jako obszarem „pod ręką", stanowiącym trzon całego miasta. Natomiast administrowanie trzema przedmieściami następować będzie za pośrednictwem wydziałów, nawiązujących ustrojowo do wydziałów istniejących na etapie poprzednim, a mających korzenie w regulacjach sejmu grodzieńskiego.

Tym samym dzielnica Miasto Kraków pozostawała w bezpośredniej gestii Magistratu, bez odrębnych władz dzielnicowych, a trzy dzielnice będące wydziałami miały swoich zwierzchników ustanawianych przez Magistrat i przed nim odpowiedzialnych – zwierzchnikami tymi byli burmistrzowie wydziałowi.

Nowe uregulowanie ustrojowe miasta wprowadzone przez Austriaków, a wdrożone od pierwszego posiedzenia Magistratu 1 września 1802 r., likwidowało dotychczasowe instytucje samorządowe w postaci bezpośrednich wyborów na określone stanowiska we władzach miejskich lub wyborów elektorów mających te stanowiska obsadzać – służyły temu zgromadzenia mieszkańców na szcze-

blu dzielnicowym, które nadawały tym dzielnicom charakter polityczny. Tak było na etapach, gdy obowiązywały podziały drugi na 4 cyrkuły oraz trzeci na 3 wydziały (rozwiązania Sejmu Czteroletniego oraz sejmu grodzieńskiego).

Teraz te instytucje samorządu zostały zlikwidowane, tym samym zasady ustrojowe nie przewidywały zgromadzeń mieszkańców, a władze miejskie pochodziły z bezpośredniej nominacji przez gubernium lwowskie po procedurze konkursowej; urzędy miejskie były dożywotnie, płace określano na szczeblu gubernialnym.

Wprowadzono jednak pewną formę przedstawicielstwa, mianowicie ustanowiono pochodzące z wyborów powszechnych gremium o nazwie „Wydział Miejski" lub „gminni". W przybliżeniu można określić, że była to namiastka rady miejskiej, jednak bez uprawnień stanowiących, jedynie z prawem zajmowania się sprawami ekonomicznymi miasta, ograniczonymi do kontrolowania wszelkich dostaw miejskich i zgłaszania postulatów w tej dziedzinie – bez możliwości decyzyjnych (tyle przynajmniej wiadomo z zachowanych dokumentów archiwalnych). Gremium to składało się 40 gminnych, reprezentujących poszczególne dzielnice. „Mandaty" rozdzielone były następująco: Miasto Kraków – 16, Wydział Pierwszy Przedmieście Kazimierz – 10, Wydział Drugi Przedmieście Kleparz – 8, Wydział Trzeci Przedmieście Garbary–Piasek – 6. Wybór następował jednak nie w obrębie dzielnic (nie stanowiły one okręgów wyborczych, brak było zgromadzeń mieszkańców), lecz w drodze głosowania przeprowadzanego dla całego miasta w Magistracie. Głosowanie było jawne, każdy mieszkaniec-wyborca mógł stawić się przed komisją wyborczą w ratuszu miejskim i podać nazwisko swojego kandydata na gminnego. Ten system wolnego oddawania głosów spowodował, że pierwsze wybory przeprowadzone z końcem sierpnia 1803 r. trwały aż 6 dni. Podział miasta na dzielnice służył więc jedynie końcowemu rozdziałowi miejsc w Wydziale Miejskim, mającemu zapewnić reprezentację wszystkich części miasta – nie nadaje jednak to ówczesnemu podziałowi miasta waloru politycznego.

Magistrat miał podwójną funkcję: ekonomiczno-policyjną, zwaną „polityczną", oraz sądową w zakresie spraw cywilnych (zlikwidowano dotychczasowy sąd wójtowsko-ławniczy). Odpowiednio więc funkcjonował Magistrat Polityczny oraz Senat Sądowy, zwany Magistratem Sądowym. Jak wcześniej wskazano, dla dzielnicy, którą stanowiło Miasto Kraków, nie powoływano odrębnego zwierzchnika, natomiast na czele 3 pozostałych dzielnic, stanowiących wydziały, stali burmistrzowie wydziałowi. Ówcześnie językiem urzędowym był język niemiecki, podajmy zatem oficjalne brzmienie tego burmistrzowsko-wydziałowego urzędu: *Stadtviertel-bürgermeister, Viertelbürgermeister*. Na poprzednim etapie ustrojowym, przed rokiem 1802, burmistrzowie wydziałowi przyporządkowani byli etatowo tzw. Magistratowi Sądowemu, pozostawiono również zaszeregowanie obecnych burmistrzów do tej instytucji; nie ma zachowanych śladów sprawowania przez nich funkcji sądowych i trudno wskazać, czy przypisanie to wynikało tylko ze zwyczaju, czy też z rzeczywistej roli. W wyniku tego burmistrz wydziałowy był także urzędowo określany jako sędzia gruntowy – *Grundrichter*.

Burmistrz wydziałowy podporządkowany był Magistratowi Politycznemu, pełnił wobec niego funkcję pomocniczą. Do jego zadań, według wydanych dla Krakowa przez gubernium 30 sierpnia 1802 r. *Norm postępowania Magistratu publicznego*, należało:

- podawanie do wiadomości w swoim wydziale rozporządzeń władz przysyłanych do obwieszczenia przez Magistrat,
- czuwanie nad spokojem i porządkiem publicznym w oddanym sobie wydziale,
- kontrolowanie miary i wagi na targach,
- staranie, aby przyrządy do gaszenia pożarów były w należytym stanie w każdym domu,
- rozmieszczanie kwaterunku wojska,
- śledzenie przestępców i donoszenie o nich Magistratowi i policji.

Była tu również generalna klauzula, stanowiąca, że burmistrzowie wydziałowi obowiązani są w ogólności wykonywać w powyżej wymienionym zakresie wszelkie polecenia Magistratu, do niego w każdej sprawie odnosić się i jemu wszelkie dostrzeżone przekroczenia przedstawiać.

Określa to wystarczająco pomocniczą pozycję burmistrza wydziałowego względem władz miejskich. Tym samym funkcja ta charakteryzuje podział terytorialny miasta i jednostki tego podziału – w ustroju miasta miały one charakter pomocniczy.

Literatura:
Chmiel rkps, R. 4–5; Chmiel 1932, s. 90–97; Rederowa 1962, s. 25–34.

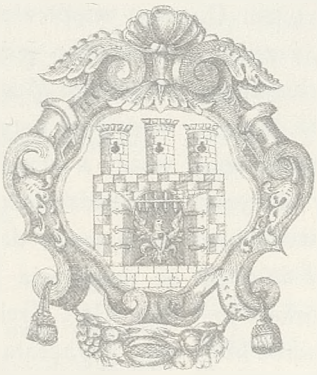

Varia

GAZETA KRAKOWSKA

Nro. 71.

W Niedzielę Dnia 5. Września 1802.

Z Krakowa d. 5. Września.

D. 28 Sierp: Magiſtrat C. K. Miaſta Krakowa, wraz z urzędnikami mieyskiemi, starszemi kongregacyi kupieckiey i Cechami, zgromadził ſię na Ratusz o godzinie 10 zrana, iako w dzień na uroczyſtość przypięcia publicznie Jmci Panu Michałowi Wohlmanowi, dotychczasowemu Radcy Magiſtratowemu, medalu złotego zasługi, którym go J. C. K. M. w nadgrodę iego 50 letniey przeszło służby na urzędzie Radcy przy tymże Magiſtracie, wraz z tytułem C. K. Konsyliarza zaszczycić raczył, przeznaczony. — Za przybyciem JW. Cyrkularnego Starosty Krakowskiego i konsyliarza Gubernialnego barona Riedheim, do odbycia tego aktu upoważnionego, tymczasowy dyryguiący Magiſtratu, Konsyliarz sądu ślacheckiego Krakowskiego JP. Gellinek, miał do niego ſtosowną mowę, poczem JW. Staroſta Cyrkularny, zabrawszy głos wyraził dobroć Monarchy w nadgrodzaniu zasług, i w przytomności Magiſtratu, Urzędników Miaſta, i oraz cznie zgromadzonych na ten akt Gości, przyiął medal zasługi JPanu Wohlmanowi, który za to ſtosowne Nayłaskawszemu Monarsze złożył podziękowanie, kończący zaś prezydencyą Miaſta Jmć Pan Filip Lichocki, również w nadgrodę zasług swoich, na rożnych funkcyach przy Mieście tym od lat kilkudzieſiąt, tytułem Cesarsko Królewskiego Konsyliarza i wolnym wraz z JP. Wolhmanem, przed Radnemi w Magiſtracie zaſiadaniem, od J. C. K. M. zaszczycony, podziękował w mowie swoiey imieniem Magiſtratu i Miaſta, za dobroć Monarchy w wynadgrodzeniu zasłużonego współczłonka.— Dnia 1wszego tego mieſiąca, iako w dniu na zaprowadzenie nowego Magiſtratu Miaſta tego przeznaczonym, zgromadził ſię dotychczasowy i nowy Magiſtrat, wraz z urzędnikami dawnieyszemi Miaſta, zgromadzeniem Kupieckim i Cechami o godzinie 9 zrana do Kościoła Panny Maryi i tam na przybycie JW. Gubernatora oczekiwał. Gdy JW. Gubernator, wraz z JW. Prezesem Trybunału Appellacyynego, oraz Konsyliarzami tak Gubernialnemi iako i Appellacyynemi przybyli, przyiętemi byli we drzwiach Kościoła od Duchowieńſtwa, i przed Ołtarz wielki zaprowadzonemi, gdzie za ich przybyciem zaśpiewano Hymn: *Przyydź Duchu*

Uroczysta instalacja nowego Magistratu miasta Krakowa 1 września 1802 r., po zmianie jego ustrojowej pozycji przez władze austriackie – w relacji zamieszczonej w „Gazecie Krakowskiej" nr 71 z 5 września 1802 r.

Swięty, potym miał solenną Wotywę JW. X. Gawroński Konsyliarz Gubernialny, pod czas którey licznie dobrana muzyka przygrywała. Po skończoney Wotywie, udali się JW. Gubernator, Prezes Appellacyi, Konsyliarze Gubernialni i Appellacyyni, dawnieyszy i nowy Magistrat, oraz Urzędnicy mieyscy, wraz z licznie assystuiącemi przednieyszemi Obywatelami Miasta i Cechami, do domu W. JP. Kluszewskiego na Brackiey Ulicy stoiącego, a na posiedzenia nowego Magistratu przeznaczonego. Tam tedy w przytomności licznie zgromadzonych Osób i assystuiących Gości JW. Gubernator wraz z JW. Prezesem Appellacyynym, installowali nowy Magistrat, z Osób następuiących złożony;

Prezydenta, JP. Dominika Drdatzkiego,

Wice Prezydenta JP. Walentego Gollmayera,

Konsyliarza Magistratu z charakterem Wice Prezydenta JP. Walentego Bartscha.

Honorowych assessorow Magistratualnych, oraz C. K. konsyliarzy;

JP. Filipa Lichockiego P. O. D.

JP. Michała Wohlmana,

Konsyliarzy Magistratu;

JP. Jozefa de Rangstein P. O. D,

JP. Walentego Lichockiego P. O. D.

JP. Tomasza Krzyżanowskiego P. O. D,

JP. Macieja Kasnamillera.

JP. Peregryna Łodzińskiego.

JP. Franciszka de Schindler.

JP. Jozefa Hirszberga, i

JP. Ferdinanda Pohlberga, oraz nowo obranych Sekretarzy, i innych Officyalistow złożony, z tego powodu nayprzod JW. Gubernator, a potem JW. Prezes appellacyyny, mieli stosowne do tego aktu mowy, po których, te raźnieyszy Prezydent Miasta JP. Drdatzki, imieniem nowo obranego Magistratu, a JP. Janikowski pierwszy Gminny Miasta Krakowa, imieniem obywateli Miasta za nadanie nowego Magistratu, Nayłaskawszemu Monarsze, podziękowania złożyli. — JW Gubernator z tego powodu, dał tegoż dnia wspaniały obiad, na którym rożni dystyngwowani Goście i Prezesowie nowego i dawnego Magistratu znaydowali się.

Z Wiednia d. 28. Sierpnia.

D. 20 s. m. Arcy Xżę Jmć udał się w podroż do różnych prowincyy niemieckich. Jedzie stąd na Krakow, Olumuniec i Bryn do Pragi, a stamtąd na Linc do Wiednia na powrot, gdzie około ostatniego przyszłego miesiąca zamyśla powrocić. Podług nadeszłych wiadomości znayduie się w dobrym zdrowiu.

Na żądanie Xcia Biskupa Passawskiego woyska C. K. zaięły stolicę i iego prowincye aż do ukończenia dzieła pokoiu przez deputacyą Rzeszy w Ratysbonie pod przewodnictwem ofiaruiących się 2ch mocarstw za pośredników, zebrać się maiącą. Z tego powodu Xżę Biskup wydał następuiące oznaymienie.

" Wiadomo powzechnie, że dwie kolomny bawarskich woysk osadziły zbroyną ręką opactwo na obu brzegach Dunaiu leżące, bez poprzedniczego zwykłego ostrzeżenia lub naymnieyszego wezwania, i część tych woysk takie stanowisko na przeciw stolicy naszey obrała, że armaty z rozpalonemi luntami przeciw bramom wymierzone zostały, i co moment osadzeniem miasta groziły; zaczem Xżę Biskup Jmć rozumiałby uchybić swych obowiązków iako zwierznik kraiowy i członek Rzeszy, gdyby o tem J. C. K. M. iako głowie Rzeszy, śpiesznie iak naypokorniey nie doniosł, i nie wezwał iego Naywyższey opieki przeciw każdemu wtargnieniu woysk obcych stosownie do nadwornego dekretu pod d. 22

Piąty podział terytorialny Krakowa – na 4 gminy (pocz. 1811–3.05.1815)

Orientacyjny plan konturowy podziału

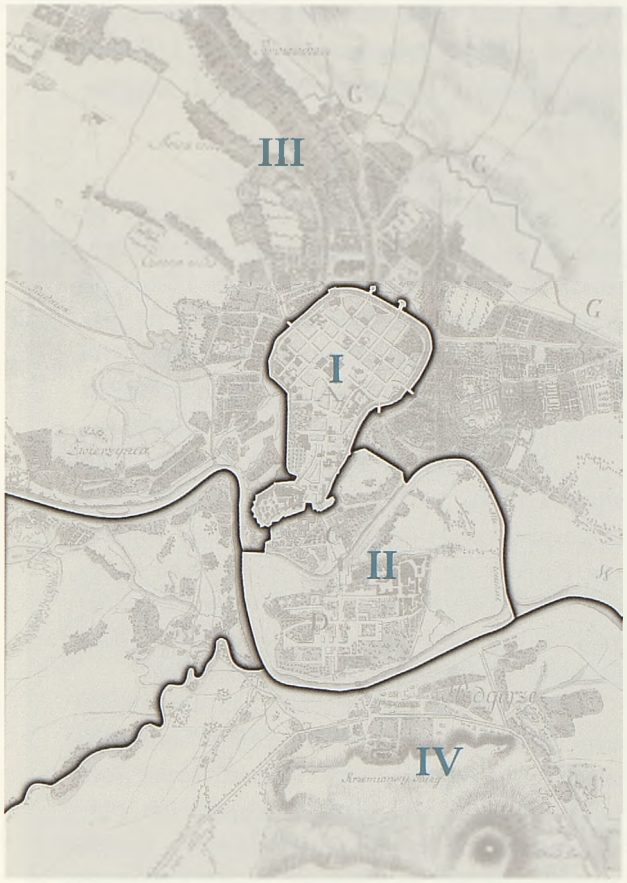

Plan konturowy podziału na gminy w latach 1811–1815 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 320

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. gmin, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

Gmina I Kraków
Gmina II Kazimierz
Gmina III Kleparz
Gmina IV Podgórze

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic gmin: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-190, s. 862, +1221, 1506–1507, 1530–1531; sygn. Mag I-678, *passim*; Chmiel rkps, R. 5.

Kontekst historyczny

Kraków pozostawał nadal w Księstwie Warszawskim. Jego obszar poszerzony został z początkiem 1811 r. o Podgórze, którego samodzielność miejską zniesiono w roku 1810. Daleko było jednak do stabilizacji sytuacji politycznej i ustrojowej miasta. 1 lipca 1812 r. ogłoszono w Krakowie manifest Napoleona o wojnie z Rosją, nadeszły wiadomości o zawiązaniu w Warszawie konfederacji generalnej i ogłoszeniu powstania Królestwa Polskiego. Niebawem, po odwrocie armii napoleońskiej spod Moskwy i klęsce pod Berezyną, w styczniu 1813 r. do Księstwa wkroczyły wojska cara Aleksandra I. Do Krakowa ewakuowały się Rada Ministrów i Rada Generalna Konfederacji Królestwa Polskiego. W kwietniu 1813 r. Kraków opuściły wojska saskie i polskie, na koniec sprzymierzone austriackie, a w maju tegoż roku wkroczyły do niego wojska carskie. Nastąpił okres dwuletniej okupacji rosyjskiej – dotychczasowe władze miejskie i departamentowe działały nadal, jednak pod nadzorem przydanych im komisarzy okupacyjnych.

Na europejskiej arenie po abdykacji Napoleona i zawarciu z końcem maja 1814 r. w Paryżu pokoju z Francją zwołano we wrześniu tegoż roku do Wiednia kongres pokojowy z udziałem przedstawicieli 16 państw. Miał on zadecydować o przyszłym kształcie politycznym Europy i miejscu w niej ziem polskich. W interesującym nas krakowskim wymiarze efektem kompromisu między Austrią, Francją i Rosją stało się powołanie do

życia Wolnego, Niepodległego i Ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu – quasi-państewka pozostającego „pod opieką" trzech mocarstw. Status tego nowego organizmu polityczno-ustrojowego, znanego też pod nazwą „Rzeczypospolita Krakowska", określony został w traktacie dodatkowym (do aktów kongresu wiedeńskiego) zawartym przez trzy mocarstwa w Wiedniu 3 maja 1815 r. Przynależność Krakowa do Księstwa Warszawskiego, jak i samo Księstwo przeszły do historii, otwarta zaś została nowa karta dziejowa miasta.

Podstawa podziału na 4 gminy, czas obowiązywania

Węzłowym aktem dla wewnętrznego podziału miasta tej doby był dekret panującego w Księstwie Warszawskim Fryderyka Augusta I wydany 24 lutego 1810 r., w którym postanowiono, że: *Kraj nowo wcielony podzielony będzie na cztery departamenta, czterdzieści powiatów i 26 zgromadzeń gminnych, z których cztery w mieście Krakowie, a dwadzieścia dwa na resztę kraju.* W parze z tym szła kwestia przyłączenia do Krakowa miasta Podgórza, które miało stać się jednym z przewidzianych przywołanym dekretem czterech zgromadzeń gminnych w obrębie Krakowa. Dekretem z 9 czerwca 1810 r. Kraków uznany został za miasto wolne handlowe. Dekret ten wyraźnie stanowił, że z prawa wolnego handlu będzie mogło korzystać także Podgórze, gdy znajdzie się w granicach miasta Krakowa (przymiot wolno-handlowy otrzymał Kraków, włączając w to Podgórze, czyli w ramach jednolitej struktury miejskiej). Przeciwko temu podgórzanie złożyli u Fryderyka Augusta I protest, otrzymali jednak od ministra spraw wewnętrznych wydaną 10 listopada 1810 r. odmowną odpowiedź, przesądzającą fakt włączenia Podgórza do Krakowa. Śladów tego, kiedy dokładnie akt tego przyłączenia nastąpił, nie znaleziono. Adam Chmiel napisał: *Z końcem stycznia (lub z początkiem lutego) r. 1811 odebrał też prezydent municypalny miasta Krakowa Zarzecki miasto Podgórze w swoje „zarządzenie" i kasę podgórską z kasą miejską Krakowa połączył, jak o tym donosi tenże w raporcie z d. 9 marca 1811 r. do prefekta departamentu* (Chmiel rkps, R. 5). Zatem podział miasta w nowym kształcie, z Podgórzem w swoich granicach, nastąpił z początkiem roku 1811, przed dniem 9 marca.

Przywołanym już wcześniej traktatem dodatkowym z 3 maja 1815 r. zawartym w ramach kongresu wiedeńskiego, a powołującym do życia Wolne Miasto Kraków – Rzeczpospolitą Krakowską, określono m.in. granice tego państwa-miasta. Nie obejmowały one Podgórza. Tym samym dezaktualizował się podział miasta na 4 gminy, w tym gminę podgórską. Z braku bardziej szczegółowych danych co do przebiegu przywracania Podgórzu jego miejskiej samodzielności należy przyjąć wspomnianą datę 3 maja 1815 r. jako kres obowiązywania omawianego tu podziału miasta na 4 gminy.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Zdecydowanie nową sytuacją przestrzenną dla miasta okazało się przyłączenie do granic Krakowa z początkiem 1811 r. do tej pory odrębnego, samodzielnego miasta Podgórza, istniejącego po prawej stronie Wisły od roku 1784. Po raz pierwszy granice miasta przekroczyły więc Wisłę (oczywiście Nową Wisłę, bo w przypadku Starej stało się to w roku 1792, przy pierwszym przyłączeniu do Krakowa miasta Kazimierza).

Zanim jeszcze powstał zamysł przyłączenia Podgórza do Krakowa, planowano w nowych ramach ustrojowych po włączeniu miasta do Księstwa Warszawskiego nowy podział wewnętrzny miasta na 3 okręgi. Miano zamiar wydzielić okręg pierwszy w postaci Miasta Krakowa (w obrębie murów, z Zamkiem), okręg drugi pod nazwą Kazimierz (jak poprzednio byłe miasto Kazimierz ze Stradomiem i całością „wyspy kazimierskiej") oraz okręg trzeci pod nazwą Kleparz (powstały z połączenia poprzednich dwóch jednostek podziału: Przedmieścia Kleparz z Przedmieściem Garbary–Piasek).

Z początkiem 1811 r. projekt ten został zrealizowany z modyfikacją wynikłą z faktu włączenia w granice miasta Podgórza – dodano je do projektu nowego podziału jako kolejny „obwód", nadając wszystkim jednostkom podziału wewnętrznego miasta nazwę „gmina". Pozostawało to w zgodzie z przywołanym wyżej dekretem Fryderyka Augusta I z 24 lutego 1810 r. przewidującym powstanie w Krakowie 4 zgromadzeń gminnych.

W ten sposób powstały w Krakowie 4 gminy, które urzędowo uszeregowano przez przypisanie oznaczeń cyframi rzymskimi i którym nadano nazwy własne: Gmina I Kraków, Gmina II Kazimierz, Gmina III Kleparz i Gmina IV Podgórze. W nazwach gmin zrezygnowano z operowania pojęciem „przedmieście", przyjmując proste oznaczenia nazwami miast: miasta Kraków (w domyśle „starego miasta") oraz trzech byłych odrębnych miast, teraz wchodzących w skład krakowskiej całości.

Pierwszy raz powstała dzielnica o dużej powierzchni, niewspółmiernie większej od powierzchni każdej z pozostałych dzielnic. Była to Gmina III Kleparz okalająca miasto z trzech stron świata: od zachodu, przez północ, po wschód (od Wisły na zachodzie, po Wisłę na wschodzie). Mogło to wynikać z zastosowania kryterium nie powierzchniowego, lecz ludnościowego, czyli liczby zamieszkałej ludności – Gminy I, II i IV faktycznie były ludnościowo zagęszczone, Gmina II natomiast – oprócz swojego kleparskiego centrum – bardziej rozproszona. Podobny okalający środek miasta kształt i niewspółmierną do pozostałych wielkość będzie miała w przyszłości Dzielnica–Obwód IV z podziałów wewnętrznych miasta obowiązujących w latach 1910–1915 i 1915–1928. Wówczas jednak będzie to wynikało z przyjętej metody tworzenia dzielnicy administracyjnej dla kolejno przyłączanych do miasta, nowych terenów w ramach realizacji koncepcji Wielkiego Krakowa.

Prawny charakter podziału, ustrój gminy, zwierzchnik gminy

Przywołany wcześniej dekret Fryderyka Augusta I z 24 lutego 1810 r. postanawiał, że Kraków podzielony będzie na cztery zgromadzenia gminne. Zapis ten przesądzał, że miasto podzielone będzie na dzielnice, a dzielnice te będą miały, oprócz zwykłej funkcji administracyjnej, także charakter polityczny. Zgromadzenia gminne były formą realizacji przez obywateli gminy swoich praw politycznych, a to poprzez bierne i czynne prawo wyborcze. W myśl zatwierdzonej przez Napoleona w Dreźnie 22 lipca 1807 r. Konstytucji Księstwa Warszawskiego prawo do głosowania na zgromadzeniach gminnych mieli:

- obywatele – właściciele, nieszlachcice,
- rękodzielnicy i przełożeni nad czeladzią warsztatową,
- każdy kupiec mający swój zapas w sklepie lub magazynie wartości 10 000 złp,
- plebani i wikariusze,

- artyści i obywatele znakomici z talentów, wiadomości lub przysług uczynionych handlowi bądź kunsztom,
- podoficerowie lub żołnierze, którzy będąc ranni lub odbywszy kilka kampanii, otrzymali uwolnienie od służby,
- każdy podoficer i żołnierz czynnie w służbie będący, który za dobre sprawowanie się otrzymał ozdobę honorową, oficerowie wszelkiego stopnia.

W rozwiązaniach ustrojowych dotyczących cyrkułów i wydziałów w latach 1792–1802 krąg uczestników zgromadzeń lokalnych wyborczych ograniczony był do posesjonatów.

Jedno zgromadzenie gminne liczyć sobie miało przynajmniej 600 obywateli, co rzutowało na wielkość dzielnic–gmin. Odbywały się one pod prezydencją *obywatela mianowanego od króla* (art. 37 przywołanej wcześniej konstytucji). Zgromadzenia gminne miejskie wybierały deputowanych do Izby Poselskiej oraz podawały podwójną listę kandydatów do Rady Municypalnej. Pierwsze zgromadzenia gminne odbyły się we wszystkich 4 gminach w październiku i listopadzie 1811 r.

Władzę uchwałodawczą stanowiła w mieście Rada Municypalna złożona z 30 radców miejskich wybranych z list kandydatów przedstawionych przez zgromadzenia gminne – w efekcie na poszczególne gminy przypadało mandatów: Gmina I Kraków – 8, Gmina II Kazimierz – 8, Gmina III Kleparz – 7, Gmina IV Podgórze – 7. Rada obradować miała 3 razy w roku, pierwsze jej posiedzenie odbyło się 13 kwietnia 1812 r. w starym ratuszu na krakowskim Rynku (w składzie 29-osobowym, jako że gmina podgórska nie obsadziła 1 mandatu). Do kompetencji Rady Municypalnej należały sprawy dotyczące finansów miejskich: ułożenie budżetu i propozycji „miejscowych składek", czyli podatków i opłat miejskich.

Władzą wykonawczą był prezydent municypalny i przydani mu do pomocy 3 ławnicy, bez z góry oznaczonych zakresów działania – sprawowali całą władzę administracyjną w mieście. Działali pod zwierzchnością prefekta Departamentu Krakowskiego. Tej miejskiej władzy służył pomocą zespół urzędników, oficjalistów i służby miejskiej zorganizowanych w Urząd Administracji Wewnętrznej Miasta Krakowa, zwany też po prostu Magistratem (w dniu 1 czerwca 1812 r. liczył sobie 134 etaty).

Podział miasta na gminy był jednocześnie podziałem na części administracji policyjnej – tu przejawiał się administracyjny charakter tego uporządkowania terytorialnego miasta. Powołano do życia Wydział Policji z prezydentem municypalności jako prezydentem policji miejskiej na czele, którego zadania realizowane były w poszczególnych gminach przez postawionych na ich czele intendentów policji i przydanych im do pomocy rewidentów policji i straż policyjną, w tym dozorców. (Kolejny raz przypomnieć należy, że ówczesne znaczenie pojęcia „policja" odbiegało od dzisiejszej konotacji, było szersze, obejmowało całość kwestii porządku i bezpieczeństwa oraz osadzone było bliżej pojęć „zarządzanie" i „administrowanie").

Za Adamem Chmielem: *Intendenci policji w każdej gminie wykonywali czynności dawniejszych – za poprzedniej organizacji miasta – burmistrzów wydziałowych, odpadła im, oczywiście władza sądownicza, gdyż – jak wiemy – sądownictwo odłączone teraz zostało od Magistratu* (Chmiel rkps, R. 5b).

Gminy miejskie usytuowane były w strukturze zasadniczego podziału terytorialnego całego Księstwa, a w tym zakresie Departamentu Krakowskiego, wraz z gminami wiejskimi na szczeblu podstawowym tego podziału, jednak zasadniczo obiegały

swoją pozycją od tych ostatnich (inaczej niż w przypadku cyrkułów z 1792 r. zrównanych z miastami niepodzielonymi na cyrkuły). Usytuowanie zwierzchnictwa nad gminą miejską w strukturze policji miejskiej, a w konsekwencji taki, a nie inny zakres działania, a przede wszystkim brak gminnej administracji o własnych kompetencjach sprawiają, że można zakwalifikować ten podział jako quasi-zasadniczy.

Literatura:
Sikorski 1904, s. 3; Chmiel rkps, R. 5; Chmiel 1932, s. 94–98.

Varia

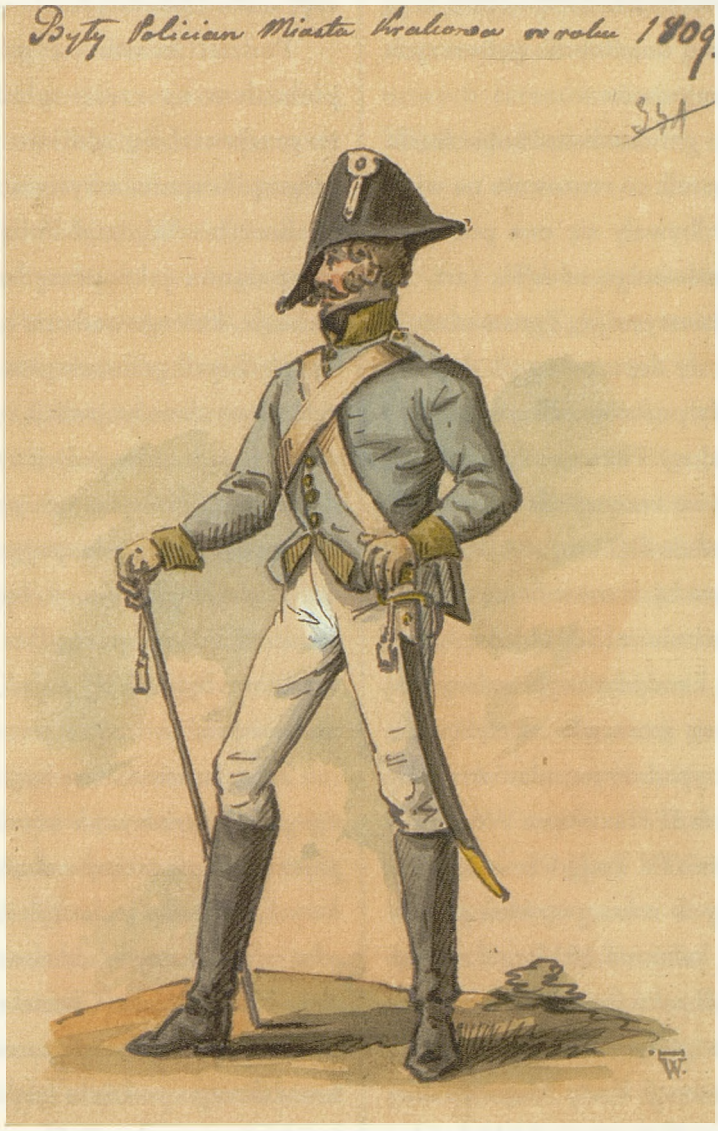

Z Tek Ambrożego Grabowskiego *rysunek przedstawiający krakowskiego policjanta doby Księstwa Warszawskiego – daje pogląd na umundurowanie stojących w latach 1811–1816 na czele gmin intendentów, którzy byli etatowymi funkcjonariuszami policji (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. E 142, k. 341b)*

Szabla z epoki, wzór austriacki, z pendentem (pasem podtrzymującym zakładanym przez ramię, jak na sąsiedniej grafice) oraz guziki mundurowe z herbem Księstwa Warszawskiego – na tarczy dwudzielnej w lewym polu herb Saksonii złożony z dziesięciu pasów, na których w skos ruciana korona (władcą Księstwa Warszawskiego był król Saksonii Fryderyk August I Wettyn), natomiast w polu prawym orzeł w koronie, w charakterystycznej dla ówczesnych czasów stylistyce (Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. MNK V-4418/1-3; MNK V-619/1-4; reprodukcje wykonane przez Pracownię Fotograficzną MNK)

Szósty podział terytorialny Krakowa – na 3 gminy (3.05.1815–31.07.1816)

Orientacyjny plan konturowy podziału

Plan konturowy podziału na gminy w latach 1815–1816 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 332

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. gmin, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

Gmina I Kraków
Gmina II Kazimierz
Gmina III Kleparz

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic gmin: jak dla poprzedniego podziału terytorialnego na 4 gminy, jednak już bez Podgórza, ktoremu przywrócono status samodzielnego miasta.

Kontekst historyczny

Powołanie do życia podczas trwania kongresu wiedeńskiego traktatem dodatkowym z 3 maja 1815 r. zawartym między Austrią, Francją i Rosją nowego organizmu polityczno-ustrojowego w postaci Wolnego, Niepodległego i Ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu, zwanego też Rzecząpospolitą Krakowską, otwarło okres przejściowy, w którym likwidowano dotychczasowe struktury miejskie właściwe czasom zniesionego już Księstwa Warszawskiego, a jednocześnie zaprowadzano struktury nowe. Do wspomnianego traktatu dodatkowego dołączono Konstytucję Wolnego Miasta Krakowa, mającą charakter ramowy i przejściowy (zastąpiona została w roku 1818 konstytucją właściwą, zwaną rozwiniętą). Trzy mocarstwa „opiekuńcze" ustanowiły Komisję Organizacyjną mającą zorganizować ustrój i administrację państwa-miasta, jakim stawał się Kraków wraz z pobliskim mu okręgiem terytorialnym. Ani w obrębie samego miasta, ani w okręgu stanowiącym wraz z miastem Rzeczpospolitą Krakowską, nie znalazło się Podgórze, które odzyskało swoją miejską niezależność – po drugiej stronie Wisły, gdzie już była Galicja. W listopadzie 1815 r. powołano Senat, czyli rząd Wolnego Miasta, podjęto też przygotowywanie statutu urządzającego zgromadzenia polityczne, przedstawicielskie, to jest Izbę Reprezentantów, i zgromadzenia gminne (te ciała urzeczywistniły się w 1817 r.).

Dla zapewnienia ciągłości władzy miejskiej czasowo pozostawiono dotychczasową municypalność miejską. Wprawdzie już 2 listopada 1815 r. Komisja Organizacyjna ustanowiła Stanisława Wodzickiego prezesem Senatu Rządzącego i podjął on czynności, ale jednak do 20 listopada tegoż roku urzędował nadal prezydent municypalny z czasów Księstwa Warszawskiego Stanisław Kostka Zarzecki, następnie w okresie od 1 stycznia do 11 kwietnia 1816 r już jako p.o. prezydent municypalny – Józef Matecki, a w okresie od 11 kwietnia do 31 lipca 1816 r. jako p.o. prezydent municypalny – senator Rzeczypospolitej Krakowskiej Feliks Grodzicki. Dopiero z dniem 1 sierpnia 1816 r. pełnię samodzielnej władzy nad miastem przejął Senat Rządzący z prezesem Stanisławem Wodzickim na czele, co szło w parze z likwidacją dawnych struktur. Omawiany okres był zatem czasem organizowania nowych władz i stopniowego przejmowania przez nie administracji miejskiej.

Podstawa podziału na 3 gminy, czas obowiązywania

Przywołanym wyżej traktatem dodatkowym z 3 maja 1815 r. określono także granice Wolnego Miasta Krakowa – nie obejmowały one Podgórza. Tym samym upadała podstawa do wewnętrznego podziału miasta na 4 gminy, a aktualizował się podział na 3 gminy. Nie jest znany szczegółowy przebieg i terminarz odłączania Podgórza od Krakowa i przywracania mu miejskiej samodzielności, stąd celowe wydaje się przyjęcie wspomnianej daty 3 maja 1815 r. jako jednocześnie ustania poprzedniego podziału miasta i początku podziału kolejnego.

Podział Krakowa na 3 gminy trwał krótko, był przejściowy. Ustał 31 lipca 1816 r., co jednoznacznie ogłosił prezes Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa w swoim piśmie z 17 lipca tegoż roku, w którym zapisano, że: *Przystępując do zaprowadzenia nowego rzeczy porządku wedle uchwał i postanowień Wysokiej Komissyi Organizacyjnej zadecydowanych, uwiadamia Wydział Spraw Wewnętrznych, iż w dniu 31 b.m. dotychczasowe władze byłego Księstwa Warszawskiego iako to prezydenta Municypalności Miasta Krakowa,* [...] *intendentów policyi* [...] *rozwiązanemi zostaną.*

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Dla wewnętrznego podziału miasta decydujące znaczenie miało wspomniane wyżej odzyskanie przez Podgórze swojej samodzielności miejskiej. Z podziału na 4 gminy Kraków przeszedł na podział obejmujący tylko 3 gminy. Zabieg miał więc charakter mechaniczny, granic pozostałych 3 gmin nie zmieniano, po prostu odpadł teren prawobrzeżnej dzielnicy stanowiącej do tej pory Gminę IV Podgórze. Jak wspominano, lata 1815–1816 to okres przejściowy, co dotyczyło także podziału wewnętrznego Krakowa. Już pracowano nad dokonaniem całkowicie odmiennego od dotychczasowych podziału miasta, Komisja Organizacyjna Wolnego Miasta Krakowa 9 grudnia 1815 r. zatwierdziła pochodzącą z tego samego dnia regulację Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa w przedmiocie *podziału kraju Miasta Wolnego Krakowa i Jego Okręgu na gminy miejskie i wiejskie.* Mające korzenie w Księstwie Warszawskim podziały na 4, a następnie 3 gminy przechodziły do historii.

Prawny charakter podziału, ustrój gminy, zwierzchnik gminy

Jak wcześniej zaznaczono, mowa jest o okresie przejściowym, w którym działały jeszcze władze municypalne ustanowione w ramach nieistniejącego już Księstwa Warszawskiego, a władze nowo utworzonego Wolnego Miasta Krakowa dopiero organizowały się. Po urzędowym ogłoszeniu Rzeczypospolitej Krakowskiej, które nastąpiło 22 października 1815 r., dotychczasowa administracja wewnętrzna Krakowa nie została zmieniona, natomiast zmianie uległo podporządkowanie – w miejsce zniesionej prefektury departamentowej Księstwa Warszawskiego administracja miejska podlegała teraz Komisji Organizacyjnej Wolnego Miasta Krakowa i tworzącemu się Senatowi Rządzącemu.

Początkiem właściwej zmiany w administracji i organizacji miasta była data 11 kwietnia 1816 r., kiedy to senator Rzeczypospolitej Krakowskiej objął dotychczasową władzę prezydenta municypalności jako tymczasowy prezydent. Tym samym administracja wewnętrzna miasta przeszła w ręce Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa.

Pełne przejęcie władzy z rąk poprzedników nastąpiło 1 sierpnia 1816 r., z dniem poprzednim ustał dotychczasowy podział miasta na 3 gminy z intendentami policji na czele, natomiast z tymże dniem 1 sierpnia wszedł w życie nowy – na 11 gmin miejskich z wójtami na czele.

W tej sytuacji ustrojowej całość uwag w przedmiocie prawnego charakteru podziału, ustroju gminy i zwierzchnika gminy poczynionych przy omawianiu podziału terytorialnego poprzedniego, piątego, jest i tutaj w pełni aktualna, z uwzględnieniem, że dla 3, a nie 4 gmin, jak przy tamtym podziale terytorialnym.

Literatura:
Chmiel rkps, R. 4–6; Chmiel 1932, s. 98–99.

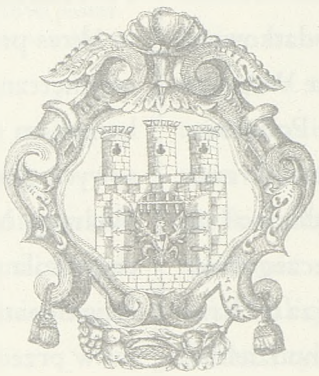

Varia

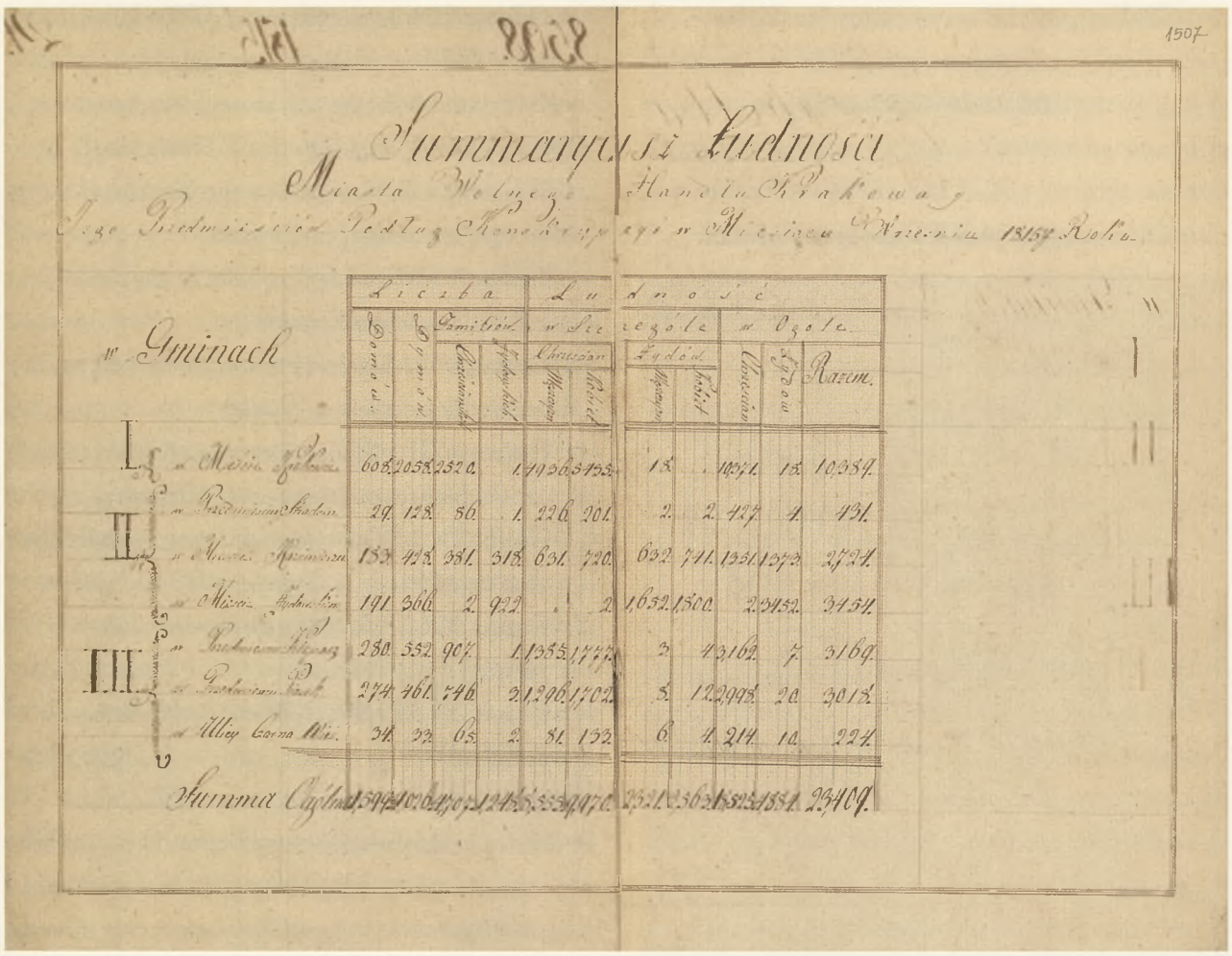

Summaryusz Ludności
Miasta Wolnego Handlu Krakowa
Jego Przedmieścia Podług Konskrypcyi w Miesiącu Wrześniu 1815 Roku.

w Gminach	Liczba Domów	Liczba Ludności	Familii Chrześcian	Familii Żydów	Ludności w Szczególe Chrześcian Męszczyzn	Ludności w Szczególe Chrześcian Kobiet	Ludności w Szczególe Żydów Męszczyzn	Ludności w Szczególe Żydów Kobiet	Ludności w Ogóle Chrześcian	Ludności w Ogóle Żydów	Ludności w Ogóle Razem
I w Mieście Krakowie	605	2058	252	0	1,936	3,153	18	1	10,071	18	10,089
II w Przedmieściu Stradom	29	128	86	1	226	201	2	2	427	4	431
II w Mieście Kazimierzu	153	425	281	318	631	720	632	741	1351	1373	2724
II w Mieście Żydowskim	141	366	2	922	1	2	1,652	1500	2	3152	3154
III w Przedmieściu Kleparz	280	552	907	1	1355	1772	3	4	3162	7	3169
III w Przedmieściu Piasek	274	461	746	2	1,996	1,702	5	12	2998	20	3018
III w Ulicy Czarna Wsi	34	72	65	2	81	132	6	4	214	10	224
Summa Cała	1,594	10,064	1,470	1,245	6,555	7,970	2,321	2362	15,525	4,884	20,409

Z zespołu Akt administracyjnych Magistratu miasta Krakowa z lat 1796–1815 *sporządzony we wrześniu 1815 r., już po odłączeniu od Krakowa miasta Podgórza, spis statystyczny pod tytułem:* Summaryusz ludności Miasta Wolnego Handlu Krakowa y jego przedmieściów podług konskrypcyi w miesiącu wrześniu 1815go roku. *Kolumna pierwsza ukazuje strukturę przestrzenną miasta:*
w Gminach I wszey w Mieście Krakowie
II giey w Przedmieściu Stradom,
w Mieście Kazimierzu
w Mieście Żydowskim
III ciey w Przedmieściu Kleparz
w Przedmieściu Piasek
w Ulicy Czarnej Wsi
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-190, s. 1506–1507)

Siódmy podział terytorialny Krakowa – na 11 gmin miejskich (1.08.1816–7.12.1838)

Orientacyjny plan konturowy podziału

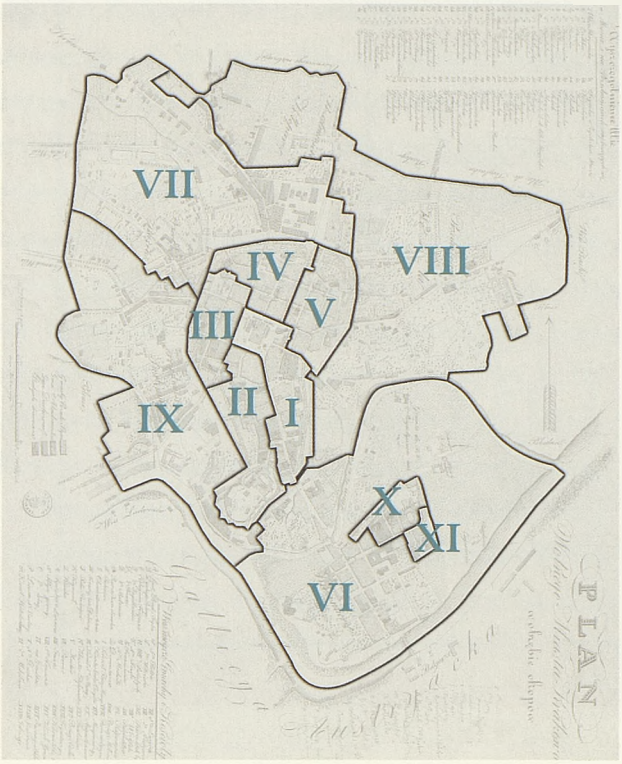

Plan konturowy podziału na gminy miejskie w latach 1816–1838 według stanu na rok 1816 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 342

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. gmin miejskich, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

Gmina I Miejska (cz. starego Krakowa z Rynkiem i ul. Grodzką)
Gmina II Miejska (cz. starego Krakowa z ul. Kanoniczą i Zamkiem)
Gmina III Miejska (cz. starego Krakowa od ul. Wiślnej po pl. Szczepański)
Gmina IV Miejska (cz. starego Krakowa od pl. Szczepańskiego po ul. Floriańską)
Gmina V Miejska (cz. starego Krakowa od ul. Floriańskiej po Gródek)
Gmina VI Miejska (Kazimierz chrześcijański z Przedmieściem Stradom)
Gmina VII Miejska (Przedmieście Kleparz i część Przedmieścia Piasek)
Gmina VIII Miejska (Przedmieście Wesoła, uznawane też za dalszą część Kleparza)
Gmina IX Miejska (Przedmieście Smoleńsko oraz część Piasku i Czarnej Wsi)
Gmina X Miejska (Miasto Żydowskie – północ)
Gmina XI Miejska (Miasto Żydowskie – południe)

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic gmin miejskich: plan miasta *Podział Miasta Krakowa i Jego Przedmieść na Gminy*, ok. 1830 r., Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Zb. Kart. I-15; *Plan Senacki* (numeracja domów) oraz *Obwieszczenie Komisji Organizacyjnej WMK* z 1815 r., Biblioteka Jagiellońska, sygn. 16084 I.

Kontekst historyczny

Pierwsze piętnastolecie Wolnego Miasta Krakowa przebiegało w warunkach zewnętrznej i wewnętrznej stabilizacji sytuacji politycznej i ustrojowej, choć odnotować należy wzburzenia z powodu ograniczania, a w efekcie likwidacji w 1826 r. autonomii uniwersyteckiej czy gwałtownych sporów między mieszczańską opozycją a będącą u władzy lokalną arystokracją (tu unie-

ważnienie w 1827 r. wyboru na prezesa Senatu mieszczańskiego kandydata Józefa Nikorowicza i ponowne osadzenie na urzędzie autorytatywnego Stanisława Wodzickiego). Sytuacja uległa zmianie wkrótce po wybuchu 29 listopada 1830 r. powstania w Warszawie. Przez cały jego okres w Królestwie Polskim Wolne Miasto Kraków zachowywało neutralność, wydarzenia te jednak wzbudziły społeczne wrzenie i entuzjazm, dały też asumpt do wystąpień, w szczególności młodzieży, przeciwko rządom Wodzickiego, zakończonych jego rezygnacją w styczniu 1831 r. i aresztowaniem go przez studentów. W grudniu 1830 r. powołano do życia miejską gwardię narodową. W trakcie pierwszych miesięcy powstania wielu młodych ludzi udało się do Królestwa i przyłączyło do powstańczych oddziałów, Kraków zaś stał się terenem, skąd dostarczano do Królestwa broń. W marcu 1831 r. schronił się tu i dożył swych dni niedawny dyktator powstania Józef Chłopicki. Od września do listopada tegoż roku miasto było okupowane przez wojska rosyjskie ścigające polskie wojsko i uchodzące cywilne władze powstańcze. Car Mikołaj I zniósł 26 lutego 1832 r. konstytucję Królestwa Polskiego, wcielił kraj do Cesarstwa Rosyjskiego, likwidując polski sejm, armię oraz odrębny budżet. Rzeczpospolita Krakowska stała się ostatnią ostoją polskości. Odpowiedzią władz miejskich inspirowanych przez rezydentów mocarstw „opiekuńczych" na narodowowyzwoleńcze nastroje oraz powstające organizacje spiskowe było m.in. znaczne wzmocnienie ustrojowej i faktycznej pozycji utworzonej jeszcze w 1827 r. Dyrekcji Policji i jej aparatu, powołanie w 1832 r. Komitetu Cenzury, w końcu zmiany normatywne np. osłabiające pozycję wójtów miejskich (tu zmiany konstytucji w latach 1833 i 1837). Gdy nie wykonano żądania mocarstw „opiekuńczych", aby wydalić emigrantów z dawnego Królestwa Polskiego, w 1836 r. rozpoczęła się okupacja miasta przez wojska austriackie, do których dołączyły oddziały rosyjskie i pruskie (austriacka okupacja potrwa do roku 1841). Od 1838 r. na czele nowych 5 cyrkułów ustanowionych w miejsce 11 gmin miejskich stanęli komisarze cyrkułowi będący na etatach komisarzy policji w strukturze Dyrekcji Policji. Likwidowane były resztki demokratycznych instytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej.

Podstawa podziału na gminy miejskie, czas obowiązywania

Podział na gminy znajdował podstawę już w konstytucji Wolnego Miasta Krakowa z 3 maja 1815 r., stanowiącej element zawartego przez trzy mocarstwa podczas kongresu wiedeńskiego traktatu dodatkowego, mocą którego powołano do życia Wolne Miasto. Artykuł IX tej konstytucji wprowadzał podział obszaru Rzeczypospolitej Krakowskiej na gminy wiejskie i miejskie. W skład tych pierwszych miało wchodzić, o ile to możliwe, po 2000 mieszkańców. Na tej podstawie 9 grudnia 1815 r. Senat Rządzący Wolnego Miasta Krakowa dokonał podziału miasta na 11 gmin miejskich, a Komisja Organizacyjna dokonała w tym samym dniu jego zatwierdzenia. Z kolei prezes Senatu Rządzącego pismem z 17 lipca 1816 r. zakomunikował: *z dniem zaś pierwszym sierpnia roku bieżącego nowe władze iako to: woyci gmin miejskich i wiejskich, Urząd Pośredniczy Policyiny w Mieście Krakowie tudzież wydziały w Senacie iako władze bezpośrednio nad pierwszemi czuwające czynności swoje rozpoczną* (ANK, sygn. WMK V-9a, s. 21). Za datę wejścia w życie podziału miasta na 11 gmin miejskich przyjąć zatem należy dzień 1 sierpnia 1816 r.

Podział ten przetrwał do 7 grudnia 1838 r., kiedy to Senat Rządzący wydał rozporządzenie wprowadzające nowy podział administracyjny w Rzeczypospolitej, w odniesieniu do części miejskiej przewidujący 5 cyrkułów w miejsce dotychczasowych 11 gmin (DzRzWMK 1838, nr 86–87, s. 337–351).

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Powierzchnia miasta nie uległa zmianie od 1802 r. (por. wyżej omówienie czwartego podziału terytorialnego Krakowa). Natomiast w ramach tego samego obszaru wydzielenie aż 11 dzielnic – gmin miejskich było całkowitym *novum*. Liczba 11 gmin wynikała z konstytucyjnego zapisu wskazującego, że w miarę możliwości gminy miejskie winny mieć po ok. 2000 mieszkańców, natomiast z jakiego powodu autorzy tej konstytucji (przygotowywanej w pośpiechu w trakcie trwania kongresu wiedeńskiego) przyjęli kryterium w tej właśnie, a nie innej wielkości , trudno dzisiaj dociec. Z jednej strony to rozdrobnienie dobrze służyło przedstawicielstwu mieszkańców w Izbie Reprezentantów (gminy stanowiły zgromadzenia wybierające przedstawicieli do niej), ale z drugiej strony dawało zwierzchniemu Senatowi Rządzącemu bardziej wnikliwy wgląd w sprawy każdej z części miasta i możliwość centralnego ingerowania w nie.

Konsekwencją przyjęcia tak a nie inaczej zakreślonego kryterium liczby mieszkańców w gminie miejskiej było przede wszystkim podzielenie starego miasta w obrębie murów na aż 5 części – gmin. Podziały wewnętrzne wprowadzane od 1792 r. – na cyrkuły, wydziały i gminy – konsekwentnie zachowywały stare miasto w obrębie murów jako jedną, całościową dzielnicę. Tym razem stało się inaczej i dzielenie tego obszaru między różne dzielnice zachowa się już nieprzerwanie aż do dwunastego podziału miasta włącznie, to jest do końca 1937 r.

Zatem 5 gmin wytyczono w obrębie starego miasta zamkniętego murami, a niedługo już w ich miejsce Plantami. Osobna gmina objęła dawne miasto Kazimierz (tzw. Kazimierz chrześcijański) wraz ze Smoleńskiem. Kolejne gminy miejskie terytorialne oparto o istniejące przedmieścia: Kleparz z częścią Piasku, następnie Wesołą oraz Smoleńsko z częścią Piasku i Czarną Wsią. Dwie kolejne gminy ustanowiono w kazimierskim Mieście Żydowskim.

Prawny charakter podziału, ustrój gminy miejskiej, zwierzchnik gminy miejskiej

Wolne, Niepodległe i Ściśle Neutralne Miasto Kraków i Jego Okręg było państwem-miastem zajmującym terytorium stanowiące pas długości ok. 65 km na lewym brzegu Wisły. Oprócz Krakowa w jego obszar weszły 224 wsie oraz 3 miasta prywatne: Chrzanów, Trzebinia i Nowa Góra. Terytorium to podzielono na gminy, rozróżniając 17 gmin wiejskich oraz 11 gmin miejskich – te ostatnie wyłącznie w granicach miasta Krakowa, w układzie przestrzennym wyżej już opisanym.

Jedenaście gmin miejskich nie miało jednolitego charakteru. Wszystkie były elementami jednolitego podziału terytorium miasta na części administracyjne i służyły funkcji administrowania. Jednak 9 z nich (o numerach od I do IX) było jednocześnie gminami politycznymi, jako że stanowiły okręgi wyborcze dla elekcji dokonywanych na zgromadzeniach gminnych. Pozostałe dwie gminy (o numerach X i XI) skupiały ludność żydowską nieposia-

dającą praw politycznych, stąd gminy te przymiotu „politycznego" nie miały.

Najwyższymi władzami Rzeczypospolitej (wspólnymi dla miasta i dla okręgu, czyli całego państwa-miasta; nie było odrębnych władz dla samego miasta Krakowa) było ciało przedstawicielskie, uchwałodawcze w postaci Izby Reprezentantów (też pod nazwą Zgromadzenie Reprezentantów) oraz organ rządowo-administracyjny w postaci Senatu Rządzącego, mającego zresztą ustrojową przewagę nad ciałem uchwałodawczym, co wpisuje się w całą nietypowość organizmu polityczno-ustrojowego, jakim była Rzeczpospolita Krakowska. Senat składał się z kolegialnego gremium złożonego z senatorów z prezesem na czele oraz z podporządkowanych mu wydziałów – od 1816 r. były to: Wydział Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości, Wydział Policji i Milicji oraz Wydział Dochodów Publicznych i Skarbu, natomiast od 1822 r. Wydział Spraw Wewnętrznych i Policji oraz Wydział Dochodów Publicznych i Skarbu. (Pomija się tutaj władze sądownicze o rozbudowanej i zmiennej strukturze jako stojące w przeważającym zakresie na uboczu tematu głównego).

Organami administracji terytorialnej w mieście byli wójtowie miejscy, w Okręgu natomiast wójtowie wiejscy, zwani też okręgowymi. Wójtowie gminni byli, jak to wówczas określano, *władzą pośrednią administracyjną, przez którą tak Senat, jak i Wydziały Senatu zarządzały krajem.*

Dziewięciu wójtów miejskich pochodziło z bezpośrednich wyborów przeprowadzanych na zgromadzeniach gminnych, od 1833 r. zwanych zgromadzeniami obiorczymi (na zgromadzeniach tych wybierano również deputowanych gmin do Izby Reprezentantów), natomiast wójtowie 2 gmin obejmujących Miasto Żydowskie na Kazimierzu pochodzili z nominacji Senatu Rządzącego. Zgromadzenia gminne nie były związane kandydatami narzucanymi z zewnątrz. Wójtowie legitymować się musieli pełnoletniością, umiejętnością pisania i czytania po polsku oraz rachowania, a także niekaralnością. Urząd ten pełnili bezpłatnie, pobierając jedynie zryczałtowaną kwotę na utrzymanie kancelarii (ale otrzymywali od Senatu dobrze płatne „synekury" w postaci kuratorskiego reprezentowania władz w różnych organizacjach duchownych i świeckich). Kadencja wójtowska trwała 2 lata.

Zmiany wprowadziła tu konstytucja Wolnego Miasta Krakowa z 1833 r., stanowiąca w art. XII:

Każda z tych Gmin mieć będzie Wójta obranego przez Zgromadzenie obiorcze jej Okręgu, z listy kandydatów przez Senat przedstawić się mającej, a która po trzech przynajmniej kandydatów dla każdej Gminy obejmować powinna.

Obowiązkiem Wójtów będzie:

1. *Wykonywać rozkazy Rządu,*
2. *Utrzymywać policyą miejscową według instrukcyj jakie im wydane zostaną.*

   Wójci zostaną w urzędowaniu przez lat sześć i mogą być na nowo obierani.

Warunki do zostania Wójtem żądane są:

1. *Wyznawać wiarę chrześcijańską,*
2. *Mieć 24 lat skończonych,*
3. *Odbyć cztery klassy w jednym z instytutów naukowych publicznych bądź w Krakowie, bądź w Państwach trzech Opiekuńczych Dworów.*

Pierwsze wybory wójtów odbyły się w drugim kwartale 1816 r., wtedy też powstała *Instrukcja dla wójtów* zatwierdzona 12 czerwca 1816 r. przez Komisję Organizacyjną, a zawierająca zakres poruczonych wójtom obowiązków. Oddajmy jej głos:

Artykuł I. Wójci gmin są naczelnymi w gminach urzędnikami sądowo-administracyjnymi, a pod

tym dwojakim względem uważani, zostają pod bezpośrednim dozorem wyższych władz politycznych i sądowych. Miejsce urzędowania wójta będzie oznaczone herbem Wolnego Miasta Krakowa z napisem Wójt Gminy N. [...]

Artykuł II. Wójci gmin jako urzędnicy sądowi [...] *sądzić będą* [...] *wszelkie sprawy policyjnych przestępstw w obrębie gminy wydarzonych z części drugiej Kodeksu Karnego cesarsko-austriackiego, na które kara 3 miesięcznego więzienia nie przenosi, z wolnym odwołaniem się do Trybunału Apelacyjnego, a na koniec w drodze łaski do Senatu, gdy uciążoną się być osądzi.*

Artykuł III. Jako urzędnicy administracyjni winni będą wykonywać rozkazy wydawane sobie przez Senat lub przez którykolwiek z wydziałów Senatu, z ostatnimi zaś bezpośrednio znosić się mają w wszystkich przedmiotach swego urzędowania dotyczących, względnie do natury interesów pod kierunkiem każdego z wydziałów zostających, jako zaś sprawujący sadownictwo policyjne będą bezpośrednio pierwszej instancji podlegać.

Artykuł IV. Podawać będą drogą kursorcji jak najspieszniej do wiadomości publicznej wszelkie rozkazy i urządzenia od władz, którym podlegają, odebrane.

Artykuł V. Są ściśle odpowiedzialnymi rządowi za egzekwowanie od kontrybuentów należności skarbowi winnych, tudzież dochodów dziesięcinnych duchowieństwa z realności ziemskich w obwodzie ich gmin sytuowanych.

Artykuł VI. Przy nich jest administracja i dozór funduszów ogólnych gromadzkich równie jak własności gminnej.

Artykuł VII. Czuwać obowiązani będą wójci:

a) nad porządkiem, ochędostwem i bezpieczeństwem publicznym;
b) nad policją lekarską;
c) nad znajdującymi się w obrębie gminy własnościami narodowymi i publicznymi, a między innymi nad całością gmachów publicznych, jakimi są kościoły, domy pocztowe i gościnne, nad instytutami i więzieniami;
d) nad ułatwieniem wszelkiej cyrkulacji, a szczególniej nad przedażą artykułów do życia i wygody potrzebnych;
e) nad fabrykami, rękodzielniami, kunsztami i handlem wszelkiego gatunku [...]

Artykuł VIII. [...] *Co zaś do gmin miasta Krakowa, chociaż utrzymywanie w tychże bruków, dróg, mostów i kanałów poruczone jest ekonomowi miejskiemu i budowniczemu miejskiemu, wójci jednakże winni będą Wydziałowi Spraw Wewnętrznych donosić o stanie każdego z przedmiotów powyżej rzeczonych, ilekroć je źle utrzymywanymi znajdą.*

Artykuł IX. Układać będą tabele statystyczne wedle wzorów im przypisanych.

Artykuł X. Zapobiegać wcześnie szerzącym się w obrębie gminy zbrodniom, chwytać włóczęgów i osoby o wykroczenia podejrzane, przetrzymywać osoby do gmin przybyłe, a nieopatrzone w żadne świadectwa tak władz krajowych jako też państw ościennych i takowe do Urzędu Pośredniczej Policji w Krakowie ustanowionemu odesłać.

Artykuł XI. Wójci gmin wyłącznie żydowskich czuwać będą nad wykonywaniem praw tyczących się zgromadzeń politycznych.

Artykuł XII. Ściśle pilnować będą wykonania praw dotyczących się popisu do milicji pieszej krajowej.

Artykuł XIII. Będą mieli dozór nad szkołami parafialnymi i zaopatrzeniem tychże w wszelkie potrzeby [...].

Artykuł XVIII. Dla przekonania się o stanie przedmiotów ich dozorowi podlegających wójci gmin zwiedzać będą często swe gminy i Senatowi z spostrzeżeń swych zdawać za każdą razą raporta.

Artykuł XIX. Dostrzegać miar, wag, taksy policyjnej i wszelkich podstępów w przekupstwie będzie ich obowiązkiem (DzRzWMK 1816).

Mocą rozporządzenia Senatu Rządzącego z 29 listopada 1833 r. weszła w życie nowa instrukcja dla wójtów, która osłabiła pozycję wójtów miejskich. Zasadnicza część ich kompetencji sądowniczych przekazana została nowo ustanowionemu urzędowi podsędka (jurysdykcję karną utrzymali tylko w tych sprawach, które nie podlegały właściwości sądów powszechnych), a z kolei Dyrekcja Policji uzyskała prawo wydawania wójtom wiążących poleceń.

Wszystko to jednoznacznie sytuuje wójta miejskiego w pozycji urzędu pomocniczego względem przede wszystkim Senatu, senackich wydziałów i Dyrekcji Policji. Należy jednak mieć na uwadze, że całość gmin miejskich i wiejskich stanowiła podstawowy szczebel podziału terytorialnego kraju, jakim była Rzeczpospolita Krakowska. Gminy te w przeważającej części miały charakter polityczny z prawem wybierania własnego zwierzchnika, a sam wójt gminny posiadał, choć ograniczone, ale jednak własne kompetencje administracyjne i sądownicze. Stosując przyjęte w tym tomie kryteria, należy przyjąć, że podział miasta na 11 gmin i jednostki tego podziału – gminy miejskie, miały charakter quasi-zasadniczy.

Jak już wcześniej podano, kres podziału terytorium Rzeczypospolitej Krakowskiej na gminy miejskie i wiejskie z wójtami na czele nastąpił z końcem 1838 r. Miasto Kraków podzielone zostało na 5 cyrkułów pod zwierzchnictwem komisarzy cyrkułowych, a Okręg na 9 dystryktów z komisarzami dystryktowymi jako zwierzchnikami.

Literatura:
Chmiel rkps, R. 6; Chmiel 1932, s. 98–102; Wachholz 1957, s. 288–292; Bartel 1976, s. 70–73; Cichoń 2014, s. 24–27, 61–66.

Varia

ORYGINALNE PIECZĘCIE 11 GMIN MIEJSKICH WOLNEGO MIASTA KRAKOWA OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1816–1838 (RYSUNEK STEMPLI W LUSTRZANYM ODBICIU)		
Gmina I	W zachowanej w Archiwum Narodowym w Krakowie kolekcji pieczęci gmin miejskich WMK tłoku pieczętnego Gminy I Miejskiej nie ma, z trudem zidentyfikowano tylko odciski w postaci pieczęci opłatkowych wójta tej gminy z lat 20. XIX w.; mogłoby to świadczyć o trudnych losach tego tłoku pieczętnego już w okresie WMK. Tutaj widok jednej ze wspomnianych pieczęci opłatkowych.	
Gmina II		

Gmina III		
Gmina IV		
Gmina V		
Gmina VI		
Gmina VII		

Gmina VIII		
Gmina IX		
Gmina X		
Gmina XI		

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WM 549 In. 38, s. 43; T 18; T 20; T 33; T 38; T 40; T 113; T 283; T 458; T 478; T 479)

NAPISY W OTOKACH PIECZĘCI – KOLEJNO:

WOYT GMI:[NY] I W:[OLNEGO] N:[IEPODLEGŁEGO] I SCI:[ŚLE] N:[EUTRALNEGO] M:[IASTA] KRAK:[OWA] I IE:[GO] OKRĘ:[GU]
WOYT GM.[INY] II. MIASTA W.[OLNEGO] KRAKOWA
WOYT GMINY III WOL:[NEGO] N:[IEPODLEGŁEGO] I S:[CIŚLE] NEUT:[RALNEGO] M:[IASTA] KRAKOW:[A]
WOYT GMI:[NY] IV W:[OLNEGO] N:[IEPODLEGŁEGO] I SCI:[ŚLE] N:[EUTRALNEGO] M:[IASTA] KRAKO:[WA] I IE:[GO] OKRĘ:[GU]
WOYT GMINY V. W.[OLNEGO] N.[IEPODLEGŁEGO] I SCISLE N.[EUTRALNEGO] M.[IASTA] KRAKOWA I IE.[GO] OKRĘ.[GU]
WOJYT GMINY VI M:[IASTA] WOL:[NEGO] KRAKOWA
WOYT GMINY VII W.[OLNEGO] N.[EUTRALNEGO] M.[IASTA] KRAK:[OWA] I IE:[GO] OKRĘ:[GU]
WOYT GMINY VIII WOLNEGO M:[IASTA] KRAKOWA
WOYT GMINY IX MIASTA W:[OLNEGO] KRAKOWA
WOYT GMINY X : MIASTA WOLNEGO KRAKOWA
WOYT GMINY XI WOLNEGO MIASTA KRAKOWA

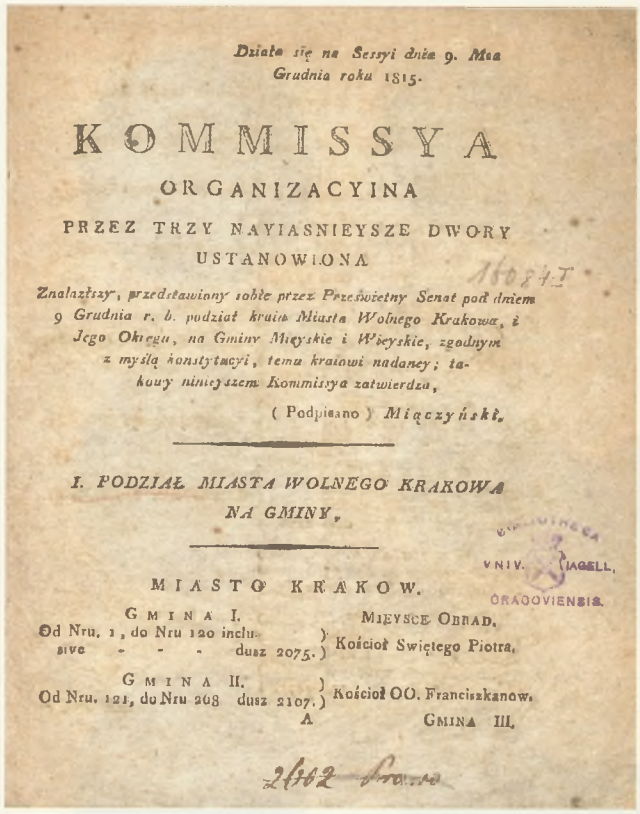

Działo się na Sessyi dnia 9. Mca Grudnia roku 1815.

KOMMISSYA

ORGANIZACYINA

PRZEZ TRZY NAYIASNIEYSZE DWORY

USTANOWIONA

Znalazłszy, przedstawiony sobie przez Prześwietny Senat pod dniem 9 Grudnia r. b. podział kraiu Miasta Wolnego Krakowa, i Jego Okręgu, na Gminy Mieyskie i Wieyskie, zgodnym z myślą konstytucyi, temu kraiowi nadaney; takowy niniejszem Kommissya zatwierdza,

(Podpisano) *Miączyński.*

I. PODZIAŁ MIASTA WOLNEGO KRAKOWA NA GMINY,

MIASTO KRAKOW.

GMINA I. Od Nru. 1, do Nru 120 inclusive - - - dusz 2075.) MIEYSCE OBRAD. Kościoł Swiętego Piotra.

GMINA II. Od Nru. 121, do Nru 208 dusz 2107.) Kościoł OO. Franciszkanow.

A GMINA III.

BIBLIOTHECA VNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS.

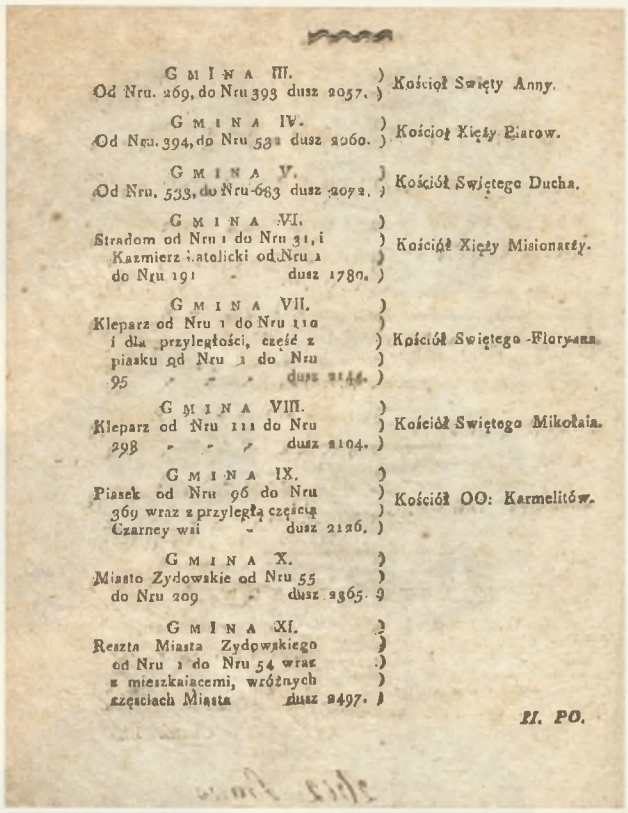

GMINA III. Od Nru. 269, do Nru 393 dusz 2057.) Kościoł Swięty Anny.

GMINA IV. Od Nru. 394, do Nru 532 dusz 2060.) Kościoł Xięży Piarow.

GMINA V. Od Nru. 533, do Nru 683 dusz 2072.) Kościół Swiętego Ducha.

GMINA VI. Stradom od Nru 1 do Nru 31, i Kazmierz katolicki od Nru 1 do Nru 191 - dusz 1780.) Kościół Xięży Misionarzy.

GMINA VII. Kleparz od Nru 1 do Nru 110 i dla przyległości, część z piasku od Nru 1 do Nru 95 - - - dusz 2144.) Kościół Swiętego Floryana.

GMINA VIII. Kleparz od Nru 111 do Nru 298 - - - dusz 2104.) Kościół Swiętego Mikołaia.

GMINA IX. Piasek od Nru 96 do Nru 369 wraz z przyległą częścią Czarney wsi - dusz 2126.) Kościół OO: Karmelitów.

GMINA X. Miasto Zydowskie od Nru 55 do Nru 209 - dusz 2365.) 9

GMINA XI. Reszta Miasta Zydowskiego od Nru 1 do Nru 54 wraz z mieszkaiacemi, wróżnych częściach Miasta dusz 2497.)

II. PO.

Publikacja dokonanego przez Komisję Organizacyjną Wolnego Miasta Krakowa 9 grudnia 1815 r. zatwierdzenia pochodzącej z tego samego dnia regulacji Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa w przedmiocie podziału kraju Miasta Wolnego Krakowa i Jego Okręgu na gminy miejskie i wiejskie. *Podział ten wszedł w życie z dniem 1 sierpnia 1816 r. Wymienione w prawej kolumnie nazwy krakowskich kościołów to miejsca posiedzeń zgromadzeń gminnych złożonych z obywateli-posesjonatów, zwoływanych dla wyboru wójta i przedstawicieli gminy do władz Wolnego Miasta. Natomiast bieżąca działalność wójta gminy prowadzona była z jego kancelarii, każdorazowo lokalizowanej w obiektach miejskich lub najmowanych od prywatnch właścicieli (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 16084 I)*

Cechy munduru służbowego wójta gminy miejskiej – na podstawie rozporządzenia Senatu z roku 1818	
krój	tzw. pruski, przejęty z czasów Księstwa Warszawskiego
suknia zwierzchnia	surdut jednorzędowy, granatowy
kamizelka	biała
spodnie	granatowe lub białe, do trzewików białe krótkie
wyłogi sukni zwierzchniej	kołnierz i na rękawach amarantowe
hafty na wyłogach	po obu stronach kołnierza i na wyłogach rękawów gałęzie dębowe złote
guziki	z herbem miasta, żółte
kapelusz	tzw. stosowany, to jest bikorn – dwuróg, koloru czarnego
kapelusz – agrafa	złota
kapelusz – kokarda	czerwona
szarfa	biała jedwabna (tzw. kitajka) ze złotą frędzlą
buty	wysokie, z cholewami, czarne
szpada	pozłacana na pendencie

Na podstawie: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK V-7, s. 111–119.

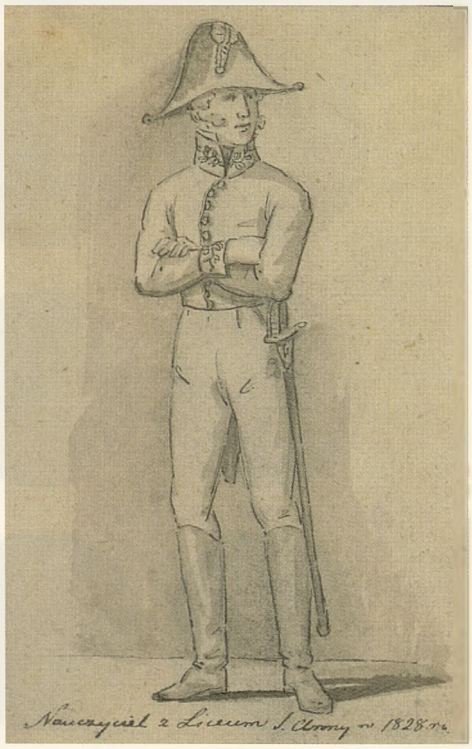

Z Tek Ambrożego Grabowskiego *rysunek ołówkiem z 1828 r.* Nauczyciel z liceum *oraz na podkładzie tego rysunku próba rekonstrukcji munduru urzędniczego wójta gminy miejskiej – podstawowy krój i kolorystyka wszystkich mundurów cywilnych w Wolnym Mieście Krakowie, od mundurów obywateli po mundury senatorskie, były jednolite, różnice uwidaczniały się w szczegółach dodatków i wyróżników, co ukazano tutaj zgodnie z przedstawioną wcześniej regulacją prawną z 1818 r. (rysunek ołówkiem: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. E 142, k. 319; rekonstrukcja własna, grafika komputerowa Bartosz Marjankowski)*

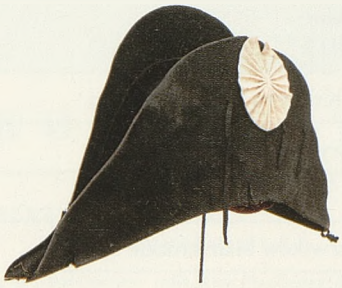

1.

2.

3.

4.

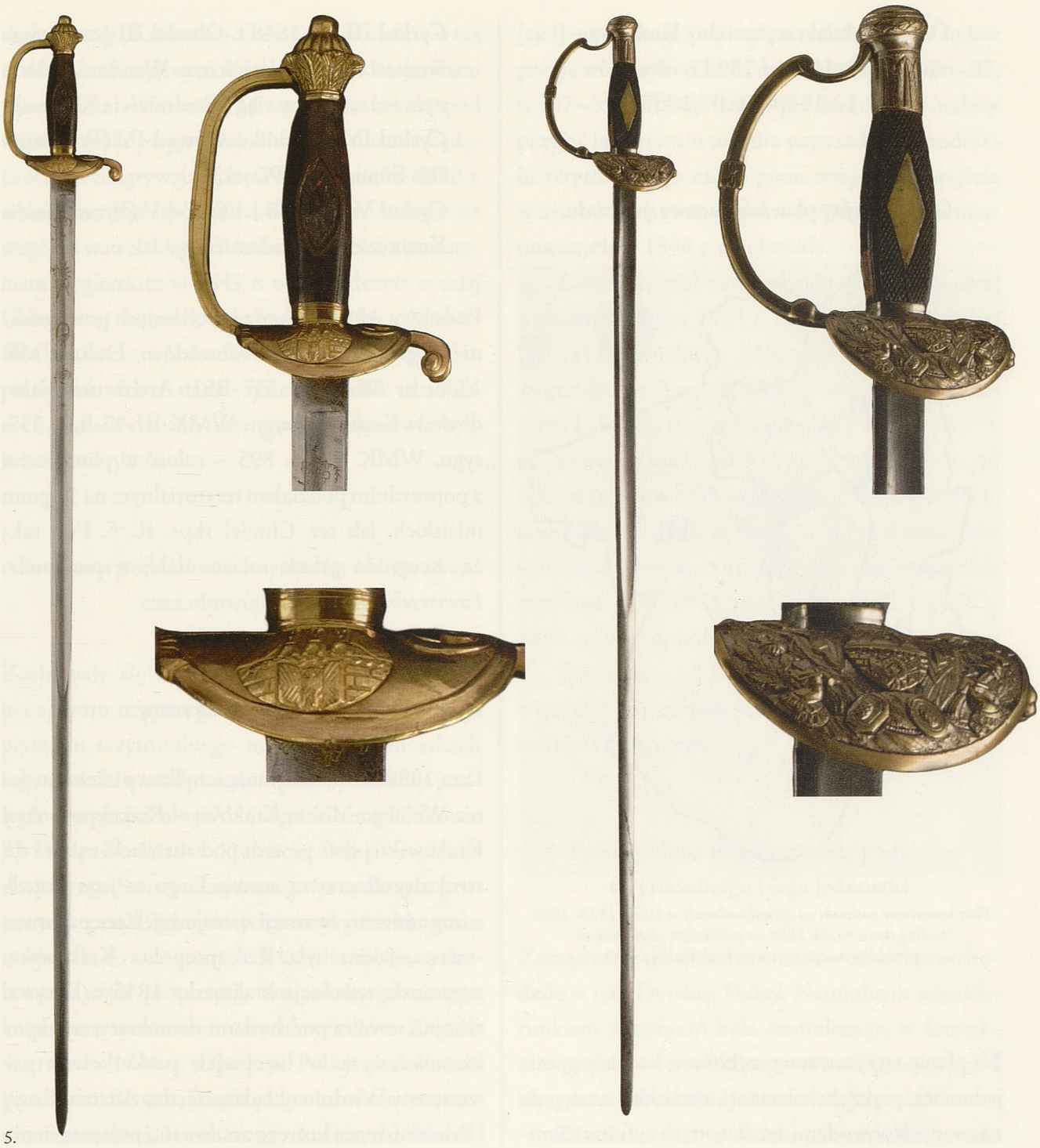

5.

Z zachowanych elementów mundurów cywilnych z okresu Wolnego Miasta Krakowa:
1. kapelusz stosowany (bikorn – dwuróg) do munduru radcy Trybunału Rzeczypospolitej Krakowskiej;
2. frak mundurowy radcy Trybunału Rzeczypospolitej Krakowskiej;
3. para butów z cholewami (przed 1831 r.);
4. guziki mundurowe z herbami Wolnego Miasta Krakowa;
5. szpady mundurowe z herbami Wolnego Miasta Krakowa na jelcach rękojeści
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. MNK V-193; MNK V-156;
MNK V-188/1-2; MNK V-607/1/2/4/5/6/9; MNK V-580; MNK V-1316;
reprodukcje wykonane przez Pracownię Fotograficzną MNK)

Ósmy podział terytorialny Krakowa – na 5 cyrkułów, od 1848 r. obwodów (7.12.1838–20.07.1855)

Orientacyjny plan konturowy podziału

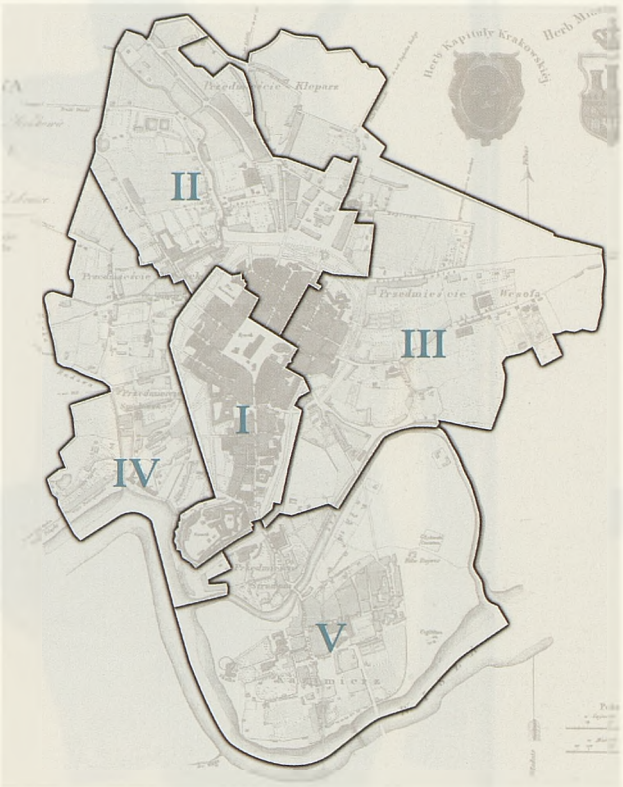

Plan konturowy podziału na cyrkuły–obwody w latach 1838–1855 według stanu na rok 1838 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 394

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. cyrkułów, następnie nazwanych obwodami, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejnosci ówcześnie przyjętej urzędowo:

Cyrkuł I, od 1848 r. Obwód I (cz. starego Krakowa z Rynkiem i Zamkiem)
Cyrkuł II, od 1848 r. Obwód II (cz. starego Krakowa z Przedmieściem Kleparz)
Cyrkuł III, od 1848 r. Obwód III (cz. starego Krakowa z Przedmieściem Wesoła, uznawanym też za dalszy ciąg Przedmieścia Kleparz)
Cyrkuł IV, od 1848 r. Obwód IV (Przedmieścia Smoleńsko i Piasek)
Cyrkuł V, od 1848 r. Obwód V (Przedmieście Kazimierz ze Stradomiem)

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic cyrkułów–obwodów: DzRzWMK 1838, nr 86–87, s. 337–351; Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47 B, s. 537; sygn. WMK V-7, s. 895 – całość w powiązaniu z poprzednim podziałem terytorialnym na 11 gmin miejskich, jak też Chmiel rkps, R. 6. Por. także uwagi do granic miasta dalej w podrozdz. *Powierzchnia miasta...*

Kontekst historyczny

Lata 1838–1855 obejmują schyłkowy okres istnienia Wolnego Miasta Krakowa – Rzeczypospolitej Krakowskiej oraz powrót pod austriacki zabór i do struktury cesarstwa austriackiego w jego przedautonomicznej formacji ustrojowej. Kres państwa-miasta, jakim była Rzeczpospolita Krakowska, przyniosła rewolucja krakowska 1846 r. Lutowa, zbrojna rewolta pod hasłami demokratyczno-społecznościowymi w listopadzie poskutkowała zawartym w Wiedniu układem między Austrią, Rosją i Prusami, mocą którego anulowano postanowienia dodatkowe (do aktów kongresu wiedeńskiego) z 3 maja 1815 r. Obszar Wolnego Miasta Krakowa włączony został do cesarstwa austriackiego, jego formalnego przyłączenia do Galicji dokonano pod nazwą Wielkiego Księstwa Krakowskiego (w ten sposób jako kraj koronny cesarstwa Galicja uzy-

skała nazwę „Królestwo Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim i Księstwami Oświęcimia i Zatora"). Miasto pozostawało pod wojskową okupacją, kolejne rewolty uliczne będące echem rozgrywającej się Wiosny Ludów 1848 r. stłumione zostały bombardowaniem miasta ze wzgórza wawelskiego. Z kolei w związku z powstaniem węgierskim w 1849 r. wprowadzono w całej Galicji stan wojenny, uchylony w 1854 r. Monarchia austriacka wyszła z Wiosny Ludów zwycięsko, politycznie trwał nadal system rządów absolutnych. Jednak reformy ustrojowe w cesarstwie były już nieuniknione.

Podstawa podziału na 5 cyrkułów–obwodów, czas obowiązywania

Zachowały się materialne ślady przygotowywania aparatu miejskiego do wprowadzenia nowego podziału terytorialnego miasta. W jednostkach tego podziału usadowione miały być służby podległe Dyrekcji Policji Wolnego Miasta Krakowa. 22 listopada 1838 r. Dyrekcja Policji w piśmie do prezesa Senatu Rządzącego przedłożyła propozycję przydziału dotychczasowych 11 gmin miejskich do tworzonych 5 komisariatów cyrkułowych, czyli propozycję terytorialnego zasięgu każdego z nowo tworzonych cyrkułów. Z kolei 4 grudnia 1838 r. Dyrekcja Policji przedłożyła prezesowi Senatu Rządzącego informację dotyczącą powołania komisarzy cyrkułowych. W efekcie tych przygotowań Senat Rządzący 7 grudnia 1838 r. podał do wiadomości swoje rozporządzenie o wprowadzeniu nowego *podziału kraju pod względem tak Administracyjnym, jak i Policyjno-Sądowym*, załączając szczegółowy *Wykaz obejmujący podział Kraju W. Miasta Krakowa i Jego Obwodu* [sic!] *na cyrkuły i dystrykta tudzież okręgi sądów pokoju i parafie* (DzRzWMK 1838, nr 86–87, s. 337–351). Tę też datę 7 grudnia 1838 r. należy przyjąć jako termin ustania poprzedniego podziału terytorialnego na 11 gmin miejskich i wejścia w życie podziału nowego na 5 cyrkułów, przemianowanych w 1848 r. na obwody.

Z kolei podział na 5 cyrkułów–obwodów ustał z dniem 20 lipca 1855 r. I tak rozporządzeniem N. 2332 cesarskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 2 marca 1855 r. oraz rozporzadzeniem L. 17970 Rządu Krajowego z 7 lipca 1855 r. podzielono Kraków na 3 obwody miejskie, o czym z kolei urzędowo obwieszczono 26 lipca 1855 r., komunikując jednocześnie, że zlokalizowane w nowych obwodach urzędy miejscowe rozpoczęły czynności z dniem 21 lipca tegoż roku (DRzWKK 1855, nr 90, odpis do N. 23956).

Tym samym od 20 lipca 1855 r. przestała obowiązywać poprzednia dzielnicowa struktura przestrzenna i ustrojowa.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Zarządzanie dzielnicami miasta w całości przechodziło w ręce Dyrekcji Policji. Naturalnym więc kierunkiem rozwiązań była centralizacja, w kontekście podziału terytorialnego miasta przejawiająca się w mniejszej liczbie jednostek tego podziału.

Zasada nowego podziału jest czytelna: w celu zmniejszenia liczby jednostek podziału z dotychczasowych 11 do założonych 5 dokonano prostego łączenia dawnych gmin miejskich w nowe cyrkuły. I tak Cyrkuł I, śródmiejski, powstał z połączenia dawnych Gmin I, II i II. W obszar Cyrkułu II, północnego i północno-zachodniego, weszły dawne

Gminy IV i VII. Cyrkuł III, północny i północno-wschodni, utworzono z terenów dawnych Gmin V i VIII. Cyrkuł IV, zachodni, powstał z dawnej Gminy IX. Natomiast Cyrkuł V, południowy, powstał z połączenia dawnych Gmin VI, X i XI. Zabieg ten powodował utrzymanie rozdzielenia dawnego starego Krakowa w obrębie murów (wówczas już w obrębie Plant) pomiędzy różne dzielnice – do 1838 r. pomiędzy 5 gmin miejskich, od tegoż roku pomiędzy 3 cyrkuły.

Do 3 cyrkułów przypisano także nowe tereny wiejskie, włączone do miasta w roku 1838 (o problemie charakteru tego przyłączenia, tj. o rzeczywistym wejściu tych terenów w ścisłe granice miasta, będzie mowa w dalszej części). Do Cyrkułu II przynależały wsie Krowodrza, Łobzów, Nowa Wieś, Gramatyka i Kawiory, do Cyrkułu III wsie Grzegórzki i Piaski, do Cyrkułu IV wsie Zwierzyniec i Półwsie Zwierzynieckie.

Geneza powierzchni nowo powstałych cyrkułów

Podział nowy na 5 cyrkułów od roku 1838		Podział poprzedni na 11 gmin miejskich do roku 1838	
nr cyrkułu	obszar, numery domów	nr gminy	obszar, numery domów
I	stary Kraków 1–393	I	stary Kraków 1–120
		II	stary Kraków 121–268
		III	stary Kraków 269–393
II	stary Kraków 394–532 Kleparz 1–110; cz. Piasku 1–95 i 162	IV	stary Kraków 394–532
		VII	Kleparz 1–110; cz. Piasku 1–95
	nowe tereny wiejskie: Krowodrza, Łobzów, Nowa Wieś, Gramatyka, Kawiory	–	–
III	stary Kraków 530–683 Kleparz 111–300	V	stary Kraków 533–683
		VIII	Kleparz 111–298
	nowe tereny wiejskie: Grzegórzki, Piaski	–	–
IV	Piasek 96–265; Czarna Wieś 1–38 Wygoda 266–271, 346–368	IX	Piasek 96–369*; cz. wsi Czarna Wieś
	nowe tereny wiejskie: Zwierzyniec, Półwsie Zwierzynieckie	–	–
V	Stradom 1–31; Kazimierz chrz. 1–193 Miasto Żydowskie 1–211	VI	Stradom 1–31; Kazimierz chrz. 1–191
		X	Miasto Żydowskie 55–209
		XI	Miasto Żydowskie 1–54
Na podstawie: urzędowy wykaz z roku 1838 DzRzWMK 1838, nr 86–87, s. 343–351.		* tu także Wygoda, w obrębie numeracji Piasku Na podstawie: urzędowy wykaz z roku 1815 BJ, sygn. 16084 I.	

W tym kształcie terytorialnym cyrkuły, w 1848 r. nazwane obwodami, przetrwały do kolejnego podziału terytorialnego miasta, który dokonał się w roku 1855 (zmiana nazwy z cyrkułu na obwód być może spowodowana została wejściem po 1846 r. w austriacki system administracyjny, w którym na szczeblu powiatowym istniały cyrkuły z urzędami cyrkułowymi, wśród nich cyrkuł krakowski, co prowadziłoby do kolizji nomenklaturowych; jeszcze inne źródło tej zmiany mogło wynikać z faktu przejścia właśnie w 1848 r. cyrkułów do tej pory podporządkowanych Dyrekcji Policji do gestii nowo tworzonej krakowskiej Rady Miejskiej – odmienne nazewnictwo, w szczególności odejście od niepolskiego „cyrkułu", mogło tę istotną zmianę ustrojową wyrażać i podkreślać – nazwa „obwód" jako opisująca jednostkę podziału administracyjnego Krakowa przetrwała bez przerwy do roku 1954, czyli przez ponad 100 lat!).

Obszar podległy miastu Kraków od 1838 r. – właściwość terytorialna organów cyrkułowych, od 1848 r. obwodowych

Cyrkuł	Tereny „realności miejskiej"	Tereny „realności wiejskiej"
I	cz. starego Krakowa z Rynkiem i z Wawelem	–
II	cz. starego Krakowa, cz. Kleparza, cz. Piasku	Krowodrza, Łobzów, Nowa Wieś, Gramatyka, Kawiory
III	cz. starego Krakowa cz. Kleparza	Grzegórzki, Piaski
IV	cz. Piasku, Czarna Wieś, Wygoda	Zwierzyniec, Półwsie Zwierzynieckie
V	Stradom, Kazimierz chrześcijański, Miasto Żydowskie	–

Na podstawie: urzędowy wykaz DzRzWMK 1838, nr 86–87, s. 343–351.

W nagłówku powyższego zestawienia użyto pojęcia „obszar podległy miastu" – nie jest to zabieg przypadkowy, bowiem nie jest jednoznaczne, co stanowiło „obszar miasta" w sensie ścisłym: czy przyłączone w 1838 r. tereny wiejskie weszły w granice Krakowa, stały się jego integralną częścią, czy też pozostawały poza jego granicą, z rozciągniętą nad sobą jurysdykcją miejską (a jeżeli tak, to co w zakres tej jurysdykcji wchodziło i w jakich formach było realizowane). Inną jeszcze kwestią jest to, jak ówcześnie pojmowano i z jakim rygoryzmem traktowano „granice miasta". Od powstania Rzeczypospolitej Krakowskiej nadal aktualne były wcześniejsze już spory o „przynależność do miasta" części Czarnej Wsi oraz części Zwierzyńca i Półwsia Zwierzynieckiego, przy jednocześnie niejasnym rozróżnieniu, czy ta „przynależność" oznaczała określone obowiązki, np. podatkowe, względem miasta, czy też miała znacznie większy zakres, oznaczając scalenie poprzez znalezienie się we wspólnych granicach. Drobiazgowe rozwikłanie tego problemu wykracza poza ramy niniejszego tomu, mającego charakter przekrojowy, a zatem utrzymującego, siłą rzeczy, określony

stopień ogólności. Jednak pewnych ustaleń należy dokonać, zatem niech pomocnych tu będzie kilka dokumentów:

- przywołany przy dwóch powyższych tabelach, opublikowany w Dzienniku Urzędowym (DzRzWMK 1838, nr 86–87, s. 343–351) *Wykaz obejmujący podział Kraju...*, opisując cyrkuły w odrębnych komunach, wykazuje tereny miejskie i wiejskie – nie ma wątpliwości, że władze cyrkułu „odpowiadały" za „przyłączone" tereny wiejskie, ale czy to oznaczało, że te tereny wchodziły w granice cyrkułu (i szerzej: w ścisłe granice miasta), oczywiste – przy takim właśnie odrębnym potraktowaniu w wykazie – już nie jest;
- w wystosowanym 22 listopada 1838 r. piśmie Dyrekcji Policji do prezesa Senatu Rządzącego przedstawiono przydział 11 gmin miejskich do tworzonych 5 komisariatów cyrkułowych; nie ma tam mowy o terenach wiejskich nowo przyłączonych do miasta (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK I-12, s. 477);
- podobnie o tych terenach wiejskich nie ma mowy w sporządzonej 4 grudnia 1838 r. przez Dyrekcję Policji informacji dla prezesa Senatu Rządzącego w przedmiocie powołania komisarzy cyrkułowych, wymieniane są natomiast gminy wchodzące w skład cyrkułów (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47 B, s. 537);
- w urzędowym druku z przełomu lat 30. i 40. XIX w. z zestawieniem nowych podziałów Krakowa na cyrkuły oraz Okręgu na dystrykty w ramach Rzeczypospolitej Krakowskiej w opisie gmin wchodzących w skład cyrkułów nie uwzględniono nowo przyłączonych terenów wiejskich – istotne jest tu, że powierzchnia tych gmin, uwidoczniona poprzez numerację domów, tylko w kilku nieistotnych detalach odbiega od powierzchni w ten sam sposób uwidocznionej w zestawieniu z roku 1815;
- regulacja Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa w przedmiocie *podziału kraju Miasta Wolnego Krakowa i Jego Okręgu na gminy miejskie i wiejskie*, co zostało ujęte w tabeli *Geneza powierzchni...* Zatem chodzi cały czas o gminy mające ten sam obszar, co w wyjściowym, 1815 roku ich kształtowania. Poniżej fragment druku z przełomu lat 30. i 40. XIX w.;

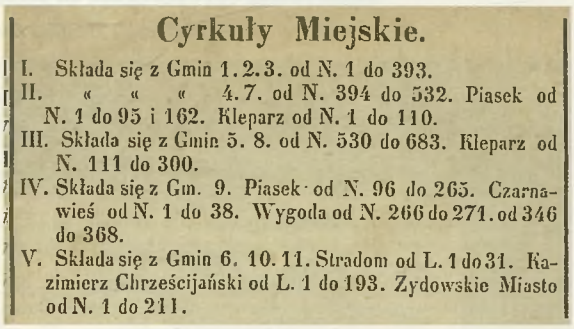

Cyrkuły Miejskie.

I. Składa się z Gmin 1. 2. 3. od N. 1 do 393.
II. « « « 4. 7. od N. 394 do 532. Piasek od N. 1 do 95 i 162. Kleparz od N. 1 do 110.
III. Składa się z Gmin 5. 8. od N. 530 do 683. Kleparz od N. 111 do 300.
IV. Składa się z Gm. 9. Piasek od N. 96 do 265. Czarnawieś od N. 1 do 38. Wygoda od N. 266 do 271. od 346 do 368.
V. Składa się z Gmin 6. 10. 11. Stradom od L. 1 do 31. Kazimierz Chrześcijański od L. 1 do 193. Zydowskie Miasto od N. 1 do 211.

(Biblioteka Jagiellońska, druki ulotne)

- w obwieszczeniu z września 1848 r. dotyczącym układania list osób uprawnionych do głosowania w wyborach do Rady Miejskiej dawne cyrkuły, teraz już występujące pod nazwą obwodów, co do właściwej sobie powierzchni podobnie jak poprzednio opisywane są poprzez gminy i numerację domów. W tym przypadku gminy te mają już znaczenie katastralne (w początkowej części tego rozdziału pisano o likwidacji gmin miejskich w ich roli administracyjnej, a pozostawieniu ich już tylko w znaczeniu i funkcji katastralnej). Powierzchnia 11 gmin, wyznaczana numeracją domów, jest nadal – z pominięciem marginalnych różnic – taka sama, jak w roku 1815 (była o tym wyżej mowa), czyli nie obejmuje terenów wiejskich, powierzchnia obwodów, czyli dotychczasowych cyrkułów, nato-

miast jest wciąż opisywana poprzez wskazanie właściwej gminy, teraz już w znaczeniu katastralnym, bez dodatkowego wykazywania wsi terytorialnie przynależnych do obwodu czy znajdujących się w jego granicach. Poniżej istotny dla tego wątku fragment przywołanego obwieszczenia – opisane w nim obwody to obwody wyborcze powierzchnią pokrywające się z obwodami administracyjnymi.

Prawo głosowania mający:	Dzień Mca Września	Miejsce urzędowania Kommissyi
w Obwodzie I.		
z Gminy I. od Nru 1 — 120	12	w Kollegium Nowodworskiém
z Gminy II. od Nru 121 — 268	13	
z Gminy III. od Nru 269 — 393	14	
W Obwodzie II.		
z Gminy IV. od Nru 394 — 500	12	
z Gminy IV. od Nru 501 — 532 i z Gminy VII. Piasek od Nru 1 — 95	13	detto
z Gminy VII. Kleparz od Nru 1 — 110	14	
W Obwodzie III.		
z Gminy V. od Nru 533 — 684	12	
z Gminy VIII. od Nru 111 — 212	13	detto
z Gminy VIII. od Nru 213 – 303	14	
W Obwodzie IV.		
z Gminy IX. od Nru 96 — 196	12	
z Gminy IX. od Nru 197 — 297	13	detto
z Gminy IX. od Nru 298 — 370	14	
W Obwodzie V.		Szkoła przemysłowo-handlowa na Kazimierzu
z Gminy VI. od Nru 1 — 30	12	
z Gminy VI. od Nru 1 — 214		
z Gminy XI. od Nru 1 — 54		
z Gminy X. od Nru 55 — 107	13	
z Gminy X. od Nru 108 — 212	14	

Kraków dnia 8 Września 1848 roku.

W

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK V-7, s. 895)

Idąc tymi śladami, nie sposób nie przyjąć, że dokonane w 1838 r. przyłączenia do miasta terenów wiejskich Krowodrzy, Łobzowa, Nowej Wsi, Gramatyki, Kawiorów, Grzegórzek, Piasków, Zwierzyńca (w tym przypadku chodziło zapewne o część do klasztoru Norbertanek) i Półwsia Zwierzynieckiego nie były włączeniem ich do ścisłych, terytorialnie bez wątpliwości wyznaczonych granic miasta. Jak wykazano na przykładowych dokumentach, te tereny wiejskie były traktowane odrębnie, jak też nie wykazywano ich ani w kontekście 11 gmin katastralnych składających się na powierzchnię miasta, ani w kontekście cyrkułów–obwodów opisywanych co do powierzchni właśnie przez tych 11 gmin katastralnych.

Ówczesnego „przyłączenia" nie można zatem rozumieć dosłownie, tak jak wynikałoby to z dzisiejszych kategorii pojęciowych. Nie jest przedmiotem tej pracy ustalanie, jakiej formie zależności od miasta poddano wskazane tu tereny wiejskie, wystarczy stwierdzić, że nie weszły one do granic cyrkułów–obwodów. Nie wyklucza to oczywiście tego, że zwierzchność cyrkułowa–obwodowa miała wobec przypisanych sobie terenów wiejskich określone uprawnienia i powinności realizowane w imieniu miasta.

Prawny charakter podziału, ustrój cyrkułu–obwodu, zwierzchnik cyrkułu–obwodu

Lata 1838–1855 obejmujące czas trwania ósmego podziału terytorialnego miasta, tym razem na 5 cyrkułów–obwodów, obfitowały w zróżnicowane konstrukcje ustrojowe dotyczące tego podziału, wynikające nie tylko ze schyłku i końcowej likwidacji Rzeczypospolitej Krakowskiej oraz włączenia Krakowa do austriackiej Galicji, ale i z trwających wówczas przemian polityczno-ustrojowych samego cesarstwa austriackiego. Niezbędne jest więc wydzielenie tu bardziej szczegółowych przedziałów czasowych.

▪ Lata 1838–1846:

Zgodnie z artykułem dodatkowym do konstytucji Wolnego Miasta Krakowa ogłoszonym 9 września 1837 r. *Instytucya Wojtów Gmin, równie jak i Podsędków, utworzone w r. 1833, znoszą się, i obowiązki powierzone dotąd tym Urzędnikom będą wykonywane na przyszłość w mieście Krakowie przez Dyrekcję Policji a w okręgu przez Komissarzy dystryktowych. Mianowanie i odwoływanie tych Administracyjnych Urzędników, należeć będzie do Rządu Wolnego Miasta* (Dz. Praw 1837, nr 5436 D.G.S., s. 1–2, 5). W ślad za tym ponad rok później, bowiem 21 listopada 1838 r., Senat Rządzący zadecydował, że urzędowanie wójtów i podsędków w Krakowie ustanie z dniem 1 grudnia 1838 r. (Dz. Praw 1838, nr 6603 D.G.S., s. 2). W dniu 4 grudnia 1838 r. Dyrekcja Policji poinformowała prezesa Senatu Rządzącego o powołaniu komisarzy cyrkułowych (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47 B, s. 537) – ich zainstalowanie w cyrkułach mogło nastąpić dnia 7 tegoż miesiąca, gdy zaktualizował się podział miasta na 5 cyrkułów.

Komisarzami cyrkułowymi mogli zostać urzędnicy policyjni w randze służbowej komisarza policji lub zastępcy komisarza policji. Była to ranga wysoka, kandydaci na komisarza policji zgodnie ze *Statutem Dyrekcji Policji* z 1840 r. (Dz. Praw 1840, nr 10 D.K.) musieli legitymować się ukończeniem kursu prawa, złożeniem egzaminu obejmującego m.in. kwestie sądowo-karne i znajomość zagadnień administracyjnych oraz odbyciem co najmniej 2-letniej praktyki w Dyrekcji Policji przy Wydziale Spraw Wewnętrznych i Policji Senatu lub przy jednym z trybunałów sądowych w charakterze urzędnika przysięgłego.

Oddajmy głos Pawłowi Cichoniowi, autorowi węzłowej dla tematu monografii poświęconej Dyrekcji Policji Wolnego Miasta Krakowa: *Wśród komisarzy policji wyodrębniono komisarzy cyrkułowych, którzy mieli wykonywać swoje obowiązki na terenie miasta Krakowa. Służbę dozorczą bezpośrednio wykonywali z pomocą inspektorów, według zasad określonych m.in. w § 42–43* Statutu *z 1840 r. (§ 68). Oprócz wykonywania dozoru w swoim cyrkule mieli także zajmować się sprawami policyjno-administracyjnymi w Oddziale Służby Wewnętrznej (§ 69). Byli oni zobowiązani zamieszkiwać na terenie swojego cyrkułu, najlepiej w jego środku. Dom powinien być oznaczony tablicą z napisem „Komisariat cyrkułowy NN". Z kolei swoją kancelarię mieli mieć w gmachu Dyrekcji Policji, gdzie „o ile służba wykonawcza nie będzie na przeszkodzie, przepisane godziny pracy poświęcą" (§ 70).*

Komisarze cyrkułowi ponosili osobistą odpowiedzialność za utrzymanie spokojności i porządku w cyrkule. Dlatego też „o wszelkich zdrożnościach i niedopełnieniach przepisów policyjnych, jakie komisarz cyrkułowy odkrył", powinien zawiadomić dyrektora policji, który miał decydować o przeciwdziałaniu takim negatywnym zjawiskom. Wyraźnie też wskazano, że opieszałość w zdawaniu podobnych raportów spada na komisarza cyrkułowego respective *powierzonego jego pieczy zakresu (§ 71).*

Zakres kompetencji komisarzy cyrkułowych został ograniczony tylko do podejmowania doraźnych czynności mających na celu utrzymanie porządku i bezpieczeństwa w cyrkule. W zakresie spraw kryminalnych mieli jedynie podejmować czynności wobec osób już uznanych za winne (§ 72). A zatem komisarze cyrkułowi w ogóle nie posiadali uprawnień do orzekania w sprawach policyjnych. Ich rola była czysto wykonawcza w stosunku do działań Dyrekcji Policji (§ 73).

[...] Komisarze cyrkułowi w zakresie służby dozorczej bezpośrednio podlegali Dyrekcji Policji, która wydawała im polecenia. W statucie wyraźnie też wskazano, że powinni być uważani za organ Dyrekcji

Policji, sprawujący dozór w jej imieniu, gdyż w mieście wyłącznie Dyrekcji służyło prawo „urzędowania i orzekania w obrębach jej władzy właściwych" (§ 151). Każdego ranka komisarz cyrkułowy zobowiązany był składać pisemny raport dyrektorowi policji, oczekując następnie jego rozkazów". Podstawą takich sprawozdań były wcześniejsze raporty (ustne lub pisemne) składane komisarzowi cyrkułowemu przez podlegających mu inspektorów, działających w jego cyrkule (§ 74) (Cichoń 2017, s. 143–144).

- Lata 1846–1848:

Z upadkiem Rzeczypospolitej Krakowskiej i przejściem miasta pod rządy austriackie Dyrekcja Policji wraz z podległymi sobie cyrkułami i ich komisariatami, podporządkowana Senatowi Rządzącemu, znalazła się w strukturach władz tymczasowych, na czele z Administracją Tymczasową Cywilną Wolnego Miasta Krakowa, niebawem przekształconą w Radę Administracyjną Cywilną Wolnego Miasta Krakowa (od 4 marca 1846 r. z tytułu, czyli nazwy miasta, zniknęły przymiotniki „niepodległe i ściśle neutralne", od 16 listopada tegoż roku usunięto przymiotnik „wolne"). Według tymczasowej organizacji administracji cywilnej z 22 kwietnia 1846 r. *Dyrekcja Policji [...], władze uniwersytetu, ogólna dyrekcja szpitali, wszelkie inne urzędy i władze Wolnego Miasta pozostawały względem Rady Administracyjnej w tych samych obowiązkowych stosunkach, w jakich dawniej względem Senatu zostawały* (za: Chmiel rkps, R. 7). Brak było organów przedstawicielskich, więc w cyrkułach nie działały już zgromadzenia cyrkułowe.

Z dniem 1 stycznia 1848 r. zniesiono Radę Administracyjną Cywilną, a w jej miejsce utworzono dla Krakowa Urząd Cyrkularny, któremu podporządkowano zreorganizowaną Dyrekcję Policji, stanowiącą teraz cesarsko-królewski austriacki organ administracji policyjnej. W tej sposób krakowskie cyrkuły z ich urzędniczo-policyjną strukturą znalazły się – poprzez Dyrekcję Policji – w gestii Urzędu Cyrkularnego (administracyjnie lokowanego na szczeblu quasi-powiatowym), podległego już bezpośrednio gubernatorowi we Lwowie (gubernium stanowiło szczebel krajowy, właściwy dla całej Galicji w obrębie cesarstwa austriackiego).

- Lata 1848–1853:

Zmiany ustrojowe, jakie miały miejsce w cesarstwie austriackim po Wiośnie Ludów, skutkowały ustanowieniem dla Krakowa pochodzącej z wyborów Rady Miejskiej. Nowo mianowany 30 lipca 1848 r. gubernator Galicji Wacław Zaleski otrzymał instrukcję, która stanowiła m.in.: *Gubernator uda się nasamprzód z Wiednia do Krakowa i ustanowi tamże prowizorycznie – to jest nim będzie mogło nastąpić zorganizowanie na zasadach Konstytucją przepisanych – dla ustalenia spokojności, porządku i bezpieczeństwa, przez wolny wybór osiadłych obywateli miasta władzę komunalną czyli Radę Miejską. Dotychczasowa Dyrekcja Policji zostanie zniesioną, a urzędnicy przy tejże postanowieni o tyle będą mogli być użyci przy Radę Miejską, o ile do pełnienia nowych obowiązków zdolnymi się okażą* (za: Chmiel rkps, R. 7).

Wybory do Rady Miejskiej odbyły się 25 września 1848 r., sama zaś Rada ukonstytuowała się i podjęła działanie z dniem 17 października tegoż roku. Liczyła sobie 40 radców miejskich z prezesem na czele, nadzór nad nią pełniła Komisja Gubernialna w Krakowie, organ podporządkowany Gubernatorstwu Galicji we Lwowie, który z kolei podlegał Ministerstwu Spraw Wewnętrznych w Wiedniu. Rada Miejska działała przez dwa wydziały: Wydział Porządku i Bezpieczeństwa Publicznego (tzw. polityczny) oraz Wydział Administracji i Skarbu (tzw. ekonomiczny).

W konsekwencji nowych regulacji w 1848 r. cyrkuły z komisarzami i komisariatami przeszły z gestii właśnie rozwiązanej Dyrekcji Policji pod zwierzchność nowo powstałej Rady Miejskiej, cyrkułom nadano nową nazwę obwodów, a komisarze, teraz już obwodowi, byli urzędnikami magistrackimi w ramach Wydziału Porządku i Bezpieczeństwa Publicznego, odpowiedzialnego za cyrkuły (żaden z dawnych komisarzy cyrkułowych nie został w 1848 r. komisarzem obwodowym). Z rokiem 1849 z zakresu działania komisarzy obwodowych usunięto sprawy natury czysto policyjnej, jako że ten obszar spraw został odebrany Radzie Miejskiej i przekazany nowo utworzonemu Komitetowi Bezpieczeństwa Publicznego, wkrótce przekształconemu w Komisję Bezpieczeństwa Publicznego, przemienioną 6 lipca 1849 r. na stałą, rządową instytucję pod nazwą „c.k. Starostwo Grodzkie" w Krakowie, mającą czuwać nad utrzymaniem spokoju publicznego, porządku i bezpieczeństwa. Pod zarząd starostwa przeszła z Rady Miejskiej kompania policji miejskiej i oddział krakowskiej żandarmerii; starostwo dało też początek późniejszej c.k. Dyrekcji Policji w Krakowie.

- Lata 1853–1855:

Rada Miejska miała status prowizorycznej, władze nie nadawały miastu statutu, obowiązywał nadal stan wojenny, a raporty co do lojalności mieszkańców i ich Rady Miejskiej względem austriackich władz były dla tych ostatnich negatywne. Na mocy cesarskiego postanowienia z 13 maja 1853 r. Rada Miejska w Krakowie została rozwiązana, a na czele miasta ustanowiono tymczasowy Magistrat – z mocą od 1 lipca 1853 r. (ostatnie posiedzenie Rady Miejskiej odbyło się 27 czerwca 1853 r.).

Nowy Magistrat, pod pełną nazwą „Magistrat Królewskiego Głównego Miasta Krakowa" składał się z burmistrza, 4 radców Magistratu i 2 sekretarzy – wszyscy z nominacji, oraz personelu urzędniczego i pomocniczego, który stanowił dotychczasowy skład urzędników i sług Rady Miejskiej, pozostających nadal w służbie. Podlegał bezpośrednio c.k. Komisji Gubernialnej.

Rozwiązana Rada Miejska miała charakter przedstawicielski, dla utrzymania więc pewnego pozoru reprezentacji obywatelskiej powołano do życia także Wydział Miejski – liczące 20 osób gremium, także z nadania władz austriackich. Zakres działania Wydziału miał dotyczyć spraw prawnych i majątkowych miasta, ciało to nie odegrało jednak w aparacie administracyjnym znaczniejszej roli.

Struktura 5 obwodów z komisarzami obwodowymi i personelem komisariatów weszła w całości w skład Magistratu, mając status urzędów pomocniczych. Komisarze obwodowi, inspektorzy obwodowi oraz obwodowi dozorcy i stróże nocni pozostawali na etatach magistrackiego Komisariatu Policyjnego (*Grundamt*).

Stan taki przetrwał do roku 1855, kiedy to podział terytorialny miasta uległ zmianie.

Z tego opisu wyłania się charakter podziału terytorialnego miasta z lat 1838–1855 i jednostek tego podziału, to jest cyrkułów, od 1848 r. pod nazwą obwodów – to charakter pomocniczy, do roku 1846 administracyjno-polityczny, po tymże roku tylko administracyjny.

Literatura:
Piotrowski 1900, s. 6–7; Sikorski 1904, s. 5–7; Chmiel rkps, R. 6–7; Chmiel 1932, s. 102–107; Demel 1951, s. 18–26; Rederowa 1957, s. 252–253; Bieniarzówna 1974-IV, s. 177–224; Bartel 1976, s. 72–73; Cichoń 2014, s. 102–123, 140–147; Andrasz-Mrożek 2017, s. 28–42.

Varia

ORYGINALNE PIECZĘCIE 2 Z 5 CYRKUŁÓW WOLNEGO MIASTA KRAKOWA OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1838–1846, W UŻYCIU PRAWDOPODOBNIE DO ROKU 1848 (RYSUNEK STEMPLI W LUSTRZANYM ODBICIU)	
CYRKUŁ II	
CYRKUŁ IV	

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. T 41; T 7)

NAPISY W OTOKACH PIECZĘCI – KOLEJNO:

KOMMISSARZ POLICYI CYRKUŁU II^{GO} WOL[NEGO]. M.[IASTA] KRAKOWA
KOMMISSARZ POLICYI CYRKUŁU IV^{GO} WOL[NEGO]. M.[IASTA] KRAKOWA

ORYGINALNE PIECZĘCIE 3 Z 5 OBWODÓW MIASTA OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1848–1853 (RYSUNEK STEMPLI W LUSTRZANYM ODBICIU)	
OBWÓD III	
OBWÓD IV	
OBWÓD V	

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. T 111; T 110; T 122)

NAPISY W OTOKACH PIECZĘCI – KOLEJNO:

RADA MIEJSKA M.[IASTA] KRAKOWA KOMMISSARZ OBWODU III^{GO}
RADA MIEJSKA M.[IASTA] KRAKOWA KOMMISSARZ OBWODU IV^{GO}
RADA MIEJSKA M.[IASTA] KRAKOWA KOMMISSARZ OBWODU V^{GO}

Cechy galowego munduru służbowego komisarza cyrkułowego w stopniu służbowym komisarza drugiej rangi	
krój	kontynuacja z czasów Księstwa Warszawskiego i poprzedniego okresu Wolnego Miasta
suknia zwierzchnia	surdut jednorzędowy, granatowy
halsztug (chusta pod kołnierz)	czarny
spodnie	białe, ze srebrnym lampasem
wyłogi sukni zwierzchniej	kołnierz i na rękawach paliowe (słomkowe – jasnożółte)
hafty na wyłogach	po obu stronach kołnierza i na wyłogach rękawów gałęzie dębowe srebrne
dragonek na ramieniu	paliowy, ze srebrnym haftem girlandowym
guziki	z herbem miasta, srebrne
kapelusz	tzw. stosowany, to jest bikorn – dwuróg, koloru czarnego
kapelusz – agrafa	srebrna
kapelusz – kokarda	pąsowa
buty	trzewiki czarne
szpada	rękojeść srebrna, szpada na białym pendencie

Na podstawie: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK V-7, s. 661, 663, 659, 664–666.
Uwaga: szerzej na temat mundurów urzędników Dyrekcji policji *vide* Cichoń 2014, s. 114–123.

Ubiór paradny Dyrektora Policyi W. M. Krakowa 1839 – *rysunek ołówkiem Teofila Żebrawskiego oraz na podkładzie tego rysunku próba rekonstrukcji galowego munduru urzędniczego komisarza cyrkułowego w stopniu służbowym komisarza drugiej rangi, zgodnie z ustaleniami źródłowymi przedstawionymi wyżej, właściwymi dla roku 1839 (rysunek ołówkiem: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29/671/145; rekonstrukcja własna, grafika komputerowa Bartosz Marjankowski)*

Z różnego rodzaju mundurów urzędniczych z czasów Wolnego Miasta Krakowa:
1. agrafa do kapelusza stosowanego;
2. hafty i obszycia na kołnierzu oraz lewym i prawym mankiecie surduta mundurowego;
3. frędzle do obszycia epoletów (naramienników);
4. chwosty ozdobne;
5. guziki „białe" (srebrne) z herbem Wolnego Miasta Krakowa
(Muzeum Narodowe w Krakowie, nr inw. MNK V-187/1-7; MNK V-607/13/15/16;
reprodukcje wykonane przez Pracownię Fotograficzną MNK)

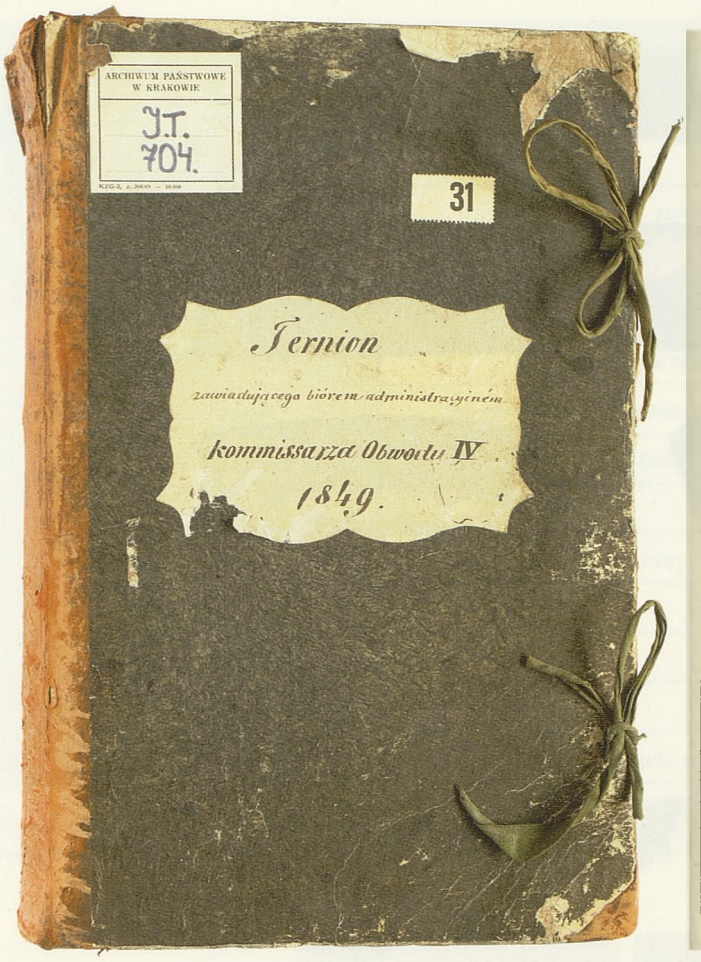

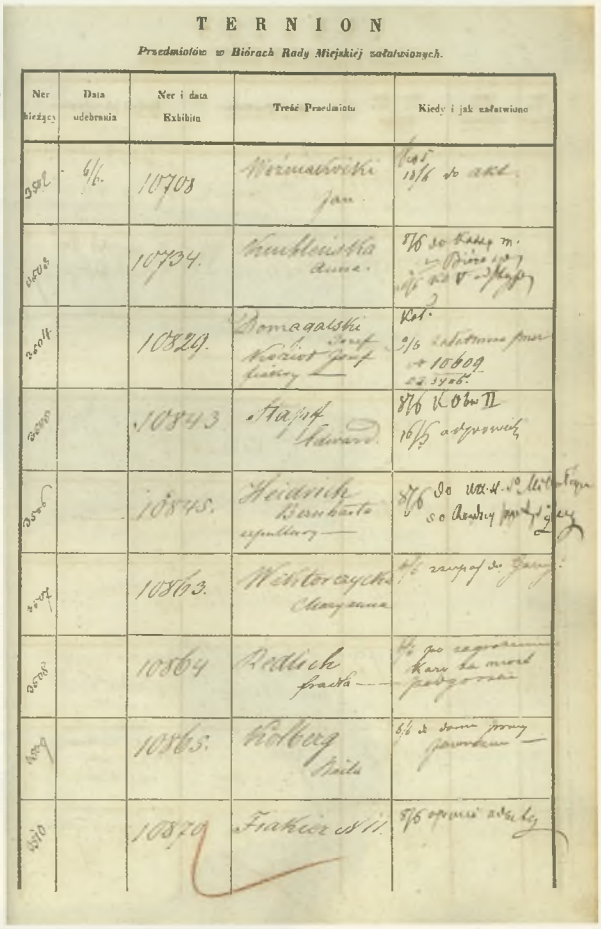

TERNION

Przedmiotów w Biórach Rady Miejskiéj załatwionych.

Ner bieżący	Data odebrania	Ner i data Exhibitu	Treść Przedmiotu	Kiedy i jak załatwiono
3502	6/6.	10708	Woźniakowski Jan	Kat. 18/6 do akt.
3503		10734.	Kmiecińska Anna	8/6 do Kassy m. [illegible]
3504		10829.	Domagalski Józef Kozioł Józef fiakry	Kat. 9/6 załatwiono przez № 10609 [illegible]
3505		10843	Stapf Edward	8/6 K Obw II 16/6 odprowadz.
3506		10845.	Heidrich Bernharta sepultury	8/6 do [illegible]
3507		10863.	Wiktorczycka Maryanna	8/6 [illegible]
3508		10864	Redlich fradla	8/6 po zagrożeniu kary na most podgórski
3509		10865.	Kolberg Beila	6/6 do domu pracy [illegible]
3510		10870	Frakier № 11.	8/6 [illegible]

Przód okładziny i przykładowa strona przetrwałej od połowy XIX w. numerowanej ewidencji załatwionych w biurze komisarza obwodowego spraw, tu pod nazwą Ternion zawiadującego biurem administracyjnym kommissarza Obwodu IV 1849
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 704, okładzina, nlb)

Dziewiąty podział terytorialny Krakowa – na 3 obwody (21.07.1855–31.03.1910)

Orientacyjny plan konturowy podziału

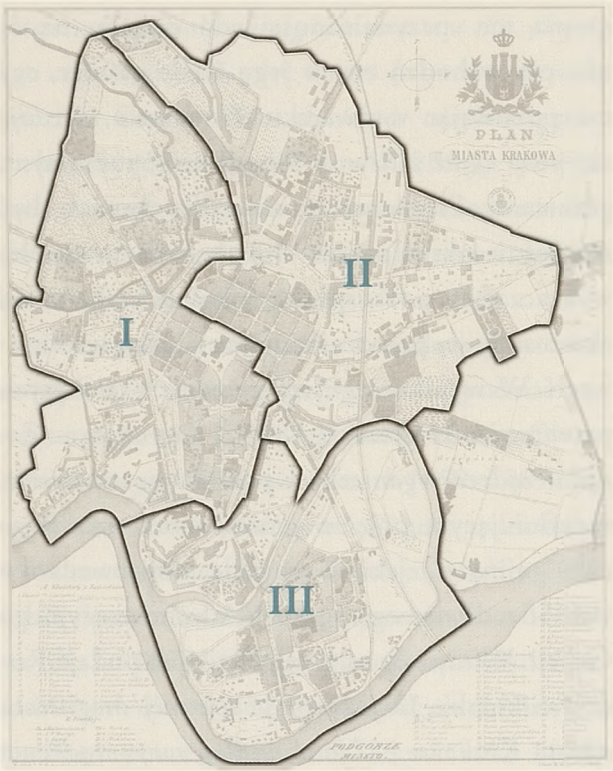

Plan konturowy podziału na obwody w latach 1855–1910 według stanu na rok 1855 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 434

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. obwodów, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

Obwód I (cz. starego Krakowa z Rynkiem oraz Przedmieścia Nowy Świat i Piasek)
Obwód II (cz. starego Krakowa oraz Przedmieścia Kleparz i Wesoła)
Obwód III (Zamek oraz Kazimierz z Przedmieściem Stradom)

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic obwodów: DRzWKK 1855, nr 90, Odpis do N. 239556 [174] – w powiązaniu z podziałami terytorialnymi siódmym na 11 gmin miejskich i ósmym na 5 cyrkułów–obwodów, jak też Chmiel rkps, R. 6.

Por. także uwagi do granic miasta dalej w podrozdz. *Powierzchnia miasta...*

Kontekst historyczny

Lata 1855–1910 to okres pozostawania Krakowa pod zaborem, w ramach cesarstwa austriackiego, od roku 1867 monarchii austro-węgierskiej. W cesarstwie z rokiem 1859, po klęsce Austrii w wojnie z Francją i bankructwie finansowym, upadły rządy absolutystyczne. Wydany w 1860 r. cesarki Dyplom październikowy oraz cesarski Patent lutowy z 1861 r. wprowadzały rządy konstytucyjne, stwarzały podstawy do budowy lokalnej autonomii i samorządności. W sprzyjających warunkach słabnącego cesarstwa Kraków wykorzystał tę szansę – 20 lutego 1866 r. Sejm Krajowy z siedzibą we Lwowie, stolicy Galicji, uchwalił *Tymczasowy statut gminy dla miasta Krakowa*, wprowadzony w życie ustawą cesarską z 1 kwietnia tegoż roku (jego „tymczasowość" trwała do roku 1901). Kraków stał się miastem samorządnym, działającym w systemie ustrojowym, dla którego utrwaliło się określenie „autonomia galicyjska". Po latach zastoju i upadku rozpoczęła się doba rozwoju miasta. Sprzyjające warunki i zewnętrzne, i wewnętrzne tamtego okresu ukoronowane zostały podjęciem

w 1902 r. projektu utworzenia Wielkiego Krakowa, przestrzennie opartego na scaleniu miasta w jego dotychczasowych granicach z gminami sąsiadującymi.

Podstawa podziału na 3 obwody, czas obowiązywania

U podstaw nowego podziału terytorialnego miasta legły dwa akty: rozporzadzenie N. 2332 cesarskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 2 marca 1855 r. oraz rozporządzenie L. 17970 Rządu Krajowego z 7 lipca 1855 r. – ich mocą podzielono Kraków na 3 obwody miejskie, o czym z kolei urzędowo obwieszczono 26 lipca 1855 r. W obwieszczeniu tym przekazano także, że usytuowane w nowych obwodach urzędy miejscowe rozpoczęły czynności z dniem 21 lipca tegoż roku (DRzWKK 1855, nr 90, odpis do N. 23956). Tym samym za datę wejścia w życie nowej struktury przestrzennej wraz z jej zwierzchnictwem uznać należy ten właśnie dzień 21 lipca 1855 r.

Podział ten ustał z chwilą powołania do życia w związku z poszerzaniem obszaru miasta w ramach programu Wielkiego Krakowa kolejnego, czwartego obwodu i jego zwierzchniej struktury. Nastąpiło to obwieszczeniem L. 19920 Magistratu z 31 marca 1910 r. o ustanowieniu osobnego IV Komisariatu Obwodowego – tym samym ustanawiano sam obwód jako nową jednostkę terytorialnego podziału miasta, co z kolei oznaczało nowy podział miasta, tym razem na 4 jednostki. Obwieszczenie to opublikowano w miejskim Dzienniku Urzędowym, który ukazał się pod tą samą datą 31 marca 1910 r. (DzRMK 1910, nr 2, s. 21–22). Datę tę należy uznać za określającą termin wygaśnięcia dotychczasowego podziału miasta na 3 obwody.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Jak już wcześniej, w omówieniu poprzedniego etapu podziałów miasta, podnoszono, problemem było określenie formalno-prawnej pozycji terenów wiejskich, dokładnego ustalenia znaczenia ich „przynależności" do miasta, uznania, czy wchodzą one w jego ścisłe granice, czy też pozostając w związku z miastem, sytuują się poza tymi ścisłymi, formalnie rozumianymi granicami. Problemy te nie tylko musiały być ówcześnie aktualne, ale i miały wymiar daleko wykraczający poza sprawy lokalno-krakowskie, skoro stały się przedmiotem rozwiązań systemowych. W wyniku regulacji prawnych otwartych patentem z 31 grudnia 1851 r. dotyczącym *Zasad urządzeń organicznych państwa austriackiego*, redefiniującym pojęcie „gmina" oraz różnicującym gminy miejskie i wiejskie, doprowadzono w 1856 r. do nowego podziału administracyjnego Galicji. W ramach tych regulacji, jak podaje Rudolf Sikorski: *Jurysdykcji politycznej magistratu miasta Krakowa poddano według rozporządzenia z r. 1854 oprócz przedmieść także i gminy: Grzegórzki i Piaski. Dąbie z Beszczem i Głębinowem oraz Kawiory. Do przedmieść Krakowa należących do Krakowa, a mianowicie do IX gminy miejskiej* [katastralnej] *zaliczała się ciągle Czarna Wieś. Inne gminy, które od r. 1838 należały do 5 cyrkułów Krakowa, jak Półwsie i Zwierzyniec, Łobzów i Nowa Wieś oraz Krowodrza, zaliczono do* [nowo powstałych] *urzędów powiatowych, a mianowicie Zwierzyniec, Łobzów i Nową Wieś Narodową do urzędu powiatowego w Liszkach, a Krowodrzę do urzędu powiatowego w Mogile.* [...] *Od września 1855 r. obejmuje Magistrat krakowski jurysdykcję nad gminą Dąbie z przysiółkami Beszcz i Głębi-*

nów, w owym czasie jeszcze samodzielnymi gminami, oraz zatrzymuje nadal zwierzchnictwo nad gminą Kawiory, nad Grzegórzkami należącymi do gminy Piaski i nad Czarną Wsią, stanowiącą aż do 1 stycznia 1859 r. część gminy IX miejskiej. I jeszcze bardzo ważne stwierdzenie Sikorskiego: *Wszystkie te zwierzchnictwu Krakowa podległe gminy nie zlały się nigdy z miastem tak, aby się jego częściami stały, gdyż nawet do gminy miejskiej wliczona Czarna Wieś charakter odrębnej gminy zachowała* (Sikorski 1904, s. 7). Mając powyższe na uwadze, przyjmuje się tutaj możliwie ścisłe rozumienie granic Krakowa, nieniuansowane kwestią owych „zwierzchnictw".

Niewątpliwie wszystkie te regulacje terytorialne wpłynęły na nowe spojrzenie na podział wewnętrzny miasta. Jak podaje Jacek Purchla: *Obszar administracyjny Krakowa w latach 1859–1909 obejmował powierzchnię zaledwie 5,77 km², podzielonych na osiem dzielnic* [katastralnych] (Purchla 2017, s. 12). Spowodowało to zmniejszenie obszaru miasta (dla lat 1838–1855 przyjmuje się wielkość ponad 9 km², dla roku 1855 wielkość ok. 7,8 km², ze spadkiem powierzchni do 5,77 km² w roku 1858). I tak wspomnianym już wcześniej rozporządzeniem Rządu Krajowego z 1855 r. podzielono miasto na 3 obwody (*Stadtbezirke*), uchylając tym samym dotychczasowy podział na 5 obwodów.

Jak wylicza Adam Chmiel: *Do obwodu I przydzielono Rynek Główny, lewą stronę ul. Szczepańskiej, ulice: Szewską, św. Anny, Wiślną, Bracką, Grodzką, Stolarską, Sienną aż do Małego Rynku, dalszą część ul. Siennej na prawo aż do drogi około plantacji, a nadto przedmieścia Nowy Świat i Piasek.*

Obwód II stanowił: prawą stronę ul. Szczepańskiej, Plac Szczepański, ulice: Sławkowską, św. Jana, Floriańską, Szpitalną, Mały Rynek, ul. Mikołajską i lewą stronę ul. Siennej od Małego Rynku aż do drogi około plantacji z pobocznymi ulicami i placami, nadto przedmieście Kleparz i Wesoła, wreszcie

Obwód III obejmował: Wawel, Stradom i Kazimierz (Chmiel rkps, R. 8).

Nie powrócono zatem do modelu podziału, w którym stare miasto (w obrębie murów, później plantacji) z Wawelem stanowiło własną dzielnicę, jak to było w przypadku podziałów realizowanych w latach 1792–1816. Ta najstarsza część Krakowa podzielona została w roku 1815 (z wejściem w życie w 1816 r.) między 5 gmin miejskich zlokalizowanych jednak w granicach starej części miasta. Następnie od roku 1838 rozdzielono stary Kraków z Wawelem między 3 cyrkuły, z tym że jeden z nich w całości zlokalizowany był w tej centralnej części miasta. Tym razem stare miasto z Zamkiem również podzielono na trzy części, wcielając je jednak do 3 obwodów „zewnętrznych" (nie było samodzielnej dzielnicy – obwodu dla starego miasta lub jego części).

Przy tym zabiegu po raz pierwszy rozerwano dotychczasową jedność historyczną i urbanistyczną starego miasta z Zamkiem. Otóż Wawel przydzielono do obwodu obejmującego Stradom i Kazimierz. To sztuczne rozwiązanie przetrwało do roku 1915 i powróciło jeszcze raz już tylko w latach 1928–1937.

Przywrócono natomiast bardzo pierwotną, bo ustaloną w okresie drugiego podziału terytorialnego miasta na 4 cyrkuły (lata 1792 i 1794), linię granicy między dzielnicami, rozdzielającą północną część miasta na dwie części: północno-zachodnią i północno-wschodnią. Była to linia wzdłuż ulic Długiej i Krowoderskiej czy też później samej ul. Krowoderskiej, przedłużanej następnie linią w rejonie późniejszej ul. Mazowieckiej.

Ta granica ustabilizowana na osi ul. Krowoderskiej będzie rozdzielać kolejne dzielnice w następnych ich konfiguracjach aż do roku 1973.

Wcześniej opisywano już odmienny rodzaj podziału przestrzennego miasta, mianowicie podział katastralny na gminy katastralne, nazwane później dzielnicami katastralnymi. Pierwszy tego rodzaju podział Krakowa, obowiązujący jako samodzielny od roku 1838, zastąpiony został w 1858 r. z mocą od 1859 r. podziałem na 8 dzielnic katastralnych. I już od roku 1838, od podziału administracyjnego miasta na 5 cyrkułów, przyjęła się i utrwaliła zasada opisywania powierzchni dzielnic administracyjnych (cyrkułów, później obwodów) poprzez podawanie dzielnic katastralnych, których obszar te dzielnice administracyjne zajmują. Zatem w omawianym podziale miasta na 3 obwody poszczególne obwody zajmowały obszar następujących 8 dzielnic katastralnych wprowadzonych w roku 1859:

Dzielnice administracyjne – obwody	Dzielnice katastralne
Obwód I	Dz. kat. I Śródmieście* (cz.)
	Dz. kat. III Nowy Świat
	Dz. kat. IV Piasek
Obwód II	Dz. kat. I Śródmieście* (cz.)
	Dz. kat. V Kleparz
	Dz. kat. VI Wesoła
Obwód III	Dz. kat. II Zamek
	Dz. kat. VII Stradom
	Dz. kat. VIII Kazimierz

* pod tą nazwą od roku 1881

I jeszcze sprostowanie pewnego dawnego błędu. Otóż w ważnym dla historii krakowskich dzielnic i przywoływanym do dzisiaj artykule Rudolfa Sikorskiego opublikowanym w roku 1904 pod tytułem *Kraków w roku 1900 oraz jego podział administracyjny w ciągu XIX stulecia* autor stwierdził: *Uchwałą 20/6 1898 r. postanowiła Rada miasta utworzyć 4 obwód komisaryacki* (Sikorski 1904, s. 8). Na tym ów wątek kończy się w artykule, pozostaje zatem przekaz, że od roku 1898 w Krakowie istniały 4 obwody. Nic bardziej mylnego. W Magistracie wówczas jedynie rozważano możliwość takiego podziału. Mimo że decyzji w tej sprawie nie było, zabezpieczono na przyszłość, na wszelki wypadek, dodatkowy, czwarty etat dla przyszłego komisarza obwodu. Powołana przez Rudolfa Sikorskiego uchwała Rady Miejskiej z 20 czerwca 1898 r. nie dotyczyła utworzenia czwartego obwodu, lecz była to uchwała *w sprawie uregulowania etatu i płac urzędników i służby m. Krakowa* (DzRMK 1898, nr 9, s. 77–78), w której taki czwarty etat komisarza obwodu przewidziano i zabezpieczono – i nic więcej z tego nie płynęło, w szczególności nie stanowiło to powołania do życia kolejnego obwodu. Nadal obowiązywał podział na 3 obwody. W dwa lata po tej uchwale, w roku 1900, II wiceprezydent miasta Witold Piotrowski opublikował nakładem gminy miasta Krakowa broszurę *Historya komisariatów obwodowych w Krakowie i projekt podziału miasta na cztery obwody* (Piotrowski 1900). Projekt ten nie przełożył się jednak na zmiany w podziale administracyjnym miasta. Czwarty obwód powołano dopiero w roku 1910, i to nie w wyniku dawnych koncepcji, lecz w związku z realizacją projektu Wielkiego Krakowa i nową powierzchnią miasta.

Autor błędnego przekazu, Rudolf Sikorski, doktor praw, pracował w Magistracie od roku 1899, w 1904 r., gdy ukazał się jego artykuł, był naczelnikiem magistrackiego Biura Statycznego, później zajmował kolejne eksponowane stanowiska magistrackie, do lat pierwszej wojny światowej włącznie (więcej: Andrasz-Mrożek 2017, s. 430–431). Uczestnik wydarzeń, źródło ze wszech miar kompetentne i wiarygodne, błąd się jednak zdarzył i zaczął żyć własnym życiem...

Prawny charakter podziału, ustrój obwodu, zwierzchnik obwodu

Podział miasta na 3 obwody nie był związany z reorganizacją władz miasta – ta nastąpiła wcześniej, w roku 1853. Zmniejszenie liczby obwodów z 5 do 3 było zmianą ilościową, natomiast sam charakter podziału, jego jednostek, czyli obwodów, jak też zwierzchności w obwodach nie zmienił się. W zasadzie był kontynuacją rozwiązań przyjętych już w roku 1898, gdy obwody wraz z ich zwierzchnikami przeszły z gestii Policji Państwowej do właściwości nowo utworzonej Rady Miejskiej. W roku 1855 tej ostatniej już nie było, władze w mieście sprawował Magistrat, ale kontynuowano wcześniej przyjęte wobec jednostek pomocniczych, jakimi były obwody, rozwiązania.

W obwieszczeniu z 26 lipca 1855 r. dotyczącym nowego podziału miasta zapisano: *W skutek nowego uorganizowania Magistratu król. głów. miasta Krakowa* [...] *cały okrąg w zakres miasta należący, podzielony został na trzy Obwody miejskie.* I dalej: *Te nowo uorganizowane Urzędy miejscowe rozpoczęły czynności swe z dniem 21 lipca b.r., i to niniejszym podaje się do wiadomości* (DRzWKK 1855, nr 97, odpis do N. 23956).

Znajdujemy tu uporządkowane nazewnictwo: „obwód miejscowy" – „urząd miejscowy". Dawne komisariaty obwodowe otrzymały nazwę urzędów obwodowych. To samo obwieszczenie komisarzy obwodowych nazywa „sędziami miejscowymi", co było niezbyt szczęśliwym tłumaczeniem niemieckojęzycznej nazwy określającej komisarza obwodowego: *Grundrichter* (przekładanego na język polski także jako „sędzia gruntowy"). Komisarze obwodowi sędziami nie byli, błąd tkwił w nazwie niemieckiej, sięgającej czasów wcześniejszych, gdy faktycznie w dzielnicach realizowana była funkcja sądownicza. Nazwa „sędzia miejscowy" mocy urzędowej nie nabrała, nie wyparła nazwy „komisarz obwodowy". Przywołane obwieszczenie podaje też, że do urzędów miejscowych przydzielono do pomocy kancelistów oraz akcesistów (ci ostatni to niżsi urzędnicy kancelaryjni).

W regulacji zatwierdzonej reskryptem c.k. Ministerstwa Stanu z dnia 29 października 1861 r. zatytułowanej *Urządzenie i zakres działania Magistratu kr. głównego Miasta Krakowa* zapisano:

§ 7. *Urzędami pomocniczemi Magistratu są następujące: Budownictwo Miejskie; Urzęda Miejscowe dla każdego z trzech obwodów; Kommissaryat targowy; Urząd wagi i stemplowania miar i wag; Fizyk miasta.*

Kommissaryat konskrypcyi i kwaterunków wojskowych; Kasa Miejska; Obrońca sądowy Miejski i Straż ogniowa.

§ 8. *Naczelnik Magistratu (Burmistrz) kieruje i nadzoruje czynności Magistratu we wszystkich gałęziach i jest za całe prowadzenie czynności* [...] *odpowiedzialny* (*Urządzenie* 1861, s. 299).

Znajdujemy tu nie tylko jednoznaczne, urzędowe potwierdzenie pomocniczego charakteru zwierzchności obwodowej względem Magistratu, lecz także potwierdzenie stosowania nowej nazwy „urząd miejscowy" w odniesieniu do dawnego komisariatu obwodowego. Komisarzy nominował burmistrz miasta, jemu też podlegali, choć w bieżącym urzędowaniu pozostawali w zależności także od departamentów, na które dzielił się Magistrat. I tak w latach 1855–1861 w Departamencie I znajdował się referat dla Obwodu I, w Departamencie II referat dla Obwodu II, w Departamencie III z kolei referat dla Obwodu III. Ponadto Departament III prowadził sprawy ogólne dla wszystkich trzech obwodów (Andrasz-Mrożek 2017, s. 36).

Przełomowym wydarzeniem dla ustroju Krakowa było uzyskanie przez gminę miejską własnego statutu, otwierającego epokę krakowskiej autonomii i jej podstawowego wyrazu w postaci samorządu miejskiego. Po długotrwałych zabiegach (Andrasz-Mrożek 2017, s. 54–61) 20 lutego 1866 r. Galicyjski Sejm Krajowy przyjął ustawę, która 1 kwietnia tegoż roku uzyskała cesarską sankcję – *Statut tymczasowy król. stoł. miasta Krakowa* (DzUiRK 1866, cz. III, nr 7).

W uchwale Rady Miejskiej z 13 stycznia 1870 r. *Urządzenie Magistratu miasta Krakowa na podstawie Statutu gminnego z dnia 1go kwietnia 1866 r. przeprowadzone* postanowiono:

Art. VII. Celem załatwiania spraw Magistratowi przekazanych, dodane mu są następujące urzędy: Kasa Miejska; Budownictwo; Komisaryat targowy z urzędem miar i wag; Służba zdrowia; Komisaryaty obwodowe.

Art. XII. Komisariaty obwodowe są oddziałem Magistratu dla załatwiania spraw miejscowych, szczególnie policyjnych ustanowione. W sprawach policyi miejscowej przyznany im będzie obszerniejszy zakres działania, osobną instrukcyą bliżej oznaczyć się mający [zapowiedzi tej nie zrealizowano]. *Do nich przedewszystkiem należy dozór:*

- *nad porządkiem i czystością ulic, placów i domów;*
- *nad drogami, brukami, mostami, studniami i kanałami;*
- *nad oświetleniem miasta i przedmieść, tudzież sieni i schodów w domach miejskich i prywatnych;*
- *nad bezpieczeństwem osób i własności;*
- *nad żebrakami i włóczęgami;*
- *nad obyczajnością, kawiarniami, szynkami i ogrodami publicznemi;*

Bezpośrednim ich przełożonym jest Prezydent miasta, któremu składać mają raporta o swych czynnościach.

Po odebraniu raportów Prezydent miasta wydaje komisarzom obwodowym w krótkiej drodze polecenia, bądź własne, bądź na posiedzeniach Magistratu uchwalone (Urządzenie 1870, s. 2, 5, 7–8).

Tak sformułowany zakres działania komisarzy obwodowych i komisariatów obwodowych (w miejsce wprowadzonej w 1855 r. nazwy „urząd miejscowy" przywrócono nazwę „komisariat obwodowy") rozwinięty został w wydanej w 1870 r. regulacji pod nazwą *Instrukcya dla Komisarzy obwodowych* – obszernym dokumencie drobiazgowo, a nawet niekiedy kazuistycznie określającym zakres czynności komisarzy obwodowych i podległych im komisariatów. Poniżej obszerne fragmenty tego istotnego dokumentu, dające obraz miejsca i znaczenia obwodów i ich zwierzchników w całym mechanizmie administrowania miastem.

§ 1. Komisaryaty obwodowe są oddziałem Magistratu dla załatwiania spraw miejscowych, szczególnie policyjnych – ustanowionym. Zapobieganie wykroczeniom przeciw obowiązującym ustawom, niesienie pierwszej pomocy osobom zagrożonym lub uszkodzonym, śledzenie przekraczających i przedstawianie winnych do odpowiedzialności, jest głównem zadaniem komisarzy obwodowych.

§ 2. Komisaryaty obwodowe obowiązane są udzielać mieszkańcom na żądanie wszelkich wyjaśnień co do przepisów obowiązujących, komunikować im rozporządzenia Magistratu, których rozpowszechnianie jest nakazane, nakoniec udzielać do przejrzenia w biurze dziennik ustaw Państwa i rozporządzeń rządowych.

§ 3. Komisarze obwodowi zostają pod bezpośrednim kierunkiem Prezydenta Miasta, jednakże polecenia pisemne lub za pośrednictwem protokołów zleceń przez Naczelników Departamentów imieniem Magistratu udzielane z tą samą uległością wykonywać winni, jakby takowe przez Prezydenta Miasta wydane zostały.

§ 4. Ażeby Komisarze czynności swoje wykonywać mogli z pożądaną sprężystością i bez straty czasu przyznaje im się szerszy aniżeli dotąd zakres działania. W wszystkich sprawach tyczących się porządku i czystości, obyczajności publicznej, bezpieczeństwa mienia i życia, komisarzom służy prawo, bez odwołania się do Magistratu (a) upominać występnych urzędowo bądź pisemnie bądź ustnie; (b) nakładać kary aż do wysokości 5 zł. m.a. [...]

§ 8. Do obowiązków komisarzy należy dozór nad bezpieczeństwem osób i ich własności; nad obyczajnością, kawiarniami, szynkami i ogrodami; nad żebrakami i włóczęgami; nad porządkiem i czystością ulic, placów i domów; nad drogami, brukami, mostami, studniami i kanałami; nad oświetleniem miasta i przedmieść, tudzież sieni i schodów w domach miejskich i prywatnych.

§ 9. Przy niepodobieństwie a przynajmniej trudności wyliczania wszystkich wypadków życiu ludzkiemu zagrażających, wymienia się tylko główniejsze, które częściej się wydarzają i w dawnych nawyknieniach źródło mają: budowy i reperacje domów bez otrzymanego zezwolenia; prowadzenie fabryk bez położenia znaków ostrzegających; wywieszanie lub wystawianie w oknach przedmiotów spaść mogących; uszkodzone kominy, gzymsa i tynki; grożące spadnięciem masy nagromadzonego śniegu; wystawianie szyldów nie dość mocno utwierdzonych; niezaopatrzenie w poręcze drzwi do piwnic w sieniach, dołów na śmieci, popiół i wapno po podworcach; wadliwe ganki, poręcze i komórki kloaczne, okienka do piwnic kratą nieopatrzone; brak poręczy przy schodach, zepsucie nakryć kanałowych; zaniedbanie posypywania śliskich chodników; prędka i nieostrożna jazda; zostawianie koni lub zaprzęgów bez dozoru; trzymanie bez dozoru złośliwych zwierząt; ukrywanie zaraźliwych chorób zwierząt domowych; pozostawianie po placach i ulicach więcej uczęszczanych oraz we framugach okien dzieci bez dozoru; pozostawienie bez opieki i dozoru umysłowo chorych; włóczenie się lub pokładanie po ulicach trunkiem upojonych; sprzedaż pokątna lub publiczna artykułów żywności lub napojów zdrowiu szkodliwych; branie wody na warzenie piwa z Rudawy; utrzymywanie w obrębie miasta składu szmat lub kości; używanie w traktyerniach narzędzi miedzianych niepobielanych, ołowianych lub cynkowych; zarobkowe wykonywanie sztuki lekarskiej przez osoby nieupoważnione; sprzedaż bez konsensu lekarstw dla ludzi; kąpanie się w miejscach zakazanych; dopilnowanie, aby golarze puszczaniem krwi, rwaniem zębów, sprzedażą lub stawianiem pijawek się zatrudniali.

§ 10. Jakkolwiek zapobieganie niektórym z wyżej wyliczonych przestępstwom i karaniu takowych częścią do Policyi, częścią do Sądu należy, przecież należna mieszkańcom opieka Gminy wkłada na Komisarzy obowiązek, aby działających przeciw przepisom o zaniechanie czynu karygodnego upomnieli, a o nieposłusznych dla dalszego postąpienia Magistratowi raporta składali.

§ 11. Z równą gorliwością winni komisarze czuwać, aby własność tak cudza przez ludzi złej woli albo swawolnych naruszana nie była i dla tego winni są: obcych próżniaków i włóczęgów do wydalenia z Gminy przedstawiać; czuwać nad tem, aby sienie domów po godzinie policyjnej zamykane były; aby kominiarze obowiązków swych ściśle dopełniali i aby w lokalach składu rzeczy łatwozapalnych nieutrzymywano; uszkadzających cudzą własność na gorącym uczynku dostrzeżonych przytrzymywać; pokątnych fanciarzy i sprzedających mundury lub rynsztunki wojskowe śledzić; o nabywających rzeczy od podejrzanych posiadaczy lub od małoletnich zdawać raporta; nad zachowaniem się ludzi za uszkodzenie cudzej własności karanemi, baczną mieć uwagę; nakoniec tak władze rządowe jak i policyjne w śledzeniu przestępstw i przestępców wspierać.

§ 12. Ponieważ nadużycie trunków rozpalających główną jest przyczyną demoralizacji ludu w kraju naszym, przeto komisarze obwodowi czuwać mają: aby żadnego wyszynku trunków bez pozwolenia Magistratu nieprowadzono, aby napisy, szyldy i godła nad sklepami, traktyerń, szynków i kawiarń umieszczane naturze konsensów odpowiadały; aby udzielony konsens w miejscu widocznem był umieszczony; aby szynkarze niewyręczali się w szynkowaniu osobami do tego nieupoważnionemi; aby po szynkach, traktyerniach i kawiarniach nieutrzymywano dziewcząt z niemoralnego życia znanych; aby miejsca sprzedaży trunków w godzinach policyjnych były zamykane; aby muzyk bez pozwolenia nieodbywano; aby szynkarze niedopuszczali kłótni i bitek po szynkach, aby osobom trunkiem upojonym trunków niesprzedawano i aby na koniec szynki i kawiarnie niestawały się przytułkiem szulerów , żebraków, złodziei i małoletnich próżniaków. [...]

§ 13. Żebranie jest zakazane – komisarze obwodowi obowiązani są przytrzymywać żebraków po ulicach lub domach o jałmużnę proszących, a względem przytrzymanych robić wnioski, aby zamiejscowi do gminy przynależnej wydalani, miejscowi kalectwem dotknięci lub do pracy niezdolni, familii do utrzymywania ich obowiązanej oddawani, lub według okoliczności w zakładach dobroczynnych umieszczani, ci zaś, którzy na opiekę niezasługują, do domu pracy lub domu poprawy odesłani byli.

§ 14. Czystość ulic, placów i domów Magistrat za główny warunek zdrowia mieszkańców uważa i dla tego komisarze obwodowi stosownie do wydanej pod dniem 29 marca 1867 do L. 8208 instrukcyi zwracać mają uwagę: czyli po placach i ulicach niepowstały gdzie wyboje, w których wody deszczowe zbierać się mogą; czyli place do sprzedaży żywności po odbytym targu są należycie oczyszczone; czyli na place lub ulice nie są wyrzucane z domów śmieci, popiół lub inne nieczystości; czyli właściciele domów obowiązku regulaminem z roku 1853 i późniejszemi rozporządzeniami na nich włożonego co do utrzymywania w czystości podworzy, schodów, ganków i chodników przed domami, należycie dopełniają; czyli doły na śmieci i doły kloaczne nie są nieczystościami przepełnione, lub z innych powodów desinfekcyonowanemi być niepowinny; czy rynsztoki podwórz i uliczne są należycie i w oznaczonym czasie wymiatane i czy nakoniec właściciele domów lub lokatorowie nieutrzymują bydła, trzody lub gadziny po podworzach wolno chodzącej. Dla utrzymania należytego dozoru w tym względzie komisarze codziennie przynajmniej 20 domów kolejno zwiedzać, a przynajmniej raz na tydzień w tych domach być powinni, których właściciele o zaniedbanie czystości notowani byli. [...]

§ 15. Dla zapobieżenia wypadkom komisarze obwodowi zwracać mają uwagę – czyli drogi publiczne, chodniki, bruki, kanały lub studnie nie są uszkodzone i o spostrzeżeniach swoich Prezydentowi miasta zdawać raporta. [...]

§ 16. Działalność komisarzy obwodowych ma się również rozciągać na utrzymywanie wolnej komunikacyi po drogach i chodnikach i dla tego szybkiej jazdy, zastawiania dróg, placów i chodników furami, towarami, straganami i. t. p. dopuszczać niepowinni.

§ 17. Dopóki mieszkańcy nienabędą przekonania o rzeczywistej potrzebie i dobroczynnych skutkach zaprowadzonego przed kilku laty obowiązku oświetlenia sieni i schodów, komisarz godzinami wieczornemi domy prywatne w sposób, jaki w paragrafie przedostatniem, co do dozorowania czystości jest przepisany, kontrole nad oświetlaniem domów prywatnych i publicznych wykonywać mają. [...]

§ 18. Interwencya komisarzy przy komisyach lokalnych co do sporów granicznych, co do dawania pozwoleń na budowy i zamieszkanie domów, przy konskrybcyi i rekrutacyi – i nadal się utrzymuje. [...]

§ 19. Współudział Komisarzy w udzielaniu pomocy ubogim, ustawą o dozorach obywatelskich jest określony. Współudział ten niewyklucza jednak obowiązku zwracania uwagi ustanowionych dozorców na familie pomocy Gminy potrzebujące.

§ 20. Świadectwa ubóstwa bez oznaczenia do jakiego celu i dla osób do Gminy nienależących, komisarze wydawać nie powinni. [...] *Również starannie komisarze unikać winni poświadczenia ubóstwa znanym pieniaczom sądowym, którzy dla obejścia obowiązku płacenia stempli od osób zamożniejszych, pretensye nieprawne w drodze cessyi nabywać zwykli.*

§ 21. W kartach na przyjęcie do szpitali publicznych przynależność do gminy jedynie na zasadzie spisów ludności poświadczoną być może.

§ 22. Komisarze obwodowi winni są przekonywać się, czyli lekarze dzielnicy obowiązków swoich pod względem niesienia pomocy osobom ubogim w razie zgłaszania się zadosyć czynią i czyli obowiązek oględzin pośmiertnych jest należycie wykonywanem. Dopóki zwyczaj trzymania ciał zmarłych po domach zaniechanym niebędzie, komisarze czuwać i donosić mają, czyli niezachodzi potrzeba usunięcia ciał osób na choroby zaraźliwe zmarłych z mieszkań ciasnych i zaludnionych. [...]

§ 23. Na zgromadzeniach publicznych w miejscach niezamkniętych odbywanych komisarz znajdować się i w razie potrzeby powołane do utrzymania porządku organa policyjne swoim wpływem na ludność wspierać mają.

§ 24. W razie wypadku uszkodzenia kogoś na zdrowiu na miejscu publicznem komisarze o pierwszą pomoc lekarską, przewiezienie do szpitala lub do domu i zabezpieczenie jego własności postarać się winni.

§ 25. O każdem wypadku nagłej śmierci i przybliżonych powodach takowej komisarz Prezydentowi raporta dla dalszego zarządzenia składać mają.

§ 26. Ponieważ do obowiązków Magistratu należy udzielanie konsensów, wydawanie kart zarobkowych i czynienie wniosków względem wymiaru podatku zarobkowego, przeto komisarze obwodowi czuwać mają nad tem, aby nikt bez otrzymania zezwolenia i płacenia podatku, procederu zarobkowego nie prowadził, a o wypadkach niestosowania się do przepisów Magistratowi doniesienie robić (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4614, nlb).

Regulacja ta daje esencjonalny obraz obwodów i ich zwierzchników właściwy dla długiego czasu – dla całej epoki autonomii galicyjskiej. Co więcej, ta widoczna tu istota obwodów i ich zwierzchnictwa będzie aktualna aż do końca trwania podziałów Krakowa opartych na tych jednostkach terytorialnych, czyli do roku 1954 – oczywiście ze zmianami i co do treści, i co do formy, zgodnie z postępem cywilizacyjnym. Korzenie jednak będą tkwiły właśnie w tych regulacjach wywodzących się z pierwszego samorządowego *Statutu* miasta z roku 1866 i aktów wykonawczych.

Powyższe obrazuje też prawny charakter ówczesnego podziału terytorialnego miasta i jednostek tego podziału – obwodów, to jest charakter administracyjny, pomocniczy.

Literatura:
Piotrowski 1900, s. 7–13; Sikorski 1904, s. 8–12; Chmiel rkps, R. 7–8; Chmiel 1932, s. 107–114; Grodziski 1992, *passim*; Małecki 1994-III, s. 225–244; Andrasz-Mrożek 2017, s. 51–54, 99–121; Purchla 2017, s. 10–13.

Varia

ORYGINALNE PIECZĘCIE 3 OBWODÓW MIASTA OBOWIĄZUJĄCE PRAWDOPODOBNIE W DRUGIEJ POŁOWIE LAT 50. XIX W. (RYSUNEK STEMPLI W LUSTRZANYM ODBICIU)	
Obwód I	
Obwód II	
Obwód III	

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. T 105; T 63; T 124)

NAPISY W OTOKACH PIECZĘCI – KOLEJNO:

GRUNDAMT DER K.[ŐNIGLICHEN] HAUPTSTADT KRAKAU * BEZIRK I[R]
GRUNDAMT D.[ER] K.[ŐNIGLICHEN] HAUPTSTADT KRAKAU * BEZIRK II[TER]
GRUNDAMT DER K.[ŐNIGLICHEN] HAUPTSTADT KRAKAU * BEZIRK III[TER]

ORYGINALNE PIECZĘCIE 3 OBWODÓW MIASTA OBOWIĄZUJĄCE PRAWDOPODOBNIE W DRUGIEJ POŁOWIE LAT 50. XIX W. (RYSUNEK STEMPLI W LUSTRZANYM ODBICIU)	
Obwód I	
Obwód II	
Obwód III	

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. T 163; T 447; T 14)

NAPISY W OTOKACH PIECZĘCI – KOLEJNO:

KOMISARZ OBWODU I * M.[IASTA] KRAKOWA *
KOMISARZ OBWODU II * M.[IASTA] KRAKOWA *
KOMISARZ OBWODU III * M.[IASTA] KRAKOWA *

ORYGINALNA PIECZĘĆ I ODCISKI PIECZĘCI 3 URZĘDÓW MIEJSCOWYCH OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1855–1866, W PRAKTYCE STOSOWANE JESZCZE W LATACH 70. XIX W. (RYSUNEK STEMPLA W LUSTRZANYM ODBICIU)	
OBWÓD I	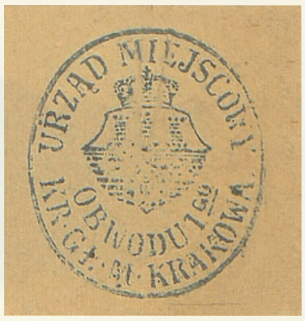
OBWÓD II	
OBWÓD III	

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2466, s. 869; T 112; Kr 2466, s. 811)

NAPISY W OTOKACH PIECZĘCI – KOLEJNO:

URZĄD MIEJSCOWY KR.[ÓLEWSKIEGO] GŁ.[ÓWNEGO] M.[IASTA] KRAKOWA OBWODU I^{GO}
URZĄD MIEJSCOWY KR.[ÓLEWSKIEGO] GŁ.[ÓWNEGO] M.[IASTA] KRAKOWA OBWODU II^{GO}
URZĄD MIEJSCOWY KR.[ÓLEWSKIEGO] GŁ.[ÓWNEGO] M.[IASTA] KRAKOWA OBWODU III^{GO}

ORYGINALNE PIECZĘCIE KOMISARZY 3 OBWODÓW MIASTA OBOWIĄZUJĄCE OD ROKU 1866 DO LAT 80. XIX W. (RYSUNEK STEMPLI W LUSTRZANYM ODBICIU)	
Obwód I	
Obwód II	
Obwód III	

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. T 461; T 117; T 322)

NAPISY W OTOKACH PIECZĘCI – KOLEJNO:

KOMISARZ OBWODU I * M.[IASTA] KRAKOWA *
KOMISARZ OBWODU II * M.[IASTA] KRAKOWA *
KOMISARZ OBWODU III * M.[IASTA] KRAKOWA *

ODCISKI PIECZĘCI KOMISARZY 3 OBWODÓW MIASTA OBOWIĄZUJĄCE OD LAT 80. XIX W. – WZÓR TEN W IDENTYCZNEJ FORMIE LUB Z NIEZNACZNYMI MODYFIKACJAMI OBOWIĄZYWAŁ AŻ DO ROKU 1934	
Obwód I	
Obwód II	
Obwód III	

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2458, s. 436; Kr 2458, s. 228; Kr 2458, s. 632)

NAPISY W OTOKACH PIECZĘCI – KOLEJNO:

KOMISARZ OBWODU I^GO STOŁ.[ECZNEGO] KRÓL.[EWSKIEGO] M.[IASTA] KRAKOWA
KOMISARZ OBWODU II STOŁ.[ECZNEGO] KRÓL.[EWSKIEGO] M.[IASTA] KRAKOWA
KOMISARZ OBWODU III STOŁ.[ECZNEGO] KRÓL.[EWSKIEGO] M.[IASTA] KRAKOWA

42115/892

OBWIESZCZENIE.

Magistrat przypominając przepisy §. 9. do 24. regulaminu czystości i porządku z dnia 24. sierpnia 1884. (Dz. roz. dla stoł. król. m. Krakowa l. 8 z r. 1884.) względem uprzątania i wywożenia śniegu, lodu i błota z miasta postanawia co następuje:

Właściciele domów obowiązani są w porze zimowej kazać chodniki, a tam gdzie nie ma chodników, ulicę wzdłuż ich posiadłości, na szerokość dwu metrów, z lodu, śniegu i błota oczyścić.

Uprzątanie to winno się odbywać wczas rano, a w razie potrzeby i kilka razy na dzień lub w czasie, który przez Komisarzy obwodowych zostanie oznaczony.

Śnieg, lód oraz błoto zmiecione z chodników należy ułożyć w kupki, na połowie szerokości ścieku od strony ulicy, **nie zaś na środku ulicy,** aby nie tamować ruchu wozów na ulicach, przez wygórowanie środka i przez ścieśnianie ulic.

W ulicach zaś, przez które prowadzi tor kolei konnej, śnieg, lód lub błoto, należy składać w połowie ścieku po tej stronie ulicy, gdzie niema toru kolei konnej.

W razie gołoledzi obowiązani są właściciele domów śliskie miejsca wzdłuż ich realności, kazać posypać popiołem lub piaskiem.

Śnieg z dachów w ulicach należy zrzucać na podwórze, zrzucanie zaś śniegu z dachu na chodniki tylko w takim wypadku nastąpić może, gdyby położenie dachu nie dozwalało zrzucenia śniegu na podwórze, i to na każdej stronie osobno, całym rzędem domów a nie pojedynczo, o jednym czasie.

Śnieg zrzucony na ulice, przez które nie prowadzi tor kolei konnej, ma być natychmiast zebrany na jedno miejsce w połowie ścieku od strony ulicy, śnieg zaś na podwórze zrzucony, nie może być składany na ulicy, lecz ma być wywieziony kosztem właściciela domu na miejsca poniżej oznaczone.

W ulicach zaś, przez które prowadzi tor kolei konnej, zrzucanie śniegu z dachów odbywać się będzie ze wszystkich domów równocześnie w dniu przez Komisarzy obwodowych wyznaczonym, między godziną 8-mą a 11-tą przed południem.

Nad tą czynnością mają ściśle czuwać Komisarze obwodowi wraz z pachołkami i w tym celu mają być obecni na ulicach, przez które kolej konna prowadzi.

W czasie zrzucania śniegu z dachów, kolej konna zastanowi ruch wozów, a o godzinie 11-tej przed południem uprzątnie pługami śnieg nagromadzony na torze; śnieg zaś wyrzucony pługami na ścieki i chodniki właściciele przeciwległych domów obowiązani są kazać wspólnemi siłami uprzątnąć i złożyć na połowie ścieku po tej stronie ulicy, gdzie niema toru kolei konnej.

Właściciele i administratorzy realności winni w czasie zrzucania śniegu i lodu z dachu przed swymi realnościami w szerokości chodnika ustawiać zamiast drążków, drewniane koziołki zamykające chodnik w całej szerokości, aby przejście niemożebnem uczynić.

Do składania śniegu i lodu **z domów prywatnych** wywożonego, wyznacza się miejsca następujące:

1) **Dla Obwodu I.,** a mianowicie dla realności położonych w **Rynku** oraz w **śródmieściu,** od klasztoru św. Józefa i z ulicy Stolarskiej, aż do ulicy Szczepańskiej i placu Szczepańskiego, dla przedmieść **Nowy-Świat i Piasek:**
Dawne koryto starej Wisły za ulicą św. Agnieszki aż do wału ochronnego rzeki Wisły na Rybakach, na błoniach przed wałem kolejowym a mianowicie wzdłuż ulicy Żabiej między Rudawą a zabudowaniami czerwonego Krzyża do dołów po stronie wschodniej i dół naprost mostu przy drodze naprzeciw parku Dra Jordana, tudzież stok pod Zamkiem między dawnym przewozem a Rudawą na Groblach.

2) **Dla Obwodu II.,** a mianowicie dla realności położonych w **śródmieściu,** od prawej strony ulicy Szczepańskiej aż do wylotu ulicy Dominikańskiej oraz przedmieść **Kleparza i Wesołej:**
Brzeg Wisły na przestrzeni między ulicą Dajwór a mostem kolejowym aż po koryto starej Wisły i brzegi starej Wisły na Grzegórzkach.

3) **Dla Obwodu III.,** a mianowicie dla domów położonych **na Zamku, na Rybakach, na Stradomiu i Kaźmierzu:**
Brzeg Wisły przy wylocie ulicy Piekarskiej i brzeg Wisły na Dajworze między ulicą Dajwór a mostem kolejowym.

Co się podaje do wiadomości z uwagą, że składanie lodu i śniegu na inne, niż powyżej wskazane miejsca, zostaje zakazane, a przekraczający ten zakaz ulegną karze pieniężnej od 1 zła. do 100 zła., a względnie karze aresztu od godzin 6-ciu do dni 14.

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa.

dnia 17. grudnia 1892.

W drukarni A. Koziańskiego w Krakowie.

Plakat z obwieszczeniem podanym do wiadomości w 1892 r., dotyczącym spraw porządkowych; podział miasta na dzielnice administracyjne – obwody wykorzystano tu do przestrzennego określenia właściwej dla przedmiotu obwieszczenia części miasta
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-665-176)

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Z biurka urzędnika magistrackiego z przełomu wieków XIX i XX:
1. przybornik do pieczątek z blachy żelaznej cynowanej i miedzi wytłaczanej francuskiej firmy H & F; w komplecie: poduszka do tuszu, buteleczka po fioletowym tuszu do pieczątek firmy Tintenfabriks Eduard Beyer z Chemitz w Saksonii, pieczątka z mosiężnym stemplem i drewnianym trzonkiem oraz pędzelek do czyszczenia pieczątki;
2. bibularz – bibuła, blacha cynowa, papier, skóra tłoczona;
3. szklany kałamarz i obsadka ze stalówką;
4. laska czerwonego laku firmy Iskra (później Iskra i Kamiński);
5. mosiężna pieczątka w drewnianym łożu do wyciskania numeru identyfikacyjnego, m.in. dla zakładania plomb urzędowych;
6. mosiężny datownik z drewnianym uchwytem;

7.

8.

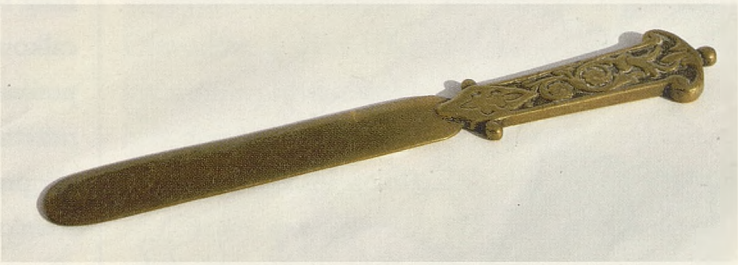

9.

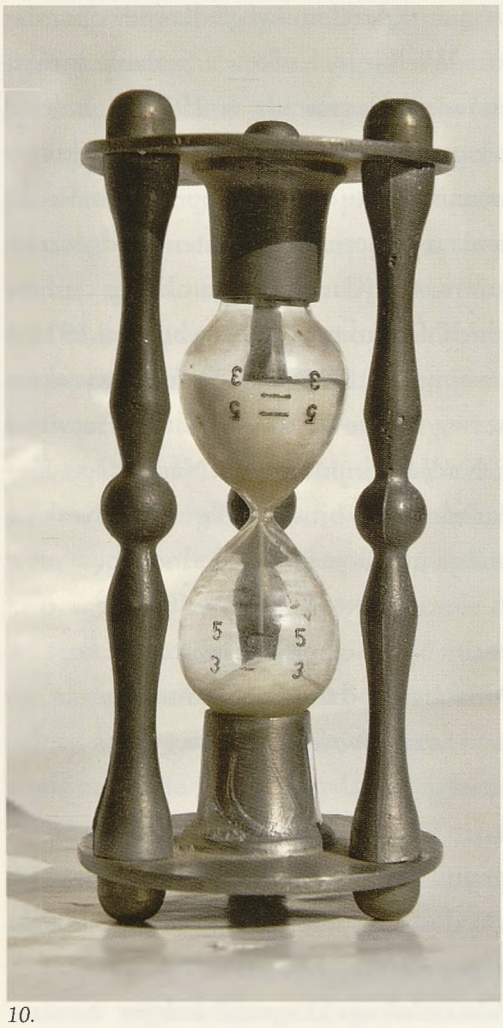

10.

11.

12.

7. lulka do papierosów ze srebra niellowanego i złoconego tombaku położona na popielniczce platerowanej srebrem;
8. kieszonkowy zegarek ze srebrną dewizką, przystosowany do postawienia jako zegarek biurkowy;
9. nóż do papieru z lanego brązu;
10. klepsydra o konstrukcji cynowej ze szklanym korpusem wypełnionym drobnym piaskiem;
11. posrebrzane puzderko na karty wizytowe (wizytownik);
12. okulary binokle sprężynowe w futerale krakowskiej firmy Zieliński.
(Obiekty 1–2: Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr inw. 9436 i 9393; pozostałe obiekty ze zbiorów rodzinnych Bożeny i Marka Sosenków, Antykwariat Antyki-Sosenko w krakowskim Rynku Głównym)

Dziesiąty podział terytorialny Krakowa – na 4 obwody (1.04.1910–30.06.1915)

Orientacyjny plan konturowy podziału

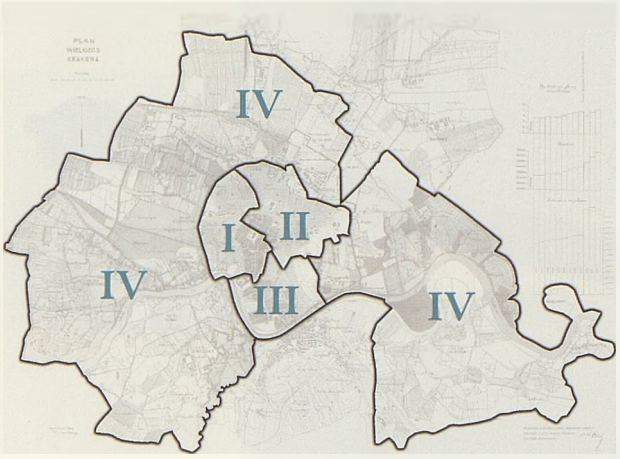

Plan konturowy podziału na obwody w latach 1910–1915 według stanu z lutego 1912 r. na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 468

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. obwodów, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

Obwód I (cz. Śródmieścia z Rynkiem Głównym oraz Piasek i Nowy Świat)
Obwód II (cz. Śródmieścia oraz Kleparz i Wesoła)
Obwód III (Zamek oraz Kazimierz i Stradom)
Obwód IV (tereny przyłączone do Krakowa w latach 1910–1912)

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic obwodów: *Plan Wielkiego Krakowa* Kazimierza Stoleckiego z 1912 r. w powiązaniu z DzRMK 1910, nr 2, L. 19920, s. 21–22; DzRMK 1910, nr 3, L. 38402/10, s. 38; DzRMK 1911, nr 3, L. 31.330, s. 23; DzRMK 1912, nr 1, L. 7524/912/prez., s. 1.

Kontekst historyczny

Lata 1910–1915 charakteryzują dwa wydarzenia – całkowicie ze sobą, i to pod każdym względem, nieporównywalne. Jedno, lokalne i konstruktywne, to urzeczywistnianie przełomowego dla rozwoju miasta projektu Wielkiego Krakowa: scalanie z miastem terenów przyłączonych w 1910 r., kolejne poszerzanie granic w latach 1911 i 1912, w końcu po przełamaniu wielu oporów doprowadzenie do porozumienia o połączeniu z miastem Podgórzem. Drugie natomiast wydarzenie tego okresu, tym razem globalne i destruktywne, to wybuch w 1914 r. pierwszej wojny światowej i jej początkowy okres z perspektywy Krakowa – powstanie Pierwszej Kompanii Kadrowej, powołanie Naczelnego Komitetu Narodowego, bitwa o Twierdzę Kraków oraz ewakuacja urzędów i części ludności.

Podstawa podziału na 4 obwody, czas obowiązywania

W związku z poszerzaniem obszaru miasta w ramach programu tworzenia Wielkiego Krakowa niezbędne było dostosowanie do tego także podziału terytorialnego miasta. Dla nowo przyłączanych terenów postanowiono utworzyć kolejny komisariat obwodowy, a tym samym i obwód, czyli kolejną jednostkę podziału miasta. Nastąpiło to obwieszczeniem L. 19920 Magistratu z 31 marca 1910 r. o ustanowieniu osobnego IV Komisariatu Obwodo-

wego – jak wskazano, tym samym ustanawiano sam obwód jako nową jednostę terytorialnego podziału miasta, co z kolei oznaczało nowy jego podział, tym razem na 4 jednostki – obwody. Obwieszczenie to opublikowano pod tą samą datą 31 marca 1910 r. (DzRMK 1910, nr 2, s. 21–22). Ponieważ jako datę prawomocnego przyłączenia nowych terenów, które miały stać się Obwodem IV, określono 1 kwietnia 1910 r., należy ją przyjąć jako dzień wejścia w życie nowego podziału miasta na 4 obwody.

Podział ten wygasł w związku z połączeniem miast Krakowa i Podgórza. Podobnie jak w 1910 r. zmiana podziału terytorialnego miasta nastąpiła poprzez powołanie kolejnego komisariatu obwodowego, co zawierało w sobie w oczywisty sposób powołanie samej jednostki podziału miasta – następnego obwodu. Powołując do życia nowy obwód z jego Komisariatem Obwodu V, jednocześnie zmieniono granice Obwodu IV. Uczyniono to rozporządzeniem L. 993/915 prezydenta miasta z 30 czerwca 1915 r. *w sprawie organizacji Komisariatu Obwodu V dla dzielnic Podgórza, Płaszowa i Ludwinowa*, ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym wydanym pod tą samą datą (DzRMK 1915, nr 6, s. 59–60). Ponieważ przyłączenie do Krakowa terenu tracącego samodzielność miasta Podgórza następowało z mocą od 1 lipca 1915 r., przyjąć należy, że wygaśnięcie podziału Krakowa na 4 obwody nastąpiło z dniem wydania i ogłoszenia przywołanego rozporządzenia, to jest 30 czerca 1915 r.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Podział terytorialny miasta na 4 obwody był konsekwencją realizacji programu budowy Wielkiego Krakowa. Nietypowość tego podziału polegała na tym, że powierzchnia jednej z dzielnic, Obwodu IV, nie była ustalona, jak w przypadku pozostałych trzech obwodów, na początku wprowadzenia podziału, lecz kształtowała się dynamicznie w trakcie obowiązywania tego podziału. O granicach Obwodu IV decydowała sekwencja wchodzenia w życie umów przyłączeniowych zawieranych przez Gminę Kraków z gminami sąsiadującymi.

Przy niezmienionej powierzchni i granicach Obwodów I, II i III punktem wyjściowym dla kształtu wprowadzanego podziału na 4 obwody były granice Obwodu IV, który obejmował tereny nowo przyłączane do miasta.

Zatem w roku 1910 Obwód IV utworzono z przyłączonych do Krakowa do tej pory samodzielnych gmin: Czarnej Wsi z Kawiorami, Dębnik z Rybakami, Grzegórzek–Piasków, Krowodrzy, Łobzowa, Nowej Wsi Narodowej, Półwsia Zwierzynieckiego, Zakrzówka z Kapelanką i Zwierzyńca. Jednocześnie dla tych terenów utworzono dzielnice katastralne o nazwach odpowiadających głównej nazwie danej gminy (pierwszy człon w przypadku nazwy złożonej). Obwód IV objął także przyłączoną wówczas część gminy Prądnik Czerwony, z której utworzono dzielnicę katastralną o nazwie Warszawskie (Gmina Prądnik Czerwony istniała samodzielnie nadal, do roku 1941, więc nie można było użyć jej nazwy na określenie dzielnicy katastralnej). Do miasta włączono wtedy także mały fragment gminy Prądnik Biały, który objęto granicami dzielnicy katastralnej Krowodrza. Kraków, którego powierzchnia w roku 1909 wynosiła 6,24 km^2 (ok. 103 000 mieszkańców), osiągnął w roku 1910 powierzchnię 29,62 km^2 (przy liczbie ok. 137 000 mieszkańców).

W roku 1911 przyłączono do Krakowa i objęto granicami Obwodu IV dwie kolejne likwidowane gminy: Dąbie z Beszczem i Głębinowem oraz Ludwi-

nów. Także dla tych terenów utworzono kolejne dwie dzielnice katastralne. W wyniku tych przyłączeń powierzchnia miasta wzrosła do 33,7 km² (z liczbą ok. 151 900 mieszkańców). Wtedy też, w 1911 r., dokonano korekt granic szeregu dzielnic katastralnych, co w efekcie oznaczało skorygowanie granic 3 obwodów istniejących już wcześniej – nie były to korekty istotnie zmieniające siatkę podziału miasta na 4 obwody.

Na tym etapie granice miasta, a jednocześnie Obwodu IV, domknęło przyłączenie w roku 1912 znoszonej Gminy Płaszów – i dla tych terenów, już w obrębie miasta, utworzono osobną dzielnicę katastralną. Powierzchnia Krakowa po tym poszerzeniu granic wynosiła 41,42 km² (w 1914 r. ok. 158 900 mieszkańców).

Tym samym w 1912 r. podział terytorialny Krakowa na 4 obwody osiągnął swój końcowy kształt, który przetrwał do roku 1915. Poniżej zestawienie obwodów w kontekście ich rozparcelowania względem dzielnic katastralnych.

Dzielnice administracyjne – obwody	Dzielnice katastralne
Obwód I	Dz. kat. I Śródmieście (cz.)
	Dz. kat. III Nowy Świat
	Dz. kat. IV Piasek
Obwód II	Dz. kat. I Śródmieście (cz.)
	Dz. kat. V Kleparz
	Dz. kat. VI Wesoła
Obwód III	Dz. kat. II Zamek
	Dz. kat. VII Stradom
	Dz. kat. VIII Kazimierz
Obwód IV	Dz. kat. IX Ludwinów
	Dz. kat. X Zakrzówek
	Dz. kat. XI Dębniki
	Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie
	Dz. kat. XIII Zwierzyniec
	Dz. kat. XIV Czarna Wieś
	Dz. kat. XV Nowa Wieś Narodowa
	Dz. kat. XVI Łobzów
	Dz. kat. XVII Krowodrza
	Dz. kat. XVIII Warszawskie
	Dz. kat. XIX Grzegórzki
	Dz. kat. XX Dąbie
	Dz. kat. XXI Płaszów

Podział ten miał charakter przejściowy, ustalony był na czas dokonania planowanych i docelowych poszerzeń granic Krakowa – gdyby nie przedłużające się negocjacje z Podgórzem w przedmiocie połączenia miast i wybuch pierwszej wojny światowej, żywot tego podziału wewnętrznego miasta byłby bez wątpienia krótszy.

Od pierwszego spojrzenia na siatkę tego podziału widoczna jest jego dysfunkcyjność, miał on jednak służyć tylko „zebraniu" przyłączanych terenów, a nie normalnemu, stabilnemu administrowaniu miastem czy jego częścią. Aby zaradzić niedogodnościom płynącym z wielkości i kształtu Obwodu IV i umożliwić sprawne funkcjonowanie służb miejskich w tym Obwodzie w latach 1910–1912, podzielono całą jego powierzchnię na 6 obszarów, w których powołano filie Komisariatu Obwodu IV. Podział ten przedstawiał się następująco:

Obszary Obwodu IV dla filii Komisariatu Obwodu IV	Dzielnice katastralne
Obszar Filii I Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. IX Ludwinów (od 1911 r.*); Dz. kat. X Zakrzówek; Dz. kat. XI Dębniki
Obszar Filii II Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie; Dz. kat. XIII Zwierzyniec
Obszar Filii III Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XIV Czarna Wieś; Dz. kat. XV Nowa Wieś Narodowa; Dz. kat. XVI Łobzów
Obszar Filii IV Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XVII Krowodrza; Dz. kat. XVIII Warszawskie
Obszar Filii V Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XIX Grzegórzki; Dz. kat. XX Dąbie (od 1911 r.)
Obszar Filii VI Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XXI Płaszów (od 1912 r.)

* Ludwinów przyłączony został do Krakowa w roku 1911, jednak dzielnica katastralna, jaką stanowił po przyłączeniu do miasta, otrzymała nr IX, czyli w kolejności przyjętej dla dzielnic katastralnych ustanawianych dla terenów przyłączanych w roku 1910 – po prostu ten numer z góry „zarezerwowano" dla Ludwinowa.

Prawny charakter podziału, ustrój obwodu, zwierzchnik obwodu

Nowy podział miasta, na 4 obwody, był wynikiem prostego dodania do podziału poprzedniego jeszcze jednego obwodu. W niczym nie zmieniły się ani charakter podziału, który był podziałem administracyjnym, posiłkowym, ani ustrój obwodu i pozycja jego zwierzchnika – komisarza obwodowego. Uwagi poczynione przy omawianiu podziału na 3 obwody są zatem w pełni aktualne także i dla podziału na 4 obwody.

Jedyna istotna różnica to przyjęcie dla nowego obwodu, oznaczonego jako Obwód IV, złożonej wewnętrznej struktury przestrzennej, co w konsekwencji rzutowało na pozycję komisarza tego obwodu. Otóż Obwód IV pierwotnie, już przy jego ustanawianiu, czyli w roku 1910, podzielony był na 5 obszarów, w których ustanowiono 5 filii Komisariatu Obwodu IV, z zastępcami komisarza Obwodu IV na czele (DzRMK 1910, nr 2, s. 20–21). Każdy z 5 zastępców tego komisarza kierował przydzieloną sobie filią Komisariatu Obwodu IV,

podlegając w tym zakresie w całości i ściśle komisarzowi Obwodu IV; widocznym wyrazem tego było parafowanie przez komisarza Obwodu IV dokumentów, a po części nawet korespondencji wewnętrznej z Magistratem, sporządzanych i podpisywanych przez jego zastępców kierujących filiami. Dla filii Komisariatu Obwodu IV wprowadzono numerację cyframi rzymskimi od I do V z dodaniem numerów dzielnic katastralnych, objętych obszarem działania danej filii.

W roku 1911 w wyniku przyłączenia do miasta dwóch kolejnych gmin jedynie poszerzono obszary Filii I Komisariatu Obwodu IV o teren Ludwinowa oraz Filii V Komisariatu Obwodu IV o teren Dąbia z Beszczem i Głębinowem (DzRMK 1911, nr 3, s. 23). Natomiast w roku 1912 w związku z przyłączeniem do granic Krakowa terenu byłej gminy Płaszów ustanowiono kolejny obszar w ramach Obwodu IV, obejmujący ten nowy teren, i powołano do życia nową filię – Filię VI Komisariatu Obwodu IV, także z zastępcą komisarza na czele (DzRMK 1912, nr 1, s. 1).

Wydzielenie mniejszych obszarów w ramach terytorialnie dużego obwodu i ustanowienie w takich obszarach emanacji zwierzchnictwa obwodowego w postaci filii sprawdziło się w praktyce, skoro wprowadzane było także w kolejnych podziałach wewnętrznych miastach. Konstrukcja ta przetrwała do roku 1949, kiedy to zlikwidowano ostatnie filie, wówczas występujące pod nazwą ekspozytur.

Literatura:
Przeorski 1931, *passim*; Małecki 1994-IV, s. 355–385.

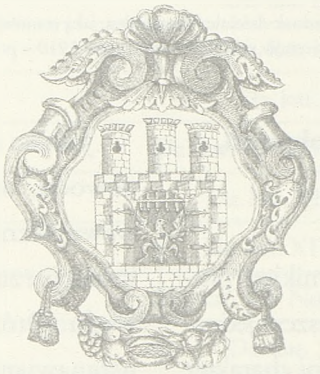

Varia

ODCISKI PIECZĘCI KOMISARZY OBWODÓW ORAZ FILII KOMISARIATU OBWODU IV OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1910–1915			
Obwód I		Obwód II	
Obwód III		Obwód IV	
Filie Obwodu IV	Komisaryat Obw. IV. Filia dla Dzielnic X i XI.		KOMISARYAT OBWODU IV. Filia dla dzielnic: XII i XIII.
	KOMISARYAT OBWODU IV. Filia dla dzielnic: XIV. XV i XVI.		KOMISARYAT OBWODU IV. Filia dla dzielnic: XVII. i XVIII.
	KOMISARYAT OBWODU IV. Filia dla dzielnic: XIX. i XX.		

(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038-9, nlb; 1038-14, nlb)

NAPISY W OTOKACH PIECZĘCI KOMISARZY – KOLEJNO:

KOMISARZ OBWODU I^GO STOŁ.[ECZNEGO] KRÓL.[EWSKIEGO] M.[IASTA] KRAKOWA
KOMISARZ OBWODU II STOŁ.[ECZNEGO] KRÓL.[EWSKIEGO] MIASTA * KRAKOWA *
KOMISARZ OBWODU III STOŁ.[ECZNEGO] KRÓL.[EWSKIEGO] MIASTA * KRAKOWA *
KOMISARZ OBWODU III STOŁ.[ECZNEGO] KRÓL.[EWSKIEGO] MIASTA * KRAKOWA *

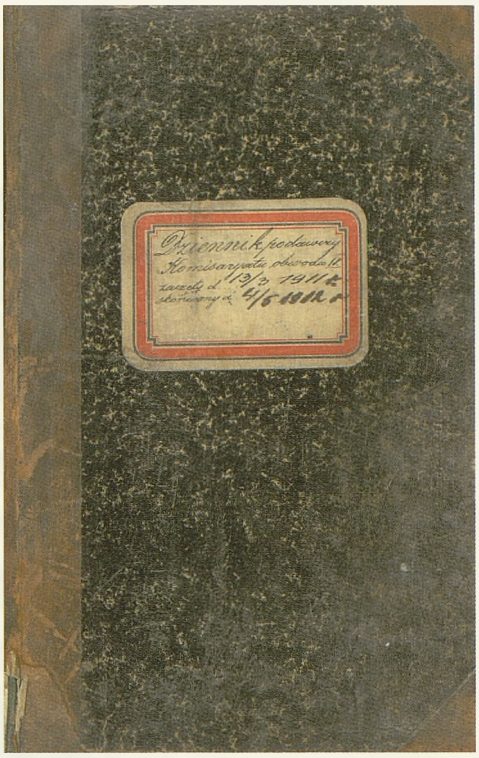

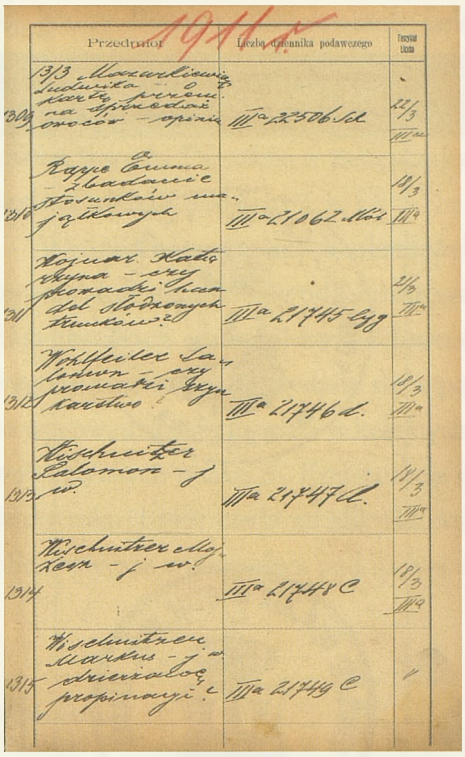

Przód okładziny i przykładowa strona zachowanego w całości
Dziennika podawczego Komisaryatu Obwodu IV *z lat 1911–1912*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4698, okładzina, nlb)

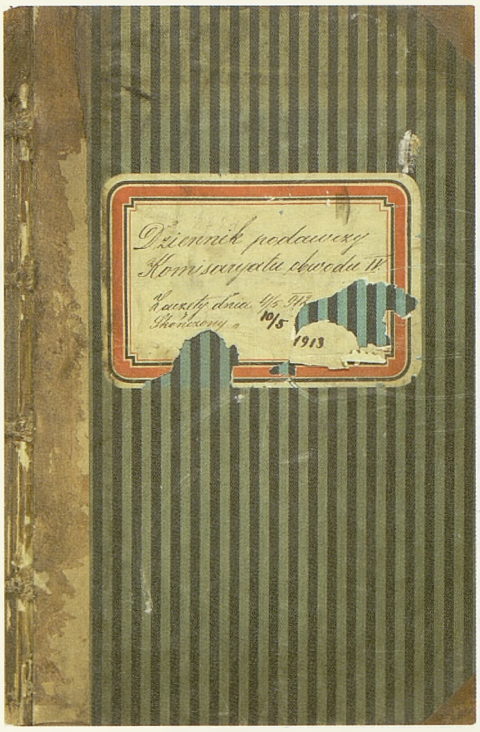

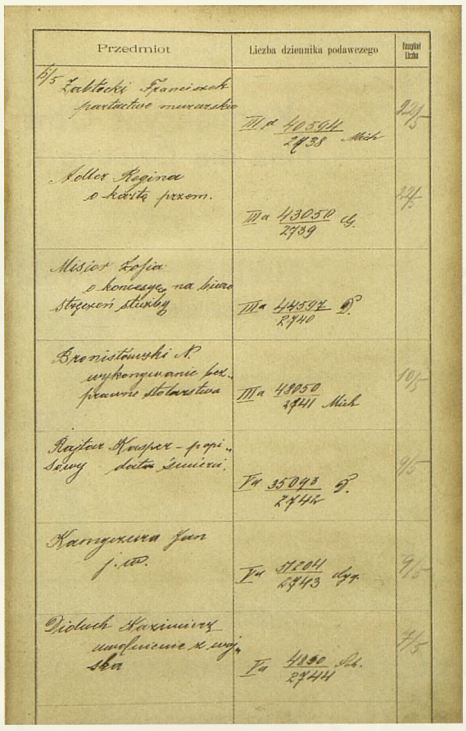

Przód okładziny i przykładowa strona Dziennika podawczego
Komisariatu Obwodu IV *z lat 1912–1913*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4699, okładzina, nlb)

Jedenasty podział terytorialny Krakowa – na 5 obwodów (1.07.1915–6.10.1928)

Orientacyjny plan konturowy podziału

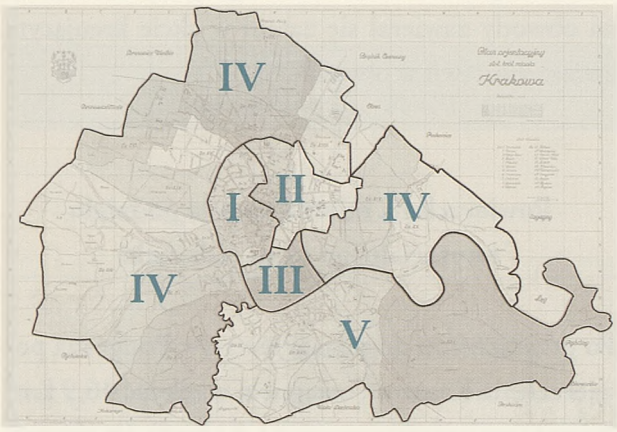

Plan konturowy podziału na obwody w latach 1915–1928 według stanu z roku 1924 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 497

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. obwodów, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

Obwód I (cz. Śródmieścia z Rynkiem Głównym oraz Piasek i Nowy Świat)
Obwód II (cz. Śródmieścia oraz Kleparz i Wesoła)
Obwód III (Zamek oraz Kazimierz i Stradom)
Obwód IV (tereny przyłączone do Krakowa w latach 1910–1911)
Obwód V (tereny przyłączone do Krakowa w latach 1911–1915)

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic obwodów: *Plan ogólny stoł. król. miasta Krakowa* wyd. 1925 r. w powiązaniu z DzRMK 1915, nr 6, L. 993/915/prez., s. 59 oraz *Wykaz* 1926, *passim*.

Kontekst historyczny

Lata 1915–1928 to okres wojny światowej, finalnie prowadzącej m.in. do rozpadu w roku 1918 monarchii austro-węgierskiej i odrodzenia Rzeczypospolitej Polskiej, oraz czas powojenny. W zmieniającej się Europie odrodzona i niepodległa Polska tworzyła swoją nową państwowość, scalając dawne ziemie zaborcze i wprowadzając przyjęty model ustrojowy oparty na zasadach republiki konstytucyjnej – było to pierwsze 10-lecie II Rzeczypospolitej. W wymiarze lokalnym natomiast to pierwsze lata zakończonego sukcesem projektu stworzenia Wielkiego Krakowa, czyli miasta w nowym kształcie terytorialnym, niezbędnym dla jego dalszego rozwoju. Jednocześnie są to ostatnie chwile pozostawania miasta, od 1866 r. rządzącego się w ramach tzw. autonomii galicyjskiej, pod zaborem austriackim. 31 października 1918 r. w gmachu Magistratu Austriacy oddali władzę w Krakowie w ręce Polskiej Komisji Likwidacyjnej (działo się to w gabinecie prezydenta miasta, przy tym samym stole, przy którym dzisiaj zatwierdzany jest plan obchodów 100-lecia tamtych wydarzeń). Nowe warunki państwowo-ustrojowe i polityczne doprowadziły do zawieszenia w latach 1924–1926 działania Rady Miejskiej i wprowadzenia władzy komisarycznej. Bez względu na to Kraków w latach 1918–1928 rozwijał się dynamicznie i była to dla miasta dobra dekada.

Podstawa podziału na 5 obwodów, czas obowiązywania

Nowy podział terytorialny miasta był efektem ostatniego etapu tworzenia Wielkiego Krakowa, którym było przyłączenie do jego granic terenów tracącego samodzielność byłego miasta Podgórza. Następowało to na mocy przyjętej przez Sejm Krajowy we Lwowie 26 lutego 1914 r. *ustawy w przedmiocie połączenia król. woln. miasta Podgórza z stoł. król. miastem Krakowem, wyłączeniu tegoż miasta z okręgu Rady powiatowej Wielickiej, oraz w przedmiocie zmiany* [...] *statutu stoł. król. miasta Krakowa* (DzUiRK 1915, nr 15, s. 27–37). Termin wejścia w życie tej ustawy został odrębnie określony przez c.k. galicyjskie Namiestnictwo na dzień 1 lipca 1915 r. (DzUiRK 1915, nr 31, s. 56). Z kolei rozporządzeniem L. 993/915 prezydenta miasta z 30 czerwca 1915 r. *w sprawie organizacji Komisariatu Obwodu V dla dzielnic Podgórza, Płaszowa i Ludwinowa* (DzRMK 1915, nr 6, s. 59–60) dokonano zmiany podziału administracyjnego miasta z dorozumianą mocą od prawomocnego spełnienia się faktu poszerzenia granic miasta o tereny podgórskie, czyli od wspomnianego wyżej dnia 1 lipca 1915 r.

Podział miasta na 5 obwodów zniesiony został rozporządzeniem prezydenta miasta z 3 września 1928 r. *w sprawie nowego oznaczenia Komisarjatów Obwodowych* (DzRMK 1928, nr 9, s. 365), które wchodziło w życie 7 dni od jego ogłoszenia. Ponieważ ogłoszenie to nastąpiło 30 września 1928 r., nowa regulacja wchodziła w życie z dniem 7 października tegoż roku, a tym samym moc obowiązująca dotychczasowej regulacji wygasała 6 października.

Wcześniej podnoszono już, że z dzisiejszej perspektywy należy mieć zastrzeżenia do stosowanej wówczas techniki legislacyjnej przy podziale miasta na obwody. Była to technika, którą kolokwialnie nazwać można „na skróty" – zamiast uprzednio podzielić miasto na obwody, określając ich powierzchnię, od razu ustanawiano zwierzchność w nowych obwodach (*de iure* nieistniejących), ustalając ich właściwość terytorialną i w ten oto sposób dokonując dorozumianego nowego podziału wewnętrznego miasta. Akt nowego podziału miasta na obwody zawierał się zatem w akcie kreującym zwierzchnictwo w obwodach.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Po przyłączeniu do miasta terenów Podgórza powierzchnia Krakowa osiągnęła wielkość 46,9 km² (przed tym przyłączeniem 41,42 km²). W następnych latach jeszcze nieco się zwiększyła, a to poprzez objęcie granicami miasta zakupionego dla Krakowa w 1917 r. Lasu Wolskiego i kolejnych nabytków, m.in. od Gminy Wola Duchacka terenu pod nowy cmentarz izraelicki – w roku 1928 miasto zajmowało obszar 49,5 km² i wielkość ta pozostała stabilna do roku 1941. W tymże 1928 r. liczba ludności przekroczyła wielkość 210 000 mieszkańców.

Nowy podział miasta nie ograniczył się wyłącznie do utworzenia kolejnego obwodu dla nowych terenów, czyli dla Podgórza. Obwód taki utworzono, nadając mu numer V, ale jednocześnie jego granicami objęto tereny dotychczasowego Obwodu IV, przylegające do Podgórza od strony zachodniej, czyli Ludwinów, oraz od strony wschodniej, czyli Płaszów. Dzięki temu wyraźnie ukształtowała się dzielnica prawobrzeżnego Krakowa, jedynie po stronie zachodniej do Obwodu IV nadal należały prawobrzeżne tereny Dębnik i Zakrzówka. Problem wielkiego Obwodu IV podkreślany przy

omawianiu podziału poprzedniego, dziesiątego, został rozwiązany zatem tylko połowicznie.

Podział miasta na 5 obwodów sprawiał wrażenie tymczasowego, podobnie jak podział poprzedni na 4 obwody. Tak jak gdyby przeważała chęć szybkiego włączenia nowych terenów do organizmu miejskiego, pozostawiając na przyszłość ukształtowanie optymalnej sieci dzielnic w nowych granicach miasta.

Poniżej zestawienie powierzchni poszczególnych obwodów opisane poprzez dzielnice katastralne.

Dzielnice administracyjne – obwody	Dzielnice katastralne
Obwód I	Dz. kat. I Śródmieście (cz.)
	Dz. kat. III Nowy Świat
	Dz. kat. IV Piasek
Obwód II	Dz. kat. I Śródmieście (cz.)
	Dz. kat. V Kleparz
	Dz. kat. VI Wesoła
Obwód III	Dz. kat. II Zamek
	Dz. kat. VII Stradom
	Dz. kat. VIII Kazimierz
Obwód IV	Dz. kat. X Zakrzówek
	Dz. kat. XI Dębniki
	Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie
	Dz. kat. XIII Zwierzyniec
	Dz. kat. XIV Czarna Wieś
	Dz. kat. XV Nowa Wieś Narodowa
	Dz. kat. XVI Łobzów
	Dz. kat. XVII Krowodrza
	Dz. kat. XVIII Warszawskie
	Dz. kat. XIX Grzegórzki
	Dz. kat. XX Dąbie
Obwód V	Dz. kat. IX Ludwinów
	Dz. kat. XXI Płaszów
	Dz. kat. XXII Podgórze

W przypadku poprzedniego, dziesiątego podziału miasta na 4 obwody dla wielkiego Obwodu IV wydzielono 6 obszarów, dla których ustanowiono filie Miejskiego Komisariatu Obwodu IV. W ramach jedenastego podziału na 5 obwodów pozostawiono pięć obszarów filialnych w Obwodzie IV (Ludwinów i Płaszów przesunięto do granic Obwodu V) oraz ustanowiono dwa obszary filialne w nowym Obwodzie V. Powierzchnie obszarów filialnych zestawiono poniżej.

Obwód	Obszary obwodów dla filii komisariatów obwodów	Dzielnice katastralne
Obwód IV	Obszar Filii I Miejskiego Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. X Zakrzówek; Dz. kat. XI Dębniki
	Obszar Filii II Miejskiego Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie; Dz. kat. XIII Zwierzyniec
	Obszar Filii III Miejskiego Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XIV Czarna Wieś; Dz. kat. XV Nowa Wieś; Dz. kat. XVI Łobzów
	Obszar Filii IV Miejskiego Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XVII Krowodrza; Dz. kat. XVIII Warszawskie
	Obszar Filii V Miejskiego Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XIX Grzegórzki; Dz. kat. XX Dąbie
Obwód V	Obszar Filii I Miejskiego Komisariatu Obwodu V	Dz. kat. IX Ludwinów; Dz. kat. XXII Podgórze cz. zachodnia
	Obszar Filii II Miejskiego Komisariatu Obwodu V	Dz. kat. XXI Płaszów

Prawny charakter podziału, ustrój obwodu, zwierzchnik obwodu

Charakter podziału terytorialnego i jednostek tego podziału nie uległ zmianie w stosunku do etapu poprzedzającego, nie zmieniła się także pozycja komisarzy obwodów i komisariatów obwodowych. Struktura ta miała więc charakter administracyjny, pomocniczy.

Utrzymywała się nazwa „komisarz obwodu", zmianie uległa natomiast nazwa podległego komisarzowi biura – zespołu pracowników. Otóż w miejsce „komisariatu obwodu" wszedł do użycia termin „miejski komisariat obwodu". Nie natrafiono na akt, który ustanawiałby to nowe nazewnictwo, najstarsze jego ślady ustalono w pismach urzędowych jeszcze z roku 1911. Na omawianym etapie, od 1915 r., nazwa z dodanym określeniem „miejski", pisana od wielkich liter (także skrótowo jako MKO), czyli jako nazwa własna, zyskuje w pismach przewagę, pojawiły się także pieczęcie podłużne, na których ona figurowała. Ale do końca omawianego tu etapu dotychczasowa nazwa „komisariat obwodu" jest stosowana przemiennie, nie tylko w urzędowych dokumentach i pismach, lecz również w publikowanych w Dzienniku Rozporządzeń regulacjach wewnętrznych i przepisach normatywnych.

Na czele filii miejskich komisariatów obwodów (w Obwodzie IV i Obwodzie V) stali zastępcy komisarzy macierzystych obwodów. Od roku 1920 zyskali oni miano „komisarza kierującego filią" albo zamiennie „komisarza obwodowego dla dzielnic ..." (wymieniano dzielnice katastralne stanowiące obszar filii), z utrzymaniem dotychczasowej podległości kierownikom właściwych obwodów. Było to wyrazem wzrastającej roli filii, szczególnie w wielkim powierzchniowo Obwodzie IV – i w efekcie doprowadziło do zmiany podziału terytorialnego miasta w 1928 r., o czym będzie jeszcze mowa dalej, przy opisie dwunastego podziału terytorialnego miasta na 9 obwodów.

Tak jak do tej pory komisarze obwodów podlegali Magistratowi. Jednak dla nowo utworzonego Obwodu V obejmującego teren Ludwinowa, Podgórza i Płaszowa, sytuacja przedstawiała się nieco inaczej. Mocą przywołanego już wyżej rozporządzenia z 30 czerwca 1915 r. *w sprawie organizacji Komisaryatu Obwodu V...* teren Obwodu V podzielono na trzy okręgi: Okręg A – Podgórze I (cz. wschodnia), Okręg B – Podgórze II (cz. zachodnia) i Ludwinów, Okręg C – Płaszów. Na czele Okręgu A stał bezpośrednio komisarz Obwodu V, w Okręgach B i C ustanowiono filie Miejskiego Komisariatu Obwodu V na czele z zastępcami komisarza Obwodu V, od 1920 r. komisarzami kierujący tymi filiami, podległymi komisarzowi Obwodu V.

Jednocześnie w związku z przyłączeniem do Krakowa terenów byłego miasta Podgórza utworzono w dzielnicy katastralnej XXII Podgórze Filię Magistratu Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa, z terenem działania obejmującym także dzielnice katastralne IX Ludwinów i XXI Płaszów. Ta filia Magistratu miała działać przez 5 lat, stanowiąc strukturę przejściową, ułatwiającą połączenie organizmów 2 miast: Krakowa i Podgórza. Kwestię relacji pomiędzy tą filią Magistratu a Obwodem V, ściślej komisarzem tego obwodu i jego 2 zastępcami kierującymi filiami Miejskiego Komisariatu Obwodu V, określiła regulacja z końca czerwca 1915 r. *Zasady organizacji i zakres działania Filii Magistratu stoł. król. miasta Krakowa w dzielnicy XXII – Podgórze...* (DzRMK 1915, nr 6, s. 56–58). Regulacja ta stanowiła w rozdziale I ust. 2: *W skład filii powyższej* [Magistratu] *wchodzą następujące oddziały urzędowe, oraz urzędy fachowe lub pomocnicze:* [...] *h) Komisariat Obwodu V. dla okręgu filii Magistratu w Dz. Podgórze, do którego należeć będą 3 okręgi komisaryackie, których granice wyznaczone zostaną osobnymi przepisami* [*vide* wyżej rozporządzenie z 30 czerwca 1915 *w sprawie organizacji Komisariatu Obwodu V...*].

Zatem komisarze Obwodów I–IV wraz ze swoimi miejskimi komisariatami podlegali bezpośrednio Magistratowi, natomiast komisarz Obwodu V wraz z podległą mu strukturą Miejskiego Komisariatu Obwodu V oraz 2 filii tego komisariatu weszli w skład Filii Magistratu Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa dla dzielnicy [katastralnej] XXII – Podgórze. W sprawach objętych właściwością rzeczową filii Magistratu podlegali tej filii, w sprawach pozostałych (w tym swoich sprawach pracowniczych) bezpośrednio Magistratowi miasta Krakowa.

Varia

ODCISKI PIECZĘCI KOMISARZY OBWODÓW ORAZ KOMISARZY FILII OBWODÓW OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1915–1928	
Obwody I–III	W dalszym użyciu pieczęcie z okresu poprzedniego 1910–1915
Obwód IV oraz jego 5 filii	
Obwód V oraz z jego 2 filii filia Płaszów	

(Odciski pieczęci z dokumentów znajdujących się w zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie)

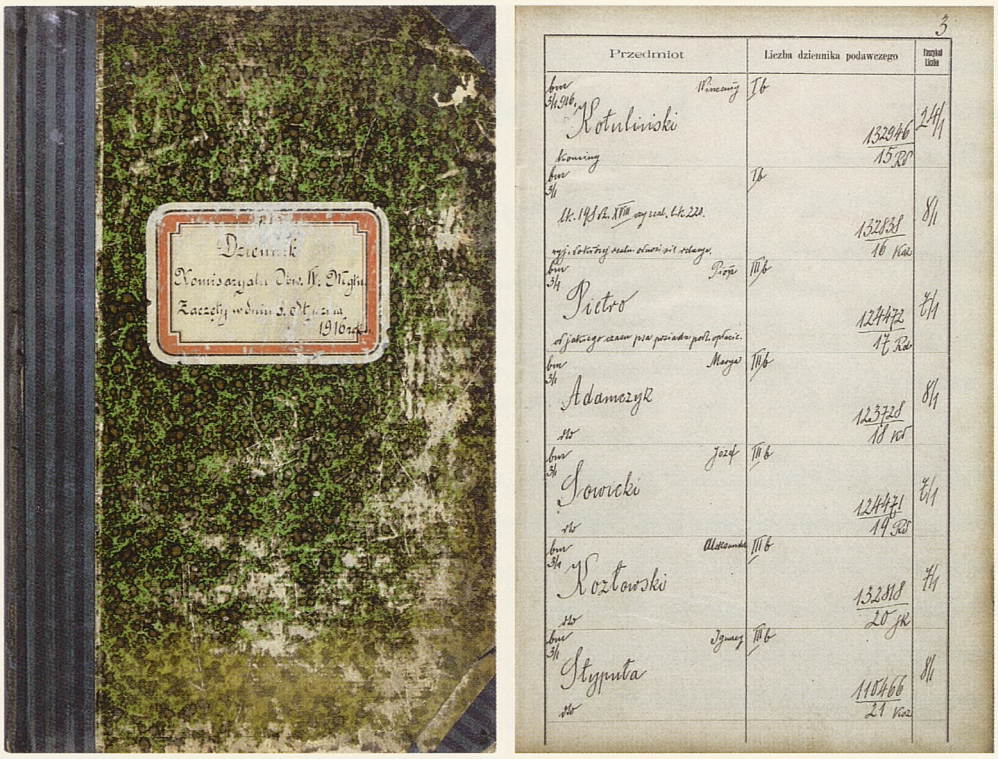

Przód okładziny i przykładowa strona dziennika podawczego prowadzonego w Komisariacie Obwodu IV w roku 1916 (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4703, okładzina, s. 3)

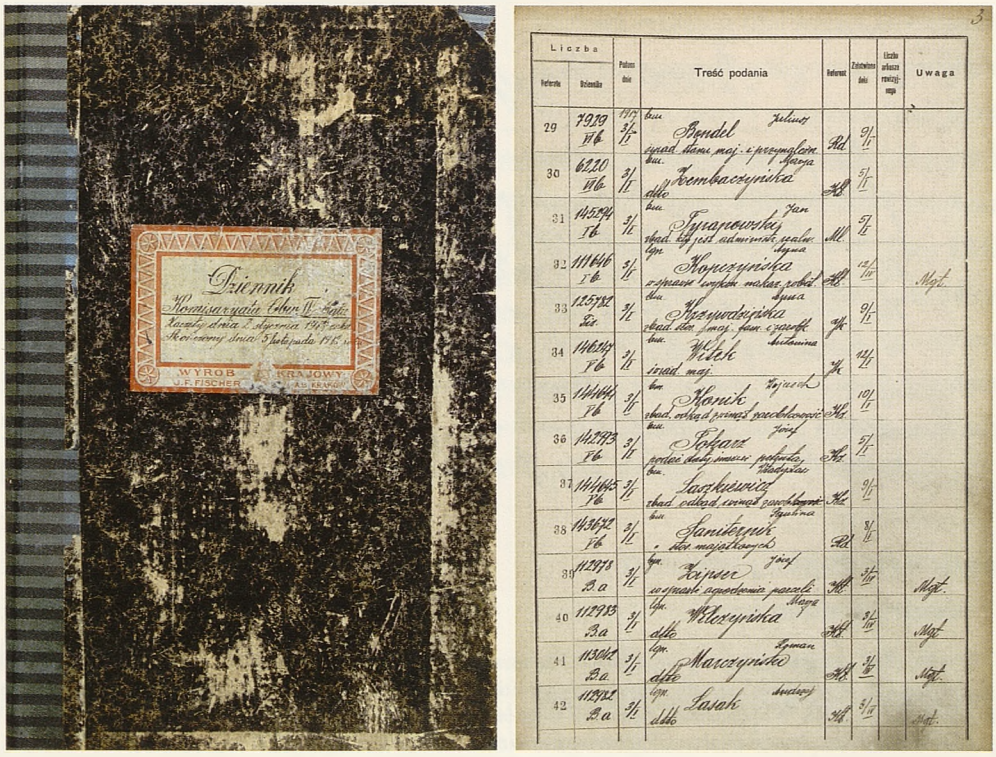

Przód okładziny i przykładowa strona dziennika podawczego prowadzonego w Komisariacie Obwodu IV w latach 1917–1918 (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4704, okładzina, s. 3)

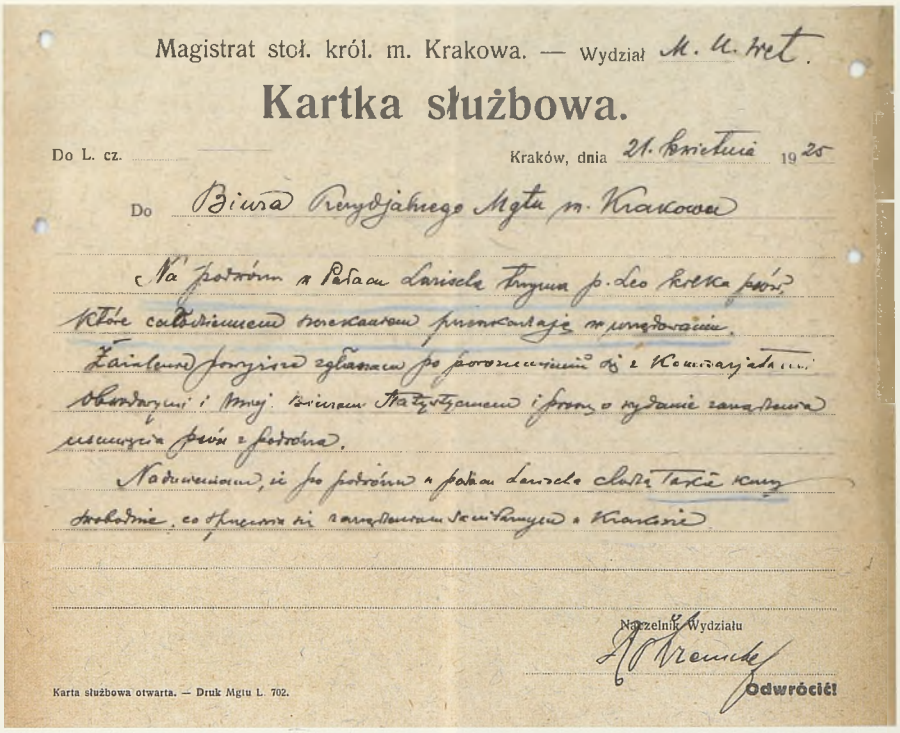

Magistrat stoł. król. m. Krakowa. — Wydział M. U. Wet.

Kartka służbowa.

Do L. cz. ..... Kraków, dnia 21. kwietnia 1925

Do Biura Prezydjalnego Mgtu m. Krakowa

Na podwórzu w Pałacu Larischa trzyma p. Leo kilka psów, które całodziennem szczekaniem przeszkadzają w urzędowaniu.

Zażalenie powyższe zgłaszam po porozumieniu się z Komisarjatami obwodowymi i Mniej. Biurem Statystycznem i proszę o wydanie zarządzenia usunięcia psów z podwórza.

Nadmieniam, że po podwórzu w pałacu Larischa chodzą także kury swobodnie, co sprzeciwia się zarządzeniom sanitarnym w Krakowie.

Naczelnik Wydziału

[illegible]

Karta służbowa otwarta. — Druk Mgtu L. 702.

Odwrócić!

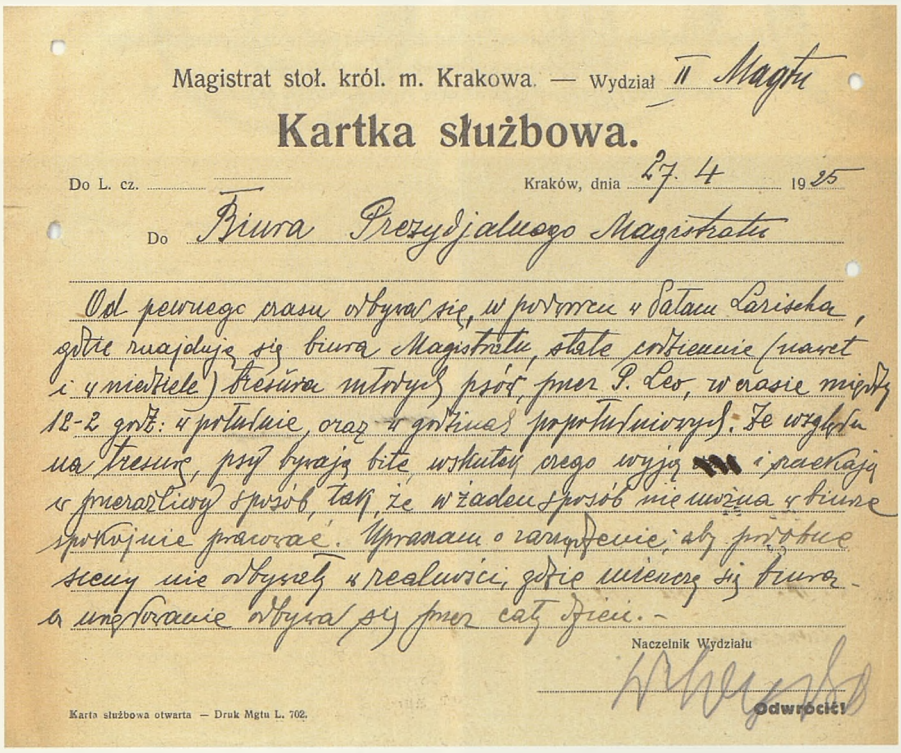

Magistrat stoł. król. m. Krakowa. — Wydział II Magtu

Kartka służbowa.

Do L. cz. ..... Kraków, dnia 27. 4 1925

Do Biura Prezydjalnego Magistratu

Od pewnego czasu odbywa się, w podwórzu w Pałacu Larischa, gdzie znajdują się biura Magistratu, stale codziennie (nawet i w niedziele) tresura młodych psów, przez P. Leo, w czasie między 12-2 godz: w południe, oraz w godzinach popołudniowych. Ze względu na tresurę, psy bywają bite, wskutek czego wyją [illegible] i szczekają w przeraźliwy sposób, tak, że w żaden sposób nie można w biurze spokojnie pracować. Upraszam o zarządzenie, aby podobne sceny nie odbywały w realności, gdzie mieszczą się biura - a urzędowanie odbywa się przez cały dzień. -

Naczelnik Wydziału

[illegible]

Karta służbowa otwarta — Druk Mgtu L. 702.

Odwrócić!

W roku 1925 szereg jednostek organizacyjnych Magistratu nadal urzędowało w Pałacu Larischa położonym na rogu ul. Brackiej i pl. Wszystkich Świętych (dawnej głównej siedzibie władz miasta, zastąpionej w tej roli przez zakupiony dla miasta w 1864 r. Pałac Wielopolskich). Mieli tam swoje biura m.in. komisarze obwodowi: Obwodu I – na parterze, oraz Obwodu II – na drugim piętrze. Część piętra pierwszego nadal przeznaczona była na prezydenckie mieszkanie, zajmowała je wówczas wdowa po Juliuszu Leo.

Że sąsiedztwo to nie było łatwe, świadczą dwie notatki służbowe z roku 1925 skierowane w imieniu personelu urzędniczego do Biura Prezydialnego Magistratu – w jaki sposób konfliktową sytuację rozwiązano, dokumenty milczą (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-665-242)

Dwunasty podział terytorialny Krakowa – na 9 obwodów (7.10.1928–31.12.1937)

Orientacyjny plan konturowy podziału

Plan konturowy podziału na obwody w latach 1928–1937 według stanu z listopada 1928 r. na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 536

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. obwodów, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

Obwód I (cz. starego Krakowa z Rynkiem, Nowy Świat i Piasek)
Obwód II (cz. starego Krakowa, Kleparz i Wesoła)
Obwód III (Wawel, Kazimierz i Stradom)
Obwód IV (Płaszów, Podgórze i Ludwinów)
Obwód V (Zakrzówek i Dębniki)
Obwód VI (Zwierzyniec i Półwsie Zwierzynieckie)
Obwód VII (Czarna Wieś, Nowa Wieś i Łobzów)
Obwód VIII (Krowodrza i Warszawskie)
Obwód IX (Grzegórzki i Dąbie)

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic obwodów: *Plan Krakowa* Stanisława Wyrobka wydany w 1934 r. w powiązaniu z podstawami wskazanymi przy podziale jedenastym na 5 obwodów oraz DzRMK 1928, nr 9, L. prez. 8701/28, s. 365, jak też *Wykaz* 1928, *passim*.

Kontekst historyczny

Kolejne 10-lecie II Rzeczypospolitej to na krajowej arenie politycznej ewolucja w kierunku konserwatywno-centralistycznym. Głównym ustrojowym wyrazem tego stało się zniesienie Konstytucji RP z 12 marca 1921 r. (tzw. marcowej) i uchwalenie 23 kwietnia 1935 r. nowej konstycji (tzw. kwietniowej). W tym też nurcie znalazła się również „konstytucja" dla samorządu lokalnego, czyli długo przygotowywana, a uchwalona 23 marca 1933 r. ustawa o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego – wbrew nazwie była to całościowa regulacja unifikująca samorząd w skali kraju, do tej pory zróżnicowany rozwiązaniami dziedziczonymi jeszcze po trzech zaborcach (stąd jej nazwa: „ustawa scaleniowa"). W Krakowie po kolejnym kryzysie politycznym w łonie władz miasta (zawieszoną w 1931 r. Radę Miejską zastępowały do roku 1933 Rada Przyboczna, po niej Tymczasowa Rada Miejska) nastąpiła reorganizacja dostosowująca do wymogów „ustawy scaleniowej" – m.in. jako organ wykonawczy samorządu ustanowiono Zarząd Miejski m. Krakowa.

Podstawa podziału na 9 obwodów, czas obowiązywania

Podział miasta na 9 obwodów wprowadzony został rozporządzeniem prezydenta miasta z 3 września 1928 r. *w sprawie nowego oznaczenia Komisarjatów*

Obwodowych (DzRMK 1928, nr 9, s. 365), które wchodziło w życie 7 dni od jego ogłoszenia. Ogłoszenie to nastąpiło 30 września 1928 r., zatem nowa regulacja wchodziła w życie z dniem 7 września tegoż roku (por. uwagę w analogicznym punkcie omówienia poprzedniego, jedenastego podziału terytorialnego miasta).

Podział ten wygasł w wyniku wejścia w życie zarządzenia Zarządu Miejskiego w Stołecznym Królewskim Mieście Krakowie z 20 grudnia 1937 r. nr gł. org. 131/37 *o podziale terytorialnym miasta Krakowa na obwody administracyjne* (DzRMK 1937, nr 12, poz. 84) – w zarządzeniu tym określono termin jego wejścia w życie na dzień 1 stycznia 1938 r., zatem moc obowiązująca dotychczasowego podziału terytorialnego miasta wygasła z dniem 31 grudnia 1937 r.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Tym razem zmiana podziału wewnętrznego miasta nie miała związku ze zmianą granic miasta, obszar Krakowa nadal liczył sobie 49,5 km² (liczba ludności w 1931 r. zbliżyła się do 220 000). U podstaw tego nowego podziału legła kwestia uregulowania sytuacji wielkiego powierzchniowo Obwodu IV, który do tej pory podzielony był na 5 obszarów z filiami Miejskiego Komisariatu Obwodu IV; obszary te *de facto* zaczęły pełnić rolę obwodów z komisariatami, a sama konstrukcja Obwodu IV stawała się sztuczna.

Dokonano zatem bardzo prostego zabiegu. Z 5 dotychczasowych obwodów 4 pozostawiono bez zmian, a piąty obwód, oznaczony numerem IV, zlikwidowano. W jego miejsce do rangi samodzielnych obwodów „awansowano" dotychczasowych pięć obszarów filialnych zlikwidowanego Obwodu IV. W ten oto sposób utworzono siatkę dzielnic złożoną z 9 obwodów – 4 obwody dawne i 5 obwodów nowych powstałych z 5 dawnych obszarów filialnych. Usankcjonowano więc stan, który sam się narzucił w wyniku funkcjonowania poprzedniego podziału miasta z 1915 r.

Tym razem Wisła rozdzieliła dzielnice – obwody na całej swojej długości w obrębie granic miasta. Po lewej jej stronie rozmieszczonych było 7 dzielnic, po prawej 2 dzielnice. Powierzchnie 9 obwodów opisane poprzez dzielnice katastralne obrazuje poniższe zestawienie:

Dzielnice administracyjne – obwody	Dzielnice katastralne
Obwód I	Dz. kat. I Śródmieście (cz.)
	Dz. kat. III Nowy Świat
	Dz. kat. IV Piasek
Obwód II	Dz. kat. I Śródmieście (cz.)
	Dz. kat. V Kleparz
	Dz. kat. VI Wesoła
Obwód III	Dz. kat. II Wawel
	Dz. kat. VII Stradom
	Dz. kat. VIII Kazimierz
Obwód IV	Dz. kat. IX Ludwinów
	Dz. kat. XXI Płaszów
	Dz. kat. XXII Podgórze
Obwód V	Dz. kat. X Zakrzówek
	Dz. kat. XI Dębniki
Obwód VI	Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie
	Dz. kat. XIII Zwierzyniec
Obwód VII	Dz. kat. XIV Czarna Wieś
	Dz. kat. XV Nowa Wieś
	Dz. kat. XVI Łobzów
Obwód VIII	Dz. kat. XVII Krowodrza
	Dz. kat. XVIII Warszawskie
Obwód IX	Dz. kat. XIX Grzegórzki
	Dz. kat. XX Dąbie

Dzielnicy podgórskiej zmieniono numer z V na IV i utrzymano dla tej dzielnicy 1 obszar filialny, a to dla terenu Płaszowa.

Obwód	Obszar Obwodu IV dla filii Miejskiego Komisariatu Obwodu	Dzielnica katastralna
Obwód IV	Obszar Filii Miejskiego Komisariatu Obwodu IV	Dz. kat. XXI Płaszów

Prawny charakter podziału, ustrój obwodu, zwierzchnik obwodu

Zreformowanie podziału terytorialnego miasta w 1928 r. nie pociągnęło za sobą zmiany ani charakteru prawnego, ani samego podziału terytorialnego i jego jednostek, ani zwierzchnictwa usadowionego w tych jednostkach podziału – obwodach. Podział ten miał charakter administracyjny, pomocniczy.

Stopniowo poszerzano zakres rzeczowy spraw powierzanych gestii komisarzy obwodowych i miejskich komisariatów obwodowych. Analiza dokumentów magistrackich z lat 20. i 30. XX w. ukazuje pewną wyraźną tendencję. Otóż tradycyjnie, jeszcze od końca XVIII w., zwierzchnik dzielnicy (cyrkułu, wydziału, gminy, obwodu) był jednoosobowym podmiotem zawiadującym, a podległy mu zespół pracowniczy (kancelaria, biuro, urząd miejscowy, komisariat) nie był „upodmiotawiany", miał pozycję „podręczną" względem zwierzchnika. W całym ciągu historycznych przekształceń tych podręcznych dla zwierzchnika zespołów pracowniczych można obserwować ich stopniowy rozrost, nabieranie znaczenia i coraz bardziej instytucjonalnego charakteru. W okresie II Rzeczypospolitej proces ten nasila się, komisariaty obwodowe stają się miejskimi komisariatami obwodowymi, od 1934 r. wprowadzane jest nazewnictwo „urząd obwodowy", aby wreszcie od lat 1937/1938 ustabilizować na długo ich pozycję jako „miejskich urzędów obwodowych", zwanych potocznie „małymi magistratami". Rzecz jednak nie w nazewnictwie, lecz w rzeczywistym upodmiotawianiu tych jednostek, a to przede wszystkim poprzez przyznanie zakresów działania i uprawnień bezpośrednio tym jednostkom – urzędom, a nie pośrednio poprzez zwierzchników tych jednostek. Zwierzchnicy – komisarze obwodów – stają się *de facto* tylko kierownikami podległych im urzędów, a w następnym z omawianych etapów podziałów miasta będą już tymi kierownikami *de iure*.

Przemiany te z jednej strony były naturalnym procesem rozwojowym na drodze doskonalenia metod zarządzania i struktur administracyjnych, a proces ten rozwijał się „siłą rzeczywistości", jak to często bywa, wyprzedzając zwykle rozwiązania formalno-prawne. Jednak z drugiej strony przemiany, jakie niósł ze sobą ten proces, nie zaistniałyby w sposób umocowany bez regulacji, choćby były one nawet spóźnione. Przemiana komisarza w kierownika, a komisariatu w urząd nastąpiła w Krakowie na mocy wspomnianej już „ustawy scaleniowej" z 1933 r. i aktów wykonawczych krakowskiej Rady Miejskiej i Magistratu – będzie o tym mowa w części następnej, przy podziale miasta na 6 obwodów. Na omawianym tutaj etapie zmiany te następują od roku 1934, gdy zaczyna się wdrażanie nowych rozwiązań, także adresowanych do dzielnic – obwodów. W tym ostatnim kontekście nastąpiła zmiana podległości komisarzy obwodów – w styczniu 1934 r. w miejsce zlikwidowanego Magistratu powołano Zarząd Miejski m. Krakowa (w składzie prezydent miasta, 3 wiceprezydentów i 7 ławników), który stał się przełożonym dla struktury obwodowej.

Właściwą dla omawianych lat charakterystykę ówczesnego znaczenia obwodów i ich roli w administrowaniu miastem oddaje zarządzenie ogólne prezydenta miasta z 28 września 1934 r. zawierające *Statut organizacyjny Urzędów, Wydziałów i Biur Zarządu Miejskiego w stoł. król. m. Krakowie* (GUZK 1934, nr 9, poz. 88), gdzie w § 15 zapisano:

Miasto podzielone jest dla celów administracji miejskiej na potrzebną ilość obwodów. Podział miasta dla celów administracji specjalnych działów (budowlany, sanitarny, weterynaryjny, targowy itp.) ma pokrywać się z podziałem na obwody administracyjne.

Sprawowanie pieczy nad danym obwodem oraz wykonywanie w nim zadań administracyjnych należy do właściwego Urzędu Obwodowego. W szczególności do Urzędów Obwodowych należy:

a) troska o potrzeby obwodu oraz występowanie z inicjatywą co do sposobu zaspakajania tych potrzeb,

b) utrzymywanie w ewidencji wszelkich danych statystycznych na terenie obwodu (zaludnienie, wyznania, zakłady przemysłowe i handlowe, budynki państwowe, samorządowe, prywatne itp.) oraz informowanie Zarządu miejskiego o stosunkach panujących w obwodzie na podstawie dokładnej znajomości tych stosunków,

c) czuwanie nad przestrzeganiem obowiązujących przepisów administracyjnych, wykonywanie poleceń Urzędów, Wydziałów i Biur Zarządu miejskiego oraz sprawowanie nadzoru nad stosowaniem indywidualnych zarządzeń wydawanych przez te Urzędy, Wydziały, Biura i składanie im sprawozdań,

d) wydawanie decyzji w zastępstwie właściwych Wydziałów w sprawach mniejszej wagi zleconych Urzędom Obwodowym przez Prezydenta m., dopilnowywanie wykonania wydanych decyzji oraz wprowadzenie w życie wydanych orzeczeń, zarządzeń, nakazów i zakazów za pomocą środków przymusowych (postępowanie przymusowe) tudzież zlecone przez Prezydenta m. orzecznictwo karno-administracyjne,

e) wykonywanie innych zadań i załatwianie innych spraw, zleconych przez Prezydenta m.

Powyższe dobrze opisuje rolę obwodów i zadania realizowane w nich na omawianym etapie, choć wejście w życie tego właśnie § 15 dotyczącego obwodów zostało odroczone do osobnego postanowienia – wynikało to z trwających prac nad reorganizacją obwodów i nad nowym podziałem terytorialnym miasta (stąd w cytowanym § 15 używany jest termin jeszcze nieobowiązujący, mianowicie „urzędy obwodowe" – to antycypacja przyszłych rozwiązań, zresztą nie do końca trafna, bo ostatecznie urzędy te uzyskają nazwę „miejskie urzędy obwodowe").

Ewolucja, którą tu ukazano, nie wpływała na charakter podziału miasta na 9 obwodów, jak i samych obwodów i jednostek organizacyjnych w nich zlokalizowanych – postawał on czysto administracyjny oraz pomocniczy.

Varia

ODCISKI PIECZĘCI 9 KOMISARZY OBWODÓW I MIEJSKICH KOMISARIATÓW OBWODÓW OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1928–1937		
OBWÓD	DO ROKU 1934	OD ROKU 1934
Obwód I		ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU I
	M. KOMISARJAT OBWODU I. w Krakowie.	
Obwód II		ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU II
	. Komisarjat Obwodu II. Magistratu stoł. król. m. Krakowa pl. W. W. Świętych 6. ofic. I. p.	
Obwód III		ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU III
	M. Komisarjat Obwodu III. w Krakowie.	
Obwód IV		ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU IV.
	M. KOMISARJAT OBWODU IV. w KRAKOWIE.	

Obwód V	KOMISARZ OBWODU V. STOŁ. KRÓL. MIASTA KRAKOWA	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU V
	M. KOMISARJAT OBWODU V. w KRAKOWIE.	
Obwód VI	KOMISARZ OBWODU VI STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWA	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU VI
	M. KOMISARJAT OBWODU VI. w KRAKOWIE.	
Obwód VII	KOMISARZ OBWODU VII STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWA	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU VII
	M. KOMISARJAT OBWODU VII. w KRAKOWIE.	
Obwód VIII	KOMISARZ OBWODU VIII STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWA	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU VIII
	M. KOMISARJAT OBWODU VIII. w KRAKOWIE.	

Obwód IX	KOMISARZ OBWODU IX M. KRAKOWA.	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. I KÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU IX.
	M. KOMISARJAT OBWODU IX. w KRAKOWIE.	

(Odciski pieczęci z dokumentów znajdujących się w zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie oraz Archiwum Zakładowego Urzędu Miasta Krakowa)

Uwaga: w okresie tym obowiązująca nazwa komisariatu w obwodzie brzmiała: „Miejski Komisariat Obwodu". We wzorze pieczęci wprowadzonych od 1934 r. człon „Miejski" – zapewne ze względów pragmatycznych – pominięto (od 1938 r. obowiązywać będzie już inna nazwa: „Miejski Urząd Obwodowy", prezentowane tu pieczęcie będą jednak nadal, choć przejściowo, używane.

Widok ogólny i odbicie lustrzane oryginalnej pieczęci urzędowej Miejskiego Komisariatu Obwodu IV z lat 20. XX w. (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29/662/388)

L.K.O.I. 5.666-30

Komisarjat Obwodu I.
Magistratu stoł. król. m. Krakowa
pl. W. W. Świętych 6. ofic. I. p.

O K O L N I K „A"

Ze stanowiska mego urzędowania, pozwolę sobie na poczynienie P.T. Panom pewnych uwag i zarządzeń a mianowicie.:

1) W wysokim stopniu działa ujemnie prywatna rozmowa Panów z sobą na obecne strony w biurze. Osoby te nie tylko że interesują się podsłuchiwaną rozmową prywatną Panów ale przenoszą ją na własne podwórko a potem na teren miasta niejednokrotnie juz w znacznie rozszerzonej formie i treści. Dla tego proszę nie prowadzić żadnych prywatnych rozmów w biurze a nawet i urzędowych wobec stron. Jeżeli zaś zachodziłaby konieczność rozmów urzędowych, należy bezwarunkowo nie wymieniać nazwisk-osób czy urzędów.-

2) Z wezwanemi stronami do biura, należy najpierw rozmawiać pocichu tak, aby innym w urzędowaniu nie przeszkadzać. Stanowczo zaś nie wolno rozmawiać ze stronami poufale chociażby to był znajomy (ma) W biurze należy załatwiać czysto urzędowo i krótko.-i pocichu.-

3) Stanowczo sprzeciwiam się urządzaniu w biurze wszelkich konferencji osobisto-prywatnych nie mających nic wspólnego z urzędowaniem oraz urządzaniu wszelkiego rodzaju rozrywek-zabawek-itp. Sprawy takie kwalifikują się na doniesienie do Biura Prezydjalnego.

4) Stwierdzam, że P.T. Panowie stosunkowo do obszernego zakresu swego działania jako urzędnicy Komisarjatu, albo wcale albo mało pracują poza suchą formą załatwiania płynnych aktów. Brak jakiegokolwiek zainteresowania się z zakresu obowiązków a który to zakres jest bardzo obszerny. Dla tego też zarządzam, aby każdy z Panów odcinek swój obwodowy starał się doprowadzić do wzorowego porządku przez częste odwiedzanie miejsc, które częstej obecności wymagają. Niezawodnie wynikną z takich wizyt częste doniesienia do Wydziału tego czy owego na opornych celem usunięcia zła lub wykonanie przepisów ogólnych.
W tym kierunku jest dotąd bardzo słabe zainteresowanie. Urzędowanie na zewnątrz może się rozpocząć juz nawet o 8godz. zaś w żadnym wypadku nie powini Panowie wychodzić z biura później jak o 9.

5) Następnie żądam stanowczo oddawania mi załatwionych aktów codziennie a nie dopiero po kilku dniach.

6) W końcu proszę nie wyręczać się woźnym w sprawach, które bezwarunkowo winien załatwić urzędnik sam na miejscu. Obniża to urzędnika moralnie przyczem relacjonuje sprawę, której nie zna i nic dziwnego, że akta z Wydziałów wracają. Podając powyższe upraszam do tego się zastosować

Z akt magistrackich pismo skierowane w 1930 r. przez komisarza Obwodu I Stefana Nowakowskiego do podległego mu personelu komisariatu w sprawie doskonalenia urzędniczej postawy i działań; w tym samym roku w obszernym elaboracie-sprawozdaniu z pracy komisariatu jego przełożony zawarł postulaty co do usprawnienia struktur i funkcjonowania Magistratu – w roku następnym już nie był w służbie magistrackiej, zaś w kolejnym roku zmarł
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4614, nlb)

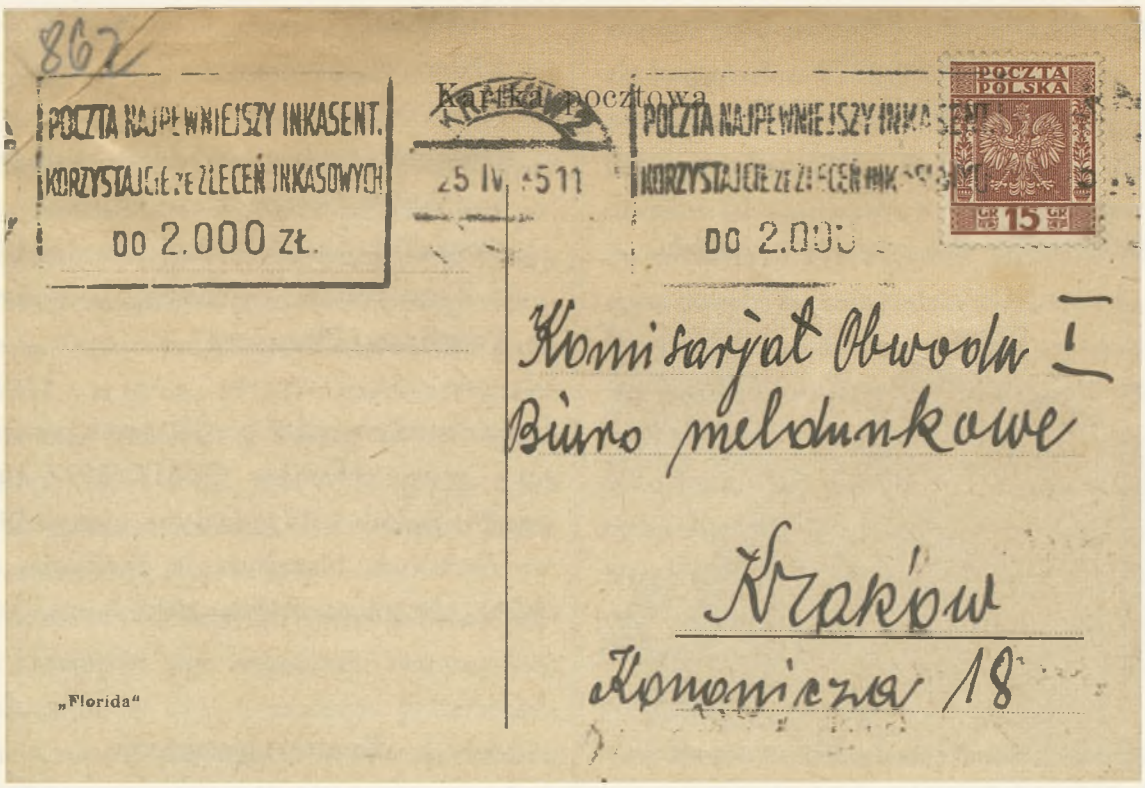

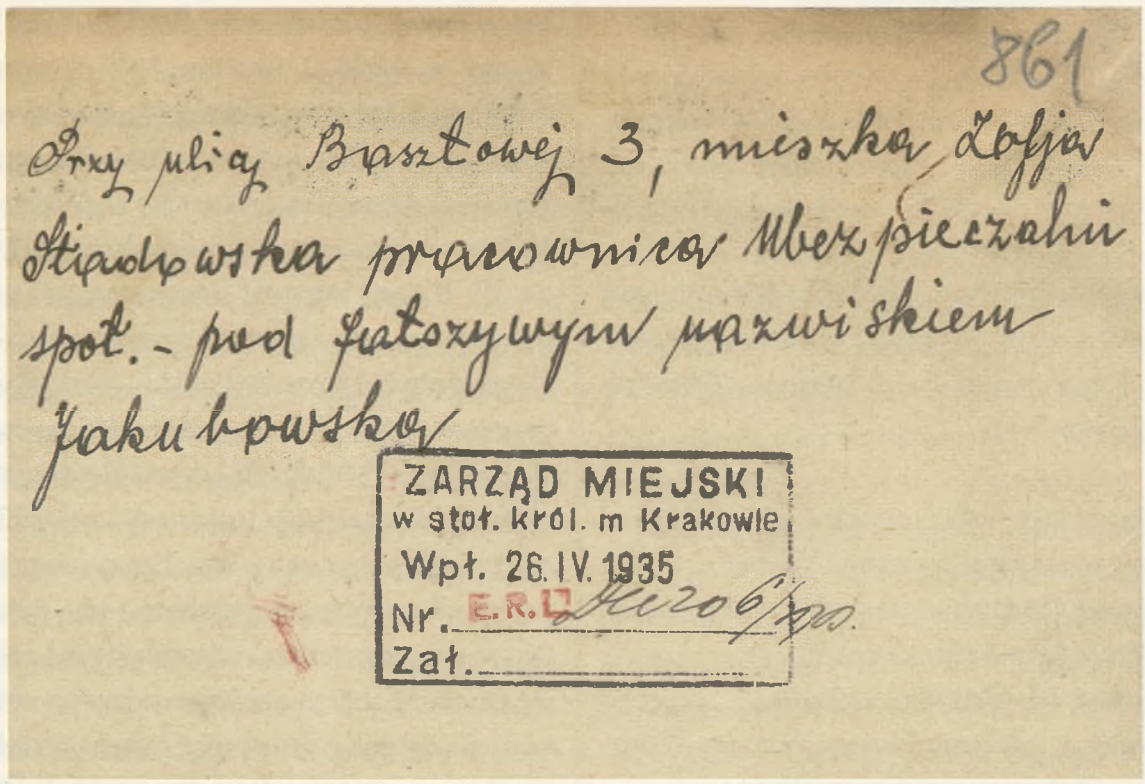

Na anonimowe wsparcie od życzliwych osób każda władza w każdym czasie mogła i nadal może liczyć. Tutaj ślad obywatelskiej pomocy udzielonej w 1935 r. Biuru Meldunkowemu prowadzonemu przez Miejski Komisariat Obwodu I
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5383, s. 861–863)

Trzynasty podział terytorialny Krakowa – na 6 obwodów (1.01.1938–1.06.1941)

Orientacyjny plan konturowy podziału

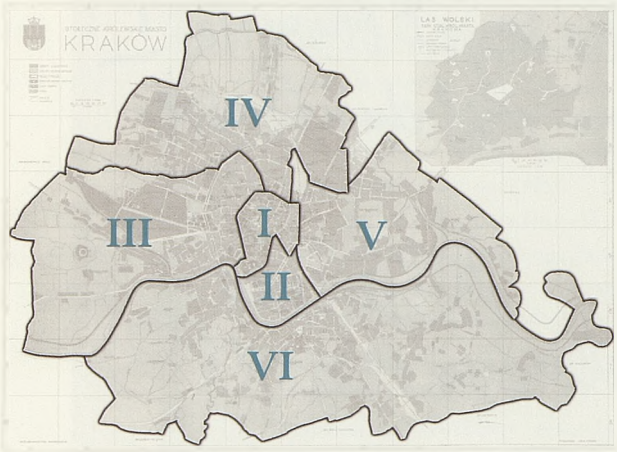

Plan konturowy podziału na obwody w latach 1938–1941 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 572

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. obwodów, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

Obwód I (dzielnica centralna – śródmiejska ze starym miastem, Wawelem i Wesołą)
Obwód II (dzielnica centralna – kazimierska z Kazimierzem i Stradomiem)
Obwód III (dzielnica zachodnia – zwierzyniecka z Piaskiem, Nowym Światem, Półwsiem, Zwierzyńcem i Czarną Wsią)
Obwód IV (dzielnica północna – kleparska z Nową Wsią, Łobzowem, Krowodrzą, Kleparzem i Warszawskim)
Obwód V (dzielnica wschodnia – grzegórzecka z Wesołą, Grzegórzkami i Dąbiem)
Obwód VI (dzielnica południowa – podgórska z Zakrzówkiem, Dębnikami, Ludwinowem, Podgórzem i Płaszowem)

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic obwodów: GUMK 1937, nr 12, poz. 84; okólnik nr 49 prezydenta miasta z 1937 r., w: Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. StGrK 100, nlb oraz *Wykaz* 1939, *passim*.

Kontekst historyczny

Był to krótki, zaledwie trzyipółroczny okres, brzemienny w skutki. 1 września 1939 r. wybuchła druga wojna światowa, a klęska obronnej kampanii wrześniowej oddała kraj pod niemiecką okupację. Kraków stał się stolicą utworzonej 12 października 1939 r. z części terytoriów polskich niewcielonych do III Rzeszy jednostki administracyjno-terytorialnej pod nazwą Generalne Gubernatorstwo dla Okupowanych Obszarów Polskich (*Generalgouvernement*, w skrócie GG). Z władz miejskich pozostawiono Zarząd Miejski, ale już pod kierownictwem niemieckim, z kolejnymi starostami miejskimi pełniącymi rolę prezydenta miasta. Samo miasto i substancję urbanistyczną potraktowano jako dziedzictwo ze starogermańskim rodowodem, stąd polityka inwestowania w jego rozwój – jednym z efektów tego była decyzja o ponad trzykrotnym powiększeniu obszaru miasta, zrealizowana w połowie 1941 r.

Podstawa podziału na 6 obwodów, czas obowiązywania

Zmniejszenie liczby obwodów z 9 do 6, co w ujęciu historycznym stanowiło nowy, trzynasty już podział administracyjny miasta, nastąpiło w wyniku wdrożenia zarządzenia Zarządu Miejskiego w Stołecznym Królewskim Mieście Krakowie z 20 grudnia 1937 r. nr gł. org. 131/37 *o podziale terytorialnym miasta Krakowa na obwody administracyjne* (DzRMK 1937, nr 12, poz. 84). Zgodnie z § 3 tego zarządzenia wchodziło ono w życie z dniem 1 stycznia 1938 r. (*vide* s. 185).

Podział ten obowiązywał jeszcze w trakcie okupacji niemieckiej, jego wygaśnięcie związane było z dokonanym w 1941 r. znacznym poszerzeniem granic Krakowa, skutkującym nowym spojrzeniem na siatkę wewnętrznego, administracyjnego podziału miasta. Włączenie do Krakowa nowych terenów, a tym samym określenie jego nowych granic, nastąpiło dekretem kierownika Głównego Wydziału Spraw Wewnętrznych w Rządzie Generalnego Gubernatorstwa z 28 maja 1941 r. *o włączeniach do miasta Krakau (Krakowa)*. Zgodnie z postanowieniem ust. I tego dekretu regulacja weszła w życie z dniem 1 czerwca 1941 r. (DzRGG 1941, nr 51, s. 321–323). Dekret ten w ust. V stanowił: *Szefowi Okręgu w Krakau (Krakowie) porucza się wykonanie niniejszego dekretu. Obowiązkiem jego jest w szczególności – 1) całkowite przystosowanie obwodów administracyjnych poszczególnych gałęzi administracji do nowego podziału obszaru.* Trudno przesądzić, czy ta delegacja dla szefa Okręgu stanowiła podstawę do wprowadzenia nowego podziału administracyjnego – ogólnego na obwody stanowiące dzielnice administracyjne miasta czy też dotyczyła wyłącznie podziałów administracyjnych – specjalnych, tzw. branżowych, ograniczonych do określonego wycinka administracji. Nie natrafiono w szczątkowych zbiorach dokumentów miejskich z okresu okupacji na akt bezpośrednio kreujący podział miasta na 10 obwodów, zachowały się natomiast dokumenty pochodzące już z lipca 1941 r., kierowane do 10 obwodów miejskich lub generowane z ich poziomu. Bez względu zatem na to, na jakiej podstawie i jaki niemiecki organ powołał do życia podział administracyjny Krakowa na 10 obwodów, przyjąć należy, że podział ten wprowadzony został z tym samym dniem, z którym nabrało mocy poszerzerzenie granic Krakowa, to jest z dniem 1 czerwca 1941 r. – ten umowny termin byłby więc zatem jednocześnie umownym terminem wygaśnięcia podziału dotychczas obowiązującego, o którym tutaj mowa.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Cztery kolejne podziały terytorialne miasta, obowiązujące w latach 1855–1937, były jednorodne, znajdowały swoje korzenie w pierwszym, wprowadzonym w 1855 r. podziale na 3 obwody. Podziały wprowadzone w latach 1910 (na 4 obwody) i 1915 (na 5 obwodów) były tylko zmianami ilościowymi dyktowanymi ewolucją powierzchni miasta. Natomiast podział miasta z roku 1928 (na 9 obwodów) był z kolei wynikiem prostego podziału jednego z poprzednio wprowadzonych obwodów.

Symbolem tej jednorodności niech będzie pierwotny trzon wszystkich 4 podziałów, w postaci Obwodów I, II i III – w zasadzie bez zmienionych granic, w takim samym kształcie od roku 1855 do roku 1937.

Nowy podział terytorialny miasta wprowadzony z dniem 1 stycznia 1938 r., obejmujący 6 jednostek podziału – obwodów, nie był wynikiem zmiany powierzchni miasta, którego obszar nadal wynosił 49,5 km^2 (w roku 1938 miasto liczyło

ok. 251 000 mieszkańców). Nie nawiązywał także do 4 podziałów poprzednich, o których wspomniano wyżej. Był wynikiem nowego, świeżego spojrzenia na powierzchnię miasta. Kierunek wewnętrznego podziału tej powierzchni na dzielnice – obwody nie był obciążony przeszłością, lecz zgodny z racjonalnymi kryteriami. U podstaw takiego spojrzenia legła zapewne wdrażana od 1934 r. reorganizacja władz miejskich, zgodnie z postanowieniami przywoływanej wyżej „ustawy scaleniowej". W roku 1936 Zarząd Miejski przesądził, że w nowym modelu zarządzania miastem istotniejszą niż do tej pory rolę mają odgrywać zlokalizowane w dzielnicach – obwodach urzędy szczebla dzielnicowego. Dotychczasowe komisariaty obwodowe postanowiono przekształcić w miejskie urzędy obwodowe wyposażone w szerszy zakres działania i uprawnienia. Uznano, że dla tej koncepcji podział miasta na dotychczasowych 9 obwodów stanowi zbyt daleko idące rozdrobnienie; przyjęto, iż podział na 6 jednostek będzie optymalny. Poniżej jednostki tego podziału z powierzchniami opisanymi poprzez dzielnice katastralne (szczegółowy przebieg granic podano niżej, w podrozdz. *Varia*).

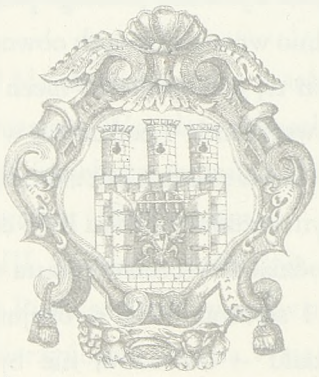

Dzielnice administracyjne – obwody	Dzielnice katastralne
Obwód I	Dz. kat. I Śródmieście
	Dz. kat. II Wawel
	Dz. kat. VI Wesoła (cz.)
Obwód II	Dz. kat. VII Stradom
	Dz. kat. VIII Kazimierz
Obwód III	Dz. kat. III Nowy Świat
	Dz. kat. IV Piasek
	Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie
	Dz. kat. XIII Zwierzyniec
	Dz. kat. XIV Czarna Wieś
Obwód IV	Dz. kat. V Kleparz
	Dz. kat. XV Nowa Wieś
	Dz. kat. XVI Łobzów
	Dz. kat. XVII Krowodrza
	Dz. kat. XVIII Warszawskie
Obwód V	Dz. kat. VI Wesoła (cz.)
	Dz. kat. XIX Grzegórzki
	Dz. kat. XX Dąbie
Obwód VI	Dz. kat. IX Ludwinów
	Dz. kat. X Zakrzówek
	Dz. kat. XI Dębniki
	Dz. kat. XXI Płaszów
	Dz. kat. XXII Podgórze

Zwraca uwagę, że po raz pierwszy od roku 1816 stare miasto w obrębie Plant nie zostało podzielone między różne dzielnice – obwody, lecz ponownie stało się dzielnicową całością, co więcej, wzmocnioną terenem przyległym (w tym przypadku częścią terenu dzielnicy katastralnej Wesoła) – i tak już co do zasady pozostanie do czasów nam współczesnych. Podobnie na trwałe już Wawel powrócił do dzielnicy – obwodu śródmiejskiego; zerwano

z długo trwającym, sztucznym połączeniem Zamku w jeden obwód ze Stradomiem i Kazimierzem. Zadecydowano też, że cała część miasta po prawej stronie Wisły będzie stanowiła jedną dzielnicę – obwód. Wyraźnie w tej siatce podziału utworzyły się dwie dzielnice – obwody „wewnętrzne", a to I ze Śródmieściem, Wawelem i częścią Wesołej oraz II z Kazimierzem i Stradomiem. Pozostałe cztery dzielnice – obwody, od III do VI, stały się „zewnętrznymi", przylegającymi do granic miasta. Dla tych właśnie dzielnic – obwodów, powierzchniowo o wiele większych od tych „wewnętrznych", ustanowiono obszary ekspozyturalne ze zlokalizowanymi w nich ekspozyturami właściwego miejskiego urzędu obwodowego. Obrazuje to poniższe zestawienie:

Obwód	Obszary obwodów dla ekspozytur miejskich urzędów obwodowych	Dzielnice katastralne
Obwód III	Obszar Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego III	Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie; Dz. kat. XIII Zwierzyniec
Obwód IV	Obszar Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego IV	Dz. kat. XV Nowa Wieś; Dz. kat. XVI Łobzów
Obwód V	Obszar Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego V	Dz. kat. XIX Grzegórzki; Dz. kat. XX Dąbie
Obwód VI	Obszar Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI	Dz. kat. X Zakrzówek; Dz. kat. XI Dębniki
	Obszar Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI	Dz. kat. XXI Płaszów

Prawny charakter podziału, ustrój obwodu, zwierzchnik obwodu

W omówieniu poprzedniego podziału miasta na 9 obwodów wskazano na rozpoczęcie procesu przygotowywania, a nawet wdrażania nowej koncepcji dzielnic – obwodów miejskich oraz ich zwierzchności, w tym Miejskich Urzędów Obwodowych z kierownikami na czele. Wszystko to już pod rządami przywoływanej wcześniej „ustawy scaleniowej" i pod kierunkiem funkcjonującego od 1934 r. Zarządu Miejskiego, który zastąpił dawny Magistrat.

Nie dokonując jeszcze zmian w samym podziale terytorialnym miasta, już od roku 1936 zaczęto przystosowywać obwody do planowanej siatki podziału miasta, który to proces zakończono w połowie 1938 r., gdy wszedł w życie nowy podział. Rozłożenie tych zmian na okres półtoraroczny i zmiany w raz przyjętych rozwiązaniach spowodowały pewne zamieszanie, także na płaszczyźnie formalnej – jest to widoczne w poniższym zestawieniu ukazującym kroki tej reorganizacji:

- zarządzenie prezydenta miasta z 14 grudnia 1936 r. *w sprawie utworzenia M. Urzędu Obwodowego I* – z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1937 r. (DUMK 1936, nr 12, poz. 78); aktem tym zniesiono jednocześnie dotychczasowe Miejskie Komisariaty Obwodów IV i VI; ponowna regulacja w tym przedmiocie poniżej;
- obwieszczenie Zarządu Miejskiego z 11 stycznia 1937 r. *o utworzeniu Miejskiego Urzędu Ob-*

wodowego I dla dzielnic [katastralnych] *miasta IX, X, XI, XXI i XXII oraz zniesieniu Komisariatów Obwodu IV i V* – bez określenia terminu wejścia w życie (DUMK 1937, nr 1, poz. 1); aktem jak niżej numer tego Urzędu zostanie zmieniony z I na VI;

- zarządzenie Zarządu Miejskiego z 20 grudnia 1937 r. *o utworzeniu Miejskich Urzędów Obwodowych I i II* – z mocą obowiązywania od 1 stycznia 1938 r. (DUMK 1937, nr 12, poz. 86); aktem tym zniesiono jednocześnie dotychczasowe Miejskie Komisariaty Obwodów I i III;
- zarządzenie prezydenta miasta z 15 maja 1938 r. *o utworzeniu Miejskiego Urzędu Obwodowego IV* – z terminem obowiązywania od 1 czerwca 1938 r. (DUMK 1938, nr 6, poz. 43); aktem tym zniesiono jednocześnie dotychczasowe Miejskie Komisariaty Obwodów VII i VIII;
- obwieszczenie Zarządu Miejskiego z 27 czerwca 1938 r. *o utworzeniu Miejskiego Urzędu Obwodowego V* – z mocą obowiązywania od 1 lipca 1938 r. (DUMK 1938, nr 7–8, poz. 48); aktem tym zniesiono jednocześnie dotychczasowe Miejskie Komisariaty Obwodów II i IX.

Finalnie w 1938 r. w miejsce dotychczasowej struktury w dawnym podziale na 9 obwodów z komisarzami obwodowymi i miejskimi komisariatami obwodów powstało w nowej siatce podziału na 6 obwodów 6 miejskich urzędów obwodowych z kierownikami na czele. Do tego powołano 5 ekspozytur miejskich urzędów obwodowych, po jednej dla Obwodów II, IV i V oraz dwie dla Obwodu VI z kierownikami ekspozytur podległymi właściwemu sobie kierownikowi miejskiego urzędu obwodowego.

Decydujące znaczenie dla nowej struktury w obwodach miało zarządzenie Zarządu Miejskiego z 28 listopada 1936 r. *o organizacji i zakresie działania Miejskich Urzędów Obwodowych* (GUMK 1936, nr 12, poz. 77) – weszło ono w życie po dokonaniu nowego podziału miasta. Zarządzenie to w § 2 stanowiło: *Na obszarze każdego Obwodu sprawuje Miejski Urząd Obwodowy czynności administracyjne* [...]. *Na czele Urzędu stoi kierownik M. Urzędu Obw. Miejskie Urzędy Obwodowe podlegają: a) pod względem organizacyjnym i personalnym Dyrektorowi Zarządu Miejskiego, b) pod względem administracyjnym – właściwym Wydziałom Zarządu Miejskiego.* I dalej w § 6 (1): *Ekspozytury M. Urzędów Obw. są służbowo podporządkowane kierownikom dotyczących Urzędów Obw., którzy wykonują kontrolę nad czynnościami Ekspozytur i są odpowiedzialni za ich prawidłowy tok urzędowania.*

Wydzielono 4 grupy zadań składających się na zakres działania miejskich urzędów obwodowych (§ 9). I tak:

- Ogólne zadania natury administracyjno-gospodarczej na terenie obwodu, do których należały:
  - piecza nad obwodem i troska o jego potrzeby w zakresie urządzeń bezpieczeństwa, zdrowia publicznego, urządzeń komunikacyjnych itp.,
  - inicjatywa w kierunku zaspokajania tych potrzeb,
  - czuwanie nad przestrzeganiem przez ludność przepisów administracyjnych i podejmowanie kroków w celu usunięcia stanów faktycznych sprzecznych z tymi przepisami lub grożących bezpośrednio niebezpieczeństwem naruszenia interesu publicznego,
  - utrzymywania w ewidencji danych statystycznych w odniesieniu do obwodu (§ 10).
- Sprawy przekazane Miejskim Urzędom Obwodowym do bezpośredniego samodzielnego załatwiania, a to: (1) gospodarcze, (2) targo-

we, (3) sanitarno-porządkowe, (4) budowlane, (5) drogowe, (6) przemysłowe, (7) wojskowe, (8) inne (§ 11). W kolejnych paragrafach szczegółowo rozpisano zadania w obrębie każdej z tych dziedzin (§§ 12–18), wśród „innych" ujęto także wydawanie szeregu urzędowych świadectw i poświadczeń (§ 19).

- Sprawy przekazane Miejskim Urzędom Obwodowym w charakterze organów pomocniczych (§ 20), w zakresie:
  - służby informacyjnej (§ 21), tu m.in. badanie stanów faktycznych za żądanie wydziałów Zarządu Miejskiego,
  - służby wykonawczej (§ 22), tu m.in. na polecenie wydziałów wykonywanie zarządzonych środków przymusowych,
  - służby nadzorczej (§ 23), tu m.in. na żądanie Wydziału Budowlanego wykonywanie pomocniczego nadzoru budowlanego,
  - inne czynności pomocnicze (§ 24), wśród nich: ~ prowadzenie dzienników podawczych dla całego Zarządu Miejskiego, ~ w zakresie podatkowym, ~ w sprawach przemysłowych, ~ wojskowych, ~ w zakresie ewidencji ludności, ~ w zakresie poboru danin i należności gminnych, ~ w zakresie opieki społecznej, ~ w zakresie opieki nad zabytkami, ogrodami i zieleńcami oraz ochrony przyrody, ~ dla celów statystycznych oraz innych celów i potrzeb urzędowych (wszystkie te punkty szczegółowo rozpisane).
- Inne zadania miejskich urzędów obwodowych – zlecone przez prezydenta lub dyrektora Zarządu Miejskiego (§ 25).

Osobno ujęto uprawnienie do wydawania decyzji w trybie postępowania administracyjnego z możliwością zastosowania egzekucyjnych środków przymusu dla ich wykonania oraz w postępowaniu administracyjno-karnym do orzekania w formie nakazów karnych w sprawach o przekroczenia przepisów porządkowych Zarządu Miejskiego, ze sprzeciwem wobec nakazu kierowanym do Starostwa Grodzkiego (§§ 27–30).

W celu realizacji tak szerokiego zakresu działania przewidziano wówczas dla Miejskiego Urzędu Obwodowego I obsadę personalną w następującym składzie: 1 urzędnik prawno-administracyjny jako kierownik Urzędu, 1 urzędnik administracyjny jako referent, 5 urzędników administracyjnych w służbie zewnętrznej, 1 urzędnik kancelaryjny dla przyjmowania meldunków oraz czynności kancelaryjnych, 1 urzędnik kancelaryjny dla czynności kancelaryjnych łącznie z przepisywaniem na maszynie, 4 niższych funkcjonariuszy dla obsługi kancelarii i doręczeń, 2 sanitariuszy i 3 polowych. Ponadto 2 lekarzy z ramienia Wydziału Zdrowia oraz 1 urzędnik techniczny z ramienia Wydziału Budowlanego.

Tak zakreślona pozycja miejskich urzędów obwodowych co do zasady przetrwała aż do roku 1951 (w końcowym okresie obowiązywania w Krakowie podziałów opartych na obwodach, tj. w latach 1951–1954, pozycję tę już ograniczano, niejako „wygaszając" podział na obwody i przygotowując pole do wprowadzenia całkowicie nowego podziału terytorialnego miasta – na 6 dzielnic administracyjnych będących jednostkami zasadniczego podziału kraju).

Varia

ODCISKI PIECZĘCI 6 MIEJSKICH URZĘDÓW OBWODOWYCH OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1938–1941		
OBWÓD	DO OKUPACJI 1939 R.	OD OKUPACJI 1939 R.
Obwód I	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE M. URZĄD OBWODOWY I.	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt I
Obwód II	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE M. URZĄD OBWODOWY II.	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt II
Obwód III	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE M. URZĄD OBWODOWY III.	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt III
Obwód IV	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE M. URZĄD OBWODOWY IV.	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt IV
Obwód V	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE M. URZĄD OBWODOWY V.	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt V
Obwód VI	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE M. URZĄD OBWODOWY II.	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt VI

Z początkiem okupacji stosowano dotychczasowe pieczęcie, dostosowane do nowej nazwy miasta Krakowa poprzez usunięcie skrótów przymiotników „stołeczne, królewskie". Przykłady:

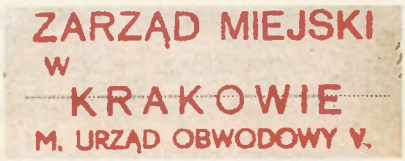

Następnie przejściowo wprowadzono pieczęcie dwujęzyczne. Przykłady:

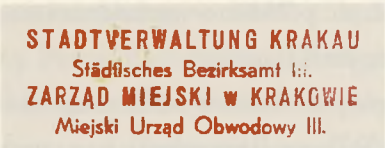

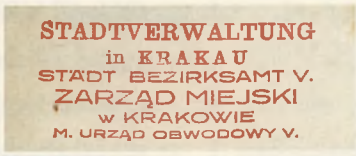

(Odciski pieczęci z dokumentów znajdujących się w zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie oraz Archiwum Zakładowego Urzędu Miasta Krakowa)

GAZETA URZĘDOWA

ZARZĄDU MIEJSKIEGO W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE

31 GRUDNIA 1937 R. Nr 12 ROCZNIK LVIII.

84.

OKÓLNIK nr 49

zawierający zarządzenie Zarządu Miejskiego w stoł. król. mieście Krakowie z dnia 20 grudnia 1937 r. Nr Gł. Org. 131/37 o podziale terytorium miasta Krakowa na obwody administracyjne.

Na podstawie art. 46 ust. (1) i (2) ustawy z dnia 23 marca 1933 o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. nr 35 poz. 294), §§ 15, 17 i 18 statutu organizacyjnego Urzędów, Wydziałów i Biur Zarządu Miejskiego w st. kr. m. Krakowie oraz § 1 zarządzenia Zarządu Miejskiego w st. kr. m. Krakowie z dnia 28 listopada 1936 r. nr Gł. Org. 42/36 o organizacji i zakresie działania Miejskich Urzędów Obwodowych, zarządza się co następuje:

§ 1.

Dla celów administracji miejskiej tak własnego jak i poruczonego zakresu działania dzieli się miasto Kraków na sześć obwodów administracyjnych.

§ 2.

(1) Granice obwodu I biegną:

Ulicami: św. Gertrudy, Starowiślną, Dietla, Morsztynowską, zachodnią granicą plantu kolejowego do ul. Lubicz, południową jezdnią ul. Lubicz, ul. Basztową, Dunajewskiego, Podwale, Straszewskiego, Podzamcze do prawego brzegu Wisły na wprost wylotu ul. Podzamcze, prawym brzegiem Wisły do punktu na wprost wylotu ul. Bernardyńskiej, ul. Bernardyńską, południową granicą pl. Bernardyńskiego do ul. św. Gertrudy.

(2) Granice obwodu II biegną ulicami: św. Gertrudy, Starowiślną, Dietla, zachodnią granicą plantu kolejowego do przyczółka mostu kolejowego na prawym brzegu Wisły, prawym brzegiem Wisły do punktu na wprost wylotu ul. Bernardyńskiej, ul. Bernardyńską, południową granicą pl. Bernardyńskiego do ul. św. Gertrudy.

(3) Granice obwodu III biegną ulicami: Krowoderską, Basztową, Dunajewskiego, Podwale, Straszewskiego, Podzamcze do prawego brzegu Wisły na wprost wylotu ul. Podzamcze, prawym brzegiem Wisły do granicy miasta, granicą miasta, północną granicą Dzielnicy XIV Czarna Wieś, ul. Szopena, Lea, Aleją Słowackiego do ul. Krowoderskiej.

(4) Granice obwodu IV biegną ulicami: Krowoderską, Basztową, środkową jezdnią ul. Lubjcz, tylną zachodnią linią zabudowania ul. Bosackiej, ulicami Lubomirskiego, Mogilską, I Osiedle Oficerskie do granicy miasta, granicą miasta, północną granicą Dzielnicy XIV Czarna Wieś, ul. Szopena, Lea, Aleją Słowackiego do ul. Krowoderskiej.

(5) Granice obwodu V biegną ulicami: Lubicz od wiaduktu kolejowego, tylną zachodnią linią zabudowania ul. Bosackiej, ulicami Lubomirskiego, Mogilską, I Osiedle Oficerskie, granicą miasta do prawego brzegu Wisły, prawym brzegiem Wisły włącznie do południowego przyczółka mostu kolejowego, zachodnią granicą plantu kolejowego do ul. Lubicz.

(6) Obwód VI obejmuje terytorium miasta po prawym brzegu Wisły.

§ 3.

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1938 r.

Prezydent miasta:
Dr Mieczysław Kaplicki wł. r.

Szczegółowe granice nowych obwodów ustanowionych zarządzeniem Zarządu Miasta z 20 grudnia 1937 r. z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1938 r. (GUMK 1937, nr 12, poz. 84)

Czternasty podział terytorialny Krakowa – na 10 obwodów (1.06.1941–25.05.1951)

Orientacyjny plan konturowy podziału

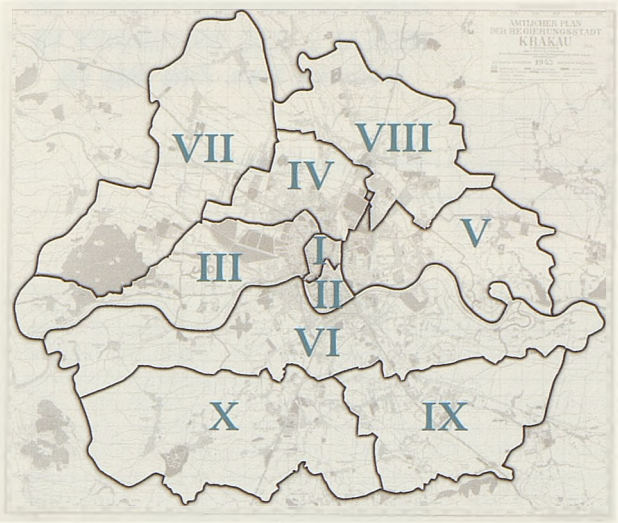

Plan konturowy podziału na obwody w latach 1941–1951 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 601

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. obwodów, oznaczonych cyframi rzymskimi, w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo: plan *Kraków* w: *Sprawozdanie* 1945 oraz *Urzędowy wykaz* 1944.

Obwód I (Śródmieście z Wawelem i częścią Wesołej)
Obwód II (Kazimierz ze Stradomiem)
Obwód III (część zachodnia miasta od Piasku i Nowego Świata po Bielany)
Obwód IV (Nowa Wieś, Łobzów, Krowodrza, Kleparz, część Warszawskiego)
Obwód V (część Wesołej, Grzegórzki, Dąbie, Czyżyny i Łęg)
Obwód VI (pas od Kostrza do Rybitw, z Podgórzem)
Obwód VII (część północno-zachodnia miasta od Toń po Wolę Justowską)
Obwód VIII (część północno-wschodnia miasta od Witkowic po Rakowice)
Obwód IX (część południowo-wschodnia miasta od Piasków Wlk. po Bieżanów)
Obwód X (część południowo-zachodnia miasta od Kurdwanowa po Skotniki)

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic obwodów: Fiderkiewicz 1945, *passim*.

Kontekst historyczny

Lata 1941–1951 dzielą się na dwa brzemienne w skutki okresy, rozdzielone cezurą roku 1945. Pierwszy to trwająca druga wojna światowa i hitlerowska okupacja kraju, zarówno wojskowa, jak i cywilna. Nadana Krakowowi jeszcze w 1939 r. pozycja miasta głównego dla jednostki administracyjno-terytorialnej pod nazwą Generalne Gubernatorstwo nie uległa zmianie, pozostawał on pod niemiecką administracją. Odzyskanie wolności, dla Krakowa wyznaczone datą 18 stycznia 1945 r., otwarło na arenie państwowej czas walki o ideologiczno-polityczne i ustrojowe oblicze odbudowywanej ze zniszczeń wojennych Polski. Ustalenia konferencji jałtańskiej i uznanie przez zwycięskie państwa Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej przesądziły o pozostaniu Polski w ukształtowanej wcześniejszymi działaniami wojennymi strefie bezpośredniego wpływu Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Faktyczne przejmowanie władzy w kraju oraz stworzenie legitymacji do jej sprawowania poprzez oficjalne wyniki referendum ludowego (tzw. *3 x tak*) z 1946 r. i wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 1947 r. postawiły u rządów lewicę związaną z ZSRR, na czele z Polską Partią Robotniczą, przekształconą w 1948 r. w Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą. Ideologicznie Polska, jako Rzeczpospolita Polska, skierowana na drogę budowy socjalizmu, ustrojowo miała się rządzić w ramach tzw. demokracji ludowej realizującej ustrojową zasadę centralizmu demokratycznego. Początek lat 50. XX w. przyniósł utrwalenie centralistycznego modelu władzy, uwieńczonego uchwaleniem w roku 1952 ustawy konstytucyjnej otwierającej czasy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Podstawa podziału na 10 obwodów, czas obowiązywania

Nowy podział miasta z większą niż do tej pory liczbą jednostek podziału był wynikiem poszerzenia granic Krakowa. Włączenie nowych terenów w obręb miasta nastąpiło dekretem kierownika Głównego Wydziału Spraw Wewnętrznych w Rządzie Generalnego Gubernatorstwa z 28 maja 1941 r. *o włączeniach do miasta Krakau (Krakowa)*, wchodzącym w życie z dniem 1 czerwca 1941 r. (DzRGG 1941, nr 51, s. 321–323). Dekret ten poruczał szefowi krakowskiego Okręgu *przystosowanie obwodów administracyjnych poszczególnych gałęzi administracji do nowego podziału obszaru*. Na tej podstawie, choć możliwe są również inne przesłanki, dokonano nowego podziału ogólnego – do aktu powołującego 10 obwodów, przy szczątkowych archiwaliach z tego okresu, nie dotarto. Zachowały się natomiast dokumenty pochodzące z lipca 1941 r., z których wynika, że już w tym miesiącu obowiązywał podział na 10 obwodów. W tej sytuacji należy przyjąć, że został on wprowadzony z tym samym dniem, z którym nabrało mocy poszerzerzenie granic Krakowa, to jest z dniem 1 czerwca 1941 r.

Podział terytorium miasta na 10 obwodów zniesiono ustanowieniem w poszerzonych od strony wschodniej granicach Krakowa nowej jednostki podziału (pod nazwą „dzielnica"), a to Dzielnicy Nowa Huta. Jednostkę tę powołano uchwałą nr 205 Rady Ministrów z 17 marca 1951 r. *w sprawie utworzenia dzielnicy Nowa Huta w Krakowie* (M.P. 1951, nr A-43, poz. 544). Regulacja ta zgodnie z jej § 9 wchodziła w życie z dniem ogłoszenia, co nastąpiło 26 maja 1951 r. Zatem obowiązujący do tej pory podział terytorialny miasta na 10 obwodów wygasł z dniem 25 maja 1951 r.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

W 1939 r. Kraków liczył sobie 49,5 km² oraz ok. 259 000 mieszkańców. Dokonane na mocy przywołanego wyżej dekretu z 28 maja 1941 r. przyłączenie sąsiadujących z miastem gmin zwiększyło obszar miasta do 165,3 km², natomiast liczba ludności wzrosła do ok. 321 000 mieszkańców. Powierzchnia Krakowa wzrosła więc ponad trzykrotnie.

Porównanie relacji między poprzednim, trzynastym podziałem wewnętrznym miasta, a nowym, wprowadzonym w roku 1941 podziałem czternastym pozwala dostrzec zasadę, jaką przyjęto przy opracowywaniu nowej siatki podziału miasta w jego nowych granicach.

Dawnych 6 obwodów	Nowych 10 obwodów w relacji do dawnych 6 obwodów
Obwód I „staromiejski"	Obwód I taki sam
Obwód II „kazimierski"	Obwód II taki sam
Obwód III „zwierzyniecki"	Obwód III przedłużony na zachód, do nowej granicy miasta
Obwód IV „kleparski"	Obwód IV taki sam, z korektą*
Obwód V „grzegórzecki"	Obwód V przedłużony na wschód, do nowej granicy miasta
Obwód VI „podgórski"	Obwód VI przedłużony na zachód i wschód, do nowej granicy miasta
	Obwód VII nowy, „bronowicki"
	Obwód VIIII nowy, „prądnicki"
	Obwód IX nowy, „borkowski"
	Obwód X nowy, „prokocimski"

* Korekta dotyczyła przesunięcia fragmentu dz. kat. Warszawskie z Obwodu IV do Obwodu V.
Uwaga: określenia w cudzysłowach własne, tylko dla orientacji w położeniu obwodów.

Podział wewnętrzny miasta z 1938 r. nie został więc w roku 1941 zanegowany, stał się podstawą do rozbudowy struktury w nowych granicach miejskich. Numeracje dawnych 6 obwodów pozostawiono bez zmian, Obwody I, II i IV w zasadzie pozostawiono w identycznych granicach jak w roku 1938, natomiast obszary Obwodów III, V i VI powiększono o sąsiadujące, nowo przyłączone do miasta tereny. Do tej podstawy dodano 4 nowe obwody, oznaczając je numerami VII–X; objęły one pozostałe włączone w granice Krakowa obszary. W ten sposób podzielono Kraków na 10 obwodów.

Poniżej jednostki nowego podziału wewnętrznego miasta z powierzchniami opisanymi poprzez dzielnice katastralne.

Dzielnice administracyjne – obwody	Dzielnice katastralne
Obwód I	Dz. kat. I Śródmieście; Dz. kat. II Wawel; Dz. kat. VI Wesoła (cz.)
Obwód II	Dz. kat. VII Stradom; Dz. kat. VIII Kazimierz
Obwód III	Dz. kat. III Nowy Świat; Dz. kat. IV Piasek; Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie; Dz. kat. XIII Zwierzyniec; Dz. kat. XIV Czarna Wieś; Dz. kat. XXXI Przegorzały; Dz. kat. XXXII Bielany
Obwód IV	Dz. kat. V Kleparz; Dz. kat. XV Nowa Wieś; Dz. kat. XVI Łobzów; Dz. kat. XVII Krowodrza; Dz. kat. XVIII Warszawskie (cz.)
Obwód V	Dz. kat. VI Wesoła (cz.); Dz. kat. XVIII Warszawskie (cz.); Dz. kat. XIX Grzegórzki; Dz. kat. XX Dąbie; Dz. kat. XLIV Czyżyny; Dz. kat. XLV Łęg
Obwód VI	Dz. kat. IX Ludwinów; Dz. kat. X Zakrzówek; Dz. kat. XI Dębniki; Dz. kat. XXI Płaszów; Dz. kat. XXII Podgórze; Dz. kat. XXVIII Pychowice; Dz. kat. XXIX Bodzów; Dz. kat. XXX Kostrze; Dz. kat. XLVI Rybitwy
Obwód VII	Dz. kat. XXXIII Wola Justowska; Dz. kat. XXXIV Chełm; Dz. kat. XXXV Bronowice Małe; Dz. kat. XXXVI Bronowice Wielkie; Dz. kat. XXXVII Tonie
Obwód VIII	Dz. kat. XXXVIII Prądnik Biały; Dz. kat. XXXIX Witkowice; Dz. kat. XL Górka Narodowa; Dz. kat. XLI Prądnik Czerwony; Dz. kat. XLII Olsza; Dz. kat. XLIII Rakowice
Obwód IX	Dz. kat. XLVII Bieżanów (miejski); Dz. kat. XLVIII Rżąka; Dz. kat. XLIX Prokocim Dz. kat. L Wola Duchacka; Dz. kat. LI Piaski Wielkie
Obwód X	Dz. kat. XXIII Łagiewniki; Dz. kat. XXIV Jugowice; Dz. kat. XXV Borek Fałęcki; Dz. kat. XXVI Kobierzyn; Dz. kat. XXVII Skotniki; Dz. kat. LII Kurdwanów

Dla 4 „dawnych" obwodów, oznaczonych numerami III–VI, utrzymano wprowadzone jeszcze w 1938 r. obszary ekspozytur miejskich urzędów obwodowych III–VI (dla Obwodu VI 2 ekspozytury, analogicznie jak wcześniej). Jednak do tych obszarów ekspozyturalnych obejmujących określone dzielnice katastralne, takie same jak poprzednio (z zastrzeżeniem korekty w przypadku Grzegórzek), dołączono tereny osiedli, czyli nie całych nowych dzielnic katastralnych utworzonych z gmin nowo przyłączonych, lecz tylko same centra tych dawnych gmin. Ten stan obrazuje poniższe zestawienie.

Obwód	Obszary obwodów dla ekspozytur miejskich urzędów obwodowych	Dzielnice katastralne i osiedla
Obwód III	Obszar Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego III	Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie; Dz. kat. XIII Zwierzyniec; Osiedla: Przegorzały i Bielany
Obwód IV	Obszar Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego IV	Dz. kat. XV Nowa Wieś; Dz. kat. XVI Łobzów
Obwód V	Obszar Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego V	Dz. kat. XIX Grzegórzki (cz. płd.-wsch.); Dz. kat. XX Dąbie; Osiedla: Czyżyny, Łęg
Obwód VI	Obszar Ekspozytury VI/1 Miejskiego Urzędu Obwodowego VI	Dz. kat. XXI Płaszów; Osiedle Rybitwy
	Obszar Ekspozytury VI/2 Miejskiego Urzędu Obwodowego VI	Dz. kat. X Zakrzówek; Dz. kat. XI Dębniki; Osiedla: Kostrze, Bodzów, Pychowice

Prawny charakter podziału, ustrój obwodu, zwierzchnik obwodu

Podział wewnętrzny miasta na 10 obwodów nie pociągał za sobą regulacji zmieniających ukształtowany już wcześniej charakter – nadal był to podział administracyjny, pomocniczy, takie też były jednostki tego podziału i ulokowana w nich zwierzchność.

Miejskie urzędy obwodowe nadal funkcjonowały w ramach nieodbiegających od wytyczonych przywoływanym w omówieniu poprzedniego etapu zarządzeniem Zarządu Miejskiego z 28 listopada 1936 r. *o organizacji i zakresie działania miejskich urzędów obwodowych* – z sankcją i modyfikacjami wprowadzanymi przez okupanta.

Reorganizacja aparatu urzędniczego podległego Zarządowi Miejskiemu nastąpiła w październiku 1941 r. – likwidowano m.in. wydziały, a ich zadania przekazywano nowo powstałym urzędom, wchodzącym z kolei w skład utworzonych wówczas nowych jednostek organizacyjnych w postaci decernatów. Reorganizacja ta inaczej uplasowała miejskie urzędy obwodowe w strukturze Zarządu Miejskiego. Weszły one w skład Decernatu III o nazwie *Allgemeine Verwaltung* (Zarząd Ogólny), od czerwca 1942 r. skupiającego 3 referaty: *Hauptamt mit 10 Bezirskämtern* (Urząd Główny z 10 Urzędami Obwodowymi), *Statistischesamt* (Urząd Statystyczny) oraz *Rechnungsprüfungsamt* (Urząd Kontroli).

W roku 1942 obsada urzędnicza w miejskich urzędach obwodowych przedstawiała się następująco:

Liczba etatów w miejskich urzędach obwodowych według stanu w roku 1942			
urząd	etaty	urząd	etaty
Miejski Urząd Obwodowy I	18	Miejski Urząd Obwodowy VI Ekspozytura I Ekspozytura II	26 7 4
Miejski Urząd Obwodowy II	22	Miejski Urząd Obwodowy VII	25
Miejski Urząd Obwodowy III Ekspozytura	24 10	Miejski Urząd Obwodowy VIII	24
Miejski Urząd Obwodowy IV Ekspozytura	17 10	Miejski Urząd Obwodowy IX	20
Miejski Urząd Obwodowy V Ekspozytura	21 8	Miejski Urząd Obwodowy X	24
Łącznie 260 etatów			

W obwodach obejmujących nowo przyłączone tereny wyodrębniono sołectwa, a w strukturze wewnętrznej miejskich urzędów obwodowych pojawili się sołtysi – postacie znane w swoich dawnych gminach, które teraz stały się częścią Krakowa.

Wyodrębnione w ramach obwodów sołectwa z sołtysami w strukturach macierzystych miejskich urzędów obwodowych stan w roku 1942			Odesłanie do postaci w *Poczet* 2015
Obwód III	sołectwo Bielany sołectwo Przegorzały	sołtys Tomasz Pudlik sołtys Andrzej Marchewka	*Poczet* 2015, s. 264 *Poczet* 2015, s. 450
Obwód V	sołectwo Czyżyny sołectwo Łęg	sołtys Andrzej Malinowski sołtys Tomasz Radoszek	*Poczet* 2015, s. 332 *Poczet* 2015, s. 392
Obwód VI	sołectwo Bodzów sołectwo Kostrze sołectwo Pychowice sołectwo Rybitwy	sołtys Henryk Szczypczyk sołtys Andrzej Marcinkowski sołtys Jan Dubiel sołtys Andrzej Chwaja	*Poczet* 2015, s. 272 *Poczet* 2015, s. 364 *Poczet* 2015, s. 458 *Poczet* 2015, s. 474
Obwód VII	sołectwo Chełm sołectwo Wola Justowska sołectwo Bronowice Małe sołectwo Bronowice Wielkie sołectwo Tonie	sołtys Mikołaj Poniedziałek sołtys Stanisław Konik sołtys Józef Borówka sołtys Jan Konik sołtys Wojciech Pokusa	*Poczet* 2015, s. 322 *Poczet* 2015, s. 528 *Poczet* 2015, s. 300 *Poczet* 2015, s. 314 *Poczet* 2015, s. 504
Obwód VIII	sołectwo Prądnik Czerwony sołectwo Rakowice sołectwo Prądnik Biały sołectwo Witkowice	sołtys Tomasz Łysek sołtys Józef Trzaskoś sołtys Jan Sajak sołtys Andrzej Ziętara	*Poczet* 2015, s. 430 *Poczet* 2015, s. 466 *Poczet* 2015, s. 418 *Poczet* 2015, s. 512
Obwód X	sołectwo Skotniki sołectwo Kobierzyn sołectwo Borek Fałęcki sołectwo Jugowice sołectwo Łagiewniki sołectwo Kurdwanów	sołtys Jakub Sośnicki sołtys Józef Torba sołtys Kamil Weltschek sołtys Piotr Zborowski sołtys Władysław Bułat sołtys Józef Seweryn	*Poczet* 2015, s. 494 *Poczet* 2015, s. 354 *Poczet* 2015, s. 282 *Poczet* 2015, s. 458 *Poczet* 2015, s. 382 *Poczet* 2015, s. 372

Sołtysami w nowo utworzonych sołectwach zostali w zasadzie sołtysi urzędujący w samodzielnych, do czasu przyłączenia w 1941 r. do miasta Krakowa, wsiach-gromadach podkrakowskich. Niejako „przedłużono" im zatem mandat, ale już na innych zasadach, bo w ramach obwodów miejskich, z personalnym włączeniem do struktur miejskich urzędów obwodowych, zatem magistrackich (Zarządu Miejskiego). „W zasadzie", ponieważ w przypadku Bodzowa, Chełmu i Bronowic Małych przy obsadzaniu sołectw sięgnięto nie po ostatnich sołtysów sprzed przyłączenia do Krakowa, lecz po przedostatnich. Zasadę naruszono też w sołectwach Pychowice, Jugowice i Łagiewniki, gdzie z kolei dokonano przesunięć personalnych pomiędzy ich sołtysami. Spośród 29 miejscowości włączonych w 1941 r. w granice Krakowa tylko 23 uzyskały status sołectwa w ramach obwodów miejskich z byłymi sołtysami gromadzkimi w nowej roli sołtysów w sołectwach obwodowych. W pozostałych przypadkach byli sołtysi gromad albo zostali przyjęci na etaty urzędnicze w miejskich urzędach obwodowych (np. Franciszek Augustynek z Woli Duchackiej – *Poczet* 2015, s. 520), albo ich losy ułożyły się inaczej. Sołtysi na etatach w urzędach obwodowych przetrwali do roku 1948, kiedy to prezydent miasta wydał decyzję o zmianie nazwy „sołtys" na opisowy – i bardziej malowniczy – termin „urzędnik pomocniczy służby zewnętrznej" (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-721, s. 7).

Od roku 1945, to jest od wyparcia okupanta i przywrócenia władz polskich, Zarząd Miejski, a w jego ramach miejskie urzędy obwodowe powróciły pod bezpośrednie rządy regulacji prawnych z okresu II Rzeczypospolitej, z przywoływaną już kilkakrotnie „ustawą scaleniową" z 1933 r. na czele, a z poziomu urzędów obwodowych z węzłowym dla nich, także po wielokroć już przywoływanym zarządzeniem Zarządu Miejskiego z 1936 r. *o organizacji i zakresie...*

Ten ostatni akt podlegał modyfikacjom – tytułem przykładu:

- zarządzenie z 26 września 1946 r. przekazujące miejskim urzędom obwodowym sprawy z zakresu publicznej gospodarki lokalami mieszkalnymi wraz z utworzeniem w tych urzędach osobnych referatów kwaterunkowych (GUZK 1946, nr 1–3, poz. 41);
- zarządzenie z 25 listopada 1946 r. wprowadzające zapis: *Na czele Urzędu stoi Naczelnik* – nazwa „kierownik" powróci w roku 1950 (GUZK 1946, nr 5, poz. 83);
- zarządzenie z 1 sierpnia 1947 r. dotyczące organizacji w miejskich urzędach obwodowych referatów aprowizacji (GUZM 1947, nr 10, poz. 113);
- zarządzenie z 23 grudnia 1947 r. *Instrukcja dla referatów kwaterunkowych w miejskich urzędach obwodowych* (GUZM 1947, nr 18, poz. 178).

Ważna dla pozycji miejskich urzędów obwodowych była uchwała Miejskiej Rady Narodowej w Stołecznym Królewskim Mieście Krakowie z 31 maja 1949 r. *Statut organizacyjny Biura Zarządu Miejskiego w Krakowie* (DUZM 1949, nr 10, poz. 79) – był to już okres dualizmu władz, w którym równolegle funkcjonował Zarząd Miejski wywodzący się z podstaw prawnych ukształtowanych w II Rzeczypospolitej, a jednocześnie wdrażany był system rad narodowych oparty o dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 23 listopada 1944 r. *o organizacji i zakresie działania samorządu terytorialnego* (Dz.U. 1944, nr 14, poz. 74) i kolejne regulacje dotyczące rad narodowych. W Krakowie na tej podstawie działała Miejska Rada Narodowa, podejmująca prawotwórcze uchwały.

W uchwale tej zapisano: *Bezpośrednio podlegają Prezydentowi Miasta (wiceprezydentom) urzędy obwodowe* (§ 5 ust. 3). I dalej: *Urzędy obwodowe są terenowymi jednostkami organizacyjnymi Biura Zarządu Miejskiego, obejmującymi swoją działalnością teren poszczególnych obwodów administracyjnych i podlegają pod względem organizacyjnym Naczelnikowi Wydziału Ogólno-Organizacyjnego, zaś pod względem rzeczowym poszczególnym jednostkom organizacyjnym Biura Zarządu Miejskiego w zakresie ich właściwości* (§ 8 ust. 1).

Pozycja ta uległa zmianie z wejściem w życie ustawy z 20 marca 1950 r. *o terenowych organach jednolitej władzy państwowej* (Dz.U. 1950, nr 14, poz. 130), z mocą od 13 kwietnia 1950 r. Ustawa ta likwidowała dualizm, o którym wcześniej wspomniano – jedynymi organami władzy państwowej w danej jednostce podziału terytorialnego kraju stały się rady narodowe ze swoimi prezydiami jako jedynymi organami wykonawczo-zarządzającymi na tym terenie. Było to połączenie władzy uchwałodawczej i wykonawczej w jednej organizacji o charakterze państwowym. Ustawą tą zlikwidowano ostatnie instytucje samorządowe, ukształtowane jeszcze z narodzinami autonomii galicyjskiej.

W Krakowie Zarząd Miejski został zlikwidowany, zniknął urząd prezydenta miasta. Instalacja nowych władz wykonawczo-zarządzających w postaci Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie z jego przewodniczącym na czele nastąpiła 13 czerwca 1950 r.

Już w czerwcu 1950 r. prezydium zorganizowało nową, podległą sobie strukturę, opartą o wydziały. Miejskie urzędy obwodowe, od teraz pod nazwą „urzędy obwodowe", na czele z kierownikami, a nie jak przez ostatnie lata naczelnikami tych urzędów, weszły w całości w strukturę jednego z wydziałów Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie – Wydziału Społeczno-Administracyjnego. Wcześniej struktury obwodów podlegały prezydentowi miasta, teraz podległość przyporządkowano szczeblowi niższemu, wydziałowemu. Zgodnie z uchwałą Prezydium Miejskiej Rady Narodowej z 30 czerwca 1950 r. *o zorganizowaniu wydziałów Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie i o ich tymczasowej organizacji wewnętrznej* (GUZM 1950, nr 13, poz. 96) w skład Wydziału Społeczno-Administracyjnego wchodziło 12 oddziałów: Oddział Spraw Społecznych, Oddział Administracji oraz 10 oddzielnych dla każdego obwodu oddziałów (§ 2 pkt 5). W kolejnej regulacji – uchwale Prezydium Miejskiej Rady Narodowej z 18 sierpnia 1950 r. *o tymczasowym podziale funkcji w Wydziale Społeczno-Administracyjnym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie* (GUZM 1950, nr 17, poz. 117) zapisano: *Urzędy obwodowe I do X jako terenowe oddziały Wydziału załatwiają sprawy pomocnicze i wykonawcze dla poszczególnych wydziałów (urzędów, Referatu do Spraw Wyznań) Prezydium M.R.N. na terenie poszczególnych obwodów administracyjnych* (§ 5).

Takie usytuowanie urzędów obwodowych było sprowadzeniem ich do poziomu referatu w magistrackim wydziale. W nurcie wzmacniania centralizacji zarządzania osłabiono pozycję zwierzchnictwa obwodowego.

Varia

ODCISKI PIECZĘCI 10 MIEJSKICH URZĘDÓW OBWODOWYCH OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1941–1951		
OBWÓD	DO ROKU 1945	OD ROKU 1945
Obwód I	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt I	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY I.
Obwód II	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt II	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY II.
Obwód III	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt III	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY III.
Obwód IV	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt IV	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY IV.
Obwód V	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt V	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY V.
Obwód VI	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt VI	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE Urząd Obwodowy VI.
Obwód VII	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt VII	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY VII.
Obwód VIII	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt VIII	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY VIII.
Obwód IX	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt IX	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY IX.
Obwód X	DER STADTHAUPTMANN der Stadt Krakau Hauptamt Städtisches Bezirksamt X	ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY X.

Uwaga I: w połowie 1950 r. w związku z reformą systemu władz terytorialnych i likwidacją organu wykonawczego w postaci Zarządu Miejskiego oraz zainstalowaniem w jego miejsce Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie przejściowo wprowadzono pieczęcie obrazujące podporządkowanie urzędów obwodowych temu nowemu organowi. Poniżej zachowane odciski pieczęci z tego przejściowego okresu w komplecie pochodzące z dokumentów sporządzonych we wrześniu 1950 r. Zwraca uwagę „chałupniczy" sposób wykonania tych pieczęci, sklejanych z fragmentów różnych innych, wcześniejszych pieczątek.

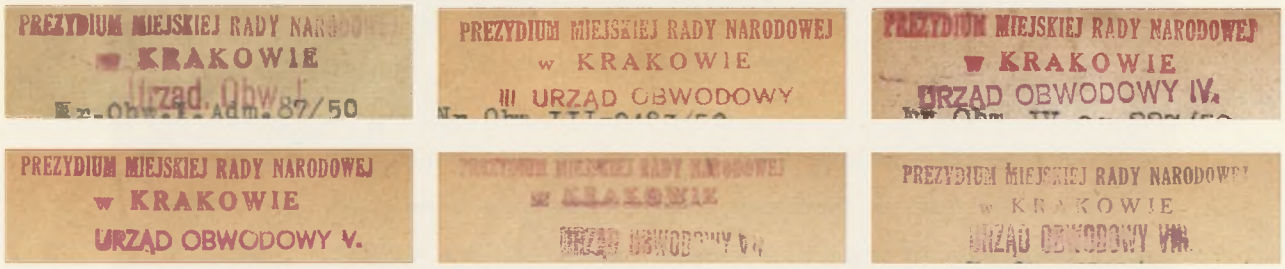

(Odciski pieczęci z dokumentów znajdujących się w zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie)

Uwaga II: z końcem 1950 r. urzędy obwodowe, znajdujące się od połowy tegoż roku, czyli od wdrożenia reformy systemu władz terytorialnych, w strukturze Wydziału Społeczno-Administracyjnego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie, otrzymały pieczęcie obrazujące to umiejscowienie – są one prezentowane dalej, w ramach kolejnego etapu podziałów terytorialnych miasta, jako że przetrwały do 1954 r. (najstarsza zachowana pochodzi z dokumentu sporządzonego w grudniu 1950 r.).

Z zasobów Archiwum Zakładowego Urzędu Miasta Krakowa pieczęć Miejskiego Urzędu Obwodowego VIII z lat powojennych, formalnie w użytku najdalej do 1950 r., kiedy to wprowadzono nowy wzór pieczęci dla urzędów obwodowych, oraz pieczęć Miejskiego Urzędu Obwodowego V z jego adresem przy ul. Rakowickiej 1; prawdopodobnie początkową treść tej pieczęci „W M." („W Miejskim") odcięto w 1950 r., gdy z nazwy urzędów obwodowych usunięto określenie „miejski" (widoki oryginalne i lustrzane odbicia).

STADTVERWALTUNG KRAKAU.
ZARZĄD MIEJSKI W KRAKOWIE.

STADTVERWALTUNG KRAKAU
Städtisches Bezirksamt
ZARZĄD MIEJSKI w KRAKOWIE
Miejski Urząd Obwodowy

Abteilung
Oddział

Verpflichtungserklärung.
Zobowiązanie służbowe.

Ich verpflichte mich, in Gehorsam gegenüber der deutschen Verwaltung meine Dienstobliegenheiten treu und gewissenhaft zu erfüllen. An einem dem ehemaligen polnischen Staat oder seinen Organen oder einer politischen Organisation geleisteten Treu- oder Diensteid oder an eine entsprechende Verpflichtung halte ich mich nicht gebunden.

Zobowiązuję się moje obowiązki służbowe w posłuszeństwie wobec niemieckiej administracji, wiernie i sumiennie wypełniać. Złożoną wobec byłego polskiego państwa lub jego organów lub wobec którejkolwiek politycznej organizacji przysięgą wierności albo przysięgą służbową lub odpowiednim zobowiązaniem służbowym nie uważam się związanym.

Krakau, den 24 Februar 1941.
Kraków, dnia 24 lutego 1941.

Unterschrift

[redacted]

in meiner Gegenwart
w mojej obecności
Amtsleiter
Kierownik Urzędu:

[redacted]

Po przejęciu Zarządu Miejskiego przez władze okupacyjne większość przedwojennego personelu urzędniczego pozostała w służbie miejskiej na swoich stanowiskach (oprócz wyższych stanowisk kierowniczych obsadzonych przez okupanta), chroniąc na swoim miejscu pracy to, co ochronić się dało; najniższą, choć oczywiście trudną, ceną było zadeklarowanie lojalności wobec nowej administracji – tu tego rodzaju akt złożony w sierpniu 1941 r. w obecności kierownika miejskiego urzędu obwodowego
(Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 3759/6392)

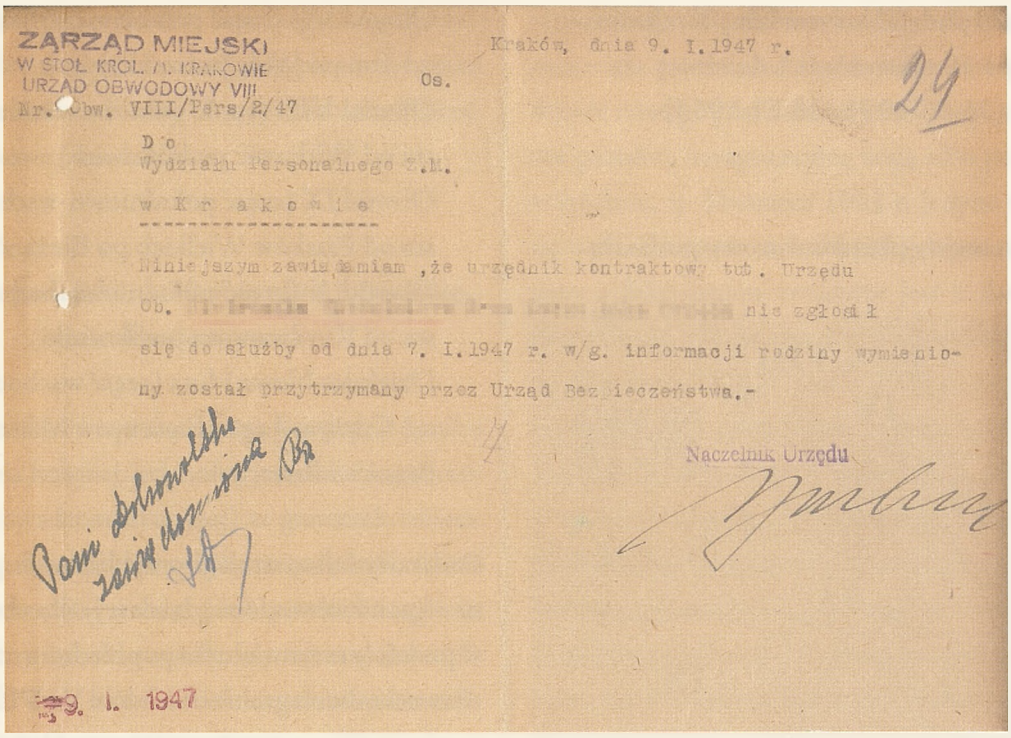

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KROL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY VIII
Nr. Obw. VIII/Pers/2/47

Kraków, dnia 9. I. 1947 r.

Os.

24

Do
Wydziału Personalnego Z.M.
w Krakowie

Niniejszym zawiadamiam, że urzędnik kontraktowy tut. Urzędu Ob. [redacted] nie zgłosił się do służby od dnia 7. I. 1947 r. w/g. informacji rodziny wymieniony został przytrzymany przez Urząd Bezpieczeństwa.-

Naczelnik Urzędu

Pani Dobrowolska zawiadomiona

9. I. 1947

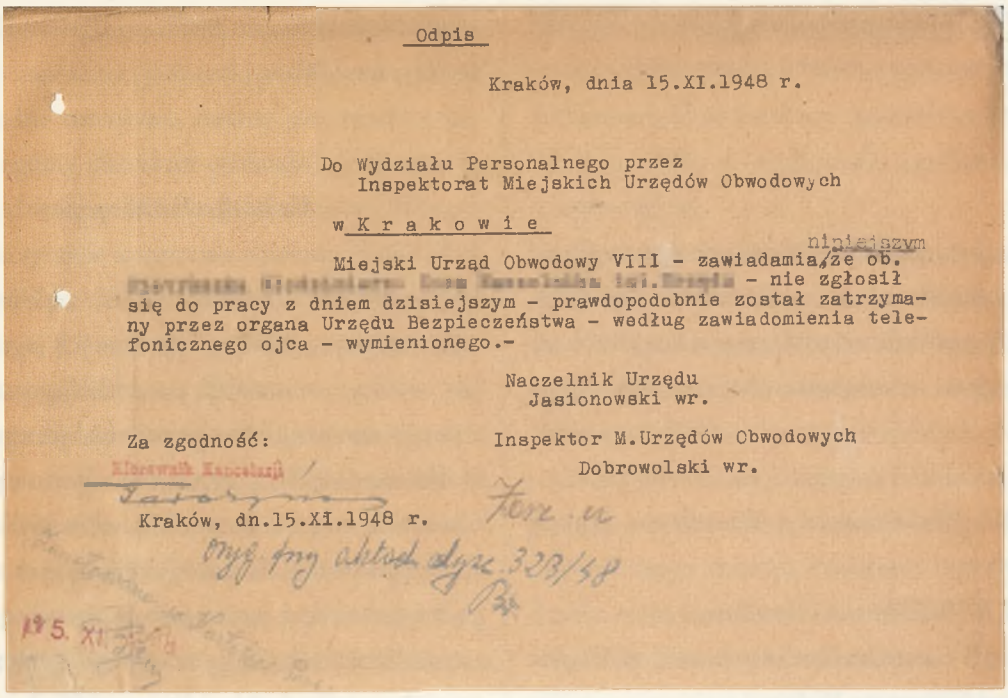

Odpis

Kraków, dnia 15.XI.1948 r.

Do Wydziału Personalnego przez
Inspektorat Miejskich Urzędów Obwodowych
w Krakowie

Miejski Urząd Obwodowy VIII - zawiadamia niniejszym, że ob. [redacted] - nie zgłosił się do pracy z dniem dzisiejszym - prawdopodobnie został zatrzymany przez organa Urzędu Bezpieczeństwa - według zawiadomienia telefonicznego ojca - wymienionego.-

Naczelnik Urzędu
Jasionowski wr.

Za zgodność:
Kierownik Kancelarji

Inspektor M.Urzędów Obwodowych
Dobrowolski wr.

Kraków, dn.15.XI.1948 r.

Oryg. przy aktach dysc. 323/48

15. XI.

W latach stalinowskich, tak jak i inni obywatele, również i pracownicy komisariatów obwodowych czasem znikali. Tak zaginął 7 stycznia 1947 r. urzędnik Obwodu VIII, który odnalazł się po 10 dniach. Zniknął również 15 listopada następnego roku, także i wtedy udało mu się powrócić (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 3749/397)

Piętnasty podział terytorialny Krakowa – na 10 obwodów i 1 dzielnicę (26.05.1951–28.11.1954)

Orientacyjny plan konturowy podziału

Plan konturowy podziału na obwody i dzielnicę w latach 1951–1954 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 664

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. obwodów i dzielnicy, oznaczonych cyframi rzymskimi i nazwą własną, co do obwodów w kolejności ówcześnie przyjętej urzędowo:

Obwód I (Śródmieście z Wawelem i częścią Wesołej)
Obwód II (Kazimierz i Stradom)
Obwód III (część zachodnia miasta od Piasku i Nowego Świata po Bielany)
Obwód IV (Nowa Wieś, Łobzów, Krowodrza, Kleparz, część Warszawskiego)
Obwód V (część Wesołej, Grzegórzki i Dąbie)
Obwód VI (pas od Kostrza do Rybitw, z Podgórzem)
Obwód VII (część północno-zachodnia miasta od Toń po Wolę Justowską)
Obwód VIII (część północno-wschodnia miasta od Witkowic po Rakowice)
Obwód IX (część południowo-wschodnia miasta od Piasków Wielkich po Bieżanów)
Obwód X (część południowo-zachodnia miasta od Kurdwanowa po Skotniki)
Dzielnica Nowa Huta (część wschodnia miasta od Czyżyn, Łęgu, Bieńczyc i Mistrzejowic po Branice i Ruszczę)

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic obwodów i dzielnicy: dla obwodów jak w podziale terytorialnym poprzednim, z korektami dla wschodnich granic obwodów V i VIII; dla tychże granic Obwodów V i VIII oraz Dzielnicy Nowa Huta M.P. 1951, nr A-43, poz. 544 i Dz.U. 1950, nr 57, poz. 508.

Kontekst historyczny

Był to krótki, kilkuletni okres, zapisany wdrażaniem ustawy z 1950 r. *o terenowych organach jednolitej władzy państwowej*, przekreślającej ostatnie instytucje samorządowe przetrwałe jeszcze z okresu II Rzeczypospolitej oraz uchwaleniem przez Sejm Ustawodawczy 22 lipca 1952 r. Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej zrywającej z zasadą trójpodziału władz i ustrojowo wprowadzającej zasadę „centralizmu demokratycznego". W Krakowie władzę przejęła już Rada Narodowa m. Krakowa i Prezydium tej Rady, wygaszane były struktury 10 obwodów w związku z planowanym od 1954 r. podziałem miasta na 6 dzielnic administracyjnych o statusie równym gminom. Pierwsza z tych dzielnic powstała już w 1951 r. – Dzielnica Nowa Huta, obejmująca tereny

nowo powstałego kombinatu metalurgicznego (wówczas im. Włodzimierza Lenina) oraz planowanej jako samodzielne miasto Nowej Huty, ostatecznie włączonej do Krakowa jako dzielnica.

Podstawa podziału na 10 obwodów i dzielnicę, czas obowiązywania

Nowy podział wewnętrzny miasta powstał w wyniku ustanowienia kolejnej, jedenastej jednostki terytorialnej (dzielnicy administracyjnej) w granicach miasta. Powstała ona na terenach przyłączonych do Krakowa od jego wschodniej strony, gdzie powstał kombinat metalurgiczny i wielkie osiedle, czy też zespół osiedli, pod nazwą „Nowa Huta". Dzielnica ta ustrojowo miała inny charakter niż nadal funkcjonujących 10 obwodów, ale dla samego podziału terytorialnego miasta nie miało to znaczenia (jednostki podziału nie muszą być jednorodne ustrojowo, istotny jest aspekt przestrzenny i ogólny charakter podziału). Jednostkę tę powołano uchwałą nr 205 Rady Ministrów z 17 marca 1951 r. *w sprawie utworzenia dzielnicy Nowa Huta w Krakowie* (M.P. 1951, nr A-43, poz. 544). Regulacja ta zgodnie z jej § 9 wchodziła w życie z dniem ogłoszenia, co nastąpiło 26 maja 1951 r.

Tu uwaga dodatkowa odnośnie do terminu wejścia w życie nowego, obejmującego Dzielnicę Nowa Huta, podziału miasta. Otóż termin ten wobec zapisu przywołanego wyżej § 9 uchwały nr 205 Rady Ministrów w zestawieniu z datą wydania podaną na winiecie Monitora Polskiego nr A-43, w którym uchwałę tę opublikowano, jest jednoznaczny – to 26 maja 1951 r. Ale oprócz tej strony formalnej wcześniej, 31 marca 1951 r., odbyła się pierwsza sesja Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta. Jeżeli więc miała miejsce sesja dzielnicowa, to musiała istnieć dzielnica jako jednostka podziału terytorialnego miasta, a z kolei jeżeli taka dzielnica zaistniała, to oznaczałoby to jednocześnie wprowadzenie nowego podziału terytorialnego miasta jeszcze przed tą inauguracyjną sesją albo przynajmniej w jej dniu, tj. 31 marca 1951 r. Jedyne nasuwające się wytłumaczenie tej kolizji między stanami prawnym a faktycznym związane jest z datą podjęcia przez Radę Ministrów przywoływanej tu uchwały nr 205. Podjęto ją 17 marca 1951 r., a opublikowano dopiero po ponad dwóch miesiącach, 26 maja. Wydaje się wprawdzie, że uchwała ta wchodziła w życie z dniem jej opublikowania, jednak dla podjęcia działań faktycznych uznano za wystarczające samo jej uchwalenie 17 marca, bez oczekiwania na formalną publikację. Nie było to zgodne z prawem i jako takie nie może być w tym tomie podstawą dla datowania zaistnienia piętnastego podziału terytorialnego miasta. Przyjmuje się tu zatem datę prawno-formalną 26 maja 1951 r., czyniąc zastrzeżenie, że faktycznie podział ten zaistniał co najmniej już 31 marca 1951 r., czyli przed jego formalnym wejściem w życie.

Siatka podziału terytorialnego miasta obejmowała teraz 11 jednostek, w tym 10 pod nazwą „obwód" i 1 pod nazwą „dzielnica". Powstanie Dzielnicy Nowa Huta było zwiastunem i wyprzedzeniem zmiany podziału miasta na 6 dzielnic. Nastąpiło to z chwilą powołania kolejnych 5 dzielnic wraz z istniejącą już Dzielnicą Nowa Huta pokrywających obszar całego miasta. Podstawą tego nowego podziału stała się uchwała nr 33/IV/54 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie z 6 października 1954 r. *w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice* (DUWRNwK 1954, nr 11, poz. 51). Zgodnie z § 2 tej uchwały wchodziła ona w życie z dniem ogłoszenia, czyli 29 listopada 1954 r. Zatem podział miasta na 10 obwodów i 1 dzielnicę wygasł 28 listopada 1954 r.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

W 1941 r., po ponad trzykrotnym powiększeniu obszaru miasta, liczyło ono 165,3 km² (z orientacyjną liczbą ok. 321 000 mieszkańców). Po przyłączeniu do Krakowa w 1951 r. wschodnich terenów stanowiących główny obszar tworzonej Dzielnicy Nowa Huta powierzchnia miasta wzrosła do 229,9 km² (liczba mieszkańców wynosiła wówczas ok. 355 000). Podstawą zmiany powierzchni miasta stanowiło rozporządzenie Rady Ministrów z 14 grudnia 1950 r. w sprawie zmiany granic miasta Krakowa (Dz.U. 1950, nr 57, poz. 508) – rozporządzenie to weszło w życie z dniem 1 stycznia 1951 r.

Do istniejącego od 1941 r. podziału miasta na 10 obwodów w roku 1951 w odniesieniu do granic tych obwodów wprowadzono tylko jedną istotną korektę: z Obwodu V wyłączono tereny dzielnic katastralnych XLIV Czyżyny oraz XLV Łęg – objął je obszar Dzielnicy Nowa Huta. Z kolei przebieg granic Dzielnicy Nowa Huta został opisany w przywołanej wyżej uchwale nr 205 Rady Ministrów z 1951 r. ustanawiającej tę dzielnicę – wraz ze wspomnianym już rozporządzeniem Rady Ministrów z 14 grudnia 1950 r. akt ten został opublikowany w niniejszym tomie na s. 689.

Poniżej zestawienie jednostek nowego podziału wewnętrznego miasta na 10 obwodów i 1 dzielnicę z powierzchniami opisanymi poprzez dzielnice katastralne.

Dzielnice administracyjne – obwody	Dzielnice katastralne
Obwód I	Dz. kat. I Śródmieście; Dz. kat. II Wawel; Dz. kat. VI Wesoła (cz.)
Obwód II	Dz. kat. VII Stradom; Dz. kat. VIII Kazimierz
Obwód III	Dz. kat. III Nowy Świat; Dz. kat. IV Piasek; Dz. kat. XII Półwsie Zwierzynieckie; Dz. kat. XIII Zwierzyniec; Dz. kat. XIV Czarna Wieś; Dz. kat. XXXI Przegorzały; Dz. kat. XXXII Bielany
Obwód IV	Dz. kat. V Kleparz; Dz. kat. XV Nowa Wieś; Dz. kat. XVI Łobzów; Dz. kat. XVII Krowodrza; Dz. kat. XVIII Warszawskie (cz.)
Obwód V	Dz. kat. VI Wesoła (cz.); Dz. kat. XVIII Warszawskie (cz.); Dz. kat. XIX Grzegórzki; Dz. kat. XX Dąbie
Obwód VI	Dz. kat. IX Ludwinów; Dz. kat. X Zakrzówek; Dz. kat. XI Dębniki; Dz. kat. XXI Płaszów; Dz. kat. XXII Podgórze; Dz. kat. XXVIII Pychowice; Dz. kat. XXIX Bodzów; Dz. kat. XXX Kostrze; Dz. kat. XLVI Rybitwy
Obwód VII	Dz. kat. XXXIII Wola Justowska; Dz. kat. XXXIV Chełm; Dz. kat. XXXV Bronowice Małe; Dz. kat. XXXVI Bronowice Wielkie; Dz. kat. XXXVII Tonie

Obwód VIII	Dz. kat. XXXVIII Prądnik Biały; Dz. kat. XXXIX Witkowice; Dz. kat. XL Górka Narodowa; Dz. kat. XLI Prądnik Czerwony; Dz. kat. XLII Olsza; Dz. kat. XLIII Rakowice
Obwód IX	Dz. kat. XLVII Bieżanów (miejski); Dz. kat. XLVIII Rżąka; Dz. kat. XLIX Prokocim; Dz. kat. L Wola Duchacka; Dz. kat. LI Piaski Wielkie
Obwód X	Dz. kat. XXIII Łagiewniki; Dz. kat. XXIV Jugowice; Dz. kat. XXV Borek Fałęcki; Dz. kat. XXVI Kobierzyn; Dz. kat. XXVII Skotniki; Dz. kat. LII Kurdwanów
Dzielnica Nowa Huta	Dz. kat. XLIV Czyżyny; Dz. kat. XLV Łęg; Dz. kat. LIII Mogiła; Dz. kat. LIV Bieńczyce; Dz. kat. LV Mistrzejowice; Dz. kat. LVI Zesławice; Dz. kat. LVII Kantorowice; Dz. kat. LVIII Krzesławice; Dz. kat. LIX Grębałów; Dz. kat. LX Lubocza; Dz. kat. LXI Wadów; Dz. kat. LXII Pleszów; Dz. kat. LXIII Ruszcza; Dz. kat. LXIV Branice

Prawny charakter podziału, ustrój obwodu i dzielnicy, zwierzchnik obwodu i dzielnicy

Podział na 10 obwodów i 1 dzielnicę był podziałem typowo przejściowym. Już przywoływana wcześniej ustawa z 20 marca 1950 r. *o terenowych organach jednolitej władzy państwowej* przewidywała utworzenie „dzielnic większych miast" jako struktur przestrzennych jednolitych dla całego kraju. Rzecz całą szczegółowo już uregulowała uchwała nr 195 Rady Ministrów z 17 marca 1951 r. *Instrukcja nr 15 w sprawie podziału większych miast na dzielnice oraz zakresu działania dzielnicowych rad narodowych i ich organów* (M.P. 1951, nr A-43, poz. 543). Wprawdzie instrukcja ta nie nakazywała utworzenia w większych miastach dzielnic, dawała jednak ramy prawne na takie okoliczności, było więc oczywiste, że dotychczasowe obwody jeszcze z XIX-wiecznym rodowodem przejdą do historii, skoro władza centralna już przedstawiała nowy model. Rok 1951 przyniósł jednak utworzenie w Krakowie tylko 1 dzielnicy, takiej, która mogła powstać „na ugorze" – Dzielnicy Nowa Huta. Utworzenie kolejnych jednostek wymagało kilkuletniego okresu przygotowawczego dla osadzenia nowych struktur w zastanej rzeczywistości bez perturbacji dla funkcjonowania miasta.

Urzędy obwodowe funkcjonowały zatem nadal na wprowadzonych w 1950 r. nowych zasadach obniżających ich pozycję – omówiono to w ramach opisu etapu poprzedniego, obejmującego czternasty podział miasta na 10 obwodów. Dodać można, że funkcjonowanie to przebiegało w ramach postępującej centralizacji – przykładem było wprowadzenie przy powoływaniu kierowników urzędów obwodowych przez Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie obowiązku uzyskania przez to ostatnie uprzedniej akceptacji kandydata ze strony Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie.

Natomiast powołana do życia kolejna jednostka wewnętrznego podziału miasta – Dzielnica Nowa Huta, była *novum*. Przywołana wyżej *Instrukcja nr 15*... przewidywała: *W celu większego powiąza-*

nia terenowych organów jednolitej władzy państwowej z masami pracującymi oraz sprawniejszego zaspakajania potrzeb ludności – miasta liczące ponad 100.000 mieszkańców mogą być dzielone na dzielnice (§ 1 ust. 1). Dopuszczono tworzenie dzielnic obejmujących obszar całego miasta, ale także dzielnicy tylko w obrębie wydzielonej części miasta – tak właśnie się stało w 1951 r. w Krakowie. O podziale miasta na dzielnice stanowiła wojewódzka rada narodowa na wniosek miejskiej rady narodowej, ale uchwała w tym przedmiocie wymagała zgody Prezydium Rządu.

Jednostki podziału wewnętrznego miast, jakimi były dzielnice wprowadzone przepisami powszechnie obowiązującymi wówczas w całym kraju, zlokalizowane zostały w strukturze podziału terytorialnego kraju na szczeblu podstawowym, najniższym, na którym znajdowały się gminy. W nich usytuowano organy władzy w postaci pochodzących z lokalnych wyborów rad narodowych oraz organy wykonawczo-zarządzające w postaci prezydiów tych rad przez te rady powoływanych. Były to organy władzy i administracji państwowej szczebla podstawowego, dla dzielnic równego szczeblowi gminnemu.

I tak *Instrukcja nr 15...* stanowiła: *Dzielnicowa rada narodowa jest terenowym organem jednolitej władzy państwowej w dzielnicy, który* [...] *realizuje pod kierownictwem miejskiej rady narodowej jej zadania na obszarze dzielnicy* (§ 6). I dalej: *Prezydium dzielnicowej rady narodowej jest jej organem wykonawczym i zarządzającym; sprawuje ono w dzielnicy funkcje wykonawcze władzy państwowej* [...] *działając stosownie do uchwał swojej rady oraz zgodnie z wytycznymi i instrukcjami prezydium miejskiej rady narodowej* (§ 13 ust. 1). Ten ostatni zapis ukazuje wprowadzoną wcześniej ustawą z 20 marca 1950 r. *o terenowych organach jednolitej władzy państwowej* nową regułę podwójnego podporządkowania organów wykonawczych: „w poziomie" macierzystej radzie narodowej, a „w pionie" prezydium rady narodowej wyższego szczebla. Między innymi w ten sposób realizowano systemową, polityczno-ustrojową zasadę centralizmu demokratycznego: wskazane wyżej powiązanie „poziome" miało realizować element demokratyczny, natomiast powiązanie „pionowe" – element centralistyczny. W takiej pozycji było prezydium rady, złożone z przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, sekretarza i w miarę potrzeby członków prezydium (§ 16 ust. 1).

Obszar działania władz dzielnicowych najogólniej można określić jako sprawowanie roli gospodarza na swoim terenie, ale w zakresie limitowanym prawem oraz przekazaniem spraw i kompetencji przez radę narodową szczebla wyższego. Normy prawne wykluczyły na szczeblu dzielnicowym: (1) wydawanie przepisów prawnych; (2) stanowienie o terenowych daninach, opłatach i świadczeniach; (3) prowadzenie mających ogólnomiejskie znaczenie przedsiębiorstw komunalnych i zakładów użyteczności publicznej; (4) dysponowanie terenami, nieruchomościami, urządzeniami itp. mającymi ogólnomiejskie znaczenie (*Instrukcja nr 15...*, § 9 ust. 2).

Natomiast określenie spraw przekazanych przez radę wyższego szczebla na gruncie krakowskim rozwiązano w drodze uchwały Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie z 20 kwietnia 1951 r. *o podstawach tymczasowego rozgraniczenia zakresu działania Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie z zakresem działania Dzielnicowej Rady Narodowej w Nowej Hucie* (DUWRNwK 1951, nr 10, poz. 97, § 6). Uchwała niniejsza weszła w życie natychmiast, z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 1951 r.

W szczegółach odsyłając do tych regulacji, tutaj najogólniej zakreśla się obszary działania władz Dzielnicy Nowa Huta poprzez ukazanie ich wewnętrznej struktury. Struktura ta została określo-

na w akcie kreującym dzielnice, czyli w przywoływanej na wstępie uchwale nr 205 Rady Ministrów z 17 marca 1951 r. *w sprawie utworzenia dzielnicy Nowa Huta w Krakowie*. I tak Dzielnicowa Rada Narodowa Nowa Huta działała poprzez komisje stałe: (1) oświaty i kultury; (2) zdrowia i stanu sanitarnego; (3) handlu i drobnej wytwórczości; (4) budownictwa; (5) pracy i zatrudnienia; (6) gospodarki komunalnej i mieszkaniowej; (7) porządku publicznego (§ 2). Z kolei Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta działało w ramach oddziałów: (1) ogólnego; (2) finansowego; (3) społeczno-administracyjnego; (4) gospodarki komunalnej i mieszkaniowej; oraz w ramach referatów: (1) kadr i szkolenia; (2) oświaty i kultury; (3) zdrowia; (4) handlu i drobnej wytwórczości; (5) rolnictwa i leśnictwa; (6) komunikacyjnego; (7) pracy i zatrudnienia; (8) planowania gospodarczego (§ 4 ust. 1). Przewidziano utworzenie przez Dzielnicową Radę Narodową Nowa Huta przedsiębiorstw, a to: (1) dzielnicowego przedsiębiorstwa oczyszczania; (2) dzielnicowego zarządu nieruchomości; (3) dzielnicowego przedsiębiorstwa ogrodniczego; (4) dzielnicowego przedsiębiorstwa kwater zbiorowych dla pracowników Nowej Huty (§ 5). I jeszcze ważny parametr: *Ustala się ilość etatów osobowych Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta w 1951 r. na 76* (§ 6 ust. 1).

Obowiązujące wówczas przepisy dotyczące rad narodowych i ich prezydiów nie formułowały dla przewodniczących tych prezydiów norm odrębnych, wychodzących ponad ogólne sformułowanie, że: *Prezydium rady narodowej działa kolegialnie*, oraz że: *Rada Narodowa wybiera przewodniczącego prezydium rady narodowej, jego zastępców oraz sekretarza i członków prezydium* (art 12 ust. 2 oraz art. 13 ust. 1 ustawy z 20 marca 1950 r. *o terenowych organach*...).

Z powyższego wynika, że charakter ówczesnego, nietypowego podziału miasta na 10 obwodów i 1 dzielnicę był złożony, mieszany. W części dotyczącej 10 obwodów był to podział administracyjny, pomocniczy. Taki też charakter miały jednostki tego podziału – obwody i zwierzchność obwodowa. Natomiast jednostka podziału będąca dzielnicą miała charakter administracyjny i polityczny (stanowiła samodzielny obszar wyborczy do władzy dzielnicowej, czyli dzielnicowej rady narodowej, i reprezentacji do władz miejskich, czyli miejskiej rady narodowej) i plasowała się w kategorii jednostki o charakterze nie pomocniczym, lecz zasadniczym.

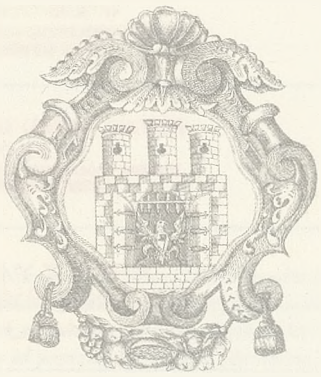

Varia

ODCISKI PIECZĘCI 10 URZĘDÓW OBWODOWYCH ORAZ DZIELNICY NOWA HUTA OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1951–1954	
Obwód I	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY I
Obwód II	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY II
Obwód III	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY III
Obwód IV	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY IV
Obwód V	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY V
Obwód VI	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY VI
Obwód VII	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY VII
Obwód VIII	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY VIII
Obwód IX	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY IX
Obwód X	PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ w KRAKOWIE WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY X
Dzielnica Nowa Huta	PREZYDIUM Dzielnicowej Rady Narodowej w NOWEJ HUCIE

(Odciski pieczęci z dokumentów znajdujących się w zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie oraz Archiwum Zakładowego Urzędu Miasta Krakowa)

Cena 15 gr Wydanie A

Echo Krakowskie

Nr 88 (1641)

Rok IV Kraków, Sobota 31 marca 1951 r.

Górnik z Bochni Julian Anioł przewodniczącym DRN w Nowej Hucie

W DNIU wczorajszym odbyła się pierwsza sesja Dzielnicowej Rady Narodowej w Nowej Hucie. Wspaniale udekorowana sala kombinatu na KGR 2 w Pleszowie szczelnie wypełniła się radnymi — robotnikami oraz licznie przybyłymi gośćmi.

Na uroczyste otwarcie obrad przybyli przedstawiciele Partii z sekretarzem KW St. Łapotem na czele oraz przewodniczący WRN — Pająk i MRN — Waligóra. Kierownictwo budowy miasta i kombinatu reprezentowali dyrektorzy — Anioła, Wlrski, Woliński i Zralek oraz czołowi przodownicy i racjonalizatorzy — Gumienny, Trębacz, Karczewski, Knapczyk i Sowiński.

Po obszernej dyskusji przeprowadzono wybory do Prezydium DRN, w wyniku których przewodniczącym Rady został Julian Anioł, syn robotnika, górnik, długoletni działacz robotniczy, od 1950 dyrektor kopalni soli w Bochni. Do Prezydium ponadto weszli Bigaj Franciszek, Daniel Franciszek, Florkow Michał i Kessler Aleksander.

Na zakończenie sesji, wśród ogromnego entuzjazmu zebranych uchwalone zostały depesze do Prezydenta Bolesława Bieruta oraz do Komitetu Centralnego PZPR.

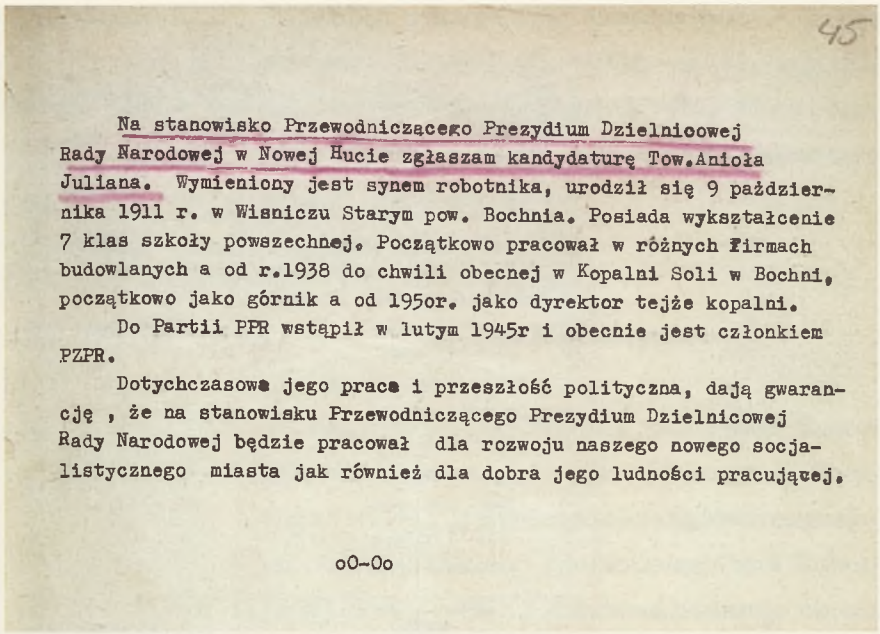
45

Na stanowisko Przewodniczącego Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej w Nowej Hucie zgłaszam kandydaturę Tow.Anioła Juliana. Wymieniony jest synem robotnika, urodził się 9 października 1911 r. w Wisniczu Starym pow. Bochnia. Posiada wykształcenie 7 klas szkoły powszechnej. Początkowo pracował w różnych firmach budowlanych a od r.1938 do chwili obecnej w Kopalni Soli w Bochni, początkowo jako górnik a od 195or. jako dyrektor tejże kopalni.

Do Partii PPR wstąpił w lutym 1945r i obecnie jest członkiem PZPR.

Dotychczasowa jego praca i przeszłość polityczna, dają gwarancję , że na stanowisku Przewodniczącego Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej będzie pracował dla rozwoju naszego nowego socjalistycznego miasta jak również dla dobra jego ludności pracującej.

oO-Oo

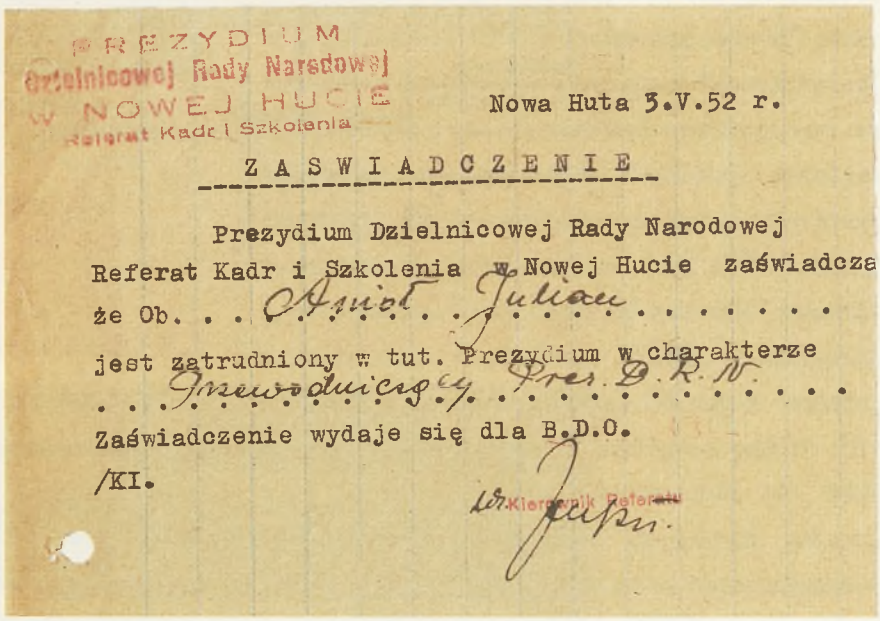
PREZYDIUM Dzielnicowej Rady Narodowej w NOWEJ HUCIE Referat Kadr i Szkolenia

Nowa Huta 3.V.52 r.

ZASWIADCZENIE

Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Referat Kadr i Szkolenia w Nowej Hucie zaświadcza że Ob. Anioł Julian jest zatrudniony w tut. Prezydium w charakterze Przewodniczący Prez. D.R.N.

Zaświadczenie wydaje się dla B.D.O.

/KI.

Kierownik Referatu

Inauguracja w 1951 r. Dzielnicowej Rady Narodowej w Nowej Hucie otwarła przejście z trwającego ponad stulecie okresu dzielnic – pomocniczych obwodów, do okresu dzielnic – zasadniczych jednostek zrównanych pozycją z gminami, które przetrwają w mieście do roku 1991. Wybór w pierwszej tego typu krakowskiej dzielnicy jej zwierzchnika zapoczątkował wdrażanie całkowicie odmiennego od poprzednich modelu administrowania częściami wielkiego miasta. Całkowite wyparcie „starego" przez „nowe" nastąpi w roku 1954, gdy wygaszonych zostanie 10 obwodów, a do Dzielnicy Nowa Huta dołączy 5 kolejnych dzielnic obejmujących już obszar całego Krakowa (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-703-2534; Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. AB Nr 3204330)

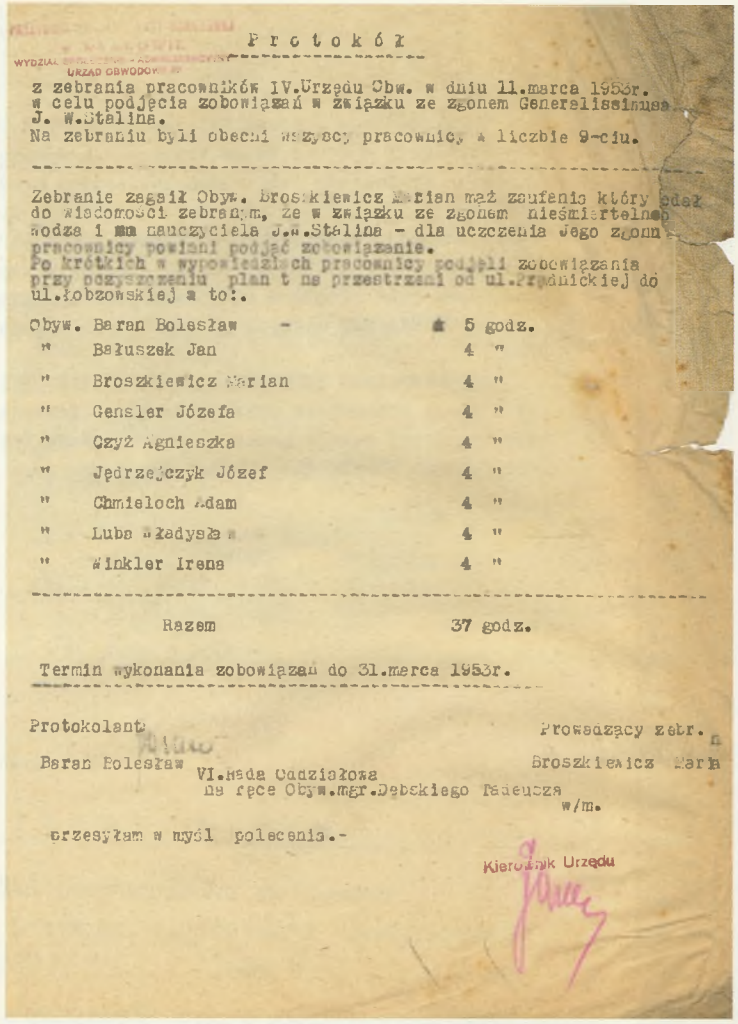

Protokół

WYDZIAŁ ... URZĄD OBWODOWY

z zebrania pracowników IV.Urzędu Obw. w dniu 11.marca 1953r. w celu podjęcia zobowiązań w związku ze zgonem Generalissimusa J. W.Stalina.
Na zebraniu byli obecni wszyscy pracownicy w liczbie 9-ciu.

Zebranie zagaił Obyw. Broszkiewicz Marian mąż zaufania który podał do wiadomości zebranym, że w związku ze zgonem nieśmiertelnego wodza i nauczyciela J.W.Stalina - dla uczczenia Jego zgonu pracownicy powinni podjąć zobowiązanie.
Po krótkich wypowiedziach pracownicy podjęli zobowiązania przy oczyszczeniu plant na przestrzeni od ul.Prądnickiej do ul.Łobzowskiej a to:.

Obyw.	Baran Bolesław -	5 godz.
"	Bałuszek Jan	4 "
"	Broszkiewicz Marian	4 "
"	Gensler Józefa	4 "
"	Czyż Agnieszka	4 "
"	Jędrzejczyk Józef	4 "
"	Chmieloch Adam	4 "
"	Luba Władysław	4 "
"	Winkler Irena	4 "
	Razem	37 godz.

Termin wykonania zobowiązań do 31.marca 1953r.

Protokolant: Baran Bolesław

Prowadzący zebr.: Broszkiewicz Marian

VI.Rada Gminiałowa
na ręce Obyw.mgr.Dębskiego Tadeusza
w/m.

przesyłam w myśl polecenia.-

Kierownik Urzędu

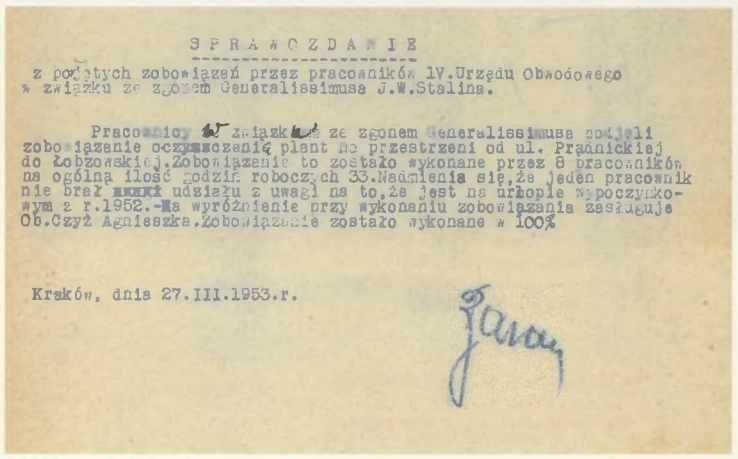

SPRAWOZDANIE

z podjętych zobowiązań przez pracowników IV.Urzędu Obwodowego w związku ze zgonem Generalissimusa J.W.Stalina.

Pracownicy w związku ze zgonem Generalissimusa podjęli zobowiązanie oczyszczenia plant na przestrzeni od ul. Prądnickiej do Łobzowskiej.Zobowiązanie to zostało wykonane przez 8 pracowników na ogólną ilość godzin roboczych 33.Nadmienia się,że jeden pracownik nie brał udziału z uwagi na to,że jest na urlopie wypoczynkowym z r.1952.-Na wyróżnienie przy wykonaniu zobowiązania zasługuje Ob.Czyż Agnieszka.Zobowiązanie zostało wykonane w 100%

Kraków, dnia 27.III.1953.r.

Lata 50. XX w. były szczytowymi pod względem nagminności podejmowanych, a ściślej wymaganych obywatelskich czy pracowniczych czynów społecznych. Okazje ku temu były wzniosłe lub prozaiczne, związane z manifestacją radości lub smutku. Z jakimi uczuciami w marcu 1953 r. pracownicy Urzędu Obwodowego IV przystąpili do uchwalonego przez „samych siebie" czynu społecznego z okazji zgonu Józefa Stalina, owiane jest tajemnicą – w każdym przypadku planty w al. Słowackiego na odcinku od ul. Prądnickiej do ul. Łobzowskiej zostały oczyszczone i obowiązkowemu rytuałowi stało się zadość, o czym raportował kierownik Urzędu Obwodowego IV Bolesław Baran
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-01-3309, nlb)

Szesnasty podział terytorialny Krakowa – na 6 dzielnic (29.11.1954–31.12.1972)

Orientacyjny plan konturowy podziału

Plan konturowy podziału na dzielnice w latach 1954–1972 według stanu na rok 1958 (po korekcie z 1957 r.) na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 694

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. dzielnic, oznaczonych nazwami własnymi, w kolejności przyjętej w akcie prawnym kreującym te dzielnice, przy jednoczesnym zachowaniu tradycyjnej pierwszej pozycji dla dzielnicy obejmującej najstarszą część miast (stąd utworzona już w 1951 r. Dzielnica Nowa Huta uplasowana została na pozycji ostatniej).

Dzielnica Stare Miasto
Dzielnica Zwierzyniec
Dzielnica Kleparz
Dzielnica Grzegórzki
Dzielnica Podgórze
Dzielnica Nowa Huta

Podstawy rekonstrukcji powierzchni – granic dzielnic: DUWRNwK 1954, nr 11, poz 51; DURNwK 1957, nr 4, poz. 21; *Plan Miasta Krakowa* wydanie z 1964 r. z granicami dzielnic oraz *Wykaz* 1956, *passim*.

Kontekst historyczny

W latach 1954–1972 Polska, jako Polska Rzeczpospolita Ludowa pod rządami konstytucji lipcowej z 1952 r., a w rzeczywistości rządów uzależnionej od ZSRR Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1948–1990), przeszła od ponurego okresu stalinizmu, przez wywołaną buntem społecznym w październiku 1956 r. polityczną „odwilż", przekształconą w opresyjny okres „gomułkowszczyzny", aż po zainicjowane krwawymi wydarzeniami na Wybrzeżu w grudniu 1970 r. otwarcie nowocześniejszego, ale niezmieniającego istoty narodowej i państwowej sprawy zależności od ZSRR okresu „gierkowskiego" (określenia od nazwisk I sekretarzy Komitetu Centralnego PZPR, Władysława Gomułki i Edwarda Gierka). Na arenie międzynarodowej Polska wraz z szeregiem państw Europy Środkowo-Wschodniej tworzyła tzw. blok wschodni – grupę państw demokracji ludowej (socjalistycznej) pod politycznym, ekonomicznym i wojskowym przywództwem ZSRR, mającym korzenie w sytuacji po drugiej wojnie światowej. Wraz z tymi państwami wchodziła w skład sojuszu polityczno-wojskowego zwanego Układem Warszawskim (Układ o Przyjaźni, Współpracy i Pomocy Wzajemnej, 1955–1991) oraz w skład Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG, 1949–1991). W najszerszej skali, obejmującej Europę, Amerykę Północną i część Azji trwała tzw. zimna wojna – rywalizacja bloków wschodniego i zachod-

niego na płaszczyznach ideologicznej, politycznej, wojskowej i gospodarczej.

Podstawa podziału na 6 dzielnic, czas obowiązywania

Podstawą nowego podziału miasta na 6 dzielnic stała się uchwała nr 33/IV/54 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie z 6 października 1954 r. *w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice* (DUWRNwK 1954, nr 11, poz. 51). Uchwała ta została podjęta w oparciu o uzyskaną uprzednio zgodę na jej treść zawartą w uchwale nr 667 Prezydium Rządu z 7 października 1954 r. *w sprawie podziału na dzielnice miasta Krakowa* (M.P. 1954, nr 111, poz. 1548). Uchwała nr 33/IV/54 jest publikowana w niniejszym tomie na s. 696.

Zgodnie z jej § 2 wchodziła ona w życie z dniem ogłoszenia, to jest 29 listopada 1954 r. Podstawę tę należy traktować łącznie z wcześniejszą regulacją, a to uchwałą nr 205 Rady Ministrów z 17 marca 1951 r. *w sprawie utworzenia dzielnicy Nowa Huta w Krakowie* (M.P. 1951, nr A-43, poz. 544). W 1951 r. powołano 1 dzielnicę, w roku 1954 kolejnych 5, co dopełniło podziału miasta na 6 wewnętrznych jednostek terytorialnych.

Przywołana uchwała nr 33/IV/54 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie, w której m.in. określono granice dzielnic, została zmieniona uchwałą nr 132 Rady Narodowej m. Krakowa z 24 października 1957 r. w sprawie zmiany granic pomiędzy dzielnicami Kleparz i Zwierzyniec (DURNmK 1957, nr 4, poz. 21).

Podział ten wygasł z końcem roku 1972 i został od początku 1973 r. zastąpiony podziałem na 4 dzielnice administracyjne. Decydująca była tu uchwała nr 154 Rady Narodowej m. Krakowa z 8 grudnia 1972 r. w *sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice* (DURNmK 1972, nr 27, poz. 115), która ustanowiła podział miasta na 4 dzielnice, stanowiąc jednocześnie w § 3: *Znosi się dzielnice: Grzegórzki, Kleparz, Stare Miasto i Zwierzyniec.* Nie zniesiono dzielnic Podgórze i Nowa Huta, jako że te pod niezmienionymi nazwami, choć w innych dzielnicowych granicach, przeszły z byłego podziału miasta na 6 dzielnic do nowego podziału na 4 dzielnice. Ustanowienie co do zasady podziału miasta na 4 dzielnice oraz zniesienie dotychczasowych 4 dzielnic było tym samym uchyleniem mocy obowiązującej podziału miasta na dawnych 6 dzielnic. Zgodnie z § 6 przywołanej tutaj uchwały weszła ona w życie z dniem 1 stycznia 1973 r., zatem podział miasta na 6 dzielnic obowiązywał do 31 grudnia 1972 r.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Nowy podział wewnętrzny miasta nie był tym razem związany z poszerzeniem jego granic o nowe obszary – Kraków nadal zajmował powierzchnię 229,9 km^2 (w roku 1955 liczba ludności wynosiła ok. 428 200 mieszkańców, w roku 1970 już ok. 583 400 mieszkańców).

Przyczyną nowego ukształtowania jednostek podziału terytorialnego Krakowa była dotycząca całego kraju koncepcja dzielnic w dużych miastach, z ulokowanymi w nich organami władzy i administracji państwowej szczebla podstawowego – zatem ogólnoustrojowa dyrektywa płynąca z naczelnego szczebla władzy państwowej. Decyzja o podziale miasta na 6 jednostek musiała wynikać z generalnej oceny polityczno-

-ustrojowej, przy jakim podziale miasta dzielnice najlepiej wpiszą się w system rad narodowych urzeczywistniających wskazywaną tu już niejednokrotnie, wdrażaną od 1950 r. zasadę jednolitej władzy państwowej. To spojrzenie musiało abstrahować od dotychczasowych podziałów, elementem „zastanym" była tu tylko Dzielnica Nowa Huta utworzona wcześniej, już w 1951 r., z góry będąca jednostką nowego podziału. Dla wytyczenia pozostałych 5 dzielnic nie kierowano się granicami dotychczasowych 10 obwodów, co uwidocznia poniższe zestawienie:

Dzielnice administracyjne	Dawne obwody w całości	Dawne obwody częściowo
Dzielnica Stare Miasto	I; II	–
Dzielnica Zwierzyniec	–	III; VII
Dzielnica Kleparz	–	III; IV; VII; VIII
Dzielnica Grzegórzki	V	IV; VIII
Dzielnica Podgórze	IX; X	VI
Dzielnica Nowa Huta	–	VI
	oraz dotychczasowe tereny tej dzielnicy od 1951 r.	

W roku 1951, aby uniknąć pomyłek mogących mieć źródło w podwójnym znaczeniu terminu „dzielnica" (administracyjna i katastralna), jednostki katastralne do tej pory zwane „dzielnicami katastralnymi" przemianowano na „gminy katastralne" – powrócono do nazewnictwa pierwotnego, stosowanego przed rokiem 1857. W roku 1955 podział na gminy katastralne utracił moc prawną, przeszedł do historii – zastąpiły go kategorie geodezyjne, a same gminy katastralne już pod postacią jednostek urbanistycznych służyły i służą nadal pomocniczo przede wszystkim w planowaniu przestrzennym.

Jednak jesteśmy w roku 1954 i zestawienie jednostek nowego podziału wewnętrznego miasta na 6 dzielnic administracyjnych z powierzchniami opisanymi poprzez gminy (dawne dzielnice) katastralne jest na miejscu.

Dzielnice administracyjne	Gminy katastralne (dawniej: dzielnice katastralne)
Dzielnica Stare Miasto	Gmina kat. I Śródmieście; Gmina kat. II Wawel; Gmina kat. VI Wesoła (cz.); Gmina kat. VII Stradom; Gmina kat. VIII Kazimierz
Dzielnica Zwierzyniec	Gmina kat. III Nowy Świat; Gmina kat. IV Piasek (cz.); Gmina kat. XII Półwsie Zwierzynieckie; Gmina kat. XIII Zwierzyniec; Gmina kat. XIV Czarna Wieś; Gmina kat. XV Nowa Wieś; Gmina kat. XVI Łobzów (cz.); Gmina kat. XXXI Przegorzały; Gmina kat. XXXII Bielany; Gmina kat. XXXIII Wola Justowska; Gmina kat. XXXIV Chełm; Gmina kat. XXXV Bronowice Małe (cz.)
Dzielnica Kleparz	Gmina kat. IV Piasek (cz.); Gmina kat. V Kleparz; Gmina kat. VI Wesoła (cz.); Gmina kat. XVI Łobzów (cz.); Gmina kat. XVII Krowodrza (cz.); Gmina kat. XXXV Bronowice Małe (cz.); Gmina kat. XXXVI Bronowice Wielkie; Gmina kat. XXXVII Tonie; Gmina kat. XXXVIII Prądnik Biały (cz.); Gmina kat. XXXIX Witkowice; Gmina kat. XL Górka Narodowa (cz.)
Dzielnica Grzegórzki	Gmina kat. VI Wesoła (cz.); Gmina kat. XVII Krowodrza (cz.); Gmina kat. XVIII Warszawskie; Gmina kat. XIX Grzegórzki; Gmina kat. XX Dąbie; Gmina kat. XXXVIII Prądnik Biały (cz.); Gmina kat. XL Górka Narodowa (cz.); Gmina kat. XLI Prądnik Czerwony (cz.); Gmina kat. XLII Olsza; Gmina kat. XLIII Rakowice (cz.)
Dzielnica Podgórze	Gmina kat. XXVI Kobierzyn; Gmina kat. XXVII Skotniki; Gmina kat. XXVIII Pychowice; Gmina kat. XXIX Bodzów; Gmina kat. XXX Kostrze; Gmina kat. XLVI Rybitwy; Gmina kat. XLVII Bieżanów (miejski); Gmina kat. XLVIII Rżąka; Gmina kat. XLIX Prokocim; Gmina kat. L Wola Duchacka; Gmina kat. LI Piaski Wielkie; Gmina kat. LII Kurdwanów
Dzielnica Nowa Huta	Gmina kat. XXI Płaszów (cz.); Gmina kat. XLI Prądnik Czerwony (cz.); Gmina kat. XLIII Rakowice (cz.); Gmina kat. XLIV Czyżyny; Gmina kat. XLV Łęg; Gmina kat. LIII Mogiła; Gmina kat. LIV Bieńczyce; Gmina kat. LV Mistrzejowice; Gmina kat. LVI Zesławice; Gmina kat. LVII Kantorowice; Gmina kat. LVIII Krzesławice; Gmina kat. LIX Grębałów; Gmina kat. LX Lubocza; Gmina kat. LXI Wadów; Gmina kat. LXII Pleszów; Gmina kat. LXIII Ruszcza; Gmina kat. LXIV Branice

Wcześniej stwierdzono, że dla nowego podziału miasta na 6 dzielnic nie były istotne granice dotychczasowych 10 obwodów. Powyższe zestawienie ukazuje, że także granice gmin katastralnych nie były wiążącym kryterium dla wytyczania granic jednostek nowego podziału. Podział Krakowa na 6 dzielnic był w rzeczywisty sposób podziałem oryginalnym, podporządkowanym nowej roli dzielnic miejskich wyznaczonej w skali nie tylko Krakowa, lecz i ogólnokrajowej.

Powstałe nowe dzielnice były w dość zasadniczy sposób zróżnicowane pod względem powierzchni (największe: Podgórze, Nowa Huta i Zwierzyniec) oraz liczby mieszkańców (najliczebniejsze: Zwierzyniec, Nowa Huta i Podgórze). Obrazuje to zestawienie według stanu aktualnego na koniec 1960 r.:

Powierzchnia i ludność krakowskich dzielnic z końcem roku 1960		
dzielnica	przybliżona wielkość powierzchnia	przybliżona liczba ludność
Stare Miasto	2,4 km²	67 000
Zwierzyniec	30,6 km²	106 000
Kleparz	26,9 km²	52 000
Grzegórzki	15,9 km²	60 000
Podgórze	77,7 km²	93 000
Nowa Huta	76,4 km²	101 000
Łącznie miasto:	229,9 km²	479 000

Na podstawie: Sady 2003, s. 134.

Jak wcześniej podkreślano, nowe dzielnice w wielkich miastach były elementem ogólnopaństwowej koncepcji jednolitej władzy państwowej w jednostkach terytorialnego podziału kraju. Zatem w Krakowie realizowano część większej całości, która w odniesieniu do dużych miast z końcem 1954 r. przedstawiała się następująco:

Dzielnice dużych miast w Polsce – stan z końca roku 1954			
Warszawa	Kraków	Łódź*	Poznań
W-wa Śródmieście	Stare Miasto	Śródmieście	Stare Miasto
W-wa Północ	Zwierzyniec	Polesie	Nowe Miasto
W-wa Południe	Kleparz	Bałuty	Wilda
W-wa Zachód	Grzegórzki	Staromiejska	Grunwald
Praga Centralna	Podgórze	Widzew	Jeżyce
Praga Grochów	Nowa Huta	Chojny	
		Ruda	

Stalinoród (Katowice)	Szczecin	Wrocław
Załęże-Śródmieście	Śródmieście	Stare Miasto
Bogucice-Zawodzie	Dąbie	Śródmieście
Ligota	Pogodno	Krzyki
	Nad Odrą	Psie Pole
		Fabryczna

* Już od 1 stycznia 1960 r. będzie w Łodzi 5 dzielnic: Śródmieście, Bałuty, Górna, Polesie i Widzew.

Prawny charakter podziału, ustrój dzielnicy, zwierzchnik dzielnicy

Pozycję prawną dzielnicy jako nowego rodzaju jednostki podziału wewnętrznego miasta omówiono w ramach poprzedniego, piętnastego podziału wewnętrznego miasta, w odniesieniu do pierwszej tego rodzaju jednostki w Krakowie, a to Dzielnicy Nowa Huta, gdzie mowa także o pozycji dzielnicowych organów jednolitej władzy państwowej, to jest rady narodowej i jej prezydium. Informacje tam zawarte odpowiednio odnoszą się do pięciu kolejnych, nowych dzielnic z ich radami i prezydiami, utworzonych w 1954 r. Nowe dzielnice wchodziły w ramy strukturalno-funkcjonalne wcześniej właściwe już dla Dzielnicy Nowa Huta.

Przywoływaną wcześniej *Instrukcją nr 15...* z 1951 r. określono podstawowy zakres działania, właściwy dla wszystkich dzielnicowych rad narodowych i ich prezydiów, wynikający tym samym bezpośrednio z mocy prawa. I tak § 8 tego aktu stanowił:

Do zakresu działania dzielnicowej rady narodowej należy:

1) *realizacja na obszarze dzielnicy uchwał miejskiej rady narodowej i jej prezydium w zakresie działalności gospodarczej, społecznej i kulturalnej;*
2) *wybieranie i odwoływanie prezydium dzielnicowej rady narodowej oraz powoływanie komisji dzielnicowej rady narodowej;*
3) *kierowanie działalnością swoich organów i rozpatrywanie ich sprawozdań;*
4) *zgłaszanie wniosków wynikających z potrzeb dzielnicy dla opracowywania ogólnomiejskiego planu gospodarczego, budżetu i planu zabudowy miasta, a w szczególności w zakresie gospodarki komunalnej;*
5) *inicjowanie i przeprowadzanie akcji społecznych na terenie dzielnicy;*
6) *wykonywanie kontroli społecznej działalności urzędów, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji o dzielnicowym zasięgu działania;*
7) *przyjmowanie, rozpatrywanie i załatwianie skarg i zażaleń mieszkańców dzielnicy w sprawach objętych zakresem działania dzielnicowej rady narodowej i jej organów.*

Ten zakres działania był stopniowo poszerzany w drodze przekazywania spraw i kompetencji ze szczebla miejskiego na dzielnicowy w drodze uchwał miejskiej rady narodowej. W tym zakresie § 9 ust. 1 *Instrukcji nr 15...* z 1951 r. stanowił: *W miarę organizacyjnego wzmacniania się dzielnicowej rady narodowej i podnoszenia poziomu jej pracy oraz w zależności od potrzeb ludności miejska rada narodowa może powierzyć dzielnicowej radzie narodowej* – i dalej następuje obszerne wyliczenie obszarów zadań, wśród nich związanych z nadzorem budowlanym, administrowaniem komunalnymi domami mieszkalnymi i ich remontowaniem, utrzymywaniem infrastruktury komunalnej, porządkiem publicznym, kontrolą cen i walką ze spekulacją, pomocą społeczną, szkolnictwem, ochroną zdrowia, ewidencją ludności, prowadzeniem urzędów stanu cywilnego, sprawami związanymi z wojskowością, jak też uchwalaniem planu gospodarczego i budżetu dzielnicy. Co więcej, ust. 2 tego artykułu pozwalał miejskiej radzie narodowej poszerzyć ten zakres przekazywanych zadań i kompetencji o kolejne, jednak już za zgodą wojewódzkiej rady narodowej.

Ta konstrukcja powodowała, że w początkowych latach istnienia dzielnicowych struktur ich zakres działania był dynamiczny, zmienny, poszerzający się.

W ślad za tym zmieniał się obszar spraw objętych właściwością prezydium dzielnicowej rady narodowej, będącego organem wykonawczo-

-zarządzającym rady, sprawującym w dzielnicy funkcje wykonawcze władzy państwowej w ramach ustawowo przyznanych kompetencji (o podwójnej roli i podwójnym podporządkowaniu wspominano w omówieniu piętnastego podziału wewnętrznego miasta). Przywoływana *Instrukcja nr 15...* z 1951 r. w § 13 ust. 2 ramowo ustalała przedmiot działania tego organu:

W szczególności prezydium dzielnicowej rady narodowej:

1) *wykonuje uchwały rady oraz zarządzenia i polecenia władz zwierzchnich;*
2) *realizuje uprawnienia dzielnicowej rady narodowej [...];*
3) *zarządza wybory do komitetów blokowych;*
4) *określa bieżące zadania komitetów blokowych, instruuje je i pomaga im w pracy [...];*
5) *współdziała z komisjami dzielnicowej rady narodowej i przedkłada im określone sprawy do rozpatrywania;*
6) *ustala wytyczne do pracy oddziałów i referatów prezydium;*
7) *opracowuje projekt budżetu i planu gospodarczego dzielnicy;*
8) *kieruje działalnością przedsiębiorstw, zakładów i instytucji podległych dzielnicowej radzie narodowej;*
9) *rozpatruje sprawozdania urzędów, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji;*
10) *rozpatruje sprawozdania przewodniczącego i innych członków prezydium;*
11) *przygotowuje i zwołuje sesje dzielnicowej rady narodowej oraz układa projekt porządku dziennego jej obrad;*
12) *składa ze swej działalności sprawozdania dzielnicowej radzie oraz prezydium miejskiej rady narodowej.*

W początkowym okresie działania 6 dzielnic i ich organów 5 dzielnic było nowych, natomiast Dzielnica Nowa Huta miała już kilkuletni „staż". Z tego też względu, ale i zapewne dla szczególnej pozycji politycznej Nowej Huty oraz jej wyraźnego terytorialnego wyodrębnienia wyrażającego się choćby odległością od centrum, Rada Ministrów uchwałą nr 109 z 5 marca 1956 r. *w sprawie rozszerzenia zakresu działania Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta w Krakowie* wzmocniła pozycję tej dzielnicy. Stwierdzono, że *zakres działania Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta w Krakowie powinien obejmować całokształt spraw gospodarki i administracji miejskiej na obszarze dzielnicy Nowa Huta.* W ślad za tym zalecono Miejskiej Radzie Narodowej w Krakowie poszerzenie uprawnień nowohuckiej rady narodowej w zakresie gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, budownictwa, komunikacji drogowej, przemysłu drobnego i rzemiosła, handlu, rolnictwa, oświaty i kultury, ochrony zdrowia, kultury fizycznej, zatrudnienia, pomocy społecznej, administracji spraw wewnętrznych, finansów oraz wymiaru i poboru podatków oraz planowania gospodarczego i statystyki (§ 1 ust. 1–2). Dopuszczono, aby w skład Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta wchodzili: przewodniczący, 2 jego zastępców, sekretarz oraz do 7 członków (§ 3). Poszerzono wewnętrzną strukturę organizacyjną prezydium, opierając ją o rozbudowane wydziały oraz ustanawiając przy nim nowe jednostki organizacyjne: Dzielnicową Komisję Planowania Gospodarczego, Dzielnicowy Komitet Kultury Fizycznej, Dzielnicową Komendę Terenowej Obrony Przeciwlotniczej, Dzielnicową Komendę Straży Pożarnych oraz Urząd Stanu Cywilnego z właściwością dzielnicową (§ 4 ust. 1).

Węzłowe było tutaj cytowane wyżej stwierdzenie, że zakres działania *powinien obejmować całokształt spraw gospodarki i administracji miejskiej* – odnosiło się to wówczas jedynie do Nowej Huty,

ale z upływem czasu objęło też pozostałe dzielnice. Pozostawiając w swoich rękach kompetencje nie tylko nadzorcze, ale także kierownicze, Miejska Rada Narodowa w Krakowie przesuwała zadania na dzielnice, które *de facto* stały się „małymi miastami". Wyrazem jednolitej już pozycji dzielnic z punktu widzenia przydzielonego zakresu działania ich radom oraz wewnętrznej struktury prezydiów tych rad były:

- uchwała nr 133 Rady Narodowej w m. Krakowie z 24 października 1957 r. *w sprawie zakresu działania Dzielnicowych Rad Narodowych w mieście Krakowie* (DURNmK 1957, nr 4, poz. 22),
- zarządzenie wewnętrzne nr 21 Prezydium Rady Narodowej w m. Krakowie z 1 września 1958 r. *w sprawie utworzenia, organizacji wewnętrznej i szczegółowego zakresu działania wydziałów prezydiów dzielnicowych rad narodowych w Krakowie* (DURNmK 1958, nr 10, poz. 37). Regulacja ta była pokłosiem zmian wprowadzonych ustawą z 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz.U. 1958, nr 5, poz. 16, z licznymi zmianami) – m.in. nadała ona wydziałom prezydiów rad narodowych status terenowych organów administracji państwowej, w wyniku czego przyjęto powszechnie strukturę wydziałową także na szczeblu dzielnicowym. W tej nowej ustawie o radach narodowych w art. 22 ust. 3 wyraźnie stwierdzono, że: *W sprawach administracyjnych dzielnicowym radom narodowym w miastach wyłączonych z województw przysługują uprawnienia powiatowych rad narodowych* – por. niżej. Mocą tej ustawy wybór przewodniczącego dzielnicowej rady narodowej w mieście wyłączonym z województwa, a takim był Kraków, podlegał zatwierdzeniu przez prezesa Rady Ministrów.

W tak kształtowanym zakresie działania prezydia dzielnicowych rad narodowych były organami I instancji w ramach przyznanych im kompetencji decyzyjnych. Instancją II dla krakowskich dzielnic początkowo było Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie, działające w ramach trójstopniowego podziału terytorialnego kraju jako organ szczebla powiatowego. Dekret Rady Państwa z 31 grudnia 1956 r. *o wyłączeniu z województw miasta Krakowa, Poznania i Wrocławia oraz nadaniu miejskim radom narodowym tych miast uprawnień wojewódzkich rad narodowych* (Dz.U. 1957, nr 1, poz. 1) z dniem 1 stycznia 1957 r. zmienił pozycję ustrojową Krakowa, który stał się miastem wydzielonym z województwa i działającym na prawach województwa (województwem oczywiście nie będąc). W kontekście dzielnic dekret ten w art. 2 ust. 2 postanawiał także dla Krakowa: *Prezydia rad narodowych miast, o których mowa* [...] *orzekają w II instancji w sprawach należących do właściwości prezydiów dzielnicowych rad narodowych tych miast, a w I instancji w pozostałych sprawach.* Zatem w tym zakresie, w jakim organy miasta usytuowanego na szczeblu wojewódzkim działały jako instancja II, organy dzielnicowe działające jako instancja I plasowały się na szczeblu powiatowym.

Na podstawie ustawy z 25 września 1954 r. *Ordynacja wyborcza do rad narodowych* (Dz.U. 1954, nr 43, poz. 193), ustanawiającej wybory powszechne, równe, bezpośrednie i tajne, Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie podjęło 29 września 1954 r. uchwałę *w sprawie ustalenia liczby członków Dzielnicowych Rad Narodowych w Krakowie* (DUWRNwK 1954, nr 9, poz. 29), mocą której w poszczególnych radach dzielnicowych zasiadać miało: w Starym Mieście, Zwierzyńcu, Podgórzu i Nowej Hucie – po 100 radnych, zaś w Grzegórzkach i Kleparzu –

po 75 radnych. Uchwałą nr 132 Rady Narodowej m. Krakowa z 1 kwietnia 1969 r. *w sprawie liczby członków dzielnicowych rad narodowych w Krakowie* (DURNmK 1969, nr 7, poz. 27) wielkości te uległy zmianie: dla Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta określono skład 70-osobowy, dla rad w pozostałych dzielnicach skład 60-osobowy. Pierwsze wybory do rad dzielnicowych odbyły się 5 grudnia 1954 r. Poniżej zestawienie kadencji w okresie podziału miasta na 6 dzielnic.

I jeszcze istotna uwaga, bez której obraz byłby fałszywy. Otóż na całą tę przedstawioną strukturę prawnie umocowanej władzy miejskiej i dzielnicowej nakładała się, czy też splatała się z nią, druga struktura, faktycznie wręcz silniejsza od tej pierwszej mocą sprawczą, a to struktura instancji partyjnych rządzącej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Decyzje kierunkowe oraz personalne w istocie zapadały w Komitecie Wojewódzkim PZPR, Krakowskim Komitecie Miejskim PZPR i w komitetach dzielnicowych tej partii, a ich skuteczną realizację zapewniało przede wszystkim obsadzanie organów i urzędów miejskich oraz dzielnicowych o charakterze państwowym (od tych pochodzących z wyborów po te z nominacji, od kolegialnych po jednoosobowe) zaufanymi kadrami partyjnymi związanymi dyscypliną partyjną. To sprzężenie, w którym decyzje realnie sprawującej władzę partii firmuje i realizuje aparat państwowy, celnie ujął w 1971 r. ówczesny I sekretarz Komitetu Centralnego PZPR w sformułowaniu: *Partia kieruje, a rząd rządzi* – było to właściwe każdej dziedzinie sprawowania władzy i każdemu jej szczeblowi, w oczywisty sposób także w skali i na polu miejskim oraz dzielnicowym w Krakowie. Taka była cecha w całości niedemokratycznej, a w różnym nasileniu totalitarnej formacji ideologiczno-ustrojowej, jaką realizowała Polska Rzeczpospolita Ludowa. Więcej na ten temat por. Chwalba 2004, w zakresie dotyczącym omawianych tu lat.

Szesnasty podział terytorialny Krakowa na 6 dzielnic był podziałem administracyjnym i politycznym. W jednostkach tego podziału – dzielnicach – zlokalizowane były organy władzy i administracji dzielnicowej, jednocześnie stanowił on okręg wyborczy do elekcji własnej władzy, jak i przedstawicielstwa w innych władzach. Nie był to podział pomocniczy, lecz zasadniczy, w czystej dla tej kategorii postaci – jednostki tego podziału stanowiły podstawowy szczebel podziału terytorialnego kraju, a organy w nich zlokalizowane były organami władzy i administracji, początkowo szczebla gminnego, od roku 1957 szczebla powiatowego.

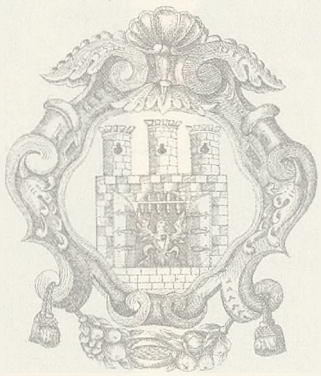

Varia

ODCISKI PIECZĘCI PREZYDIÓW DZIELNICOWYCH RAD NARODOWYCH W 6 DZIELNICACH MIASTA OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1954–1972		
Dzielnica Stare Miasto	PREZYDIUM DZIELNICOWEJ RADY NARODOWEJ STARE MIASTO w KRAKOWIE	
Dzielnica Zwierzyniec	PREZYDIUM DZIELNICOWEJ RADY NARODOWEJ ZWIERZYNIEC w Krakowie	
Dzielnica Kleparz	PREZYDIUM DZIELNICOWEJ RADY NARODOWEJ KLEPARZ w Krakowie	
Dzielnica Grzegórzki	PREZYDIUM DZIELNICOWEJ RADY NARODOWEJ GRZEGÓRZKI w Krakowie	
Dzielnica Podgórze	PREZYDIUM DZIELNICOWEJ RADY NARODOWEJ PODGÓRZE w KRAKOWIE	
Dzielnica Nowa Huta	PREZYDIUM Dzielnicowej Rady Narodowej w NOWEJ HUCIE Referat Kadr i Szkolenia	

(Odciski pieczęci z dokumentów znajdujących się w zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie oraz Archiwum Zakładowego Urzędu Miasta Krakowa)

ROK XXV
Nr 136 (7872)

DZIENNIK POLSKI

KRAKÓW
Wtorek 10 VI 1969

A

Cena 50 gr

Tadeusz Górski przewodniczącym Prezydium

Pierwsza sesja nowo wybranej DRN Nowa Huta

Uroczystą sesją, która odbyła się w dniu wczorajszym, nowo wybrana Rada Narodowa w Nowej Hucie rozpoczęła swoją czteroletnią kadencję. Na sesję przybyli m. in. członek KC, I sekretarz Komitetu Fabrycznego PZPR Huty im. Lenina T. Wachowski, poseł K. Kuraś, I sekretarz KD PZPR T. Nowicki, sekretarz Prezydium RN m. Krakowa K. Lepiarczyk.

Po złożeniu ślubowania przez radnych, przewodniczący Dzielnicowego Komitetu FJN A. Kozakiewicz omówił zadania na najbliższe lata. Będą się one charakteryzowały dalszą poważną rozbudową kombinatu (wkrótce będzie tu zatrudnionych 32 tysiące pracowników) i związanym z tym budownictwem mieszkaniowym i socjalnym. Warto podkreślić, że obok nowych obiektów w kombinacie, będzie podjęta budowa urządzeń chroniących wodę i powietrze przed zanieczyszczeniami powiększającymi się z każdym rokiem. Wśród innych zakładów które będą również znacznie rozbudowane, należy wymienić Krakowskie Zakłady Betoniarskie i Żelbetowe, Zakłady Tytoniowe i Zakłady Mleczarskie.

Dalszy rozwój komunikacji, budowa nowych linii tramwajowych, polepszenie usług, usprawnienie pracy handlu, lepsza organizacja ośrodków rekreacyjnych — oto zadania, jakie stają przed najmłodszą dzielnicą Krakowa. Warto również podkreślić, że w najbliższych latach zostaną wybudowane dwie nowe przychodnie, jak również rozpocznie się wyposażenie nowego szpitala (tzw. „B"), co w pewnej mierze polepszy trudną obecnie sytuację w lecznictwie.

Z kolei radni przystąpili do wyboru nowego Prezydium DRN. W wyniku tajnego głosowania przewodniczącym Prez. został wybrany inż. Tadeusz Górski, dotychczasowy dyrektor naczelny KZBiŻ, wiceprzewodniczącymi: Kazimierz Trębacz i Lech Kmietowicz, a sekretarzem Franciszek Daniel. Ponadto radni wybrali 3 niestałych członków Prezydium a to: Stanisława Bartosza, Stanisława Suchońskiego i Halinę Lasotę.

Dotychczasowy przewodniczący inż. dr Stanisław Cichocki, przekazał władzę nowemu ojcu dzielnicy, wkładając mu na szyję symboliczny łańcuch. Nowy przewodniczący w krótkim przemówieniu zapewnił radnych, a poprzez nich wszystkich mieszkańców Nowej Huty, że postara się wywiązać z obowiązków jak najsumienniej.

Na zakończenie radni dokonali wyboru stałych komisji DRN. (j-n)

Na zdjęciu (od lewej). Franciszek Daniel, Lech Kmietowicz, Tadeusz Górski, Stanisław Bartosz i Kazimierz Trębacz.
Fot. J. Pieśniakiewicz

Z notki prasowej relacjonującej przeprowadzoną 9 czerwca 1969 r. sesję Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta: Dotychczasowy przewodniczący inż. dr Stanisław Cichocki, przekazał władzę nowemu ojcu dzielnicy, wkładając mu na szyję symboliczny łańcuch. *Na towarzyszącej notce fotografii nowy przewodniczący prezydium nowohuckiej DRN Tadeusz Górski już z insygnium dzielnicowej władzy („Dziennik Polski" z 10 czerwca 1969 r., nr 136, s. 6)*

Dzielnica Stare Miasto

Dzielnica Nowa Huta

Dzielnica Kleparz

Dzielnica Podgórze

prawdopodobnie
Dzielnica Zwierzyniec

prawdopodobnie
Dzielnica Grzegórzki

Pochodzące z lat 60. XX w. zdobne łańcuchy stanowiące insygnia władzy ówczesnych zwierzchników dzielnic, przewodniczących prezydiów dzielnicowych rad narodowych – sporządzone dla każdej z 6 dzielnic według odrębnego wzoru, każdy z godłem państwowym i herbem miasta (centralnie wyeksponowany orzeł symbolizował działanie w imieniu państwa, jako że organy dzielnicowe, zrównane ze szczeblem gminnym, wchodziły w skład podstawowych organów władzy i administracji państwowej). Łańcuchy te były używane przez przewodniczących prezydiów dzielnicowych rad „od święta", natomiast na co dzień przez kierowników dzielnicowych urzędów stanu cywilnego. Późniejsi naczelnicy dzielnic już ich osobiście nie używali, pozostawały w gestii dzielnicowych urzędów stanu cywilnego. Po zmianie ustrojowej lat 1989–1990 centralnym orłom oraz orłom w herbie Krakowa dolutowano korony; łańcuchy te nadal „są w służbie" krakowskiego Urzędu Stanu Cywilnego (z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

POLSKA ZJEDNOCZONA PARTIA ROBOTNICZA

KRAKOWSKI KOMITET MIEJSKI

WYDZIAŁ

L. d. 359/61

Kraków, dnia 4.5.61

TELEFONY: Centrala 589-20
Sekretariat 508-90

Uchwała

Egzekutywa Krakowskiego Komitetu Miejskiego PZPR na swym posiedzeniu w dniu 25.4.61 podjęła uchwałę o zatwierdzeniu tow. Winiarskiego Karola na stanowisko Przewodniczącego Prez. Dzielnicowej Rady Narodowej Podgórze.-

I Sekretarz KKM PZPR
/Jan Wiśniowski/

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza w Krakowie Komitet Miejski

do wiadomości

1/ KKM Wydz. Org.
2/ KD Podgórze
3/ Prez. RN m. Krakowa
4/ a/a

Prezydium Rady Narodowej w Krakowie
-9 Maj 1961

POLSKA ZJEDNOCZONA PARTIA ROBOTNICZA

KRAKOWSKI KOMITET MIEJSKI

WYDZIAŁ

L. d. 314/61

Kraków, dnia 20 kwietnia 1961r

TELEFONY: Centrala 589-20
Sekretariat 508-90

Uchwała

Egzekutywa Krakowskiego Komitetu Miejskiego PZPR na swym posiedzeniu w dniu 13 kwietnia 1961 podjęła uchwałę o przeniesieniu tow. Warmusa Stefana ze stanowiska Przewodniczącego Prez. DRN Kleparz na stanowisko Przewodniczącego Prez. DRN Stare Miasto z dniem 1.5.61

I Sekretarz KKM PZPR
/Kazimierz Górkowski/

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza w Krakowie Komitet Miejski

otrzymują:

1/ Prez. Rady Narodowej m. Krakowa
2/ Wydz. Org. KKM
3/ a/a

Prezydium Rady Narodowej w Krakowie
Wydział Organizacyjno-Prawny
Wpłynęło -9 Maj 1961
Nr
Zał.

Leżące w sferze faktów, a nie prawa, kulisy wyborów przewodniczących dzielnicowych rad narodowych, dokonywanych przez te rady w określonej rzeczywistości politycznej – przykłady z roku 1961 (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 3760/923; spis 3761/323)

POLSKA ZJEDNOCZONA PARTIA ROBOTNICZA
KOMITET WOJEWÓDZKI
SEKRETARIAT

L. dz. 1167/56/I Kanc.

Kraków, dnia 29 grudnia 1956 r.
ul. L. Solskiego 43
Telefon 592-67

Tow.
Prezes T. Mrugacz
Kraków.

Szanowny Towarzyszu Prezesie !

Otrzymałem anonim od kogoś, kto jest częstym gościem w DRN [redacted] który twierdzi, że przewodniczący Rady Dzielnicowej jest prawie analfabetą, wobec tego aparat całej Rady źle funkcjonuje.

Proszę uprzejmie o zbadanie całej sprawy i doniesienie mi, jaka jest Wasza opinia o tow. Przewodniczącym DRN, przy zwrocie załącznika.

I Sekretarz KW PZPR
/ Dr B. Drobner /

Zał.

POLSKA ZJEDNOCZONA PARTIA ROBOTNICZA
Komitet Wojewódzki w Krakowie
Kancelaria I-go Sekretarza

D. Z. - 3970 - 20. 8. 1956 - 10000

Stefan Warmuz
Przewodniczący Prezydium
DRN Stare Miasto

Kraków dnia 24 lutego 1964 r.

Do
Przewodniczącego Prezydium Rady Narodowej
w m. Krakowie

mgr Zbigniewa Skolickiego

W związku z zaleceniem Komitetu Miejskiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w sprawie objęcia przeze mnie funkcji Przewodniczącego SKS "Cracovia" - zwracam się z prośbą o wyrażenie zgody na objęcie powyższej funcji.-

Przewodniczący Prezydium
Stefan Warmuz

Wpł. dn. 24 II. 64 r.
Nr Sekr. 869/64.

Przykłady przeplatania się różnych obszarów życia publicznego: w urzędowej szacie korespondencja z 1956 r. I sekretarza Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Krakowie do przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie (prezydenta miasta) na temat rzekomych niedoskonałości jednego z przewodniczących prezydium dzielnicowej rady narodowej oraz korespondencja z 1964 r. przewodniczącego Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Stare Miasto do przewodniczącego Prezydium Rady Narodowej w m. Krakowie (prezydenta miasta) na temat zalecenia otrzymanego z Komitetu Miejskiego PZPR (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 3759/6231; spis 3761/323)

Siedemnasty podział terytorialny Krakowa – na 4 dzielnice (1.01.1973–27.03.1991)

Orientacyjny plan konturowy podziału

Plan konturowy podziału na dzielnice w latach 1973–1991 na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 717

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. dzielnic, oznaczonych nazwami własnymi, w kolejności przyjętej w akcie prawnym kreującym te dzielnice:

Dzielnica Śródmieście
Dzielnica Krowodrza
Dzielnica Nowa Huta
Dzielnica Podgórze

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic dzielnic: DURNmK 1972, nr 27, poz. 115, plan *Kraków* wydanie z 1979 r. z granicami dzielnic; *Skorowidz* 1973, *passim* oraz *Wykaz* 1978, *passim*.

Kontekst historyczny

Trwa okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Po kilku latach wzrostu gospodarczego nadszedł kryzys ekonomiczny znaczony protestami w Radomiu i Ursusie w 1976 r., następnie w 1980 r. kryzys polityczno-ekonomiczny skutkujący ogólnokrajowym, strajkowym buntem społecznym. W wyniku tzw. porozumień sierpniowych w tymże roku powstał Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność" – poważny wyłom w dotychczasowym politycznym systemie państwa. Próby reform polityczno-ustrojowych przekreślone zostały wprowadzeniem przez władze 13 grudnia 1981 r. na terenie całego kraju stanu wojennego (nadzwyczajnego), zawieszonego w 1982 r., uchylonego w roku następnym. Ogólnopaństwowy, pogłębiający się kryzys doprowadził w 1989 r. do kolejnego przesilenia strajkowego, zakończonego negocjacjami władzy z solidarnościową opozycją, które przeszły do historii jako obrady okrągłego stołu. W efekcie w częściowo wolnych wyborach parlamentarnych przeprowadzonych 4 czerwca 1989 r. opozycja odniosła zwycięstwo. Było to otwarcie transformacji ustrojowej – wyłoniony Sejm (zwany „kontraktowym" ze względu na kompromis z dotychczasową władzą pozwalający zachować pokojową drogę zmian) przystąpił do budowy demokratycznych instytucji ustrojowych oraz reformy gospodarczej. Nie tylko w kategoriach ważnych symboli postrzegane było dokonanie z końcem 1989 r. nowelizacji konstytucji, w której wykreślono zapis o przewodniej roli PZPR i przyjaźni z ZSRR oraz dokonano zmiany nazwy państwa z Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na Rzeczpospolitą Polską, popularnie zwaną III Rzecząpospolitą. Przemiany te umożliwione zostały

sytuacją na arenie międzynarodowej. Upraszczając, zimna wojna i niewydolność systemu ustrojowego doprowadziły do rozpadu ZSRR i przekształcenia go w Federację Rosyjską oraz upadku akolickiego bloku wschodniego, tzw. państw demokracji ludowej. 9 listopada 1989 r. runął materialny symbol zimnej wojny, jakim stał się mur berliński. Odleglejszym zaczynem historycznych przemian w tej części kontynentu był polski sierpień 1980 r., bliższym natomiast – czasowo pokojowa droga zmian rozpoczętych polskim okrągłym stołem i zwycięstwem strony obywatelsko-opozycyjnej w wyborach 4 czerwca 1989 r.

Podstawa podziału na 4 dzielnice, czas obowiązywania

Podstawą siedemnastego podziału terytorialnego Krakowa, tym razem na 4 dzielnice, była uchwała nr 154 Rady Narodowej Miasta Krakowa z 8 grudnia 1972 r. *w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice* (DURNmK 1972, nr 27, poz. 115). Zgonie z zapisem jej § 6 weszła ona w życie z dniem 1 stycznia 1973 r.

Ustanawiając podział miasta na 4 dzielnice, postanowieniem § 3 zniosła 4 dotychczasowe dzielnice, a to Grzegórzki, Kleparz, Stare Miasto i Zwierzyniec. Inaczej ujęto kwestię 2 dzielnic, Podgórza i Nowej Huty – pod niezmienionymi nazwami, choć w innych granicach, przeszły z uchylanego podziału miasta na 6 dzielnic do ustanawianego podziału na 4 dzielnice. Akt ten został opublikowany w niniejszym tomie na s. 719.

Przywołana tu uchwała nr 154 została zatwierdzona uchwałą nr 316/72 Rady Ministrów z 11 grudnia 1972 r. *w sprawie zatwierdzenia uchwały Rady Narodowej m. Krakowa dotyczącej zmian w podziale na dzielnice* – zgodnie z § 4 ust. 4 uchwały nr 97 Rady Ministrów z 2 kwietnia 1958 r. *w sprawie zasad podziału większych miast na dzielnice* (M.P. 1958, nr 55, poz. 317).

Podział miasta na 4 dzielnice został uchylony mocą § 2 uchwały nr XXI/143/91 Rady Miasta Krakowa z 27 marca 1991 r. *w sprawie utworzenia w Mieście Krakowie dzielnic miejskich*. Uchwała ta wchodziła w życie z dniem jej ogłoszenia przez wywieszenie na tablicach ogłoszeń Urzędu Miasta Krakowa – ponieważ nie zachował się dokument stwierdzający datę tego ogłoszenia, w umowny sposób za dzień zniesienia podziału miasta na 4 dzielnice należy przyjąć dzień podjęcia przez Radę Miasta przedmiotowej tu uchwały, zatem 27 marca 1991 r. (będzie o tym jeszcze mowa dalej, przy omówieniu osiemnastego podziału terytorialnego Krakowa).

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Podobnie jak w przypadku poprzedniego podziału miasta na 6 dzielnic, tak i dla podziału na 4 dzielnice jego źródło nie leżało po stronie krakowskiej. Genezą była zaplanowana i wdrażana w latach 1972–1975 ogólnokrajowa reforma podziału terytorialnego (przejście z podziału trójstopniowego na dwustopniowy, czyli likwidacja szczebla powiatowego, zwiększenie liczby jednostek szczebla wojewódzkiego, a co za tym idzie zmniejszenie ich powierzchni, zmniejszenie liczby jednostek szczebla podstawowego, co skutkowało zwiększeniem ich powierzchni) w połączeniu z reformą systemu terenowego aparatu władzy i administracji państwowej. W miejsce ponad 4300 gromad powstało prawie 2400 gmin, w miejsce 17 województw i 5 miast wydzielonych z województwa (Warszawa, Łódź,

Kraków, Poznań i Wrocław) powstało 49 województw, w tym 4 województwa miejskie (warszawskie stołeczne, krakowskie miejskie, łódzkie miejskie oraz wrocławskie ze wspólną radą narodową dla województwa i miasta). Przekształcenie Krakowa w województwo miejskie łączyło się z pozostawieniem zasadniczo ograniczonej powierzchni dawnego województwa krakowskiego, ale powiększeniem obszaru samego miasta oraz z ustanowieniem w jego granicach 4 silnych jednostek podziału terytorialnego w postaci dzielnic.

Stąd też zwiększenie powierzchni miasta, dokonane rozporządzeniem Rady Ministrów z 30 listopada 1972 r. *w sprawie zmiany granic miast Krakowa, Poznania i Wrocławia* (Dz.U. 1972, nr 50, poz. 323) z terminem wprowadzenia 1 stycznia 1973 r., do którego dostosowano termin wejścia w życie nowego podziału miasta na 4 dzielnice (jak w punkcie poprzednim). Do granic miasta włączono obszary wsi: Bieżanów (część nieprzyłączona w 1941 r.), Kosocice, Kościelniki, Łuczanowice, Mydlniki, Olszanica, Opatkowice, Przewóz, Przylasek Rusiecki, Przylasek Wyciąski, Rajsko, Sidzina, Soboniowice, Swoszowice, Tyniec, Wolica, Wróblowice, Wyciąże oraz części obszarów wsi Batowice, Libertów, Lusina i Zbydniowice.

Do tej pory miasto zajmowało powierzchnię 229,9 km² (w roku 1970 ok. 583 400 mieszkańców), po tym poszerzeniu granic osiągnęło w 1973 r. obszar 322,3 km² (z liczbą ok. 657 300 mieszkańców). W omawianym okresie przeprowadzona zostanie jeszcze korekta granic miasta – mocą uchwały nr XV/68/65 Rady Narodowej Miasta Krakowa z 11 grudnia 1985 r. *w sprawie zmiany granic miasta* (Dz.U. 1965, nr 46, poz. 307) z dniem 1 stycznia 1986 r. granicami miasta objęte zostały obszary wsi Węgrzynowice i Wróżenice, jak też część obszaru wsi Zbydniowice. Wówczas Kraków osiągnął powierzchnię 326,8 km² (z liczbą mieszkańców ok. 744 000). Do końca omawianego okresu powierzchnia miasta nie uległa już zmianie (w 1991 r. liczba mieszkańców osiągnęła 751 300).

W jaki sposób skonstruowano nową siatkę podziału miasta? Otóż dwóch dzielnic, a to Podgórza i Nowej Huty, nie zniesiono, pozostawiono je, ale w nowych granicach wynikających przede wszystkim z przyłączeń nowych terenów, dokonanych głównie po wschodniej oraz południowej stronie miasta. Dla Dzielnicy Nowa Huta skorygowano powierzchnię przy dotychczasowej granicy z likwidowaną Dzielnicą Grzegórzki. Zniesiono Dzielnicę Stare Miasto oraz Dzielnicę Grzegórzki, łącząc ich tereny w nową Dzielnicę Śródmieście, do której dołączono przylegające do śródmiejskiego centrum fragmenty likwidowanych dzielnic Kleparz i Zwierzyniec. Z kolei ich pozostałe powierzchnie połączono w nową Dzielnicę Krowodrza.

Ilustruje to plan miasta w wydaniu z 1979 r., na który naniesiono rysunek granic dzielnic w układach sprzed zmiany podziału miasta i po jego zmianie.

granice i nazwy dzielnic dawnego podziału miasta na 6 jednostek

granice i nazwy dzielnic nowego podziału miasta na 4 jednostki

Poniżej zestawienie jednostek nowego podziału wewnętrznego miasta na 4 dzielnice administracyjne z powierzchniami opisanymi poprzez nazwy dawnych dzielnic/gmin katastralnych (zlikwidowanych w 1955 r.) oraz wsi lub części przyłączonych do Krakowa w latach 1973 i 1986.

Tereny tworzące obszary 4 dzielnic opisane nazwami dawnych dzielnic/gmin katastralnych oraz wsi lub ich części przyłączonych do Krakowa w latach 1973 i 1986			
Dzielnica Śródmieście	**Dzielnica Krowodrza**	**Dzielnica Nowa Huta**	**Dzielnica Podgórze**
Dąbie (cz.)	Bielany	Bartowice (cz.)	Bieżanów
Grzegórzki	Bronowice Małe	Bieńczyce	Bodzów
Kazimierz	Bronowice Wielkie	Branice	Borek Fałęcki
Kleparz	Chełm	Czyżyny	Dębniki
Nowy Świat	Czarna Wieś	Dąbie (cz.)	Jugowice
Olsza	Górka Narodowa	Grabie	Kobierzyn
Piasek	Krowodrza	Grębałów	Kosocice
Prądnik Czerwony (cz.)	Łobzów	Kantorowice	Kostrze
Rakowice (cz.)	Mydlniki	Kościelniki	Kurdwanów
Stradom	Nowa Wieś	Krzesławice	Libertów (cz.)
Śródmieście	Olszanica	Lubocza	Ludwinów
Warszawskie	Półwsie Zwierzynieckie	Łęg	Lusina (cz.)
Wawel	Prądnik Biały	Łuczanowice	Łagiewniki
Wesoła	Prądnik Czerwony (cz.)	Mistrzejowice	Opatkowice
	Przegorzały	Mogiła	Piaski Wielkie
	Tonie	Pleszów	Płaszów
	Witkowice	Prądnik Czerwony (cz.)	Podgórze
	Wola Justowska	Przylasek Rusiecki	Prokocim
	Zwierzyniec	Przylasek Wyciąski	Przewóz
		Rakowice (cz.)	Pychowice
		Ruszcza	Rajsko
		Wadów	Rybitwy
		Węgrzynowice	Rżąka
		Wolica	Sidzina
		Wróżenice	Skotniki
		Wyciąże	Soboniowice
		Zesławice	Swoszowice
			Tyniec
			Wola Duchacka
			Wróblowice
			Zakrzówek
			Zbydniowice

Powstałe nowe dzielnice były zrównoważone pod względem liczby mieszkańców, kwestia zrównoważenia pod względem powierzchni była tu wtórna, wpływała na nią gęstość zaludnienia oraz odrębność przestrzenna „naturalnych" dzielnic Podgórze i Nowa Huta – tego rodzaju postulat równowagi przestrzennej nie byłby racjonalny. Poniżej zestawienie powierzchni i zaludnienia dzielnic według stanu aktualnego na koniec 1973 r.:

Powierzchnia i ludność krakowskich dzielnic z końcem roku 1973		
dzielnica	przybliżona wielkość powierzchni	przybliżona liczba ludności
Śródmieście	18 km²	184 000
Krowodrza	67 km²	153 000
Nowa Huta	107 km²	190 000
Podgórze	130 km²	131 000
Łącznie miasto:	322 km²	657 000

Na podstawie: Sady 2003, s. 147.

Podział miasta na 4 dzielnice: Śródmieście, Krowodrzę, Nową Hutę i Podgórze po jego wygaśnięciu i wprowadzeniu w 1991 r. podziału miasta na 18 dzielnic żył jednak i żyje nadal. Przede wszystkim według tego podziału ukształtowane są jednostki ewidencyjne miasta Krakowa, jedne z podstawowych instrumentów opisu geodezyjno-przestrzennego terenu miasta. Ten dawny podział jest też wykorzystywany już jako podział specjalny dla różnych dziedzin czy branż – przykładem jest kontynuacja takiego właśnie, według 4 dawnych dzielnic, ukształtowania właściwości terytorialnej sądów rejonowych dla Krakowa.

Prawny charakter podziału, ustrój dzielnicy, zwierzchnik dzielnicy

Podział miasta na 4 dzielnice, zamknięty latami 1973–1991, nie miał jednolitego charakteru prawnego. Wyodrębniły się wtedy okresy:

- lata 1973–1990, w których jednostki tego podziału wchodziły w strukturę podziału terytorialnego kraju i były w nich zlokalizowane organy władzy i administracji państwowej – podział ten miał wówczas charakter administracyjny, zasadniczy; w tym czasie zwierzchnictwo administracyjne dzielnic pozostawało w rękach:
  - od stycznia do grudnia 1973 r. – prezydium dzielnicowej rady narodowej z przewodniczącym prezydium na czele,
  - od grudnia 1973 r. do maja 1990 r. – naczelnika dzielnicy działającego z podległym mu urzędem dzielnicowym;
- lata 1990–1991, w których po zniesieniu organów, o których wyżej mowa, w jednostkach tego nadal obowiązującego podziału zlokalizowano delegatury Urzędu Miasta Krakowa dla zapewnienia kontynuacji obsługi mieszkańców w okresie scalania dawnych urzędów dzielnicowych z Urzędem Miasta Krakowa – podział ten miał wówczas charakter administracyjny, pomocniczy; w tym czasie na czele przejściowej struktury administracyjnej w danej dzielnicy stał kierownik ulokowanej tam delegatury UMK.

W przejściowych miesiącach, pomiędzy styczniem a grudniem 1973 r., realizacja zwierzchności

w 4 nowo utworzonych dzielnicach przebiegała na zasadach omówionych dla poprzedniego, szesnastego podziału miasta na 6 dzielnic.

Trwało przygotowanie do szeroko zakrojonej reformy administracyjnej, rozłożonej na etapy, a zrealizowanej w latach 1972–1975. Z interesującego nas tutaj kontekstu związanego z dzielnicowym zwierzchnictwem istotne były dwie ustawy: ustawa z 29 listopada 1972 r. *o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych* (Dz.U. 1972, nr 49, poz. 312), która weszła w życie 1 stycznia 1973 r., jak też ustawa z 22 lipca 1973 r. *o zmianie ustawy o radach narodowych* (Dz.U. 1973, nr 47, poz. 276), z terminem wejścia w życie 9 grudnia 1973 r. Mając na uwadze daleko idące zmiany w nadal obowiązującej ustawie *o radach narodowych* z 1958 r., ogłoszono tekst jednolity tej ustawy (Dz.U. 1973, nr 47, poz. 277), który będzie tu dalej przywoływany.

Mocą art. 49 ust. 1 pkt 5 tej zasadniczo znowelizowanej ustawy z 1958 r. terenowymi organami administracji państwowej w dzielnicach zostali naczelnicy dzielnic. Dotychczasowe prezydia dzielnicowych rad narodowych stały się wewnętrznymi organami tych rad. Naczelnicy dzielnic, podobnie jak poprzednio prezydia dzielnicowych rad narodowych, występowali w podwójnej roli: w zakresie działania administracji państwowej byli terenowymi organami tej administracji, natomiast w zakresie zadań realizowanych przez rady narodowe stanowili organ wykonawczy i zarządzający swojej macierzystej rady (art. 49 ust. 3).

Kraków nadal był miastem wyłączonym z województwa, stąd zgodnie z art. 51 ust. 1 tej ustawy naczelnicy krakowskich dzielnic powoływani byli na czas nieokreślony przez Prezesa Rady Ministrów, po zaopiniowaniu kandydatów przez właściwą dzielnicową radę narodową (w oparciu o zgodę prezesa Rady Ministrów aktu nominowania dokonywał prezydent miasta). W zakresie, w jakim naczelnik dzielnicy realizował zadania organu wykonawczego i zarządzającego rady dzielnicowej, podporządkowany był tej radzie, natomiast w zakresie, w jakim działał jako terenowy organ administracji państwowej, podlegał organowi administracyjnemu wyższego stopnia, w tym przypadku prezydentowi miasta Krakowa (art. 54 ust. 1).

Znowelizowana ustawa z 1958 r. w art. 54 ust. 2 formułowała zasadę domniemania właściwości naczelnika dzielnicy na jego terenie działania. Oznaczało to, że do zakresu kompetencji naczelnika dzielnicy należało wszystko, co dzielnicy dotyczyło, oprócz spraw wyraźnie zastrzeżonych prawem dla innych organów (np. dla administracji wyspecjalizowanej, resortowej). Naczelnik dzielnicy był więc gospodarzem swojego terenu, wyposażonym w szeroki zakres działania (art. 55–58) oraz szerokie kompetencje. Spośród nich wskazać należy prawo wydawania w I instancji decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu administracji państwowej (art. 62 ust. 1 pkt 3), jak też prawo do wydawania powszechnie obowiązujących na terenie dzielnicy zarządzeń porządkowych, gdy zachodziła niezbędność natychmiastowego wprowadzenia w życie na danym terenie zakazów i nakazów w okolicznościach szczególnie niebezpiecznych dla życia, zdrowia lub mienia oraz w razie klęsk żywiołowych lub wymagających natychmiastowego działania trudności gospodarczych; zarządzenia te podlegały zatwierdzeniu *ex post* na najbliższej sesji rady narodowej (art. 61).

Naczelnicy dzielnic wykonywali swoje zadania przy pomocy podległych im urzędów dzielnicowych z wydziałową strukturą wewnętrzną oraz podległych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji (art. 65 pkt 5; art. 66 ust. 1).

Zmiany wprowadziła ustawa z 28 maja 1975 r. *o dwustopniowym podziale administracyjnym państwa oraz zmianie ustawy o radach narodowych* (Dz.U. 1975, nr 16, poz. 91), która weszła w życie z dniem 1 czerwca 1975 r. Zlikwidowano wówczas szczebel pośredni, powiatowy (art. 1 ust. 1), a miasto Kraków uzyskało (wraz z miastem stołecznym Warszawą i miastem Łodzią) status województwa miejskiego (art. 1 ust. 3) – miasto z niewielkim obszarem przyległym stanowiło odrębne województwo, ale bez odrębnych władz wojewódzkich. Ustawa stanowiła, że w województwie miejskim krakowskim terenowym organem władzy państwowej jest Rada Narodowa Miasta Krakowa (art. 8 pkt 2), a terenowym organem administracji państwowej – prezydent miasta (art. 8 pkt 9). Zmieniono tryb powoływania naczelników dzielnic – w województwie miejskim krakowskim uprawnienie to otrzymał prezydent miasta, z obowiązkiem zasięgnięcia opinii właściwej dzielnicowej rady narodowej.

Kolejne zmiany przyniosła nowa ustawa, uchylająca i zastępująca dotychczasową, po wielokroć nowelizowaną ustawę o radach narodowych z 1958 r. – mowa o ustawie z 20 lipca 1983 r. *o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego* (Dz.U. 1983, nr 41, poz. 185), która weszła w życie z mocą od dnia 1 lipca 1984 r. W rzeczywistości ustawa nie wprowadzała zasadniczych zmian w systemie dotąd obowiązującym, nadawała mu mocniejszą szatę ideologiczną (m.in. już w preambule przesądzono, że oto trwa *utrwalanie socjalistycznego ludowładztwa* – przypomnijmy, że jest rok 1983) i werbalny pozór istnienia samorządu terytorialnego. Z interesującego nas tu punktu widzenia ważnym *novum* był zapis art. 128, stanowiący:

1. *Prezydenta i naczelnika miasta, naczelnika gminy, naczelnika dzielnicy oraz naczelnika miasta i gminy wybiera rada narodowa.*
2. *Kandydatów na stanowiska określone w ust. 1 zgłasza prezydium rady narodowej w uzgodnieniu z wojewodą* [w przypadku Krakowa chodzi tu o prezydenta miasta].
3. *Osobę wybraną w trybie ust. 1 i 2 powołuje na stanowisko prezydenta lub naczelnika wojewoda* [w przypadku Krakowa – prezydent miasta].

W ustawie tej wzmocniono pozycję kierowników wydziałów w urzędach pomocniczych wobec terenowych organów administracji ogólnej, czyli także w urzędach dzielnicowych. Kierownicy tych wydziałów usytuowani zostali jako terenowe organy administracji szczegółowej szczebla podstawowego z podwójną podległością: naczelnikowi dzielnicy jako terenowemu organowi administracji o właściwości ogólnej oraz terenowemu organowi administracji specjalnej szczebla wyższego, czyli wydziałowi urzędu miejskiego (art. 137–140).

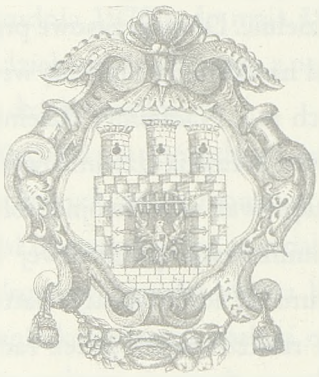

Tak ukształtowany ustrój dzielnic zniesiony został ustawą z 8 marca 1990 r. *o samorządzie terytorialnym* (Dz.U. 1990, nr 16, poz. 95). Ustawa ta była ważnym ogniwem dokonującej się wówczas

w Polsce transformacji ustrojowej, przywracała samorząd, w tym miejski, zniesiony w 1950 r. omawianą już w innym miejscu ustawą *o terenowych organach jednolitej władzy państwowej*. Istotne znaczenie miała towarzysząca tej ustawie z 8 marca kolejna ustawa, z 10 marca 1990 r. *Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych* (Dz.U. 1990, nr 32, poz. 191). Przede wszystkim jej art. 2 uchylił moc wiążącą ustawy z 1983 r. *o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego*, znosząc tym samym działające do tej pory dzielnicowe organy w postaci dzielnicowych rad narodowych oraz naczelników dzielnic. Te przypisy wprowadzające stanowiły też:

Art. 1. Ustawa o samorządzie terytorialnym oraz [...] *wchodzą w życie z dniem 27 maja 1990 r.*

Art. 32.

1. W mieście stołecznym Warszawie, mieście Krakowie i mieście Łodzi utrzymuje się dotychczasowy podział na dzielnice [...]

3. Do czasu określenia organizacji i zakresu działania dzielnic oraz wyboru ich rad [...] *urzędy dzielnicowe działają jako delegatury urzędu miasta.*

Zatem w Krakowie podział na 4 dzielnice obowiązywał nadal, a działające do tej pory przy naczelnikach dzielnic urzędy dzielnicowe o strukturze wydziałowej zostały przekształcone w nowo utworzone delegatury Urzędu Miasta Krakowa, obejmujące wydziałowe struktury w każdej z dzielnic z osobna. Zadaniem tych delegatur było utrzymanie stałej obsługi mieszkańców oraz stwarzanie warunków do scalania wydziałów dzielnicowych z odpowiednimi wydziałami Urzędu Miasta Krakowa.

Całość władzy i administracji miejskiej skupiała się teraz na szczeblu ogólnomiejskim – miasto miało status gminy. W wyniku pierwszych, całkowicie wolnych wyborów samorządowych, które odbyły się 27 maja 1990 r., wyłoniono 75-osobową Radę Miasta Krakowa, która ukonstytuowała się 9 czerwca tegoż roku; w następnych dniach wybrano Zarząd Miasta Krakowa z prezydentem miasta, 3 wiceprezydentami i 3 członkami Zarządu. Delegatury w Krakowie powinny były zostać powołane bezpośrednio po dniu wejścia w życie ustawy *o samorządzie terytorialnym* oraz ustawy *Przepisy wprowadzające...*, czyli 27 maja 1990 r., jednak nowe władze pochodzące z wyborów 1990 r. nie były wówczas jeszcze ukonstytuowane. Ponieważ do czasu ich ukonstytuowania działały ustępujące władze wykonawcze, pochodzące jeszcze sprzed wejścia w życie ustawy *o samorządzie terytorialnym*, prawdopodobnie akt powołania krakowskich delegatur pochodził od ówczesnego prezydenta miasta. Dokumenty dotyczące początków tych organów nie zachowały się, ich dalsza działalność udokumentowana jest szczątkowo.

Na czele delegatur stali kierownicy. Pierwszymi kierownikami, działającymi jeszcze w lipcu 1990 r., byli dotychczasowi naczelnicy dzielnic (wyjątek stanowiło Podgórze, gdzie pełnienie obowiązków podjął dotychczasowy zastępca naczelnika tej dzielnicy). W sierpniu 1990 r. dokonano zmiany kierownictwa we wszystkich 4 delegaturach. W strukturze Urzędu Miasta Krakowa działało Biuro Delegatur UMK, na czele którego w randze dyrektora stał jeden z kierowników delegatur, z kolei kierownik innej delegatury był zastępcą dyrektora tego biura. Nie zachował się akt znoszący delegatury, brak też dokumentów pozwalających przybliżyć okoliczność ustania ich działalności. Z wywiadów przeprowadzonych z byłymi kierownikami delegatur wynika, że wygaszanie tych placówek UMK było procesem rozłożonym w czasie i przebiegającym indywidualnie dla poszczególnych dzielnic; w miarę wypełnienia zadań, o których wcześniej była mowa, delegatury przekształcano w jednostki organizacyjne odpowiedzialne za infrastrukturę UMK na terenie poszczególnych dzielnic, ze szczególnym uwzględnieniem budynków w użytkowaniu byłych urzędów dzielnico-

wych, teraz Urzędu Miasta Krakowa. Prawdopodobny czas likwidacji delegatur to II kwartał 1991 r., choć w niektórych przypadkach ich kierownicy pozostawali na kierowniczych etatach związanych z delegaturami dłużej, co mogło wynikać z innych implikacji pracowniczych.

Na koniec tego omówienia jeszcze raz podkreślmy: podział wewnętrzny Krakowa na 4 dzielnice do 27 maja 1990 r. był podziałem administracyjnym, zasadniczym. Natomiast od tej daty stał się podziałem administracyjnym, pomocniczym.

Varia

ODCISKI PIECZĘCI NACZELNIKÓW DZIELNIC I PIECZĘCI URZĘDÓW DZIELNICOWYCH W 4 DZIELNICACH OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1973–1990		
DZIELNICA	PIECZĘĆ NACZELNIKA DZIELNICY	PIECZĘĆ URZĘDU DZIELNICOWEGO
Dzielnica Śródmieście	Naczelnik Dzielnicy Kraków - Śródmieście	
Dzielnica Krowodrza	NACZELNIK DZIELNICY Kraków-Krowodrza	
Dzielnica Nowa Huta	Odcisku pieczęci z orłem nie odnaleziono – tam, gdzie winna ona być w latach 1973–1990 odciskana, stosowano pieczęć podłużną naczelnika wraz z pieczęcią okrągłą Urzędu Dzielnicowego.	NACZELNIK DZIELNICY KRAKÓW-NOWA HUTA	
Dzielnica Podgórze	NACZELNIK DZIELNICY KRAKÓW-PODGÓRZE	

ODCISKI PIECZĘCI DELEGATUR URZĘDU MIASTA KRAKOWA W 4 DZIELNICACH MIASTA OBOWIĄZUJĄCE W LATACH 1990–1991		
DELEGATURA	PIECZĘĆ DELEGATURY	PRZYKŁADOWE PIECZĘCIE REFERATOWE
DELEGATURA ŚRÓDMIEŚCIE	URZĄD MIASTA KRAKOWA Delegatura Śródmieście	DELEGATURA URZĘDU MIASTA KRAKOWA Kraków-Śródmieście Referat Finansowy ul. Grunwaldzka 8 31-526 Kraków DELEGATURA U.M. KRAKOWA REFERAT FINANSOWY KASA KRAKÓW-ŚRÓDMIEŚCIE
DELEGATURA KROWODRZA	URZĄD MIASTA KRAKOWA Delegatura Krowodrza	DELEGATURA URZĘDU MIASTA KRAKOWA Kraków-Krowodrza Referat Finansowy al. Słowackiego 20 30-037 Kraków DELEGATURA U.M. KRAKOWA REFERAT FINANSOWY KASA KRAKÓW-KROWODRZA
DELEGATURA NOWA HUTA	URZĄD MIASTA KRAKOWA Delegatura Nowa Huta	DELEGATURA URZĘDU MIASTA KRAKOWA Kraków-Nowa Huta Referat Finansowy os. Zgody 2 30-969 Kraków DELEGATURA U.M. KRAKOWA REFERAT FINANSOWY KASA KRAKÓW-NOWA HUTA
DELEGATURA PODGÓRZE	URZĄD MIASTA KRAKOWA Delegatura Podgórze	DELEGATURA URZĘDU MIASTA KRAKOWA Kraków-Podgórze Referat Finansowy ul. Józefińska 14 30-529 Kraków DELEGATURA U.M. KRAKOWA REFERAT FINANSOWY KASA KRAKÓW-PODGÓRZE

(Odciski pieczęci z dokumentów znajdujących się w zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie oraz Archiwum Zakładowego Urzędu Miasta Krakowa)

PREZYDENT MIASTA KRAKOWA

Obywatel

ZDZISŁAW ZARĘBA

w Wieliczce

Na podstawie art. 45 ust. 2, ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. z 1975 r. Nr 26, poz. 139)

powołuję Obywatela

z dniem 23 marca 1979 roku

na stanowisko

NACZELNIKA DZIELNICY

KRAKÓW - NOWA HUTA

PREZYDENT MIASTA KRAKOWA

Mgr inż. EDWARD BARSZCZ

Kraków, dnia 22 marca 1979 r.

Dokument dokonanego w 1979 r. przez prezydenta miasta Krakowa aktu nominacji na stanowisko naczelnika Dzielnicy Nowa Huta (z akt Urzędu Miasta Krakowa)

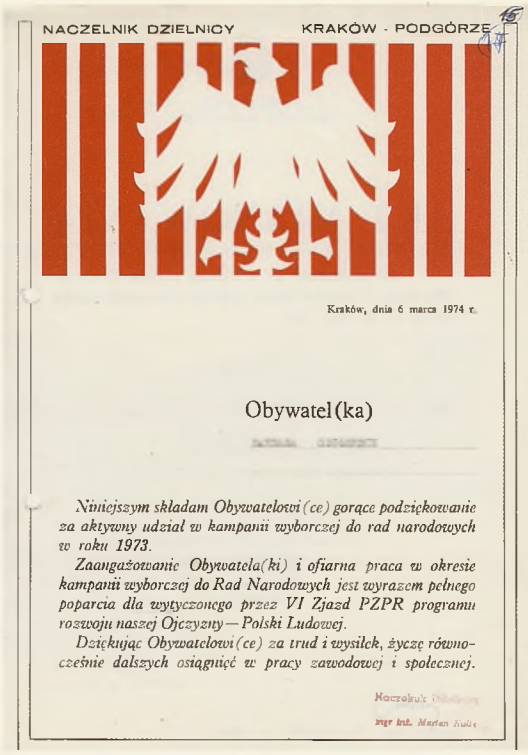

NACZELNIK DZIELNICY KRAKÓW - PODGÓRZE

Kraków, dnia 6 marca 1974 r.

Obywatel(ka)

Niniejszym składam Obywatelowi(ce) gorące podziękowanie za aktywny udział w kampanii wyborczej do rad narodowych w roku 1973.

Zaangażowanie Obywatela(ki) i ofiarna praca w okresie kampanii wyborczej do Rad Narodowych jest wyrazem pełnego poparcia dla wytyczonego przez VI Zjazd PZPR programu rozwoju naszej Ojczyzny — Polski Ludowej.

Dziękując Obywatelowi(ce) za trud i wysiłek, życzę równocześnie dalszych osiągnięć w pracy zawodowej i społecznej.

Naczelnik Dzielnicy
mgr inż. Marian Kulig

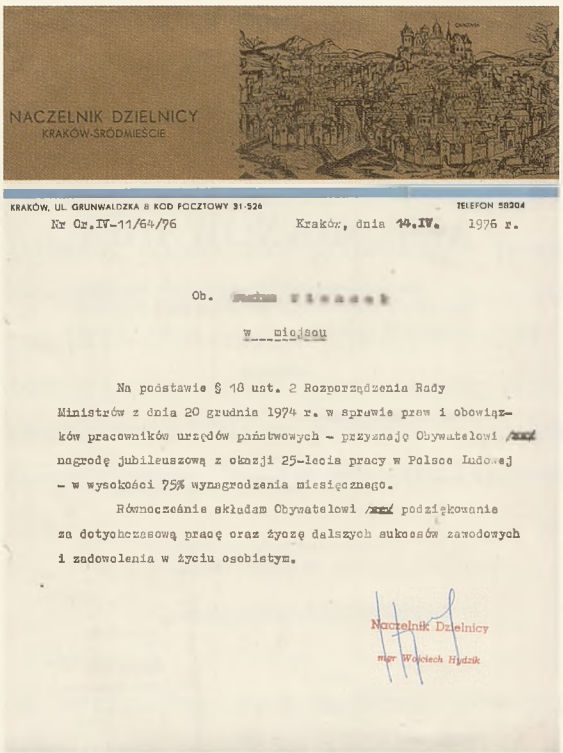

NACZELNIK DZIELNICY
KRAKÓW-ŚRÓDMIEŚCIE

KRAKÓW, UL. GRUNWALDZKA 8 KOD POCZTOWY 31-526 TELEFON 58204

Nr Or.IV-11/64/76 Kraków, dnia 14.IV. 1976 r.

Ob. [redacted]

w miejscu

Na podstawie § 18 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1974 r. w sprawie praw i obowiązków pracowników urzędów państwowych - przyznaję Obywatelowi /xxx/ nagrodę jubileuszową z okazji 25-lecia pracy w Polsce Ludowej - w wysokości 75% wynagrodzenia miesięcznego.

Równocześnie składam Obywatelowi /xxx/ podziękowanie za dotychczasową pracę oraz życzę dalszych sukcesów zawodowych i zadowolenia w życiu osobistym.

Naczelnik Dzielnicy
mgr Wojciech Hydzik

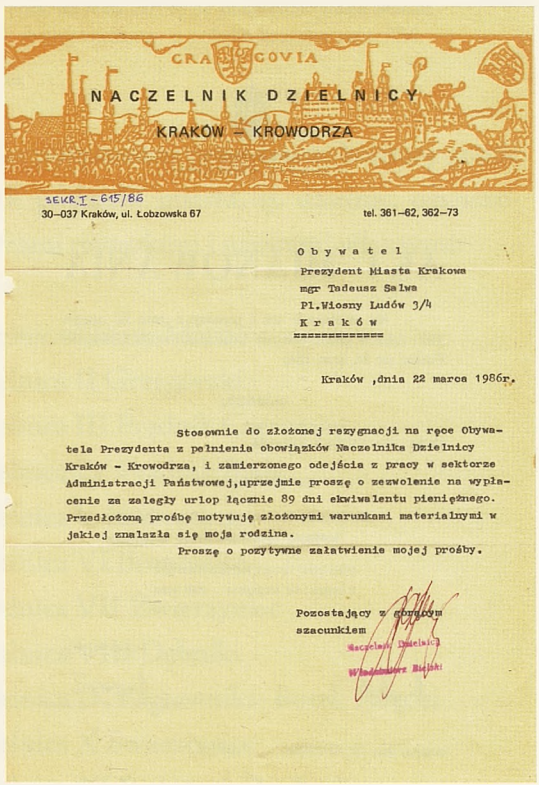

CRACOVIA

NACZELNIK DZIELNICY
KRAKÓW — KROWODRZA

SEKR.I-615/86
30-037 Kraków, ul. Łobzowska 67 tel. 361-62, 362-73

Obywatel
Prezydent Miasta Krakowa
mgr Tadeusz Salwa
Pl.Wiosny Ludów 3/4
Kraków

Kraków ,dnia 22 marca 1986r.

Stosownie do złożonej rezygnacji na ręce Obywatela Prezydenta z pełnienia obowiązków Naczelnika Dzielnicy Kraków - Krowodrza, i zamierzonego odejścia z pracy w sektorze Administracji Państwowej,uprzejmie proszę o zezwolenie na wypłacenie za zaległy urlop łącznie 89 dni ekwiwalentu pieniężnego. Przedłożoną prośbę motywuję złożonymi warunkami materialnymi w jakiej znalazła się moja rodzina.

Proszę o pozytywne załatwienie mojej prośby.

Pozostający z gorącym szacunkiem

Naczelnik Dzielnicy
Włodzimierz Bielski

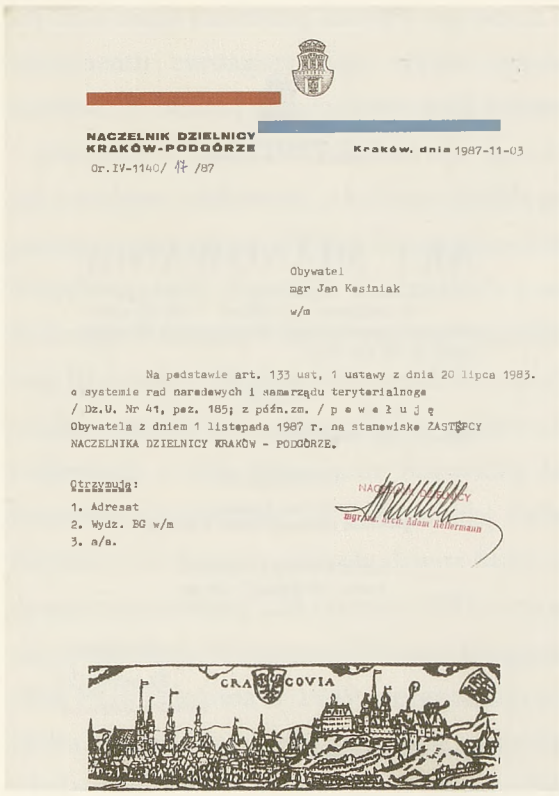

NACZELNIK DZIELNICY
KRAKÓW-PODGÓRZE

Kraków, dnia 1987-11-03

Or.IV-1140/ 17 /87

Obywatel
mgr Jan Kosiniak
w/m

Na podstawie art. 133 ust, 1 ustawy z dnia 20 lipca 1983. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego / Dz.U. Nr 41, poz. 185; z późn.zm. / p o w o ł u j ę Obywatela z dniem 1 listopada 1987 r. na stanowisko ZASTĘPCY NACZELNIKA DZIELNICY KRAKÓW - PODGÓRZE.

Otrzymują:
1. Adresat
2. Wydz. BG w/m
3. a/a.

NACZELNIK DZIELNICY
mgr inż. arch. Adam Hellermann

CRACOVIA

W latach 70. i 80 XX w. starano się szarą rzeczywistość przedstawiać w ubarwionej formie – ozdobne papiery firmowe naczelników dzielnic: z roku 1974 – naczelnika Dzielnicy Kraków Podgórze, z roku 1976 – naczelnika Dzielnicy Kraków Śródmieście, z roku 1986 – naczelnika Dzielnicy Kraków Krowodrza oraz z roku 1987 – naczelnika Dzielnicy Kraków Podgórze (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 2661/53; spis 77/153; spis 3767/6 oraz ze zbiorów prywatnych)

PREZYDENT
MIASTA KRAKOWA

AKT MIANOWANIA

Na podstawie art. 4 Ustawy z dnia 22 marca 1990 roku o pracownikach samorządowych (Dziennik Ustaw nr 21, poz. 124)

mianuję

Pana Henryka GAJOCHA

na stanowisko

Kierownika Delegatury Kraków – Podgórze

URZĘDU MIASTA KRAKOWA
z dniem 13 sierpnia 1990 roku

PREZYDENT
prof. dr hab. Jacek Woźniakowski

Kraków, dnia 13 sierpnia 1990 r.

PREZYDENT
MIASTA KRAKOWA

AKT MIANOWANIA

Na podstawie art. 4 Ustawy z dnia 22 marca 1990 roku o pracownikach samorządowych (Dziennik Ustaw nr 21, poz. 124)

mianuję

Pana mgr Jacka ŁUKASZEWSKIEGO

na stanowisko

Kierownika Delegatury Kraków – Nowa Huta

URZĘDU MIASTA KRAKOWA
z dniem 13 sierpnia 1990 roku

PREZYDENT
prof. dr hab. Jacek Woźniakowski

Kraków, dnia 13 sierpnia 1990 r.

PREZYDENT
MIASTA KRAKOWA

AKT MIANOWANIA

Na podstawie art. 4 Ustawy z dnia 22 marca 1990 roku o pracownikach samorządowych (Dziennik Ustaw nr 21, poz. 124)

mianuję

Pana dr Jacka KACZMARCZYKA

na stanowisko

Dyrektora Biura Delegatur –
Kierownika Delegatury Kraków – Krowodrza

URZĘDU MIASTA KRAKOWA
z dniem 22 sierpnia 1990 roku

PREZYDENT
prof. dr hab. Jacek Woźniakowski

Kraków, dnia 22 sierpnia 1990 r.

23

PREZYDENT
MIASTA KRAKOWA

AKT MIANOWANIA

Na podstawie art. 4 Ustawy z dnia 22 marca 1990 roku o pracownikach samorządowych (Dziennik Ustaw nr 21, poz. 124)

mianuję

Pana mgr Andrzeja LINHARTA

na stanowisko

Kierownika Delegatury Kraków – Śródmieście
Zastępcy Dyrektora Biura Delegatur

URZĘDU MIASTA KRAKOWA
z dniem 22 sierpnia 1990 roku

PREZYDENT
prof. dr hab. Jacek Woźniakowski

Kraków, dnia 22 sierpnia 1990 r.

W sierpniu 1990 r. przeprowadzono stabilizację personalną kierownictwa delegatur Urzędu Miasta Krakowa – komplet dokonanych przez prezydenta miasta Jacka Woźniakowskiego aktów mianowania kierowników 4 delegatur oraz dyrektora Biura Delegatur i jego zastępcy, którzy łączyli te stanowiska z kierowaniem przydzielonymi delegaturami (ze zbiorów prywatnych oraz z akt Urzędu Miasta Krakowa)

Osiemnasty podział terytorialny Krakowa – na 18 dzielnic (od 27.03.1991 r.)

Orientacyjny plan konturowy podziału

Plan konturowy podziału na dzielnice od roku 1991 (stan od roku 2014) na podkładzie planu miasta przedstawionego w pełnym kształcie na s. 736

Na planie wyrysowane przybliżone kontury granic jednostek podziału miasta, tj. dzielnic, oznaczonych cyframi rzymskimi i nazwami własnymi:

Dzielnica I Stare Miasto
Dzielnica II Grzegórzki
Dzielnica III Prądnik Czerwony
Dzielnica IV Prądnik Biały
Dzielnica V Krowodrza
Dzielnica VI Bronowice
Dzielnica VII Zwierzyniec
Dzielnica VIII Dębniki
Dzielnica IX Łagiewniki–Borek Fałęcki
Dzielnica X Swoszowice
Dzielnica XI Podgórze Duchackie
Dzielnica XII Bieżanów–Prokocim
Dzielnica XIII Podgórze
Dzielnica XIV Czyżyny
Dzielnica XV Mistrzejowice
Dzielnica XVI Bieńczyce
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie
Dzielnica XVIII Nowa Huta

Podstawy rekonstrukcji przybliżonych powierzchni – granic dzielnic: DUWM z 27 marca 2014 r., poz. 1837–1854 oraz oraz plan *Kraków* z 2017 r. wykonany (z zaznaczeniem granic dzielnic) przez Wydział Geodezji UMK na podstawie danych krakowskiego Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej.

Kontekst historyczny

W wyniku dziejowych wydarzeń, które przywoływano przy omawianiu poprzedniego etapu, polityczna mapa centralnej Europy czy wręcz części kontynentu euroazjatyckiego uległa zasadniczej zmianie. Z bliskiej perspektywy dość wskazać, że z początkiem roku 1993 Polska nie sąsiadowała już z żadnym państwem, z którym dzieliła granicę jeszcze z początkiem 1990 r. Z rozpadu Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich powstała Federacja Rosyjska oraz suwerenne republiki Litwy, Białorusi i Ukrainy, była republika czechosłowacka rozpadła się na dwa odrębne państwa Czech i Słowacji, a była Niemiecka Republika Demokratyczna zjednoczyła się z Republiką Federalną Niemiec. Do historii przeszły dawne filary „obozu demokracji ludowej": 28 czerwca 1991 r. rozwiązaniu uległa Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), założona w 1949 r. organizacja państw bloku wschodniego dla integracji gospodarczej, z kolei 1 lipca 1991 r. rozwiązano Układ o Przyjaźni, Współpracy i Pomocy Wzajemnej (Układ Warszawski), powstały w 1955 r. sojusz polityczno-wojskowy państw bloku wschodniego. Rzeczpospolita

Polska (III Rzeczpospolita) ustrojowo budowała państwo demokratycznej republiki parlamentarnej (Mała Konstytucja z 1 sierpnia 1992 r., Konstytucja z 2 kwietnia 1997 r.), ekonomicznie przechodziła bolesną dla ogółu społeczeństwa transformację z gospodarki scentralizowanej, państwowej, w gospodarkę wolnorynkową. Pierwszoplanową kwestią była reorientacja w kierunku Europy Zachodniej („powrót do Europy") na płaszczyznach politycznej, obronnej, ekonomicznej i społecznej. 12 marca 1999 r. Polska po długotrwałym procesie akcesyjnym obejmującym m.in. adaptację armii do nowych wymogów, stała się członkiem Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO), przymierza polityczno-wojskowego istniejącego od 1947 r., dawnego przeciwnika w zimnej wojnie Układu Warszawskiego. Z kolei 1 maja 2004 r. Polska została członkiem Unii Europejskiej (UE), gospodarczo-politycznego związku demokratycznych państw europejskich, założonego w 1992 r. – także po długotrwałym procesie adaptacyjnym, który rozpoczął się wraz ze złożeniem w 1994 r. wniosku o członkostwo. To były fundamenty dla budowy przyszłości.

Podstawa podziału na 18 dzielnic, czas obowiązywania

Wewnętrznego podziału Krakowa na 18 dzielnic miejskich dokonano na podstawie ustawy z 8 marca 1990 r. *o samorządzie terytorialnym*, dalej przywoływanej pod obowiązującą od 1998 r. nazwą *ustawa o samorządzie gminnym* (tekst jednolity Dz.U. 2017, poz. 1875) – zgodnie z zapisem art. 5 ust. 1 tej ustawy: *Gmina może tworzyć jednostki pomocnicze: sołectwa oraz dzielnice, osiedla i inne*, i dalej w ust. 2: *Jednostkę pomocniczą tworzy rada gminy, w drodze uchwały* [...]. Ustawa ta weszła w życie 27 maja 1990 r. i od tego też momentu dotychczasowe 4 dzielnice utraciły status jednostek podziału zasadniczego – przestały być siedzibą organów władzy i administracji państwowej szczebla podstawowego (zniesione zostały dzielnicowe rady narodowe i naczelnicy dzielnic). Podział ten jednak utrzymywany był nadal jako podział pomocniczy, przejściowy, ze zlokalizowanymi tam delegaturami Urzędu Miasta Krakowa, zapewniającymi ciągłość obsługi mieszkańców w okresie scalania likwidowanych urzędów dzielnicowych z organizmem UMK. Jednocześnie prowadzono prace nad nowym podziałem miasta, odpowiadającym warunkom i potrzebom odrodzonego samorządu miejskiego.

W efekcie tych prac na podstawie przywołanej wyżej ustawy z 1990 r. Rada Miasta Krakowa przyjęła 27 marca 1991 r. uchwałę nr XXI/143/91 *w sprawie utworzenia w Mieście Krakowie dzielnic miejskich* – w § 1 stanowiła ona: *W Mieście Krakowie tworzy się osiemnaście dzielnic miejskich jako jednostki pomocnicze*. W załącznikach do uchwały określono wykaz dzielnic, ich numerację oraz zasięg terytorialny. Jednocześnie uchwałą tą zniesiono dotychczasowy podział miasta na 4 dzielnice, obowiązujący od 1 stycznia 1973 r.

Uchwała ta zgodnie z brzmieniem § 3 wchodziła w życie z dniem ogłoszenia przez wywieszenie na tablicach ogłoszeń w Urzędzie Miasta Krakowa i delegaturach urzędu. Data ogłoszenia w tej formie powinna stanowić datę ustania dotychczasowego podziału na 4 dzielnice i jednocześnie nabrania mocy obowiązującej przez podział nowy, na 18 dzielnic. Niestety nie jest ona znana. Zachował się dokument potwierdzający przekazanie 17 kwietnia 1990 r. przez Biuro Rady Miasta UMK 10 egzemplarzy uchwały Wydziałowi Organizacyjnemu UMK (wywieszenie leżało w jego kompetencjach), brak nato-

miast w dokumentacji załączonej do uchwały i w innych zasobach archiwalnych UMK obowiązkowego, zwrotnego potwierdzenia, że uchwałę ogłoszono (wywieszono), wraz z formalnie potwierdzoną datą tej czynności – niezbędną dla stwierdzenia faktu i terminu wejścia uchwały w życie.

W tej sytuacji nie pozostaje nic innego, jak przyjąć za umowną datę ustania podziału na 4 dzielnice oraz zaistnienia podziału na 18 dzielnic dzień podjęcia uchwały Rady Miasta Krakowa w tym przedmiocie, to jest 27 marca 1990 r. Tak też się to czyni w niniejszym opracowaniu.

Powierzchnia miasta, zasada podziału terytorialnego i jego jednostki

Ostatnia istotna zmiana powierzchni Krakowa weszła w życie w roku 1973, nowo ukształtowane granice miasta uległy następnie korekcie, w wyniku której od 1986 r. obszar miasta wynosił 326,8 km^2 (w tymże 1986 r. liczba mieszkańców wynosiła ok. 743 650). Taka też powierzchnia miasta była aktualna w 1990 r. (z ok. 751 300 mieszkańcami) i stała się przedmiotem prac nad nowym jego podziałem wewnętrznym. Granice miasta okazały się stabilne, ich jedyna dotychczasowa korekta, w kategoriach ilościowych mało istotna, nastąpiła w 2013 r. – w jej wyniku Kraków zajmuje obszar 326,85 km^2 (liczba mieszkańców na dzień 31 grudnia 2017 r. wyniosła 767 350).

W warunkach transformacji ustrojowej, otwierającej możliwości samostanowienia o ustroju miasta i przy świadomości szans rozwojowych dla Krakowa z tego faktu płynących, kwestia nowego podziału miasta wyszła daleko poza kategorie „optymalnego zarządzania miastem", plasując się jako jeden z najistotniejszych elementów obudowywania i kształtowania samorządu miejskiego. Przywołajmy słowa prof. Jacka Purchli, naukowca i jednocześnie ówczesnego wiceprezydenta miasta, jednego z głównych twórców funkcjonalnej i strukturalnej koncepcji nowego podziału wewnętrznego Krakowa: *Dzielnicowe dylematy Krakowa lat 1989–1991* [wynikały] *zarówno z procesu upodmiotowienia miasta i jego mieszkańców po upadku komunizmu w Polsce, jak i z próby powrotu do zakorzenionego w tradycji i pamięci jego mieszkańców systemu jednostek pomocniczych, mających zapewnić sprawne funkcjonowanie metropolii. Debata nad kształtem samorządu i nowym kształtem miasta toczyła się od jesieni roku 1989 na forum Krakowskiego Komitetu Obywatelskiego i zawiązanego wówczas Zespołu Ekspertów „Kraków"*. I dalej: *Dylematy związane z nowym podziałem administracyjnym Krakowa dyskutowane były na burzliwych posiedzeniach Komitetu Obywatelskiego zimą i wiosną 1990 roku. Komitet w tej sprawie wyraźnie się spolaryzował. Spór dotyczył losu czterech wielkich dzielnic, na które podzielono Kraków w roku 1973* (Purchla 2017, s. 21, 23). O tych pryncypialnych kwestiach, jak to, czy Kraków powinien być jedną gminą, czy związkiem 4 gmin zbudowanych na dotychczasowych 4 dzielnicach (w tym ostatnim kierunku co do zasady poszły warszawskie rozwiązania), jak i o przyjmowanych założeniach i drodze dochodzenia do końcowego kształtu podziału miasta, szerzej traktuje publikacja Jacka Purchli i przywołana tam literatura (wśród innych pozycji wydane w 1996 r., zawierające ważne dla obrazu tworzenia dzielnic samorządowych artykuły *Vademecum radnego dzielnicy* pod redakcją Kazimierza Trafasa, jednego z twórców ówczesnej reformy samorządowej na gruncie krakowskim).

W sposób esencjonalny podstawy koncepcji wprowadzenia nowego podziału miasta, przyjęte kryteria tego podziału oraz tryb prac nad jego

projektem wyłożono w uzsadanieniu do projektu przywołanej na wstępie uchwały Rady Miasta Krakowa wprowadzającej podział na 18 dzielnic miejskich. Uchwała ta wraz tym właśnie uzasadniem publikowana jest niżej, w podrozdz. *Varia*.

W roku 2014 dokonano korekt granic dzielnic określonych w roku 1991. Zmiany wprowadzono uchwałami nr XCIX/1495-1512/14 Rady Miasta Krakowa z 12 marca 2014 r. *w sprawie organizacji i zakresu działania...*, wprowadzającymi równocześnie zmienione statuty dzielnic – załącznikami do tych statutów wyznaczono skorygowane granice każdej z dzielnic. Ukazywane w tym tomie granice dzielnic odnoszą sie właśnie do regulacji z 2014 r.

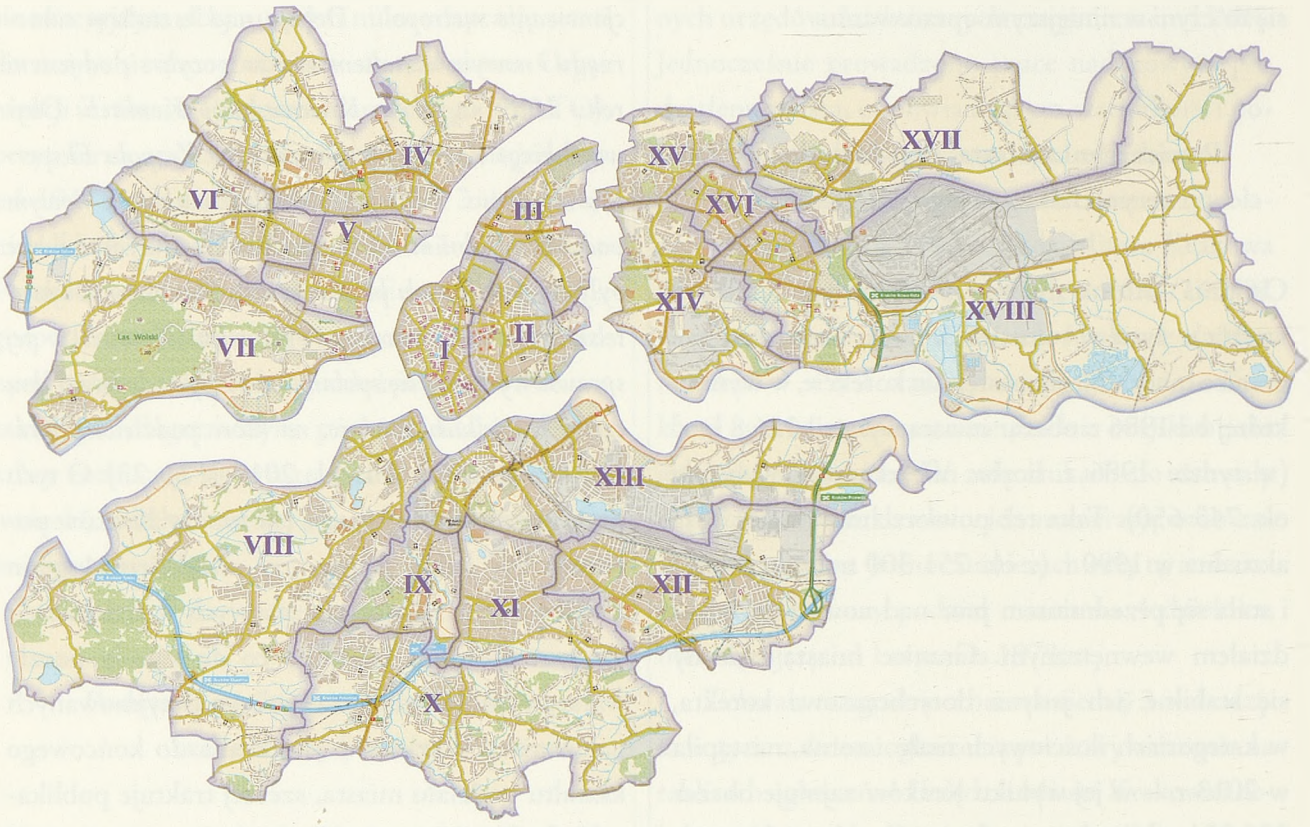

Aktualny podział Krakowa na 18 dzielnic a poprzedni podział miasta na 4 dzielnice z lat 1973–1991; linia rozgraniczająca dawne dzielnice Śródmieście i Nowa Huta jedynie w szczegółach różni się od linii rozgraniczającej aktualne Dzielnice II i III od Dzielnic XIV i XV (na podkładzie planu Kraków Wydawnictwa Gauss s.c. w Krakowie, wydanie XIV – 2016/17 r.)

Tereny 18 dzielnic Krakowa a tereny dawnych gmin katastralnych – por. zestawienie w tabeli poniżej (na podkładzie mapy wykonanej wg danych z MSIP przez Miejski Zarząd Baz Danych w Krakowie)

Dzielnica	Obszar*	Ludność**	Tereny historyczne***
I Stare Miasto	5,57	32 169	Kazimierz, Kleparz, Nowy Świat, Piasek, Śródmieście, Stradom, Wawel, Warszawskie (część), Wesoła (część), Krowodrza (fragment)
II Grzegórzki	5,85	29 032	Grzegórzki, Dąbie (część), Olsza (część), Wesoła (część), Kazimierz (fragment), Warszawskie (fragment)
III Prądnik Czerwony	6,44	46 747	Olsza (część), Prądnik Czerwony (część), Rakowice (część), Dąbie (fragment), Grzegórzki (fragment), Prądnik Biały (fragment), Warszawskie (fragment)
IV Prądnik Biały	23,42	69 876	Bronowice Wielkie, Górka Narodowa, Prądnik Biały, Tonie, Witkowice, Prądnik Czerwony (część), Krowodrza (część), Bronowice Małe (fragment)
V Krowodrza	5,62	30 401	Czarna Wieś, Nowa Wieś, Krowodrza (część), Łobzów (część)
VI Bronowice	9,56	23 630	Bronowice Małe, Mydlniki, Łobzów (część), Chełm (fragment), Wola Justowska (fragment)

VII Zwierzyniec	28,73	20 299	Bielany, Chełm, Olszanica, Półwsie Zwierzynieckie, Przegorzały, Wola Justowska, Zwierzyniec, Mydlniki (fragment)
VIII Dębniki	46,19	60 944	Bodzów, Dębniki, Kostrze, Pychowice, Sidzina, Skotniki, Tyniec, Zakrzówek, Kobierzyn (część), Ludwinów (część), Borek Fałęcki (fragment)
IX Łagiewniki–Borek Fałęcki	5,42	15 245	Borek Fałęcki (część), Jugowice (część), Łagiewniki (część), Kurdwanów (fragment), Podgórze (fragment)
X Swoszowice	25,60	27 029	Kosocice, Libertów, Lusina, Opatkowice, Rajsko, Soboniowice, Swoszowice, Wróblowice, Zbydniowice, Borek Fałęcki (część), Kobierzyn (część), Kurdwanów (część), Jugowice (fragment), Piaski Wielkie (fragment)
XI Podgórze Duchackie	9,54	53 410	Kurdwanów, Piaski Wielkie, Wola Duchacka (część), Łagiewniki (część), Kosocice (fragment), Podgórze (fragment), Prokocim (fragment), Rżąka (fragment), Swoszowice (fragment)
XII Bieżanów–Prokocim	18,47	62 989	Bieżanów (część), Prokocim (część), Rżąka (część), Wola Duchacka (fragment)
XIII Podgórze	25,67	35 763	Płaszów, Podgórze, Przewóz, Rybitwy, Bieżanów (część), Prokocim (część), Wola Duchacka (część), Ludwinów (fragment), Łagiewniki (fragment)
XIV Czyżyny	12,26	28 291	Czyżyny, Łęg, Dąbie (część), Rakowice (część), Bieńczyce (fragment), Mogiła (fragment), Płaszów (fragment)
XV Mistrzejowice	5,60	52 153	Mistrzejowice, Batowice (część), Dziekanowice (część), Prądnik Czerwony (część)
XVI Bieńczyce	3, 70	41 735	Bieńczyce (część), Krzesławice (część), Mistrzejowice (fragment)
XVII Wzgórza Krzesławickie	23,80	20 244	Grębałów, Kantorowice, Łuczanowice, Wadów, Węgrzynowice, Zesławice, Krzesławice (część), Lubocza (część), Ruszcza (część), Batowice (fragment), Mistrzejowice (fragment), Wróżenice (fragment)
XVIII Nowa Huta	65,41	52 332	Branice, Grabie , Kościelniki, Mogiła, Pleszów, Przylasek Rusiecki, Przylasek Wyciąski, Wolica, Wróżenice, Wyciąże, Bieńczyce (część), Lubocza (część), Ruszcza (część), Czyżyny (fragment), Krzesławice (fragment), Przewóz (fragment), Wadów (fragment)
Łącznie:	**~326,85**	**702 289****	

* Powierzchnie dzielnic według danych z Wydziału Geodezji UMK – stan na dzień 6 stycznia 2018 r.
** Liczba mieszkańców obejmuje osoby zameldowane na pobyt stały według danych z Wydziału Informatyki UMK – stan na dzień 6 stycznia 2018 r.
*** Dawne gminy katastralne oraz tereny przyłączone do miasta w latach 1973 i 1986; zastosowano rozróżnienia: nazwa terenu bez dodatkowego określenia oznacza cały teren lub cały teren bez fragmentu (fragmentów), nazwa z określeniem „część" oznacza dzielenie terenu w istotnych jego obszarach z inną dzielnicą (dzielnicami), nazwa terenu z określeniem „fragment" oznacza wycinek terenu o powierzchni niestanowiącej jego istotnej części.

Prawny charakter podziału, ustrój dzielnicy, zwierzchnik dzielnicy

W całym dotychczasowym okresie istnienia dzielnic wywodzących się z pierwszego okresu transformacji ustrojowej, tj. z lat 1989–1992, zatem liczących sobie aktualnie już ponad ćwierć wieku, ustawowe regulacje prawne odnoszące się do tych jednostek pomocniczych miast były stabilne. Ustawy wyraźnie pozostawiały i pozostawiają ustrojowe i funkcjonalne sytuowanie dzielnic lokalnym samorządom miejskim. Z kolei regulacje dokonywane w tej materii prawem miejscowym uchwalanym przez Radę Miasta Krakowa były w tym długim już okresie czasu liczne, ale nie wniosły zasadniczych zmian co do samego kształtu ustrojowego dzielnic i ich organów, przyjętego jeszcze z początkiem lat 90. XX w. Pozwala to odwoływać się do stanu prawnego aktualnie obowiązującego, pomijając przy tym opisy zmian przejściowych w zakresie poszczególnych rozwiązań.

Przywołana wcześniej ustawa *o samorządzie gminnym* z 1990 r. daje radom gminnym, zatem i miejskim, prawo do powoływania jednostek pomocniczych, w tym dzielnic, nakładając przy tym na rady obowiązek przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami. Nie podejmując dalszej regulacji, ustawa oddaje kwestie zasad tworzenia, łączenia, podziału oraz znoszenia jednostki pomocniczej do regulacji statutem gminy (art. 5). Ustawa ta bezpośrednio nakłada i precyzuje obowiązek konsultacji z mieszkańcami w przypadku zmiany granic jednostek pomocniczych (art. 4a ust. 2 pkt 1). Z kolei odnośnie do budżetów obywatelskich, które określa jako szczególną formę konsultacji, stanowi, że: *Środki wydatkowane w ramach budżetu obywatelskiego mogą być dzielone na pule obejmujące całość gminy i jej części w postaci jednostek pomocniczych lub grup jednostek pomocniczych* (art. 5a ust. 6). Wreszcie do wyłącznej właściwości rady gminy oddaje ustalanie zakresu działania jednostek pomocniczych, zasad przekazywania im składników mienia do korzystania oraz zasad przekazywania środków budżetowych na realizację zadań przez te jednostki (art. 18 ust. 2 pkt 7).

Węzłowy zatem dla ustroju i funkcjonowania krakowskich dzielnic jest Statut Miasta Krakowa wprowadzony uchwałą nr XLVIII/435/96 Rady Miasta Krakowa z 24 kwietnia 1996 r. (tekst jednolity DUWM 2014, poz. 6525). Statut poświęca dzielnicom rozdział 6, stanowiąc m.in.:

§ 72. 1. Dzielnica jest jednostką pomocniczą Miasta.

2. Dzielnicę stanowi wspólnota mieszkańców części obszaru Miasta, wyodrębniającej się ze względu na układ przestrzenny, lokalne tradycje oraz więzi społeczne i gospodarcze.

§ 72a. Do zadań dzielnicy należą sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym przekazane jej przez Radę, służące zaspokajaniu zbiorowych potrzeb i poprawie warunków życia mieszkańców.

§ 72b. Organami dzielnicy są:

1/ Rada Dzielnicy,

2/ Zarząd Dzielnicy. [...]

§ 75. 1. Wybory do Rad Dzielnic zarządza Rada.

2. Obsługę administracyjno-biurową Rad i Zarządów Dzielnic zapewnia Prezydent.

§ 76. 1. Nadzór nad działalnością dzielnicy sprawuje Rada i Prezydent. W razie powtarzającego się lub istotnego naruszenia prawa przez organy dzielnicy Rada na wniosek Prezydenta może rozwiązać ten organ.

2. Rada Dzielnicy ma prawo występować z wnioskami do organów Miasta.

§ 77. 1. Przewodniczący Zarządów Dzielnic mają prawo uczestniczyć, bez prawa głosowania, w sesjach Rady i posiedzeniach komisji.

2. Przewodniczący Rady zawiadamia przewodniczących Zarządów Dzielnic o każdym planowanym posiedzeniu Rady i komisji [...].

§ 78. Statut Dzielnicy uchwala Rada zgodnie z przepisami prawa.

§ 79. 1. Dzielnice nie tworzą własnych budżetów.

2. Dzielnice prowadzą gospodarkę finansową w ramach budżetu Miasta w zakresie wyodrębnionych dla nich środków.

3. Wyodrębnienie środków finansowych w budżecie miasta będących w dyspozycji Dzielnic następuje na podstawie zapisów Wieloletniej Prognozy Finansowej.

4. Dzielnice decydują samodzielnie, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, o wykorzystaniu środków wyodrębnionych dla nich w budżecie Miasta oraz o wyborze zadań do realizacji w sprawach przekazanych im przez Radę.

§ 80. 1. Zarząd Dzielnicy w imieniu Miasta zarządza składnikami mienia komunalnego przekazanymi dzielnicy przez Prezydenta [...]

4. Mienie komunalne zakupione ze środków wyodrębnionych dla dzielnicy lub przekazanych na jej rzecz pozostaje pod zarządem dzielnicy.

Dodajmy, że dzielnica nie posiada osobowości prawnej oraz że w latach 1991–2018 obowiązywała i obowiązuje 4-letnia kadencja władz dzielnicowych, natomiast prawdopodobnie od wyborów samorządowych w 2018 r. kadencja ta trwać będzie 5 lat – w związku z art. 1 pkt 3 ustawy z 11 stycznia 2018 r. *o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych* (Dz.U. 2018, poz. 130).

Te ogólne ramy regulujące krakowskie dzielnice wypełniane były i są bardziej szczegółowymi postanowieniami statutów poszczególnych dzielnic. Pierwszy pakiet 18 jednobrzmiących (poza oznaczeniem dzielnicy i liczbą radnych dzielnicowych) statutów dzielnic Rada Miasta Krakowa nadała uchwałą nr XXIX/198/91 z 30 sierpnia 1991 r. *w sprawie organizacji i zakresu działania dzielnic*. Nowe statuty nadano uchwałą nr CXI/732/94 Rady Miasta Krakowa z 22 kwietnia 1994 r. *w sprawie organizacji i zakresu działania dzielnic*, a kolejny pakiet nowych statutów już wkrótce, uchwałą nr LXVII/660/96 Rady Miasta Krakowa z 18 grudnia 1996 r. *w sprawie organizacji i zakresu działania dzielnic* – te ostatnie regulacje statutowe miały już dłuższą żywotność, ale podlegały licznym zmianom. Jedną z tych nowelizacji przywołajmy, mianowicie uchwałę nr CX/1107/06 Rady Miasta Krakowa z 24 maja 2006 r. *w sprawie zmiany uchwały...*, jako że jej mocą nadano dzielnicom nazwy własne.

Aktualnie obowiązujące statuty dzielnic wprowadzone zostały uchwałami od nr XCIX/1495/14 do nr XCIX/1512/14 Rady Miasta Krakowa z 12 marca 2014 r. *w sprawie organizacji i zakresu działania...* – przywołano je już wyżej w kontekście zmian granic dzielnic.

Dla zobrazowania pozycji przewodniczącego rady i zarządu dzielnicy przytoczmy kilka wybranych zapisów stutowych (są one identyczne dla każdej z dzielnic):

§ 12. 4. Sesje Rady odbywają się pod przewodnictwem Przewodniczącego. W razie nieobecności lub przeszkody zastępuje go Zastępca Przewodniczącego [...].

§ 14. 1. Sesje zwołuje i organizuje Przewodniczący, ustalając termin, miejsce i projekt porządku obrad.

§ 51. 1. Zarząd składa się z 3–5 osób wybieranych przez Radę. Liczbę członków określa Rada w drodze uchwały. W Dzielnicy do 20 000 mieszkańców Zarząd liczy 3 osoby.

2. W skład Zarządu wchodzi Przewodniczący i jego Zastępca oraz 1–3 członków wybranych spośród członków Rady.

3. Przewodniczący Zarządu i jego Zastępca pełnią odpowiednio funkcje Przewodniczącego i Zastępcy Przewodniczącego Rady.

4. Każdy członek Zarządu posiada określone przez Przewodniczącego zadania i zakres kompetencji.

5. Zarząd podejmuje decyzje kolegialnie.

6. Zarząd obraduje na posiedzeniach zwoływanych przez Przewodniczącego w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz na miesiąc. W razie nieobecności lub przeszkody zastępuje go Zastępca Przewodniczącego.

8. Rada wybiera Przewodniczącego bezwzględną większością głosów składu Rady, w głosowaniu tajnym.

9. Rada wybiera Zastępcę Przewodniczącego oraz pozostałych członków Zarządu na wniosek Przewodniczącego [...]. Inicjatywa uchwałodawcza w powyższym zakresie jest wyłączną kompetencją Przewodniczącego [...].

10. Kadencja Zarządu trwa do czasu wyboru nowego Zarządu.

§ 52. 1. Do zadań Przewodniczącego należy w szczególności:

1) reprezentowanie Dzielnicy na zewnątrz,

2) organizowanie pracy Rady i Zarządu,

3) podpisywanie pism i prowadzenie korespondencji w imieniu Dzielnicy,

4) przewodniczenie sesjom Rady i posiedzeniom Zarządu,

5) podpisywanie uchwał Rady i Zarządu.

2. Przewodniczący ma prawo uczestniczyć, bez prawa głosowania, w sesjach Rady Miasta, w posiedzeniach komisji Rady Miasta.

3. Przewodniczący może upoważnić – w określonym zakresie i zgodnie z postanowieniami niniejszego Statutu – Zastępcę Przewodniczącego do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1.

§ 58. 1. Rada może odwołać Przewodniczącego z innej przyczyny niż nie przyjęcie sprawozdania jedynie na wniosek co najmniej 1/3 składu Rady. [...]

3. Odwołanie Przewodniczącego następuje większością co najmniej 3/5 głosów statutowego składu Rady, w głosowaniu tajnym. Głosowanie w sprawie odwołania Rada przeprowadza po zapoznaniu się z opinią Komisji Rewizyjnej na następnej sesji po tej, na której zgłoszono wniosek o odwołanie, nie wcześniej jednak niż po upływie 1 miesiąca oraz nie później niż 2 miesiące od dnia zgłoszenia wniosku. [...]

4. Odwołanie Przewodniczącego albo złożenie przez niego rezygnacji jest równoznaczne z odwołaniem całego Zarządu albo złożeniem rezygnacji przez cały Zarząd.

§ 59. 1. W przypadku złożenia rezygnacji przez Przewodniczącego jej przyjęcie następuje zwykłą większością głosów.

2. W przypadku rezygnacji Przewodniczącego, Rada podejmuje uchwałę o przyjęciu rezygnacji całego Zarządu.

W innych kwestiach, w szczególności dotyczących zakresu i form działania dzielnicowych organów: rady i zarządu na czele z przewodniczącym dzielnicy (nazwa nieformalna, ale adekwatna i stosowana), ze względu na objętość materii odesłać należy bezpośrednio do przywołanych wcześniej statutów dzielnic. Jednak już tutaj zakreślona pozycja daje obraz charakteru prawnego podziału na dzielnice, jednostek tego podziału, czyli dzielnic, jak też dzielnicowych organów. Przede wszystkim jest to charakter pomocniczy, co przepisy ich dotyczące stwierdzają *expressis verbis* i konsekwentnie realizują, przede wszystkim nie wyposażając organów dzielnicowych w odrębne od Rady Miasta Krakowa i prezydenta Miasta Krakowa kompetencje (w rozumieniu prawnym). Sam podział miasta na 18 dzielnic ma charakter administracyjny, a jednocześnie polityczny, jako że mieszkańcy dzielnic wybierają własne władze oraz przedstawicielstwo we władzach miejskich. Nie

zmienia tego fakt, że żadna z dzielnic samodzielnie nie stanowi okręgu wyborczego w wyborach do Rady Miasta – powoływane w Krakowie okręgi wyborcze grupują po 2 lub 3 dzielnice, w całych ich obszarach, co oznacza, że podział na okręgi nie przebiega niezależnie od podziału na dzielnice (w ostatnich wyborach w 2014 r. 18 dzielnic stanowiło 7 okręgów wyborczych).

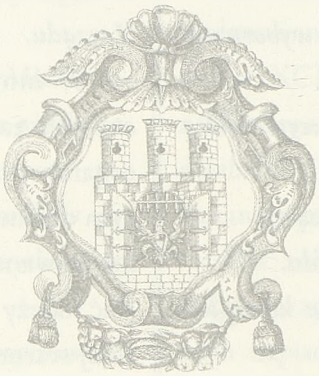

Varia

ODCISKI PIECZĘCI RAD I ZARZĄDÓW DZIELNIC W 18 DZIELNICACH MIEJSKICH OBOWIĄZUJĄCYCH OD ROKU 1991 (1992)		
DZIELNICA	W LATACH 1991(1992)–2006	OD ROKU 2006
Dzielnica I Stare Miasto	RADA I ZARZĄD DZIELNICY I MIASTA KRAKOWA 31-001 Kraków, ul. Grodzka 65 tel./fax 21-41-66 (1) 1997	RADA I ZARZĄD DZIELNICY I STARE MIASTO Rynek Kleparski 4, II p. 31-150 Krakow, tel./fax 012 421-41-66 2018
Dzielnica II Grzegórzki	RADA I ZARZĄD DZIELNICY II MIASTA KRAKOWA 31-537 Kraków, ul. Daszyńskiego 22 tel. 23-02-34 1992	RADA I ZARZĄD DZIELNICY II GRZEGÓRZKI ul. Daszyńskiego 22, 31-534 Kraków tel./fax 12 431-25-00 2018
Dzielnica III Prądnik Czerwony	RADA I ZARZĄD DZIELNICY III MIASTA KRAKOWA ul. Dobrego Pasterza 6 31-416 Kraków tel. 12-49-13 1994	RADA I ZARZĄD DZIELNICY III PRĄDNIK CZERWONY Ul. Naczelna 12, 31-421 Kraków Tel./fax 12 412-49-13 2018
Dzielnica IV Prądnik Biały	Rada i Zarząd Dzielnicy IV Miasta Krakowa ul. Krowoderskich Zuchów 26a 31-272 Kraków, tel. 33-73-38 1994	RADA I ZARZĄD DZIELNICY IV PRĄDNIK BIAŁY ul. Białoprądnicka 3, 31-221 Kraków tel./fax 12 638 10 12 2018
Dzielnica V Krowodrza	RADA I ZARZĄD DZIELNICY V MIASTA KRAKOWA ul. Kazimierza Wielkiego 112/2 30-074 Kraków tel/fax 636-95-95 2001	RADA I ZARZĄD DZIELNICY V KROWODRZA ul. Kazimierza Wielkiego 112/2 30-074 Kraków, tel./fax 012 636-95-95 2018
Dzielnica VI Bronowice	RADA I ZARZĄD DZIELNICY VI MIASTA KRAKOWA ul. Zarzecze 124 A, 30-134 Kraków tel. 636-15-75, fax. 626-61-45 2004	RADA I ZARZĄD DZIELNICY VI BRONOWICE ul. Zarzecze 124 A, 30-134 Kraków tel. 012 636-15-75, fax 012 626-61-45 2018
Dzielnica VII Zwierzyniec	RADA I ZARZĄD DZIELNICY VII MIASTA KRAKOWA ul. Salwatorska 14, 30-109 Kraków Centrala 22-23-40 wew. 31 1992	RADA I ZARZĄD DZIELNICY VII ZWIERZYNIEC Ul. Prusa 18, 30-117 Kraków tel./fax 12 421-56-66 tel. 12 429-90-47 2018
Dzielnica VIII Dębniki	RADA I ZARZĄD DZIELNICY VIII MIASTA KRAKOWA ul. Praska 52, 30-322 Kraków tel. 67-03-03 1997	RADA I ZARZĄD DZIELNICY VIII DĘBNIKI ul. Praska 52, 30-322 Kraków tel./fax 12 267-03-03 2018
Dzielnica IX Łagiewniki–Borek Fałęcki	RADA I ZARZĄD DZIELNICY IX MIASTA KRAKOWA ul. Zakopiańska 62, 30-418 Kraków Centrala 66-00-22 wew. 175 1993	RADA I ZARZĄD DZIELNICY IX ŁAGIEWNIKI – BOREK FAŁĘCKI ul. Żywiecka 13, 30-427 Kraków tel./fax 012 268-16-14 2018
Dzielnica X Swoszowice	RADA I ZARZĄD DZIELNICY X MIASTA KRAKOWA 30-533 Kraków, ul. Józefińska 14 tel. 23-55-37 1994	RADA I ZARZĄD DZIELNICY X SWOSZOWICE ul. Inicjatywy Lokalnej 5 30-499 Kraków, tel. 264-92-01 tel. 012 264-90-75, tel./fax 264-90-77 2018
Dzielnica XI Podgórze Duchackie	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XI MIASTA KRAKOWA 30-533 Kraków, ul. W. Sławka 10 tel. 55-43-00 w. 294 1994	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XI PODGÓRZE DUCHACKIE ul. Wysłouchów 34, 30-611 Kraków tel. 012 654-57-74 tel./ fax 012 654-89-33 2018

Dzielnica XII Bieżanów–Prokocim	RADA i ZARZĄD DZIELNICY XII MIASTA KRAKOWA ul. Kurczaba 3, 30-868 Kraków Tel. 55-26-11 1996	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XII BIEŻANÓW-PROKOCIM ul. Kurczaba 3, 30-868 Kraków tel./fax 012 658-26-11 2018
Dzielnica XIII Podgórze	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XIII MIASTA KRAKOWA ul. Józefińska 14, 30-633 Kraków Centrala 66-95-88 wew. 247 1992	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XIII PODGÓRZE 30-533 Kraków, Rynek Podgórski 1 tel./ fax 012 423 55 29 tel. 012 656 62 25 2018
Dzielnica XIV Czyżyny	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XIV MIASTA KRAKOWA os. Dywizjonu 303 Nr 34 31-874 Kraków, tel. 47-61-64 1996	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XIV CZYŻYNY os. Dywizjonu 303 nr 34 31-874 Kraków, tel./fax 012 647-15-66 2018
Dzielnica XV Mistrzejowice	Rada i Zarząd Dzielnicy XV M. KRAKOWA 31-610 Kraków, os. Złotego Wieku 14 tel. 648-96-18 1999	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XV Mistrzejowice ul. Miśnieńska 58, 31-610 Kraków tel./fax 012 648-96-18 2018
Dzielnica XVI Bieńczyce	Rada i Zarząd Dzielnicy XVI Miasta Krakowa ul. Fatimska 8, 31-831 Kraków tel. 641-45-67 1999	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XVI BIEŃCZYCE os. Kalinowe 4, 31-812 Kraków tel./fax 012 641-45-67 2018
Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XVII MIASTA KRAKOWA os. Na Stoku 15/76, 31-703 Kraków tel. 44-90-09 1992	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XVII WZGÓRZA KRZESŁAWICKIE os. Na Stoku 15/76, 31-703 Kraków tel. 012 645-30-09, fax 012 645-14-17 2018
Dzielnica XVIII Nowa Huta	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XVIII NOWA HUTA Kraków, os. Centrum B bl.6 Tel. 44-78-40 1993	RADA I ZARZĄD DZIELNICY XVIII NOWA HUTA os. Centrum B bl. 6, 31-927 Kraków tel./ fax 012 644-78-40 2018

Przykłady odrębnych pieczęci zarządów dzielnic wprowadzanych w początkowej fazie funkcjonowania organów dzielnicowych (choć jak widać w tabeli wyżej, przeważyła i utrwaliła się zasada wspólnej pieczęci rady i zarządu):

ZARZĄD DZIELNICY NR VIII
KRAKÓW
1992

ZARZĄD DZIELNICY NR XV
KRAKÓW
os. Zgody 2
1994

ZARZĄD DZIELNICY NR XVIII
KRAKÓW
os. Centrum B/6
1992

Przykłady dawnych pieczęci „nieregulaminowych", w których treści użyto potocznej nazwy własnej dzielnicy, podczas gdy formalnie nazwy te wprowadzone zostały w roku 2006:

Rada i Zarząd Dzielnicy
XV M.Krakowa - Mistrzejowice
ul. Miśnieńska 58
31-610 Kraków, tel. 012 / 648-96-18
NIP 676-10-13-717
2002

RADA I ZARZĄD DZIELNICY
XVIII NOWA HUTA
Kraków, os. Centrum B bl.6
Tel. 44-78-40
1996

(Odciski pieczęci z dokumentów znajdujących się w zasobach Archiwum Zakładowego Urzędu Miasta Krakowa oraz udostępnione przez rady i zarządy dzielnic)

U C H W A Ł A Nr XXI/143/91

RADY MIASTA KRAKOWA

z dnia 27 marca 1991 r.

w sprawie utworzenia w Mieście Krakowie dzielnic miejskich.

Na podstawie art.5 ust.1 i art.40 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym /Dz.U.Nr 16, poz.95, Nr 34 poz.199, Nr 43, poz.253, Nr 89, poz.518 oraz z 1991 r. Nr 4, poz.18/ Rada Miasta Krakowa uchwala, co następuje:

§ 1.

1. W mieście Krakowie tworzy się osiemnaście dzielnic miejskich jako jednostki pomocnicze.

2. Wykaz dzielnic, ich numerację i zasięg terytorialny określa załącznik nr 1 oraz mapa stanowiąca załącznik nr 2.

§ 2.

Traci moc uchwała Nr 154 Rady Narodowej Miasta Krakowa z dnia 3 grudnia 1972 r. w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice. /Dz.Urz. R.N. Nr 27, poz.115/.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia przez wywieszenie na tablicach ogłoszeń w Urzędzie Miasta Krakowa i delegaturach Urzędu.

Przewodniczący Rady

Kazimierz BARCZYK

Oryginał uchwały Rady Miasta Krakowa z 27 marca 1991 r. znoszącej podział miasta na 4 dzielnice i wprowadzającej podział nowy, na 18 dzielnic miejskich (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 283/1)

U z a s a d n i e n i e

Miasto Kraków stanowi jedną wspólnotę samorządową W liczącej prawie 800 tys. mieszkańców aglomeracji miejskiej nie jest możliwe zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnych, bez utworzenia pomocniczych jednostek samorządowych. Dotychczasowe cztery dzielnice administracyjne miasta Krakowa nie mogą być uznane jako samorządowe ponieważ utworzone zostały sztucznie z przyczyn politycznych i bez konsultacji społecznej. Ponadto dzielnice liczące ok. 200 tys. mieszkańców nie dają możliwości dla identyfikacji społecznej oraz realizacji lokalnych potrzeb, które zwykle dotyczą mniejszych grup mieszkańców. Doświadczenie wielu dużych miast /także i tych zbliżonych wielkością i funkcjami do Krakowa/ wskazuje, że optymalna wielkość takiej dzielnicy, która by mogła zapewnić wspólnotę interesów i stanowić jednocześnie wystarczającą siłę dla ich realizacji a także być partnerem dla organów samorządowych gminy - oscyluje w granicach 40-80 tys. mieszkańców. Istota "samostanowienia" wymaga by pomocnicze jednostki samorządowe były na tyle duże, aby rozwiązywany był w ich granicach stosunkowo duży zakres życiowo ważnych spraw dla jej mieszkańców. Istnieje też zespół wartości, potrzeb i interesów o zasięgu tylko lokalnym /np.osiedlowym/ a nie takim, by stosowane być mogły kryteria racjonalności ogólnospołecznej, ogólnopaństwowej lub ogólnomiejskiej. W sytuacji gdy zgodnie z obowiązującą Ustawą o samorządzie terytorialnym, jednostki pomocnicze nie posiadają osobowości prawnej i nie mogą tworzyć własnych budżetów - o realnych możliwościach realizacji potrzeb np. w zakresie inwestycji lokalnych i dotacji na nie - decydować będzie przecież także potencjał ludnościowy i gospodarczy dzielnicy. Utworzenie dzielnic nie wyklucza możliwości organizowania się społeczności np.osiedlowej, dla realizacji konkretnych zadań i potrzeb.

Projekt podziału Krakowa na pomocnicze dzielnice samorządowe poprzedzony był ekspertyzami i konsultacjami naukowymi w zakresie urbanistyki, historii, geografii i socjologii. Poddany on został także dwukrotnie konsultacji społecznej /materiały były do

Oryginał uzasadnienia do wcześniej zaprezentowałej uchwały Rady Miasta Krakowa, zawierającego m.in. podstawy koncepcji wprowadzenia nowego podziału miasta, przyjęte kryteria tego podziału oraz tryb prac nad jego projektem (z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

- 2 -

wglądu dla mieszkańców w Biurze Rady Miasta, informowano o nim w prasie, radiu i telewizji, odbyto też wiele spotkań, szczególnie w Komitetach Obywatelskich/. Wpłynęło też szereg uwag i propozycji od grup mieszkańców, instytucji oraz osób prywatnych. Większość z nich została uwzględniona albo w postaci autopoprawek albo przedstawiona została wariantowo w projekcie /do decyzji Rady/.

W pracach nad projektem podziału miasta Krakowa na pomocnicze jednostki samorządowe wzięto pod uwagę kryteria przestrzenne, historyczne i społeczne a w szczególności:

- tradycyjne dawne podziały /np. na tzw. dzielnice katastralne/, które stanowiły o tożsamości i identyfikacji grup ludności /w Krakowie te tradycje są bardzo żywotne i mające duże znaczenie/;
- układ przestrzenny miasta /np. relacje pomiędzy nowymi i starymi osiedlami/
- dostępność komunikacyjną /np.istnienia przynajmniej jednej arterii komunikacyjnej doprowadzającej do centrum/;
- istniejące lub przewidywane centra handlowo-usługowe.

Uznano też jako zasadę aby granice jednostek nie kolidowały z innymi podziałami specjalnymi takimi jak np.: granice parafii, okręgów szkolnych, służby zdrowia, okręgów wyborczych z ostatnich wyborów samorządowych a także zasięgi Komitetów Obywatelskich i dotychczasowych dzielnic administracyjnych. Biorąc pod uwagę złożoność przebiegu tych granic nie zawsze możliwe było to do osiągnięcia - są to jednak przypadki wyjątkowe.

Intencją uchwały nie jest narzucanie mieszkańcom Krakowa odgórnej koncepcji podziału na dzielnice. Projektodawcy mają świadomość, że w obecnej sytuacji tworzenia i doskonalenia pracy samorządu - propozycja wymaga utrwalenia i szerszej akceptacji społecznej, szczególnie w kontekście przygotowywanego statutu miasta oraz statutów dzielnic. Korekty powinny być jednak dokonywane po pewnym okresie funkcjonowania oraz realizacji zadań przez poszczególne projektowane dzielnice.

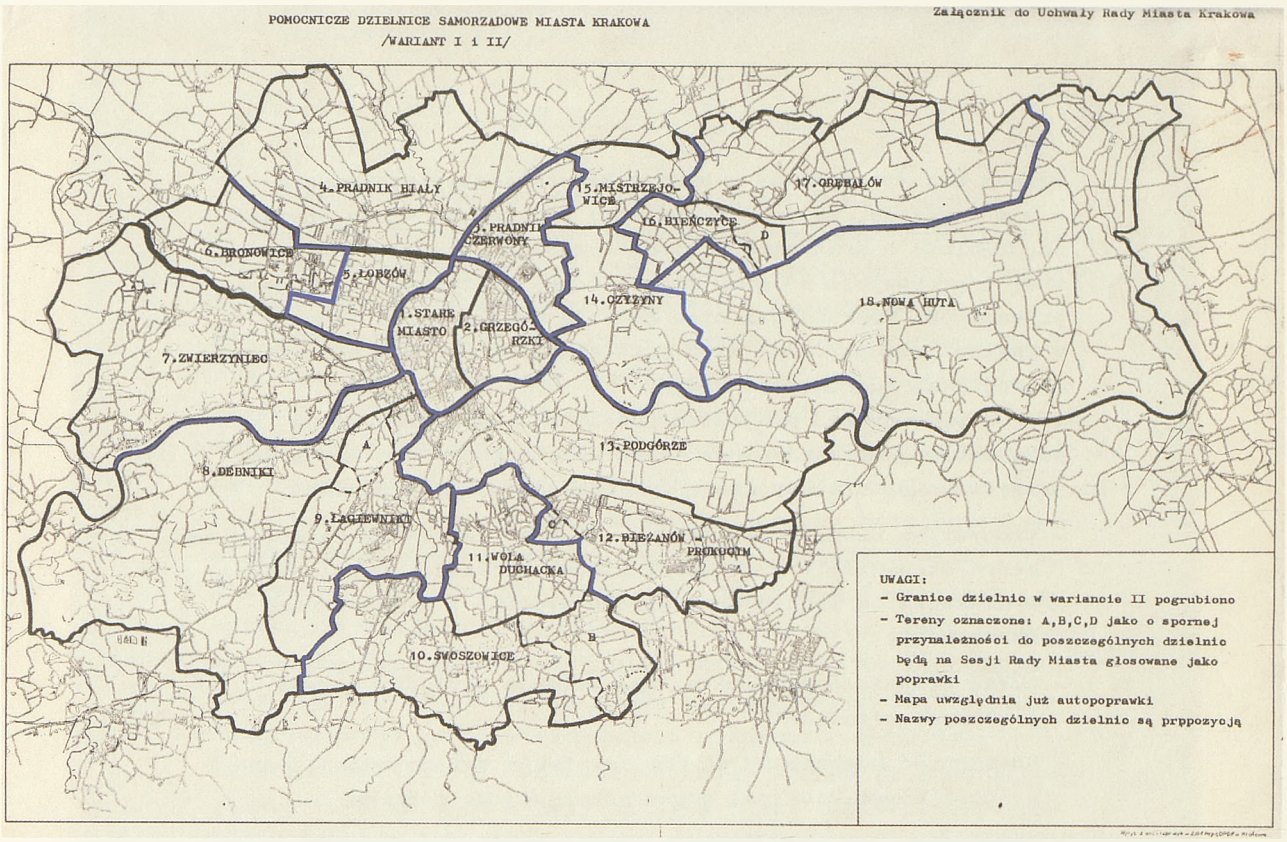

wariant I, zaakceptowany – 18 dzielnic
wariant II, scalający, wycofany – 10 dzielnic

WARIANT II W RELACJI DO WARIANTU I	
WARIANT II – 10 DZIELNIC	**WARIANT I – 18 DZIELNIC**
dzielnica pierwsza	dzielnice 1 Stare Miasto i 2 Grzegórzki
dzielnica druga	dzielnica 3 Prądnik Czerwony
dzielnica trzecia	dzielnica 4 Pradnik Biały i 5 Łobzów
dzielnica czwarta	dzielnice 6 Bronowice i 7 Zwierzyniec
dzielnica piąta	dzielnica 8 Dębniki i 9 Łagiewniki
dzielnica szósta	dzielnice 10 Swoszowice i 11 Wola Duchacka
dzielnica siódma	dzielnice 12 Bieżanów–Prokocim i 13 Podgórze
dzielnica ósma	dzielnice 14 Czyżyny i 15 Mistrzejowice
dzielnica dziewiąta	dzielnice 16 Bieńczyce i 17 Grębałów
dzielnica dziesiąta	dzielnica 18 Nowa Huta

Przedstawiony w 1991 r. Radzie Miasta Krakowa prezydencki projekt uchwały o utworzeniu dzielnic zawierał wariant z podziałem na 18 dzielnic oraz wiariant z podziałem na 10 dzielnic, nazwany „scalającym"; po krytyce ze strony radnych wiariant scalający został wycofany – powyżej zilustrowane graficznie oraz zestawione w tabeli różnice między tymi wariantami (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 283/1)

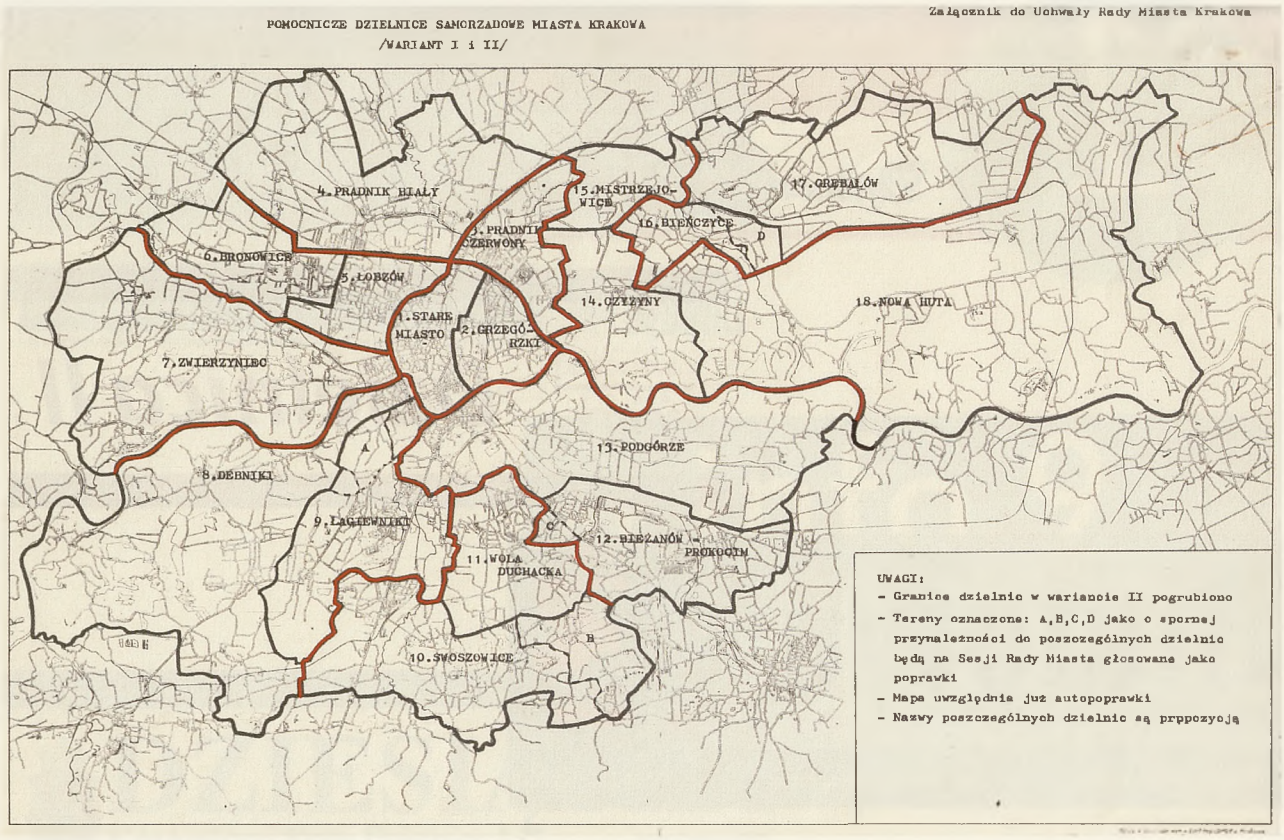

wariant I, zaakceptowany – 18 dzielnic;
wariant II, scalający, z autopoprawkami, odrzucony – 10 dzielnic

WARIANT II W RELACJI DO WARIANTU I	
WARIANT II – 10 DZIELNIC	**WARIANT I – 18 DZIELNIC**
dzielnica pierwsza	dzielnice 1 Stare Miasto i 2 Grzegórzki
dzielnica druga	dzielnica 3 Prądnik Czerwony
dzielnica trzecia	dzielnica 4 Prądnik Biały
dzielnica czwarta	dzielnice 5 Łobzów i 6 Bronowice
dzielnica piąta	dzielnica 7 Zwierzyniec
dzielnica szósta	dzielnice 8 Dębniki i 9 Łagiewniki
dzielnica siódma	dzielnice 10 Swoszowice i 11 Wola Duchacka
dzielnica ósma	dzielnice 12 Bieżanów–Prokocim i 13 Podgórze
dzielnica dziewiąta	dzielnice 16 Bieńczyce i 17 Grębałów
dzielnica dziesiąta	dzielnice 14 Czyżyny, 15 Mistrzejowice i 18 Nowa Huta

W trakcie rozpatrywania przez Radę Miasta Krakowa prezydenckiego projektu uchwały o utworzeniu dzielnic przedmiotem dyskusji były dwa przedstawione w projekcie warianty podziału miasta: na 18 dzielnic i na 10 dzielnic; po krytyce ze strony radnych wariantu z 10 dzielnicami, nazwanego „scalającym", w drodze autopoprawki przedstawiona została druga wersja tego wariantu – powyżej zilustrowane graficznie oraz zestawione w tabeli różnice między wariantem z 18 dzielnicami a nowym wariantem z 10 dzielnicami, wprowadzonym wspomnianą autopoprawką (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 283/1)

1 JEDYNKA Pismo lokalne

Numer 11–12 (248–249) Kraków 2017
Wydanie bezpłatne ISSN 1507-1529

Dzielnica Pierwsza

Informator Rady Dzielnicy II Grzegórzki

DZIELNICA II GRZEGÓRZKI

Dzielnica II

Dąbie • Grzegórzki • Os. Oficerskie • Wesoła Wschód • ISSN 1426-9252

Biuletyn

Rady Dzielnicy III Miasta Krakowa

Prądnik Czerwony Olsza Rakowice 3

NR 5/2017 (grudzień) egzemplarz bezpłatny ISSN 1509-1708

PISMO RADY DZIELNICY IV PRĄDNIK BIAŁY

GAZETA LOKALNA

Azory, Bronowice Wielkie, Górka Narodowa, Krowodrza Górka, Prądnik Biały Wschód, Prądnik Biały Zachód, os. Prądnicka, Tonie, Witkowice, Zabiniec

nr 2/2017 jesień (246) egzemplarz bezpłatny ISSN 1427-9053

Rada Dzielnicy V Krowodrza

WIADOMOŚCI LOKALNE

Czarna Wieś, Łobzów, Krowodrza, Nowa Wieś Narodowa

KROWODRZA

Nr 7 (184) rok XXIV grudzień 2017 www.dzielnica5.krakow.pl ISSN 1234-9739

MIESIĘCZNIK RADY DZIELNICY VI BRONOWICE

Gazeta Bronowicka

Nr 203 grudzień Kraków 2017 www.dzielnica6.krakow.pl egzemplarz bezpłatny ISSN 1426-5044

Pismo Lokalne Rady Dzielnicy VII

Kurier Zwierzyniecki

Bielany – Chełm – Olszanica – Półwsie Zwierzynieckie – Przegorzały – Wola Justowska – Zwierzyniec – Zakamycze

nr 5 (237) www.dzielnica7.krakow.pl KRAKÓW PAŹDZIERNIK 2017

ISSN 1505-7062 egzemplarz bezpłatny

nr 6/2017 (243)
Kurier Podwawelski
Bodzów, Dębniki, Kobierzyn, Kostrze, Ludwinów, Osiedle Podwawelskie, Podgórki Tynieckie, Pychowice, Ruczaj, Sidzina, Skotniki, Tyniec, Zakrzówek
NIECODZIENNA GAZETA DZIELNICY VIII DĘBNIKI
8 DZIELNICA DĘBNIKI
www.dzielnica8.krakow.pl https://www.facebook.com/dzielnica8 ISSN 1426-5877 Egzemplarz bezpłatny

info.9
NR 7 / 2017
egzemplarz bezpłatny
ISSN 1642-3208
Pismo Rady Dzielnicy IX Łagiewniki–Borek Fałęcki

Jugowice • Kliny • Kosocice • Opatkowice • Rajsko • Saboniowice • Swoszowice • Wróblowice • Zbydniowice
DZIESIĄTKA
Czasopismo Rady Dzielnicy X
ISSN:2084-0276
Nr 4 (38)
www.dzielnica10.krakow.pl
listopad 2017

DZIELNICA XI m. Krakowa – PODGÓRZE DUCHACKIE
Kurdwanów – Piaski Wielkie – Wola Duchacka
KURIER
PL ISSN 1897-6867
Po przeczytaniu, przekaż dalej
www.dzielnica11.krakow.pl
Nr 8 (88), Rok XI
Listopad–grudzień 2017
Egz. bezpłatny

MAGAZYN RADY I ZARZĄDU DZIELNICY XII MIASTA KRAKOWA
ISSN 1426-3211
EGZEMPLARZ BEZPŁATNY
GAZETA DZIELNICOWA
DWUNASTKA
WRZESIEŃ 2017, ROK XXII, NR 4

GŁOS PODGÓRZA
BIULETYN INFORMACYJNY
DZIELNICY XIII
/ STARE PODGÓRZE / ZABŁOCIE / KABEL / PŁASZÓW /
/ RYBITWY / PRZEWÓZ /
EGZEMPLARZ BEZPŁATNY
ISSN 1428-9199

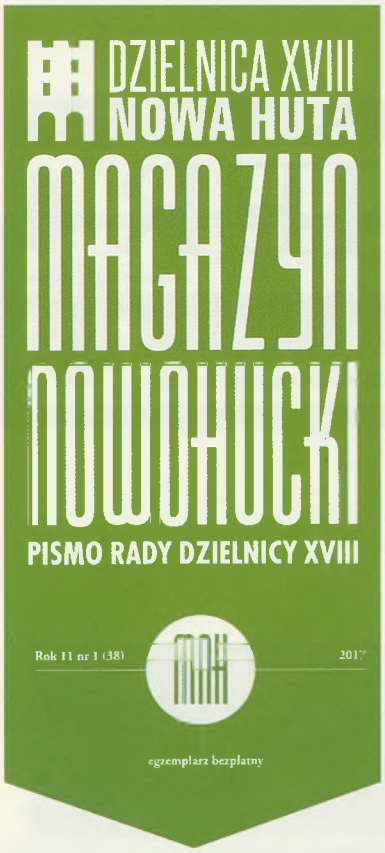

Winiety 18 gazetek dzielnicowych, których wydawanie zainicjowano jeszcze w pierwszej połowie lat 90. XX w., a które stały się trwałą, teraz już tradycyjną formą kontaktów organów dzielnic z mieszkańcami. Co więcej, gazetki te zyskały swoje statutowe umocowanie. Zacytujmy jednolite dla wszystkich dzielnic fragmenty uchwał Rady Miasta Krakowa z 2014 r. zawierających statuty poszczególnych dzielnic:

§ 72. Dzielnica realizuje komunikację z mieszkańcami w szczególności w formie:
1. redakcji, druku i kolportażu gazetki,
2. redakcji komunikatów oraz kolumn informacyjnych na łamach prasy lokalnej,
3. redakcji stron internetowych [...].

§ 73. 1. Przy wydawaniu gazetki dzielnicowej Rada kieruje się następującymi zasadami:
1. gazetka dzielnicowa – stanowi biuletyn w rozumieniu przepisów ustawy prawo prasowe i jest jedną z podstawowych form komunikacji z mieszkańcami Dzielnicy,
2. celem wydawania gazetki jest m.in. zapoznanie mieszkańców z planowanymi i realizowanymi zadaniami Dzielnicy, informowanie o bieżącej działalności organów Dzielnicy, informowanie, w miarę możliwości o realizacji zadań i programów miejskich na terenie Dzielnicy oraz o ważnych wydarzeniach o znaczeniu lokalnym,
3. gazetka winna ukazywać się nie częściej niż dwa razy w miesiącu i nie rzadziej niż raz w roku oraz podlegać kolportażowi na terenie Dzielnicy.

Aktualnie 17 dzielnic samodzielnie realizuje swoje tytuły wydawnicze, Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie korzysta ze stałego dodatku w czasopiśmie „Głos. Tygodnik Nowohucki". Gazetki dzielnicowe ukazują się przeciętnie co dwa miesiące, w średnim nakładzie prawie 7,5 egzemplarzy na tytuł (są też publikowane na stronach internetowych dzielnic).

PIERWSZY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 4 KWARTAŁY

(przed 1396–7.04.1792 oraz 12.09.1792–4.03.1794)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okresy historyczne, czas obowiązywania podziału na 4 kwartały:		
okres pierwszy: do Sejmu Czteroletniego przed 1396–7.04.1792	okres drugi: targowica 12.09.1792–4.03.1794	
Podstawa obowiązywania		
dla okresu pierwszego:	**dla okresu drugiego:**	
na podstawie praktyki średniowiecznych miast w wyniku decyzji zasadźców miasta po 1257 r. albo następnych wójtów; jeżeli po roku 1312 r. – w wyniku postanowienia rady miejskiej	uchwała Konfederacji Województwa Krakowskiego z 12.09.1792 r.	
Podziały poprzedni i następne		
dla okresu pierwszego:	**dla okresu drugiego:**	
następny: na 4 cyrkuły – w roku 1792	poprzedni: na 4 cyrkuły – w roku 1792 następny: na 3 wydziały – w roku 1794	
Kraków w okresach obowiązywania podziału na 4 kwartały		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
od 1621 r. *Cracovia Metropolis Regni Poloniae – Kraków Stołeczne Miasto Królestwa Polskiego* (*Stołeczne Królewskie Miasto Kraków*)	od przyłączenia ok. poł. XIV w. Okołu wielkość stała ~ 0,89 km²	w 1340 r. ~ 12 000 w 1450 r. ~ 15 000 w 1787 r. ~ 11 634
Prezydentura miasta w okresie dwukrotnego podziału na 4 kwartały:		
w latach 1257–1312 wójtowie – 8 postaci w latach 1312–1792 i 1792–1794 rajcy pełniący na zmianę funkcję burmistrza – 631 postaci		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Kwartał Grodzki Kwartał Garncarski Kwartał Sławkowski Kwartał Rzeźniczy (Floriański)		
Charakter podziału terytorialnego – status kwartału:		
quasi-dzielnica o mieszanym charakterze: administracyjno-„katastralnym", o statusie i funkcji pomocniczej		
Organizacja kwartału		
zwierzchnik kwartału:	**przełożeni w kwartałach dla spraw obronnych:**	
brak stałej administracji ustanowionej dla kwartału	w kolejności występującego nazewnictwa: starsi – hetmani – rotmistrze oraz podporządkowani im dziesiętnicy	
Urząd zawiadujący podziałem na kwartały:		
od XVI w. hutman ratuszny działający z umocowania rady miejskiej, pod nadzorem burmistrza		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 71–79	*Poczet* 2010, s. 24 *Poczet* 2013, s. 11–14	*Poczet* 2010, s. 24–37	*Poczet* 2010, s. 107–749

Podział miasta na 4 kwartały do roku 1792 oraz w okresie targowicy – na planie Kraków w XVIII w., *będącym rekonstrukcją wykonaną w 1896 r. przez Klemensa Bąkowskiego na podstawie oryginalnych planów miasta z lat 1700 i 1777. Podstawa rysunku granic kwartałów* vide *s. 71*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Zb. Kart. I-7)

2. PRZYKŁADOWE PRZYWOŁANIE STARSZYCH, HETMANÓW I ROTMISTRZÓW KWARTAŁÓW

Kwartał Grodzki
Quartale Castrense

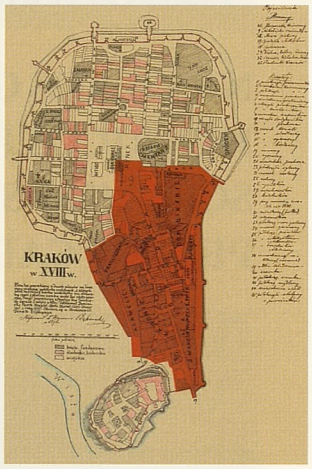

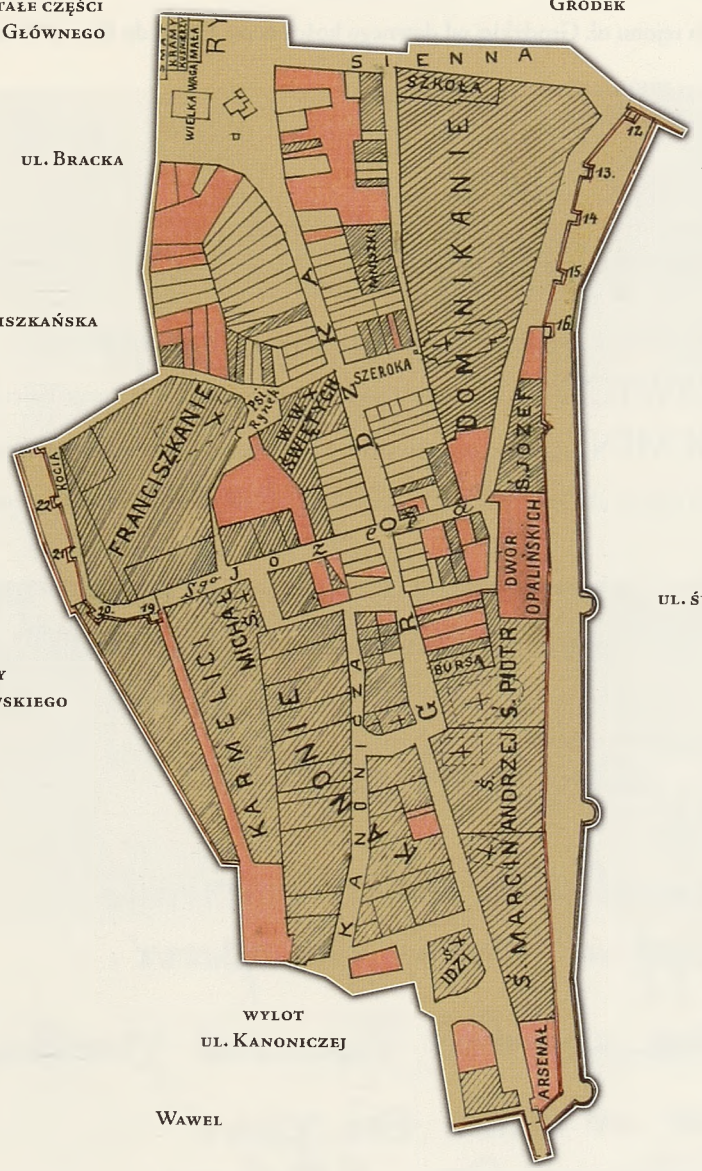

POZOSTAŁE CZĘŚCI RYNKU GŁÓWNEGO

MAŁY RYNEK

GRÓDEK

UL. BRACKA

WYLOT UL. SIENNEJ

UL. FRANCISZKAŃSKA

PLANTY UL. ŚW. GERTRUDY

PLANTY UL. STRASZEWSKIEGO

WYLOT UL. KANONICZEJ

WAWEL

WYLOT UL. GRODZKIEJ

Kwartał Grodzki na przywołanej wcześniej rekonstrukcji planów miasta z lat 1700 i 1777 – obejmował południowo-wschodnią i południową część Krakowa, wówczas w granicach wytyczonych murami obronnymi, obecnie Plantami. Zajmował połać Rynku Głównego przylegającą do ul. Grodzkiej, między wylotami ulic Brackiej i Siennej, oraz powierzchnię ograniczoną północną pierzeją ul. Siennej, wschodnią linią murów obronnych do wylotów ulic Grodzkiej i Kanoniczej, zachodnią linią murów obronnych do ul. Franciszkańskiej, osią ul. Franciszkańskiej do ul. Brackiej oraz osią ul. Brackiej do Rynku Głównego. Użyte tutaj i przy powyższym planie kwartału nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

W okresie pierwszym – zasadniczym, do reform Sejmu Czteroletniego

Starsi Kwartału Grodzkiego w 1396 r.

NICOLAUS GEMLICH* (dla rejonu ul. Grodzkiej od Rynku do dawnego kościoła św. Piotra)
HENRICUS PARCHOWICZ** (dla rejonu ul. Grodzkiej od Rynku do dawnego kościoła św. Piotra)
SCHYMKO SULCZE (dla rejonu ul. Grodzkiej od dawnego kościoła św. Piotra do Bramy Grodzkiej)
PETRUS CADNER (dla rejonu ul. Grodzkiej od dawnego kościoła św. Piotra do Bramy Grodzkiej)

* od 1397 r. rajca i burmistrz krakowski (por. *Poczet* 2010, s. 249)
** od 1407 r. rajca i burmistrz krakowski (por. *Poczet* 2010, s. 266)
Vide reprodukcja poniżej

Starsi Kwartału Grodzkiego po 1396 r.

TYLO ZATHELER (dla rejonu ul. Grodzkiej od Rynku do dawnego kościoła św. Piotra)
HENRICUS PARCHOWICZ (dla rejonu ul. Grodzkiej od Rynku do dawnego kościoła św. Piotra)
JACUSSIUS WERCHOLMINE (dla rejonu ul. Grodzkiej od dawnego kościoła św. Piotra do Bramy Grodzkiej)
PETRUS CADNER (dla rejonu ul. Grodzkiej od dawnego kościoła św. Piotra do Bramy Grodzkiej)

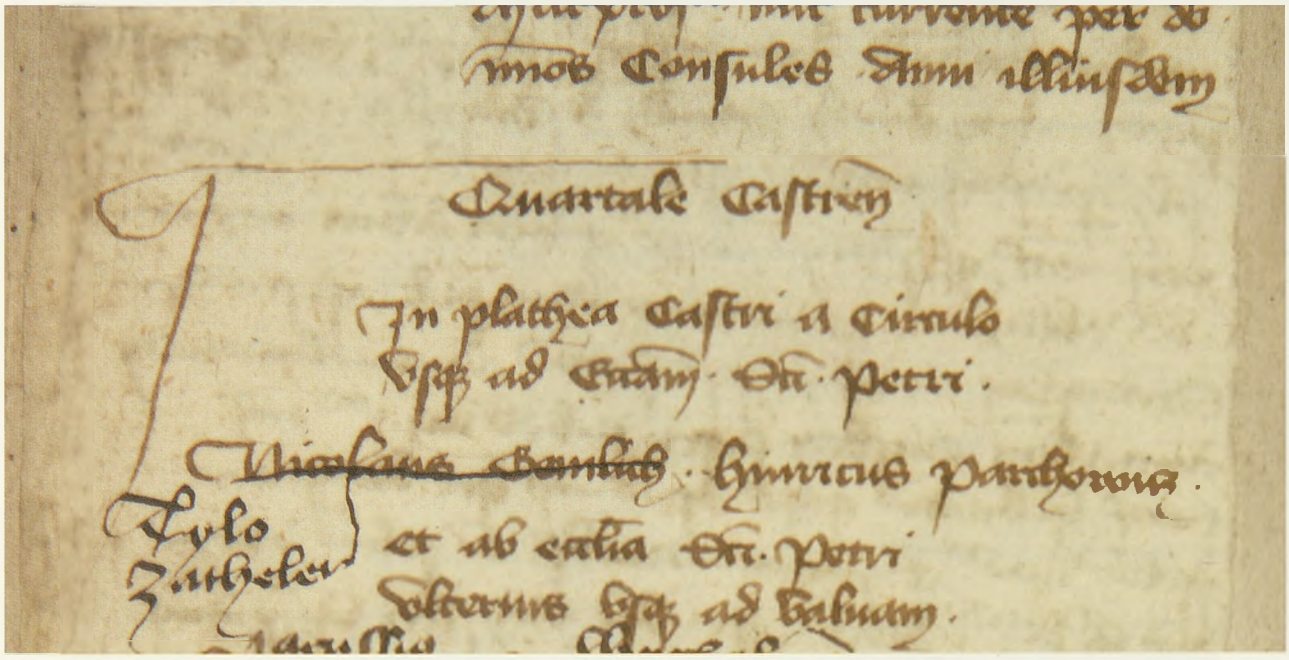

Z najstarszej księgi radzieckiej Krakowa z lat 1392–1411 wpis z 1396 r. dotyczący ustanowienia starszych dla Kwartału Grodzkiego. Wpis ten zawiera dwa składy starszych: pierwotny z 1396 r. oraz późniejszy, uwidoczniony skreśleniami i dopiskami uczynionymi w całym dokumencie dla wszystkich kwartałów jedną ręką, w jednym czasie, zatem po zmianach personalnych, które musiały mieć miejsce po roku 1396 – stąd powyżej dwa składy. Jednocześnie wpis ten jest fragmentem najstarszego zachowanego zapisu o istnieniu w Krakowie podziału miasta na kwartały (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 68)

Starsi Kwartału Grodzkiego w 1404 r.

NICOLAUS CZWIXOFF
NICLOS CLUGE
REYNMAN ZŁOTNIK
CUNCZE HABIRGEYST
LIBISKYNT
FABER

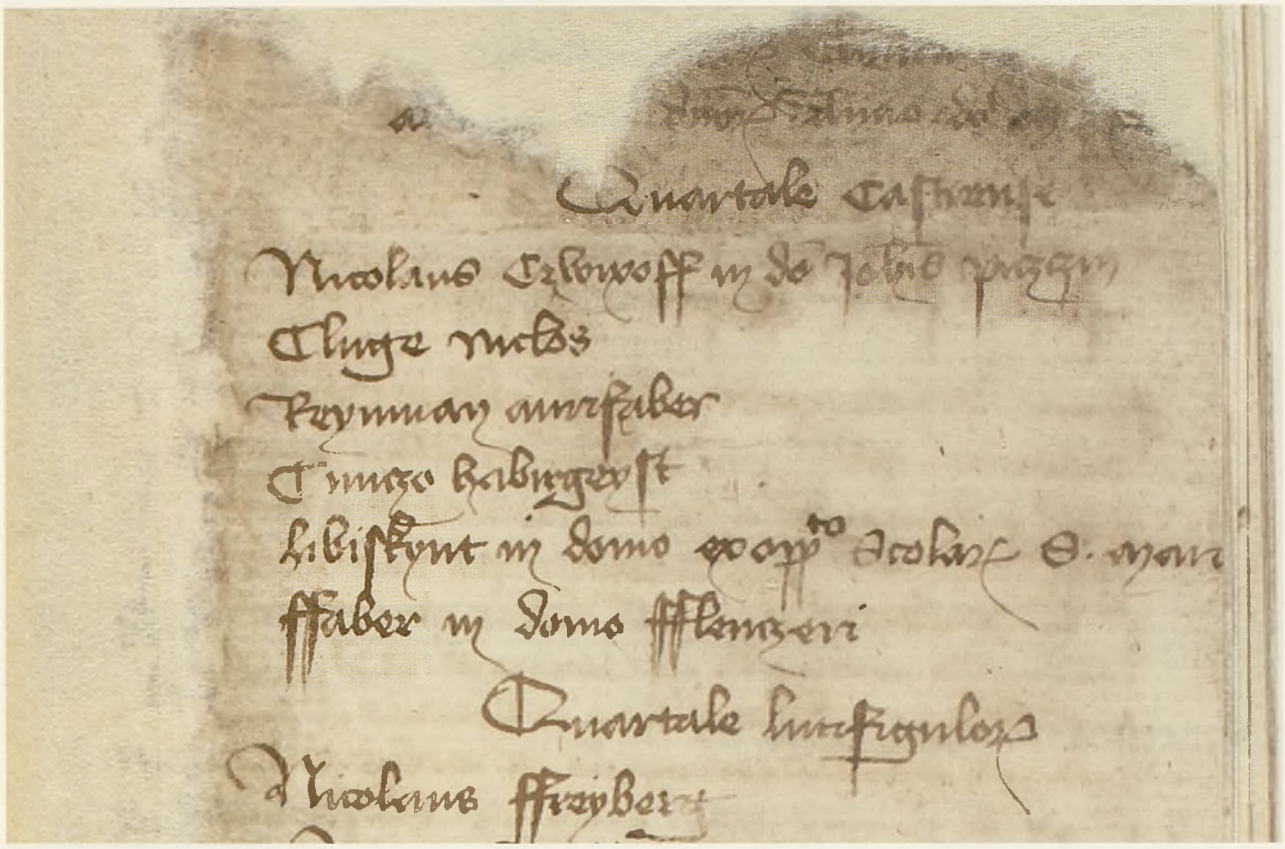

Z najstarszej księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie z lat 1392–1422 wpis z 1404 r. z powołanymi na starszych Kwartału Grodzkiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1420, s. 43)

Hetmani Kwartału Grodzkiego 1574–1575

JUREK LAMBACH

po nim:

CZESAR ZŁOTNIK (niedatowany)

po nim:

SEBASTIAN MIĄCZIŃSKI (niedatowany)

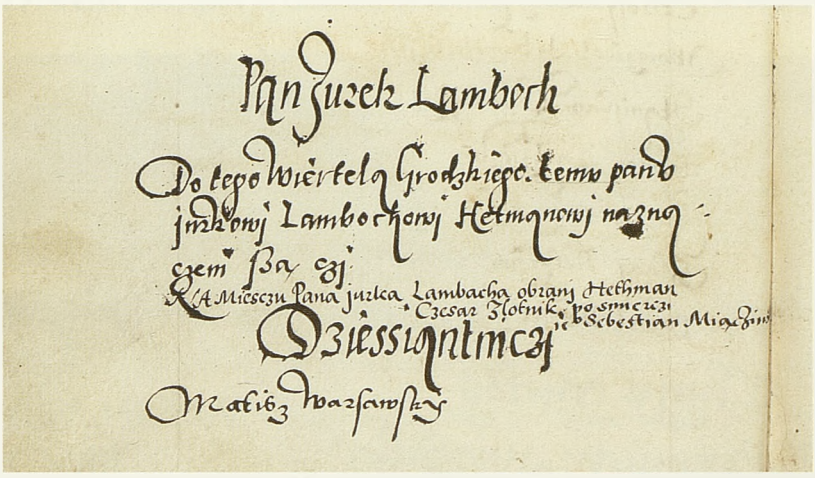

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta fragment wpisu z 1575 r. wymieniający hetmana Kwartału Grodzkiego Jurka Lambocha, któremu przedłużono kadencję z poprzedniego roku, oraz dwóch kolejnych jego następców odnotowanych dopiskiem późniejszym (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 62)

Rotmistrz Kwartału Grodzkiego w 1627 r.

KRZYSZTOF AMBROZOWIC

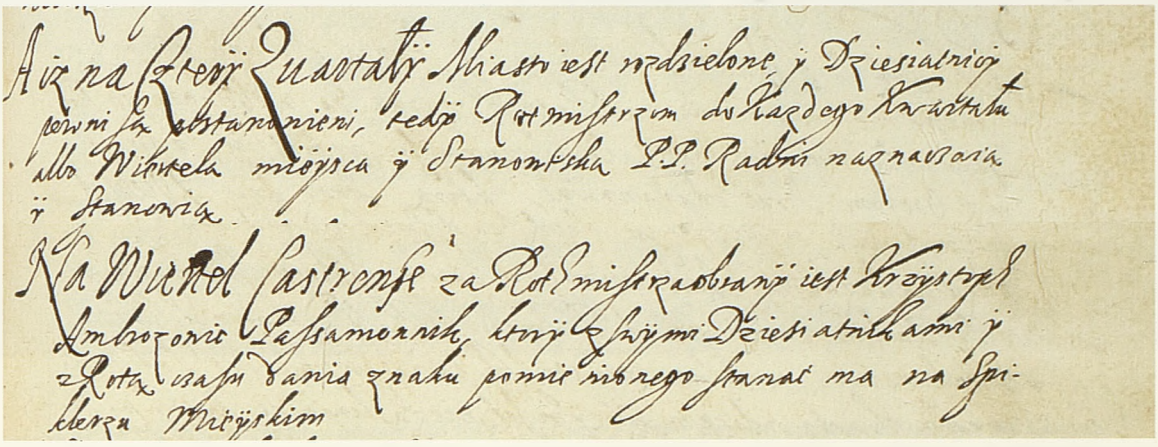

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta fragment wpisu z 1627 r., gdzie mowa o 4 kwartałach w mieście i ustanowieniu przez radę miejską Krzysztofa Ambrozowica rotmistrzem Kwartału Grodzkiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 381)

W okresie drugim – przywrócenia podziału na kwartały w czasie targowicy

Rotmistrz Kwartału Grodzkiego

MICHAŁ WOŁOWSKI (WOTOWSKI)

12.09.1792–4.03.1794 (także nr 1 w następnym rozdziale)

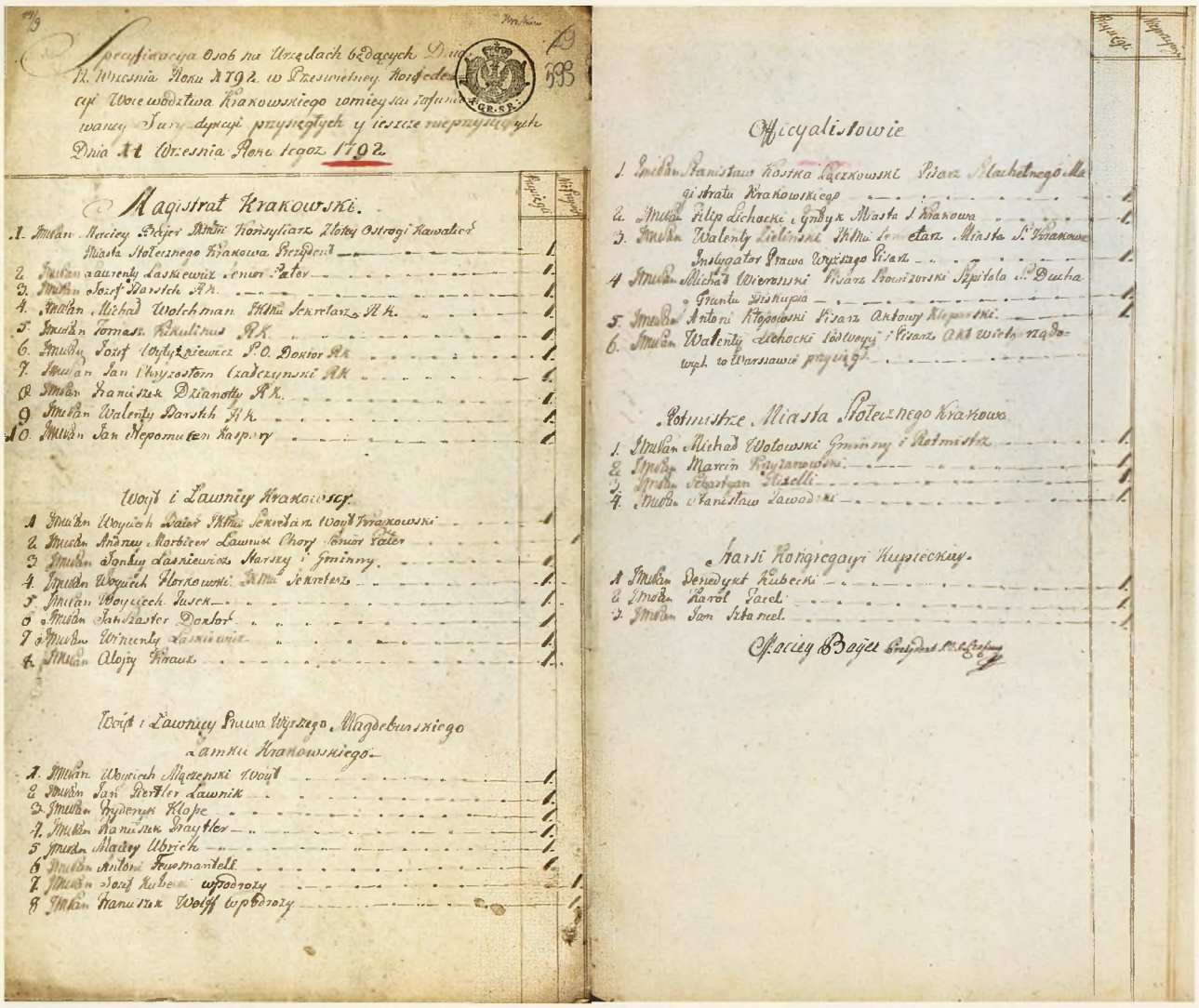

Z Akt Konfederacji Województwa Krakowskiego 1791–1794 *poszyt* Pisma Konfederacji do magistratów m. Krakowa, Kazimierza, Kleparza dot. gł. spraw sądowych *sporządzony 14 września 1792 r. spis osób przywróconych lub powołanych na urzędy miejskie przez Konfederację Województwa Krakowskiego – rotmistrz Michał Wołowski (Wotowski) na drugiej stronie tego spisu, w grupie „Rotmistrze Miasta Stołecznego Krakowa"* (*Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-31-12, s. 599–600*)

Kwartał Garncarski
Quartale Figulorum

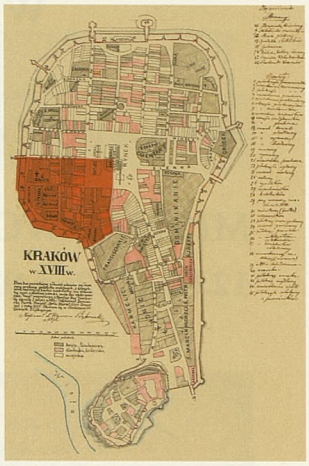

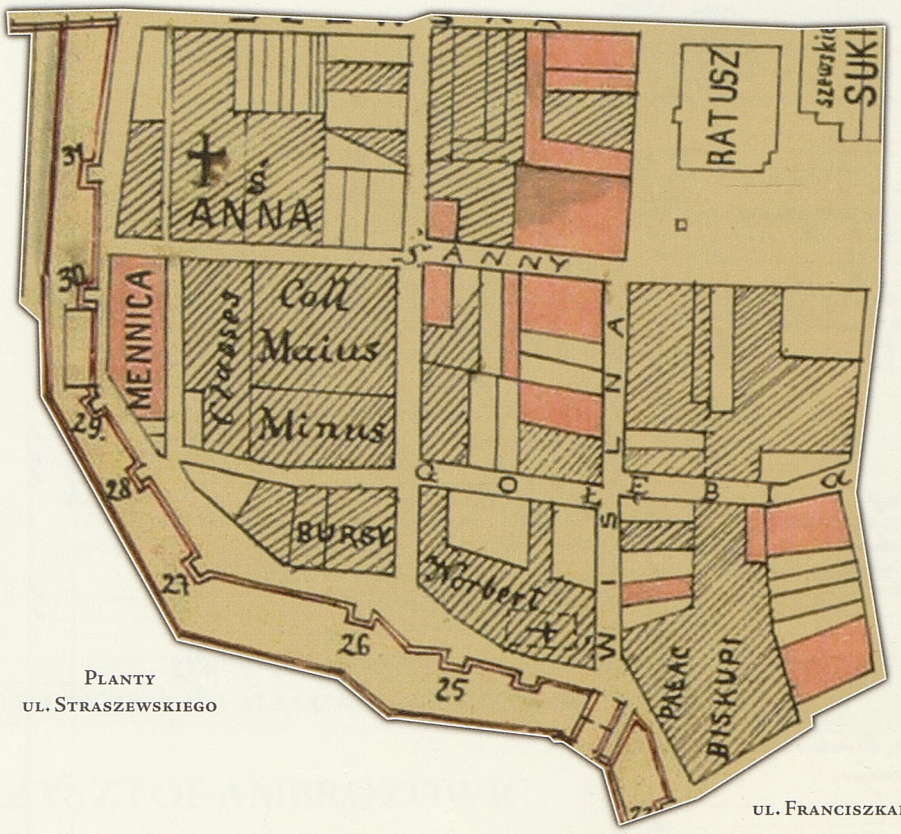

Kwartał Garncarski na przywołanej wcześniej rekonstrukcji planów miasta z lat 1700 i 1777 – obejmował południowo-zachodnią część Krakowa, wówczas w granicach wytyczonych murami obronnymi, obecnie Plantami. Zajmował połać Rynku Głównego przylegającą do ul. św. Anny, między wylotami ulic Brackiej i Szewskiej, oraz powierzchnię ograniczoną osiami ulic Brackiej i Franciszkańskiej, zachodnią linią murów obronnych do wylotu ul. Szewskiej oraz osią ul. Szewskiej do Rynku Głównego. Użyte tutaj i przy powyższym planie kwartału nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

W okresie pierwszym – zasadniczym, do reform Sejmu Czteroletniego

Starsi Kwartału Garncarskiego w 1396 r.

LANGSEYDEL (dla rejonu ul. Mniejszej)
BOZEMECZ KASPER* (dla rejonu ul. Wiślnej)
GRUDNER (dla rejonu ul. Żydowskiej – dzisiejsza św. Anny)
VALHENNE (dla rejonu ul. Szewskiej)

* od 1413 r. rajca i burmistrz krakowski (por. *Poczet* 2010, s. 276)
Vide reprodukcja poniżej

Starsi Kwartału Garncarskiego po 1396 r.

LANGSEYDEL (dla rejonu ul. Mniejszej)
BOZEMECZ KASPER (dla rejonu ul. Wiślnej)
GRUDNER (dla rejonu ul. Żydowskiej – dzisiejsza św. Anny)
HANNUS VOYT (dla rejonu ul. Szewskiej)

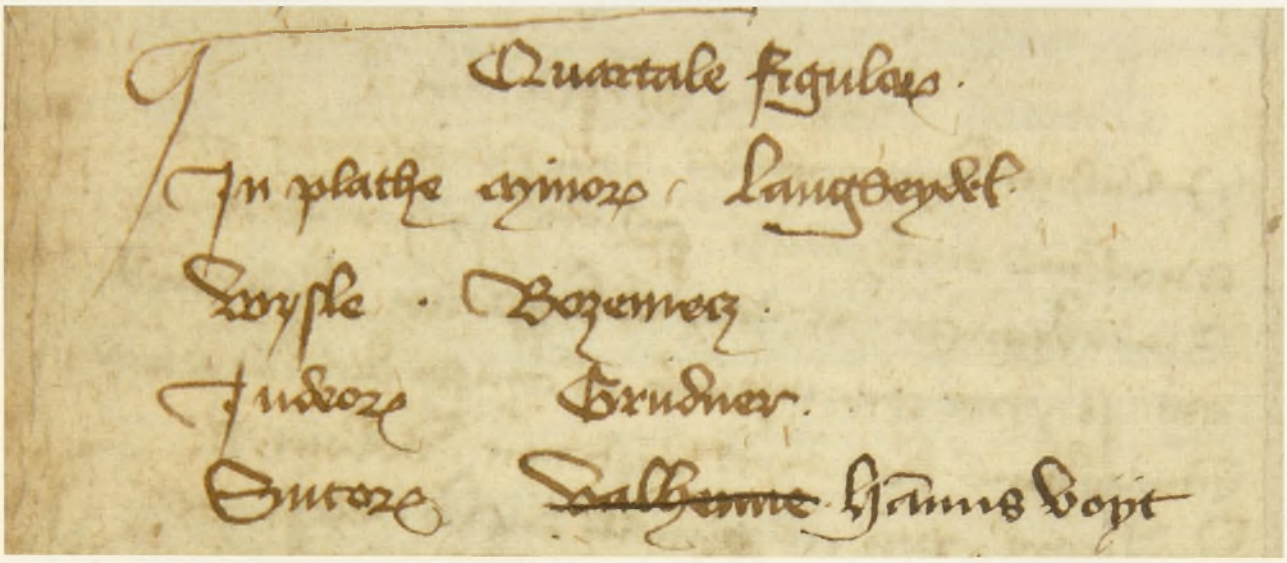

Z najstarszej księgi radzieckiej Krakowa z lat 1392–1411 wpis z 1396 r. dotyczący ustanowienia starszych dla Kwartału Garncarskiego. Wpis ten zawiera dwa składy starszych: pierwotny z 1396 r. oraz późniejszy, uwidoczniony skreśleniem i dopiskiem uczynionymi w całym dokumencie dla wszystkich kwartałów jedną ręką, w jednym czasie, zatem po zmianach personalnych, które musiały mieć miejsce po roku 1396 – stąd powyżej dwa składy. Jednocześnie wpis ten jest fragmentem najstarszego zachowanego zapisu o istnieniu w Krakowie podziału miasta na kwartały (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 68)

Starsi Kwartału Garncarskiego w 1404 r.

NICOLAUS FREYBERG
PETRUS MYDLARZ
ALBERTUS (dla rejonu ul. Wiślnej)
HANNOS RUDISCH
PETRUS KALDHERBERGE
DITRICUS DORING
NICOLAUS BEWCHIL
CZANSER

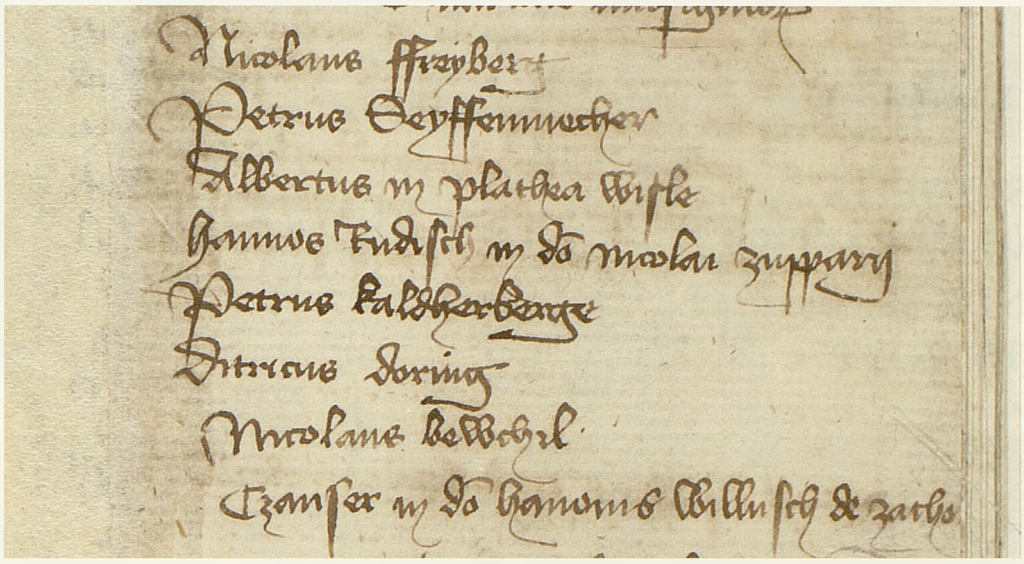

Z najstarszej księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie z lat 1392–1422 wpis z 1404 r. z powołanymi na starszych Kwartału Garncarskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1420, s. 43)

Hetman Kwartału Garncarskiego w 1574 r.

STANISŁAW DRESZNAR

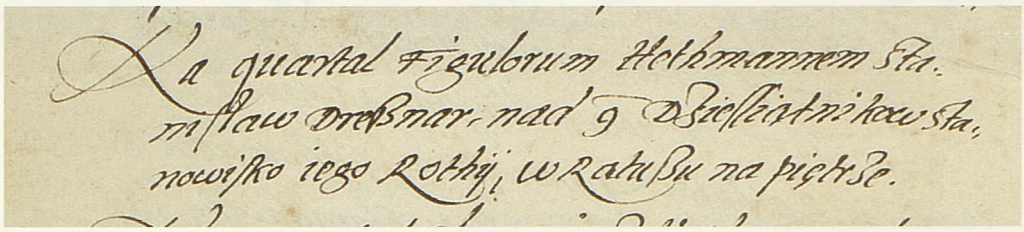

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta fragment wpisu z 1574 r. dokumentującego powołanie Stanisława Dresznara na funkcję hetmana Kwartału Garncarskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 36)

Hetman Kwartału Garncarskiego w 1575 r.

STANISŁAW ZAWADZKI

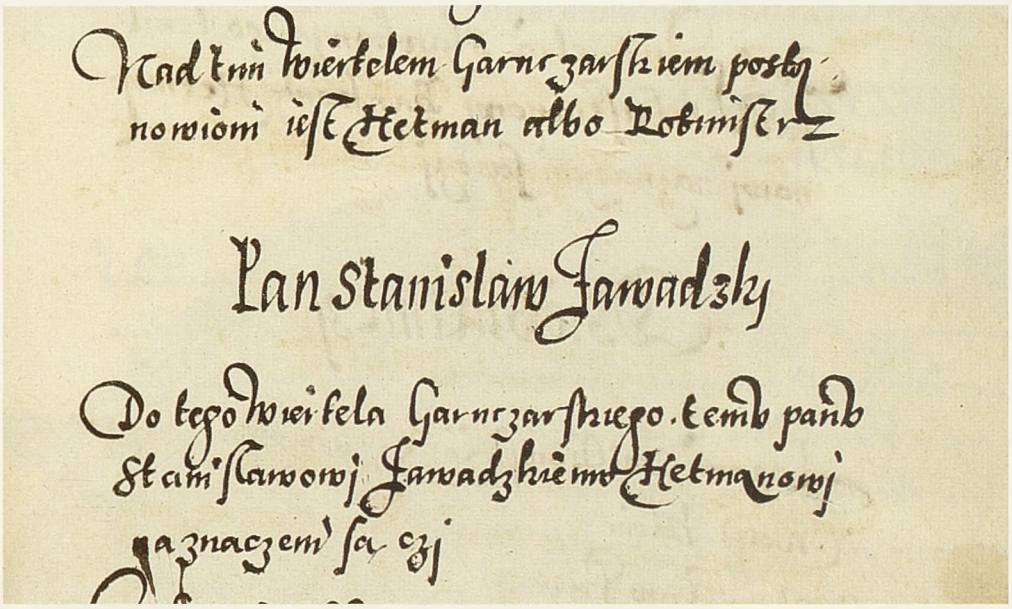
Nad tym wiertelem Garnczarskiem posty-
nowioni iest Hetman albo Rotmistrz
Pan Stanislaw Zawadzky
Do tego wiertela Garnczarskiego. temu panu
Stanislawowi Zawadzkiemu Hetmanowi
naznaczeni sa czi

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta fragment wpisu z 1575 r. dokumentującego powołanie Stanisława Zawadzkiego na funkcję hetmana Kwartału Garncarskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 63)

Rotmistrz Kwartału Garncarskiego w 1627 r.

JERZY BEKOWIECKI

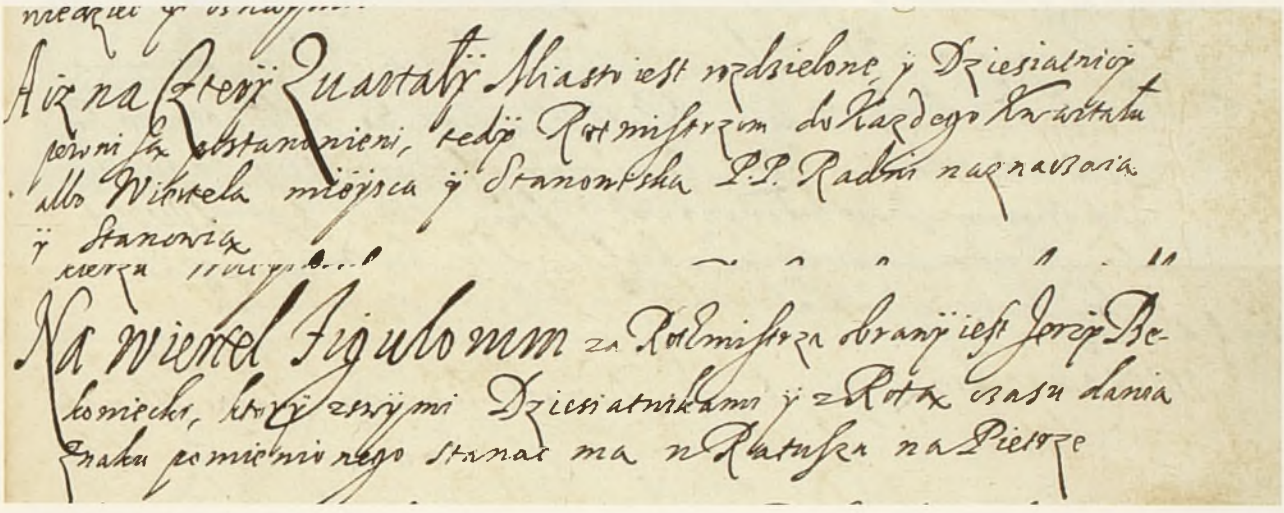
A iż na Cztery Quartały Miasto iest rozdzielone y Dziesiatnicy
pewni są postanowieni, tedy Rotmistrzom do każdego Kwartału
albo Wiertela mieysca y Stanowiska P.P. Radni naznaczaią
y Stanowią
Na wiertel Figulorum za Rotmistrza obrany iest Jerzy Be-
kowiecki, ktory z swymi Dziesiatnikami y z Rotą czasu dania
znaku pomienionego stanąć ma u Ratusza na Pietrze

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta fragment wpisu z 1627 r., gdzie mowa o 4 kwartałach w mieście i ustanowieniu przez radę miejską Jerzego Bekowieckiego rotmistrzem Kwartału Garncarskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 381)

W okresie drugim – przywrócenia podziału na kwartały w czasie targowicy

Rotmistrz Kwartału Garncarskiego

MARCIN KRZYŻANOWSKI

12.09.1792–4.03.1794

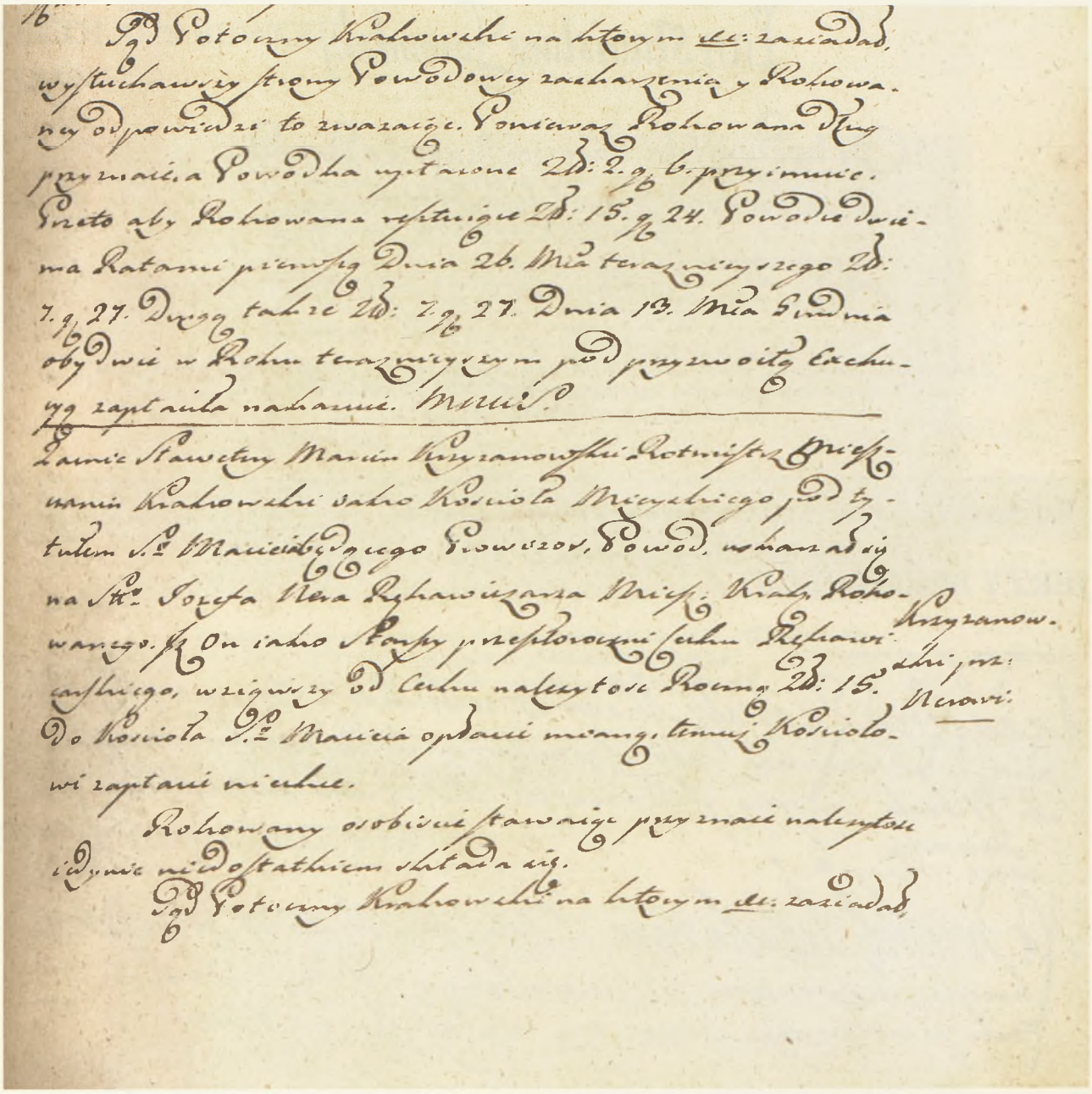

Z akt sądów potocznych wpis z 1792 r. stwierdzający, że: Sławetny Marcin Krzyżanowski Rotmistrz Mieszczanin Krakowski jako Kościoła Miejskiego św. Macieja Prowizor uskarżył się na Józefa Nera rękawiczarza, starszego przełożonego cechu rękawiczarskiego, *[że ten]* wziąwszy od cechu 15 złotych na rzecz kościoła św. Macieja zapłacić nie chce (*Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1156, s. 33*)

Kwartał Sławkowski
Quartale Slavcoviense

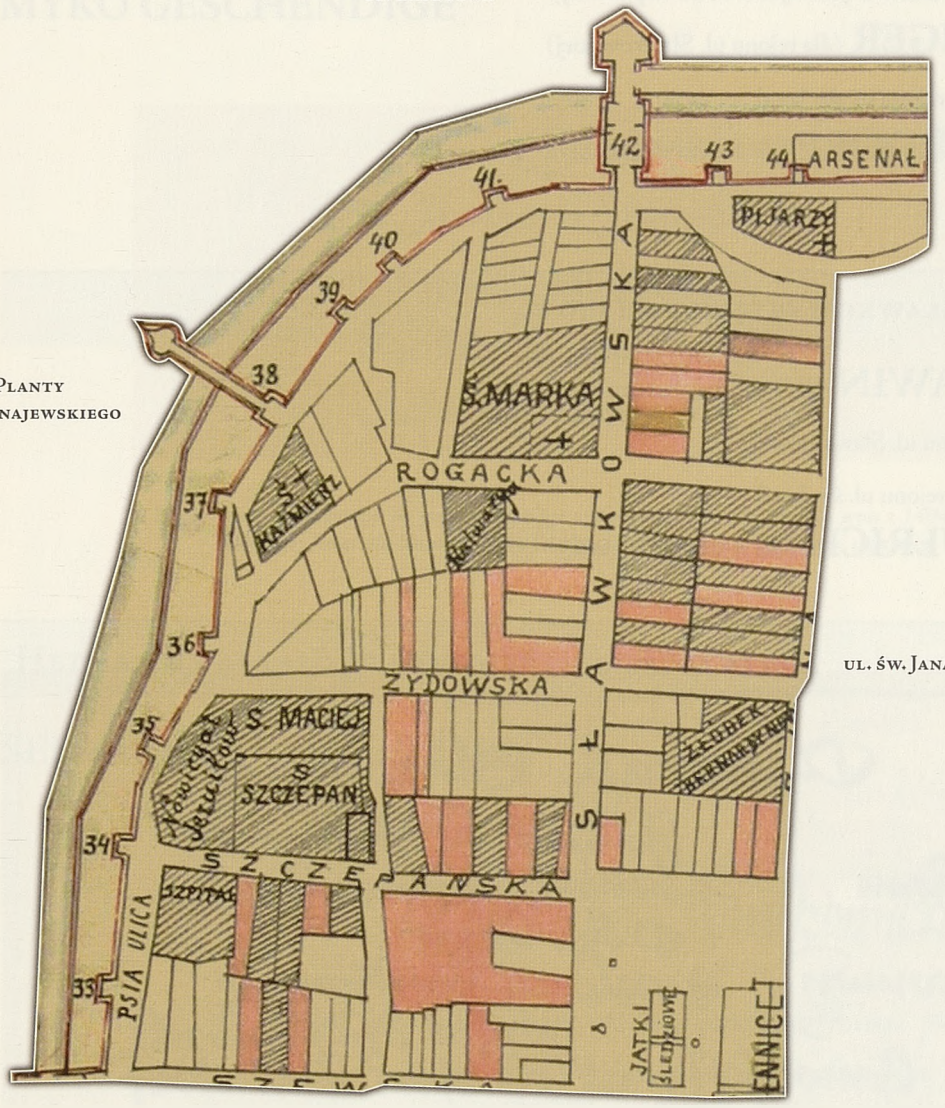

Kwartał Sławkowski na przywołanej wcześniej rekonstrukcji planów miasta z lat 1700 i 1777 – obejmował północno-zachodnią część Krakowa, wówczas w granicach wytyczonych murami obronnymi, obecnie Plantami. Zajmował połać Rynku Głównego przylegającą do ul. Sławkowskiej, między wylotami ulic Szewskiej i św. Jana, oraz powierzchnię ograniczoną osią ul. Szewskiej, zachodnią i północną linią murów obronnych do wylotu ul. św. Jana oraz osią ul. św. Jana do Rynku Głównego. Użyte tutaj i przy powyższym planie kwartału nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

W okresie pierwszym – zasadniczym, do reform Sejmu Czteroletniego

Starsi Kwartału Sławkowskiego w 1396 r.

PAWEŁ STEYNBACH (dla rejonu ul. Szczepańskiej)
MIKOŁAJ WOLFIGER (dla rejonu ul. Sławkowskiej)
HANO HESSE (dla rejonu ul. św. Jana)
MICHAŁ HINDERDORF (dla rejonu ul. św. Jana)

Vide reprodukcja poniżej

Starsi Kwartału Sławkowskiego po 1396 r.

HANNUS DE SCAWIN (dla rejonu ul. Szczepańskiej)
ODERBERG (dla rejonu ul. Sławkowskiej)
HANO HESSE (dla rejonu ul. św. Jana)
JORGE DUCZHULRICH (dla rejonu ul. św. Jana)

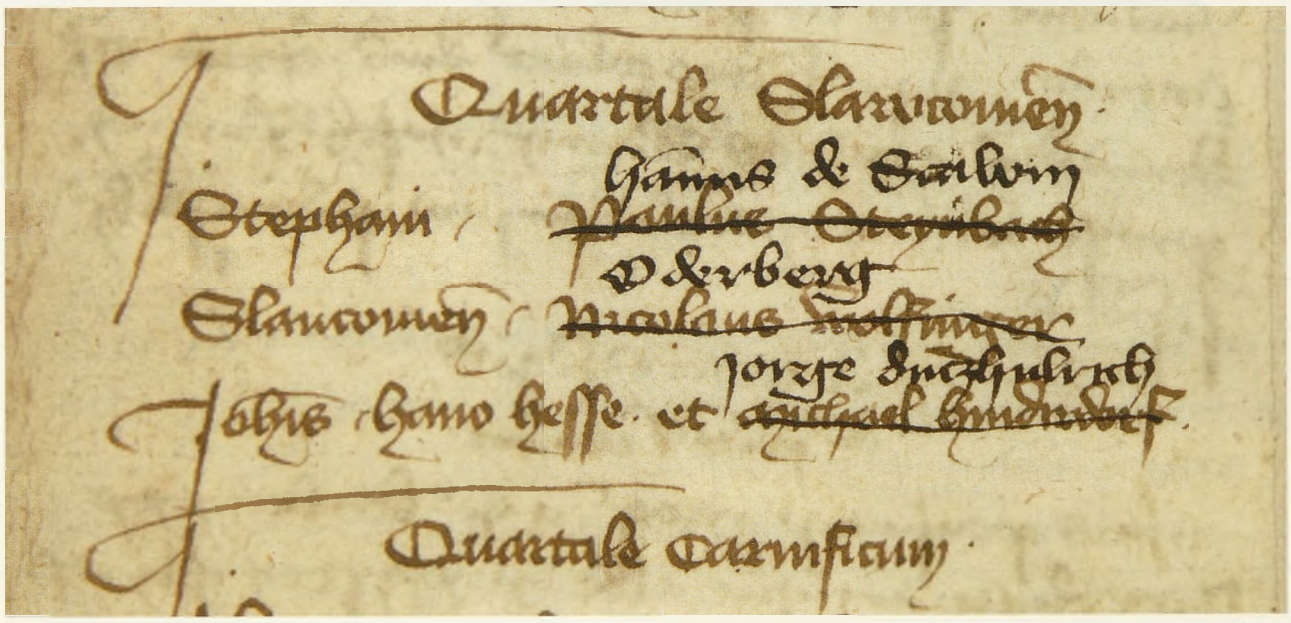

Z najstarszej księgi radzieckiej Krakowa z lat 1392–1411 wpis z 1396 r. dotyczący ustanowienia starszych dla Kwartału Sławkowskiego. Wpis ten zawiera dwa składy starszych: pierwotny z 1396 r. oraz późniejszy, uwidoczniony skreśleniami i dopiskami uczynionymi w całym dokumencie dla wszystkich kwartałów jedną ręką, w jednym czasie, zatem dokonanymi po zmianach personalnych, które musiały mieć miejsce po roku 1396 – stąd powyżej dwa składy. Jednocześnie wpis ten jest fragmentem najstarszego zachowanego zapisu o istnieniu w Krakowie podziału miasta na kwartały (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 68)

Starsi Kwartału Sławkowskiego w 1404 r.

PAULUS STEYNBACH
PETRUS GEYTAN
KRAWSE DE LEYPNYK
MYKO GESCHENDIGE

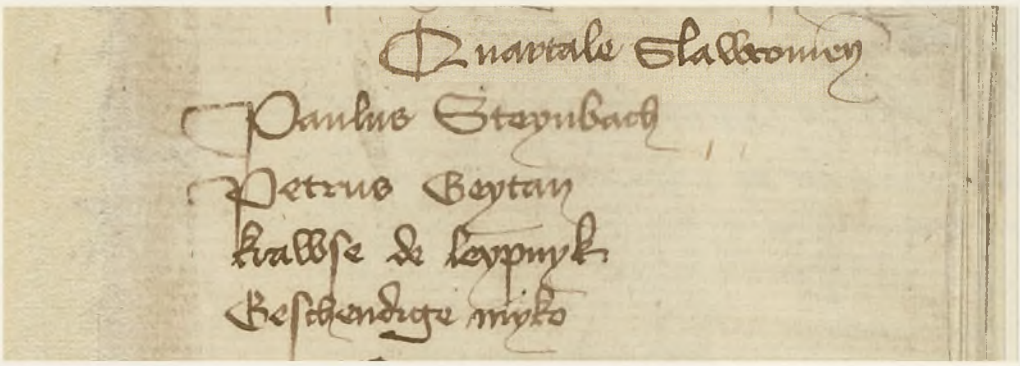

Z najstarszej księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie z lat 1392–1422 wpis z 1404 r. z powołanymi na starszych Kwartału Sławkowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1420, s. 43)

Hetman Kwartału Sławkowskiego 1574–1575

SEBASTIAN BĄCK (BANK)

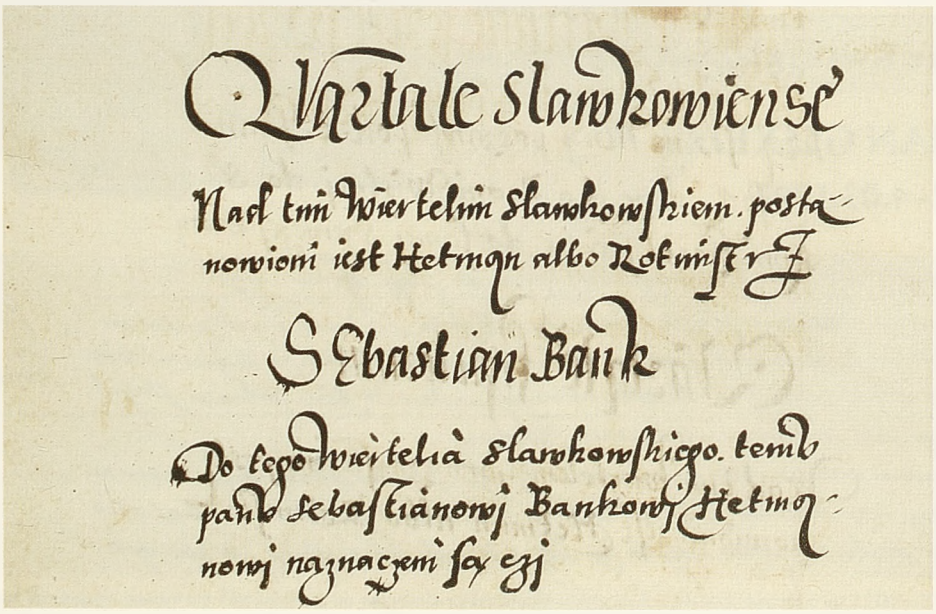

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta fragment wpisu z 1575 r. wymieniający hetmana Kwartału Sławkowskiego Sebastiana Bącka, któremu przedłużono kadencję z poprzedniego roku (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 64)

Rotmistrz Kwartału Sławkowskiego w 1627 r.

WOJCIECH GODOROWSKI

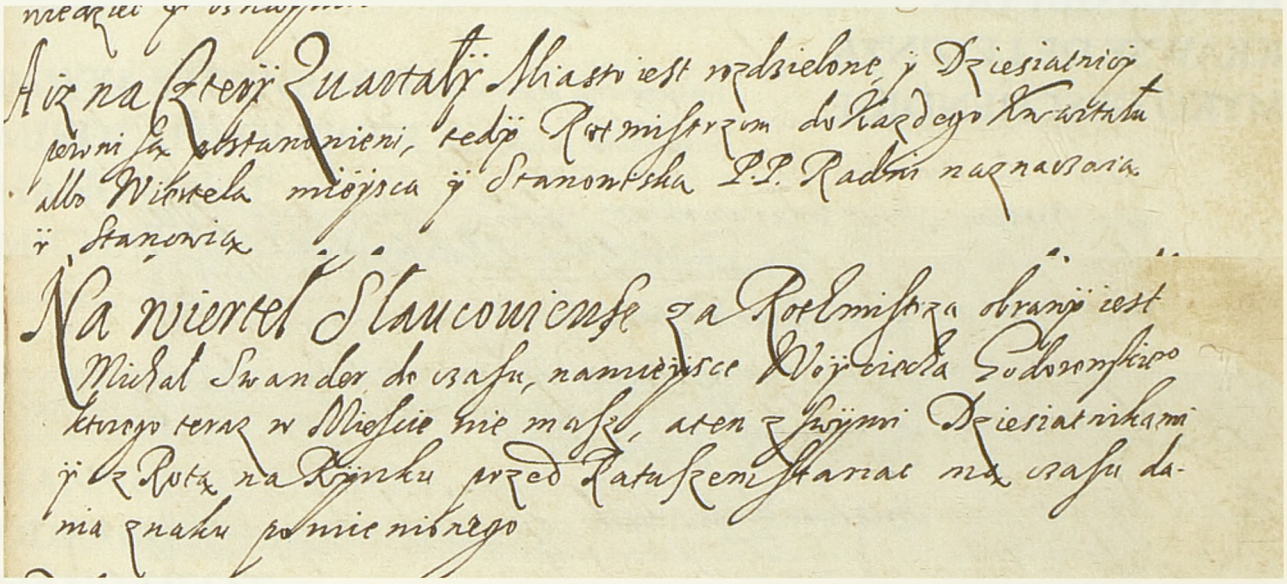

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta fragment wpisu z 1627 r., gdzie mowa o 4 kwartałach w mieście i ustanowieniu przez radę miejską Wojciecha Godorowskiego rotmistrzem Kwartału Sławkowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 381)

W okresie drugim – przywrócenia podziału na kwartały w czasie targowicy

Rotmistrz Kwartału Sławkowskiego

SEBASTIAN GLIXELLI

12.09.1792–4.03.1794

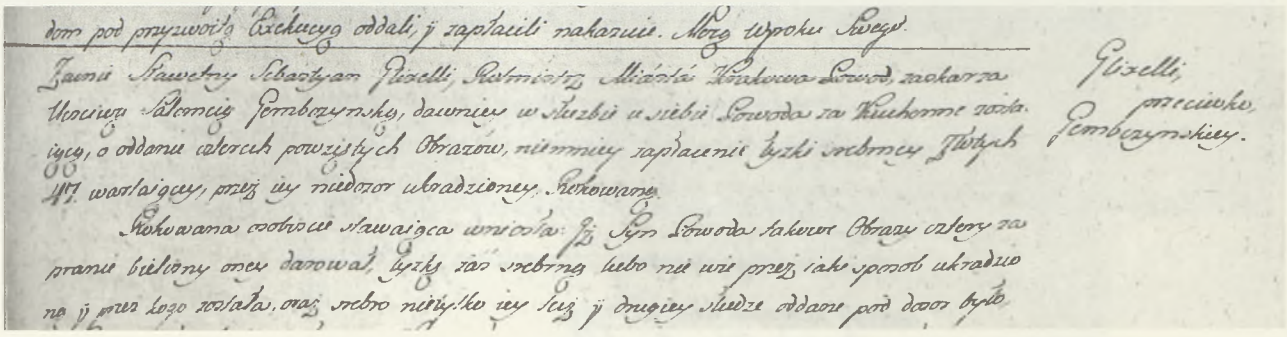

Z akt sądów potocznych wpis z 1792 r. stwierdzający, że: Sławetny Sebastian Glixelli Rotmistrz Miasta Krakowa, powód, zaskarża Uczciwą Salomeę Gembczynską, dawniej w służbie u siebie, powoda, za kuchenną zostającą, o oddanie czterech powziętych obrazów, niemniej zapłacenie łyżki srebrnej złotych 47 wartającej, przez jej niedozór ukradzionej *(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1159, s. 95)*

Kwartał Rzeźniczy
Quartale Laniorum (Carnificum)

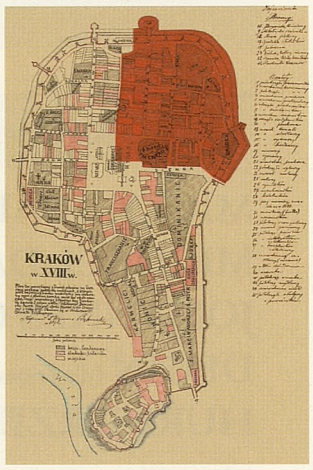

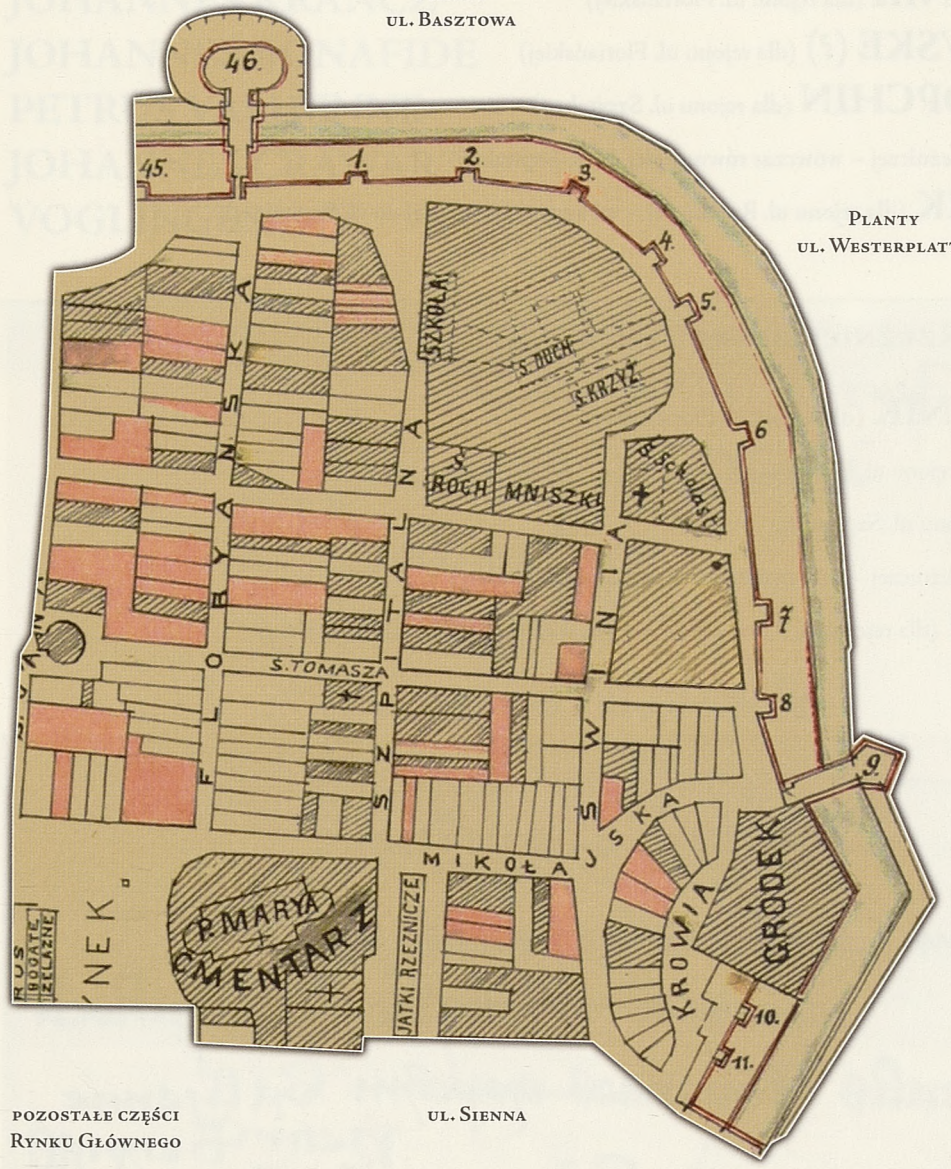

Kwartał Rzeźniczy, zwany też Floriańskim, na przywołanej wcześniej rekonstrukcji planów miasta z lat 1700 i 1777 – obejmował północno-wschodnią część Krakowa, wówczas w granicach wytyczonych murami obronnymi, obecnie Plantami. Zajmował połać Rynku Głównego przylegającą do ul. Floriańskiej, między wylotami ulic św. Jana i Siennej, oraz powierzchnię ograniczoną osią ul. św. Jana, północną i wschodnią linią murów obronnych do wylotu ul. Siennej oraz północną pierzeją ul. Siennej do Rynku Głównego. Użyte tutaj i przy powyższym planie kwartału nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

W okresie pierwszym – zasadniczym, do reform Sejmu Czteroletniego

Starsi Kwartału Rzeźniczego w 1396 r.

MICZKO SADELNIK (dla rejonu ul. Floriańskiej)
MICHAEL DANVSKE (?) (dla rejonu ul. Floriańskiej)
JOHANNES CZOPCHIN (dla rejonu ul. Szpitalnej)
DEGIN (dla rejonu ul. Rzeźniczej – wówczas równoległej do ul. Szpitalnej)
HURDE RZEŹNIK (dla rejonu ul. Rzeźniczej – wówczas równoległej do ul. Szpitalnej)

Vide reprodukcja poniżej

Starsi Kwartału Rzeźniczego po 1396 r.

MICZKO SADELNIK (dla rejonu ul. Floriańskiej)
TEMPILVELT (dla rejonu ul. Floriańskiej)
VALHENNE (dla rejonu ul. Szpitalnej)
DEGIN (dla rejonu ul. Rzeźniczej – wówczas równoległej do ul. Szpitalnej)
PETIR BEMISCH (dla rejonu ul. Rzeźniczej – wówczas równoległej do ul. Szpitalnej)

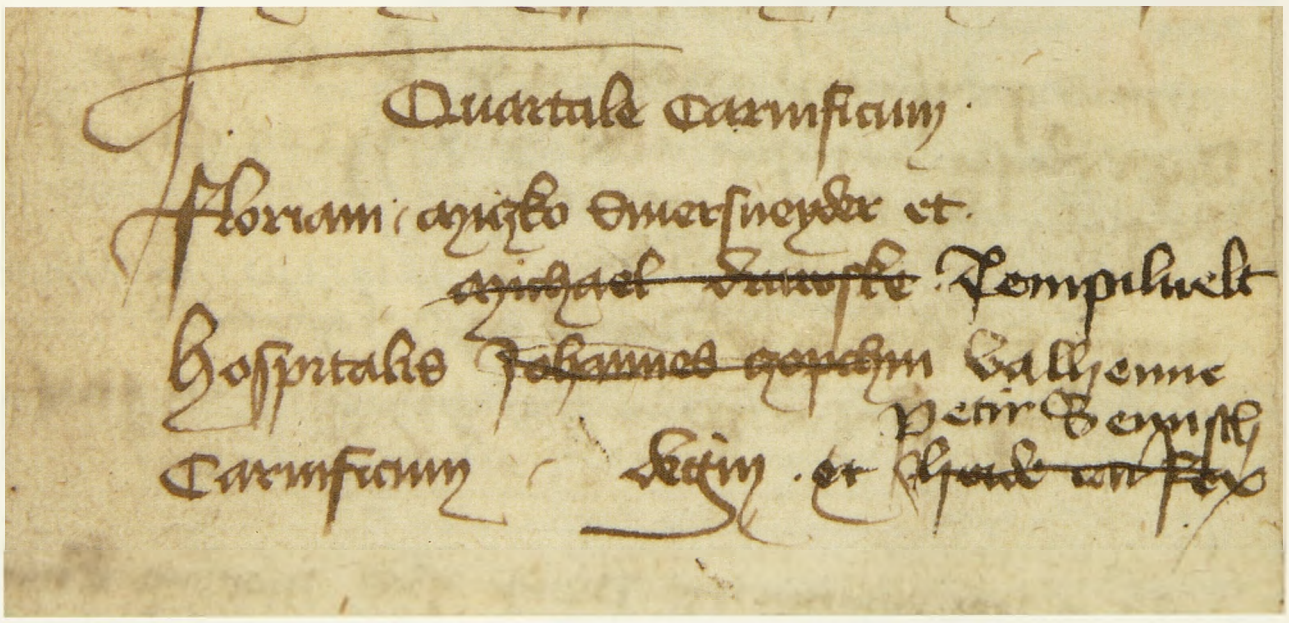

Z najstarszej księgi radzieckiej Krakowa z lat 1392–1411 wpis z 1396 r. dotyczący ustanowienia starszych dla Kwartału Rzeźniczego. Wpis ten zawiera dwa składy starszych: pierwotny z 1396 r. oraz późniejszy, uwidoczniony skreśleniami i dopiskami uczynionymi w całym dokumencie dla wszystkich kwartałów jedną ręką, w jednym czasie, zatem dokonanymi po zmianach personalnych, które musiały mieć miejsce po roku 1396 – stąd powyżej dwa składy. Jednocześnie wpis ten jest fragmentem najstarszego zachowanego zapisu o istnieniu w Krakowie podziału miasta na kwartały (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 427, s. 68)

Starsi Kwartału Rzeźniczego w 1404 r.

JOANNES DE OLAUIA
WOLLIMPFUNT
JOHANNES KRANCZ
JOHANNES BONAFIDE
PETRUS VALHENNE
JOHANNES CRAWAR
VOGLINGESANK

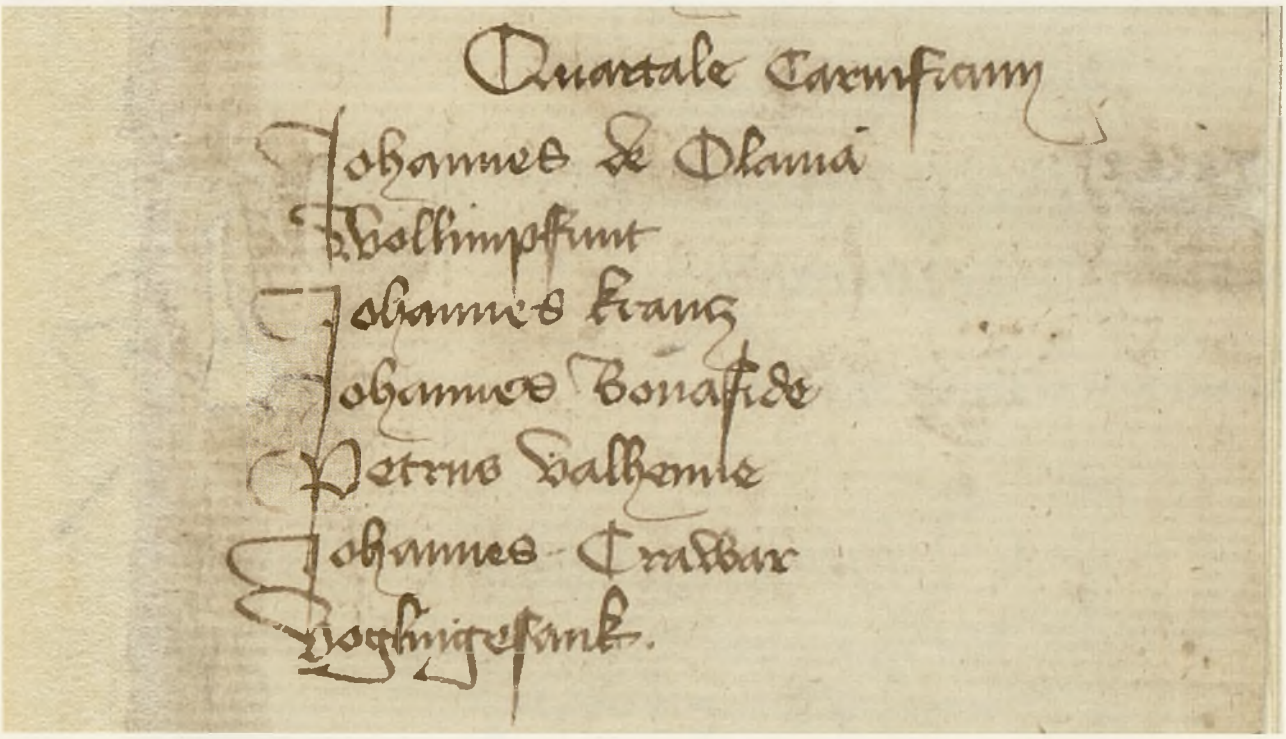

Z najstarszej księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie z lat 1392–1422 wpis z 1404 r. z powołanymi na starszych Kwartału Rzeźniczego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1420, s. 43)

Hetman Kwartału Rzeźniczego w 1574 r.

SEBASTIAN NOSZKO

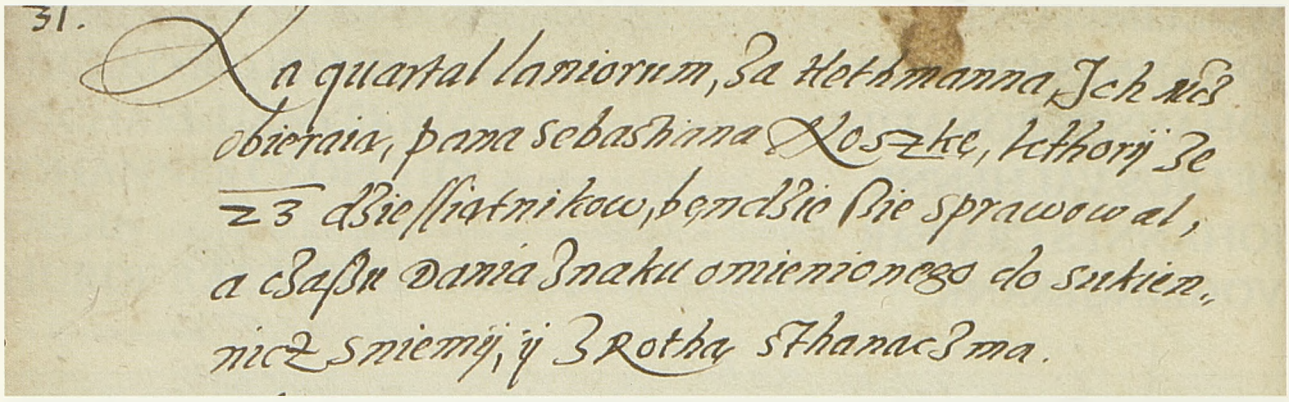
31.
Na quartal laniorum, za Hethmanna Jch nicz
obieraia, pana sebastiana Noszke, kthorij ze
23 dziesiatnikow, bendzie sie sprawowal,
a czasu dania znaku omienionego do sukien,
nicz sniemij, y z Rotha sthanaczma.

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta fragment wpisu z 1574 r. dokumentującego powołanie Sebastiana Noszki na funkcję hetmana Kwartału Rzeźniczego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 36)

Hetmani Kwartału Rzeźniczego w 1575 r.

SEBASTIAN PAWLIKOWICZ

po nim:

MAREK MALINOWSKI (niedatowany)

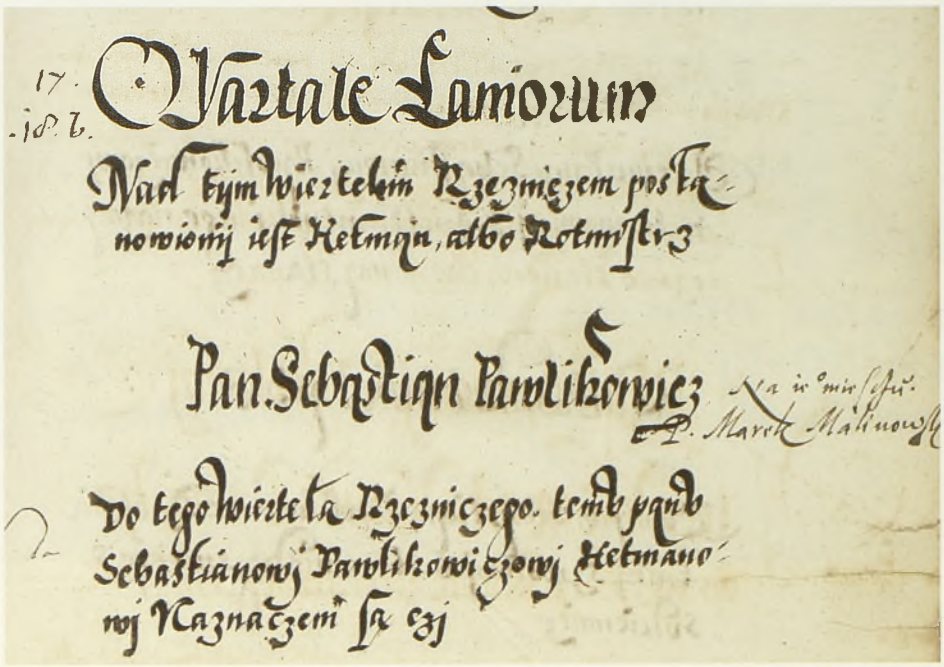
17.
18. b.
Quartale Laniorum
Nad tym wiertelem Rzezniczem posta-
nowionij iest Hetman, albo Rotmistrz
Pan Sebastian Pawlikowicz
Na ie° mieschu.
P. Marek Malinowski
Do tego wiertela Rzezniczego. temu panu
Sebastianowj Pawlikowiczowj Hetmano-
wj Naznaczeni sa czj

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta fragment wpisu z 1575 r. dokumentującego powołanie Sebastiana Pawlikowicza na funkcję hetmana Kwartału Rzeźniczego; tam również późniejsza adnotacja wymieniająca jego następcę (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 61)

Rotmistrz Kwartału Rzeźniczego 1627 r.

MATYAS SYPINSKI

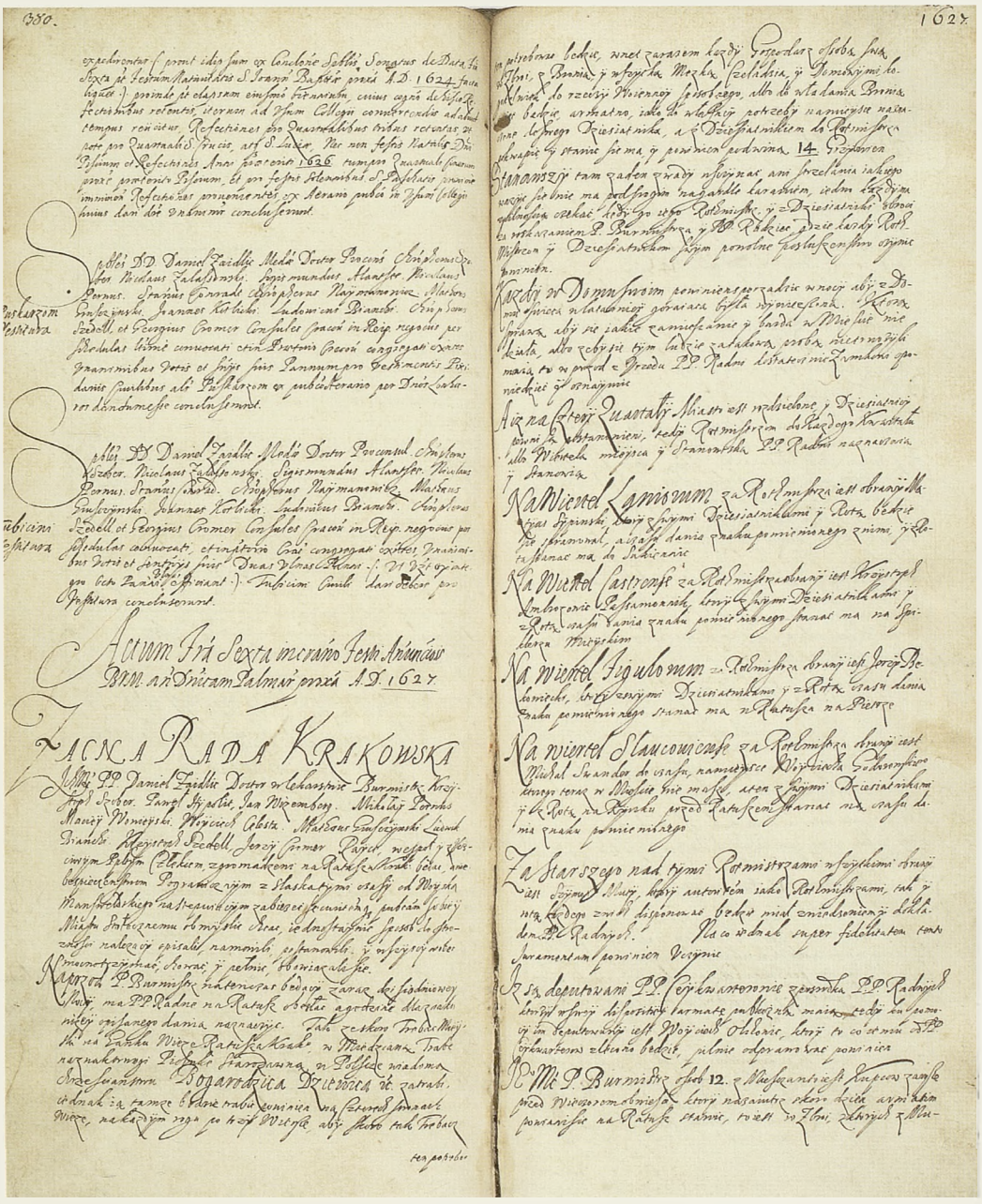

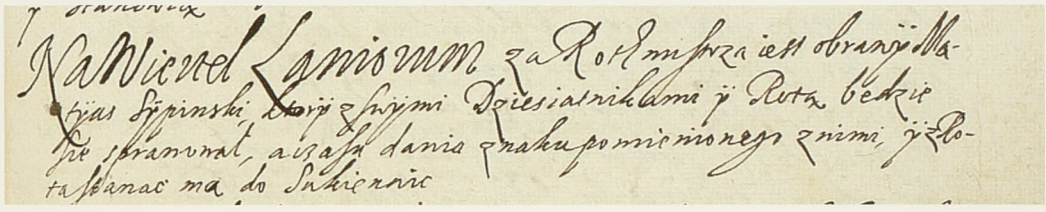

Z księgi radzieckiej zawierającej uchwały z lat 1538–1643 dotyczące organizacji życia publicznego miasta strony 380–381 oraz ze strony 381 powiększenie wpisu z 1627 r., gdzie ustanowienie przez Radę Miejską Matyasa Sypinskiego rotmistrzem Kwartału Rzeźniczego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1213, s. 380–381)

W okresie drugim – przywrócenia podziału na kwartały w czasie targowicy

Rotmistrz Kwartału Rzeźniczego (Floriańskiego)

STANISŁAW ZAWADZKI

12.09.1792–4.03.1794

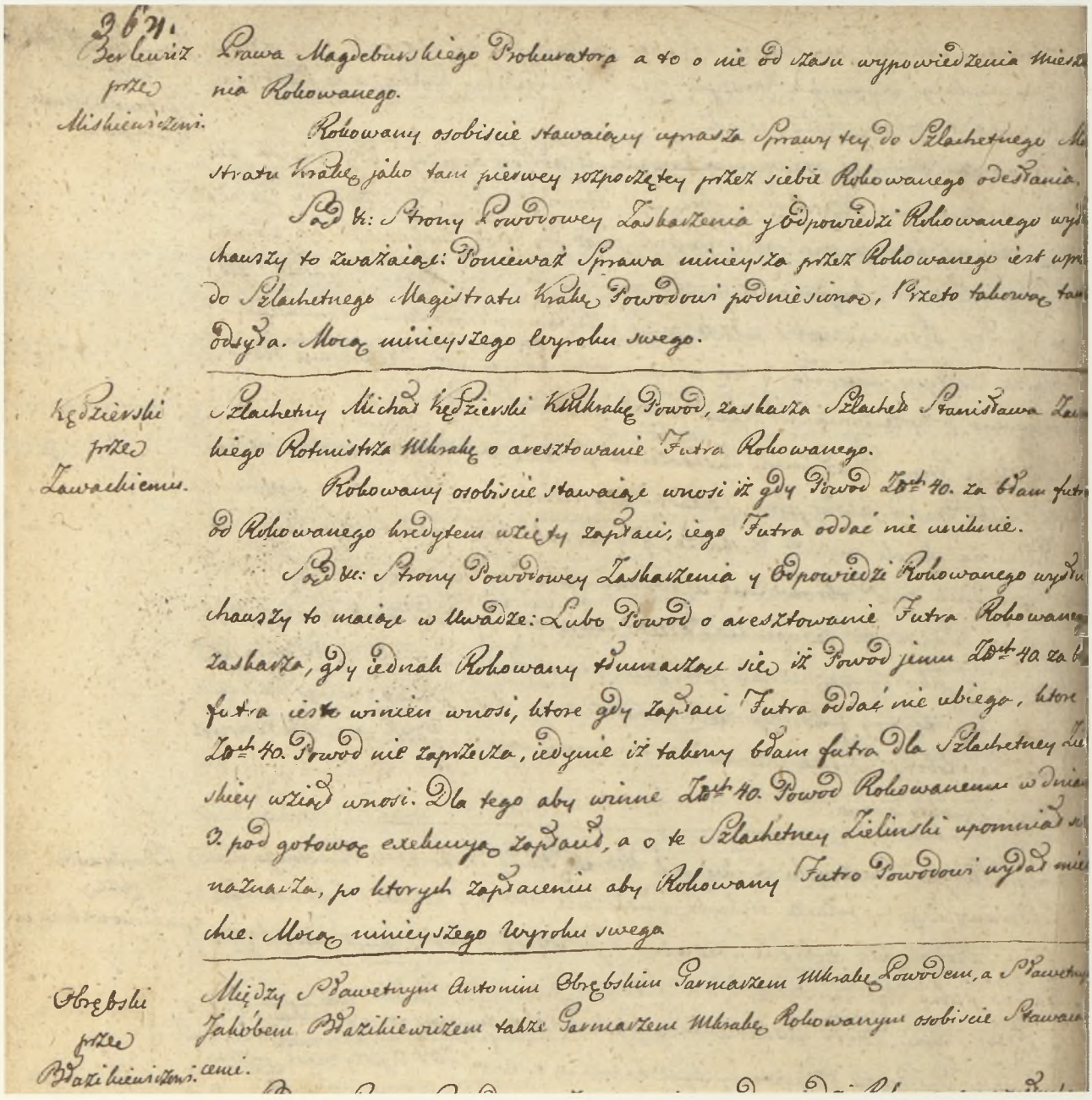

Z akt sądów potocznych wpis z 1794 r. stwierdzający, że: Szlachetny Michał Kędzierski [...] powód zaskarża Szlachetnego Stanisława Zawadzkiego Rotmistrza M. Krakowa o aresztowanie futra rokowanego – *rotmistrz potraktował błam futra jako zastaw pod dług, jaki powód miał u niego*
(*Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1159, s. 95*)

DRUGI
PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 4 CYRKUŁY

(7.04.1792–12.09.1792 oraz 24.04.1794–15.06.1794)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okresy historyczne, czas obowiązywania podziału na 4 cyrkuły:	
okres pierwszy: Sejm Czteroletni 7.04.1792–12.09.1792	okres drugi: powstanie kościuszkowskie 24.04.1794–15.06.1794
Podstawa obowiązywania	
dla okresu pierwszego:	**dla okresu drugiego:**
ustawa Sejmu Czteroletniego z 24.06.1791 r. *Urządzenie wewnętrzne miast wolnych Rzeczypospolitej*	rozporządzenie naczelnika Tadeusza Kościuszki wydane w Bosutowie 24.04.1794 r.
Podziały poprzednie i następne	
dla okresu pierwszego:	**dla okresu drugiego:**
poprzedni: na 4 kwartały – do roku 1792 następny: na 4 kwartały – w latach 1792–1794	poprzedni: na 3 wydziały – w roku 1794 następny: na 3 wydziały – w latach 1794–1802

Kraków w okresach obowiązywania podziału na 4 cyrkuły		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Królewskie, Wolne, Stołeczne i Wydziałowe Miasto Kraków	w 1792 r. ~ 9 km²	w 1792 r. ~ 24 000

Prezydentura miasta w okresie dwukrotnego podziału na 4 wydziały:	
Franciszek Wielopolski (do 12.09.1792 r.) oraz w drugim okresie nominalnie Franciszek Wielopolski, faktycznie wiceprezydent Michał Wohlman (24.04–15.06.1794)	
Jednostki podziału terytorialnego miasta:	
Cyrkuł I Krakowski Cyrkuł II Kazimierski	Cyrkuł III Garbarski Cyrkuł IV Kleparski
Charakter podziału terytorialnego – status cyrkułu:	
administracyjno-polityczno-sądowniczy, quasi-zasadniczy	

Ustrojowa organizacja cyrkułu		
zwierzchnik cyrkułu:	**służby w gestii zwierzchnika:**	**inne władze w cyrkule:**
wójt cyrkułowy wybierany przez zgromadzenie posesjonatów na 2-letnią kadencję	• magistrat miejscowy z 6 ławnikami oraz oficjalistami i pachołkami – z wójtem na czele • dozorcy cyrkułowi w wyodrębnionych dozorach	• zgromadzenie miejscowe ogólne (wyborcze) • sąd miejscowy cyrkularny z burmistrzem i 4 sędziami • wójtowski sąd potoczny
Organ nadrzędny nad cyrkułem i jego administracją:		
Magistrat Ogólny Miasta		

Informacje poszerzające			
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**		
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 80–87	*Poczet* 2013, s. 56–60, 257–262, 699–750	*Poczet* 2010, s. 34–38	*Poczet* 2010, s. 729, 752

Podział miasta na 4 cyrkuły w latach 1792 oraz 1794 na Planie miasta Krakowa i okolic w dobie Sejmu Czteroletniego, *opracowanym przez Tadeusza Czorta, wydanym w 1926 r. Podstawa rysunku granic cyrkułów:* vide *s. 80 (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 106 V Atl.)*

2. POCZET WÓJTÓW CYRKUŁOWYCH

Cyrkuł I Krakowski

Cyrkuł I Krakowski według stanu z roku 1792 na przywołanym wcześniej planie miasta zrekonstruowanym w 1926 r. Granicę tej dzielnicy (tj. cyrkułu) wyznaczała linia murów obronnych miasta, w granicach tych znajdowało się także wzgórze wawelskie z Zamkiem. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

Wójt okresu pierwszego i drugiego – Sejmu Czteroletniego i powstania kościuszkowskiego

1.
MICHAŁ WOŁOWSKI (WOTOWSKI)*

wójt Cyrkułu I Krakowskiego
7.04.1792–12.09.1792
24.04.1794–15.06.1794

* w okresie targowicy rotmistrz Kwartału Grodzkiego

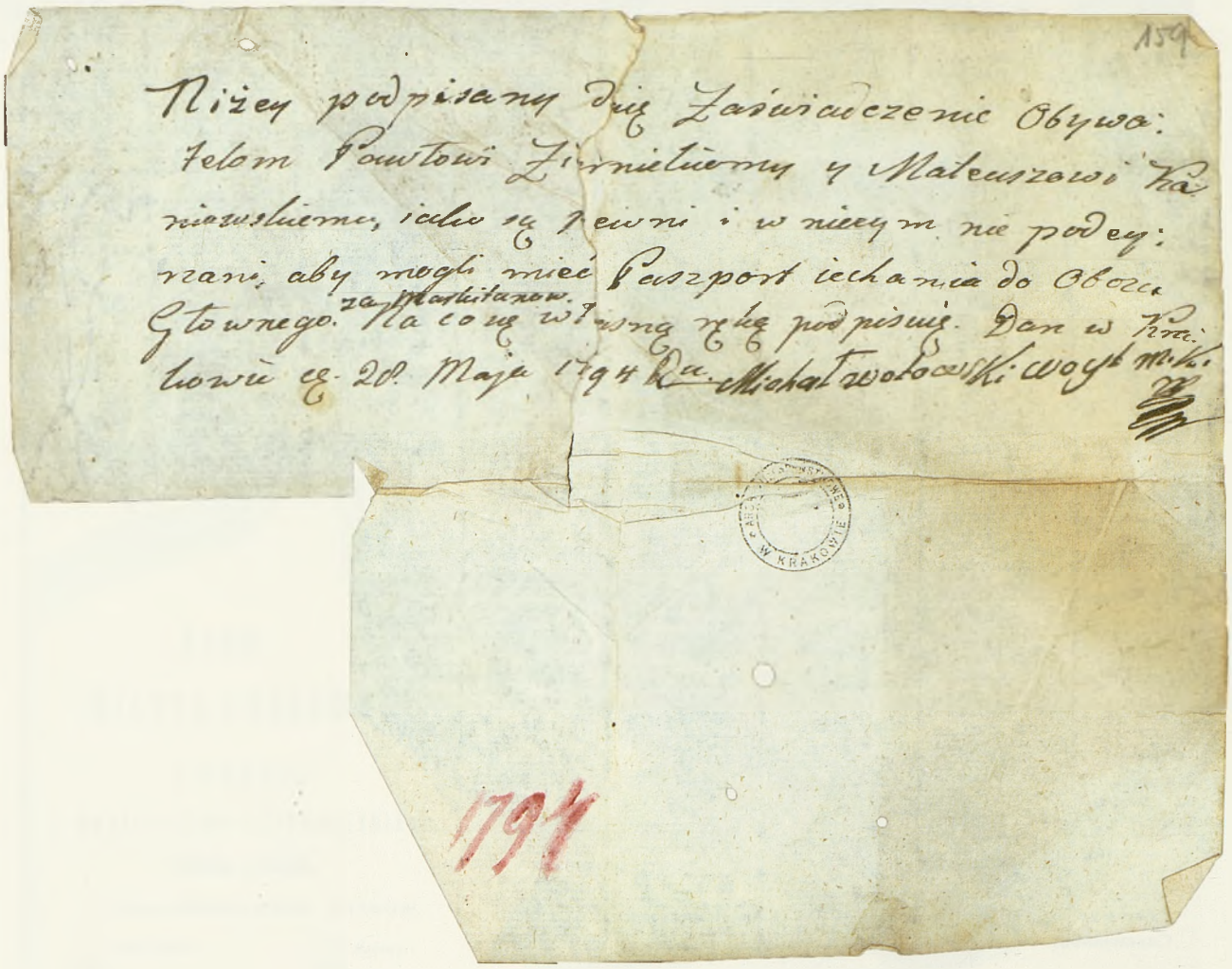
159

Niżey podpisany daię Zaświadczenie Obywa:
telom Pawłowi Ziemnickiemu y Mateuszowi Ka
niowskiemu, iako są pewni i w niczym nie podey:
rzani, aby mogli mieć Paszport iechania do Obozu
Głownego za Markitanow. Na co się własną ręką podpisuię. Dan w Kra:
kowie d. 28. Maja 1794 Ru. Michał Wołowski woyt m. k.

1794

Wystawione przez wójta Cyrkułu I w 1794 r., w czasie powstania kościuszkowskiego, zaświadczenie dla dwóch obywateli pragnących udać się do obozu głównego wojsk powstańczych (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 2967, s. 203)

Cyrkuł II Kazimierski

Cyrkuł II Kazimierski według stanu z roku 1792 na przywołanym wcześniej planie miasta zrekonstruowanym w 1926 r. Dzielnicę tę stanowiło odrębne do tej pory miasto Kazimierz, złożone z części chrześcijańskiej i Miasta Żydowskiego, zajmujące wraz z osadami Bawół i Podbrzezie wyspę utworzoną przez Starą Wisłę (dzisiejsze ul. Dietla, część ul. Grzegórzeckiej oraz al. Daszyńskiego) i Nową Wisłę. Przez wieki z byłym miastem Kazimierzem związane było jego przedmieście Stradom sięgające podnóża Wawelu i wylotu ul. Grodzkiej – Stradom będzie towarzyszył nadal Kazimierzowi, nie tylko w okresie podziału miasta na cyrkuły, lecz i w kolejnych etapach administracyjnych dzielnic miasta. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

Wójt okresu pierwszego i drugiego – Sejmu Czteroletniego i powstania kościuszkowskiego

2.
JAN NEPOMUCEN WISŁOCKI

wójt Cyrkułu II Krakowskiego
7.04.1792–12.09.1792
24.04.1794–15.06.1794

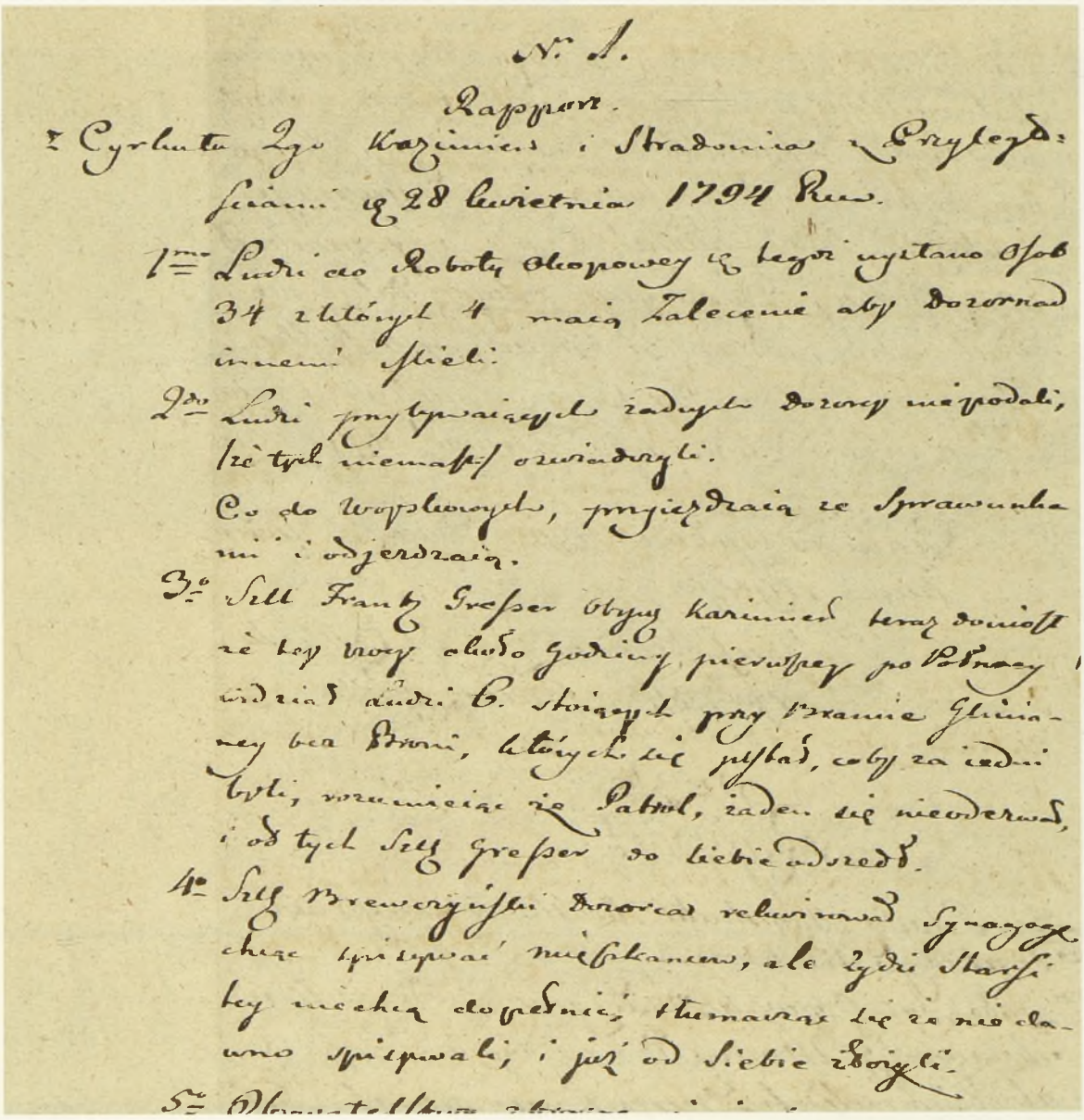

N. 1.

Rapport.

z Cyrkułu 2go Kazimierz i Stradomia z Przyległościami d. 28 kwietnia 1794 Roku.

1mo Ludzi do Roboty okopowey d. tegoż wysłano Osob 34 z których 4 maią Zalecenie aby dozor nad innemi mieli.

2do Ludzi przybywaiących żadnych dozorcy nie podali, (że tych niemasz) oświadczyli.

Co do Woyskowych, przyieżdżaią ze Sprawunkami i odjeżdżaią.

3o Szl. Frantz Gresser Obywatel Kazimierz teraz doniosł że tey nocy około Godziny pierwszey po Połnocy widział Ludzi 6. stoiących przy Bramie Glinianey bez Broni, których się pytał, coby za iedni byli, rozumieiąc że Patrol, żaden się nieodezwał, i od tych Szl. Gresser do siebie odszedł.

4o Szl. Brewczyński Dozorca rekwirował Synagogę chcąc spisywać mieszkańców, ale Żydzi Starsi tey niechcą dopełnić, tłumacząc się że nie dawno spisywali, i już od Siebie złożyli.

5o Obywatelstwo zbrojne ...

Z dokumentu Księga raportów tygodniowych składanych magistratowi m. Krakowa przez dozorców cyrkułów krak. w sprawach policyjnych i ze stanu kasy *wpis ze zbiorczym raportem wójta cyrkułowego Jana Nepomucena Wisłockiego z roku 1794 (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1301, s. 203)*

Cyrkuł III Garbarski

Cyrkuł III Garbarski według stanu z roku 1792 na przywołanym wcześniej planie miasta zrekonstruowanym w 1926 r. Centrum tej dzielnicy stanowiła dawna jurydyka miejska Garbary, aktualnie wraz z innymi jurydykami przyłączona do miasta Krakowa. Cyrkułem III objęto tereny położone na północ od Garbar, aż po b. jurydykę Biskupie, czyli ul. Krowoderską, oraz tereny leżące na południe od Garbar, aż po b. jurydykę Podzamcze leżącą w zakolu Wisły u stóp wzgórza wawelskiego (dzisiejszy bulwar Czerwieński). Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

Wójt okresu pierwszego – Sejmu Czteroletniego

3.
KAROL KUSTOWSKI

wójt Cyrkułu III Garbarskiego
7.04.1792–12.09.1792

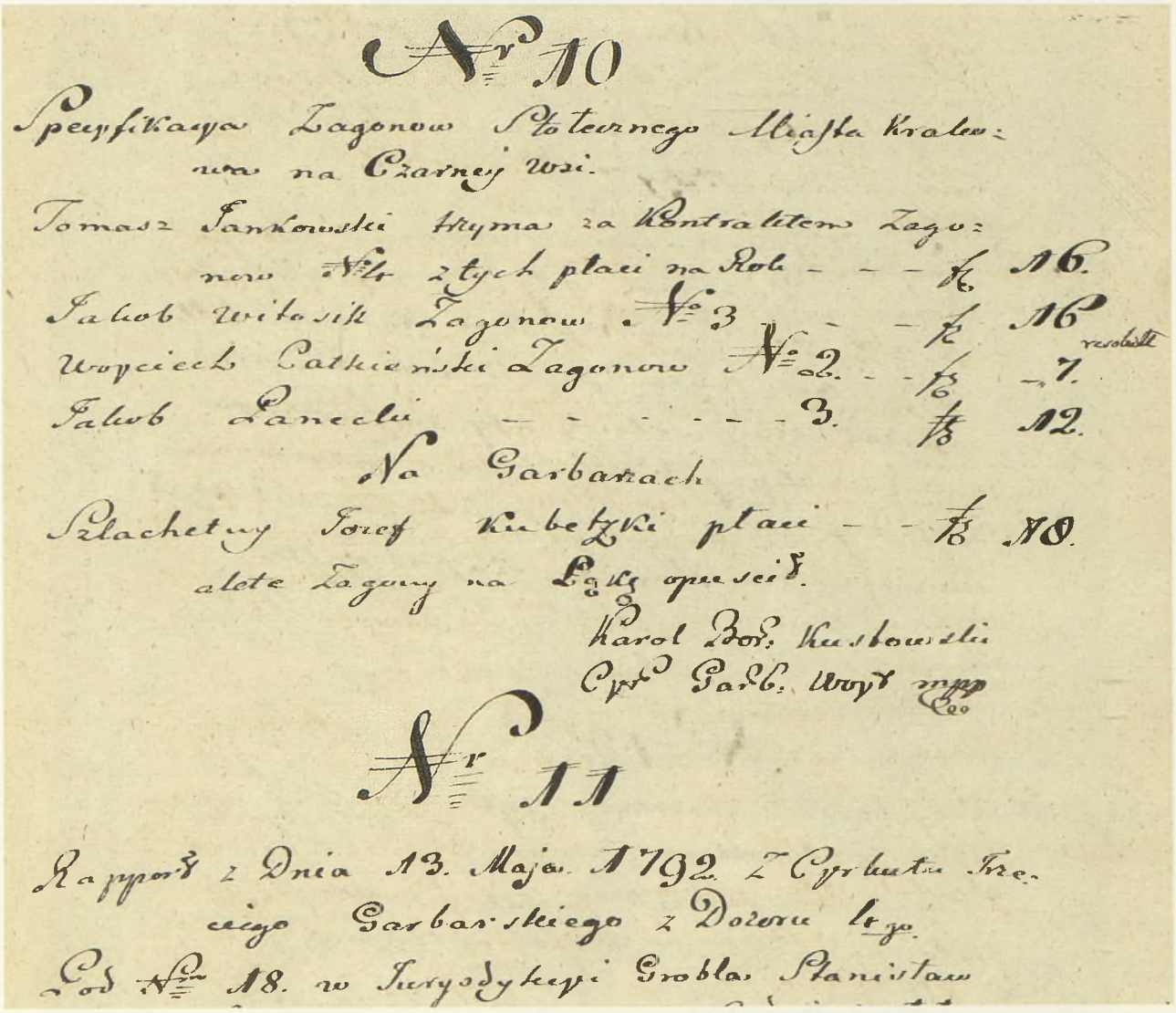

Nr 10

Specyfikacya Zagonow Stołecznego Miasta Krakowa na Czarney wsi.

Tomasz Jankowski trzyma za Kontraktem Zagonow No 4 z tych płaci na Rok - - - fl 16.

Jakob Witosik Zagonow No 3 - - - fl 16

Woyciech Całkieński Zagonow No 2. - - fl 7. resolutt

Jakob Łanecki - - - - - - 3. fl 12.

Na Garbarzach

Szlachetny Jozef Kubetzki płaci - - fl 10.

a lete Zagony na Łąkę opuscił.

Karol Bor: Kustowski
Cyr: Garb: Woyt mpp

Nr 11

Rapport z Dnia 13. Maja 1792 z Cyrkułu Trzeciego Garbarskiego z Dozoru 4go.

Pod Nro 18. w Jurysdykcyi Grobla Stanisław

Z dokumentu Księga raportów tygodniowych składanych magistratowi m. Krakowa przez dozorców cyrkułów krak. w sprawach policyjnych i ze stanu kasy *wpis raportu złożonego bezpośrednio przez wójta cyrkułowego Karola Kustowskiego w 1792 r.*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1301, s. 13)

Wójtowie okresu drugiego – powstania kościuszkowskiego

4. (także 10, 11, 13 i 16)
DOMINIK NUNAST

wójt Cyrkułu III Garbarskiego
24.04.1794–27.04.1794

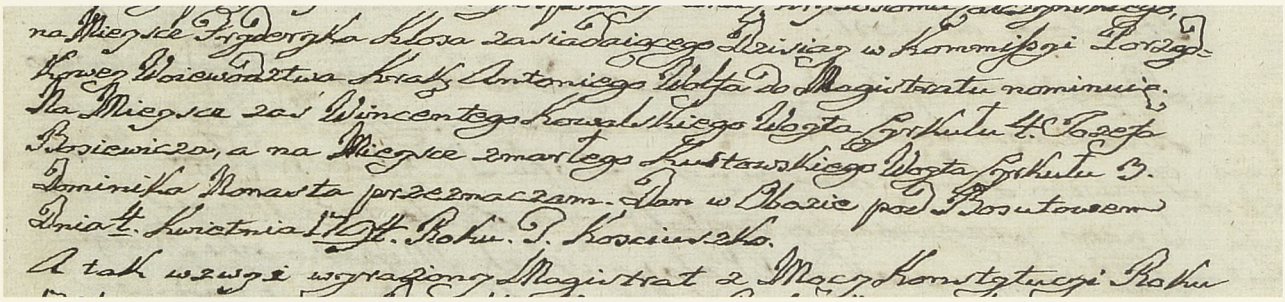

Z protokołów sesji magistrackich z lat 1792–1794 fragment tekstu rozporządzenia wydanego przez naczelnika Tadeusza Kościuszkę w Bosutowie 24 kwietnia 1794 r. – w reprodukowanych wierszach nominacja Dominika Nunasta na urząd wójta Cyrkułu III (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1265, s. 119)

5.
WAWRZYNIEC MECISZEWSKI

wójt Cyrkułu III Garbarskiego
27.04.1794–15.06.1794

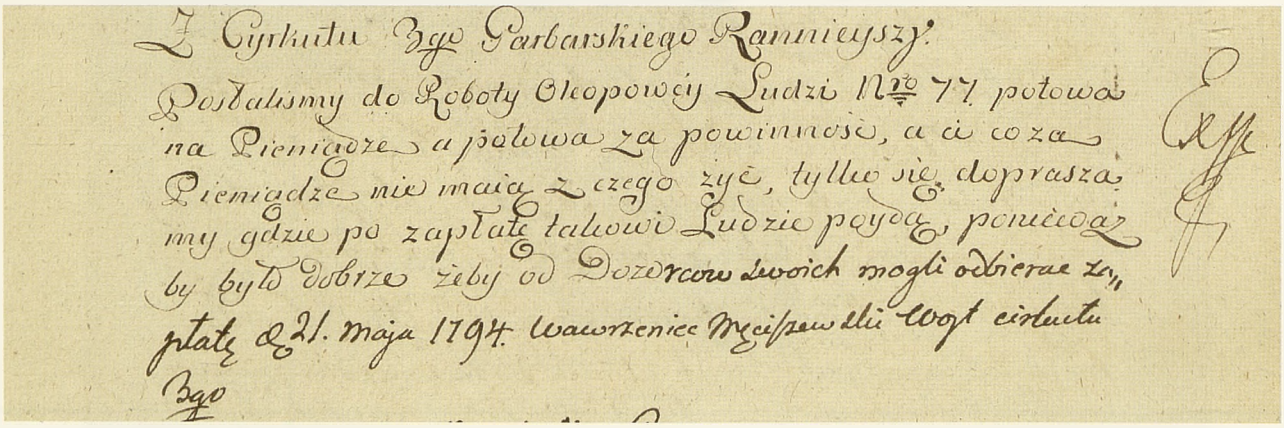

Z dokumentu Księga raportów tygodniowych składanych magistratowi m. Krakowa przez dozorców cyrkułów krak. w sprawach policyjnych i ze stanu kasy *fragment z raportem złożonym bezpośrednio przez wójta cyrkułowego Wawrzyńca Meciszewskiego w 1794 r. (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1301, s. 233)*

Cyrkuł IV Kleparski

Cyrkuł IV Kleparski według stanu z roku 1792 na przywołanym wcześniej planie miasta zrekonstruowanym w 1926 r. Pierwszym ośrodkiem tej dzielnicy było samodzielne do tej pory miasto Kleparz z przyległymi od strony północnej i północno-wschodniej dawnymi jurydykami. Drugim ośrodkiem były dawne, teraz przyłączone do Krakowa, jurydyki położone po wschodniej części miasta, z d. jurydyką Wesoła, od której z czasem cały ten teren przyjmie swoją przedmiejską nazwę.
Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

Wójt okresu pierwszego – Sejmu Czteroletniego

6. WINCENTY KOWALSKI

wójt Cyrkułu IV Kleparskiego
7.04.1792–12.09.1792

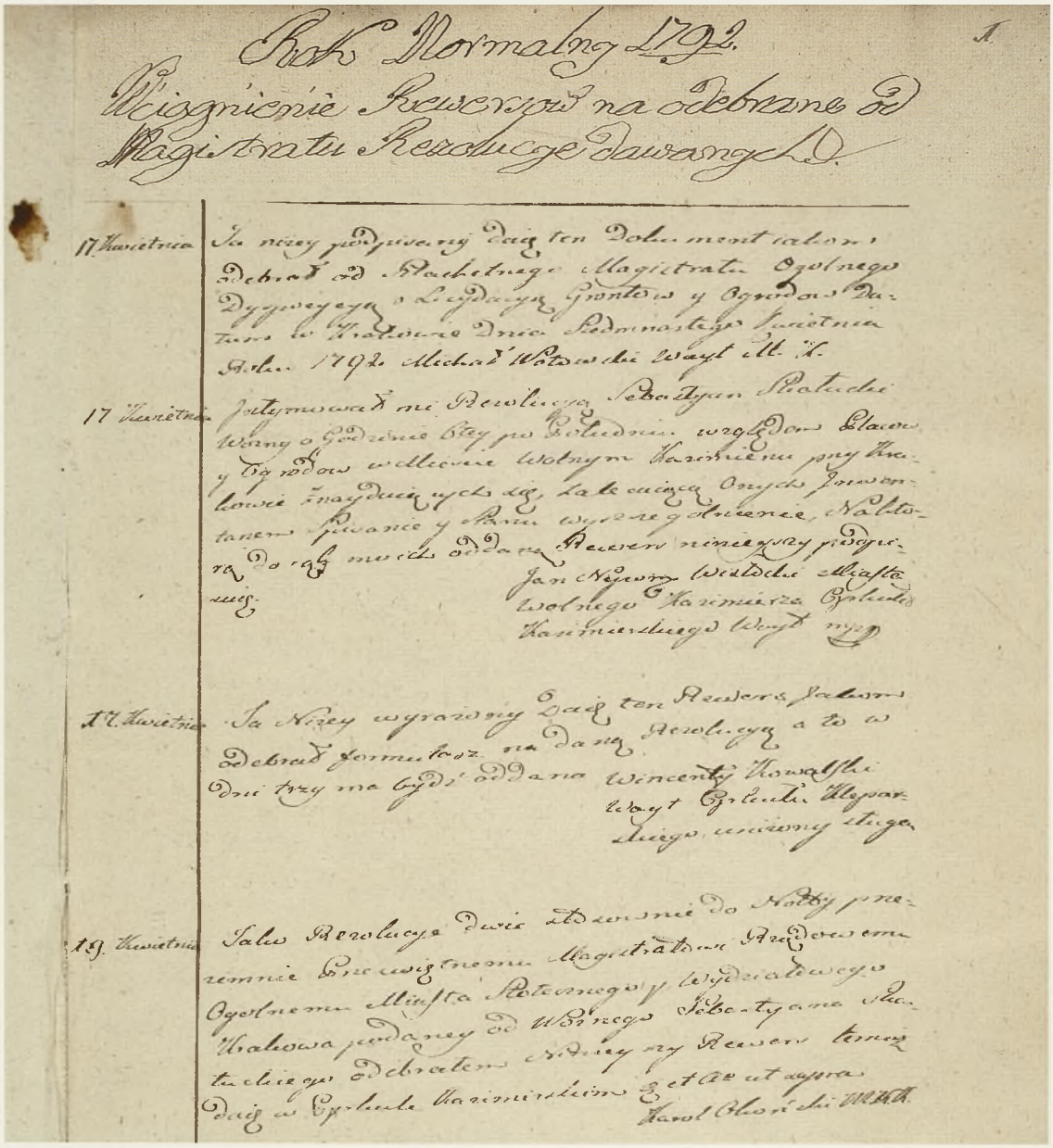

Rok Normalny 1792. 1.

Wciągnienie Rewersów na odebrane od Magistratu Rezolucye dawanych.

17 Kwietnia — Ja niżej podpisany daię ten Dokument ratione odebrania od Szlachetnego Magistratu Ogólnego Dyspozycyey Lizdaczy Gruntów y Ogrodów Dnia Trzecia Dnia Siedmnastego Kwietnia Roku 1792 Michał Wołowski Wayt Ill. K.

17 Kwietnia — Potwierdzam Rezolucyey Sebastyan Słotwiński Wolny o godzinie Czey po południu względem Placu y Ogrodów wdlewnie Wolnym Kamienicy przy Kwiatowej znayduiących się, tak ciągnących Onych Gruntów Pusanie y Skutku wyższey odnienie, Natomiast Rewers niniejszy podpisuię. Do czego mocy oddaie Jan Nepomuk Wielki Miasta Wolnego Kazimierza Cyrkułu Kazimierskiego Wayt mpp.

17 Kwietnia — Ja Niżey wyrażony daię ten Rewers Jakoby Dobrał formułarz na dany Rezolucyey a to w Dni trzy na Cyrkuł oddana Wincenty Kowalski Wayt Cyrkułu Kleparskiego uniżony stego.

19 Kwietnia — Jakoby Rezolucye dwie Zdrowie do Kassy przeznaczone Prawiczemu Magistratowi Rzędowemu Ogólnemu Miasta Potemnego y Wydziałowego Krakowa podane od Wolnego Sebastyana Słotwińskiego odebrałem niniejszy Rewers temu daię w Cyrkule Kazimierskim Et Ae ut appra. Karol Glonski mpp.

Z dokumentu Wciągnienie rewersów na odebrane od Magistratu rezolucye dawanych *wpis z 1794 r., w którym wójt cyrkułowy Wincenty Kowalski potwierdził odbiór formularza raportu – do zwrotu w terminie 3 dni (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1297, s. 1)*

Wójt okresu drugiego – powstania kościuszkowskiego

7. JÓZEF BOOSIEWICZ

wójt Cyrkułu IV Kleparskiego
24.04.1794–15.06.1794

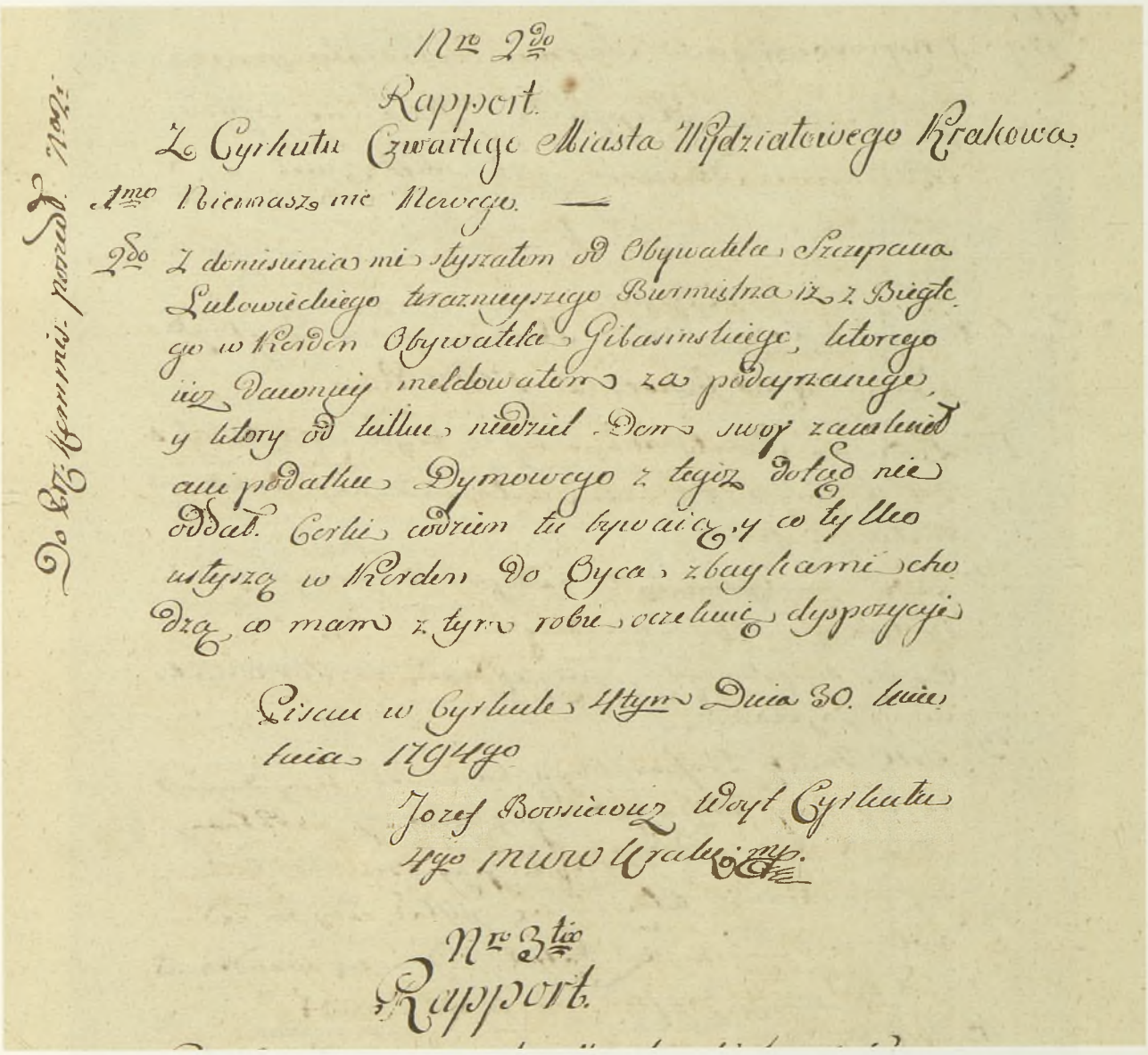

Nro 2do
Rapport.
Z Cyrkułu Czwartego Miasta Wydziałowego Krakowa.
1mo Niemasz nic Nowego. —
2do Z doniesienia mi słyszałem od Obywatela Szczepana Lubowieckiego teraznieyszego Burmistrza iż z Biegłego w Kordon Obywatela Gibasinskiego, ktorego iuż dawniey meldowałem za podeyrzanego, y ktory od kilku niedziel Dom swoy zamknął ani podatku Dymowego z tegoż dotąd nie oddał. Corki codzien tu bywaią, y co tylko usłyszą w Kordon do Oyca zbaykami chodzą, co mam z tym robić oczekuię dyspozycyi.
Pisan w Cyrkule 4tym Dnia 30. Kwietnia 1794go
Jozef Boosiewicz Woyt Cyrkułu 4go m. w. Krakowie mp.
Nro 3tio
Rapport.

Z dokumentu Księga raportów tygodniowych składanych magistratowi m. Krakowa przez dozorców cyrkułów krak. w sprawach policyjnych i ze stanu kasy *wpisy raportu złożonego bezpośrednio przez wójta cyrkułowego Józefa Boosiewicza w 1794 r.*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1301, s. 204)

TRZECI PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 3 WYDZIAŁY

(4.03.1794–24.04.1794 oraz 15.06.1794–1.09.1802)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okresy historyczne, czas obowiązywania podziału na 3 wydziały:	
okres pierwszy: sejm grodzieński 4.03.1794–24.04.1794	okres drugi: okupacja pruska, pierwsza okupacja austriacka, od 1796 r. włączenie do austriackiej Galicji Zachodniej 15.06.1794–1.09.1802
Podstawa obowiązywania	
dla okresu pierwszego:	**dla okresu drugiego:**
ustawa sejmu grodzieńskiego z 23.11.1793 r. *Miasta wolne Rzeczypospolitej*	rezolucja pruskiego komisarza miasta Ludwika Antoniego de Hoym z 15.06.1794 r.
Podziały poprzednie i następne	
dla okresu pierwszego:	**dla okresu drugiego:**
poprzedni: na 4 kwartały – w latach 1792–1794 następny: na 4 cyrkuły – w roku 1794	poprzedni: na 4 cyrkuły – w roku 1794 następny: na miasto i 3 wydziały – w latach 1802–1811

Kraków w okresach obowiązywania podziału na 3 wydziały		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Główne Miasto Wolne Rzeczypospolitej Kraków także: *Główne i Wydziałowe Miasto Kraków* od 1796 r. *Königliche Hauptstadt Krakau – Królewskie Główne Miasto Kraków*	w 1794 r. ~ 7 km^2	w 1794 r. ~ 23 000

Prezydentura miasta w okresie dwukrotnego podziału na 3 wydziały:
Filip Lichocki (6.03–24.04.1794) oraz Maciej Baier (15.06.1794–5.10.1795), Filip Lichocki (5.10.1795–1.08.1802), Dominik Drdatzki (od 1.08.1802 r.)
Jednostki podziału terytorialnego miasta:
Wydział I Miasto Kraków Wydział II Przedmieście Kleparz Wydział III Przedmieście Garbary–Piasek
Charakter podziału terytorialnego – status wydziału:
administracyjno-polityczno-sądowniczy, pomocniczy

Ustrojowa organizacja wydziału		
zwierzchnik wydziału:	**służby w gestii zwierzchnika:**	**inne władze w wydziale:**
burmistrz wydziałowy wybierany przez zgromadzenie trzech „porządków” (magistrat, ława i gminni) na 4-letnią kadencję	• zespół służby miejskiej z sekretarzem burmistrzowskim • dozorcy wydziałowi w terytorialnie wyodrębnionych dozorach	• zgromadzenie posesjonatów • sąd burmistrzowski wydziałowy

Organ nadrzędny nad wydziałem i jego administracją:
Magistrat, zarówno tzw. sądowy, jak i tzw. ekonomiczno-policyjny

Informacje poszerzające			
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**		
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 88–94	*Poczet* 2013, s. 56–60, 257–262, 675 i n., 692 i n.	*Poczet* 2010, s. 36–41	*Poczet* 2010, s. 736, 753–754

Podział miasta na 3 wydziały w roku 1794 oraz w latach 1794–1802 na Planie miasta Krakowa i zamku krakowskiego oraz miasta Kazimierza *z 1794 r. Podstawa rysunku granic wydziałów:* vide *s. 88*
(Staatsbibliothek zu Berlin, Kartenabteilung, sygn. SBB III C, Kart X, 38027)

2. POCZET WÓJTÓW WYDZIAŁOWYCH

Wydział I Miasto Kraków

Wydział I Miasto Kraków według stanu z roku 1794 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1794 r. Obejmował on tzw. „miasto w obrębie murów", to jest w granicach dzisiejszych Plant (ściślej: linii dawnych murów), wraz ze wzgórzem wawelskim i Zamkiem. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

BURMISTRZ OKRESU PIERWSZEGO – SEJMU GRODZIEŃSKIEGO ORAZ OKRESU DRUGIEGO – OKUPACJI PRUSKIEJ I AUSTRIACKIEJ

8.
WOJCIECH BAŸER

burmistrz Wydziału I Miasto Kraków
11.03.1794–24.04.1794
15.06.1794–30.08.1802

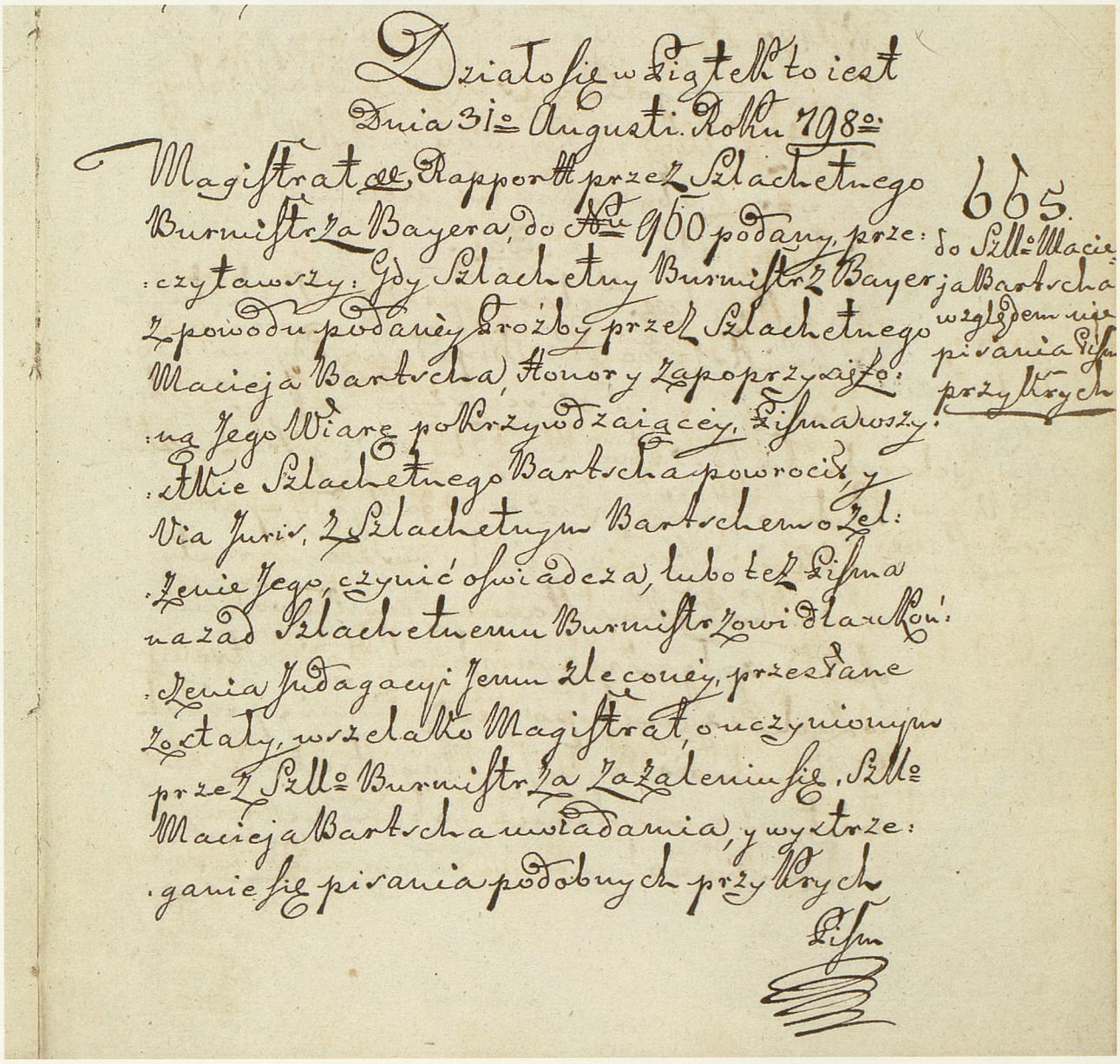

Działo się w Piątek to iest
Dnia 31o Augusti. Roku 798o.
Magistrat ad Rapportt przez Szlachetnego
Burmistrza Bayera, do No 960 podany, prze:
:czytawszy: Gdy Szlachetny Burmistrz Bayer
z powodu podaney Groźby przez Szlachetnego
Macieja Bartscha, Honor y Zapoprzysięgo:
:ną Jego Wiarę pokrzywdzaiącey, Pisma wszy:
:stkie Szlachetnego Bartscha powrocił, y
Via Juris, z Szlachetnym Bartschem o Zel:
:żenie Jego, czynić oświadcza, lubo też Pisma
nazad Szlachetnemu Burmistrzowi dla ukoń:
:czenia Indagacyi Jemu zleconey, przesłane
zostały, wszelako Magistrat, o uczynionym
przez Szllo Burmistrza Zażaleniu się, Szllo
Macieja Bartscha uwiadamia, y wystrze:
:ganie się pisania podobnych przykrych
Pism

665.
do Szllo Macie:
ja Bartscha
względem nie
pisania Pism
przykrych

Z protokołów rezolucji Magistratu miasta Krakowa do burmistrzów wydziałowych wpis z 1798 r. dotyczący stanowiska wobec raportu przedstawionego przez burmistrza Wojciecha Baÿera (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 1299, s. 203)

Wydział II Przedmieście Kleparz

Wydział II Przedmieście Kleparz według stanu z roku 1794 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1794 r. Obejmował on północne i wschodnie tereny miasta przyłączone w 1792 r. (d. miasto Kleparz i d. jurydyki Błonie, Pędzichów, Lubicz, Strzelnica, Radziwiłłowskie, Wesoła, Brzeg i in.). O ile można zakreślić granice południową i zachodnią Wydziału II, to granice północna i wschodnia muszą tu pozostać otwarte – prawna stabilizacja przynależności terenów przyłączonych nastąpiła dopiero w 1802 r. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

Burmistrz okresu pierwszego – sejmu grodzieńskiego oraz okresu drugiego – okupacji pruskiej i austriackiej

9. (także 15, 20, 24 i 49)
SZCZEPAN LUBOWIECKI*

burmistrz Wydziału II Przedmieście Kleparz
1794–1802

* por. *Poczet* 2013, s. 220

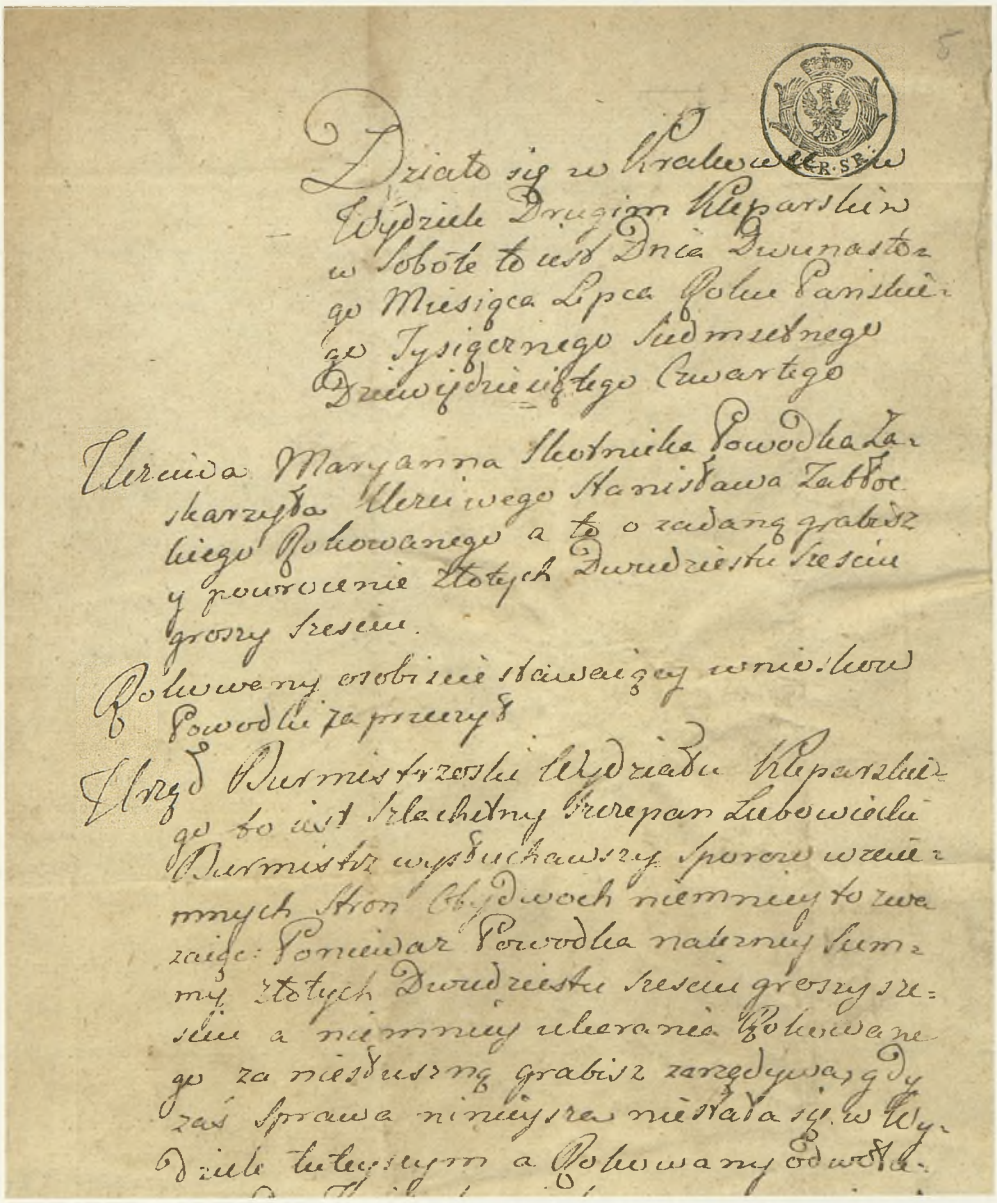

Działo się w Krakowie w
Wydziale Drugim Kleparskim
w Sobotę to iest Dnia Dwunasto-
go Miesiąca Lipca Roku Pańskie-
go Tysiącznego Siedmsetnego
Dziewięćdziesiątego Czwartego

Uczciwa Maryanna Skotnicka Powodka Za-
skarżyła Uczciwego Stanisława Zabłoc-
kiego Rokowanego a to o zadaną grabisz
y powrocenie Złotych Dwudziestu Sześciu
groszy Sześciu.

Rokowany osobiście stawaiący wniosków
Powodki zaprzeczył

Urząd Burmistrzowski Wydziału Kleparskie-
go to iest Szlachetny Szczepan Lubowiecki
Burmistrz wysłuchawszy Sporów wzaie-
mnych Stron Obydwoch niemniey to zwa-
zaiąc: Ponieważ Powodka należney Sum-
my Złotych Dwudziestu Sześciu groszy sze-
ściu a niemniey ukarania Rokowane-
go za niesłuszną grabisz zarzędywa, gdy
zaś Sprawa ninieysza niestała się w Wy-
dziale tuteyszym a Rokowany odwoła-

Fragment z Protokołów wyroków sądu burmistrzowskiego wydziału drugiego kleparskiego – *wpis z 1794 r. dotyczący sprawy rozstrzyganej przez burmistrza Szczepana Lubowieckiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. KL 114, s. 5)*

Wydział III Przedmieście Garbary–Piasek

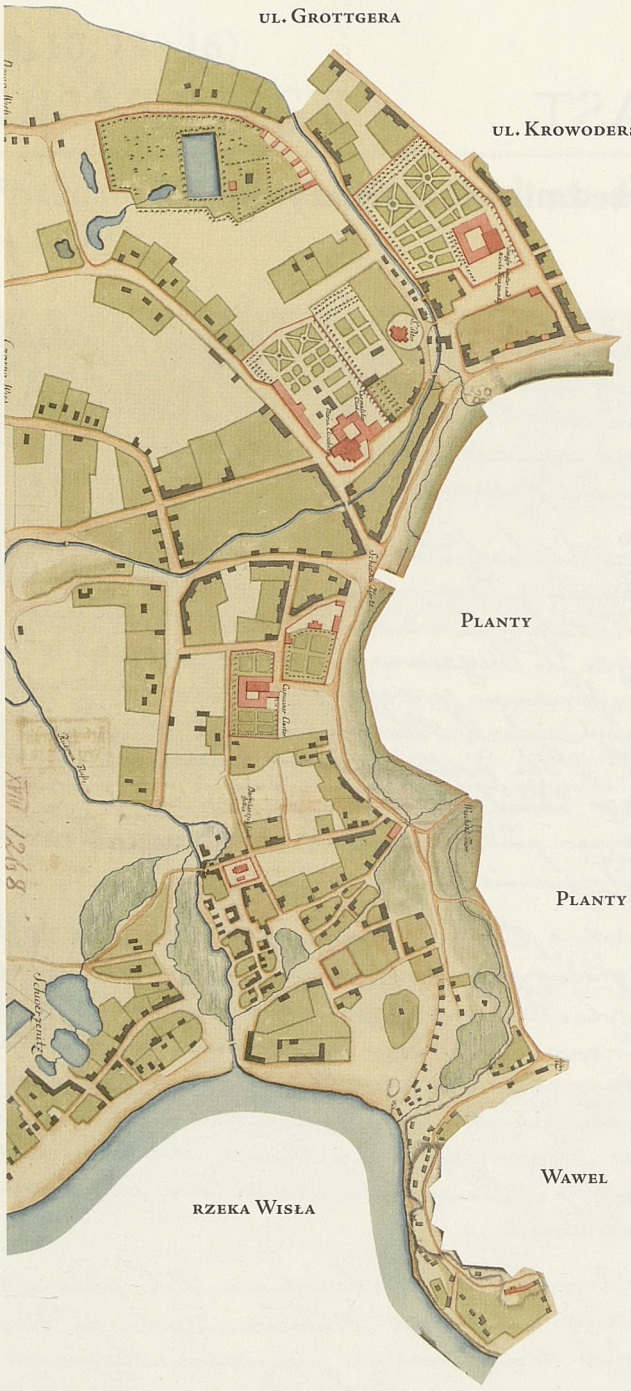

Wydział III Przedmieście Garbary–Piasek według stanu z roku 1794 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1794 r. Obejmował on zachodnie tereny miasta przyłączone w 1792 r. (d. jurydyki Biskupie, Garbary, Retoryka, Smoleńsk, Wielkorządowa, Podzamcze i in., jak również Krupniki oraz fragmenty terenów Łobzowa, Nowej Wsi, Czarnej Wsi i Półwsia Zwierzynieckiego). O ile można zakreślić granice północną, wschodnią i południową Wydziału III, to granica zachodnia musi tu pozostać otwarta – prawna stabilizacja przynależności terenów przyłączonych nastąpiła w zasadzie dopiero w 1802 r., stanowiąc jednak nadal przedmiot sporów przez dziesiątki lat (kwestie Czarnej Wsi i Zwierzyńca). Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

Burmistrz okresu pierwszego – sejmu grodzieńskiego

10. (także 4, 11, 13 i 16)
DOMINIK NUNAST

burmistrz Wydziału III Przedmieście Garbary–Piasek
04.03.1794–24.04.1794

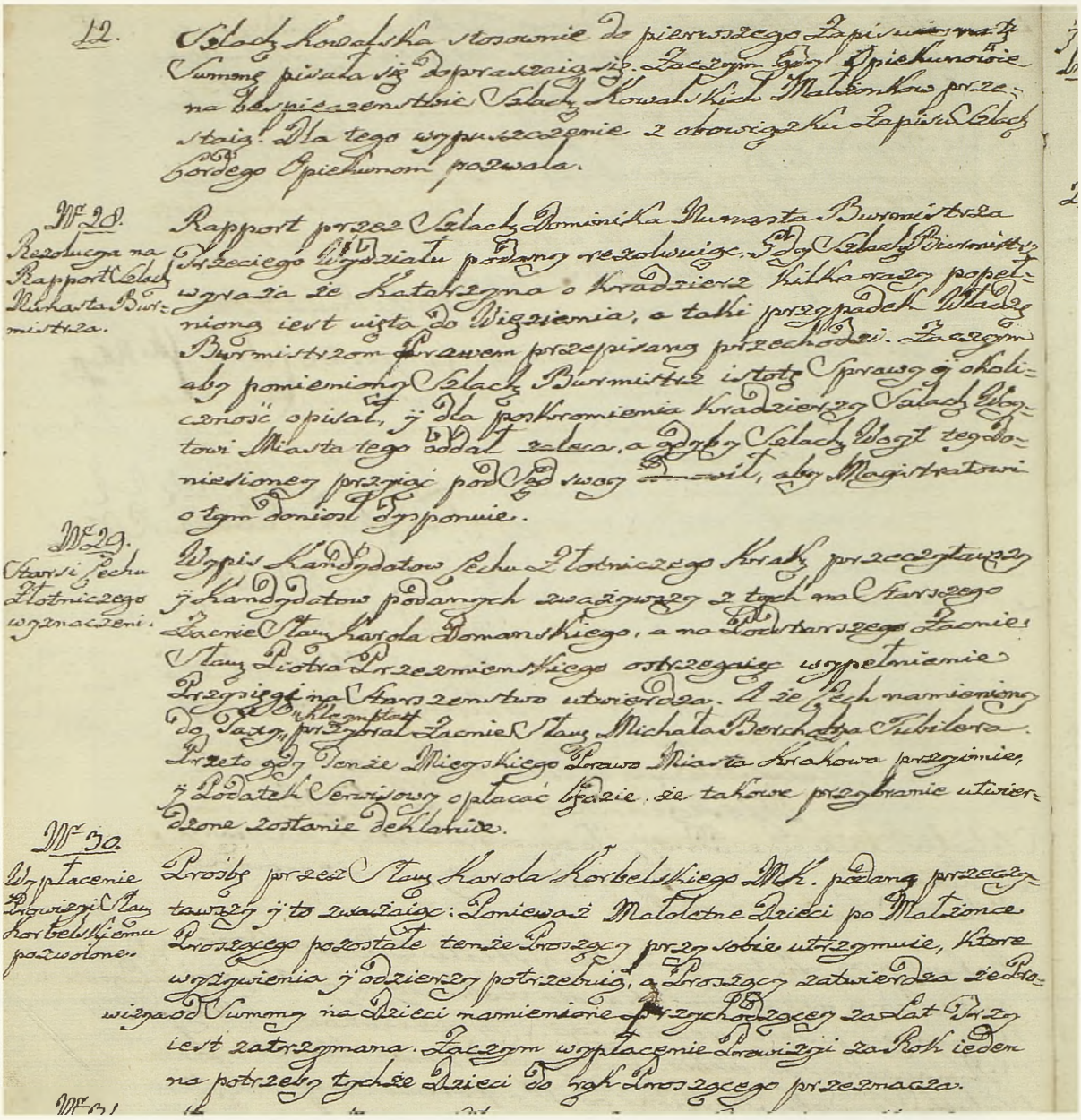

Z Protokołu sesji magistratu miasta głównego Krakowa na mocy sejmu grodzieńskiego obranego... *fragment wpisów z 1794 r. – pod nrem 28 stanowisko względem raportu przedłożonego przez burmistrza Dominika Nunasta (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps 1266, s. 12)*

Burmistrzowie okresu drugiego – okupacji pruskiej i austriackiej

11. (także 4, 10, 13 i 16)
DOMINIK NUNAST

burmistrz Wydziału III Przedmieście Garbary–Piasek
15.06.1794–1799

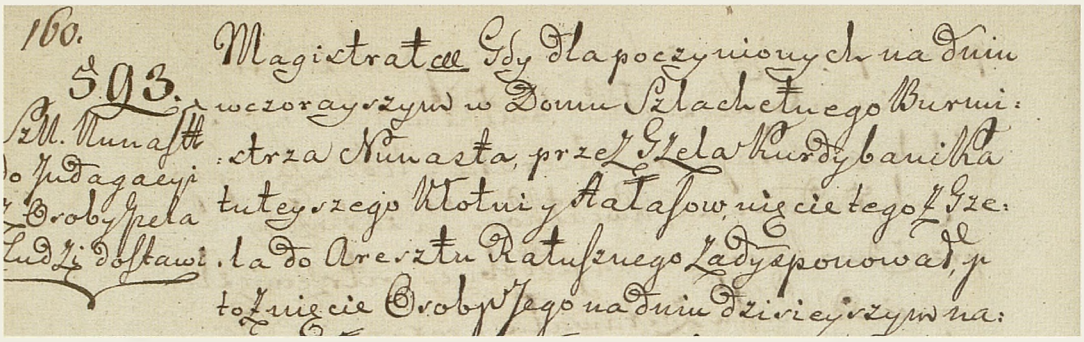

Z Protokołu drugiej rezolucji prześwietnego magistratu miasta c.k. stoł. Krakowa do szlachetnych burmistrzów wydziałowych… *początkowy fragment wpisu z 1798 r. dotyczącego zdarzenia w domu burmistrza Dominika Nunasta (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 1299, s. 160)*

12.
AUGUST SZAWELSKI

burmistrz Wydziału III Przedmieście Garbary–Piasek
1799

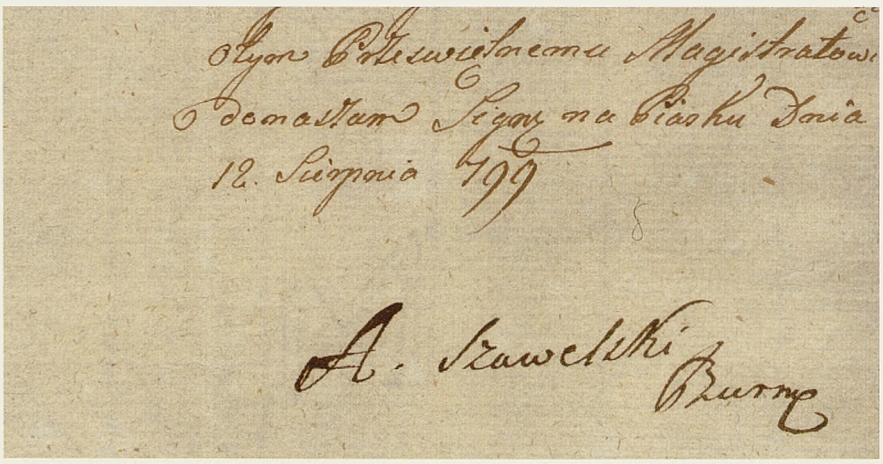

Z fascykułu Urzędników i oficjalistów na funkcjach umieszczenie, pensje, kaucje, renumeracje, urlopy 1796–1800 *końcowy fragment pisma burmistrza Augusta Szawelskiego z 1799 r., adresowanego do nadrzędnego Magistratu m. Krakowa (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-155, nlb)*

13. (także 4, 10, 11 i 16)
DOMINIK NUNAST

burmistrz Wydziału III Przedmieście Garbary–Piasek 1799–1802

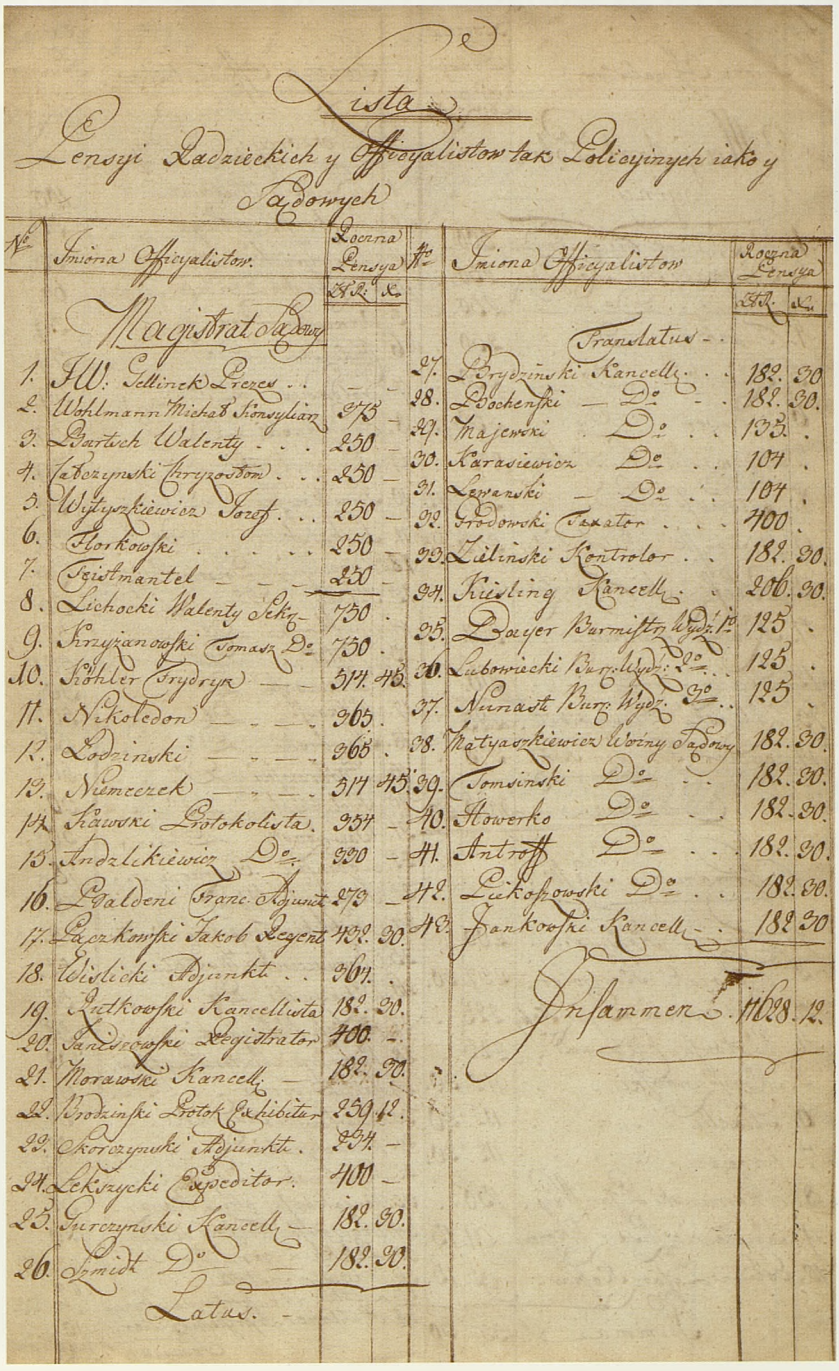

Lista
Pensyi Radzieckich y Officyalistow tak Policyinych iako y Sądowych

№	Imiona Officyalistow	Roczna Pensya Złr.	Kr.
	Magistrat Sądowy		
1.	JW. Gellinek Prezes	–	–
2.	Wohlmann Michał Konsyliarz	375	–
3.	Bartsch Walenty	250	–
4.	Łaczynski Chryzostom	250	–
5.	Wityszkiewicz Jozef	250	–
6.	Florkowski	250	–
7.	Feistmantel	250	–
8.	Lichocki Walenty Sekr.	750	.
9.	Krzyżanowski Tomasz Do	750	.
10.	Köhler Frydryk	514	45
11.	Nikoledon	365	.
12.	Łodzinski	365	.
13.	Niemeczek	514	45
14.	Kawski Protokolista	354	–
15.	Andzlikiewicz Do	330	–
16.	Galdeni Franc. Adjunct	273	–
17.	Łączkowski Jakob Regent	432	30
18.	Wislicki Adjunkt	364	.
19.	Rutkowski Kancellista	182	30
20.	Janiszowski Registrator	400	–
21.	Morawski Kancell.	182	30
22.	Brodzinski Protok. Exhibitor	259	12
23.	Skorczynski Adjunkt	234	–
24.	Lekszycki Expeditor	400	–
25.	Gurczynski Kancell.	182	30
26.	Szmidt Do	182	30
	Latus		

№	Imiona Officyalistow	Roczna Pensya Złr.	Kr.
	Translatus		
27.	Brydzinski Kancell.	182	30
28.	Bochenski Do	182	30
29.	Majewski Do	135	.
30.	Karasiewicz Do	104	.
31.	Lewanski Do	104	.
32.	Grodowski Taxator	400	.
33.	Zielinski Kontrolor	182	30
34.	Kiesling Kancell.	206	30
35.	Dayer Burmistrz Wydz. 1o	125	.
36.	Lubowiecki Burm. Wydz. 2o	125	.
37.	Nunast Burm. Wydz. 3o	125	.
38.	Matyaszkiewicz Woźny Sądowy	182	30
39.	Tomsinski Do	182	30
40.	Howerko Do	182	30
41.	Antroff Do	182	30
42.	Piekoszowski Do	182	30
43.	Jankowski Kancell.	182	30
	Insammen	11628	12

Z fascykułu Urzędników i oficjalistów na funkcjach umieszczenie, pensje, kaucje, renumeracje, urlopy 1796–1800 *sporządzona w 1800 r. lista płac magistrackich – w pozycji 37 burmistrz Dominik Nunast (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-155, nlb)*

CZWARTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA MIASTO I 3 WYDZIAŁY

(1.09.1802–pocz. 1811)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny i czas obowiązywania podziału na miasto i 3 wydziały:		
w ramach austriackiej Galicji Zachodniej, od 1809 r. w ramach Księstwa Warszawskiego 1.09.1802–pocz. 1811		
Podstawa obowiązywania:		
Normy postępowania Magistratu publicznego wydane 30.08.1802 r. przez Gubernium Galicyjskie		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 3 wydziały – w latach 1794–1802	na 4 gminy – w latach 1811–1815	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na miasto i 3 wydziały		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Königliche Hauptstadt Krakau – *Królewskie Główne Miasto Kraków* od 1803 r. *K.K. Provinzial Hauptstadt Krakau* (także: *Cesarsko-Królewskie Stołeczne Miasto Kraków*) od 1810 r. *Wolne Handlowe Miasto Kraków* (także: *Wolno-Handlowe Miasto Kraków*)	w 1802 r. ~ 8 km²	w 1804 r. ~ 25 750
Prezydentura miasta w okresie podziału na miasto i 3 wydziały:		
Dominik Drdatzki (do 1805 r.), Józef Gollmayer (1805–1810), Stanisław Kostka Zarzecki (od 1.12.1810 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
I. Miasto Kraków II. Wydział Pierwszy Przedmieście Kazimierz	III. Wydział Drugi Przedmieście Kleparz IV. Wydział Trzeci Przedmieście Garbary–Piasek	
Charakter podziału terytorialnego – status wydziału:		
administracyjny, pomocniczy		
Ustrojowa organizacja wydziałów		
zwierzchnik wydziału:	**służby w gestii zwierzchnika:**	
• w mieście: brak odrębnego zwierzchnika • w wydziale: burmistrz wydziałowy z nominacji cesarskiej Kancelarii Nadwornej	• w mieście: służby magistrackie • w wydziale: kancelaria burmistrza	
Organ nadrzędny:		
Magistrat m. Krakowa		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 95–101	*Poczet* 2013, s. 59–60, 257–262, 699–750	*Poczet* 2010, s. 40–43	*Poczet* 2010, s. 754–756

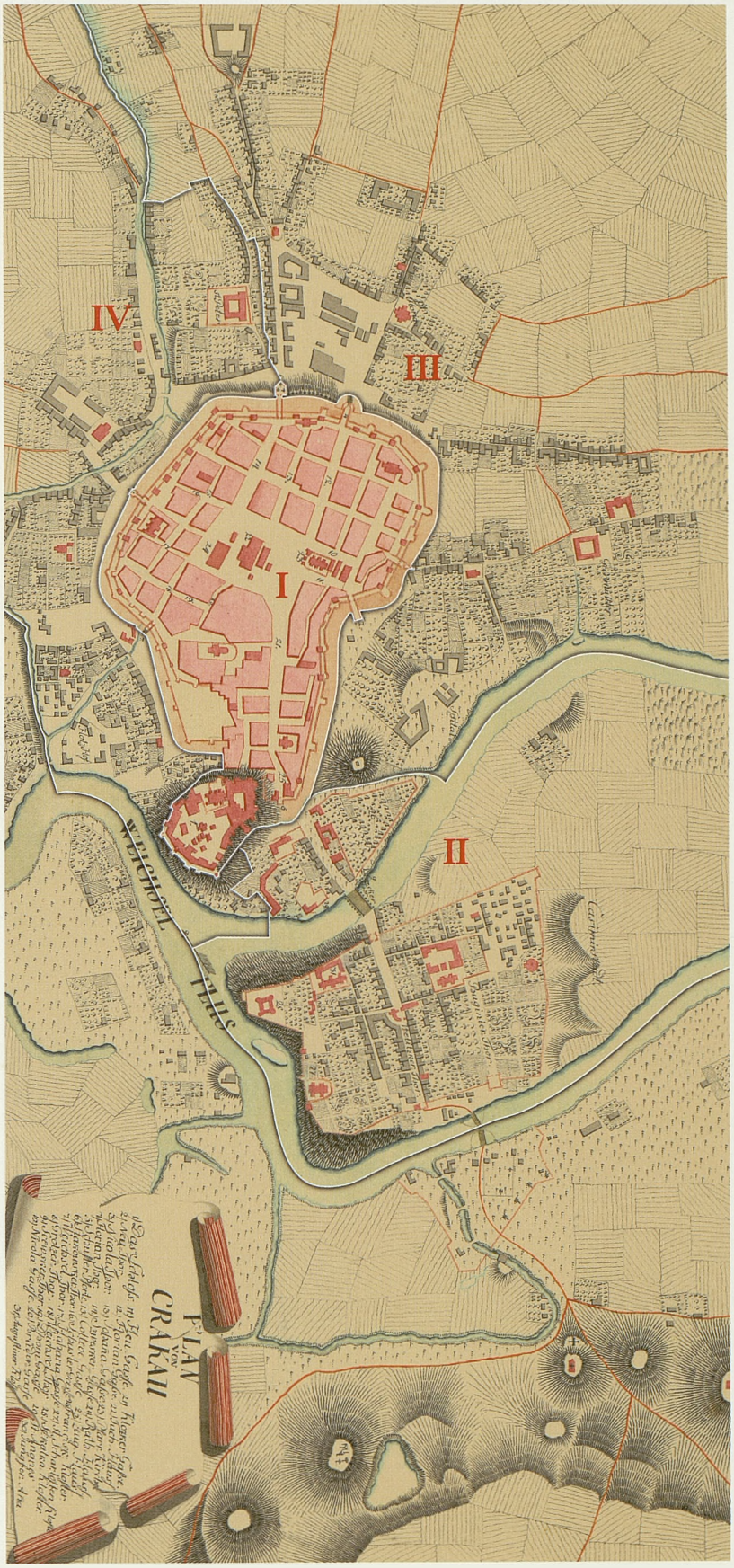

Podział Krakowa na miasto (I) i 3 wydziały (II–IV) według stanu z roku 1802 na planie z 1792 r. Podstawa rysunku granic jednostek podziału: vide *s. 95 (Staatsbibliothek zu Berlin, Kartenabteilung, sygn. SBB III C, Kart X, 38026)*

2. POCZET WÓJTÓW WYDZIAŁOWYCH

Miasto Kraków

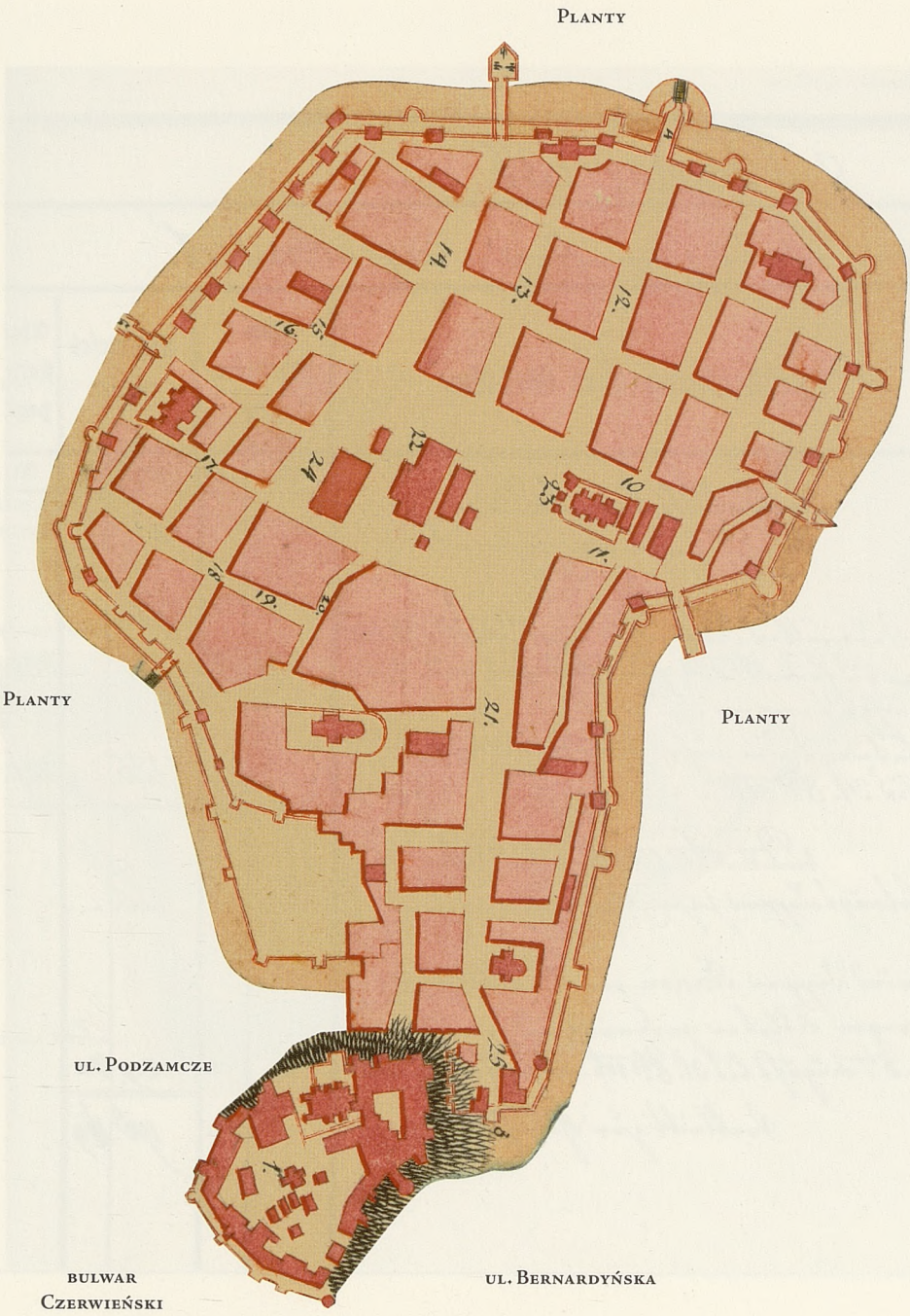

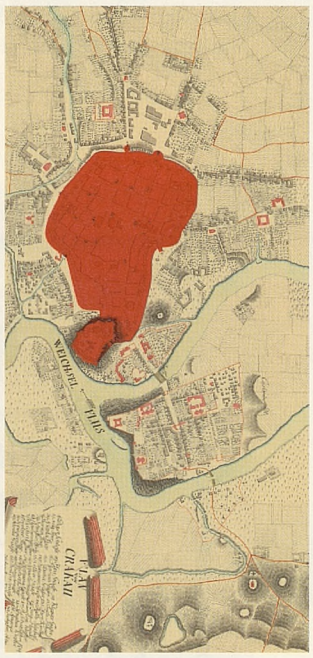

Miasto Kraków – dzielnica śródmiejska obejmująca tzw. „miasto w obrębie murów" wraz ze wzgórzem wawelskim i Zamkiem według stanu z roku 1802 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1792 r. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

W dzielnicy centralnej Miasto Kraków nie ustanowiono odrębnej zwierzchności wydziałowej – nie stanowiła ona osobnego wydziału, pozostawała w bezpośredniej gestii Magistratu.
Było to rozwiązanie przeciwne w stosunku do okresu poprzedniego (lata 1794–1802), kiedy to tzw. „miasto w obrębie murów" z Zamkiem stanowiło Wydział I z burmistrzem na czele. Po ówczesnym burmistrzu władającym „starym Krakowem" pozostało „wspomnienie" w postaci wypłacanej mu emerytury:

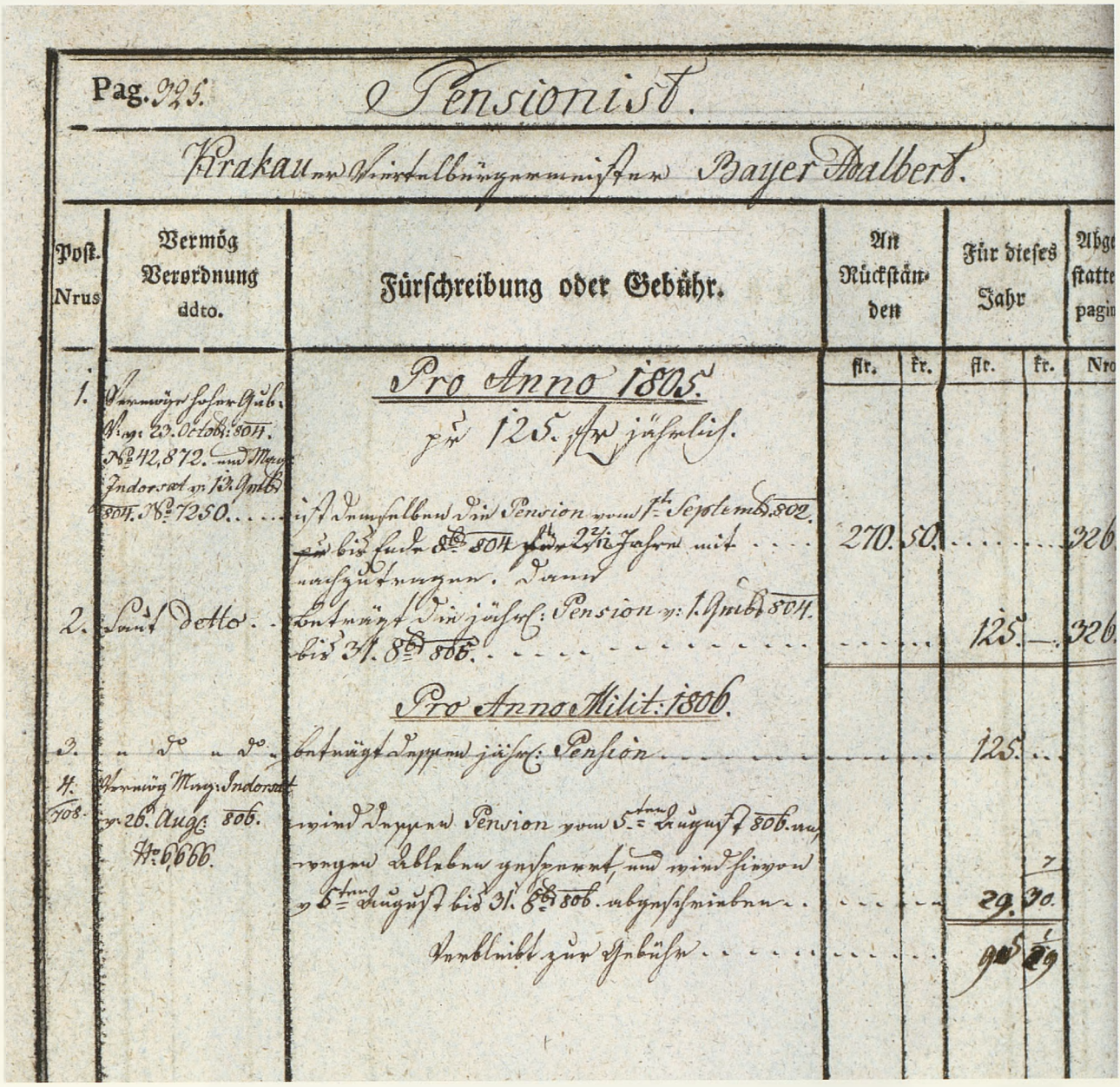

Pag. 325. Pensionist.

Krakauer Viertelbürgermeister Bayer Adalbert.

Post. Nrus	Vermög Verordnung ddto.	Fürschreibung oder Gebühr.	An Rückständen fl.	kr.	Für dieses Jahr fl.	kr.	Abgestattet pagin Nro
		Pro Anno 1805.					
1.	Vermöge hoher Gub. V. v. 23. Octob: 804. No 42,872. und Mag: Indorsat v. 13. Gmbr 804. No 7250.	pr 125. fl jährlich. ist demselben die Pension vom 1ten Septemb. 802. bis Ende 8bris 804 für 2 2/12 Jahre mit nachzutragen. Dann	270.	50.			326
2.	Laut detto	beträgt die jährl: Pension v. 1. Gmbr 804. bis 31. 8bris 806.			125.	—	326
		Pro Anno Milit: 1806.					
3.	" do " do	beträgt dessen jährl: Pension			125.		
4. 708.	Vermög Mag: Indorsat v. 26. Aug: 806. No 6,666.	wird dessen Pension vom 5ten August 806. an wegen Ableben gesperrt, und wird hievon v. 5ten August bis 31. 8bris 806. abgeschrieben			29.	30. 7	
		Verbleibt zur Gebühr			95	29 1	

Z magistrackich finansowych ksiąg kontowych z lat 1801–1806 wypłaty należności dla spensjonowanego Wojciecha Bayera, byłego burmistrza Wydziału I Miasto Kraków, tutaj nazwanego viertelburgemeister *– reminiscencja okresu poprzedniego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-743, s. 325)*

Wydział Pierwszy Przedmieście Kazimierz

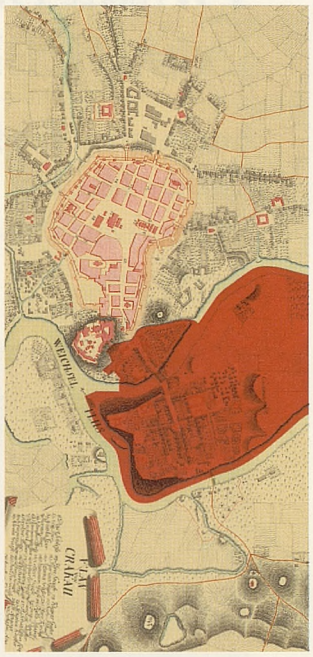

Wydział Pierwszy Przedmieście Kazimierz ze Stradomiem (używano też nazwy „Miasto Kazimierz z przedmieściem Stradom", co było ukłonem w stronę utraconej niedawno samodzielności miejskiej Kazimierza i urażonej ambicji jego mieszkańców) według stanu z roku 1802 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1792 r. Dzielnicę tę (tj. wydział) stanowiła okolona Starą i Nową Wisłą „wyspa kazimierska" z Kazimierzem chrześcijańskim, Miastem Żydowskim, Podbrzeziem i Bawołem, jak też położony z południowej strony, sięgający Wawelu i wylotu ul. Grodzkiej, Stradom, dawniej stanowiący przedmieście odrębnego miasta Kazimierza. Użyte przy powyższym planie wydziału nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

14. (także 19, 23 i 66)
JAN DOBRZAŃSKI*

burmistrz Wydziału Pierwszego Przedmieście Kazimierz 1802–1811

* por. *Poczet* 2013, s. 543–544

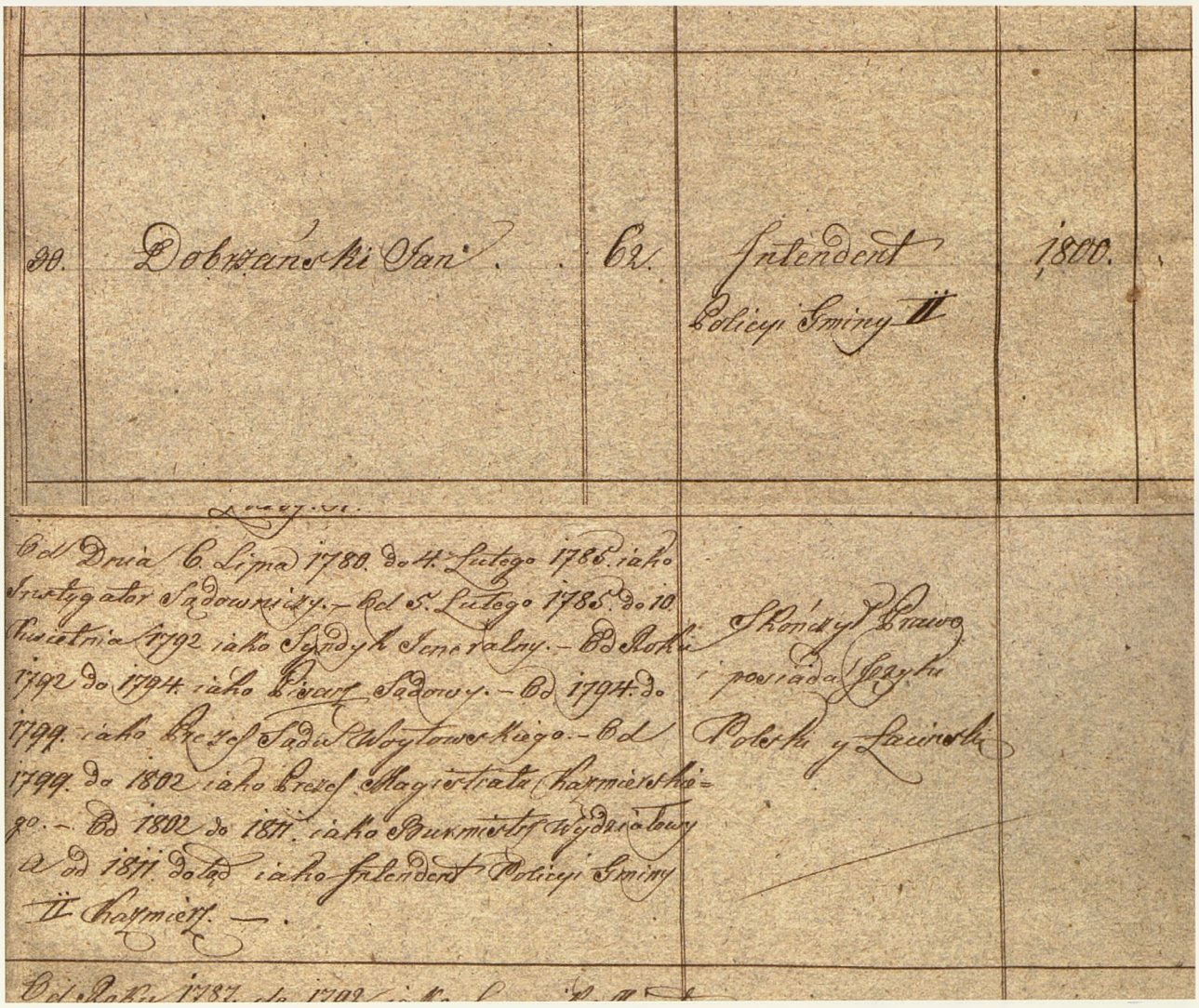

30. Dobrzański Jan . . 62. Intendent Policyi Gminy II 1800.

Od Dnia 6. Lipca 1780. do 4. Lutego 1785. iako Instygator Sądowniczy. – Od 5. Lutego 1785. do 10. Kwietnia 1792 iako Syndyk Jeneralny. – Od Roku 1792 do 1794. iako Pisarz Sądowy. – Od 1794. do 1799. iako Prezes Sądu Woytowskiego. – Od 1799. do 1802 iako Prezes Magistratu Kazmierskiego. – Od 1802 do 1811. iako Burmistrz Wydziałowy a od 1811. dotąd iako Intendent Policyi Gminy II Kazmierz. –

Skończył Prawo i posiada Języki Polski y Łaciński

Ze sporządzonego w 1815 r. dokumentu Lista Urzędników i Officyalistów Etatowych Administracyę Wewnętrzną Miasta Krakowa y Policyę Miejscową Składających […] oraz kwalifikacyi onychże *fragmenty dotyczące Jana Dobrzańskiego wraz z opisem jego kariery zawodowej, w tym z lat 1802–1811, gdy pełnił urząd burmistrza wydziałowego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-175, s. 1256–1257)*

Wydział Drugi Przedmieście Kleparz

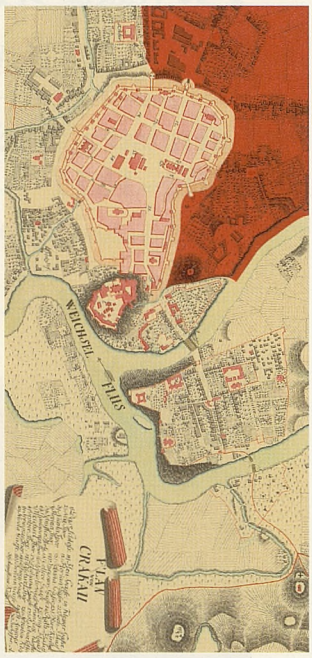

Wydział Drugi Przedmieście Kleparz według stanu z roku 1802 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1792 r. W granicach tej dzielnicy, którą stanowił Wydział Drugi, znajdowały się Kleparz oraz dawne jurydyki, których przyłączenie do Krakowa ostatecznie potwierdzono w 1802 r. Dla obszaru złożonego z szeregu byłych jurydyk położonych po wschodniej stronie miasta przyjęła się zbiorcza nazwa „Wesoła" (od nazwy jednej z tych jurydyk), z czasem ten teren stanie się wyodrębnionym Przedmieściem Wesoła. W omawianym okresie ta część miasta już bywała eksponowana w nazwie Wydziału Drugiego – w aktach magistrackich spotykamy nazwę tego wydziału w postaci „Przedmieście Kleparz z Wesołą". Użyte przy powyższym planie wydziału nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

15. (także 9, 20, 24 i 49)
SZCZEPAN LUBOWIECKI*

burmistrz Wydziału Drugiego Przedmieście Kleparz 1802–1811

* por. *Poczet* 2013, s. 220

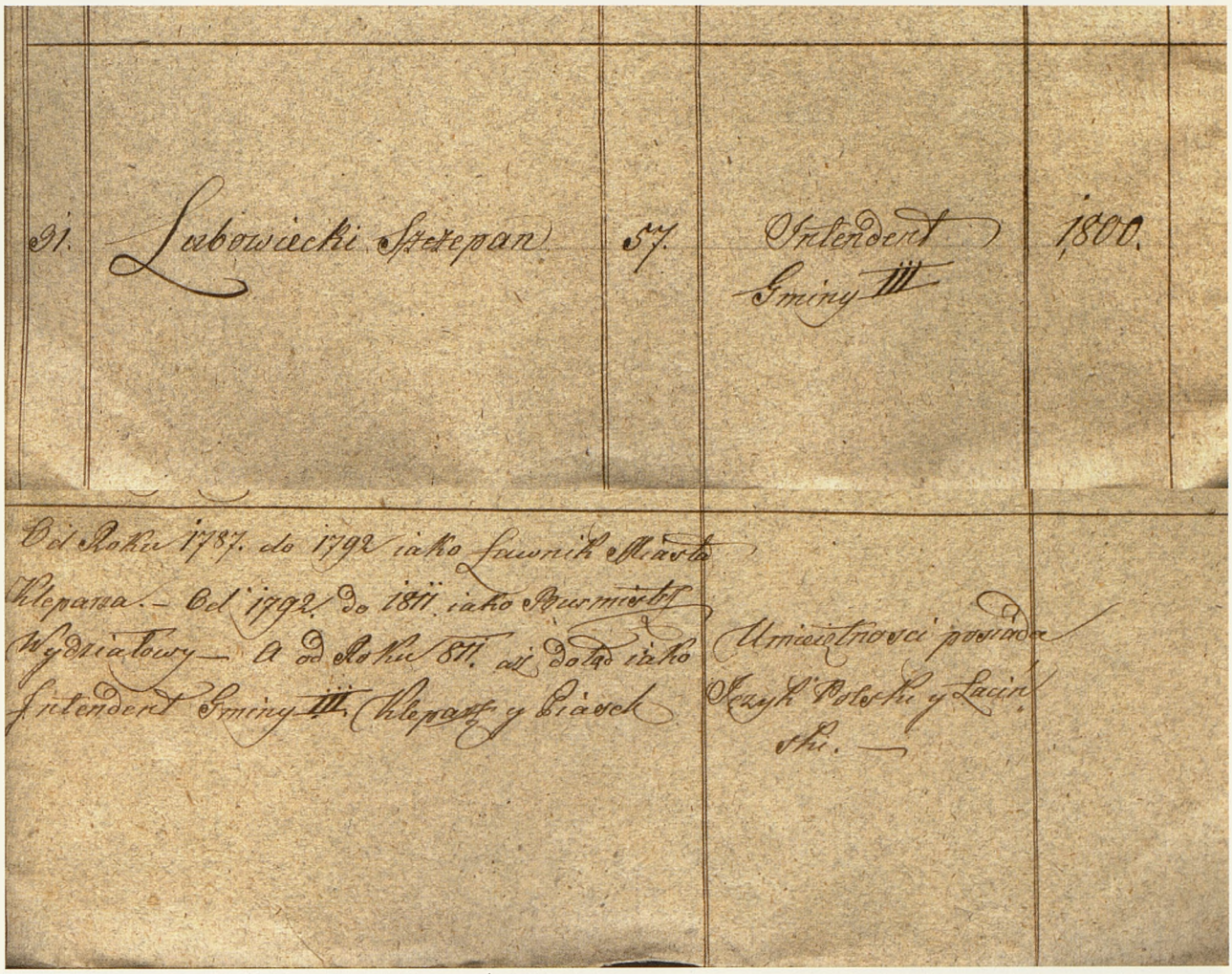

31. Lubowiecki Szczepan 57. Intendent Gminy III 1800.

Od Roku 1787. do 1792 iako Ławnik Miasta Kleparza. – Od 1792. do 1811. iako Burmistrz Wydziałowy – A od Roku 811. aż dotąd iako Intendent Gminy III. Kleparz y Piasek

Umieiętności posiada Język Polski y Łaciński. –

Ze sporządzonego w 1815 r. dokumentu Lista Urzędników i Officyalistów Etatowych Administracyę Wewnętrzną Miasta Krakowa y Policyę Miejscową Składających [...] oraz kwalifikacyi onychże *fragmenty dotyczące Szczepana Lubowieckiego wraz z opisem jego kariery zawodowej, w tym z lat 1802–1811, gdy pełnił urząd burmistrza wydziałowego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-175, s. 1256–1257)*

Wydział Trzeci Przedmieście Garbary–Piasek

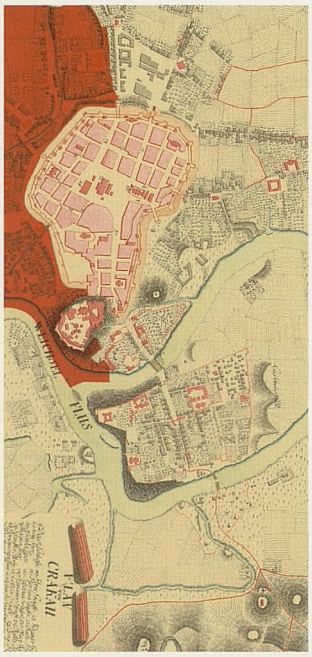

Wydział Trzeci Przedmieście Garbary–Piasek według stanu z roku 1802 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1792 r. W granicach tej dzielnicy, którą stanowił Wydział Trzeci, znajdowały się dawne północno-zachodnie, zachodnie i południowo-zachodnie jurydyki, z Krupnikami i Łobzowem oraz częściami Nowej Wsi, Czarnej Wsi i Półwsia Zwierzynieckiego, których przyłączenie do Krakowa ostatecznie potwierdzono w 1802 r. Tworząc nazwę wydziału, posłużono się nazwą znaczącej, b. jurydyki miejskiej Garbary, łącząc ją z równoległą nazwą „Piaski" – z czasem teren pomiędzy ulicami Krowoderską a dzisiejszą Piłsudskiego uzyska miano Przedmieścia Piasek. Tereny na południe od ul. Piłsudskiego uzyskają natomiast wspólną nazwę Przedmieścia Nowy Świat. Znajdowało to już wyraz w omawianym tu okresie w nazwie Wydziału Trzeciego, który w magistrackich dokumentach bywał określany jako „Przedmieście Piasek z Nowym Światem i Czarną Wsią". Użyte tutaj i przy powyższym planie wydziału nazwy ulic podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

16. (także 4, 10, 11 i 13)
DOMINIK NUNAST

burmistrz Wydziału Trzeciego Garbary–Piasek
1802–1811

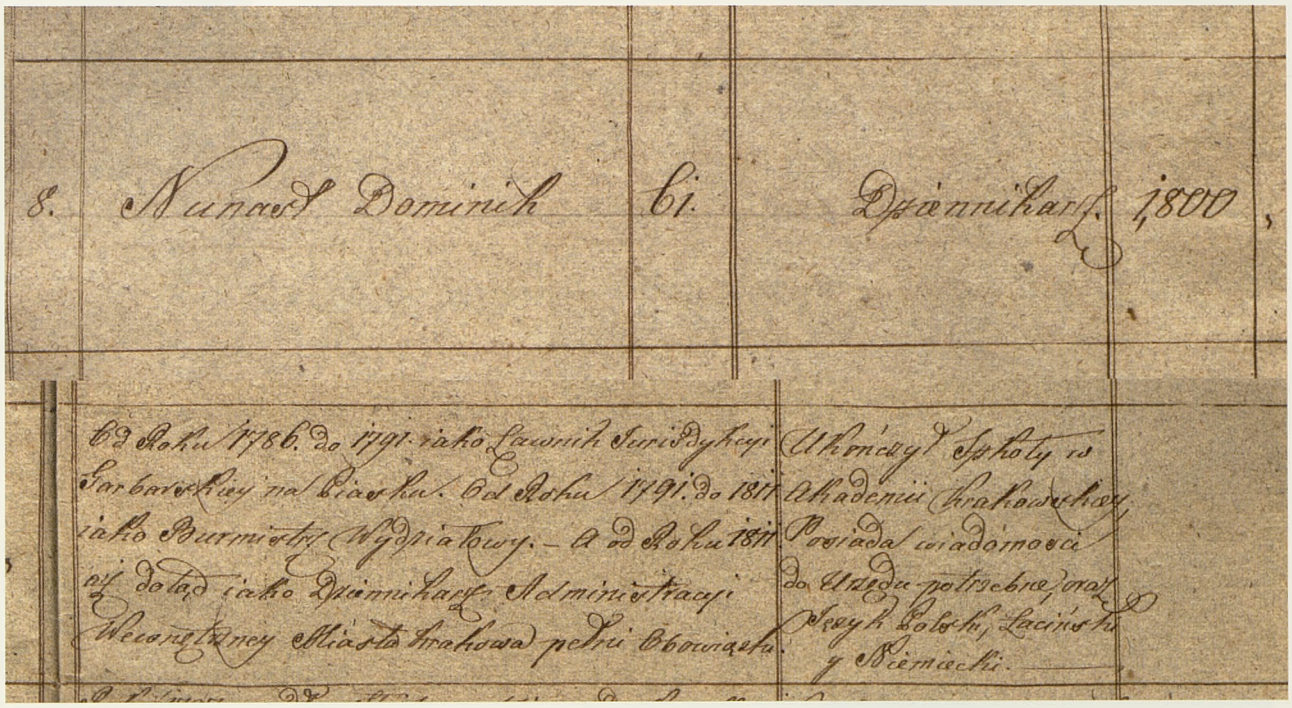

8. Nunast Dominik 61. Dziennikarz 1800

Od Roku 1786. do 1791. iako Ławnik Jurisdykcyi Garbarskiey na Piasku. Od Roku 1791. do 1811 iako Burmistrz Wydziałowy. – A od Roku 1811 aż dotąd iako Dziennikarz Administracyi Wewnętrzney Miasta Krakowa pełni Obowiązki.

Ukończył Szkoły w Akademii Krakowskiey, Posiada wiadomości do Urzędu potrzebne, oraz Język Polski, Łaciński y Niemiecki.

Ze sporządzonego w 1815 r. dokumentu Lista Urzędników i Officyalistów Etatowych Administracyę Wewnętrzną Miasta Krakowa y Policyę Miejscową Składających [...] oraz kwalifikacyi onychże *fragmenty dotyczące Dominika Nunasta wraz z opisem jego kariery zawodowej, w tym z lat 1802–1811, gdy pełnił urząd burmistrza wydziałowego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-175, s. 1248–1249)*

PIĄTY
PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 4 GMINY

(pocz. 1811–3.05.1815)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału miasta na 4 gminy:		
Księstwo Warszawskie pocz. 1811–3.05.1815		
Podstawa obowiązywania:		
regulacja po przyłączeniu miasta Podgórza do granic miasta Krakowa		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na miasto i 3 wydziały – w latach 1802–1811	na 3 gminy – w latach 1815–1816	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 4 gminy		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Wolne Handlowe Miasto Kraków (także: *Wolno-Handlowe Miasto Kraków*)	w 1813 r. ~ 9 km²	w 1813 r. ~ 24 700
Prezydentura miasta w okresie podziału na 4 gminy:		
Stanisław Kostka Zarzecki (w całym okresie)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Gmina I Kraków Gmina II Kazimierz	Gmina III Kleparz Gmina IV Podgórze	
Charakter podziału terytorialnego – status gminy:		
administracyjno-polityczny, quasi-zasadniczy		
Ustrojowa organizacja gminy		
zwierzchnik gminy:	**służby w gestii zwierzchnika:**	**inne władze w gminie:**
intendent policji gminy nominowany przez prezydenta municypalności	gminna administracja policyjna z rewizorami, dozorcami i strażą	zgromadzenie gminne
Organ nadrzędny nad gminą i jej administracją:		
prezydent municypalności poprzez Wydział Policji Urzędu Administracyjnego, tj. Magistratu		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 102–107	*Poczet* 2013, s. 606–607	*Poczet* 2010, s. 41–43	*Poczet* 2010, s. 756

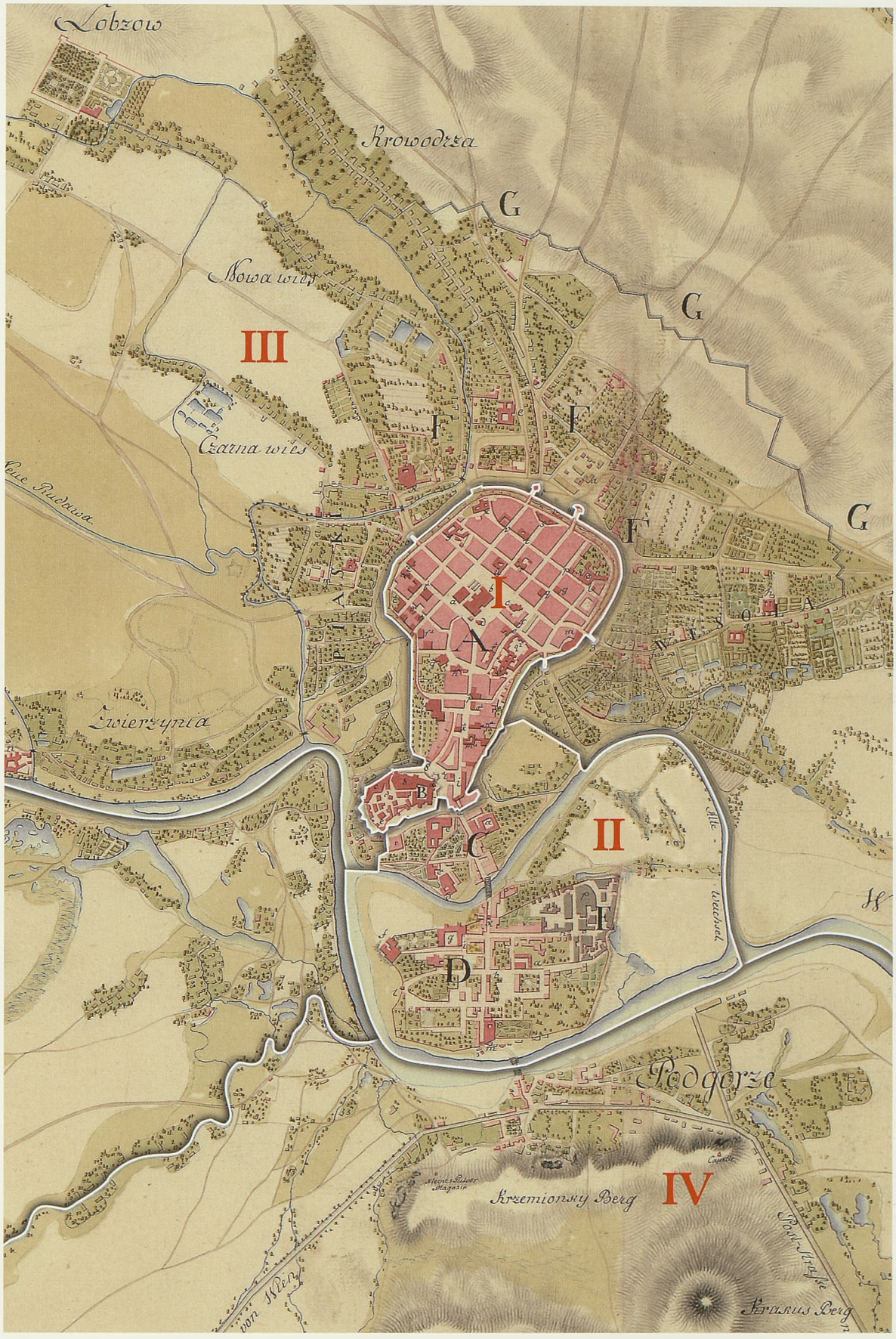

Podział Krakowa na 4 gminy według stanu z roku 1811, po przyłączeniu do Krakowa miasta Podgórza, na planie miasta Krakowa i jego przedmieść Situationsplan der Stadt Cracau und ihrer Vorstädte *z 1809 r. Podstawa rysunku granic gmin:* vide *s. 102 (Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv, sygn. G Ih 333)*

2. POCZET INTENDENTÓW POLICJI GMIN

Miasto Kraków

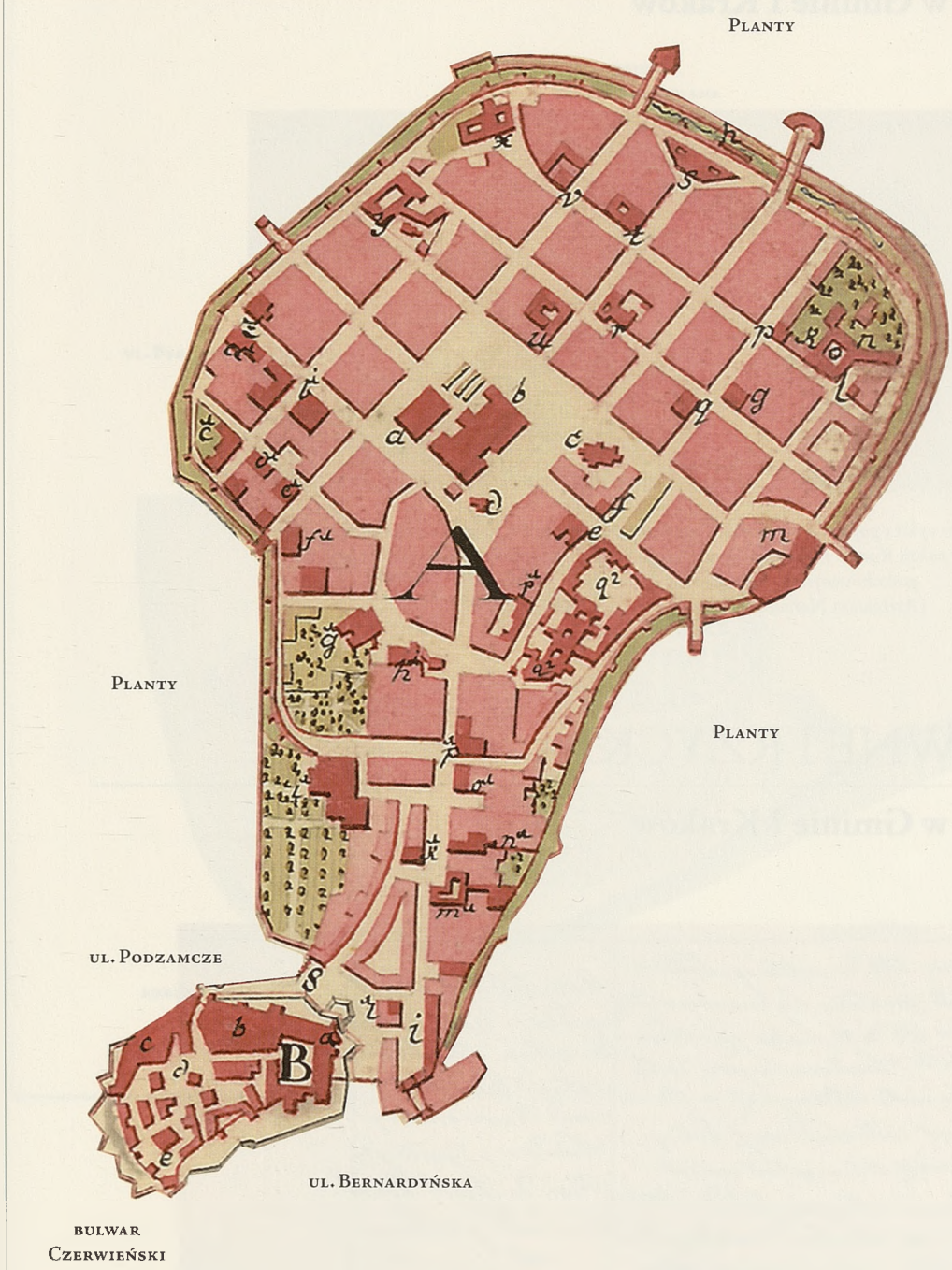

Gmina I Kraków według stanu z roku 1811 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1811 r. – analogicznie, jak w poprzednich okresach od podziału terytorium na cyrkuły w roku 1792, ta centralna dzielnica miasta obejmowała dawny Kraków w obrębie murów miejskich wraz ze wzgórzem wawelskim i Zamkiem. Należy przyjąć, że instalacje związane z funkcją obronną murów, a leżące na zewnątrz (jak np. fosy), pozostawały pod pieczą Gminy I, natomiast przedpola (dzisiejsza zasadnicza część szerokości Plant), wchodziły w skład terytoriów gmin przyległych. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

17.
KAROL MARGASIŃSKI

p.o. intendent policji w Gminie I Kraków
1811–1813

Z akt dotyczących opłat i papierów stemplowych sporządzony w 1812 r. końcowy fragment raportu p.o. intendenta policji Karola Margasińskiego w sprawie niezamieszkiwania w Gminie I dwóch poszukiwanych przez magistrackie władze skarbowe osób
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-143, nlb)

18. (także 22)
WINCENTY WNĘTRZYCKI

p.o. intendent policji w Gminie I Kraków
1813–1815

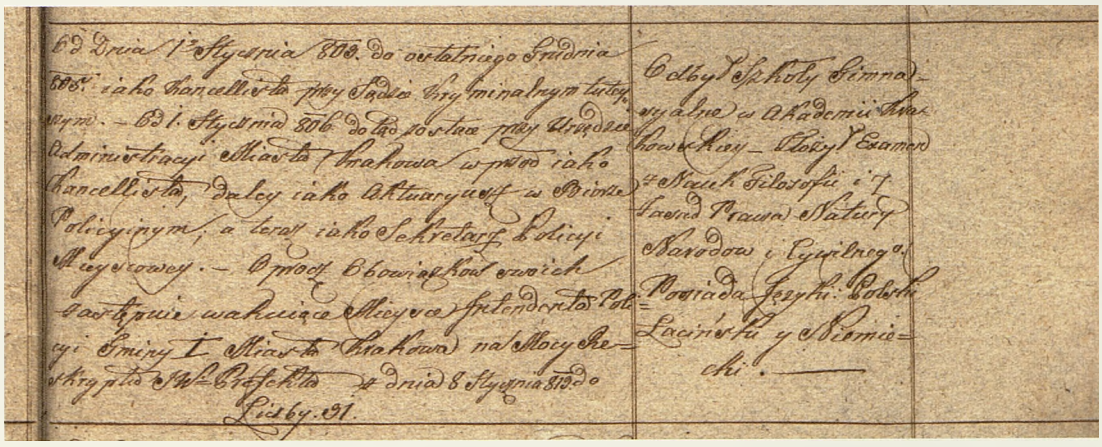

Ze sporządzonego w 1815 r. dokumentu Lista Urzędników i Officyalistów Etatowych Administracyę Wewnętrzną Miasta Krakowa y Policyę Miejscową Składających [...] oraz kwalifikacyi onychże
fragment dotyczący Wincentego Wnętrzyckiego i pełnionych przez niego od roku 1813 obowiązków intendenta policji w Gminie I
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-175, s. 1257)

Gmina II Kazimierz

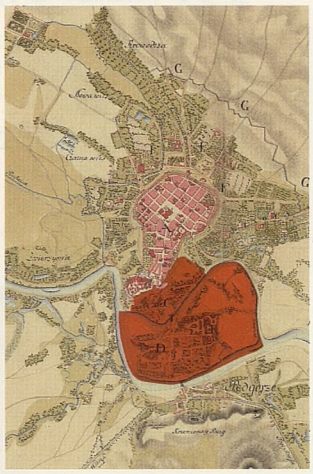

Gmina II Kazimierz według stanu z roku 1811 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1811 r. – w skład tej dzielnicy, analogicznie jak w przypadku podziału miasta na 4 cyrkuły (w latach 1792 i 1794) oraz podziału na miasto i 3 wydziały (lata 1802–1811), wchodził Kazimierz chrześcijański, Miasto Żydowskie, osady Bawół i Podbrzezie, a od strony północnej dawne przedmieście Kazimierza – Stradom. Analiza materiałów źródłowych pozwala przypuszczać, że w porównaniu z poprzednimi okresami na tym etapie podziału administracyjnego miasta przesunięto granicę tej dzielnicy na Stradomiu w kierunku północno-wschodnim, aż do rejonu dzisiejszej ul. św. Sebastiana. Użyte przy powyższym planie gminy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

19. (także 14, 23 i 66)
JAN DOBRZAŃSKI*

intendent policji w Gminie II Kazimierz 1811–1816

* por. *Poczet* 2013, s. 543–544

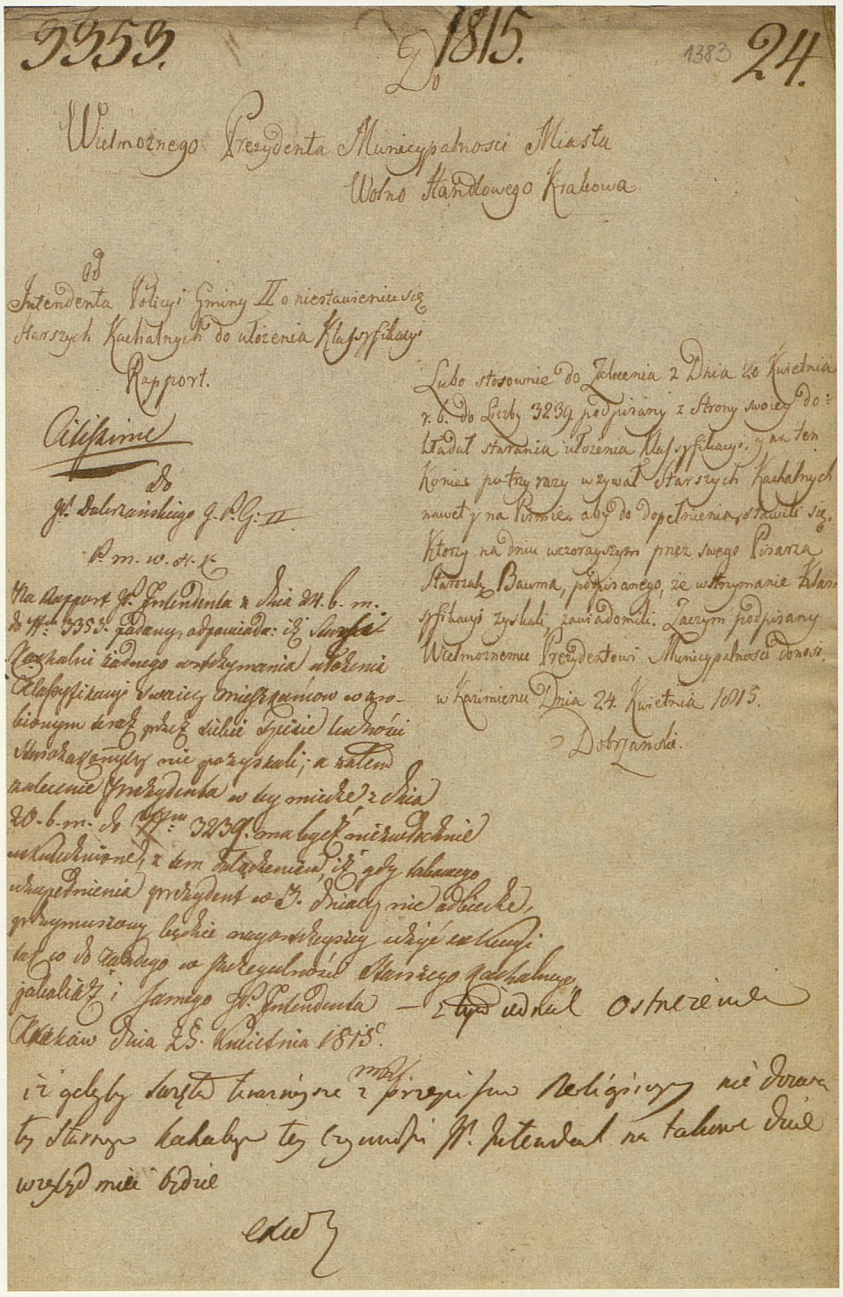

Z akt magistrackich sporządzone w 1815 r. przez intendenta policji Jana Dobrzańskiego tłumaczenie, z jakiego powodu nie wywiązał się z obowiązku ułożenia klasyfikacji mieszkańców starozakonnych – *winą obciążył starszych kahalnych*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-190, s. 1383)

Gmina III Kleparz

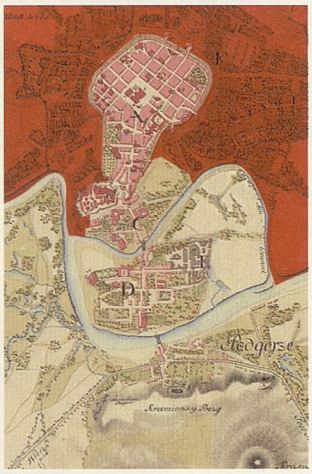

Gmina III Kleparz według stanu z roku 1811 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1811 r. – dzielnica ta powstała z połączenia istniejących w poprzednim podziale administracyjnym miasta (lata 1802–1811) dwóch wydziałów: Wydziału Drugiego Przedmieście Kleparz i Wydziału Trzeciego Przedmieście Garbary–Piasek. Jej obszar stanowiły oprócz Kleparza m.in. po stronie zachodniej Piasek i Czarna Wieś, po stronie wschodniej Wesoła. Widoczna na planie linia oznaczona literami „G" to zaznaczony bieg okopów powstałych podczas powstania kościuszkowskiego. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

20. (także 9, 15, 24 i 49) SZCZEPAN LUBOWIECKI*

intendent policji w Gminie III Kleparz
1811–1815

* por. *Poczet* 2013, s. 220

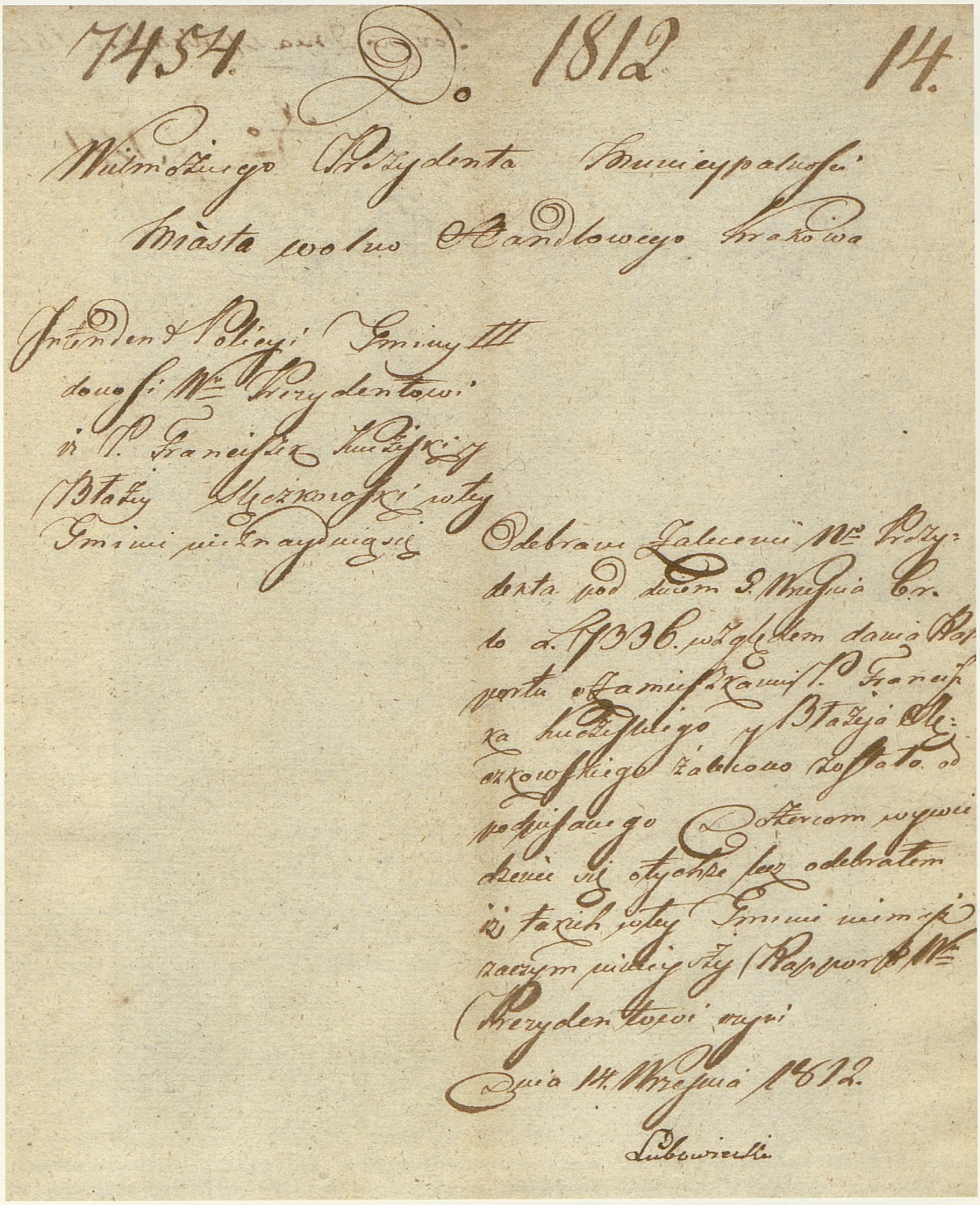
7454. D. 1812 14.

Wielmożnego Prezydenta Municypalności
Miasta wolnego Handlowego Krakowa

Intendent Policyi Gminy III
donosi W. Prezydentowi
iż P. Franciszek Kuczyński y
Błażey Sleczkowski w tey
Gminie nie znayduią się

Odebrawszy Zalecenie W. Prezydenta pod datum 9. Września Cr. to N. 17336. względem dania Passportu od zamieszkania P. Franciszka Kuczyńskiego y Błażeja Sleczkowskiego żadnego zostało od podpisanego Dołożeniem wywiedzenia się o tychże jaz odebrałem iż takich w tey Gminie nie masz zaczym niniejszy Raport W. Prezydentowi czyni

Dnia 14. Września 1812.

Lubowiecki

Z akt dotyczących opłat i papierów stemplowych złożony w 1812 r. raport intendenta policji Szczepana Lubowieckiego dotyczący efektów zleconego mu „wywiedzenia się" odnośnie do wskazanych osób (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. M-143, nlb)

Gmina IV Podgórze

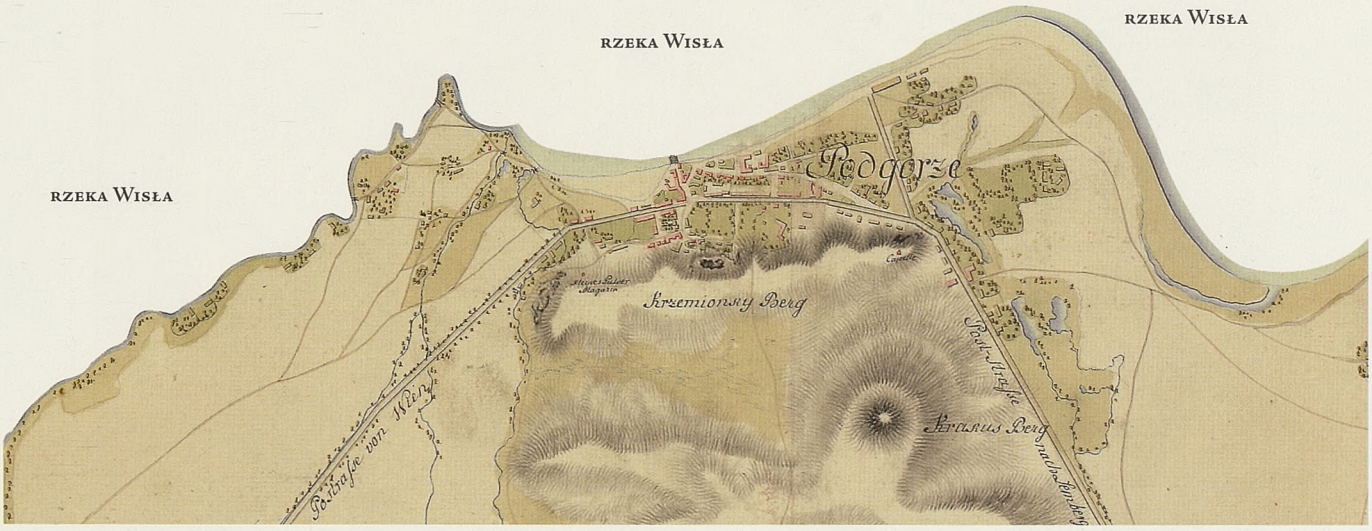

Gmina IV Podgórze według stanu z roku 1811 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1811 r. – pierwszy raz występująca w granicach miasta Krakowa dzielnica podgórska jako wynik epizodycznego przyłączenia odrębnego, prawobrzeżnego miasta Podgórza do lewobrzeżnego Krakowa.

21.
ŁUKASZ KRETSCHMER

intendent policji w Gminie IV Podgórze
1811–1815

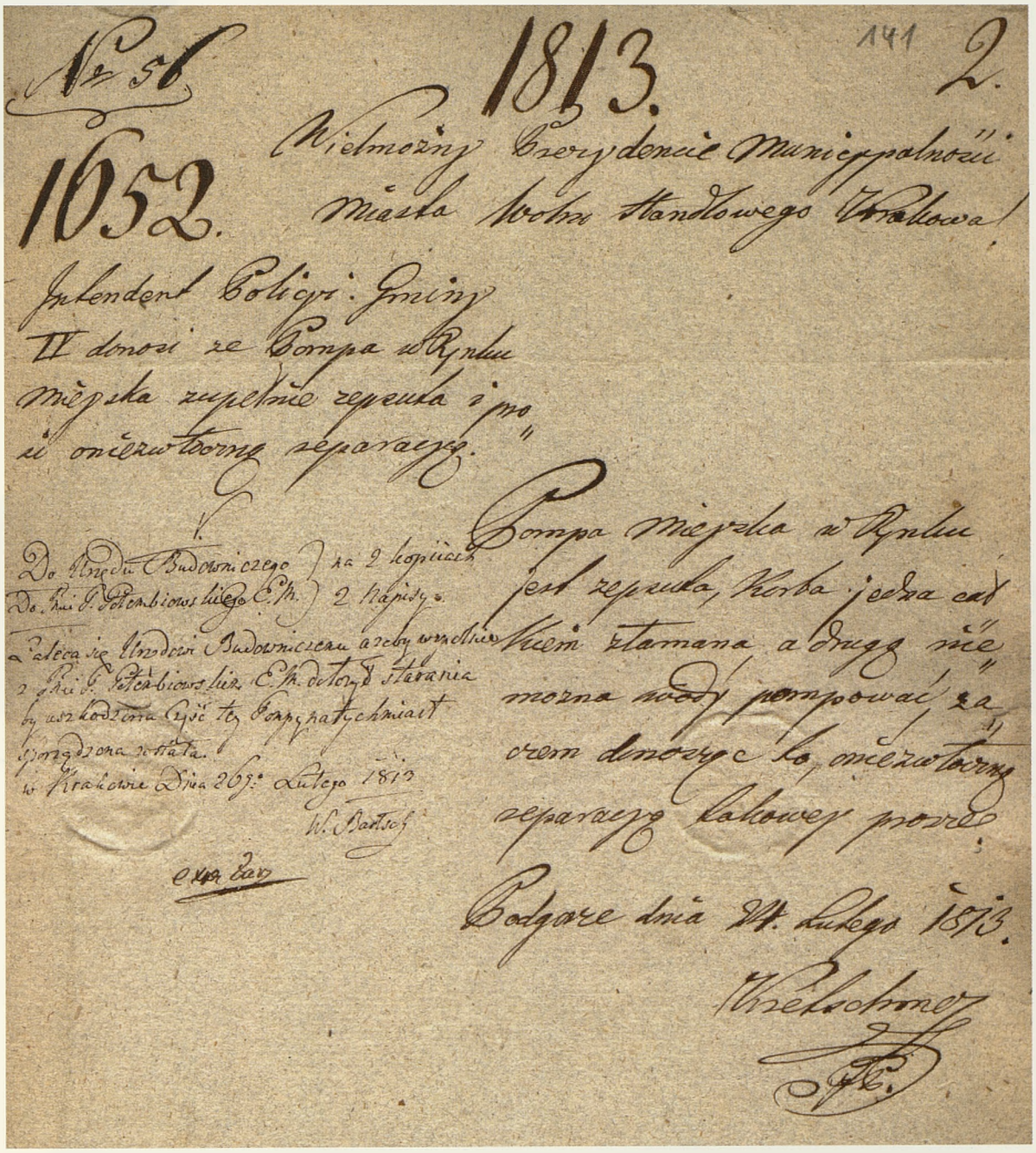

Nr 56 1813. 141 2.

1652.

Wielmożny Prezydencie Municypalności Miasta Wolno Handlowego Krakowa!

Intendent Policyi Gminy IV donosi że Pompa w Rynku miejska zupełnie zepsuta i prosi o niezwłoczną reparacyą.

Do Urzędu Budowniczego } na 2 kopiach
Do Pani P. Potembiowskiego E.M. } 2 Napisy.

Zaleca się Urzędowi Budowniczemu ażeby wspólnie z Pani P. Potembiowskiej E.M. dołożył starania by uszkodzona część tey Pompy natychmiast sporządzona została.

w Krakowie Dnia 26go Lutego 1813

W. Bartsch

Pompa miejska w Rynku jest zepsuta, korba jedna całkiem złamana a drugą nie można wody pompować, zaczem donosząc to, o niezwłoczną reparacyą takowey proszę.

Podgórze dnia 24. Lutego 1813.

Kretschmer

Z magistrackich akt luźnych sporządzony w 1813 r. przez intendenta policji Łukasza Kretschmera raport, w którym na ręce prezydenta municypalności donosi o zepsuciu się pompy na rynku podgórskim i postuluje jej niezwłoczną reperację (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-81, s. 141)

SZÓSTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 3 GMINY

(3.05.1815–31.07.1816)

I. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 3 gminy:		
Rzeczpospolita Krakowska 3.05.1815–31.07.1816		
Podstawa obowiązywania:		
regulacja po odłączeniu miasta Podgórza od Krakowa		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 4 gminy – w latach 1811–1815	na 11 gmin – w latach 1816–1838	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 3 gminy		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Wolne Handlowe Miasto Kraków od 18.10.1815 r. *Wolne, Niepodległe i Ściśle Neutralne Miasto Kraków i Jego Okręg*	w 1815 r. ~ 8 km² (bez Okręgu)	w 1815 r. ~ ok. 27 000 (bez Okręgu)
Prezydentura miasta w okresie podziału na 3 gminy:		
Stanisław Kostka Zarzecki (do 20.11.1815 r.), Stanisław Wodzicki (formalnie od 2.11, faktycznie od 20.11.1815 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Gmina I Kraków Gmina II Kazimierz	Gmina III Kleparz	
Charakter podziału terytorialnego – status gminy:		
administracyjno-polityczny, quasi-zasadniczy		
Ustrojowa organizacja gminy		
zwierzchnik gminy:	**służby w gestii zwierzchnika:**	**inne władze w gminie:**
intendent policji gminy nominowany przez prezydenta municypalności	gminna administracja policyjna z rewizorami, dozorcami i strażą	zgromadzenie gminne
Organ nadrzędny nad gminą i jego administracją:		
prezydent municypalności poprzez Wydział Policji Urzędu Administracyjnego, tj. Magistratu		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 108–111	*Poczet* 2013, s. 606–607	*Poczet* 2010, s. 41–44	*Poczet* 2010, s. 756–757

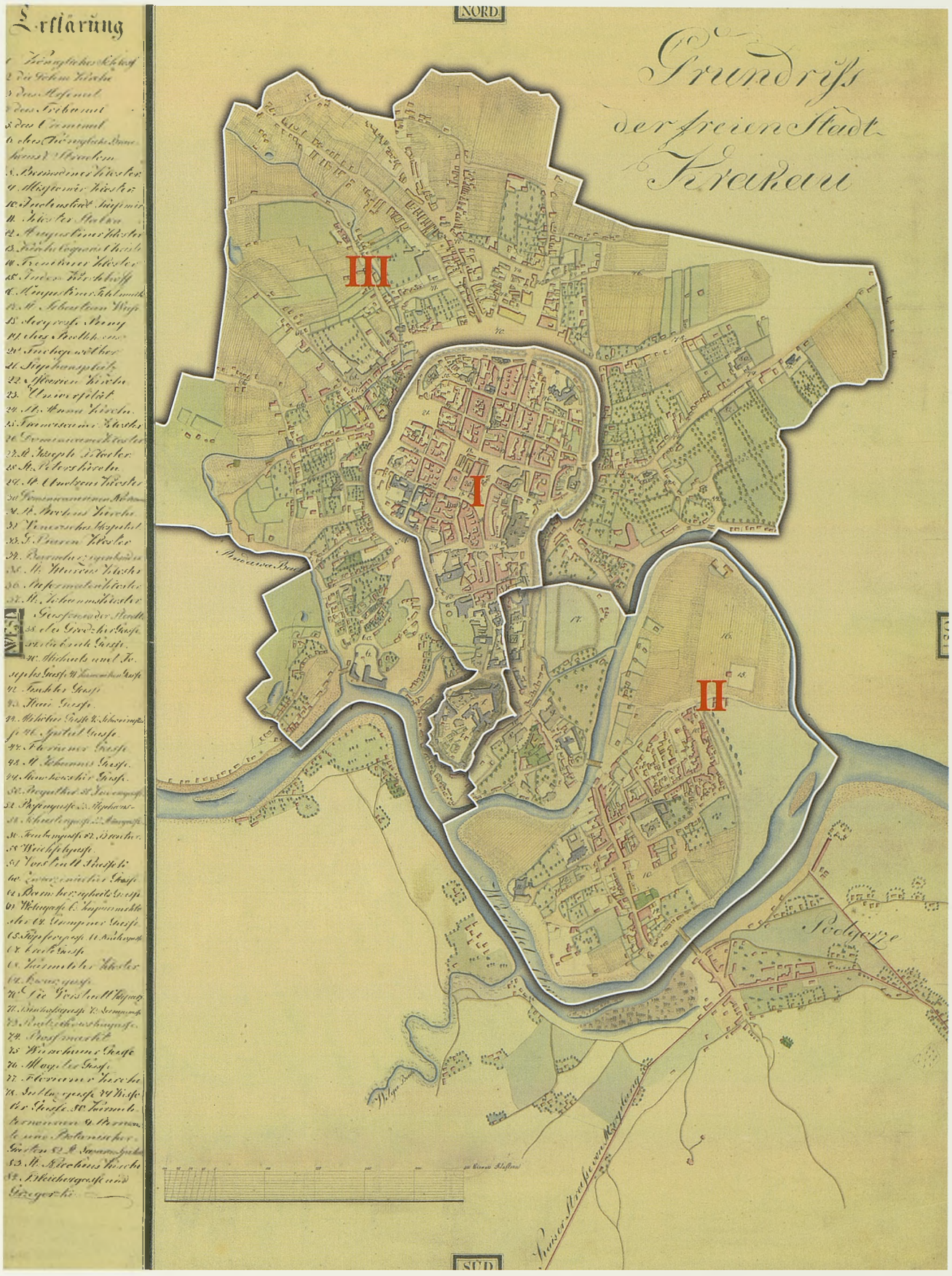

Podział Krakowa na 3 gminy według stanu z roku 1815, po odłączeniu Podgórza od Krakowa – na planie Grundriss der freinen Stadt Krakau *autorstwa Meno Passecka z ok. 1817 r.*
Podstawa rysunku granic gmin: vide *s. 108*
(Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. Zb. Kart. 8.T.VIIIa)

2. POCZET INTENDENTÓW POLICJI GMIN

Gmina I Kraków

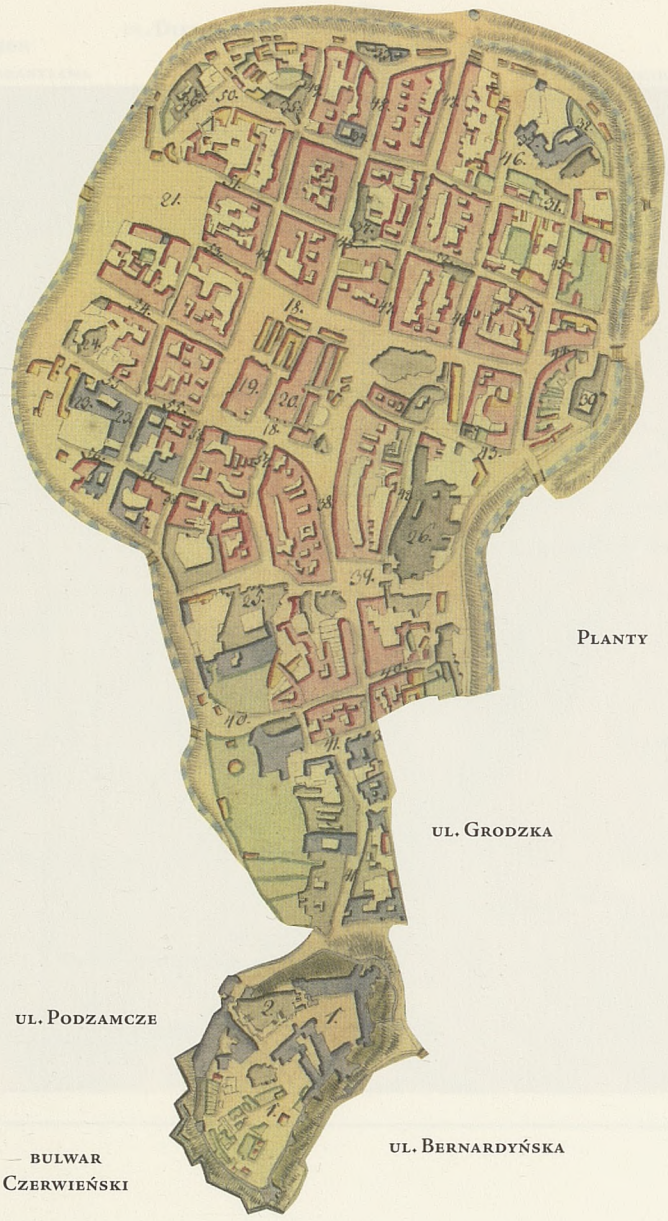

Gmina I Kraków według stanu z końca roku 1815 na przywołanym wcześniej planie miasta z ok. 1817 r. – przebieg granic jak w okresie poprzednim, jednak z jedną istotną zmianą. Otóż według Adama Chmiela (Chmiel rkps, R. 5) w okresie przynależności Krakowa do Księstwa Warszawskiego wbrew dotychczasowym rozwiązaniom wydzielono południowo-wschodni fragment terenu dzielnicy centralnej, „śródmiejskiej" i włączono go do dzielnicy–gminy kazimiersko-stradomskiej (chodzi o południowy odcinek ul. Grodzkiej i obszar na wschód od niego). Pomimo intensywnej kwerendy nie dotarto do dokumentów zawierających ślady tej operacji. Przekaz Adama Chmiela jest zbyt ważny, aby go pominąć, jednocześnie brak bliższych danych co do tej kwestii. W tej sytuacji w okresie poprzednim, dla roku 1811, przyjęto stan bez tej zmiany dotyczącej ul. Grodzkiej, natomiast dopuszczono jej zaistnienie w dalszych latach, stąd dla roku 1815 – tu prezentowanego – zmianę tę uwzględniono. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

22. (także 18)
WINCENTY WNĘTRZYCKI

p.o. intendent policji w Gminie I Kraków 1815–1816

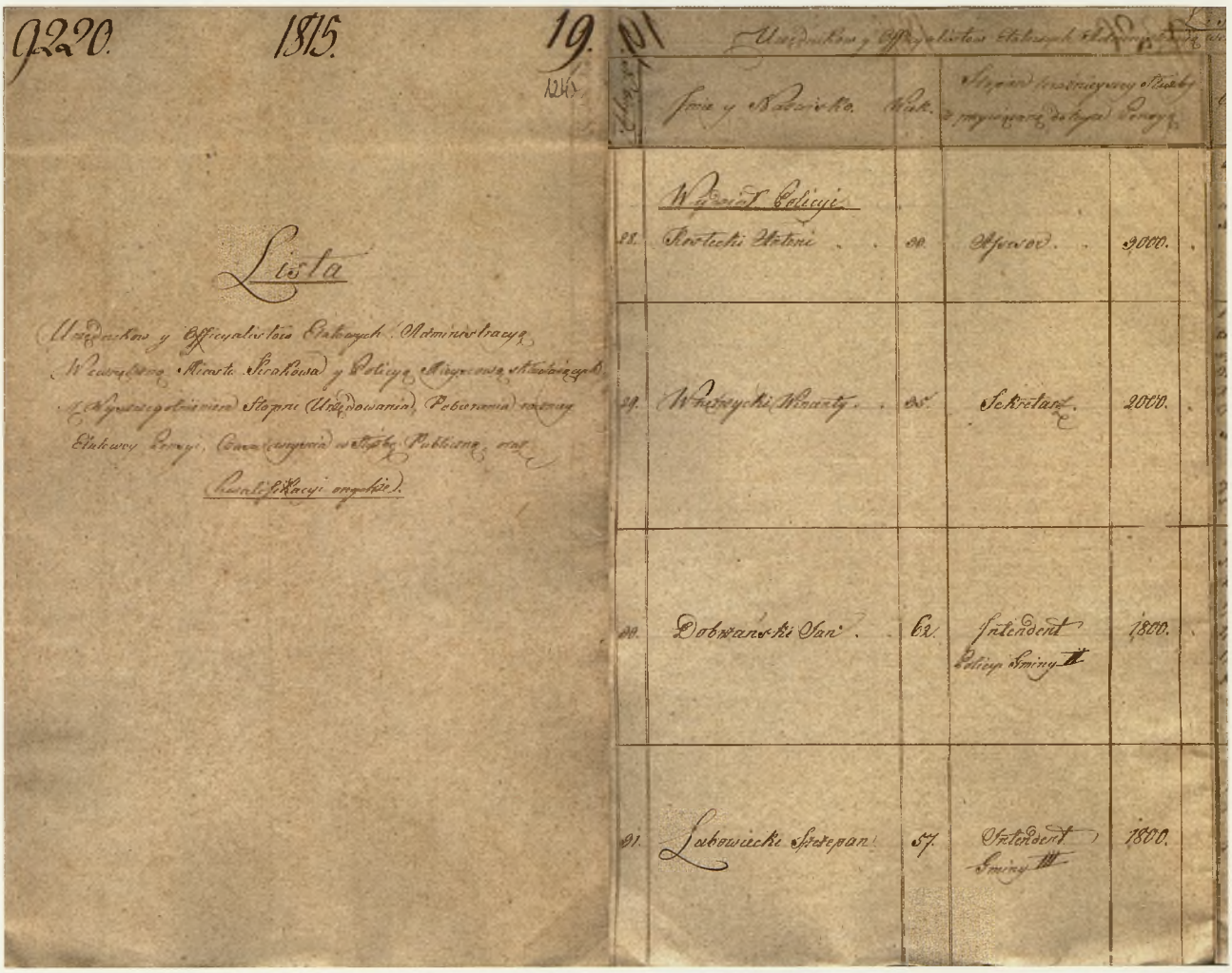
9220. 1815. 19.

Lista

Urzędników y Officyalistów Etatowych Administracyą Wewnętrzną Miasta Krakowa y Policyą Miejscową składających z wyszczególnieniem Stopni Urzędowania, Pobierania rocznej Etatowej Pensyi, Czasu wejścia w Służbę Publiczną, oraz Kwalifikacyi onychże.

Lista	Imie y Nazwisko	Wiek	Stopień teraźnieyszey Służby z przywiązaną dotyczącą Pensyą	
	Wydział Policyi			
28.	Rostecki Antoni	30.	Assesor	3000.
29.	Wnętrzycki Wincenty	35.	Sekretarz	2000.
30.	Dobrzański Jan	62.	Intendent Policyi Gminy II	1800.
31.	Lubowiecki Szczepan	57.	Intendent Gminy III	1800.

Ze sporządzonego w listopadzie 1815 r. dokumentu Lista Urzędników i Officyalistów Etatowych Administracyę Wewnętrzną Miasta Krakowa y Policyę Miejscową Składających […] oraz kwalifikacyi onychże *fragmenty dotyczące Wincentego Wnętrzyckiego wraz z opisem jego kariery zawodowej, w tym od roku 1813, od kiedy to dodatkowo pełnił obowiązki intendenta policji w Gminie I (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-175, s. 1245, 1256)*

Gmina II Kazimierz

Gmina II Kazimierz według stanu z końca roku 1815 na przywołanym wcześniej planie miasta z ok. 1817 r. – przebieg granic jak w okresie poprzednim, jednak z istotną zmianą, szczegółowo omówioną wyżej, przy planie Gminy I Kraków (włączenie południowego fragmentu ul. Grodzkiej wraz z terenem na wschód od niego do Gminy II Kazimierz). Użyte przy powyższym planie gminy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

23. (także 14, 19 i 66)
JAN DOBRZAŃSKI*

intendent policji w Gminie II Kazimierz 1815–1816

* por. *Poczet* 2013, s. 543–544

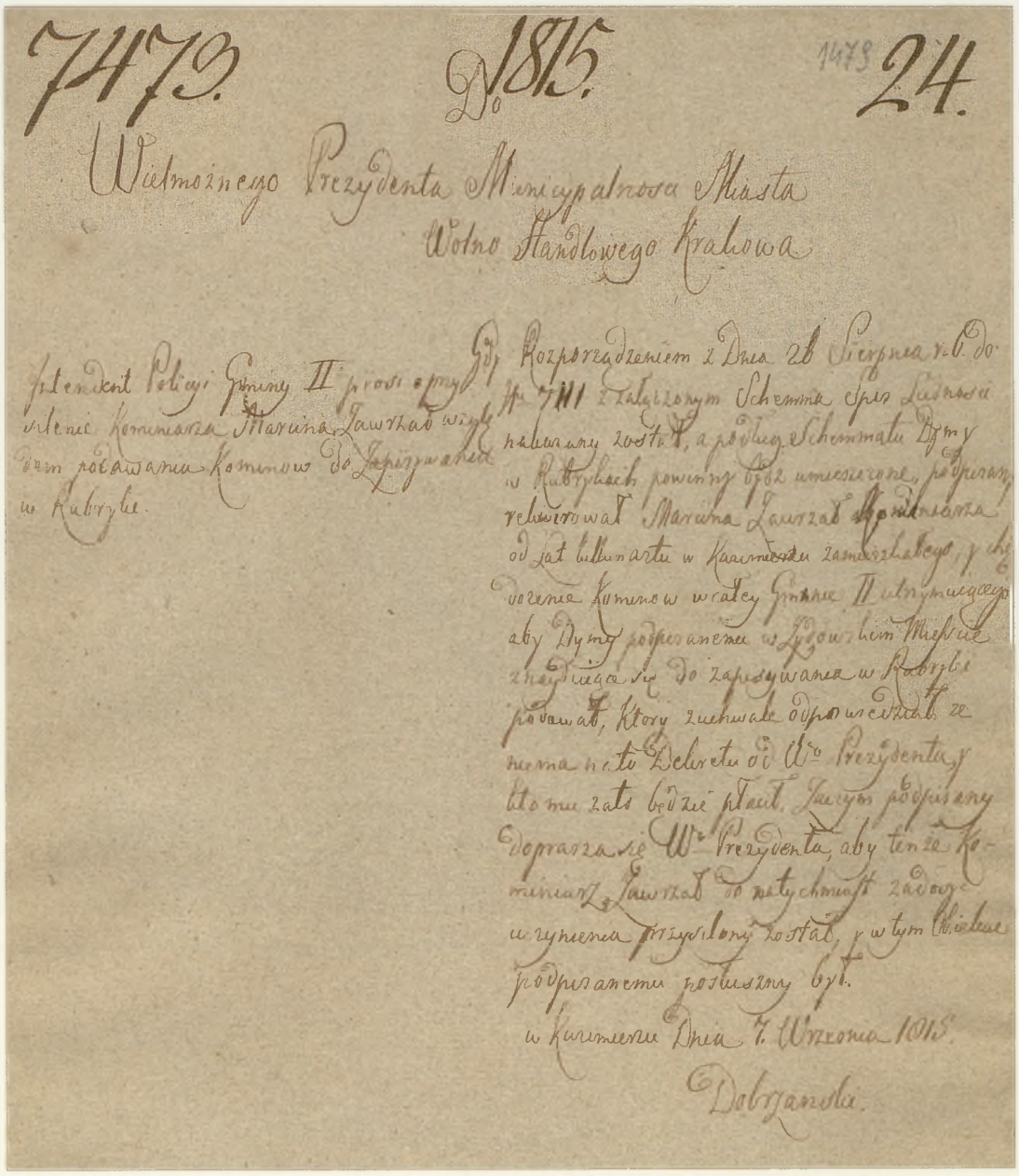

7479. Do 1815. 1479 24.

Wielmożnego Prezydenta Municypalności Miasta Wolno Handlowego Krakowa

Intendent Policyi Gminy II prosi o przysilenie Kominiarza Marcina Zawrzał względem podawania Kominów do Zapisywania w Rubryce.

Gdy Rozporządzeniem z Dnia 26 Sierpnia r. b. do № 7111 z załączonym Schemma Spis Ludności nakazany został, a podług Schemmatu Dymy w Rubrykach powinny być umieszczone, podpisany rekwirował Marcina Zawrzał Kominiarza od lat kilkunastu w Kazimierzu zamieszkałego, y chędożenie Kominów w całey Gminie II utrzymującego aby Dymy podpisanemu w Żydowskim Mieście znayduiące się do zapisywania w Rubryce podawał, który zuchwale odpowiedział że niema na to Dekretu od Wo Prezydenta, y kto mu za to będzie płacił. Zaczym podpisany doprasza się Wo Prezydenta, aby tenże Kominiarz Zawrzał do natychmiast zadosyć uczynienia przysilony został, y w tym Obiekcie podpisanemu posłuszny był.

w Kazimierzu Dnia 7. Września 1815.

Dobrzański.

Z akt magistrackich dokument z 1815 r. stanowiący raport intendenta policji Jana Dobrzańskiego kierowany do prezydenta municypalności w sprawie przydzielenia kominiarza chędożenie kominów w całej Gminie II utrzymującego *do czynności związanych ze spisem ludności i domów na terenie gminy (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-190, s. 1479)*

Gmina III Kleparz

Gmina III Kleparz według stanu z końca roku 1815 na przywołanym wcześniej planie miasta z ok. 1817 r. – przebieg granic jak w okresie poprzednim. Użyte przy powyższym planie gminy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

24. (także 9, 15, 20 i 49)
SZCZEPAN LUBOWIECKI*

intendent policji w Gminie III Kleparz 1815–1816

* por. *Poczet* 2013, s. 220

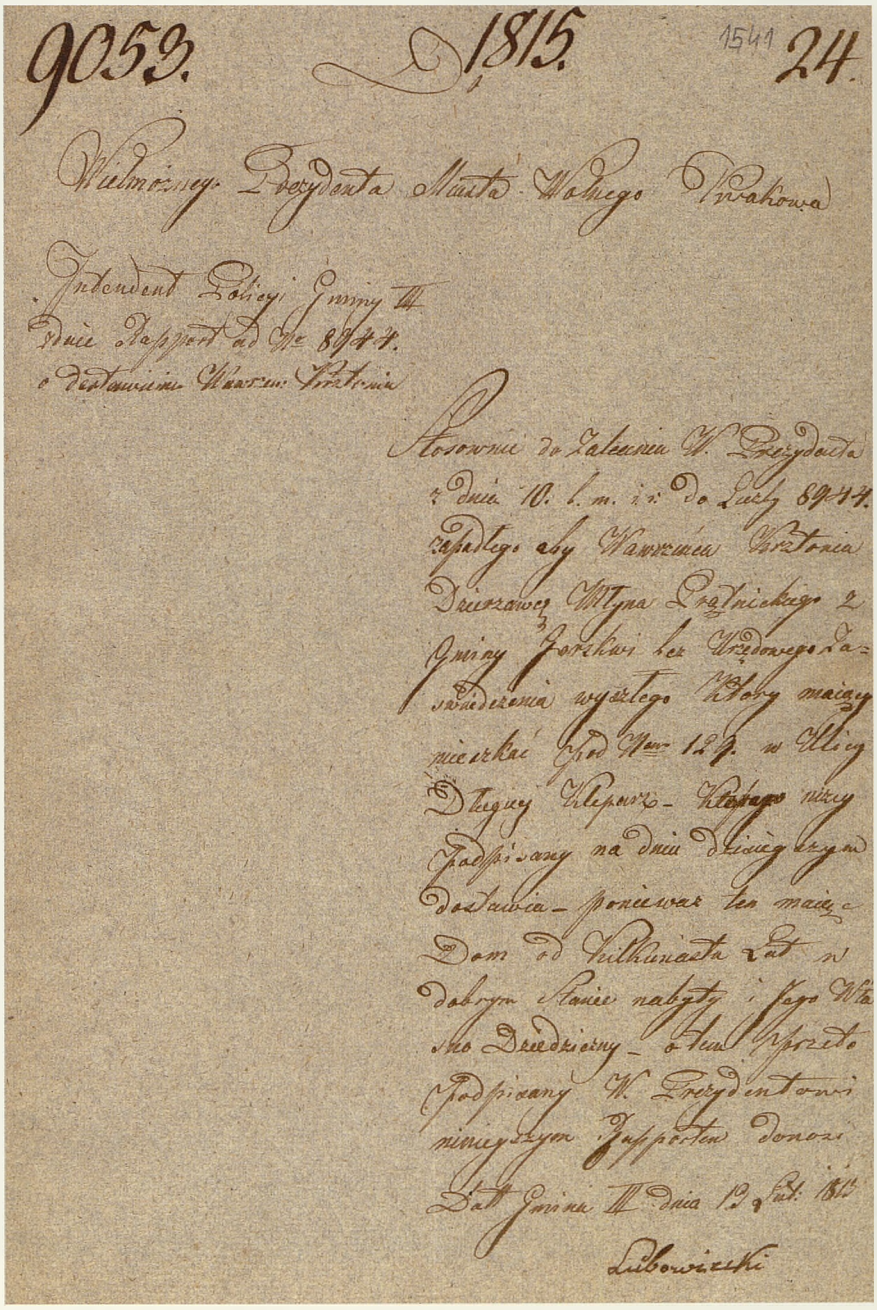

9053. 1815. 1541 24.

Wielmożnego Prezydenta Miasta Wolnego Krakowa

Intendent Policyi Gminy III
z dnia Rapport ad No 8944.
o dostawieniu Wawrzen. Krztonia

Stosownie do Zalecenia W. Prezydenta
z dnia 10. b. m. i r. do Liczby 8944.
zapadłego aby Wawrzeńca Krztonia
Dzierżawcę Młyna Prądnickiego z
Gminy Gorzkwi bez Urzędowego Za-
świadczenia wyszłego który maiący
mieszkać pod Nro 129. w Ulicy
Długiej Kleparz – którego niżey
podpisany na dniu dzisieyszym
dostawia – ponieważ ten maiąc
Dom od kilkunastu Lat w
dobrym Stanie nabyty i jego Wła-
sno Dziedziczny – o tem przeto
podpisany W. Prezydentowi
niniejszym Rapportem donosi
Datt Gmina III dnia 13 Lut. 1815

Lubowiecki

Z akt magistrackich dokument z 1815 r. stanowiący raport intendenta policji Szczepana Lubowieckiego kierowany do prezydenta municypalności w sprawie dzierżawcy młyna prądnickiego, z Gminy Gorzkwi bez urzędowego zaświadczenia wyszłego, *a zamieszkałego w Gminie III Kleparz przy ul. Długiej (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag I-190, s. 1541)*

SIÓDMY
PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 11 GMIN MIEJSKICH

(1.08.1816–7.12.1838)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 11 gmin miejskich:		
Rzeczpospolita Krakowska 1.08.1816–7.12.1838		
Podstawa obowiązywania:		
regulacja *Podział Kraju Miasta Wolnego Krakowa i Jego Okręgu na Gminy Miejskie i Wiejskie* zatwierdzona 9.12.1815 r. przez Komisję Organizacyjną na wniosek Senatu Rządzącego		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny**	
na 3 gminy – w latach 1815–1816	na 5 cyrkułów – w latach 1838–1847	
Kraków w okresach obowiązywania podziału na 11 gmin miejskich		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Wolne, Niepodległe i Ściśle Neutralne Miasto Kraków i Jego Okręg	w 1816 r. ~ 8 km² (bez Okręgu)	w 1816 r. ~ 28 058 (bez Okręgu) w 1828 r. ~ 32 905 (bez Okręgu)
Prezydentura miasta w okresie podziału na 11 gmin:		
Stanisław Wodzicki (do 18.01.1831 r.), Kasper Wielogłowski (24.03.1833–25.02.1836), Józef Haller (od 26.02.1836 r.) oraz 15 senatorów prezydujących, pełniących obowiązki prezesa Senatu Rządzącego w okresach wakatów		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Gmina I Miejska (cz. starego Krakowa z Rynkiem i ul. Grodzką) Gmina II Miejska (cz. starego Krakowa z ul. Kanoniczą i Zamkiem) Gmina III Miejska (cz. starego Krakowa od ul. Wiślnej po pl. Szczepański) Gmina IV Miejska (cz. starego Krakowa od pl. Szczepańskiego po ul. Floriańską) Gmina V Miejska (cz. starego Krakowa od ul. Floriańskiej po Gródek) Gmina VI Miejska (Kazimierz chrześcijański z Przedmieściem Stradom) Gmina VII Miejska (Przedmieście Kleparz i część Przedmieścia Piasek) Gmina VIII Miejska (Przedmieście Wesoła, uznawane też za dalszą część Kleparza) Gmina IX Miejska (Przedmieście Smoleńsko oraz części Piasku i Czarnej Wsi) Gmina X Miejska (Miasto Żydowskie – północ) Gmina XI Miejska (Miasto Żydowskie – południe)		
Charakter podziału terytorialnego – status gminy miejskiej:		
• do 1833 r. administracyjno-polityczno-sądowniczy, quasi-zasadniczy • od 1833 r. administracyjno-polityczny, quasi-zasadniczy (w całym okresie dla 2 gmin żydowskich podział tylko administracyjny)		
Ustrojowa organizacja gminy miejskiej		
zwierzchnik gminy miejskiej:	**służby w gestii zwierzchnika:**	**inne władze w gminie:**
wójt gminy miejskiej, wybór przez zgromadzenie gminne na okres 2 lat	biuro (kancelaria) wójtowska z pisarzem i służbą (nie było zastępcy wójta, tym mianem określano p.o. wójta)	• zgromadzenie gminne • sąd wójtowski (do 1833 r.)
Organ nadrzędny nad gminą miejską i jej administracją:		
Senat Rządzący Wolnego Miasta Krakowa		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 112–123	*Poczet* 2010, s. 44–46	*Poczet* 2010, s. 757–775

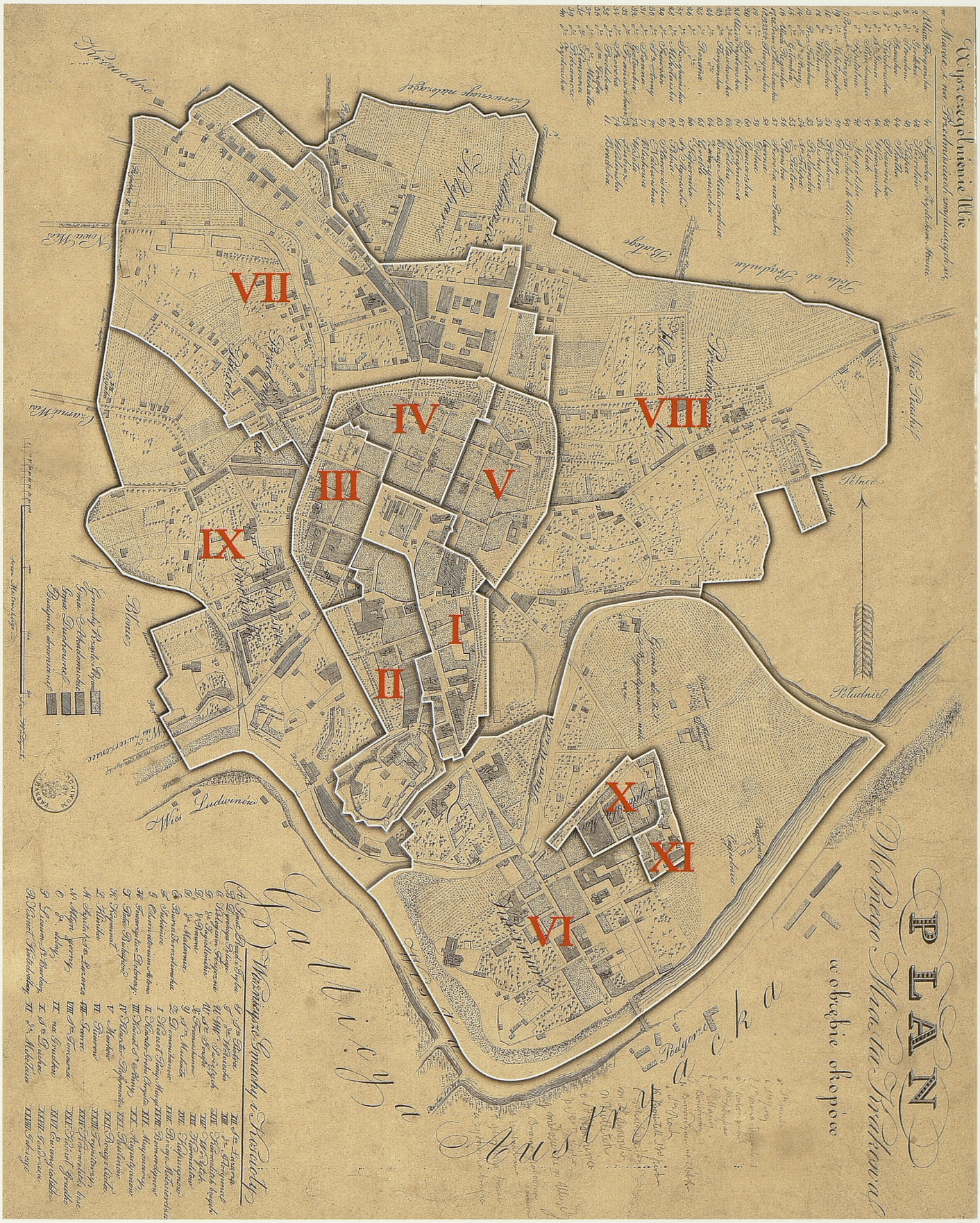

Podział Krakowa na 11 gmin miejskich według stanu z roku 1816 –
na Planie Wolnego Miasta Krakowa w obrębie okopów *wyrysowanym przez Tadeusza Mostowskiego*
w 1831 r. Podstawa rysunku granic gmin: vide *s. 112*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Zb. Kart. II 29)

2. POCZET WÓJTÓW GMIN MIEJSKICH

Gmina I

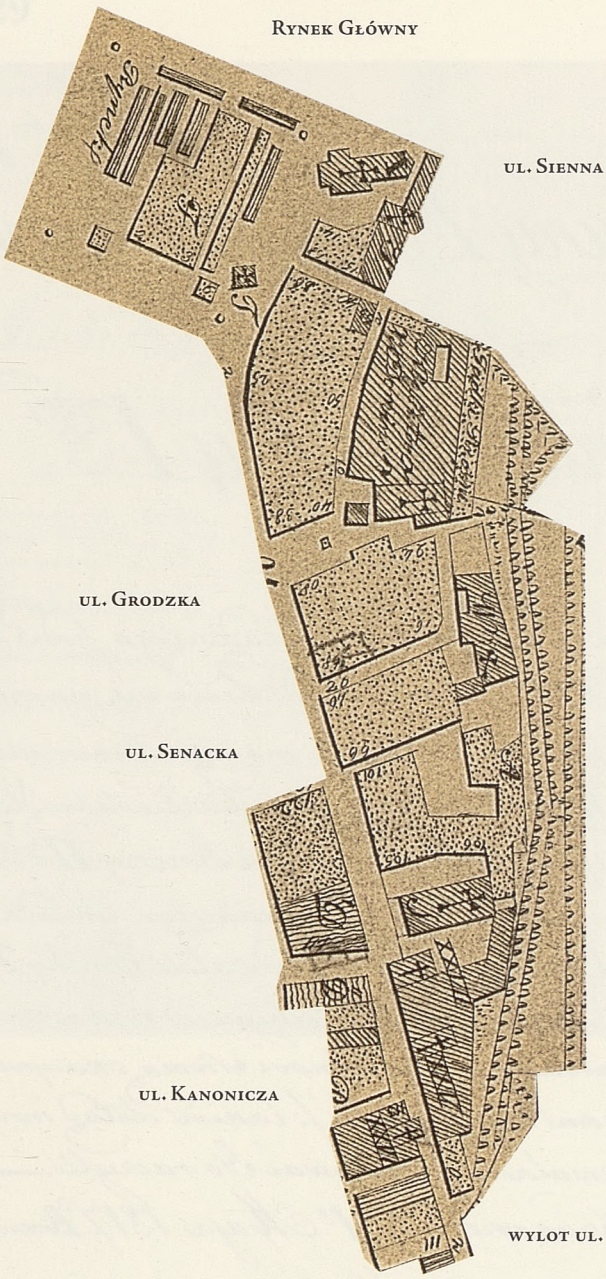

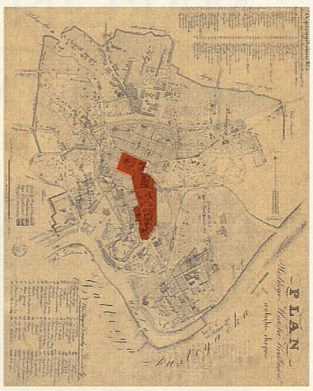

Gmina I według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – na jej powierzchnię składały się dzisiejsze: Rynek Główny i kamienice na jego wschodniej pierzei, południowa strona ul. Siennej, ul. Stolarska, pl. Dominikański, wschodnia część ul. Poselskiej, wschodnia pierzeja ul. Grodzkiej do wysokości ul. Senackiej, następnie ul. Grodzka po obu jej stronach, cała połać miasta na wschód od tej ulicy po linię Plant, a także fragment wschodniej pierzei ul. Kanoniczej, która jednak później włączona została do Gminy II. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

25.
MARCIN SOCZYŃSKI

wójt Gminy I Miejskiej
1816

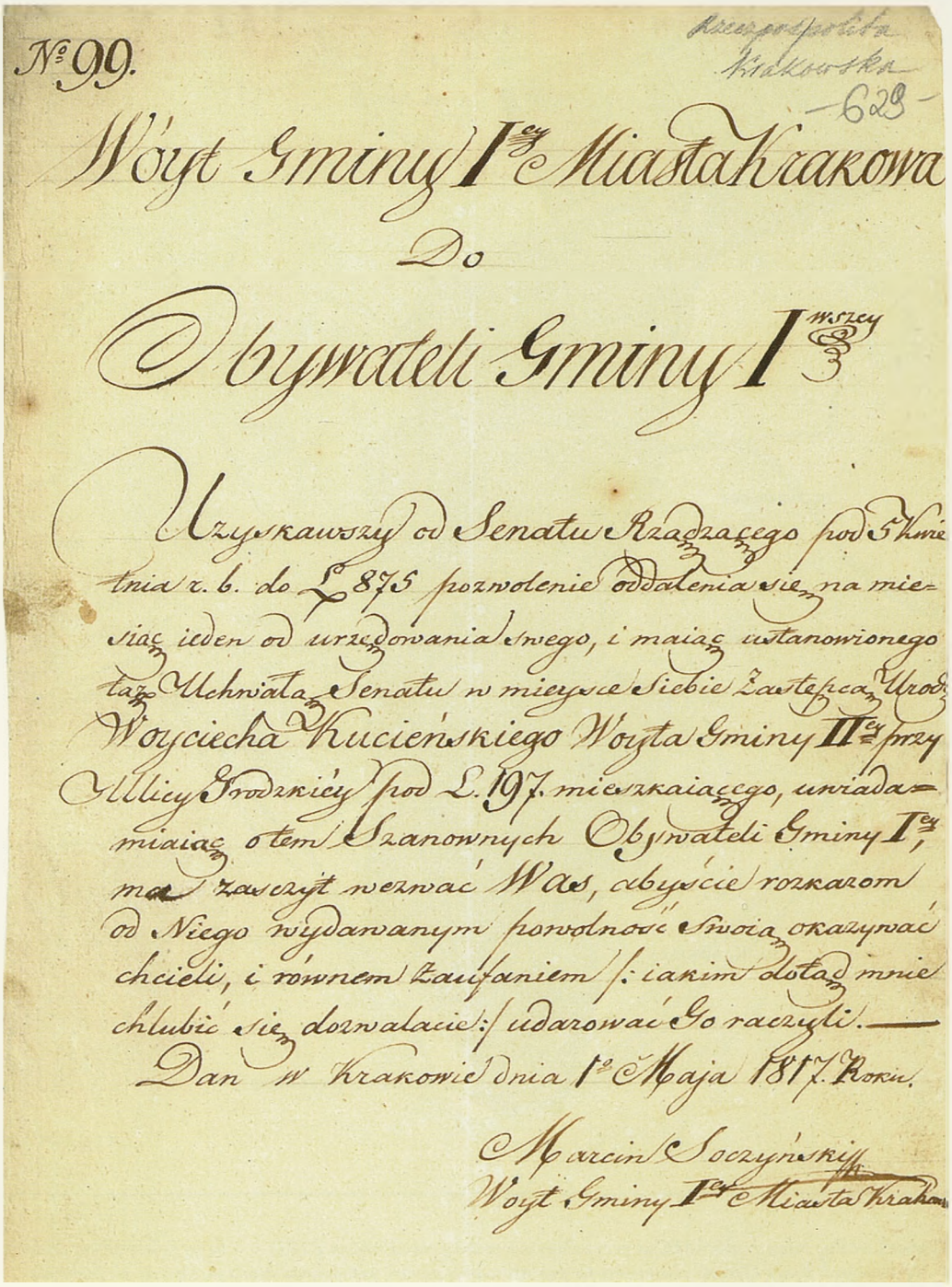

№ 99.

Rzeczpospolita Krakowska
-629-

Wóyt Gminy Iey Miasta Krakowa

Do

Obywateli Gminy Iwszey

Uzyskawszy od Senatu Rządzącego pod 5 Kwietnia r. b. do L. 875 pozwolenie oddalenia się na miesiąc ieden od urzędowania swego, i maiąc ustanowionego tąż Uchwałą Senatu w mieysce Siebie Zastępcą Urodz. Woyciecha Kucieńskiego Woyta Gminy IIey przy Ulicy Grodzkiey pod L. 197. mieszkaiącego, uwiadamiaiąc o tem Szanownych Obywateli Gminy Iey, ma zaszczyt wezwać Was, abyście rozkazom od Niego wydawanym powolność swoią okazywać chcieli, i równem zaufaniem /: iakim dotąd mnie chlubić się dozwalacie :/ udarować Go raczyli. —

Dan w Krakowie dnia 1o Maja 1817. Roku.

Marcin Soczyński
Woyt Gminy Iey Miasta Krakowa

Z akt Wolnego Miasta Krakowa wydany w 1817 r. komunikat wójta Marcina Soczyńskiego do obywateli podległej mu Gminy I w sprawie zastępstwa podczas jego czasowej nieobecności (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. III-18-1, s. 629)

26.
SZYMON BIAŁECKI

wójt Gminy I Miejskiej
1818–1829

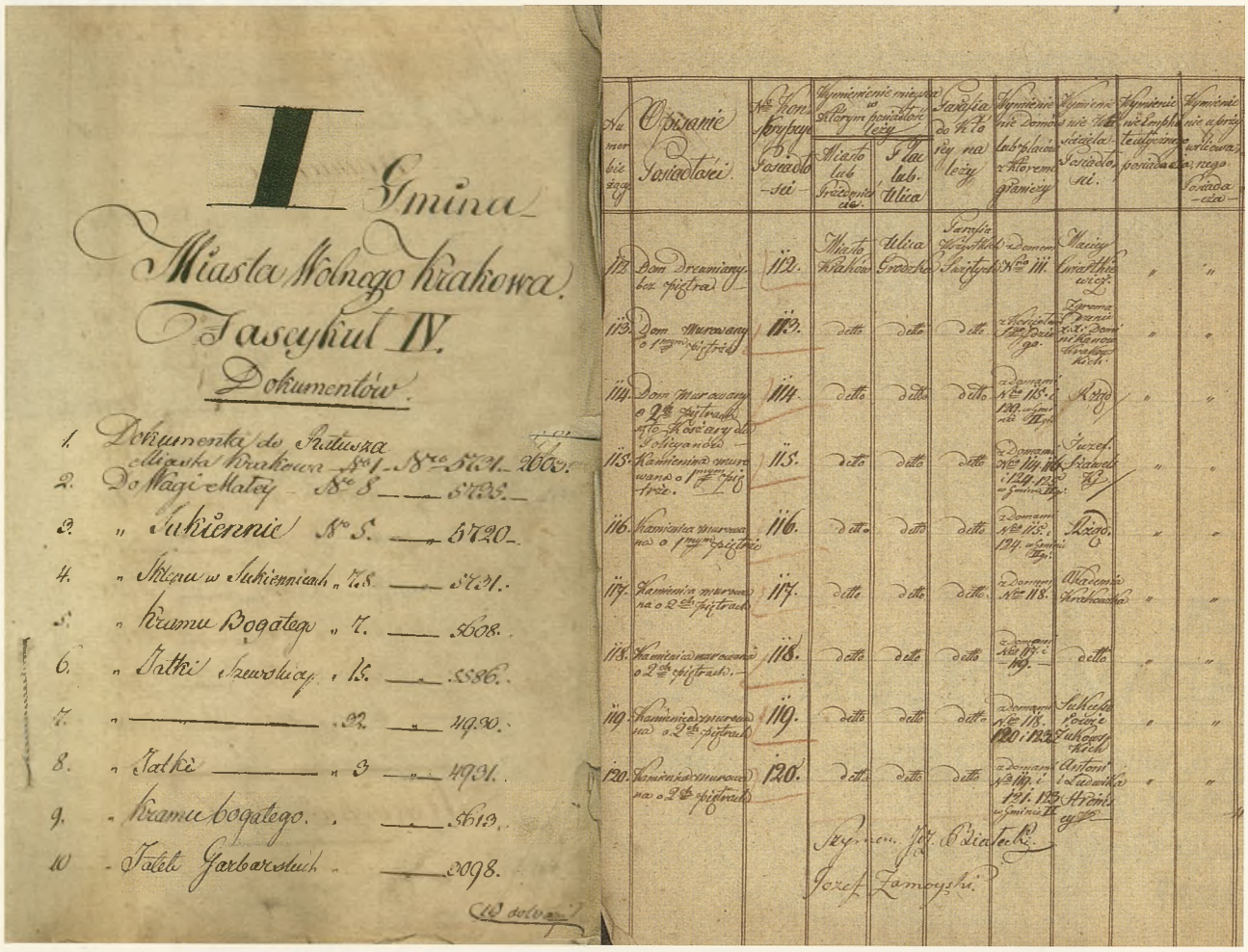

I Gmina
Miasta Wolnego Krakowa.
Fascykuł IV.
Dokumentów.

1. Dokumenta do Ratusza Miasta Krakowa Nro 1 – Nro 5761 – 2603.
2. Do Magi Małej – Nro 8 – 5735.
3. „ Sukiennic Nro 5. – 5720.
4. „ Sklepu w Sukiennicach „ 7.8. – 5731.
5. „ Kramu Bogatego „ 7. – 5608.
6. „ Ratki Szewskiej „ 15. – 5586.
7. „ – „ 22. – 4990.
8. „ Ratki – „ 3 – 4991.
9. „ Kramu bogatego. – 5619.
10. „ Ratki Garbarskich – 2098.

Nr. Dom. Krzyżowy Posiadłości | Wymienienie miejsca w którym posiadłości leży: Miasto lub Przedmieście | Ulica lub Ulica | Parafia do której posiadłość należy | Wymienienie nie domów lub placów z którem graniczy | Wymienienie nie Właściciela posiadłości | Wymienienie nie hypoteczne ciężary posiadłości | Wymienienie nie obrzędowanego posiadłości

Numer bieżący	Opisanie Posiadłości	Nr Dom. Krzyżowy Posiadłości	Miasto lub Przedmieście	Ulica lub Ulica	Parafia do której posiadłość należy	Wymienienie nie domów lub placów z którem graniczy	Wymienienie nie Właściciela posiadłości	Wymienienie nie hypoteczne ciężary posiadłości	Wymienienie nie obrzędowanego posiadłości
112.	Dom drewniany bez piętra	112.	Miasto Krakow	Ulica Grodzka	Parafia Chrystusa Zbawiciela	z domem Nro 111.	Maciej Lurafthiewicz	„	„
113.	Dom murowany o 1 piętrze	113.	detto	detto	detto	z domem Nro 112.	Jerome Dzieniewicz i Dominik Karowicz Krakowscy Rich.	„	„
114.	Dom murowany o 2 piętrach, sto Kowary do Sukiennic	114.	detto	detto	detto	z domem Nro 115. i 120. nie Wym.	Rozy	„	„
115.	Kamienica murowana o 1 piętrze	115.	detto	detto	detto	z domem Nro 114. 116. i 124. 125. w Gminie IV.	Juzef Białecki	„	„
116.	Kamienica murowana o 1 piętrze	116.	detto	detto	detto	z domem Nro 115. i 117. w Gminie IV.	Rozigo	„	„
117.	Kamienica murowana o 2 piętrach	117.	detto	detto	detto	z domem Nro 118.	Wacława Krakowska	„	„
118.	Kamienica murowana o 2 piętrach	118.	detto	detto	detto	z domem Nro 117. i 119.	detto	„	„
119.	Kamienica murowana o 2 piętrach	119.	detto	detto	detto	z domem Nro 118. i 120. i 122.	Sukiennice Rządowe Cukrowe Rich.	„	„
120.	Kamienica murowana o 2 piętrach	120.	detto	detto	detto	z domem Nro 119. i 121. i 123. w Gminie IV.	Antoni i Ludwika Hrdinsky	„	„

Szymon Jó. Białecki
Józef Zamoyski.

Z Księgi gruntowej Krakowa – vol. antiqua Gmina I *strony ze sporządzonego w 1821 r. i podpisanego przez wójta Szymona Białeckiego* Wykazu statystycznego wszelkich realności w Gminie I-wszy Miasta Wolnego Krakowa znaydujących się do ułożenia katastru hypotecznego służyć maiący (*Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps dok. dep. 224, nlb*)

27.
ANTONI ŻELECHOWSKI

p.o. wójt Gminy I Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1829–1830

Nro 41. i 42.
DZIENNIK RZĄDOWY
WOLNEGO MIASTA KRAKOWA
i JEGO OKRĘGU.
w KRAKOWIE DNIA 7 LISTOPADA 1829 ROKU.

Nro 4441.
SENAT RZĄDZĄCY.

Uwiadomia, iż w miejsce niegdy P. Szymona *Białeckiego* Wójta Gminy I. Miasta Krakowa, mianowanym został Zastępcą Wójta téjże Gminy P. Antoni *Żelechowski* Kancellista przy Sądzie Appellacyinym, dopóki wybór aktualnego Wójta stósownie do Statutu urządzającego Zgromadzenia Polityczne nie nastąpi.

W Krakowie d. 23 Października 1829 r.

Za Prezesa Senatu
Michałowski.
Mieroszewski Sekr: Jen: Sen:

Obwieszczenie Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa opublikowane w 1829 r., dotyczące powierzenia obowiązków wójta Antoniemu Żelechowskiemu (DzRzWMK 1829, nr 41–42, s. 161–162)

28.
ADAM GOŁEMBERSKI

p.o. wójt Gminy I Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1830–1831
wójt Gminy I Miejskiej
1833

Nro 8 i 9.
DZIENNIK RZĄDOWY
WOLNEGO MIASTA KRAKOWA
i JEGO OKRĘGU.
w KRAKOWIE DNIA 13 MARCA 1830 ROKU.

Nro 967. SENAT RZĄDZĄCY.

Postanowiwszy poruczone uchwałą z dnia 23 Października 1829 r. do L. 4441 D. G. zapadłą, P. Antoniemu *Żelechowskiemu* zastępcze pełnienie obowiązków Wójta gminy I. M. W. Krakowa przenieść z dniem 1 miesiąca Marca r. b. na P. Adama *Gołemberskiego* i wykonanie tego komu należy poruczywszy, o tém Publiczność przez Dziennik Rządowy przy odwołaniu się do umieszczonego w numerze 19 i 20 tegoż Dziennika z r. 1829 dnia 6go Maja do L. 1386 obwieszczenia zawiadomia. — W Krakowie d. 19 Lutego 1830 r.

WODZICKI.
Mieroszewski Sekr: Jen: Sen:

Obwieszczenie Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa z 1830 r. dotyczące powierzenia obowiązków wójta Adamowi Gołemberskiemu (DzRzWMK 1830, nr 8–9, s. 29–30)

29.
RAFAŁ MIKUŁOWSKI

p.o. wójt Gminy I Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1834–1835
wójt Gminy I Miejskiej
1836–1838

Nr porządkowy	Nr dziennika podawczego	Imie i Nazwisko	Miejsce pobytu teraźniejszego.	Stopień lub zatrudnienie teraźniejsze. –
84.	1049.	Mastelski	tutejszy	Wójt Gminy Czernichow
85.	1057.	Mrozowski Franz	d°	żaden –
86.	1070.	Malczewski Bazyli	Galicya	Pisarz Gubernialny
87.	1125.	Mikułowski	tutejszy	Wójt Gmi: I^ej
88.	1188.	Marszałkiewicz Jan. –	Galicya	Kancellista Magistratu
89.	1188.	Mazurkiewicz Teofil. –	d°	praktykant
90.	1188.	Myczkowski Władysław. –	d°	Kontroller Kassy. –
91.	1188.	Michałowski Koch	d°	Sędzia policyjny i Mandat
92.	1189.	Marczewski Jan	d°	Aktuaryusz
195.	1237.	Moycha Vit	d°	d°
196.	1237.	Matter Józef. –	d°	Mandataryusz
93.	1107/38.	Nasturkiewicz Józef.	tutejszy	Wójt Gminy VII
94.	1150/38.	Niedzielski Franciszek	d°	applikant Sądu Pokoju

Z akt dotyczących nowej organizacji policji Wolnego Miasta Krakowa spis urzędników z przełomu lat 1837 i 1938 sporządzony w związku z reformą strukturalną władz miejskich – w pozycji 87 wójt Rafał Mikułowski (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47B, s. 822)

Gmina II

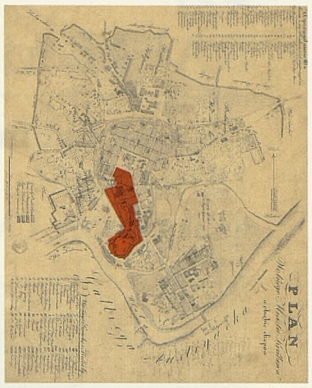

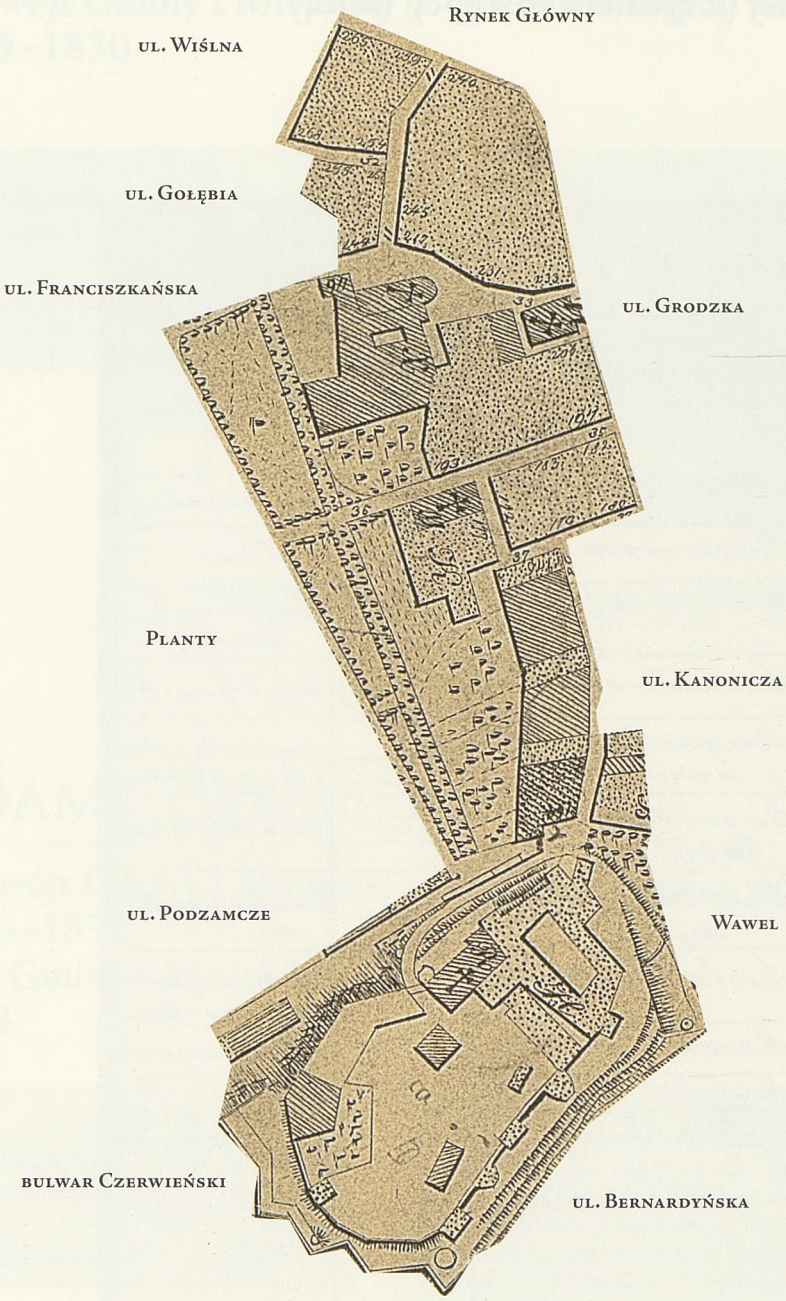

Gmina II według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – na jej powierzchnię składały się dzisiejsze: południowa pierzeja Rynku Głównego, wschodnia pierzeja ul. Wiślnej do ul. Gołębiej, wschodnia część ul. Gołębiej, ul. Bracka i część ul. Franciszkańskiej, pl. Wszystkich Świętych, zachodnia część ul. Poselskiej, ul. Senacka, zachodnia pierzeja ul. Grodzkiej do wysokości ul. Senackiej, jak też ul. Kanonicza, początkowo bez fragmentu wschodniej pierzei, należącej do Gminy I, następnie już w całości w Gminie II. Ta całość od strony zachodniej zamknięta była linią Plant. W granicach Gminy II znajdował się także Wawel i ul. Podzamcze. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

30.
WOJCIECH KUCIEŃSKI*

wójt Gminy II Miejskiej
1816

* późniejszy senator Wolnego Miasta Krakowa, w tym senator prezydujący w Senacie Rządzącym – por. *Poczet* 2010, s. 764

Portret Wojciecha Kucieńskiego w mundurze senatora Wolnego Miasta Krakowa – autor nieznany (Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, nr inw. 879/III)

31.
JAN GRALEWSKI

wójt Gminy II Miejskiej
1818–1838

Z Księgi gruntowej Krakowa – vol. antiqua Gmina II *fragment strony ze sporządzonego w 1821 r. i podpisanego przez wójta Jana Gralewskiego wykazu statystycznego realności znajdujących się w Gminie II Miejskiej, mającego służyć ułożeniu katastru hipotecznego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps dok. dep. 225, nlb)*

Gmina III

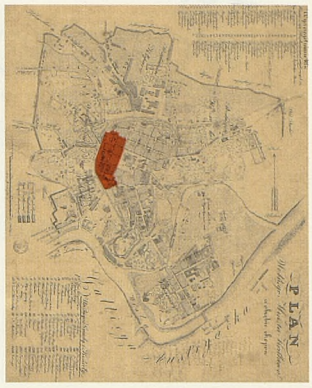

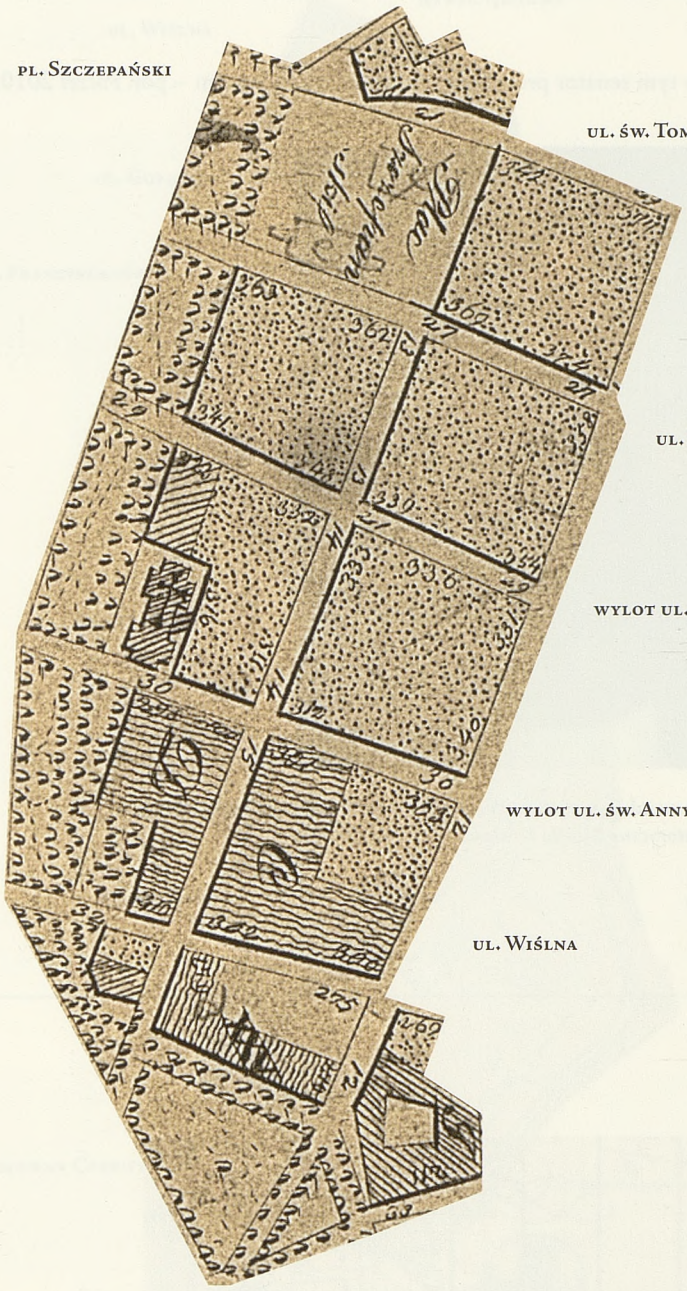

Gmina III według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – na jej powierzchnię składały się dzisiejsze: zachodnia pierzeja Rynku Głównego, w części ul. Wiślnej jej zachodnia pierzeja, a w części obie jej strony, fragment ul. Franciszkańskiej, zachodnia część ul. Gołębiej, całe ulice św. Anny, Szewska, Szczepańska i Jagiellońska, pl. Szczepański, południowa pierzeja części ul. św. Tomasza oraz zachodnia pierzeja części ul. Sławkowskiej. Całość obszaru Gminy III zamknięta była od strony zachodniej linią Plant. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

32.
PAWEŁ BIELECKI

wójt Gminy III Miejskiej
1816–1819

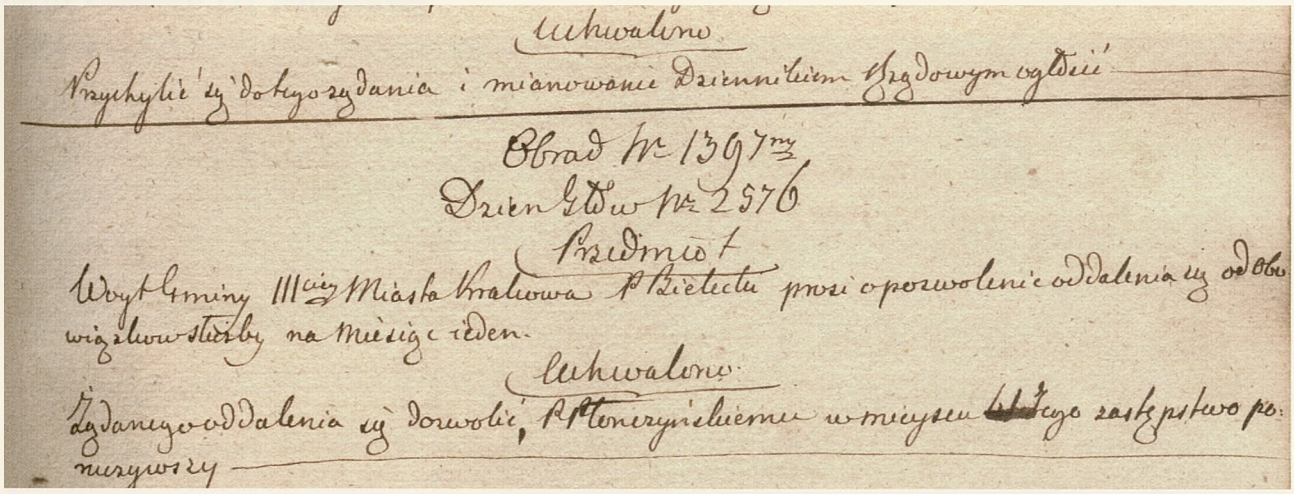
Uchwalono
Przychylić się do tego żądania i mianowanie Dziennikiem Rządowym ogłosić
Obrad Nr 1397my
Dzien Głów Nr 2576
Przedmiot
Woyt Gminy IIIciey Miasta Krakowa P. Bielecki prosi o pozwolenie oddalenia się od obowiązków służby na miesiąc ieden.
Uchwalono
Żądanego oddalenia się dozwolić, P. Płonczyńskiemu w mieyscu Jego zastępstwo poruczywszy

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1819 r. dotyczący wójta Pawła Bieleckiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-6, s. 195)

33.
MATEUSZ KONIECZNY

wójt Gminy III Miejskiej
1820–1821

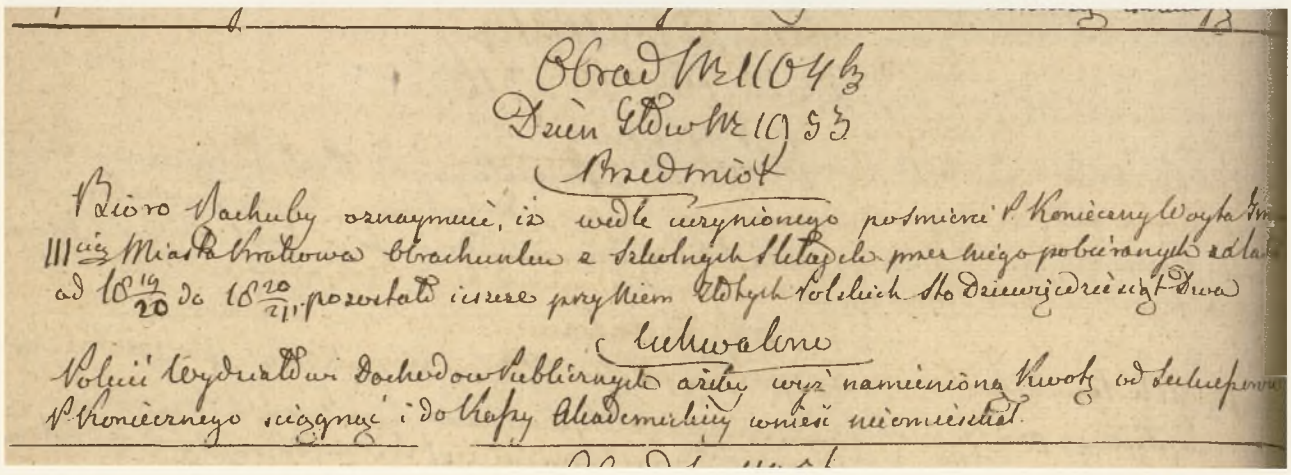
Obrad Nr 1104 b
Dzien Głów Nr 1953
Przedmiot
Biuro Rachuby oznaymuie, iż wedle uczynionego po śmierci P. Konieczny Woyta Gminy IIIciey Miasta Krakowa obrachunku z Szkolnych Składek przez niego pobieranych za lata od 18 19/20 do 18 20/21 pozostało ieszcze przy Niem Złotych Polskich Sto Dziewięćdziesiąt Dwa
Uchwalono
Polecić Wydziałowi Dochodów Publicznych ażeby wyż namienioną kwotę od Sukcessorów P. Koniecznego ściągnąć i do Kassy Akademickiey wnieść nieomieszkał.

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1826 r. dotyczący nieżyjącego już Mateusza Koniecznego, b. wójta (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-6, s. 195)

34.
ANTONI ROZMANITH

wójt Gminy III Miejskiej
1821–1835

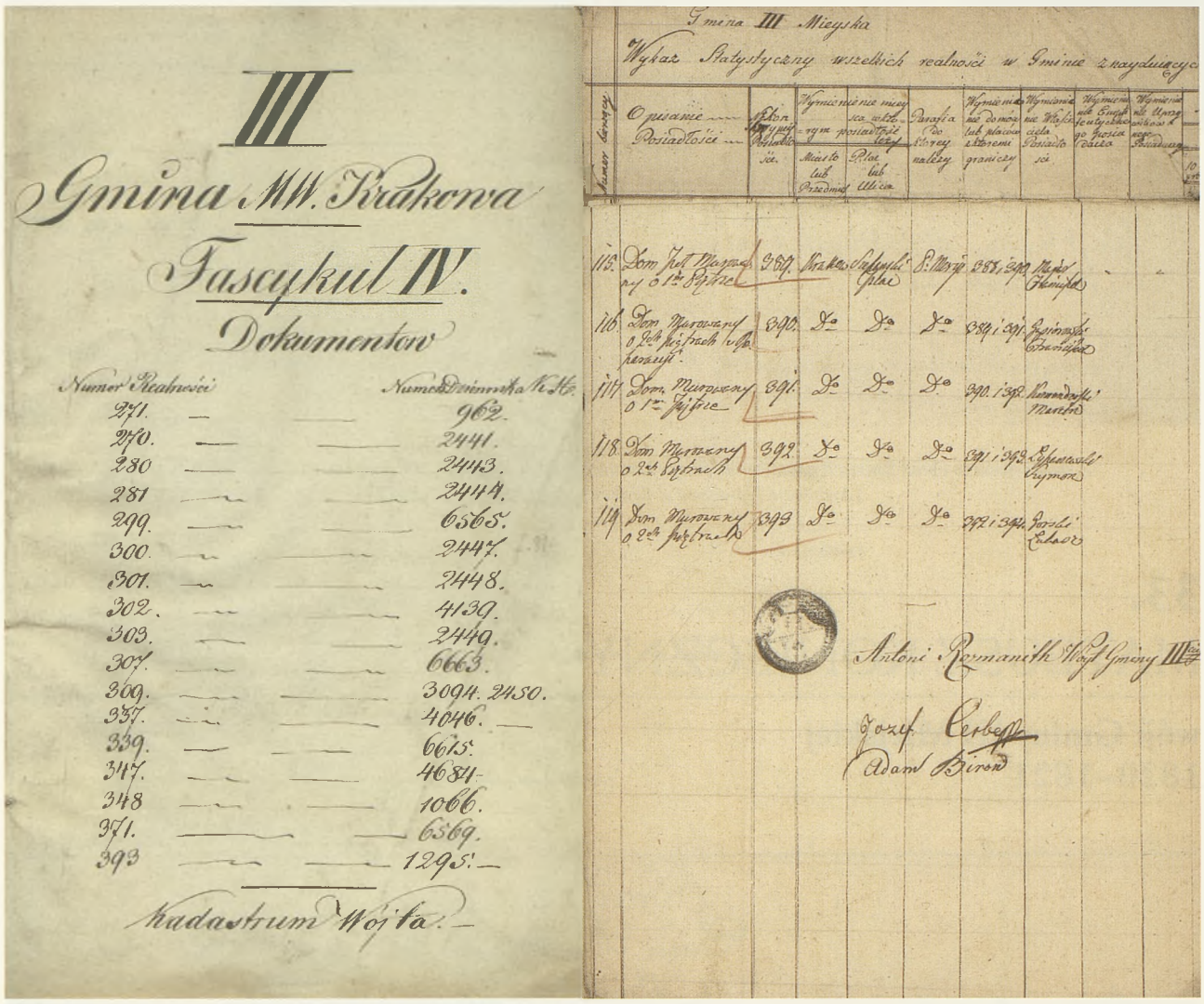

III

Gmina Mw. Krakowa

Fascykuł IV.

Dokumentów

Numer Realności	Numer Dziennika N. H.
271.	962.
270.	2441.
280	2443.
281	2444.
299.	6565.
300.	2447.
301.	2448.
302.	4139.
303.	2449.
304.	6663.
309.	3094. 2450.
337.	4046. —
339.	6675.
347.	4684.
348	1066.
371.	6569.
393	1295. —

Kadastrum Wójta. —

Gmina III Miejska

Wykaz Statystyczny wszelkich realności w Gminie znajdujących

Numer Serwy	Opisanie Posiadłości	Rodzaj Posiadłości	Wymienienie miejscowym posiadłości leżącej: Miasto lub Przedmieście	Plac lub Ulica	Parafia do której należy	Wymienienie domów lub placów sąsiednemi granicami	Wymienienie Właściciela Posiadłości	Wymienienie Emfiteuty lub Posiadacza	Wymienienie Uprawnionego Posiadania
115.	Dom Jest Murowany o 1ey Izbie	389.	Kraków	Sebastyańska	P. Marya	388. i 390.	Wacław Klemczyński		
116.	Dom Murowany o 2ch Izbach i Sieni	390.	Jo	Jo	Jo	389. i 391.	Szymon Grabowski		
117.	Dom Murowany o 1ey Izbie	391.	Jo	Jo	Jo	390. i 392.	Kazimierz Muszko		
118.	Dom Murowany o 2ch Izbach	392.	Jo	Jo	Jo	391. i 393.	Sebastyan Szymon		
119.	Dom Murowany o 2ch Izbach	393.	Jo	Jo	Jo	392. i 394.	Jozef Edsor		

Antoni Rozmanith Wójt Gminy III

Jozef Cerbes

Adam Biron

Z Księgi gruntowej Krakowa – vol. antiqua Gmina III *strony ze sporządzonego w 1821 r. i podpisanego przez wójta Antoniego Rozmanitha wykazu statystycznego realności znajdujących się w Gminie III Miejskiej, mającego służyć ułożeniu katastru hipotecznego*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps dok. dep. 226, nlb)

35.
JÓZEF ŁĄCKI

p.o. wójt Gminy III Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1835
wójt Gminy III Miejskiej
1835–1838

N° 12 i 13.

DZIENNIK RZĄDOWY
WOLNEGO MIASTA KRAKOWA
I JEGO OKRĘGU.

W Krakowie dnia 13 Kwietnia 1835 r.

— 47 —

Ner 2154 D. G. S.

SENAT RZĄDZĄCY.

Podaje do powszechnej wiadomości, iż z powodu że P. Rozmanith Wójt Gminy III M. Krakowa, będąc ciężką słabością złożonym, nie jest w stanie pełnić obowiązków rzeczonego urzędu, upoważnionym został w dniu dzisiejszym P. Józef Łącki do zastępowania Go w urzędzie aż do chwili w której powróciwszy do zdrowia będzie mógł takowy napowrót objąć.

Kraków dnia 8 Kwietnia 1835 r.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.

N° 22 i 23.

DZIENNIK RZĄDOWY
WOLNEGO MIASTA KRAKOWA
I JEGO OKRĘGU.

W Krakowie dnia 8 Czerwca 1835 r.

— 87 —

Nro 3333 D. G. S.

SENAT RZĄDZĄCY.

Zamianowawszy na dniu dzisieyszym w mieysce zmarłego Wóyta gminy III. M. Krak: Zastępcą Wóyta teyże gminy P. Józefa Łąckiego, który urzędowanie to aż do czasu nastąpić mającego wyboru Wóyta na drodze przez ustawę konstytucyjną wskazaney pełnić będzie; o mianowaniu tém publiczność przez Dziennik Rządowy zawiadomia. — Kraków dnia 2 Czerwca 1835 r.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.

Obwieszczenia Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa opublikowane w 1835 r. dotyczące powierzenia obowiązków wójta Józefowi Łąckiemu (DzRzWMK 1835, nr 12–13, s. 45–46 oraz nr 22–23, s. 86–87)

Gmina IV

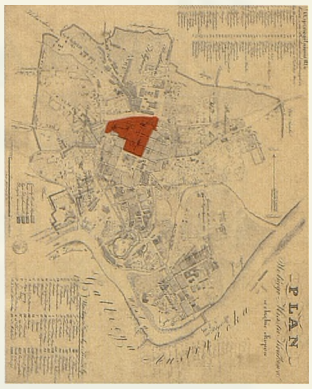

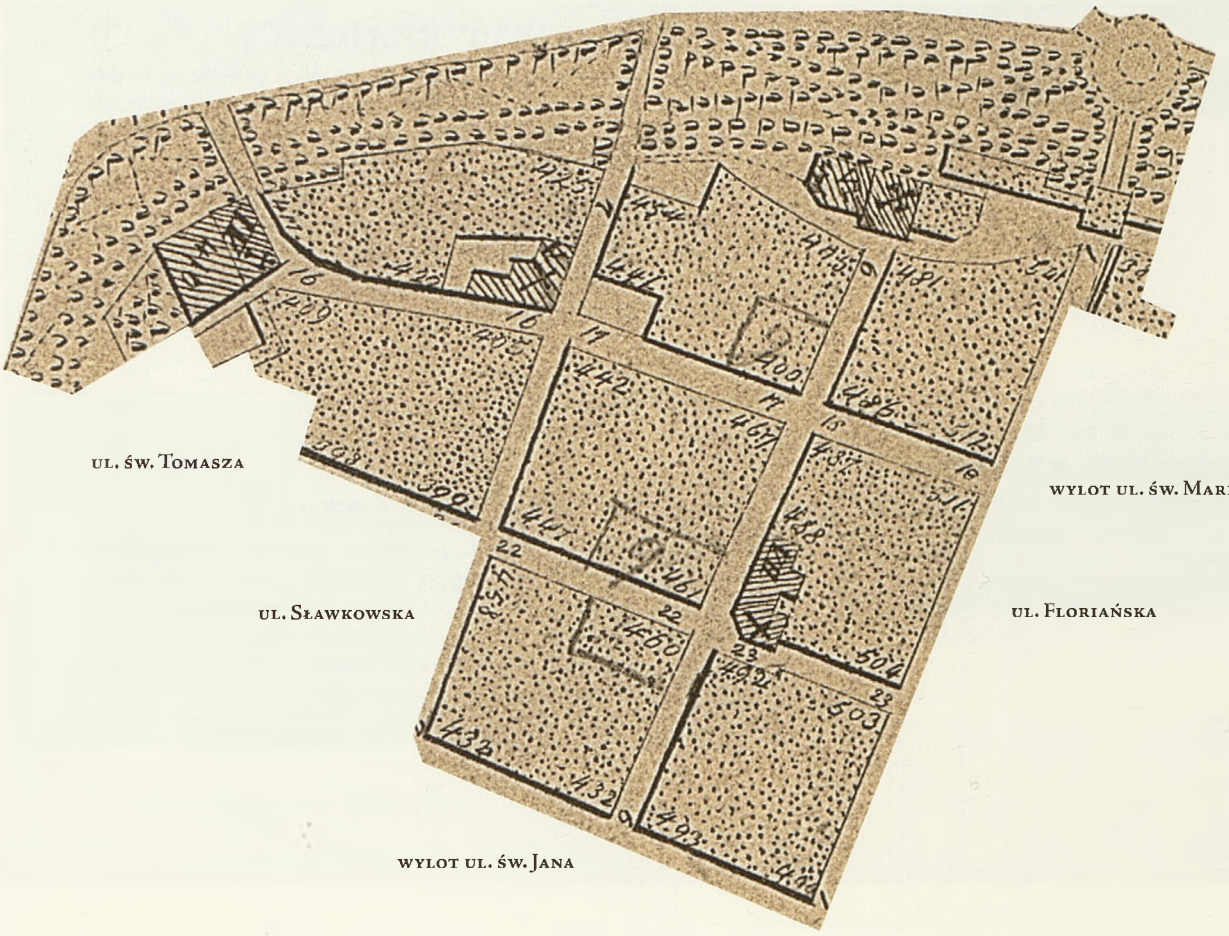

Gmina IV według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – na jej powierzchnię składały się dzisiejsze: północna pierzeja Rynku Głównego, ul. Sławkowska z wyłączeniem fragmentu zachodniej pierzei należącej do Gminy III, cała ul. św. Jana, zachodnia pierzeja ul. Floriańskiej, ul. Reformacka, części ulic św. Tomasza, św. Marka i Pijarskiej. Całość obszaru tej gminy od strony północnej zamknięta była linią Plant. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

36. (także 38 i 40)

JAN PŁONCZYŃSKI

wójt Gminy IV Miejskiej
1816–1817

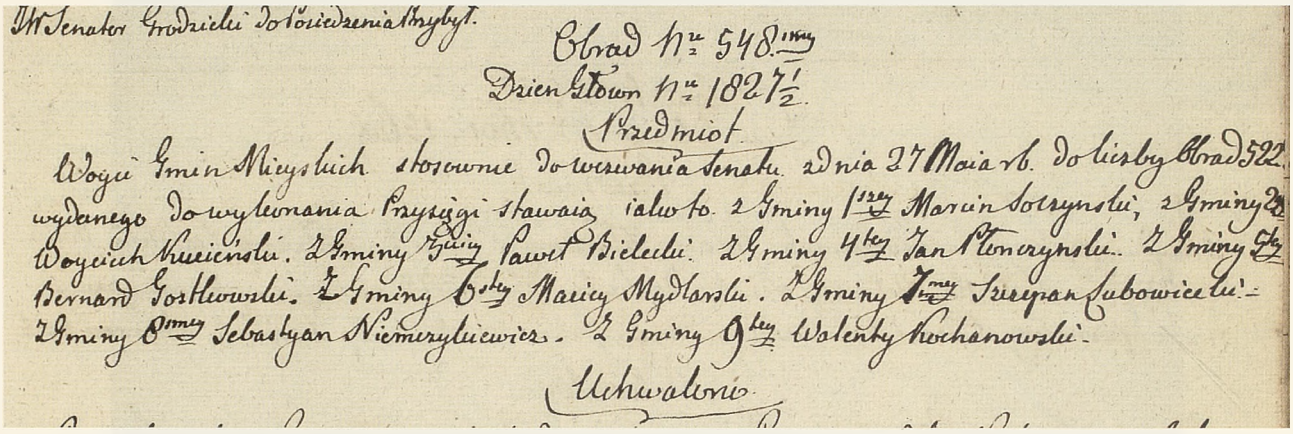
Obrad № 548.
Dzień Stów № 1827½
Przedmiot
Wogóle Gmin Miejskich stosownie do wezwania Senatu z dnia 27 Maia r. b. do liczby Obrad 522 wydanego do wykonania Przysięgi stawaią iako to. z Gminy 1szej Marcin Sołtynski, z Gminy 2giej Wojciech Kucieński. z Gminy 3ciej Paweł Bielecki. z Gminy 4tej Jan Płonczynski. z Gminy 5tej Bernard Gostkowski. z Gminy 6tej Maciej Mydlarski. z Gminy 7mej Szczepan Lubowiecki. z Gminy 8mej Sebastyan Niemczyłowicz. z Gminy 9tej Walenty Kochanowski.
Uchwalono

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1816 r. dotyczący złożenia przysięgi przez nowo wybranych wójtów gmin miejskich, wśród nich Jana Płonczyńskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-1, s. 245)

37.

MARCELI BUGAJSKI

wójt Gminy IV Miejskiej
1818–1819

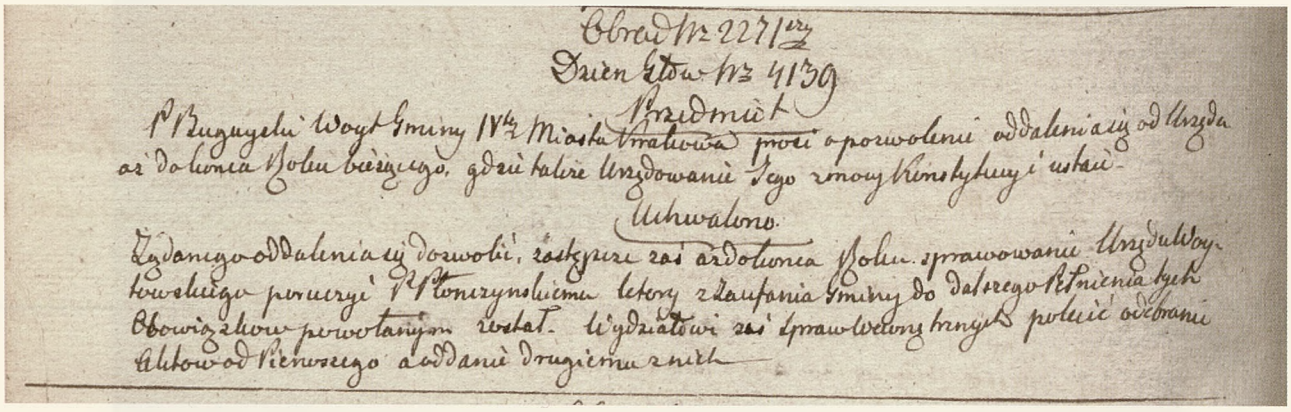
Obrad № 227½
Dzień Stów № 4139
Przedmiot
P. Bugajski Woyt Gminy IV-ej Miasta Krakowa prosi o pozwolenie oddalenia się od Urzędu aż do końca Roku bieżącego, gdzie także Urzędowanie Jego znowu Konstytucyi i ustawie
Uchwalono
Żądanego oddalenia się dozwolić, zostyczne zaś aż do końca Roku sprawowanie Urzędu Woytowskiego powierzyć P. Płonczyńskiemu który z zaufania Gminy do dalszego Pełnienia tych Obowiązków powołanym został. Ci Działowi zaś Sprawdzony tenże polecić oddawanie Aktów od Pierwszego z oddania drugiemu z nich

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1819 r. dotyczący wójta Marcelego Bugajskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-6, s. 390)

38. (także 36 i 40)
JAN PŁONCZYŃSKI

wójt Gminy IV Miejskiej
1820–1838

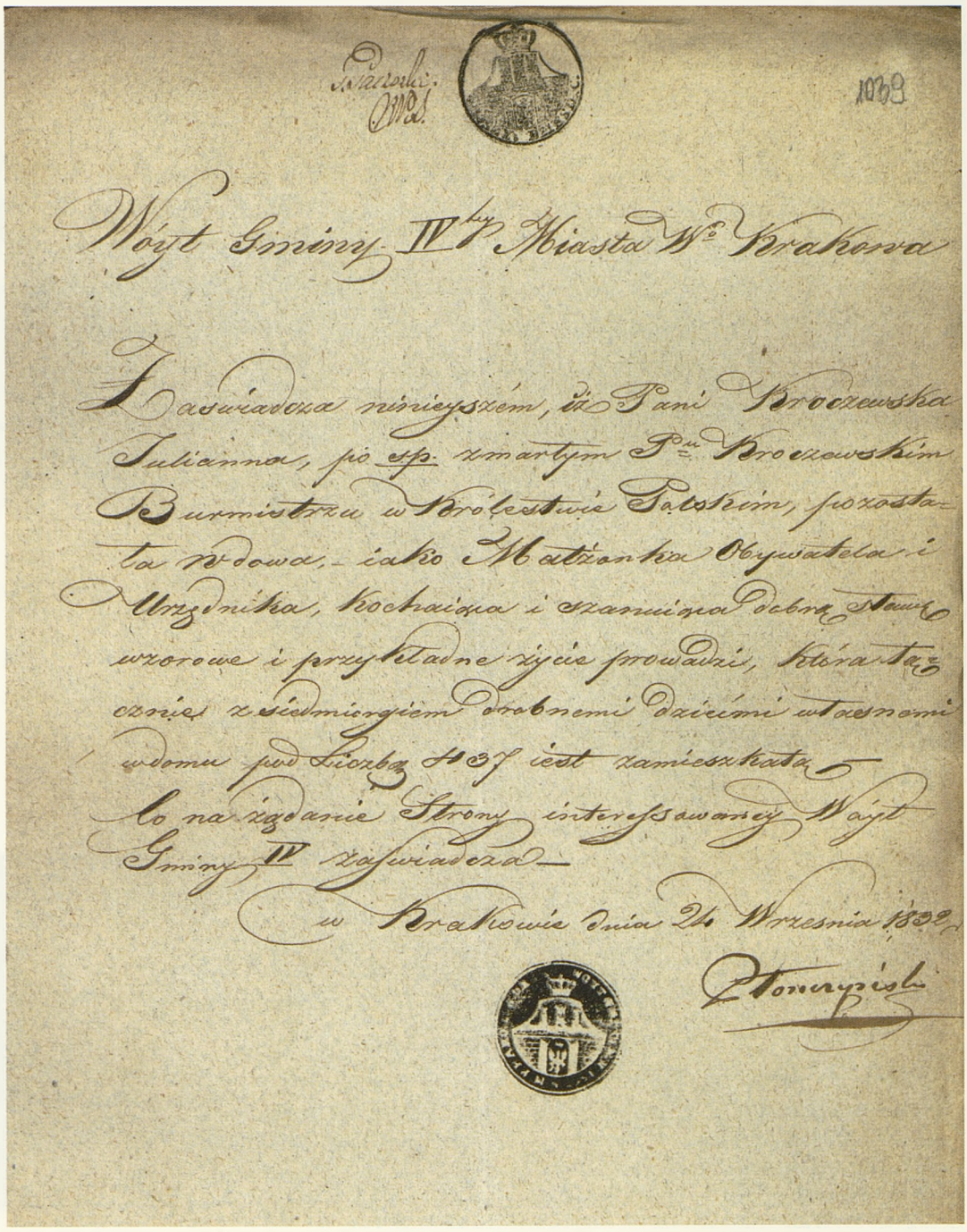

Wójt Gminy IVtey Miasta Wo Krakowa

Zaświadcza ninieyszém, iż Pani Kroczewska Julianna, po sp. zmarłym Pu Kroczewskim Burmistrzu w Królestwie Polskim, pozostała wdowa, iako Małżonka Obywatela i Urzędnika, kochaiąca i szanuiąca dobrą sławę wzorowe i przykładne życie prowadzi, która łącznie z siedmiorgiem drobnemi dziećmi własnemi w domu pod Liczbą 437 iest zamieszkała.

Co na żądanie Strony interessowaney Wójt Gminy IV zaświadcza.

w Krakowie dnia 24 Września 1832

Płonczyński

Ze zbioru zaświadczeń szkolnych i metryk uczniów dokument wystawiony w 1832 r. przez wójta Jana Płonczyńskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-482-206, s. 1039)

Gmina V

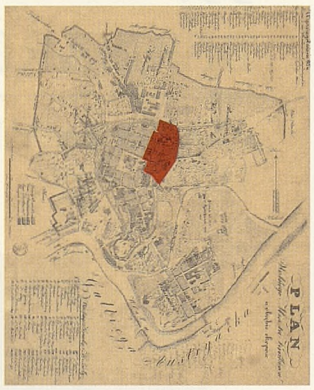

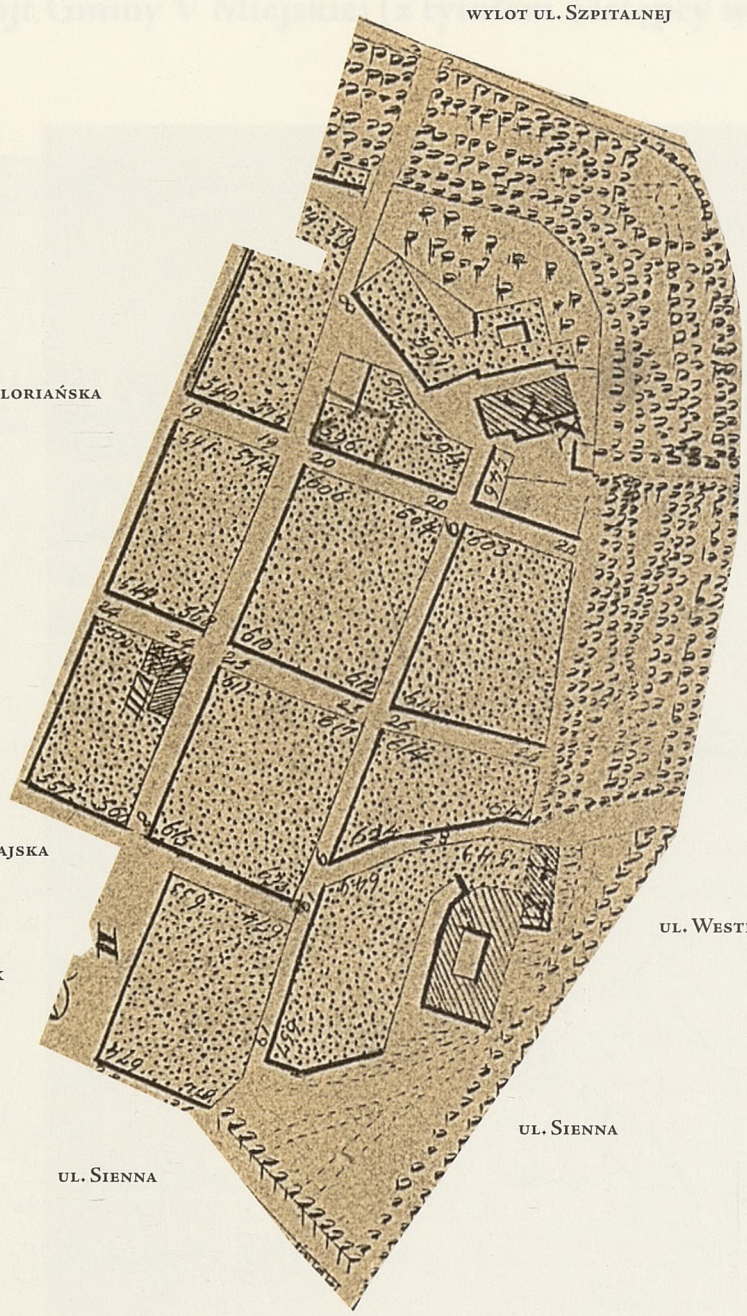

Gmina V według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – na jej powierzchnię składały się dzisiejsze: Mały Rynek, ul. Mikołajska, północna pierzeja pl. Mariackiego, wschodnia pierzeja ul. Floriańskiej, pl. św. Ducha oraz części ulic Szpitalnej i św. Krzyża. Całość obszaru tej gminy od strony północno-wschodniej i zachodniej zamknięta była linią Plant. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

39.
BERNARD GOSTKOWSKI

wójt Gminy V Miejskiej
1816–1817

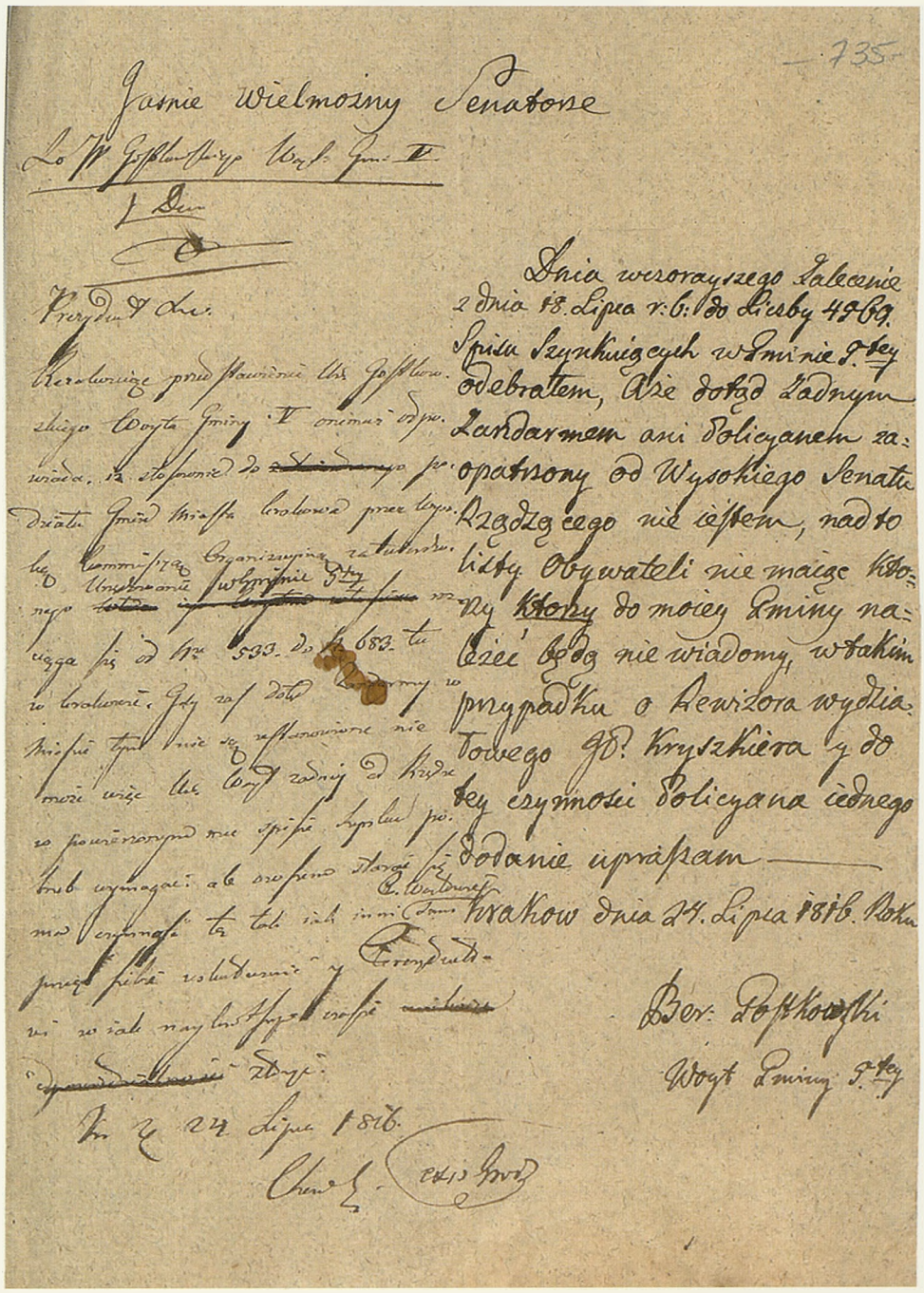

Jaśnie Wielmożny Senatorze

Dnia wczorayszego Zalecenie z dnia 18. Lipca r. b. do Liczby 4969. Spisu Szynkujących w Gminie 5.tej odebrałem, Ale dotąd żadnym Żandarmem ani Policyanem zaopatrzony od Wysokiego Senatu Rządzącego nie iestem, nadto liczby Obywateli nie maiąc którzy do moiey Gminy należeć będą nie wiadomy, w takim przypadku o Rewizora wydziałowego JP. Kryszkiera y do tey czynności Policyana iednego dodanie upraszam

Kraków dnia 24. Lipca 1816.

Ber. Gostkowski
Wóyt Gminy 5.tey

Z akt Wolnego Miasta Krakowa dokument z 1816 r., w którym wójt Bernard Gostkowski uprasza o asystę policyjną dla sporządzenia wymaganego od niego spisu osób prowadzących wyszynk (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. III-18-1, s. 735)

40. (także 36 i 38)
JAN PŁONCZYŃSKI

p.o. wójt Gminy V Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1817

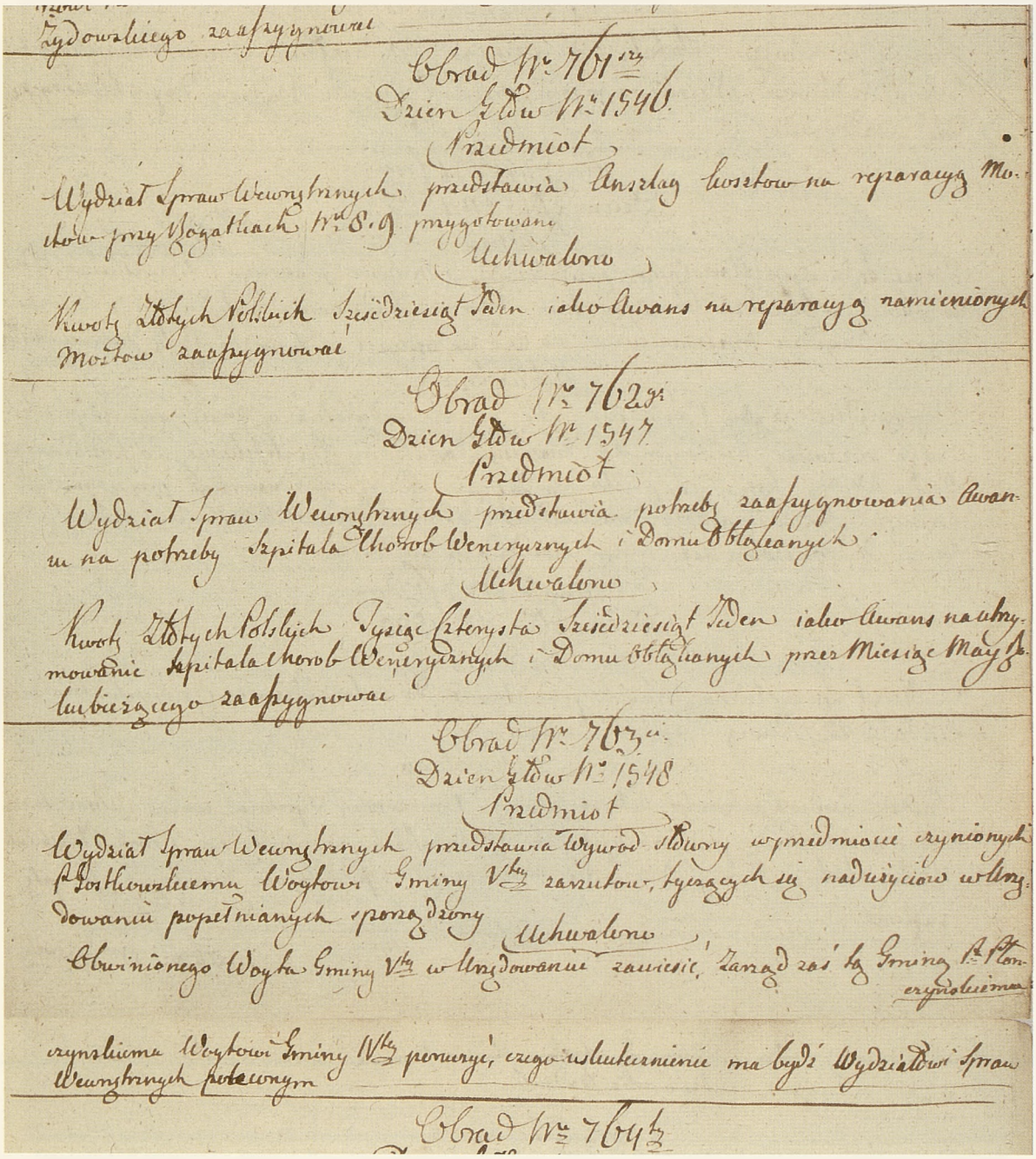

Żydowskiego zaafygnować

Obrad Nr 761go
Dzień Gdw Nr 1546
Przedmiot
Wydział Spraw Wewnętrznych przedstawia Anszlag kosztów na reparacyę Mostów przy Bogatkach Nr 8.9 przygotowany
Uchwalono
Kwotę Złotych Polskich Sześćdziesiąt Siedem iako Awans na reparacyę namienionych Mostów zaafygnować

Obrad Nr 762gi
Dzień Gdw Nr 1547
Przedmiot
Wydział Spraw Wewnętrznych przedstawia potrzeby zaafygnowania Awansu na potrzeby Szpitala Chorob Wenerycznych i Domu Obłąkanych
Uchwalono
Kwotę Złotych Polskich Tysiąc Sztonysta Sześćdziesiąt Siedem iako Awans na utrzymowanie Szpitala Chorob Wenerycznych i Domu Obłąkanych przez Miesiąc Maiu bieżącego zaafygnować

Obrad Nr 763ci
Dzień Gdw Nr 1548
Przedmiot
Wydział Spraw Wewnętrznych przedstawia Wywod Stowny w przedmiocie czynionych Postkowskiemu Woytowi Gminy Vtej zarzutow, tyczących się nadużycia w Urzędowaniu popełnianych sporządzony
Uchwalono
Obwinionego Woyta Gminy Vtej w Urzędowaniu zawiesić, Zarząd zaś tej Gminy Pstrokonskiemu czynszlicma Woytowi Gminy Vtej powierzyć, czego wykonanie na bydź Wydziałowi Spraw Wewnętrznych poleconym

Obrad Nr 764ty

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa fragment wpisów z 1817 r. – nr 763 dotyczy zastępczego powierzenia obowiązków wójta w Gminie V Miejskiej Janowi Płonczyńskiemu (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-2, s. 357–358)

41. (także 52)
PIOTR GRZYBOWSKI

wójt Gminy V Miejskiej
1818–1838

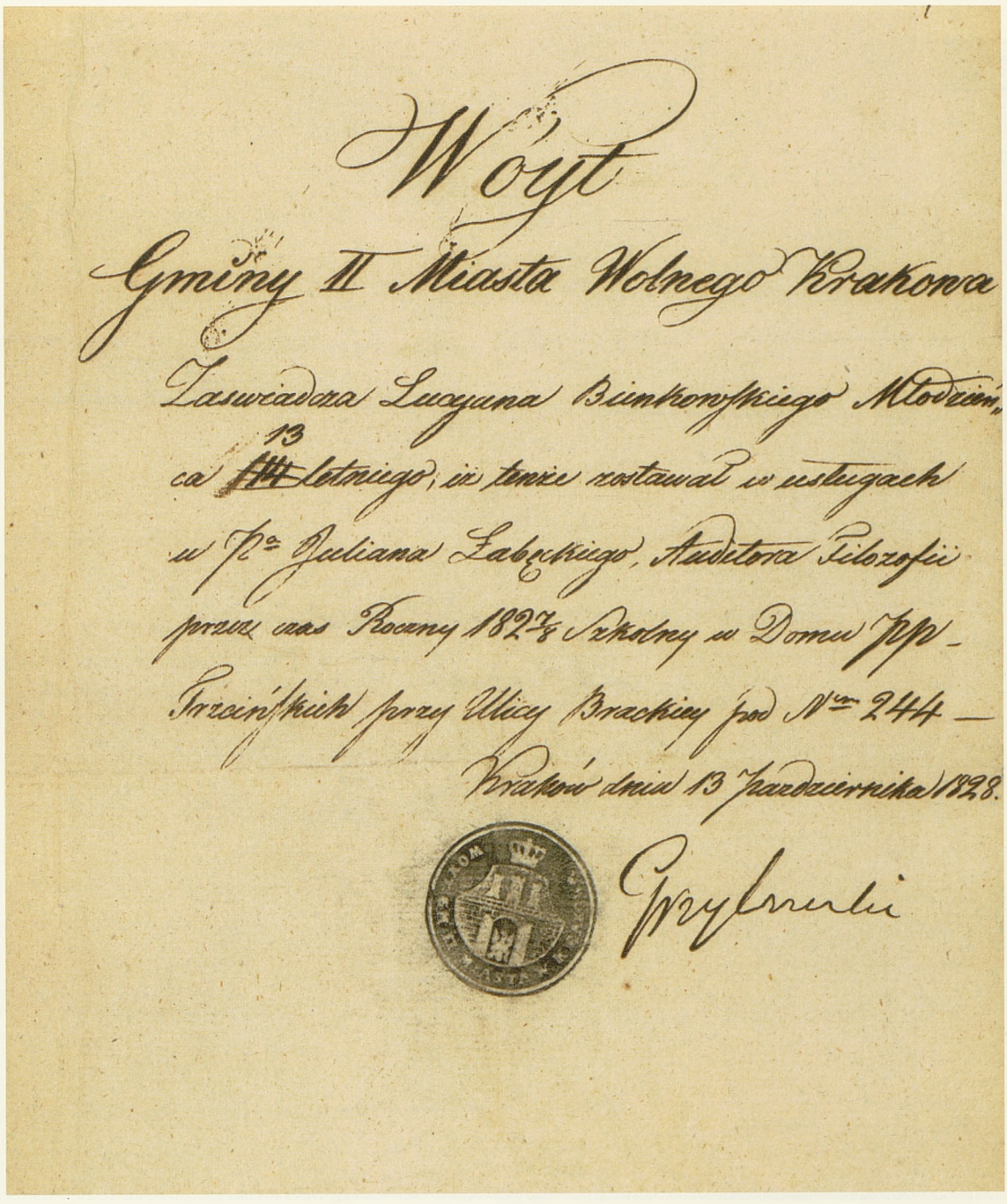

Wójt
Gminy II Miasta Wolnego Krakowa
Zaświadcza Lucyana Bienkowskiego Młodzieńca 13 letniego, iż tenże zostawał w usługach u P. Juliana Łabęckiego, Auditora Filozofii przez czas Roczny 1827/8 Szkolny w Domu PP. Trzcińskich przy Ulicy Brackiey pod N. 244 –
Kraków dnia 13 Października 1828.
Grzybowski

Ze zbioru zaświadczeń szkolnych i metryk uczniów dokument wystawiony w 1828 r. przez wójta Piotra Grzybowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-482-203, s. 499)

Gmina VI

Gmina VI według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – na jej powierzchnię składały się tereny Stradomia i Kazimierza z dawnym Bawołem, ograniczone od strony północnej dzisiejszymi ulicami Bernardyńską i św. Gertrudy, starorzeczem Wisły, to jest ul. Dietla, fragmentem ul. Grzegórzeckiej i al. Daszyńskiego, jak też od strony południowej rzeką Wisłą. Z obszaru Gminy VI wyłączone były tereny Kazimierza stanowiące siedliska żydowskie (tzw. Miasto Żydowskie), dla których ustanowiono dwie odrębne gminy o numerach X i XI. Zatem w obręb tej gminy wchodził tzw. Kazimierz chrześcijański. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

42.
MACIEJ MYDLARSKI

wójt Gminy VI Miejskiej
1816–1821

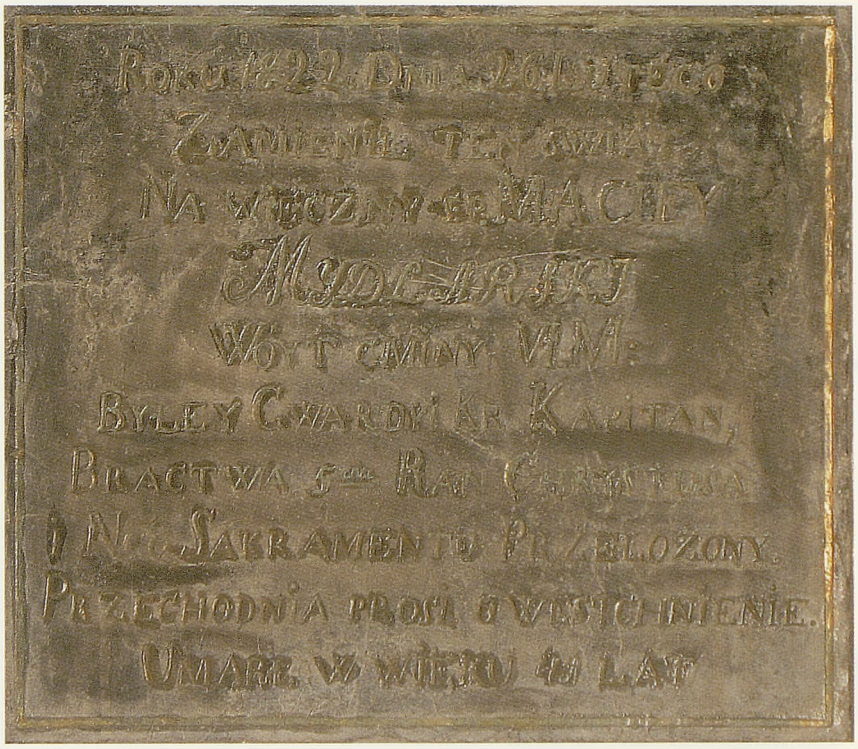

Epitafium wystawione w kościele pw. Bożego Ciała w Krakowie–Kazimierzu zmarłemu w 1822 r. wójtowi Gminy VI Miejskiej Maciejowi Mydlarskiemu

43.
STANISŁAW DUDZICZ

wójt Gminy VI Miejskiej*
wójt 1821

* faktycznie urzędu nie objął

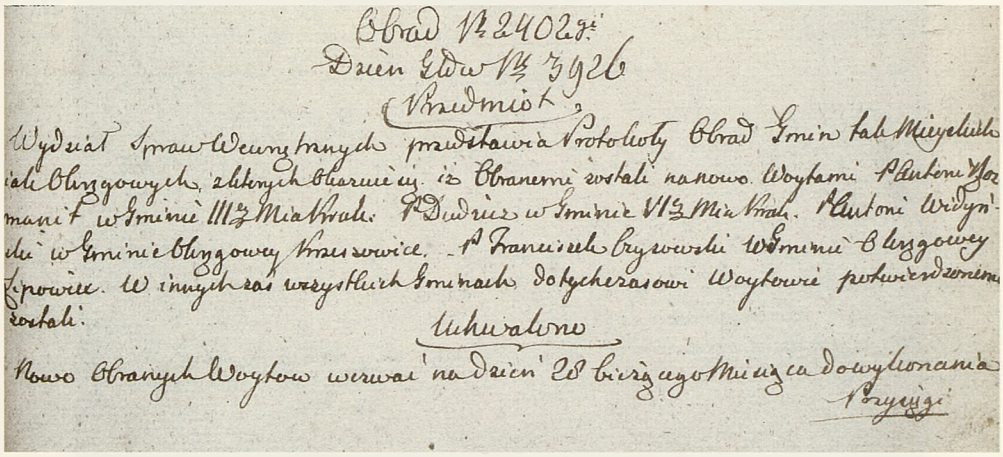
Obrad Nr 2402gi
Dzień Głów Nr 3926
Przedmiot
Wydział Spraw Wewnętrznych przedstawia Protokoły Obrad Gmin tak Miejskich iak Okręgowych, z których okazuie się, iż Obranemi zostali na nowo Woytami P. Antoni Rozmanit w Gminie IIIgo Mia Krak. P. Dudzicz w Gminie VIgo Mia Krak. P. Antoni Widyński w Gminie Okręgowey Krzeszowice. P. Franciszek Czyżowski w Gminie Okręgowey Lipowice. W innych zaś wszystkich Gminach dotychczasowi Woytowie potwierdzonemi zostali.
Uchwalono
Nowo Obranych Woytow wezwać na dzień 28 bieżącego Miesiąca do wykonania Przysięgi

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1821 r. dotyczący wójta Stanisława Dudzicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-8, s. 703)

44.
KAROL OKOŃSKI

p.o. wójt Gminy VI Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta) 1821–1922
wójt Gminy VI Miejskiej 1822

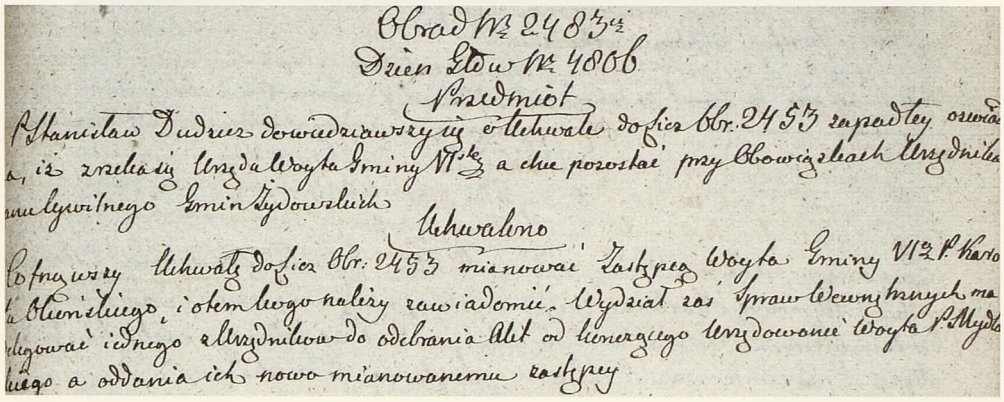
Obrad Nr 2483ci
Dzień Głów Nr 4806
Przedmiot
P. Stanisław Dudzicz dowiedziawszy się o Uchwale do Lic. Obr. 2453 zapadłey oświadcza, iż zrzeka się Urzędu Woyta Gminy VIgo a chce pozostać przy Obowiązkach Urzędnika Stanu Cywilnego Gmin Żydowskich
Uchwalono
Cofnąwszy Uchwałę do Lic. Obr. 2453 mianować Zastępcą Woyta Gminy VIgo P. Karola Okońskiego, i o tem kogo należy zawiadomić. Wydział zaś Spraw Wewnętrznych ma delegować iednego z Urzędników do odebrania Akt od kończącego Urzędowanie Woyta P. Mydlickiego a oddania ich nowo mianowanemu zastępcy

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1821 r. związany z wyborem Karola Okońskiego na urząd wójtowski (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-7, s. 727)

45.
JAKUB BIANDE

wójt Gminy VI Miejskiej
1823–1824

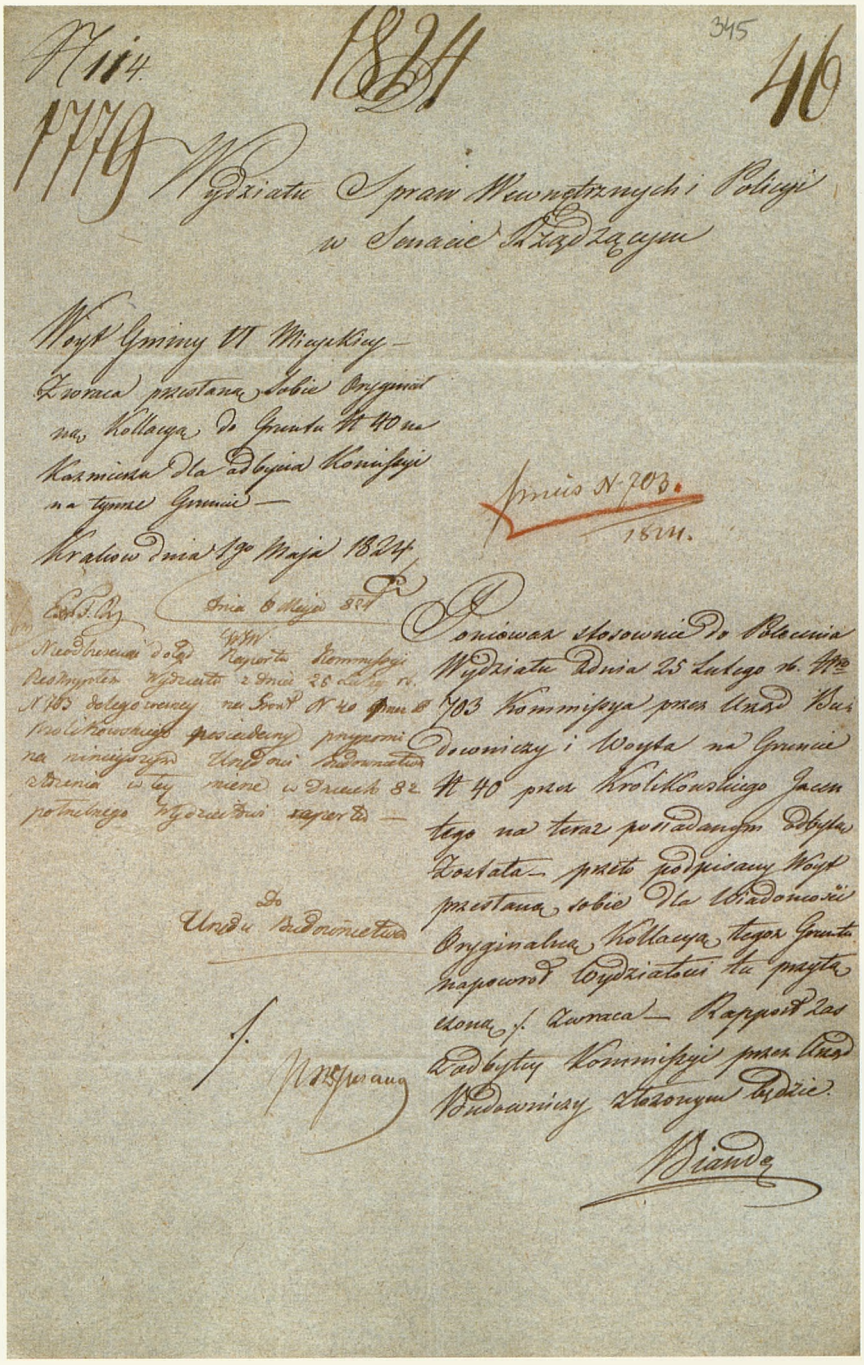

Z akt Wolnego Miasta Krakowa dotyczących spraw gruntowych dokument z 1824 r. – korespondencja wójta Jakuba Biande z Wydziałem Spraw Wewnętrznych i Policji w Senacie Rządzącym (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK VI-60, s. 345)

46.
JAN KANTY SIWECKI

p.o. wójt Gminy VI Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1824
wójt Gminy VI Miejskiej
1825–1830

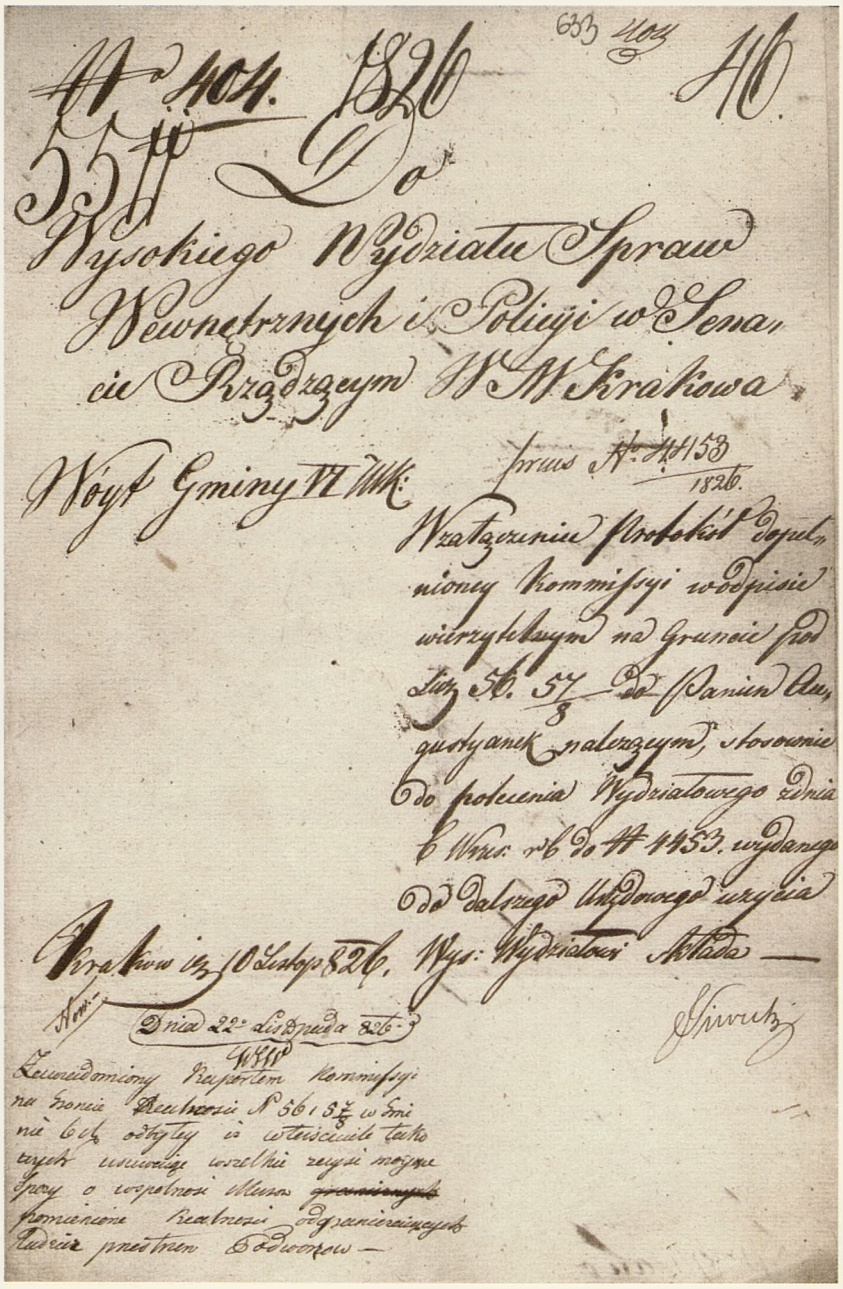

Z akt Wolnego Miasta Krakowa dotyczących spraw gruntowych dokument z 1826 r. – korespondencja wójta Jana Kantego Siweckiego z Wydziałem Spraw Wewnętrznych i Policji w Senacie Rządzącym (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK VI-60, s. 633)

47.
ANDRZEJ TYRALSKI

p.o. wójt Gminy VI Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1830–1831
wójt Gminy VI Miejskiej
1832

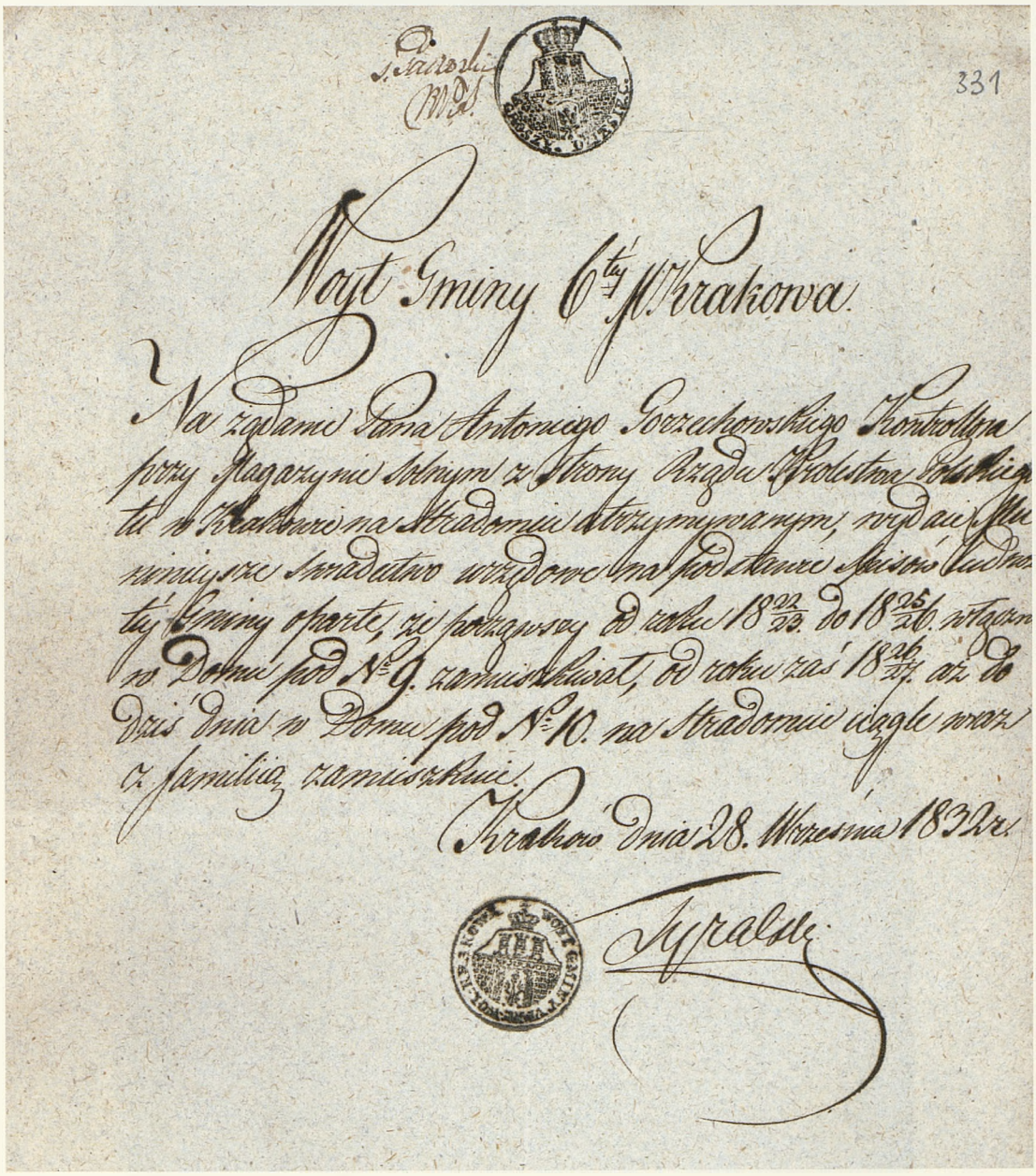

331

Woyt Gminy 6tey M. Krakowa.

Na żądanie Pana Antoniego Gorzechowskiego Kontrollora przy Magazynie Solnym z Strony Rządu Królestwa Polskiego tu w Krakowie na Stradomiu utrzymywanym, wydaie Mu niniejsze świadectwo urzędowe na podstawie Spisów Ludności tey Gminy oparte, że począwszy od roku 18 22/23 do 18 25/26 włącznie w Domu pod № 9. zamieszkiwał, od roku zaś 18 26/27 aż do dziś dnia w Domu pod № 10. na Stradomiu ciągle wraz z familią zamieszkuie.

Kraków dnia 28. Września 1832 r.

Tyralski

Ze zbioru zaświadczeń szkolnych i metryk uczniów dokument wystawiony w 1832 r. przez wójta Andrzeja Tyralskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-482-205, s. 331)

48.
WOJCIECH DOBRZAŃSKI

wójt Gminy VI Miejskiej
1833–1838

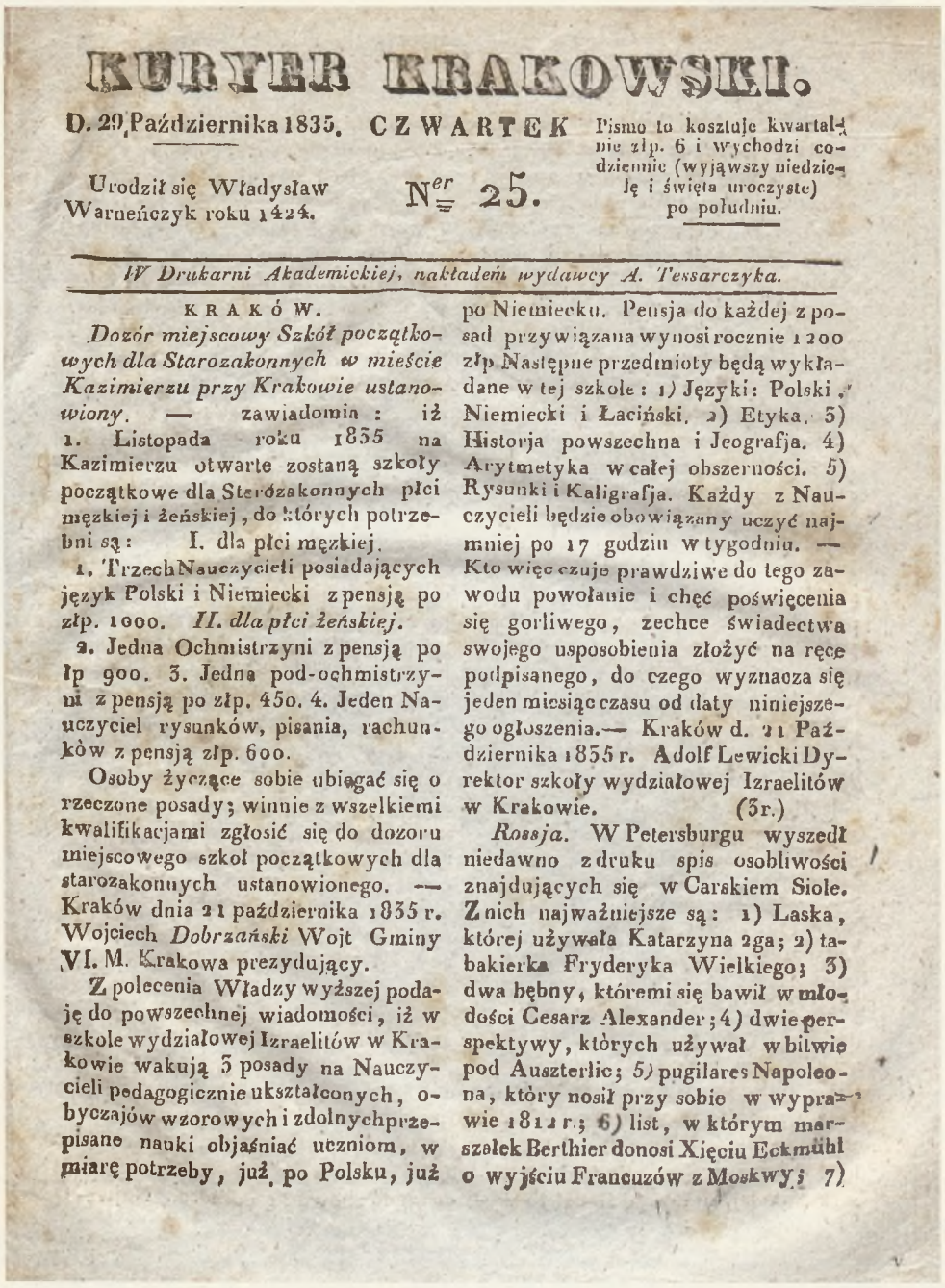

KURYER KRAKOWSKI.

D. 29 Października 1835. CZWARTEK

Pismo to kosztuje kwartalnie złp. 6 i wychodzi codziennie (wyjąwszy niedzielę i święta uroczyste) po południu.

Urodził się Władysław Warneńczyk roku 1424.

N^er 25.

W Drukarni Akademickiej, nakładem wydawcy A. Tessarczyka.

KRAKÓW.

Dozór miejscowy Szkół początkowych dla Starozakonnych w mieście Kazimierzu przy Krakowie ustanowiony. — zawiadomia: iż 1. Listopada roku 1835 na Kazimierzu otwarte zostaną szkoły początkowe dla Starozakonnych płci męzkiej i żeńskiej, do których potrzebni są: I. dla płci męzkiej.

1. Trzech Nauczycieli posiadających język Polski i Niemiecki z pensją po złp. 1000. *II. dla płci żeńskiej.*

2. Jedna Ochmistrzyni z pensją po złp 900. 3. Jedna pod-ochmistrzyni z pensją po złp. 450. 4. Jeden Nauczyciel rysunków, pisania, rachunków z pensją złp. 600.

Osoby życzące sobie ubiegać się o rzeczone posady; winnie z wszelkiemi kwalifikacjami zgłosić się do dozoru miejscowego szkół początkowych dla starozakonnych ustanowionego. — Kraków dnia 21 października 1835 r. Wojciech *Dobrzański* Wojt Gminy VI. M. Krakowa prezydujący.

Z polecenia Władzy wyższej podaję do powszechnej wiadomości, iż w szkole wydziałowej Izraelitów w Krakowie wakują 3 posady na Nauczycieli pedagogicznie ukształconych, obyczajów wzorowych i zdolnych przepisane nauki objaśniać uczniom, w miarę potrzeby, już po Polsku, już po Niemiecku. Pensja do każdej z posad przywiązana wynosi rocznie 1200 złp. Następne przedmioty będą wykładane w tej szkole: 1) Języki: Polski, Niemiecki i Łaciński. 2) Etyka. 3) Historja powszechna i Jeografja. 4) Arytmetyka w całej obszerności. 5) Rysunki i Kaligrafja. Każdy z Nauczycieli będzie obowiązany uczyć najmniej po 17 godzin w tygodniu. — Kto więc czuje prawdziwe do tego zawodu powołanie i chęć poświęcenia się gorliwego, zechce świadectwa swojego usposobienia złożyć na ręce podpisanego, do czego wyznacza się jeden miesiąc czasu od daty niniejszego ogłoszenia.— Kraków d. 21 Października 1835 r. Adolf Lewicki Dyrektor szkoły wydziałowej Izraelitów w Krakowie. (3r.)

Rossja. W Petersburgu wyszedł niedawno z druku spis osobliwości znajdujących się w Carskiem Siole. Z nich najważniejsze są: 1) Laska, której używała Katarzyna 2ga; 2) tabakierka Fryderyka Wielkiego; 3) dwa bębny, któremi się bawił w młodości Cesarz Alexander; 4) dwie perspektywy, których używał w bitwie pod Auszterlic; 5) pugilares Napoleona, który nosił przy sobie w wyprawie 1812 r.; 6) list, w którym marszałek Berthier donosi Xięciu Eckmühl o wyjściu Francuzów z Moskwy; 7)

Strona tytułowa wydawanego w latach 1787–1851 w Krakowie dziennika „Kuryer Krakowski" (nr 25 z 1835 r.), gdzie na lewej szpalcie widnieje ogłoszenie sygnowane przez wójta Wojciecha Dobrzańskiego

Gmina VII

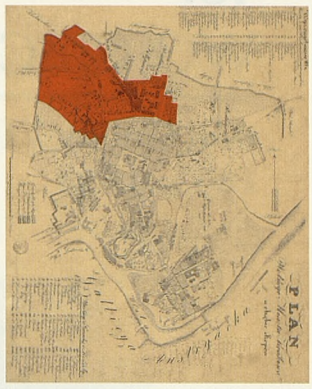

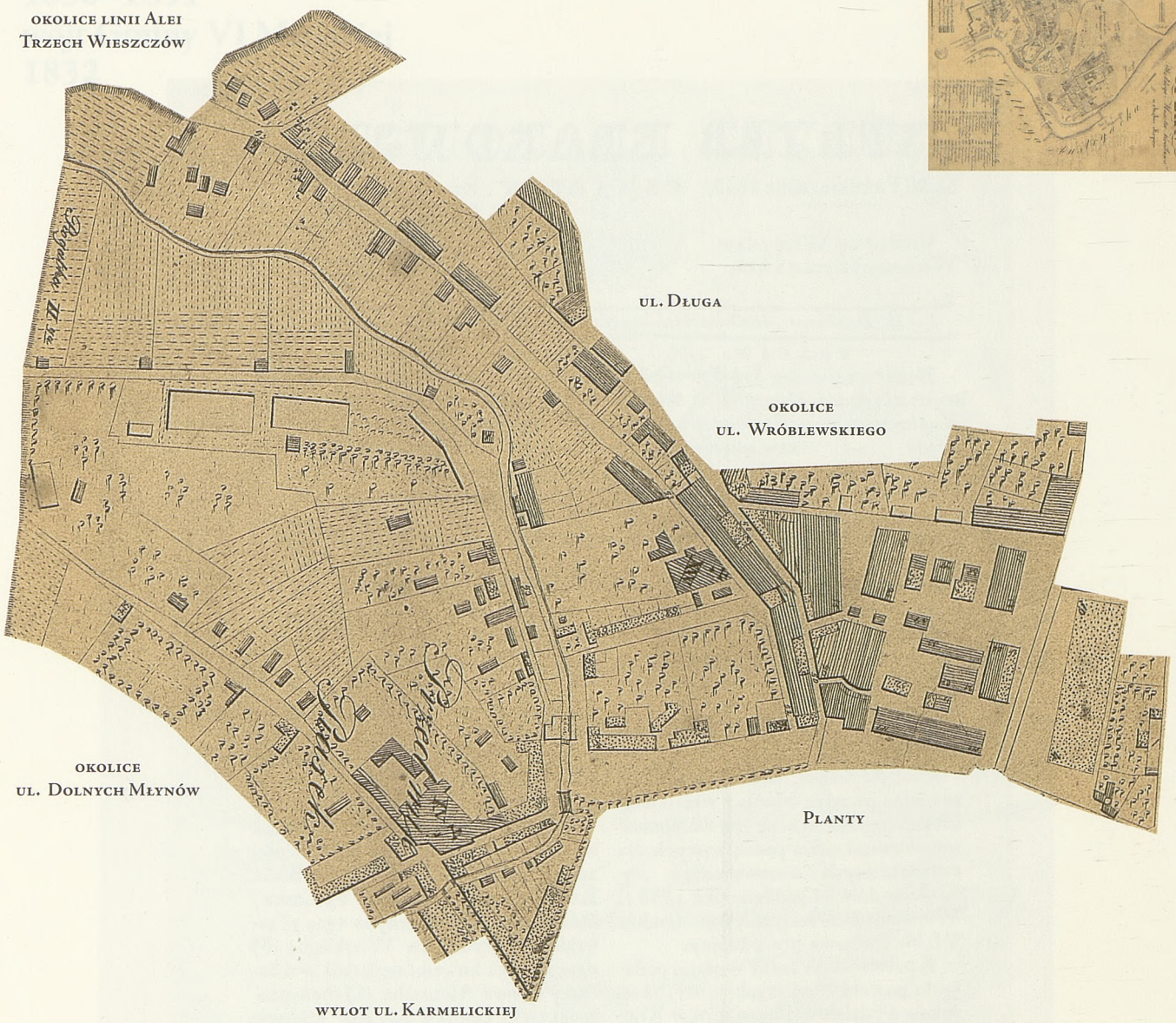

Gmina VII według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – odnosząc się do dzisiejszego stanu i nazewnictwa: jej południowa granica przebiegała linią Plant od rejonu wylotu ul. Lubicz do wylotu ul. Karmelickiej, dalej fragmentem tej ulicy, skręcając na północny zachód i biegnąc okolicami ulic Dolnych Młynów i Czarnowiejskiej, do ówczesnej linii okopów, to jest okolicy obecnych Alei Trzech Wieszczów, dalej tą linią na północ, skręcając następnie na wschód do wylotu ul. Długiej i biegnąc tą ulicą ku południu, do pl. Słowiańskiego, aby na tej wysokości skręcić na wschód, w okolicę ul. Wróblewskiego, osiągnąć ul. Pawią i tą ulicą dojść do Plant w rejonie wylotu ul. Lubicz. Tym samym Gmina VII objęła tereny ówczesnego Przedmieścia Piasek i południową część Przedmieścia Kleparz. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

49. (także 9, 15, 20 i 24)

SZCZEPAN LUBOWIECKI*

wójt Gminy VII Miejskiej
1816–1819

* por. *Poczet* 2013, s. 220

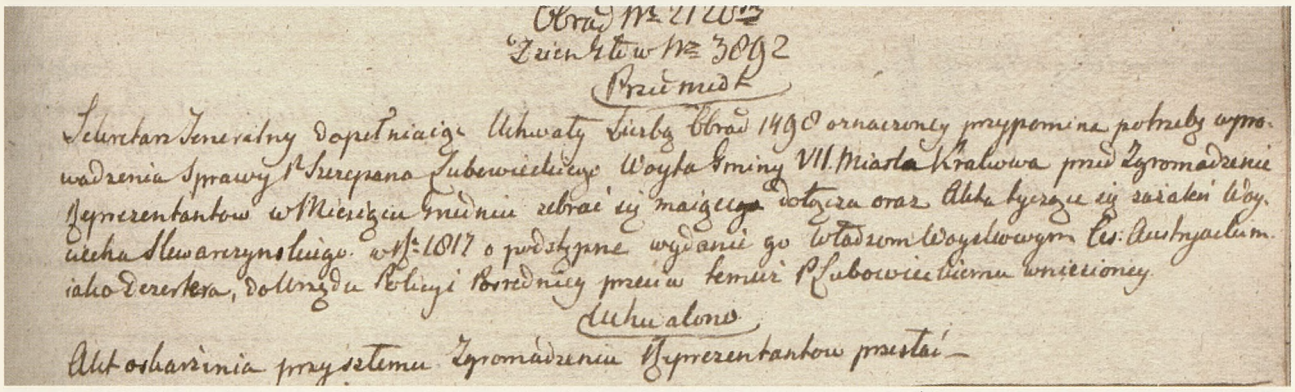

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1819 r.
dotyczący wójta Szczepana Lubowieckiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-6, s. 357)

50.

JAN HUBERT

p.o. wójt Gminy VII Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1819

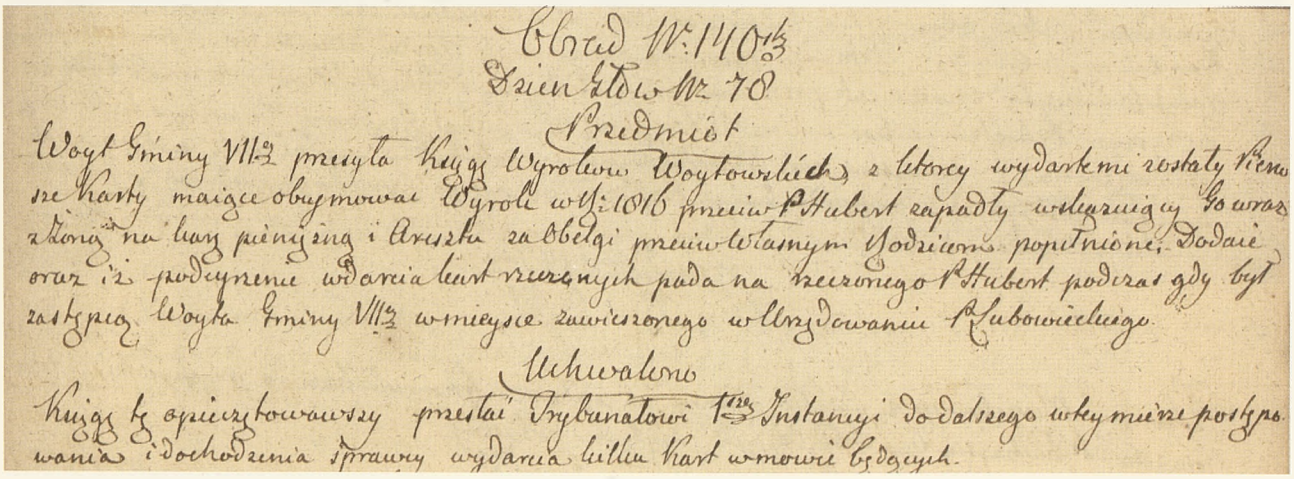

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1822 r.
dotyczący b. wójta Jana Huberta
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-9, s. 45)

51. (także 53)
WINCENTY KASPRZYCKI

wójt Gminy VII Miejskiej
1821–1823

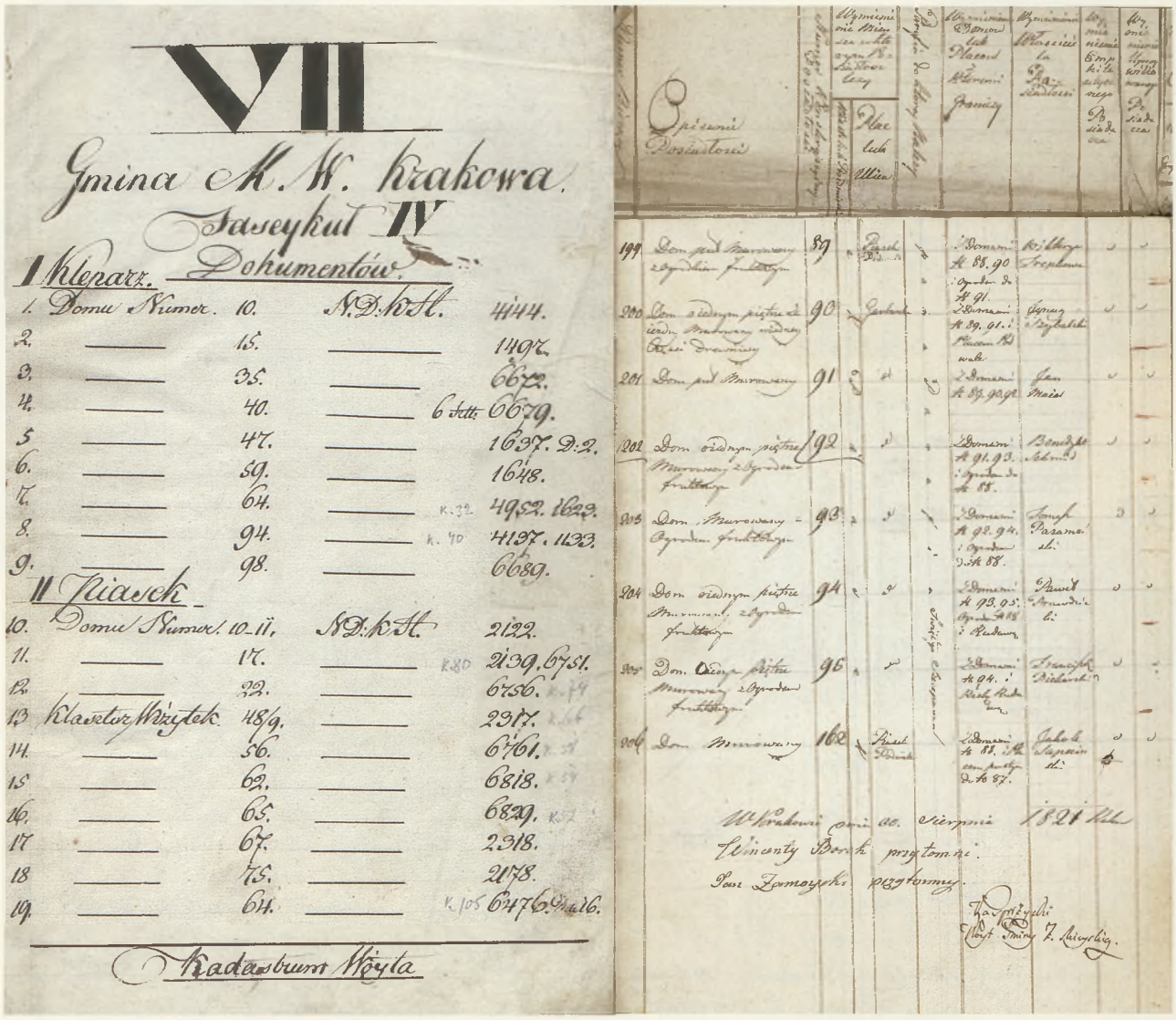
VII

Gmina M. W. Krakowa.

Fascykuł IV

I Kleparz. Dokumentów.

1.	Domu Numer.	10.	N.D.K.H.	4144.
2.		15.		1497.
3.		35.		6672.
4.		40.	6 Sett.	6679.
5		47.		1637. D:2.
6.		59.		1648.
7.		64.		K.32 4952. 1629.
8.		94.		K.40 4137. 1133.
9.		98.		6689.

II Piasek

10.	Domu Numer.	10–11.	N.D.K.H.	2122.
11.		17.		K.80 2139. 6751.
12.		22.		6756.
13	Klasztor Wizytek.	48/9.		2317.
14.		56.		6761.
15		62.		6818.
16.		65.		6829.
17		67.		2318.
18		75.		2178.
19.		64.		K.105 6476.

Kadastrum Wójta

Z Księgi gruntowej Krakowa – vol. antiqua Gmina VII *strony ze sporządzonego w 1821 r. i podpisanego przez wójta Wincentego Kasprzyckiego wykazu statystycznego realności znajdujących się w Gminie VII Miejskiej, mającego służyć ułożeniu katastru hipotecznego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps dok. dep. 230, nlb)*

52. (także 41)
PIOTR GRZYBOWSKI

p.o. wójt Gminy VII Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1823

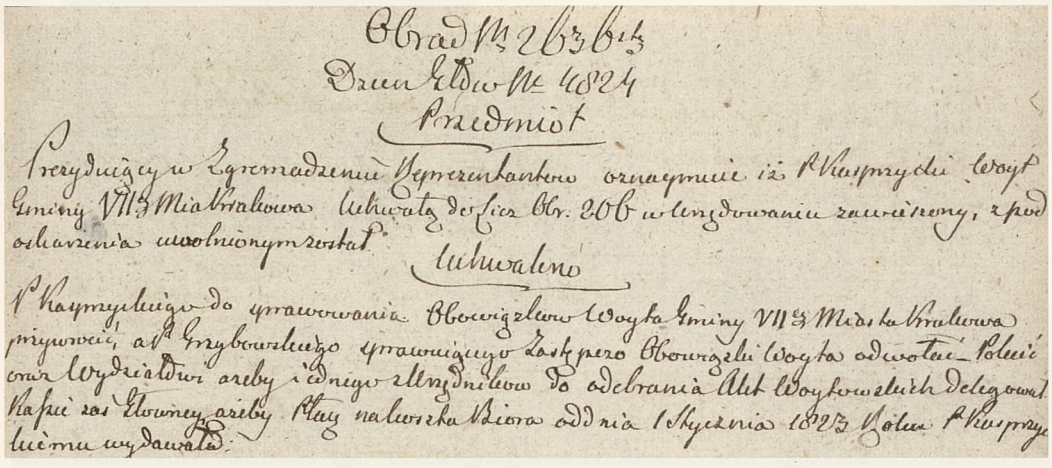

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1823 r. dotyczący p.o. wójta Piotra Grzybowskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-9, s. 735)

53. (także 51)
WINCENTY KASPRZYCKI

wójt Gminy VII Miejskiej
1823–1835

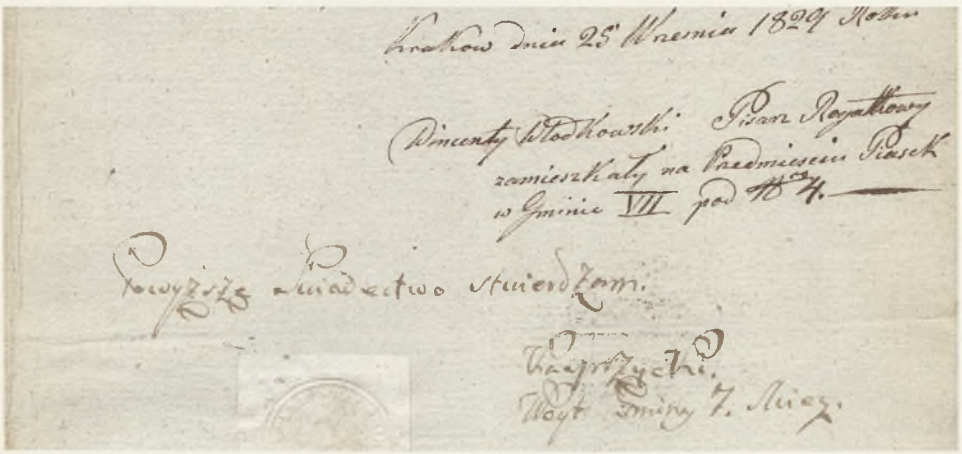

Ze zbioru zaświadczeń szkolnych i metryk uczniów końcowy fragment dokumentu wystawionego w 1829 r., gdzie znajduje się uwierzytelnienie świadectwa sygnowane przez wójta Wincentego Kasprzyckiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-482-210, s. 351)

54.
JÓZEF NASTURKIEWICZ

wójt Gminy VII Miejskiej
1835–1838

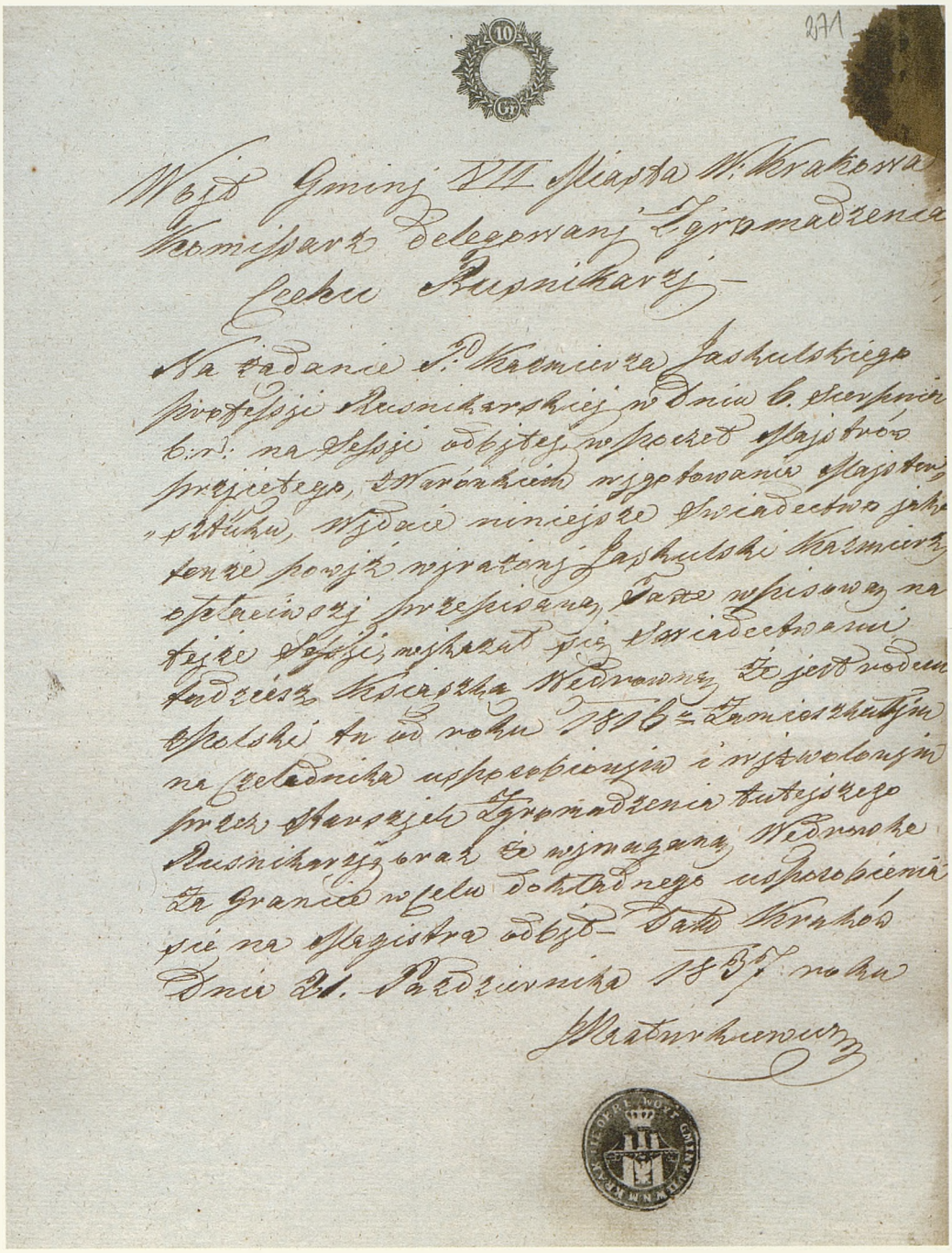

271

Wójt Gminy VII Miasta W. Krakowa
Komissarz delegowany Zgromadzenia
Cechu Rusnikarzy –

Na żądanie P. Kazimierza Jaskulskiego
professji Rusnikarskiej w dniu 6. Sierpnia
b. r. na Sessji odbytej w poczet Majstrów
przyjętego, z warunkiem wygotowania Majstersztuku, wydaie niniejsze świadectwo jako
tenże powyż wyrażony Jaskulski Kazimierz
opłaciwszy przepisaną Taxę wpisową na
tejże Sessji, wykazał się świadectwami
tudzież Książką Wędrowną że jest rodem
Polski tu od roku 1816go zamieszkałym
na Czeladnika usposobionym i wyzwolonym
przez Starszych Zgromadzenia tutejszego
Rusnikarzy, oraz że wymaganą Wędrówkę
za granicę w celu dokładnego usposobienia
się na Magistra odbył – Dato Kraków
Dnia 21. Października 1837 roku

J. Nasturkiewicz

Z akt Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji Wolnego Miasta Krakowa z lat 1816–1848
fragment świadectwa wystawionego w 1837 r. przez wójta Józefa Nasturkiewicza
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK VI-28, s. 271)

Gmina VIII

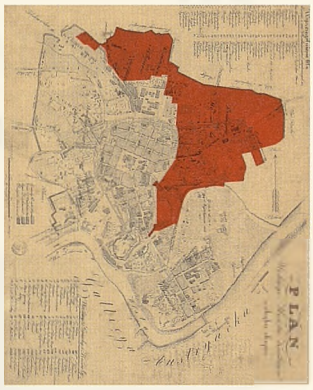

Gmina VIII według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – na jej powierzchnię składało się przede wszystkim Przedmieście Wesoła, sięgające na południu Stradomia, w okolicach – posługując się dla opisu dzisiejszym stanem i nazewnictwem – ul. św. Sebastiana, od zachodu mając jako granicę Planty oraz ulice św. Gertrudy i Westerplatte oraz ul. Pawią, natomiast sięgając na wschód – okolic wylotu ul. Kopernika oraz rejonu ronda Mogilskiego i al. Powstania Warszawskiego. Była tam ówcześnie linia okopów z czasów jeszcze kościuszkowskich, stanowiąca granicę miasta. Wschodnia granica Przedmieścia Wesoła, a zatem i Gminy VIII, wracała w kierunku zachodnim fragmentem ul. Kopernika i ul. Grzegórzecką, aby skręcić na południe wzdłuż ul. Dietla, do wylotu ul. św. Sebastiana. Do obszaru tej gminy dołączono północną część Przedmieścia Kleparz, między częściami ulic Długiej i Warszawskiej (dawne jurydyki Błonie, Pędzichów i Szlak). Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

55.
SEBASTIAN NIEMCZYKIEWICZ

wójt Gminy VIII Miejskiej
1816

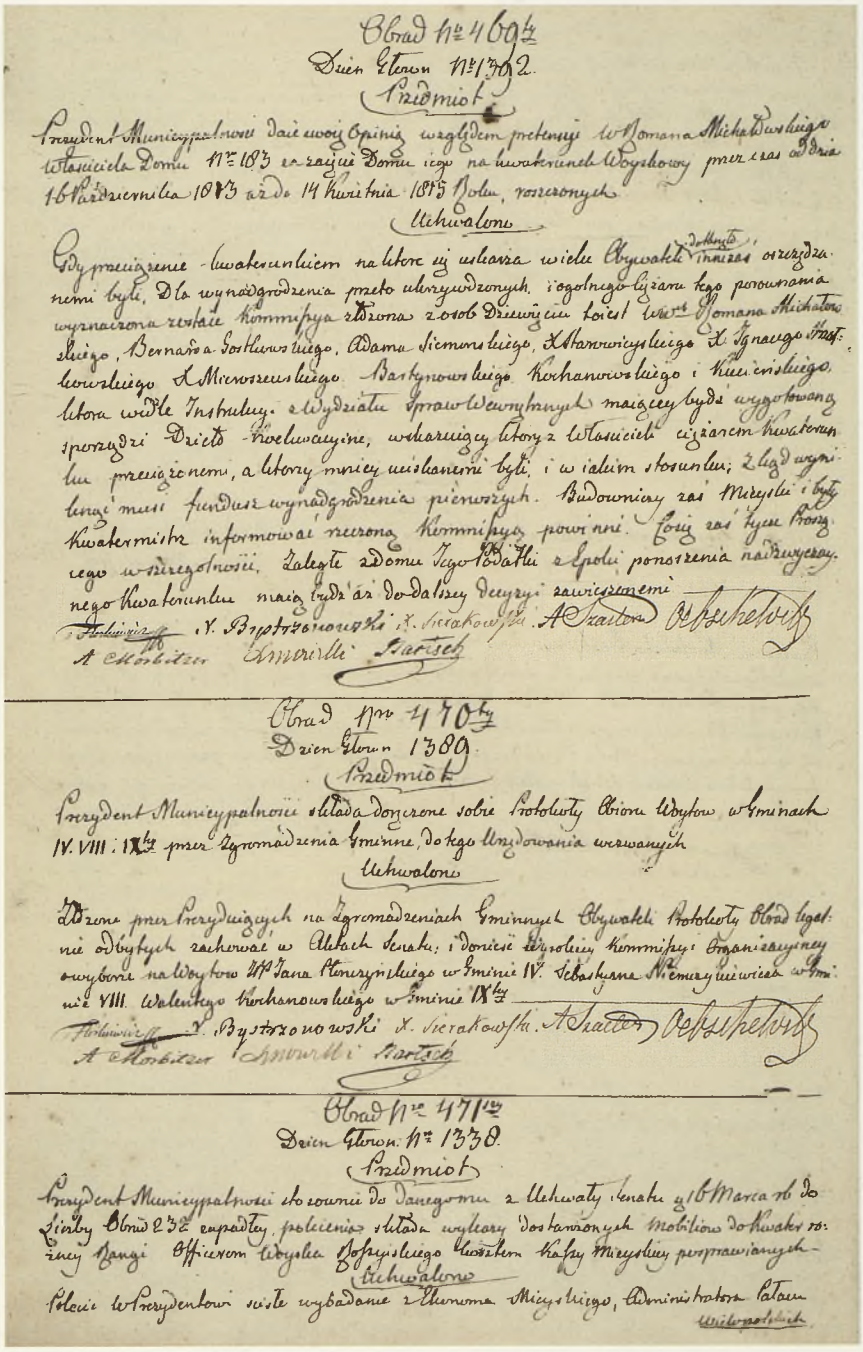

Obrad № 469½
Dzień Głosu № 1362.
Przedmiot

Prezydent Municypalności daje swoją opinię względem pretensyi Wp. Romana Michałowskiego właściciela Domu № 183 na zajęcie Domu jego na kwaterunek Woyskowy przez czas od dnia 16 Października 1815 aż do 14 Kwietnia 1815 Roku, roszczonych.

Uchwalono

Gdy przeciążenie kwaterunkiem na którem się wielu Obywateli dotąd znajduje orzeczdzanemi były. Dla wynadgrodzenia przeto ubezwładzonych, i ogólnego ciężaru tego porównania wyznaczona zostaje Kommisya złożona z osób dziewięciu Łotrzi Wp. Romana Michałowskiego, Bernarda Sosnowskiego, Adama Siemowskiego, Antoniewicskiego, Ignacego Mostowskiego, Mierzewskiego, Barkynowskiego, Kochanowskiego i Kuczińskiego, która wedle Instrukcyi z Wydziału Spraw Wewnętrznych mającey będzie wygotowaną sporządzi Dzieło Kwalwacyjne, wchaczający który z Właścicieli ciężarem kwaterunku przeciążonem, a który mniey uciążonemi były, i w jakim stosunku; z tego wynikającym musi fundusz wynadgrodzenia pierwszych. Budowniczy zaś Miejski i Były Kwatermistrz informować szczegółowo Kommisyą powinni. Tenże zaś tym Rozgrzeszego w szczegółności. Zaległe z domu Tego Wdatki z Epoki ponoszenia nadzwyczaynego kwaterunku mają być do dalszey decyzyi zawieszonemi.

X. Bystrzonowski X. Sierakowski A. Szaller Czyszkiewicz
A. Chorbitzer Amerelli Starzech

Obrad № 470½
Dzień Głosu 1389.
Przedmiot

Prezydent Municypalności składa doręczone sobie Protokuły Obioru Wojtów w Gminach IV. VIII. i IX. przez Zgromadzenia Gminne, do tego Urządzowania wezwanych.

Uchwalono

Złożone przez Prezydujących na Zgromadzeniach Gminnych Obywateli Protokuły Obrad tegoż odbytych zachować w Aktach Senatu, i donieść Wyrokiem Kommisyi Organizacyjney o wyborze na Wojtów Wp. Jana Ptaszyńskiego w Gminie IV. Sebastyana Niemczykiewicza w Gminie VIII. Walentego Kochanowskiego w Gminie IX.

X. Bystrzonowski X. Sierakowski A. Szaller Czyszkiewicz
A. Chorbitzer Amerelli Starzech

Obrad № 471½
Dzień Głosu № 1338.
Przedmiot

Prezydent Municypalności stosownie do danego mu z Uchwały Senatu z 16 Marca r. b. do Liczby Obrad 23½ expedycyi polecenia składa wykazy dostarczonych Mobilów do Kwater różnej Rangi Officerom według Opisyi Kwaterunku Koszty Miejskiey poprawianych.

Uchwalono

Polecić Prezydentowi iść wybadane z Ekonomem Miejskiego, Administratora Pałacu Wilczopolskich

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1816 r. dotyczący wyboru trzech wójtów gmin, w tym wójta Gminy VIII Miejskiej Sebastiana Niemczykiewicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-1, s. 216)

56.
MACIEJ PESZKA (PESZKE)

wójt Gminy VIII Miejskiej
1818–1838

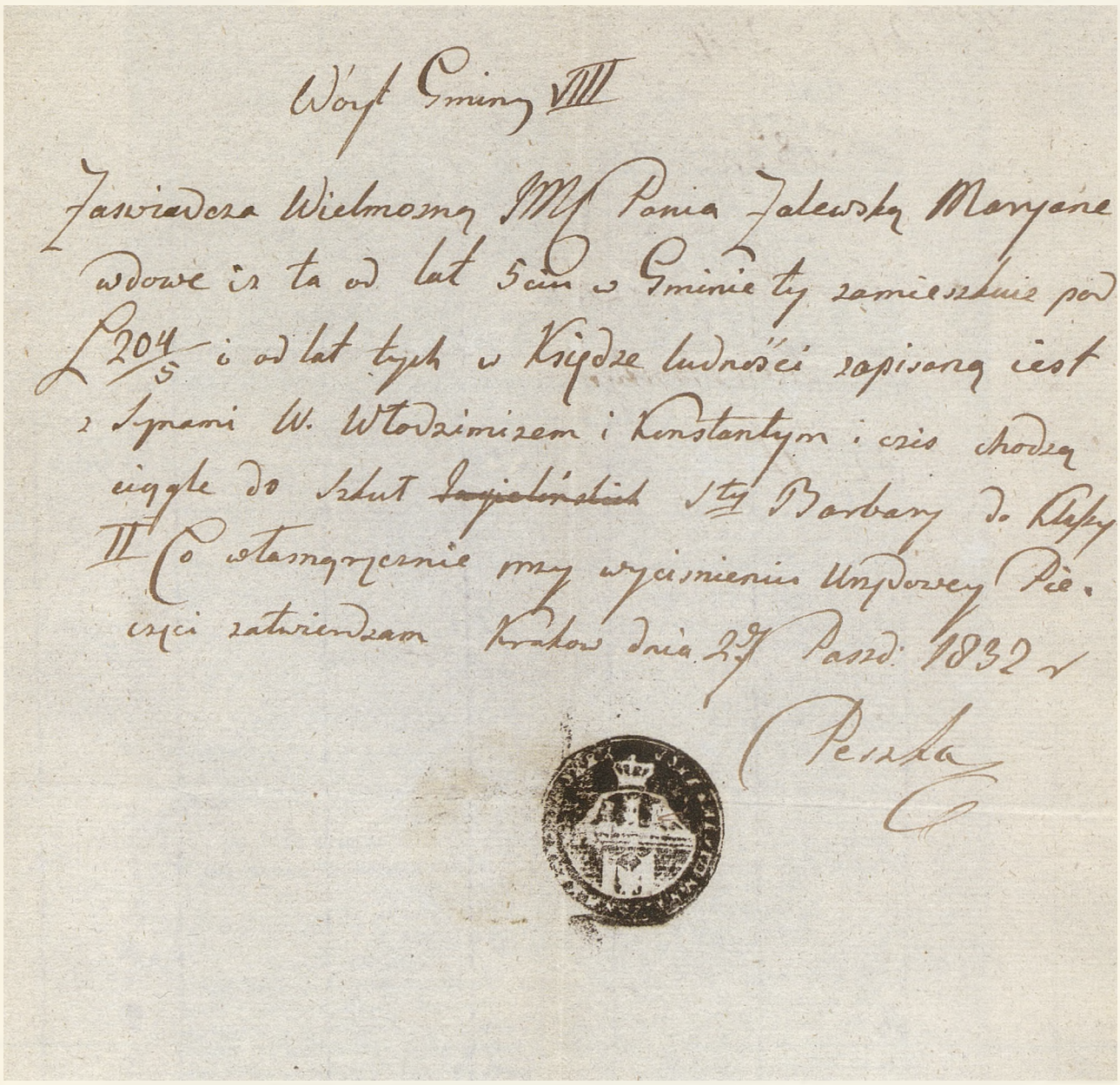

Wóyt Gminy VIII

Zaswiadcza Wielmożną JMć Panią Zalewską Maryane
wdowę iż ta od lat 5ciu w Gminie tey zamieszkuie pod
L 204/5 i od lat tych w Księdze ludności zapisaną iest
z Synami W. Włodzimirzem i Konstantym i czis chodzą
ciągle do Szkuł ~~Jagiellońskich~~ Sty Barbary do Klassy
II Co własnoręcznie przy wyciśnieniu Urzędowey Pie-
częci zatwierdzam Kraków dnia 27 Paszd: 1832 r

Peszka

Ze zbioru zaświadczeń szkolnych i metryk uczniów
dokument wystawiony w 1832 r. przez wójta Macieja Peszkę
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-482-211, s. 143)

57.
LUDWIK DANIECKI

p.o. wójt Gminy VIII Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1838

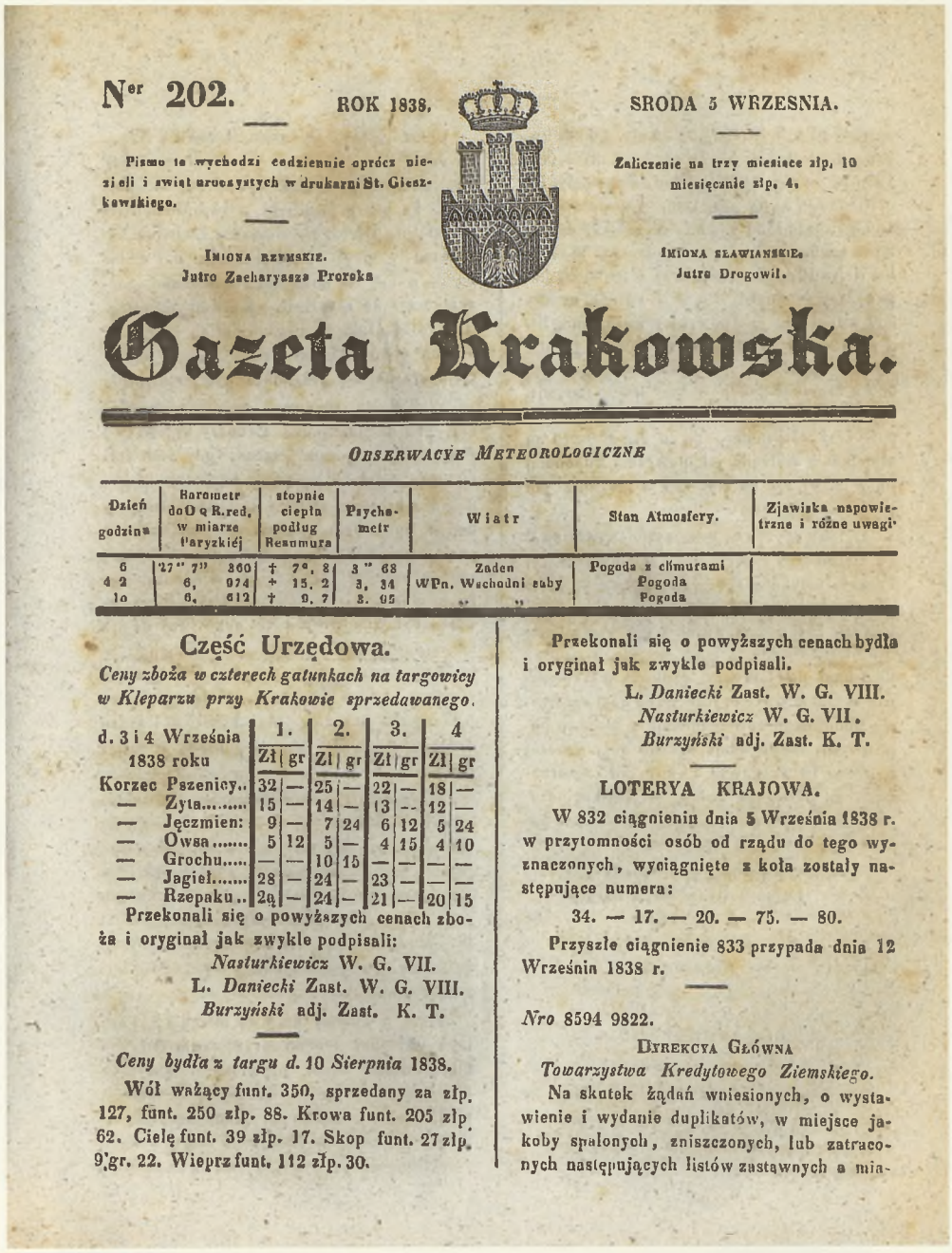

Ner 202. ROK 1838. SRODA 5 WRZESNIA.

Pismo to wychodzi codziennie oprócz niedziel i świąt uroczystych w drukarni St. Gieszkowskiego.

Zaliczenie na trzy miesiące złp. 10 miesięcznie złp. 4.

IMIONA RZYMSKIE. Jutro Zacharyasza Proroka

IMIONA SŁAWIAŃSKIE. Jutro Drogowil.

Gazeta Krakowska.

OBSERWACYE METEOROLOGICZNE

Dzień godzina	Barometr do 0 q R. red. w miarze Paryzkiej	stopnie ciepła podług Reaumura	Psychometr	Wiatr	Stan Atmosfery.	Zjawiska napowietrzne i różne uwagi.
6	27" 7" 360	+ 7°, 8	3" 68	Zaden	Pogoda z climurami	
4 2	6, 974	+ 15, 2	3, 34	WPn. Wschodni słaby	Pogoda	
10	6, 612	+ 9, 7	3. 05	" "	Pogoda	

Część Urzędowa.

Ceny zboża w czterech gatunkach na targowicy w Kleparzu przy Krakowie sprzedawanego.

d. 3 i 4 Września 1838 roku	1. Zł	1. gr	2. Zł	2. gr	3. Zł	3. gr	4 Zł	4 gr
Korzec Pszenicy..	32	—	25	—	22	—	18	—
— Zyta.....	15	—	14	—	13	--	12	—
— Jęczmien:	9	—	7	24	6	12	5	24
— Owsa.....	5	12	5	—	4	15	4	10
— Grochu.....	—	—	10	15	—	—	—	—
— Jagieł.....	28	—	24	—	23	—	—	—
— Rzepaku..	2ą	—	24	—	21	—	20	15

Przekonali się o powyższych cenach zboża i oryginał jak zwykle podpisali:
Nasturkiewicz W. G. VII.
L. *Daniecki* Zast. W. G. VIII.
Burzyński adj. Zast. K. T.

Ceny bydła z targu d. 10 *Sierpnia* 1838.

Wół ważący funt. 350, sprzedany za złp. 127, funt. 250 złp. 88. Krowa funt. 205 złp. 62. Cielę funt. 39 złp. 17. Skop funt. 27 złp. 9 gr. 22. Wieprz funt. 112 złp. 30.

Przekonali się o powyższych cenach bydła i oryginał jak zwykle podpisali.
L. *Daniecki* Zast. W. G. VIII.
Nasturkiewicz W. G. VII.
Burzyński adj. Zast. K. T.

LOTERYA KRAJOWA.

W 832 ciągnieniu dnia 5 Września 1838 r. w przytomności osób od rządu do tego wyznaczonych, wyciągnięte z koła zostały następujące numera:

34. — 17. — 20. — 75. — 80.

Przyszłe ciągnienie 833 przypada dnia 12 Września 1838 r.

Nro 8594 9822.

DYREKCYA GŁÓWNA
Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

Na skutek żądań wniesionych, o wystawienie i wydanie duplikatów, w miejsce jakoby spalonych, zniszczonych, lub zatraconych następujących listów zastawnych a mia-

Strona tytułowa wydawanego w latach 1794–1849 w Krakowie dziennika „Gazeta Krakowska" (nr 219 z 1838 r.), gdzie znajdują się dwa urzędowe ogłoszenia sygnowane m.in. przez p.o. wójta Ludwika Danieckiego

Bibl. Jag.

Gmina IX

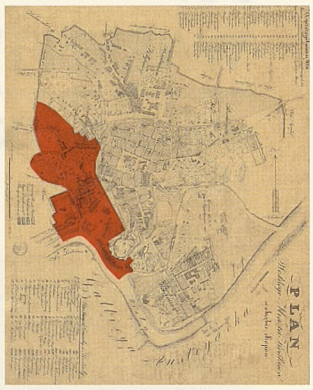

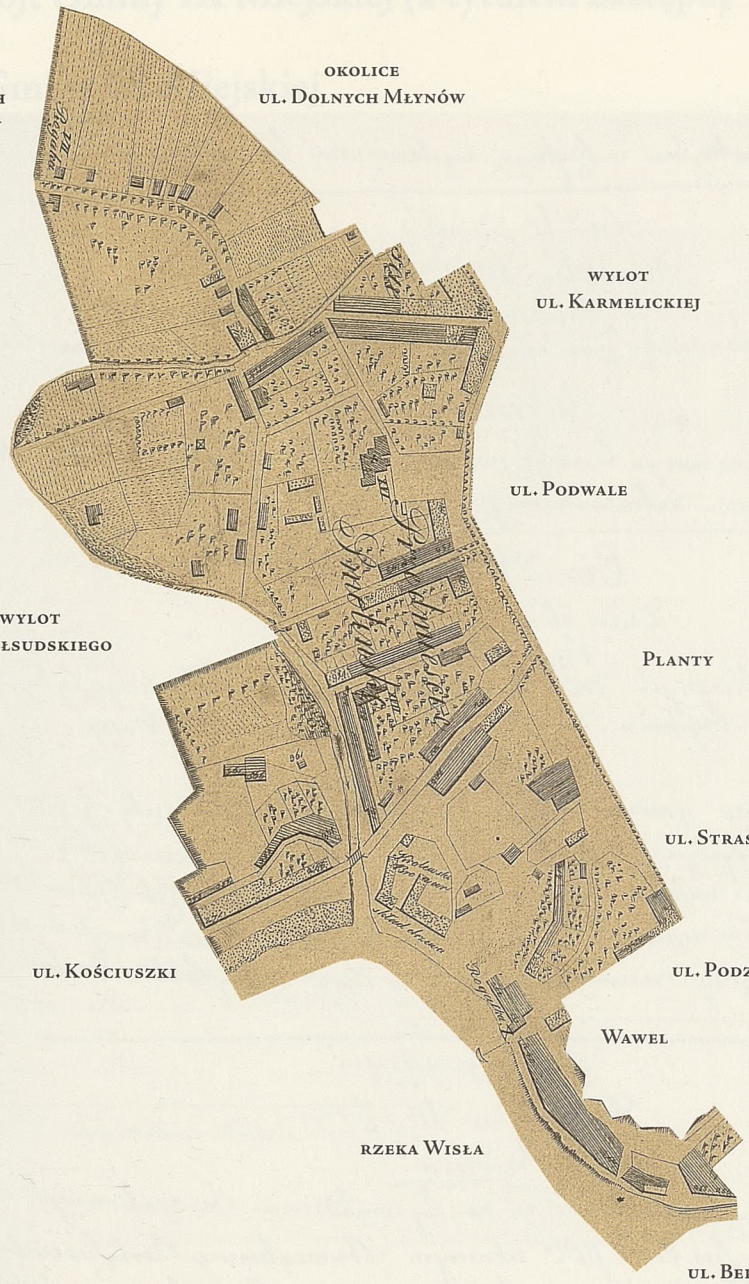

Gmina IX według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – sercem tej gminy było ówczesne Przedmieście Smoleńsko, zwane później Nowym Światem, w jej obszar wchodziła też część Piasku, Półwsie Zwierzynieckie i przywiślany pas Podzamcze aż po Stradom; z innego punktu widzenia były to dawne jurydyki: część Garbar, Retoryka, Smoleńsk, Wygoda, Wielkorządzka, Groble, Rybaki. Południową granicę gminy stanowiła Wisła, na wschodzie granicę wytyczały fragment ówczesnych okopów (rejon dzisiejszych Alei Trzech Wieszczów) oraz zakole dawnego koryta rzeki Rudawy, północno-wschodnia i wschodnia granica biegła fragmentem dzisiejszych ulic Czarnowiejskiej i Dolnych Młynów, po wylot ul. Karmelickiej w Planty, a następnie linią Plant (ulice Podwale i Straszewskiego), do ul. Podzamcze, dalej tą ulicą oraz wokół podnóża Wawelu aż po ul. Bernardyńską, należącą już do Gminy VI. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

58.
WALENTY KOCHANOWSKI

wójt Gminy IX Miejskiej
1816–1819

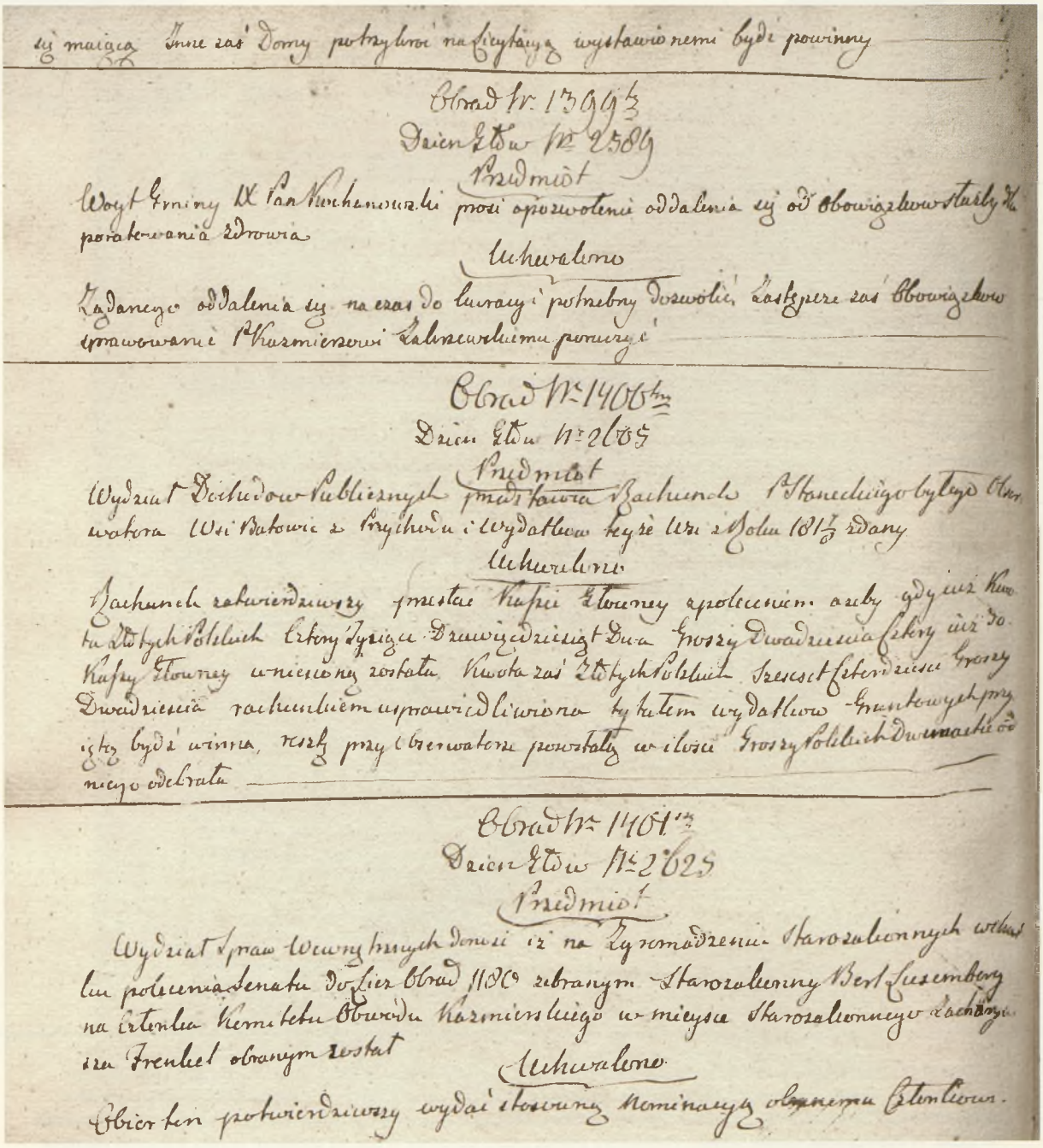

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpisy z 1819 r., w pierwszej pozycji wpis dotyczący wójta Walentego Kochanowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-6, s. 196)

59.
KAZIMIERZ ZAKRZOWSKI

p.o. wójt Gminy IX Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1819
wójt Gminy IX Miejskiej
1820–1825

Gmina IX
Miasta Wolnego Krakowa.
Fascykuł IV.
Dokumentów.
1. Przywiley Miejski do Czarnéy Wsi N.D.K.H. 6530.
2. N.ro 34. Pochwant Kawiory. N.D.K.H. 1871. 5689.
3. N.ro Domu 268. „ N.D.K.H. 6531.
4. 264. „ 2628.
5. 263. „ 2627.
6. 258. „ 4816.
7. 255. „ 2319.
8. 254. „ 2645. 6461.
9. 367. „ 2396.
10. 350. „ 4932.
11. 213. „ 6495.
12. 203. „ 2275.
13. 178. „ 6789. 2261.
14. 151. Rethorica 4705.
15. 140. Klasztor XX Kapucynów 2244.
16. 134. „ N.D.K.H. 4155.
17. 129. „ 6468.
18. 116 „ 2298.
Kadastrum Woyta.

Z Księgi gruntowej Krakowa – vol. antiqua Gmina IX *strony ze sporządzonego w 1821 r. i podpisanego przez wójta Kazimierza Zakrzowskiego wykazu statystycznego realności znajdujących się w Gminie IX Miejskiej, mającego służyć ułożeniu katastru hipotecznego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps dok. dep. 232, nlb)*

60.
AUGUSTYN GĄSIOROWSKI

wójt Gminy IX Miejskiej
1826–1833

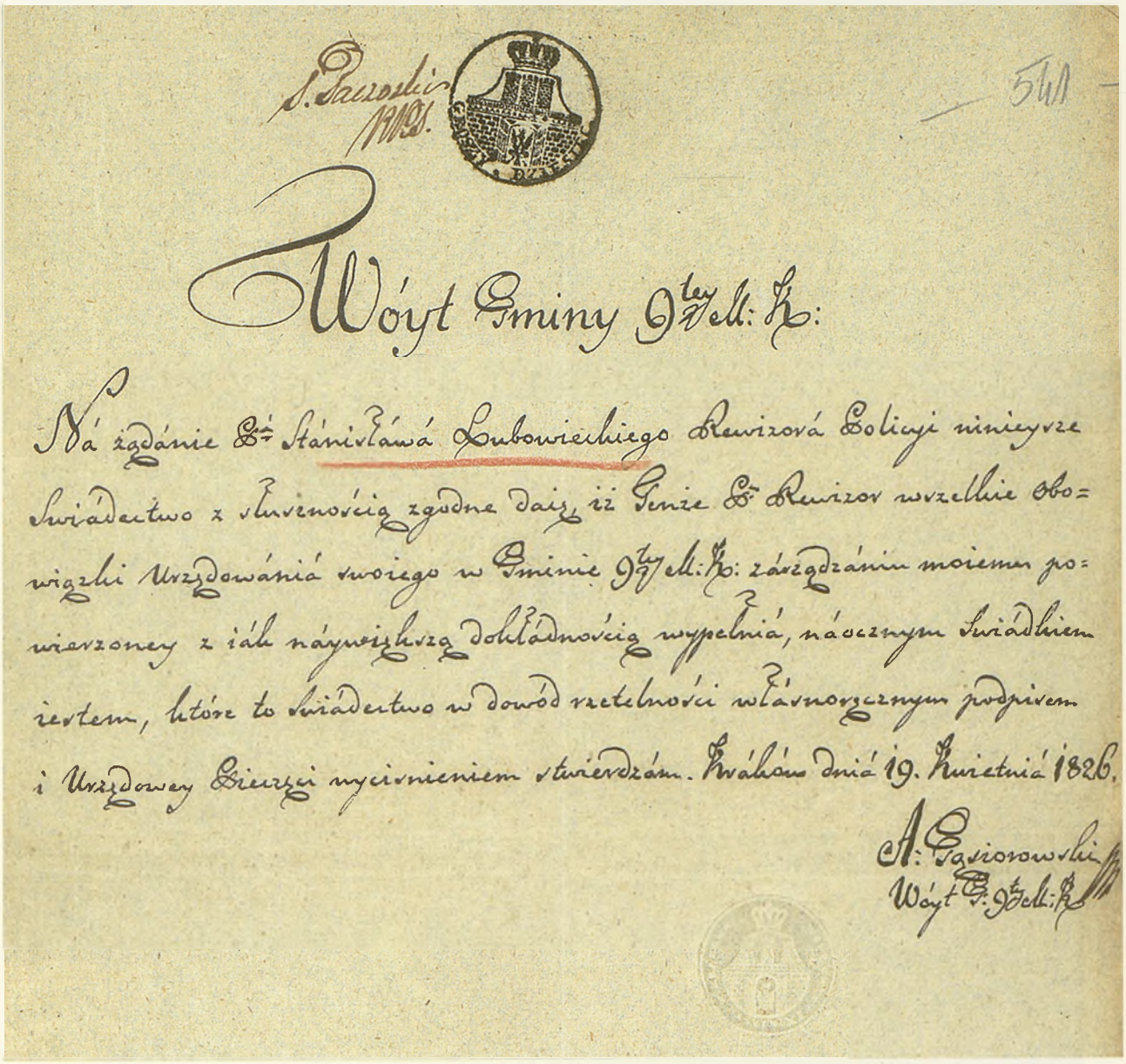

S. Paczoski
RPS.

541

Wóyt Gminy 9tey M: K:

Ná żądánie P. Stánisłáwá Lubowieckiego Rewizorá Policyi ninieysze Swiádectwo z słusznością zgodne daię, iż Tenże P. Rewizor wszelkie obowiązki Urzędowánia swoiego w Gminie 9tey M: K: zárządzániu moiemu powierzoney z iák náywiększą dokłádnością wypełniá, náocznym Swiádkiem iestem, które to Swiádectwo w dowód rzetelności włásnoręcznym podpisem i Urzędowey Pieczęci wyciśnieniem stwierdzám. Kráków dniá 19. Kwietniá 1826.

A: Gąsiorowski
Wóyt G: 9tey M: K:

Świadectwo wystawione w 1826 r. przez wójta Augustyna Gąsiorowskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. III-18-1, s. 541)

61.
JÓZEF SOKALSKI

p.o. wójt Gminy IX Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1833

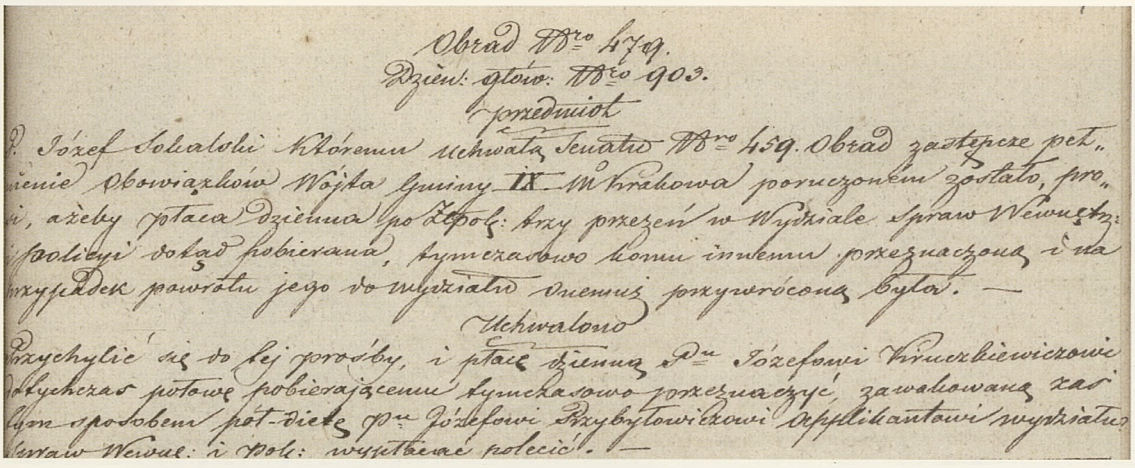

Obrad Nro 479.
Dzien: głów: Nro 903.
przedmiot
P. Józef Sokalski któremu uchwałą Senatu Nro 459. Obrad zastępcze peł-
nienie obowiązków Wójta Gminy IX M. Krakowa poruczonem zostało, pro-
si, ażeby płaca dzienna po Złpol: trzy przezeń w Wydziale Spraw Wewnętrz:
i policyi dotąd pobierana, tymczasowo komu innemu przeznaczoną i na
przypadek powrotu jego do wydziału onemuż przywróconą była. —
Uchwalono
Przychylić się do tej prośby, i płacę dzienną Pu Józefowi Kruczkiewiczowi
dotychczas połowę pobierającemu tymczasowo przeznaczyć, zawakowaną zaś
tym sposobem pół-dietę Pu Józefowi Przybyłowiczowi Applikantowi wydziału
Spraw Wewnę: i Pol: wypłacać polecić. —

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1833 r. dotyczący p.o. wójta Józefa Sokalskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-20, s. 99)

62. (także 91)
TEOFIL PIOTROWSKI

wójt Gminy IX Miejskiej
1833–1838

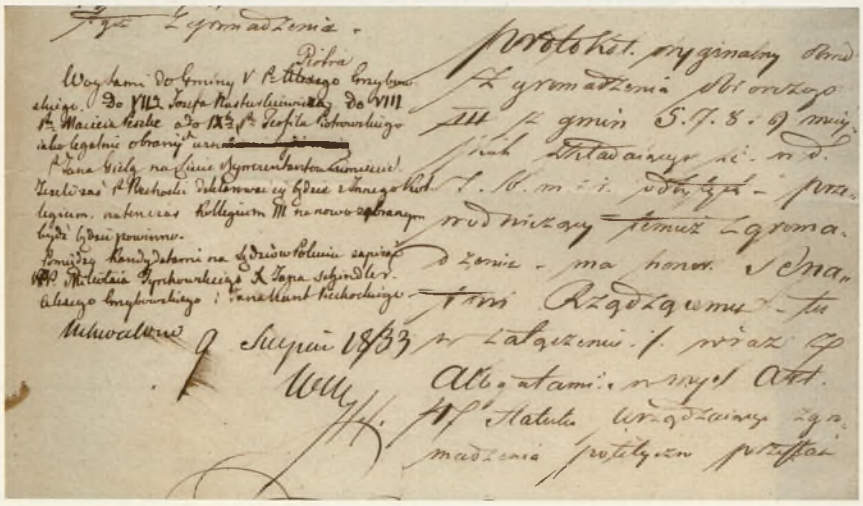

Zgromadzenia.
Piotra
Woytami do Gminy V Pa Alexego Grzybow-
skiego. Do VII Józefa Kasturkiewicza do VIII
Pa Macieja Leszke do IX Pa Teofila Piotrowskiego
jako legalnie obranych uzna[redacted]
P. Jana Giela na Liście Syndykantów Kamienic
Jeżeli zaś P. Piechocki deklarować się będzie z innego Kol-
legium, natenczas Kollegium III na nowo zebranym
będzie będzie powinno.
Pomiędzy Kandydatami na Sędziów Pokoju zapisać
PP. Mikołaja Tyrkowskiego X. Jana Schindler
Alexego Grzybowskiego i Jana Kant Piechockiego
Uchwalono
9 Sierpnia 1833
Protokół oryginalny obrad
Zgromadzenia Obiorczego
III z gmin 5.7.8.9 miej-
skich składający się w d.
1.10.m.i. odbytych – prze-
wodniczący temuż Zgroma-
dzenia – ma honor Sena-
towi Rządzącemu – tu
w załączeniu 1 wraz z
Allegatami w myśl Art.
47 Statutu urządzającego Zgro-
madzenia polityczne przesłać

Z dokumentów Zgromadzenia Obiorczego wspólnego dla gmin miejskich V, VII, VIII i IX, przeprowadzonego w 1833 r. notatka z wyborem nowych wójtów – wśród nich Teofil Piotrowski, wójt Gminy IX (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK V-3b, s. 889)

Gmina X

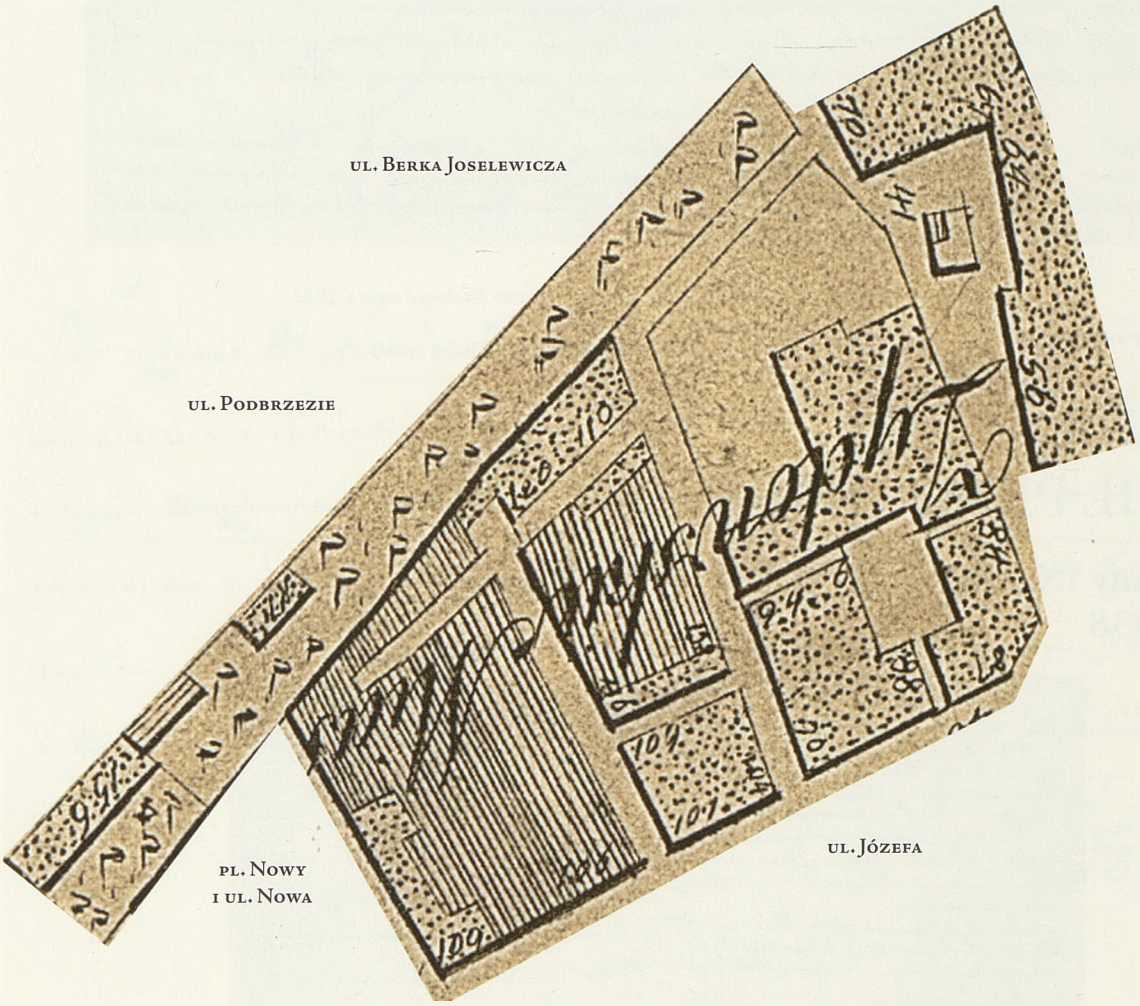

Gmina X według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – gminę tę stanowiła północna część tzw. Miasta Żydowskiego, jeszcze ze średniowieczną genezą, położonego na terenie Kazimierza, część pomiędzy pl. Nowym a ul. Szeroką, zakreślona dzisiejszymi ulicami: od wschodu ul. Nową i wspomnianym pl. Nowym, od południa ulicami Podbrzezie i Berka Joselewicza, od zachodu ul. Dajwór oraz od południa ul. Józefa. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

63.
MACIEJ MĄCZEŃSKI starszy

wójt Gminy X Miejskiej
1816–1821

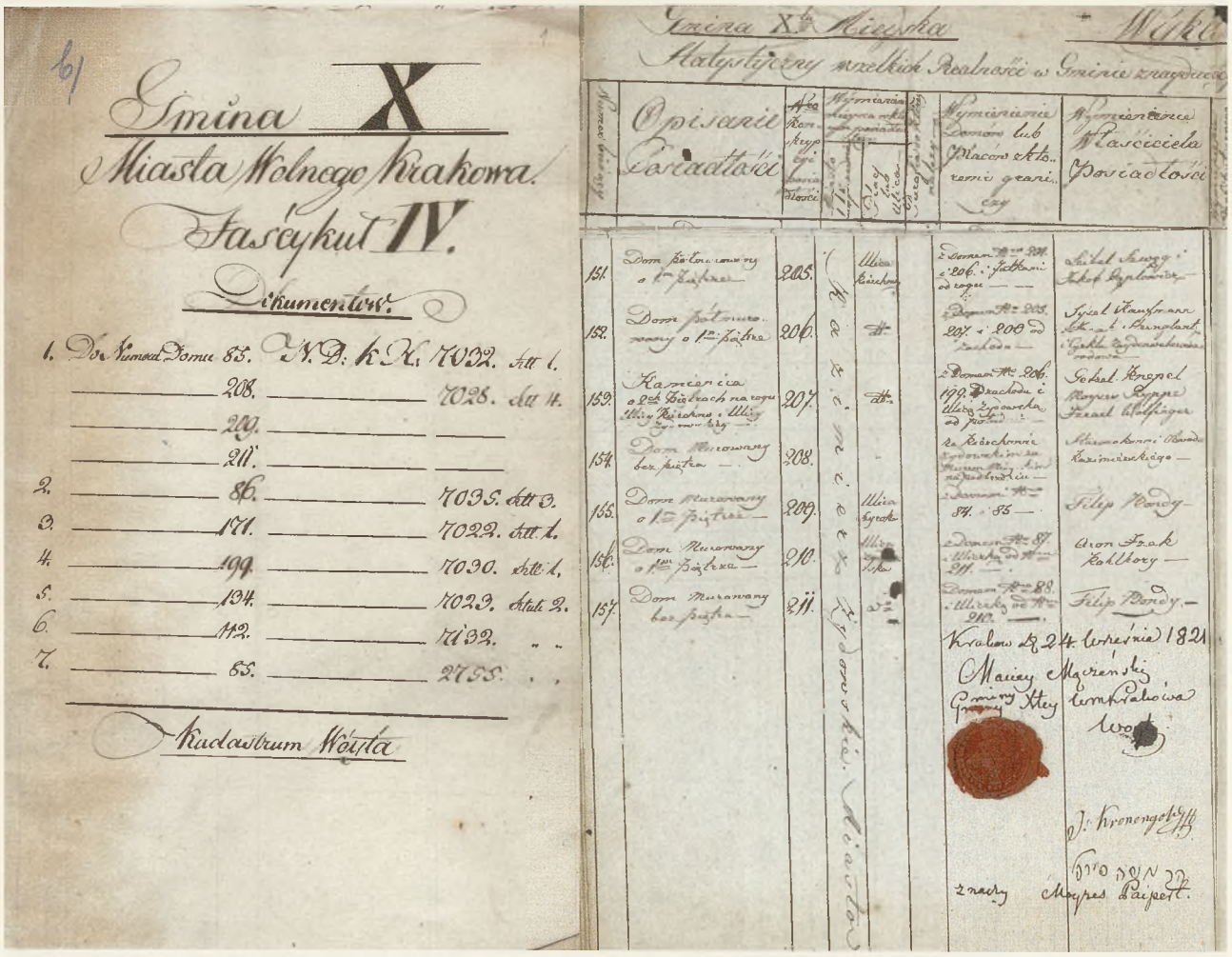
Gmina X
Miasta Wolnego Krakowa.
Fascykuł IV.
Dokumentów.
1. Do Numeru Domu 85. N. D. K. K. 7032. Art 1.
208. 7028. Art 4.
209.
211.
2. 86. 7033. Art 3.
3. 171. 7022. Art 1.
4. 199. 7030. Art 1.
5. 134. 7023. Art 2.
6. 112. 7132.
7. 65. 2755.
Kadastrum Wójta

Gmina X Miejska — Wójta
Statystyczny wszelkich Realności w Gminie znajdujących

Numer porządkowy	Opisanie Posiadłości	Nr. Ren. Krzyż.	Wymiarów		Wymienienie Domów lub Macow	Wymienienie Posiadacza Posiadłości
151.	Dom Pałacowy o 1m Piętrze	205.	Ulica Kiczkow		Domów № 204. i 206. z Pałacem od rogu	Sekel Henry Sekel Napoleon
152.	Dom Pałacowy o 1m Piętrze	206.			Domów № 205. 207. i 200 od Zachodu	Sykal Hanfmann Sk. et Sprengland Gebb Wydawnictwo
153.	Kamienica o 2ch Piętrach na rogu Ulicy Kiczkow i Ulicy Tyzowskiej	207.			Domów № 206. 199. Drachsler i Ulicy Tyzowska od Południa	Sekel Kriegel Meyer Kappe Israel Wolfinger
154.	Dom Murowany bez piętra	208.			Na Północnie Tyzowskiej na Murowanej Ulicy bez numeru domu od Wschodu	Mamachowa Wawda Kazimierskiego
155.	Dom Murowany o 1m Piętrze	209.	Ulica Tyzowska		Domów № 54. i 55	Filip Wandy
156.	Dom Murowany o 1m Piętrze	210.	Ulica Tyzowska		Domów № 87. Ulicy od № 211.	Aron Izak Kahlbory
157.	Dom Murowany bez piętra	211.			Domów № 88. Ulicy od № 210.	Filip Wandy

Kraków d. 24. Listopada 1821
Maciej Mączeński
Gminy Stey Wójt Krakowa
J. Kronengold
Z radcy Moses Raiport

Z Księgi gruntowej Krakowa – vol. antiqua Gmina X *strony ze sporządzonego w 1821 r. i podpisanego przez wójta Macieja Mączeńskiego (st.) wykazu statystycznego realności znajdujących się w Gminie X Miejskiej, mającego służyć ułożeniu katastru hipotecznego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps dok. dep. 233, nlb)*

64.
MACIEJ MĄCZEŃSKI młodszy

wójt Gminy X Miejskiej
1821–1823

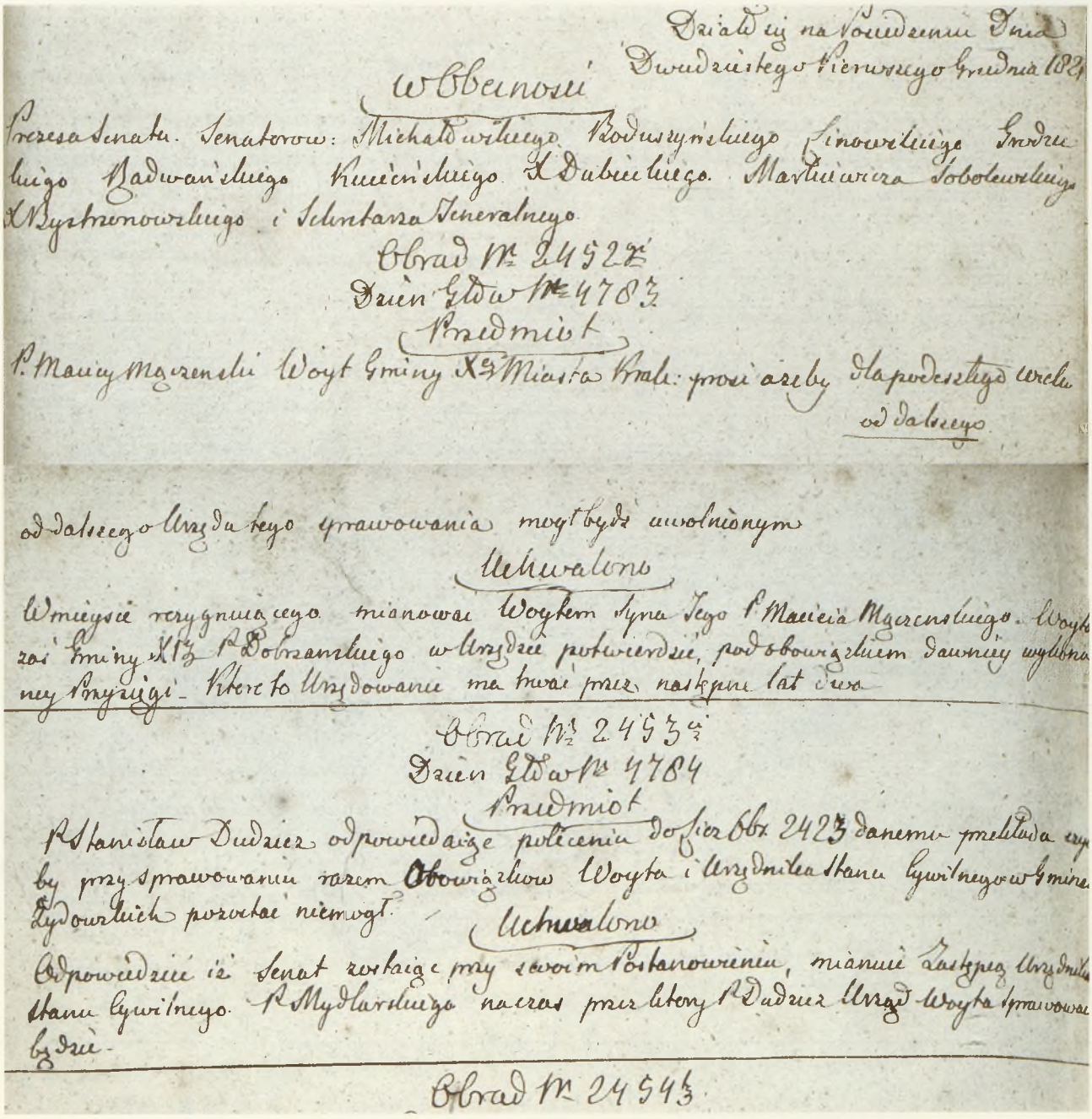

Działo się na Posiedzeniu Dnia
Dwudziestego Pierwszego Grudnia 1821

w Obecności

Prezesa Senatu. Senatorow: Michałowskiego Boduszyńskiego Linowskiego Grodzickiego Radwańskiego Kucieńskiego X Dubieckiego. Markiewicza Sobolewskiego X Bystrzonowskiego i Sekretarza Jeneralnego.

Obrad № 2452gi
Dzień Głów № 4783
Przedmiot

P. Maciey Mączenski Woyt Gminy Xgo Miasta Krak: prosi ażeby dla podeszłego wieku od dalszego

od dalszego Urzędu tego sprawowania mogł bydź uwolnionym

Uchwalono

W mieysce rezygnującego mianować Woytem Syna Jego P. Macieia Mączenskiego. Woyta zaś Gminy Xtg P. Dobrzanskiego w Urzędzie potwierdzić, pod obowiązkiem dawniey wykonaney Przysięgi. Które to Urzędowanie ma trwać przez następne lat dwa

Obrad № 2453ci
Dzień Głów № 4784
Przedmiot

P. Stanisław Dudzicz odpowiadaiąc poleceniu do Liczb Obr. 2423 danemu przekłada czy by przy sprawowaniu razem Obowiązkow Woyta i Urzędnika Stanu Cywilnego w Gminach Żydowskich pozostać niemogł.

Uchwalono

Odpowiedzieć iż Senat zostaiąc przy swoim Postanowieniu, mianuie Zastępcą Urzędnika Stanu Cywilnego P. Mydlarskiego na czas przez który P. Dudzicz Urząd Woyta sprawować będzie.

Obrad № 2454ci

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpisy z 1821 r. dotyczące powołania wójtów gmin żydowskich, w tym Macieja Mączeńskiego (mł.) (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-7, s. 717–718)

65. (także 67)
MICHAŁ MOHR

wójt Gminy X Miejskiej
1823–1838

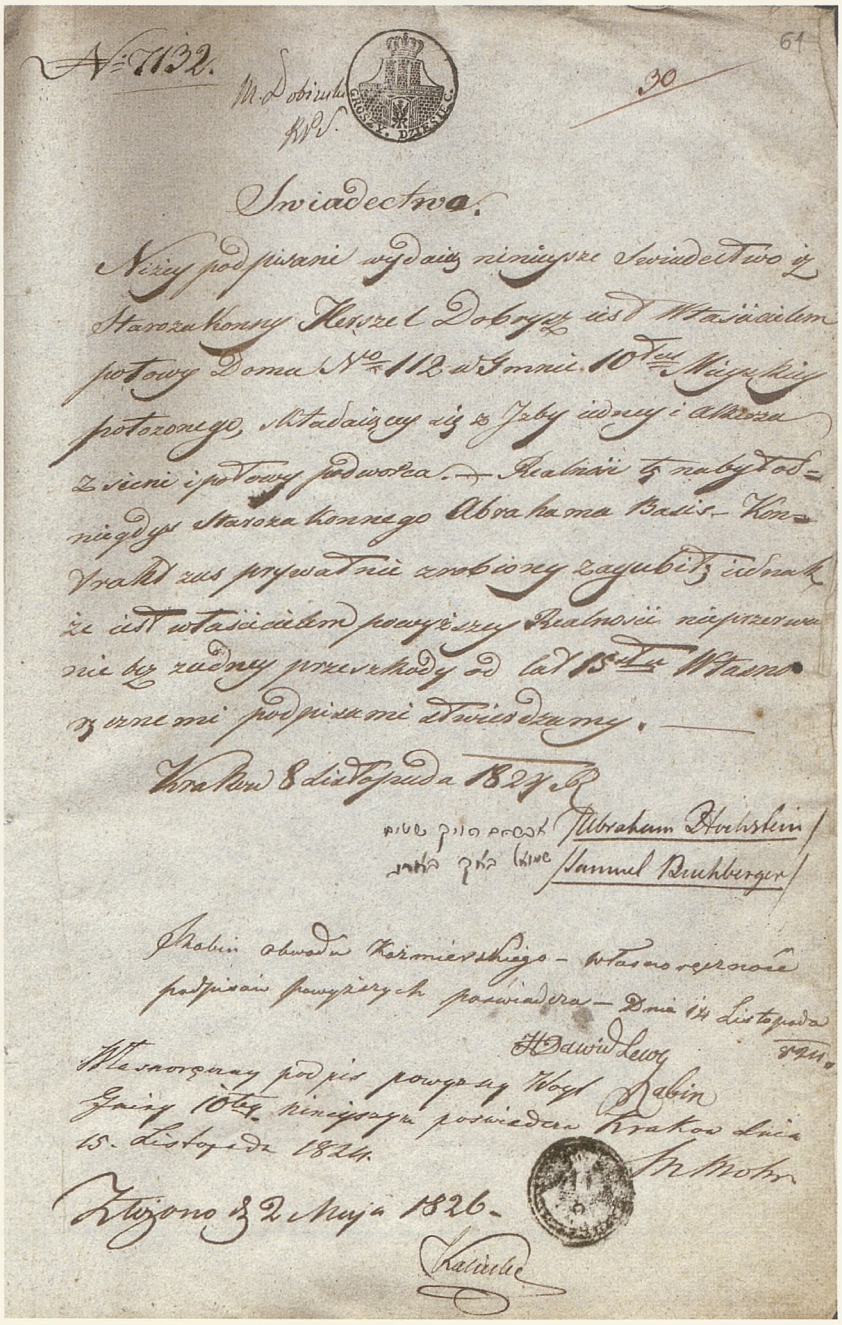

№ 7132.

M. Dobrzyński
KPS.

61

30

Swiadectwo.

Niżey podpisani wydaią ninieysze Swiadectwo iż Starozakonny Herszel Dobrysz iest Właścicielem połowy Domu № 112 w Gminie 10tey Miejskiey położonego, składaiącey się z Izby iedney i Alkierza z sieni i połowy podworca. — Realność tę nabył od niegdyś Starozakonnego Abrahama Basis. — Kontrakt zaś prywatnie zrobiony zagubił; iednak że iest właścicielem powyższey Realności nieprzerwanie bez żadney przeszkody od lat 15tu Własnoręcznemi podpisami stwierdzamy. —

Kraków 8 Listopada 1824 R.

Abraham Hochstein
Samuel Buchberger

Rabin obwodu Kazimierskiego — własnoręczność podpisów powyższych poświadcza — Dnia 14 Listopada 1824.

H. Dawid Lewy
Rabin

Własnoręczny podpis powyższy Woyt Gminy 10tey niniejszym poświadcza Kraków dnia 15. Listopada 1824.

M. Mohr

Złożono d. 2 Maja 1826.

Kaliński

Z Księgi gruntowej Krakowa – vol. antiqua Gmina X *dokument–świadectwo, na którym podpisy uwierzytelnił wójt Michał Mohr (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps dok. dep. 233, s. 61)*

Gmina XI

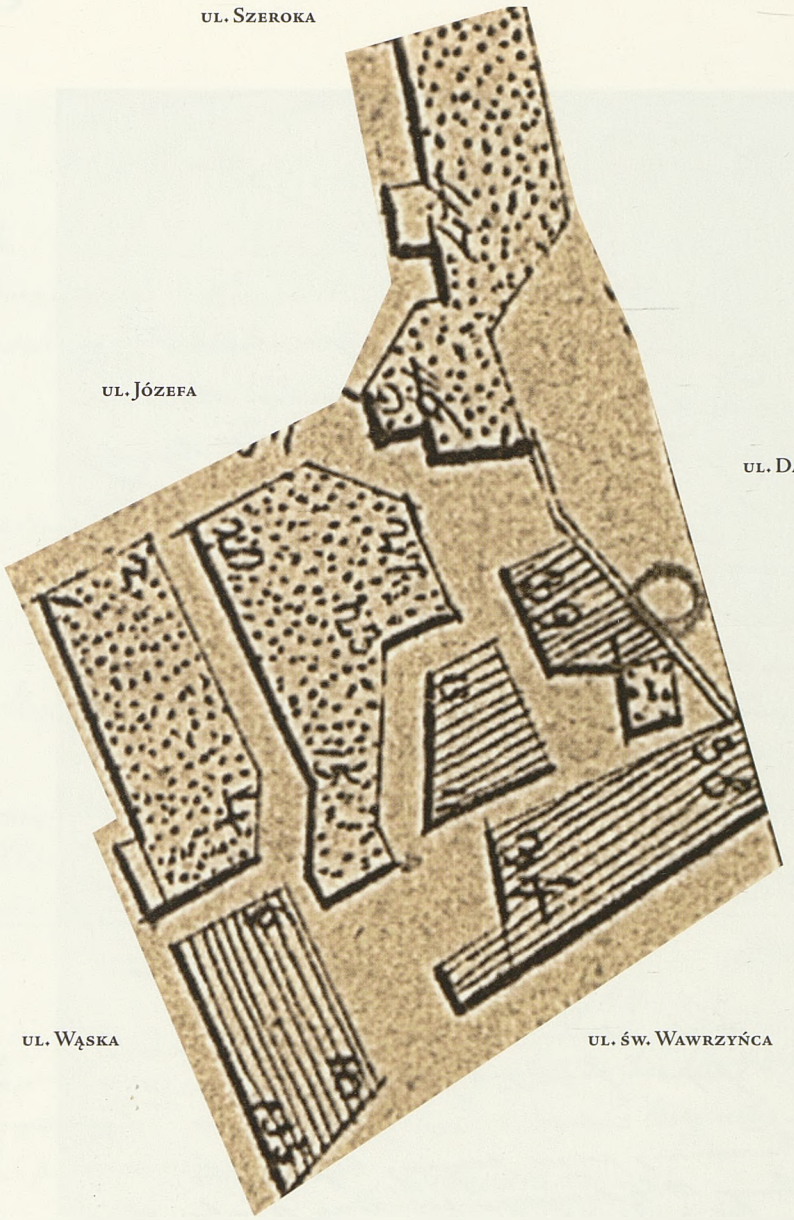

Gmina XI według stanu z roku 1816 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1831 r. – gminę tę stanowiła północna część tzw. Miasta Żydowskiego, w obrębie ulic: od wschodu ul. Wąska, od południa ul. Józefa i część ul. Szerokiej, dzielonej z Gminą X, od zachodu ul. Dajwór oraz od południa ul. św. Wawrzyńca. Na terenie tej gminy zlokalizowana była Stara Synagoga. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

66. (także 14, 19 i 23)
JAN DOBRZAŃSKI*

wójt Gminy XI Miejskiej
1816–1824

* por. *Poczet* 2013, s. 543–544

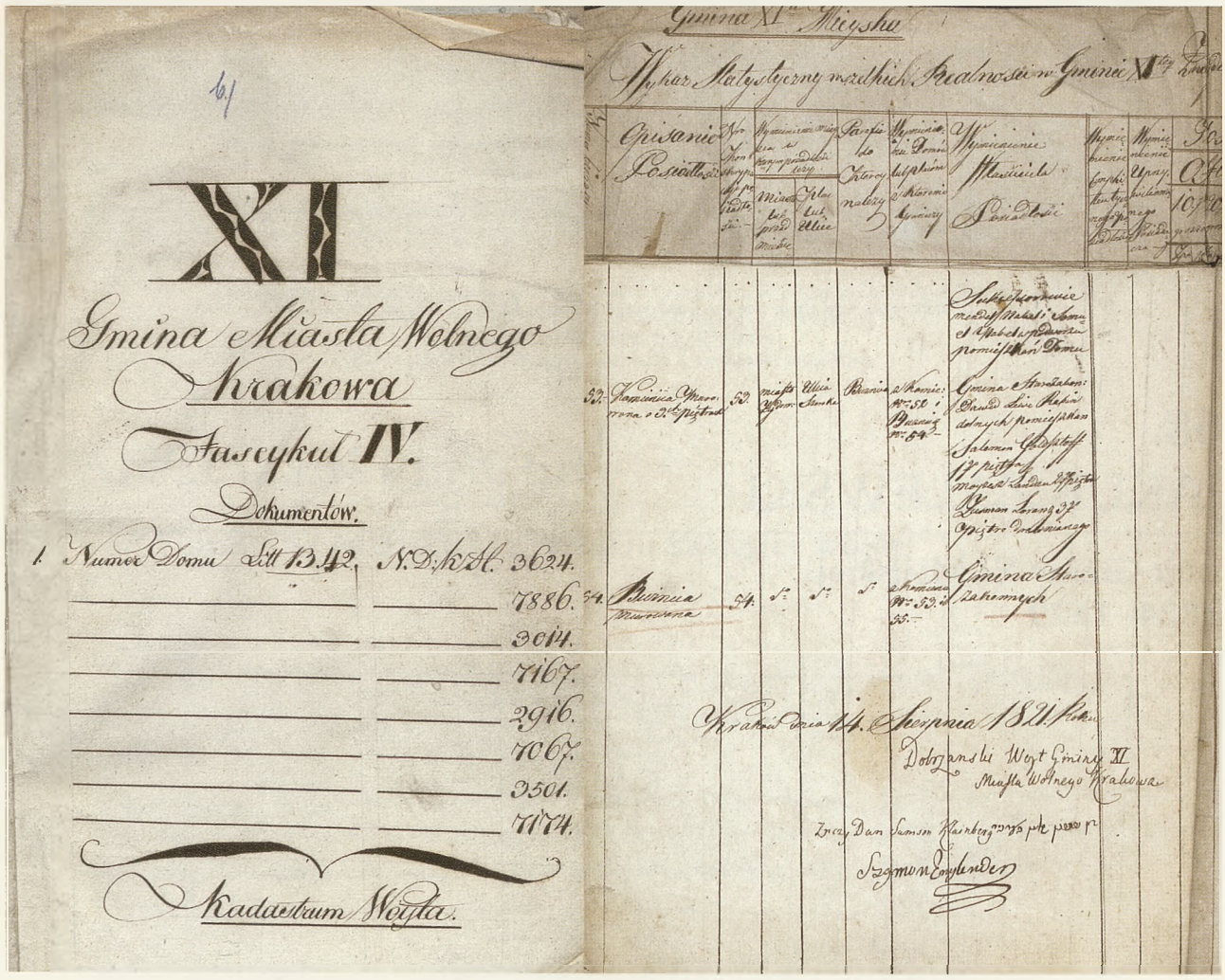
XI
Gmina Miasta Wolnego Krakowa
Fascykuł IV.
Dokumentów.
1. Numer Domu Litt 13.42. N.D.K.H. 3624.
7886.
3014.
7167.
2916.
7067.
3501.
7174.
Kadastrum Wójta.

Gmina XI Miejska
Wykaz Statystyczny wszelkich Realności w Gminie XI
Opisanie Posiadłości
Wymienienie Właściciela Posiadłości
Gmina Starozakonnych
Kraków dnia 14. Sierpnia 1821 Roku
Dobrzanski Wójt Gminy XI Miasta Wolnego Krakowa
Szymon Englender

Z Księgi gruntowej Krakowa – vol. antiqua Gmina XI strony ze sporządzonego w 1821 r. i podpisanego przez wójta Jana Dobrzańskiego wykazu statystycznego realności znajdujących się w Gminie XI Miejskiej, mającego służyć ułożeniu katastru hipotecznego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. rkps dok. dep. 234, nlb)

67. (także 65)
MICHAŁ MOHR

p.o. wójt Gminy XI Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1824

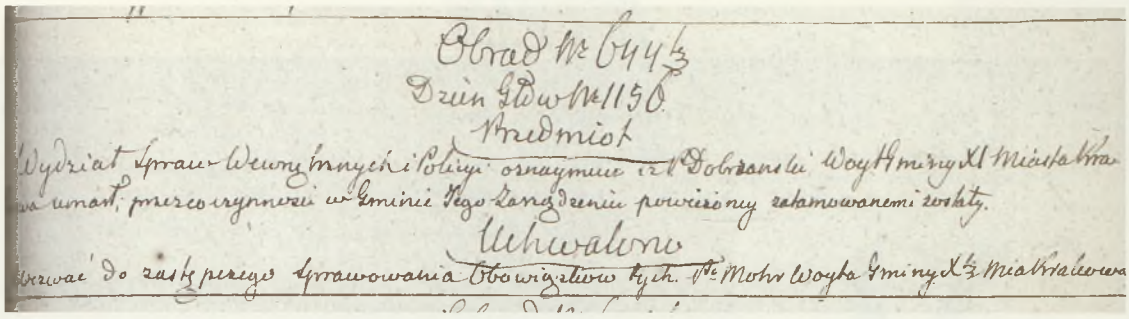
Obrad № 644 ½
Dzień Głów № 1156
Przedmiot
Wydział Spraw Wewnętrznych i Policyi oznaymuie iż P. Dobrzański Woyt Gminy XI Miasta Kra-
wa umarł, przez co czynności w Gminie Jego Zarządzeniu powierzony zatamowanemi zostały.
Uchwalono
wezwać do zastępczego sprawowania Obowiązków tych. P. Mohr Woyta Gminy X ½ Miasta Krakowa

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1824 r.
dotyczący p.o. wójta Michała Mohra
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-11, s. 175)

68.
JAKUB ZALEWSKI

wójt Gminy XI Miejskiej
1824–1829

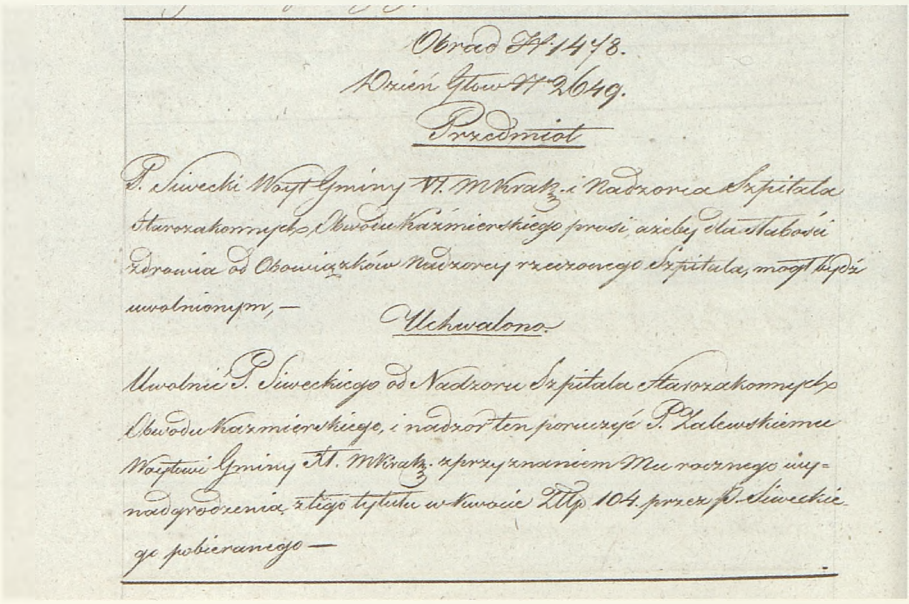
Obrad № 1478.
Dzień Głów № 2649.
Przedmiot
P. Siwecki Woyt Gminy VI. M. Krak. i Nadzorca Szpitala
Starozakonnych Obwodu Kaźmierskiego prosi, ażeby dla słabości
zdrowia od Obowiązków Nadzorcy rzeczonego Szpitala, mógł bydź
uwolnionym, —
Uchwalono
Uwolnić P. Siweckiego od Nadzoru Szpitala Starozakonnych
Obwodu Kaźmierskiego, i nadzór ten poruczyć P. Zalewskiemu
Woytowi Gminy XI. M. Krak. z przyznaniem Mu rocznego wy-
nadgrodzenia, z tego tytułu w kwocie Złp 104. przez P. Siweckie-
go pobieranego —

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1828 r.
dotyczący wójta Jakuba Zalewskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-15, s. 364)

69. (także 71)
ANTONI LIBROWSKI

wójt Gminy XI Miejskiej
1829–1831

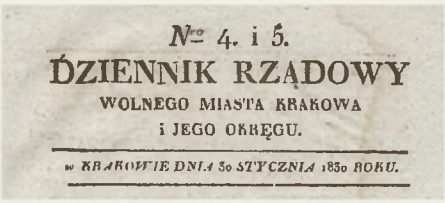
№ 4. i 5.
DZIENNIK RZĄDOWY
WOLNEGO MIASTA KRAKOWA
I JEGO OKRĘGU.
w KRAKOWIE DNIA 30 STYCZNIA 1830 ROKU.

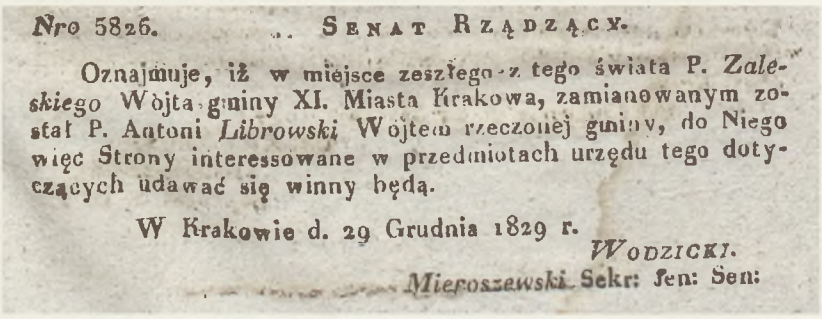
Nro 5826. SENAT RZĄDZĄCY.

Oznajmuje, iż w miejsce zeszłego z tego świata P. Zaleskiego Wójta gminy XI. Miasta Krakowa, zamianowanym został P. Antoni Librowski Wójtem rzeczonej gminy, do Niego więc Strony interessowane w przedmiotach urzędu tego dotyczących udawać się winny będą.

W Krakowie d. 29 Grudnia 1829 r.

WODZICKI.

Mieroszewski Sekr: Jen: Sen:

Obwieszczenie Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa z 1829 r. opublikowane w 1830 r., dotyczące powołania na urząd wójta Antoniego Librowskiego (DzRzWMK 1830, nr 4–5, s. 18–19)

70.
FRANCISZEK PLACER

p.o. wójt Gminy XI Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1831

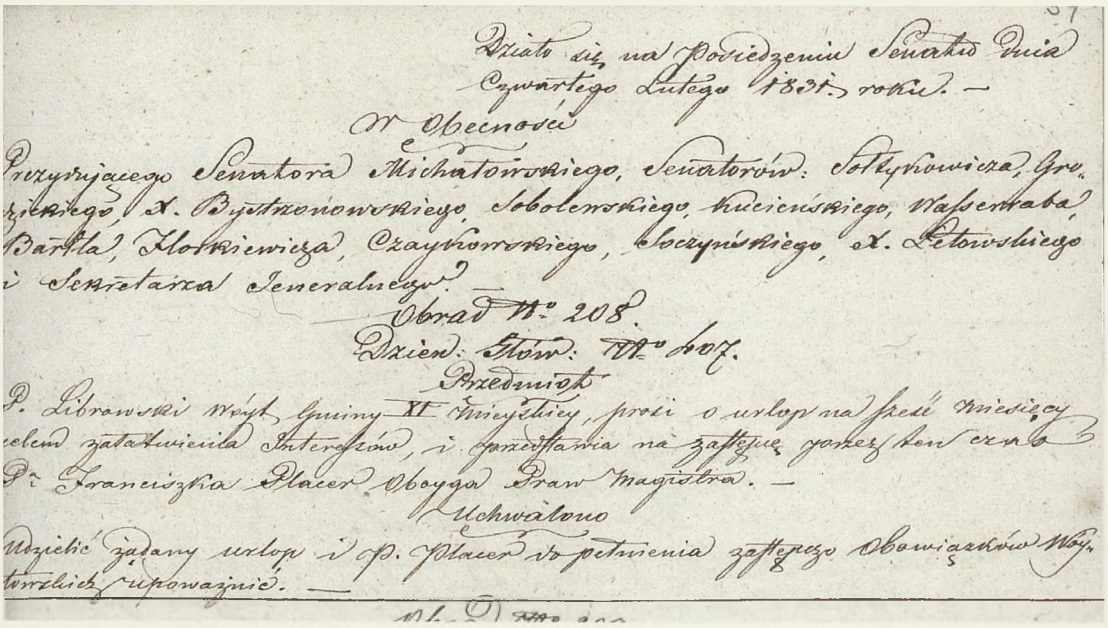
Działo się na Posiedzeniu Senatu dnia Czwartego Lutego 1831. roku. —

W Obecności

Przewodniczącego Senatora Michałowskiego, Senatorów: Sołtykowicza, Grodzickiego, X. Bystrzonowskiego, Sobolewskiego, Kucieńskiego, Wasserwaba, Bartla, Florkiewicza, Czaykowskiego, Soczyńskiego, X. Letowskiego i Sekretarza Jeneralnego. —

Obrad № 208.

Dzien: Głów: № 407.

Przedmiot

P. Librowski Wójt Gminy XI Miejskiej, prosi o urlop na sześć miesięcy celem załatwienia Interessów, i przedstawia na zastępcę przez ten czas P. Franciszka Placer Oboyga Praw Magistra. —

Uchwalono

Udzielić żądany urlop i P. Placer do pełnienia zastępczo Obowiązków Wójtowskich upoważnić. —

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1831 r. dotyczący p.o. wójta Franciszka Placera (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-18, s. 59)

71. (także 69)
ANTONI LIBROWSKI

wójt Gminy XI Miejskiej
1831–1832

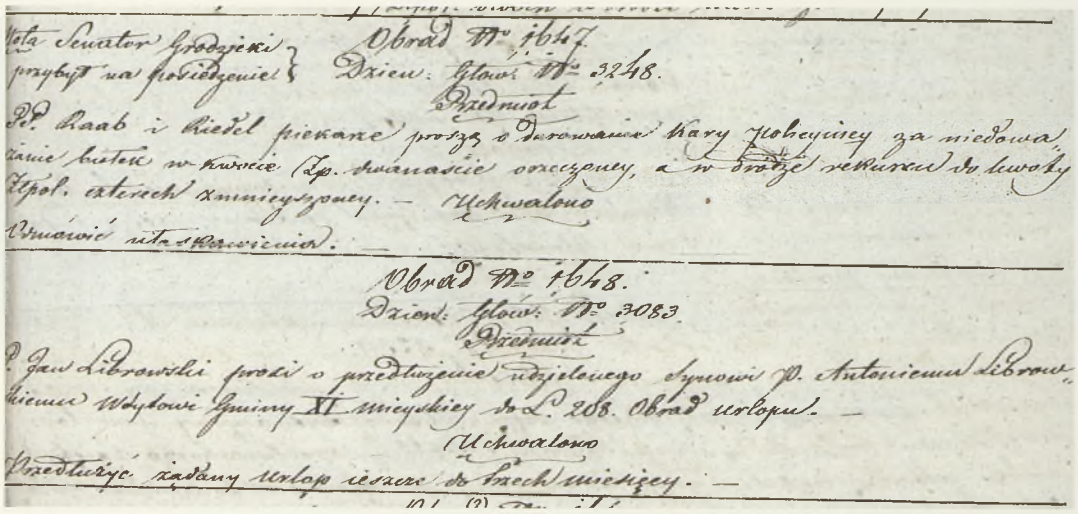

Z sentencjonarza obrad Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa wpis z 1831 r. dotyczący wójta Antoniego Librowskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK IV-18, s. 371)

72. (także 101)
JÓZEF KONOPNICKI

p.o. wójt Gminy XI Miejskiej (z tytułem zastępcy wójta)
1834
wójt Gminy XI Miejskiej
1835–1838

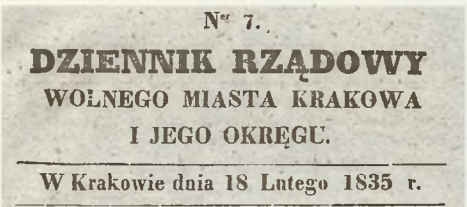

Nr 7.

DZIENNIK RZĄDOWY
WOLNEGO MIASTA KRAKOWA
I JEGO OKRĘGU.

W Krakowie dnia 18 Lutego 1835 r.

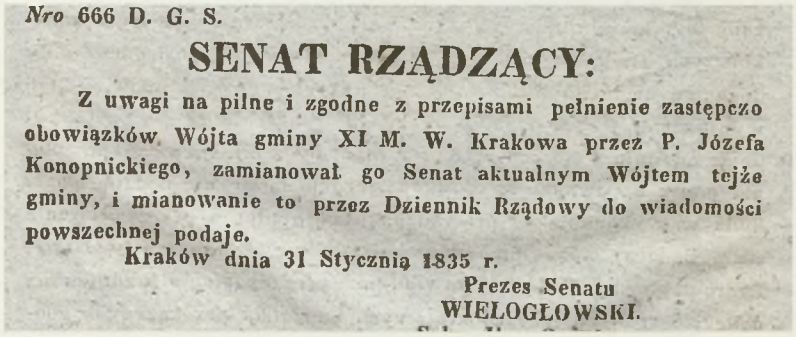

Nro 666 D. G. S.

SENAT RZĄDZĄCY:

Z uwagi na pilne i zgodne z przepisami pełnienie zastępczo obowiązków Wójta gminy XI M. W. Krakowa przez P. Józefa Konopnickiego, zamianował go Senat aktualnym Wójtem tejże gminy, i mianowanie to przez Dziennik Rządowy do wiadomości powszechnej podaje.

Kraków dnia 31 Stycznia 1835 r.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.

Obwieszczenie Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa opublikowane w 1835 r., dotyczące powołania Józefa Konopnickiego na urząd wójta
(DzRzWMK 1835, nr 7, s. 25–26)

ÓSMY
PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 5 CYRKUŁÓW-OBWODÓW

(7.12.1838–20.07.1855)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 5 cyrkułów–obwodów:		
Rzeczpospolita Krakowska, od 1846 r. pod zaborem w cesarstwie austriackim 7.12.1838–20.07.1855		
Podstawa obowiązywania:		
rozporządzenie Senatu Rządzącego z 7.12.1838 r. w sprawie nowego podziału miasta		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 11 gmin miejskich – w latach 1816–1838	na 3 obwody – w latach 1855–1910	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 5 cyrkułów–obwodów		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Wolne, Niepodległe i Ściśle Neutralne Miasto Kraków i Jego Okręg od 1846 r. *Wolne Miasto Kraków i Jego Okręg* od 1848 r. *Miasto Kraków* od 1853 r. *Königlichen Hauptstadt Krakau – Królewskie Główne Miasto Kraków* (od 1849 r. także *K.K. Landes Hauptstadt Krakau – C[esarsko]-Kr[ólewskie] Główne Miasto Krajowe Kraków*	w 1938 r. ~ 9 km^2 (bez Okręgu)	w 1838 r. ~ 35 410 (bez Okręgu)
Prezydentura miasta w okresie podziału na 5 cyrkułów–obwodów:		
Józef Haller (do 27.04.1839 r.), Jan Schindler (4.03.1841–22.02.1846), Wiktor Kopff (9.03–22.04.1846), Jacek Księżarski (22.04.1846–1.01.1848), Józef Krzyżanowski (17.10.1848–19.04.1849), Ignacy Paprocki (19.04.1849–27.06.1853), Fryderyk Tobiaszek (od 1.07.1853 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Cyrkuł I, od 1848 r. Obwód I (cz. starego Krakowa z Rynkiem i Zamkiem) Cyrkuł II, od 1848 r. Obwód II (cz. starego Krakowa z Przedmieściem Kleparz) Cyrkuł III, od 1848 r. Obwód III (cz. starego Krakowa z Przedmieściem Wesoła) Cyrkuł IV, od 1848 r. Obwód IV (Przedmieścia Smoleńsko i Piasek) Cyrkuł V, od 1848 r. Obwód V (Przedmieście Kazimierz ze Stradomiem)		
Charakter podziału terytorialnego – status cyrkułu–obwodu:		
administracyjno-polityczny, od 1846 r. administracyjny; w całym okresie pomocniczy		
Ustrojowa organizacja cyrkułu–obwodu		
zwierzchnik cyrkułu–obwodu:	**służby w gestii zwierzchnika:**	**inne władze w cyrkule:**
• do 1848 r. komisarz cyrkułowy • od 1848 r. komisarz obwodowy – z nominacji organu nadrzędnego	• do 1848 r. komisariat cyrkułowy • od 1848 r. urząd miejscowy – z inspektorami, dozorcami i służbą	zgromadzenie cyrkułowe – do 1846 r.
Organ nadrzędny nad cyrkułem–obwodem i jego administracją:		
Dyrekcja Policji Wolnego Miasta Krakowa, od 1848 r. tymczasowa Rada Ogólna Miejska Miasta Krakowa, od 1853 r. tymczasowy Magistrat Królewskiego Głównego Miasta Krakowa		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 124–136	*Poczet* 2010, s. 46–50	*Poczet* 2010, s. 775–781

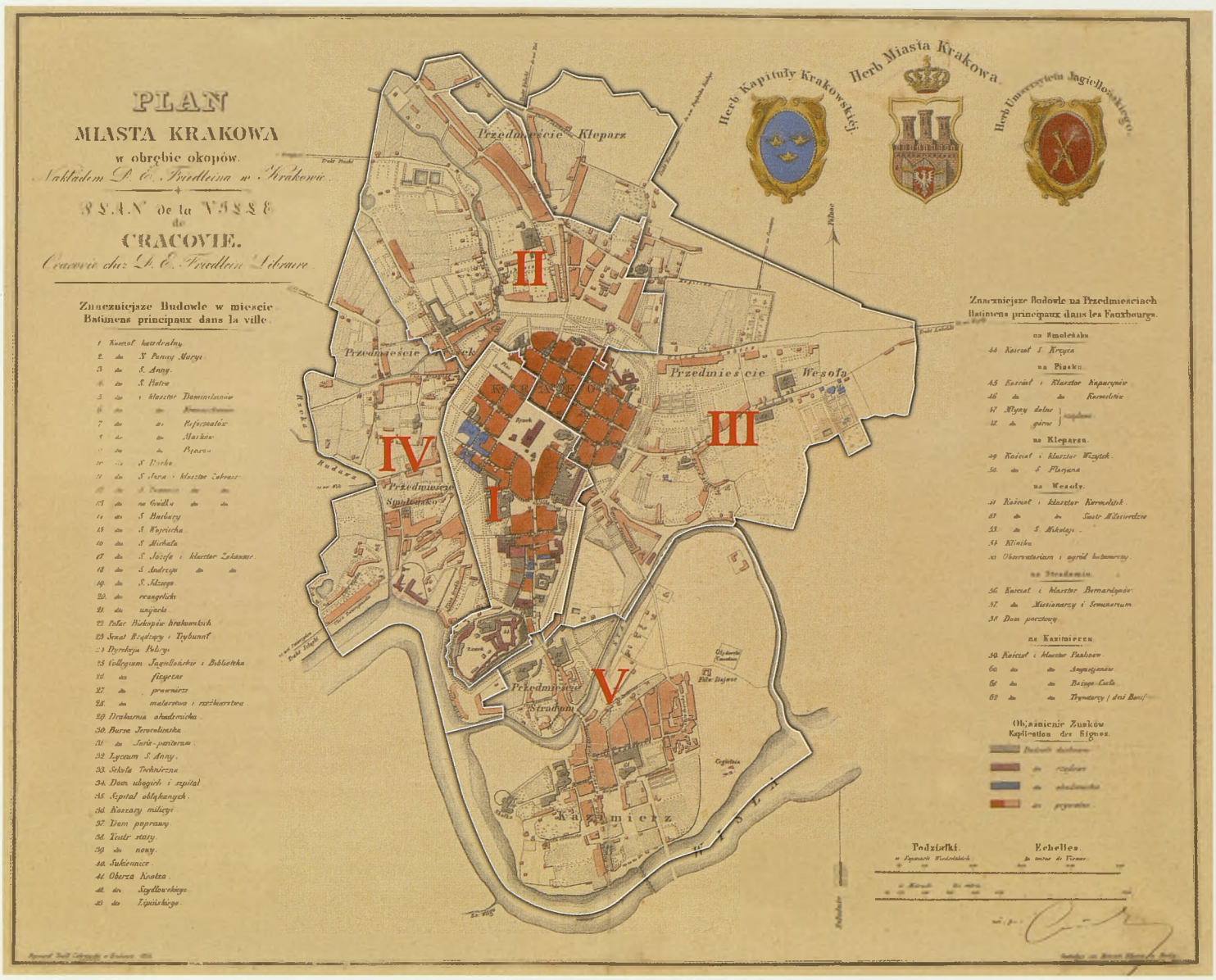

Podział Krakowa na 5 cyrkułów, nazwanych w 1848 r. obwodami, według stanu z roku 1838 – na Planie miasta Krakowa w obrębie okopów *autorstwa Teofila Żebrawskiego opublikowanym w 1836 r.*
Podstawa rysunku granic cyrkułów: vide *s. 124*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Zb. Kart. II 30)

2. POCZET KOMISARZY CYRKUŁOWYCH I OBWODOWYCH

Cyrkuł I – od roku 1848 Obwód I

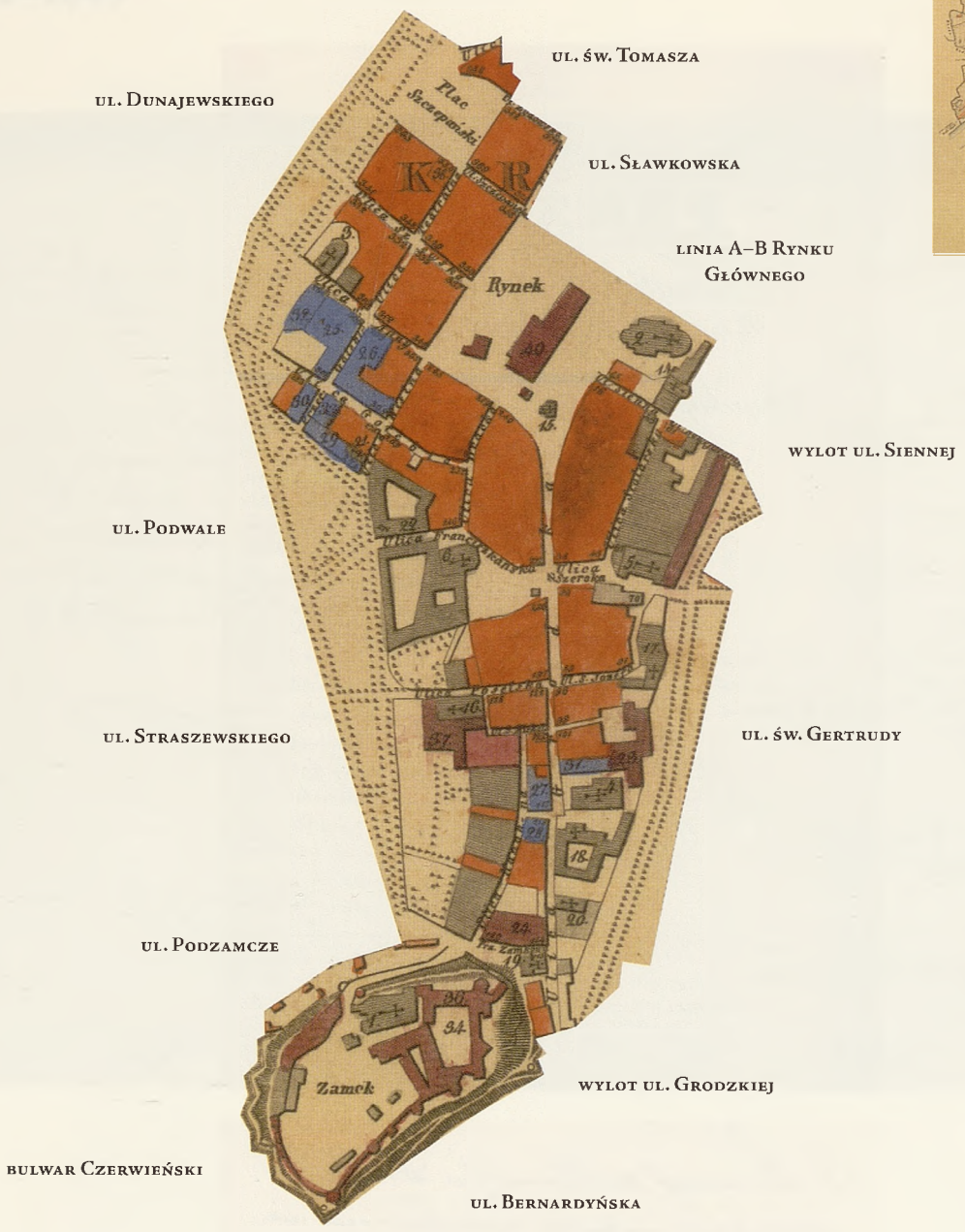

Cyrkuł I (od 1848 r. Obwód I) według stanu z końca roku 1838 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1836 r. – dzielnica administracyjna w obrębie byłych murów miejskich (Plant), jednakże bez części północnej i północno-wschodniej tego obszaru. Jednak położenie w obrębie tego cyrkułu–obwodu: Rynku Głównego, królewskiej arterii w postaci ul. Grodzkiej oraz Zamku na wzgórzu wawelskim, czyniło z niego dzielnicę centralną. Utworzona została z połączenia trzech dawnych gmin miejskich Rzeczypospolitej Krakowskiej, tj. Gminy I, Gminy II oraz Gminy III (por. rozdział poprzedni). Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

73.
KSAWERY SZMIDOWICZ

komisarz Cyrkułu I (w randze służbowej zastępcy komisarza policji) 1838

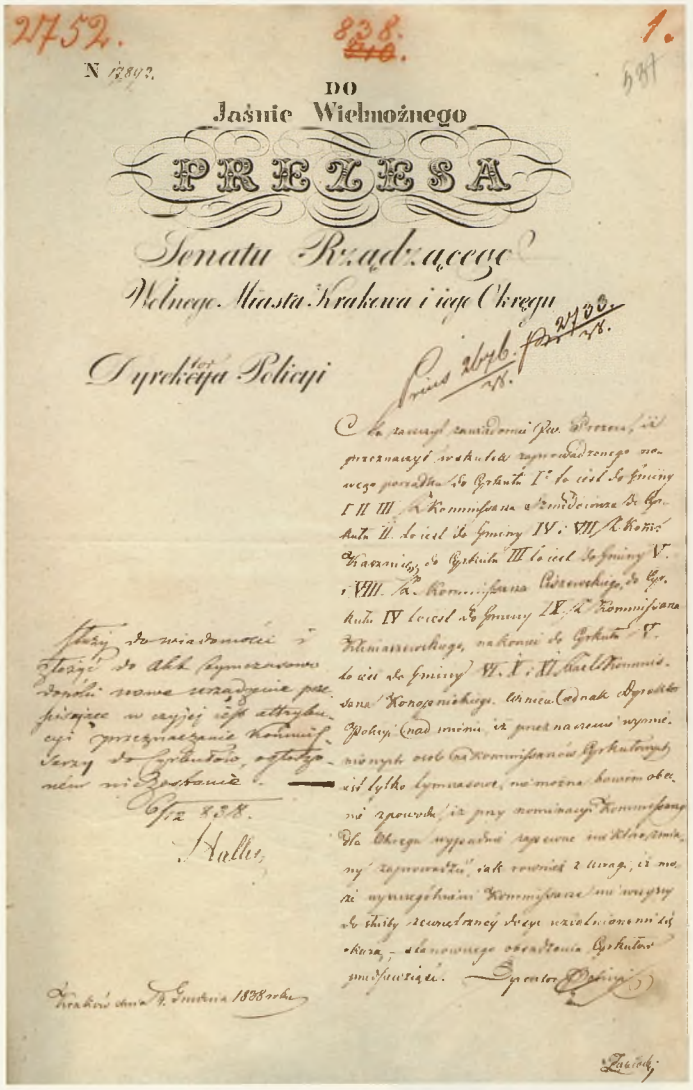
2752. 838. 1.

N 17892.

DO
Jaśnie Wielmożnego
PREZESA
Senatu Rządzącego
Wolnego Miasta Krakowa i iego Okręgu

Dyrektorya Policyi

Ma zaszczyt zawiadomić Jw. Prezesa, iż przeznaczył wskutek zaprowadzonego nowego porządku do Cyrkułu I° to iest do Gminy I II III Z Kommissarza Szmidowicza do Cyrkułu II. to iest do Gminy IV. i VII. Z Kom. Kaszniego do Cyrkułu III to iest do Gminy V. i VIII. Z Kommissarza Ciszewskiego do Cyrkułu IV to iest do Gminy IX. Z Kommissarza Kłaniaszewskiego, nakoniec do Cyrkułu V. to iest do Gminy VI. X. i XI. Z Kommissarza Konopnickiego. Wniosek Dyrektora Policyi nad mianem iż przeznaczenie wymienionych osób na Kommissarzów Cyrkułowych iest tylko tymczasowe, nie można bowiem obecnie z powodu, iż przy nominacyi Kommissarzy dla Okręgu wypadnie zapewne niektóre zmiany zaprowadzić, iak również z uwagi, iż może wyszczególnieni Kommissarze nie wszyscy do służby zewnętrznej dosyć uzdolnionemi się okażą, – stanowczego obsadzenia Cyrkułów przedsięwziąć. Dyrektor Policyi

Służy do wiadomości i złożyć do Akt tymczasowo dopóki nowe urządzenie przepisujące w czyjej iest attrybucyi przeznaczanie Kommissarzy do Cyrkułów, ogłoszonem nie zostanie.

6/12 838.

Haller

Kraków dnia 4. Grudnia 1838 roku

Zakład

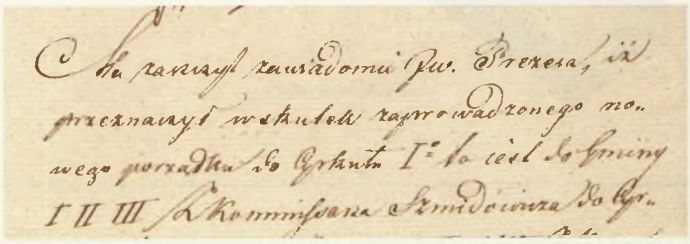
Ma zaszczyt zawiadomić Jw. Prezesa, iż przeznaczył wskutek zaprowadzonego nowego porządku do Cyrkułu I° to iest do Gminy I II III Z Kommissarza Szmidowicza do Cyr.

Z akt dotyczących nowej organizacji policji Wolnego Miasta Krakowa sporządzone w 1838 r. pismo dyrektora policji do prezesa Senatu Rządzącego o obsadzeniu stanowisk komisarzy cyrkułowych, w którym mowa o komisarzu Ksawerym Szmidowiczu (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47B, s. 537)

74. (także 99)
TEODOR ŁUSZCZYŃSKI

komisarz Cyrkułu I (w randze służbowej komisarza policji) 1842–1843

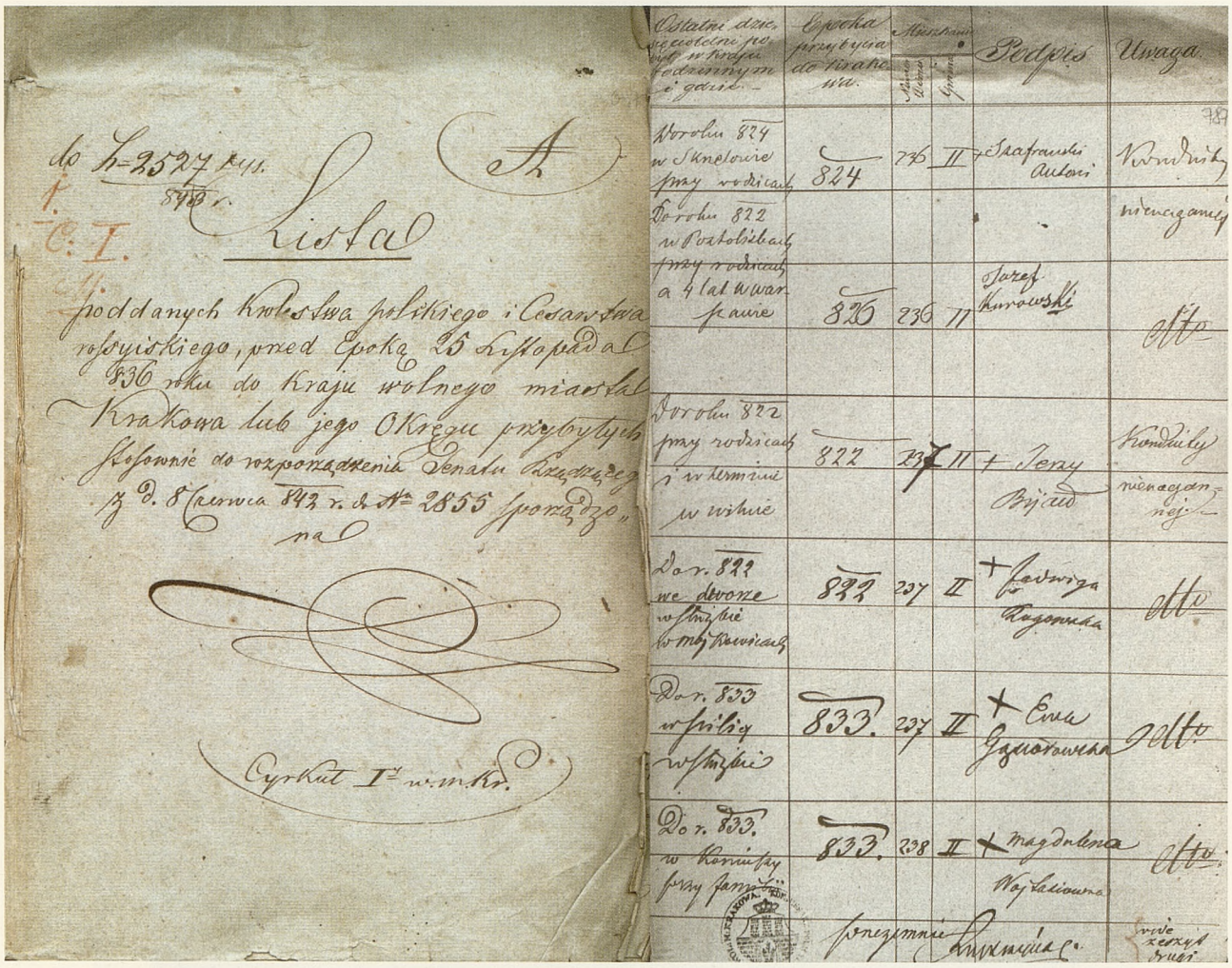

do L. 2527 r. 1843 r.

A

Lista

poddanych Królestwa polskiego i Cesarstwa rossyjskiego, przed Epoką 25 Listopada 836 roku do Kraju wolnego miasta Krakowa lub jego Okręgu przybyłych stosownie do rozporządzenia Senatu Rządzącego z d. 8 Czerwca 842 r. do № 2855 sporządzona

Cyrkuł I. w. m. Kr.

Ostatni dziesięcioletni pobyt w kraju rodzinnym i gdzie	Epoka przybycia do Krakowa	Mieszkanie: Miasto Dzielnica	Mieszkanie: Gmina	Podpis	Uwaga
Do roku 824 w Sknelowie przy rodzicach	824	236	II	+ Szafranski Antoni	Kondukty nienaganny
Do roku 822 w Postoliskach przy rodzicach a 4 lat w Warszawie	826	236	II	Józef Kurowski	dto
Do roku 822 przy rodzicach i w terminie w wilnie	822	237	II	+ Jerzy Bijaud	Kondukty nienaganny
Do r. 822 we dworze w służbie w Mojkowicach	822	237	II	+ Jadwiga Rogowska	dto
Do r. 833 w Sulicy w służbie	833.	237	II	+ Ewa Gąsiorowska	dto
Do r. 833. w Koniuszy przy familii	833.	238	II	+ Magdalena Wojtasiowna	dto
	przezemnie			Łuszczyńska	vide zeszyt drugi

Z akt senackich Wolnego Miasta Krakowa dotyczących imigrantów i emigrantów tytułowy i końcowy fragment sporządzonego w 1843 r. przez komisarza Teodora Łuszczyńskiego spisu przybyłych do Krakowa poddanych Królestwa Polskiego i cesarstwa rosyjskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK V-173, s. 697, 787)

75. (także 88)
JÓZEF NOWAK

komisarz Cyrkułu I (w randze służbowej komisarza policji) 1843–1845

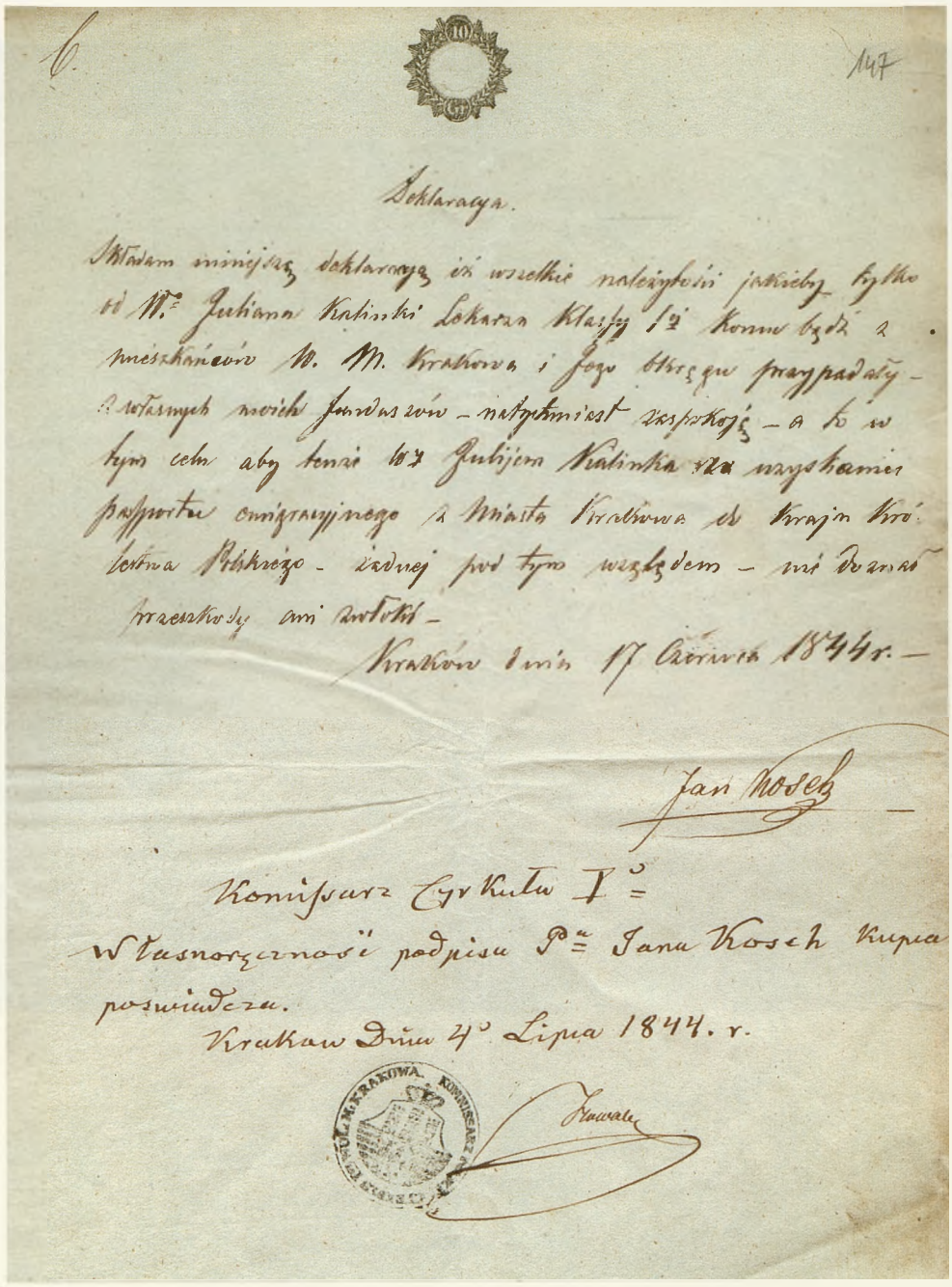

6. 147

Deklaracya.

Składam niniejszą deklaracyą iż wszelkie należytości jakieby tylko od W.o Juliana Kalinki Lekarza Klassy 1ej komu bądź z mieszkańców W. M. Krakowa i Jego Okręgu przypadały – z własnych moich funduszów – natychmiast zaspokoję – a to w tym celu aby tenże W.y Julijem Kalinka za uzyskanie passportu emigracyjnego z Miasta Krakowa do Kraju Królestwa Polskiego – żadnej pod tym względem – nie doznał przeszkody ani zwłoki –

Kraków dnia 17 Czerwca 1844 r. –

Jan Kosch –

Komissarz Cyrkułu I.o

Własnoręczność podpisu P.a Jana Kosch kupca poświadcza.

Kraków Dnia 4.o Lipca 1844. r.

Nowak

Z akt emigracyjnych Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji Wolnego Miasta Krakowa deklaracja z podpisem uwierzytelnionym przez komisarza Józefa Nowaka (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK VI-63, s. 147)

76.
TERLECKI

komisarz Obwodu I
1848

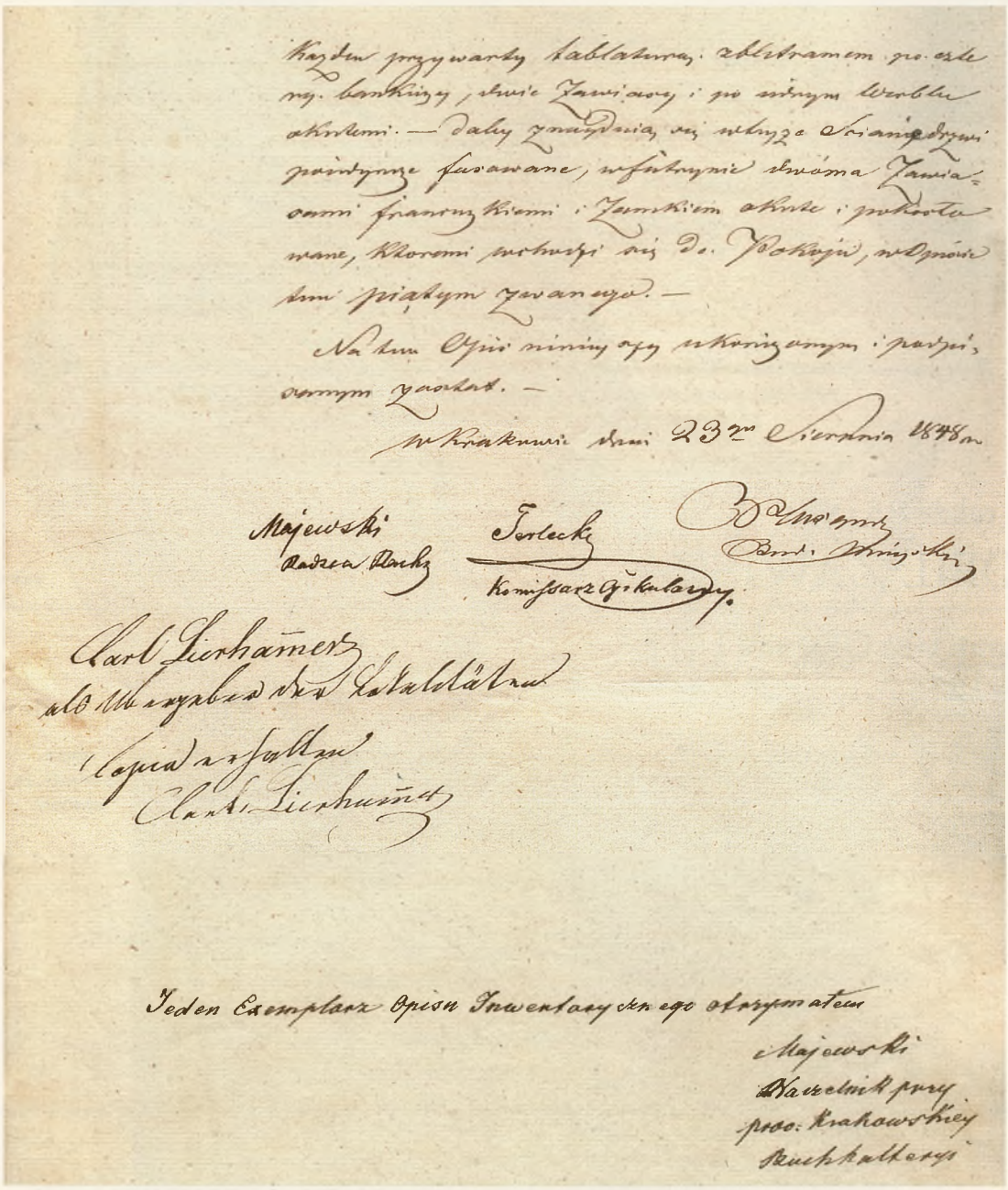

Z akt Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji Wolnego Miasta Krakowa z lat 1816–1848 końcowy fragment sporządzonego w 1848 r. dokumentu Opis Inwentaryzacyjny Lokalu dla C.K. Bióra Rachuby w Domu No 309 przy Ulicy Wiślnej *z podpisem komisarza Terleckiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK VI-3, s. 1027)*

77. JÓZEF KONRAD

p.o. komisarz Obwodu I 1848–1852

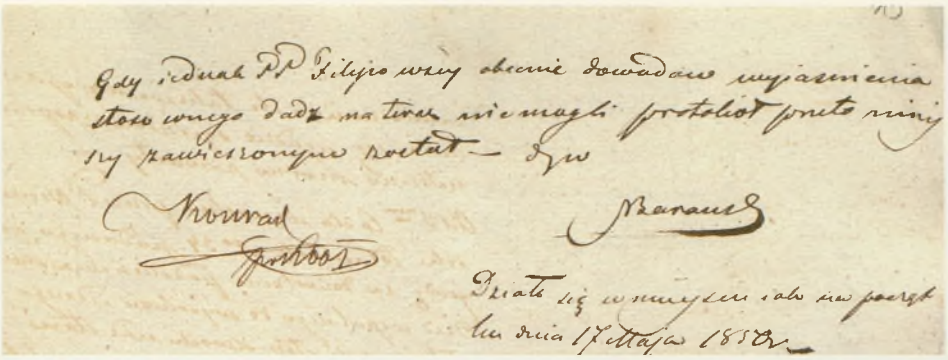

Z akt senackich Wolnego Miasta Krakowa dotyczących budownictwa ziemnego końcowy fragment dokumentu z 1850 r. – protokołu z postępowania rozgraniczającego, z podpisem komisarza Józefa Konrada (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK V-90, s. 313)

78. (także 93 i 98) TEOFIL ZAWISZA

p.o. komisarz Obwodu I 1853–1855

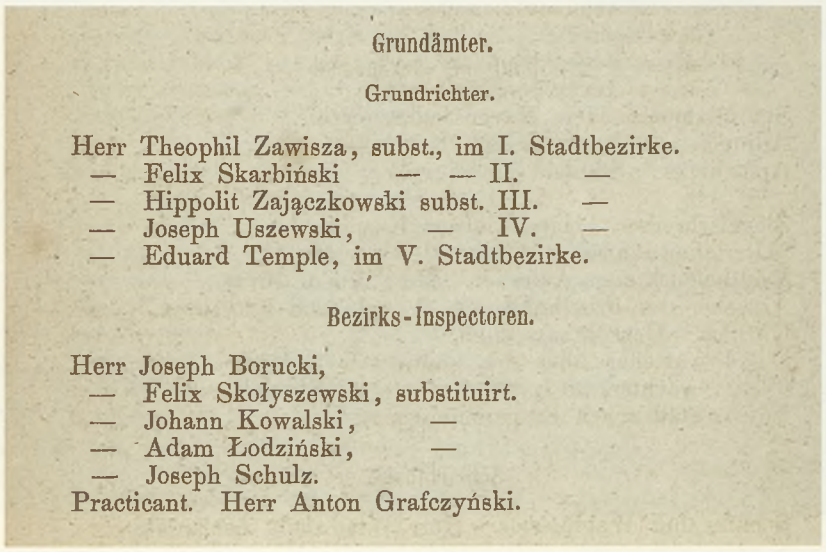

Grundämter.

Grundrichter.

Herr Theophil Zawisza, subst., im I. Stadtbezirke.
— Felix Skarbiński — — II. —
— Hippolit Zajączkowski subst. III. —
— Joseph Uszewski, — IV. —
— Eduard Temple, im V. Stadtbezirke.

Bezirks-Inspectoren.

Herr Joseph Borucki,
— Felix Skołyszewski, substituirt.
— Johann Kowalski, —
— Adam Łodziński, —
— Joseph Schulz.
Practicant. Herr Anton Grafczyński.

Z rocznika tzw. Szematyzmu galicyjskiego *z roku 1855 wykaz komisarzy obwodowych krakowskiego Magistratu; wśród nich p.o. komisarz Teofil Zawisza (*Szematyzm *1855, s. 42)*

Cyrkuł II – od roku 1848 Obwód II

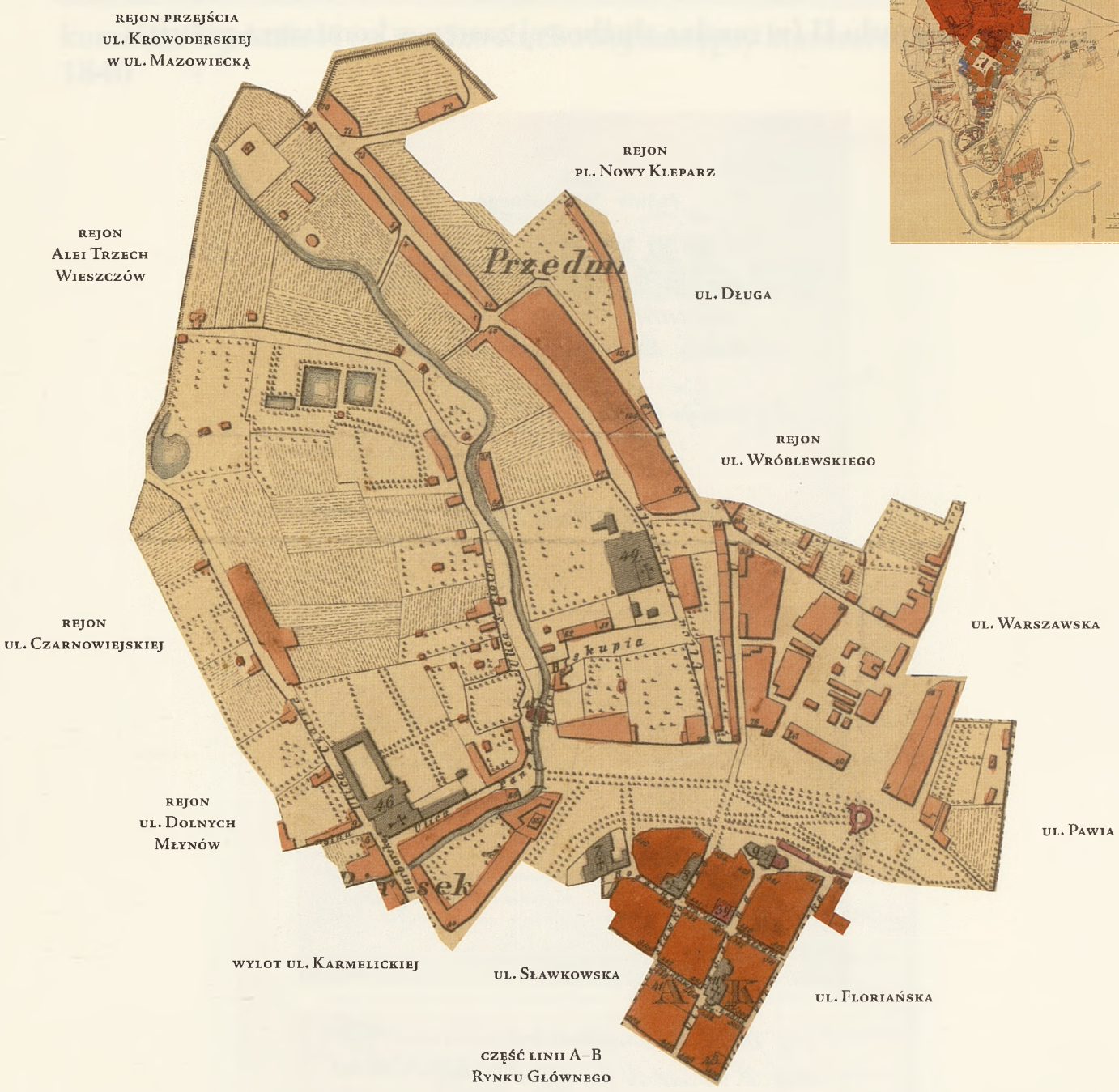

Cyrkuł II (od 1848 r. Obwód II) według stanu z końca roku 1838 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1836 r. – dzielnica administracyjna w północnej części miasta. Obejmowała: północny fragment starego miasta w obrębie Plant, od kościoła Reformatów po ul. Floriańską, północną część Przedmieścia Piasek, od rejonu ulic Dolnych Młynów i Czarnowiejskiej po ul. Długą i pl. Nowy Kleparz oraz Przedmieście Kleparz, jednak bez jego dawnych północnych i wschodnich jurydyk (Błonie, Szlak, św. Floriana). Ten cyrkuł–obwód powstał z połączenia dwóch dawnych gmin miejskich Rzeczypospolitej Krakowskiej, tj. Gminy IV i Gminy VII (por. rozdział poprzedni). Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

79.
WINCENTY KASZNICA

komisarz Cyrkułu II (w randze służbowej zastępcy komisarza policji) 1838

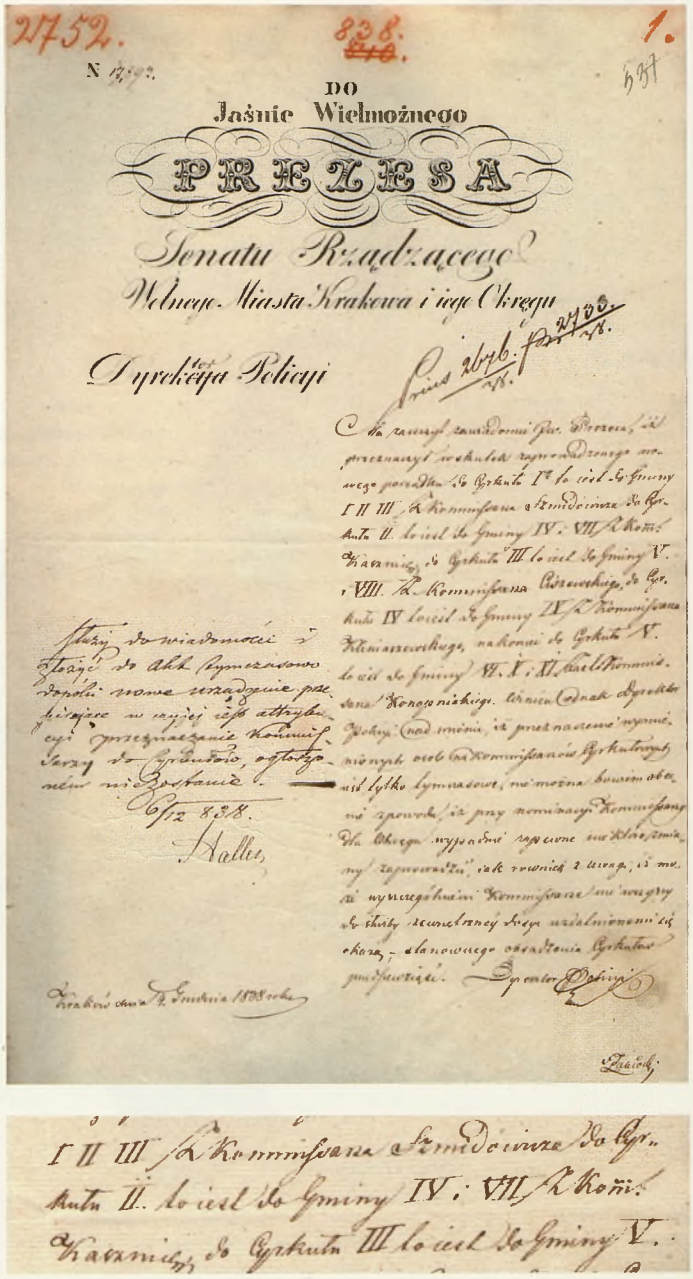

2752. 838. 1.

DO
Jaśnie Wielmożnego
PREZESA
Senatu Rządzącego
Wolnego Miasta Krakowa i iego Okręgu
Dyrekcya Policyi

Służy do wiadomości i złożyć do Akt tymczasowo dopóki nowe urządzenie przebiegające w czyiej iest attrybucyi przeznaczanie Kommissarzy do Cyrkułów, ogłoszonem nie zostanie.
6/12 838.
Haller

Kraków dnia 4 Grudnia 1838 roku

Z akt dotyczących nowej organizacji policji Wolnego Miasta Krakowa sporządzone w 1838 r. pismo dyrektora policji do prezesa Senatu Rządzącego o obsadzeniu stanowisk komisarzy cyrkułowych, w którym mowa o komisarzu Wincentym Kasznicy (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47B, s. 537)

80.
HOFFMANN

komisarz Cyrkułu II (w randze służbowej zastępcy komisarza policji) 1840

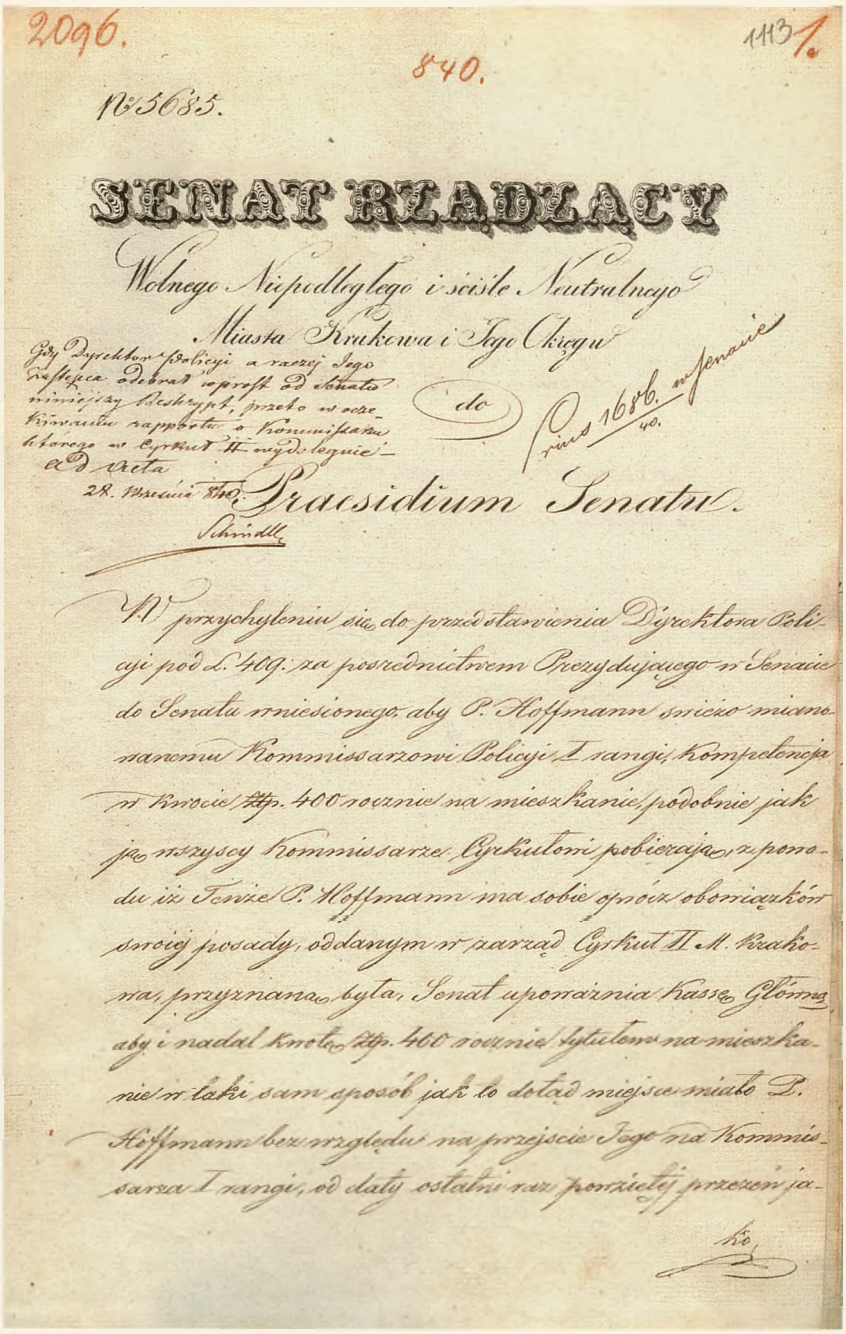

2096. 840. 1113 1.

№ 5685.

SENAT RZĄDZĄCY

Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu

do

Praesidium Senatu.

W przychyleniu się do przedstawienia Dyrektora Policyi pod L. 409. za pośrednictwem Prezydującego w Senacie do Senatu wniesionego, aby P. Hoffmann świeżo mianowanemu Kommissarzowi Policyi I rangi, kompetencja w kwocie Złp. 400 rocznie na mieszkanie, podobnie jak ją wszyscy Kommissarze Cyrkułowi pobierają, z powodu iż Tenże P. Hoffmann ma sobie oprócz obowiązków swojej posady, oddanym w zarząd Cyrkuł II M. Krakowa, przyznaną była, Senat upoważnia Kassę Główną aby i nadal kwotę Złp. 400 rocznie tytułem na mieszkanie w taki sam sposób jak to dotąd miejsce miało P. Hoffmann bez względu na przejście Jego na Kommissarza I rangi, od daty ostatni raz powziętej przezeń ja-

ko

Z akt dotyczących nowej organizacji policji Wolnego Miasta Krakowa dokument z 1840 r. dotyczący uposażenia komisarza Hoffmanna (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47B, s. 1114)

81. (także 85 i 103)

FELIKS SKARBIŃSKI

komisarz Cyrkułu II (w randze służbowej zastępcy komisarza policji) 1840

Ner 51, 52, 53, 54, 55 i 56.

Dziennik Rządowy

WOLNEGO MIASTA KRAKOWA I JEGO OKRĘGU.

W Krakowie dnia 6 Kwietnia 1844 r.

— 228 —

	1 Gatunek				2 Gatunek				3 Gatunek			
	od		do		od		do		od		do	
	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.
Korzec Owsa	—	—	5	10	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Grochu	—	—	11	15	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Jagieł	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Wielogrochu	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Tatarki	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Ziemniaków	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Centnar Siana	—	—	2	20	—	—	2	12	—	—	—	—
„ Słomy	—	—	2	18	—	—	2	10	—	—	—	—
Drożdży wanienka	3	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jaj kurzych kopa	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Masła czystego garniec	6	15	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spirytusu garniec z opłatą	4	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okowity garniec z opłatą	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Sporządzono w Biórze Kommissarjatu Targowego.

Kraków dnia 2 Kwietnia 1844 roku.

Delegowany W. Dobrzański Kom: Targowy.

Skarbiński Z. Kommis. Cyr. IV. Z. Adj. *Pszorn.*

Urzędowe ogłoszenie Ceny zboża i innych produktów, na targowicy publicznej w Krakowie w 3ch gatunkach praktykowane, *podpisane – obok komisarza targowego – przez komisarza cyrkułowego Feliksa Skarbińskiego (DzRzWMK 1844, nr 51–56, s. 228)*

82.
JAN SAŁASZ

komisarz Cyrkułu II (w randze służbowej komisarza policji) 1843–1845

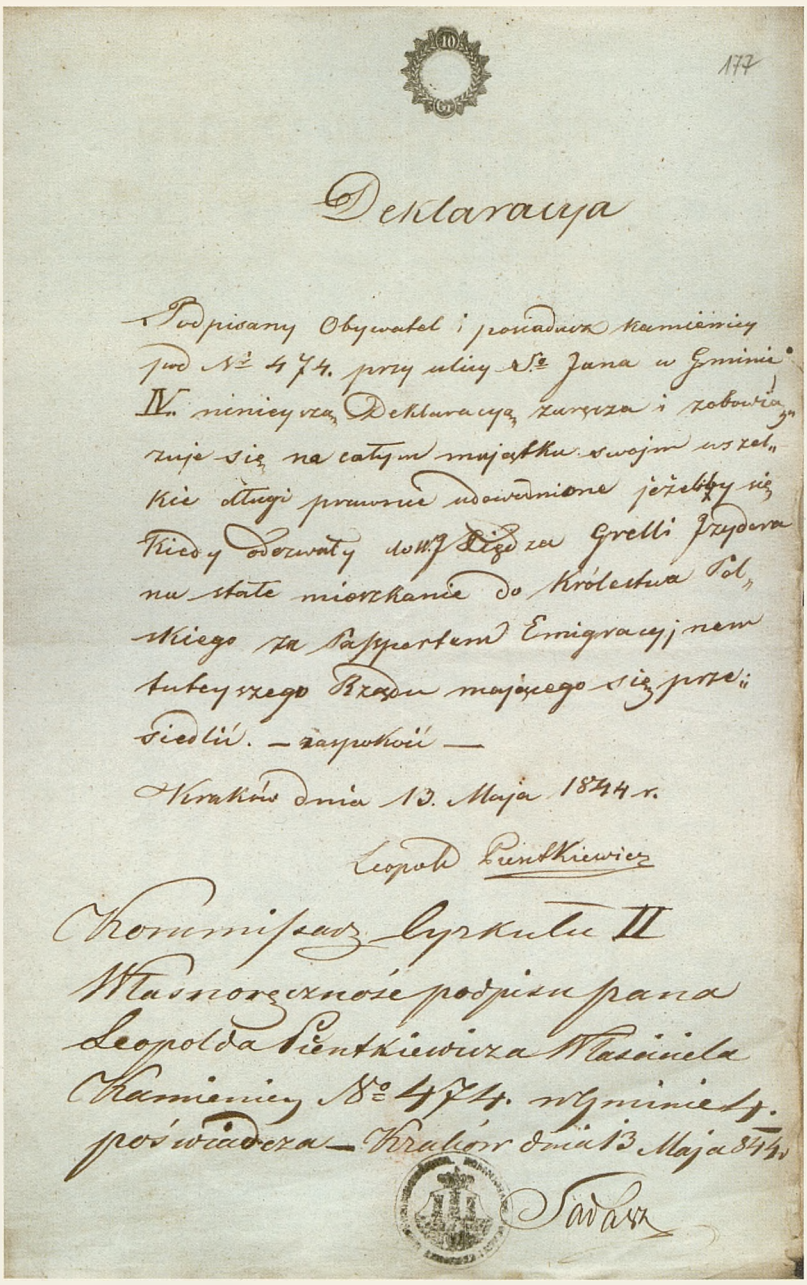

177

Deklaracya

Podpisany Obywatel i posiadacz kamienicy pod № 474. przy ulicy Sgo Jana w Gminie IV. niniejszą Deklaracyą zaręcza i zobowiązuje się na całym majątku swojm wszelkie długi prawnie udowodnione jeżeliby się kiedy odezwały do W. J. Xiędza Grelli Izydora na stałe mieszkanie do Królestwa Polskiego za Passportem Emigracyjnem tuteyszego Rządu mającego się przesiedlić. – zaspokoić –

Kraków dnia 13. Maja 1844 r.

Leopold Pientkiewicz

Kommissarz Cyrkułu II

Własnoręczność podpisu pana Leopolda Pientkiewicza Właściciela Kamienicy № 474. w Gminie 4. poświadcza – Kraków dnia 13 Maja 844 r.

Sałasz

Z akt emigracyjnych Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji dokument z 1844 r. – deklaracja z uwierzytelnionym przez komisarza Jana Sałasza podpisem składającego tę deklarację (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK VI-63, s. 177)

83. (także 97)
JÓZEF TUSZYŃSKI

komisarz Cyrkułu II (w randze służbowej komisarza policji) 1845–1846

Ner 126.

DZIENNIK RZĄDOWY

MIASTA KRAKOWA.

W Krakowie dnia 18 Listopada 1846 r.

— 508 —

Ner 1754 D. K. T.

CENY ZBOŻA

i innych produktów, na targowicy publicznéj w Krakowie w 3ch gatunkach praktykowane.

Dnia 9 i 10 Listopada 1846 r.	1 Gatunek				2 Gatunek				3 Gatunek			
	od		do		od		do		od		do	
	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.
Korzec Pszenicy	37	—	38	15	35	—	36	—	31	—	34	—
„ Żyta	37	—	38	—	35	—	36	15	—	—	—	—
„ Jęczmienia	29	—	30	—	27	—	28	—	—	—	26	—
„ Owsa	18	15	—	—	15	—	16	6	—	—	14	6
„ Grochu	—	—	39	—	—	—	37	—	—	—	—	—
„ Jagieł	—	—	61	—	—	—	59	—	—	—	58	—
„ Rzepaku zimowego	—	—	27	—	—	—	26	—	—	—	—	—
„ „ letniego	—	—	22	—	—	—	21	—	—	—	—	—
„ Wielogrochu	—	—	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Tatarki	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Koniczyny	80	—	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Ziemniaków	10	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Centnar Siana	—	—	4	12	—	—	3	6	—	—	2	12
„ Słomy	—	—	5	—	—	—	4	—	—	—	3	—

Sporządzono w Biórze Kommissaryjatu Targowego.

Kraków dnia 10 Listopada 1846 roku.

Delegowany W. Dobrzański Kom: Targowy.

Tuszyński Kommis. Cyr. II. Adj. *Pszorn.*

Urzędowe obwieszczenie z 1845 r. o cenach na publicznej targowicy w Krakowie, podpisane – obok komisarza targowego – przez komisarza cyrkułowego Józefa Tuszyńskiego (DzRzWMK 1846, nr 126, s. 508)

84.
LUDWIK ZALEWSKI

p.o. komisarz Obwodu II
1848–1852

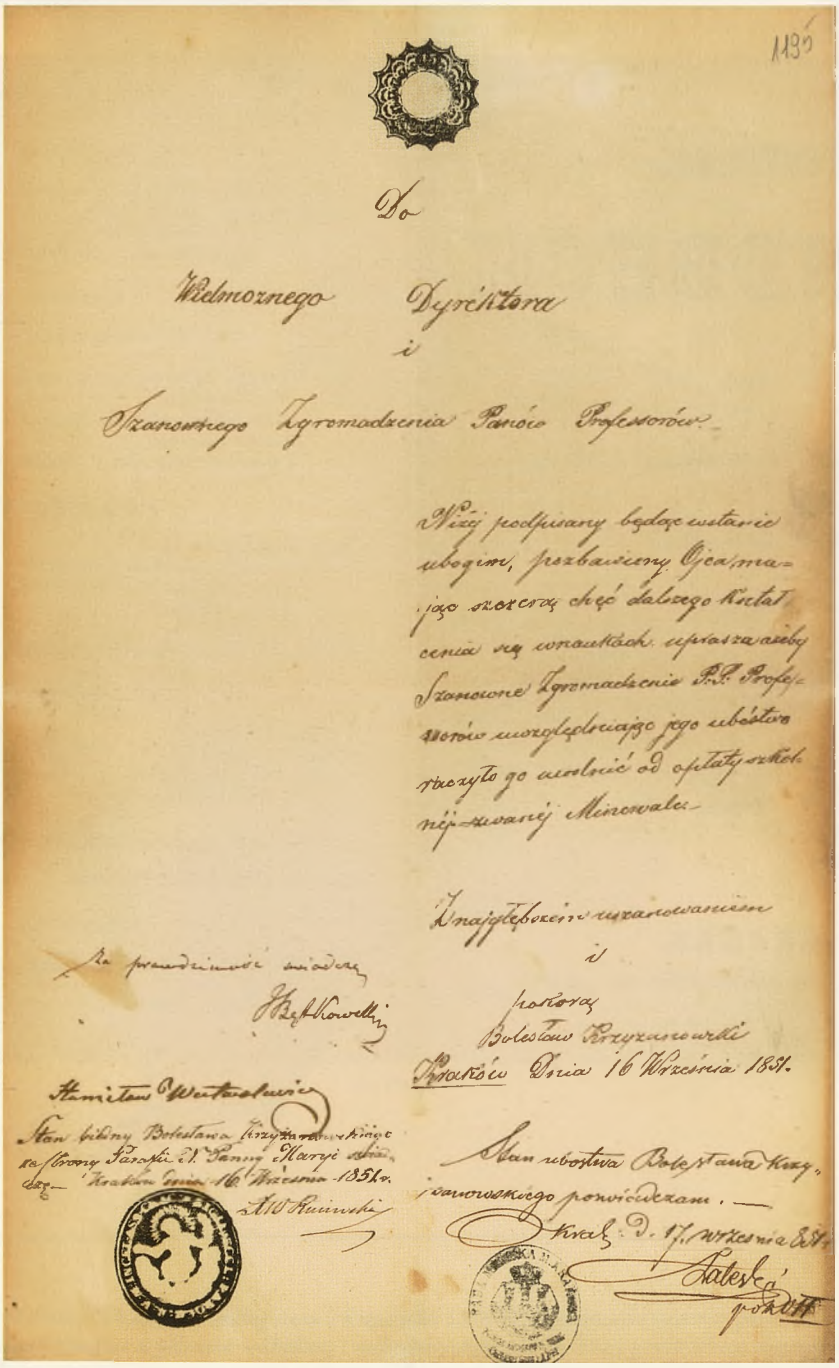

1195

Do

Wielmożnego Dyrektora

i

Szanownego Zgromadzenia Panów Professorów.

Niżej podpisany będąc w stanie ubogim, pozbawiony Ojca, mając szczerą chęć dalszego kształcenia się w naukach, upraszam ażeby Szanowne Zgromadzenie P.P. Professorów uwzględniając jego ubóstwo raczyło go uwolnić od opłaty szkolnéj zwanéj Minowalu.

Z najgłębszem uszanowaniem

i

pokorą

Bolesław Krzyżanowski

Kraków Dnia 16 Września 1851.

Za prawdziwość świadczę

J. Bętkowski

Stanisław Wentzelewicz

Stan biedny Bolesława Krzyżanowskiego ze strony Parafii N. Panny Maryi świadczę. Kraków dnia 16 Września 1851 r.

A. W. Kuźmiński

Stan ubóstwa Bolesława Krzyżanowskiego poświadczam. —

Kraków d. 17. września 1851.

Zaleski

pokoiu

Ze zbioru zaświadczeń szkolnych i metryk uczniów dokument wystawiony w 1851 r., poświadczony przez p.o. komisarza Ludwika Zalewskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-482-205, s. 331)

85. (także 81 i 103)
FELIKS SKARBIŃSKI

p.o. komisarz Obwodu II
1853–1855

PROVINZIAL-

HANDBUCH

DES

Krakauer Verwaltungs-Gebietes

FÜR DAS JAHR

1855.

KRAKAU.

GEDRUCKT IN DER BUCHDRUCKEREI DES „CZAS".

42 Krakauer Magistrat.

Feuer-Aufsicht.

Feuerwach-Inspector. Herr Peter Palczewski.
Thurmwächter. Joseph Styller.
— Felix Słotwiński.
7 Spritzmeister, 20 Feuerwächter.

Grundämter.

Grundrichter.

Herr Theophil Zawisza, subst., im I. Stadtbezirke.
— Felix Skarbiński — — II. —
— Hippolit Zajączkowski subst. III. —
— Joseph Uszewski, — IV. —
— Eduard Temple, im V. Stadtbezirke.

Bezirks-Inspectoren.

Herr Joseph Borucki,
— Felix Skołyszewski, substituirt.
— Johann Kowalski, —
— Adam Łodziński, —
— Joseph Schulz.
Practicant. Herr Anton Grafczyński.

Amtsdiener.

Thomas Cholewa.
Franz Sobczyński.
Joseph Fendykiewicz.
Ignatz Grudzień.
Adalbert Rysek.
Mathias Wołek.
22 Nachtwächter.

Bürgerlicher Ausschuss der k. k. Landes-Hauptstadt Krakau.

Senior. Herr Ignatz Paprocki.

Ausschusmänner.

Herr Theodor Baranowski.
— Joseph Bartl.
— Constantin Benoe.
Herr Anton Czerny.
— Vinzent Darowski.
— Ludwig Hölzel v. Stern-

Z rocznika tzw. Szematyzmu galicyjskiego *z roku 1855 wykaz komisarzy obwodowych krakowskiego Magistratu; wśród nich p.o. komisarz Feliks Skarbiński* (Szematyzm *1855, s. tytułowa, s. 42)*

Cyrkuł III – od roku 1848 Obwód III

Cyrkuł III (od 1848 r. Obwód III) według stanu z końca roku 1838 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1836 r. – dzielnica administracyjna w północno-wschodniej i wschodniej części miasta. Swoją powierzchnią obejmowała północno-wschodni fragment najstarszej części miasta w obrębie Plant, od ul. Floriańskiej po Gródek, północną część Przedmieścia Kleparz z dawnymi jurydykami Błonie, Szlak i św. Floriana oraz Przedmieście Wesoła, od ulic Pawiej i Lubicz po granice z Przedmieściem Stradom. Ten cyrkuł–obwód powstał z połączenia dwóch dawnych gmin miejskich Rzeczypospolitej Krakowskiej, tj. Gminy V i Gminy VIII (por. rozdział poprzedni). Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

86.
IGNACY CISZEWSKI

komisarz Cyrkułu III (w randze służbowej zastępcy komisarza policji) 1838

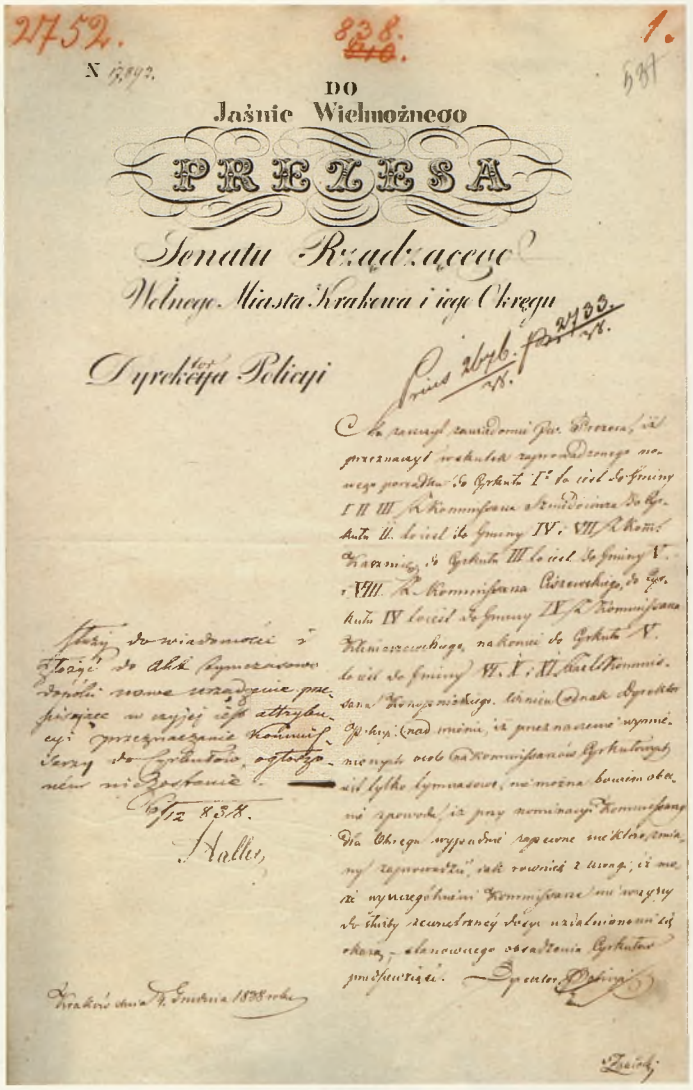

2752. 838. 1.

DO
Jaśnie Wielmożnego
PREZESA
Senatu Rządzącego
Wolnego Miasta Krakowa i iego Okręgu
Dyrektora Policyi

Kasznicę do Cyrkułu III to iest do Gminy V. i VIII. Z Kommissarza Ciszewskiego, do Cyrkułu IV to iest do Gminy IX. Z Kommissarza

Z akt dotyczących nowej organizacji policji Wolnego Miasta Krakowa sporządzone w 1838 r. pismo dyrektora policji do prezesa Senatu Rządzącego o obsadzeniu stanowisk komisarzy cyrkułowych, w którym mowa o komisarzu Ignacym Ciszewskim (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47B, s. 537)

87.
STANISŁAW POPIELECKI

komisarz Cyrkułu III (w randze służbowej komisarza policji) 1842

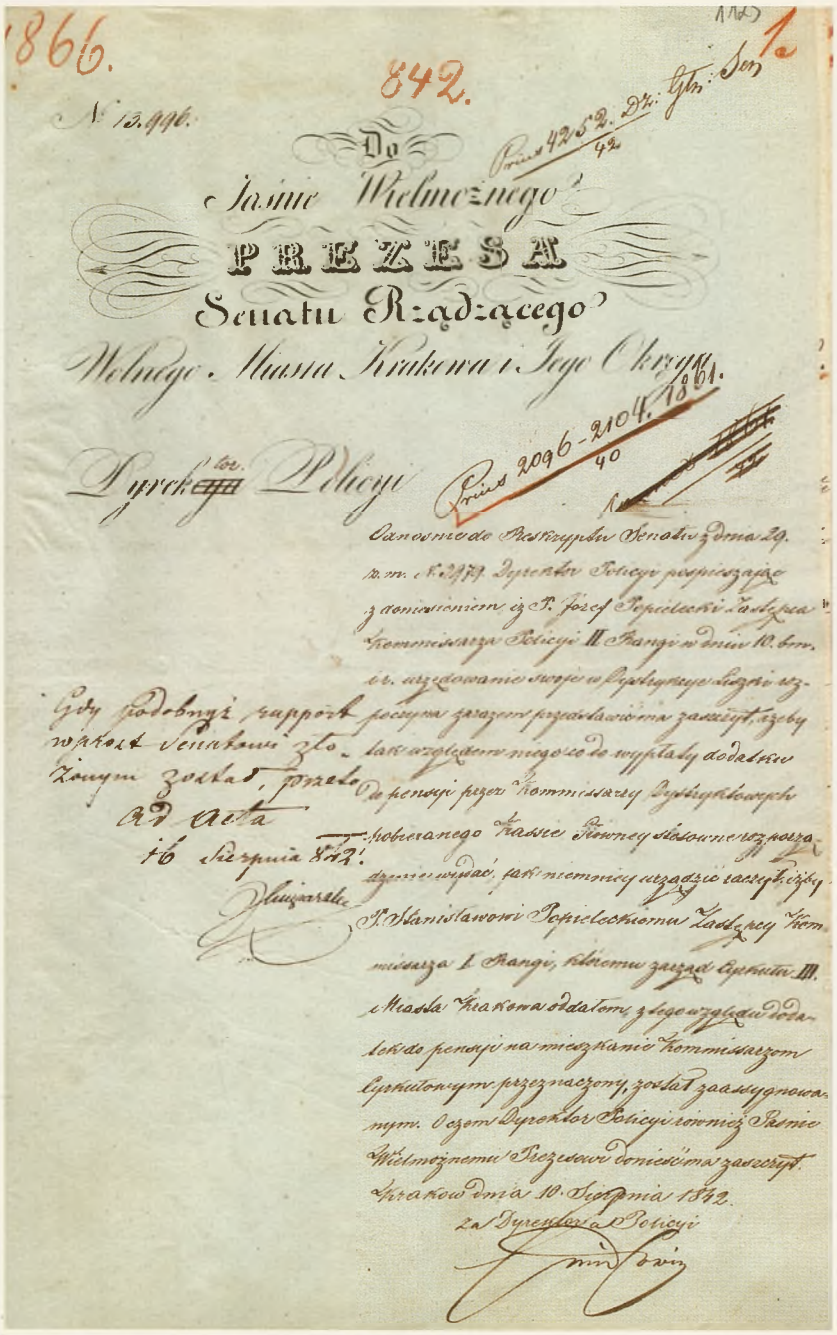

1866.

842.

№ 13.996.

Do

Jaśnie Wielmożnego

PREZESA

Senatu Rządzącego

Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu.

Dyrektor Policyi

Prius 4252. Dz: Gln: Sen 42

Prius 2096-2104. 1861. 40

Odnośnie do Reskryptu Senatu z dnia 29. b. m. № 3979. Dyrektor Policyi pospieszając z doniesieniem, iż P. Józef Popielecki Zastępca Kommissarza Policyi II. Rangi w dniu 10. bm. i r. urzędowanie swoje w Dystrykcyi Liszki rozpoczyna zarazem przedstawić ma zaszczyt, ażeby tak względem niego co do wypłaty dodatku do pensyi przez Kommissarzy Dystryktowych pobieranego Kassie Równey stosowne rozporządzenie wydać, jak niemniey urządzić raczył, iżby P. Stanisławowi Popieleckiemu Zastępcy Kommissarza I. Rangi, któremu zarząd Cyrkułu III. Miasta Krakowa oddałem, z tego względu dodatek do pensyi na mieszkanie Kommissarzom Cyrkułowym przeznaczony, został zaassygnowanym. O czem Dyrektor Policyi również Jaśnie Wielmożnemu Prezesowi donieść ma zaszczyt.

Kraków dnia 10. Sierpnia 1842.

za Dyrektora Policyi

Gdy podobnyż rapport wprost Senatowi złożonym został, przeto

Ad Acta

16 Sierpnia 842.

Z akt dotyczących nowej organizacji policji Wolnego Miasta Krakowa sporządzone w 1842 r. pismo dyrektora policji do Senatu Rządzącego w sprawie uposażenia komisarza Stanisława Popieleckiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47B, s. 1125)

88. (także 75)
JÓZEF NOWAK

komisarz Cyrkułu III (w randze służbowej komisarza policji) 1843

Z akt senackich Wolnego Miasta Krakowa dotyczących imigrantów i emigrantów tytułowy oraz końcowy fragment sporządzonego w 1843 r. przez komisarza Józefa Nowaka spisu przybyłych do Krakowa poddanych Królestwa Polskiego i cesarstwa rosyjskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK V-173, s. 1115, 1201)

89. (także 96)
FORTUNAT CHORUBSKI

komisarz Cyrkułu III (w randze służbowej komisarza policji) 1844

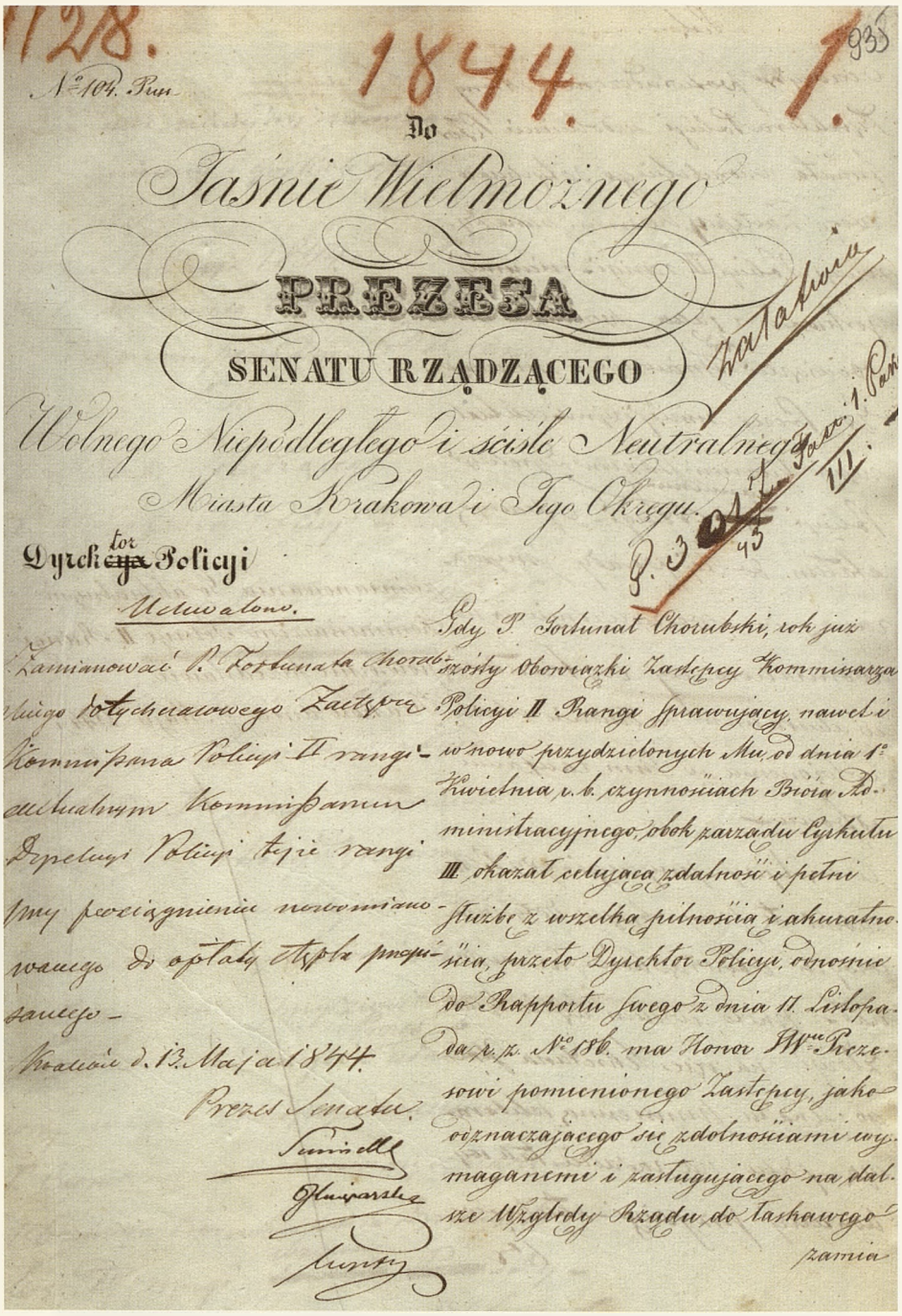

128. 1844. 1. 935

№ 104. Prez.

Do

Jaśnie Wielmożnego

PREZESA

SENATU RZĄDZĄCEGO

Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego

Miasta Krakowa i Jego Okręgu.

Dyrektor Policyi

Uchwalono.

Zamianować P. Fortunata Chorubskiego dotychczasowego Zastępcę Kommissarza Policyi II rangi aktualnym Kommissarzem Dyrekcyi Policyi tejże rangi przy pociągnieniu nowomianowanego do opłaty stępla przepisanego –

Kraków d. 13. Maja 1844.

Prezes Senatu.

Gdy P. Fortunat Chorubski, rok już szósty Obowiązki Zastępcy Kommissarza Policyi II Rangi sprawujący, nawet i w nowo przydzielonych Mu, od dnia 1° Kwietnia r. b. czynnościach Bióra Administracyjnego, obok zarządu Cyrkułu III okazał celującą zdatność i pełni służbę z wszelką pilnością i akuratnością, przeto Dyrektor Policyi, odnośnie do Rapportu swego z dnia 11. Listopada r. z. № 186. ma Honor JWu Prezesowi pomienionego Zastępcy, jako odznaczającego się zdolnościami wymaganemi i zasługującego na dalsze Względy Rządu do łaskawego zamia

Z akt Wolnego Miasta Krakowa dokument z 1844 r. – pismo dyrektora policji do prezesa Senatu Rządzącego w sprawie awansowania komisarza cyrkułowego Fortunata Chorubskiego z rangi zastępcy komisarza policji do rangi komisarza policji (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47, s. 935)

90.
JAN NEPOMUCEN BRUDZIŃSKI

komisarz Cyrkułu III (w randze służbowej komisarza policji) 1844–1845

Ner 118 i 119.

Dziennik Rządowy

WOLNEGO MIASTA KRAKOWA

I JEGO OKRĘGU.

W Krakowie dnia 28 Września 1844 r.

— 480 —

Nro 1530 D. K. T. CENY ZBOŻA

i innych produktów, na targowicy publicznej w Krakowie w 3ch gatunkach praktykowane.

Dnia 23 i 24 Września 1844 r.	1 Gatunek				2 Gatunek				3 Gatunek			
	od		do		od		do		od		do	
	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.
Korzec Pszenicy	19	24	20	—	17	24	18	—	—	—	16	—
„ Żyta	15	—	16	—	14	—	14	20	—	—	—	—
„ Jęczmienia	13	24	14	—	10	—	11	—	—	—	—	—
„ Owsa	—	—	7	15	5	15	6	—	—	—	—	—
„ Grochu	—	—	13	6	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Rzepaku	—	—	23	—	—	—	17	—	—	—	—	—
„ Ziemniaków	—	—	2	20	—	—	—	—	—	—	—	—
Centnar Siana	—	—	2	15	—	—	2	—	—	—	1	24
„ Słomy	—	—	2	10	—	—	2	—	—	—	1	24
Masła czystego garniec	5	15	6	15	—	—	—	—	—	—	—	—
Jaj kurzych kopa	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drożdży wanienka	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spirytusu garniec z opłatą	4	—	4	15	—	—	—	—	—	—	—	—
Okowity „	3	—	3	15	—	—	—	—	—	—	—	—

Sporządzono w Biórze Kommissarjatu Targowego.
Kraków dnia 24 Września 1844 roku.

Delegowany
Brudziński Kommis. Cyr. III.

W. Dobrzański Kom: Targowy.
Z. Adj. *Pszorn.*

Urzędowe obwieszczenie z 1844 r. o cenach na publicznej targowicy w Krakowie, podpisane – obok komisarza targowego – przez komisarza cyrkułowego Jana Nepomucena Brudzińskiego (DzRzWMK 1844, nr 118–119, s. 480)

91. (także 62)
TEOFIL PIOTROWSKI

p.o. komisarz Obwodu III
1848–1849

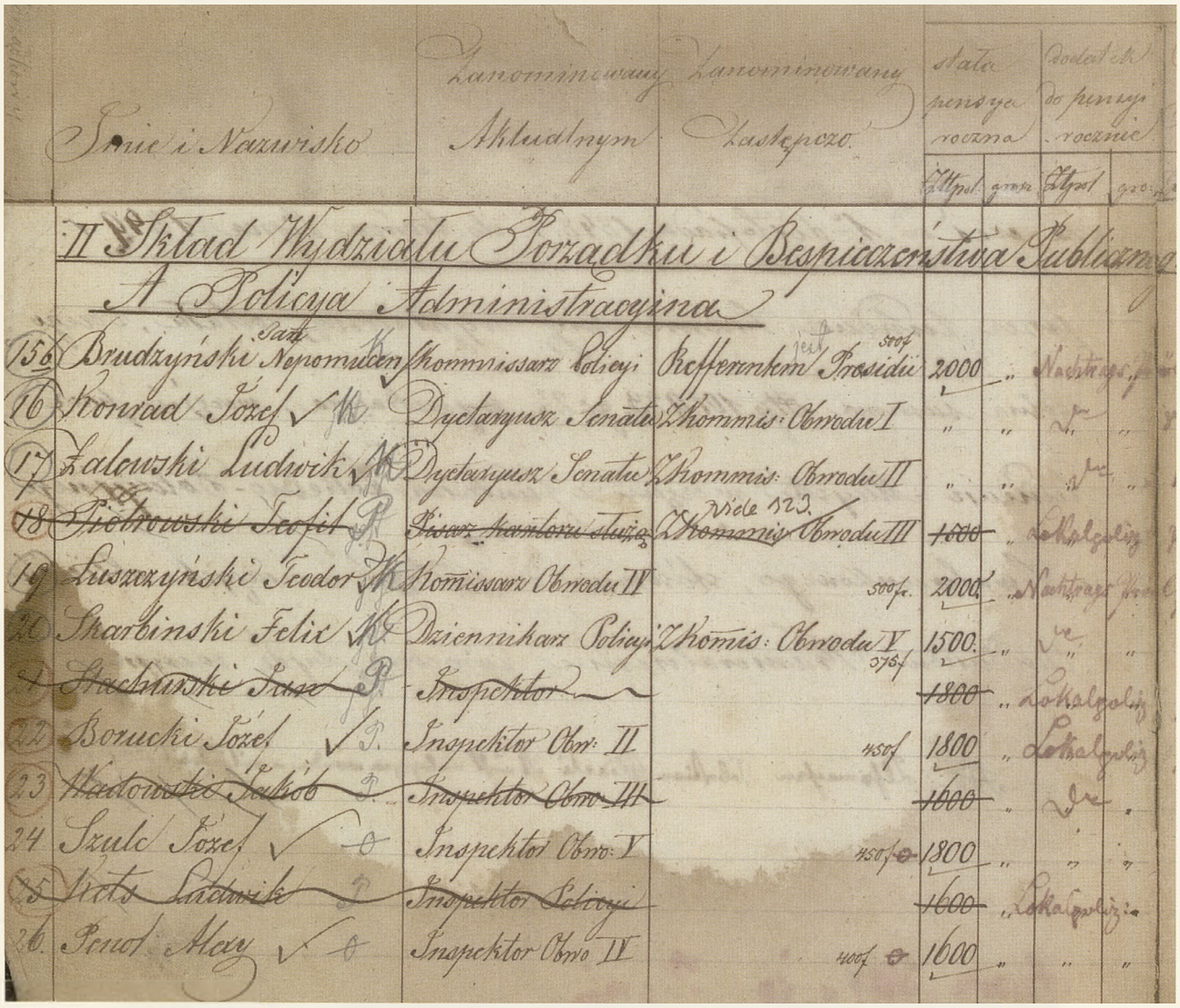

	Imie i Nazwisko	Zanominowany Aktualnym	Zanominowany Zastępczo	Stała pensya roczna Złtpol.	gro.	Dodatek do pensyi rocznie Złtpol.	gro.
	II Skład Wydziału Porządku i Bespieczeństwa Publicznego						
	A Policya Administracyjna						
156	Brudzyński Jan Nepomucen K	Kommissarz Policyi	Referentem jest Presidii 500f	2000	„	Nachtrags	
16	Konrad Józef K	Dyetaryusz Senatu	Z Kommis: Obwodu I	„	„	do	„
17	Zalewski Ludwik K	Dyetaryusz Senatu	Z Kommis: Obwodu II	„	„	do	„
~~18~~	~~Piotrowski Teofil P~~	~~Pisarz kantoru służ.~~	~~Z Kommis: Obwodu III~~ Vide 123	~~1000~~	„	Lokalgeliz	
19	Łuszczyński Teodor K	Komissarz Obwodu IV	500f.	2000	„	Nachtrags	
20	Skarbinski Felix K	Dziennikarz Policyi	Z Komis: Obwodu V 375f	1500	„	do	„
~~21~~	~~Stachurski Jan P~~	~~Inspektor~~		~~1800~~	„	Lokalgeliz	
22	Borucki Józef P	Inspektor Obw: II	450f	1800	„	Lokalgeliz	
~~23~~	~~Wadowski Jakób P~~	~~Inspektor Obwo III~~		~~1600~~	„	do	„
24	Szulc Józef 0	Inspektor Obwo: V	450f 0	1800	„	„	„
~~25~~	~~Kets Ludwik P~~	~~Inspektor Policyi~~		~~1600~~	„	Lokalgeliz:	
26	Penot Alexy 0	Inspektor Obwo IV	400f 0	1600	„	„	„

Ze zbioru Akta dotyczące urządzenia Magistratu i mianowania urzędników *fragment wykazu urzędników, oficjałów i służby Rady Miasta Krakowa z 1849 r. – w tym składzie p.o. komisarz Teofil Piotrowski (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6844, nlb)*

92.
JÓZEF GRZYMALSKI

p.o. komisarz Obwodu III
1849–1850

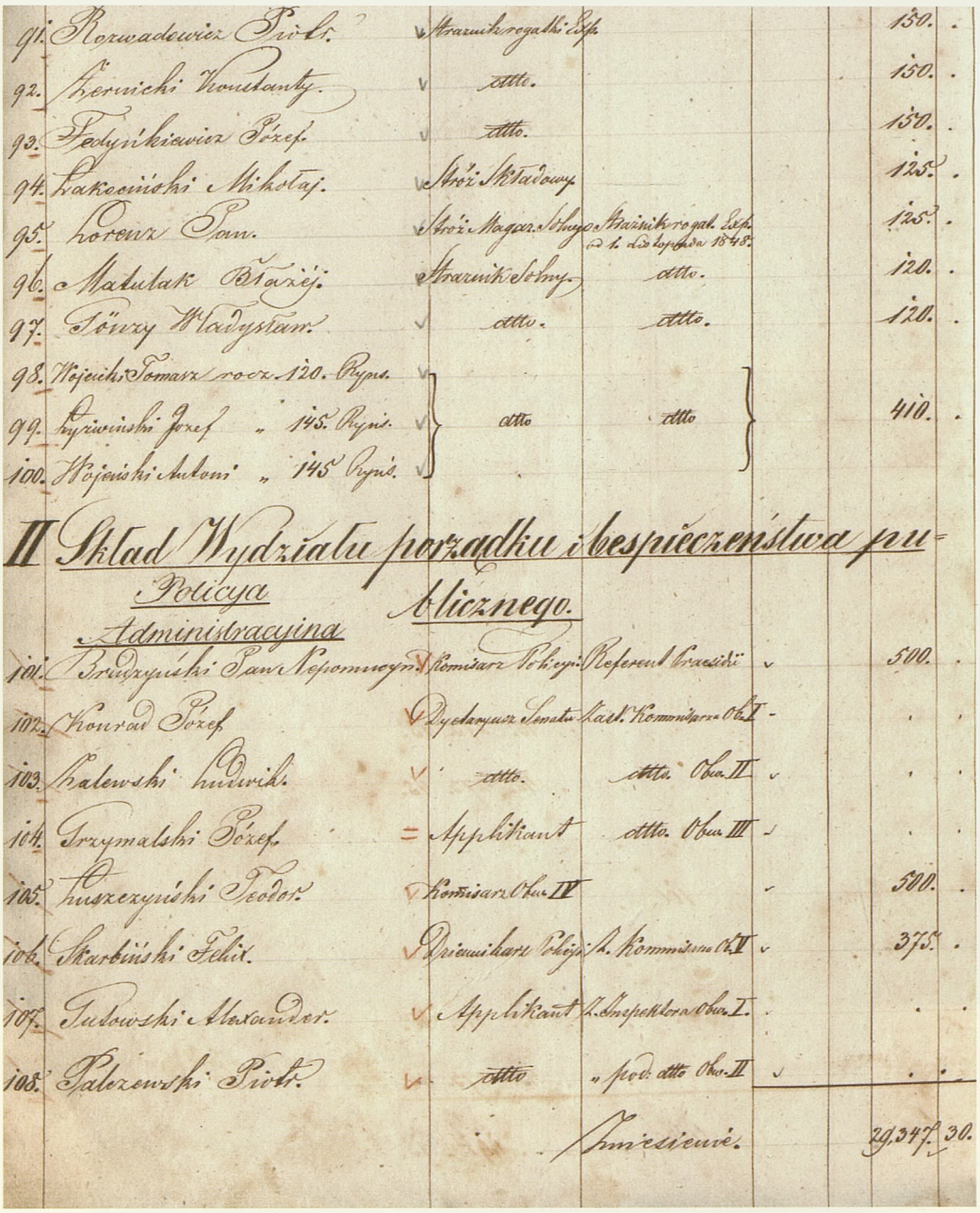

91.	Rozwadowicz Piotr.	Strażnik rogatki Exp.			150.	.
92.	Żernicki Konstanty.	ditto.			150.	.
93.	Fedyńkiewicz Józef.	ditto.			150.	.
94.	Łakociński Mikołaj.	Stróż Składowy			125.	.
95.	Lorenz Jan.	Stróż Magaz. Solny	Strażnik rogat. Exp. od 1. Listopada 1848.		125.	.
96.	Matulak Błażej.	Strażnik Solny.	ditto.		120.	.
97.	Tönzy Władysław.	ditto.	ditto.		120.	.
98.	Wojcicki Tomasz rocz. 120. Ryns.	ditto	ditto		410.	.
99.	Łyżwiński Józef „ 145. Ryns.					
100.	Wojeński Antoni „ 145 Ryns.					

II Skład Wydziału porządku i bespieczeństwa publicznego.

Policya Administracyjna

101.	Brudzyński Jan Nepomucyn.	Komisarz Policyi	Referent Praesidii		500.	.
102.	Konrad Józef	Dyetaryusz Senatu	Zast. Kommissarza Ob. I		.	.
103.	Zalewski Ludwik.	ditto.	ditto. Obw. II		.	.
104.	Grzymalski Józef.	Applikant	ditto. Obw. III		.	.
105.	Łuszczyński Teodor.	Komisarz Obw. IV			500.	.
106.	Skarbiński Felix.	Dziennikarz Policyi	Z. Kommissarza Ob. V		375.	.
107.	Gutowski Alexander.	Applikant	Z. Inspektora Obw. I.		.	.
108.	Palczewski Piotr.	ditto	„ pod. ditto Obw. II		.	.
			Zniesienie.		29,347.	30.

Fragment zestawienia z dokumentu Projekt do etatu Rady m. Krakowa na rok administracyjny 1850 – *w pozycji 104 p.o. komisarz Józef Grzymalski (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 709, nlb)*

93. (także 78 i 98)
TEOFIL ZAWISZA

komisarz Obwodu III
1850–1852

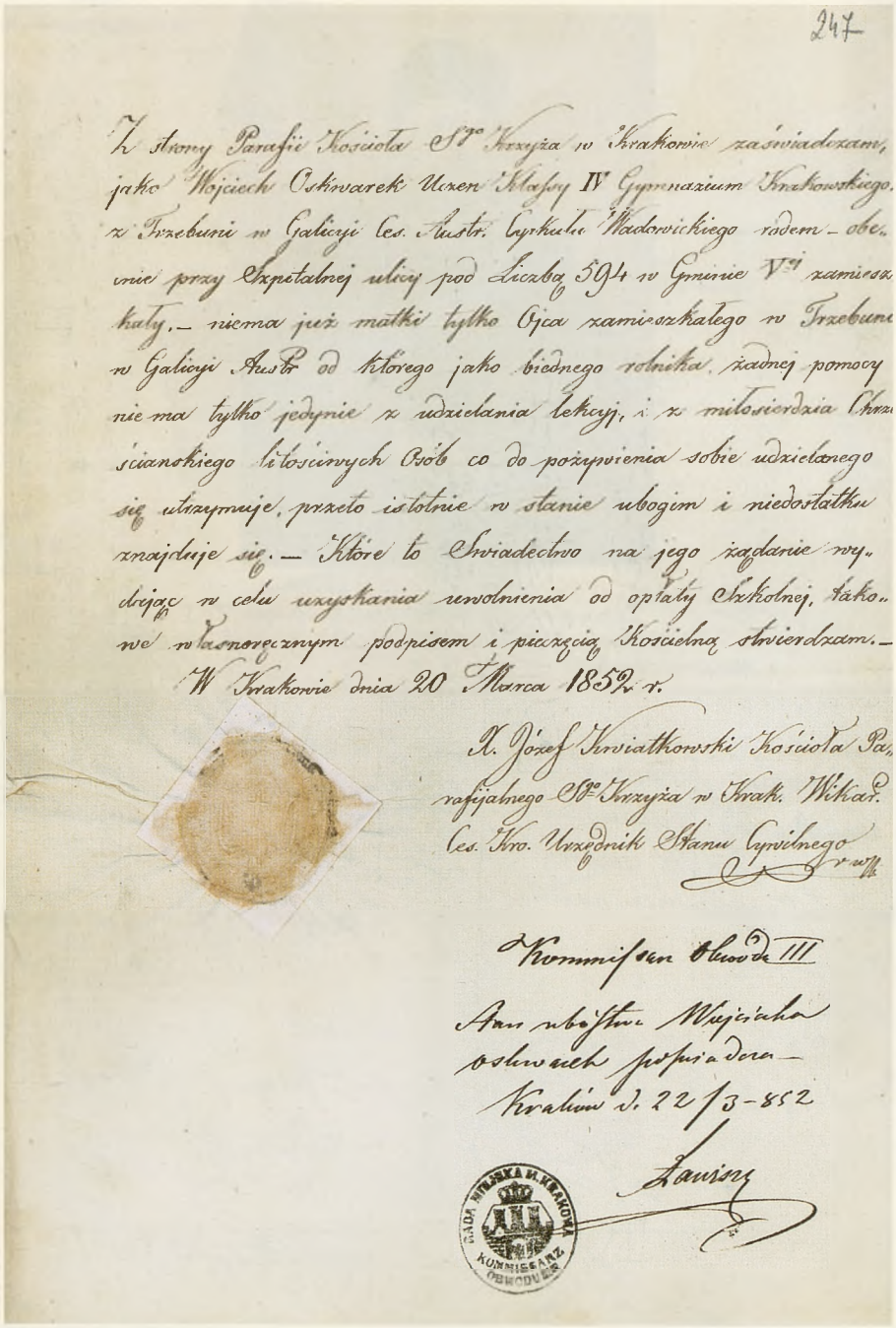

247

Z strony Parafii Kościoła Sgo Krzyża w Krakowie zaświadczam, jako Wojciech Oskwarek Uczeń Klassy IV Gymnazium Krakowskiego, z Trzebuni w Galicyi Ces. Austr. Cyrkułu Wadowickiego rodem – obecnie przy Szpitalnej ulicy pod Liczbą 594 w Gminie Vej zamieszkały, – niema już matki tylko Ojca zamieszkałego w Trzebuni w Galicyi Austr. od którego jako biednego rolnika, żadnej pomocy nie ma tylko jedynie z udzielania lekcyj, i z miłosierdzia Chrześciańskiego litościwych Osób co do pożywienia sobie udzielanego się utrzymuje, przeto istotnie w stanie ubogim i niedostatku znajduje się. – Które to Świadectwo na jego żądanie wydając w celu uzyskania uwolnienia od opłaty Szkolnej, takowe własnoręcznym podpisem i pieczęcią Kościelną stwierdzam. –

W Krakowie dnia 20 Marca 1852 r.

X. Józef Kwiatkowski Kościoła Parafijalnego Sgo Krzyża w Krak. Wikar. Ces. Kro. Urzędnik Stanu Cywilnego

Kommissarz Obwodu III

Stan ubóstwa Wojciecha Oskwarek poświadcza –

Kraków d. 22/3-852

Zawisza

RADA MIEJSKA M. KRAKOWA KOMMISSARZ OBWODU III

Ze zbioru zaświadczeń szkolnych i metryk uczniów dokument wystawiony w 1852 r., poświadczony przez komisarza Teofila Zawiszę (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-482-208, s. 247)

94. (także 114)
HIPOLIT ZAJĄCZKOWSKI

p.o. komisarz Obwodu III
1853–1855

Zdjęcie portretowe Hipolita Zajączkowskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. A-I-213)

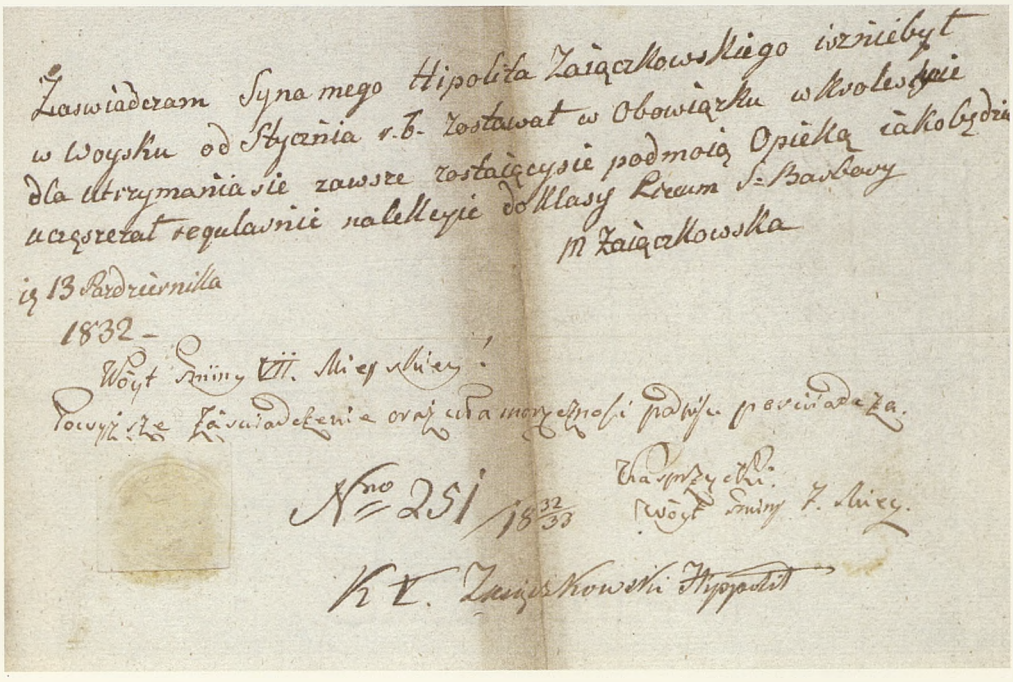

Zaswiadczam Syna mego Hipolita Zaiączkowskiego iżniebył
w Woysku od Stycznia r.b. zostawał w Obowiązku w Krolestwie
dla utrzymania sie zawsze zostaiącysie podmoią Opieką iakobędzie
uczęszczał regularnie na lekcyie do Klasy Liceum S. Barbary
M Zaiączkowska
ię 13 Pazdziernika
1832 –
Woyt Gminy VII. Miejskiey!
Powyższe Zaświadczenie oraz ułamorycznosi podpisu poświadcza.
Nro 251 / 18 32/33
Kasprzycki
Woyt Gminy 7. Miey.
K. L. Zaiączkowski Hippolit

Z akt Zaświadczenia szkolne i metryki uczniów litera Z 1801–1900
dokument z roku 1832 dotyczący Hipolita Zajączkowskiego, ówcześnie licealisty,
20 lat później w magistrackiej służbie p.o. komisarza obwodowego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-482-211, s. 59)

Cyrkuł IV – od roku 1848 Obwód IV

Cyrkuł IV (od 1848 r. Obwód IV) według stanu z końca roku 1838 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1836 r. – dzielnica administracyjna w północno-wschodniej i wschodniej części miasta. Jej teren obejmował zachodnią część miasta, tj.: zachodnie tereny Przedmieścia Piasek oraz szeroko ujęte Przedmieście Smoleńsko (Nowy Świat), po gminę Zwierzyniec na zachodzie i Przedmieście Stradom. Ten cyrkuł–obwód swoimi granicami odpowiadał powierzchni Gminy IX Rzeczypospolitej Krakowskiej (por. rozdział poprzedni). Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

95.
PIOTR KLINIASZEWSKI

komisarz Cyrkułu IV (w randze służbowej zastępcy komisarza policji) 1838

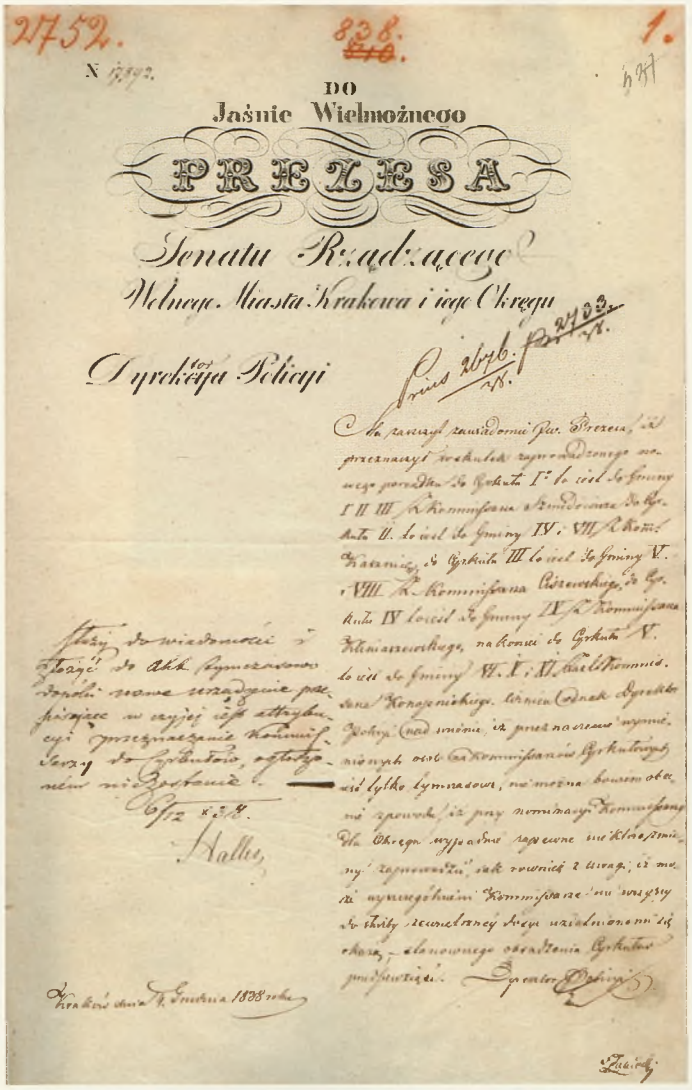
2752. 838. 1.

DO
Jaśnie Wielmożnego
PREZESA
Senatu Rządzącego
Wolnego Miasta Krakowa i iego Okręgu
Dyrektora Policyi

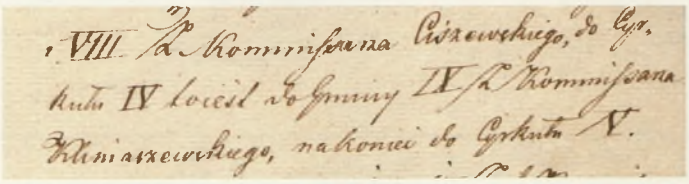
VIII. Z Kommissarza Ciszewskiego, do Cyrkułu IV to iest do Gminy IX. Z Kommissarza Kliniaszewskiego, nakoniec do Cyrkułu V.

Z akt dotyczących nowej organizacji policji Wolnego Miasta Krakowa sporządzone w 1838 r. pismo dyrektora policji do prezesa Senatu Rządzącego o obsadzeniu stanowisk komisarzy cyrkułowych, w którym mowa o komisarzu Piotrze Kliniaszewskim (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47B, s. 537)

96. (także 89)
FORTUNAT CHORUBSKI

komisarz Cyrkułu IV (w randze służbowej komisarza policji) 1843–1944

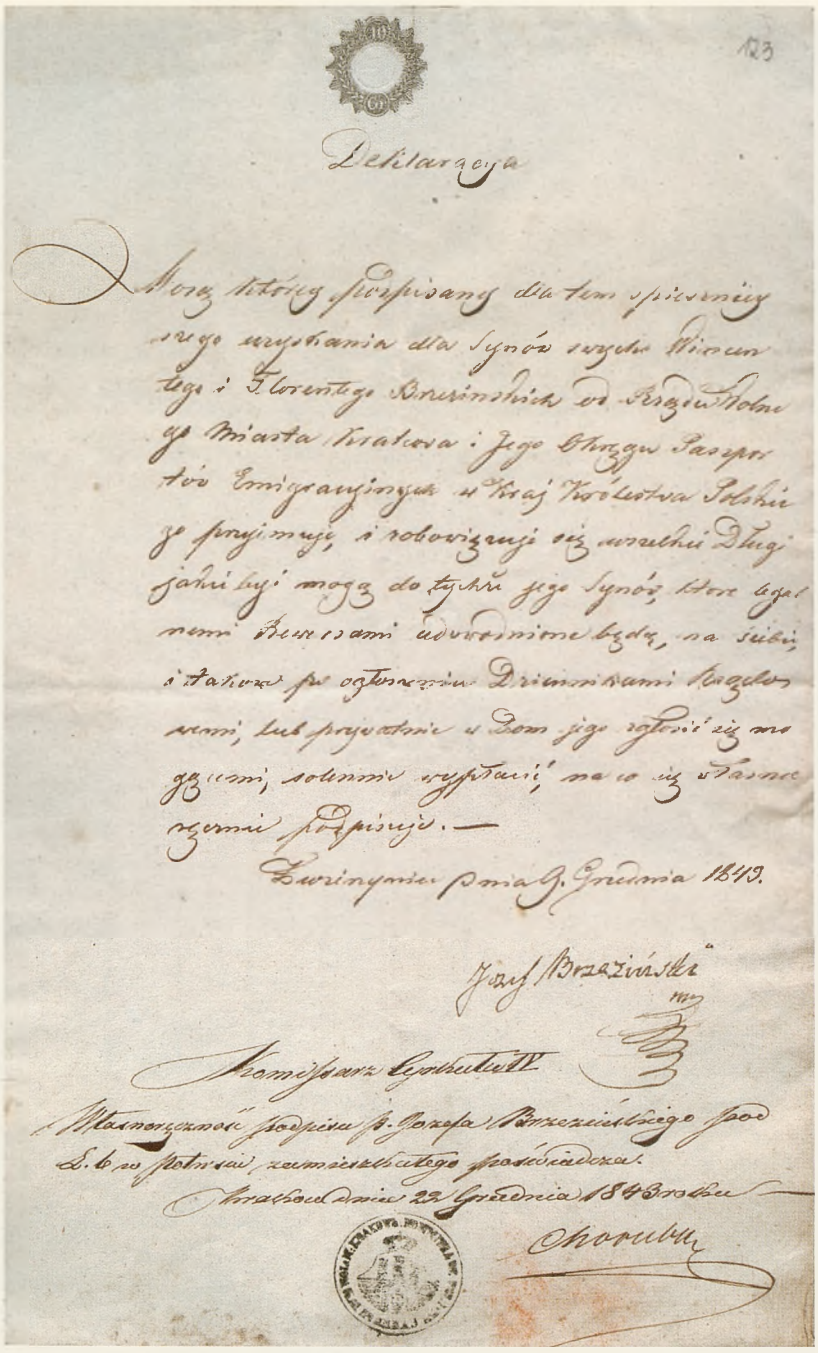

123

Deklaracya

Mocą którego podpisany dla tem spieszniejszego uzyskania dla Synów swych Wincentego i Florentego Brzezińskich od Rządu Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu Paszportów Emigracyjnych w Kraj Królestwa Polskiego przyjmuje, i zobowiązuje się wszelkie Długi jakie być mogą do tychże jego Synów, które legalnemi Rewersami udowodnione będą, na siebie, i takowe po ogłoszeniu Dziennikami Rządowemi, lub prywatnie w Dom jego zgłosić się mogącemi, solennie wypłacić, na co się własnoręcznie podpisuje. —

Zwierzyniec dnia 9. Grudnia 1843.

Józef Brzeziński

Komissarz Cyrkułu IV

Własnoręczność podpisu p. Józefa Brzezińskiego pod L. 6 w Potrzebie zamieszkałego poświadcza.

Kraków dnia 22 Grudnia 1843 roku

Chorubski

Z akt emigracyjnych Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji dokument z 1843 r. z poświadczeniem podpisu dokonanym przez komisarza Fortunata Chorubskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK VI-63, s. 123)

97. (także 83)
JÓZEF TUSZYŃSKI

komisarz Cyrkułu IV (w randze służbowej zastępcy komisarza policji) 1844

Ner 83 i 84.

Dziennik Rządowy

WOLNEGO MIASTA KRAKOWA

I JEGO OKRĘGU.

W Krakowie dnia 6 Lipca 1844 r.

— 340 —

	1 Gatunek				2 Gatunek				3 Gatunek			
	od		do		od		do		od		do	
	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.
Korzec Owsa	6	—	6	15	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Grochu	12	—	13	—	—	—	11	15	—	—	—	—
„ Jagieł	—	—	28	—	—	—	27	—	—	—	—	—
„ Rzepaku	—	—	—	—	—	—	18	15	—	—	—	—
„ Wielogrochu	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Tatarki	—	—	8	15	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Siemienia lnianego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Ziemniaków	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Prosa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Centnar Siana	—	—	2	—	—	—	1	6	—	—	—	—
„ Słomy	—	—	3	—	—	—	2	15	—	—	—	—
Masła czystego garniec	5	—	5	15	—	—	—	—	—	—	—	—
Jaj kurzych kopa	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—
Drożdży wanienka	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spirytusu garniec z opłatą	4	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okowity garniec z opłatą	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Sporządzono w Biórze Kommissarjatu Targowego.

Kraków dnia 2 Lipca 1844 roku.

Delegowany Tuszyński Kommis. Cyr. IV.

W. Dobrzański Kom: Targowy.

Z. Adj. *Pszorn.*

Urzędowe obwieszczenie z 1844 r. o cenach na publicznej targowicy w Krakowie, podpisane – obok komisarza targowego – przez komisarza cyrkułowego Józefa Tuszyńskiego (DzRzWMK 1844, nr 51–56, s. 336, 340)

98. (także 78 i 93)

TEOFIL ZAWISZA

komisarz Cyrkułu IV (w randze służbowej zastępcy komisarza policji) 1845

Ner 41 i 42.

Dziennik Rządowy

WOLNEGO MIASTA KRAKOWA I JEGO OKRĘGU.

W Krakowie dnia 8 Marca 1845 r.

Nro 581

— 164 —

Nro 3656. DYREKTOR POLICYI.

Podaje do publicznéj wiadomości, iż JW. Prezes Senatu Rządzącego w dn. 28 Lutego r. b. raczył zamianować PP. Karola Stróżeckiego i Teofila Zawiszę tymczasowymi Zastępcami Kommissarzy Policyi II rangi, z których piérwszy do pełnienia obowiązków Kommissarza Sądowego, a drugi do sprawowania obowiązków Kommissarza Cyrkułu IV przeznaczonym został; zaś P. Jan Sałasz Z. Kommissarza Policyi II rangi dotychczas obowiązki Kommissarza Cyrkułu II M. Krakowa sprawujący, został wydelegowanym do pełnienia obowiązków Kommissarza dystryktowego w Alwerni, a w miejsce jego przeniesionym został z Cyrkułu IV P. Józef Tuszyński Kommissarz Policyi II rangi, do sprawowania takichże obowiązków w Cyrkule II Miasta Krakowa.

Kraków dnia 1 Marca 1845 roku. WOLFARTH.

Nro 7344. T R Y B U N A Ł.

Stósownie do art. 12 Ustawy o Zwierzchności hipotecznéj wzywa mających prawo do spadku po Macieju i Tomaszu Schestauberach pozostałego, z ruchomości oraz z domu w Krakowie przy ulicy Szpitalnéj pod L. 607 położonego składającego się; aby w terminie miesięcy trzech z dowodami do Trybunału zgłosili się: w przeciwnym bowiem razie spadek ten zgłaszającym się Maciejowi i Franciszkowi Schestauberom oraz Klarze z Schestauberów Zajączkowskiéj przyznanym będzie. Kraków dnia 28 Grudnia 1844 roku.

Sędzia Prezydujący
(3 r.) MIĘTUSZEWSKI.
Sekretarz *Lasocki.*

Urzędowe obwieszczenie dyrektora policji Wolnego Miasta Krakowa z 1845 r. zawierające przydział służbowy dla komisarza Teofila Zawiszy (DzRzWMK 1845, nr 41–42, s. 164)

99. (także 74)
TEODOR ŁUSZCZYŃSKI

komisarz Obwodu IV
1848–1853

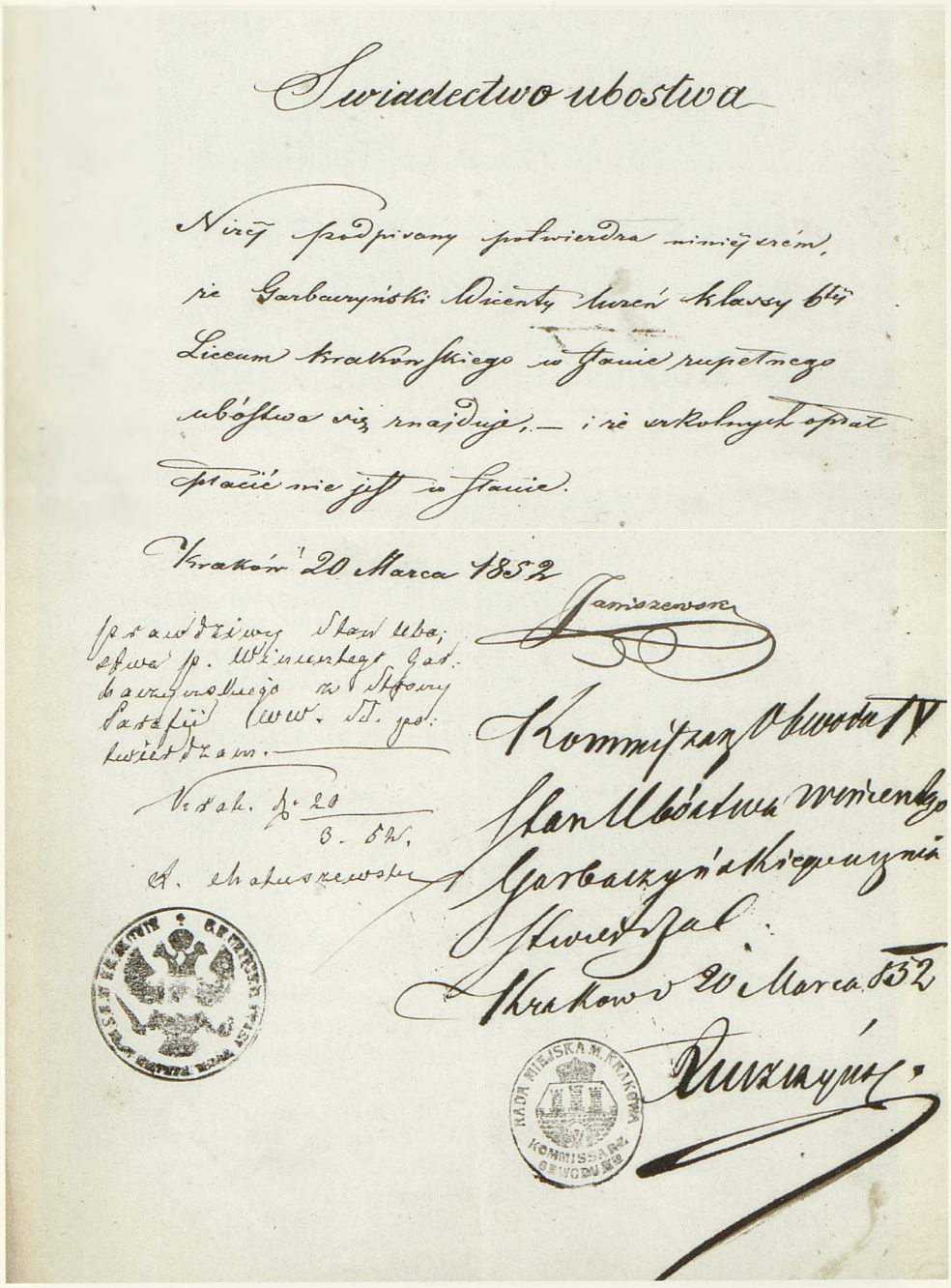

Swiadectwo ubostwa

Niżej podpisany potwierdza niniejszém, że Garbaczyński Wicenty uczeń klassy 6tej Liceum krakowskiego w stanie zupełnego ubóstwa się znajduje, — i że szkolnych opłat płacić nie jest w stanie.

Kraków 20 Marca 1852

Janiszewski

Prawdziwy Stan ubóstwa p. Wincentego Garbaczyńskiego z Stróży Parafii WW. SS. potwierdzam.

Krak. d. 20 3. 52.

A. Matuszewski

Kommissarz Obwodu IV
Stan Ubóstwa Wincentego Garbaczyńskiego ucznia stwierdzał.
Kraków d. 20 Marca 852

Łuszczyński

RADA MIEJSKA M. KRAKOWA KOMMISSARZ OBWODU IV

Ze zbioru zaświadczeń szkolnych i metryk uczniów dokument wystawiony w 1852 r., poświadczony przez komisarza Teodora Łuszczyńskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-482-205, s. 61)

100. (także 105)
JÓZEF USZEWSKI

p.o. komisarz Obwodu IV
1853–1855

PROVINZIAL-HANDBUCH

des

Krakauer Verwaltungs-Gebietes

für das Jahr

1856.

KRAKAU.

Gedruckt bei Carl Budweiser.

124 Krakauer Magistrat.

Ziegeleischreiber Herr Vinzenz Kasperkiewicz.
Wächter der städt. Fleischbänke Herr Johann Lorens.
Beleuchtungsaufseher Herr Xawer Biron.

Markt-Aufseher:

Herr Theophil Wesper.

Wagschreiber Herr Stanislaus Mężyński.
Viehschätz- und Wagmeister Herr Wladislaus Żebrawski.

Stadtphysikus:

Herr Michael Mohr M. Dr.

Stadtwundarzt Herr Adalbert Kowalski.
„ „ Leonhard Voigt.
Stadthebamme Frau Barbara Bulik.

Grundrichter:

Herr Joseph Uszewski
„ Hippolit Zajączkowski.

12 Amtsbothen.

Ausschussmænner:

„ Senior Ignatz Paprocki.
„ Theodor Baranowski.
„ Joseph Bartl.
„ Anton Czerny.
„ Vinzenz von Darowski.
„ Johann Gralewski.
„ Vinzenz Kirchmajer.
„ Ludwig Hölzel von Sternstein, Ritter des kais. österr. Franz Joseph-Ordens.
„ Franz Majer, Besitzer des goldenen Verdienstkreuzes.
„ Kaspar Poller, „ „ „ „
„ Karl Rudkowski.
„ Theophil Seifert.
„ Vinzenz Wolff.
„ Ludwig Zieleniewski.

Z rocznika tzw. Szematyzmu galicyjskiego *z roku 1856 zawierającego dane z roku 1855 strona tytułowa i strona z wykazem komisarzy obwodowych krakowskiego Magistratu; wśród nich p.o. komisarz Józef Uszewski* (Szematyzm *1856, s. tytułowa, s. 124*)

Cyrkuł V – od roku 1848 Obwód V

Cyrkuł V (od 1848 r. Obwód V) według stanu z końca roku 1838 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1836 r. – dzielnica administracyjna w północno-wschodniej i wschodniej części miasta. Swoją powierzchnią obejmowała południową część miasta, czyli Przedmieście Stradom i całą „wyspę" kazimierską między Starą a Nową Wisłą. Ten cyrkuł–obwód powstał z połączenia trzech dawnych gmin miejskich Rzeczypospolitej Krakowskiej, tj. Gminy IV, Gminy X i Gminy XI (por. rozdział poprzedni). Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

101. (także 72)
JÓZEF KONOPNICKI

p.o. komisarz Obwodu IV
1853–1855

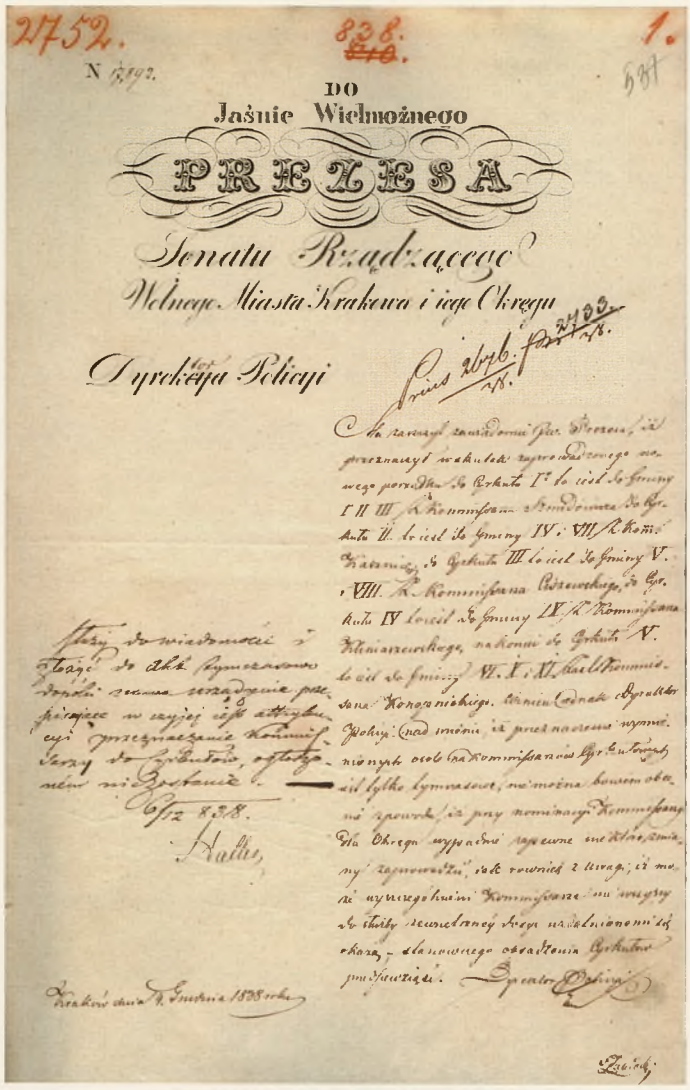
2752. 838. 1.

DO
Jaśnie Wielmożnego
PREZESA
Senatu Rządzącego
Wolnego Miasta Krakowa i iego Okręgu
Dyrektora Policyi

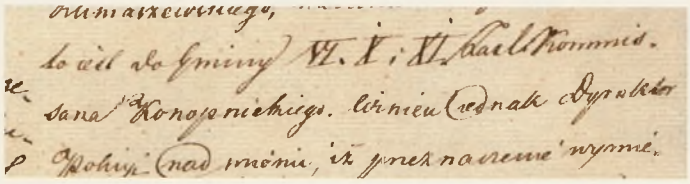
to iest do Gminy VI. X i XI. Kasl. Kommis-
sana Konopnickiego. Winien jednak Dyrektor
Policyi nad mianie, iż przeznaczenie wymie-

Z akt dotyczących nowej organizacji policji Wolnego Miasta Krakowa sporządzone w 1838 r. pismo dyrektora policji do prezesa Senatu Rządzącego o obsadzeniu stanowisk komisarzy cyrkułowych, w którym mowa o komisarzu Józefie Konopnickim (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK III-47B, s. 537)

102.
ANTONI WEINBERGER

komisarz Cyrkułu V (w randze służbowej komisarza policji) 1840–1845

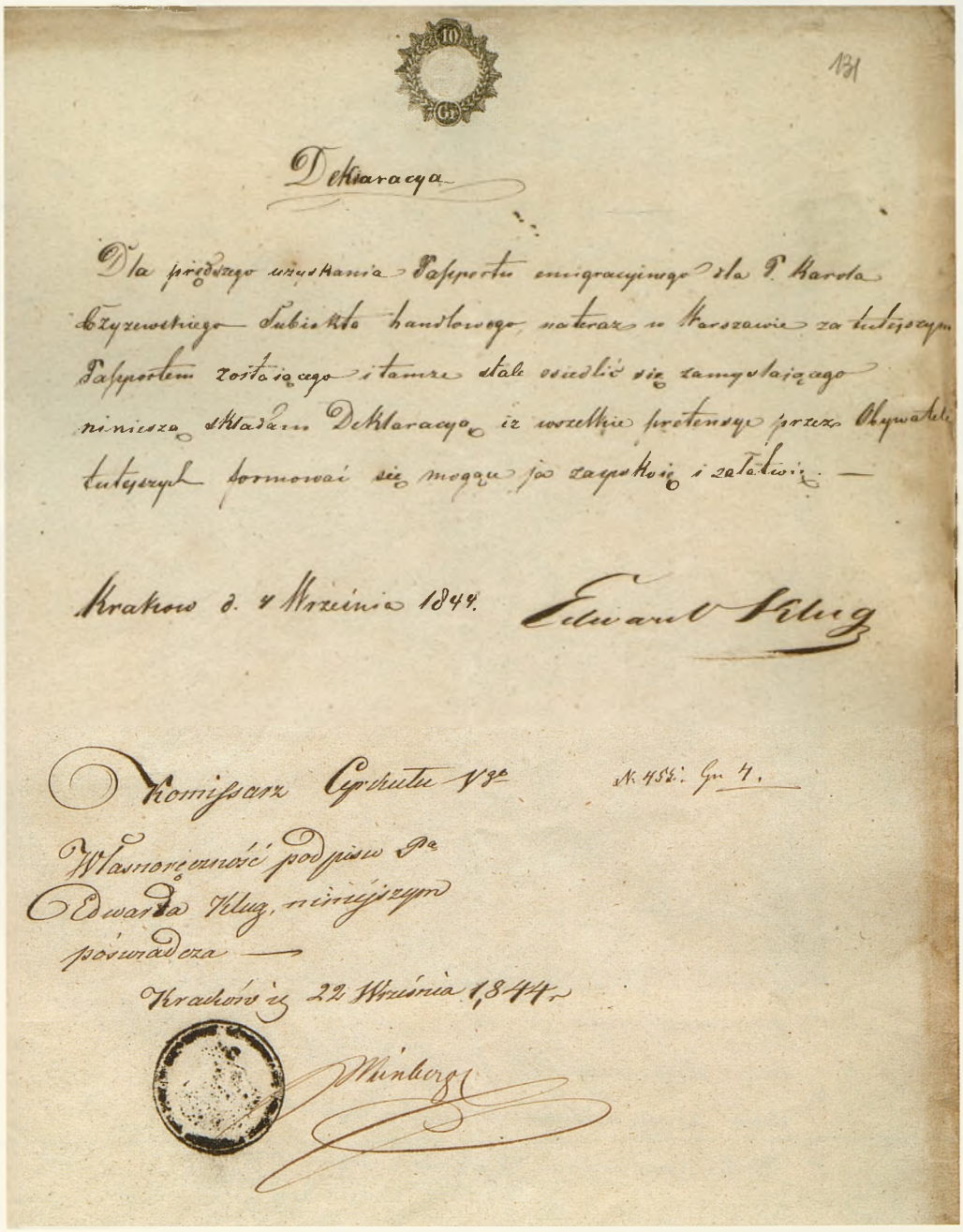

131

Deklaracya

Dla prędszego uzyskania Passportu emigracyjnego dla P. Karola Czyżewskiego Subiekta handlowego, nateraz w Warszawie za tutejszym Passportem zostaiącego i tamże stale osiedlić się zamyślaiącego niniejszą składam Deklaracyą iż wszelkie pretensye przez Obywateli tutejszych formować się mogące ja zaspokoię i załatwię. —

Kraków d. 4 Września 1844. Edward Klug

Komissarz Cyrkułu V^go N. 455. Gr. 4.

Własnoręczność podpisu P^a Edwarda Klug, niniejszym poświadcza —

Kraków d. 22 Września 1844 r.

Weinberger

Z akt emigracyjnych Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji dokument z 1844 r. z poświadczeniem podpisu dokonanym przez komisarza Antoniego Weinbergera (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. WMK VI-63, s. 131)

103. (także 81 i 85)
FELIKS SKARBIŃSKI

p.o. komisarz Obwodu V
1848–1852

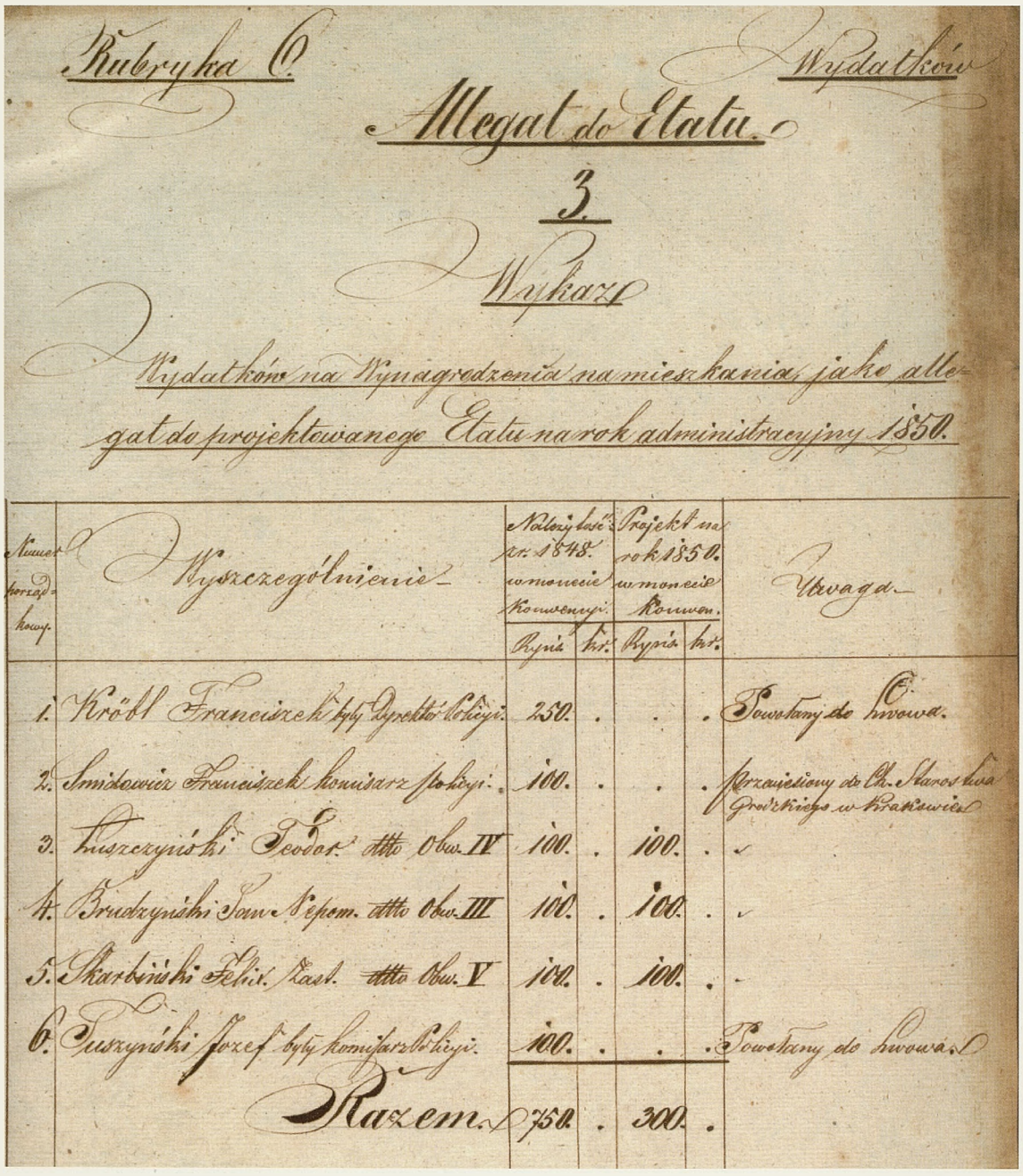

Rubryka 6. Wydatków

Allegat do Etatu.

3.

Wykaz

Wydatków na Wynagrodzenia na mieszkania, jako allegat do projektowanego Etatu na rok administracyjny 1850.

Numer porządkowy.	Wyszczególnienie	Należytość r. 1848. w monecie konwencyj.		Projekt na rok 1850. w monecie konwen.		Uwaga
		Rynś	kr.	Rynś	kr.	
1.	Kröbl Franciszek były Dyrektor Policyi.	250.	.	.	.	Powołany do Lwowa.
2.	Smidowicz Franciszek komisarz policyi.	100.	.	.	.	Przeniesiony do Ob. Starostwa Grodzkiego w Krakowie
3.	Kuszczyński Teodor. ditto Obw. IV	100.	.	100.	.	✓
4.	Brudzyński Sam. Sepom. ditto Obw. III	100.	.	100.	.	✓
5.	Skarbiński Felix. Kast. ditto Obw. V	100.	.	100.	.	✓
6.	Tuszyński Józef były komisarz Policyi.	100.	.	.	.	Powołany do Lwowa.
	Razem.	750.	.	300.	.	

Zestawienie z dokumentu Projekt do etatu Rady m. Krakowa na rok administracyjny 1850 *dotyczące kosztów dodatków mieszkaniowych – w preliminarzu uwzględniono p.o. komisarza Feliksa Skarbińskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 709, nlb)*

104. (także 122)
EDWARD TEMPLE

komisarz Obwodu V
1853–1855

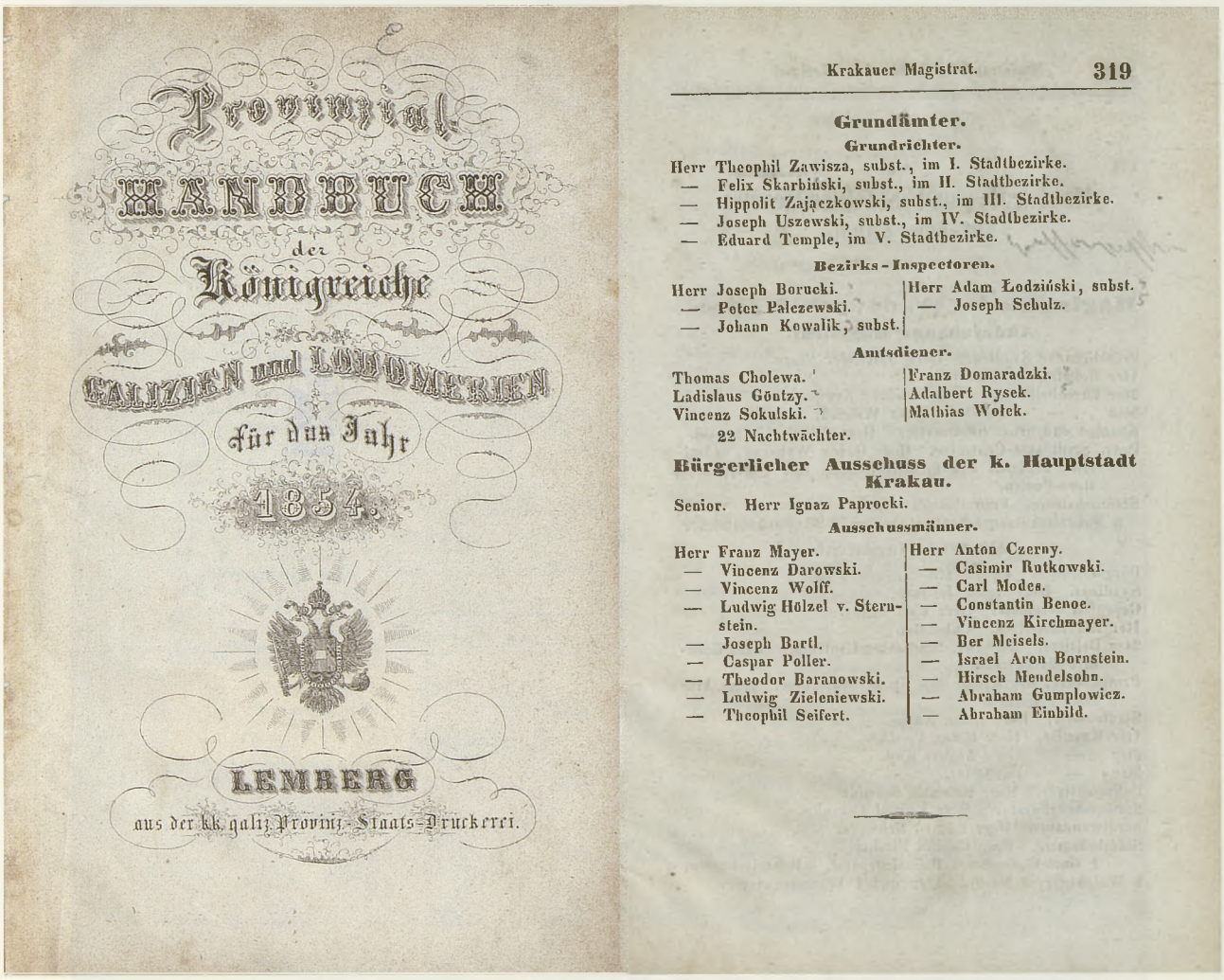

Provincial-
HANDBUCH
der
Königreiche
GALIZIEN und LODOMERIEN
für das Jahr
1854.

LEMBERG
aus der kk. galiz. Provinz.-Staats-Druckerei.

Krakauer Magistrat. 319

Grundämter.

Grundrichter.

Herr Theophil Zawisza, subst., im I. Stadtbezirke.
— Felix Skarbiński, subst., im II. Stadtbezirke.
— Hippolit Zajączkowski, subst., im III. Stadtbezirke.
— Joseph Uszewski, subst., im IV. Stadtbezirke.
— Eduard Temple, im V. Stadtbezirke.

Bezirks-Inspectoren.

Herr Joseph Borucki.
— Peter Palczewski.
— Johann Kowalik, subst.
Herr Adam Łodziński, subst.
— Joseph Schulz.

Amtsdiener.

Thomas Cholewa.
Ladislaus Göntzy.
Vincenz Sokulski.
Franz Domaradzki.
Adalbert Rysek.
Mathias Wołek.

22 Nachtwächter.

Bürgerlicher Ausschuss der k. Hauptstadt Krakau.

Senior. Herr Ignaz Paprocki.

Ausschussmänner.

Herr Franz Mayer.
— Vincenz Darowski.
— Vincenz Wolff.
— Ludwig Hölzel v. Sternstein.
— Joseph Bartl.
— Caspar Poller.
— Theodor Baranowski.
— Ludwig Zieleniewski.
— Theophil Seifert.
Herr Anton Czerny.
— Casimir Rutkowski.
— Carl Modes.
— Constantin Benoe.
— Vincenz Kirchmayer.
— Ber Meisels.
— Israel Aron Bornstein.
— Hirsch Mendelsohn.
— Abraham Gumplowicz.
— Abraham Einbild.

Z rocznika tzw. Szematyzmu galicyjskiego *z roku 1854 strona tytułowa i strona z wykazem komisarzy obwodowych Magistratu krakowskiego; wśród nich komisarz Edward Temple* (Szematyzm *1854, s. tytułowa, s. 319*)

DZIEWIĄTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 3 OBWODY

(21.07.1855–31.03.1910)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 3 obwody:		
pod zaborem w cesarstwie austriackim, od 1867 r. w monarchii austro-węgierskiej (od 1866 r. w ramach autonomii galicyjskiej) 21.07.1855–31.03.1910		
Podstawa obowiązywania:		
rozporządzenie Rządu Krajowego z 7 lipca 1855 r. w sprawie podziału miasta		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 5 cyrkułów–obwodów – w latach 1838–1855	na 4 obwody – w latach 1910–1915	
Kraków w okresach obowiązywania podziału na 3 obwody		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Königlichen Hauptstadt Krakau – *Królewskie Główne Miasto Kraków* (do 1860 r. także *K.K. Landes Hauptstadt Krakau* – C[esarsko]-*Kr*[ólewskie] *Główne Miasto Krajowe Kraków* od 1866 r. *Stołeczne Królewskie Miasto Kraków*	1855 r. ~ 7,80 km^2 1858 r. ~ 5,77 km^2 1909 r. ~ 6,24 km^2	1855 r. ~ 36 000 1880 r. ~ 59 800 1900 r. ~ 85 300 1909 r. ~ 103 100
Prezydentura miasta w okresie podziału na 3 obwody:		
Fryderyk Tobiaszek (do 28.08.1856 r.), Andrzej Seidler (26.10.1856–12.09.1866), Józef Dietl (13.09.1866–18.06.1874), Mikołaj Zyblikiewicz (2.07.1874–7.02.1881), Ferdynand Weigel (17.02.1881–6.11.1884), Feliks Szlachtowski (17.11.1884–10.05.1893), Józef Friedlein (24.05.1891–7.07.1904), Juliusz Leo (od 11.07.1904 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Obwód I (cz. starego Krakowa z Rynkiem oraz Przedmieścia Nowy Świat i Piasek) Obwód II (cz. starego Krakowa oraz Przedmieścia Kleparz i Wesoła) Obwód III (Zamek oraz Kazimierz z Przedmieściem Stradom)		
Charakter podziału terytorialnego – status obwodów:		
administracyjny, pomocniczy		
Ustrojowa organizacja obwodów		
zwierzchnik obwodu:	**służby w gestii zwierzchnika:**	
komisarz obwodowy z nominacji prezydenta miasta	• od 1866 r. urząd miejscowy • od 1866 r. komisariat obwodu	
Organ nadrzędny:		
prezydent miasta, Magistrat m. Krakowa		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 137–153	*Poczet* 2010, s. 49–54	*Poczet* 2010, s. 781–790

Podział Krakowa na 3 obwody według stanu z roku 1855 – na Planie turystycznym Krakowa *w wydaniu z roku 1879*
(I wydanie tego planu miało miejsce w 1872 r., bazowało na planie Krakowa Teofila Żebrawskiego z 1866 r.).
Podstawa rysunku granic obwodów: vide *s. 137*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Zb. Kart. II 41)

2. POCZET KOMISARZY OBWODOWYCH

Obwód I

Obwód I według stanu z roku 1855 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1879 r. – dzielnica ukształtowana na terenach poprzednich cyrkułów–obwodów I, II i IV, jednak z istotnymi korektami. Objęła obszar najstarszej części miasta w obrębie murów od linii ul. Szczepańskiej, linii A–B Rynku Głównego i linii ul. Siennej na południe, do Wawelu, jednak bez wzgórza i Zamku. Ponadto objęła cały zachodni teren miasta do Wisły, od ul. Krowoderskiej na północy po ul. Podzamcze na południu, czyli Przedmieścia Piasek i Nowy Świat. Co do zasady ten kształt dzielnicy–Obwodu I przetrwa ponad 80 lat, do roku 1938. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

105. (także 100)
JÓZEF USZEWSKI

komisarz Obwodu I
1855–1870

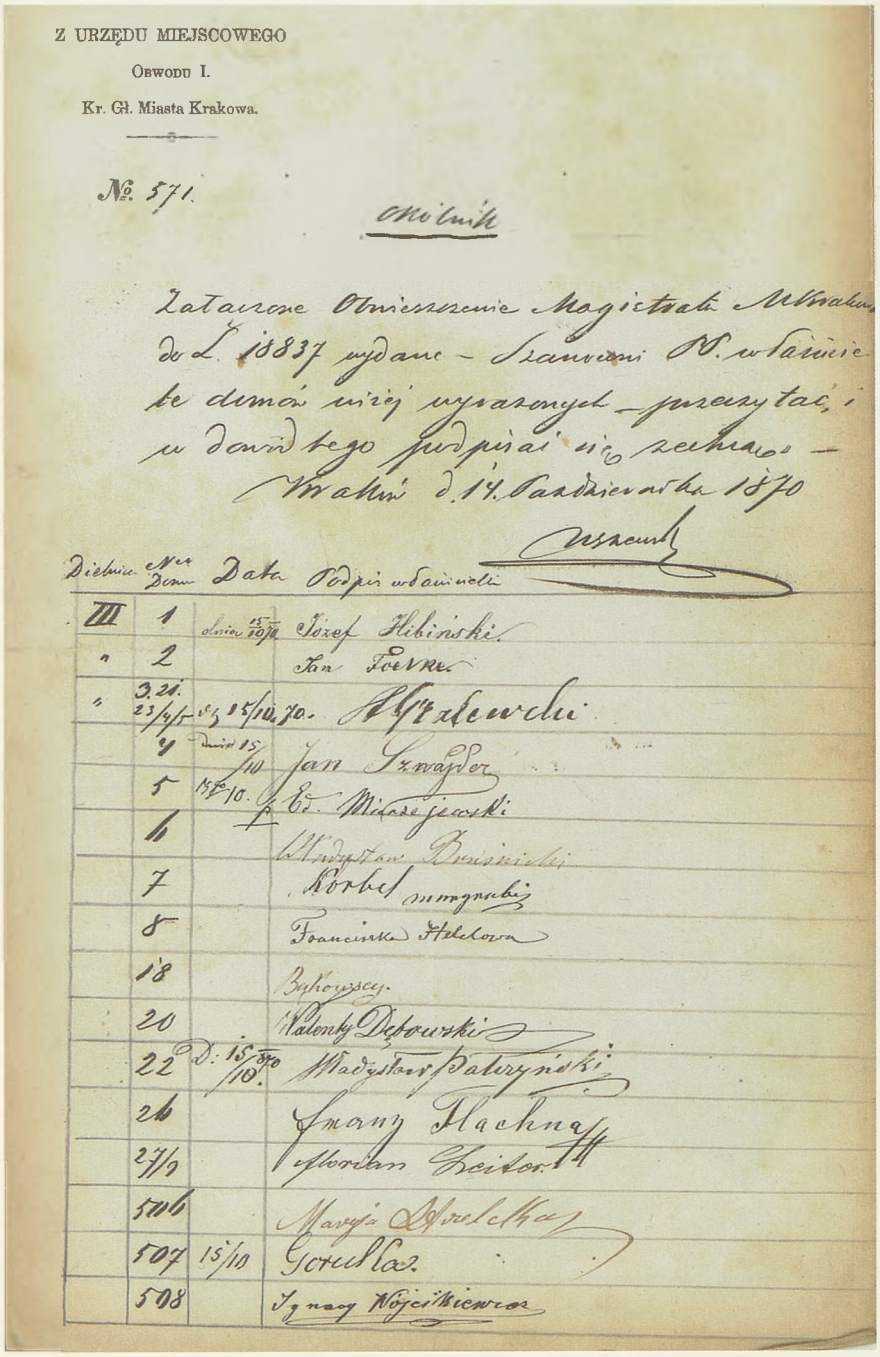

Z URZĘDU MIEJSCOWEGO
Obwodu I.
Kr. Gł. Miasta Krakowa.

№ 571.

Okólnik

Załączone Obwieszczenie Magistratu M. Krakowa do L. 18837 wydane – Szanowni PP. właściciele domów niżej wyrażonych – przeczytać, i w dowód tego podpisać się zechcą. –
Kraków d. 14. Października 1870
Uszewski

Dzielnica	Nr Domu	Data	Podpis właściciela
III	1	dnia 15/10 70	Józef Hibiński
"	2		Jan Foerke
"	3. 21. 23/4/5	d. 15/10. 70.	A. Grzelewski
	4	dnia 15/10	Jan Szwajder
	5	15/10.	Ed. Mierzejewski
	6		Władysław Brzeźnicki
	7		Korbel murarz
	8		Franciszka Helclowa
	18		Bąkowscy
	20		Walenty Dębowski
	22	D: 15/10. 870	Władysław Patrzyński
	26		Franz Flachna
	27/9		Florian Zeitor
	506		Marya Dzielska
	507	15/10	Gorulka
	508		Ignacy Wójcikiewicz

Z akt magistrackich wypisany w 1870 r. na papierze firmowym Urzędu Miejscowego Obwodu I okólnik adresowany do właścicieli nieruchomości, podpisany przez komisarza Józefa Uszewskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6712, nlb)

106.
KAROL KOSIŃSKI

komisarz Obwodu I
1871–1880

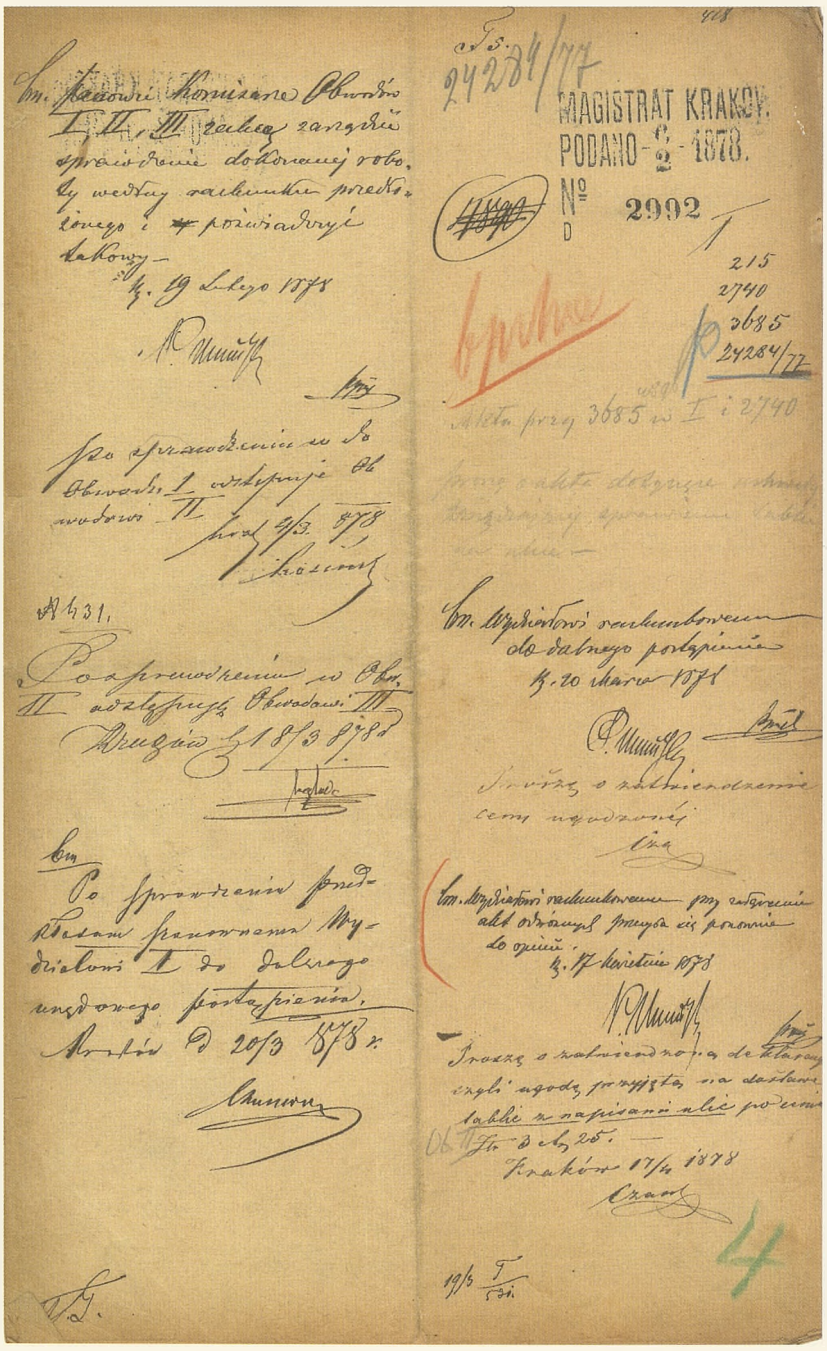

Z akt magistrackich Tabliczki orientacyjne dla budynków od roku 1877 do 1892 roku *polecenie wydane w 1878 r. komisarzom obwodowym, aby skontrolowali zgodność rachunków za wykonane prace ze stanem rzeczywistym – pod poleceniem adnotacja komisarza Karola Kosińskiego o przekazaniu rachunku do kolejnego obwodu (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7534, nlb)*

107.
FRANCISZEK IZYDOR CZOPONOWSKI

komisarz Obwodu I
1881–1893

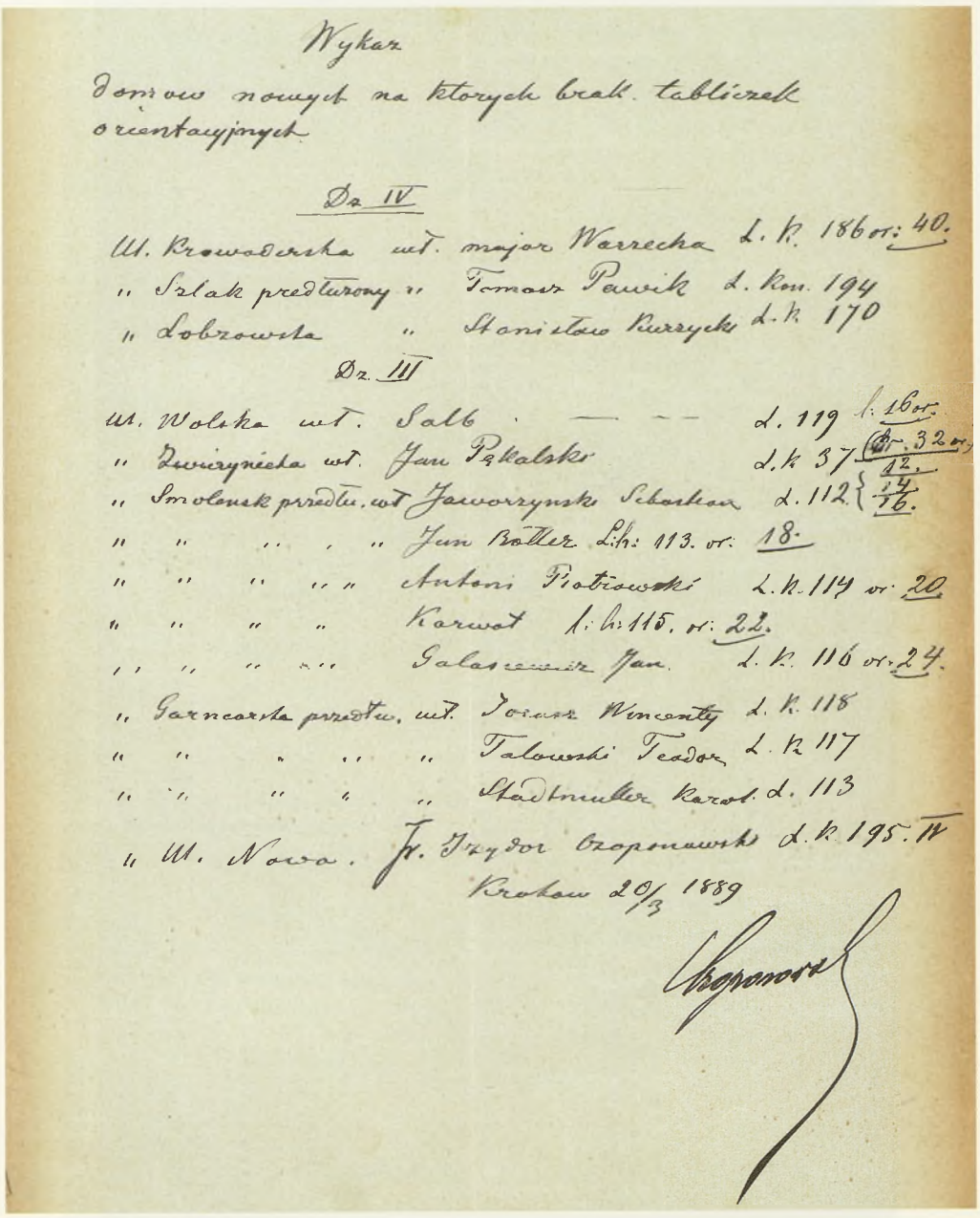

Wykaz

domow nowych na ktorych brak tabliczek orientacyjnych

Dz. IV

Ul. Krowoderska wł. major Warzecha L. K. 186 or: 40.
" Szlak przedłużony " Tomasz Pawik L. Kon. 194
" Lobzowska " Stanisław Kurzycki L. K. 170

Dz. III

Ul. Wolska wł. Salb — — L. 119 l: 16 or.
" Zwierzyniecka wł. Jan Pękalski L. K. 37 (Br. 32 or.) 12.
" Smoleńsk przedłu. wł. Jaworzyński Sebastian L. 112 { 14. 16.
" " " " " Jan Bötter L. h: 113. or: 18.
" " " " " Antoni Piotrowski L. K. 114 or: 20.
" " " " Karwat l. h: 115. or: 22.
" " " " Galasiewicz Jan. L. K. 116 or: 24.
" Garncarska przedłu. wł. Jonasz Wincenty L. K. 118
" " " " " Talowski Teodor L. K. 117
" " " " " Stadtmuller Karol L. 113
" Ul. Nowa. Fr. Izydor Czoponowski L. K. 195. IV

Kraków 20/3 1889

Czoponowski

Z akt magistrackich Tabliczki orientacyjne dla budynków od roku 1877 do 1892 roku *wykaz nowych domów, na których brak tabliczek orientacyjnych, sporządzony w 1889 r. przez komisarza Franciszka Izydora Czoponowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7534, nlb)*

108. (także 110, 112, 129, 131, 133 i 153)
FRANCISZEK GÓRSKI

komisarz Obwodu I
1895–1897

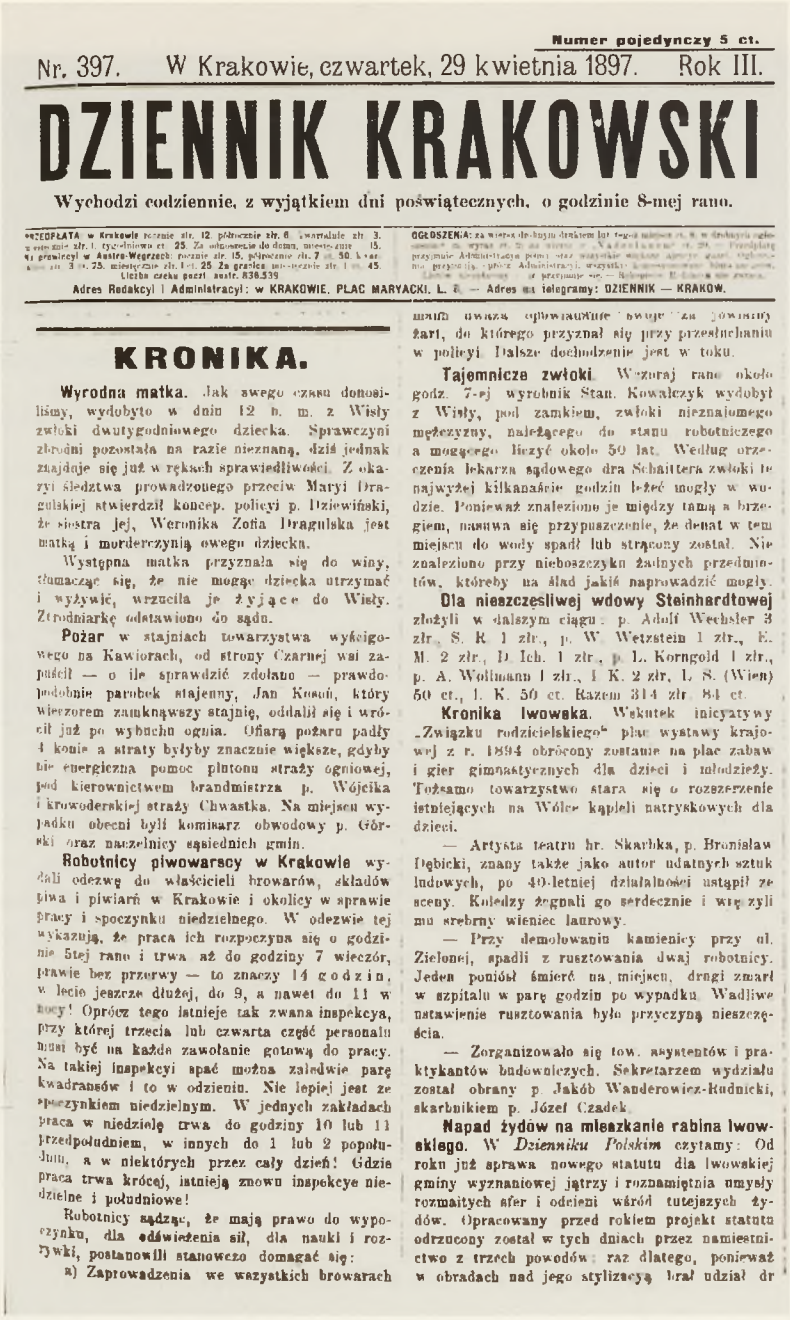

Numer pojedynczy 5 ct.

Nr. 397. W Krakowie, czwartek, 29 kwietnia 1897. Rok III.

DZIENNIK KRAKOWSKI

Wychodzi codziennie, z wyjątkiem dni poświątecznych, o godzinie 8-mej rano.

PRZEDPŁATA: w Krakowie rocznie złr. 12, półrocznie złr. 6, kwartalnie złr. 3, miesięcznie złr. 1, tygodniowo ct. 25. Za odnoszenie do domu, miesięcznie 15. Na prowincyi w Austro-Węgrzech: rocznie złr. 15, półrocznie złr. 7 ct. 50, kwartalnie złr. 3 ct. 75, miesięcznie złr. 1 ct. 25. Za granicą: rocznie złr. 1 ct. 45.

OGŁOSZENIA: za wiersz drobnym drukiem [illegible]

Liczba czeków poczt. austr. 836.539

Adres Redakcyi i Administracyi: w KRAKOWIE, PLAC MARYACKI, L. 8. — Adres na telegramy: DZIENNIK — KRAKÓW.

KRONIKA.

Wyrodna matka. Jak swego czasu donosiliśmy, wydobyto w dniu 12 b. m. z Wisły zwłoki dwutygodniowego dziecka. Sprawczyni zbrodni pozostała na razie nieznaną, dziś jednak znajduje się już w rękach sprawiedliwości. Z okazyi śledztwa prowadzonego przeciw Maryi Dragulskiej stwierdził koncep. policyi p. Dziewiński, że siostra jej, Weronika Zofia Dragulska jest matką i morderczynią owego dziecka.

Występna matka przyznała się do winy, tłumacząc się, że nie mogąc dziecka utrzymać i wyżywić, wrzuciła je żyjące do Wisły. Zbrodniarkę odstawiono do sądu.

Pożar w stajniach towarzystwa wyścigowego na Kawiorach, od strony Czarnej wsi zapuścił — o ile sprawdzić zdołano — prawdopodobnie parobek stajenny, Jan Kosuń, który wieczorem zamknąwszy stajnię, oddalił się i wrócił już po wybuchu ognia. Ofiarą pożaru padły 4 konie a straty byłyby znacznie większe, gdyby nie energiczna pomoc plutonu straży ogniowej, pod kierownictwem brandmistrza p. Wójcika i krowoderskiej straży Chwastka. Na miejscu wypadku obecni byli komisarz obwodowy p. Górski oraz naczelnicy sąsiednich gmin.

Robotnicy piwowarscy w Krakowie wydali odezwę do właścicieli browarów, składów piwa i piwiarń w Krakowie i okolicy w sprawie pracy i spoczynku niedzielnego. W odezwie tej wykazują, że praca ich rozpoczyna się o godzinie 5tej rano i trwa aż do godziny 7 wieczór, prawie bez przerwy — to znaczy 14 godzin, w lecie jeszcze dłużej, do 9, a nawet do 11 w nocy! Oprócz tego istnieje tak zwana inspekcya, przy której trzecia lub czwarta część personalu musi być na każde zawołanie gotową do pracy. Na takiej inspekcyi spać można zaledwie parę kwadransów i to w odzieniu. Nie lepiej jest ze spoczynkiem niedzielnym. W jednych zakładach praca w niedzielę trwa do godziny 10 lub 11 przedpołudniem, w innych do 1 lub 2 popołudniu, a w niektórych przez cały dzień! Gdzie praca trwa krócej, istnieją znowu inspekcye niedzielne i południowe!

Robotnicy sądząc, że mają prawo do wypoczynku, dla odświeżenia sił, dla nauki i rozrywki, postanowili stanowczo domagać się:

a) Zaprowadzenia we wszystkich browarach [illegible] odpowiadające swoje za powstały żar, do którego przyznał się przy przesłuchaniu w policyi. Dalsze dochodzenie jest w toku.

Tajemnicze zwłoki. Wczoraj rano około godz. 7-ej wyrobnik Stan. Kowalczyk wydobył z Wisły, pod zamkiem, zwłoki nieznajomego mężczyzny, należącego do stanu robotniczego a mogącego liczyć około 50 lat. Według orzeczenia lekarza sądowego dra Schaittera zwłoki te najwyżej kilkanaście godzin leżeć mogły w wodzie. Ponieważ znaleziono je między tamą a brzegiem, nasuwa się przypuszczenie, że denat w tem miejscu do wody spadł lub strącony został. Nie znaleziono przy nieboszczyku żadnych przedmiotów, któreby na ślad jakiś naprowadzić mogły.

Dla nieszczęśliwej wdowy Steinhardtowej złożyli w dalszym ciągu: p. Adolf Wechsler 3 złr., S. R. 1 złr., p. W. Wetzstein 1 złr., E. M. 2 złr., D. Ich. 1 złr., p. L. Korngold 1 złr., p. A. Wollmann 1 złr., I. K. 2 złr., L. S. (Wien) 50 ct., I. K. 50 ct. Razem 314 złr. 84 ct.

Kronika lwowska. Wskutek inicyatywy „Związku rodzicielskiego" plac wystawy krajowej z r. 1894 obrócony zostanie na plac zabaw i gier gimnastycznych dla dzieci i młodzieży. Tożsamo towarzystwo stara się o rozszerzenie istniejących na Wólce kąpieli natryskowych dla dzieci.

— Artysta teatru hr. Skarbka, p. Bronisław Dębicki, znany także jako autor udatnych sztuk ludowych, po 40-letniej działalności ustąpił ze sceny. Koledzy żegnali go serdecznie i wręczyli mu srebrny wieniec laurowy.

— Przy demolowaniu kamienicy przy ul. Zielonej, spadli z rusztowania dwaj robotnicy. Jeden poniósł śmierć na miejscu, drugi zmarł w szpitalu w parę godzin po wypadku. Wadliwe ustawienie rusztowania było przyczyną nieszczęścia.

— Zorganizowało się tow. asystentów i praktykantów budowniczych. Sekretarzem wydziału został obrany p. Jakób Wanderowicz-Rudnicki, skarbnikiem p. Józef Czadek.

Napad żydów na mieszkanie rabina lwowskiego. W *Dzienniku Polskim* czytamy: Od roku już sprawa nowego statutu dla lwowskiej gminy wyznaniowej jątrzy i roznamiętnia umysły rozmaitych sfer i odcieni wśród tutejszych żydów. Opracowany przed rokiem projekt statutu odrzucony został w tych dniach przez namiestnictwo z trzech powodów: raz dlatego, ponieważ w obradach nad jego stylizacyą brał udział dr

Notka prasowa Pożar *o wizji lokalnej dokonanej przez komisarza Franciszka Górskiego w związku z pożarem w stajniach towarzystwa wyścigowego na Kawiorach („Dziennik Krakowski" 1897, nr 397, s. 1, 5)*

109. (także 111, 120, 127, 130, 132 i 142)
JAN CHRYZOSTOM WŁOCH

p.o. komisarz Obwodu I
1897–1902

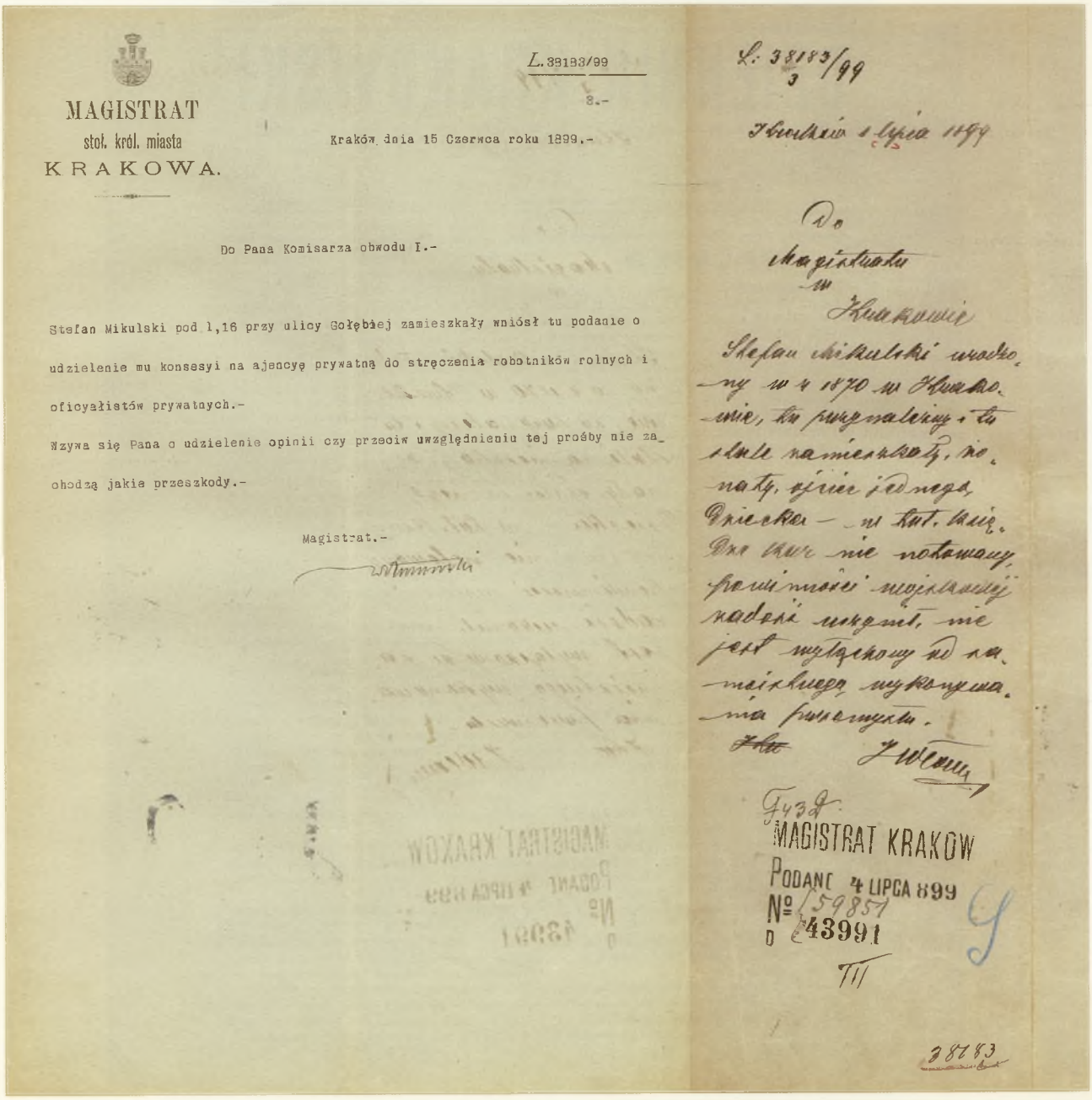

MAGISTRAT
stoł. król. miasta
KRAKOWA.

L. 38183/99
3.-

Kraków dnia 15 Czerwca roku 1899.-

Do Pana Komisarza obwodu I.-

Stefan Mikulski pod l,16 przy ulicy Gołębiej zamieszkały wniósł tu podanie o udzielenie mu konsesyi na ajencyę prywatną do stręczenia robotników rolnych i oficyalistów prywatnych.-

Wzywa się Pana o udzielenie opinii czy przeciw uwzględnieniu tej prośby nie zachodzą jakie przeszkody.-

Magistrat.-

L. 38183/99
3

Kraków 1 lipca 1899

Do
Magistratu
w
Krakowie

Stefan Mikulski urodzony w r. 1870 w Krakowie, tu przynależny i tu stale zamieszkały, żonaty, ojciec jednego dziecka – w tut. księdze kur nie notowany, powinności wojskowej zadość uczynił, nie jest wyłączony od samoistnego wykonywania przemysłu.

J. Włoch

MAGISTRAT KRAKOW
PODANE 4 LIPCA 899
№ 59851
D 43991

38183

Z akt magistrackich wydane w 1899 r. polecenie w sprawie wydania opinii dotyczącej wniosku o wydanie koncesji na ajencję prywatną do stręczenia robotników rolnych i oficyalistów prywatnych *oraz wydana w ślad za tym opinia sporządzona przez p.o. komisarza Jana Chryzostoma Włocha (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 8223, nlb)*

110. (także 108, 112, 129, 131, 133 i 153)
FRANCISZEK GÓRSKI

komisarz Obwodu I
1903–1904

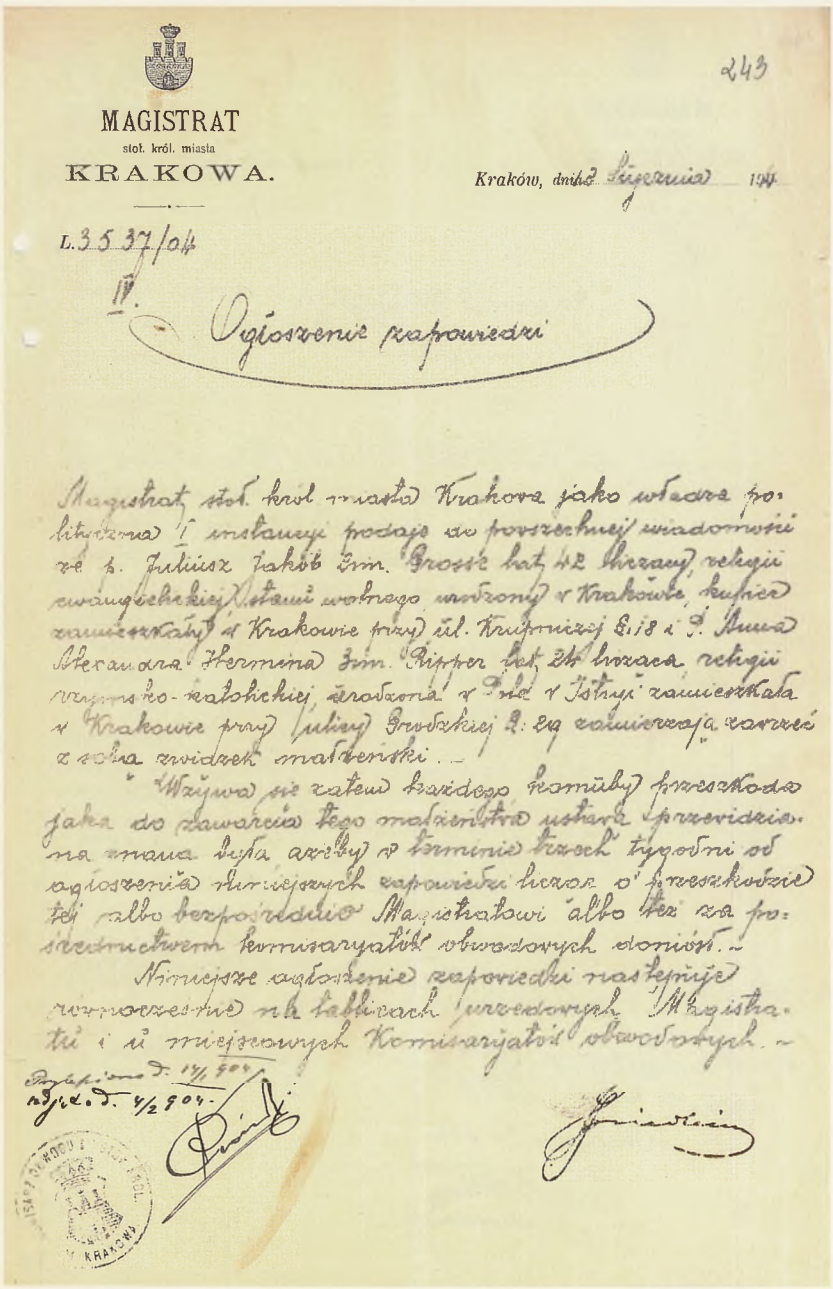

243

MAGISTRAT
stoł. król. miasta
KRAKOWA.

Kraków, dnia 3 Stycznia 1904

L. 3537/04

IV.

Ogłoszenie zapowiedzi

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa jako władza polityczna I instancyi podaje do powszechnej wiadomości że p. Juliusz Jakób 2im. Grosse lat 42 liczący, religii ewangelickiej, stanu wolnego urodzony w Krakowie, kupiec zamieszkały w Krakowie przy ul. Krupniczej L. 18 i P. Anna Aleksandra Hermina 3im. Ripper lat 24 licząca, religii rzymsko-katolickiej, urodzona w Pola w Istryi zamieszkała w Krakowie przy ulicy Grodzkiej L. 29 zamierzają zawrzeć z sobą związek małżeński. –

Wzywa się zatem każdego komuby przeszkoda jaka do zawarcia tego małżeństwa ustawą przewidziana znana była, ażeby w terminie trzech tygodni od ogłoszenia niniejszych zapowiedzi licząc o przeszkodzie tej albo bezpośrednio Magistratowi albo też za pośrednictwem komisaryatów obwodowych doniósł. –

Niniejsze ogłoszenie zapowiedzi następuje równocześnie na tablicach urzędowych Magistratu i u miejscowych Komisaryatów obwodowych. –

Przyłączono d. 17/1 904
zdjęto d. 4/2 904.

Z akt ślubów cywilnych 1894–1913 ogłoszenie zapowiedzi z roku 1903, gdzie na dole adnotacja o wywieszeniu i zdjęciu ogłoszenia z tablicy ogłoszeń wraz z terminami dokonania tych czynności – przy adnotacji podpis komisarza Franciszka Górskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2467, s. 243)

111. (także 109, 120, 127, 130, 132 i 142)
JAN CHRYZOSTOM WŁOCH

komisarz Obwodu I
1904–1905

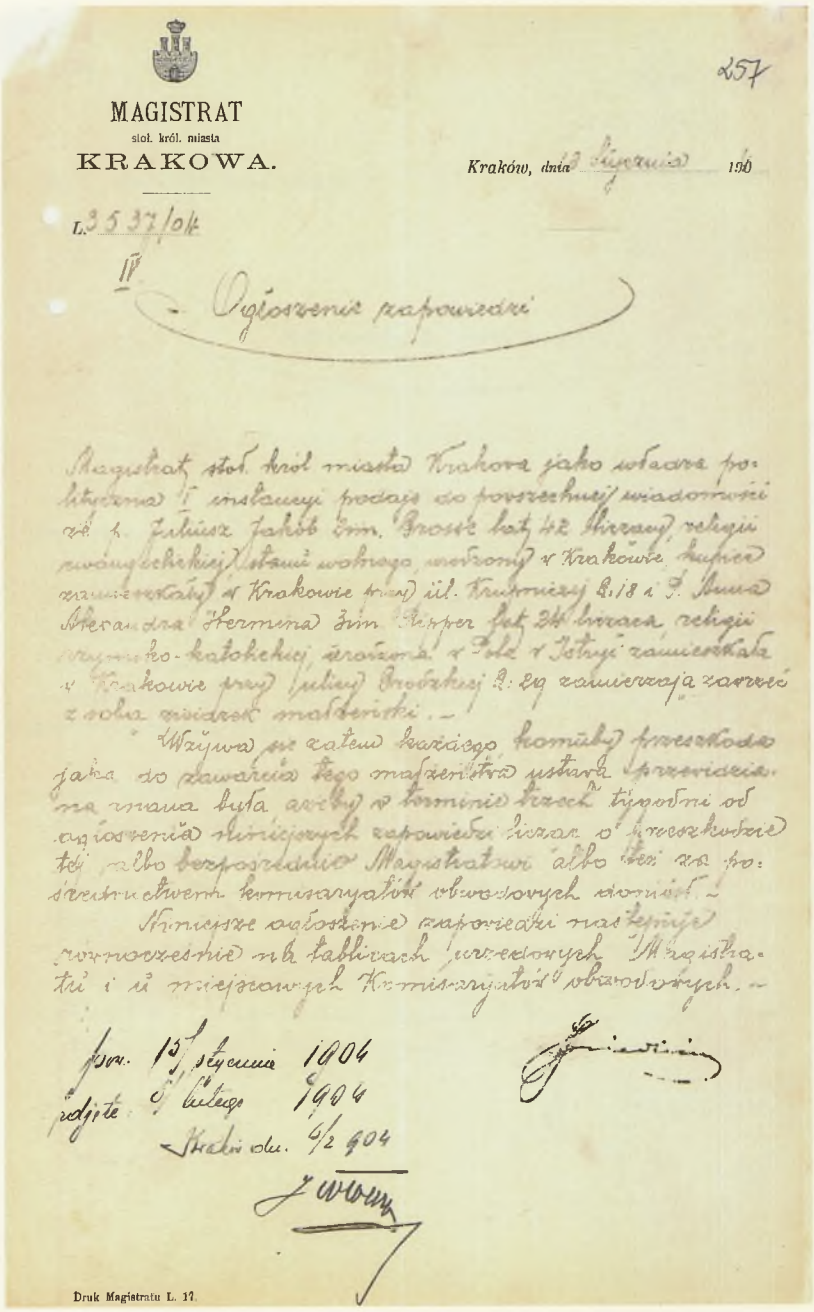

257

MAGISTRAT
stoł. król. miasta
KRAKOWA.

Kraków, dnia 13 Stycznia 1904

L. 3537/04

IV

Ogłoszenie zapowiedzi

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa jako władza polityczna I instancyi podaje do powszechnej wiadomości że p. Juliusz Jakób Zim. Brosse lat 42 liczący, religii ewangelickiej, stanu wolnego, urodzony w Krakowie, kupiec zamieszkały w Krakowie przy ul. Krupniczej l. 18 i p. Anna Aleksandra Hermina Zim. Ripper lat 24 licząca, religii rzymsko-katolickiej, urodzona w Pole w Istryi zamieszkała w Krakowie przy ulicy Grodzkiej l. 29 zamierzają zawrzeć z sobą związek małżeński. –

Wzywa się zatem każdego komuby przeszkoda jaka do zawarcia tego małżeństwa ustawą przewidziana znana była, ażeby w terminie trzech tygodni od ogłoszenia niniejszych zapowiedzi licząc o przeszkodzie tej albo bezpośrednio Magistratowi albo też za pośrednictwem komisaryatów obwodowych doniósł. –

Niniejsze ogłoszenie zapowiedzi następuje równocześnie na tablicach urzędowych Magistratu i u miejscowych Komisaryatów obwodowych. –

pow. 15/ stycznia 1904
zdjęte 5/ lutego 1904
Kraków dn. 6/2 904

Druk Magistratu L. 17.

Z akt ślubów cywilnych 1894–1913 ogłoszenie zapowiedzi z roku 1904, gdzie na dole znajduje się adnotacja o wywieszeniu i zdjęciu ogłoszenia z tablicy ogłoszeń wraz z terminami dokonania tych czynności – przy adnotacji podpis komisarza Jana Chryzostoma Włocha (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2467, s. 257)

112. (także 108, 110, 129, 131, 133 i 153)
FRANCISZEK GÓRSKI

komisarz Obwodu I
1905–1910

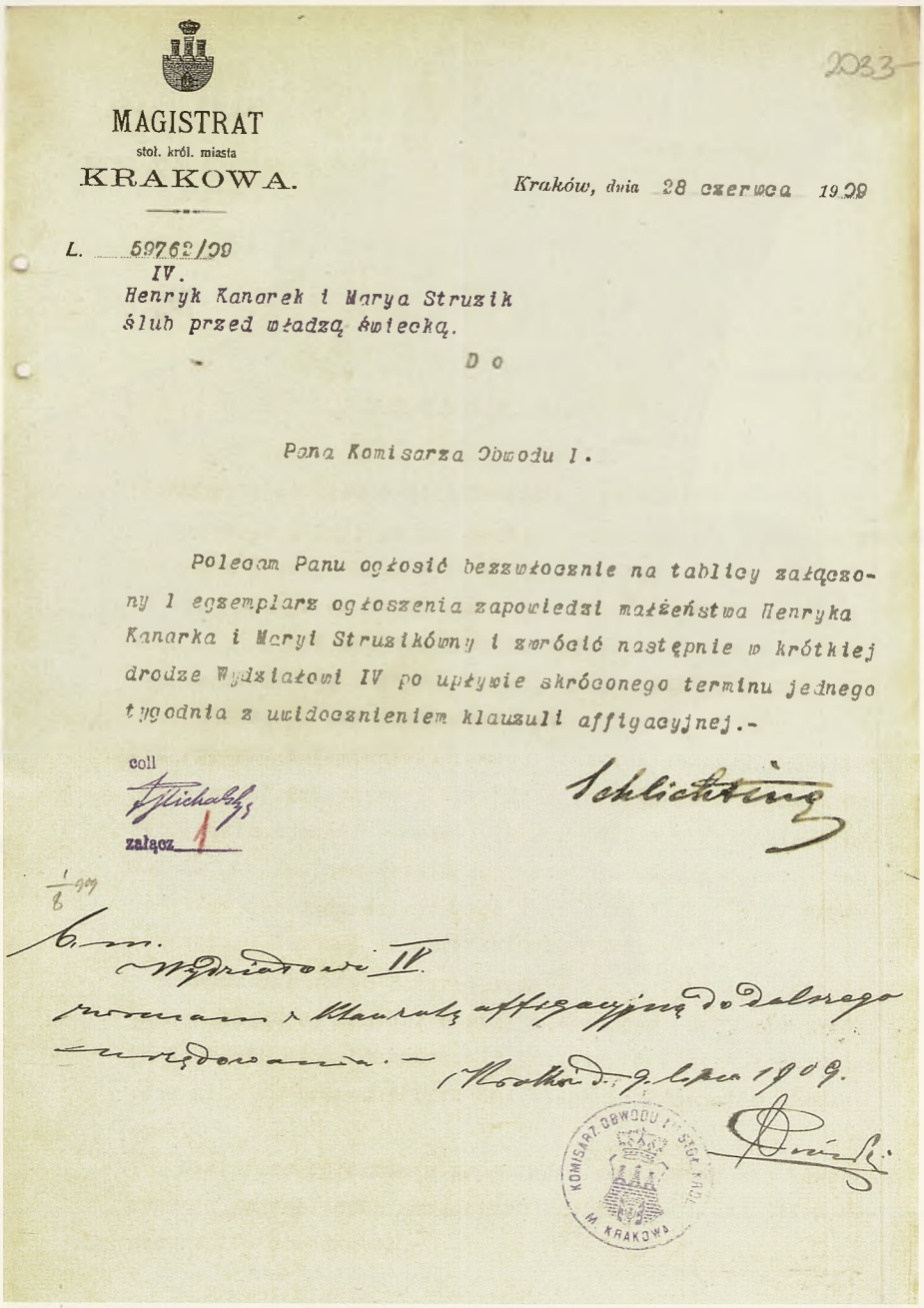

2033

MAGISTRAT
stoł. król. miasta
KRAKOWA.

Kraków, dnia 28 czerwca 1909

L. 59762/09
IV.
Henryk Kanarek i Marya Struzik
ślub przed władzą świecką.

Do

Pana Komisarza Obwodu I.

Polecam Panu ogłosić bezzwłocznie na tablicy załączony 1 egzemplarz ogłoszenia zapowiedzi małżeństwa Henryka Kanarka i Maryi Struzikówny i zwrócić następnie w krótkiej drodze Wydziałowi IV po upływie skróconego terminu jednego tygodnia z uwidocznieniem klauzuli affigacyjnej.-

coll
załącz 1

Schlichting

1/8 909

C. m.
Wydziałowi IV.
zwracam z klauzulą affigacyjną do dalszego urzędowania.- Kraków d. 9. lipca 1909.

KOMISARZ OBWODU I STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWA

Z akt ślubów cywilnych 1896–1910 pochodzące z 1909 r. polecenie ogłoszenia zapowiedzi wraz z adnotacją komisarza Franciszka Górskiego o jego realizacji (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2458, s. 2033)

Obwód II

Obwód II według stanu z roku 1855 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1879 r. – dzielnica ukształtowana na terenie poprzedniego Cyrkułu–Obwodu III, jednak ze zmianami. Objęła obszar najstarszej części miasta w obrębie murów od linii ul. Szczepańskiej, linii A–B Rynku Głównego i linii ul. Siennej na północ, czyli bez Rynku Głównego, ale z pl. Szczepańskim i Małym Rynkiem. Ponadto powierzchnię tego obwodu stanowiły Przedmieścia Kleparz i Wesoła, od ul. Krowoderskiej na północy, po znajdujące się w Obwodzie III Przedmieście Stradom na południu miasta. Co do zasady ten kształt dzielnicy–Obwodu II przetrwa ponad 80 lat, do roku 1938. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

113.
STANISŁAW SKWARCZYŃSKI

komisarz Obwodu II
1855

Ner 97.

DZIENNIK RZĄDOWY
WIELKIEGO KSIĘSTWA
KRAKOWSKIEGO.

W Krakowie dnia 21 Sierpnia 1855 r.

Nro 11220. [185]

— 387 —

Ner 25436. [188]

Jacenty Ochmanowicz majster szewski obecnie w Warszawie przebywający stara się o uzyskanie paszportu emigracyjnego do Polski. Co podając do publicznéj wiadomości, wzywa się każdego, ktokolwiekby wiedział o przeszkodzie do udzielenia mu paszportu emigracyjnego, aby Magistrat Miasta Krakowa o tém zawiadomił.

Z Magistratu k. głów. Miasta Krakowa.
Kraków dnia 13 Sierpnia 1855 r. JANATSCH.

Odpis do N. 23956. **Obwieszczenie.** [174]

W skutek nowego uorganizowania Magistratu król. głów. miasta Krakowa na zasadzie rozporządzenia W. C. K. Ministeryjum Spraw Wewnętrznych z dnia 2 Marca b. r. N. 2332, cały okrąg w zakres miasta należący podzielony został na trzy Obwody miejskie.

Obwód I z dotychczasowego I i IV składający się poruczony został kierunkowi Sędziego miejscowego P. Józefa Uszewskiego z dodaniem mu do pomocy PP. Józefa Szulca kancelisty i Antoniego Grafczyńskiego akcesisty Magistratu. Urząd ten ma swą kancellaryję przy ulicy Ś. Anny w domu P. Wężyka N. 305/6 Gm. III.

Sędzią miejscowym Obwodu II z dotychczasowego II i III utworzonego, mianowanym został P. Stanisław Skwarczyński, a do pomocy zostali mu przydzieleni PP. Feliks Skołyszewski kancelista i Jan Kowalik akcesista Magistratu. Urząd ten utrzymuje swe bióro przy ulicy Mikołajskiéj w domu P. Bieleckiego N. 672 Gm. V.

Obwód III dotychczasowy V pozostawiony został pod kierunkiem P. Edwarda Temple, któremu do pomocy PP. Piotr Palczewski kancelista i Tadeusz Sobieniowski akcesista Magistratu przydzielonymi zostali. Bióro tego Urzędu jest w domu XX. Missyjonarzy na Stradomiu N. 23/4 Gm. VI.

Te nowo uorganizowane Urzędy miejscowe rozpoczęły czynności swe z dniem 21 Lipca b. r., i to niniejszém podaje się do powszechnéj wiadomości.

Kraków dnia 26 Lipca 1855 r. (2 r.)

Obwieszczenie z 1855 r. przywołujące podział Krakowa na 3 obwody miejskie i w związku z tym komunikujące o obsadzeniu stanowisk komisarzy kierujących obwodami – tu także o komisarzu Stanisławie Skwarczyńskim. W kwestii użytego w obwieszczeniu nazewnictwa urzędu patrz s. 141 (DRzWKK z 1855 r., nr 97, s. 387)

114. (także 94)
HIPOLIT ZAJĄCZKOWSKI

komisarz Obwodu II
1855–1869

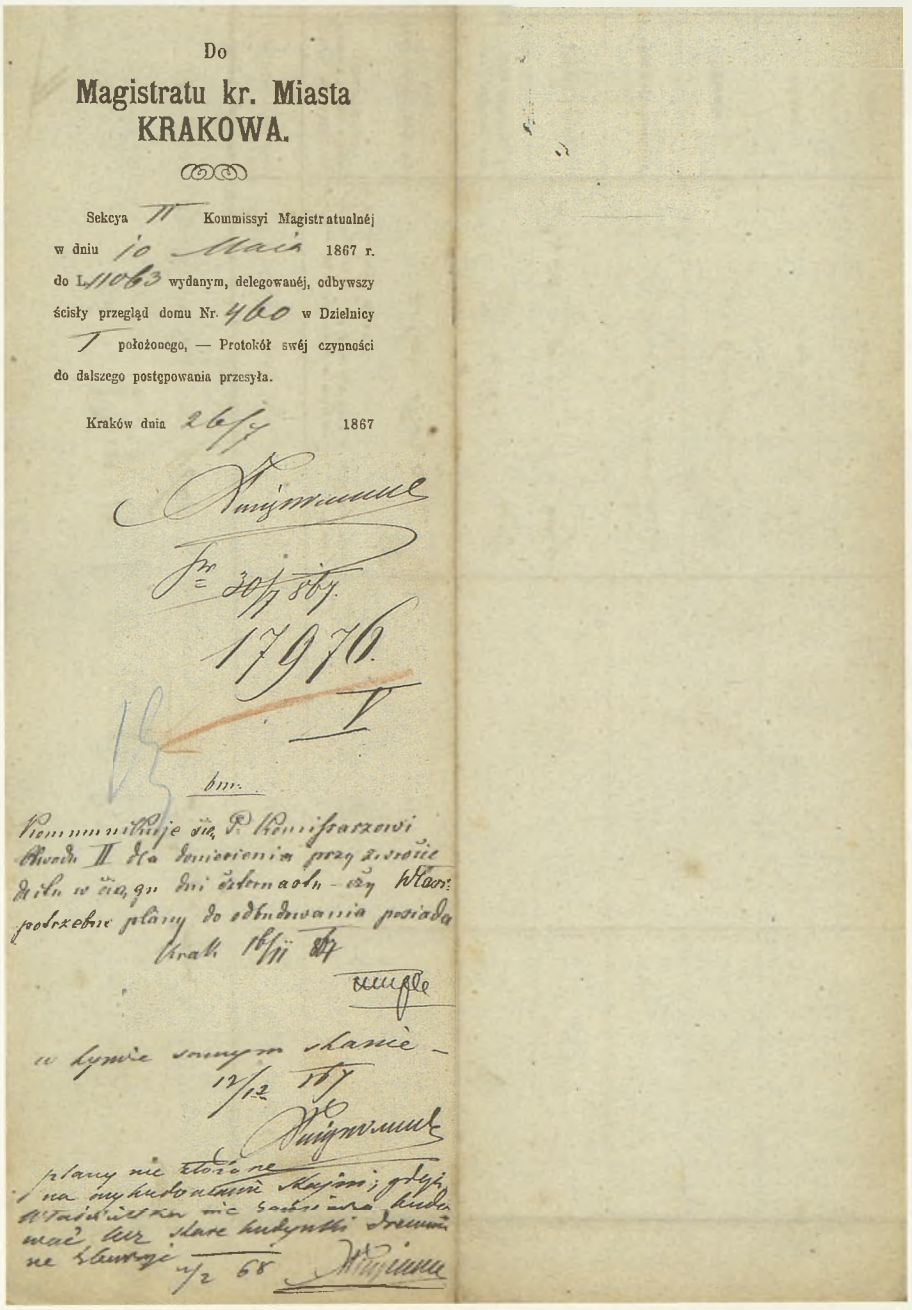

Do

Magistratu kr. Miasta
KRAKOWA.

Sekcya II Kommissyi Magistratualnéj w dniu 10 Maja 1867 r. do L. 11063 wydanym, delegowanéj, odbywszy ścisły przegląd domu Nr. 460 w Dzielnicy I położonego, — Protokół swéj czynności do dalszego postępowania przesyła.

Kraków dnia 26/4 1867

Z magistrackiego zbioru protokołów rewizji domów z 1867 r. korespondencja służbowa w sprawie planów odbudowy rewidowanego obiektu – z udziałem komisarza obwodowego Hipolita Zajączkowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag II-492, cz. II, nlb)

115.
PIOTR UMIŃSKI

komisarz Obwodu II
1870–1875

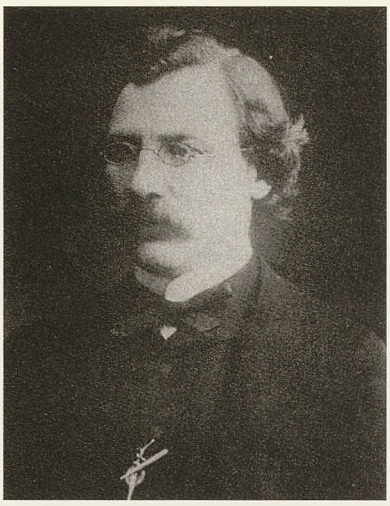

Fotografia portretowa Piotra Umińskiego
(za: Bąk-Koczarska 1997, s. 211)

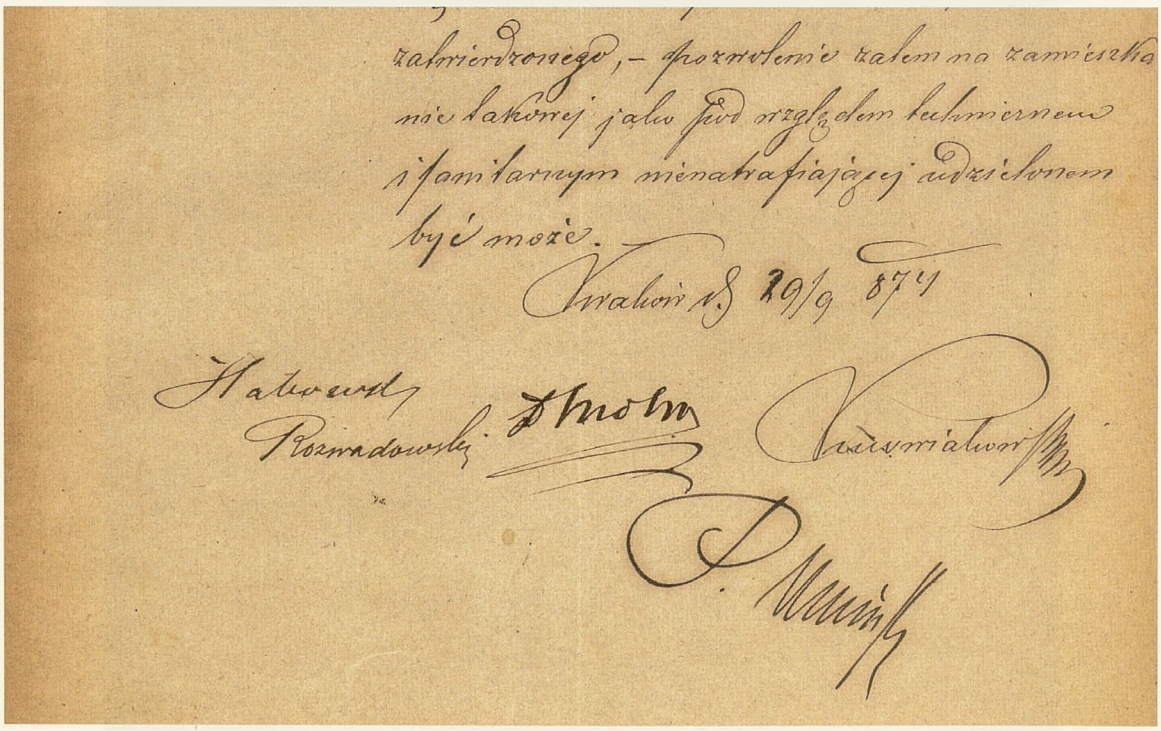

Z magistrackich ksiąg realności sporządzony w 1874 r. końcowy fragment protokołu komisji sanitarno-budowniczo-policyjnej, w skład której wchodził komisarz Piotr Umiński, podpisany na końcu tego protokołu
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7301, nlb)

116.
JULIAN RUPALSKI

p.o. komisarz Obwodu II
1875–1876

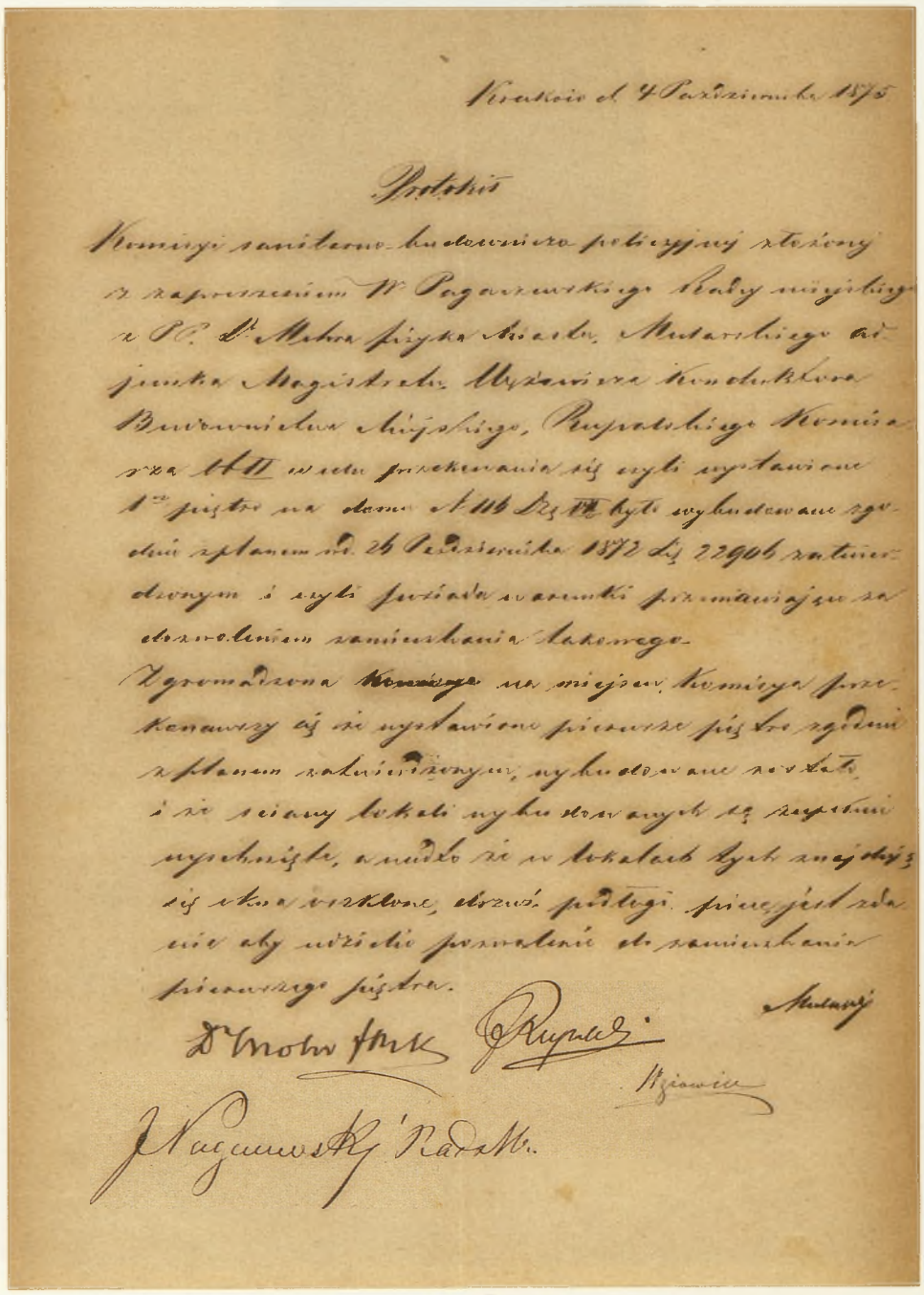

Kraków d. 4 Października 1875

Protokół

Komisyi sanitarno-budowniczo-policyjnej złożonej z zaproszeniem W. Pagaczewskiego Radcy miejskiego z PP. Dr Mehra fizyka miasta, Mularskiego adjunkta Magistratu, Wężowicza Konduktora Budownictwa Miejskiego, Rupalskiego Komisarza Obw. II w celu przekonania się czyli wystawione 1-sze piętro na domu N. 116 Dz. VII było wybudowane zgodnie z planem od 26 Października 1872 Lit. 22906 zatwierdzonym i czyli posiada warunki przemawiające za dozwoleniem zamieszkania takowego.

Zgromadzona ~~Komisya~~ na miejscu Komisya przekonawszy się że wystawione pierwsze piętro zgodnie z planem zatwierdzonym, wybudowane zostało, i że ściany lokali wybudowanych są zupełnie wyschnięte, a nadto że w lokalach tych znajdują się okna oszklone, drzwi, podłogi, piece jest zdania aby udzielić pozwolenie do zamieszkania pierwszego piętra.

Mularski

Dr Mehr fizyk J. Rupalski

Wężowicz

J. Pagaczewski Radca

Z magistrackich ksiąg realności sporządzony w 1875 r. protokół komisji sanitarno-budowniczo-policyjnej, w skład której wchodził p.o. komisarz Julian Rupalski (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7301, nlb)

117.
WALENTY TRYLSKI

komisarz Obwodu II
1877–1879

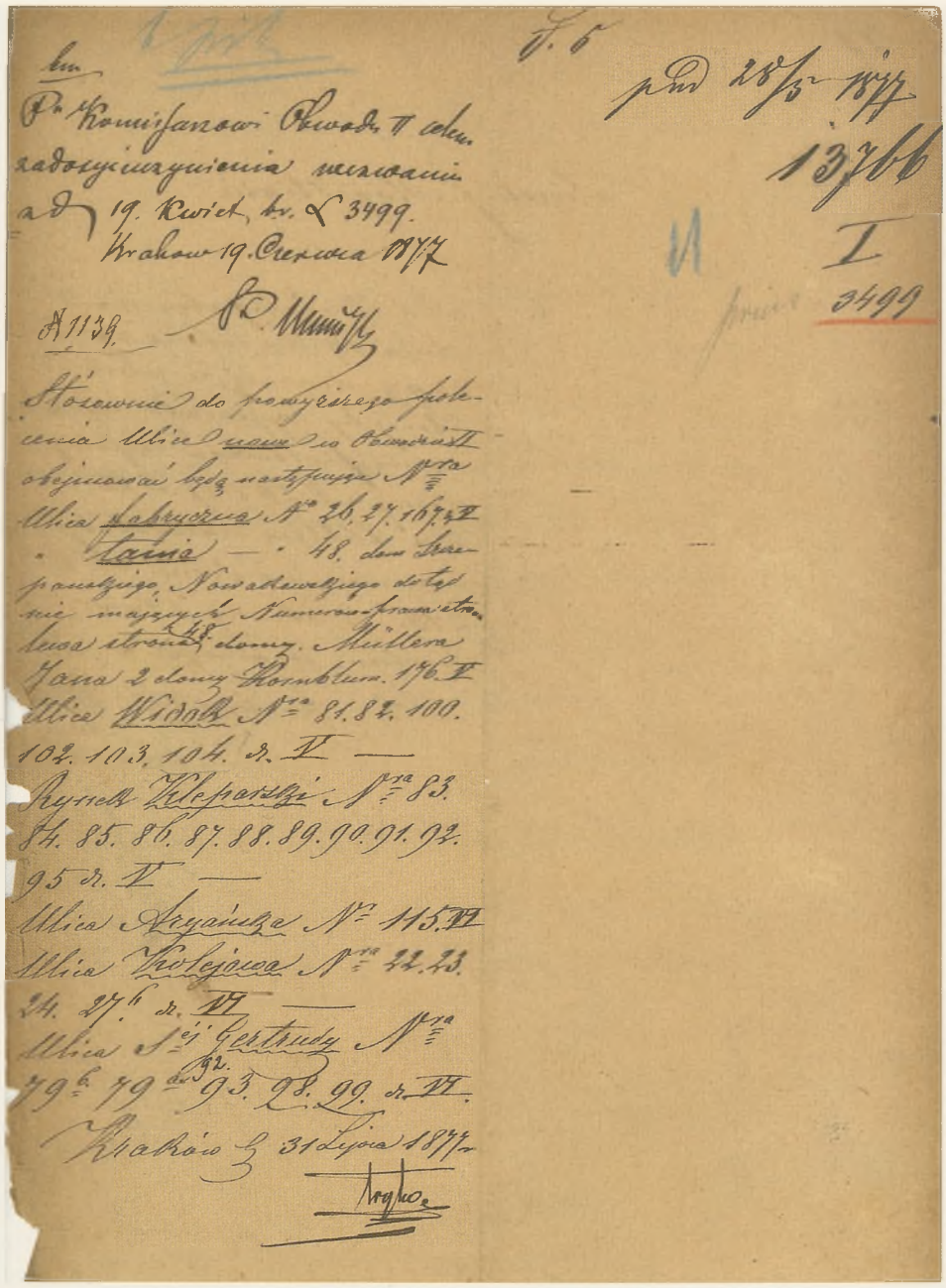

Z magistrackich akt Tabliczki orientacyjne dla budynków od roku 1877 do 1892 roku *dokonane w 1877 r. przez komisarza Walentego Trylskiego zestawienie policzbowania nowych domów na terenie Obwodu II*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7534, nlb)

118. (także 123)
WŁADYSŁAW KOMOROWSKI

komisarz Obwodu II
1881–1886

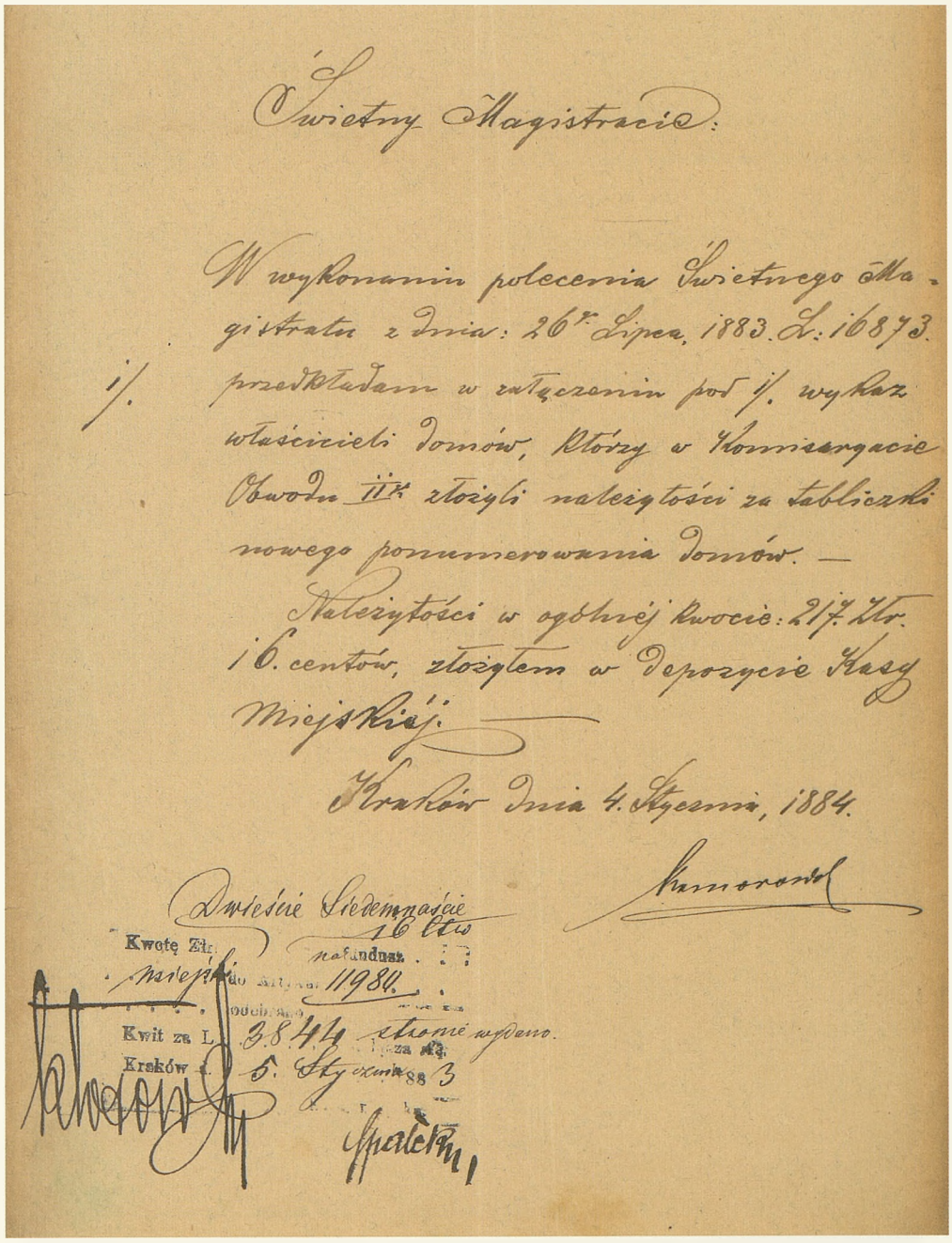

Świetny Magistracie:

W wykonaniu polecenia Świetnego Magistratu z dnia: 26go Lipca, 1883. L: 16873.
1/. przedkładam w załączeniu pod 1/. wykaz właścicieli domów, którzy w Komisaryacie Obwodu IIgo złożyli należytości za tabliczki nowego ponumerowania domów. —

Należytości w ogólnej kwocie: 217. Złr. 16. centów, złożyłem w depozycie Kasy Miejskiej. —

Kraków dnia 4. Stycznia, 1884.

Komorowski

Dwieście Siedemnaście 16 ctw

Kwotę Złr. miejski

Kwit za L. 3844 stronie wydano.

Kraków 5. Stycznia 1883

Spalecki

Z magistrackich akt Tabliczki orientacyjne na domach 1881–1889 *wystąpienie komisarza Władysława Komorowskiego z 1884 r. do Magistratu w sprawie zebranej od właścicieli nieruchomości i złożonej w kasie miejskiej kwoty należności za nowe tabliczki numerowe (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7526, nlb)*

119.
LAURENTY GROMCZAKIEWICZ

p.o. komisarz Obwodu II
1886–1888
komisarz Obwodu II
1888–1894

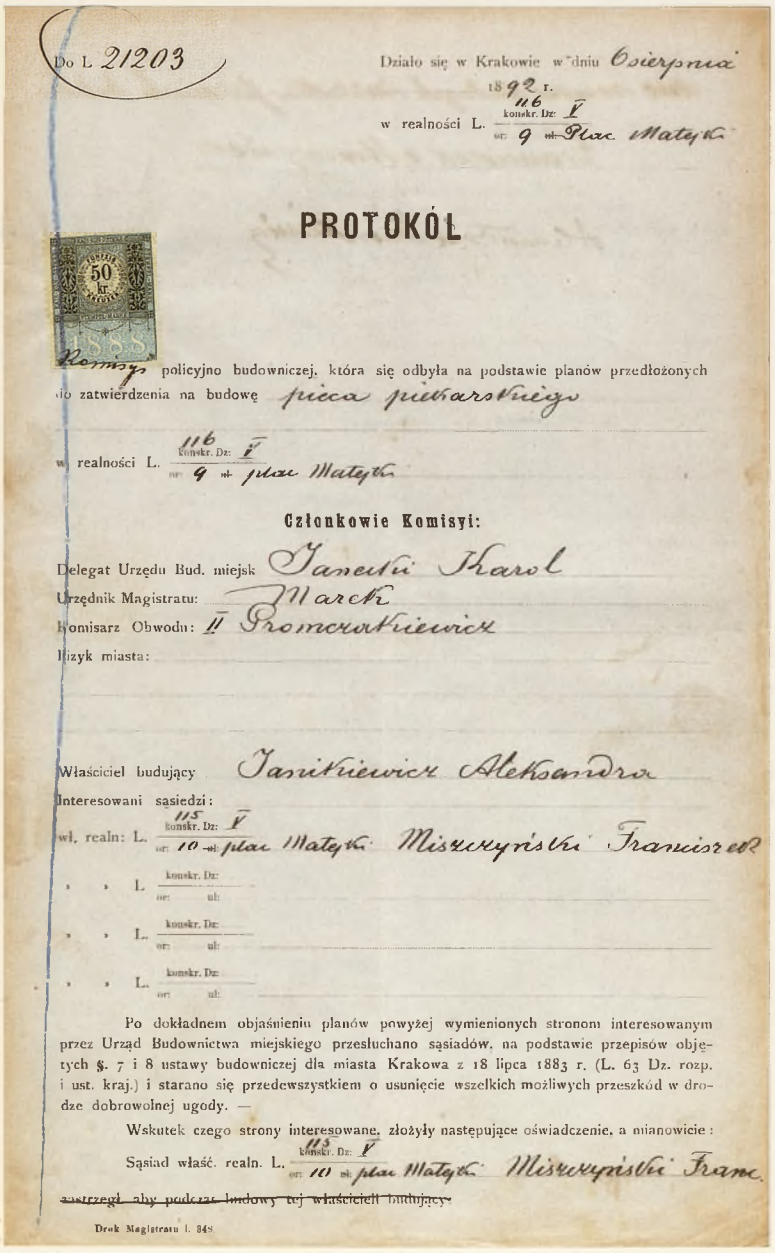

Do L. 21203

Działo się w Krakowie w dniu 6 sierpnia 1892 r.

w realności L. 116 konskr. Dz: V or: 9 ul. Plac Matejki

PROTOKÓŁ

Komisyi policyjno budowniczej, która się odbyła na podstawie planów przedłożonych do zatwierdzenia na budowę pieca piekarskiego

w realności L. 116 konskr. Dz: V or: 9 ul. plac Matejki

Członkowie Komisyi:

Delegat Urzędu Bud. miejsk Janecki Karol

Urzędnik Magistratu: March

Komisarz Obwodu: II Gromczakiewicz

Lizyk miasta:

Właściciel budujący Janikiewicz Aleksandra

Interesowani sąsiedzi:

wł. realn: L. 115 konskr. Dz: V or: 10 ul. plac Matejki Miszczyński Franciszek

" " L. konskr. Dz: or: ul:

" " L. konskr. Dz: or: ul:

" " L. konskr. Dz: or: ul:

Po dokładnem objaśnieniu planów powyżej wymienionych stronom interesowanym przez Urząd Budownictwa miejskiego przesłuchano sąsiadów, na podstawie przepisów objętych §. 7 i 8 ustawy budowniczej dla miasta Krakowa z 18 lipca 1883 r. (L. 63 Dz. rozp. i ust. kraj.) i starano się przedewszystkiem o usunięcie wszelkich możliwych przeszkód w drodze dobrowolnej ugody. —

Wskutek czego strony interesowane, złożyły następujące oświadczenie, a mianowicie:

Sąsiad właść. realn. L. 115 konskr. Dz: V or: 10 ul. plac Matejki Miszczyński Franc.

~~zastrzegł, aby podczas budowy tej właściciel budujący~~

Druk Magistratu l. 848.

Z magistrackich ksiąg realności sporządzony w 1892 r. protokół komisji policyjno-budowniczej, w skład której wchodził komisarz Laurenty Gromczakiewicz, działającej w sprawie realności przy pl. Matejki; w późniejszych latach Laurenty Gromczakiewicz występować będzie już jako właściciel tej właśnie realności (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7301, nlb)

120. (także 109, 111, 127, 130, 132 i 142)
JAN CHRYZOSTOM WŁOCH

komisarz Obwodu II
1895–1897

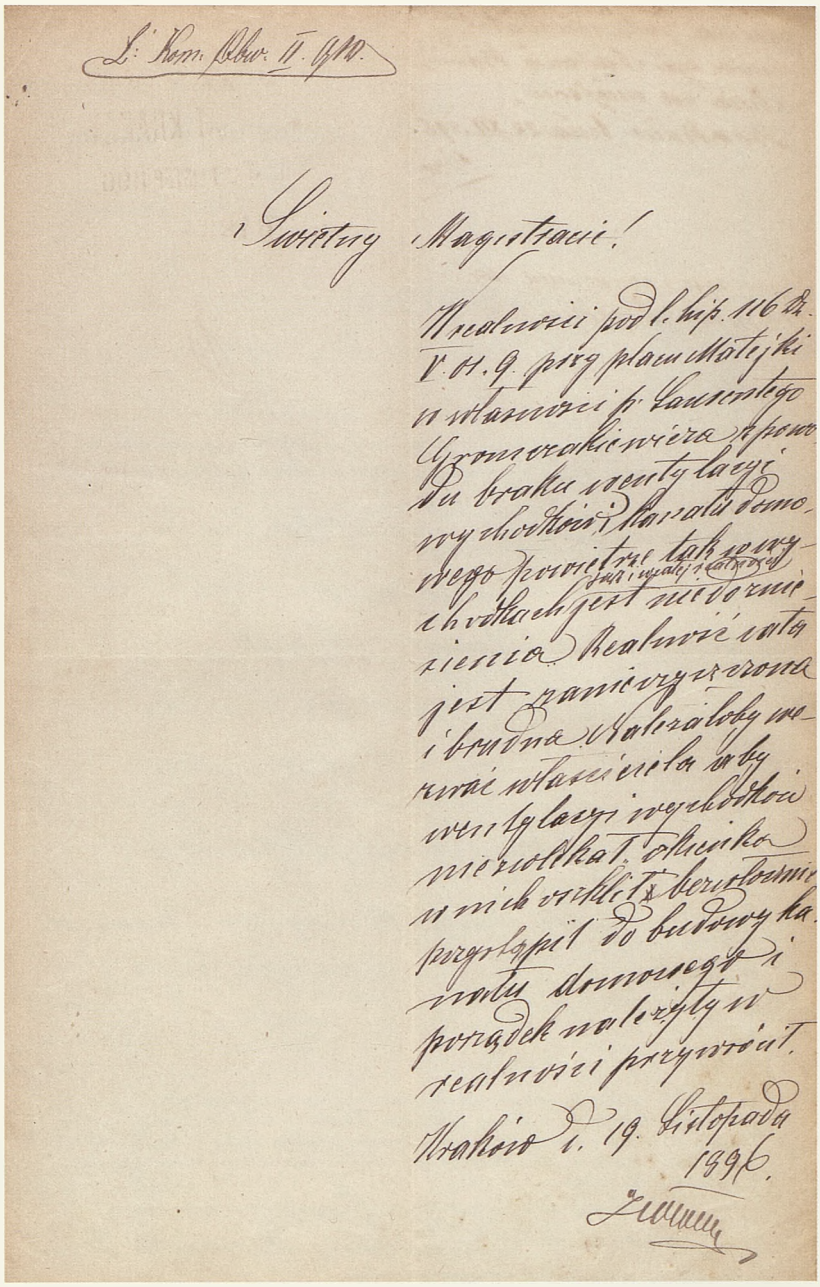

L: Kom. Obw. II. 910.

Świetny Magistracie!

W realności pod l. hip. 116 dz. V. 01. 9. przy placu Matejki w własności p. Laurentego Gromczakiewicza z powodu braku wentylacyi wychodków i kanału domowego powietrze tak w wychodkach jak i w całej realności jest niedoznieszenia. Realność cała jest zanieczyszczona i brudna. Należałoby wezwać właściciela aby wentylacyi wychodków nie zwlekał, okienka w nich oszklił i bezzwłocznie przystąpił do budowy kanału domowego i porządek należyty w realności przywrócił.

Kraków d. 19. Listopada 1896.

[illegible]

Z magistrackich ksiąg realności sporządzone w 1896 r. wystąpienie komisarza Jana Chryzostoma Włocha do Magistratu w sprawie braku wentylacji wychodków i kanału domowego oraz zanieczyszczenia i brudu w realności przy pl. Matejki, której właścicielem jest Laurenty Gromczakiewicz, były komisarz tegoż Obwodu II
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7301, nlb)

121. (także 128, 136 i 139)
JÓZEF WOJCIECH WIŚNIOWSKI

p.o. komisarz Obwodu II
1897–1903
komisarz Obwodu II
1904–1910

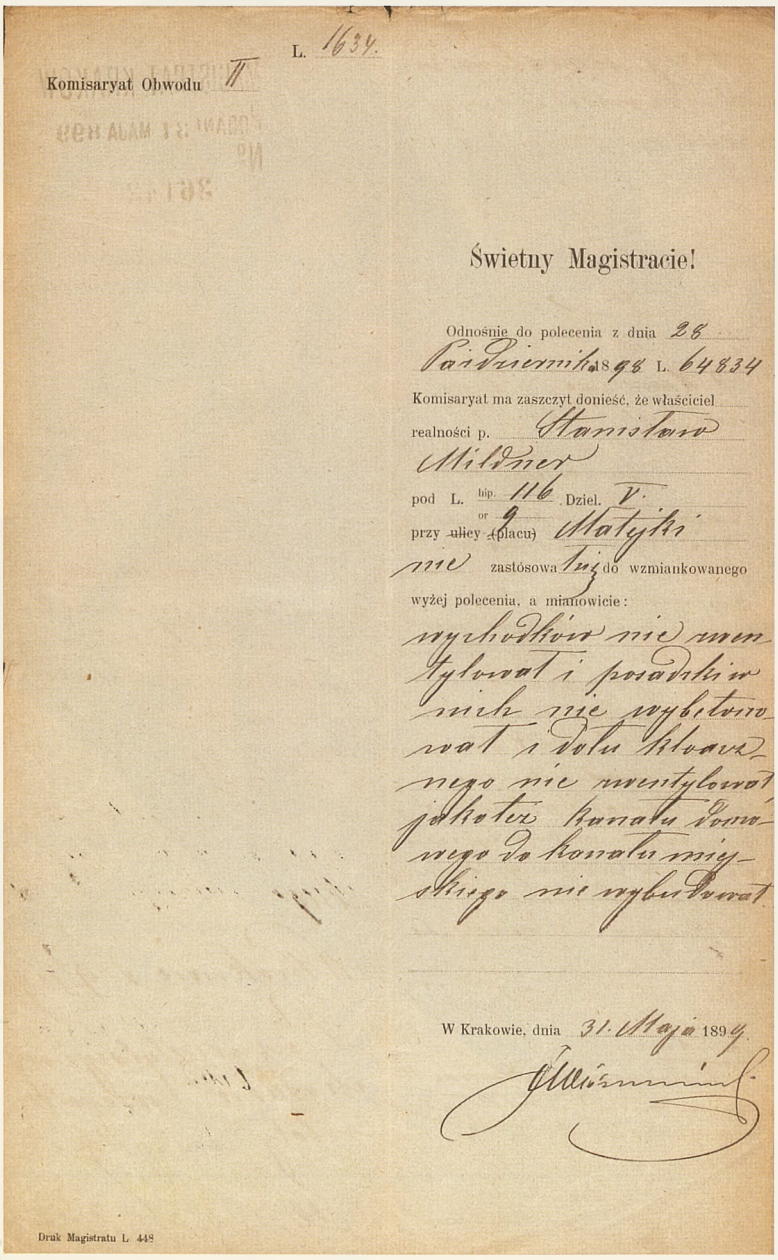

L. 1634.

Komisaryat Obwodu II

Świetny Magistracie!

Odnośnie do polecenia z dnia 28 Października 1898 L. 64834 Komisaryat ma zaszczyt donieść, że właściciel realności p. Stanisław Mildner pod L. hip. 116 Dziel. V. or 9 przy ulicy (placu) Matejki nie zastósowa łuż do wzmiankowanego wyżej polecenia, a mianowicie: wychodków nie zwentylował i posadzki w nich nie wybetonował i dołu kloacznego nie zwentylował jakoteż kanału domowego do kanału miejskiego nie wybudował.

W Krakowie, dnia 31. Maja 1899.

Druk Magistratu L. 448

Z magistrackich ksiąg realności sporządzony w 1899 r. raport komisarza Józefa Wojciecha Wiśniowskiego dotyczący niewykonania zaleceń pokontrolnych przez właściciela realności przy pl. Matejki Laurentego Gromczakiewicza, byłego komisarza tegoż Obwodu II (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7301, nlb)

Obwód III

Obwód III według stanu z roku 1855 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1879 r. – dzielnica ukształtowana na terenie poprzedniego Cyrkułu–Obwodu V, jednak z istotnymi korektami. Tradycyjnie dla tej części miasta objęła obszar Kazimierza i Stradomia, tym razem jednak włączono do niej wzgórze wawelskie z Zamkiem i tereny przywiślane pod wzgórzem, dawnej jurydyki Rybaki. Północną granicę Stradomia, zatem i Obwodu III, wytyczono na wysokości sąsiadującego przez Planty, a znajdującego się w Obwodzie I, kościoła śś. Piotra i Pawła. Co do zasady ten kształt dzielnicy–Obwodu III przetrwa ponad 80 lat, do roku 1938. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

122. (także 104)
EDWARD TEMPLE

komisarz Obwodu III
1855–1857

Ner 97.
DZIENNIK RZĄDOWY
WIELKIEGO KSIĘSTWA
KRAKOWSKIEGO.
W Krakowie dnia 21 Sierpnia 1855 r.

Obwód III dotychczasowy V pozostawiony został pod kierunkiem P. Edwarda Temple, któremu do pomocy PP. Piotr Palczewski kancelista i Tadeusz Sobieniowski akcesista Magistratu przydzielonymi zostali. Bióro tego Urzędu jest w domu XX. Missyjonarzy na Stradomiu N. 23/4 Gm. VI.

Te nowo uorganizowane Urzędy miejscowe rozpoczęły czynności swe z dniem 21 Lipca b. r., i to niniejszém podaje się do powszechnéj wiadomości.

Kraków dnia 26 Lipca 1855 r. (2 r.)

Z obwieszczenia z 1855 r. przywołującego podział Krakowa na 3 obwody miejskie komunikat o obsadzeniu stanowisk komisarzy kierujących obwodami – tu o komisarzu Edwardzie Temple (DRzWKK z 1855 r., nr 97, s. 387)

123. (także 118)
WŁADYSŁAW KOMOROWSKI

komisarz Obwodu III
1857–1880

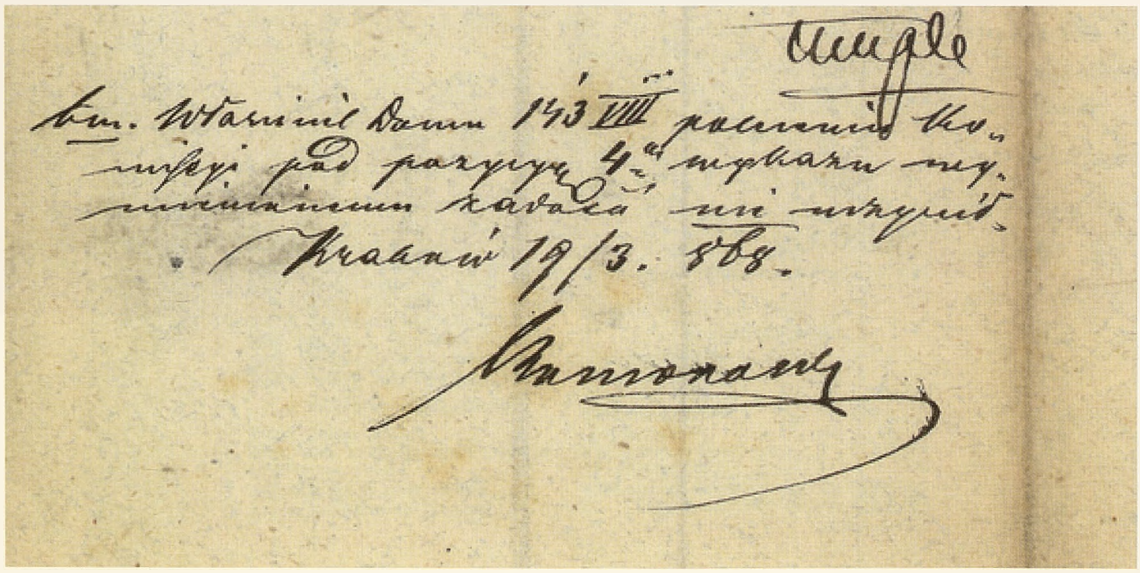
Temple
bm. Właściciel Domu 143 VIII polecenia Komissyi pod pozycyą 4ą wykazu wymienionemu zadość nie uczynił.
Kraków 19/3. 868.
Komorowski

Z magistrackich protokołów rewizji domów notatka sporządzona w 1868 r. przez komisarza Władysława Komorowskiego w sprawie niewykonania zaleceń pokontrolnych przez jednego z właścicieli nieruchomości (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Mag II 492, cz. I, nlb)

124.
ANTONI JAGŁO

komisarz Obwodu III
1881–1885

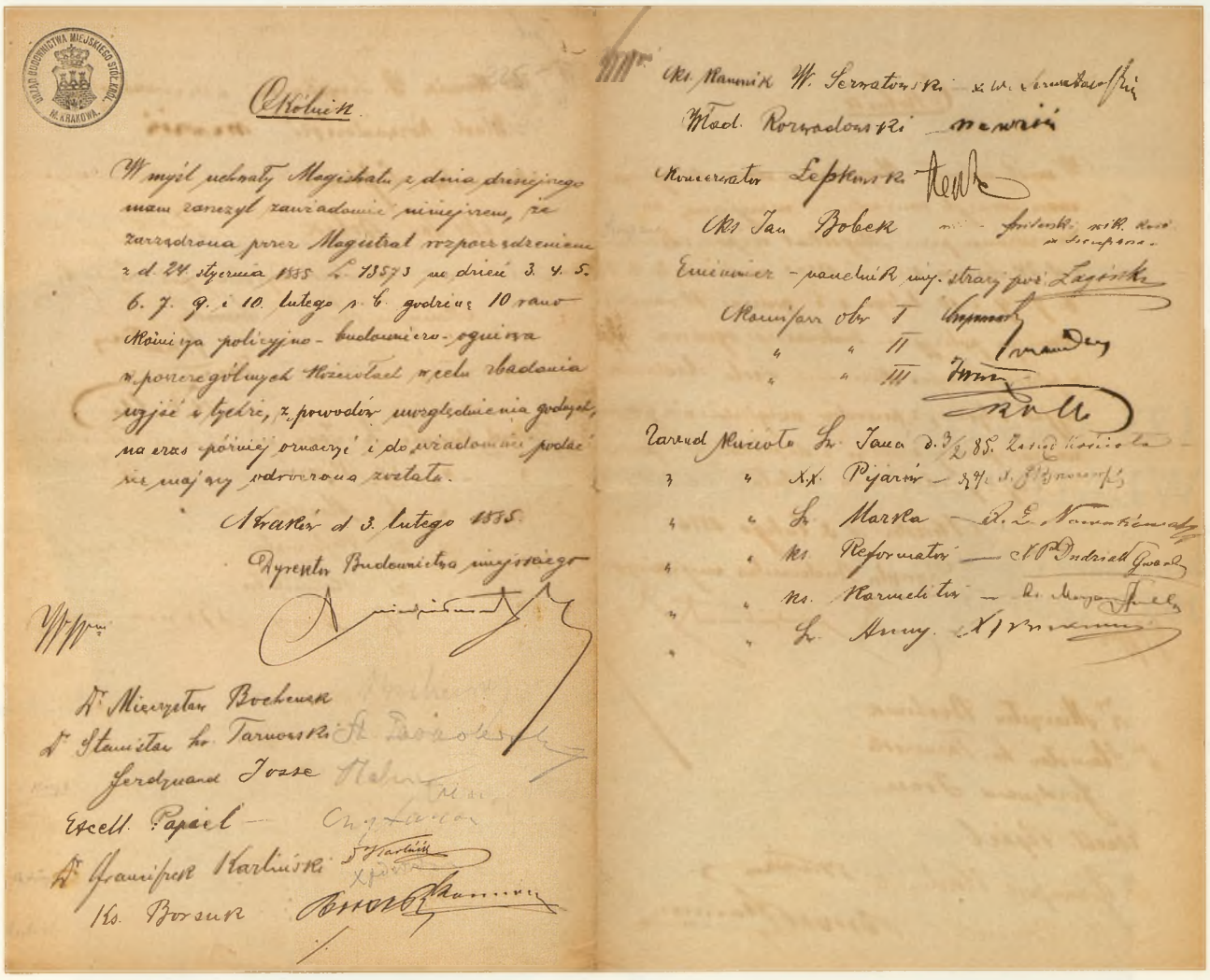

Z akt magistrackich Rewizje kościołów, bożnic, lokali publicznych pod względem bezpieczeństwa, nadzór policyjno-budowlano-pożarowy *wydany w 1885 r. okólnik w sprawie komisji badającej bezpieczeństwo wyjść z kościołów – na jego drugiej stronie potwierdzenie zapoznania się złożone przez komisarza Antoniego Jagłę (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7944, s. 325–326)*

125.
JAN GOLIŃSKI

p.o. komisarz Obwodu III
1885–1888
komisarz Obwodu III
1889–1891

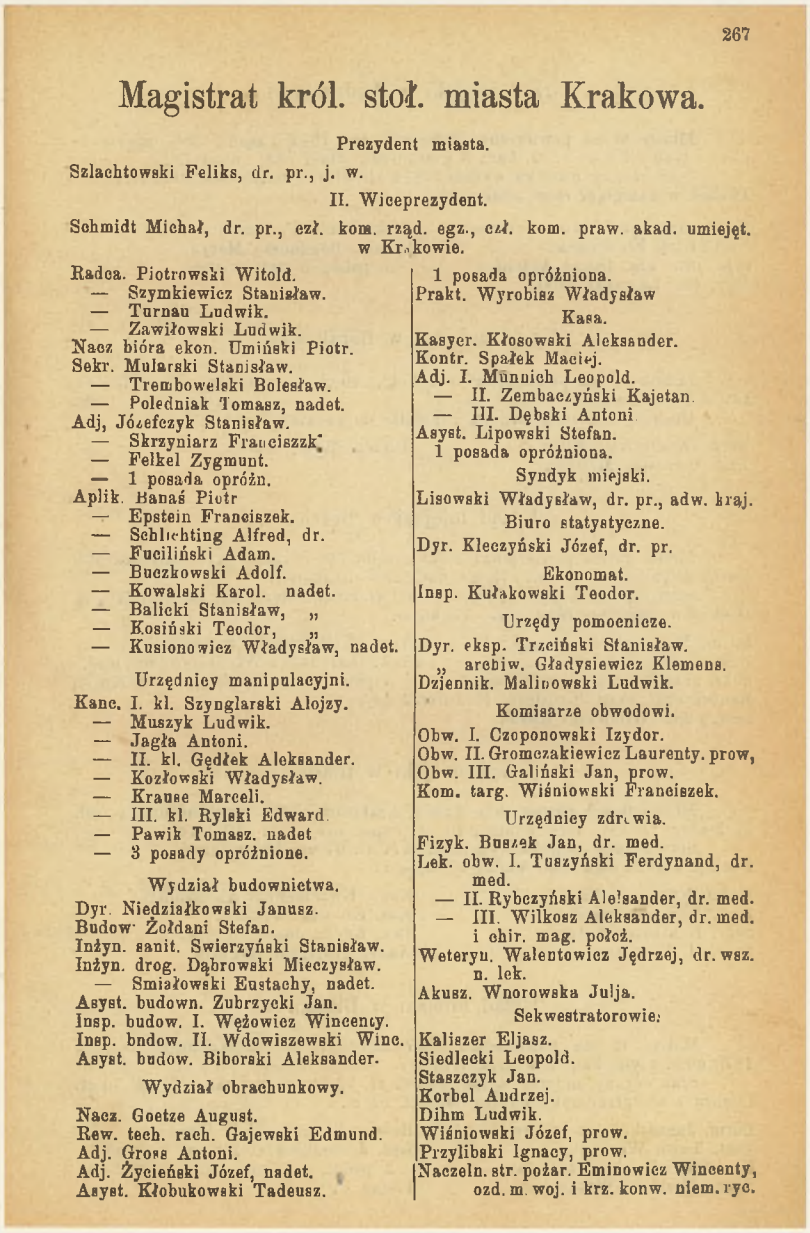

267

Magistrat król. stoł. miasta Krakowa.

Prezydent miasta.

Szlachtowski Feliks, dr. pr., j. w.

II. Wiceprezydent.

Schmidt Michał, dr. pr., czł. kom. rząd. egz., czł. kom. praw. akad. umiejęt. w Krakowie.

Radca. Piotrowski Witold.
— Szymkiewicz Stanisław.
— Turnau Ludwik.
— Zawiłowski Ludwik.
Nacz biura ekon. Umiński Piotr.
Sekr. Mularski Stanisław.
— Trembowelski Bolesław.
— Poledniak Tomasz, nadet.
Adj, Józefczyk Stanisław.
— Skrzyniarz Franciszek.
— Felkel Zygmunt.
— 1 posada opróżn.
Aplik. Banaś Piotr
— Epstein Franciszek.
— Schlichting Alfred, dr.
— Fuciliński Adam.
— Buczkowski Adolf.
— Kowalski Karol. nadet.
— Balicki Stanisław, „
— Kosiński Teodor, „
— Kusionowicz Władysław, nadet.

Urzędnicy manipulacyjni.

Kanc. I. kl. Szynglarski Alojzy.
— Muszyk Ludwik.
— Jagła Antoni.
— II. kl. Gędłek Aleksander.
— Kozłowski Władysław.
— Krause Marceli.
— III. kl. Rylski Edward.
— Pawik Tomasz. nadet
— 3 posady opróżnione.

Wydział budownictwa.

Dyr. Niedziałkowski Janusz.
Budow. Żołdani Stefan.
Inżyn. sanit. Swierzyński Stanisław.
Inżyn. drog. Dąbrowski Mieczysław.
— Smiałowski Eustachy, nadet.
Asyst. budown. Zubrzycki Jan.
Insp. budow. I. Wężowicz Wincenty.
Insp. budow. II. Wdowiszewski Winc.
Asyst. budow. Biborski Aleksander.

Wydział obrachunkowy.

Nacz. Goetze August.
Rew. tech. rach. Gajewski Edmund.
Adj. Gross Antoni.
Adj. Życieński Józef, nadet.
Asyst. Kłobukowski Tadeusz.
1 posada opróżniona.
Prakt. Wyrobisz Władysław

Kasa.

Kasyer. Kłosowski Aleksander.
Kontr. Spałek Maciej.
Adj. I. Münnich Leopold.
— II. Zembaczyński Kajetan.
— III. Dębski Antoni.
Asyst. Lipowski Stefan.
1 posada opróżniona.

Syndyk miejski.

Lisowski Władysław, dr. pr., adw. kraj.

Biuro statystyczne.

Dyr. Kleczyński Józef, dr. pr.

Ekonomat.

Insp. Kułakowski Teodor.

Urzędy pomocnicze.

Dyr. eksp. Trzciński Stanisław.
„ archiw. Gładysiewicz Klemens.
Dziennik. Malinowski Ludwik.

Komisarze obwodowi.

Obw. I. Czoponowski Izydor.
Obw. II. Gromczakiewicz Laurenty. prow,
Obw. III. Galiński Jan, prow.
Kom. targ. Wiśniowski Franciszek.

Urzędnicy zdrowia.

Fizyk. Buszek Jan, dr. med.
Lek. obw. I. Tuszyński Ferdynand, dr. med.
— II. Rybczyński Aleksander, dr. med.
— III. Wilkosz Aleksander, dr. med. i chir. mag. położ.
Weteryn. Walentowicz Jędrzej, dr. wsz. n. lek.
Akusz. Wnorowska Julja.

Sekwestratorowie.

Kaliszer Eljasz.
Siedlecki Leopold.
Staszczyk Jan.
Korbel Andrzej.
Dihm Ludwik.
Wiśniowski Józef, prow.
Przylibski Ignacy, prow.
Naczeln. str. pożar. Eminowicz Wincenty, ozd. m. woj. i krz. konw. niem. ryc.

Fragment spisu etatów magistrackich z Szematyzmu Królestwa Galicji i Lodomerii *na rok 1888 – stan na rok 1887; p.o. komisarz Jan Goliński (pomyłka w nazwisku) w połowie prawej szpalty* (Szematyzm *1888, s. 267*)

126.
KAROL KOWALSKI

p.o. komisarz Obwodu III
1891–1894

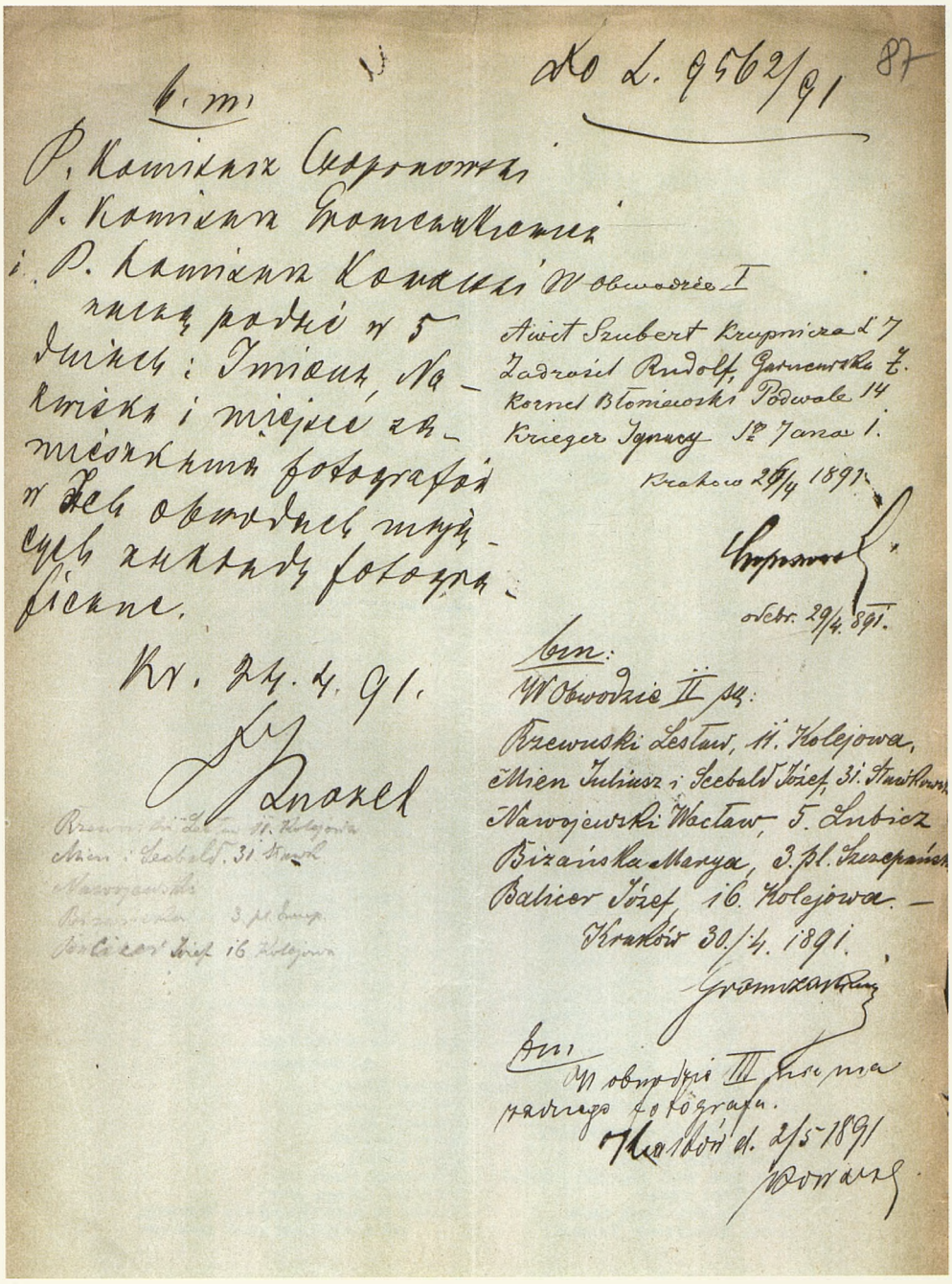

Do L. 9562/91 87

b. m.

P. Komisarz Czopanowski
P. Komisarz Gromczakiewicz
i P. Komisarz Kowalski

zaczną podać w 5 dniach: Imiona, Nazwiska i miejsce zamieszkania fotografów w ich obwodach mających zakłady fotograficzne.

Kr. 24. 4. 91.

[illegible]

W obwodzie I
Awit Szubert Krupnicza L. 7
Zadrożil Rudolf, Garncarska 7.
Kornel Błoniewski Podwale 14
Krieger Ignacy Sw. Jana 1.
Kraków 26/4 1891.

[illegible]

odebr. 29/4. 891.

b. m.
W Obwodzie II są:
Rzewuski Lesław, 11. Kolejowa,
Mien Juliusz i Seebald Józef, 31. Sławkowska
Nawojewski Wacław, 5. Lubicz
Bizańska Marya, 3. pl. Szczepański
Balicer Józef, 16. Kolejowa. –
Kraków 30/4. 1891.

[illegible]

b. m.
W obwodzie III nie ma żadnego fotografa.
Kraków d. 2/5 1891

[illegible]

Z akt magistrackich dotyczących krakowskich cmentarzy polecenie skierowane do komisarzy trzech obwodów, w tym do Karola Kowalskiego z Obwodu III, odnośnie do spisania zakładów fotograficznych działających na terenie każdego z obwodów – tamże odpowiedzi komisarzy (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 227, s. 87)

127. (także 109, 111, 120, 130, 132 i 142)
JAN CHRYZOSTOM WŁOCH

p.o. komisarz Obwodu III
1894–1895

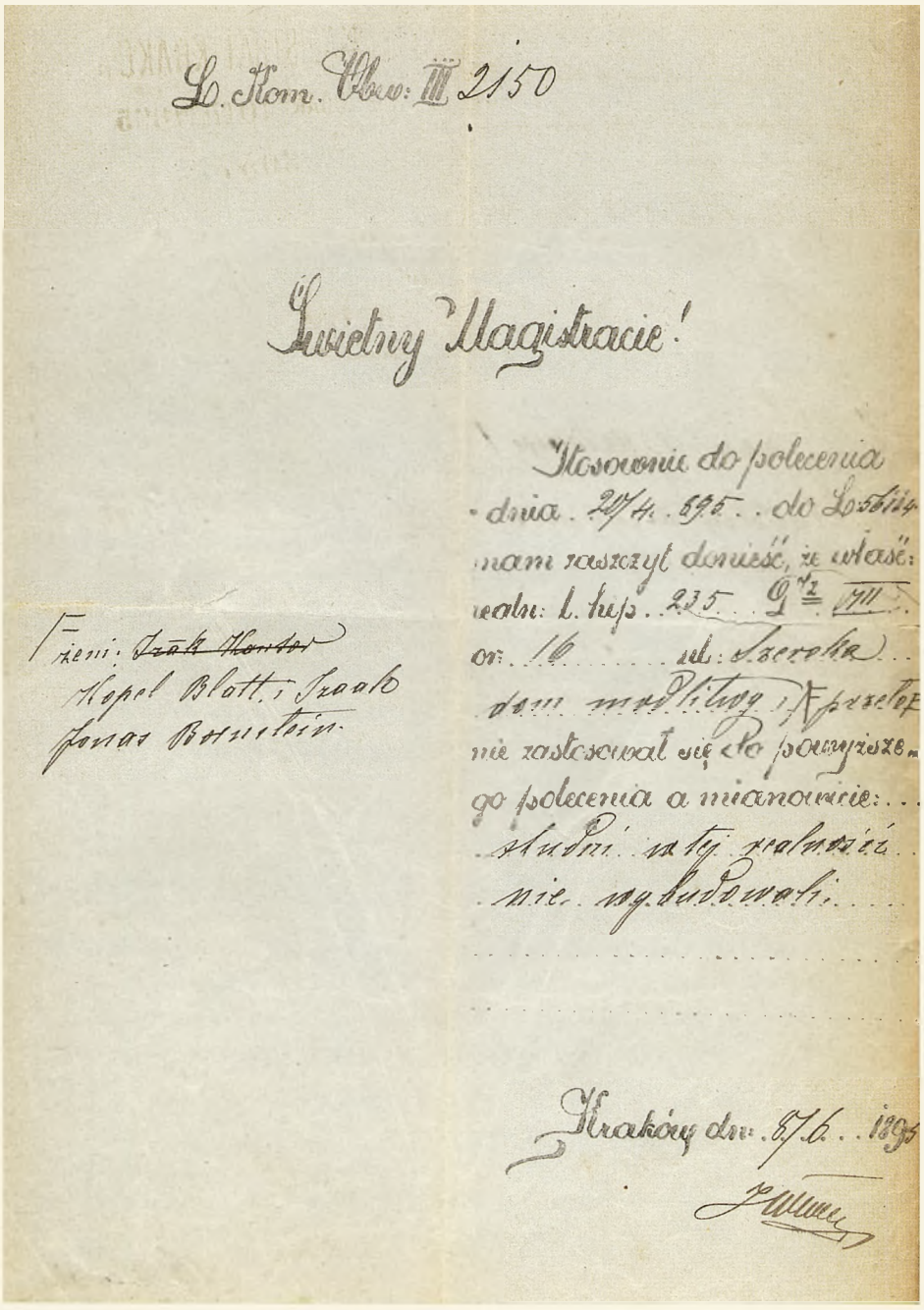

L. Kom. Obw: III 2150

Świetny Magistracie!

Stosownie do polecenia dnia 20/4. 895 do L. 56124 mam zaszczyt donieść, że właśc: realn: l. hip. 235 G 1/2 VIII or. 16 ul: Szeroka dom modlitwy i przeto nie zastosował się do powyższego polecenia a mianowicie: studni w tej realności nie wybudowali.

Kraków dn. 8/6. 1895

Żeni: ~~Izak Hunter~~ Kopel Blatt i Izaak Jonas Bornstein

Z akt magistrackich Rewizje kościołów, bożnic, lokali publicznych pod względem bezpieczeństwa, nadzór policyjno-budowlano-pożarowy *doniesienie komisarza Jana Chryzostoma Włocha z 1895 r. w sprawie niewybudowania studni przy ul. Szerokiej przy domu modlitewnym (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7944, s. 389)*

128. (także 121, 136 i 139)
JÓZEF WOJCIECH WIŚNIOWSKI

komisarz Obwodu III
1896–1897

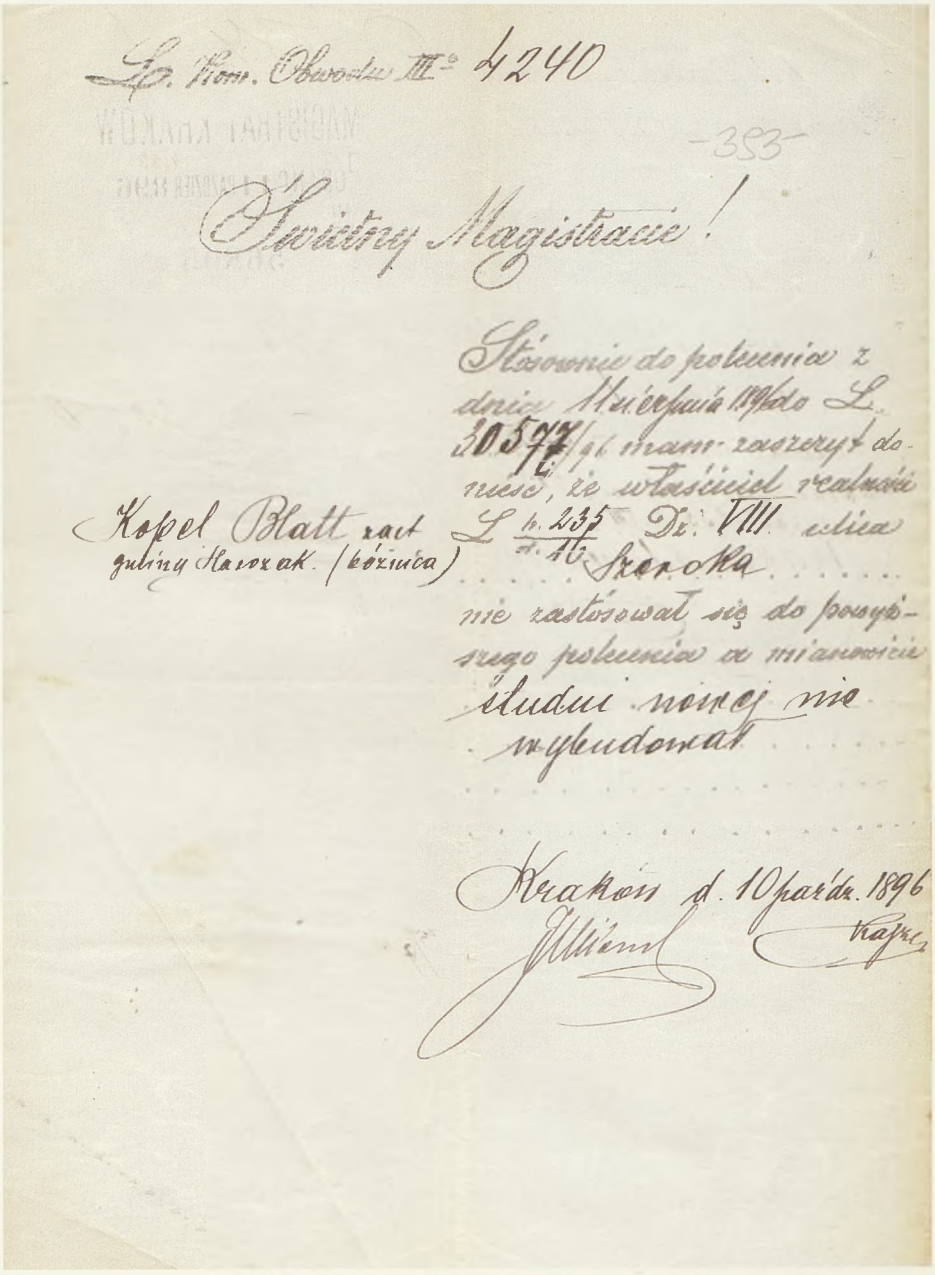

L. Kom. Obwodu III° 4240

-393-

Świetny Magistracie!

Stósownie do polecenia z dnia 11 sierpnia 1896 do L. 30577/96 mam zaszczyt donieść, że właściciel realności L. b. 235/d. 16 Dz. VIII ulica Szeroka nie zastósował się do powyższego polecenia a mianowicie studni nowej nie wybudował

Kopel Blatt zast. guliny Harozak. (bóżnica)

Kraków d. 10 paźdz. 1896

Kajzer

Z akt magistrackich Rewizje kościołów, bożnic, lokali publicznych pod względem bezpieczeństwa, nadzór policyjno-budowlano-pożarowy *doniesienie komisarza Józefa Wojciecha Wiśniowskiego z 1896 r. w sprawie nadal niewybudowanej studni przy ul. Szerokiej przy domu modlitewnym (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7944, s. 393)*

129. (także 108, 110, 112, 131, 133 i 153)
FRANCISZEK GÓRSKI

p.o. komisarz Obwodu III
1897–1902

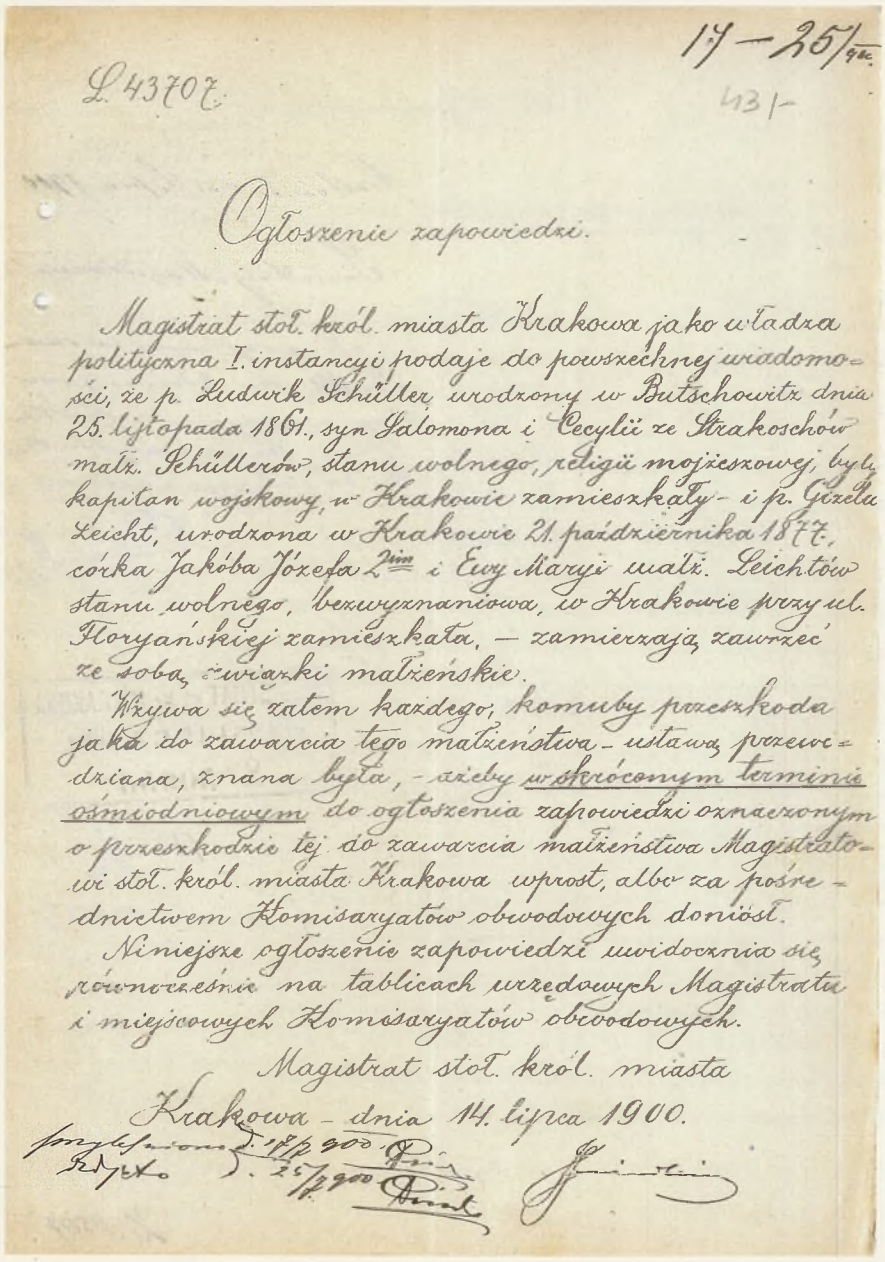

17 – 25/9 ...

L. 43707.

431 –

Ogłoszenie zapowiedzi.

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa jako władza polityczna I. instancyi podaje do powszechnej wiadomości, że p. Ludwik Schüller urodzony w Butschowitz dnia 25. listopada 1861., syn Salomona i Cecylii ze Strakoschów małż. Schüllerów, stanu wolnego, religii mojżeszowej, były kapitan wojskowy, w Krakowie zamieszkały – i p. Gizela Leicht, urodzona w Krakowie 21. października 1877., córka Jakóba Józefa 2im i Ewy Maryi małż. Leichtów stanu wolnego, bezwyznaniowa, w Krakowie przy ul. Floryańskiej zamieszkała, – zamierzają zawrzeć ze sobą związki małżeńskie.

Wzywa się zatem każdego, komuby przeszkoda jaka do zawarcia tego małżeństwa – ustawą przewidziana, znana była, – ażeby w skróconym terminie ośmiodniowym do ogłoszenia zapowiedzi oznaczonym o przeszkodzie tej do zawarcia małżeństwa Magistratowi stoł. król. miasta Krakowa wprost, albo za pośrednictwem Komisaryatów obwodowych doniósł.

Niniejsze ogłoszenie zapowiedzi uwidocznia się równocześnie na tablicach urzędowych Magistratu i miejscowych Komisaryatów obwodowych.

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa – dnia 14. lipca 1900.

przybliżono d. 17/7 900 [illegible]

zdjęto d. 25/7 900 [illegible]

Z akt ślubów cywilnych 1896–1910 ogłoszenie zapowiedzi z roku 1900, gdzie na dole adnotacja o wywieszeniu i zdjęciu ogłoszenia z tablicy ogłoszeń wraz z terminami dokonania tych czynności – przy adnotacji podpis p.o. komisarza Franciszka Górskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2458, s. 431)

130. (także 109, 111, 120, 127, 132 i 142)
JAN CHRYZOSTOM WŁOCH

komisarz Obwodu III
1903–1904

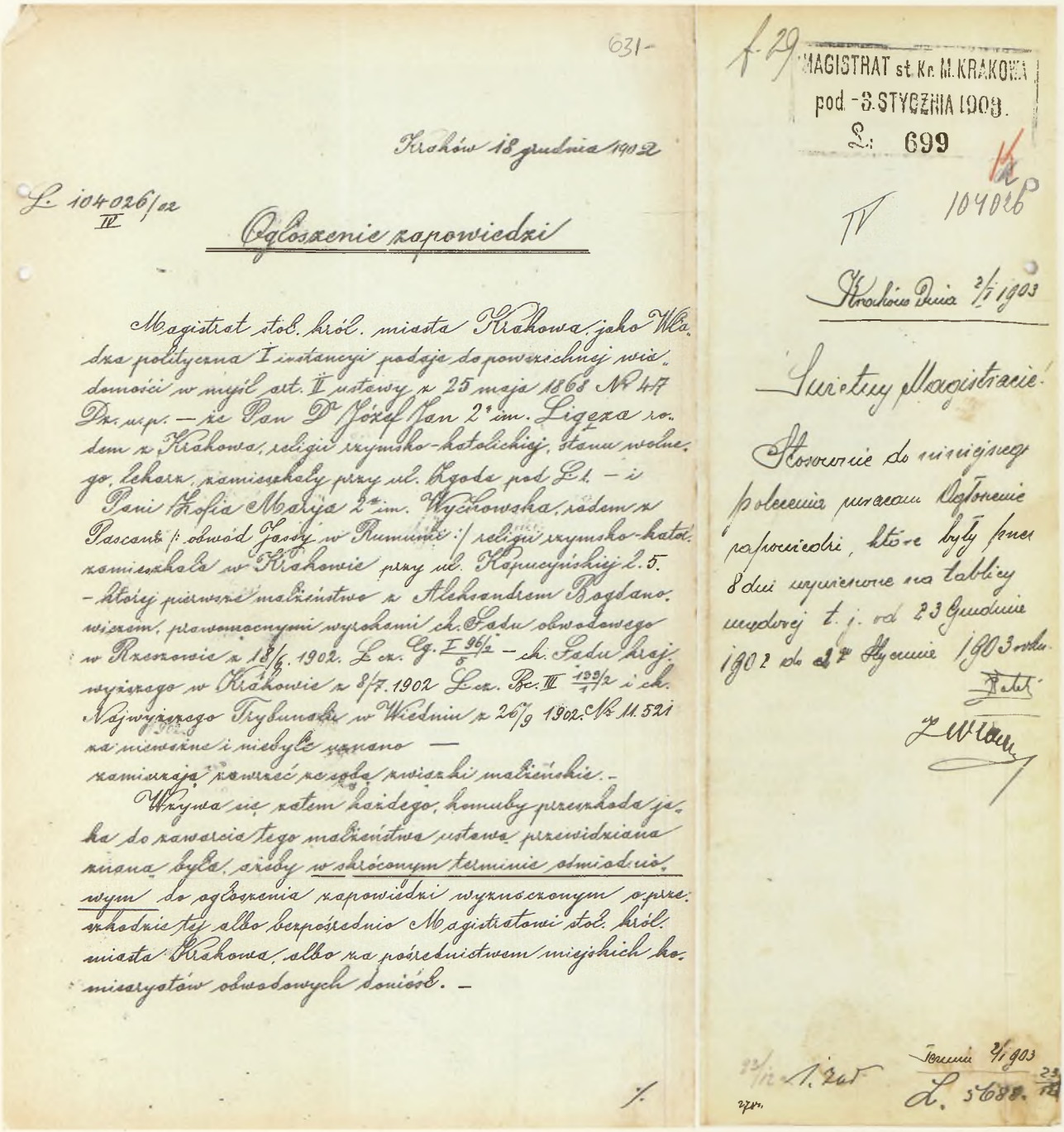

631-

Kraków 18 grudnia 1902

L. 104026/02
IV

Ogłoszenie zapowiedzi

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa, jako Władza polityczna I instancyi podaje do powszechnej wiadomości w myśl art. II ustawy z 25 maja 1868 Nr 47 Dz. u. p. – że Pan Dr Józef Jan 2ᵉ im. Ligęza rodem z Krakowa, religii rzymsko-katolickiej, stanu wolnego, lekarz, zamieszkały przy ul. Zgoda pod L. 1. – i Pani Zofia Marya 2ᵉ im. Wychowska, rodem z Pascani /: obwód Jassy w Rumunii :/ religii rzymsko-katol. zamieszkała w Krakowie przy ul. Kapucyńskiej l. 5. – której pierwsze małżeństwo z Aleksandrem Bogdanowiczem, prawomocnymi wyrokami ck. Sądu obwodowego w Rzeszowie z 18/6. 1902. L. cz. Cg. I 96/2 5 – ck. Sądu kraj. wyższego w Krakowie z 8/7. 1902 L. cz. Bc. III 133/2 1 i ck. Najwyższego Trybunału w Wiedniu z 26/9 1902. Nr 11.521 za nieważne i niebyłe uznano – zamierzają zawrzeć ze sobą związki małżeńskie. –

Wzywa się zatem każdego, komuby przeszkoda jaka do zawarcia tego małżeństwa ustawą przewidziana znaną była, ażeby w skróconym terminie ośmiodniowym do ogłoszenia zapowiedzi wyznaczonym o przeszkodzie tej albo bezpośrednio Magistratowi stoł. król. miasta Krakowa, albo za pośrednictwem miejskich komisaryatów obwodowych doniósł. –

f. 29

MAGISTRAT st. Kr. M. KRAKOWA
pod. -3. STYCZNIA 1903.
L. 699

104026

IV

Kraków Dnia 2/I 1903

Świetny Magistracie!

Stosownie do niniejszego polecenia zwracam Ogłoszenie zapowiedzi, które były przez 8 dni wywieszone na tablicy urzędowej t. j. od 23 Grudnia 1902 do 2ᵍᵒ Stycznia 1903 roku.

Z Włoch

Termin 2/I 903

L. 5688.

Z akt ślubów cywilnych 1896–1910 ogłoszenie zapowiedzi z roku 1903 oraz informacja komisarza Jana Chryzostoma Włocha o wywieszeniu ogłoszenia na tablicy ogłoszeń wraz z terminami dokonania tych czynności
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2458, s. 631, 634)

131. (także 108, 110, 112, 129, 133 i 153)
FRANCISZEK GÓRSKI

komisarz Obwodu III
1904–1905

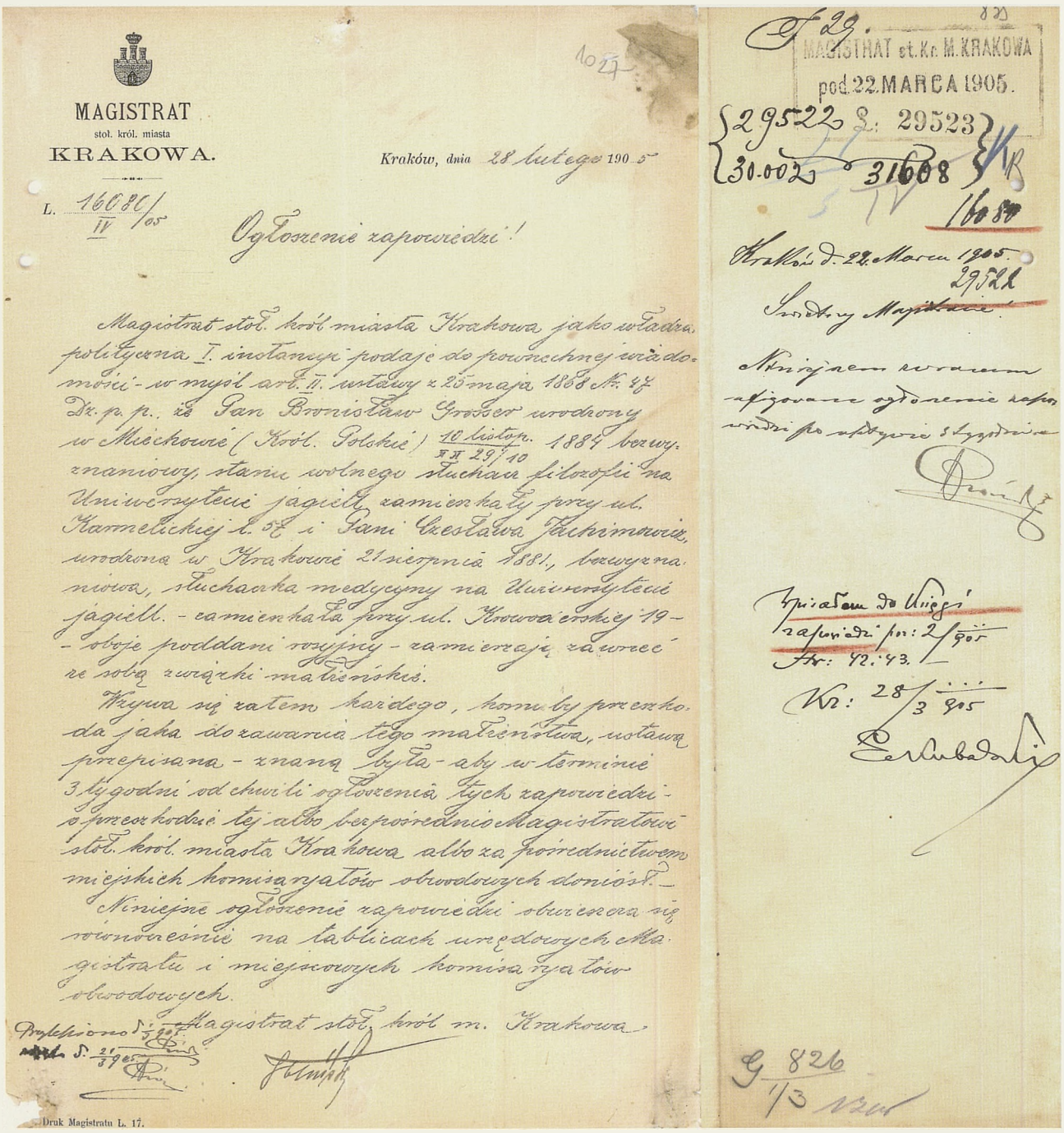

MAGISTRAT
stoł. król. miasta
KRAKOWA.

Kraków, dnia 28 lutego 1905

L. 16080/IV/05

Ogłoszenie zapowiedzi!

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa jako władza polityczna I. instancyi podaje do powszechnej wiadomości – w myśl art. II. ustawy z 25 maja 1868 Nr. 47 Dz. p. p., że Pan Bronisław Grosser urodzony w Miechowie (Król. Polskie) 10 listop. / 29/10 1884 bezwyznaniowy, stanu wolnego słuchacz filozofii na Uniwersytecie jagiell. zamieszkały przy ul. Karmelickiej l. 57 i Pani Czesława Jachimowicz, urodzona w Krakowie 21 sierpnia 1881, bezwyznaniowa, słuchaczka medycyny na Uniwersytecie jagiell. – zamieszkała przy ul. Krowoderskiej 19 – oboje poddani rosyjscy – zamierzają zawrzeć ze sobą związki małżeńskie.

Wzywa się zatem każdego, komuby przeszkoda jaka do zawarcia tego małżeństwa, ustawą przepisana – znaną była – aby w terminie 3 tygodni od chwili ogłoszenia tych zapowiedzi – o przeszkodzie tej albo bezpośrednio Magistratowi stoł. król. miasta Krakowa albo za pośrednictwem miejskich komisaryatów obwodowych doniósł. –

Niniejsze ogłoszenie zapowiedzi obwieszcza się równocześnie na tablicach urzędowych Magistratu i miejscowych komisaryatów obwodowych.

Magistrat stoł. król. m. Krakowa

Druk Magistratu L. 17.

MAGISTRAT st. Kr. M. KRAKOWA
pod 22. MARCA 1905.

29522 S. 29523
30.002 31608

16080

Kraków d. 22. Marca 1905.
29522

Świetny Magistracie!

Niniejszem zwracam afigowane ogłoszenie zapowiedzi po upływie 3 tygodnia

Wpisałem do Księgi zapowiedzi poz: 2/905
Nr: 42. 43.
Kr: 28/3 905

G 826
1/3

Z akt ślubów cywilnych 1896–1910 ogłoszenie zapowiedzi z roku 1905 oraz informacja komisarza Franciszka Górskiego o wywieszeniu ogłoszenia na tablicy ogłoszeń wraz z terminami dokonania tych czynności (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2458, s. 1027, 1030)

132. (także 109, 111, 120, 127, 130 i 142)
JAN CHRYZOSTOM WŁOCH

komisarz Obwodu III
1905–1910

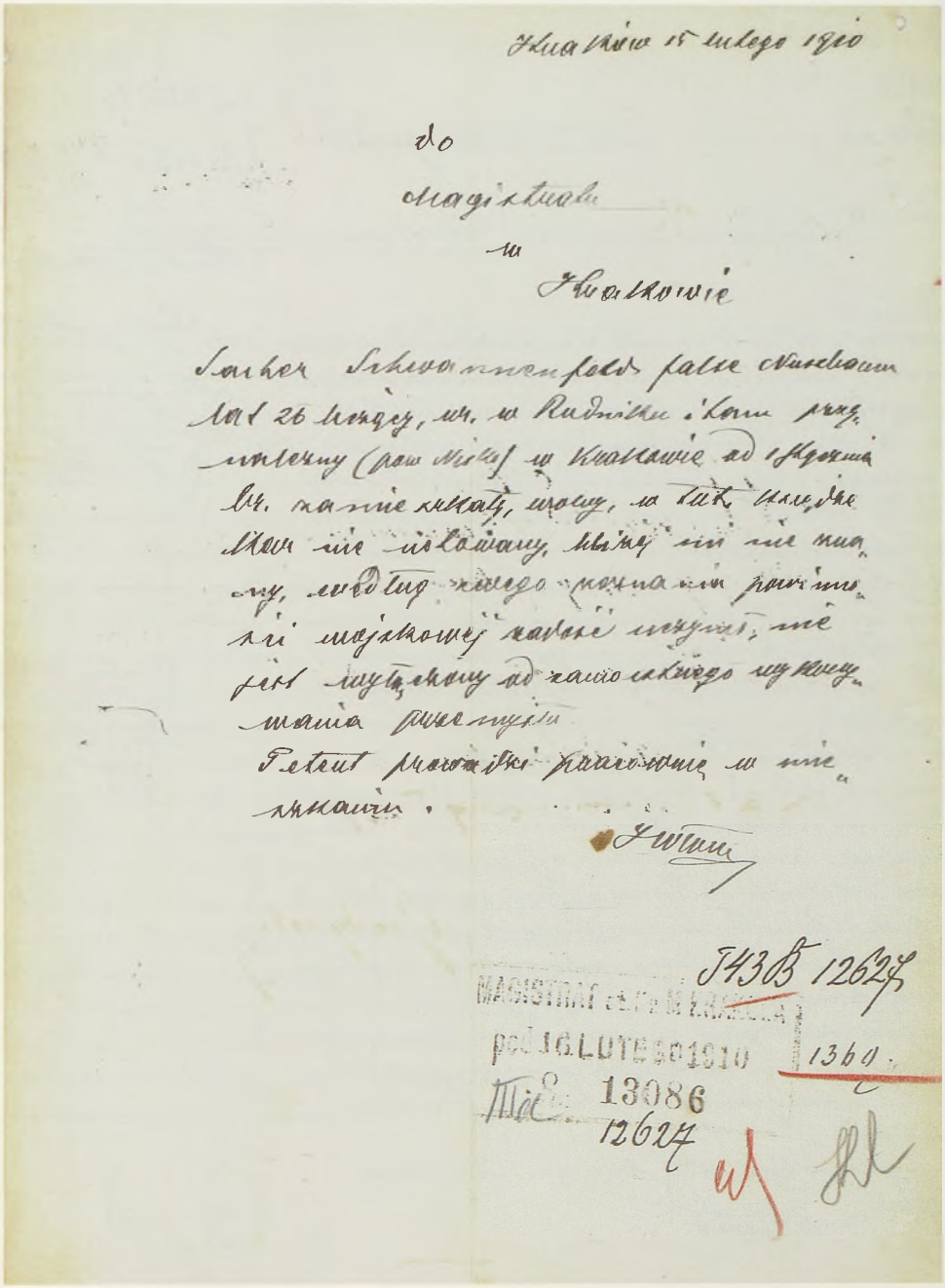

Kraków 15 lutego 1910

do

Magistratu

w

Krakowie

Sacher Schwannenfeld false Nussbaum lat 26 liczący, ur. w Rudniku i tam przynależny (pow. Nisko) w Krakowie od 1 stycznia br. zamieszkały, wolny, w tut. księdze kar nie notowany, bliżej mi nie znany, według swego poznania powinności wojskowej zadość uczynił, nie jest wyłączony od zamożnego wykonywania przemysłu.

Petent prowadzi pracownię w mieszkaniu.

J. Włoch

J43B 12627

MAGISTRAT ... KRAKOWA
pod 16 LUTEGO 1910
13086
12627

1360

Z magistrackiego zbioru dokumentów koncesyjnych opinia wydana w 1910 r. przez komisarza Jana Chryzostoma Włocha odnośnie do jednego z wnioskodawców o udzielenie koncesji (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 8325, nlb)

DZIESIĄTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 4 OBWODY

(1.04.1910–30.06.1915)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 4 obwody:		
pod zaborem w monarchii austro-węgierskiej (w ramach autonomii galicyjskiej) 1.04.1910–30.06.1915		
Podstawa obowiązywania:		
obwieszczenie Magistratu z 31.03.1910 r.		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 3 obwody – w latach 1855–1910	na 5 obwodów – w latach 1915–1928	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 4 obwody		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Stołeczne Królewskie Miasto Kraków	1910 r. – 29,62 km² 1911 r. – 33,70 km² 1914 r. – 41,42 km²	1910 r. ~ 137 600 1911 r. ~ 151 900 1914 r. ~ 158 900 1915 r. ~ 104 000
Prezydentura miasta w okresie podziału na 4 obwody:		
Juliusz Leo (w całym okresie, z wyłączeniem epizodu 9.11–22.11.1914, gdy komisarzem rządowym był Julian Nowak)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Obwód I (cz. Śródmieścia z Rynkiem Głównym oraz Piasek i Nowy Świat) Obwód II (cz. Śródmieścia oraz Kleparz i Wesoła) Obwód III (Zamek oraz Kazimierz i Stradom) Obwód IV (tereny przyłączone do Krakowa w latach 1910–1912)		
Charakter podziału terytorialnego – status obwodów:		
administracyjny, pomocniczy		
Ustrojowa organizacja obwodów		
zwierzchnik obwodu:	**służby w gestii zwierzchnika:**	
komisarz obwodowy z nominacji prezydenta miasta	• komisariat obwodu z personelem urzędniczym i pomocniczym • w Obwodzie IV filie Komisariatu Obwodu IV: – Filia I – Zakrzówek, Dębniki, od 1911 r. Ludwinów – Filia II – Półwsie Zwierzynieckie i Zwierzyniec – Filia III – Czarna Wieś, Nowa Wieś, Łobzów – Filia IV – Krowodrza, Warszawskie – Filia V – Grzegórzki, od 1911 r. Dąbie – od 1912 r. Filia VI – Płaszów Na czele filii zastępcy komisarza Obwodu IV	
Organ nadrzędny:		
Magistrat Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 154–160	*Poczet* 2013, s. 15–18, 765–827	*Poczet* 2010, s. 53–54	*Poczet* 2010, s. 790–791

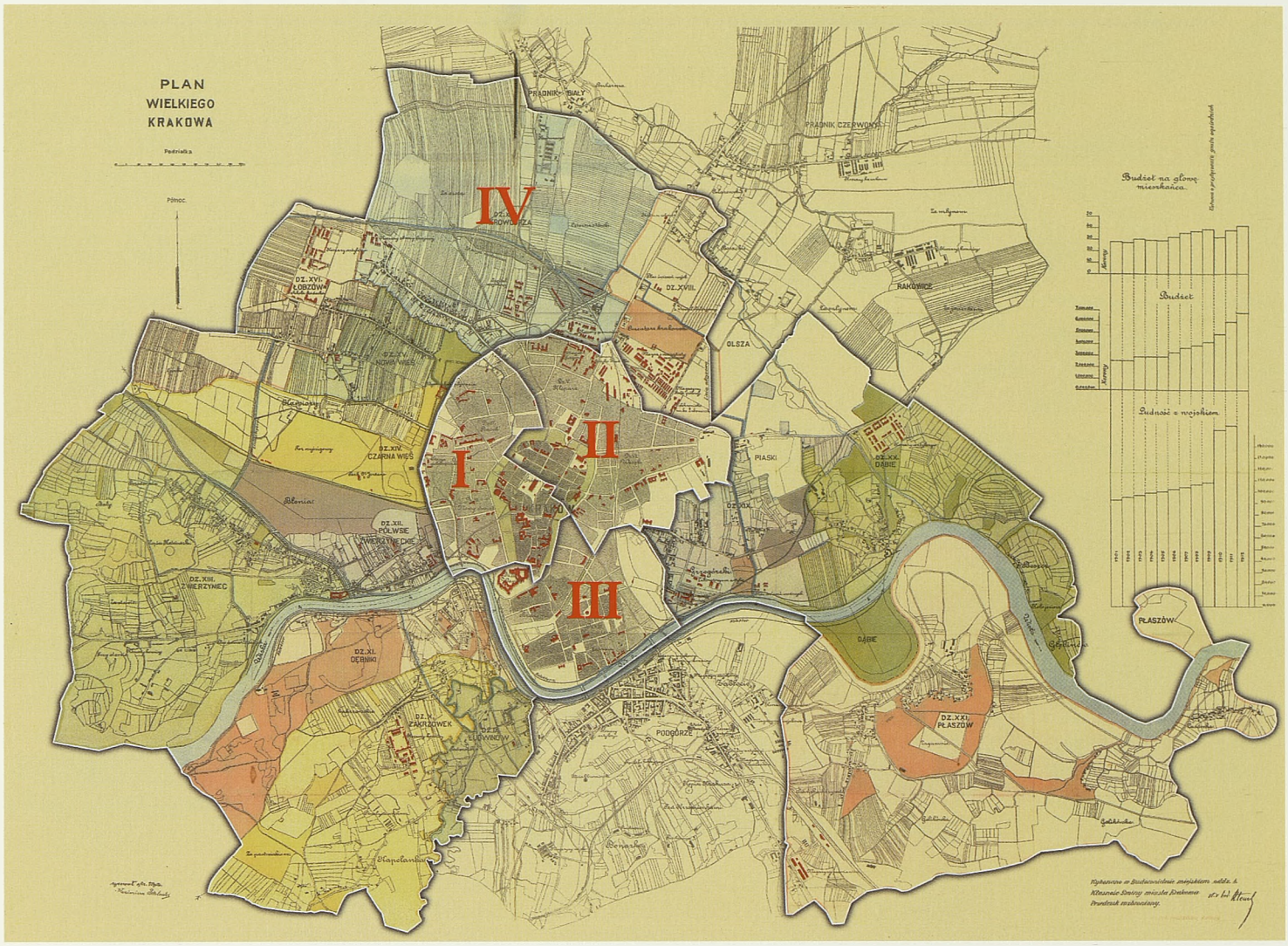

Podział Krakowa na 4 obwody według stanu z lutego 1912 r. – na Planie Wielkiego Krakowa *wyrysowanym przez Kazimierza Stoleckiego w 1912 r. Podstawa rysunku granic obwodów:* vide *s. 154*
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. M 41/29)

2. POCZET KOMISARZY OBWODOWYCH

Obwód I

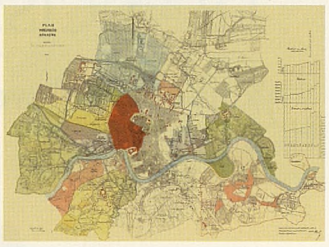

Obwód I według stanu z lutego 1912 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1912 r. – dzielnicę administracyjną, którą stanowił Obwód I, tworzyły tereny południowej część dzielnicy katastralnej I–Śródmieście (z Rynkiem Głównym) oraz w całości tereny dzielnic katastralnych III–Nowy Świat i IV–Piasek. Obwód ten zajmował, przy pewnym uogólnieniu, zachodnią i północno-zachodnią część Krakowa sprzed przyłączeń dokonanych w ramach tworzenia Wielkiego Krakowa, tj. sprzed 1910 r. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

133. (także 108, 110, 112, 129, 131 i 153)
FRANCISZEK GÓRSKI

komisarz Obwodu I
1910–1915

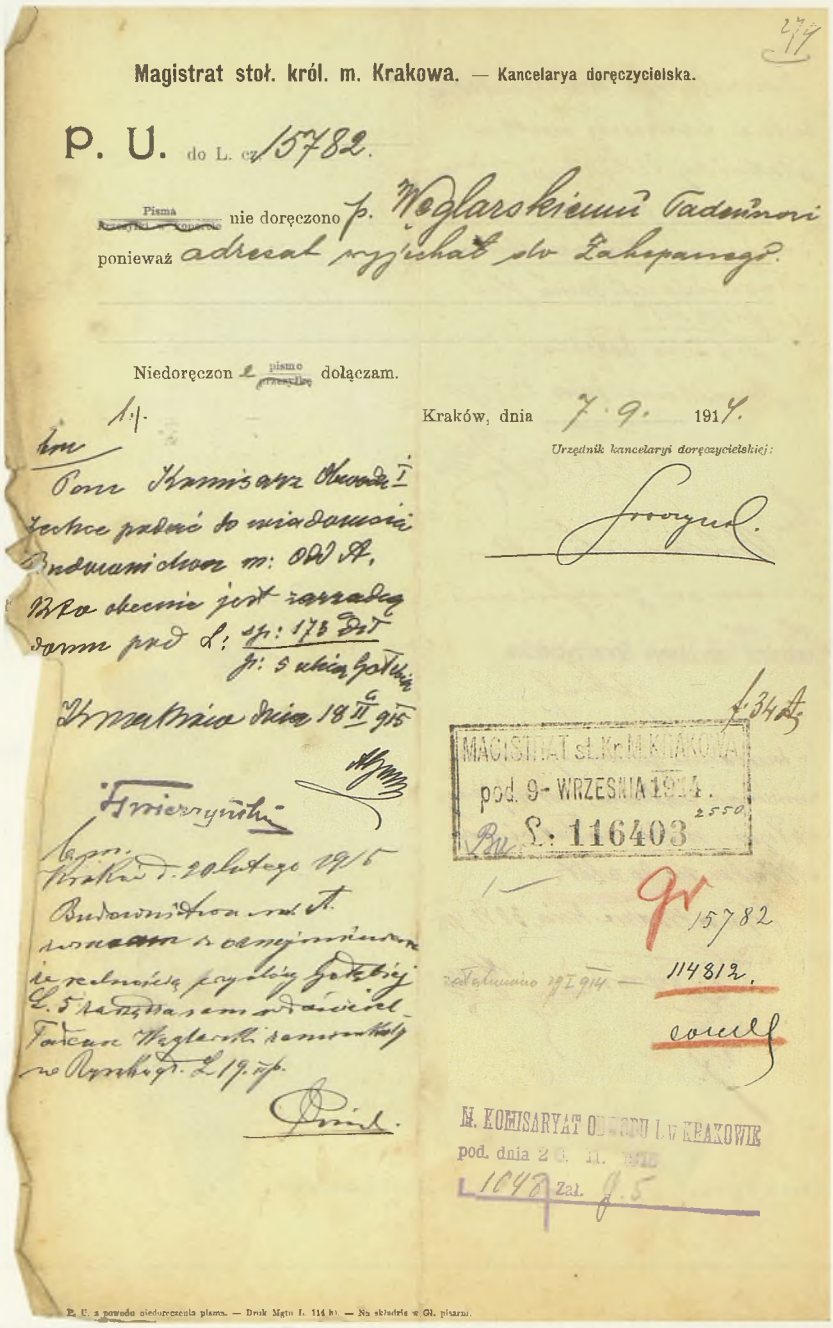

Magistrat stoł. król. m. Krakowa. — Kancelarya doręczycielska.

P. U. do L. cz. 15782.

Pisma nie doręczono p. Węglarskiemu Tadeuszowi ponieważ adresat wyjechał do Zakopanego.

Niedoręczone pismo dołączam.

Kraków, dnia 7. 9. 1914.

Urzędnik kancelaryi doręczycielskiej:

MAGISTRAT st. Kr. M. KRAKOWA pod. 9 - WRZEŚNIA 1914. L. 116403

15782

114812.

M. KOMISARYAT OBWODU I. w KRAKOWIE pod. dnia 2 [illegible] 1915 L. 1048 Zał. 9.5

P. U. z powodu niedoręczenia pisma. — Druk Mgtu L. 114 b). — Na składzie w Gł. pisarni.

Z akt magistrackich Tabliczki orientacyjne na domy – dostawa Pollak Rudolf z Pragi 1912–1913 *dokument pochodzący z roku 1914 – zapytanie ze strony Budownictwa Miejskiego do komisarza Franciszka Górskiego o zarządcę określonej realności wraz z odpowiedzią w tej sprawie (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7693, nlb)*

Obwód II

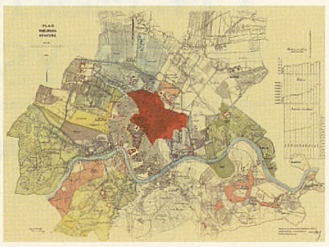

Obwód II według stanu z lutego 1912 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1912 r. – tę dzielnicę administracyjną tworzyły tereny północnej część dzielnicy katastralnej I–Śródmieście oraz dzielnic katastralnych V–Kleparz i VI–Wesoła, jak też fragment dzielnicy katastralnej VII–Smoleńsk. Obwód ten zajmował w przybliżeniu północno-wschodnią i wschodnią część Krakowa sprzed przyłączeń dokonanych w ramach tworzenia Wielkiego Krakowa, tj. sprzed 1910 r. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

134. (także 138, 140 i 155)
MIECZYSŁAW BIAŁKOWSKI

komisarz Obwodu II
1910–1911

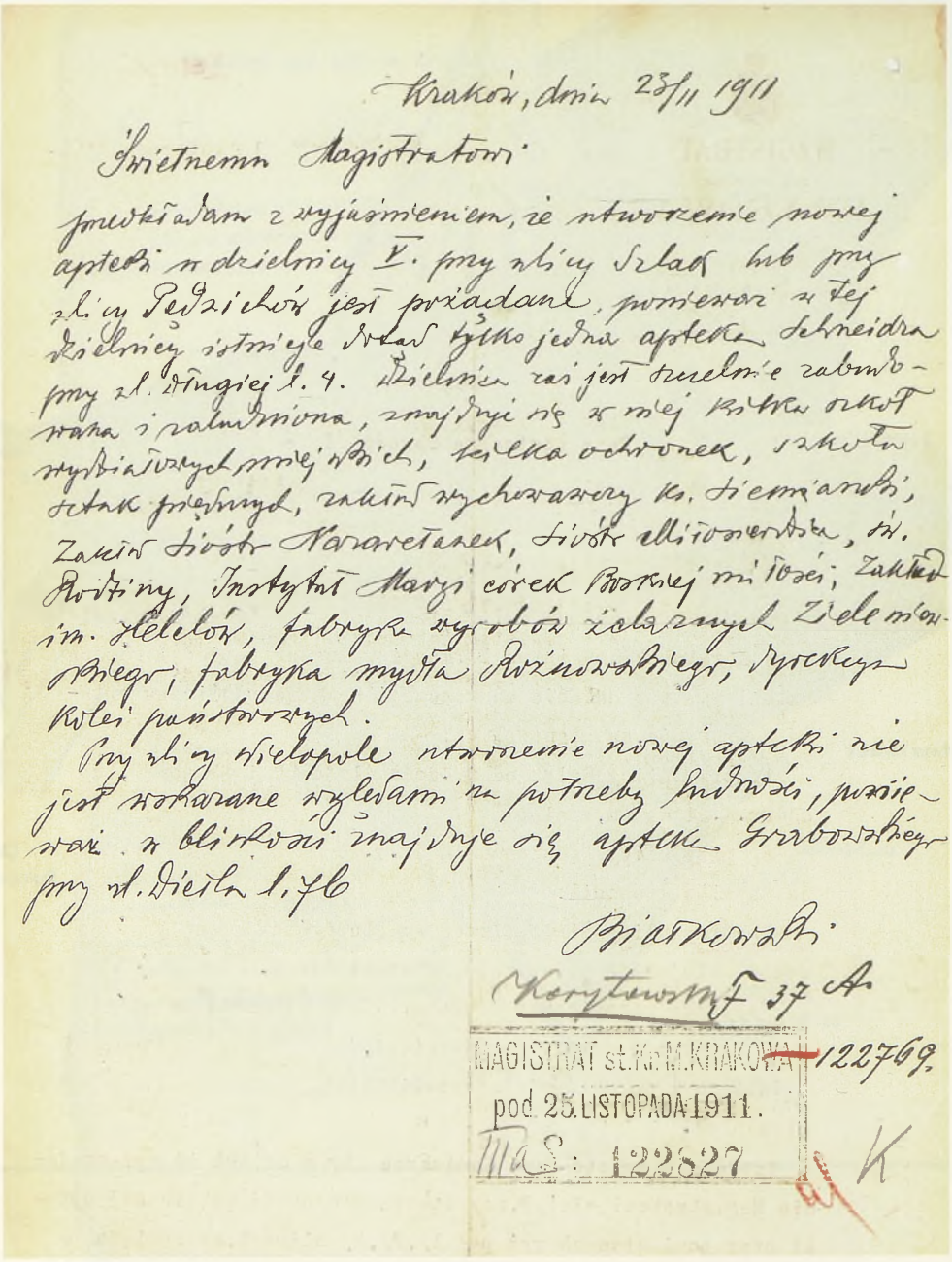

Kraków, dnia 23/11 1911

Świetnemu Magistratowi

przedkładam z wyjaśnieniem, że utworzenie nowej apteki w dzielnicy V. przy ulicy Szlak lub przy ulicy Pędzichów jest pożądane, ponieważ w tej dzielnicy istnieje dotąd tylko jedna apteka Schneidra przy ul. Długiej l. 4. Dzielnica zaś jest szczelnie zabudowana i zaludniona, znajduje się w niej kilka szkół wydziałowych miejskich, kilka ochronek, szkoła sztuk pięknych, zakład wychowawczy ks. Siemianski, Zakład Sióstr Nazaretanek, Sióstr Miłosierdzia, św. Rodziny, Instytut Maryi córek Boskiej miłości, Zakład im. Helclów, fabryka wyrobów żelaznych Zieleniewskiego, fabryka mydła Rożnowskiego, dyrekcya kolei państwowych.

Przy ulicy Wielopole utworzenie nowej apteki nie jest wskazane względami na potrzeby ludności, ponieważ w bliskości znajduje się apteka Grabowskiego przy ul. Dietla l. 76

Białkowski

Korytowski F 37 A

MAGISTRAT st. Kr. M. KRAKOWA 122769.
pod 25. LISTOPADA 1911.
MaS: 122827

K

Z akt magistrackich Koncesja aptekarska Korytowski Zygmunt 1912–1916 *dokument pochodzący z roku 1911 – opinia komisarza Mieczysława Białkowskiego popierająca utworzenie nowej apteki przy ul. Szlak lub ul. Pędzichów*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7820, nlb)

135. (także 146, 154 i 185)
RUDOLF GOELLNER

p.o. komisarz Obwodu II
1911–1912

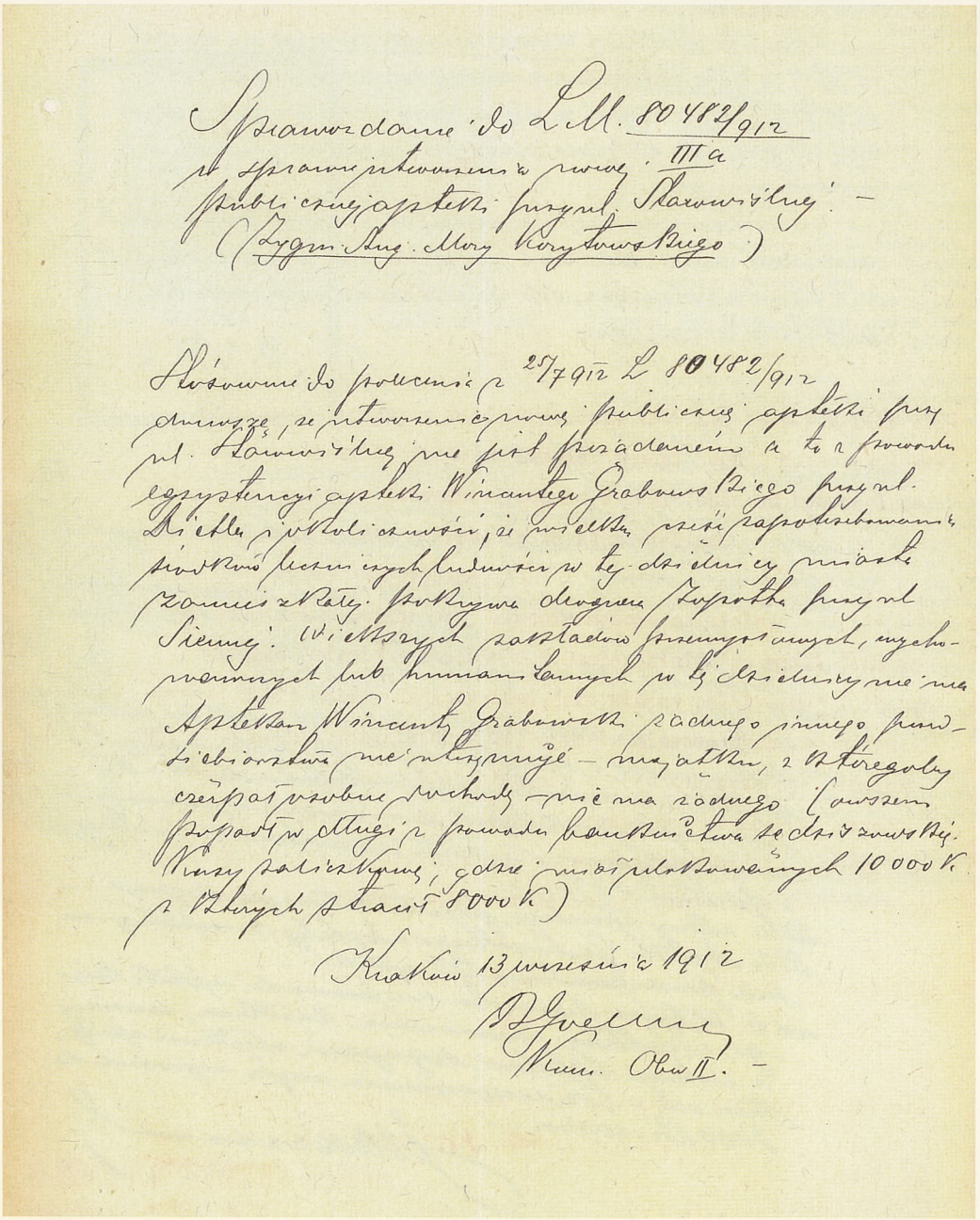

Sprawozdanie do L.M. 80482/912
w sprawie utworzenia nowej III a
publicznej apteki przy ul. Starowiślnej. –
(Zygm. Aug. Mory Korytowskiego)

Stósownie do polecenia z 25/7 912 L. 80482/912
donoszę, że utworzenie nowej publicznej apteki przy
ul. Starowiślnej nie jest pożądanem a to z powodu
egzystencyi apteki Wincentego Grabowskiego przy ul.
Dietla i okoliczności, że wielką część zapotrzebowania
środków leczniczych ludności w tej dzielnicy miasta
zamieszkałej pokrywa drogiem Zopotha przy ul.
Siennej. Większych zakładów przemysłowych, wycho-
wawczych lub humanitarnych w tej dzielnicy nie ma.
Aptekarz Wincenty Grabowski żadnego innego przed-
siębiorstwa nie utrzymuje – majątku, z któregoby
czerpał osobne dochody – nie ma żadnego (owszem
popadł w długi z powodu bankructwa sędziszowskiej
kasy zaliczkowej, gdzie miał ulokowanych 10000 K.
z których stracił 8000 K.)

Kraków 13 września 1912

R. Goellner
Kom. Obw. II. –

Z akt magistrackich Koncesja aptekarska Korytowski Zygmunt 1912–1916 *dokument pochodzący z roku 1912 – negatywna opinia komisarza Rudolfa Goellnera w sprawie otwarcia nowej apteki przy ul. Starowiślnej (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7820, nlb)*

136. (także 121, 128 i 139)
JÓZEF WOJCIECH WIŚNIOWSKI

komisarz Obwodu II
1912–1913

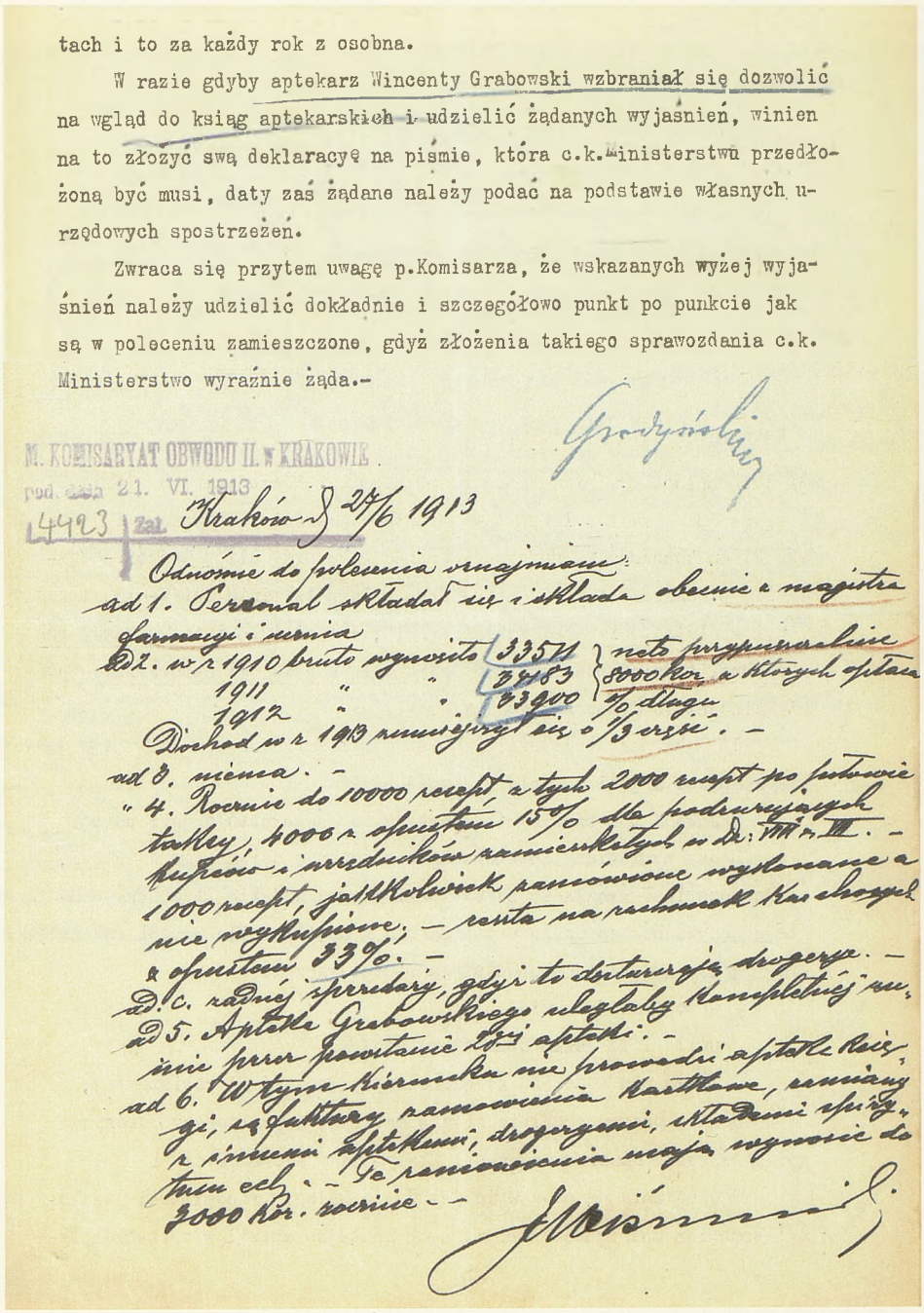

tach i to za każdy rok z osobna.

W razie gdyby aptekarz Wincenty Grabowski wzbraniał się dozwolić na wgląd do ksiąg aptekarskich i udzielić żądanych wyjaśnień, winien na to złożyć swą deklaracyę na piśmie, która c.k. Ministerstwu przedłożoną być musi, daty zaś żądane należy podać na podstawie własnych urzędowych spostrzeżeń.

Zwraca się przytem uwagę p. Komisarza, że wskazanych wyżej wyjaśnień należy udzielić dokładnie i szczegółowo punkt po punkcie jak są w poleceniu zamieszczone, gdyż złożenia takiego sprawozdania c.k. Ministerstwo wyraźnie żąda.–

Grodyński

M. KOMISARYAT OBWODU II. w KRAKOWIE
pod. dnia 21. VI. 1913
4423 | Zał.

Kraków, 27/6 1913

Odnośnie do polecenia uwzględniam:
ad 1. Personal składał się i składa obecnie z magistra farmacyi i ucznia
ad 2. w r. 1910 brutto wynosiło 33571 } netto przypuszczalnie
1911 " " 33483 } 8000 Kor. z których opłacamy
1912 " " 33900 } % długu
Dochód w r. 1913 zmniejszył się o 1/3 części. –
ad 3. ucznia. –
" 4. Rocznie do 10000 receptów, z tych 2000 recept po fabrycznej taksie, 4000 z opustem 15% dla podwładnych kupców i urzędników zamieszkałych w dz. III r. III. – 1000 recept, jakkolwiek zamówione wysłane a nie wykupione, – reszta na rachunek Kasy chorych z opustem 33%. –
ad 5. Apteka Grabowskiego ulegałaby kompletnej ruinie przez powstanie 2ej apteki. –
ad 6. W tym kierunku nie prowadzi apteka Rac[illegible]gi, są faktury, zamówienia kartkowe, zmiany z innemi aptekami, drogerjami, składami spirytu[illegible] tem ech. – Te zamówienia mają wynosić do 3000 Kor. rocznie. –

J. Wiśniowski

Z akt magistrackich Koncesje na apteki – Paderewski Władysław Tadeusz i Benk Henryk 1910–1919 *dokument pochodzący z roku 1913 – szczegółowe opisanie przez komisarza Józefa Wojciecha Wiśniowskiego kondycji jednej z aptek na terenie podległego mu Obwodu II (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7829, nlb)*

137. (także 151 i 171)
JAN STANISŁAW JANKIEWICZ

komisarz Obwodu II
1913–1914

JÓZEFA CZECHA
KALENDARZ KRAKOWSKI
NA ROK PAŃSKI
1914

PIERWSZY KRAKOWSKI
TATERSAL
założony w roku 1891
(SZKOŁA JAZDY KONNEJ)
Ferdynanda Targowskiego
Kraków, ulica Rajska L. 12.
Telefon Nr. 550.
Udziela się lekcyi dla Pań, Panów i Młodzieży przez cały rok w godzinach od 8—1 i od 3—7, jak również wynajmuje się konie wierzchowe pewne i dobrze wyjeżdżone na spacery.
Dla PP. Akademików i Młodzieży gimnazyalnej ceny zniżone.

IV; Asystenci: Bartel Czesław, ekonomat. Lemański Józef, wydz. Ib; Szymański Edward, wydz. IIIa; Setkowicz Roman, p. o. egzek.; Bahr Zygmunt, wydz. IIIa; Wysocki Kornel, p. o. egzek.; Dzikowski Bogusław, biuro statyst.; Czech Fryderyk, wydz. IIIb; Wantuch Włodzimierz, wydz. VIa; Berski Paweł, wydz. Vb; Uznański Leon, wydz. Vb; Jankiewicz Stanisław, kom. obw. II; Dembowski Stanisław, wydz. Va; Porębski Henryk, wydz. VIa; Herget Stanisław, wydz. Ib; Twaróg Władysław, archiwum; Bobowski Władysław, archiwum; Praktykanci: Rotter Adolf, p. o. egzek.; Jasicki Kazimierz, wydz. Va; Mika Maryan, urząd zdrowia; Burzyński Ignacy, p. o. egzek.; Harabasz Jan, p. o. egzek.; Boniecki Aleksy Fredro, wydz. VIb; Czernigiewicz Rudolf, wydz. VIa; Rogal Wacław, dzien. pod.; Reichert Eugeniusz, wydz. Va; Zadęcki Ignacy, dyrekcya Magistratu.

5. *Komisaryat targowy.* Inspektor: Zagórski Klemens. Komisarze: Buczyński Aleksander, Kowalski Józef, Sikorski Ludwik, wydz. IIIb; Myszkowski Stefan.

Zakłady miejskie.

1. *Muzeum Narodowe* (w Sukiennicach). Założone w r. 1883. Zreorganizowane w r. 1901. Otwarte codziennie, z wyjątkiem dni Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy, w porze zimowej od 11—3, w porze letniej od 10—4. Wstęp w dni powszednie 1 kor., w poniedziałki 2 kor., w niedziele 20 hal.

Pod zarządem Muzeum Narodowego pozostają:

1. *Muzeum im. Emeryka hr. Hutten-Czapskiego,* ul. Wolska 10. Otwarte w tych samych godzinach. Wstęp 50 hal.
2. *Dom i Muzeum im. Jana Matejki,* ul. Floryańska 41. Otwarty w tych samych godzinach. Wstęp 60 hal.
3. *Barbakan* przy bramie Floryańskiej. Otwarty w lecie od 10—4, w porze zimowej za zgłoszeniem się w kancelaryi Muzeum Narodowego. Wstęp 50 hal.
4. *Wieża Kościoła Maryackiego,* otwarta w tychże godzinach za poprzedniem zgłoszeniem się do Kasy Muzeum Narodowego.

Komisarz Jan Stanisław Jankiewicz w spisie personelu magistrackiego zawartym w zestawieniu Szematyzm Krakowski – Reprezentacja miasta Krakowa – *stan na rok 1913* (Kalendarz Czecha *1914, s. tytułowa, s. 119*)

138. (także 134, 140 i 155)
MIECZYSŁAW BIAŁKOWSKI

komisarz Obwodu II
1914–1915

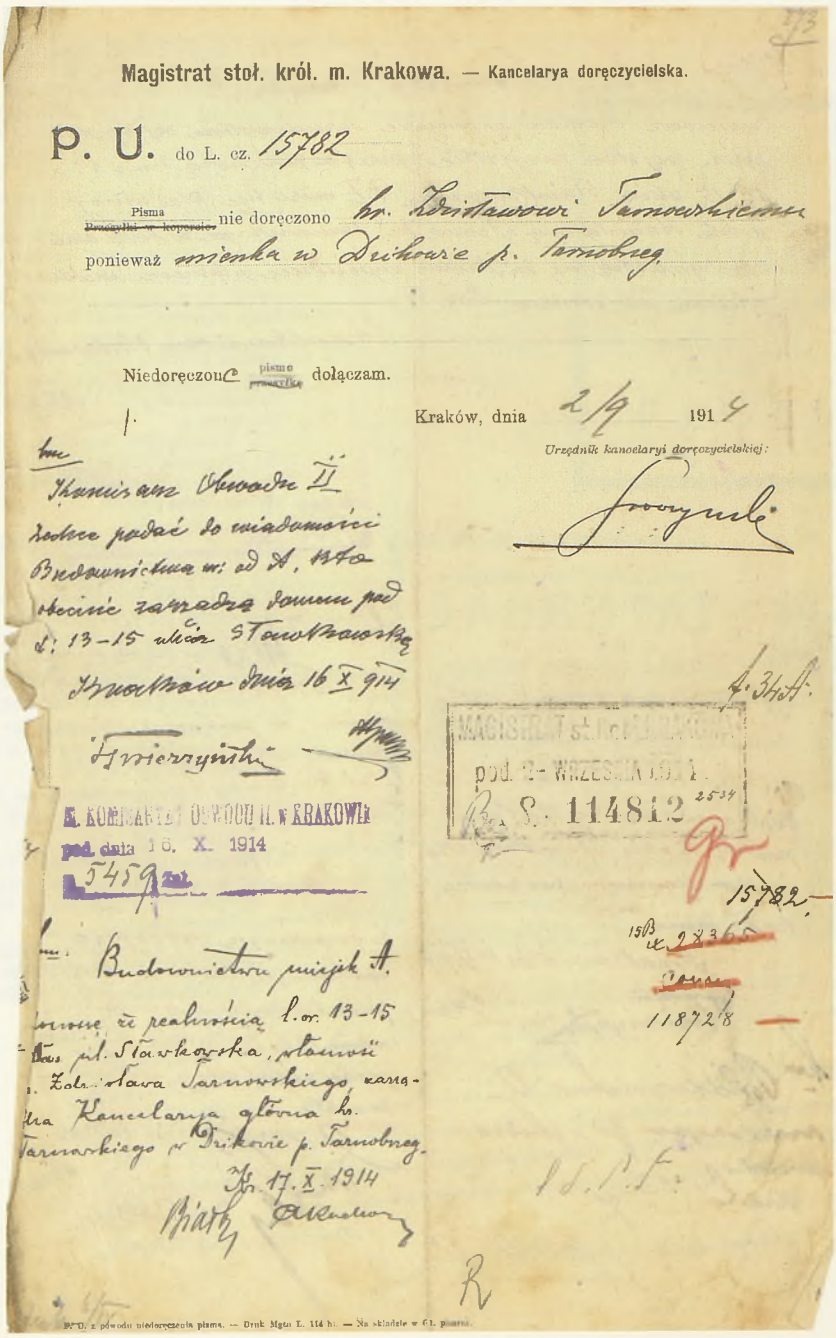

Magistrat stoł. król. m. Krakowa. — Kancelarya doręczycielska.

P. U. do L. cz. 15782

Pisma nie doręczono hr. Zdzisławowi Tarnowskiemu

ponieważ mieszka w Dzikowie p. Tarnobrzeg

Niedoręczone pismo dołączam.

Kraków, dnia 2/9 1914

Urzędnik kancelaryi doręczycielskiej:

Komisarz Obwodu II

Zechce podać do wiadomości Budownictwa m. od A. Kto obecnie zarządza domem pod l. 13–15 ulicą Sławkowską

Kraków dnia 16 X 914

Twierzyński

K. KOMISARYAT OBWODU II. w KRAKOWIE pod dnia 16. X. 1914 5459 Zał.

Budownictwu miejsk. A.

Donoszę że realnością l. or. 13–15 ulicy ul. Sławkowska, własność hr. Zdzisława Tarnowskiego, zarządza Kancelarya główna hr. Tarnowskiego w Dzikowie p. Tarnobrzeg.

Kr. 17. X. 1914

Biały

MAGISTRAT st. k. m. KRAKOWA pod 2 WRZEŚNIA 1914 R. S. 114812

15782

118728

P. U. z powodu niedoręczenia pisma. — Druk Mgtu L. 114 b. — Na składzie w G. L. pisarni.

Z akt magistrackich Tabliczki orientacyjne na domy – dostawa Pollak Rudolf z Pragi 1912–1913
dokument pochodzący z roku 1914 – korespondencja służbowa Budownictwa Miejskiego z komisarzem Mieczysławem Białkowskim
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7693, nlb)

Obwód III

Obwód III według stanu z lutego 1912 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1912 r. – w granicach tej dzielnicy administracyjnej znalazły się dzielnice katastralne II–Wawel i VIII–Kazimierz oraz zasadnicza część dzielnicy katastralnej VII–Stradom. Stanowiła ona południową część Krakowa sprzed przyłączeń dokonanych w ramach tworzenia Wielkiego Krakowa, tj. sprzed 1910 r. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

139. (także 121, 128 i 136)
JÓZEF WOJCIECH WIŚNIOWSKI

komisarz Obwodu III
1910–1912

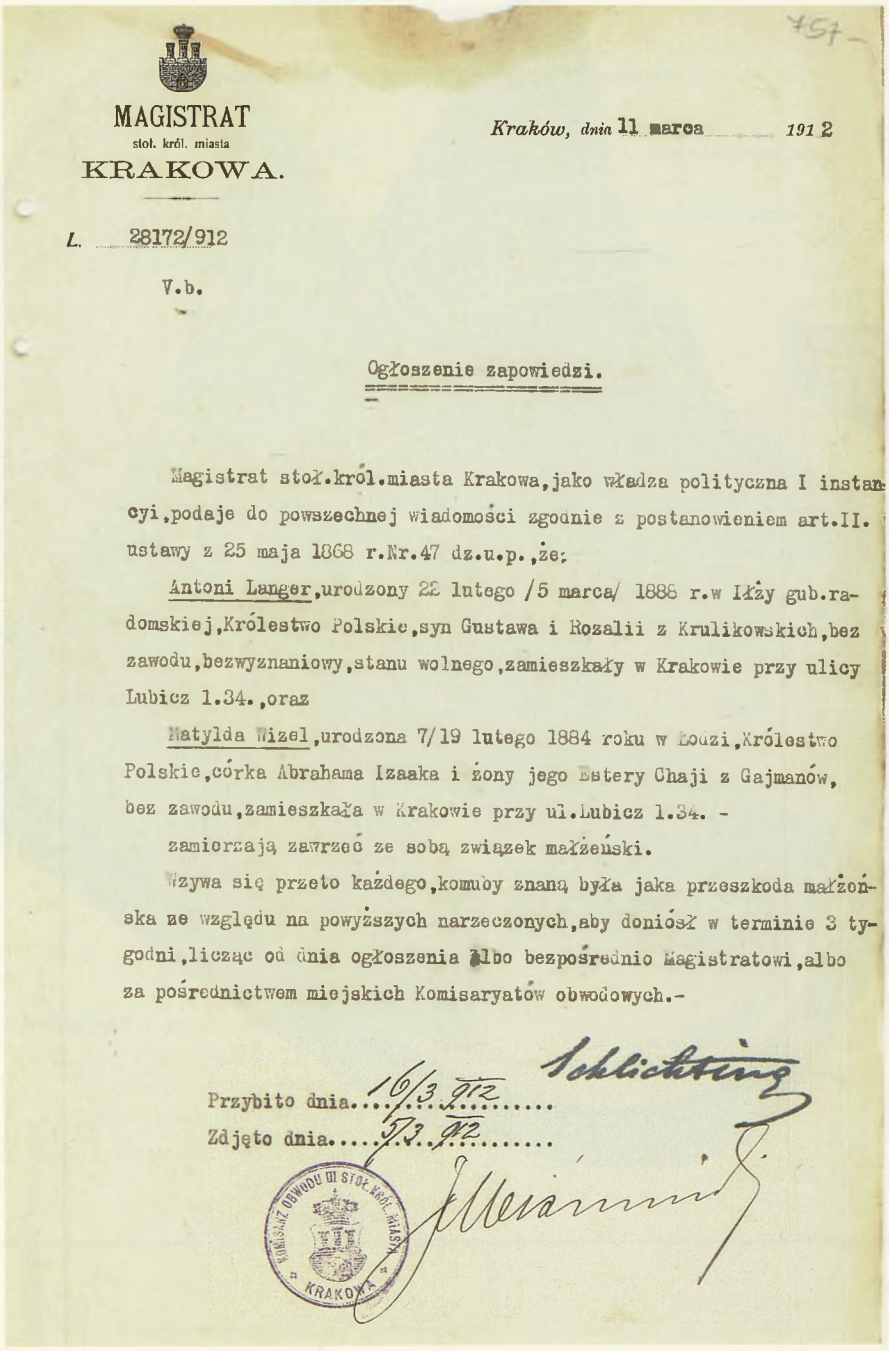

757

MAGISTRAT
stoł. król. miasta
KRAKOWA.

Kraków, dnia 11 marca 1912

L. 28172/912

V.b.

Ogłoszenie zapowiedzi.

Magistrat stoł.król.miasta Krakowa,jako władza polityczna I instancyi,podaje do powszechnej wiadomości zgodnie z postanowieniem art.II. ustawy z 25 maja 1868 r.Nr.47 dz.u.p.,że:

Antoni Langer,urodzony 22 lutego /5 marca/ 1888 r.w Iłży gub.radomskiej,Królestwo Polskie,syn Gustawa i Rozalii z Krulikowskich,bez zawodu,bezwyznaniowy,stanu wolnego,zamieszkały w Krakowie przy ulicy Lubicz 1.34.,oraz

Matylda Wizel,urodzona 7/19 lutego 1884 roku w Łodzi,Królestwo Polskie,córka Abrahama Izaaka i żony jego Estery Chaji z Gajmanów, bez zawodu,zamieszkała w Krakowie przy ul.Lubicz 1.34. -

zamierzają zawrzeć ze sobą związek małżeński.

Wzywa się przeto każdego,komuby znaną była jaka przeszkoda małżeńska ze względu na powyższych narzeczonych,aby doniósł w terminie 3 tygodni,licząc od dnia ogłoszenia albo bezpośrednio Magistratowi,albo za pośrednictwem miejskich Komisaryatów obwodowych.-

Przybito dnia 16/3 912 Schlichting

Zdjęto dnia 30/3 912

KOMISARZ OBWODU III STOŁ. KRÓL. MIASTA KRAKOWA

Z akt magistrackich Akta ślubów cywilnych 1911–1915 *dokument pochodzący z roku 1912 – ogłoszenie zapowiedzi wraz z dokonanym przez komisarza Józefa Wojciecha Wiśniowskiego potwierdzeniem, że ogłoszenie wywieszono na tablicy urzędowej (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2459, s. 757)*

140. (także 134, 138 i 155)
MIECZYSŁAW BIAŁKOWSKI

p.o. komisarz Obwodu III
1912
komisarz Obwodu III
1913–1914

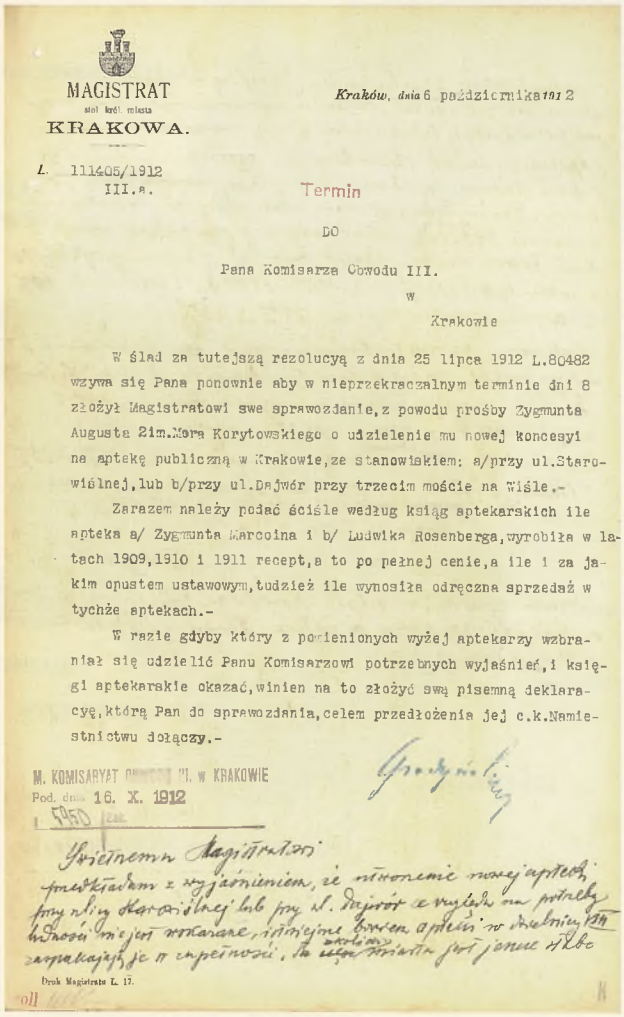

MAGISTRAT
stoł. król. miasta
KRAKOWA.

Kraków, dnia 6 października 1912

L. 111405/1912
III.a.

Termin

DO

Pana Komisarza Obwodu III.
w
Krakowie

W ślad za tutejszą rezolucyą z dnia 25 lipca 1912 L.80482 wzywa się Pana ponownie aby w nieprzekraczalnym terminie dni 8 złożył Magistratowi swe sprawozdanie, z powodu prośby Zygmunta Augusta Zim. Nora Korytowskiego o udzielenie mu nowej koncesyi na aptekę publiczną w Krakowie, ze stanowiskiem: a/przy ul. Starowiślnej, lub b/przy ul. Dajwór przy trzecim moście na Wiśle.-

Zarazem należy podać ściśle według ksiąg aptekarskich ile apteka a/ Zygmunta Marcoina i b/ Ludwika Rosenberga, wyrobiła w latach 1909, 1910 i 1911 recept, a to po pełnej cenie, a ile i za jakim opustem ustawowym, tudzież ile wynosiła odręczna sprzedaż w tychże aptekach.-

W razie gdyby który z powołanych wyżej aptekarzy wzbraniał się udzielić Panu Komisarzowi potrzebnych wyjaśnień, i księgi aptekarskie okazać, winien na to złożyć swą pisemną deklaracyę, którą Pan do sprawozdania, celem przedłożenia jej c.k. Namiestnictwu dołączy.-

M. KOMISARYAT OBWODU III. w KRAKOWIE
Pod. dnia 16. X. 1912
L. 5950

Wielmożnemu Magistratowi
przedkładam z wyjaśnieniem, że utworzenie nowej apteki przy ulicy Starowiślnej lub przy ul. Dajwór z względów na potrzeby ludności nie jest wskazane, istniejące bowiem apteki w dzielnicy zaspakajają je w zupełności, tu [illegible] jest jeszcze szkło

Druk Magistratu L. 17.

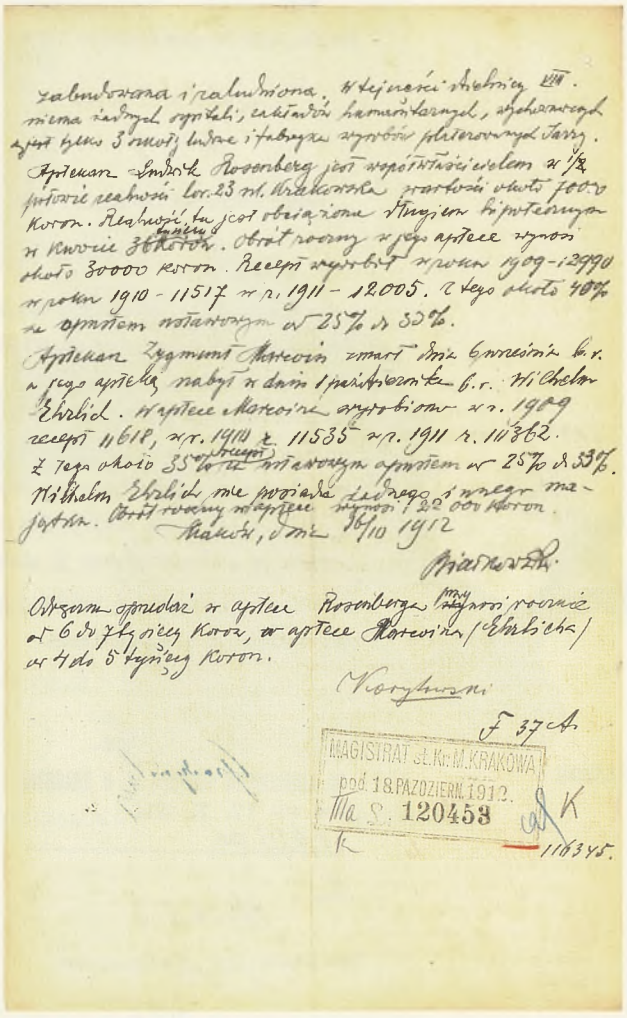

zabudowana i zaludniona. W tejże dzielnicy III. niema żadnych aptek, ale tylko handlarzy, a jeden z nich jest tylko 3 metrów ludzie i fabryka wyrobu płaczowych farby.
Aptekarz Ludwik Rosenberg jest współwłaścicielem w 1/2 posiadłości lor. 23 ul. Krakowska posiada obrót około 200.000 Koron. Realność ta jest obciążona długiem hipotecznym w kwocie 300000 koron. Obrót roczny w jego aptece wynosi około 30000 koron. Recept wyrobił w roku 1909 - 12990 w roku 1910 - 11517 w r. 1911 - 12005. Z tego około 40% ze opustem ustawowym w 25% do 33%.
Aptekarz Zygmunt Marcoin zmarł dnia 6 września b.r. a jego aptekę nabył z dniem 1 października b.r. Wilhelm Ehrlich. W aptece Marcoina wyrobiono w r. 1909 recept 11618, w r. 1910 r. 11535 w r. 1911 r. 11362. Z tego około 35% ustawowym opustem w 25% do 33%. Wilhelm Ehrlich nie posiada żadnego z nich majątku. Obrót roczny w aptece wynosi 22 000 koron.
Kraków, dnia 16/10 1912
Białkowski

Odczyn opuszczać w aptece Rosenberga [illegible] rocznie w 6 do 7 tysięcy Koron, w aptece Marcoina (Ehrlicha) w 4 do 5 tysięcy Koron.
Korytowski

f 37 A.

MAGISTRAT St. Kr. M. KRAKÓWA
pod. 18 PAŹDZIERN. 1912.
Ma S. 120453
K

116345.

Z akt magistrackich Koncesja aptekarska Korytowski Zygmunt 1912–1916 *dokument pochodzący z roku 1912 – negatywna opinia komisarza Mieczysława Białkowskiego w odniesieniu do propozycji utworzenia nowej apteki przy ul. Starowiślnej lub ul. Dajwór*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7820, nlb)

141. (także 157 i 191)
STANISŁAW WOŹNIAK

komisarz Obwodu III
1914–1915

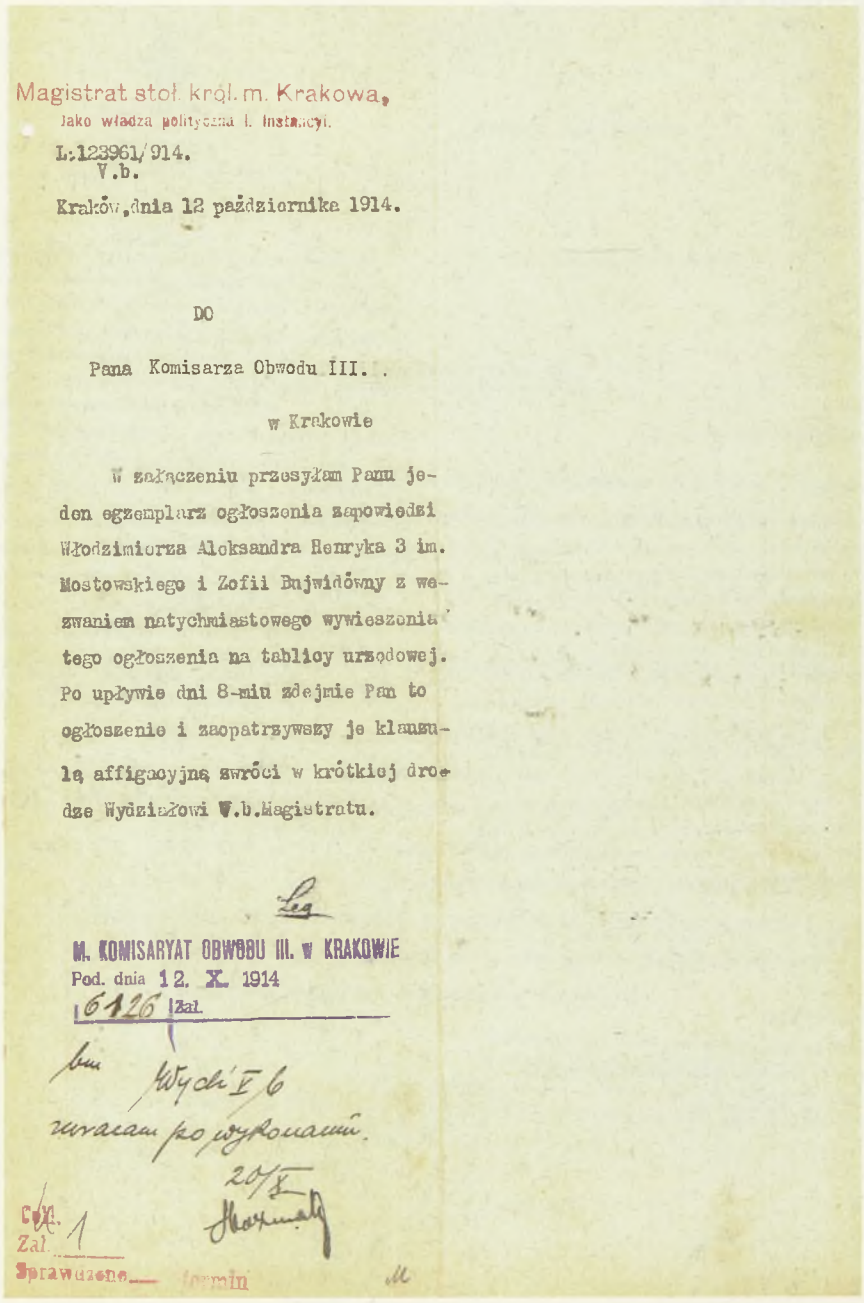

Magistrat stoł. król. m. Krakowa,
Jako władza polityczna I. instancyi.

L:123961/914.
V.b.

Kraków, dnia 12 października 1914.

DO

Pana Komisarza Obwodu III.

w Krakowie

W załączeniu przesyłam Panu jeden egzemplarz ogłoszenia zapowiedzi Włodzimierza Aleksandra Henryka 3 im. Mostowskiego i Zofii Bujwidówny z wezwaniem natychmiastowego wywieszenia tego ogłoszenia na tablicy urzędowej. Po upływie dni 8-miu zdejmie Pan to ogłoszenie i zaopatrzywszy je klauzulą affigacyjną zwróci w krótkiej drodze Wydziałowi V.b. Magistratu.

Leg

M. KOMISARYAT OBWODU III. w KRAKOWIE
Pod. dnia 12. X. 1914
6126 Zał.

bm Wydz. V b
zwracam po wykonaniu.
20/X

Cyk. 1
Zał.
Sprawdzono termin

Z akt magistrackich Akta ślubów cywilnych 1911–1915 *dokument pochodzący z roku 1914 – polecenie wywieszenia na tablicy urzędowej ogłoszenia zapowiedzi ślubnej oraz potwierdzenie wykonania sygnowane przez komisarza Stanisława Woźniaka*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2459, s. 1955)

Obwód IV

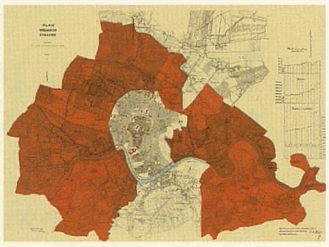

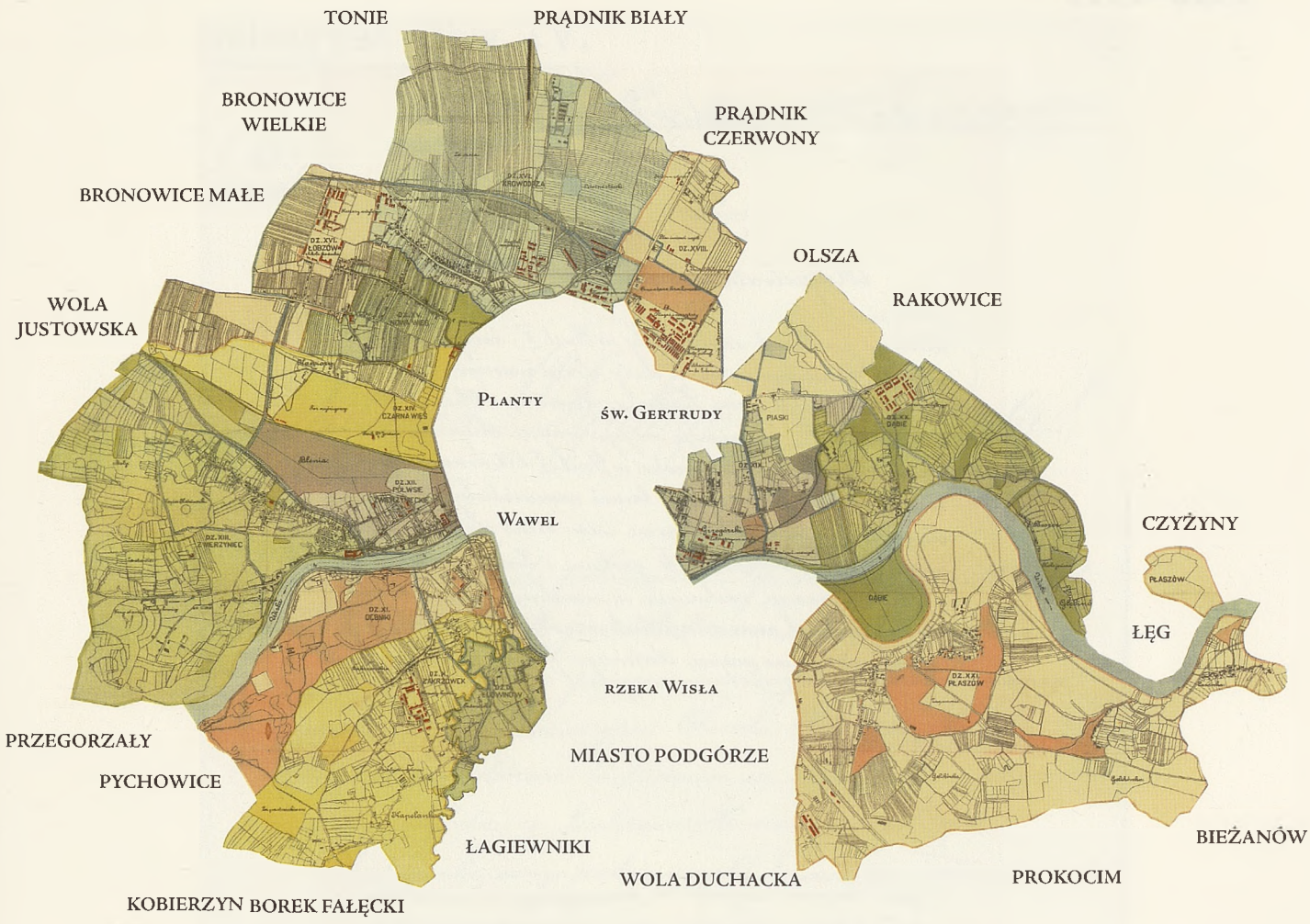

Obwód IV według stanu z lutego 1912 r. na przywołanym wcześniej planie miasta – na powierzchnię tej dzielnicy składała się całość terenów przyłączonych do Krakowa w latach 1910–1912, to jest nowych – w granicach Krakowa – dzielnic katastralnych: IX–Ludwinów, X–Zakrzówek z Kapelanką, XI–Dębniki z Rybakami, XII–Półwsie Zwierzynieckie, XIII–Zwierzyniec, XIV–Czarna Wieś z Kawiorami, XV–Nowa Wieś Narodowa, XVI–Łobzów, XVII–Krowodrza, XVIII–Warszawskie, XIX–Grzegórzki–Piaski, XX–Dąbie z Beszczem i Głębinowem oraz XXI–Płaszów. Tym samym do „domknięcia" granic planowanego Wielkiego Krakowa brakowało jeszcze przyłączenia Podgórza, na co trzeba było poczekać do roku 1915. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

✦ Komisarze Obwodu IV

142. (także 109, 111, 120, 127, 130 i 132)
JAN CHRYZOSTOM WŁOCH

komisarz Obwodu IV
1910–1915

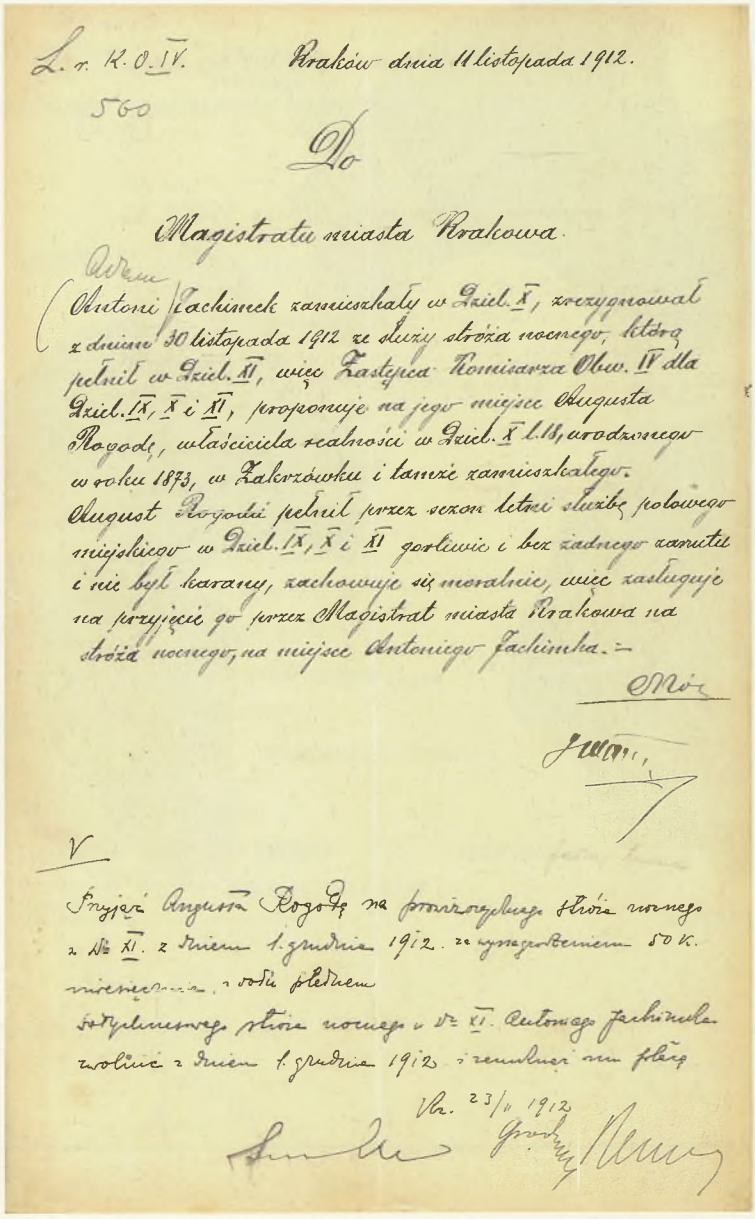

L. r. K. O. IV. Kraków dnia 11 listopada 1912.

560

Do

Magistratu miasta Krakowa.

Adam

(Antoni) Jachimek zamieszkały w Dziel. X, zrezygnował z dniem 30 listopada 1912 ze służy stróża nocnego, którą pełnił w Dziel. XI, więc Zastępca Komisarza Obw. IV dla Dziel. IX, X i XI, proponuje na jego miejsce Augusta Rogodę, właściciela realności w Dziel. X l. 18, urodzonego w roku 1873, w Zakrzówku i tamże zamieszkałego. August Rogoda pełnił przez sezon letni służbę polowego miejskiego w Dziel. IX, X i XI gorliwie i bez żadnego zarzutu i nie był karany, zachowuje się moralnie, więc zasługuje na przyjęcie go przez Magistrat miasta Krakowa na stróża nocnego, na miejsce Antoniego Jachimka. –

Mór

Jwan

V

Przyjąć Augusta Rogodę na prowizorycznego stróża nocnego w Dz. XI. z dniem 1. grudnia 1912. za wynagrodzeniem 50 K. miesięcznie, z dołu płatnem

dotychczasowego stróża nocnego w Dz. XI. Antoniego Jachimka zwolnić z dniem 1. grudnia 1912 i zamknąć mu płacę

Kr. 23/11 1912

Grodzki

Z akt magistrackich Stróże nocni w dzielnicach przyłączonych 1910–1921 *dokument pochodzący z roku 1912 – wniosek o powołanie stróża nocnego w Filii Komisariatu Obwodu IV przedstawiony przez komisarza Jana Chryzostoma Włocha (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6800, nlb)*

143. (także 156, 158 i 189)
WŁADYSŁAW MÜLLER

komisarz Obwodu IV
1915

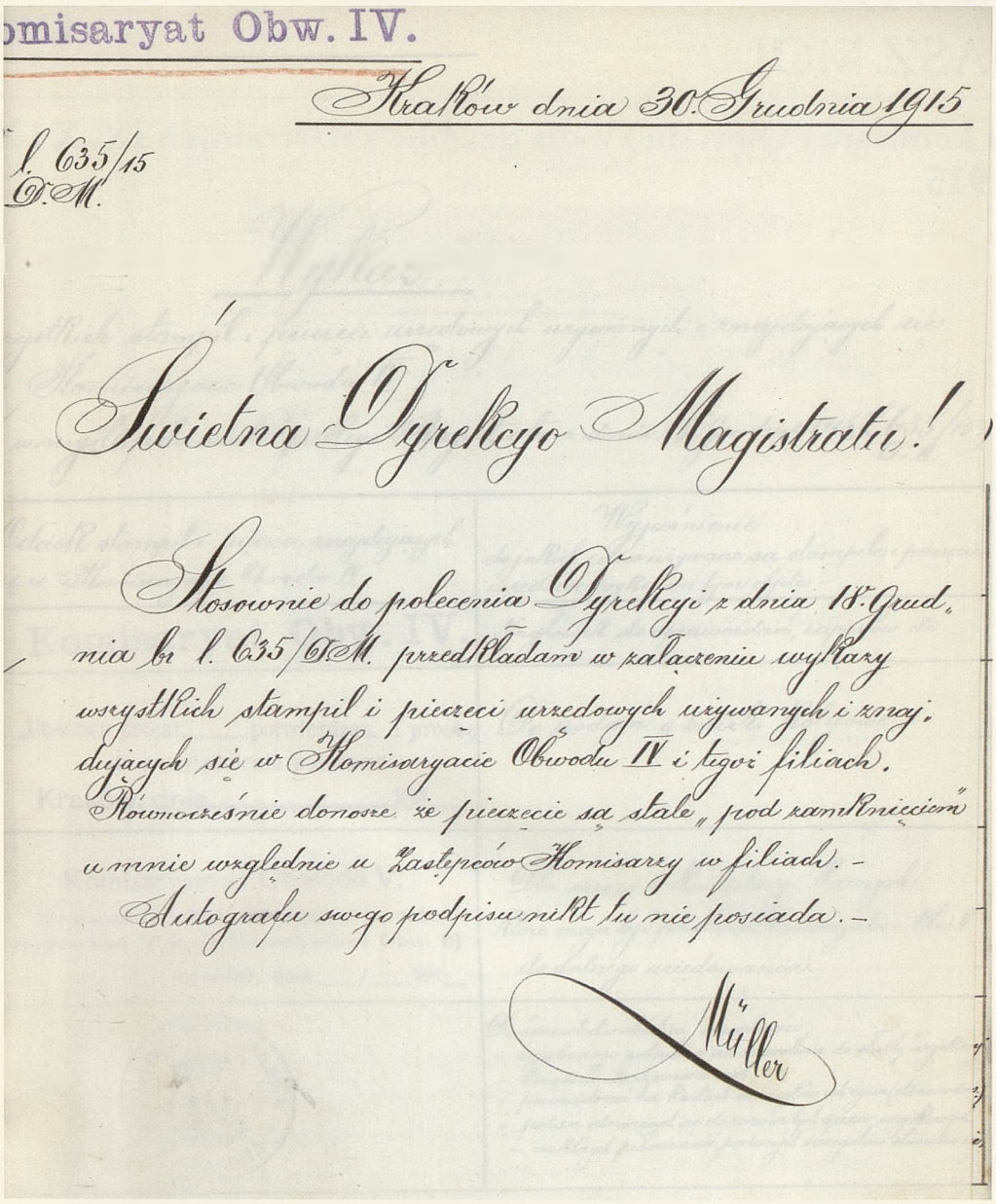

omisaryat Obw. IV.

Kraków dnia 30. Grudnia 1915

l. 635/15
D.M.

Świetna Dyrekcyo Magistratu!

Stosownie do polecenia Dyrekcyi z dnia 18. Grudnia br l. 635/D.M. przedkładam w załączeniu wykaz wszystkich stampil i pieczęci urzędowych używanych i znajdujących się w Komisaryacie Obwodu IV i tegoż filiach. Równocześnie donoszę że pieczęcie są stale „pod zamknięciem" u mnie względnie u Zastępców Komisarzy w filiach. –

Autografu swego podpisu nikt tu nie posiada. –

Müller

Z akt magistrackich pismo przewodnie z roku 1915 komisarza Władysława Müllera przekazujące wykaz stempli i pieczęci używanych w Komisariacie Obwodu IV (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038-9, nlb)

✦ Zastępcy komisarza kierujący filiami Komisariatu Obwodu IV

Filia Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych IX–Ludwinów, X–Zakrzówek i XI–Dębniki

144. (także 159)
TOMASZ MÓL

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych IX, X i XI 1911–1915

(„Nowości Ilustrowane" 1910, nr 17, s. 8; Biblioteka Jagiellońska, sygn. 7621 IV czas)

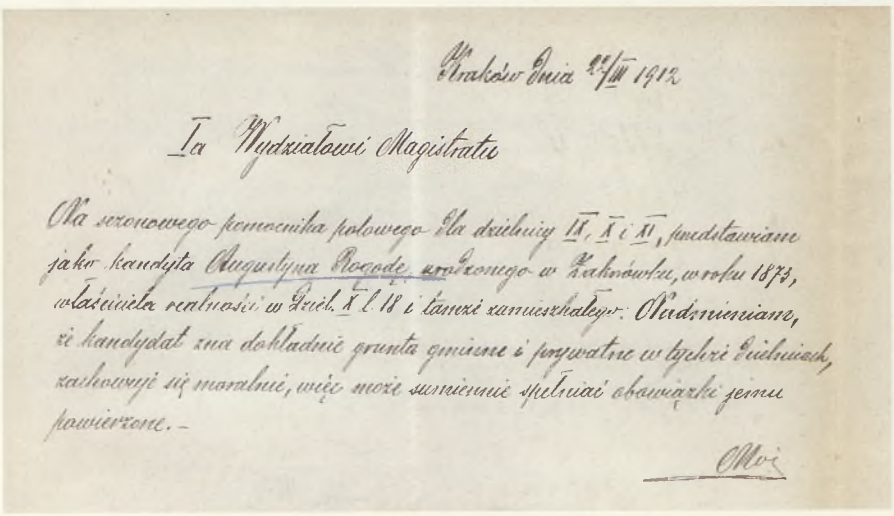

Kraków dnia 22/III 1912

Ia Wydziałowi Magistratu

Na sezonowego pomocnika polowego dla dzielnicy IX, X i XI, przedstawiam jako kandyta Augustyna Rogodę urodzonego w Zakrzówku, w roku 1873, właściciela realności w Dziel. X l. 18 i tamże zamieszkałego. Nadmieniam, że kandydat zna dokładnie grunta gminne i prywatne w tychże dzielnicach, zachowuje się moralnie, więc może sumiennie spełniać obowiązki jemu powierzone. –

Mól

Z akt magistrackich Polowi miejscy – podział rewirów, instrukcja dla polowych, wykazy polowych w gminach miejskich 1910–1917 *dokument pochodzący z roku 1912, w którym zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych IX, X i XI Tomasz Mól przedstawia kandydata na posadę sezonowego pomocnika polowego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6860, nlb)*

Filia Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XII–Półwsie Zwierzynieckie i XIII–Zwierzyniec

145. (także 164)
LEON SCHEURICH

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XII i XIII 1910–1914

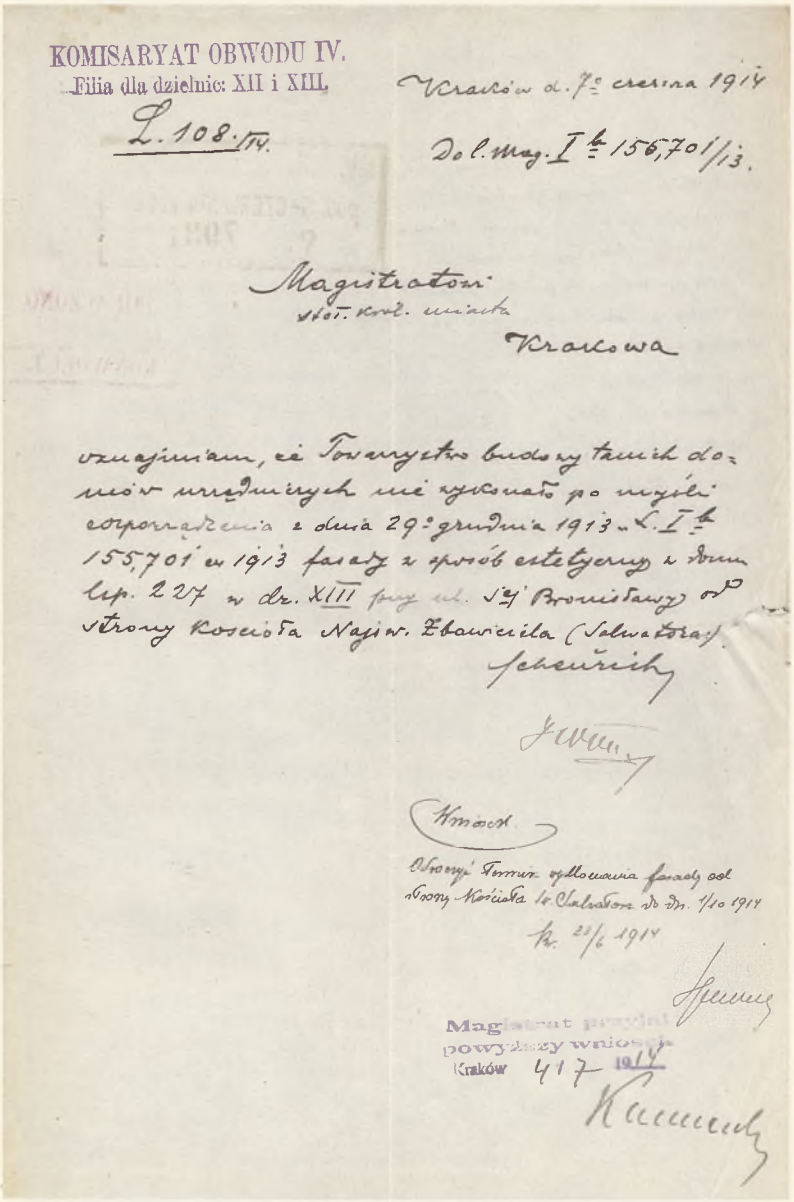

KOMISARYAT OBWODU IV.
Filia dla dzielnic: XII i XIII.
L. 108. IV.

Kraków d. 7. czerwca 1914

Do l. Mag. I b 156,701/13.

Magistratowi
stoł. król. miasta
Krakowa

oznajmiam, że Towarzystwo budowy tanich domów urzędniczych nie wykonało po myśli postanowienia z dnia 29. grudnia 1913 w L. I b 155,701 w 1913 fasady w sposób estetyczny z domu lip. 227 w dz. XIII przy ul. Św. Bronisławy od strony Kościoła Najśw. Zbawiciela (Salwatora).

Scheurich

Kraków

Odroczyć termin wykończenia fasady od strony Kościoła św. Salwatora do dn. 1/10 1914

Kr. 23/6 1914

Magistrat przyjął powyższy wniosek
Kraków 4/7 1914

Z akt magistrackich Towarzystwo Urzędników – budowa willi przy kościele św. Salwatora w Dzielnicy XIII 1911–1925 *dokument pochodzący z roku 1914 – wystąpienie zastępcy komisarza Leona Scheuricha w sprawie nieestetycznej fasady domu przy ul. św. Bronisławy, postawionego przez jedno z towarzystw budowy tanich domów (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7689, nlb)*

Filia Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIV–Czarna Wieś, X–Nowa Wieś Narodowa i XVI–Łobzów

146. (także 135, 154 i 185)
RUDOLF GOELLNER

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIV, XV i XVI 1911–1912

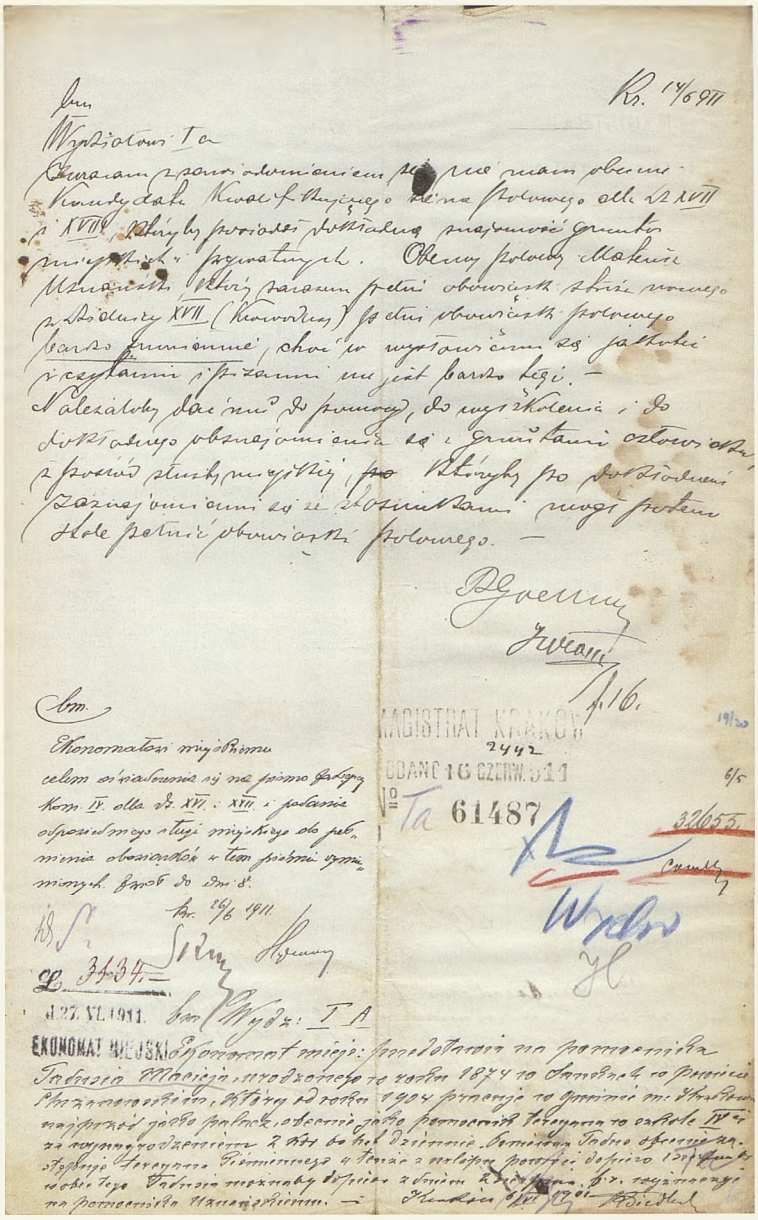

Z akt magistrackich Polowi miejscy – podział rewirów, instrukcja dla polowych, wykazy polowych w gminach miejskich 1910–1917 *dokument pochodzący z roku 1911 – wystąpienie zastępcy komisarza Rudolfa Goellnera w sprawie problemów kadrowych w służbie polowej (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6860, nlb)*

147.
TOMASZ MICHALSKI

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIV, XV i XVI 1913–1914

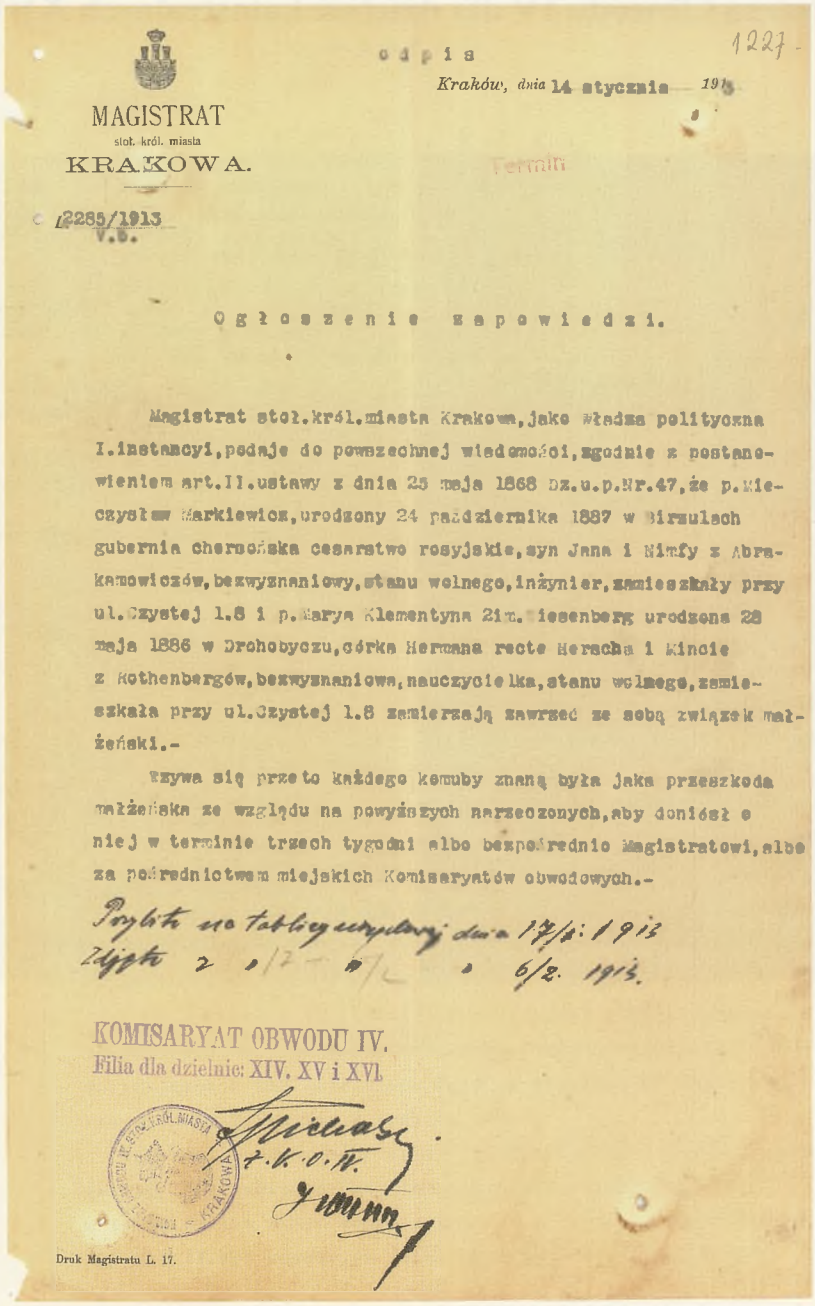

MAGISTRAT
stoł. król. miasta
KRAKOWA.

odpis

1227

Kraków, dnia 14 stycznia 1913

Termin

L 2285/1913
V.B.

Ogłoszenie zapowiedzi.

Magistrat stoł.król.miasta Krakowa,jako władza polityczna I.instancyi,podaje do powszechnej wiadomości,zgodnie z postanowieniem art.II.ustawy z dnia 25 maja 1868 Dz.u.p.Nr.47,że p.Mieczysław Markiewicz,urodzony 24 października 1887 w Birzulach gubernia chersońska cesarstwo rosyjskie,syn Jana i Nimfy z Abrakamowiczów,bezwyznaniowy,stanu wolnego,inżynier,zamieszkały przy ul.Czystej 1.8 i p.Marya Klementyna 2im.Wiesenberg urodzona 28 maja 1886 w Drohobyczu,córka Hermana recte Herscha i Mincie z Rothenbergów,bezwyznaniowa,nauczycielka,stanu wolnego,zamieszkała przy ul.Czystej 1.8 zamierzają zawrzeć ze sobą związek małżeński.-

Wzywa się przeto każdego komuby znaną była jaka przeszkoda małżeńska ze względu na powyższych narzeczonych,aby doniósł o niej w terminie trzech tygodni albo bezpośrednio Magistratowi,albo za pośrednictwem miejskich Komisaryatów obwodowych.-

Przybito na tablicy urzędowej dnia 17/1. 1913
Zdjęto z " " " 6/2. 1913.

KOMISARYAT OBWODU IV.
Filia dla dzielnic: XIV. XV i XVI.

Druk Magistratu L. 17.

Z akt magistrackich Akta ślubów cywilnych 1911–1915 *dokument pochodzący z roku 1913 – ogłoszenie zapowiedzi wraz z adnotacją o jego wywieszeniu na tablicy ogłoszeń, sygnowaną przez zastępcę komisarza Tomasza Michalskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2459, s. 1227)*

Filia Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XVII–Krowodrza i XVIII–Warszawskie

148. (także 162)
JAN TULLIUS

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XVII i XVIII 1911–1913

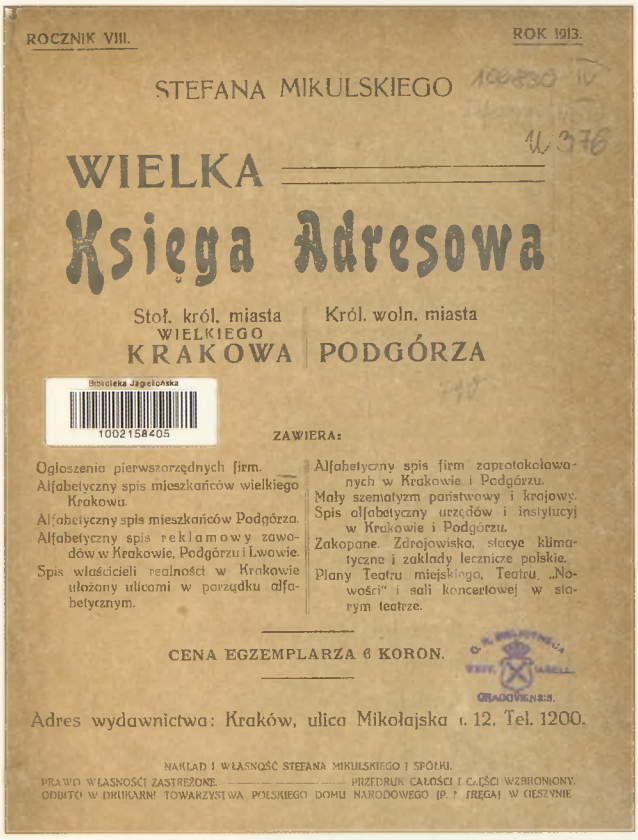

ROCZNIK VIII. ROK 1913.

STEFANA MIKULSKIEGO

WIELKA

Księga Adresowa

Stoł. król. miasta WIELKIEGO KRAKOWA | Król. woln. miasta PODGÓRZA

Biblioteka Jagiellońska 1002158405

ZAWIERA:

Ogłoszenia pierwszorzędnych firm.
Alfabetyczny spis mieszkańców wielkiego Krakowa.
Alfabetyczny spis mieszkańców Podgórza.
Alfabetyczny spis reklamowy zawodów w Krakowie, Podgórzu i Lwowie.
Spis właścicieli realności w Krakowie ułożony ulicami w porządku alfabetycznym.
Alfabetyczny spis firm zaprotokołowanych w Krakowie i Podgórzu.
Mały szematyzm państwowy i krajowy.
Spis alfabetyczny urzędów i instytucyj w Krakowie i Podgórzu.
Zakopane. Zdrojowiska, stacye klimatyczne i zakłady lecznicze polskie.
Plany Teatru miejskiego, Teatru „Nowości" i sali koncertowej w starym teatrze.

CENA EGZEMPLARZA 6 KORON.

Adres wydawnictwa: Kraków, ulica Mikołajska l. 12. Tel. 1200.

NAKŁAD I WŁASNOŚĆ STEFANA MIKULSKIEGO I SPÓŁKI.
PRAWO WŁASNOŚCI ZASTRZEŻONE. PRZEDRUK CAŁOŚCI I CZĘŚCI WZBRONIONY.
ODBITO W DRUKARNI TOWARZYSTWA POLSKIEGO DOMU NARODOWEGO (P. I. FRĘGA) W CIESZYNIE

(pałac Larysza). Telefon 207.

Komisarz obwodu I.: plac WW. Świętych 6, (pałac Larysza), parter w podwórzu.

Komisarz obwodu II.: ul. Poselska l. 6., gmach główny I p.

Komisarz obwodu III.: plac WW. Świętych 6., oficyna II. p. na lewo, (pałac Larysza).

Komisarz obwodu IV.: plac WW. Świętych 6, I. p. na lewo. Tel. 1163.

I. zast. komis. obwodu IV. (dla dzieln. IX., X. i XI.); Dębniki dz XI., ul. Barska 26. Tel. 1156; zast. komis.: Mól Tomasz.

II. zast. komis. obwodu IV. (dla dzieln. XII. i XIII.): Półwsie XII., ul. Kościuszki 32, tel. 1157; zast. komis.: Scheirich Leon.

III. zast. komis. obwodu IV. (dla dzieln. XIV., XV. i ÓVI.): Nowa Wieś XV., ul. Racławicka 3., Tel. 1158; zast. komis.: Michalski tomasz.

IV. zast. komis. obwodu IV. (dla dzieln. XVII. i XVIII.): Krowodrza XVII., ul. Mazowiecka 73., tel. 1159; zast. komis.: Tullius Jan.

V. zast. komis. obwodu IV. (dla dzieln. XIX. i XX.): Grzegórzki XIX., ul. Grzegórzecka 30., tel. 6110; zast. komis.: Cygnarowicz Zygmunt.

VI. zast. komis.obw. IV. (dla dzielnicy XXI.), Płaszów 209, dom Elżbiety Tyrańskiej. Tel. 2019.

Komisaryat targowy: pl. WW. Świętych 4, nowe skrzydło, II. p.

Weterynarz miejski: pl. WW. Świętych 4, nowe skrzydło, II. p.

Zakłady miejskie (patrz pod odpowiedniemi literami).

Opublikowany w księdze adresowej z roku 1913 spis krakowskich magistrackich komisarzy obwodowych i ich zastępców kierujących filiami w Obwodzie IV – wśród nich zastępca komisarza Jan Tullius (Mikulski 1913, s. tytułowa, s. 413)

149.
WITOLD KURNATOWSKI

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XVII i XVIII 1913–1914

O d p i s !.

do L.58548/914
I.b.

P r o t o k ó ł .

spisany z konferencyi odbytej dnia 6 maja 1914 r.
w sprawie zniesienia stróżów nocnych w przyłączonych Gminach.

O b e c n i:

Dyrektor Mgtu Grodyński, jako przewodniczący
c.k.Radca c.k.Dyrekcyi Policyi Dr.Broszkiewicz
c.k.st.Komisarz Dyr.Policyi Dr.Styczeń
c.k.Kapitan c.i.k.oddz.straży wojsk.-polic.Mięsowicz
Naczelnik Wydz.I.b.Mgtu Dr.Reiner
Wicesekretarz Mgtu Hajdukiewicz
" " Włoch Komisarz Obw.IV.
Zast.Kom.IV.Mól
" " " Scheurich
" " " Kurnatowski
" " " Michalski
" " " Cygnarowicz
" " " Dembowski

Obrady zagaił przewodniczący, poczem po przedstawieniu stanu sprawy i wyjaśnieniach udzielonych przez delegatów i c.k.Dyrekcyi Policyi i Komendy c.i k.oddziału straży wojskowo-policyjnej konferencya wyraziła opinię, że należy:

1/ W dzielnicy IX./Ludwinów/ zastrzymać stróża nocnego do czasu, dopóki nie zostanie urządzone pomieszczenie dla żołnierzy policyjnych w tej dzielnicy. Obecnie wysyłane są tam z Podgórza patrole policyjne 4 razy na dobę.

2/ w Dz.X./Zakrzówek/ znieść stróża nocnego, Piotra Kamiowskiego/, gdyż obecnie jest tam stały posterunek policyjny, a nadto są tam stałe konne patrole policyjne. Zastępca komisarza obw.IV.był zdania, że stróża nocnego należy zatrzymać.

Z akt magistrackich Stróże nocni w dzielnicach przyłączonych 1910–1921 *pierwsza strona dokumentu pochodzącego z roku 1914 – protokołu z konferencji w sprawie zniesienia stróżów nocnych w przyłączonych gminach, w której wziął udział zastępca komisarza Witold Kurnatowski*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6800, nlb)

Filia Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIX–Grzegórzki i XX–Dąbie

150. (także 177)
ZYGMUNT CYGNAROWICZ

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIX i XX 1911–1915

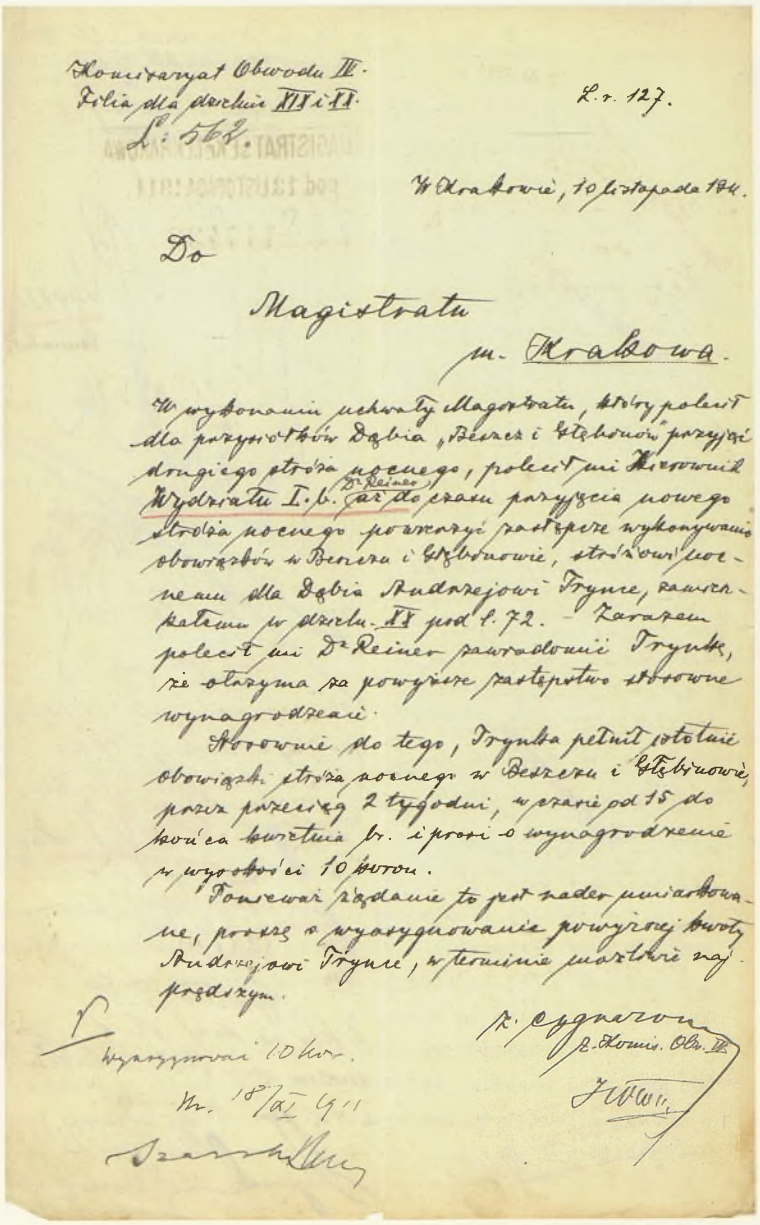

Komisarjat Obwodu IV.
Filia dla dzielnic XIX i XX.
L. 568.

L. r. 127.

W Krakowie, 10 listopada 1911.

Do

Magistratu

m. Krakowa.

W wykonaniu uchwały Magistratu, który polecił dla przyrostków Dąbia, Bezrzeca i Półkownic przyjąć drugiego stróża nocnego, polecił mi Kierownik Wydziału I. b. (Dr Reiner) aż do czasu przyjęcia nowego stróża nocnego pozwolić zastępcze wykonywanie obowiązków w Bezrzecu i Półkownicach, stróżowi nocnemu dla Dąbia Andrzejowi Trynce, zamieszkałemu w dzielnicy XX pod l. 72. – Zarazem polecił mi Dr Reiner zawiadomić Trynkę, że otrzyma za powyższe zastępstwo stosowne wynagrodzenie.

Stosownie do tego, Trynka pełnił istotnie obowiązki stróża nocnego w Bezrzecu i Półkownicach, przez przeszło 2 tygodni, w czasie od 15 do końca października br. i prosi o wynagrodzenie w wysokości 10 koron.

Powyższe żądanie to jest nader umiarkowane, proszę o wyasygnowanie powyższej kwoty Andrzejowi Trynce, w terminie możliwie najprędszym.

Z. Cygnarowicz
Z. Komis. Obw. IV.

Wypłacono 10 kor.
Kr. 18/XI 911

Z akt magistrackich Stróże nocni w dzielnicach przyłączonych 1910–1921 *dokument pochodzący z roku 1911 – wystąpienie zastępcy komisarza Zygmunta Cygnarowicza w sprawie wypłacenia należności stróżowi nocnemu za jego zastępcze stróżowanie na dodatkowym obszarze (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6800, nlb)*

151. (także 137 i 171)
JAN STANISŁAW JANKIEWICZ

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIX i XX 1915

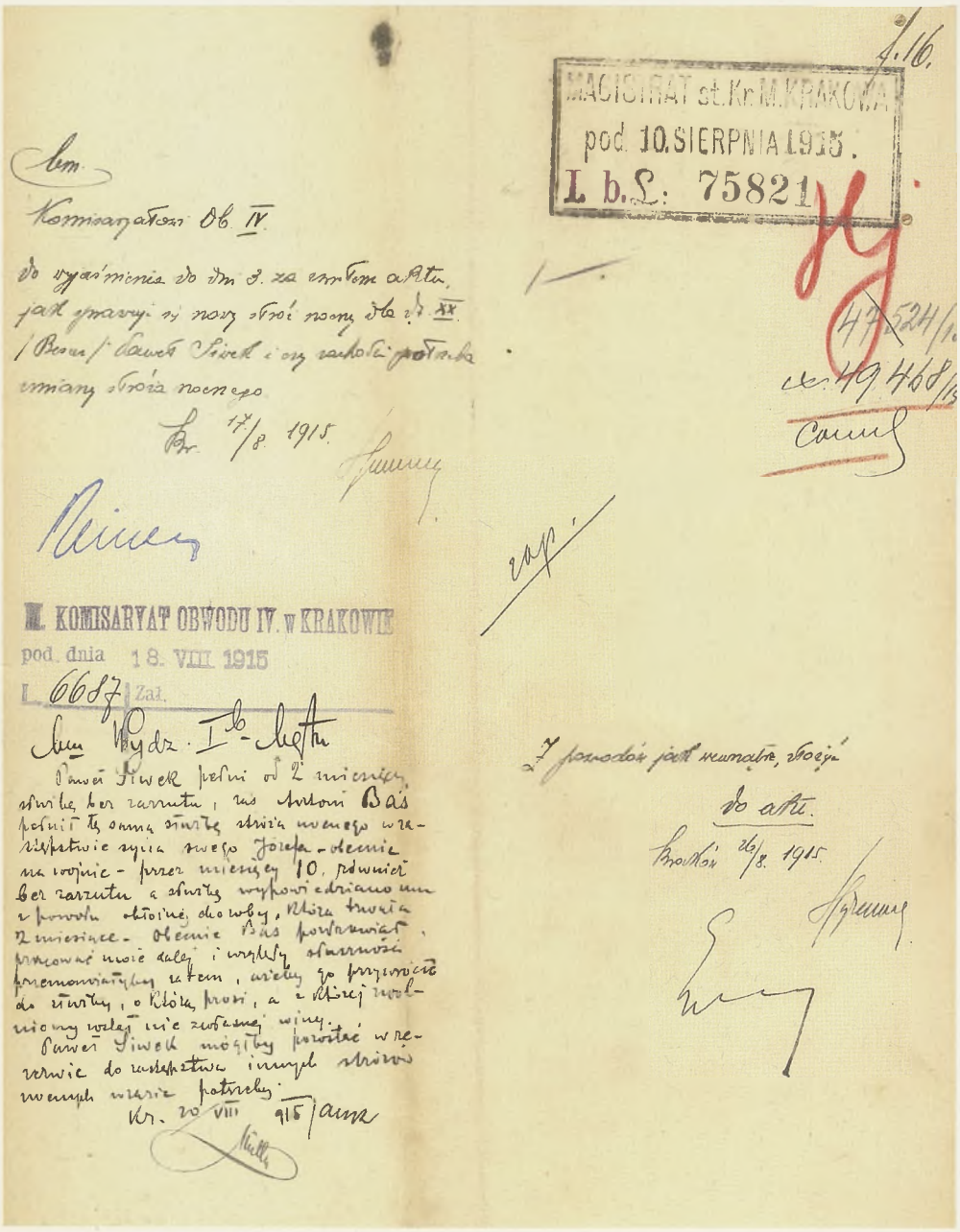

MAGISTRAT st. Kr. M. KRAKOWA
pod 10. SIERPNIA 1915.
L. b. L.: 75821

Kr. 17/8. 1915.

M. KOMISARYAT OBWODU IV. w KRAKOWIE
pod. dnia 18. VIII. 1915
L. 6687 Zał.

Kr. 20 VIII 915

Z powodów jak wewnątrz, złożyć do akt.
Kraków 26/8. 1915.

Z akt magistrackich Stróże nocni w dzielnicach przyłączonych 1910–1921 *dokument pochodzący z roku 1915 – odpowiedź udzielona przez zastępcę komisarza Jana Stanisława Jankiewicza Wydziałowi I Magistratu w sprawie oceny pracy stróża nocnego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6800, nlb)*

Filia Komisariatu Obwodu IV dla dzielnicy katastralnej XXI–Płaszów

152. (także 178, 179 i 182)
BOLESŁAW DEMBOWSKI

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnicy katastralnej XXI
1912–1914

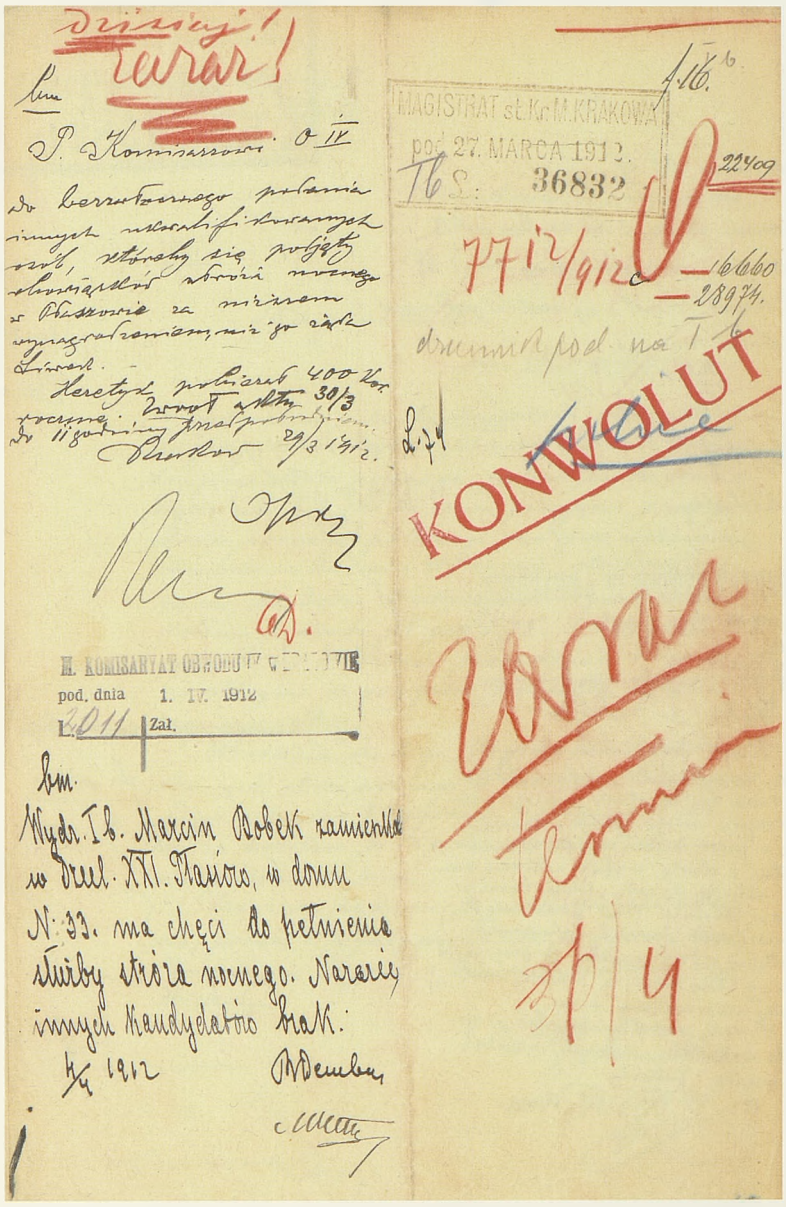

Z akt magistrackich Stróże nocni w dzielnicach przyłączonych 1910–1921
dokument pochodzący z roku 1912, w którym zastępca komisarza Bolesław Dembowski przedstawia kandydata do służby stróża nocnego w Płaszowie
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6800, nlb)

JEDENASTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 5 OBWODÓW

(1.07.1915–6.10.1928)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 5 obwodów:		
pod zaborem w monarchii austro-węgierskiej (w ramach autonomii galicyjskiej) od 1918 r. odrodzona Rzeczpospolita Polska (II Rzeczpospolita) 1.07.1915–6.10.1928		
Podstawa obowiązywania:		
rozporządzenie prezydenta miasta z 30.06.1915 r.		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 4 obwody – w latach 1910–1915	na 9 obwodów – w latach 1928–1937	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 5 obwodów		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Stołeczne Królewskie Miasto Kraków	1915 r. – 46,9 km^2 1926 r. – 49,5 km^2	1918 r. ~ 179 000 1921 r. ~ 183 800 1926 r. ~ 207 000
Prezydentura miasta w okresie podziału na 5 obwodów:		
Juliusz Franciszek Leo (do 21.02.1918 r.), Jan Kanty Federowicz (6.03.1918–13.07.1924), Józef Sare (13–21.07.1924), Zdzisław Wawrausch (21.07.1924–18.07.1925), Witold Ostrowski (18.07.1925–4.06.1926), Józef Sare (4–19.06.1926), Karol Rolle (od 19.06.1926 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Obwód I (cz. Śródmieścia z Rynkiem Głównym oraz Piasek i Nowy Świat) Obwód II (cz. Śródmieścia oraz Kleparz i Wesoła) Obwód III (Zamek oraz Kazimierz i Stradom) Obwód IV (tereny przyłączone do Krakowa w latach 1910–1911) Obwód V (tereny przyłączone do Krakowa w latach 1911–1915)		
Charakter podziału terytorialnego – status obwodów:		
administracyjny, pomocniczy		

Ustrojowa organizacja obwodów	
zwierzchnik obwodu:	**służby w gestii zwierzchnika:**
komisarz obwodowy z nominacji prezydenta miasta	miejski komisariat obwodowy z personelem ponadto: • w Obwodzie IV filie Miejskiego Komisariatu Obwodu IV na czele z zastępcami komisarza Obwodu IV, od 1920 r. komisarzami kierującymi filiami: Filia – Zakrzówek, Dębniki Filia – Półwsie Zwierzynieckie i Zwierzyniec Filia – Czarna Wieś, Nowa Wieś, Łobzów Filia – Krowodrza, Warszawskie Filia – Grzegórzki, Dąbie • w Obwodzie V okręgi Miejskiego Komisariatu Obwodu V, w tym dwa z filiami tego komisariatu: Okręg A – Podgórze I (cz. wschodnia) Okręg B – Podgórze II (cz. zachodnia) i Ludwinów (jako filia) Okręg C – Płaszów (jako filia) Na czele Okręgu A stał bezpośrednio komisarz Obwodu V, na czele Okręgów B i C (filii) stali zastępcy komisarza Obwodu V, od 1920 r. komisarze kierujący filiami
Organ nadrzędny:	
Magistrat z prezydium miasta i prezydentem na czele	

Informacje poszerzające			
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**		
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 161–168	*Poczet* 2013, s. 15–18, 622–624, 765–827 *Poczet* 2015, s. 37–38	*Poczet* 2010, s. 54–59	*Poczet* 2010, s. 790, 792–796

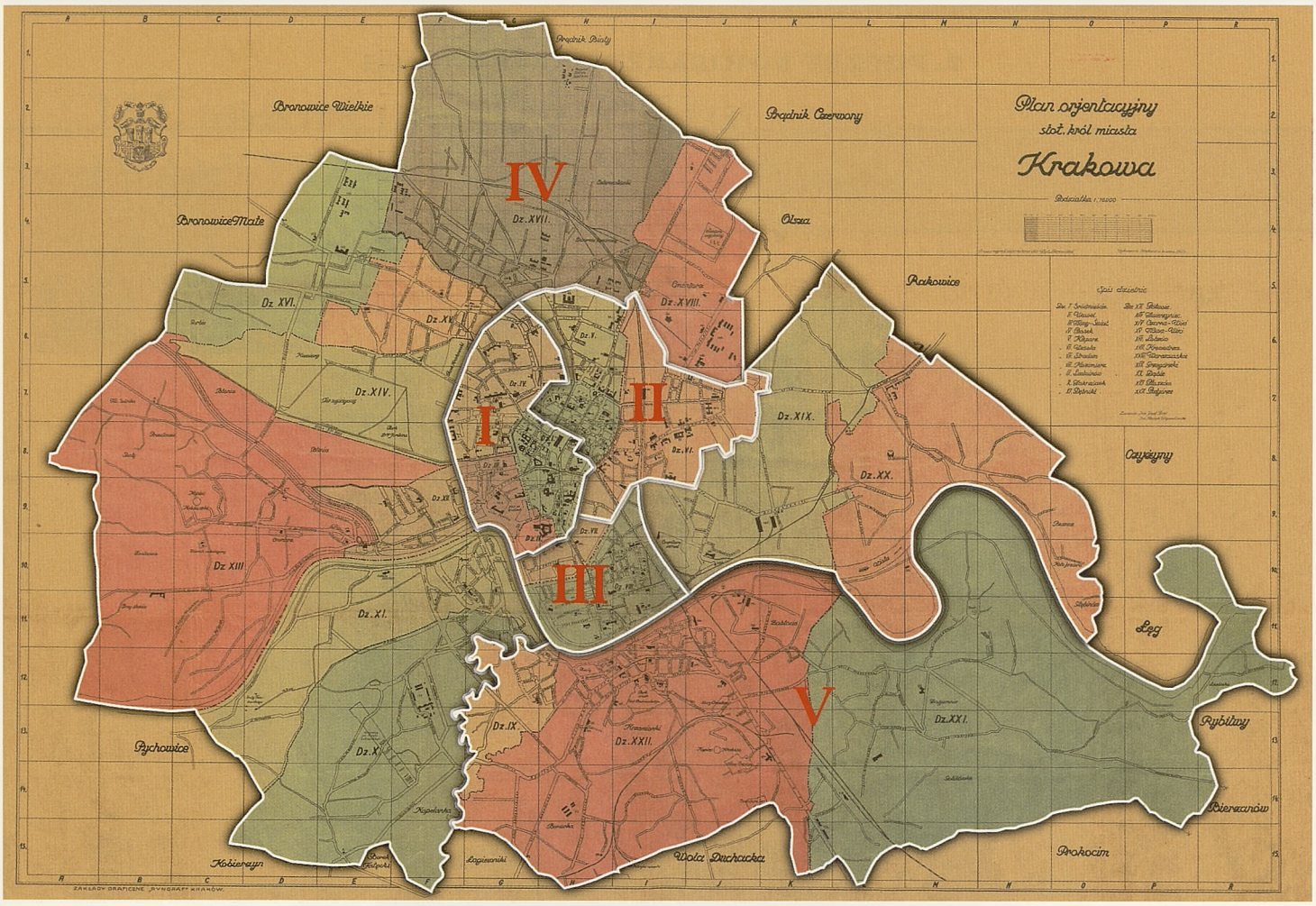

Podział Krakowa na 5 obwodów według stanu z roku 1924 – na Planie ogólnym stoł. król. miasta Krakowa *wydanym w 1925 r. Podstawa rysunku granic obwodów:* vide *s. 161*
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. M 41/95)

2. POCZET KOMISARZY OBWODOWYCH

Obwód I

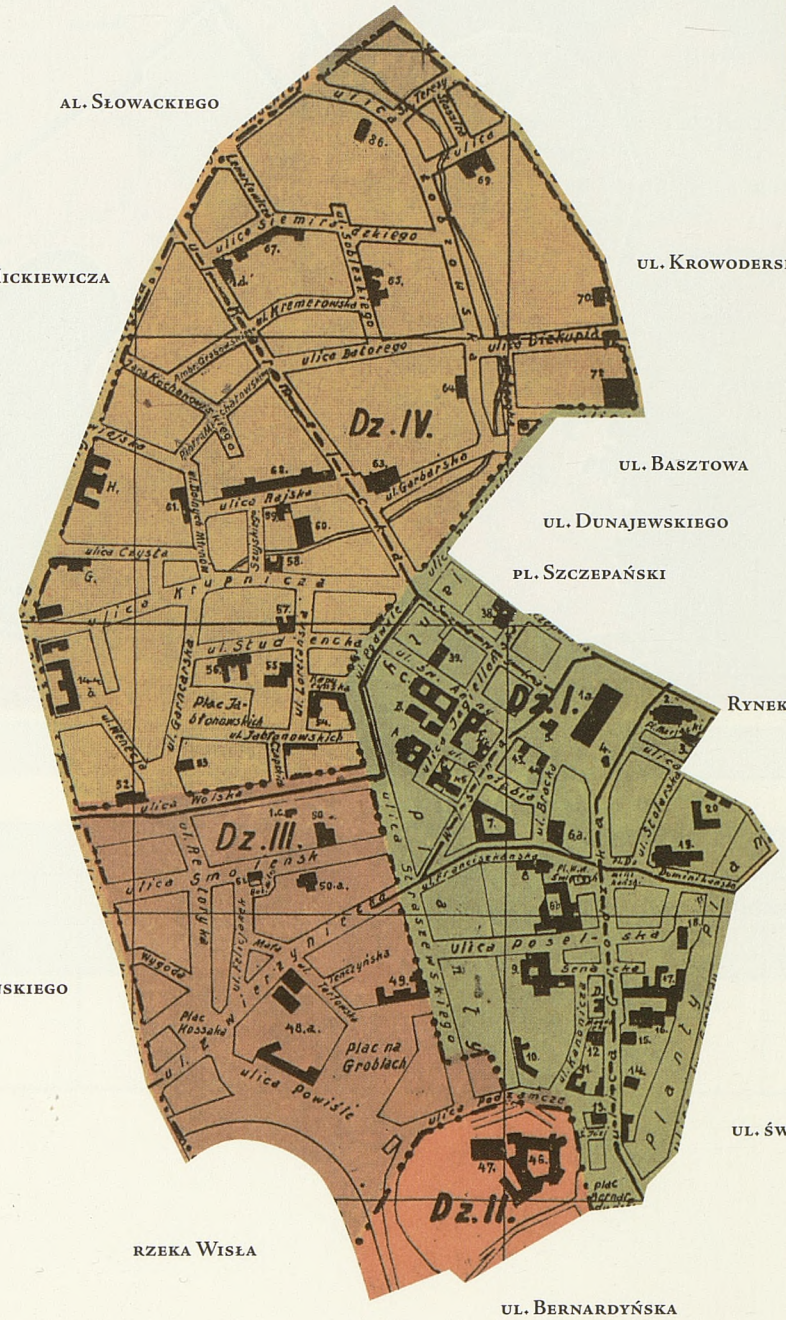

Obwód I według stanu z roku 1924 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1925 r. – tę dzielnicę administracyjną stanowiły: część dzielnicy katastralnej I–Śródmieście (z Rynkiem Głównym) oraz w całości dzielnice katastralne II–Wawel, III–Nowy Świat i IV–Piasek. W zasadzie była to zachodnia i północno-zachodnia część Krakowa sprzed przyłączeń dokonanych w ramach tworzenia Wielkiego Krakowa, tj. sprzed 1910 r. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

153. (także 108, 110, 112, 129, 131 i 133)
FRANCISZEK GÓRSKI

komisarz Obwodu I
1915–1916

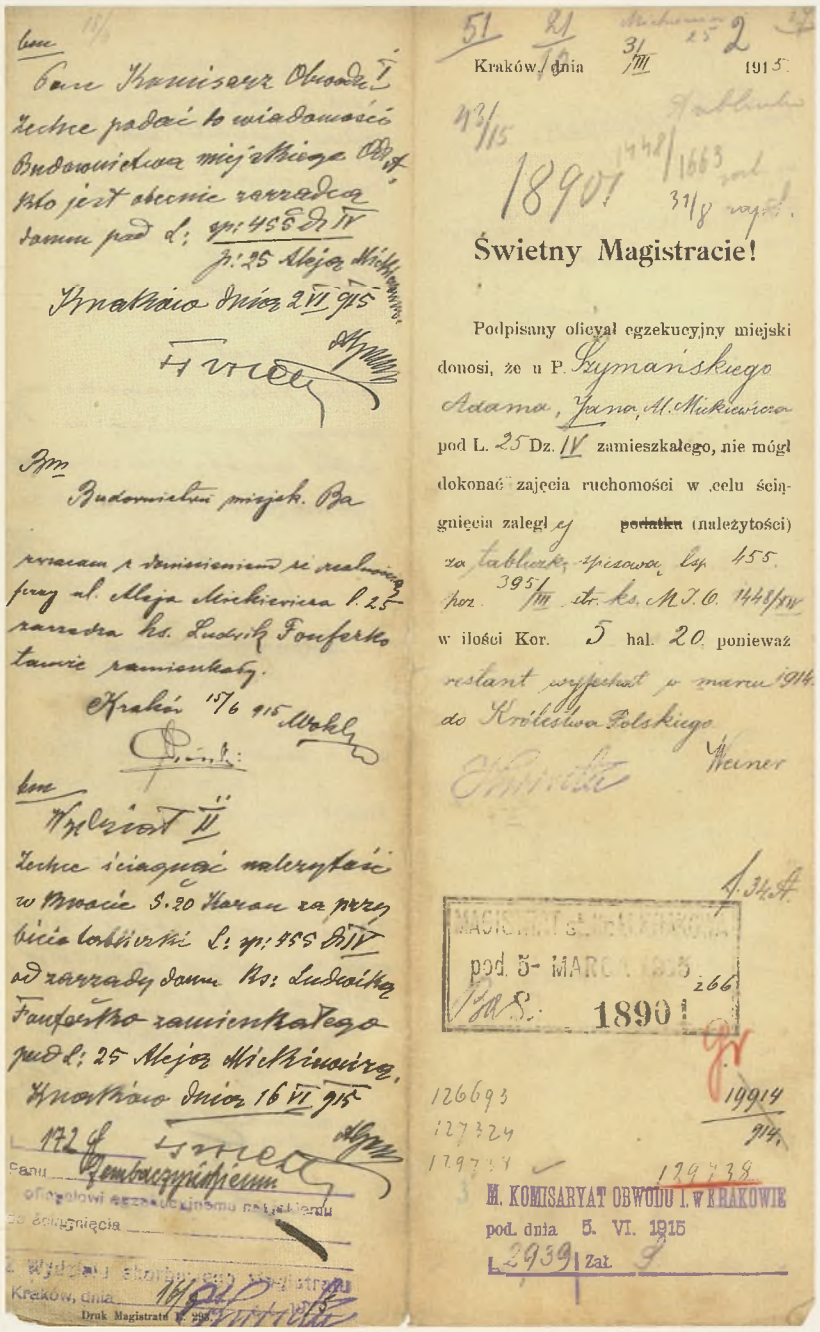

Kraków, dnia 31/III 1915

Świetny Magistracie!

Podpisany oficyał egzekucyjny miejski donosi, że u P. Szymańskiego Adama, Jana, Al. Mickiewicza pod L. 25 Dz. IV zamieszkałego, nie mógł dokonać zajęcia ruchomości w celu ściągnięcia zaległej ~~podatku~~ (należytości) za tabliczkę spisową l.sp. 455 poz. 395/III str. ks. M.I.O. 1448/XIV w ilości Kor. 5 hal. 20 ponieważ restant wyjechał w marcu 1914 do Królestwa Polskiego.

Weiner

MAGISTRAT st. KRAKOWA pod 5- MARCA 1915 1890

M. KOMISARYAT OBWODU I. w KRAKOWIE pod. dnia 5. VI. 1915 L. 2939 Zał.

Z magistrackich akt Tabliczki orientacyjne na domy – dostawa Pollak Rudolf z Pragi 1912–1913 *informacja przekazana w 1915 r. przez komisarza Franciszka Górskiego do Budownictwa Miejskiego o osobie zamieszkałej przy al. Mickiewicza – celem ściągnięcia należności za tabliczkę na domu (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7693, nlb)*

154. (także 135, 146 i 185)
RUDOLF GOELLNER

komisarz Obwodu I
1922–1928

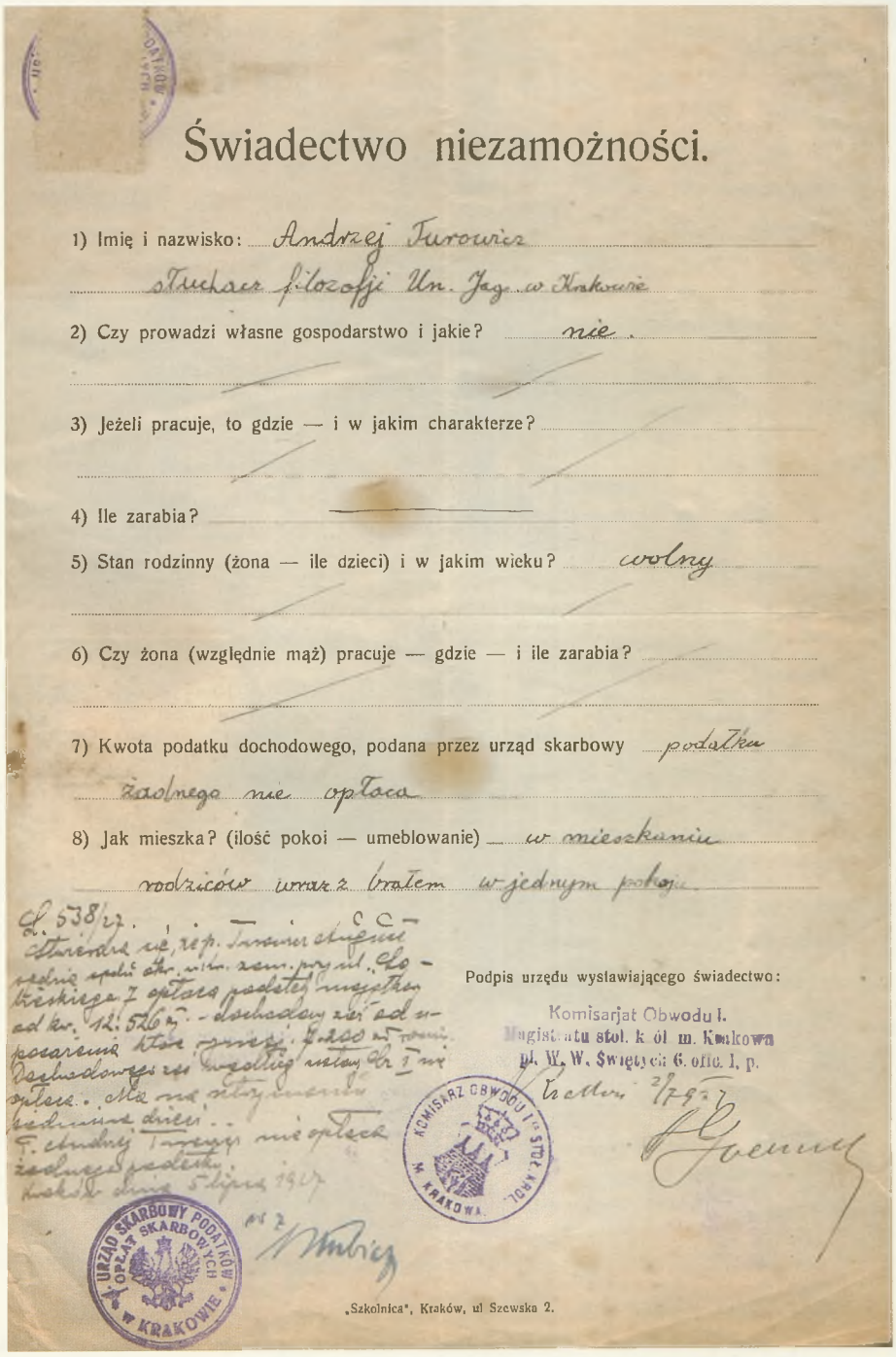

Świadectwo niezamożności.

1) Imię i nazwisko: Andrzej Turowicz
słuchacz filozofji Un. Jag. w Krakowie

2) Czy prowadzi własne gospodarstwo i jakie? nie.

3) Jeżeli pracuje, to gdzie — i w jakim charakterze?

4) Ile zarabia?

5) Stan rodzinny (żona — ile dzieci) i w jakim wieku? wolny

6) Czy żona (względnie mąż) pracuje — gdzie — i ile zarabia?

7) Kwota podatku dochodowego, podana przez urząd skarbowy podatku żadnego nie opłaca

8) Jak mieszka? (ilość pokoi — umeblowanie) w mieszkaniu rodziców wraz z bratem w jednym pokoju

L. 538/27. Stwierdza się, że p. Turowicz Andrzej sędzia spółdz. okr. w Kr. zam. przy ul. Sobieskiego 7 opłaca podatek majątkowy od kw. 12.526 zł. – dochodowy zaś od uposażenia które wynosi 7.200 zł rocznie. Dochodowego zaś według ustawy Dz. I nie opłaca. Ma na utrzymaniu jedenaście dzieci. P. Andrzej Turowicz nie opłaca żadnego podatku.
Kraków dnia 5 lipca 1927

Podpis urzędu wystawiającego świadectwo:
Komisarjat Obwodu I.
Magistratu stoł. król. m. Krakowa
pl. W. W. Świętych 6. ofic. I. p.
Kraków 2/7 927
Goellner

KOMISARZ OBWODU I-go STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWA

URZĄD SKARBOWY PODATKÓW OPŁAT SKARBOWYCH W KRAKOWIE

„Szkolnica", Kraków, ul Szewska 2.

Z akt spraw paszportowych Starostwa Grodzkiego w Krakowie świadectwo niezamożności potwierdzone przez komisarza Rudolfa Goellnera (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. StGKr 443, s. 499)

Obwód II

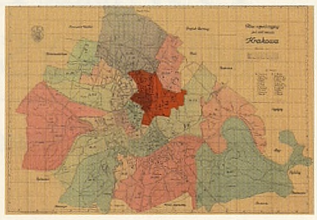

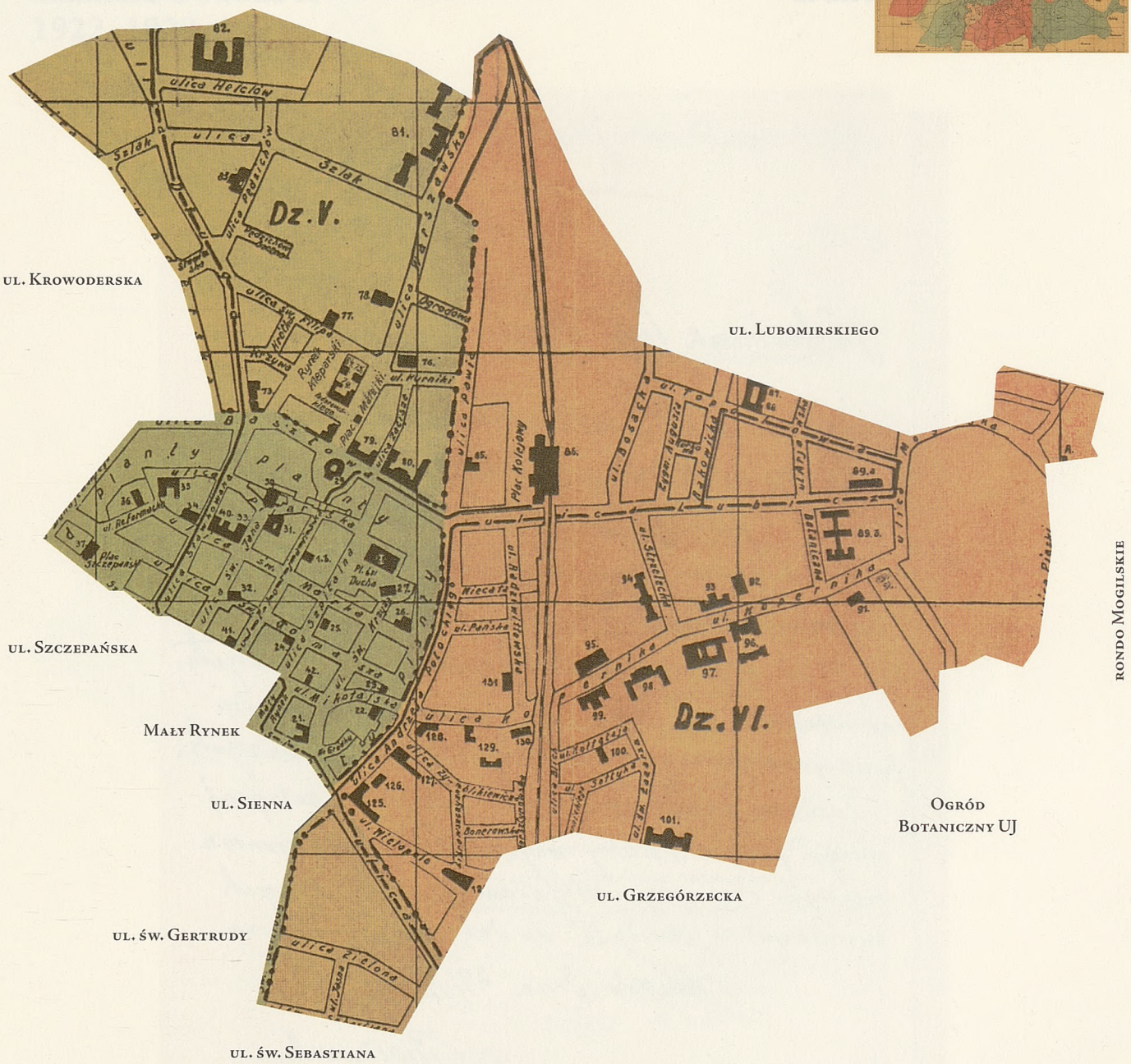

Obwód II według stanu z roku 1924 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1925 r. – tę dzielnicę administracyjną stanowiły: północna część dzielnicy katastralnej I–Śródmieście oraz w całości dzielnice katastralne V–Kleparz i VI–Wesoła oraz fragment dzielnicy katastralnej VII–Smoleńsk. W zasadzie była to północno-wschodnia i wschodnia część Krakowa sprzed przyłączeń dokonanych w ramach tworzenia Wielkiego Krakowa, tj. sprzed 1910 r. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

155. (także 134, 138 i 140)
MIECZYSŁAW BIAŁKOWSKI

komisarz Obwodu II
1915–1916

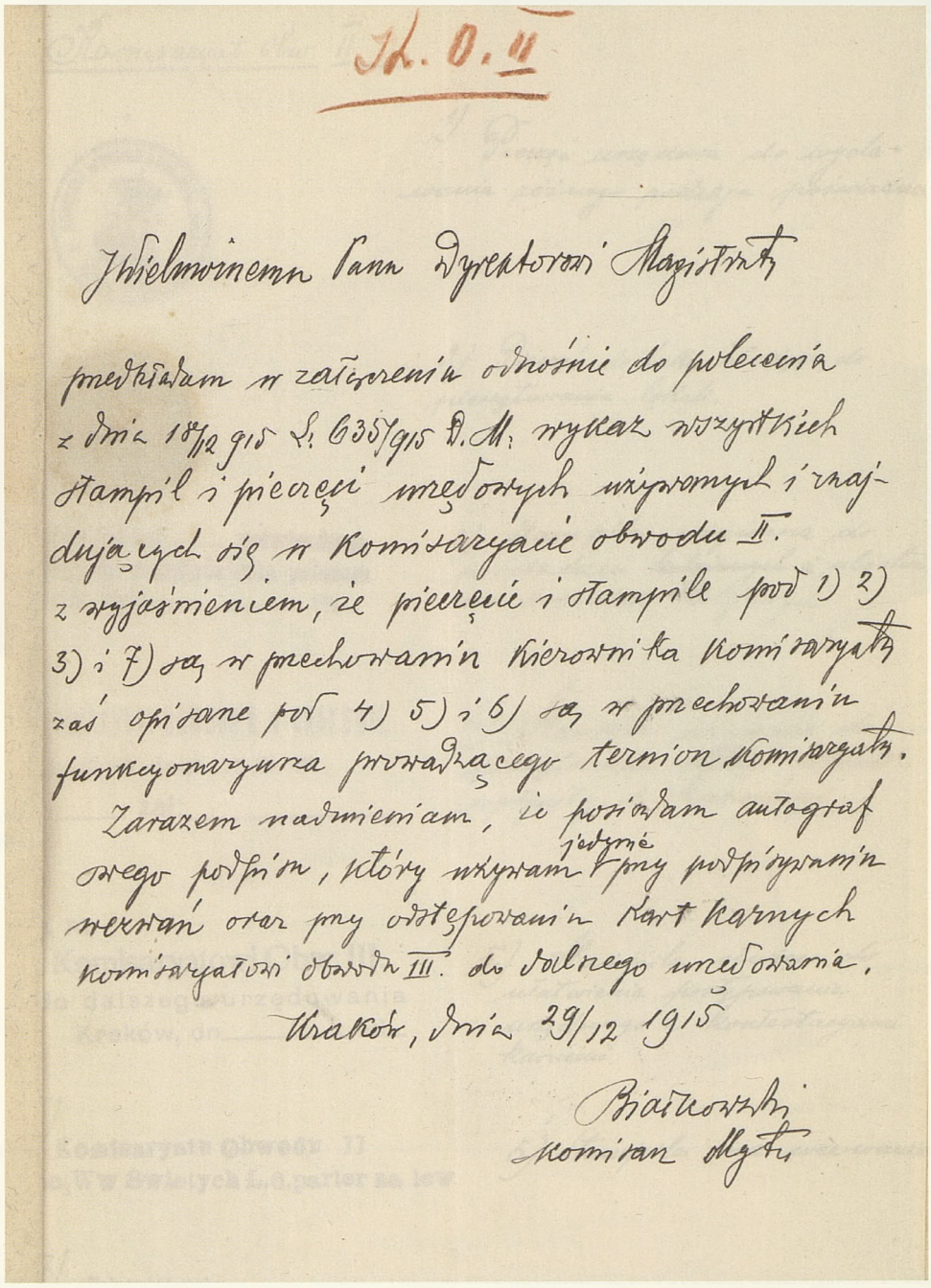

K. O. II

Jwielmożnemu Panu Dyrektorowi Magistratu

przedkładam w załączeniu odnośnie do polecenia z dnia 18/12 g.r. L. 6357/g.r. D.M. wykaz wszystkich stampil i pieczęci urzędowych używanych i znajdujących się w Komisarjacie obwodu II. z wyjaśnieniem, że pieczęć i stampile pod 1) 2) 3) i 7) są w przechowaniu Kierownika Komisarjatu zaś opisane pod 4) 5) i 6) są w przechowaniu funkcyonarjusza prowadzącego termin Komisarjatu.

Zarazem nadmieniam, że posiadam autograf swego podpisu, który używam jedynie przy podpisywaniu wezwań oraz przy odstępowaniu kart karnych komisarjatowi obwodu III. do dalszego urzędowania.

Kraków, dnia 29/12 1915

Białkowski
komisarz obwodu

Z akt magistrackich pismo przewodnie do składanych w 1915 r. przez komisarza Mieczysława Białkowskiego wzorów pieczęci używanych w Miejskim Komisariacie Obwodu II (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038, nlb)

156. (także 143, 158 i 189)
WŁADYSŁAW MÜLLER

komisarz Obwodu II
1922–1928

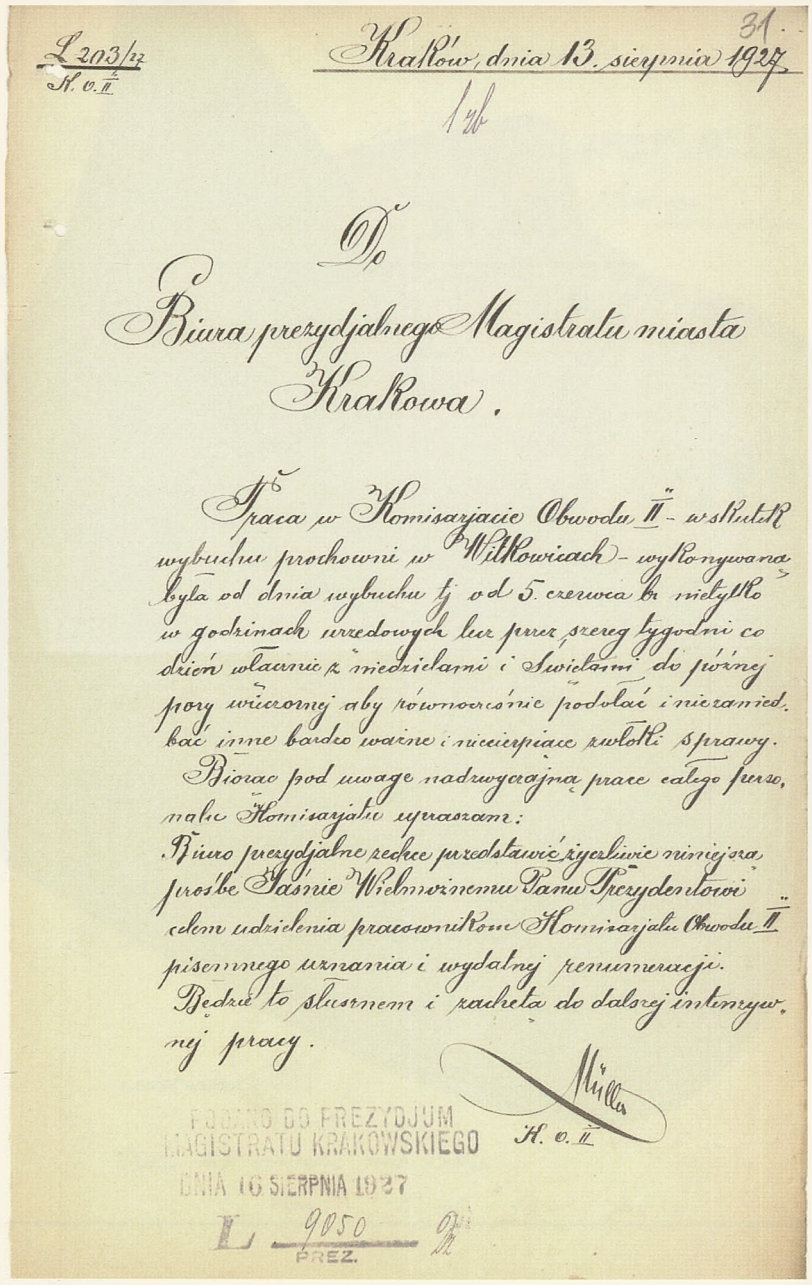

L 203/27
K. O. II

Kraków, dnia 13. sierpnia 1927.

31.

1/2

Do
Biura prezydjalnego Magistratu miasta
Krakowa.

Praca w Komisarjacie Obwodu II - wskutek wybuchu prochowni w Witkowicach - wykonywana była od dnia wybuchu tj od 5. czerwca br nietylko w godzinach urzędowych lecz przez szereg tygodni co dzień właśnie z niedzielami i świętami do późnej pory wieczornej aby równocześnie podołać i niezaniedbać inne bardzo ważne i niecierpiące zwłoki sprawy.

Biorąc pod uwagę nadzwyczajną pracę całego personalu Komisarjatu wyrażam:

Biuro prezydjalne zechce przedstawić życzliwie niniejszą prośbę Jaśnie Wielmożnemu Panu Prezydentowi celem udzielenia pracownikom Komisarjatu Obwodu II pisemnego uznania i wydatnej renumeracji.

Będzie to słusznem i zachętą do dalszej intensywnej pracy.

Müller
K. O. II

PODANO DO PREZYDJUM
MAGISTRATU KRAKOWSKIEGO
DNIA 16 SIERPNIA 1927
L 9050 PREZ.

Z akt Wybuch prochowni w Witkowicach, zestawienia szkód, subwencje dla poszkodowanych 1927–1929 *wystąpienie komisarza Władysława Müllera z 1927 r. w sprawie pisemnego uznania i finansowego wyrównania za dodatkową pracę personelu Miejskiego Komisariatu Obwodu II w trakcie likwidacji skutków wybuchu (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4732, s. 31)*

Obwód III

Obwód III według stanu z roku 1924 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1925 r. – w granicach tej dzielnicy administracyjnej znalazły się: przeważająca część dzielnicy katastralnej VII–Stradom oraz cała dzielnica katastralna VIII–Kazimierz. W zasadzie była to południowa część Krakowa sprzed przyłączeń dokonanych w ramach tworzenia Wielkiego Krakowa, tj. sprzed 1910 r. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

157. (także 141 i 191)
STANISŁAW WOŹNIAK

komisarz Obwodu III
1915–1928

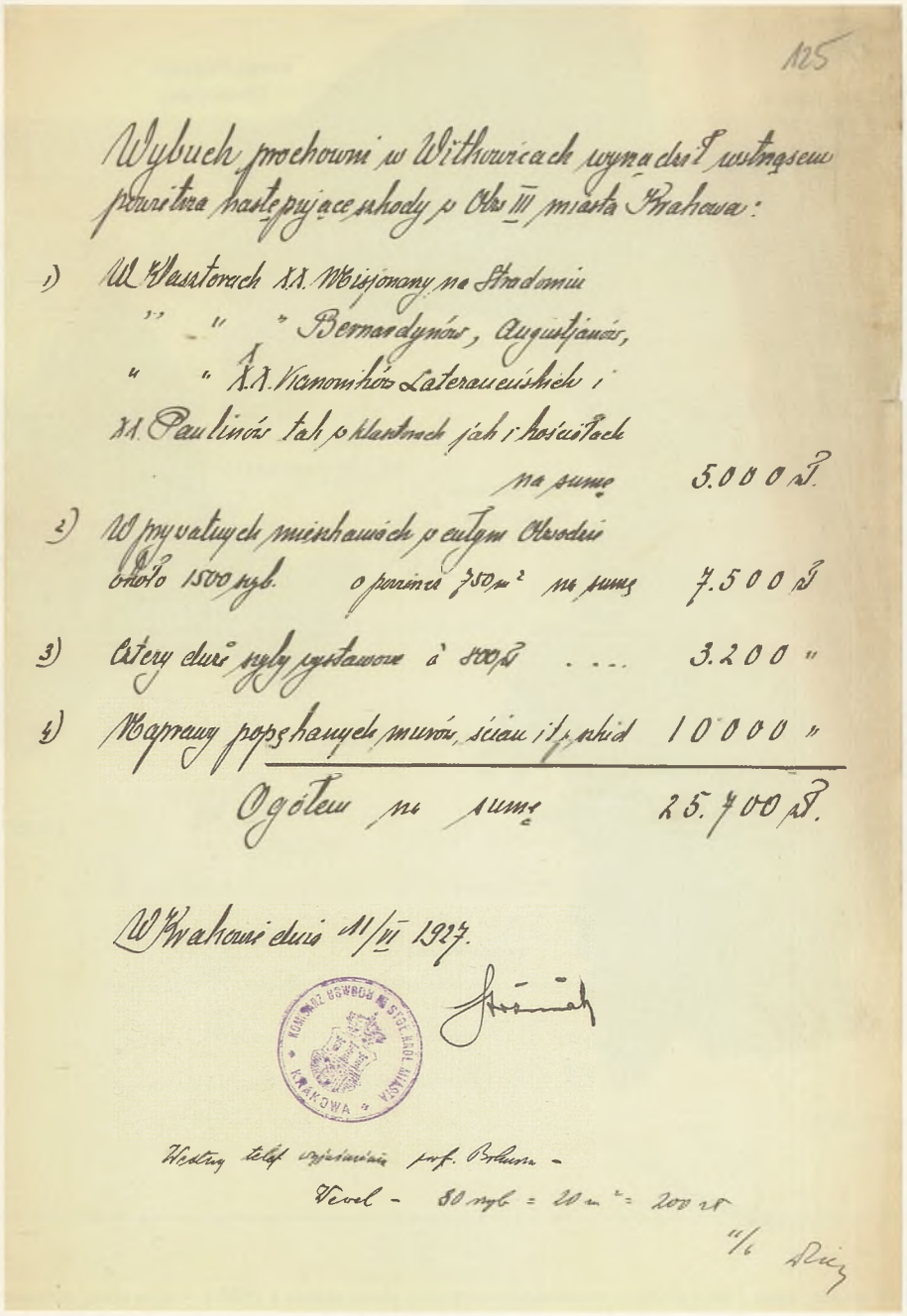

125

Wybuch prochowni w Witkowicach wyrządził wstrząsem powietrza następujące szkody w Obw. III miasta Krakowa:

1) W klasztorach XX. Misjonarzy na Stradomiu
" " " Bernardynów, Augustjanów,
" " XX. Kanoników Lateraneńskich i
XX. Paulinów tak w klasztorach jak i kościołach
na sumę 5.000 zł.

2) W prywatnych mieszkaniach w całym Obwodzie około 1500 szyb. o powierzch. 750 m² na sumę 7.500 zł

3) Cztery duże szyby wystawowe à 800 zł .... 3.200 "

4) Naprawy popękanych murów, ścian i t. p. szkód 10.000 "

Ogółem na sumę 25.700 zł.

W Krakowie dnia 11/VI 1927.

Woźniak

KOMISARZ OBWODU III STOŁ. KRÓL. MIASTA KRAKOWA

Według telef. wyjaśnienia prof. Bohusza –
Wewel – 80 szyb = 20 m² = 200 zł

11/6 [illegible]

Z akt Wybuch prochowni w Witkowicach, zestawienia szkód, subwencje dla poszkodowanych 1927–1929 *sporządzone w 1927 r. przez komisarza Stanisława Woźniaka zestawienie szkód spowodowanych wybuchem (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4733, s. 125)*

Obwód IV

Obwód IV według stanu z roku 1924 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1925 r. – tę dzielnicę administracyjną stanowiły tereny przyłączone do Krakowa w latach 1910–1911 (bez Ludwinowa, włączonego do Obwodu V), to jest dzielnice katastralne: X–Zakrzówek z Kapelanką, XI–Dębniki z Rybakami, XII–Półwsie Zwierzynieckie, XIII–Zwierzyniec, XIV–Czarna Wieś z Kawiorami, XV–Nowa Wieś Narodowa, XVI–Łobzów, XVII–Krowodrza, XVIII–Warszawskie, XIX–Grzegórzki–Piaski, XX–Dąbie z Beszczem i Głębinowem. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

✦ Komisarz Obwodu IV

158. (także 143, 156 i 189)
WŁADYSŁAW MÜLLER

komisarz Obwodu IV
1915–1920

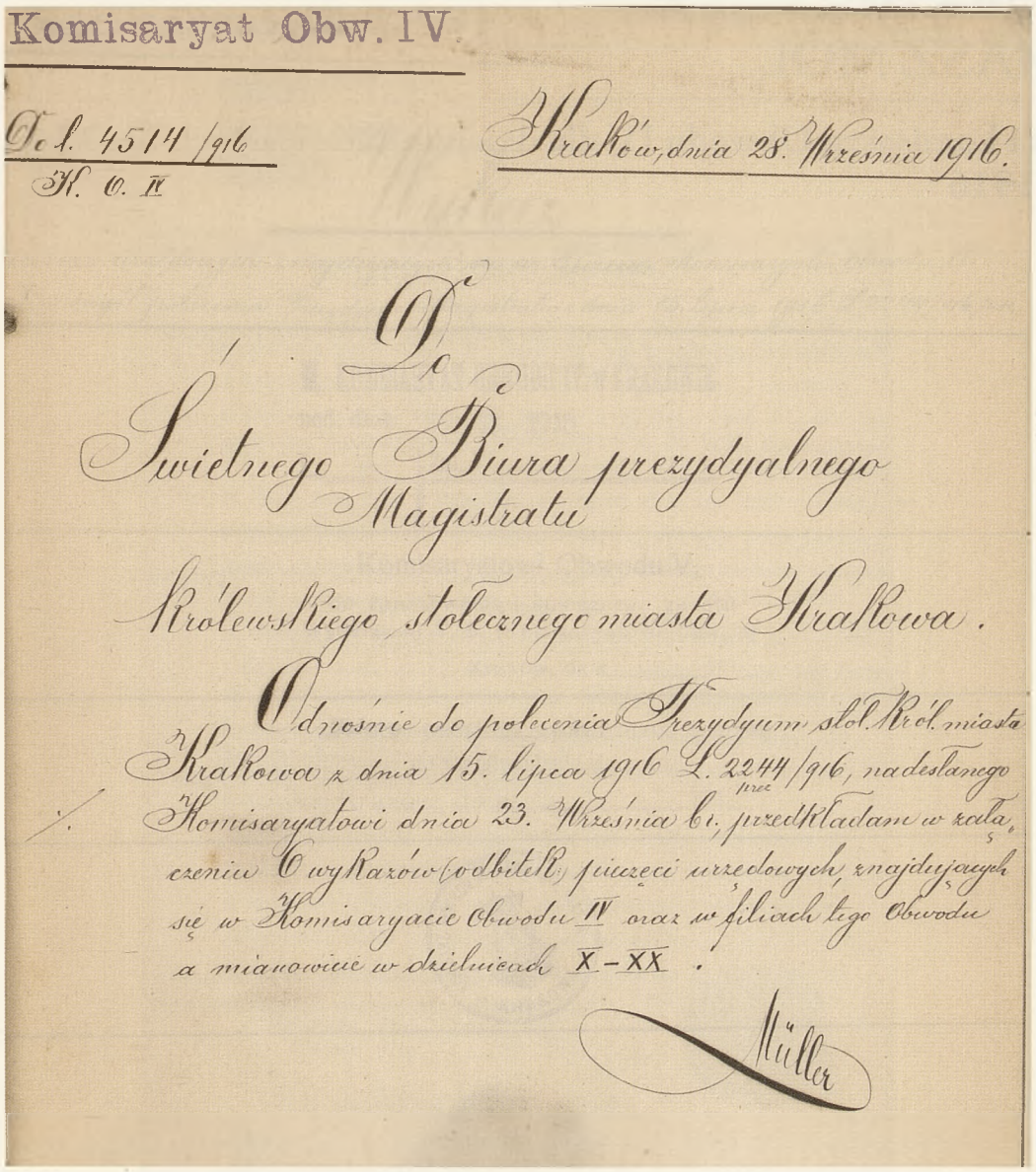

Komisaryat Obw. IV.

Do l. 4514/916
K. O. IV

Kraków, dnia 28. Września 1916.

Do
Świetnego Biura prezydyalnego
Magistratu
Królewskiego stołecznego miasta Krakowa.

Odnośnie do polecenia Prezydyum stoł. Król. miasta Krakowa z dnia 15. lipca 1916 L. 2244/916, nadesłanego Komisaryatowi dnia 23. Września b. r., przedkładam w załączeniu wykaz odbitek pieczęci urzędowych, znajdujących się w Komisaryacie Obwodu IV oraz w filiach tego Obwodu a mianowicie w dzielnicach X–XX.

Müller

Dokonane w 1916 r. przez komisarza Władysława Müllera zgłoszenie Biuru Prezydialnemu Magistratu pieczęci używanych w podległym mu Miejskim Komisariacie Obwodu IV (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038, nlb)

✦ Zastępcy komisarza Obwodu IV kierujący filiami Miejskiego Komisariatu Obwodu IV, od 1920 r. komisarze obwodowi kierujący filiami Miejskiego Komisariatu Obwodu IV

Filia Miejskiego Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych X–Zakrzówek i XI–Dębniki

159. (także 144) TOMASZ MÓL

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych X i XI 1915–1916

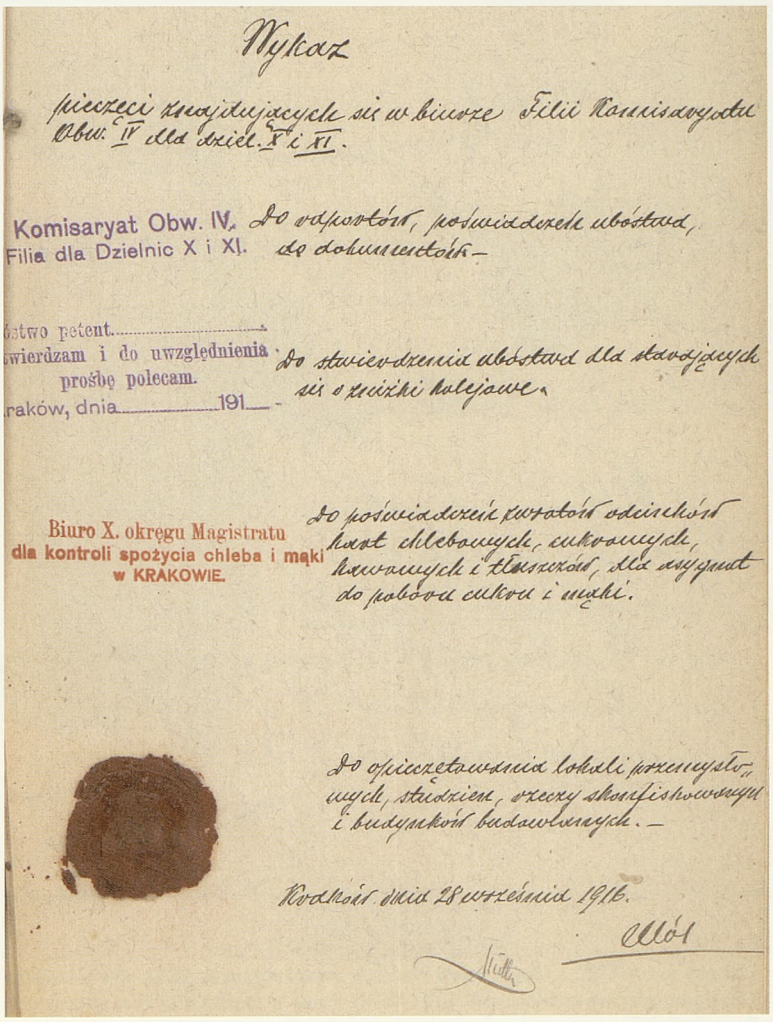

Wykaz

pieczęci znajdujących się w biurze Filii Komisaryatu Obw. IV dla dzieł. X i XI.

Komisaryat Obw. IV.
Filia dla Dzielnic X i XI.

Do odpisów, poświadczeń ubóstwa, do dokumentów –

stwo petent.....
świerdzam i do uwzględnienia prośbę polecam.
Kraków, dnia.....191...

Do stwierdzenia ubóstwa dla zwracających się o zniżki kolejowe.

Biuro X. okręgu Magistratu
dla kontroli spożycia chleba i mąki
w KRAKOWIE.

Do poświadczeń zwrotów odcinków kart chlebowych, cukrowych, kawowych i tłuszczów, dla asygnat do poboru cukru i mąki.

Do opieczętowania lokali przemysłowych, studzien, szczeny skonfiskowanych i budynków budowlanych. –

Kraków dnia 28 września 1916.

Mól

Z akt magistrackich pierwsza strona składanego w 1916 r. przez zastępcę komisarza Tomasza Mola wykazu pieczęci używanych w Filii Miejskiego Komisariatu Obwodu IV (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038, nlb)

160.
JERZY STEFAŃSKI

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych X i XI 1917–1920

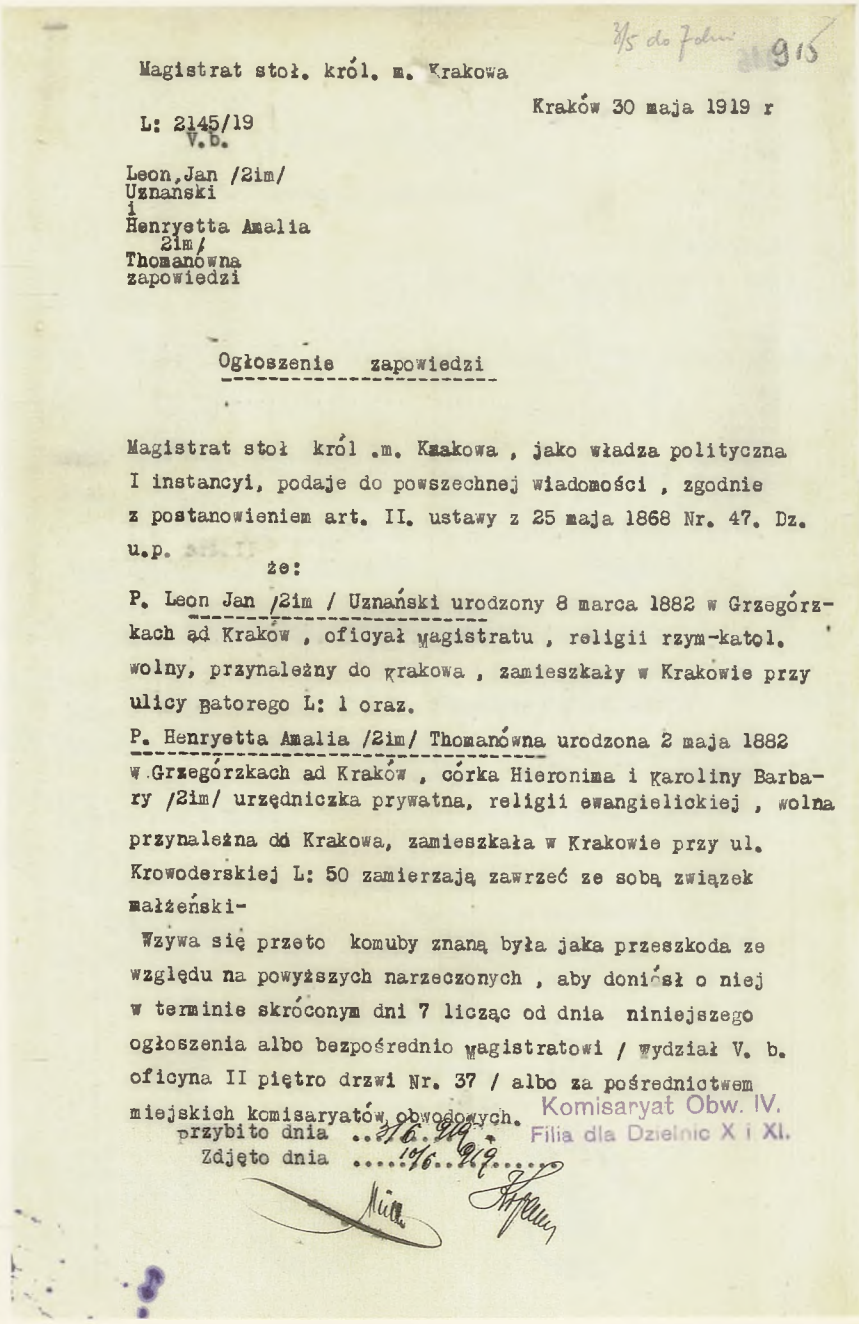

3/5 do 7 dni 915

Magistrat stoł. król. m. Krakowa

Kraków 30 maja 1919 r

L: 2145/19
V.b.

Leon,Jan /2im/
Uznański
i
Henryetta Amalia
2im/
Thomanówna
zapowiedzi

Ogłoszenie zapowiedzi

Magistrat stoł król .m. Krakowa , jako władza polityczna I instancyi, podaje do powszechnej wiadomości , zgodnie z postanowieniem art. II. ustawy z 25 maja 1868 Nr. 47. Dz. u.p.

że:

P. Leon Jan /2im / Uznański urodzony 8 marca 1882 w Grzegórzkach ad Kraków , oficyał magistratu , religii rzym-katol. wolny, przynależny do Krakowa , zamieszkały w Krakowie przy ulicy Batorego L: 1 oraz.

P. Henryetta Amalia /2im/ Thomanówna urodzona 2 maja 1882 w Grzegórzkach ad Kraków , córka Hieronima i Karoliny Barbary /2im/ urzędniczka prywatna, religii ewangielickiej , wolna przynależna do Krakowa, zamieszkała w Krakowie przy ul. Krowoderskiej L: 50 zamierzają zawrzeć ze sobą związek małżeński-

Wzywa się przeto komuby znaną była jaka przeszkoda ze względu na powyższych narzeczonych , aby doniósł o niej w terminie skróconym dni 7 licząc od dnia niniejszego ogłoszenia albo bezpośrednio magistratowi / wydział V. b. oficyna II piętro drzwi Nr. 37 / albo za pośrednictwem miejskich komisaryatów obwodowych.

przybito dnia ..3/6.919.
Zdjęto dnia ....10/6..919.....

Komisaryat Obw. IV.
Filia dla Dzielnic X i XI.

Z Akt zapowiedzi ślubów cywilnych 1914–1925 *ogłoszenie zapowiedzi z 1919 r., na którym zastępca komisarza Jerzy Stefański sygnował poświadczenie, że ogłoszenie wywieszono na tablicy urzędowej (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2468, s. 915)*

161. (także 166)
ADOLF ROTTER

komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych X i XI 1921–1922

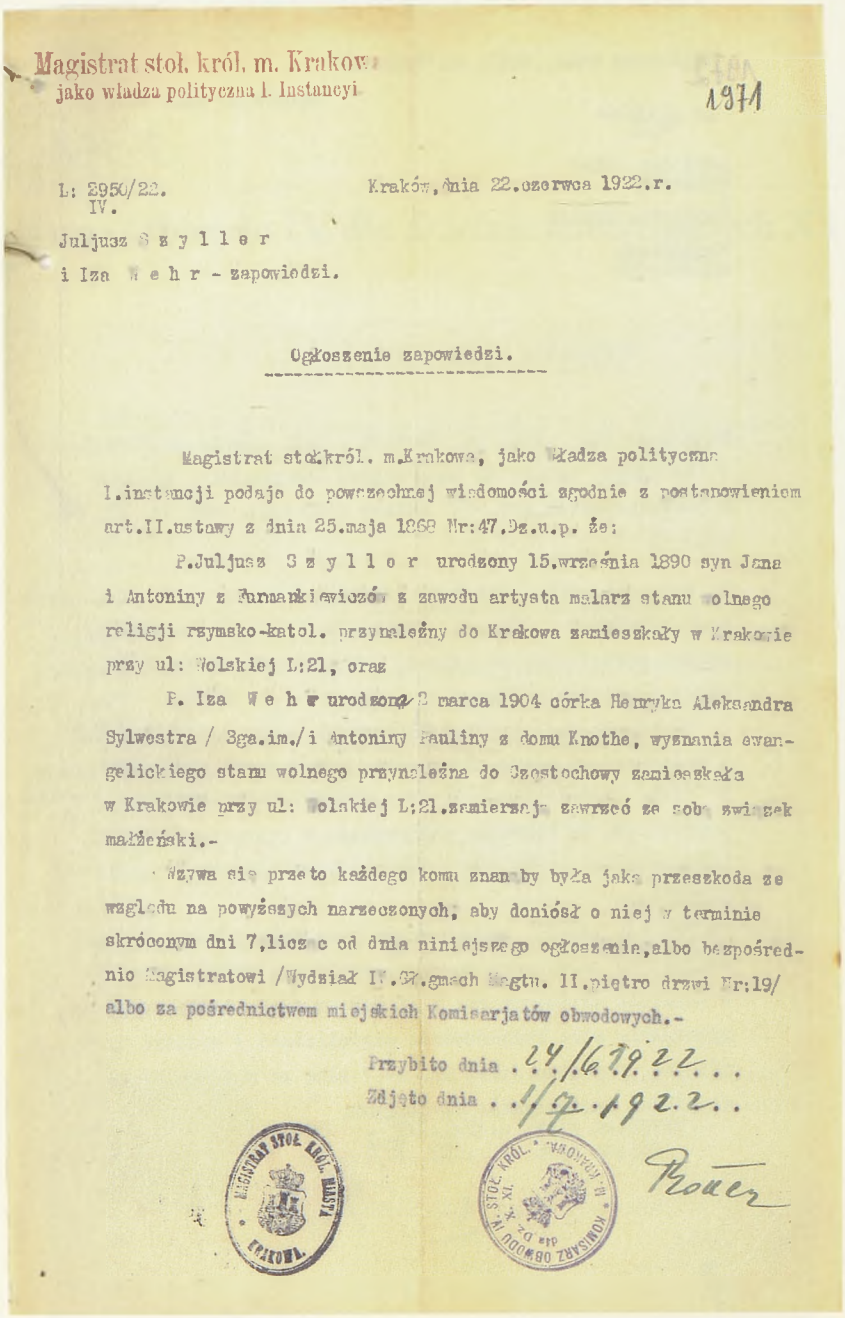

Magistrat stoł. król. m. Krakowa
jako władza polityczna I. Instancyi

1971

L: 2950/22.
IV.

Kraków, dnia 22.czerwca 1922.r.

Juljusz S z y l l e r
i Iza W e h r - zapowiedzi.

Ogłoszenie zapowiedzi.

Magistrat stoł.król. m.Krakowa, jako Władza polityczna I.instancji podaje do powszechnej wiadomości zgodnie z postanowieniem art.II.ustawy z dnia 25.maja 1868 Nr:47.Dz.u.p. że:

P.Juljusz S z y l l e r urodzony 15.września 1890 syn Jana i Antoniny z Furmankiewiczów z zawodu artysta malarz stanu wolnego religji rzymsko-katol. przynależny do Krakowa zamieszkały w Krakowie przy ul: Wolskiej L:21, oraz

P. Iza W e h r urodzona 2 marca 1904 córka Henryka Aleksandra Sylwestra / 3ga.im./i Antoniny Pauliny z domu Knothe, wyznania ewangelickiego stanu wolnego przynależna do Częstochowy zamieszkała w Krakowie przy ul: Wolskiej L:21.zamierzają zawrzeć ze sobą związek małżeński.-

Wzywa się przeto każdego komu znanaby była jaka przeszkoda ze względu na powyższych narzeczonych, aby doniósł o niej w terminie skróconym dni 7,licząc od dnia niniejszego ogłoszenia,albo bezpośrednio Magistratowi /Wydział IV.Gł.gmach Magtu. II.piętro drzwi Nr:19/ albo za pośrednictwem miejskich Komisarjatów obwodowych.-

Przybito dnia 24/6.1922
Zdjęto dnia 1/7.1922

Rotter

Z Akt zapowiedzi ślubów cywilnych 1914–1925 ogłoszenie zapowiedzi z 1922 r., na którym komisarz Adolf Rotter sygnował poświadczenie, że ogłoszenie wywieszono na tablicy urzędowej (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2468, s. 1971)

162. (także 148)
JAN TULLIUS

komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych X i XI 1922–1927

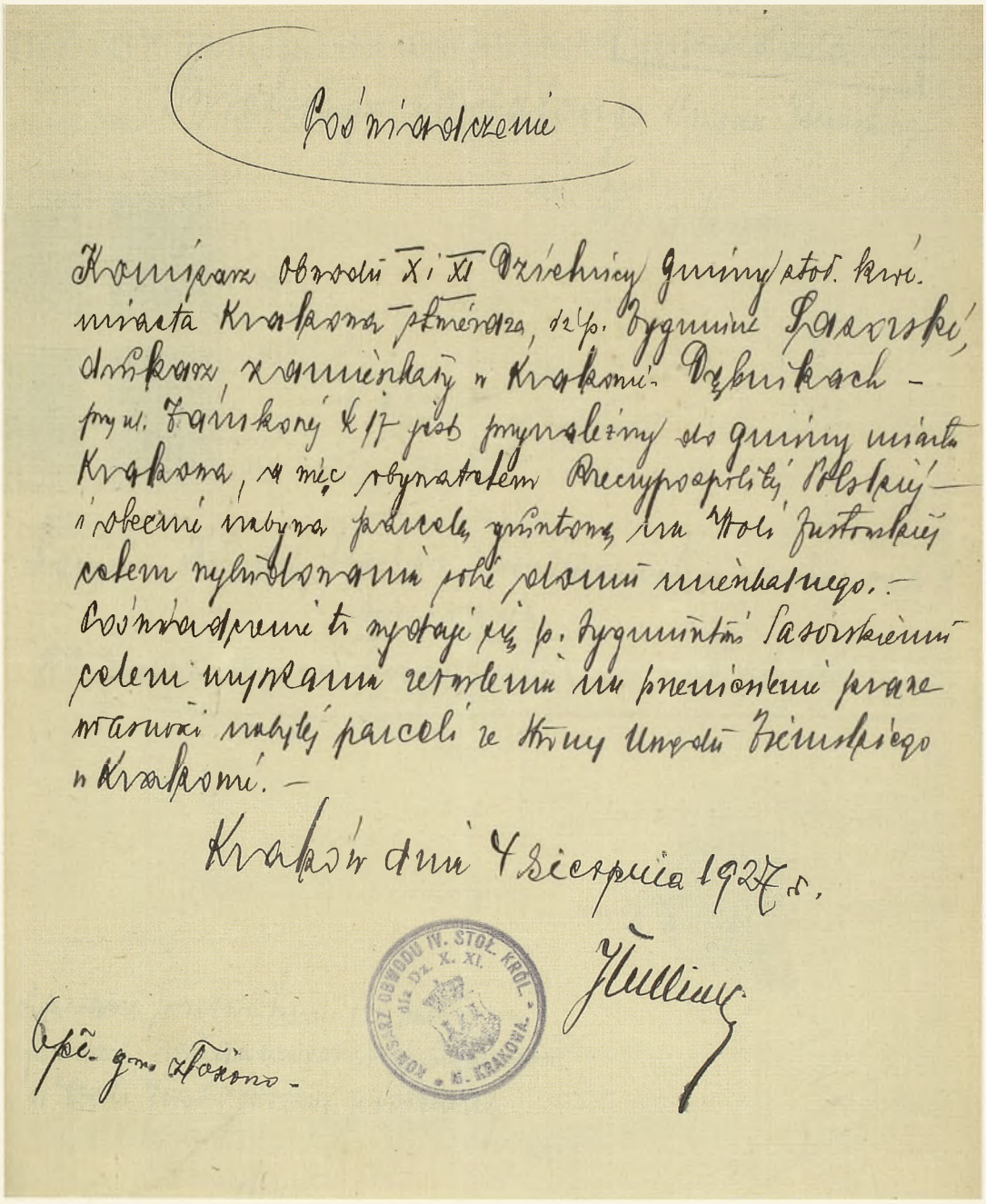

Poświadczenie

Komisarz Obwodu X i XI Dzielnicy Gminy stoł. król. miasta Krakowa stwierdza, iż p. Zygmunt Sasorski, drukarz, zamieszkały w Krakowie-Dębnikach przy ul. Zamkowej l. 17 jest przynależny do gminy miasta Krakowa, a więc obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i obecnie nabywa parcelę gruntową na Woli Justowskiej celem wybudowania sobie domu mieszkalnego. – Poświadczenie to wydaje się p. Zygmuntowi Sasorskiemu celem uzyskania zezwolenia na przeniesienie prawa własności nabytej parceli ze strony Urzędu Ziemskiego w Krakowie. –

Kraków dnia 4 Sierpnia 1927 r.

KOMISARZ OBWODU IV. STOŁ. KRÓL. dla Dz. X. XI. M. KRAKOWA.

J. Tullius

Opł. gm. złożono –

Z akt Państwowego Urzędu Ziemskiego Krakowskiego Sprawy rustykalne głównie zezwolenia na przewłaszczenie gruntów *poświadczenie wydane w 1927 r. przez komisarza Jana Tulliusa (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. PUZKr 61, s. 325)*

Filia Miejskiego Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XII–Półwsie Zwierzynieckie i XIII–Zwierzyniec

163. ZDZISŁAW KOZŁOWSKI

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XII i XIII 1915–1916

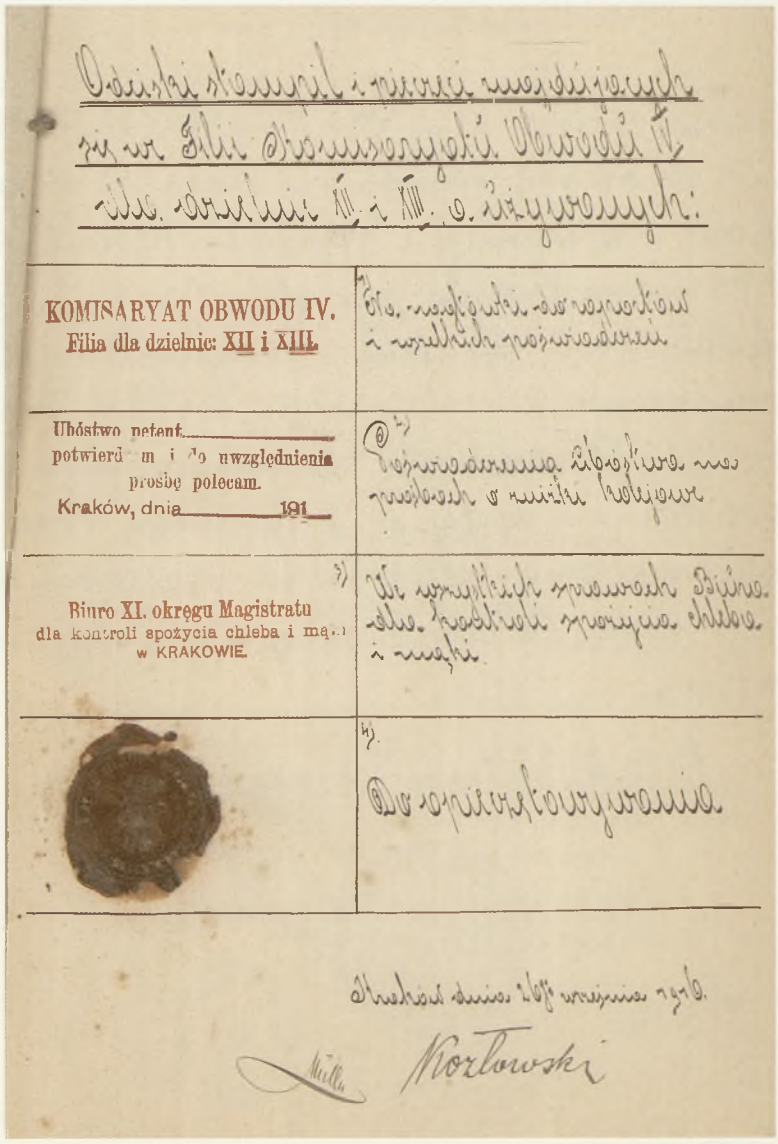

Odciski stampil i pieczęci znajdujących się w Filii Komisaryatu Obwodu IV dla dzielnic XII i XIII a używanych:

KOMISARYAT OBWODU IV. Filia dla dzielnic: XII i XIII.	1) Na wnioski do raportów i wszelkich poświadczeń
Ubóstwo petent potwierdzam i do uwzględnienia prośbę polecam. Kraków, dnia 191	2) Poświadczenia ubóstwa na prośbach o zniżki kolejowe
Biuro XI. okręgu Magistratu dla kontroli spożycia chleba i mąki w KRAKOWIE.	3) We wszystkich sprawach Biura dla kontroli spożycia chleba i mąki
	4) Do opieczętowywania

Kraków dnia 26go września 1916.

Kozłowski

Z akt magistrackich pierwsza strona składanego w 1916 r. przez zastępcę komisarza Zdzisława Kozłowskiego wykazu pieczęci używanych w Filii Miejskiego Komisariatu Obwodu IV (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038, nlb)

164. (także 145)
LEON SCHEURICH

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XII i XIII 1917–1918

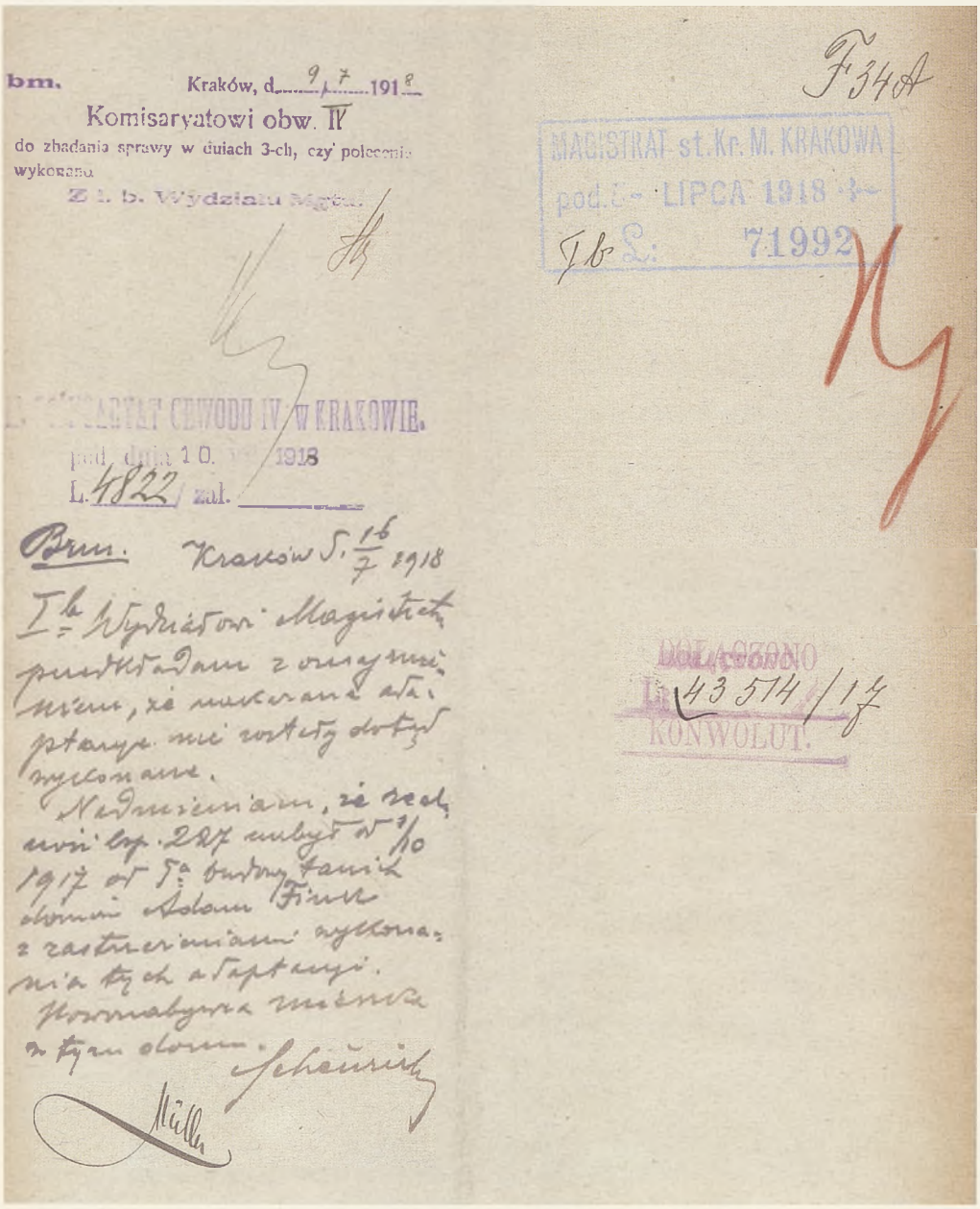

bm. Kraków, d. 9/7 1918

Komisaryatowi obw. IV

do zbadania sprawy w dniach 3-ch, czy polecenia wykonano

Z l. b. Wydziału Mgtu.

F 34 A

MAGISTRAT st. Kr. M. KRAKOWA

pod. 8 LIPCA 1918

Ib L: 71992

I. KOMISARYAT OBWODU IV w KRAKOWIE.

pod. dnia 10. 1918

L. 4822 zał.

Brm. Kraków d. 16/7 1918

Ib Wydziałowi Magistratu przedkładam z oznajmieniem, że nakazane adaptacye nie zostały dotąd wykonane.

Nadmieniam, że realność l.sp. 227 nabył od 1/10 1917 od Sa budowy tanich domów Adam Finck z zastrzeżeniami wykonania tych adaptacyi.

Powoli nabywca mieszka w tym domu.

Scheurich

DOŁĄCZONO

L. 43514/17

KONWOLUT.

Z akt magistrackich Towarzystwo Urzędników – budowa willi przy kościele św. Salwatora w Dzielnicy XIII 1911–1925 *informacja złożona w 1918 r. przez zastępcę komisarza Leona Scheuricha w sprawie niewykonania zaleceń pokontrolnych (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7689, nlb)*

165.
STANISŁAW FRANCISZEK IGLIŃSKI

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XII i XIII
komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XII i XIII (od 1920 r.)
1919–1922

Z akt magistrackich Towarzystwo Urzędników – budowa willi przy kościele św. Salwatora w Dzielnicy XIII 1911–1925 *informacja złożona w 1919 r. przez zastępcę komisarza Stanisława Franciszka Iglińskiego w sprawie niewykonania zaleceń pokontrolnych (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 7689, nlb)*

166. (także 161)
ADOLF ROTTER

komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XII i XIII 1922–1925

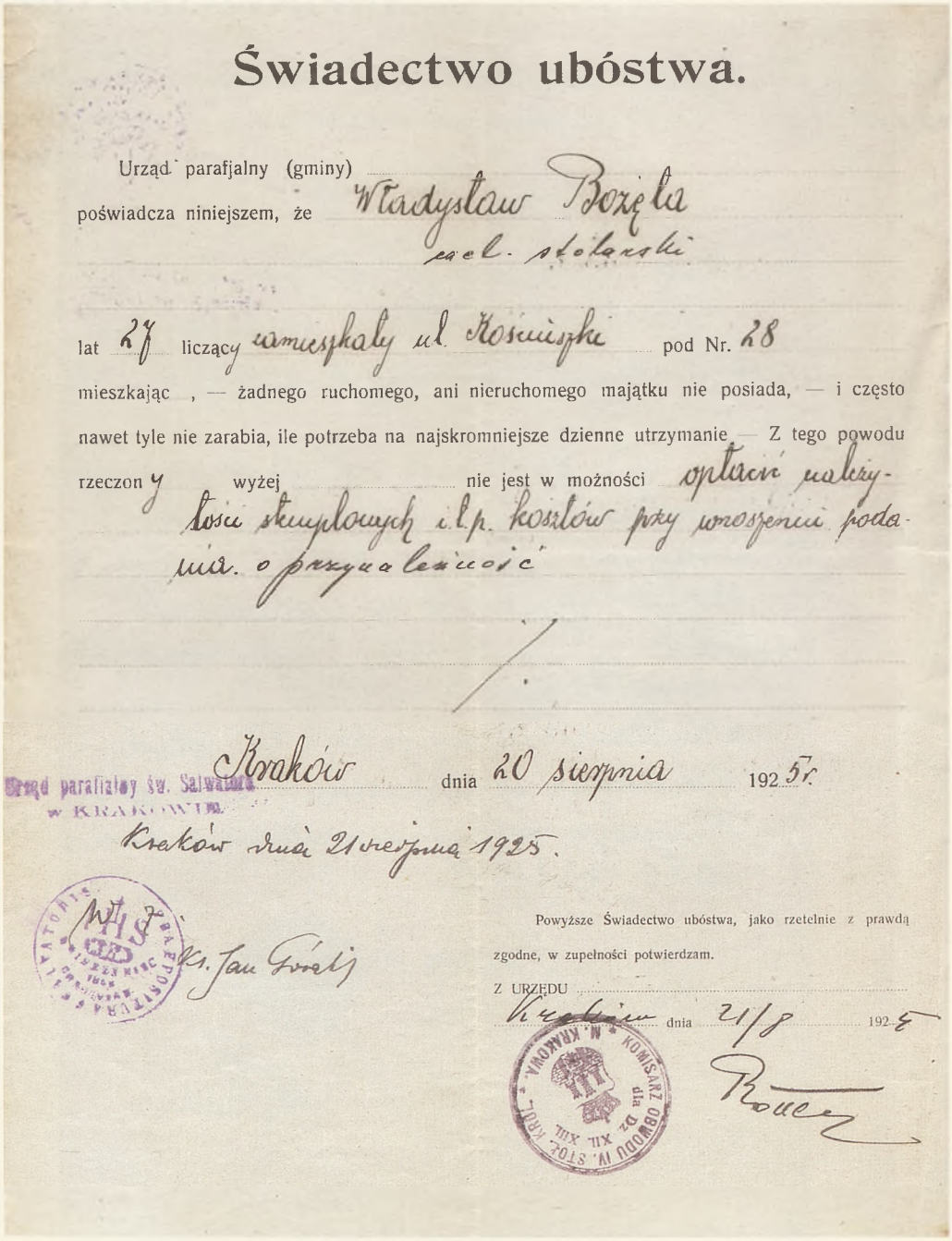

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny (gminy)

poświadcza niniejszem, że Władysław Bożęta

zach. stolarski

lat 27 liczący zamieszkały ul. Kościuszki pod Nr. 28

mieszkając , — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada, — i często nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie — Z tego powodu rzeczony wyżej nie jest w możności opłacić należytości stemplowych i t.p. kosztów przy wnoszeniu podania o przynależność

Kraków dnia 20 sierpnia 1925 r.

Urząd parafialny św. Salwatora w KRAKOWIE

Kraków dnia 21 sierpnia 1925.

Ks. Jan Górski

Powyższe Świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU

Kraków dnia 21/8 1925

Rotter

Z akt Starostwa Grodzkiego Krakowskiego Sprawy obywatelstwa i stanu cywilnego 1925–1926
świadectwo ubóstwa z 1925 r. poświadczone przez komisarza Adolfa Rottera
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. StGKr 547, nlb)

167. (także 174, 187, 199, 211 i 231)
MARIAN PARA

komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XII i XIII 1927–1928

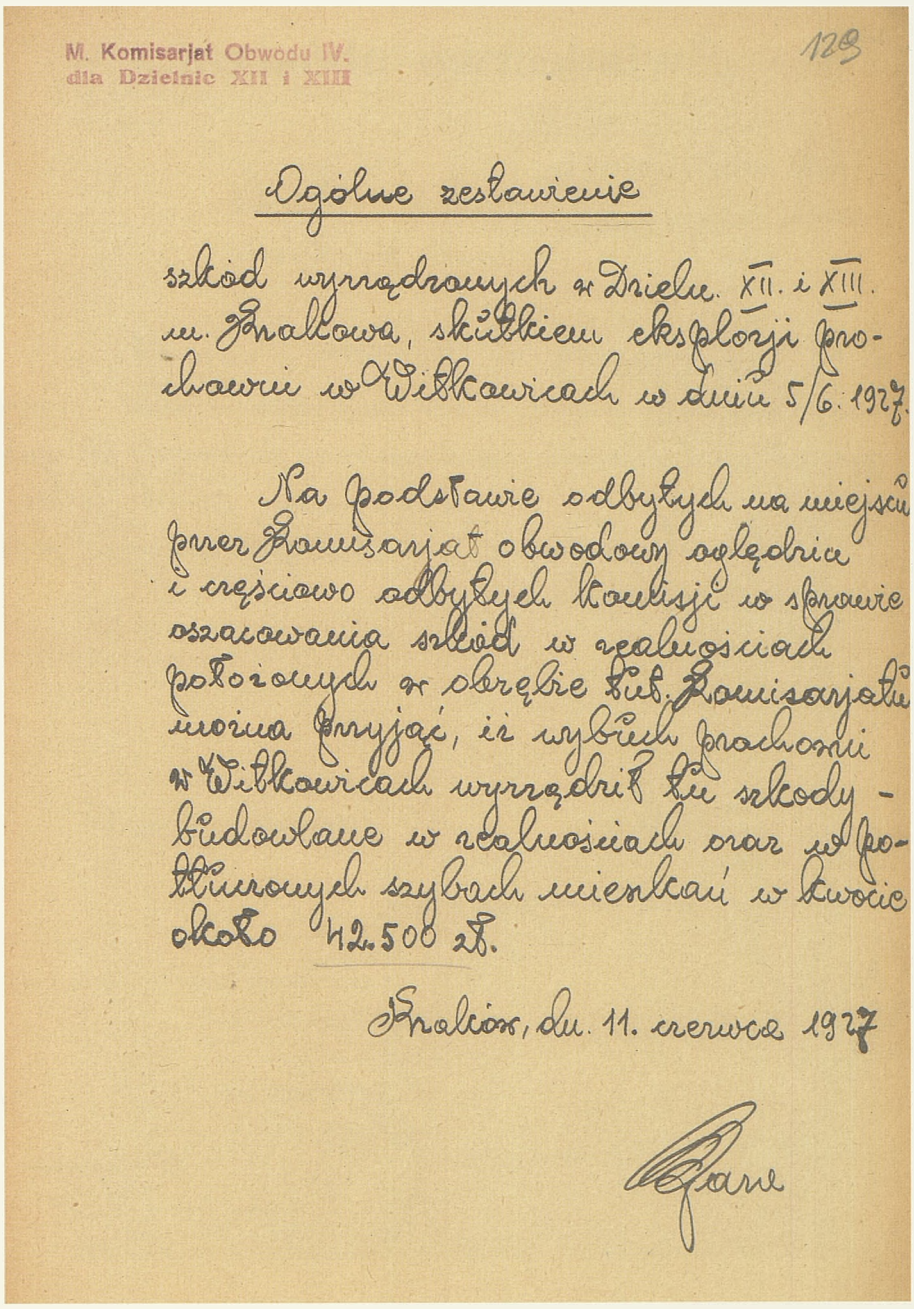

M. Komisarjat Obwodu IV.
dla Dzielnic XII i XIII

129

Ogólne zestawienie

szkód wyrządzonych w Dziel. XII. i XIII. m. Krakowa, skutkiem eksplozji prochowni w Witkowicach w dniu 5/6. 1927.

Na podstawie odbytych na miejscu przez Komisarjat obwodowy oględzin i częściowo odbytych konkisji w sprawie oszacowania szkód w realnościach położonych w obrębie tut. Komisarjatu można przyjąć, iż wybuch prochowni w Witkowicach wyrządził tu szkody budowlane w realnościach oraz w pokłuconych szybach mieszkań w kwocie około 42.500 zł.

Kraków, dn. 11. czerwca 1927

Para

Z akt Wybuch prochowni w Witkowicach, sprawozdania, protokoły, rachunki, wykazy wypłat poszkodowanym 1927–1929 *sporządzone w 1928 r. przez komisarza Mariana Parę ogólne zestawienie szkód wynikłych z wybuchu (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4733, s. 124)*

Filia Miejskiego Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIV–Czarna Wieś, XV–Nowa Wieś i XVI–Łobzów

168. (także 202)
ALFRED RADWANEK

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIV, XV i XVI
komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIV, XV i XVI (od 1920 r.)
1916–1923

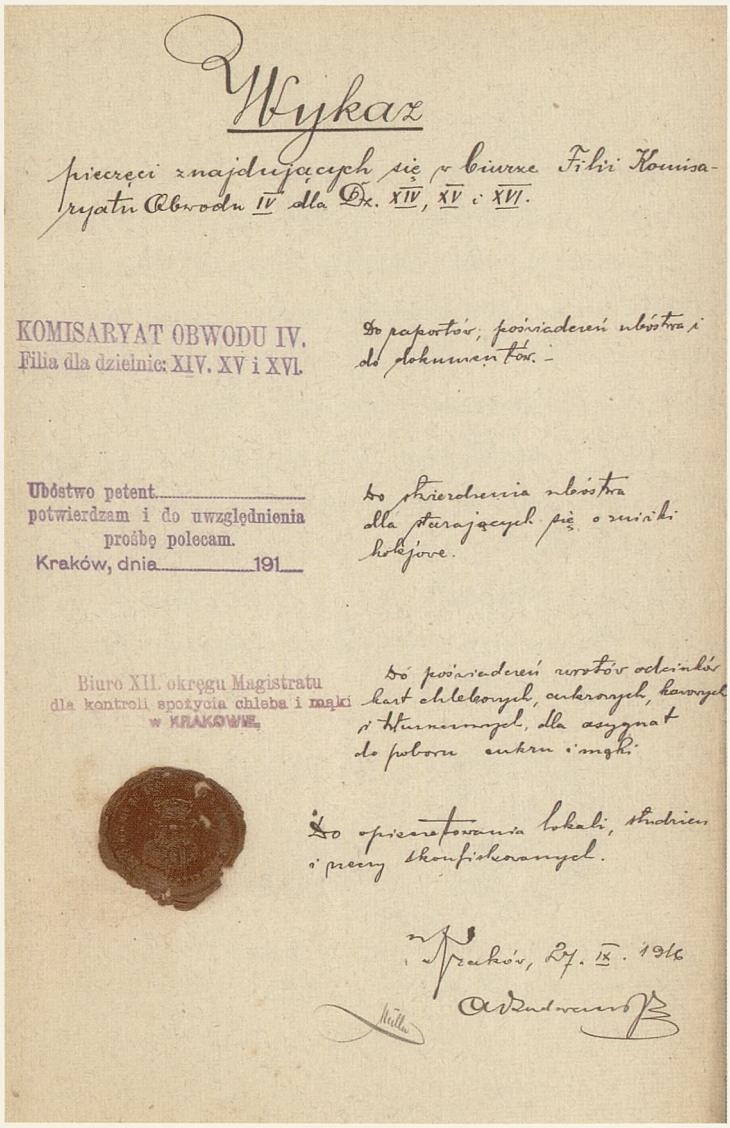

Wykaz

pieczęci znajdujących się w biurze Filii Komisaryatu Obwodu IV dla Dz. XIV, XV i XVI.

KOMISARYAT OBWODU IV.
Filia dla dzielnic: XIV. XV i XVI.

Do raportów, poświadczeń ubóstwa i do dokumentów. –

Ubóstwo petent.....
potwierdzam i do uwzględnienia
prośbę polecam.
Kraków, dnia.....191...

Do stwierdzenia ubóstwa dla starających się o zniżki kolejowe.

Biuro XII. okręgu Magistratu
dla kontroli spożycia chleba i mąki
w KRAKOWIE.

Do poświadczeń zwrotów odcinków kart chlebowych, cukrowych, kawowych i tłuszczowych, dla asygnat do poboru cukru i mąki.

Do opieczętowania lokali, studzien i rzeczy skonfiskowanych.

Kraków, 27. IX. 1916

Z akt magistrackich pierwsza strona składanego w 1916 r. przez zastępcę komisarza Alfreda Radwanka wykazu pieczęci używanych w Filii Miejskiego Komisariatu Obwodu IV (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038, nlb)

169. (także 196 i 201)
ADAM LACHOWICZ

komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIV, XV i XVI 1923–1927

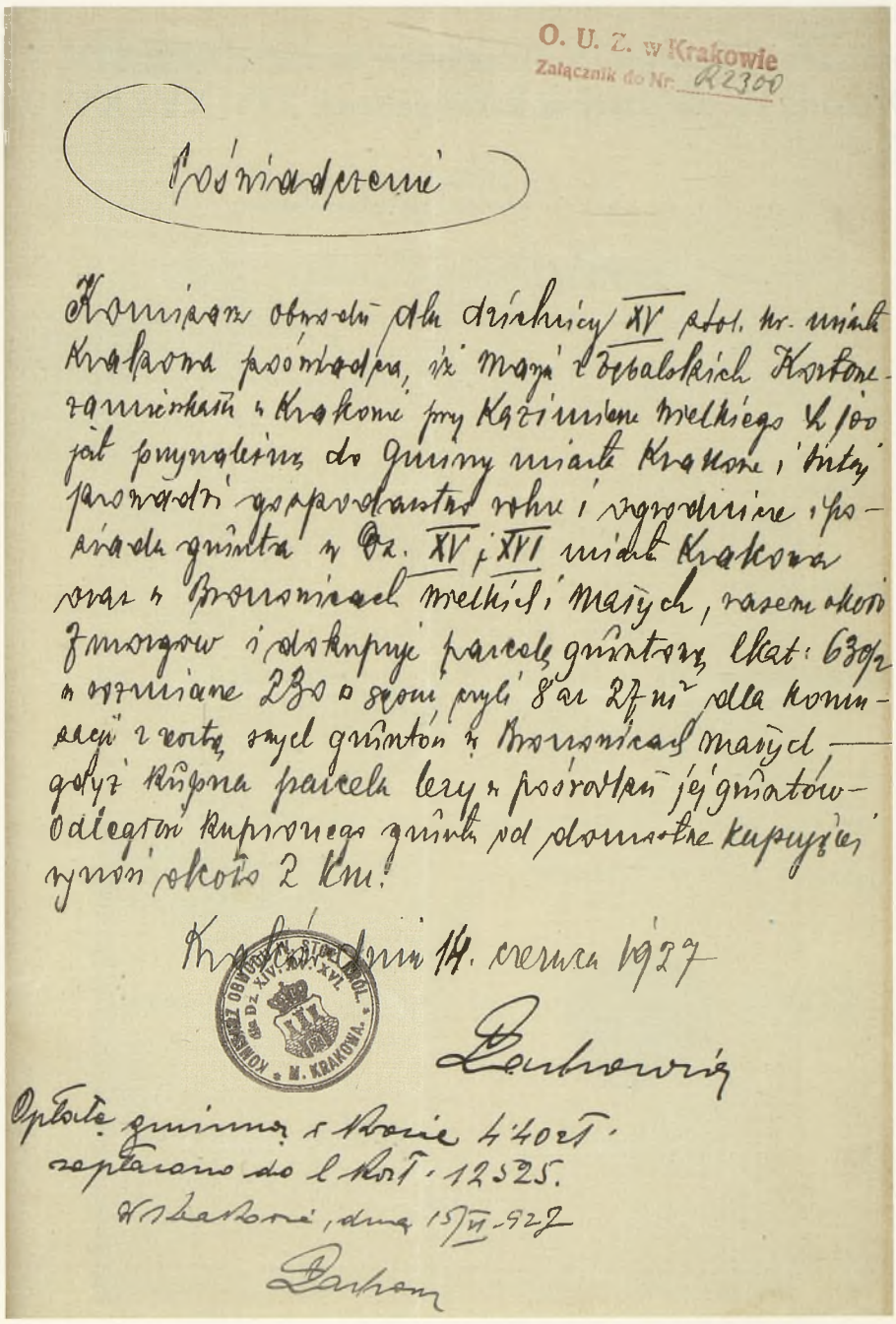

O. U. Z. w Krakowie
Załącznik do Nr. R2300

Poświadczenie

Komisarz obwodu dla dzielnicy XV stoł. kr. miasta Krakowa poświadcza, iż Marja z Zębalskich Kortowa zamieszkała w Krakowie przy Kazimierzu Wielkiego h. 100 jest przynależną do Gminy miasta Krakowa i tutaj prowadzi gospodarstwo rolne i ogrodnicze i posiada grunta w Dz. XV i XVI miasta Krakowa oraz w Bronowicach Wielkich i Małych, razem około 7 morgów i dokupuje parcelę gruntową l. kat. 630/2 w rozmiarze 230 □ sążni czyli 8 ar 27 m² dla komasacji z resztą swych gruntów w Bronowicach Małych — gdyż kupna parcela leży w pośrodku jej gruntów — Odległość kupionego gruntu od domostwa kupującej wynosi około 2 km.

Kraków dnia 14. czerwca 1927

Lachowicz

Opłatę gminną w kwocie 4.40 zł. zapłacono do l. kat. 12525.

W Krakowie, dnia 15/VI-927

Lachowicz

Z akt Państwowego Urzędu Ziemskiego Krakowskiego Sprawy rustykalne głównie zezwolenia na przewłaszczenie gruntów *poświadczenie wydane w 1927 r. przez komisarza Adama Lachowicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. PUZKr 45, s. 443)*

Filia Miejskiego Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XVII–Krowodrza i XVIII–Warszawskie

170. (także 190, 205, 214 i 222)

KAZIMIERZ KOZAKIEWICZ

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XVII i XVIII
komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XVII i XVIII
1916–1928

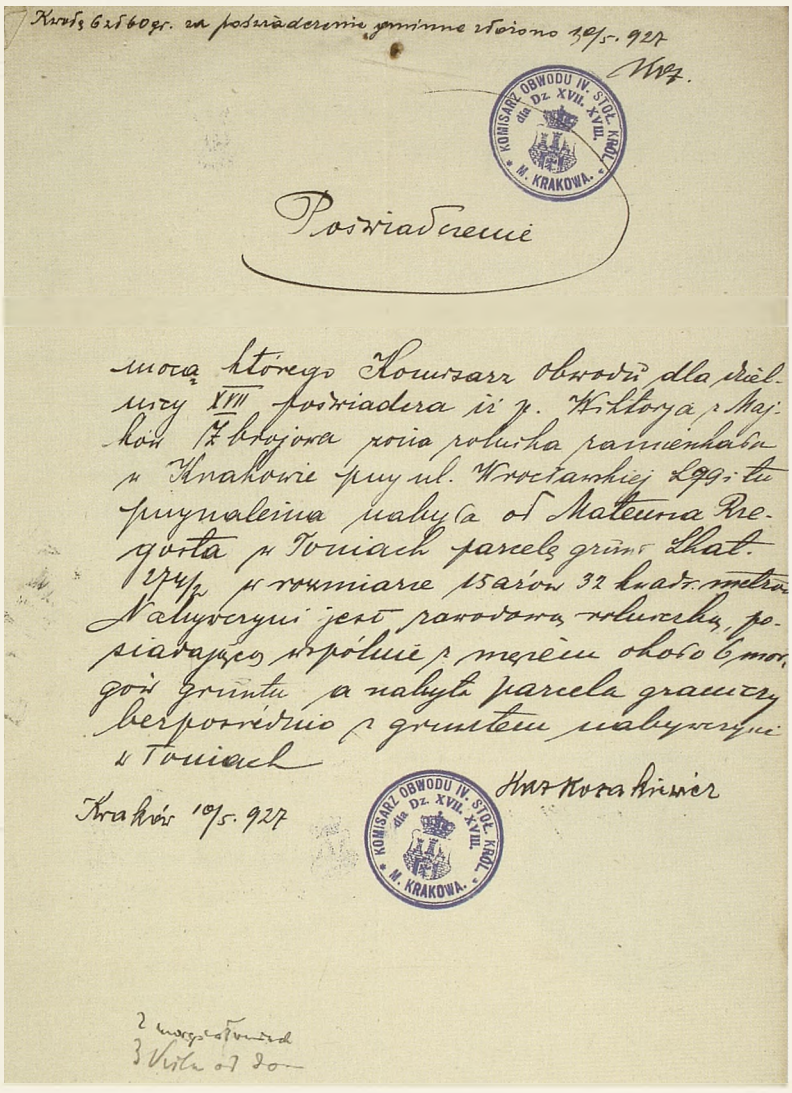

Kwotę 6 zł 60 gr. za poświadczenie gminne złożono 10/5. 927

Kaz.

KOMISARZ OBWODU IV. STOŁ. KRÓL. dla Dz. XVII. XVIII. M. KRAKOWA.

Poświadczenie

mocą którego Komisarz obwodu dla dzielnicy XVII poświadcza iż p. Wiktorya z Majków Zbrojowa żona rolnika zamieszkała w Krakowie przy ul. Wrocławskiej 299 i tu przynależna nabyła od Mateusza Rzegosta w Toniach parcelę gruntu Lkat. 274/2 w rozmiarze 15 arów 32 kwadr. metrów. Nabywczyni jest zawodową rolniczką, posiadającą wspólnie z mężem około 6 morgów gruntu a nabyta parcela graniczy bezpośrednio z gruntem nabywczyni w Toniach

Kraków 10/5. 927

Kaz Kozakiewicz

KOMISARZ OBWODU IV. STOŁ. KRÓL. dla Dz. XVII. XVIII. M. KRAKOWA.

Z akt Państwowego Urzędu Ziemskiego Krakowskiego Sprawy rustykalne głównie zezwolenia na przewłaszczenie gruntów *poświadczenie wydane w 1927 r. przez komisarza Kazimierza Kozakiewicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. PUZKr 59, nlb)*

Filia Miejskiego Komisariatu Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIX–Grzegórzki i XX–Dąbie

171. (także 137 i 151)
JAN STANISŁAW JANKIEWICZ

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIX i XX 1915–1917

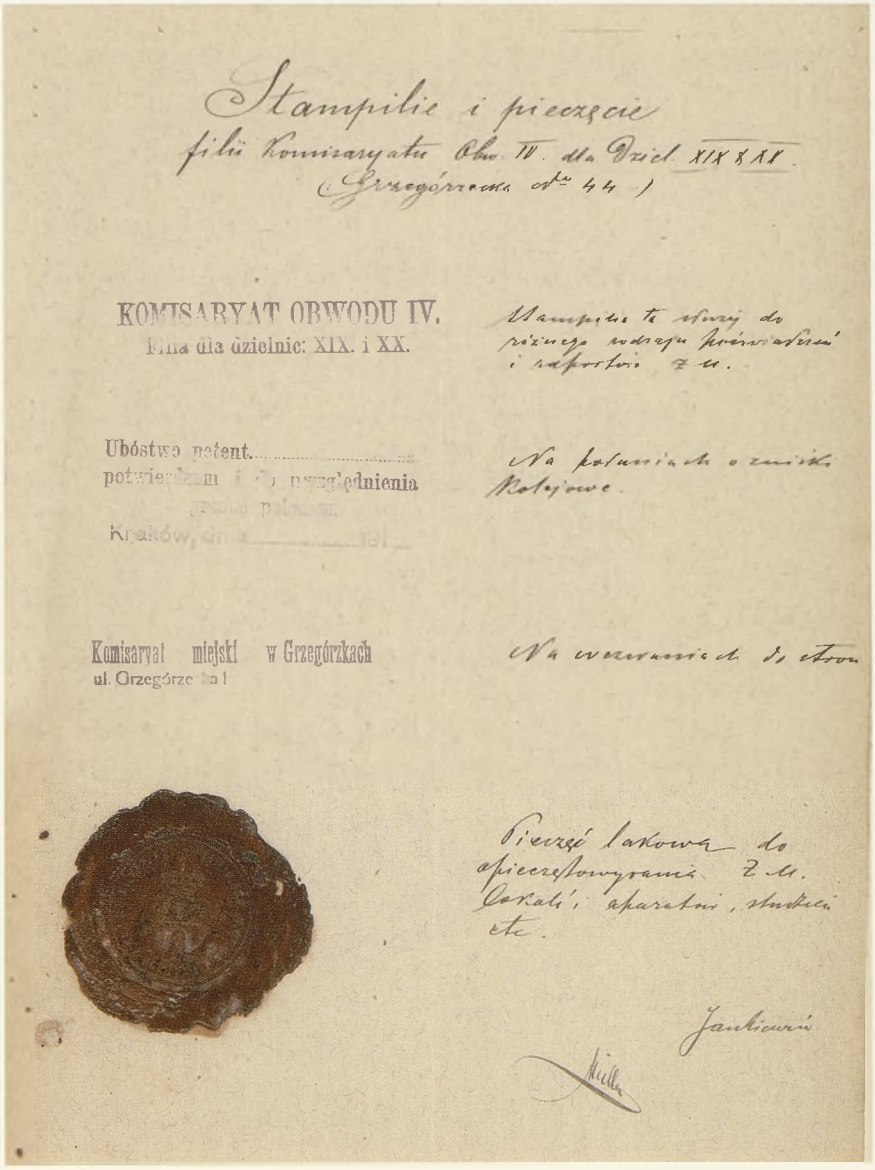

Stampilie i pieczęcie
filii Komisaryatu Obw. IV. dla Dziel. XIX & XX.
(Grzegórzecka № 44)

KOMISARYAT OBWODU IV.
Filia dla dzielnic: XIX. i XX.

Stampilie te służą do różnego rodzaju poświadczeń i raportów z M.

Ubóstwo patent.
potwierdzam i do uwzględnienia
prośbę polecam.
Kraków, dnia ..... 191..

Na podaniach o zniżki kolejowe.

Komisaryat miejski w Grzegórzkach
ul. Grzegórzecka 1

Na wezwaniach do stron

Pieczęć lakową do opieczętowywania z M. lokali, aparatów, studzien etc.

Jankiewicz

Z akt magistrackich pierwsza strona składanego w 1916 r. przez zastępcę komisarza Jana Stanisława Jankiewicza wykazu pieczęci używanych w Filii Miejskiego Komisariatu Obwodu IV (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038, nlb)

172.
GUZIKOWSKI

zastępca komisarza Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIX i XX 1919–1920

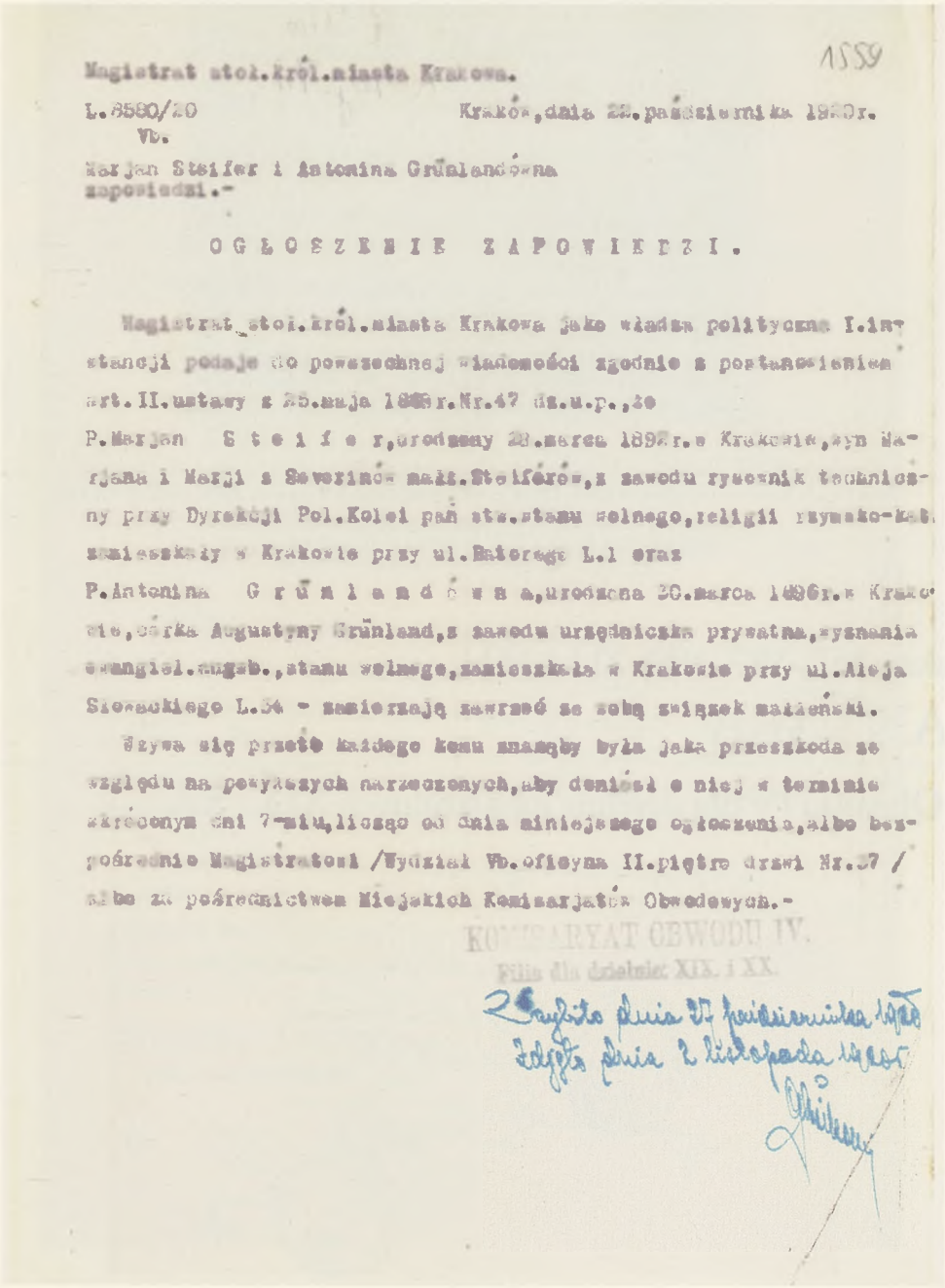

1559

Magistrat stoł.król.miasta Krakowa.

L.8580/20 Kraków, dnia 28.października 1920r.
Vb.

Marjan Steifer i Antonina Grünlandówna
zapowiedzi.-

O G Ł O S Z E N I E Z A P O W I E D Z I .

Magistrat stoł.król.miasta Krakowa jako władza polityczna I.instancji podaje do powszechnej wiadomości zgodnie z postanowieniem art.II.ustawy z 25.maja 1868r.Nr.47 dz.u.p., że

P.Marjan S t e i f e r, urodzony 28.marca 1892r.w Krakowie, syn Marjana i Marji z Severinów małż.Steiferów, z zawodu rysownik techniczny przy Dyrekcji Pol.Kolei pań.stw.stanu wolnego, religii rzymsko-kat. zamieszkały w Krakowie przy ul.Batorego L.1 oraz

P.Antonina G r ü n l a n d ó w n a, urodzona 30.marca 1896r.w Krakowie, córka Augustyny Grünland, z zawodu urzędniczka prywatna, wyznania ewangel.augsb., stanu wolnego, zamieszkała w Krakowie przy ul.Aleja Słowackiego L.34 - zamierzają zawrzeć ze sobą związek małżeński.

Wzywa się przeto każdego komu znaną byłaby jaka przeszkoda ze względu na powyższych narzeczonych, aby doniósł o niej w terminie skróconym dni 7-miu, licząc od dnia niniejszego ogłoszenia, albo bezpośrednio Magistratowi /Wydział Vb.oficyna II.piętro drzwi Nr.37 / albo za pośrednictwem Miejskich Komisarjatów Obwodowych.-

KOMISARYAT OBWODU IV.
Filia dla dzielnic XIX. i XX.

Zdjęto dnia 27 października 1920
Zdjęto dnia 2 listopada 1920

Z Akt zapowiedzi ślubów cywilnych 1914–1925 *ogłoszenie zapowiedzi z 1920 r., na którym zastępca komisarza Guzikowski sygnował poświadczenie, że ogłoszenie wywieszono na tablicy urzędowej (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2468, s. 1559)*

173.
JANUSZ DYMEK

komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIX i XX
1922–1925

Komisarjat Obwodu I. (plac WW. Świętych 6. I. p. oficyny, dom Larysza). Kierownik Goellner Rudolf.
Komisarjat Obwodu II. (plac WW. Świętych 6. I. p. oficyny. dom Larysza). Kierownik Müller Władysław.

Komisarjat Obwodu IV. dla dzielnic X. i XII. (Zakrzówek i Dębniki), Kilińskiego 18. Kierownik Tullius Jan. Tel. 1156.

Komisarjat Obwodu IV. dla dzielnic XII i XIII. (Półwsie Zwierzynieckie i Zwierzyniec) Tad. Kościuszki 32. I. p. Kierownik Rotter Adolf. Tel, 1157.

Komisarjat Obwodu IV. dla dzielnic XIV., XV. i XVI. (Czarna Wieś, Nowa Wieś i Łobzów). Nowowiejska 9. Kierownik Lachowicz Adam. Tel. 1158.

Komisarjat Obwodu IV. dla dzielnic XVII. i XVIII. (Krowodrza i Warszawskie). Mazowiecka 50. Kierownik Kozakiewicz Kazimierz. Tel. 1159.

Komisarjat Obwodu IV. dla dzielnic XIX. i XX. (Grzegórzki-Piaski i Dąbie). Grzegórzecka 44. Kierownik Dymek Janusz.

Komisarz Janusz Dymek w wykazie komisariatów Obwodu IV zamieszczonym w wydawnictwie Skorowidz Rzeczypospolitej Polskiej i Księga adresowa miasta Krakowa 1926, *według stanu na 1925 rok; w tym fragmencie spisu nomenklatura nieformalna (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 94080 III Mag. Kart., s. 181)*

174. (także 167, 187, 199, 211 i 231)
MARIAN PARA

komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIX i XX
1927

Kraków dnia 24 października 1923
T. Tobiasiewicz
pr. KOMISARYAT OBWODU IV.
Powyższe Świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.
Z URZĘDU
Kraków dnia 27/10 1923

Z akt Starostwa Grodzkiego Krakowskiego Świadectwa moralności i niekaralności 1923–1936 *fragment świadectwa ubóstwa wystawionego w 1923 r., na którym widnieje poświadczenie sygnowane przez komisarza Mariana Parę (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. StGKr 545, nlb)*

175. (także 188, 195, 209, 225 i 251)
MARIAN BENEDYKTOWICZ

komisarz Obwodu IV dla dzielnic katastralnych XIX i XX
1927–1928

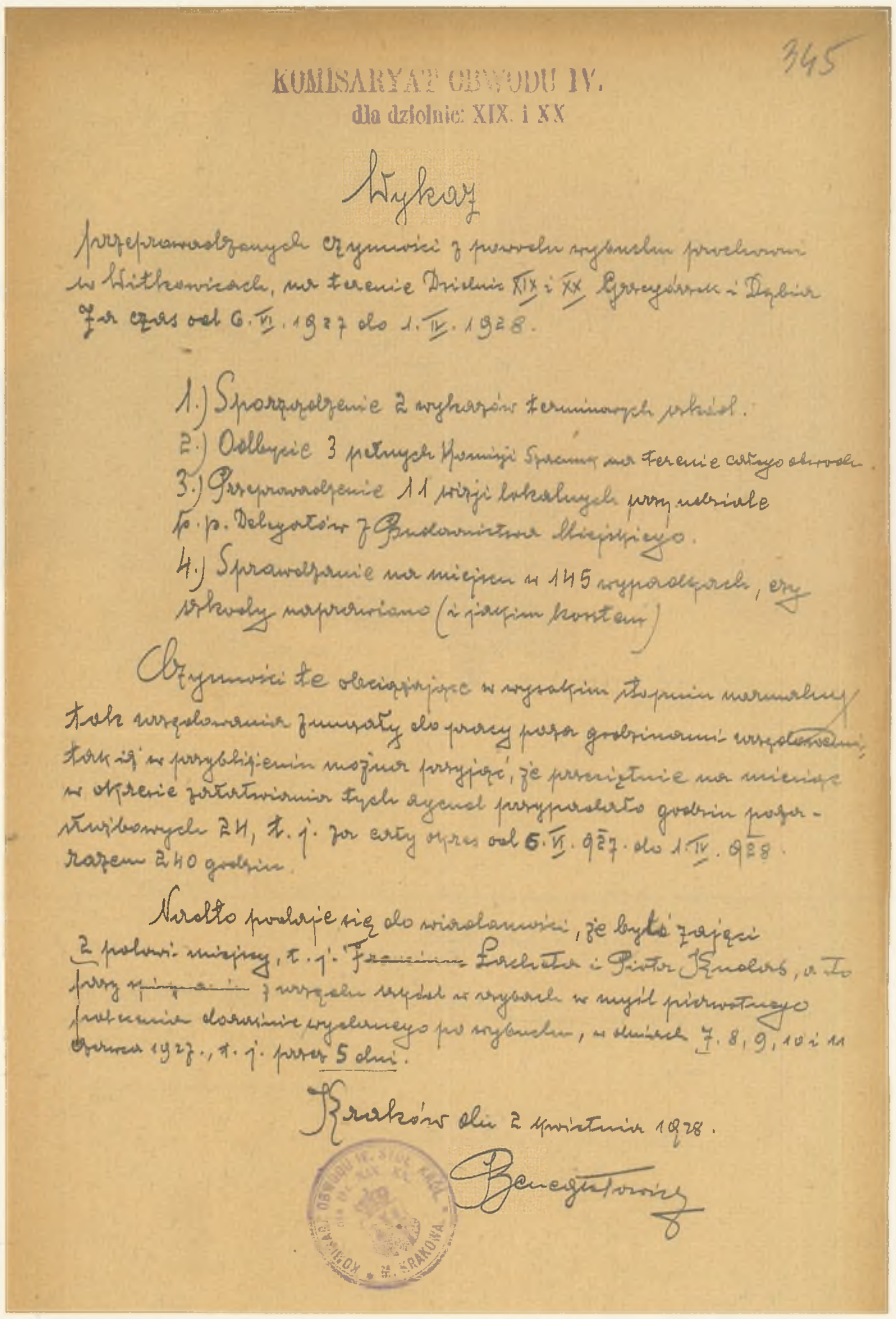

345

KOMISARYAT OBWODU IV.
dla dzielnic: XIX. i XX

Wykaz

przeprowadzonych czynności z powodu wybuchu prochowni w Witkowicach, na terenie Dzielnic XIX i XX Bronowice i Dąbie za czas od 6.VI.1927 do 1.IV.1928.

1.) Sporządzenie 2 wykazów terminowych szkód.
2.) Odbycie 3 pełnych komisji Spacerowych na terenie całego obwodu.
3.) Przeprowadzenie 11 wizji lokalnych przy udziale p.p. Delegatów z Budownictwa Miejskiego.
4.) Sprawdzanie na miejscu w 145 wypadkach, czy szkody naprawiano (i jakim kosztem)

Czynności te obciążające w wysokim stopniu normalny tok wzgledowania zmusiły do pracy poza godzinami urzędowemi, tak iż w przybliżeniu można przyjąć, że przeciętnie na miesiąc w okresie zatrudnienia tych agend przypadało godzin poza-urzędowych 24, t. j. za cały okres od 6.VI.1927 do 1.IV.1928 razem 240 godzin.

Nadto podaje się do wiadomości, że byli zajęci 2 policjanci miejscy, t. j. Franciszek Lachuta i Piotr Kruczek, a to przy ~~spisywaniu~~ z wzgledu zajęć w urzędzie w czasie pierwotnego protokułowania dosłownie wyjątkowego po wybuchu, w dniach 7, 8, 9, 10 i 11 czerwca 1927, t. j. przez 5 dni.

Kraków dnia 2 kwietnia 1928.

Benedyktowicz

KOMISARIAT OBWODU IV. MIASTA KRAKOWA

Z akt Wybuch prochowni w Witkowicach, zestawienia szkód, subwencje dla poszkodowanych 1927–1929
sporządzony w 1928 r. przez komisarza Mariana Benedyktowicza wykaz podjętych czynności w związku z wybuchem prochowni
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 4732, s. 345)

Obwód V

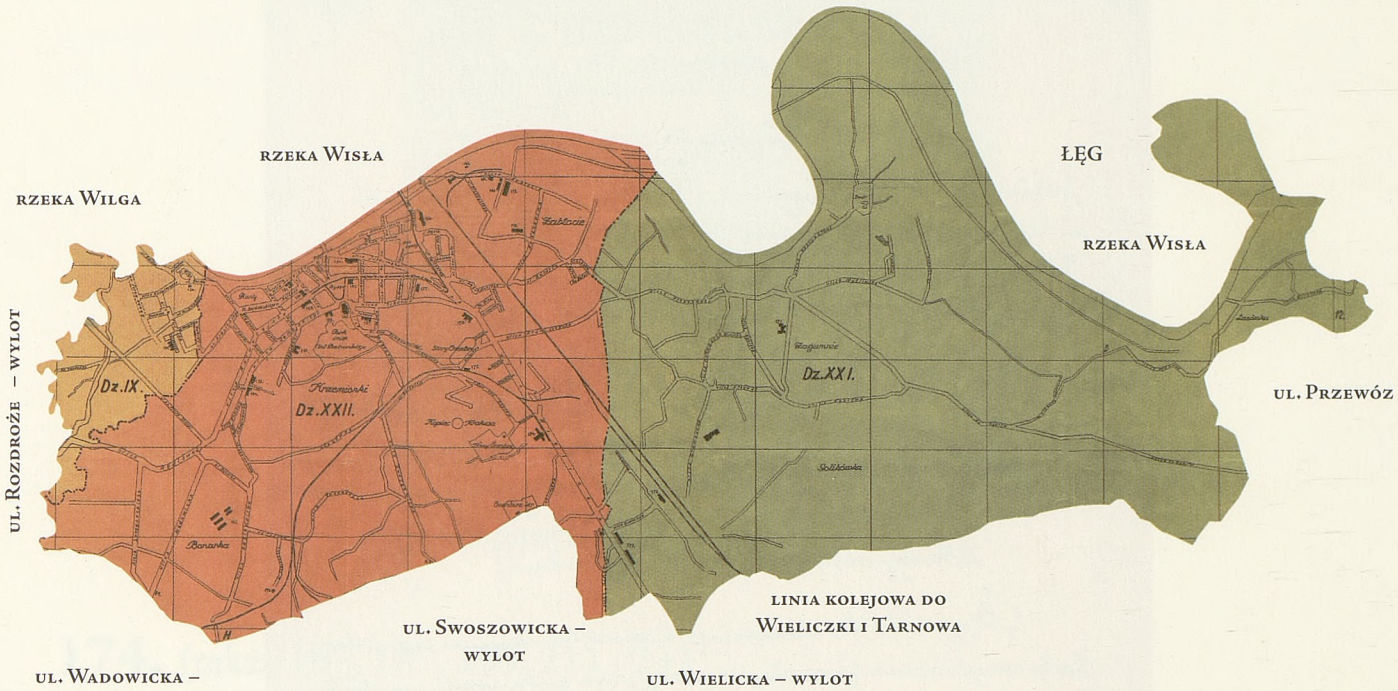

Obwód V według stanu z roku 1924 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1925 r. – tę dzielnicę administracyjną stanowiły trzy dzielnice katastralne: IX–Ludwinów, XXI–Płaszów i XXII–Podgórze. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

✦ Komisarze Obwodu V

176.
STEFAN PALECZNY

komisarz Obwodu V
1915

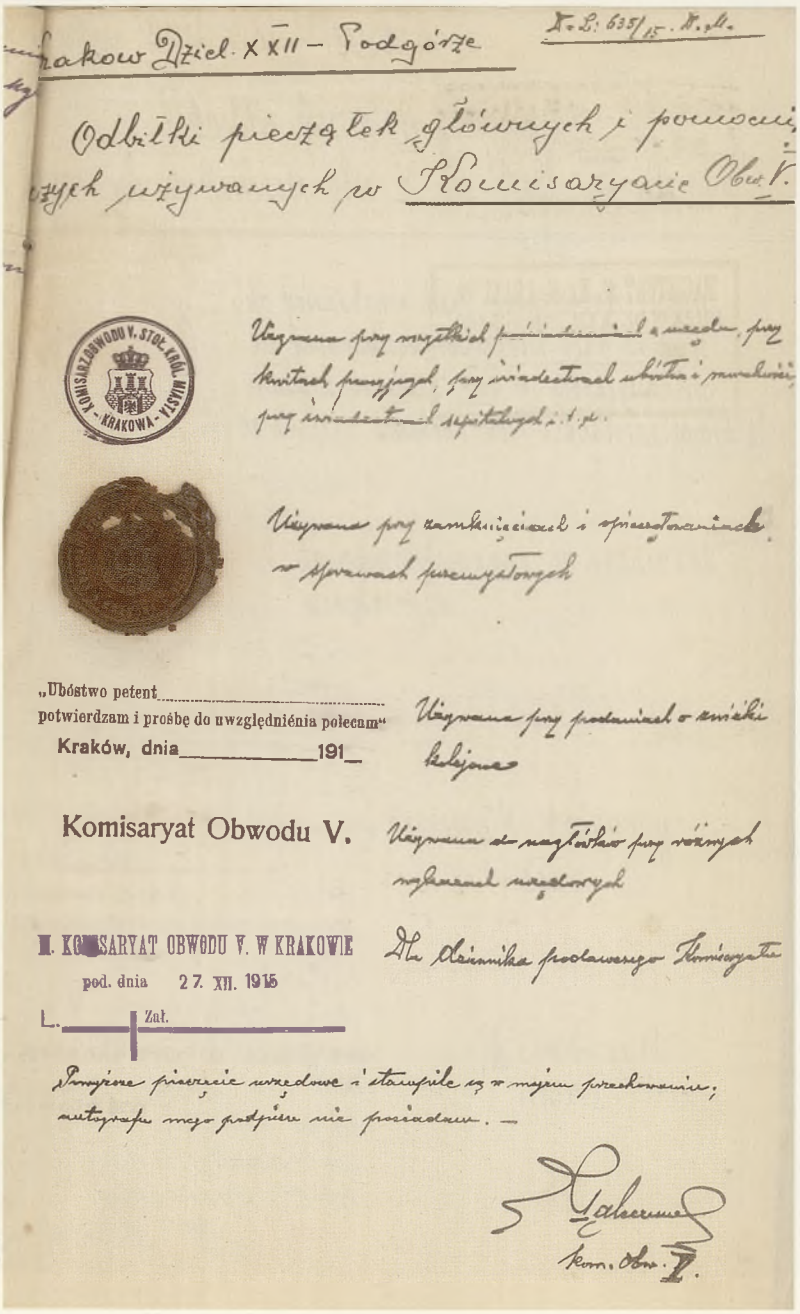
Kraków Dziel. XXII – Podgórze

Odbitki pieczątek głównych i pomocniczych używanych w Komisaryacie Obw. V.

KOMISARZ OBWODU V. STOŁ. KRÓL. MIASTA KRAKOWA

Używana przy wszystkich poświadczeniach z urzędu, przy kwitach pracujących, przy świadectwach ubóstwa i rzemieślniczych, przy świadectwach szpitalnych i t. p.

Używana przy zamknięciach i opieczętowaniach w sprawach przemysłowych

„Ubóstwo petent ..... potwierdzam i prośbę do uwzględniénia polecam"
Kraków, dnia _____ 191__

Używana przy podaniach o zniżki kolejowe

Komisaryat Obwodu V.

Używana do nagłówków przy różnych wykazach urzędowych

II. KOMISARYAT OBWODU V. W KRAKOWIE
pod. dnia 27. XII. 1915
L. _____ Zał. _____

Dla dziennika podawczego Komisaryatu

Powyższe pieczęcie urzędowe i stampile są w mojem przechowaniu; autografu mego podpisu nie posiadam. –

Palecznego
Kom. Obw. V.

Z akt magistrackich strona pierwsza składanego w 1915 r. przez komisarza Stefana Palecznego wykazu pieczęci używanych w Miejskim Komisariacie Obwodu V (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038, nlb)

177. (także 150)
ZYGMUNT CYGNAROWICZ

komisarz Obwodu V
1916–1917

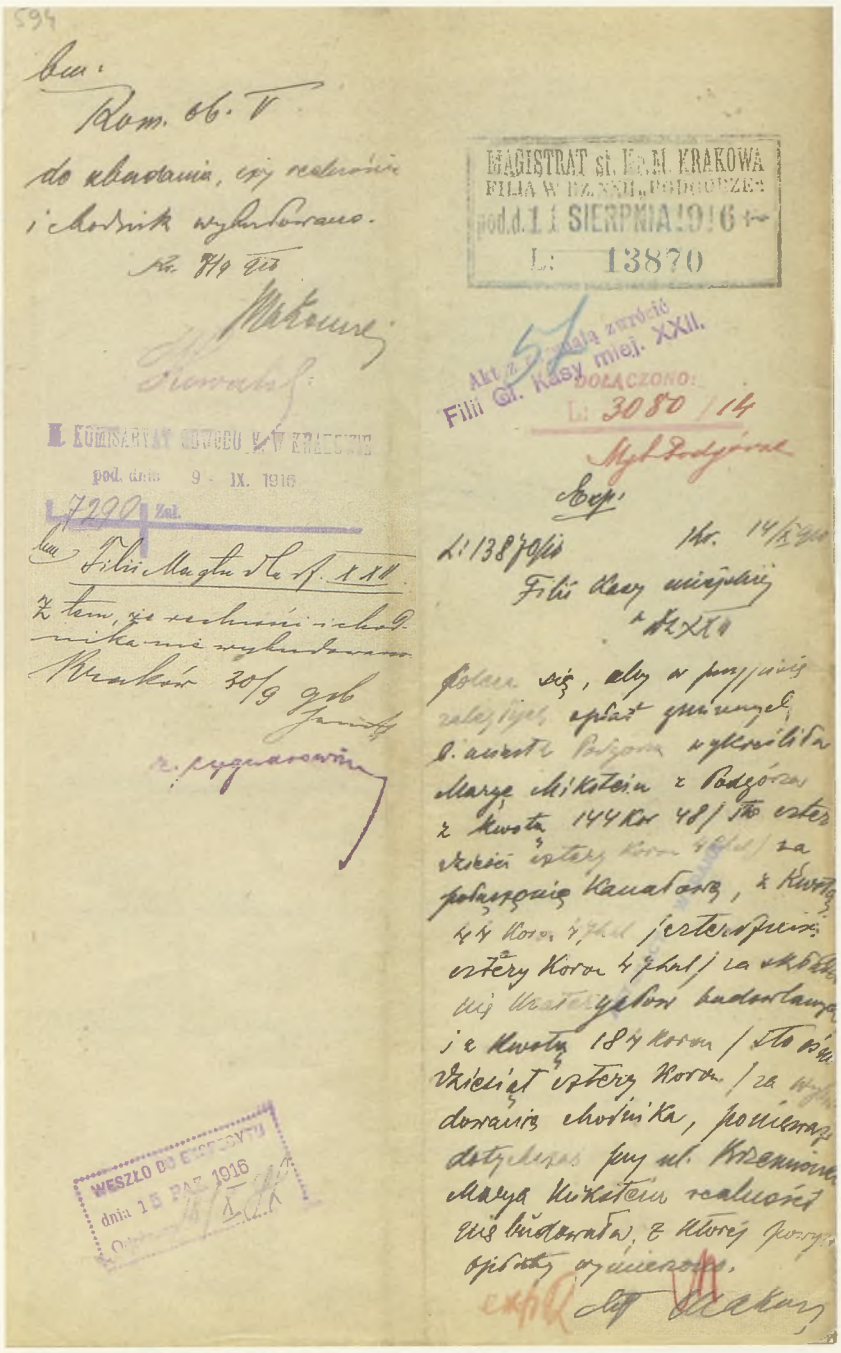

Z akt magistrackich dotyczących włączonego do miasta Podgórza dokument z 1916 r. – notatka sporządzona przez komisarza Zygmunta Cygnarowicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. P 78, s. 594)

178. (także 152, 179 i 182)
BOLESŁAW DEMBOWSKI

komisarz Obwodu V
1918–1922

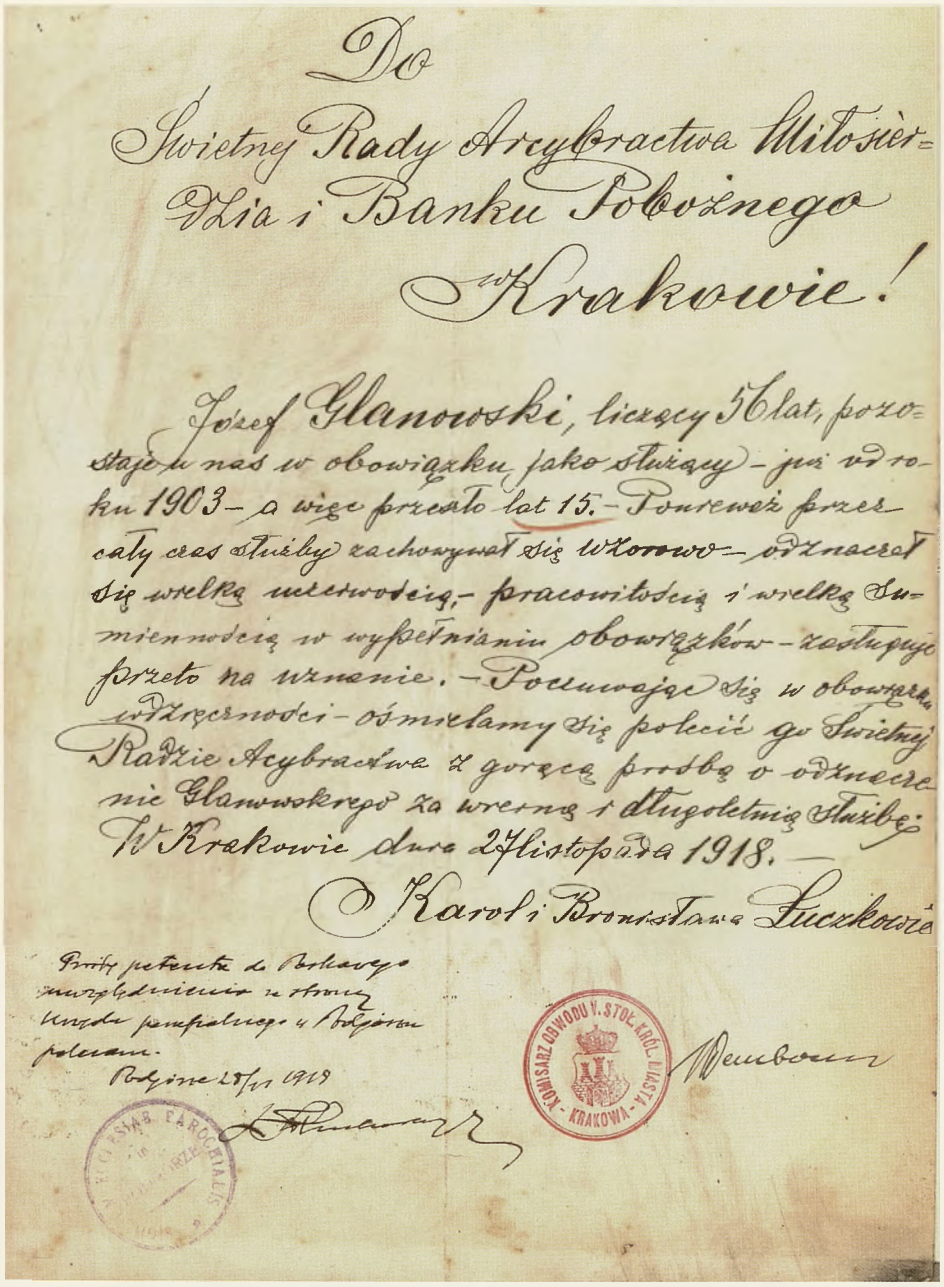

Do
Świetnej Rady Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego
w Krakowie!

Józef Glanowski, liczący 56 lat, pozostaje u nas w obowiązku jako służący – już od roku 1903 – a więc przeszło lat 15. – Ponieważ przez cały czas służby zachowywał się wzorowo – odznaczał się wielką uczciwością, – pracowitością i wielką sumiennością w wypełnianiu obowiązków – zasługuje przeto na uznanie. – Poczuwając się w obowiązku wdzięczności – ośmielamy się polecić go Świetnej Radzie Acybractwa z gorącą prośbą o odznaczenie Glanowskiego za wierną i długoletnią służbę.
W Krakowie dnia 27 listopada 1918. –

Karol i Bronisława Łuczkowie

Prośbę patentu do Parkowego uwzględnienia ze strony Urzędu parafialnego w Podgórzu polecam.
Podgórze 28/11 1918

KOMISARZ OBWODU V. STOŁ. KRÓL. MIASTA KRAKOWA

List rekomendujący do Bractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego wystawiony przez dotychczasowych chlebodawców służącego starającego się o posadę; u dołu widoczna adnotacja popierająca ze strony podgórskiej parafii oraz uwierzytelniające pieczęć i podpis komisarza Bolesława Dembowskiego (Archiwum Parafii pw. św. Józefa w Krakowie–Podgórzu, zbiór Dokumenta 1850–1920, *nlb)*

• Zastępcy komisarza Obwodu V kierujący filiami Miejskiego Komisariatu Obwodu V, od 1920 r. komisarze obwodowi kierujący filiami Miejskiego Komisariatu Obwodu V

Filia Miejskiego Komisariatu Obwodu V dla dzielnicy katastralnej XXI–Płaszów

179. (także 152, 178 i 182)
BOLESŁAW DEMBOWSKI

zastępca komisarza Obwodu V dla dzielnicy katastralnej XXI
1916–1918

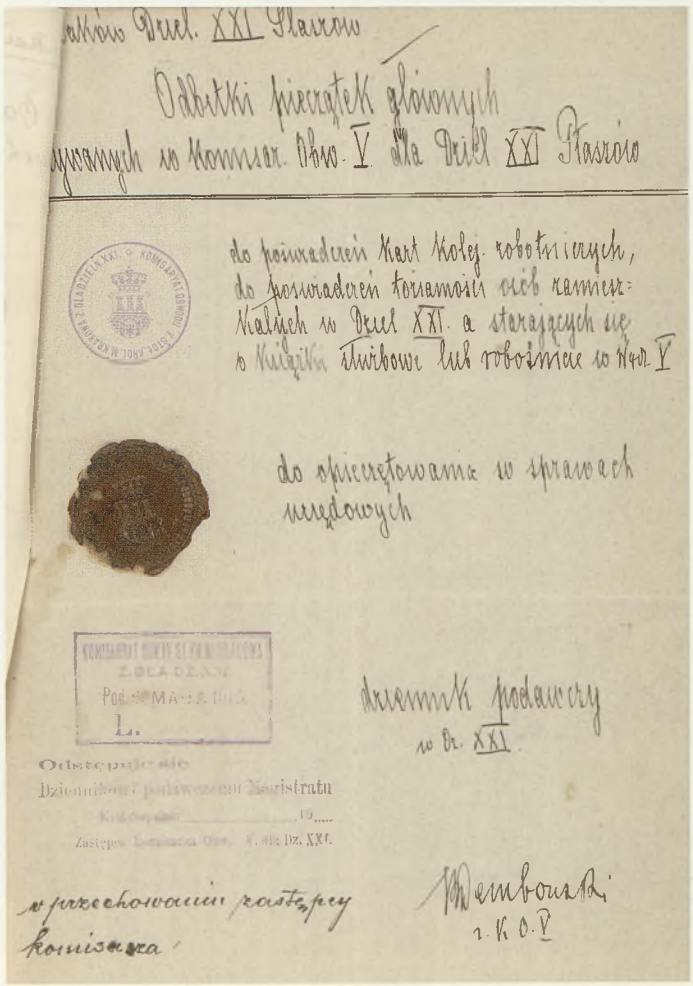
Odbitki pieczątek głównych
używanych w Komisar. Obw. V dla Dziel. XXI Płaszów

do poświadczeń kart kolej. robotniczych,
do poświadczeń tożsamości osób zamiesz:
kałych w Dziel. XXI. a starających się
o książki żywnościowe lub robotnicze w Obw. V

do opieczętowania w sprawach
urzędowych

dziennik podawczy
w Dz. XXI

w przechowaniu zastępcy
komisarza

Dembowski
z. k. O. V

Z akt magistrackich strona pierwsza składanego w 1916 r. przez zastępcę komisarza Bolesława Dembowskiego wykazu pieczęci używanych w Filii Miejskiego Komisariatu Obwodu V (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. IT 1038, nlb)

180. (także 194 i 260)
KAROL GÓRKA

komisarz Obwodu V dla dzielnicy katastralnej XXI
1923–1928

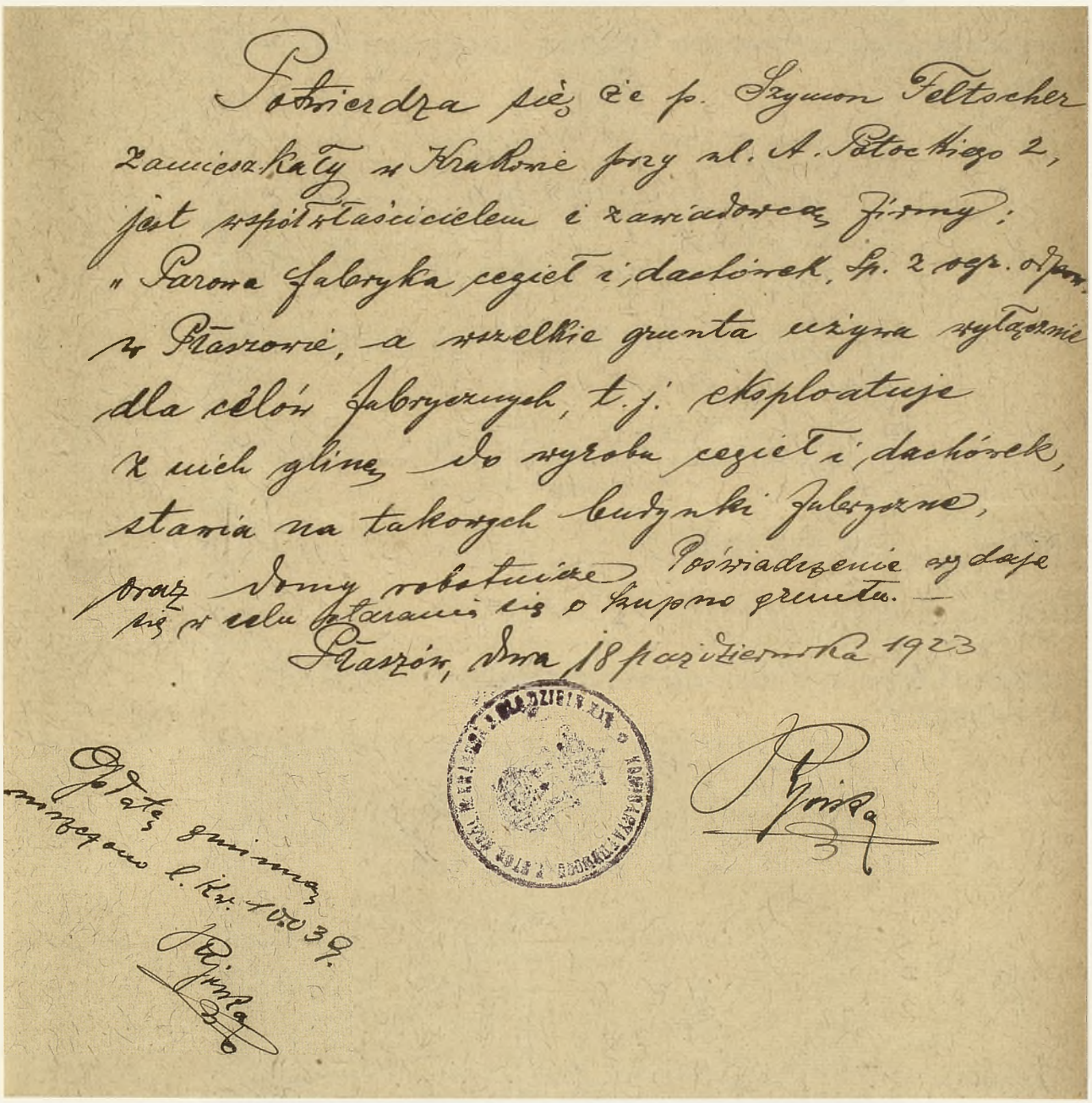

Potwierdza się że p. Szymon Feltscher zamieszkały w Krakowie przy ul. A. Potockiego 2, jest współwłaścicielem i zawiadowcą firmy: „Parowa fabryka cegieł i dachówek, Sp. z ogr. odpow. w Płaszowie, a wszelkie grunta używa wyłącznie dla celów fabrycznych, t.j. eksploatuje z nich glinę do wyrobu cegieł i dachówek, stawia na takowych budynki fabryczne, oraz domy robotnicze. Poświadczenie wydaje się w celu starania się o kupno gruntu. —

Płaszów, dnia 18 października 1923

Opłatę gminną uiszczono l. Kw. 10.039.

Z akt Państwowego Urzędu Ziemskiego Krakowskiego Sprawy rustykalne głównie zezwolenia na przewłaszczenie gruntów *poświadczenie wydane w 1923 r. przez komisarza Karola Górkę (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. PUZKr 56, nlb)*

Filia Miejskiego Komisariatu Obwodu V
dla dzielnic katastralnych
XXII–Podgórze i IX–Ludwinów

181.
KAZIMIERZ JASICKI

zastępca komisarza Obwodu V dla dzielnic katastralnych XXII i IX
1916

Komisaryat Obwodu V-go Telefon Nr. 2054	Komisarz: Cygnarowicz Zygmunt	Dzielnica XXII. Podgórze Rynek l. 1, I. p. Gmach Magistratu
I. Filia Komis. Obwodu V-go. Telefon Nr 2019.	Zast. Komisarza: Dembowski Bolesław.	Dzielnica XXI. Płaszów (dom Elżbiety Tyrańskiej) l. 209
II. Filia Komis. Obwodu V-go Telefon Nr. 2390	Zast. Komisarza: Jasicki Kazimierz	Dzielnica XXII. Podgórze, ul. Kalwaryjska l. 36 I. p.

Zastępca komisarza Kazimierz Jasicki w spisie personelu magistrackiego w zestawieniu
Szematyzm Krakowski – Reprezentacja miasta Krakowa – *stan na rok 1916*
(Kalendarz Czecha *1917, s. 105*)

182. (także 152, 178 i 179)
BOLESŁAW DEMBOWSKI

komisarz Obwodu V dla dzielnic katastralnych XXII i IX
1922–1923

Nr. 1. Kraków, dnia 31 stycznia 1923 r. Rocznik XLIV.

DZIENNIK ROZPORZĄDZEŃ

dla stoł. król. miasta Krakowa.

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI: Kraków, Sekretarjat prezydjalny Magistratu.

Komisarjat Obw.: I. Kierownik komisarz Rudolf Goellner.
Komisarjat Obw. II.: naczelnik kanc. Władysław Müller.
Komisarjat Obw. III.: Kierownik komisarz Stanisław Woźniak.
Komisarjat Obw. IV.: dla Dz. X, XI, kierownik Jan Tulius. Tel. 1156.
Komisarjat Obw. IV.: dla Dz. XII i XIII, Adolf Roter. Tel. 1157.
Komisarjat Obw. IV.: dla Dz. XIV, XV i XVI, kierownik Adam Lachowicz. Tel. 1158.
Komisarjat Obw. IV.: dla Dz XVII i XVIII, kierownik Kazimierz Kozakiewicz. Tel. 1159.
Komisarjat Obw. IV.: dla Dz. XIX i XX, kierownik Janusz Dymek. Tel. 1160.

Komisarjat Obw. V.: Dz. XXII. Kierownik Bolesław Dembowski. Tel. 2054.

Miejskie Biuro aprowizacyjne: naczelnik sekretarz Magistratu Marjan Ćwiertniewicz. Tel. 463.

Miejski Urząd weterynaryjny: inspektor Ludwik Rohrenschef, Tel. 3550.

Miejska pracownia chemiczna: kierownik Dr Włodzimierz Nowak.

Biuro Rady szkolnej okręgowej miejskiej: kierownik Stefan Szymkiewicz. Tel. 217.

Zarząd M. Kuchen wojennych: kierownik sekretarz Marjan Ćwiertniewicz. Tel. 2353.

Komisarz Bolesław Dembowski w urzędowym zestawieniu
Reprezentacja stoł. król. m. Krakowa *aktualnym na 31 grudnia 1922 r.*
(*DzRMK 1923, nr 1, s. 1, 9, 10*)

183. (także 192, 215 i 234)
FERDYNAND MROZIŃSKI

komisarz Obwodu V dla dzielnic katastralnych XXII i IX 1925–1928

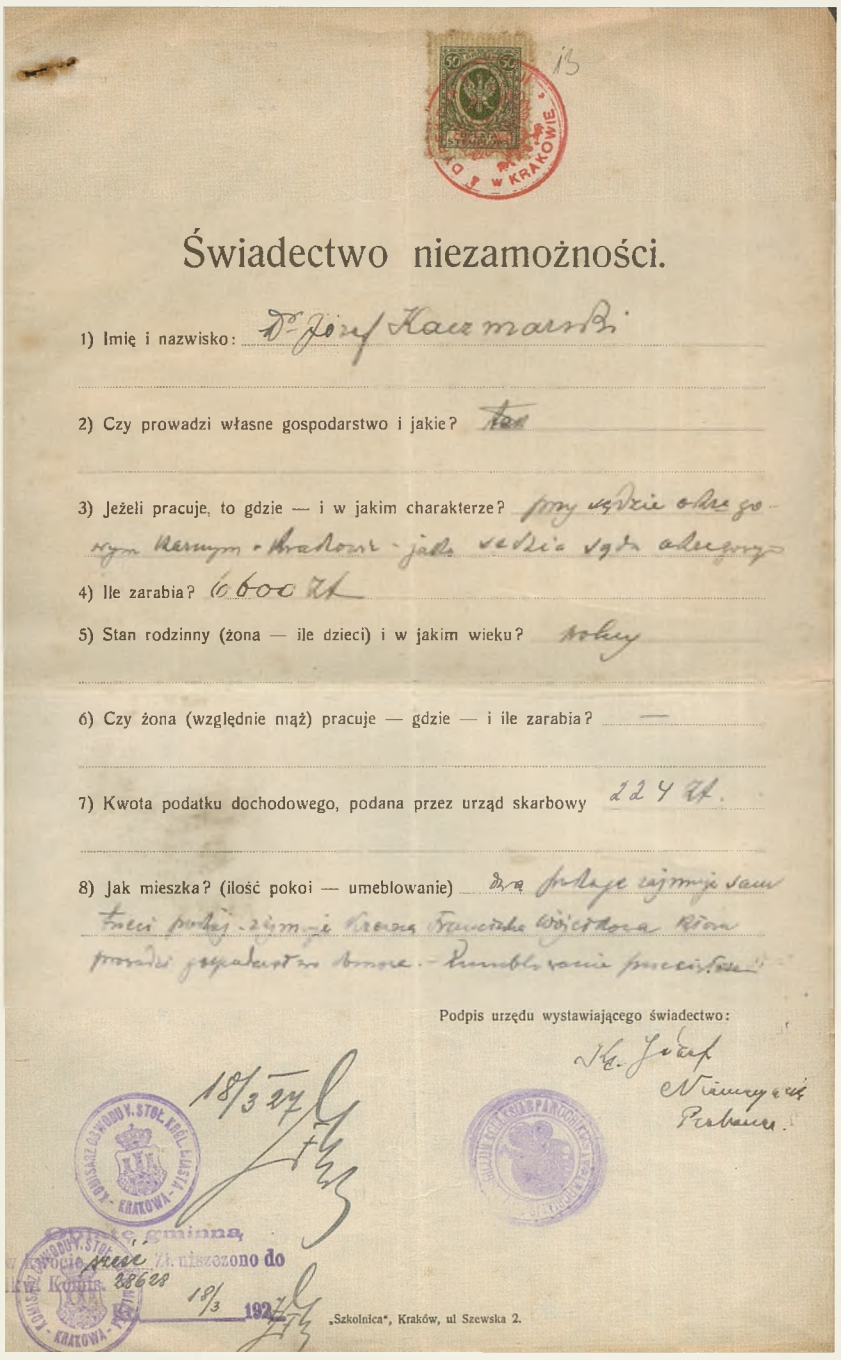

13

Świadectwo niezamożności.

1) Imię i nazwisko: Dr Józef Kaczmarski

2) Czy prowadzi własne gospodarstwo i jakie? tak

3) Jeżeli pracuje, to gdzie — i w jakim charakterze? przy sądzie okręgowym karnym w Krakowie – jako sędzia sądu okręgowego

4) Ile zarabia? 6600 Zł

5) Stan rodzinny (żona — ile dzieci) i w jakim wieku? wolny

6) Czy żona (względnie mąż) pracuje — gdzie — i ile zarabia? —

7) Kwota podatku dochodowego, podana przez urząd skarbowy 224 Zł.

8) Jak mieszka? (ilość pokoi — umeblowanie) dwa pokoje zajmuje sam trzeci pokój zajmuje Krzesza Franciszka Wójcikowa która prowadzi gospodarstwo domowe. – Umeblowanie przeciętne

Podpis urzędu wystawiającego świadectwo:

Dr. Józef Niemczycki Prabaczy

18/3 27

Opłata gminna w kwocie sześć Zł. uiszczono do Akw. Komis. 28628

18/3 1927

„Szkolnica", Kraków, ul Szewska 2.

Z akt Sprawy paszportowe 1927 *wystawione w 1927 r. świadectwo niezamożności poświadczone przez komisarza Ferdynanda Mrozińskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. StGkr 439, s. 13)*

184. (także 193, 227, 252 i 272)
KAROL DOMICZEK

komisarz Obwodu V dla dzielnic katastralnych XXII i IX 1928

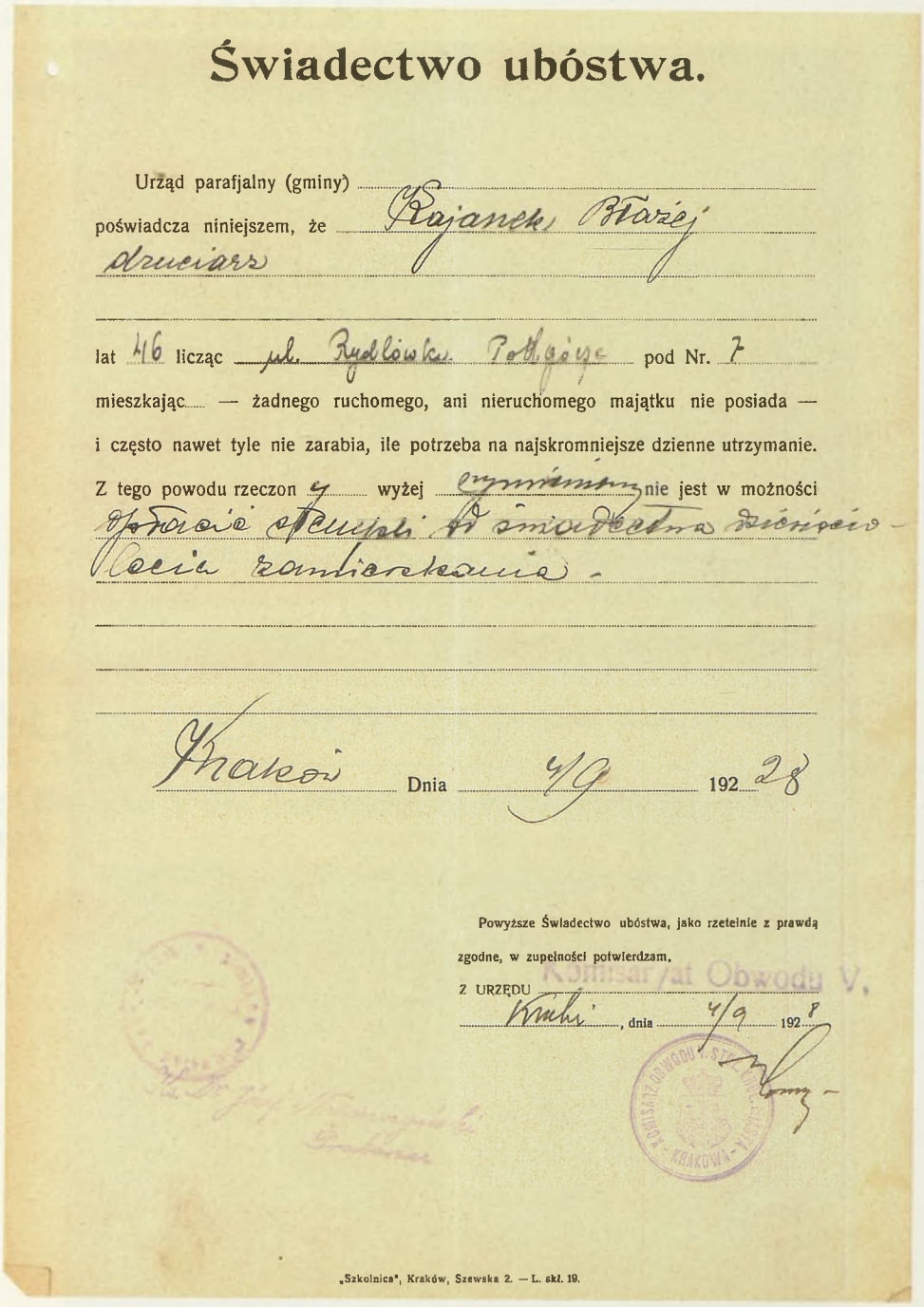

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny (gminy) .....

poświadcza niniejszem, że Kajanek Błażej

druciarz

lat 46 licząc ul. Rydlówka Podgórze pod Nr. 7

mieszkając ..... — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada —

i często nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie.

Z tego powodu rzeczony wyżej wymieniony nie jest w możności

opłacić stempli od świadectwa dziesięcio-

lecia zamieszkania.

Kraków Dnia 4/9 1928

Powyższe Świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU Komisarjat Obwodu V.

Kraków, dnia 4/9 1928

„Szkolnica", Kraków, Szewska 2. — L. skł. 19.

Z akt Obywatelstwo, zapowiedzi, małżeństwa 1934 rok *wystawione w 1928 r. świadectwo ubóstwa poświadczone przez komisarza Karola Domiczka (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2451, s. 1269)*

DWUNASTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 9 OBWODÓW

(7.10.1928–31.12.1937)

I. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 9 obwodów:		
II Rzeczpospolita 7.10.1928–31.12.1937		
Podstawa obowiązywania:		
rozporządzenie prezydenta miasta z 3.09.1928 r.		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 5 obwodów – w latach 1915–1928	na 6 obwodów – w latach 1938–1941	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 9 obwodów		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Stołeczne Królewskie Miasto Kraków	1928 r. – 49,5 km²	1931 r. ~ 219 300 1936 r. ~ 242 100 1938 r. ~ 251 500
Prezydentura miasta w okresie podziału na 9 obwodów:		
Karol Rolle (do 13.07.1931 r.), Władysław Belina-Prażmowski (16.07.1931–11.02.1933), Mieczysław Kaplicki (od 16.02.1933 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Obwód I (cz. starego Krakowa z Rynkiem, Nowy Świat i Piasek) Obwód II (cz. starego Krakowa, Kleparz i Wesoła) Obwód III (Wawel, Kazimierz i Stradom) Obwód IV (Płaszów, Podgórze i Ludwinów) Obwód V (Zakrzówek i Dębniki) Obwód VI (Zwierzyniec i Półwsie Zwierzynieckie) Obwód VII (Czarna Wieś, Nowa Wieś i Łobzów) Obwód VIII (Krowodrza i Warszawskie) Obwód IX (Grzegórzki i Dąbie)		
Charakter podziału terytorialnego – status obwodów:		
administracyjny, pomocniczy		
Ustrojowa organizacja obwodów		
zwierzchnik obwodu:	**służby w gestii zwierzchnika:**	
komisarz obwodowy z nominacji prezydenta miasta	• miejski komisariat obwodu • w Obwodzie IV: Filia Miejskiego Komisariatu Obwodu IV dla dzielnicy katastralnej Płaszów pod kierownictwem komisarza obwodowego dla Filii	
Organ nadrzędny:		
prezydent miasta, Magistrat, od 1934 r. Zarząd Miejski		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 169–177	Poczet 2015, s. 37–38	*Poczet* 2010, s. 55–59	*Poczet* 2010, s. 796–798

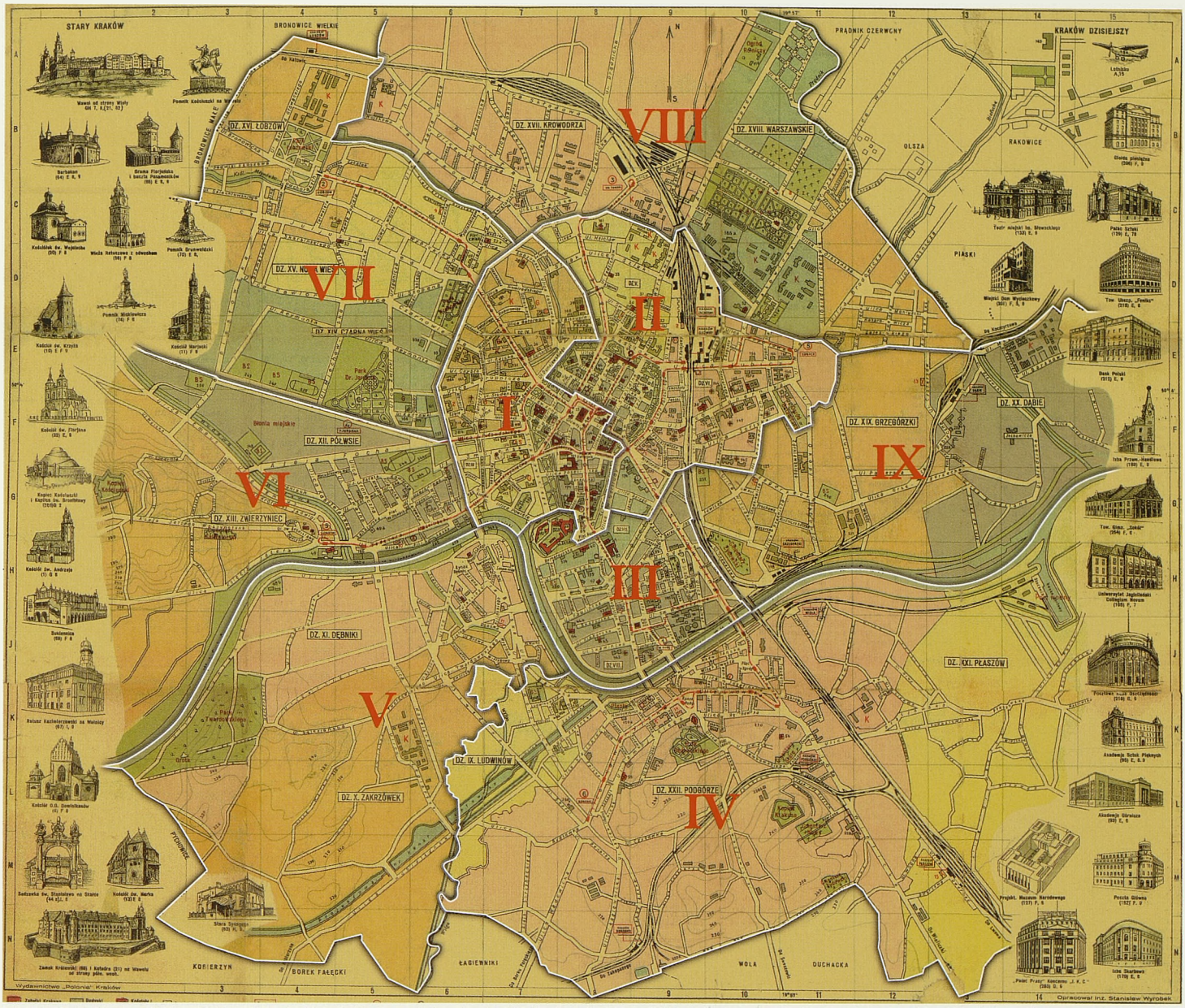

Podział Krakowa na 9 obwodów według stanu z listopada 1928 r. – na Planie Krakowa *wyrysowanym przez Stanisława Wyrobka, wydanym w 1934 r. Podstawa rysunku granic obwodów:* vide *s. 169 (Biblioteka Jagiellońska, sygn. M 41/109)*

2. POCZET KOMISARZY OBWODOWYCH

Obwód I

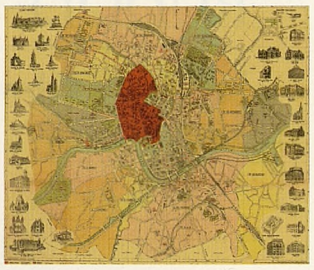

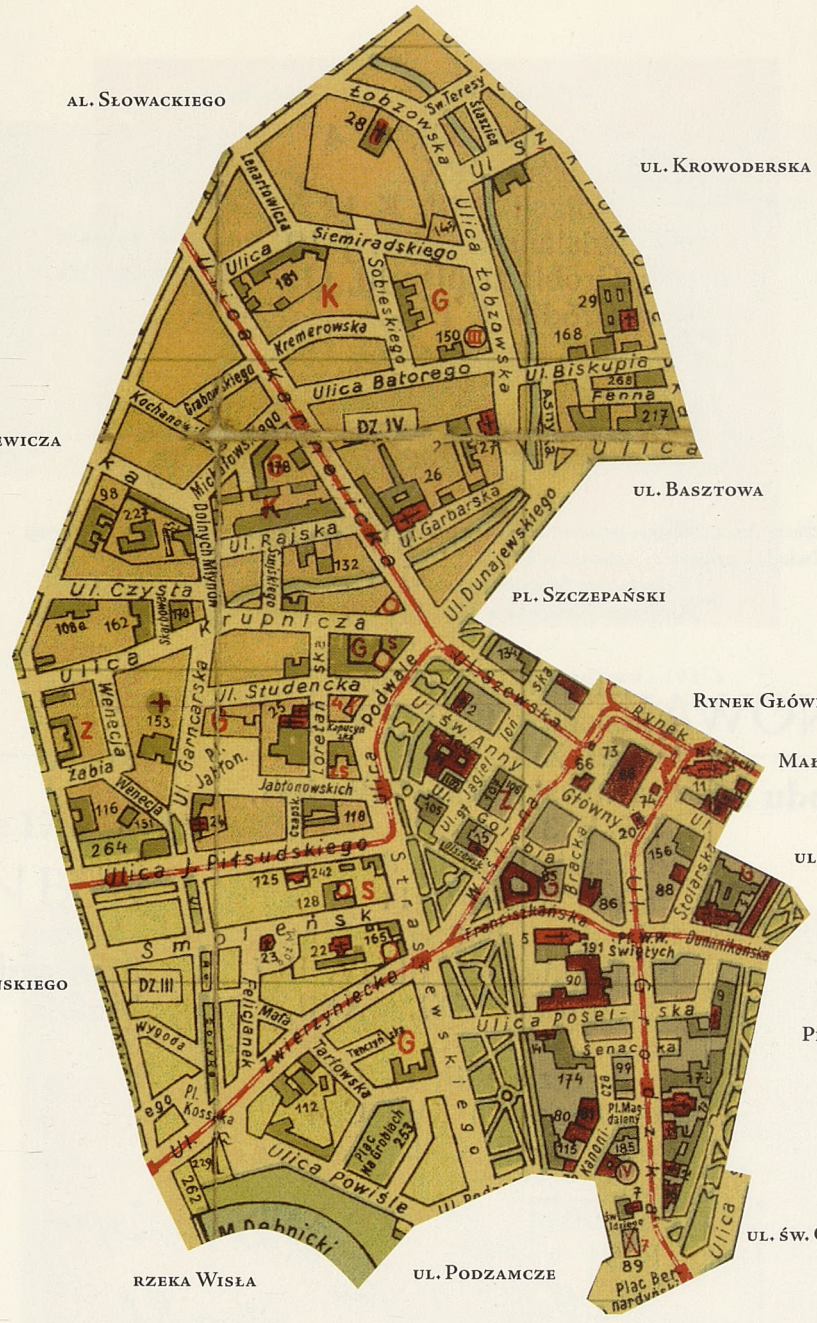

Obwód I według stanu z listopada 1928 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1934 r. – tę dzielnicę administracyjną, którą stanowił Obwód I, tworzyły tereny południowej część dzielnicy katastralnej I–Śródmieście (z Rynkiem Głównym) oraz w całości tereny dzielnic katastralnych III–Nowy Świat i IV–Piasek. Od zachodu Obwód I zamknięty był linią Alei Trzech Wieszczów, od północnej strony sięgał zbiegu al. Słowackiego i ul. Krowoderskiej, od wschodu jego granica biegła ulicami Krowoderską, fragmentem Basztowej, Dunajewskiego, Szczepańską, linią A–B Rynku Głównego, ul. Sienną, Plantami i fragmentem ul. św. Gertrudy. Od strony południowej Obwód I sięgał pl. św. Idziego, ul. Podzamcze i zakola Wisły między mostem Dębnickim a Wawelem. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

185. (także 135, 146 i 154)
RUDOLF GOELLNER

komisarz Obwodu I
1928–1929

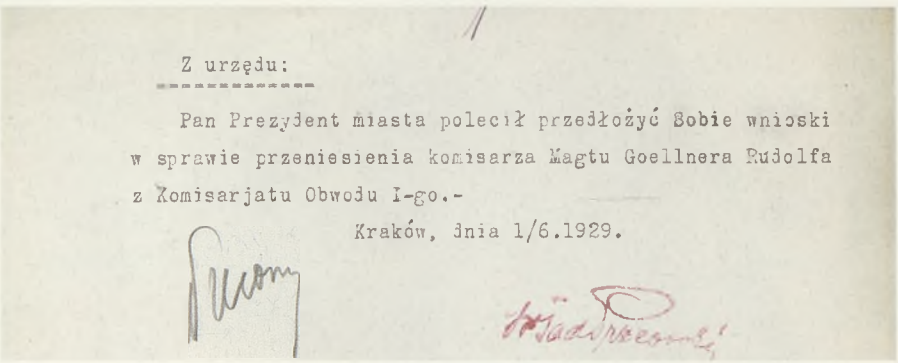
Z urzędu:

Pan Prezydent miasta polecił przedłożyć Sobie wnioski w sprawie przeniesienia komisarza Magtu Goellnera Rudolfa z Komisarjatu Obwodu I-go.-

Kraków, dnia 1/6.1929.

Ze zbioru Akta osobowe pracowników Magistratu *notatka z 1929 r. w sprawie przeniesienia Rudolfa Goellnera ze stanowiska komisarza Obwodu I – był to awans, b. komisarz został sekretarzem Magistratu, a od 1931 r. radcą Magistratu (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 8786, nr 625)*

186.
STEFAN NOWAKOWSKI

komisarz Obwodu I
1930–1932

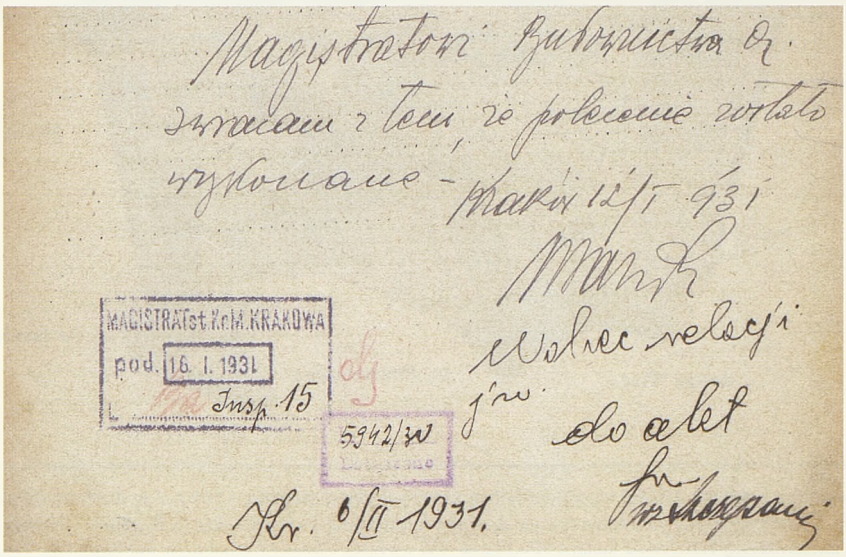
Magistratowi Budownictwa Dz. zwracam z tem, że polecenie zostało wykonane – Kraków 12/I 931

Wobec relacji j/w. do akt

MAGISTRAT st. Kr. M. KRAKOWA pod. 16. I. 1931 Insp. 15

5942/30

Kr. 6/II 1931.

Ze zbioru Akta Wydziału Budowlanego BA *raport komisarza Stefana Nowakowskiego z 1931 r. o wykonaniu polecenia otrzymanego od naczelnika Budownictwa Miejskiego Oddział A (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 3739, nlb)*

187. (także 167, 174, 199, 211 i 231)
MARIAN PARA

komisarz Obwodu I
1933–1936

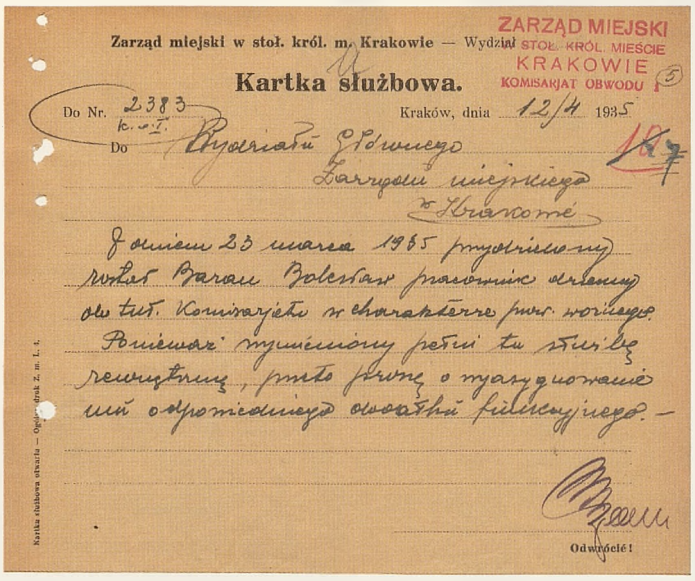
Zarząd miejski w stoł. król. m. Krakowie — Wydział
ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU I
Kartka służbowa.
Do Nr. 2383 k. o. I.
Kraków, dnia 12/4 1935
Do Wydziału Głównego Zarządu miejskiego w Krakowie
Z dniem 23 marca 1935 przydzielony został Baran Bolesław pracownik dzienny do tut. Komisarjatu w charakterze pow. woźnego. Ponieważ wymieniony pełni tu służbę rewizyjną, przeto proszę o wyasygnowanie mu odpowiedniego dodatku funkcyjnego. –
Odwrócić!

Z akt Zarządu Miejskiego m. Krakowa kartka służbowa z 1935 r. zawierająca notatkę sporządzoną przez komisarza Mariana Parę (z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

188. (także 175, 195, 209, 225 i 251)
MARIAN BENEDYKTOWICZ

komisarz Obwodu I
1936–1937

ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU I
Powyższe świadectwo ubóstwa, jako rzetelne z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.
Z URZĘDU
Kraków, dnia 19/8 1936 r.
ZARZĄD MIEJSKI w stoł. król. mieście KRAKOWIE
Prezydenta miasta
BENEDYKTOWICZ
Komisarz Obwodu I.

Z akt magistrackich fragment świadectwa ubóstwa z 1936 r. z potwierdzeniem złożonym przez komisarza Mariana Benedyktowicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5200, s. 863)

Obwód II

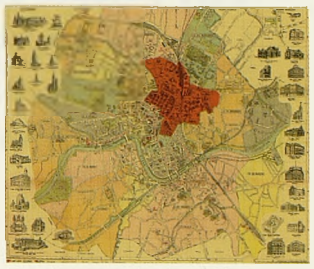

Obwód II według stanu z listopada 1928 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1934 r. – w granice dzielnicy administracyjnej, którą stanowił Obwód II, wchodziły tereny północnej części dzielnicy katastralnej I–Śródmieście, w całości tereny dzielnic katastralnych V–Kleparz i VI–Wesoła oraz część dzielnicy katastralnej VII–Stradom. Od zachodu Obwód II zamykała linia wytyczona fragmentem ul. św. Gertrudy, ul. Sienną, pierzeją A–B Rynku Głównego oraz ulicami Szczepańską, Dunajewskiego i Karmelicką. Od północy sięgał zbiegu al. Słowackiego i ul. Montelupich. Od wschodu granica – biegnąc obok terenów kolejowych i ul. Lubomirskiego – okalała rondo Mogilskie. Od południa Obwód II sięgał ul. Grzegórzeckiej, a na Stradomiu ul. św. Sebastiana. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

189. (także 143, 156 i 158)
WŁADYSŁAW MÜLLER

komisarz Obwodu II
1928–1930

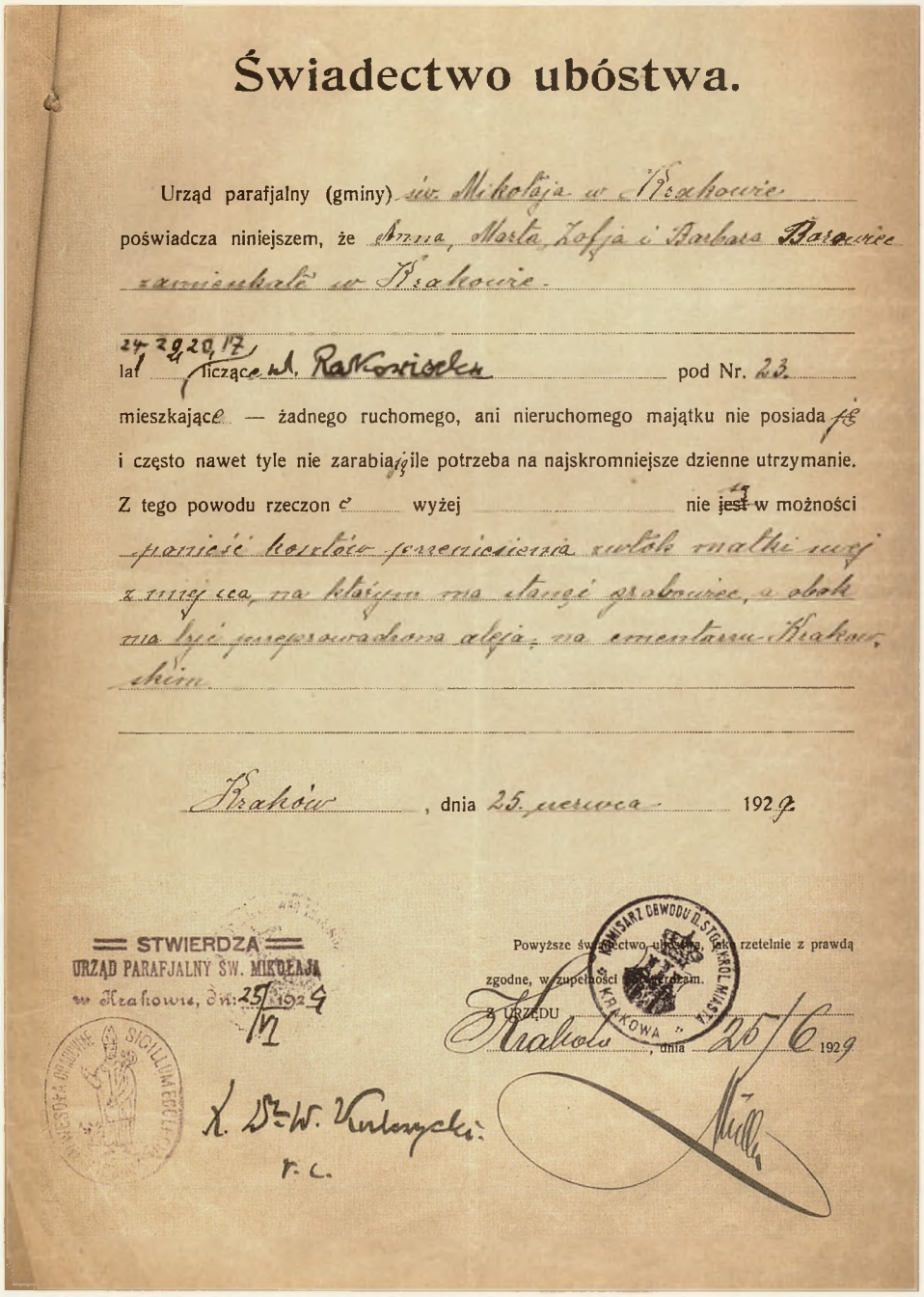

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny (gminy) św. Mikołaja w Krakowie

poświadcza niniejszem, że Anna, Marta, Zofja i Barbara Barowicz

zamieszkałe w Krakowie

24, 2, 9, 20, 17 lat liczące ul. Rakowicka pod Nr. 23

mieszkające — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiadają

i często nawet tyle nie zarabiają, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie.

Z tego powodu rzeczone wyżej nie ~~jest~~ są w możności

ponieść kosztów pogrzebowych zwłok matki swej z mojego, na którym ma stanąć grobowiec, a obok ma być przeprowadzona aleja, na cmentarzu Krakowskim

Kraków, dnia 25. czerwca 1929

STWIERDZA URZĄD PARAFJALNY ŚW. MIKOŁAJA w Krakowie, dn. 25/VI 1929

Powyższe świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU

Kraków, dnia 26/6 1929

Z akt cmentarzy krakowskich świadectwo ubóstwa wystawione w 1929 r. i potwierdzone przez komisarza Władysława Müllera (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 407, s. 59)

190. (także 170, 205, 214 i 222)
KAZIMIERZ KOZAKIEWICZ

komisarz Obwodu II
1930–1937

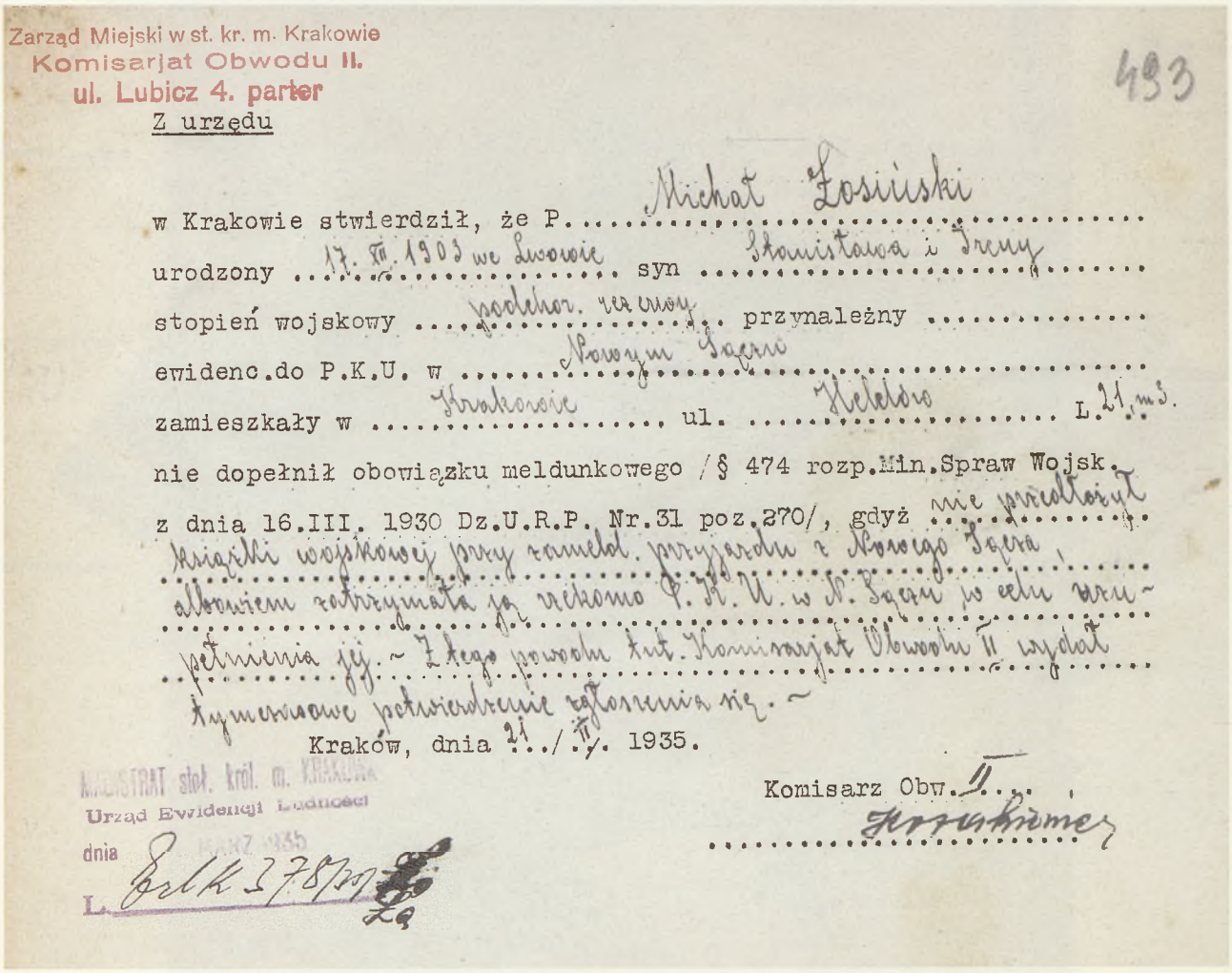

Zarząd Miejski w st. kr. m. Krakowie
Komisarjat Obwodu II.
ul. Lubicz 4. parter

493

Z urzędu

w Krakowie stwierdził, że P. Michał Łosiński
urodzony 17. III. 1903 we Lwowie syn Stanisława i Zofii
stopień wojskowy podchor. rezerwy przynależny
ewidenc. do P.K.U. w Nowym Sączu
zamieszkały w Krakowie ul. Helclów L. 21 m. 3.
nie dopełnił obowiązku meldunkowego /§ 474 rozp. Min. Spraw Wojsk.
z dnia 16.III. 1930 Dz.U.R.P. Nr.31 poz.270/, gdyż nie przedłożył
książki wojskowej przy zameld. przyjazdu z Nowego Sącza
albowiem zatrzymała ją rzekomo P.K.U. w N. Sączu po celu uzu-
pełnienia jej. – Z tego powodu Kom. Komisarjat Obwodu II wydał
tymczasowe potwierdzenie zgłoszenia się. –

Kraków, dnia 21./II. 1935.

Komisarz Obw. II
Kozakiewicz

MAGISTRAT stoł. król. m. KRAKOWA
Urząd Ewidencji Ludności
dnia MARZ 1935
L. Ewlk 378/35

Z akt Przekroczenia meldunkowe, doniesienia o braku meldunku 1934–1935
sporządzona w 1935 r. przez komisarza Kazimierza Kozakiewicza notatka
służbowa o niedopełnieniu obowiązku meldunkowego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5383, s. 493)

Obwód III

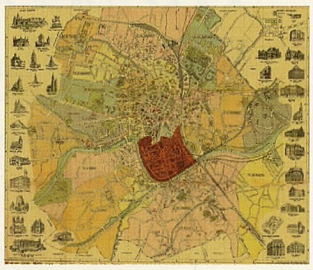

Obwód III według stanu z listopada 1928 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1934 r. – w granicę dzielnicy administracyjnej, którą stanowił Obwód III, wchodziły tereny dzielnicy katastralnej II–Wawel, zasadnicza część dzielnicy katastralnej VII–Stradom oraz dzielnica katastralna VIII–Kazimierz. Od strony zachodniej, północnej i północno-wschodniej Obwód III okalała – od Wawelu po most kolejowy – rzeka Wisła. Północną granicę wytyczały fragmenty ulic Podzamcze, św. Gertrudy, św. Sebastiana i Dietla. Od wschodu granica przybliżała się do nasypu kolejowego linii do Płaszowa, biegnąc m.in. ul. Halicką. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

191. (także 141 i 157)
STANISŁAW WOŹNIAK

komisarz Obwodu III
1928–1929

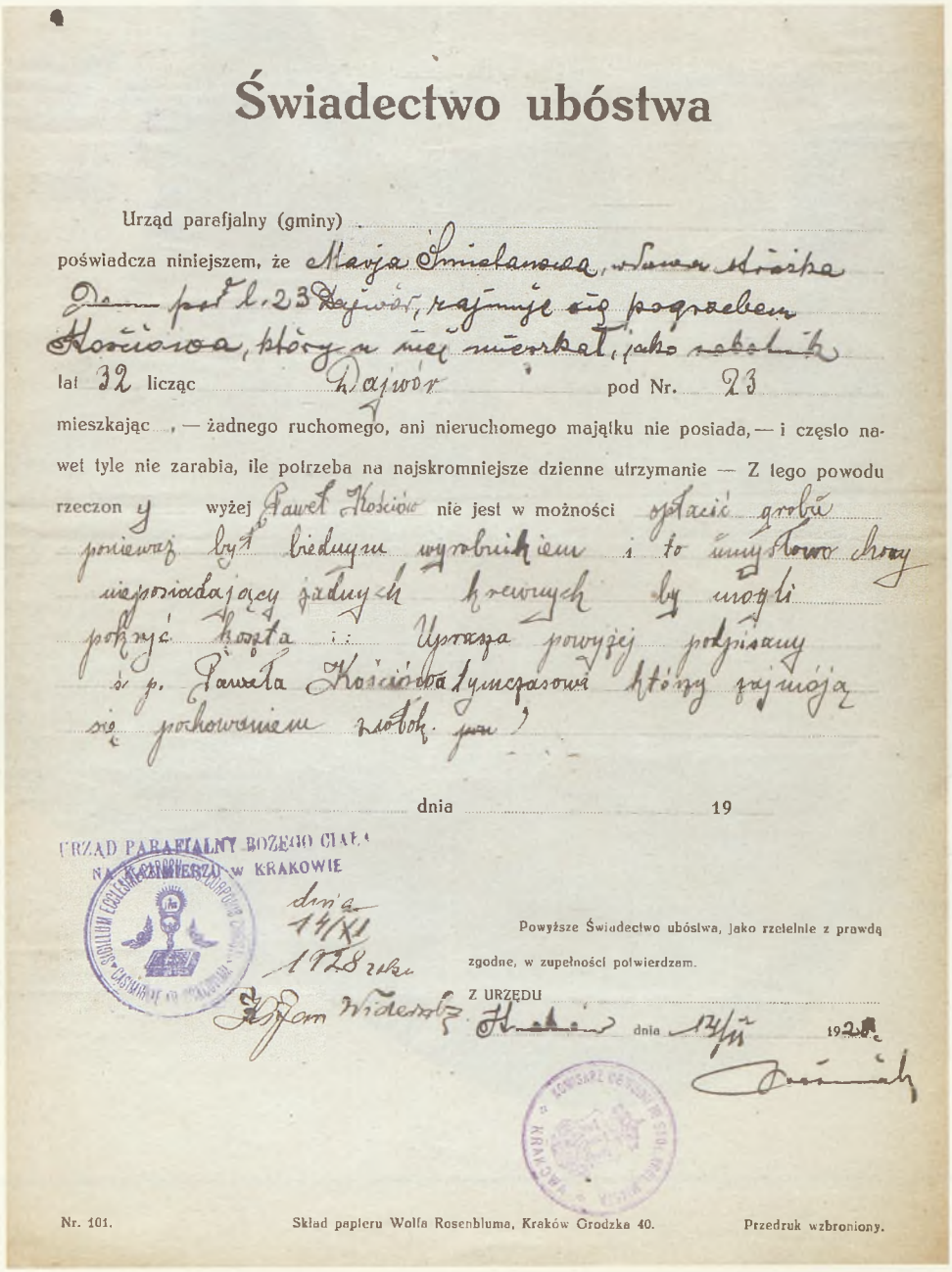

Świadectwo ubóstwa

Urząd parafjalny (gminy) .....

poświadcza niniejszem, że Marja Śmielanowa, wdowa Stróżka Dom pod l. 23 Dajwór, zajmuje się pogrzebem Kościowa, który u niej mieszkał, jako robotnik

lat 32 licząc Dajwór pod Nr. 23

mieszkając ..., — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada, — i często nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie — Z tego powodu rzeczony wyżej Paweł Kościów nie jest w możności opłacić grobu ponieważ był biednym wyrobnikiem i to umysłowo chory nieposiadający żadnych krewnych by mogli pokryć koszta :: Uprasza powyżej podpisany ś. p. Pawła Kościowa tymczasowi którzy zajmują się pochowaniem zwłok. pan ...

..... dnia 19

URZĄD PARAFIALNY BOŻEGO CIAŁA NA KAZIMIERZU w KRAKOWIE

dnia 14/XI 1928 roku

Powyższe Świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU

Ks. Jan Widerszt Kraków dnia 14/XI 1928

Nr. 101. Skład papieru Wolfa Rosenbluma, Kraków Grodzka 40. Przedruk wzbroniony.

Z akt cmentarzy krakowskich świadectwo ubóstwa wystawione w 1928 r. i potwierdzone przez komisarza Stanisława Woźniaka (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 611, s. 277)

192. (także 183, 215 i 234)
FERDYNAND MROZIŃSKI

komisarz Obwodu III
1929–1937

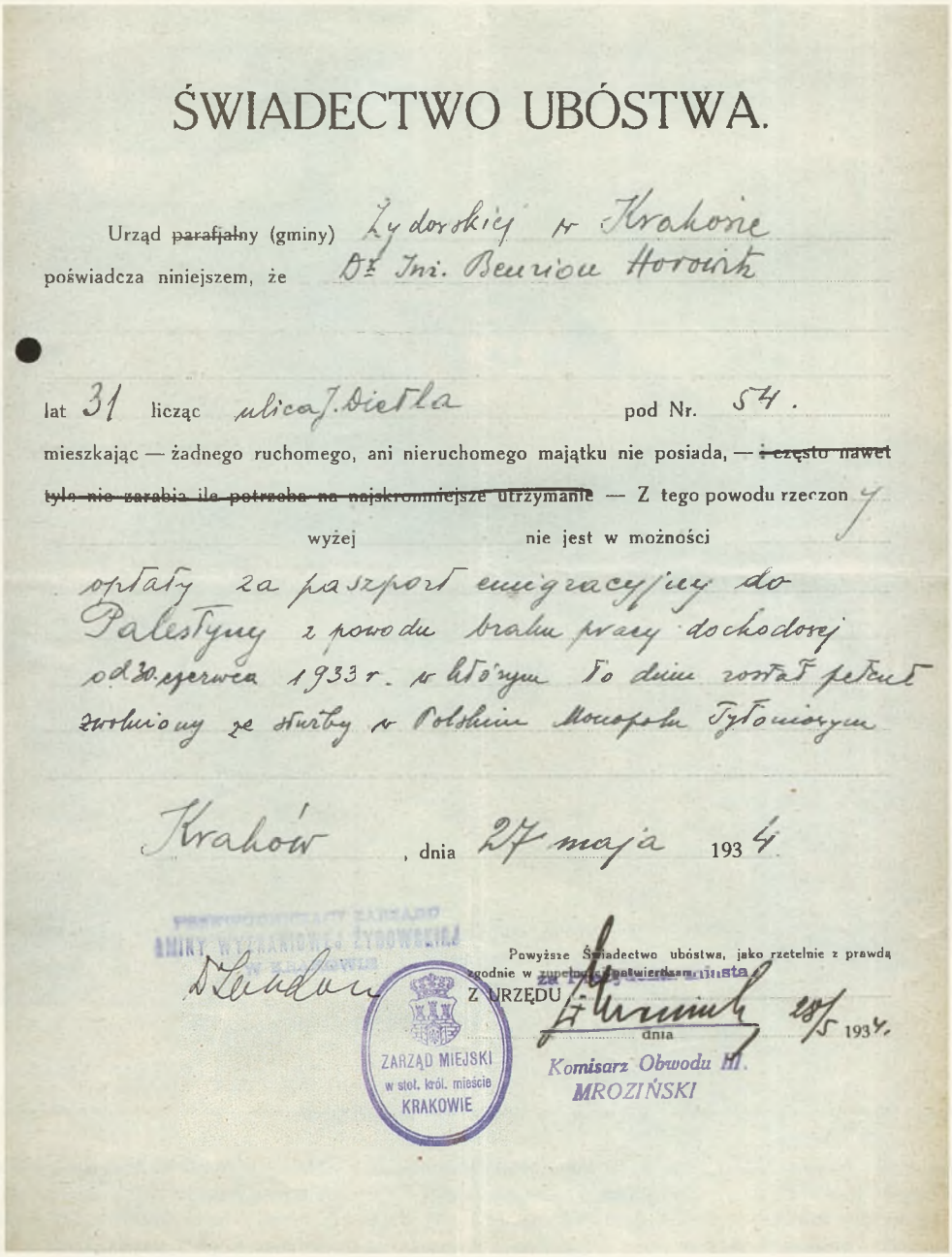

ŚWIADECTWO UBÓSTWA.

Urząd ~~parafjalny~~ (gminy) Żydowskiej w Krakowie
poświadcza niniejszem, że Dr Inż. Benrion Horowitz

lat 31 licząc ulica J. Dietla pod Nr. 54.
mieszkając — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada, — ~~i często nawet tyle nie zarabia ile potrzeba na najskromniejsze utrzymanie~~ — Z tego powodu rzeczon y
wyżej nie jest w możności
opłaty za paszport emigracyjny do Palestyny z powodu braku pracy dochodowej od 30 czerwca 1933 r. w którym to dniu został pełnot zwolniony ze służby w Polskim Monopolu Tytoniowym

Kraków, dnia 27 maja 1934

Powyższe Świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodnie w zupełności potwierdzam. Z URZĘDU dnia 28/5 1934.
Komisarz Obwodu III.
MROZIŃSKI

ZARZĄD MIEJSKI w stoł. król. mieście KRAKOWIE

Z akt Starostwa Grodzkiego Krakowskiego dotyczących spraw paszportowych świadectwo ubóstwa wystawione w 1934 r. i poświadczone przez komisarza Ferdynanda Mrozińskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. StGKr 462, s. 1001)

Obwód IV

Obwód IV według stanu z listopada 1928 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1934 r. – w granice tej dzielnicy administracyjnej, którą stanowił Obwód IV, weszły położone – z małym wyjątkiem – po prawej stronie Wisły tereny dzielnic katastralnych IX–Ludwinów, XXI–Płaszów i XXII–Podgórze. Od strony południowo-zachodniej granica Obwodu IV biegła od rejonu ul. Suchej przez okolice zbiegu ulic Brożka, Wadowickiej, Tischnera i Zakopiańskiej, po zbieg ul. Brożka z rzeką Wilgą. Zachodnią granicę stanowiła rzeka Wilga, aż po jej ujście do Wisły. Południową granicę stanowiła rzeka Wisła, jednak niewielki fragment Obwodu, na jego wschodnim krańcu, znajdował się po lewej stronie Wisły, w rejonie ul. Klasztornej (reminiscencja dawnej zmiany biegu głównego nurtu rzeki na tym obszarze). Od strony wschodniej Obwód IV sięgał rejonu ul. Półłanki. Linia graniczna na południu biegła w rejonie ul. Kosiarzy, na wysokości ul. Heltmana kierując się na północ, do ulic Jerozolimskiej i Abrahama, a następnie dalej na wschód do rejonu ul. Suchej. Granice na Wiśle bez jej wschodniego zakończenia oraz na Wildze bez jej południowego zakończenia były granicami Obwodu wewnątrz miasta, natomiast pozostałe granice były jednocześnie granicami miasta. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

✦ Komisarz Obwodu IV

193. (także 184, 227, 252 i 272)
KAROL DOMICZEK

komisarz Obwodu IV
1928–1937

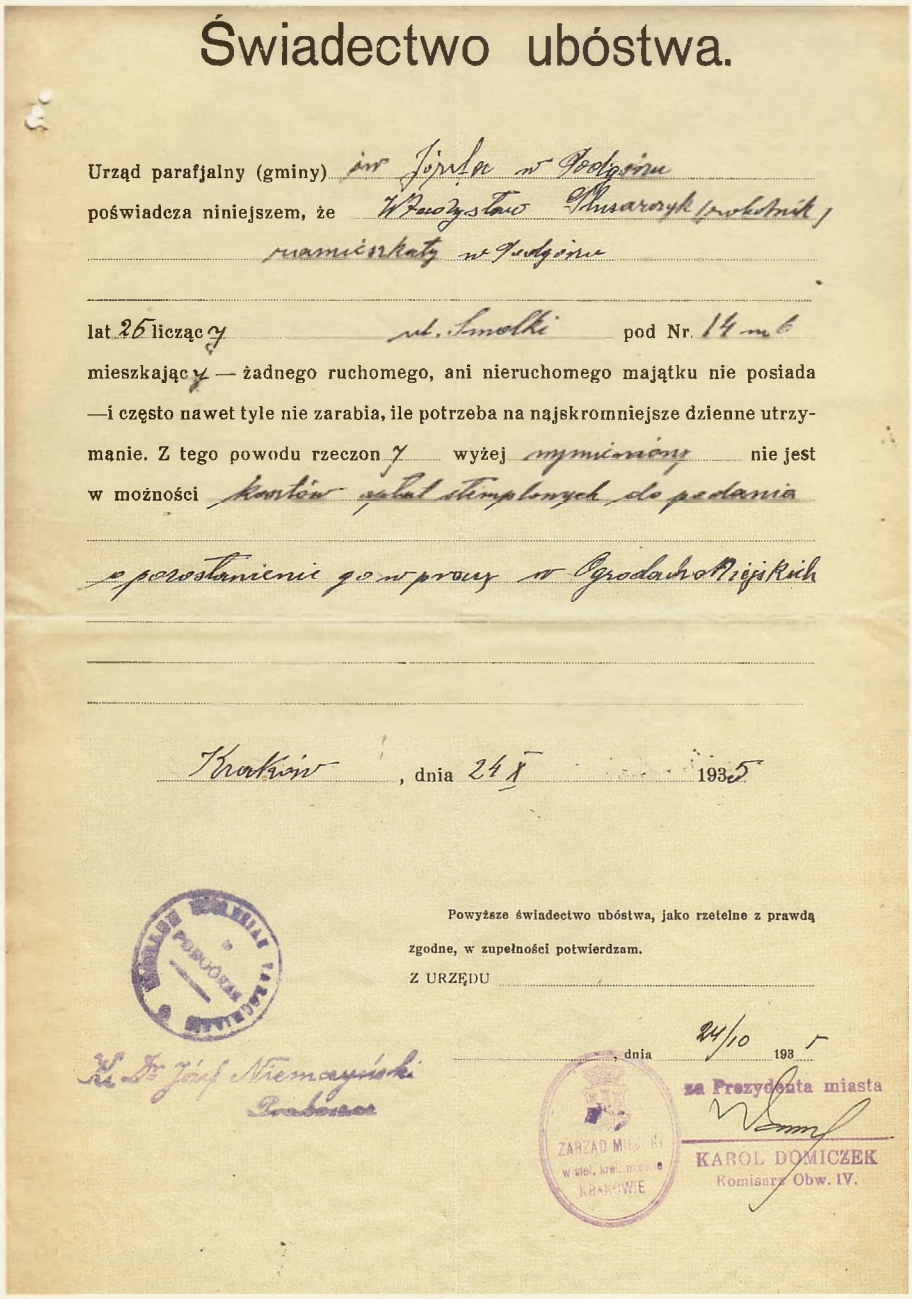

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny (gminy) św. Józefa w Podgórzu
poświadcza niniejszem, że Władysław Ślusarczyk (robotnik)
zamieszkały w Podgórzu
lat 26 liczący ul. Smolki pod Nr. 14 m 6
mieszkający — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada
—i często nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie. Z tego powodu rzeczony wyżej wymieniony nie jest
w możności kosztów opłat stemplowych do podania
o pozostawienie go w pracy w Ogrodach Miejskich

Kraków, dnia 24 X 1935

Powyższe świadectwo ubóstwa, jako rzetelne z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.
Z URZĘDU
, dnia 24/10 1935

Ks. Dr Józef Niemczyński
Proboszcz

za Prezydenta miasta
KAROL DOMICZEK
Komisarz Obw. IV.

Z akt magistrackich świadectwo ubóstwa wystawione w 1935 r.
i potwierdzone przez komisarza Karola Domiczka
(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

✦ Komisarz obwodowy kierujący filią Miejskiego Komisariatu Obwodu IV

Filia Miejskiego Komisariatu Obwodu IV dla dzielnicy katastralnej XXI–Płaszów

194. (także 180 i 260)
KAROL GÓRKA

komisarz Obwodu IV dla dzielnicy katastralnej XXI
1931–1937

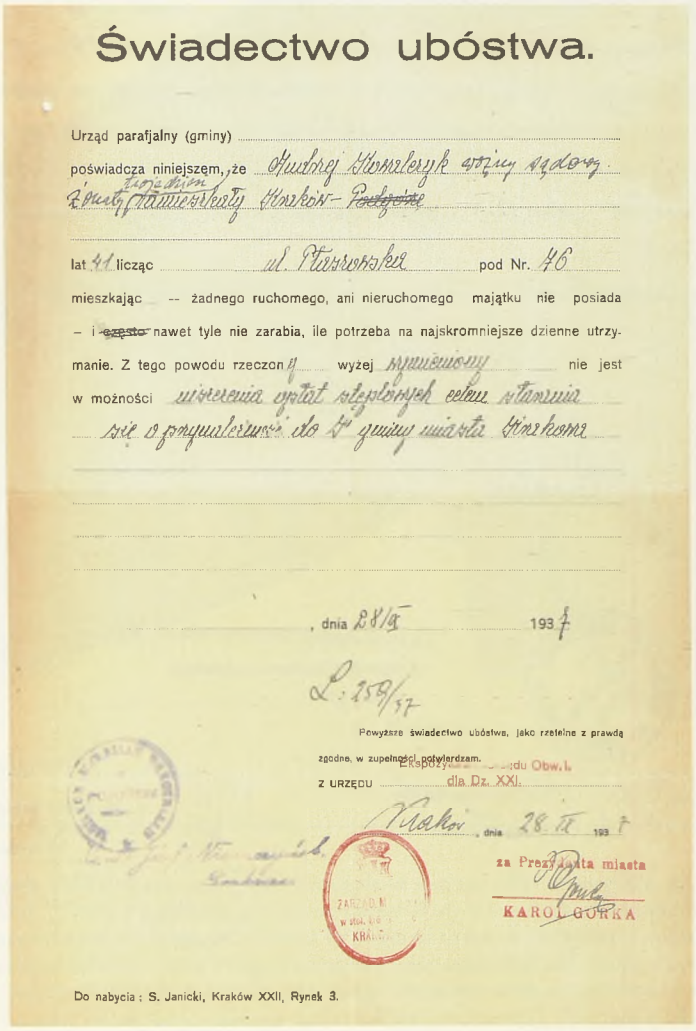

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny (gminy) .....

poświadcza niniejszem, że Andrzej Kowalczyk woźny sądowy żonaty trojedzień zamieszkały Kraków – ~~Podgórze~~

lat 41 licząc ul. Płaszowska pod Nr. 46

mieszkając -- żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada – i ~~często~~ nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie. Z tego powodu rzeczony wyżej wymieniony nie jest w możności uiszczenia opłat stęplowych celem starania się o przynależność do 4° gminy miasta Krakowa

, dnia 28/IX 1937

L. 259/37

Powyższe świadectwo ubóstwa, jako rzetelne z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU Ekspozytura Urzędu Obw. I. dla Dz. XXI.

Kraków, dnia 28. IX 1937

za Prezydenta miasta

KAROL GÓRKA

Do nabycia: S. Janicki, Kraków XXII, Rynek 3.

Z akt magistrackich świadectwo ubóstwa wystawione w 1937 r. i potwierdzone przez komisarza Karola Górkę (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5212, s. 1013)

Obwód V

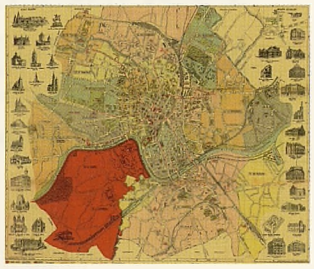

Obwód V według stanu z listopada 1928 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1934 r. – w skład tej dzielnicy administracyjnej, którą stanowił Obwód V, weszły położone po prawej stronie Wisły tereny dzielnic katastralnych X–Zakrzówek i XI–Dębniki. Od zachodu granica Obwodu V sięgała granicy miasta, biegnąc od rejonu zbiegu ulic Grota-Roweckiego i Gronostajowej (Kampus 600-lecia UJ) do zbiegu ulic Tynieckiej i Norymberskiej. Od północnego zachodu, północy i północnego wschodu naturalną granicę stanowiła rzeka Wisła. Z kolei cała wschodnia granica Obwodu V biegła korytem rzeki Wilgi. Południową granicę ponownie stanowiła granica miasta, od zbiegu ul. Ruczaj z rzeką Wilgą na wschodzie po rejon zbiegu ulic Grota-Roweckiego i Gronostajowej na zachodzie. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

195. (także 175, 188, 209, 225 i 251)
MARIAN BENEDYKTOWICZ

komisarz Obwodu V
1928–1930

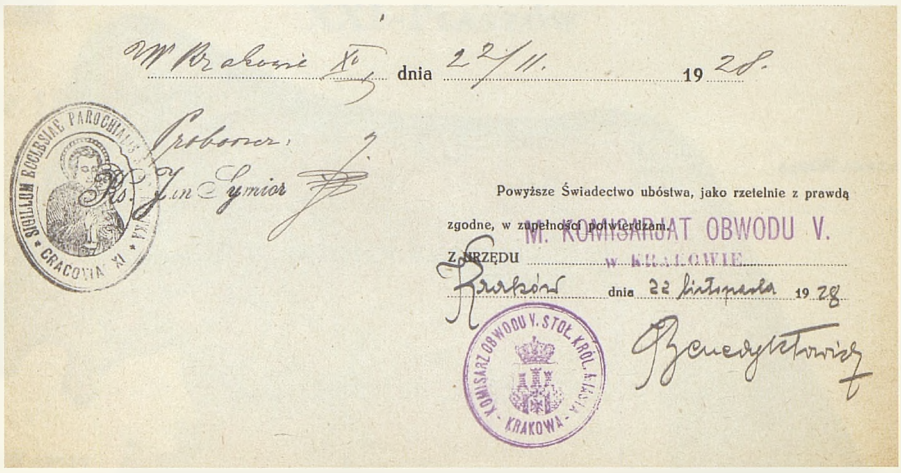
W Krakowie XI dnia 22/11. 1928.
Proboszcz:
Ks. Jan Symior
Powyższe Świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.
Z URZĘDU M. KOMISARJAT OBWODU V. w KRAKOWIE
Kraków dnia 22 listopada 1928
Benedyktowicz
SIGILLUM ECCLESIAE PAROCHIALIS CRACOVIA XI
KOMISARZ OBWODU V. STOŁ. KRÓL. MIASTA KRAKOWA

Z akt cmentarzy krakowskich fragment świadectwa ubóstwa z 1928 r. – poświadczenie złożone przez komisarza Mariana Benedyktowicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 611, s. 285)

196. (także 169 i 201)
ADAM LACHOWICZ

komisarz Obwodu V
1930–1931

Kraków XI, dnia 30 maja 1930
Proboszcz:
Ks. Jan Symior
Powyższe świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.
Z URZĘDU
W Krakowie, dnia 30/V 1930
Lachowicz
AD PARAFJI ŚW. ST. KOSTKI KRAKÓW - DĘBNIKI
KOMISARZ OBWODU V. STOŁ. KRÓL. MIASTA KRAKOWA

Z akt cmentarzy krakowskich fragment świadectwa ubóstwa z 1930 r. – poświadczenie złożone przez komisarza Adama Lachowicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 415, s. 35)

197. (także 210, 224 i 253)
BOLESŁAW MAJER

komisarz Obwodu V
1931–1935

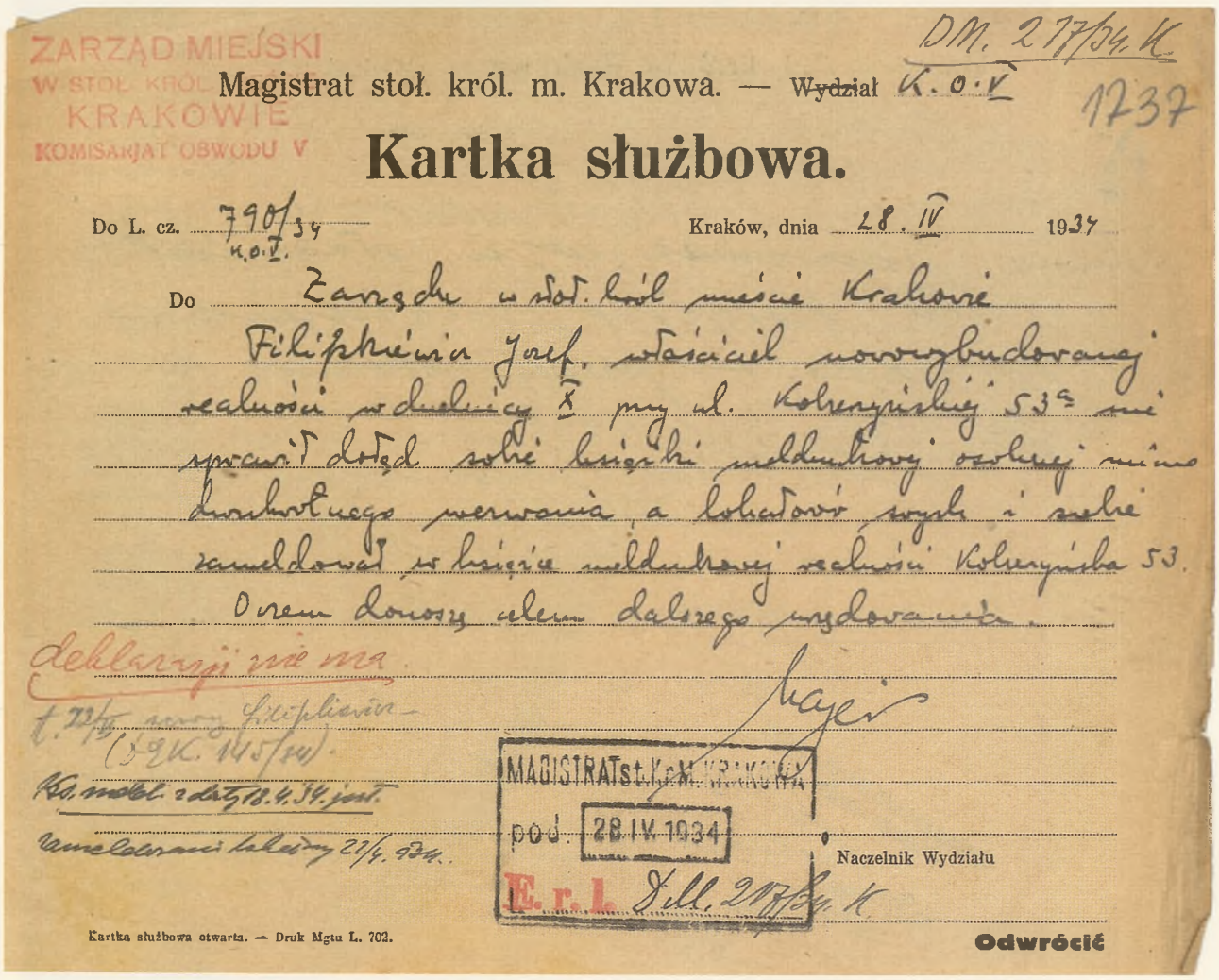

ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU V

DM. 217/34. K.

Magistrat stoł. król. m. Krakowa. — ~~Wydział~~ K.O.V

1737

Kartka służbowa.

Do L. cz. 790/34 K.O.V. Kraków, dnia 28. IV 1934

Do Zarządu w stoł. król. mieście Krakowie

Filipkiewicz Józef, właściciel nowowybudowanej realności w dzielnicy X przy ul. Kobierzyńskiej 53a nie sprawił dotąd sobie książki meldunkowej osobnej mimo dwukrotnego wezwania, a lokatorów swych i siebie zameldował w książce meldunkowej realności Kobierzyńska 53.

O czem donoszę celem dalszego urzędowania.

deklaracji nie ma.

t. 22/IV nowy Filipkiewicz (DZK. 145/34).

Ks. melel. z daty 18.4.34. jest.

zameldowani lokatorzy 22/4. 934.

Majer

MAGISTRAT st. Kr. M. KRAKOWA pod. 28.IV.1934 E. r. l. DM. 217/34. K

Naczelnik Wydziału

Kartka służbowa otwarta. — Druk Mgtu L. 702.

Odwrócić

Z akt Przekroczenia meldunkowe, doniesienia o braku meldunku 1934–1935 *kartka służbowa sporządzona w 1934 r. przez komisarza Bolesława Majera dotycząca braku książki meldunkowej w realności przy ul. Kobierzyńskiej (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5383, s. 1737)*

198.
STANISŁAW WILCZYŃSKI

komisarz Obwodu V
1935–1936

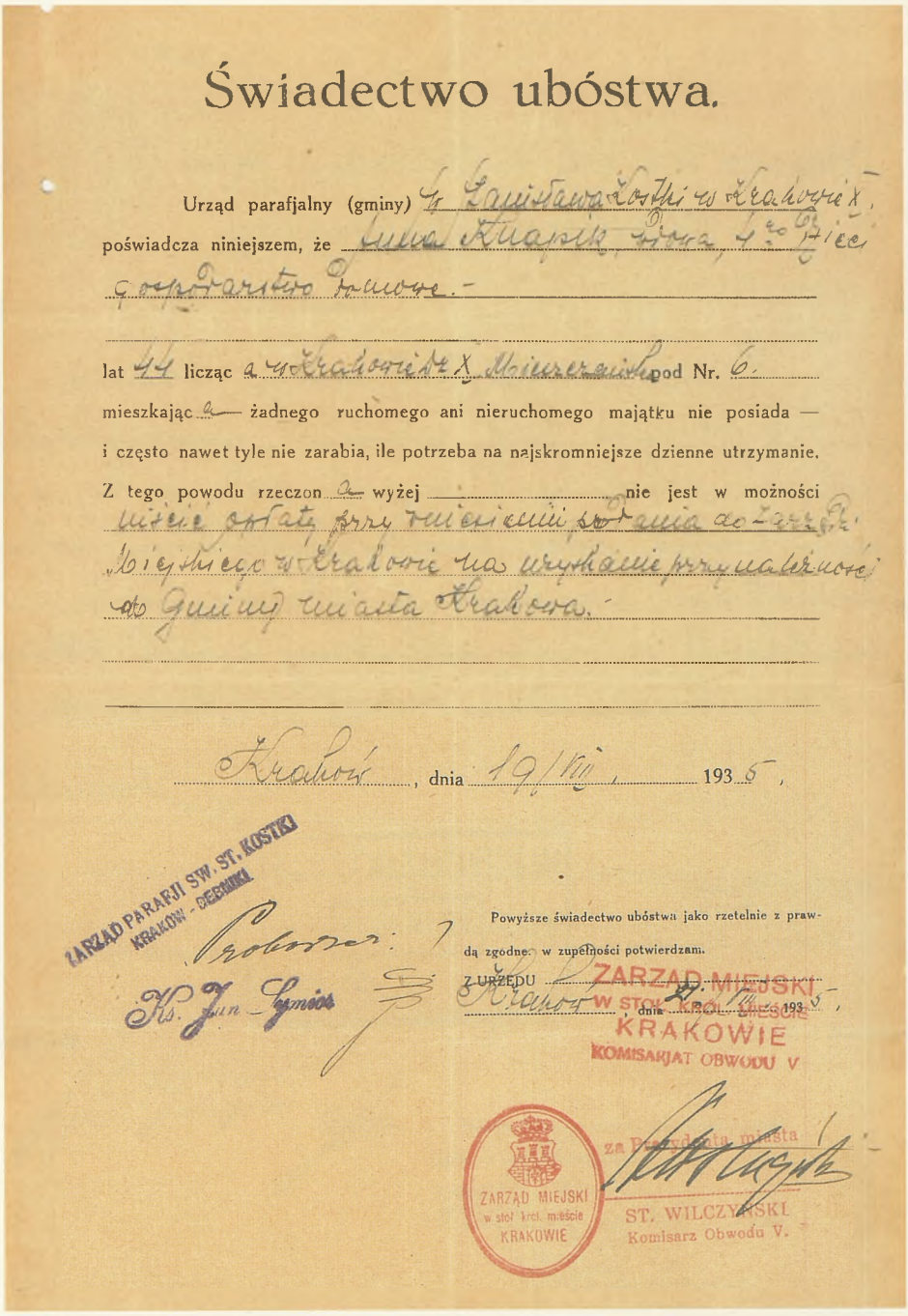

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny (gminy) w Stanisława Kostki w Krakowie X, poświadcza niniejszem, że Anna Knapik, wdowa, 4-ro dzieci gospodarstwo domowe.-

lat 44 licząc a w Krakowie dz. X Mieszczańska pod Nr. 6.

mieszkając a — żadnego ruchomego ani nieruchomego majątku nie posiada — i często nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie.

Z tego powodu rzeczon a wyżej nie jest w możności uiścić opłaty przy wniesieniu podania do Zarządu Miejskiego w Krakowie na uzyskanie przynależności do Gminy miasta Krakowa.-

Kraków, dnia 19/VIII 1935,

ZARZĄD PARAFJI SW. ST. KOSTKI KRAKÓW - DĘBNIKI

Proboszcz: Ks. Jan Szymicz

Powyższe świadectwo ubóstwa jako rzetelnie z prawdą zgodne w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU Kraków, dnia 21/VIII 1935,

ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE KOMISARJAT OBWODU V

za Prezydenta miasta

ST. WILCZYŃSKI Komisarz Obwodu V.

ZARZĄD MIEJSKI w stoł. król. mieście KRAKOWIE

Z magistrackich akt dotyczących przynależności wydane w 1935 r. świadectwo ubóstwa wraz z potwierdzającą adnotacją komisarza Stanisława Wilczyńskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5198, s. 2035)

Obwód VI

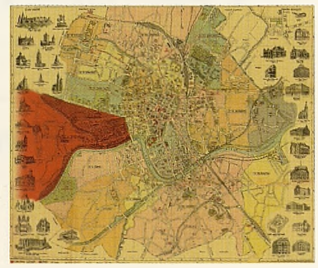

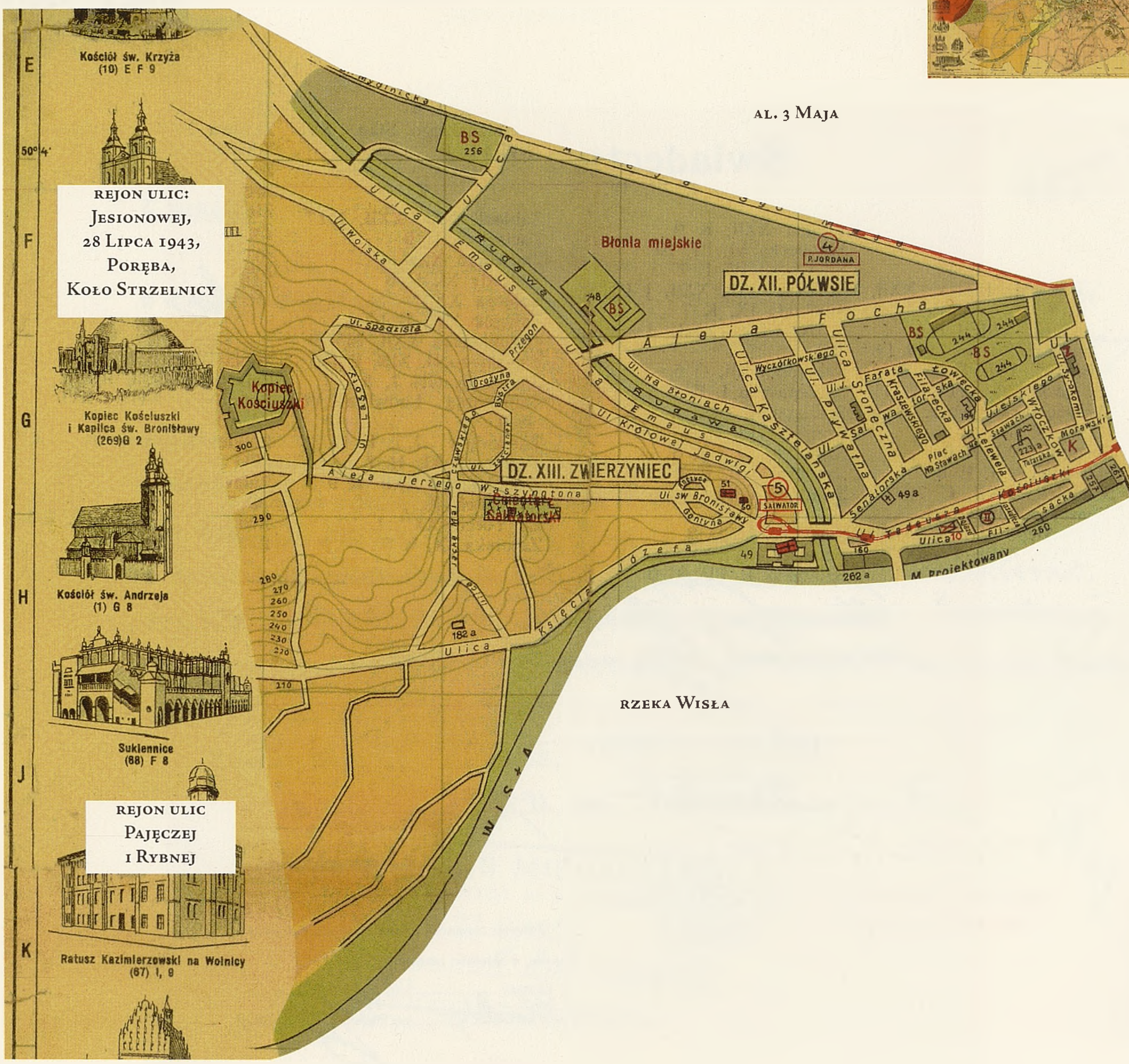

Obwód VI według stanu z listopada 1928 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1934 r. – powierzchnię dzielnicy administracyjnej, którą stanowił Obwód VI, tworzyły tereny dzielnic katastralnych XII–Półwsie Zwierzynieckie i XIII–Zwierzyniec. Od zachodu powierzchnia Obwodu VI sięgała granicy miasta, biegnącej – od południa ku północy – w rejonie ulic Rybnej, Pajęczej, Koło Strzelnicy, Poręba, 28 Lipca 1943 i Jesionowej. Od północnej strony Obwód ograniczały ul. Mydlnicka i al. 3 Maja, od wschodu al. Krasińskiego (od zbiegu z al. 3 Maja i ul. Focha do mostu Dębnickiego). Granicę południową na całej jej długości stanowiła rzeka Wisła. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

199. (także 167, 174, 187, 211 i 231)
MARIAN PARA

komisarz Obwodu VI
1928–1932

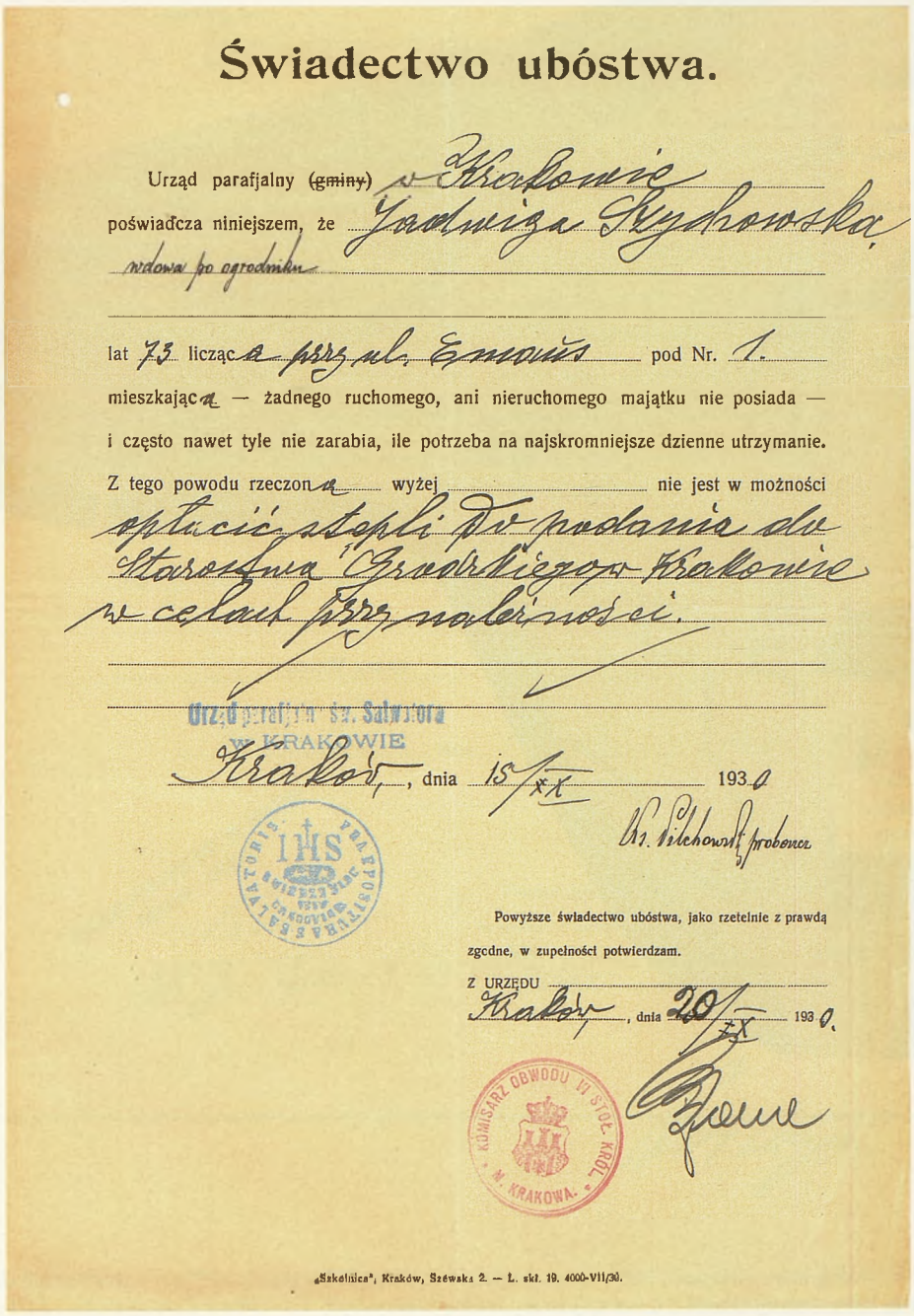

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny ~~(gminy)~~ w Krakowie

poświadcza niniejszem, że Jadwiga Kychowska

wdowa po ogrodniku

lat 73 licząc a przy ul. Emowita pod Nr. 1.

mieszkając — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada —

i często nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie.

Z tego powodu rzeczon a wyżej nie jest w możności

opłacić stępli do podania do Starostwa Grodzkiego w Krakowie w celach przynależności.

Urząd parafjalny św. Salwatora w Krakowie

Kraków, dnia 15/XX 1930

Ks. Pilchowski proboszcz

Powyższe świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU

Kraków, dnia 20/XX 1930.

Komisarz Obwodu VI Stoł. Król. w Krakowie

„Szkolnica", Kraków, Szewska 2. — L. skł. 19. 4000-VII/30.

Z akt Sprawy obywatelstwa i przynależności do gminy miasta Krakowa *wydane w 1930 r. świadectwo ubóstwa wraz z potwierdzającą adnotacją komisarza Mariana Pary (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2433, s. 2299)*

200. (także 206, 218 i 226)
ALEKSANDER KAMIŃSKI

komisarz Obwodu VI
1932–1937

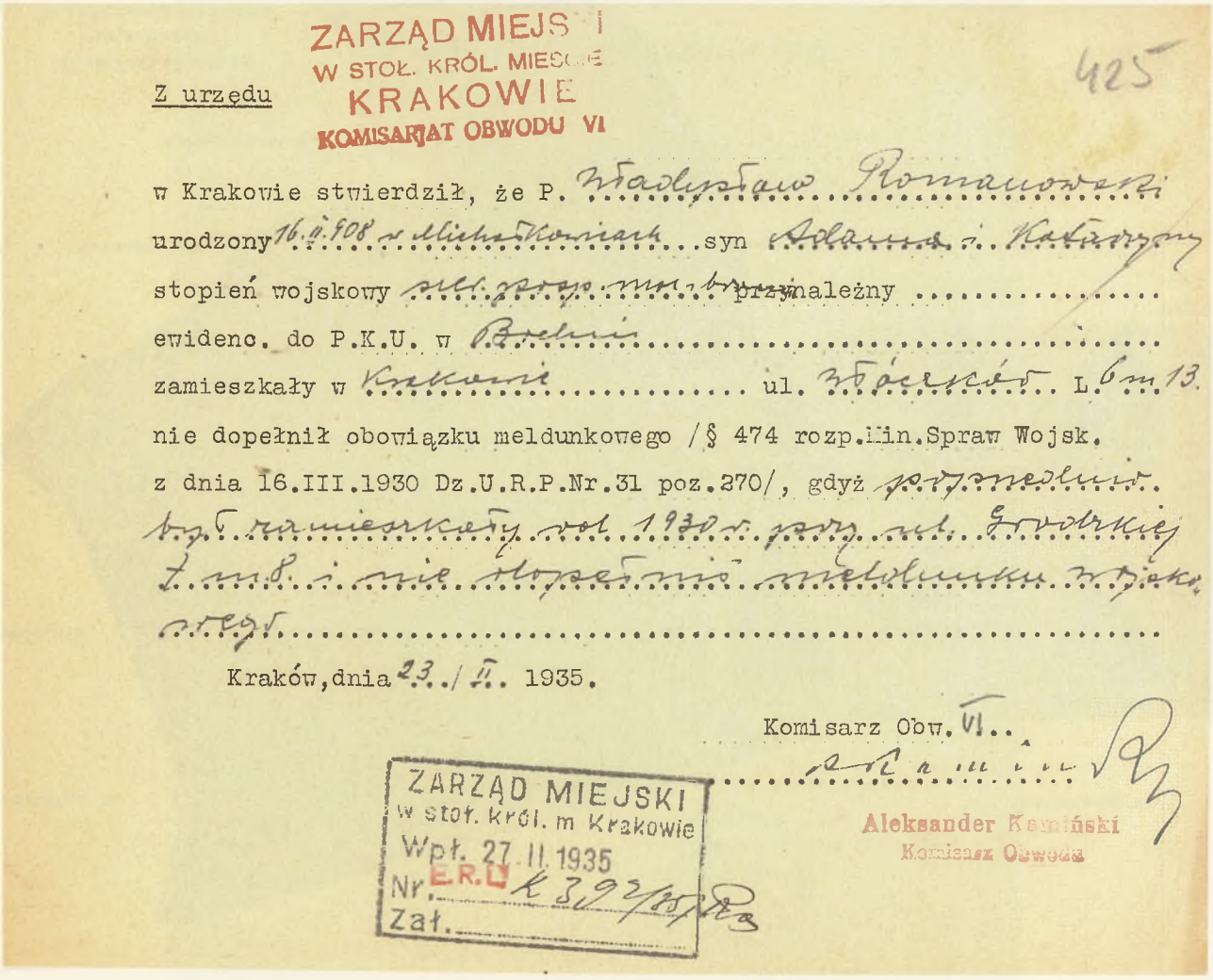

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE
KRAKOWIE
KOMISARJAT OBWODU VI

425

Z urzędu

w Krakowie stwierdził, że P. Władysław Romanowski
urodzony 16.II.908 w Michałkowicach syn Adama i Katarzyny
stopień wojskowy szer. posp. mor. i brzeg. przynależny
ewidenc. do P.K.U. w Bochni
zamieszkały w Krakowie ul. Włóczków L. 6 m. 13
nie dopełnił obowiązku meldunkowego /§ 474 rozp.Min.Spraw Wojsk.
z dnia 16.III.1930 Dz.U.R.P.Nr.31 poz.270/, gdyż poprzednio
był zamieszkały od 1930 r. przy ul. Grodzkiej
7 m. 8 i nie dopełnił meldunku wojskowego.

Kraków, dnia 23./II. 1935.

Komisarz Obw. VI
Kamiński

Aleksander Kamiński
Komisarz Obwodu

ZARZĄD MIEJSKI
w stoł. król. m Krakowie
Wpł. 27.II.1935
Nr. E.R.U. K 392/35
Zał.

Z akt Przekroczenia meldunkowe, doniesienia o braku meldunku 1934–1935 *sporządzona w 1935 r. przez komisarza Aleksandra Kamińskiego notatka służbowa o niedopełnieniu obowiązku meldunkowego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5383, s. 425)*

Obwód VII

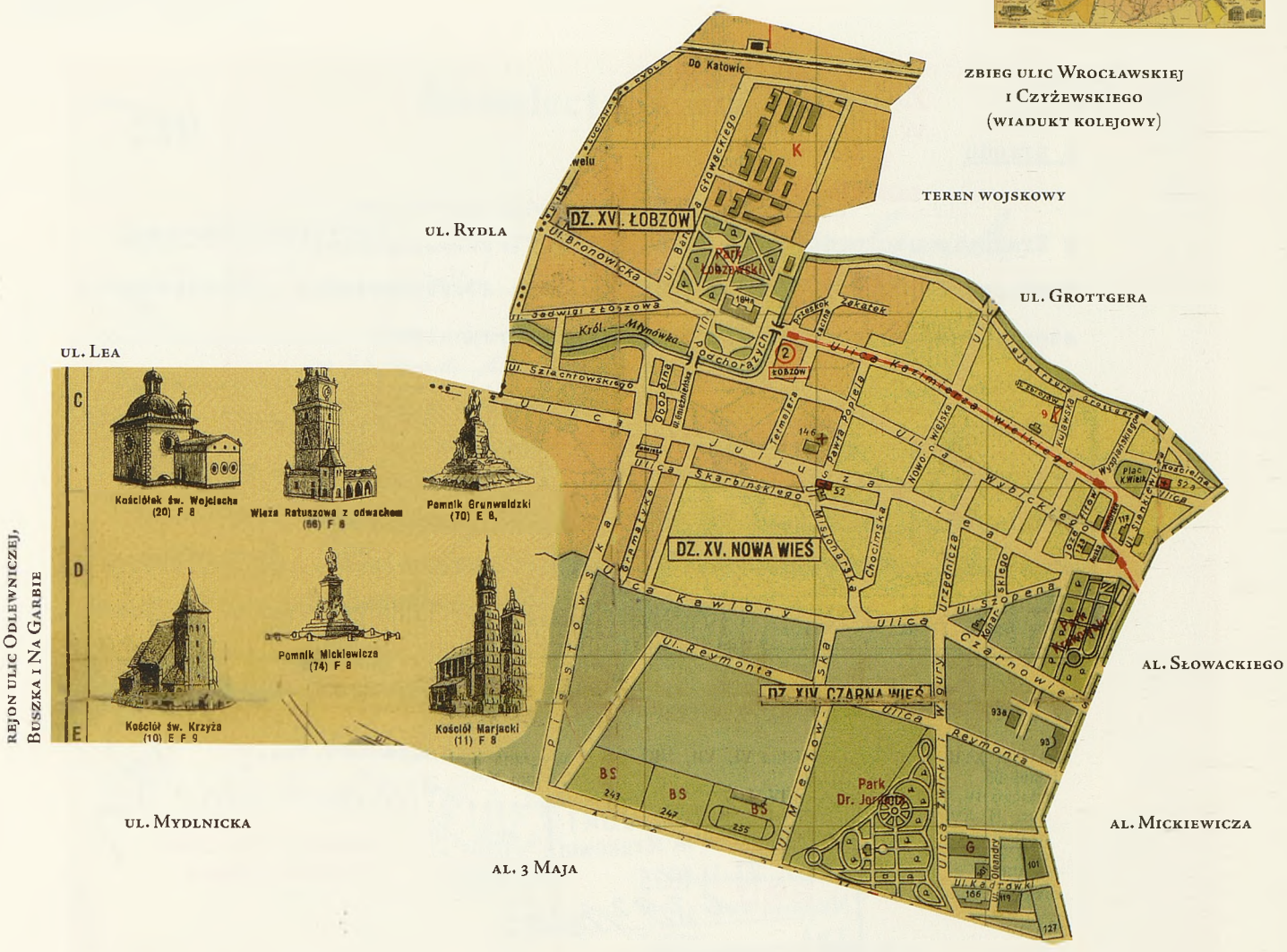

Obwód VII według stanu z listopada 1928 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1934 r. – w granice tej dzielnicy administracyjnej, którą stanowił Obwód VII, weszły tereny dzielnic katastralnych XIV–Czarna Wieś, XV–Nowa Wieś i XVI–Łobzów. Od zachodu i północy granica stanowiła jednocześnie granicę miasta: w rejonie ulic Odlewniczej, Buszka i Na Garbie, dalej biegła wzdłuż ul. Rydla oraz fragmentu ul. Radzikowskiego. Początek wschodniej granicy Obwodu VII dawał zbieg ulic Czyżewskiego i Wrocławskiej, rejon wiaduktu kolejowego, następnie biegła ona terenami wojskowymi do dawnej Młynówki Królewskiej i jej korytem, to jest obecną al. Grottgera, do al. Słowackiego i dalej na południe, do końca al. Mickiewicza. Od strony południowej powierzchnię Obwodu zamykała linia al. 3 Maja i ul. Mydlnickiej, do granicy miasta. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

201. (także 169 i 196)
ADAM LACHOWICZ

komisarz Obwodu VII
1928

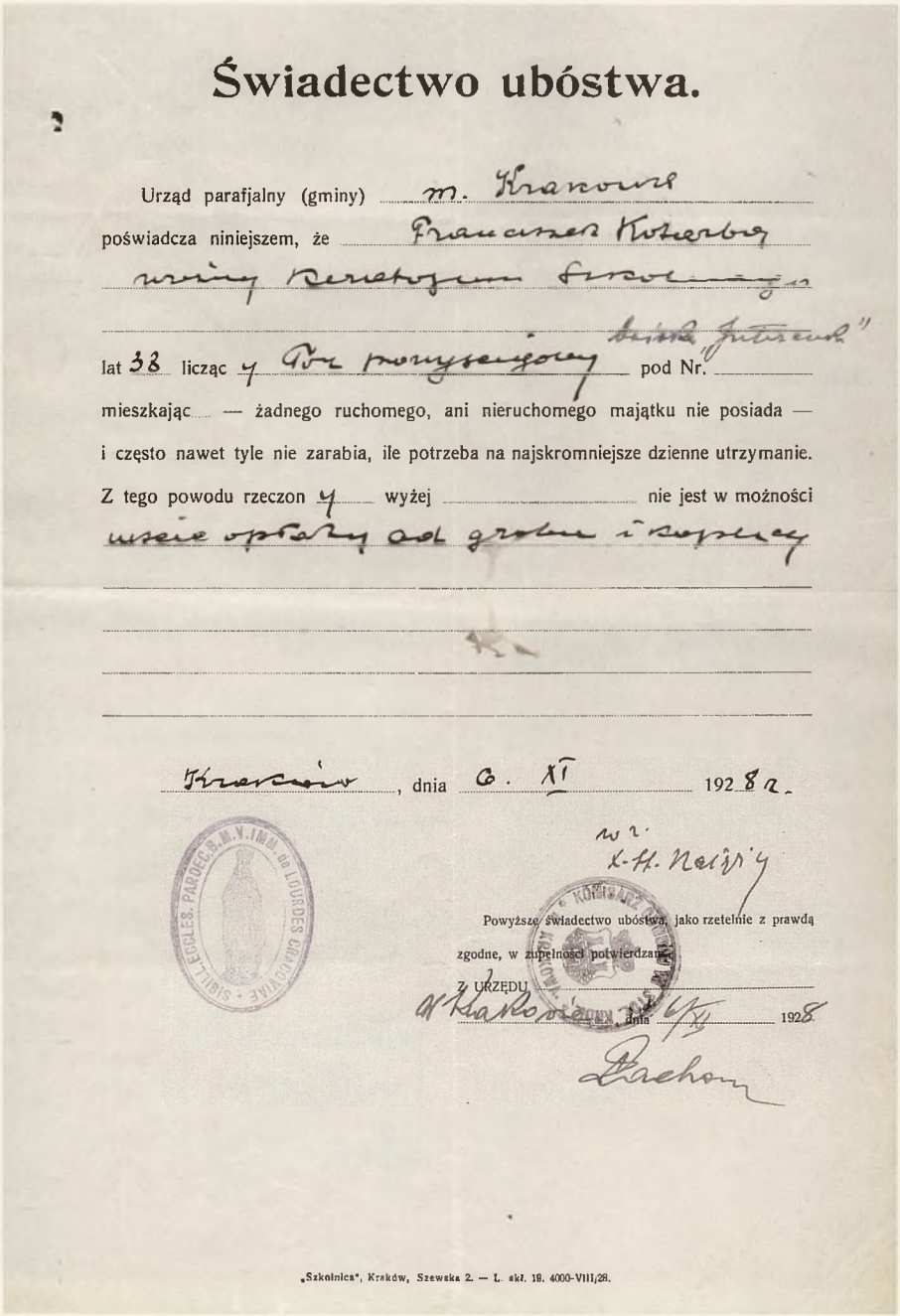

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny (gminy) m. Krakowa

poświadcza niniejszem, że Franciszek Kotarba

woźny Seratorjum Szkolnego

lat 38 licząc y Pan powyższy bliska „Jutrzenka" pod Nr.

mieszkając — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada — i często nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie.

Z tego powodu rzeczon y wyżej nie jest w możności

wsie opłaty od grobu i kaplicy

Kraków, dnia 6. XI 1928 r.

w z.
X. H. Nalęży

Powyższe świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU

w Krakowie, dnia 6/XI 1928

Lachowicz

„Szkolnica", Kraków, Szewska 2. — L. skł. 19. 4000-VIII/28.

Z akt cmentarzy krakowskich świadectwo ubóstwa wystawione w 1928 r. i poświadczone przez komisarza Adama Lachowicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 611, s. 271)

202. (także 168)
ALFRED RADWANEK

komisarz Obwodu VII
1929–1930

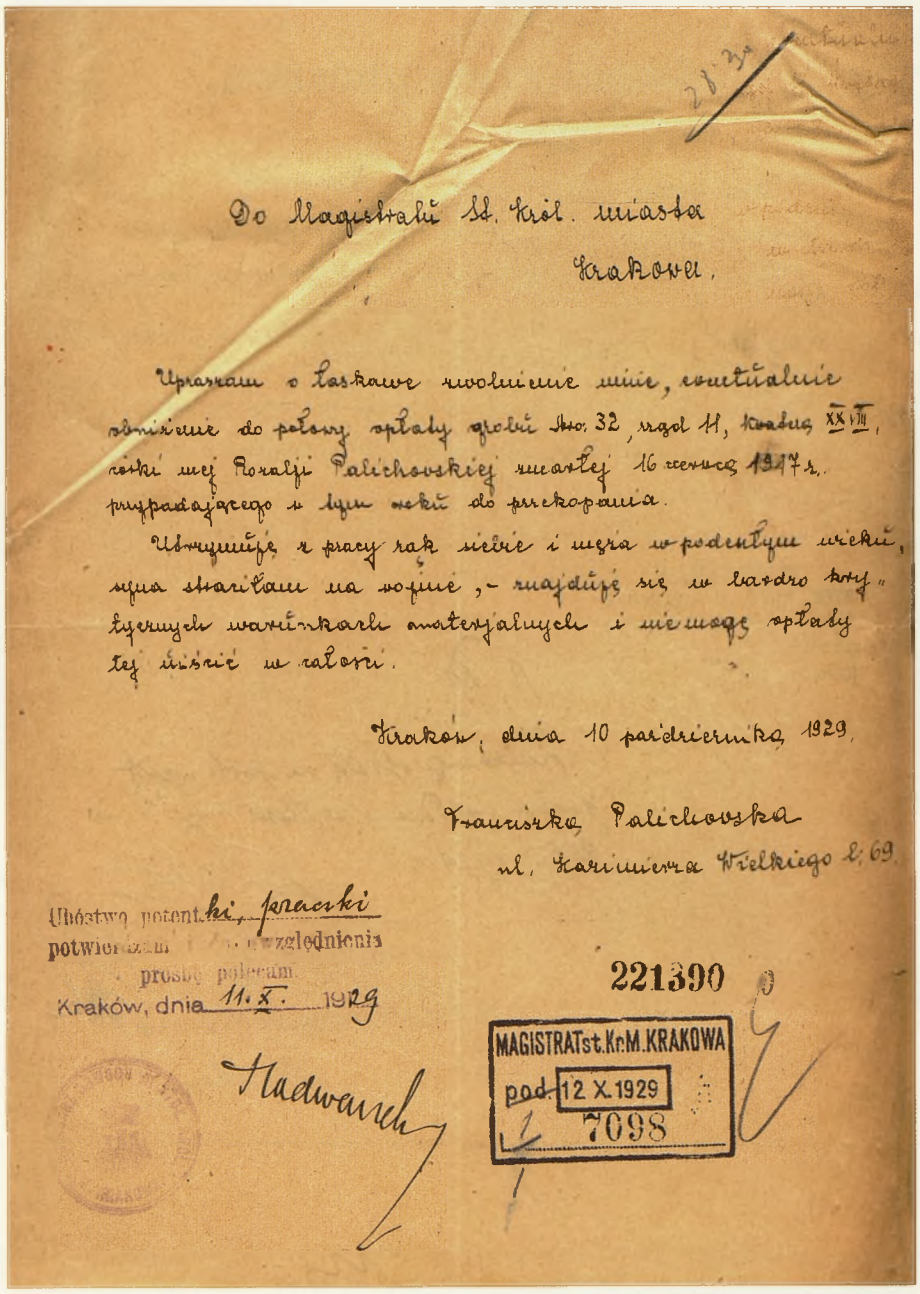

Do Magistratu St. Król. miasta
Krakowa.

Upraszam o łaskawe zwolnienie mnie, ewentualnie obniżenie do połowy opłaty grobu Nro. 32, rząd 11, kwatera XXVIII, córki mej Rozalji Palichowskiej zmarłej 16 czerwca 1917 r. przypadającego w tym roku do przekopania.

Utrzymuję z pracy rąk siebie i męża w podeszłym wieku, syna straciłam na wojnie, – znajduję się w bardzo krytycznych warunkach materjalnych i nie mogę opłaty tej uiścić w całości.

Kraków, dnia 10 października 1929.

Franciszka Palichowska
ul. Kazimierza Wielkiego l. 69.

Ubóstwo potent. ki, praczki
potwierdzam i do uwzględnienia
prośbę polecam.
Kraków, dnia 11. X. 1929

Radwanek

221390

MAGISTRAT st. Kr. M. KRAKOWA
pod. 12 X. 1929
7098

Z akt cmentarzy krakowskich wniosek o zwolnienie od opłaty lub zniżkę, poparty przez komisarza Alfreda Radwanka (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 408, s. 5)

203.
ADAM GUBERNAT

komisarz Obwodu VII
1930–1937

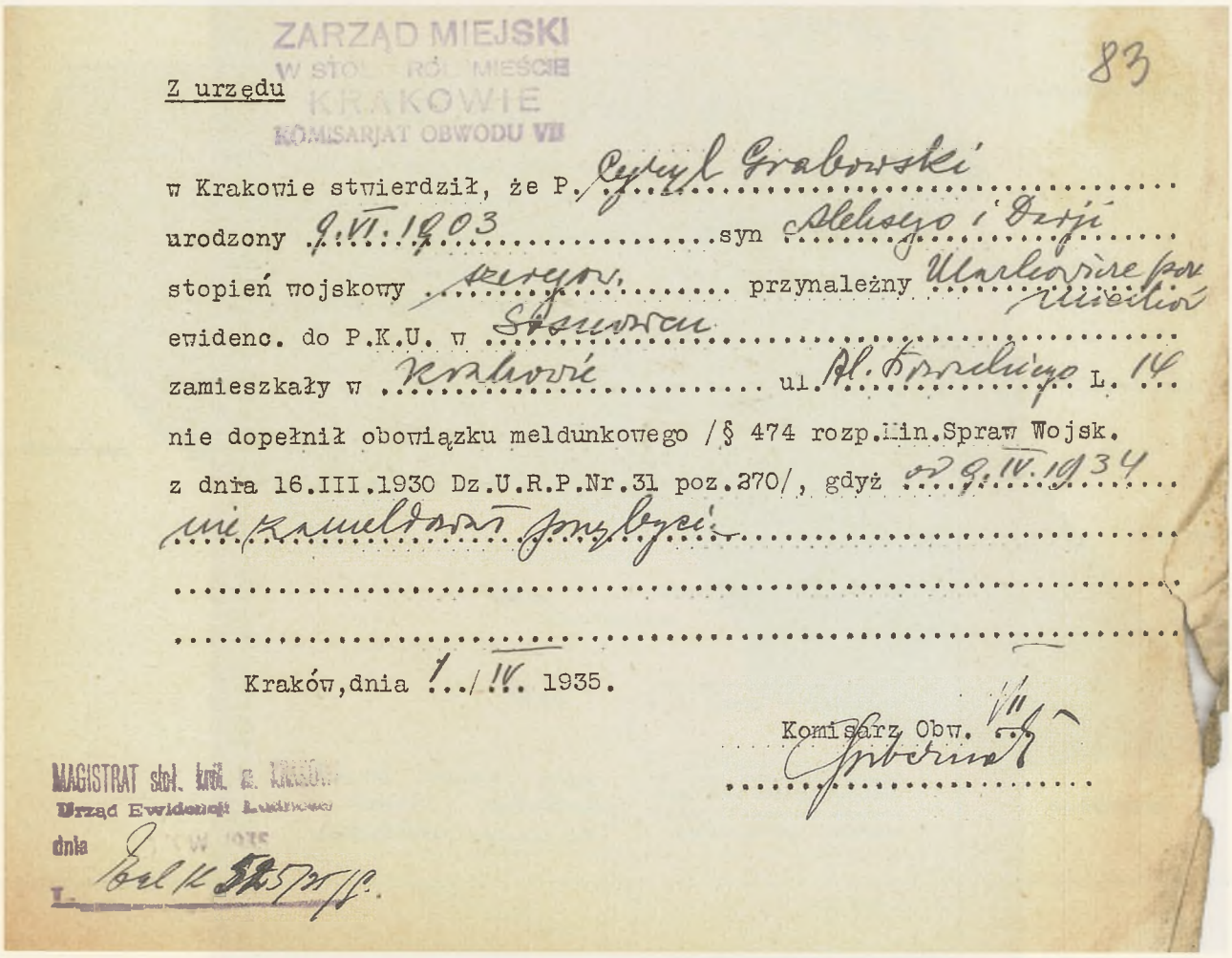

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE
KRAKOWIE
KOMISARJAT OBWODU VII

83

Z urzędu

w Krakowie stwierdził, że P. Cyryl Grabowski
urodzony 9.VI.1903 syn Aleksego i Darji
stopień wojskowy szeregow. przynależny Markowicze pow. Mińsk
ewidenc. do P.K.U. w Sosnowcu
zamieszkały w Krakowie ul. Al. Krasińskiego L. 14
nie dopełnił obowiązku meldunkowego /§ 474 rozp.Min.Spraw Wojsk.
z dnia 16.III.1930 Dz.U.R.P.Nr.31 poz.270/, gdyż od 9.IV.1934
nie zameldował przybycia

Kraków, dnia 1/IV 1935.

Komisarz Obw. VII
Gubernat

MAGISTRAT stoł. król. m. KRAKOWA
Urząd Ewidencji Ludności
dnia 2 IV 1935
L. Bel K 525/35/P.

Z akt Przekroczenia meldunkowe, doniesienia o braku meldunku 1934–1935 *sporządzona w 1935 r. przez komisarza Adama Gubernata notatka służbowa o niedopełnieniu obowiązku meldunkowego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5383, s. 83)*

204. (także 221, 246, 248 i 268)
WŁADYSŁAW TOMASIK

komisarz Obwodu VII
1937

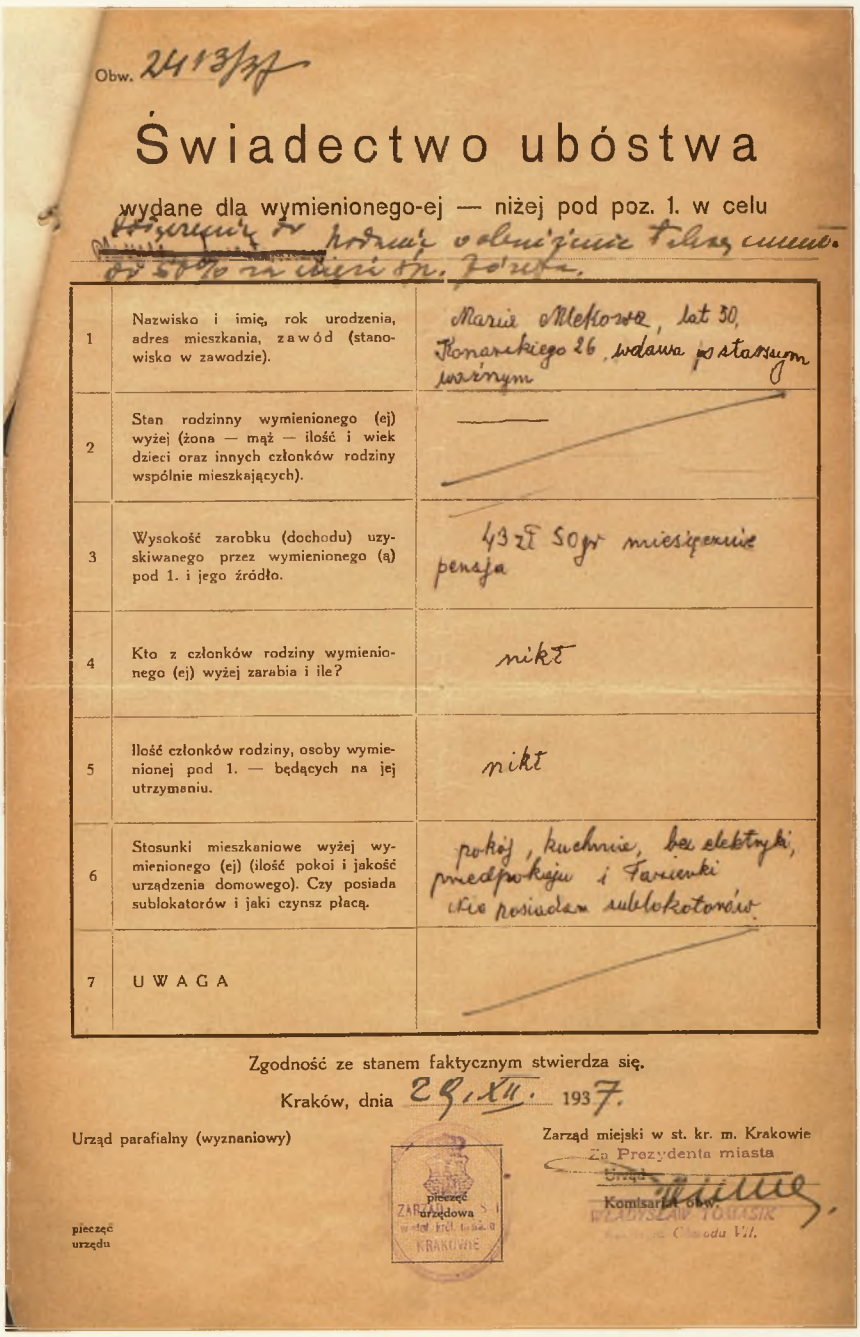

Obw. 2413/37

Świadectwo ubóstwa

wydane dla wymienionego-ej — niżej pod poz. 1. w celu [illegible] prośbą o obniżenie taksy cmentarnej [illegible] na cmentarzu [illegible]

1	Nazwisko i imię, rok urodzenia, adres mieszkania, zawód (stanowisko w zawodzie).	Marii Mlekowa, lat 30, Konarskiego 26, wdowa po starszym [illegible]
2	Stan rodzinny wymienionego (ej) wyżej (żona — mąż — ilość i wiek dzieci oraz innych członków rodziny wspólnie mieszkających).	—
3	Wysokość zarobku (dochodu) uzyskiwanego przez wymienionego (ą) pod 1. i jego źródło.	43 zł 50 gr miesięcznie pensja
4	Kto z członków rodziny wymienionego (ej) wyżej zarabia i ile?	nikt
5	Ilość członków rodziny, osoby wymienionej pod 1. — będących na jej utrzymaniu.	nikt
6	Stosunki mieszkaniowe wyżej wymienionego (ej) (ilość pokoi i jakość urządzenia domowego). Czy posiada sublokatorów i jaki czynsz płacą.	pokój, kuchnia, bez elektryki, przedpokoju i łazienki nie posiada sublokatorów
7	UWAGA	

Zgodność ze stanem faktycznym stwierdza się.

Kraków, dnia 29.XII. 1937.

Urząd parafialny (wyznaniowy)

pieczęć urzędu

pieczęć urzędowa Zarządu Miasta Krakowie

Zarząd miejski w st. kr. m. Krakowie
Za Prezydenta miasta
Urząd
Komisarz obw.
WŁADYSŁAW TOMASIK
Komisarz Obwodu VII.

Z akt cmentarzy krakowskich świadectwo ubóstwa wystawione w 1937 r. i poświadczone przez komisarza Władysława Tomasika (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 516, nlb)

Obwód VIII

Obwód VIII według stanu z listopada 1928 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1934 r. – stanowił dzielnicę administracyjną utworzoną z terenów dzielnic katastralnych XVII–Krowodrza i XVIII–Warszawskie. Od strony południowo-zachodniej i zachodniej sięgał dawnej Młynówki Królewskiej, na odcinku obecnej ul. Grottera, i dalej na północ przez wylot ul. Wrocławskiej do ul. Stachiewicza. Od strony północnej Obwód VIII zamknięty był granicą miasta – w rejonie ulic Pachońskiego i Opolskiej. Od przecięcia linii kolejowej do Warszawy z rzeką Prądnik (rejon ulic Opolskiej i Żmujdzkiej) granicę Obwodu VIII stanowiło już koryto rzeki Prądnik (Białuchy), wytyczające wschodni zasięg dzielnicy, do ul. Mogilskiej na południu. Od strony południowej granica Obwodu biegła ku zachodowi ulicami Mogilską i Lubomirskiego, rejonem ul. Wita Stwosza, ul. Montelupich i al. Słowackiego do ul. Grottera. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

205. (także 170, 190, 214 i 222)
KAZIMIERZ KOZAKIEWICZ

komisarz Obwodu VIII
1928–1929

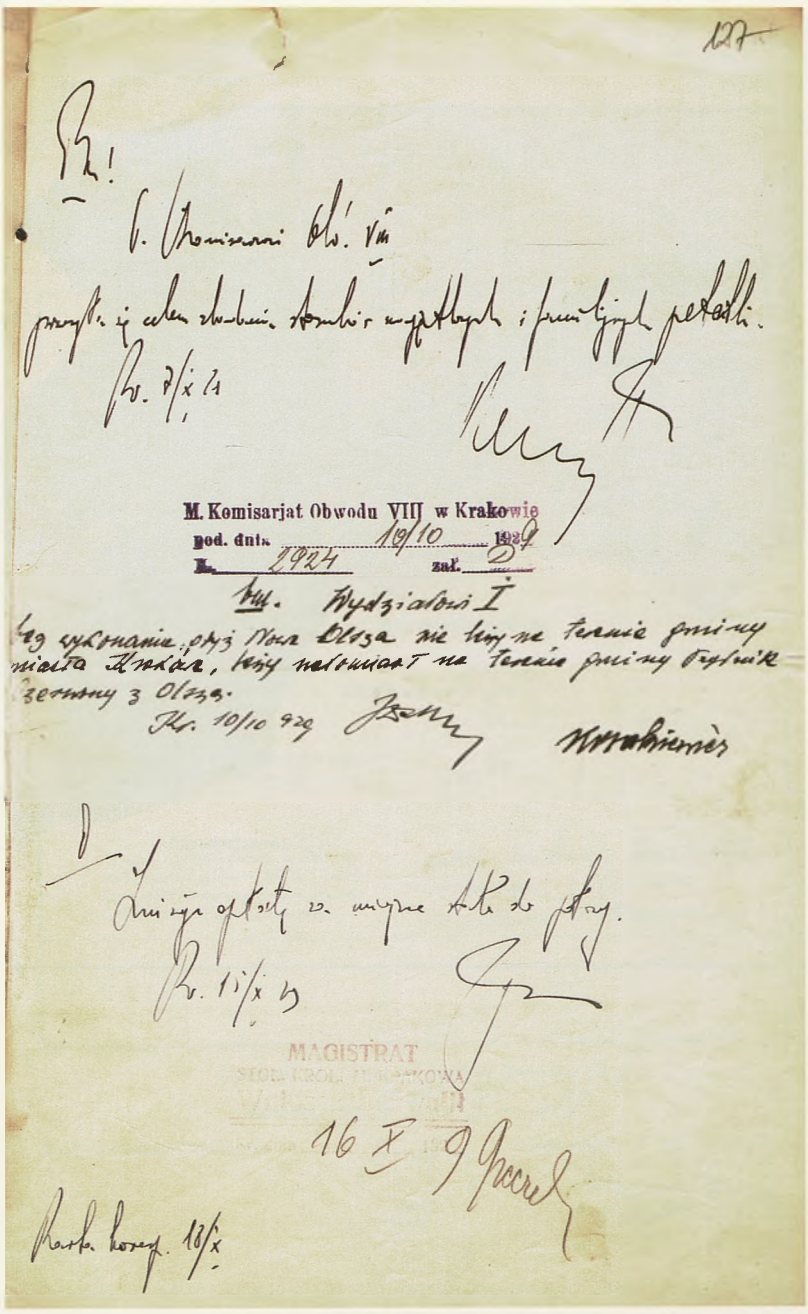
127

M. Komisarjat Obwodu VIII w Krakowie
pod. dnia 10/10 1929
L. 2924 zał. D

Wydziałowi I

MAGISTRAT

16 X 9

Z akt cmentarzy krakowskich pismo – polecenie zbadania stosunków majątkowych i familijnych petentki (zapewne wnioskującej o zwolnienie z opłat cmentarnych) i odpowiedź komisarza Kazimierza Kozakiewicza wskazująca na brak właściwości terytorialnej dla podjęcia sprawy (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 414, s. 127)

206. (także 200, 218 i 226)
ALEKSANDER KAMIŃSKI

komisarz Obwodu VIII
1930–1932

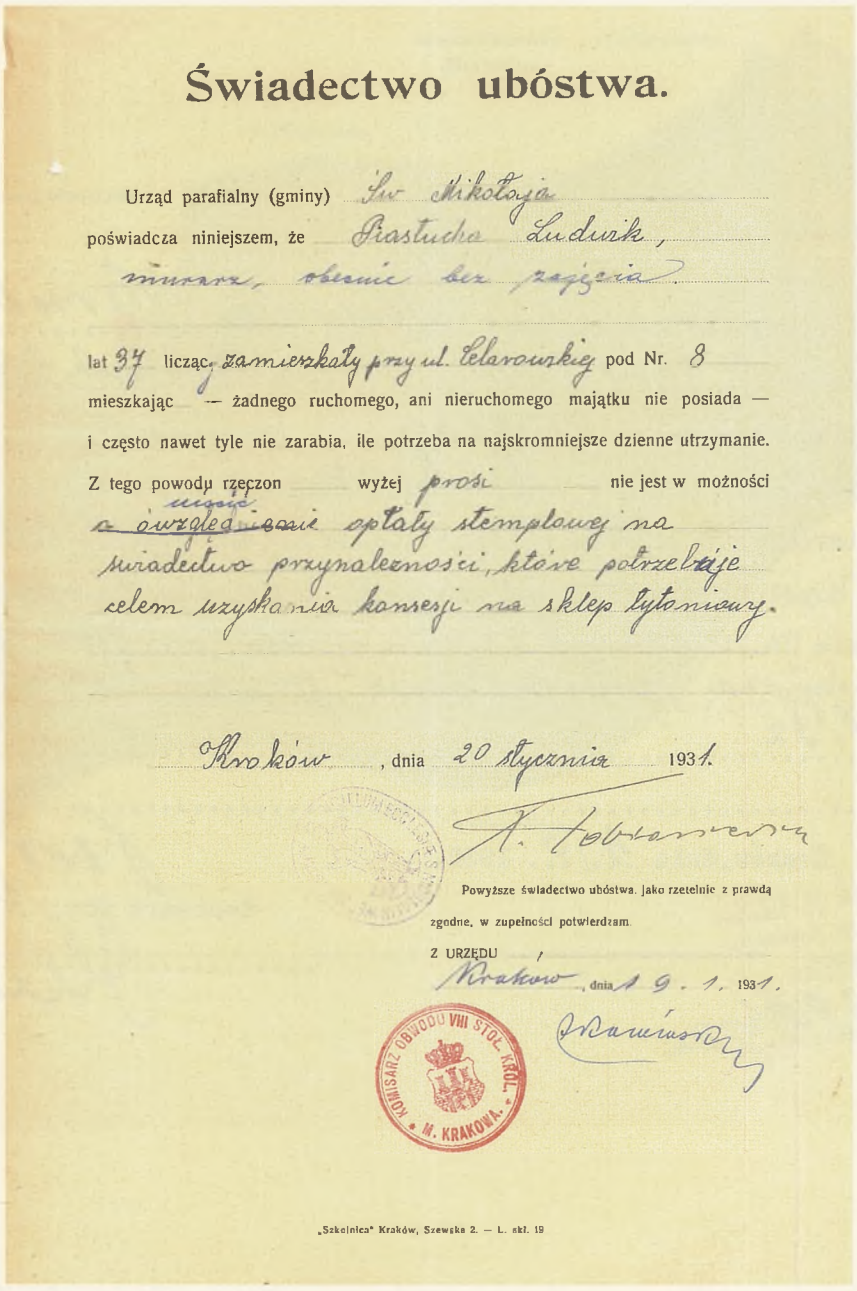

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafialny (gminy) Św. Mikołaja

poświadcza niniejszem, że Prastucka Ludwik,

murarz, obecnie bez zajęcia

lat 37 licząc, zamieszkały przy ul. Celarowskiej pod Nr. 8

mieszkając — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada —

i często nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie.

Z tego powodu rzeczon wyżej prosi nie jest w możności

z uwzględnienie opłaty stemplowej na świadectwo przynależności, które potrzebuje celem uzyskania koncesji na sklep tytoniowy.

Kraków, dnia 20 stycznia 1931.

Powyższe świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU

Kraków, dnia 19. 1. 1931.

KOMISARZ OBWODU VIII STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWA

„Szkolnica" Kraków, Szewska 2. — L. skł. 19

Z akt Sprawy obywatelstwa i przynależności do gminy miasta Krakowa
wydane w 1931 r. świadectwo ubóstwa wraz z potwierdzającą adnotacją komisarza Aleksandra Kamińskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2433, s. 2299)

207. (także 219)
TEODOR OBRACZAY

komisarz Obwodu VIII
1932–1937

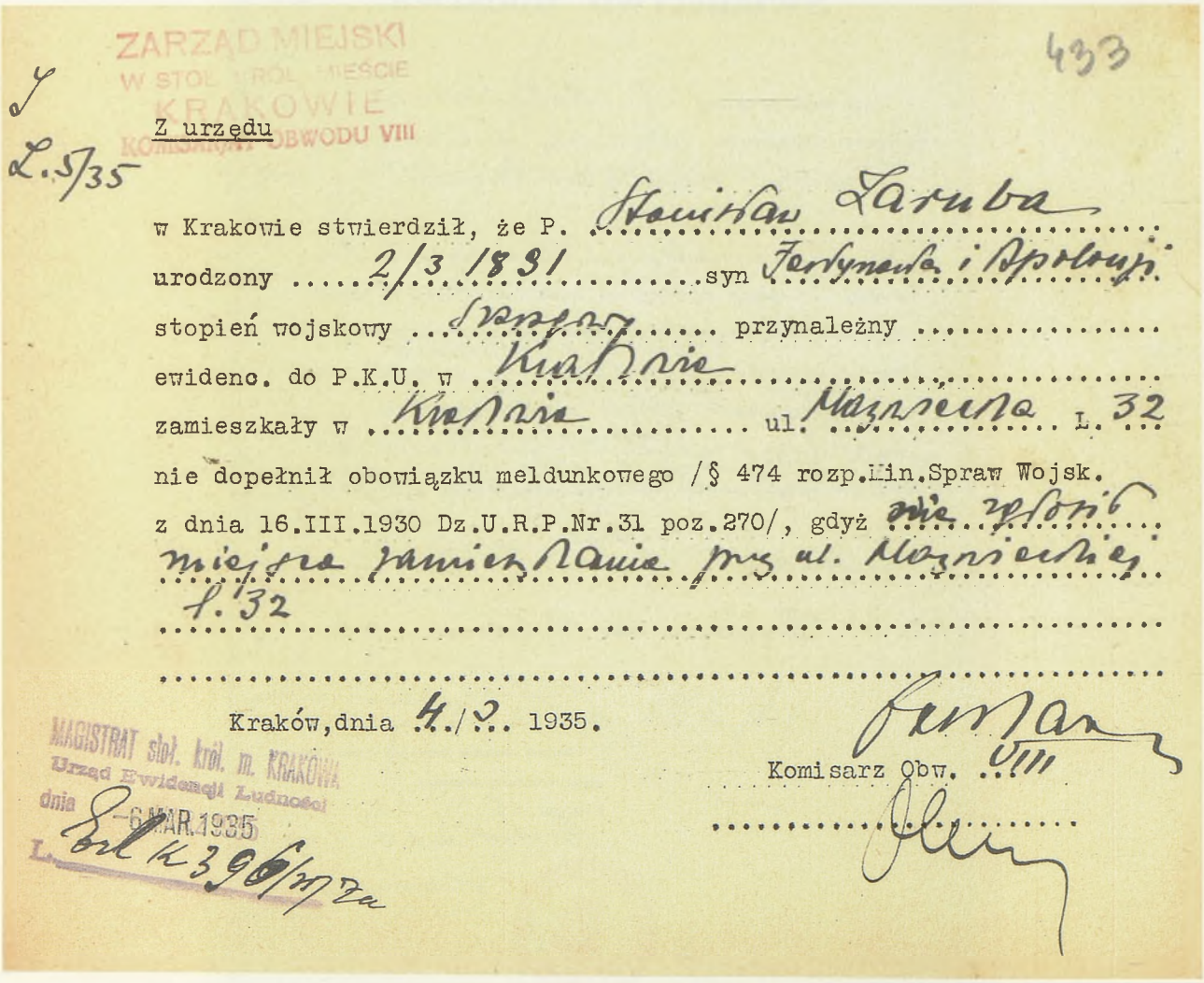

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE
KRAKOWIE
KOMISARJAT OBWODU VIII

433

Z urzędu

L. 5/35

w Krakowie stwierdził, że P. Stanisław Zaruba
urodzony 2/3 1891 syn Ferdynanda i Apolonji
stopień wojskowy szeregowy przynależny
ewidenc. do P.K.U. w Krakowie
zamieszkały w Krakowie ul. Mazowiecka L. 32
nie dopełnił obowiązku meldunkowego /§ 474 rozp.Min.Spraw Wojsk.
z dnia 16.III.1930 Dz.U.R.P.Nr.31 poz.270/, gdyż nie zgłosił
miejsca zamieszkania przy ul. Mazowieckiej
l. 32

Kraków, dnia 4./2. 1935.

Komisarz Obw. VIII

MAGISTRAT stoł. król. m. KRAKOWA
Urząd Ewidencji Ludności
dnia 6 MAR. 1935
L. Ewid. K 396/37 Za

Z akt Przekroczenia meldunkowe, doniesienia o braku meldunku 1934–1935
sporządzona w 1935 r. przez komisarza Teodora Obraczaya notatka służbowa
o niedopełnieniu obowiązku meldunkowego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5383, s. 433)

Obwód IX

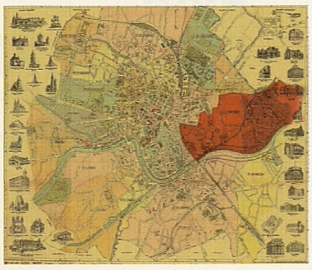

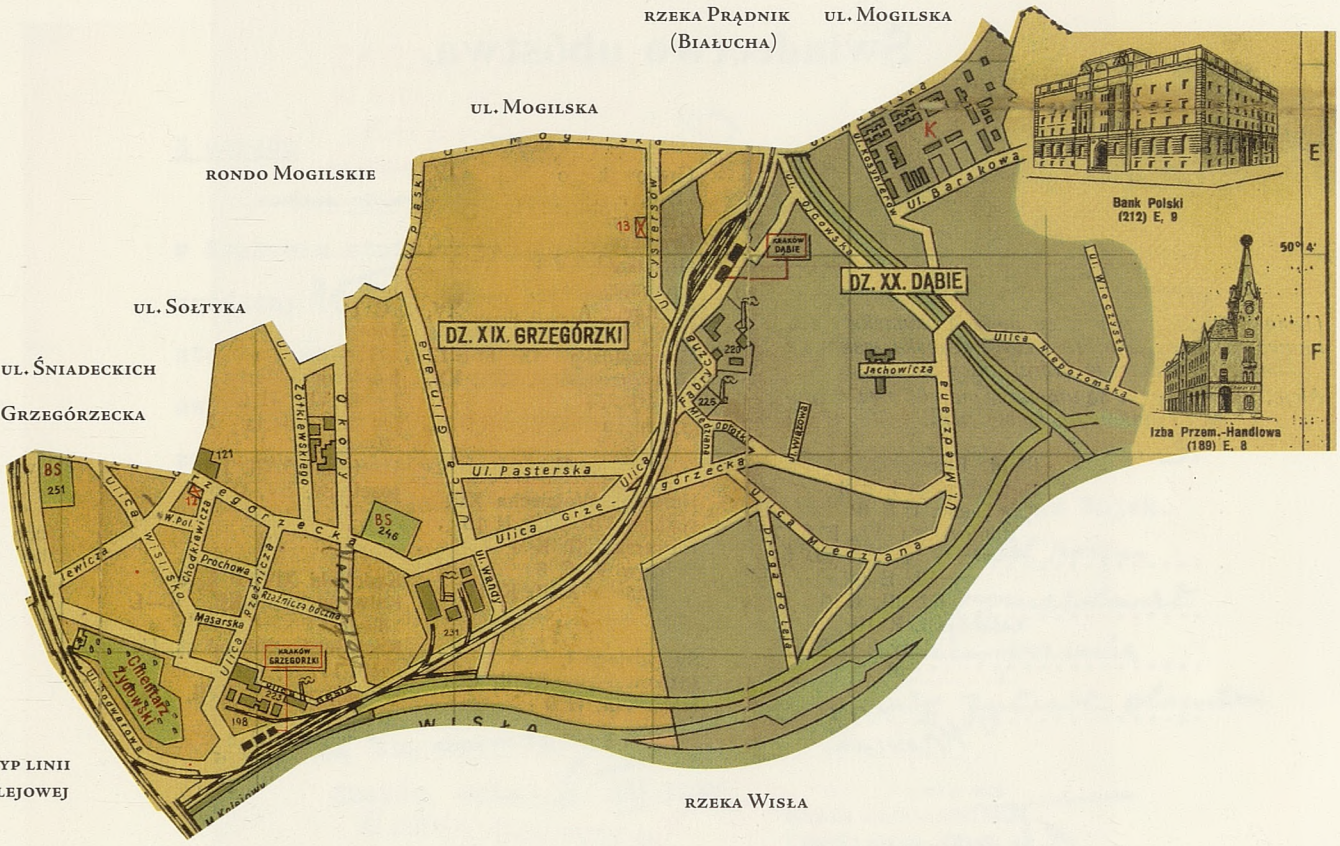

Obwód IX według stanu z listopada 1928 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z 1934 r. – w granice tej dzielnicy administracyjnej, którą stanowił Obwód IX, weszły dzielnice katastralne XIX–Grzegórzki i XX–Dąbie z Beszczem i Głębinowem. Od zachodu granica Obwodu IX zakreślona była nasypem linii kolejowej do Płaszowa, od południa wyznaczały ją ulice Grzegórzecka, Śniadeckich, Sołtyka, rondo Mogilskie od strony wylotu al. Powstania Warszawskiego, od wschodu Obwód sięgał granicy miasta na wysokości ulic Sierpowej, Zajęczej i wylotu ul. Niepołomickiej, natomiast od północy granicę wytyczała rzeka Wisła. Użyte tutaj i przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

208.
EMILIAN BATKO

komisarz Obwodu IX
1928

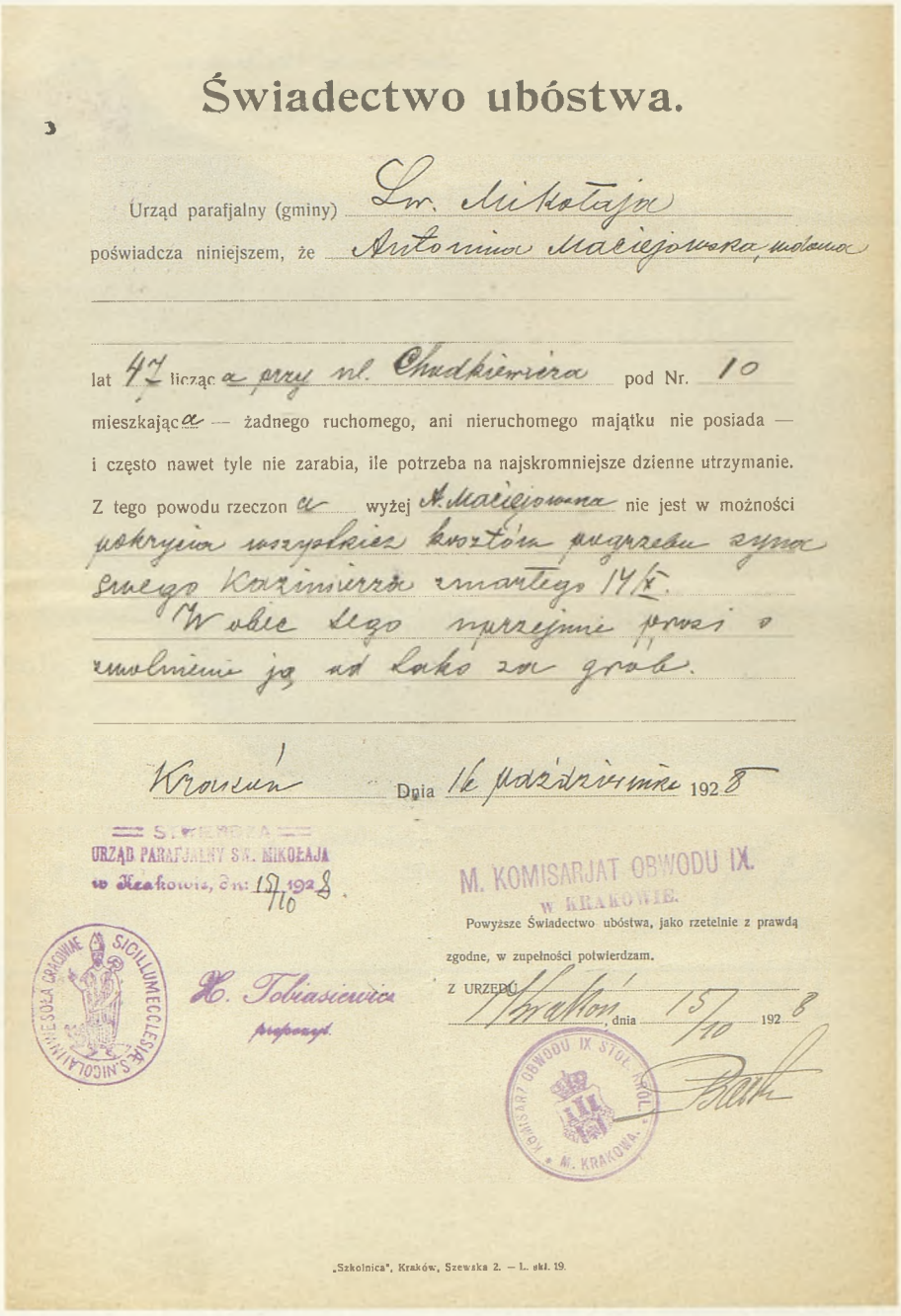

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny (gminy) Św. Mikołaja

poświadcza niniejszem, że Antonina Maciejowska, wdowa

lat 47 licząca przy ul. Chodkiewicza pod Nr. 10

mieszkająca — żadnego ruchomego, ani nieruchomego majątku nie posiada — i często nawet tyle nie zarabia, ile potrzeba na najskromniejsze dzienne utrzymanie.

Z tego powodu rzeczona wyżej A. Maciejowska nie jest w możności pokrycia wszystkich kosztów pogrzebu syna swego Kazimierza zmarłego 14/X.

W obec tego uprzejmie prosi o zwolnienie ją od tako za grób.

Kraków Dnia 16 października 1928

STWIERDZA
URZĄD PARAFJALNY ŚW. MIKOŁAJA
w Krakowie, dn: 15/10 1928.

H. Tobiasiewicz
proboszcz

M. KOMISARJAT OBWODU IX.
W KRAKOWIE.

Powyższe Świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU Kraków, dnia 15/10 1928

KOMISARZ OBWODU IX STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWA.

„Szkolnica", Kraków, Szewska 2. — L. skł. 19.

Z akt cmentarzy krakowskich świadectwo ubóstwa wystawione w 1928 r. i poświadczone przez komisarza Emiliana Batkę (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 611, s. 251)

209. (także 175, 188, 195, 225 i 251)
MARIAN BENEDYKTOWICZ

komisarz Obwodu IX
1930–1935

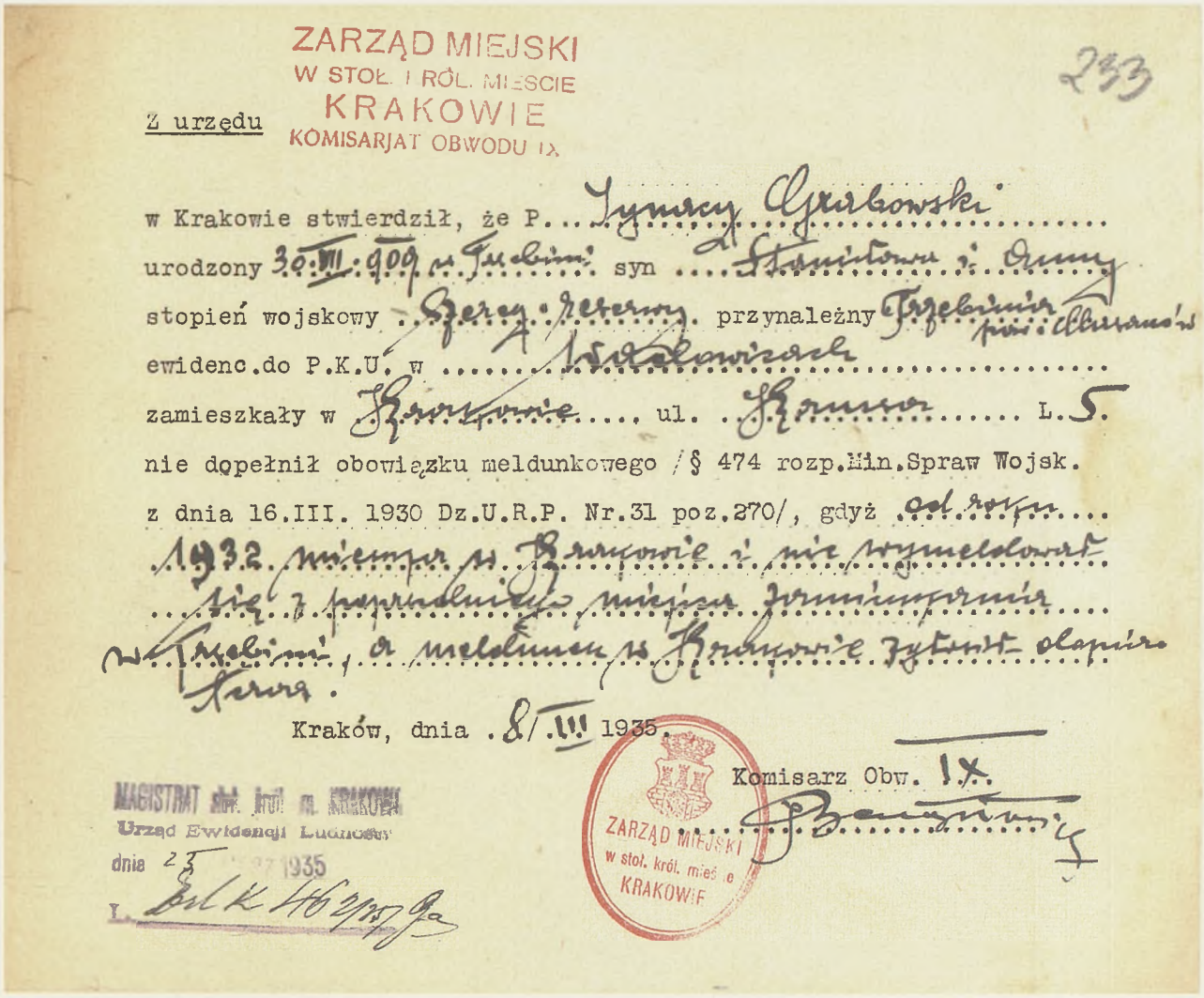

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. I RÓL. MIEŚCIE
KRAKOWIE
KOMISARJAT OBWODU IX

233

Z urzędu

w Krakowie stwierdził, że P. Ignacy Grabowski
urodzony 30.VII.909 w Trzebini syn Stanisława i Anny
stopień wojskowy szereg. rezerwy przynależny Trzebinia pow. Chrzanów
ewidenc. do P.K.U. w Wadowicach
zamieszkały w Krakowie ul. Kamsa L. 5
nie dopełnił obowiązku meldunkowego /§ 474 rozp. Min. Spraw Wojsk.
z dnia 16.III. 1930 Dz.U.R.P. Nr.31 poz.270/, gdyż od roku
1932 mieszka w Krakowie i nie wymeldował
się z poprzedniego miejsca zamieszkania
w Trzebini, a meldunek w Krakowie zgłosił dopiero
teraz.

Kraków, dnia 8/III 1935.

Komisarz Obw. IX.
[signature]

MAGISTRAT stoł. król. m. KRAKOWA
Urząd Ewidencji Ludności
dnia 25 [illegible] 1935
L. Ewid. K 462/35 Ga

ZARZĄD MIEJSKI
w stoł. król. mieście
KRAKOWIE

Z akt Przekroczenia meldunkowe, doniesienia o braku meldunku 1934–1935 *sporządzona w 1935 r. przez komisarza Mariana Benedyktowicza notatka służbowa o niedopełnieniu obowiązku meldunkowego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5383, s. 233)*

210. (także 197, 224 i 253)
BOLESŁAW MAJER

komisarz Obwodu IX
1935–1937

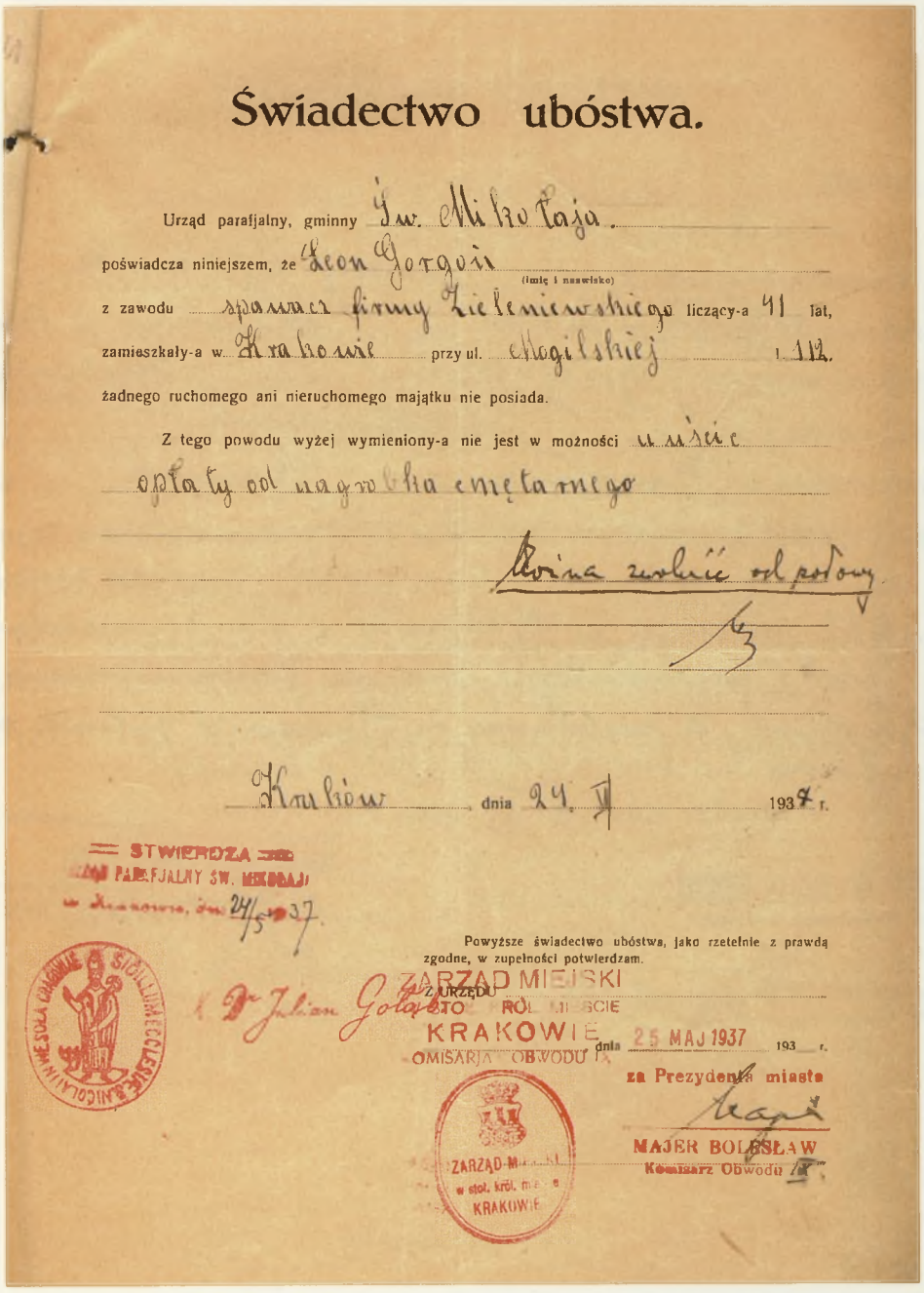

Świadectwo ubóstwa.

Urząd parafjalny, gminny Św. Mikołaja.
poświadcza niniejszem, że Leon Gorgoń (imię i nazwisko)
z zawodu spawacz firmy Zieleniewskiego liczący-a 41 lat,
zamieszkały-a w Krakowie przy ul. Mogilskiej l. 112.
żadnego ruchomego ani nieruchomego majątku nie posiada.

Z tego powodu wyżej wymieniony-a nie jest w możności uiścić opłaty od nagrobka cmętarnego

Można zwolnić od połowy

Kraków, dnia 24. VI 1937 r.

STWIERDZA
URZĄD PARAFJALNY ŚW. MIKOŁAJA
w Krakowie, dn. 24/5 1937

Powyższe świadectwo ubóstwa, jako rzetelnie z prawdą zgodne, w zupełności potwierdzam.

Z URZĘDU
STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE
KRAKOWIE
KOMISARJA OBWODU IX
dnia 25 MAJ 1937 r.

Dr Julian Gołąb

za Prezydenta miasta
MAJER BOLESŁAW
Komisarz Obwodu IX

ZARZĄD MIEJSKI w stoł. król. mieście KRAKOWIE

Z akt cmentarzy krakowskich świadectwo ubóstwa wystawione w 1937 r. i poświadczone przez komisarza Bolesława Majera (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 509, nlb)

TRZYNASTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 6 OBWODÓW

(1.01.1938–1.06.1941)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 6 obwodów:		
II Rzeczpospolita, od 1939 r. pod okupacją niemiecką w Generalnym Gubernatorstwie 1.01.1938–1.06.1941		
Podstawa obowiązywania:		
zarządzenie Zarządu Miejskiego z 20.12.1937 r.		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 9 obwodów – w latach 1928–1937	na 10 obwodów – w latach 1941–1951	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 6 obwodów		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Stołeczne Królewskie Miasto Kraków od 1939 r. *Miasto Kraków*	1939 r. – 49,5 km²	1938 r. ~ 251 500 1939 r. ~ 259 000
Prezydentura miasta w okresie podziału na 6 obwodów:		
Mieczysław Kaplicki (do 1.02.1939 r.), Bolesław Czuchajowski (21.04–3.09.1939), Stanisław Klimecki (5–20.09.1939), Wincenty Bogdanowski (20–27.09.1939), Ernst Zörner (wrzesień 1939–luty 1940), Karl Schmid (luty 1940–marzec 1941), Rudolf Pavlu (od kwietnia 1941 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Obwód I (dzielnica centralna – śródmiejska ze starym miastem, Wawelem i Wesołą) Obwód II (dzielnica centralna – kazimierska z Kazimierzem i Stradomiem) Obwód III (dzielnica zachodnia – zwierzyniecka z Piaskiem, Nowym Światem, Półwsiem, Zwierzyńcem i Czarną Wsią) Obwód IV (dzielnica północna – kleparska z Nową Wsią, Łobzowem, Krowodrzą, Kleparzem i Warszawskim) Obwód V (dzielnica wschodnia – grzegórzecka z Wesołą, Grzegórzkami i Dąbiem) Obwód VI (dzielnica południowa – podgórska z Zakrzówkiem, Dębnikami, Ludwinowem, Podgórzem i Płaszowem)		
Charakter podziału terytorialnego – status obwodów:		
administracyjny, pomocniczy		
Ustrojowa organizacja obwodów		
zwierzchnik obwodu:	**służby w gestii zwierzchnika:**	
kierownik miejskiego urzędu obwodowego z nominacji prezydenta miasta	• miejski urząd obwodowy potocznie zwany „małym magistratem" • ekspozytury miejskich urzędów obwodowych na czele z zastępcami kierowników dla ekspozytur: – Ekspozytura Urzędu III – Półwsie i Zwierzyniec – Ekspozytura Urzędu IV – Nowa Wieś i Łobzów – Ekspozytura Urzędu V – Grzegórzki i Dąbie – Ekspozytura Urzędu VI – Zakrzówek i Dębniki – Ekspozytura Urzędu VI – Płaszów	
Organ nadrzędny:		
prezydent miasta, Zarząd Miejski		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 178–185	*Poczet* 2015, s. 37–38	*Poczet* 2010, s. 58–62	*Poczet* 2010, s. 798–801

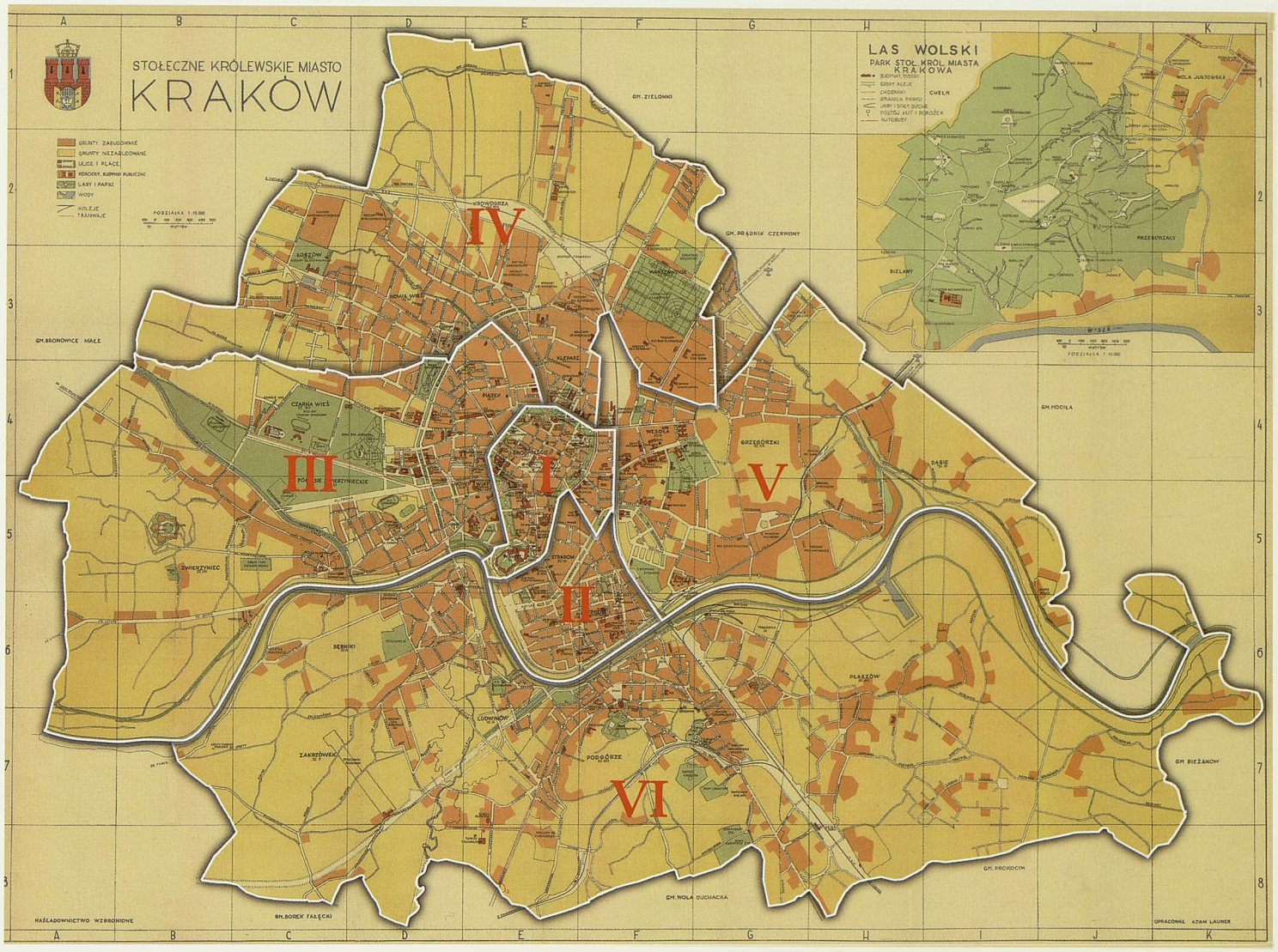

Podział Krakowa na 9 obwodów według stanu z 1938 r. – na planie Stołeczne Królewskie Miasto Kraków *wyrysowanym przez Adama Launera, wydanym ok. 1939 r. Podstawa rysunku granic obwodów:* vide *s. 178 (Biblioteka Jagiellońska, sygn. M 41/107)*

2. POCZET KIEROWNIKÓW MIEJSKICH URZĘDÓW OBWODOWYCH

Obwód I

Obwód I według stanu z roku 1938 na przywołanym wcześniej planie miasta z ok. 1939 r. – centralna dzielnica śródmiejska obejmująca stare miasto w obrębie Plant wraz z Wawelem oraz po wschodniej stronie fragmentem terenu dawnego Przedmieścia Wesoła, od ul. Lubicz na północy po ul. Starowiślną na południu, od wschodu ograniczona nasypem linii kolejowej biegnącej w kierunku Płaszowa, jak też fragmentem ul. Dietla. Podział administracyjny miasta z roku 1938 po raz pierwszy od 1816 r. nie naruszał integralności powierzchni starego miasta w obrębie murów (Plant), z kolei po raz pierwszy od 1838 r. nie oddzielał Wawelu od śródmieścia, przypisując go do dzielnicy kazimierskiej, jak to było w podziałach poprzednich.

211. (także 167, 174, 187, 199 i 231)
MARIAN PARA

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego I
1938–1939

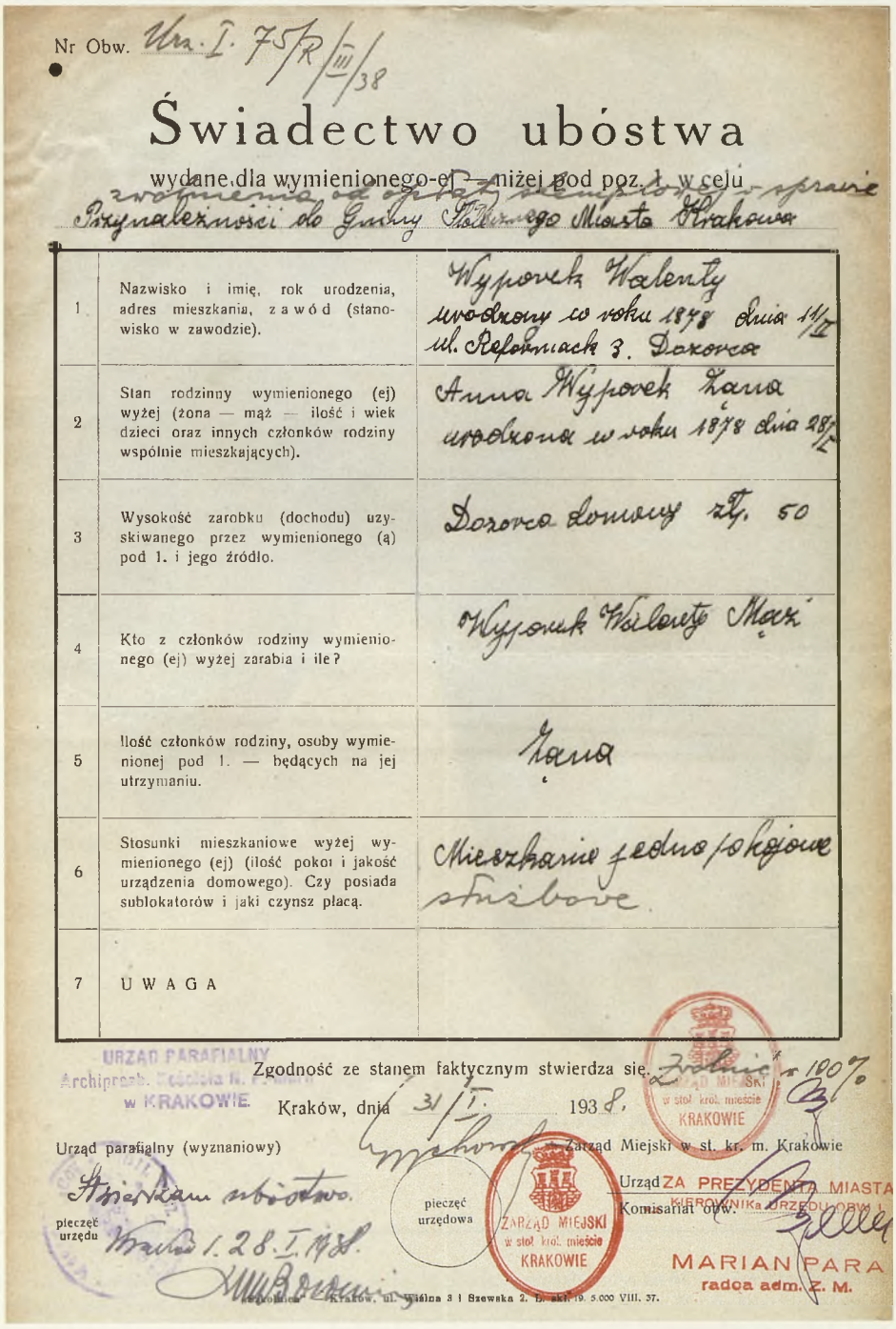

Nr Obw. Urz. I. 75/R/III/38

Świadectwo ubóstwa

wydane dla wymienionego-ej — niżej pod poz. 1. w celu zwolnienia od opłat stemplowej w sprawie Przynależności do Gminy Stołecznego Miasta Krakowa

1	Nazwisko i imię, rok urodzenia, adres mieszkania, zawód (stanowisko w zawodzie).	Wyporek Walenty urodzony w roku 1878 dnia 11/II ul. Reformack 3. Dozorca
2	Stan rodzinny wymienionego (ej) wyżej (żona — mąż — ilość i wiek dzieci oraz innych członków rodziny wspólnie mieszkających).	Anna Wyporek Żona urodzona w roku 1878 dnia 28/I
3	Wysokość zarobku (dochodu) uzyskiwanego przez wymienionego (ą) pod 1. i jego źródło.	Dozorca domowy zł. 50
4	Kto z członków rodziny wymienionego (ej) wyżej zarabia i ile?	Wyporek Walenty Mąż
5	Ilość członków rodziny, osoby wymienionej pod 1. — będących na jej utrzymaniu.	Żona
6	Stosunki mieszkaniowe wyżej wymienionego (ej) (ilość pokoi i jakość urządzenia domowego). Czy posiada sublokatorów i jaki czynsz płacą.	Mieszkanie jedno/pokojowe służbowe
7	UWAGA	

URZĄD PARAFIALNY Archiprezb. Kościoła N. P. Marii w KRAKOWIE

Zgodność ze stanem faktycznym stwierdza się. Zwolnić w 100%

Kraków, dnia 31/I. 1938.

Urząd parafialny (wyznaniowy) Zarząd Miejski w st. kr. m. Krakowie

Urząd Komisariat obw. ZA PREZYDENTA MIASTA KIEROWNIKA URZĘDU OBW. I. MARIAN PARA radca adm. Z. M.

pieczęć urzędu Kraków 1.28.I.1938.

pieczęć urzędowa

ZARZĄD MIEJSKI w stoł. król. mieście KRAKOWIE

Kraków, ul. Wiślna 3 i Szewska 2. D. akt. 19. 5.000 VIII. 37.

Z akt magistrackich dotyczących przynależności świadectwo ubóstwa z 1938 r. z potwierdzeniem sygnowanym przez kierownika Mariana Parę (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5246, nlb)

212.
JAN WYDRO

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego I 1939–1940

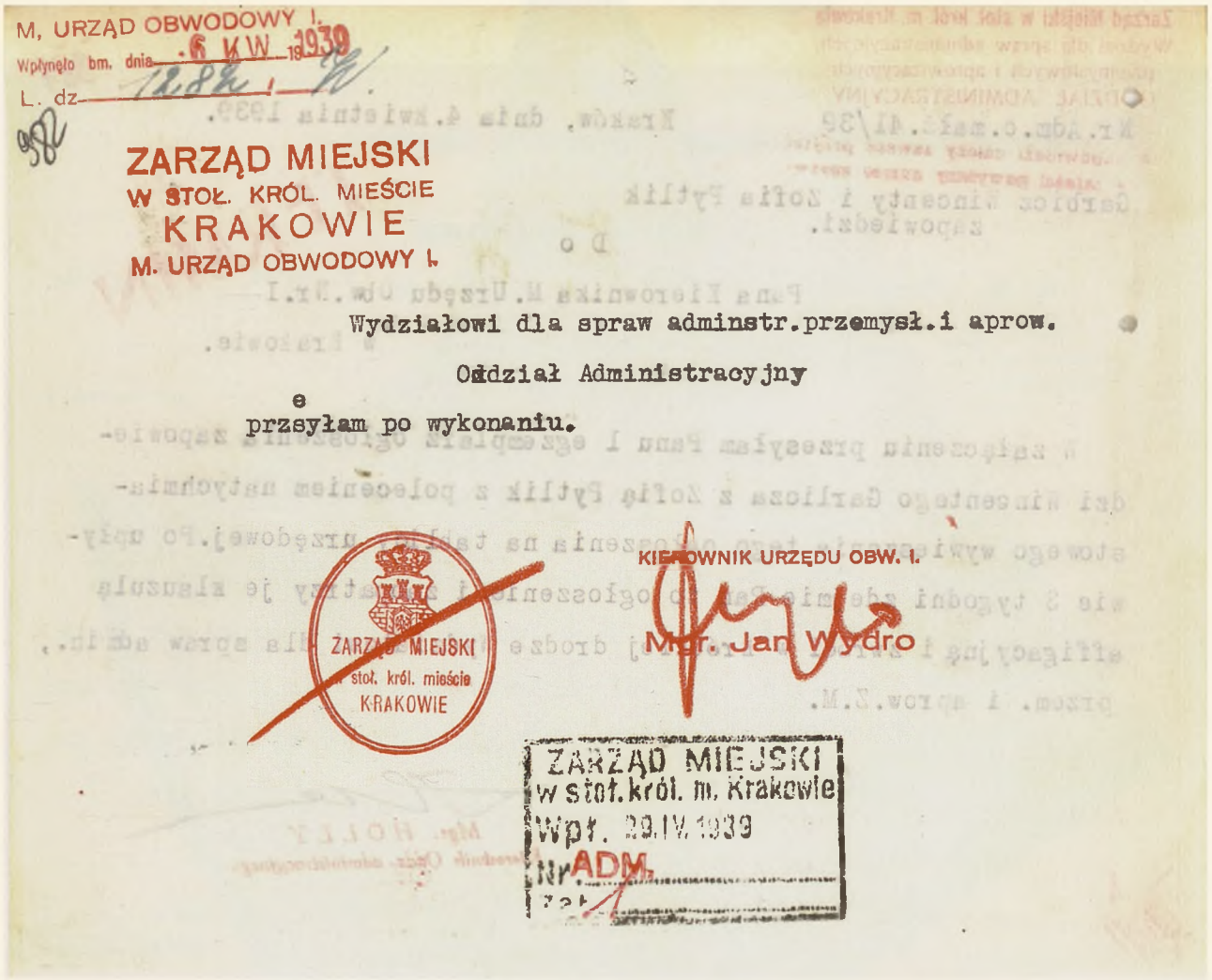

M. URZĄD OBWODOWY I.
Wpłynęło bm. dnia 6 IV 1939
L. dz. 1284

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE
KRAKOWIE
M. URZĄD OBWODOWY I.

Wydziałowi dla spraw adminstr.przemysł.i aprow.

Oddział Administracyjny

przesyłam po wykonaniu.

ZARZĄD MIEJSKI
stoł. król. mieście
KRAKOWIE

KIEROWNIK URZĘDU OBW. I.
Mgr. Jan Wydro

ZARZĄD MIEJSKI
w stoł. król. m. Krakowie
Wpł. 29.IV.1939
Nr ADM.

Ze zbioru Akta zapowiedzi ślubów cywilnych 1929–1944 *dokonany w 1939 r. przez kierownika Jana Wydrę zwrot ogłoszenia zapowiedzi ślubnej po jego wywieszeniu na tablicy urzędowej (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2469, s. 982)*

213. (także 230)
LUDWIK BIALIKIEWICZ

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego I
1940–1941

ZARZĄD MIEJSKI W KRAKOWIE URZĄD OBWODOWY I Rynek Gł. L. 30. I p.

134

Zarząd miejski w st. kr. m. Krakowie — Wydział

Karta służbowa

Do Nr. 0.I. 171/40./Term. Kraków, dnia 1.lipca 1940.

Do Pana Dyrektora
Zarządu Miejskiego
na ręce Pana Radcy Mgr.Adama Mazanka
Inspektora Miejsk. Urzędów Obw.
w Krakowie.

Wykonując zarządzenie z dnia 6.czerwca 1940 r. w sprawie zbiórki metali, w ślad tut. sprawozdania z dnia 27.czerwca b.r. Nr.0.I.169/40/Term. donoszę, że w miejscu zbiórki dla Obwodu I. przy ul.Kopernika 1.or.1, w czasie od 27.VI. do 29.VI.b.r. włącznie:

1/. złożyło metal-gospodarstw domowych . . . 238.
2/. w ilości . . . . . 624kg.15 dkg.

Kierownik II Urzędu Obw.
Mgr Ludwik Bialikiewicz
Radca Z. M.

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego z lat okupacji niemieckiej dokument – karta służbowa z 1940 r. z notatką sporządzoną przez kierownika Ludwika Bialikiewicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 78, s. 131)

Obwód II

Obwód II według stanu z roku 1938 na przywołanym wcześniej planie miasta z ok. 1939 r. – centralna dzielnica kazimierska, tradycyjnie wraz ze Stradomiem, w kształcie w zasadzie znanym z podziałów poprzednich. Jednak w tym przypadku istotną różnicą było wyłączenie Wawelu z tej kazimierskiej dzielnicy i włączenie go do dzielnicy śródmiejskiej, tak jak sto lat wcześniej, przed rokiem 1838. Drugą ważną różnicą było powiększenie powierzchni Stradomia, do tej pory ograniczonego ul. św. Sebastiana, a teraz sięgającego zbiegu ulic św. Gertrudy i Starowiślnej.

214. (także 170, 190, 205 i 222)
KAZIMIERZ KOZAKIEWICZ

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego II
1938

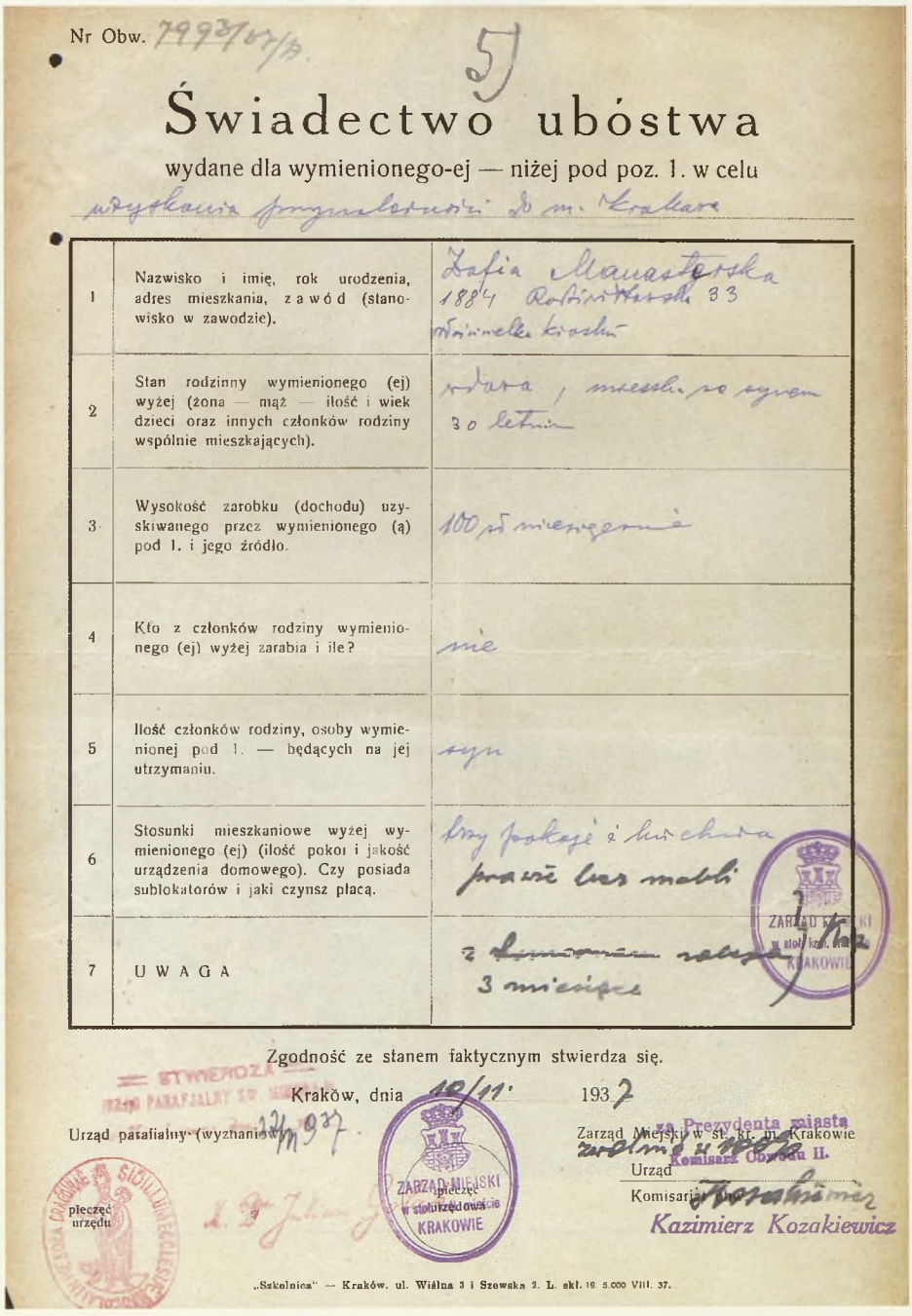

Nr Obw. 7993/07/B

5

Świadectwo ubóstwa

wydane dla wymienionego-ej — niżej pod poz. 1. w celu

uzyskania przynależności do m. Krakowa

1	Nazwisko i imię, rok urodzenia, adres mieszkania, zawód (stanowisko w zawodzie).	Zofia Manasterska 1884 Rostworowskich 33 wdowa kroksu
2	Stan rodzinny wymienionego (ej) wyżej (żona — mąż — ilość i wiek dzieci oraz innych członków rodziny wspólnie mieszkających).	wdowa, mieszk. ze synem 30 letnim
3	Wysokość zarobku (dochodu) uzyskiwanego przez wymienionego (ą) pod 1. i jego źródło.	100 zł miesięcznie
4	Kto z członków rodziny wymienionego (ej) wyżej zarabia i ile?	nie
5	Ilość członków rodziny, osoby wymienionej pod 1. — będących na jej utrzymaniu.	syn
6	Stosunki mieszkaniowe wyżej wymienionego (ej) (ilość pokoi i jakość urządzenia domowego). Czy posiada sublokatorów i jaki czynsz płacą.	izby pokoje i kuchnia prawie bez mebli
7	UWAGA	z domowem relacją 3 miesiące

Zgodność ze stanem faktycznym stwierdza się.

Kraków, dnia 10/11. 193 7

Urząd parafialny (wyznaniowy) 13/III 937

Zarząd Miejski w st. kr. m. Krakowie za Prezydenta miasta zastępca z upoważ. Komisarz Obwodu II.

Urząd

Komisarz: Kazimierz Kozakiewicz

pieczęć urzędu

ZARZĄD MIEJSKI w stołecznem mieście KRAKOWIE

„Szkolnica" — Kraków, ul. Wiślna 3 i Szewska 2. L. skł. 19. 5.000 VIII. 37.

Z akt magistrackich dotyczących przynależności świadectwo ubóstwa z 1937 r. – potwierdzenie sygnowane przez kierownika Kazimierza Kozakiewicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5246, nlb)

215. (także 183, 192 i 234)
FERDYNAND MROZIŃSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego II 1938–1939

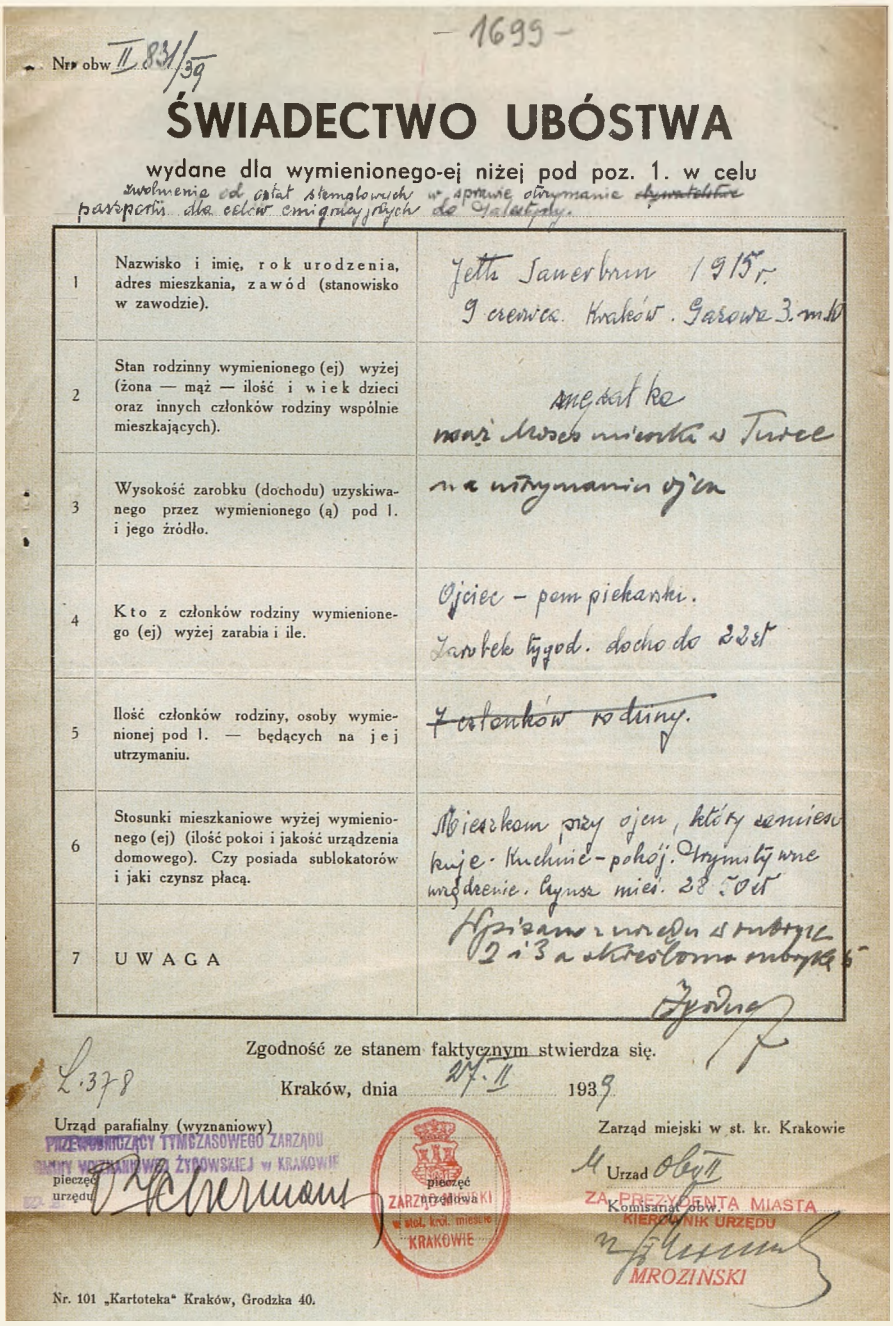

– 1699 –

Nr obw. II 831/39

ŚWIADECTWO UBÓSTWA

wydane dla wymienionego-ej niżej pod poz. 1. w celu zwolnienia od opłat stemplowych w sprawie otrzymania ~~dynatelstw~~ paszportu dla celów emigracyjnych do Palestyny.

1	Nazwisko i imię, rok urodzenia, adres mieszkania, zawód (stanowisko w zawodzie).	Jetti Sauerbrun 1915 r. 9 czerwca. Kraków. Garowa 3. m. 5
2	Stan rodzinny wymienionego (ej) wyżej (żona — mąż — ilość i wiek dzieci oraz innych członków rodziny wspólnie mieszkających).	panna matka mieszka w Turce
3	Wysokość zarobku (dochodu) uzyskiwanego przez wymienionego (ą) pod 1. i jego źródło.	na utrzymaniu ojca
4	Kto z członków rodziny wymienionego (ej) wyżej zarabia i ile.	Ojciec – pom. piekarski. Zarobek tygod. dochodzi 22 zł
5	Ilość członków rodziny, osoby wymienionej pod 1. — będących na jej utrzymaniu.	~~7 członków rodziny.~~
6	Stosunki mieszkaniowe wyżej wymienionego (ej) (ilość pokoi i jakość urządzenia domowego). Czy posiada sublokatorów i jaki czynsz płacą.	Mieszkam przy ojcu, który zamieszkuje kuchnię – pokój. Urządzenie. Czynsz miesi. 28 zł
7	UWAGA	Wpisano z urzędu z rubryki 2 i 3 a określona rubryka 6 – Żydzi

Zgodność ze stanem faktycznym stwierdza się.

L. 378

Kraków, dnia 27. II 1939

Urząd parafialny (wyznaniowy) PRZEWODNICZĄCY TYMCZASOWEGO ZARZĄDU GMINY WYZNANIOWEJ ŻYDOWSKIEJ w KRAKOWIE pieczęć urzędu

pieczęć urzędowa ZARZĄD MIASTA KRAKOWIE w stoł. kroł. mieście

Zarząd miejski w st. kr. Krakowie Urząd Obyw. II Komisariat obw.

ZA PREZYDENTA MIASTA KIEROWNIK URZĘDU MROZIŃSKI

Nr. 101 „Kartoteka" Kraków, Grodzka 40.

Z akt Starostwa Grodzkiego Krakowskiego zawierających sprawy paszportowe wystawione w 1939 r. świadectwo ubóstwa – potwierdzenie sygnowane przez kierownika Ferdynanda Mrozińskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. StGKr 478, s. 1699)

216. (także 233 i 238)
OLGIERD NIEDZIAŁKOWSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego II
1940–1941

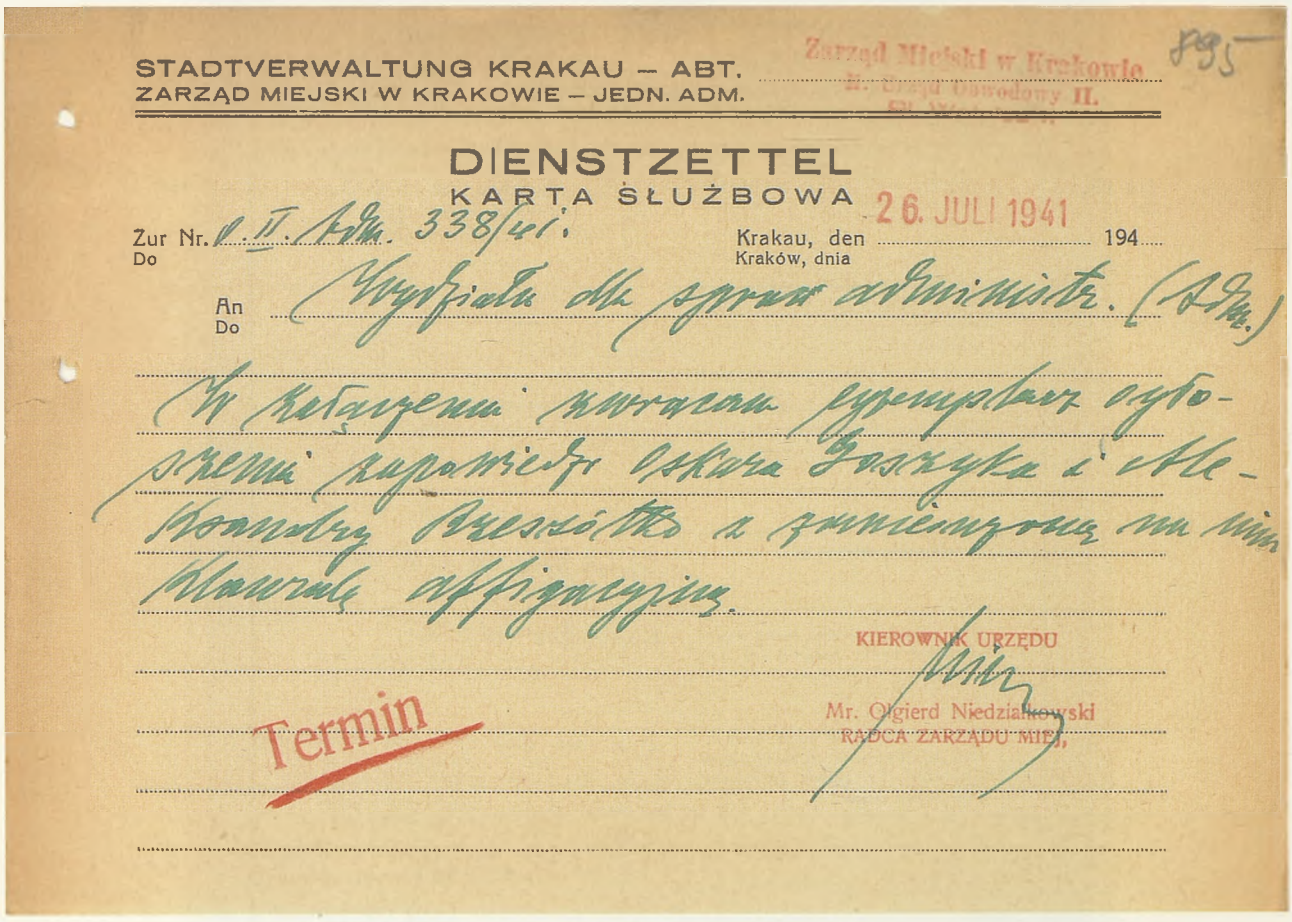

STADTVERWALTUNG KRAKAU – ABT.
ZARZĄD MIEJSKI W KRAKOWIE – JEDN. ADM.

Zarząd Miejski w Krakowie
II. Urząd Obwodowy II.

895

DIENSTZETTEL
KARTA SŁUŻBOWA

Zur Nr. O. II. Adm. 338/41.
Do

Krakau, den 26. JULI 1941 194
Kraków, dnia

An
Do

Wydziału dla spraw administr. (Adm.)

W załączeniu zwracam egzemplarz ogłoszenia zapowiedzi Oskara Goszyka i Aleksandry Brzeszótko z zamieszczoną na nim klauzulą affigacyjną.

KIEROWNIK URZĘDU
Mr. Olgierd Niedziałkowski
RADCA ZARZĄDU MIEJ.

Termin

Z Akt zapowiedzi ślubów cywilnych 1929–1944 sporządzona w 1941 r.
przez kierownika Olgierda Niedziałkowskiego
karta służbowa z notatką dotyczącą ogłoszenia zapowiedzi ślubnych
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 2469, s. 895)

Obwód III

Obwód III według stanu z roku 1938 na przywołanym wcześniej planie miasta z ok. 1939 r. – dzielnica zwierzyniecka, z Piaskiem, Nowym Światem, Półwsiem Zwierzynieckim, Zwierzyńcem i Czarną Wsią. Wyliczone tu tereny stanowiły odrębne dzielnice katastralne, kształtując więc powierzchnię tej dzielnicy administracyjnej co do zasady posłużono się biegiem zewnętrznych granic tych właśnie dzielnic katastralnych. W przyszłości obszar ten stanie się trzonem powstałej w 1954 r. dużej dzielnicy administracyjnej Zwierzyniec. Tereny położone między Alejami Trzech Wieszczów a Plantami będą oczekiwały na przyłączenie do dzielnicy śródmiejskiej aż do roku 1973. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

✦ Kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego III

217. (także 237 i 261)
JÓZEF BERNY

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego III
1938–1941

Zarząd miejski w st. kr. m. Krakowie — Wydział

ZARZĄD MIEJSKI W KRAKOWIE
M. URZĄD OBWODOWY III.

Karta służbowa

Do Nr ..... Kraków, dnia 10. czerwca 1940 r. ~~19..~~

Do Pana Inspektora Miejskich Urzędów Obwodowych w Krakowie.

Zawiadamiam, że w czasie od 3 do 9 czerwca b.r. złożono metali :

600 gospodarstw - 1.560 kg

KIEROWNIK URZĘDU
Mgr. BERNY JÓZEF

Karta służbowa. Druk ogólny Zarz. m. L. 4.

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego z lat okupacji niemieckiej dokument z 1940 r. – karta służbowa sporządzona przez kierownika Józefa Bernego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 78, s. 45)

• Zastępca kierownika Miejskiego Urzędu Obwodowego III kierujący ekspozyturą

Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego III dla dzielnic katastralnych XII–Półwsie Zwierzynieckie i XIII–Zwierzyniec

218. (także 200, 206 i 226)
ALEKSANDER KAMIŃSKI

zastępca kierownika Miejskiego Urzędu Obwodowego III dla dzielnic XII i XIII 1939–1940

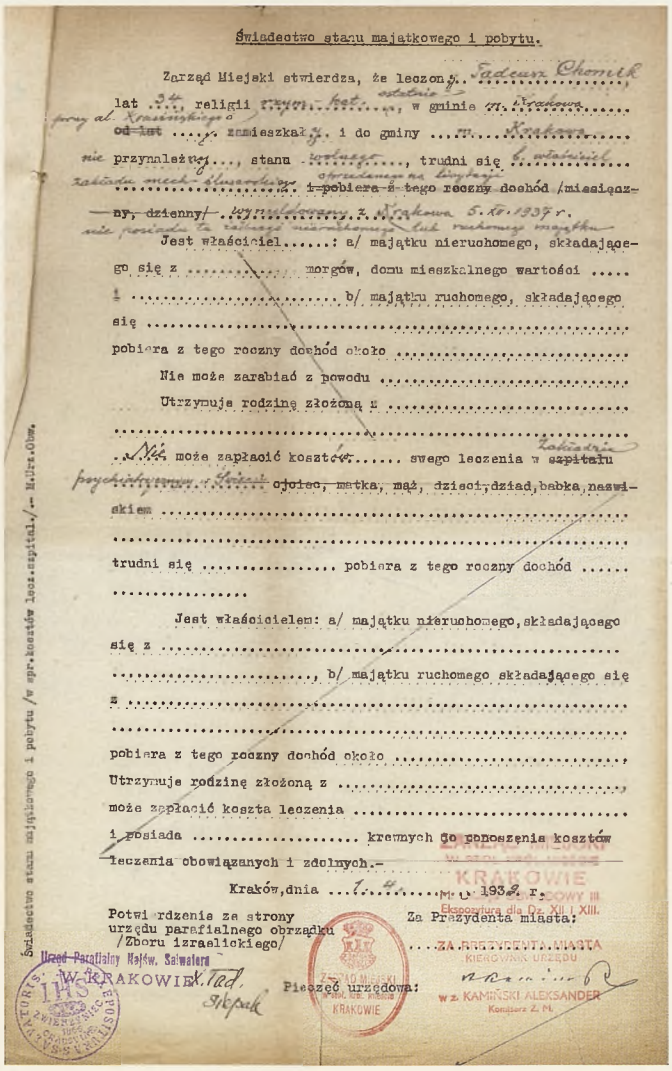

Świadectwo stanu majątkowego i pobytu.

Zarząd Miejski stwierdza, że leczony Tadeusz Chomik lat 34, religii rzym.-kat. ostatnio w gminie m. Krakowa przy al. Krasińskiego 6 ~~od lat~~ ..., zamieszkały i do gminy m. Krakowa nie przynależny, stanu wolnego, trudni się b. właściciel zakładu mech. ślusarskiego sprzedanego na licytacji ~~i pobiera z tego roczny dochód /miesięczny, dzienny/~~ wymeldowany z Krakowa 5.XII.1937 r. nie posiada tu żadnego nieruchomego lub ruchomego majątku

Jest właściciel.....: a/ majątku nieruchomego, składającego się z ..... morgów, domu mieszkalnego wartości ..... i ..... b/ majątku ruchomego, składającego się .....

pobiera z tego roczny dochód około .....

Nie może zarabiać z powodu .....

Utrzymuje rodzinę złożoną z .....

.....

Nie może zapłacić kosztów..... swego leczenia w ~~szpitalu~~ Zakładzie psychiatrycznym w Świecie ~~ojciec, matka, mąż, dzieci, dziad, babka, nazwiskiem~~ .....

.....

trudni się ..... pobiera z tego roczny dochód .....

.....

Jest właścicielem: a/ majątku nieruchomego, składającego się z .....

....., b/ majątku ruchomego składającego się z .....

.....

pobiera z tego roczny dochód około .....

Utrzymuje rodzinę złożoną z .....

może zapłacić koszta leczenia .....

i posiada ..... krewnych do ponoszenia kosztów leczenia obowiązanych i zdolnych.-

Kraków, dnia 1.4. 1939 r.

Potwierdzenie ze strony urzędu parafialnego obrządku /Zboru izraelickiego/

Za Prezydenta miasta:

ZA PREZYDENTA MIASTA KIEROWNIK URZĘDU w z. KAMIŃSKI ALEKSANDER Komisarz Z. M.

Pieczęć urzędowa:

Urząd Parafialny Najśw. Salwatora W KRAKOWIE

Świadectwo stanu majątkowego i pobytu /w spr. kosztów lecz. szpital./.- M.Urz.Obw.

Z akt magistrackich dotyczących przynależności świadectwo stanu majątkowego i pobytu wystawione w 1939 r. przez zastępcę kierownika Aleksandra Kamińskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5249, n/b)

Obwód IV

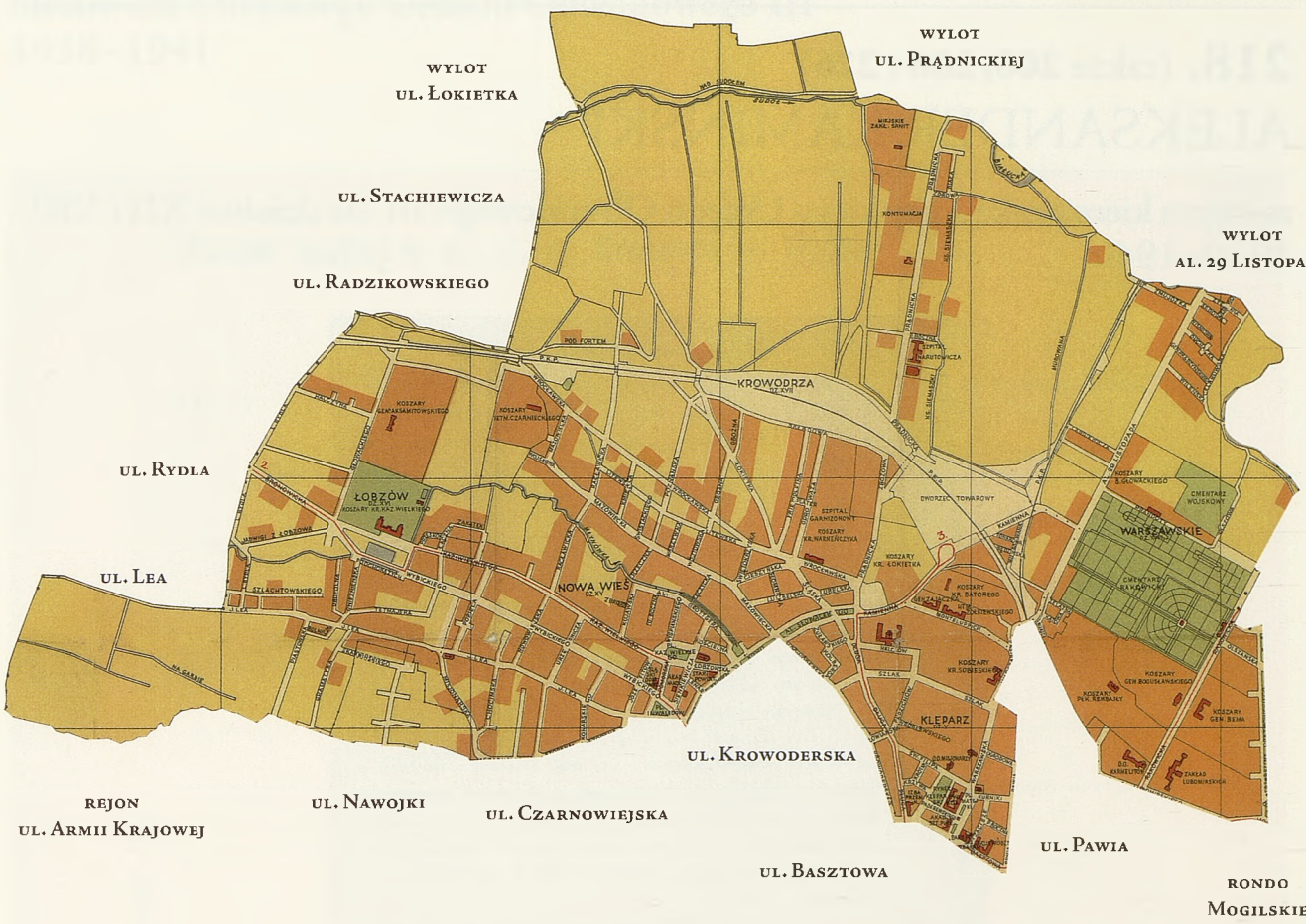

Obwód IV według stanu z roku 1938 na przywołanym wcześniej planie miasta z ok. 1939 r. – dzielnica kleparska, obejmująca Nową Wieś, Łobzów, Krowodrzę, Kleparz i Warszawskie, czyli pięć dzielnic katastralnych, których zewnętrzne granice co do zasady wytyczały granice Obwodu. W przyszłości obszar ten, pomniejszony o Nową Wieś, Łobzów i Warszawskie, ale powiększony o przyległe tereny przyłączone do Krakowa w 1941 r., stanie się w 1954 r. trzonem dużej dzielnicy administracyjnej Kleparz. Teren położony między al. Słowackiego i ul. Kamienną a Plantami będzie oczekiwał na przyłączenie do dzielnicy śródmiejskiej aż do roku 1973. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

✦ Kierownicy Miejskiego Urzędu Obwodowego IV

219. (także 207)
TEODOR OBRACZAY

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego IV
1938–1939

Nr. Obw. 134/38

Świadectwo ubóstwa

wydane dla wymienionego-ej — niżej pod poz. 1. w celu

Zwolnienia od opłat za świadectwo przynależności

1	Nazwisko i imię, rok urodzenia, adres mieszkania, zawód (stanowisko w zawodzie).	Przemysło Wiktoria lat 52 służąca Kraków ul: Mazowiecka 40
2	Stan rodzinny wymienionego (ej) wyżej (żona — mąż — ilość i wiek dzieci oraz innych członków rodziny wspólnie mieszkających).	Stanu wolnego
3	Wysokość zarobku (dochodu) uzyskiwanego przez wymienionego (ą) pod 1. i jego źródło.	Bez zajęcia
4	Kto z członków rodziny wymienionego (ej) wyżej i ile?	
5	Ilość członków rodziny, osoby wymienionej pod 1. — będących na jej utrzymaniu.	
6	Stosunki mieszkaniowe wyżej wymienionego (ej) (ilość pokoi i jakość urządzenia domowego). Czy posiada sublokatorów i jaki czynsz płacą.	Mieszkanie z łaski u p. Janiny Pierzchałowej żony prywatnego urzędnika
7	UWAGA	W całości

ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE

Zgodność ze stanem faktycznym stwierdza sr.

Kraków, dnia ..... 193...

Urząd parafialny (wyznaniowy)

pieczęć urzędu

pieczęć urzędowa

Zarząd miejski w st. kr. Krakowie

ZARZĄD MIEJSKI w stoł. król. mieście KRAKOWIE

Urząd

Komisariat obw.

ZA PREZYDENTA MIASTA KIEROWNIK URZĘDU

w z. TEODOR OBRACZAY wicesekretarz Z. m.

Nr 20/... 938

Z akt magistrackich dotyczących przynależności świadectwo ubóstwa z 1938 r. z potwierdzeniem sygnowanym przez kierownika Teodora Obraczaya (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5246, nlb)

220. (także 242)
STANISŁAW DOBROWOLSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego IV
1939–1941

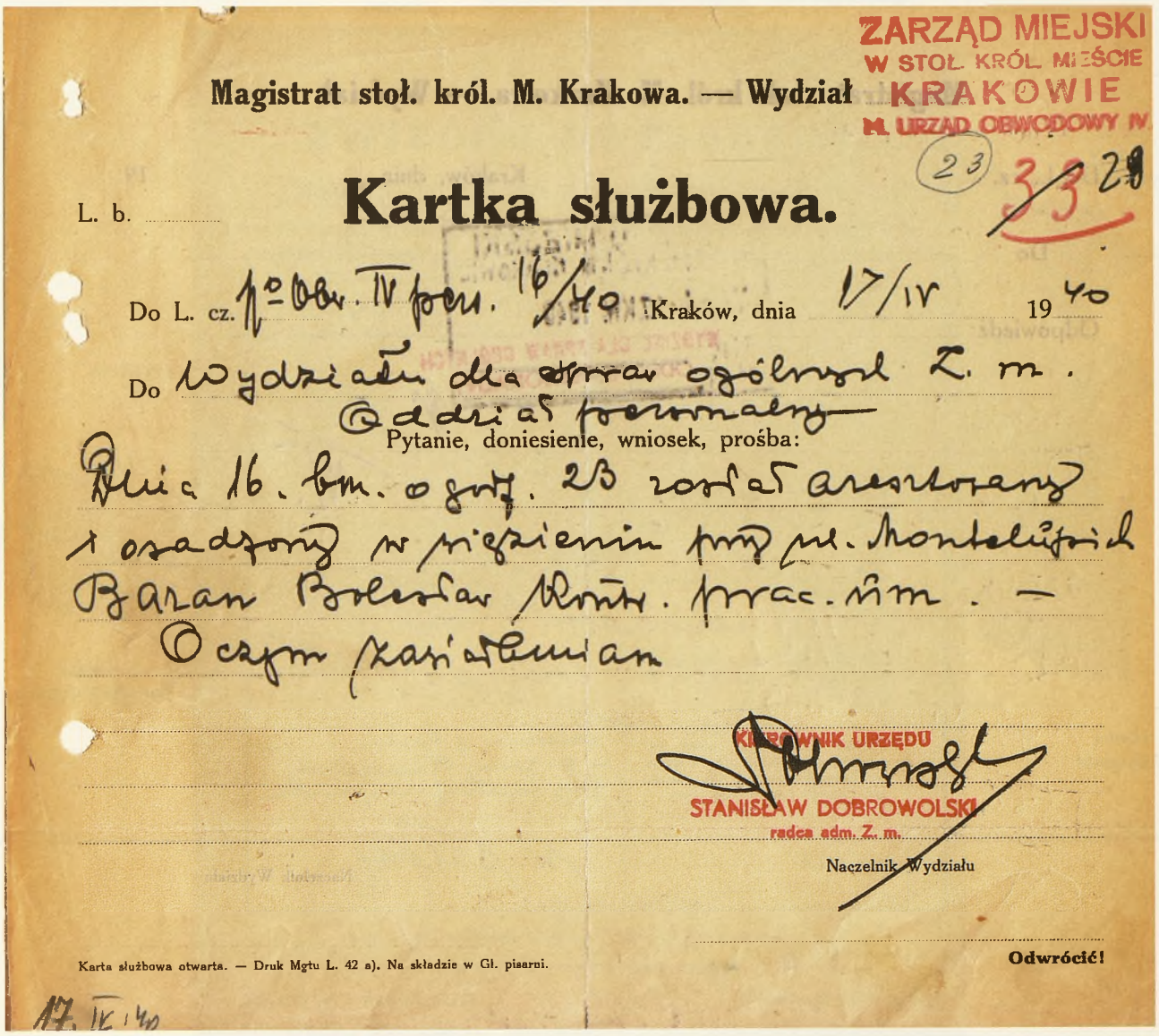

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE
KRAKOWIE
M. URZĄD OBWODOWY IV

Magistrat stoł. król. M. Krakowa. — Wydział

(23) 33 28

L. b. .....

Kartka służbowa.

Do L. cz. 1° Obw. IV pers. 16/40 Kraków, dnia 17/IV 1940

Do Wydziału dla spraw ogólnych Z. m.
Oddział personalny

Pytanie, doniesienie, wniosek, prośba:

Dnia 16. bm. o godz. 23 został aresztowany i osadzony w więzieniu przy ul. Montelupich Baran Bolesław Kontr. prac. um. —
O czym zawiadamiam

KIEROWNIK URZĘDU
STANISŁAW DOBROWOLSKI
radca adm. Z. m.

Naczelnik Wydziału

Karta służbowa otwarta. — Druk Mgtu L. 42 a). Na składzie w Gł. pisarni.

Odwrócić!

17. IV. 40

Z akt Zarządu Miejskiego w Krakowie kartka służbowa – sporządzona przez kierownika Stanisława Dobrowolskiego notatka zawiadamiająca o aresztowaniu pracownika Miejskiego Urzędu Obwodowego IV (z zasobu Urzędu Miasta Krakowa)

✦ Zastępca kierownika Miejskiego Urzędu Obwodowego IV kierujący ekspozyturą

Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego IV dla dzielnic katastralnych XV–Nowa Wieś i XVI–Łobzów

221. (także 204, 246, 248 i 268)
WŁADYSŁAW TOMASIK

zastępca kierownika Miejskiego Urzędu Obwodowego IV dla dzielnic XV i XVI 1938–1940

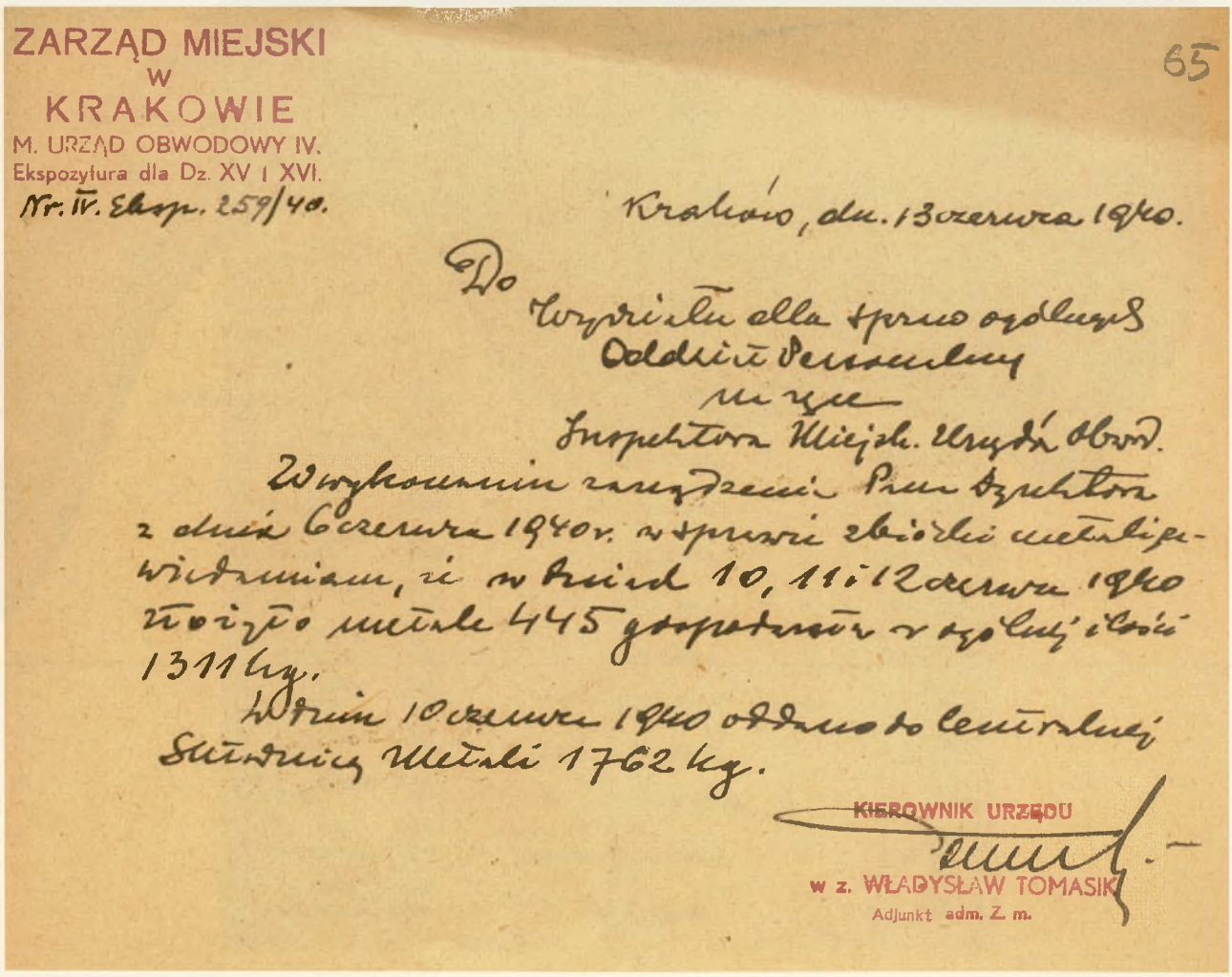

ZARZĄD MIEJSKI
W
KRAKOWIE
M. URZĄD OBWODOWY IV.
Ekspozytura dla Dz. XV i XVI.
Nr. IV. Eksp. 259/40.

65

Kraków, dn. 13 czerwca 1940.

Do
Wydziału dla spraw ogólnych
Oddział Personalny
na ręce
Inspektora Miejsk. Urzędu Obwod.

W wykonaniu zarządzenia Pana Dyrektora z dnia 6 czerwca 1940 r. w sprawie zbiórki metali zawiadamiam, że w dniach 10, 11 i 12 czerwca 1940 złożyło metale 445 gospodarstw w ogólnej ilości 1311 kg.

W dniu 10 czerwca 1940 oddano do Centralnej Składnicy Metali 1762 kg.

KIEROWNIK URZĘDU
w z. WŁADYSŁAW TOMASIK
Adjunkt adm. Z. m.

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego z lat okupacji niemieckiej dokument z 1940 r. – notatka sporządzona przez zastępcę kierownika Władysława Tomasika dotycząca przebiegu akcji zbiórki metali (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 78, s. 65)

Obwód V

Obwód V według stanu z roku 1938 na przywołanym wcześniej planie miasta z ok. 1939 r. – dzielnica grzegórzecka, obejmująca Wesołą (bez fragmentu włączonego do Obwodu I), Grzegórzki i Dąbie. Tereny te stanowiły dzielnice katastralne, których zewnętrzne granice co do zasady wytyczały granice tej dzielnicy administracyjnej. W przyszłości obszar ten, powiększony o Warszawskie oraz tereny po poszerzeniu granic Krakowa w 1941 r., stanie się trzonem powstałej w 1954 r. dużej dzielnicy administracyjnej Grzegórzki. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

✦ Kierownicy Miejskiego Urzędu Obwodowego V

222. (także 170, 190, 205 i 214)
KAZIMIERZ KOZAKIEWICZ

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1938–1939

Nazwisko i imię	Data urodzenia	Wyznanie	Wykształcenie: /wyższe średnie niższe/	Jednostka organ. w której obecnie pracuje	Tytuł służbowy	Stopień służbowy	W Gminie pracuje od
Jan Borkowski	12/8 1881	rzym. kat.	średnie	M.dla spr.og.	radca adm.	VI c	19/1 1904
Marian Podworski	2/2 1886	"	"	Urz.Ewid.Lud.	" "	VI c	10/2 1908
Kazimierz Jasicki	21/1 1888	"	"	Wydz.Finans.	tyt.rad.adm.	VIIc	1/6 1909
Kazimierz Kozakiewicz	31/1 1885	"	"	M.Urz.Obw.V	" " "	VIId	11/2 1910
Stanisław Dobrowolski	15/11 1880	"	"	M.Urz.Obw.IV	" " "	VIId	1/3 1911
Ferdynand Mroziński	10/1 1886	"	"	M.Urz.Obw.II	" " "	VIId	17/7 1911
Ludwik Galaciński	25/1 1886	"	"	Wydz.Budowl.	" " "	VII	1/2 1912
Ignacy Zadęcki	22/7 1892	"	"	M.dla spr.og.	" " "	VIIc	30/10 1912
Albin Kamiński	2/4 1884	"	"	M.dla spr.adm.	" " "	VIId	5/9 1906
Antoni Kłósak	1/2 1887	"	"	Wydz.Finans.	" " "	VIIb	18/5 1911
Władysław Laberschek	22/7 1883	"	"	Wydz.Budowl.	" " "	VIId	6/10 1911
Karol Domiczek	19/2 1888	"	"	M.Urz.Obw.VI	" " "	VIIc	13/12 1911
Antoni Rybski	4/1 1883	"	"	Wydz.Zdrowia	" " "	VIIb	13/6 1912
Marian Para	8/9 1891	"	"	M.Urz.Obw.I	" " "	VIIa	18/3 1913
Edward Ryszanek	2/2 1892	"	"	Wydz.Gosp.	" " "	VIIa	1/4 1914
Wacław Ciążyński	25/2 1897	"	niższe	M.Urz.Ob.III	sekret.	VIIa	12/4 1935
Karol Górka	4/5 1890	"	niższe	M.Urz.Ob.VI	"	VIIa	15/1 1910
Wilhelm Wolski	29/4 1879	"	"	Wydz.Op.Społ.	"	VIIa	15/4 1910
Adam Komarzewski	4/12 1892	"	średnie	M.Urz.Obw.IV	"	VIIa	12/5 1914
Marian Zembaczyński	3/8 1891	"	"	Wydz.Finans.	"	VIIa	14/7 1914

Strona ze spisu urzędników administracyjnych sporządzonego w Zarządzie Miejskim według stanu na 20 czerwca 1939 r. – w wykazie Kazimierz Kozakiewicz, kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego V
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6240, nlb)

223. (także 247)
LUDWIK MARZEC

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1940–1941

ZARZĄD MIEJSKI W KRAKOWIE M. URZĄD OBWODOWY V. 31

Zarząd miejski w st. kr. m. Krakowie — Wydział

Karta służbowa

Do Nr Obw.V.Adm.Og.38/40. Kraków, dnia 3 lipca 1940

Do Pana Inspektora Administr.Miejskiej

w Krakowie.

W związku z zakończeniem zbiórki metali na terenie tut. Obwodu /bez Ekspozytury/ podaję że:

W tut.Obwodzie bez Ekspozytury /Okręg V/

1/ jest 6058 gospodarstw domowych,

2/ złożyło metal 386 gospodarstw, w ilości 11,290 kg.

3/ jest 797 gospodarstw jednostkowych,

4/ jest 480 gospodarstw osób wysiedlonych,

5/ jest 924 gospodarstw należących do osób ubogich i narodowości ukraińskiej lub niemieckiej.-

Kierownik M. Urzędu Obw. V.

Mgr LUDWIK MARZEC

Karta służbowa. Druk ogólny Zarz. m. L. 4.

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego z lat okupacji niemieckiej dokument z 1940 r. – karta służbowa sporządzona przez kierownika Ludwika Marca (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 78, s. 31)

✦ Zastępcy kierownika Miejskiego Urzędu Obwodowego V kierujący ekspozyturą

Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego V dla dzielnic katastralnych XIX–Grzegórzki i XX–Dąbie

224. (także 197, 210 i 253)
BOLESŁAW MAJER

zastępca kierownika Miejskiego Urzędu Obwodowego V dla dzielnic katastralnych XIX i XX 1938–1939

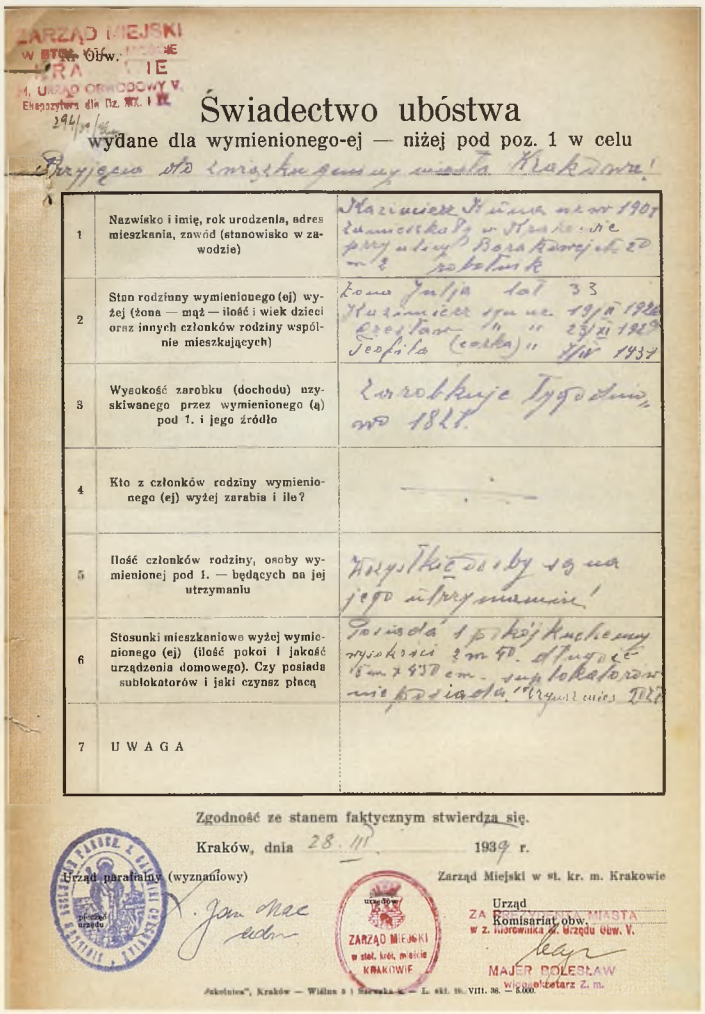

ZARZĄD MIEJSKI W STOŁ. KRÓL. MIEŚCIE KRAKOWIE
M. URZĄD OBWODOWY V.
Ekspozytura dla Dz. XIX. i XX.
294/38

Świadectwo ubóstwa
wydane dla wymienionego-ej — niżej pod poz. 1 w celu
Przyjęcia do związku gminy miasta Krakowa!

1	Nazwisko i imię, rok urodzenia, adres mieszkania, zawód (stanowisko w zawodzie)	Kazimierz Huna ur. w 1907 zamieszkały w Krakowie przy ulicy Barakowej l. 20 m. 2 robotnik
2	Stan rodzinny wymienionego (ej) wyżej (żona — mąż — ilość i wiek dzieci oraz innych członków rodziny wspólnie mieszkających)	Żona Julja lat 33 Kazimierz syn ur. 19/II 1926 Czesław " " 23/XI 1929 Teofila (córka) " 7/IV 1937
3	Wysokość zarobku (dochodu) uzyskiwanego przez wymienionego (ą) pod 1. i jego źródło	Zarobkuje tygodniowo 1827.
4	Kto z członków rodziny wymienionego (ej) wyżej zarabia i ile?	—
5	Ilość członków rodziny, osoby wymienionej pod 1. — będących na jej utrzymaniu	Wszystkie osoby są na jego utrzymaniu!
6	Stosunki mieszkaniowe wyżej wymienionego (ej) (ilość pokoi i jakość urządzenia domowego). Czy posiada sublokatorów i jaki czynsz płacą	Posiada 1 pokój kuchenny wysokości 2 m 40. długości 6 m 7 430 cm. sublokatorów nie posiada. Czynsz wies. 20 zł
7	UWAGA	

Zgodność ze stanem faktycznym stwierdza się.

Kraków, dnia 28. III. 1939 r.

Urząd parafialny (wyznaniowy) — Zarząd Miejski w st. kr. m. Krakowie

Urząd Komisariat obw.

ZARZĄD MIEJSKI w stoł. król. mieście KRAKOWIE

ZA RÓWNOŚĆ Z MIASTA w z. kierownika M. Urzędu Obw. V.
MAJER BOLESŁAW
wicepodsekretarz Z. m.

„Szkolnica", Kraków — Wiślna 3 i Szewska 4. — L. skł. 18. VIII. 38. — 5.000.

Z akt magistrackich dotyczących przynależności świadectwo ubóstwa z 1939 r. z potwierdzeniem sygnowanym przez zastępcę kierownika Bolesława Majera (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5246, nlb)

225. (także 175, 188, 195, 209 i 251)

MARIAN BENEDYKTOWICZ

zastępca kierownika Miejskiego Urzędu Obwodowego V dla dzielnic katastralnych XIX i XX
1940

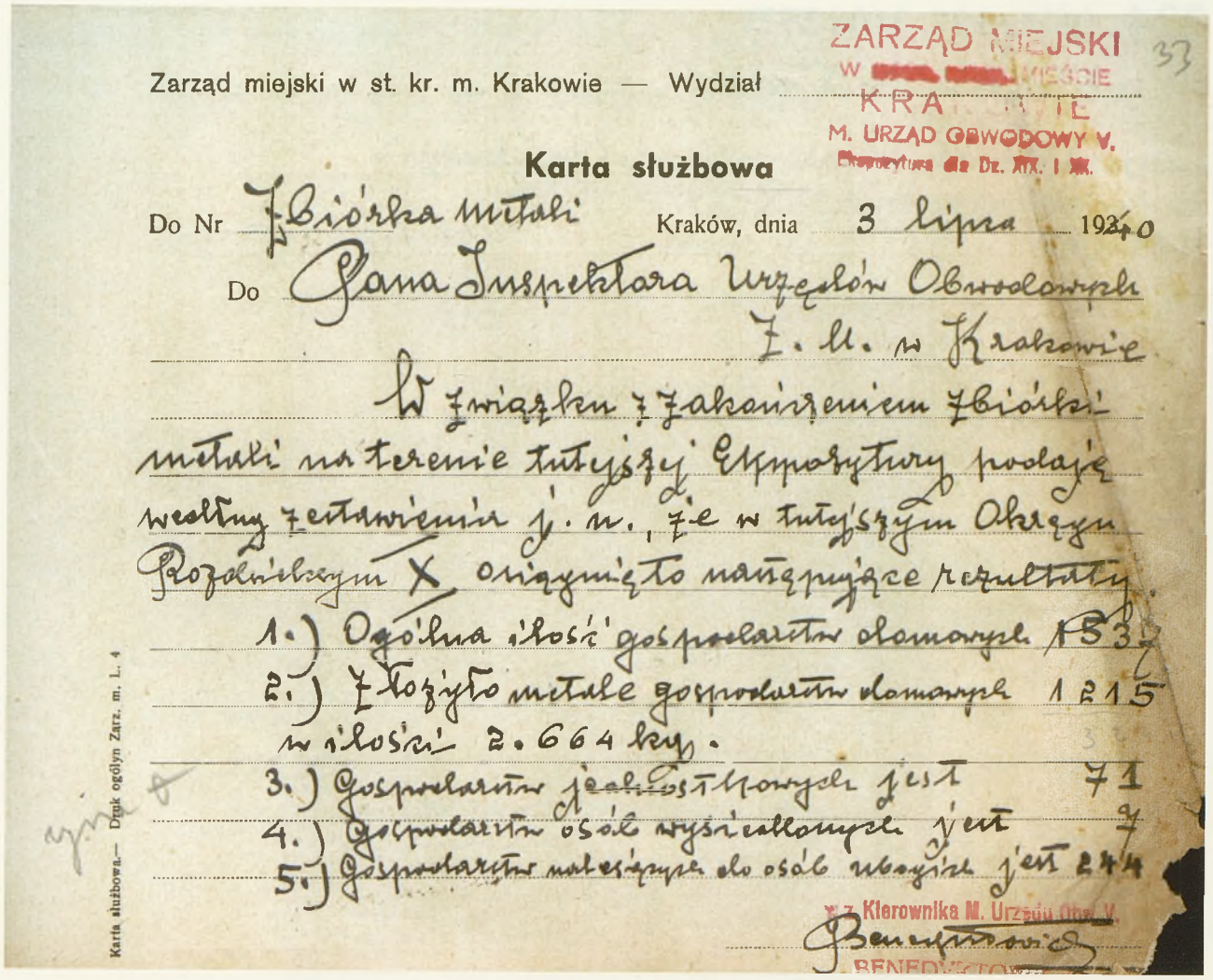

ZARZĄD MIEJSKI W [illegible] MIEŚCIE KRAKOWIE M. URZĄD OBWODOWY V. Ekspozytura dla Dz. XIX. i XX.

33

Zarząd miejski w st. kr. m. Krakowie — Wydział

Karta służbowa

Do Nr Zbiórka metali Kraków, dnia 3 lipca 1940

Do Pana Inspektora Urzędów Obwodowych Z. M. w Krakowie

W związku z zakończeniem zbiórki metali na terenie tutejszej Ekspozytury podaję według zestawienia j. n., że w tutejszym Okręgu Rozdzielczym X osiągnięto następujące rezultaty.

1.) Ogólna ilość gospodarstw domowych 1537
2.) Złożyło metale gospodarstw domowych 1215 w ilości 2.664 kg.
3.) Gospodarstw jednostkowych jest 71
4.) Gospodarstw osób wysiedlonych jest 7
5.) Gospodarstw należących do osób ubogich jest 244

w z. Kierownika M. Urzędu Obw. V.
Benedyktowicz
BENEDYKTOWICZ

Karta służbowa.— Druk ogólny Zarz. m. L. 4

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego karta służbowa – notatka z 1940 r. zastępcy kierownika Mariana Benedyktowicza dotycząca akcji zbiórki metali (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 78, s. 33)

Obwód VI

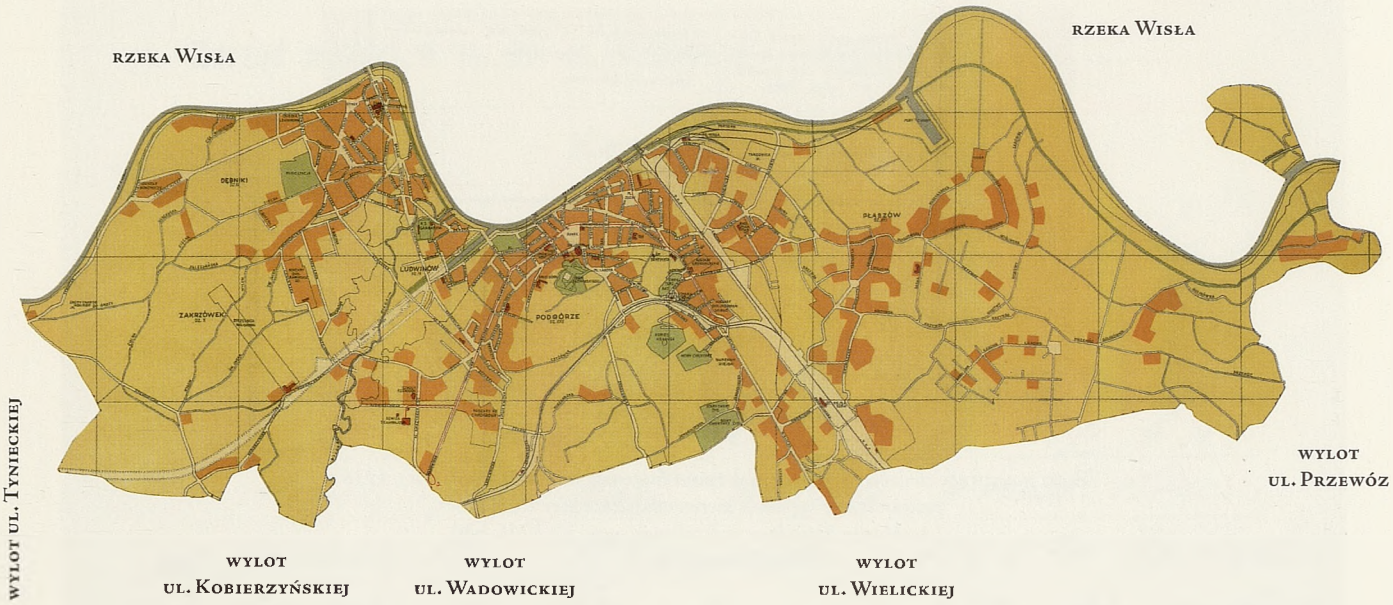

Obwód VI według stanu z roku 1938 na przywołanym wcześniej planie miasta z ok. 1939 r. – dzielnica podgórska, położona na prawym brzegu Wisły, obejmująca oprócz Podgórza także Zakrzówek, Dębniki, Ludwinów i Płaszów. Tereny te stanowiły dzielnice katastralne, których zewnętrzne granice co do zasady wytyczały granice tej dzielnicy administracyjnej. W przyszłości obszar ten, powiększony o tereny przyłączone do Krakowa w 1941 r., a leżące po tej stronie Wisły, stanie się trzonem powstałej w 1954 r. dużej dzielnicy administracyjnej Podgórze.

✦ Kierownicy Miejskiego Urzędu Obwodowego VI

226. (także 200, 206 i 218)
ALEKSANDER KAMIŃSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego VI
1938

6	Stosunki mieszkaniowe wyżej wymienionego (ej) (ilość pokoi i jakość urządzenia domowego). Czy posiada sublokatorów i jaki czynsz płacą.	wynajmuje 1 pokoik umeblowany za czynszem 35 zł. miesięcznie.
7	UWAGA	

Urząd Parafialny Najśw. Salwatora W KRAKOWIE

Zgodność ze stanem faktycznym stwierdza się.

Kraków, dnia 7. II. 1938

Urząd parafialny (wyznaniowy)

Zarząd Miejski w st. kr. m. Krakowie

Urząd

Komisariat obw.

ZARZĄD MIEJSKI KRAKOWIE

Aleksander Kamiński
Komisarz Obwodu

Z akt magistrackich dotyczących przynależności fragment świadectwa ubóstwa z 1938 r. – potwierdzenie sygnował kierownik Aleksander Kamiński (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 5246, nlb)

227. (także 184, 193, 252 i 272)
KAROL DOMICZEK

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego VI
1938–1939

6	Stosunki mieszkaniowe wyżej wymienionego (ej) (ilość pokoi i jakość urządzenia domowego). Czy posiada sublokatorów i jaki czynsz płacą	jeden pokój, sublokatorów nie posiada
7	UWAGA	Zastępuje na udzielenie zniżki do posiłku

Zgodność ze stanem faktycznym stwierdza się.

Kraków, dnia 8/9 1938 r.

Urząd parafialny (wyznaniowy)

Zarząd Miejski w st. kr. m. Krakowie

Urząd

Komisariat obw.

ZARZĄD MIEJSKI w stoł. król. mieście KRAKOWIE

KAROL DOMICZEK
radca adm. zarz. m.

Z magistrackich akt cmentarzy krakowskich fragment wystawionego w 1938 r. świadectwa ubóstwa – poświadczenie sygnował kierownik Karol Domiczek (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 523, nlb)

228. (także 255)
EUGENIUSZ STEFAŃSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego VI
1940–1941

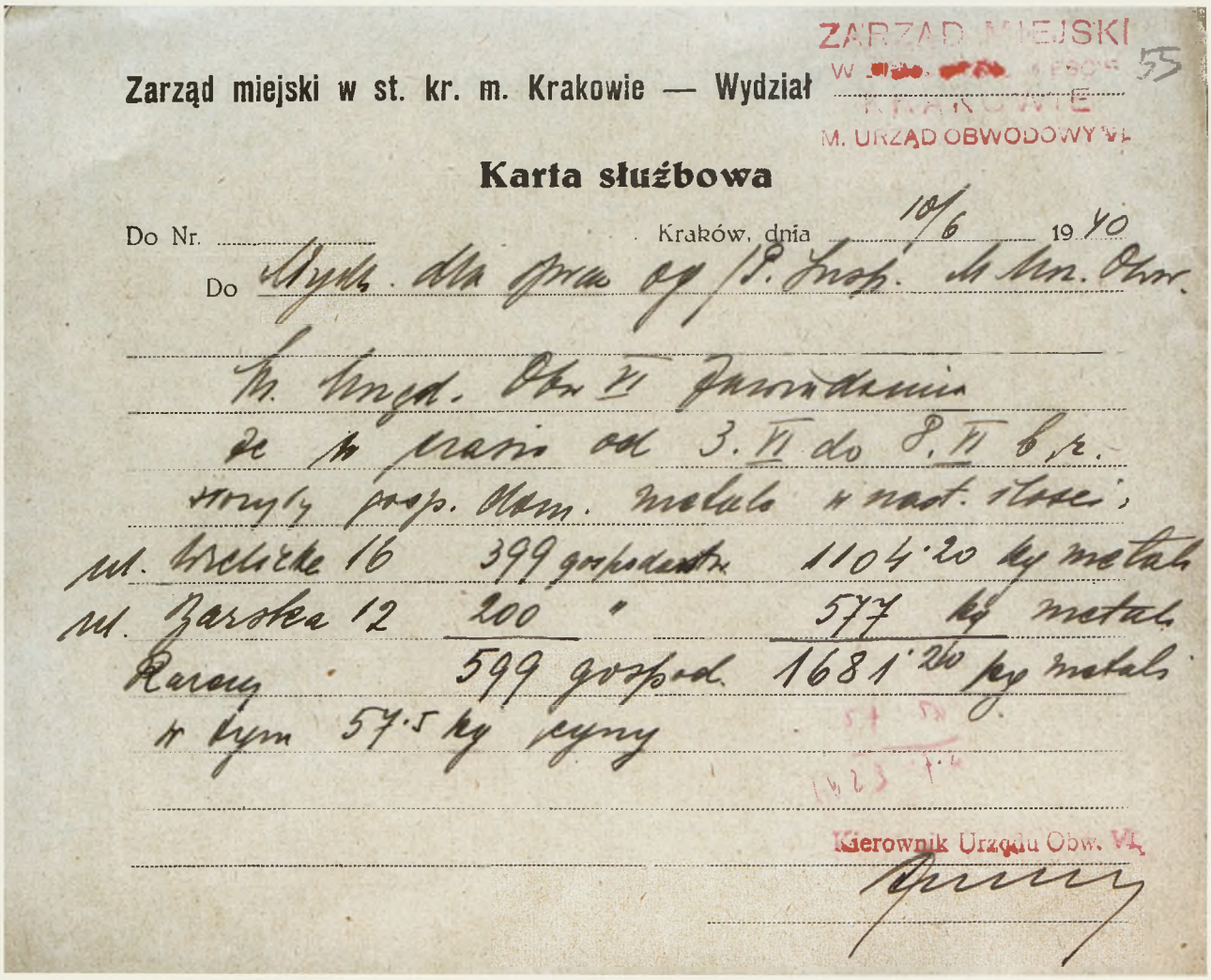

ZARZĄD MIEJSKI W [illegible] KRAKOWIE M. URZĄD OBWODOWY VI

55

Zarząd miejski w st. kr. m. Krakowie — Wydział

Karta służbowa

Do Nr. ..... Kraków, dnia 10/6 1940

Do Wydz. dla spraw og./P. Insp. M. Urz. Obw.

M. Urzęd. Obw. VI zawiadamia

że w czasie od 3.VI do 8.VI b.r.

złożyły gosp. dom. metale w nast. ilości:

ul. Wielicka 16 399 gospodarstw 1104·20 kg metali

ul. Zarska 12 200 " 577 kg metali

Razem 599 gospod. 1681·20 kg metali

w tym 57·5 kg cyny

Kierownik Urzędu Obw. VI

[illegible]

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego z lat okupacji niemieckiej dokument z 1940 r. – karta służbowa sporządzona przez kierownika Eugeniusza Stefańskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 78, s. 55)

✦ Zastępca kierownika Miejskiego Urzędu Obwodowego VI kierujący ekspozyturą

Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego VI dla dzielnic katastralnych X–Zakrzówek i XI–Dębniki

229. (także 258)
WŁADYSŁAW KLIMECZEK

zastępca kierownika Miejskiego Urzędu Obwodowego VI dla dzielnic katastralnych X i XI 1938–1940

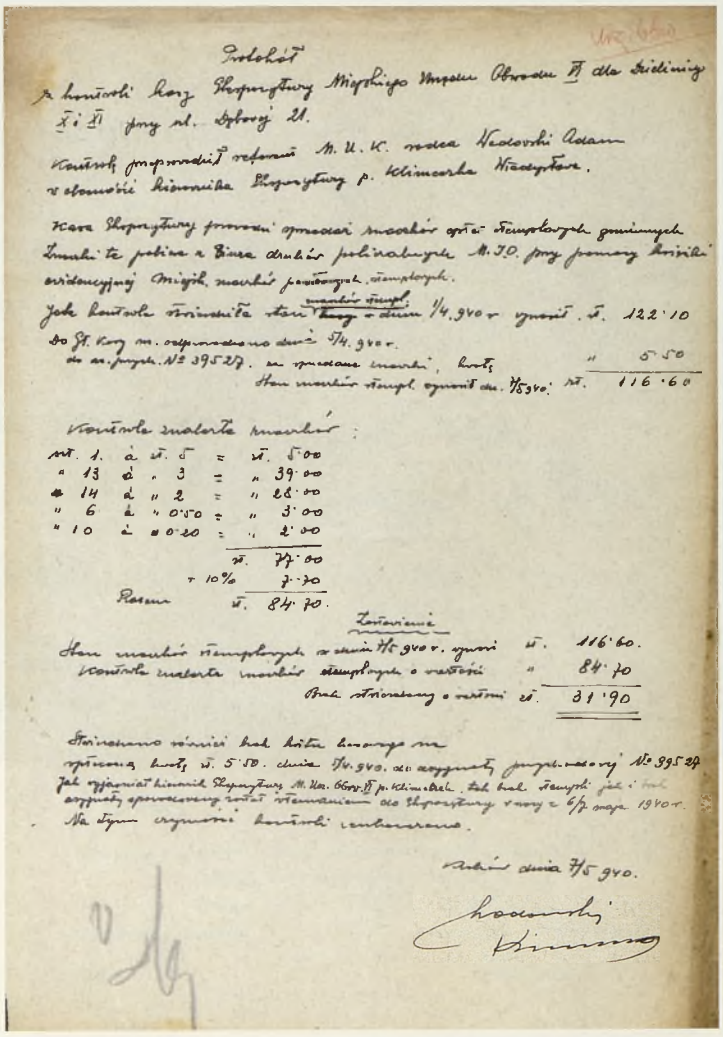

Protokół

z kontroli kasy Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodu VI dla dzielnicy X i XI przy ul. Dębowej 21.

Kontrolę przeprowadził referent M. U. K. radca Wadowski Adam w obecności kierownika Ekspozytury p. Klimeczka Władysława.

Kasa Ekspozytury prowadzi sprzedaż znaczków opłat stemplowych gminnych. Znaczki te pobiera z Biura druków policzalnych M. I. O. przy pomocy książki ewidencyjnej Miejsk. znaczków pocztowych stemplowych.

Jak kontrola stwierdziła stan znaczków stempl. w dniu 1/4.940 r. wynosił zł. 122·10

Do Gł. Kasy m. odprowadzono dnia 5/4.940 r. do ex. przych. № 39527. za sprzedane znaczki, kwotę " 5·50

Stan znaczków stempl. wynosił dn. 7/5 940. zł. 116·60

Kontrola znalazła znaczków:

szt. 1.	à	zł. 5	=	zł.	5·00
" 13	à	" 3	=	"	39·00
" 14	à	" 2	=	"	28·00
" 6	à	" 0·50	=	"	3·00
" 10	à	" 0·20	=	"	2·00
				zł.	77·00
			+ 10%		7·70
Razem				zł.	84·70.

Zestawienie

Stan znaczków stemplowych w dniu 7/5 940 r. wynosi zł. 116·60.

Kontrola znalazła znaczków stemplowych o wartości " 84·70

Brak stwierdzony o wartości zł. 31·90

Stwierdzono również brak kosztu kasowego na wpłaconą kwotę zł. 5·50. dnia 5/4.940. do asygnaty przychodowej № 39527. Jak wyjaśniał kierownik Ekspozytury M. Urz. Obw. VI p. Klimeczek, tak brak stempli jak i brak asygnaty spowodowany został stawianiem do Ekspozytury w nocy z 6/7 maja 1940 r. Na tym czynności kontroli zamknięto.

Kraków dnia 7/5 940.

Wadowski
Klimeczek

Protokół kontroli kasy Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI dla dzielnic katastralnych X i XI, sporządzony w obecności zastępcy kierownika Władysława Klimeczka (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6256, nlb)

CZTERNASTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 10 OBWODÓW

(1.06.1941–25.05.1951)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 10 obwodów:		
pod okupacją niemiecką w Generalnym Gubernatorstwie, od roku 1945 Rzeczpospolita Polska 1.06.1941–25.05.1951		
Podstawa obowiązywania:		
na podstawie dekretu z 28.05.1941 r. Kierownika Głównego Wydziału Spraw Wewnętrznych w Rządzie Generalnego Gubernatorstwa *o włączeniach do miasta Krakau (Krakowa)* zarządzenie wykonawcze Szefa Okręgu w Krakowie (*Districtschef*)		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 6 obwodów – w latach 1938–1941	na 10 obwodów i 1 dzielnicę – w latach 1951–1954	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 10 obwodów		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Miasto Kraków (Krakau) od 1945 r. *Stołeczne Królewskie Miasto Kraków* od 1950 r. *Miasto Kraków*	1941 r. – 165,30 km²	1941 r. ~ 321 000 1943 r. ~ 285 000 1950 r. ~ 343 600
Prezydentura miasta w okresie podziału na 10 obwodów:		
Rudolf Pavlu (do kwietnia 1943 r.), Josef Krämer (kwiecień 1943–styczeń 1945) Aleksander Żaruk-Michalski (24.01–5.02.1945), Alfred Fiderkiewicz (5.02–11.06.1945) Stefan Wolas (14.06.1945–6.10.1947), Henryk Dobrowolski (6.10.1947–6.06.1950), Marcin Waligóra (od 6.06.1950 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Obwód I (śródmieście z Wawelem i częścią Wesołej) Obwód II (Kazimierz ze Stradomiem) Obwód III (cz. zachodnia miasta od Piasku i Nowego Świata po Bielany) Obwód IV (Nowa Wieś, Łobzów, Krowodrza, Kleparz, część Warszawskiego) Obwód V (część Wesołej, Grzegórzki, Dąbie, Czyżyny i Łęg) Obwód VI (pas od Kostrza do Rybitw, z Podgórzem) Obwód VII (cz. północno-zachodnia miasta od Toń po Wolę Justowską) Obwód VIII (cz. północno-wschodnia miasta od Witkowic po Rakowice) Obwód IX (cz. południowo-wschodnia miasta od Piasków Wielkich po Bieżanów) Obwód X (cz. południowo-zachodnia miasta od Kurdwanowa po Skotniki)		
Charakter podziału terytorialnego – status obwodów:		
administracyjny, pomocniczy		

Ustrojowa organizacja obwodów	
zwierzchnik obwodu:	**służby w gestii zwierzchnika:**
kierownik miejskiego urzędu obwodowego od 1946 r. naczelnik miejskiego urzędu obwodowego od 1950 r. kierownik urzędu obwodowego z nominacji prezydenta miasta	• miejski urząd obwodowy od 1950 r. urząd obwodowy – o strukturze referatowej • ekspozytury miejskich urzędów obwodowych z kierownikami na czele (Ekspozytura Urzędu IV do 1942 r., pozostałe – do 1949 r.): – Ekspozytura Urzędu III – dzielnice katastralne Półwsie i Zwierzyniec oraz osiedla Przegorzały i Bielany – Ekspozytura Urzędu IV – dzielnice katastralne Nowa Wieś i Łobzów – Ekspozytura Urzędu V – dzielnice katastralne Grzegórzki (część) i Dąbie oraz osiedla Czyżyny i Łęg – Ekspozytura Urzędu VI/1 – dzielnice katastralne Płaszów oraz osiedle Rybitwy – Ekspozytura Urzędu VI/2 – dzielnice katastralne Dębniki i Zakrzówek oraz osiedla Pychowice, Bodzów i Kostrze • ponadto w obwodach, w których znalazły się przyłączone w 1941 r. miejscowości, powołano 23 sołectwa z sołtysami na czele, pozostającymi w ramach struktury urzędów obwodowych (likwidacja w 1948 r.).
Organ nadrzędny:	
Zarząd Miejski poprzez Decernat III – Zarząd Ogólny, w jego ramach Urząd Główny grupujący 10 miejskich urzędów obwodowych, od 1945 r. Zarząd Miejski – bezpośrednio, od 1950 r. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie poprzez Wydział Społeczno-Administracyjny	

Informacje poszerzające			
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**		
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 186–197	*Poczet* 2015, s. 37–43	*Poczet* 2010, s. 60–65	*Poczet* 2010, s. 800, 802–806

Podział Krakowa na 10 obwodów według stanu z roku 1941, po włączeniu do granic miasta sąsiednich gmin – na niemieckojęzycznym planie miasta wydanym w 1943 r. Podstawa rysunku granic obwodów: vide *s. 186 (Biblioteka Jagiellońska, sygn. M 41/96)*

2. POCZET KIEROWNIKÓW MIEJSKICH URZĘDÓW OBWODOWYCH, OD 1946 R. NACZELNIKÓW MIEJSKICH URZĘDÓW OBWODOWYCH, OD 1950 R. KIEROWNIKÓW URZĘDÓW OBWODOWYCH

Obwód I

Obwód I według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – dzielnica administracyjna obejmująca w całości obszar dzielnic katastralnych I–Śródmieście i II–Wawel oraz częściowo, w jej zachodnim fragmencie, dzielnicę katastralną VI–Wesoła (pozostała część tej dzielnicy katastralnej wchodziła w obszar Obwodu V). Obwód I nie uległ istotnym przekształceniom terytorialnym w stosunku do Obwodu I z poprzedniego podziału.

230. (także 213)
LUDWIK BIALIKIEWICZ

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego I 1941–1946
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego I 1946–1949

DER STADTHAUPTMANN
der Stadt Krakau
Hauptamt
Städtisches Bezirksamt I

225

QUANTITÄTSAUFSTELLUNG

der Einwohner, Gebäude, Gewerbeunternehmungen und Bodenfläche auf dem Gebiete des I. Städt. Bezirksamt in Krakau.

1					2	3					4		
Einzahl der Einwohner				Gesamtzahl der Einwohner	Anzahl der Gebäude	Anzahl der Gewerbeunternehmungen.				Gesamtzahl der Gewerbeunternehmungen	Bodenfläche		
Polen		Ukrainer											
Erwachsene	Kinder bis z. 3 Lebensjahr	Erwachsene	Kinder bis z. 3 Lebensjahr			Lebensmittel-Delikatessengeschäfte u.a.	Gaststätten, Kaffeehäuser, Konditoreien u.a.	Spinnstoff-Galanterie-waren Eisenwarengeschäfte u.a.	Gewerbe		ha.	a.	m.²
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
17122	1.540	108	9	18.779	660	169	107	625	487	1.388	94	62	62

Krakau, den 1. 7. 194 2 r.
Der Stadthauptmann der Stadt Krakau
Hauptamt
Bezirksamt I

169
025
794

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego Zbiórka metali w obwodach 1940; Zakwaterowanie wojska 1940; Zestawienia ludności, domów i warsztatów 1943; Spis sklepów żydowskich w obrębie plant 1940 *dokument z 1942 roku – sporządzona przez kierownika Ludwika Bialikiewicza statystyka dotycząca podległego Obwodu (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 78, s. 225)*

231. (także 167, 174, 187, 199 i 211)
MARIAN PARA

p.o. naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego I 1949–1950
p.o. kierownik Urzędu Obwodowego I 1950

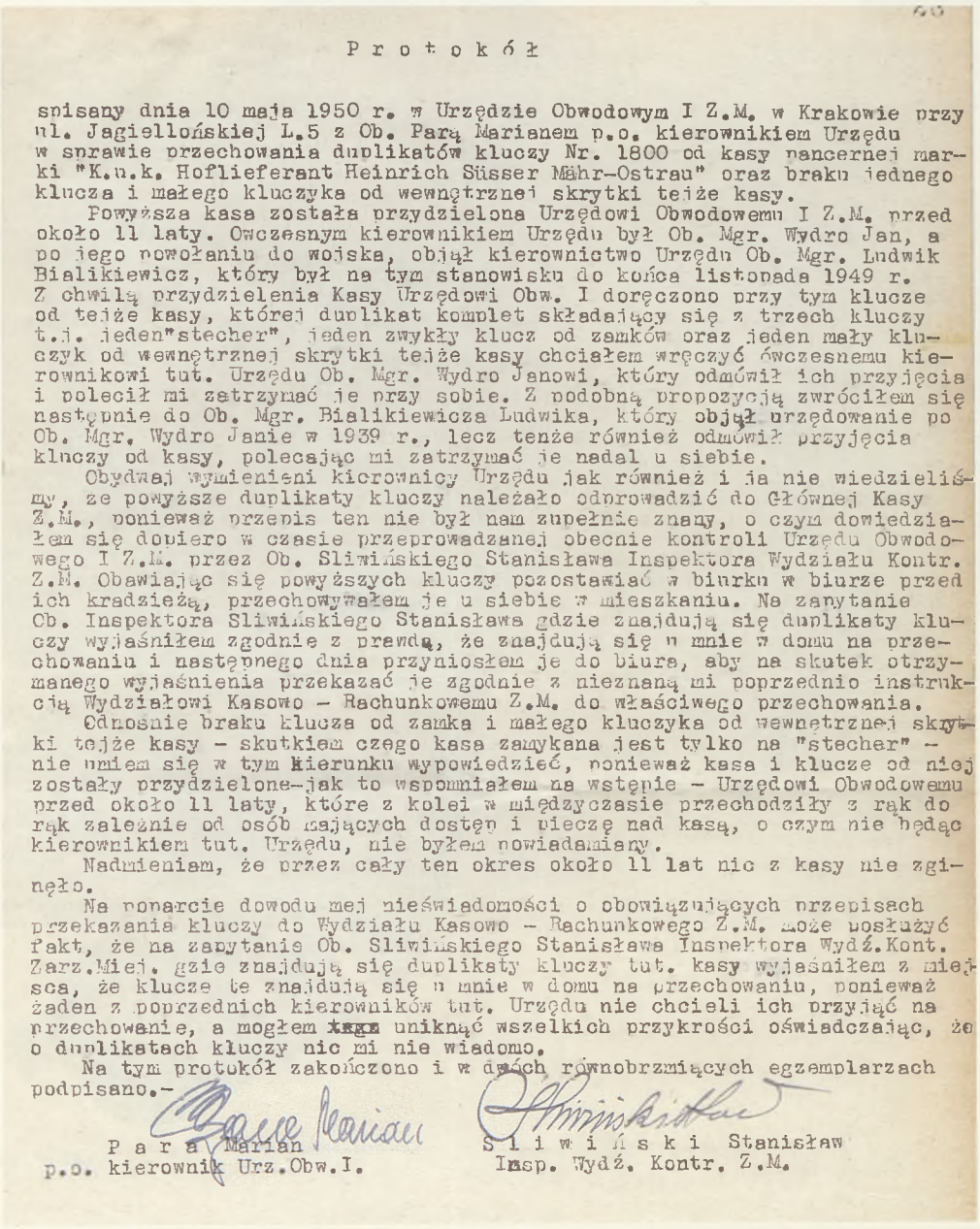

P r o t o k ó ł

spisany dnia 10 maja 1950 r. w Urzędzie Obwodowym I Z.M. w Krakowie przy ul. Jagiellońskiej L.5 z Ob. Parą Marianem p.o. kierownikiem Urzędu w sprawie przechowania duplikatów kluczy Nr. 1800 od kasy pancernej marki "K.u.k. Hoflieferant Heinrich Süsser Mähr-Ostrau" oraz braku jednego klucza i małego kluczyka od wewnętrznej skrytki tejże kasy.

Powyższa kasa została przydzielona Urzędowi Obwodowemu I Z.M. przed około 11 laty. Ówczesnym kierownikiem Urzędu był Ob. Mgr. Wydro Jan, a po jego powołaniu do wojska, objął kierownictwo Urzędu Ob. Mgr. Ludwik Bialikiewicz, który był na tym stanowisku do końca listopada 1949 r. Z chwilą przydzielenia Kasy Urzędowi Obw. I doręczono przy tym klucze od tejże kasy, której duplikat komplet składający się z trzech kluczy t.j. jeden"stecher", jeden zwykły klucz od zamków oraz jeden mały kluczyk od wewnętrznej skrytki tejże kasy chciałem wręczyć ówczesnemu kierownikowi tut. Urzędu Ob. Mgr. Wydro Janowi, który odmówił ich przyjęcia i polecił mi zatrzymać je przy sobie. Z podobną propozycją zwróciłem się następnie do Ob. Mgr. Bialikiewicza Ludwika, który objął urzędowanie po Ob. Mgr. Wydro Janie w 1939 r., lecz tenże również odmówił przyjęcia kluczy od kasy, polecając mi zatrzymać je nadal u siebie.

Obydwaj wymienieni kierownicy Urzędu jak również i ja nie wiedzieliśmy, że powyższe duplikaty kluczy należało odprowadzić do Głównej Kasy Z.M., ponieważ przepis ten nie był nam zupełnie znany, o czym dowiedziałem się dopiero w czasie przeprowadzanej obecnie kontroli Urzędu Obwodowego I Z.M. przez Ob. Sliwińskiego Stanisława Inspektora Wydziału Kontr. Z.M. Obawiając się powyższych kluczy pozostawiać w biurku w biurze przed ich kradzieżą, przechowywałem je u siebie w mieszkaniu. Na zapytanie Ob. Inspektora Sliwińskiego Stanisława gdzie znajdują się duplikaty kluczy wyjaśniłem zgodnie z prawdą, że znajdują się u mnie w domu na przechowaniu i następnego dnia przyniosłem je do biura, aby na skutek otrzymanego wyjaśnienia przekazać je zgodnie z nieznaną mi poprzednio instrukcją Wydziałowi Kasowo – Rachunkowemu Z.M. do właściwego przechowania.

Odnośnie braku klucza od zamka i małego kluczyka od wewnętrznej skrytki tejże kasy – skutkiem czego kasa zamykana jest tylko na "stecher" – nie umiem się w tym kierunku wypowiedzieć, ponieważ kasa i klucze od niej zostały przydzielone-jak to wspomniałem na wstępie – Urzędowi Obwodowemu przed około 11 laty, które z kolei w międzyczasie przechodziły z rąk do rąk zależnie od osób mających dostęp i pieczę nad kasą, o czym nie będąc kierownikiem tut. Urzędu, nie byłem powiadamiany.

Nadmieniam, że przez cały ten okres około 11 lat nic z kasy nie zginęło.

Na poparcie dowodu mej nieświadomości o obowiązujących przepisach przekazania kluczy do Wydziału Kasowo – Rachunkowego Z.M. może posłużyć fakt, że na zapytanie Ob. Sliwińskiego Stanisława Inspektora Wydź.Kont. Zarz.Miej. gdzie znajdują się duplikaty kluczy tut. kasy wyjaśniłem z miejsca, że klucze te znajdują się u mnie w domu na przechowaniu, ponieważ żaden z poprzednich kierowników tut. Urzędu nie chcieli ich przyjąć na przechowanie, a mogłem ~~tego~~ uniknąć wszelkich przykrości oświadczając, że o duplikatach kluczy nic mi nie wiadomo.

Na tym protokół zakończono i w dwóch równobrzmiących egzemplarzach podpisano.-

P a r a Marian
p.o. kierownik Urz.Obw.I.

S l i w i ń s k i Stanisław
Insp. Wydź. Kontr. Z.M.

Z dokumentów Zarządu Miejskiego w Krakowie Akta kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950 *protokół dotyczący przechowywania kluczy od kasy sporządzony w 1950 r. przy udziale p.o. kierownika Mariana Pary (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)*

232. (także 280)
ALFRED LATOWSKI

p.o. kierownik Urzędu Obwodowego I
1950
kierownik Urzędu Obwodowego I
1951

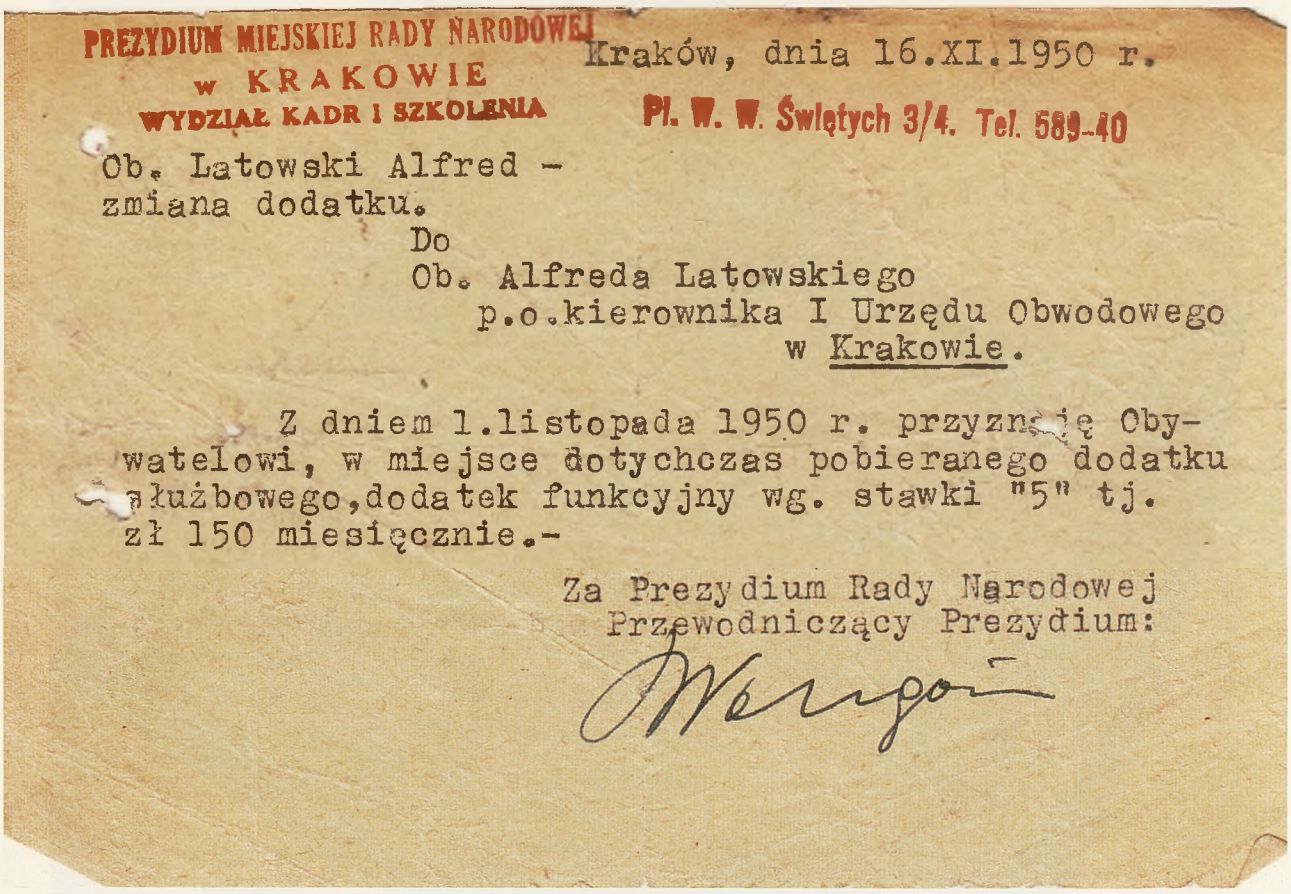

PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ
w KRAKOWIE
WYDZIAŁ KADR I SZKOLENIA

Kraków, dnia 16.XI.1950 r.

Pl. W. W. Świętych 3/4. Tel. 589-40

Ob. Latowski Alfred –
zmiana dodatku.

Do
Ob. Alfreda Latowskiego
p.o.kierownika I Urzędu Obwodowego
w Krakowie.

Z dniem 1.listopada 1950 r. przyznaję Obywatelowi, w miejsce dotychczas pobieranego dodatku służbowego,dodatek funkcyjny wg. stawki "5" tj. zł 150 miesięcznie.-

Za Prezydium Rady Narodowej
Przewodniczący Prezydium:

Z akt prezydialnych Miejskiej Rady Narodowej pismo z 1950 r. w sprawie dodatku płacowego skierowane do ówczesnego p.o. kierownika Alfreda Latowskiego, podpisane przez przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Marcina Waligórę (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

Obwód II

Obwód II według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – dzielnica administracyjna obejmująca w całości obszar dzielnic katastralnych VII–Stradom i VIII–Kazimierz. Obwód ten bez istotnych różnic był odpowiednikiem Obwodu II z poprzedniego podziału terytorialnego miasta.

233. (także 216 i 238)
OLGIERD NIEDZIAŁKOWSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego II 1941–1942

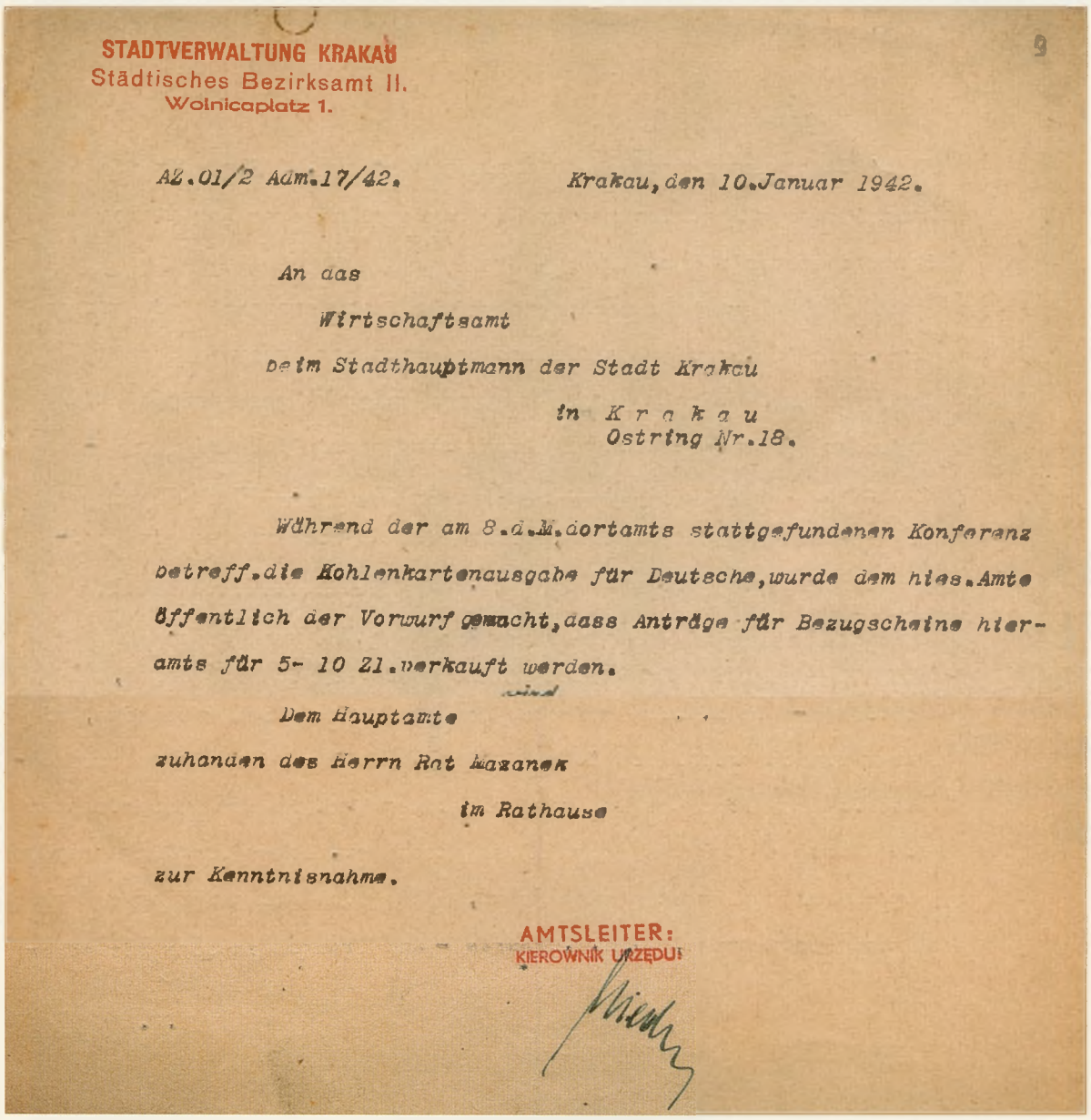

STADTVERWALTUNG KRAKAU
Städtisches Bezirksamt II.
Wolnicaplatz 1.

9

AZ.01/2 Adm.17/42. Krakau, den 10.Januar 1942.

An das

Wirtschaftsamt

beim Stadthauptmann der Stadt Krakau

in K r a k a u
Ostring Nr.18.

Während der am 8.d.M.dortamts stattgefundenen Konferenz betreff.die Kohlenkartenausgabe für Deutsche,wurde dem hies.Amte öffentlich der Vorwurf gemacht,dass Anträge für Bezugscheine hieramts für 5- 10 Zl.verkauft werden.

Dem Hauptamte

zuhanden des Herrn Rat Mazanek

im Rathause

zur Kenntnisnahme.

AMTSLEITER:
KIEROWNIK URZĘDU:

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego Różne zarządzenia Generalnego Gubernatora i Starosty miejskiego przesłane do Urzędów Obwodowych w celu zastosowania 1940–1944, Korespondencja Urzędów Obwodowych z Urzędem Głównym, Sprawozdania z działalności 1944 rok *pismo wewnątrzurzędowe sporządzone w 1942 r. przez kierownika Olgierda Niedziałkowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 77, s. 9–10)*

234. (także 183, 192 i 215)
FERDYNAND MROZIŃSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego II
1942–1946
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego II
1946–1948

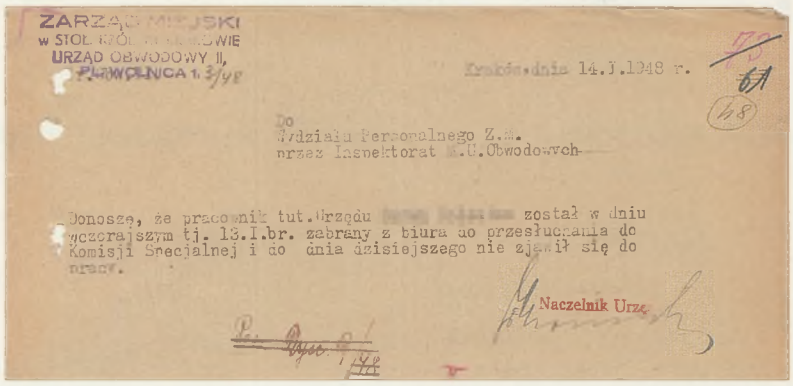
ZARZĄD MIEJSKI
w STOŁECZNYM MIEŚCIE KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY II,
PLAC WOLNICA 1. 3/98

Kraków, dnia 14.I.1948 r.

Do
Wydziału Personalnego Z.M.
przez Inspektorat M.U.Obwodowych

Donoszę, że pracownik tut.Urzędu [redacted] został w dniu wczorajszym tj. 13.I.br. zabrany z biura do przesłuchania do Komisji Specjalnej i do dnia dzisiejszego nie zjawił się do pracy.

Naczelnik Urzędu

Z akt magistrackich pismo z 1948 r. sporządzone przez naczelnika Ferdynanda Mrozińskiego w sprawie podległego pracownika, który został zabrany na przesłuchanie do Komisji Specjalnej (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

235.
WŁODZIMIERZ BICHOŃSKI

naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego II
1948–1950
kierownik Urzędu Obwodowego II
1950

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

236. (także 284 i 292)
STEFAN GUZIK

kierownik Urzędu Obwodowego II
1950–1951

Centralny kataster urzędników, pomocników kancelaryjnych i służby miejskiej.

Stabilizacja

Wykaz stanu osobowego

dla niestałych urzędników, pomocników kancelaryjnych i niestałej służby miejskiej.

Nazwisko i imię: Guzik Stefan

Charakter służbowy: pomocnik kancelaryjny Magistratu.
kancelista Mgtu W.T.
asystent kancelaryjny 1/8 45 adjunkt kanc.
1/1 46 wiceskretarz
1/5.49 = Naczelnik Wydz. Op. Społ. = gr. V.
1/8.50 = (Referent) = Wydz. Zdrowia
1/9.1950 = Kierownik M. Urzędu Obw. II.

Dział katastru:

Z akt magistrackich dokument z 1950 r. zawierający przebieg służby urzędniczej kierownika Stefana Guzika (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

Obwód III

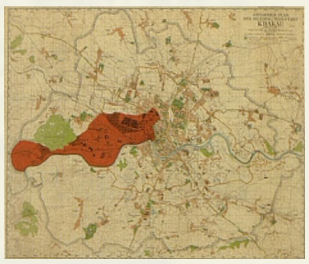

Obwód III według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – dzielnica administracyjna obejmująca swoją powierzchnią w całości tereny dzielnic katastralnych III–Nowy Świat, IV–Piasek, XII–Półwsie Zwierzynieckie, XIII–Zwierzyniec, XIV–Czarna Wieś, XXXI–Przegorzały i XXXII–Bielany. Obwód ten w istocie był odpowiednikiem Obwodu III z poprzedniego podziału, jednak dodano tereny Przegorzał i Bielan, przyłączone do miasta w 1941 r. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

• Kierownicy/naczelnicy Miejskiego Urzędu Obwodowego III, kierownicy Urzędu Obwodowego III

237. (także 217 i 261)
JÓZEF BERNY

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego III
1941–1942

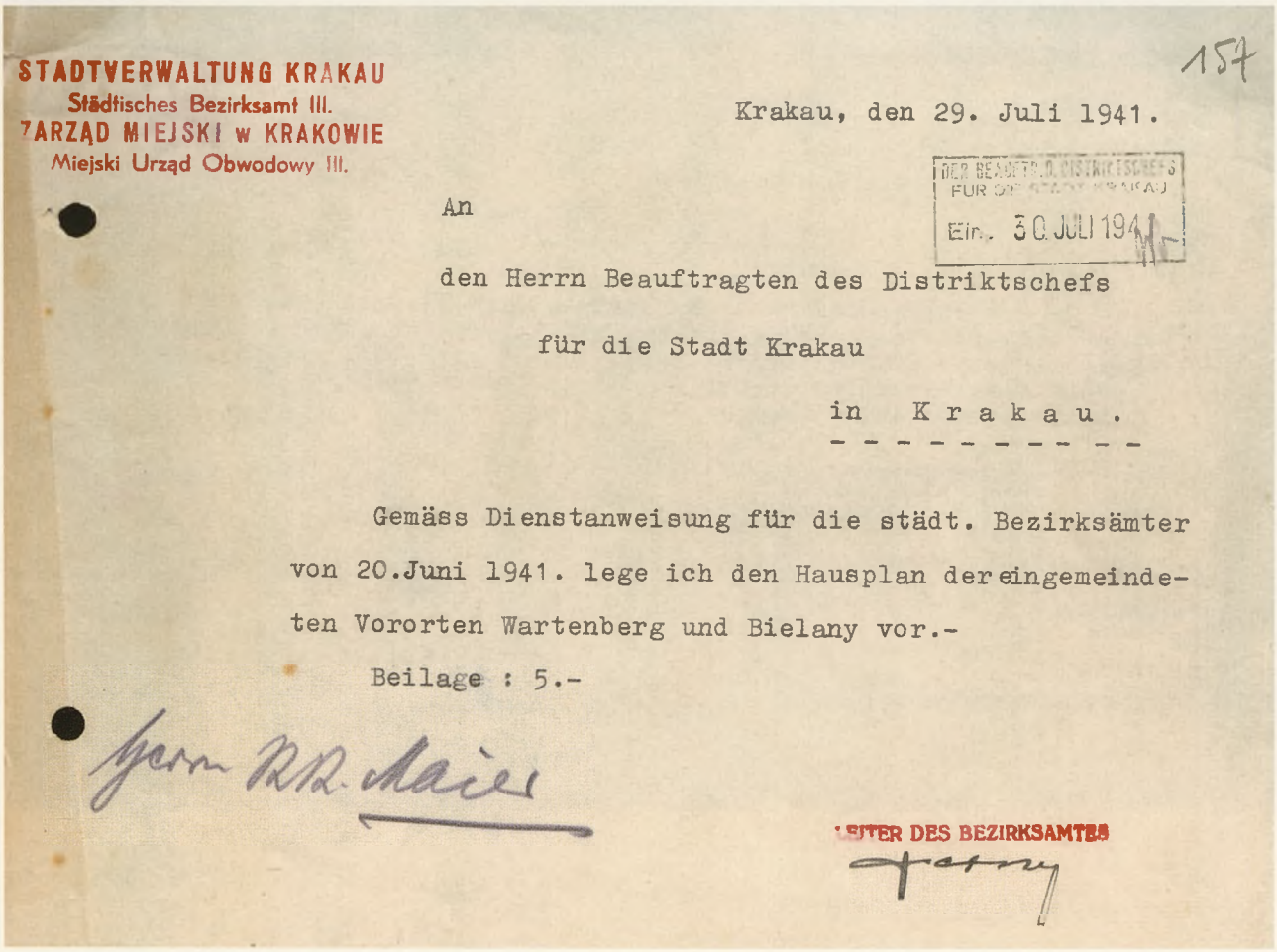

STADTVERWALTUNG KRAKAU
Städtisches Bezirksamt III.
ZARZĄD MIEJSKI w KRAKOWIE
Miejski Urząd Obwodowy III.

157

Krakau, den 29. Juli 1941.

DER BEAUFTRAGTE DES DISTRIKTSCHEFS FÜR DIE STADT KRAKAU
Ein. 30. JULI 1941

An

den Herrn Beauftragten des Distriktschefs

für die Stadt Krakau

in Krakau.

Gemäss Dienstanweisung für die städt. Bezirksämter von 20.Juni 1941. lege ich den Hausplan der eingemeindeten Vororten Wartenberg und Bielany vor.-

Beilage : 5.-

Berny

LEITER DES BEZIRKSAMTES
Berny

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego Raporty kasowe urzędów obwodowych oraz przedsiębiorstw miejskich 1940–1944 *pismo wewnątrzurzędowe sporządzone w 1941 r. przez kierownika Józefa Bernego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 79, s. 157)*

238. (także 216 i 233)
OLGIERD NIEDZIAŁKOWSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego III 1942–1946
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego III 1946–1948

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY III.

164

Nr.Obw.III.Og.102/48

Kraków, dnia 10.VI.1948r.

Do

Wydziału Kontroli Z.M.

w Krakowie

W odpowiedzi na tamt. pismo z dnia 18 maja 1948r. Nr.684/48 donoszę, że stosownie do wniosku zatwierdzonych przez Ob.Prezydenta miasta decyzją z dnia 10 maja br. został cały tut. personel poinstruowany oraz brakujące opłaty gminne na aktach na kwotę 360 zł przez strony uiszczone.

Naczelnik Urzędu:

ZARZĄD MIEJSKI w ST. KR. M. KRAKOWIE
M. URZĄD KONTROLI
Podano dnia 11. VI. 1948
Nr. do 684
zał.

Wyjęto do [illegible] a/a
Kraków, 11.VI.48

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950 *wewnątrzurzędowe pismo sporządzone w 1948 r. przez naczelnika Olgierda Niedziałkowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)*

239.
TADEUSZ GRZYWACZ

naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego III
1948–1950
kierownik Urzędu Obwodowego III
1950

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY III.

148

Nr.Obw.III.Og.261/48. Kraków, dnia 1.XII.1948 r.

D o

Wydziału Kontroli Z.m.

w Krakowie

Stosownie do tamt. pisma z dnia 28.X.br., Nr.1645/48, oraz pisma Inspektora M.U.O. z dnia 23.XI.br., Nr.Org.Insp.112/48, zawiadamiam, że z dniem 1 grudnia br. został zaprowadzony w tut. Urzędzie Obwodowym " Dziennik Obrotów gotówkowych".-

ZARZĄD MIEJSKI w STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE WYDZIAŁ KONTROLI
Podano dnia 2 XII 1948
Nr. do 1645
zał.

ZARZĄD MIEJSKI Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa
2 XII 1948

Naczelnik Urzędu:

Przyjęto do wiadomości
Kr dnia 3.XI.48 r.

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950
wewnątrzurzędowe pismo sporządzone w 1948 r. przez naczelnika Tadeusza Grzywacza
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)

240. (także 285)
JÓZEF BŁACHUT

kierownik Urzędu Obwodowego III
1951

Odpis

Kraków, dnia 20.I.1951 r.

Ob.Błachut Józef -
odwołanie ze stanowiska
i powołanie na inne.

Do

Ob.Józefa Błachuta
kier.Urzędu Ewidencji Ludności
w/m.

Prezydium M.Rady Narodowej uchwałą z dnia 19.I.1951 r. odwołuje Obywatela z dniem 31.I.1951 r. ze stanowiska kierownika Urzędu Ewidencji Ludności i zamyka z powyższym dniem wypłatę dodatku funkcyjnego wg. stawki"4".

Równocześnie powyższą uchwałą -Prezydium M.R.N. powołuje Obywatela z dniem 1.II.1951 r. na stanowisko kierownika III Urzędu Obwodowego i przyznaje Obywatelowi od tego dnia przy dotychczasowym uposażeniu grupy VII dodatek funkcyjny wg. stawki "5".-

PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ
w KRAKOWIE
WYDZIAŁ KADR I SZKOLENIA

Za zgodność:
Kierownik Kancelarii

Kraków, dnia 26.II.1951 r.

Za Prezydium Rady Narod.
Kier.Wydz.Kadr i Szkol.
wz. Musiał wr.

Z akt prezydialnych Miejskiej Rady Narodowej pismo z 1951 r. zawierające nominację Józefa Błachuta na stanowisko kierownika Urzędu Obwodowego III (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

✦ Kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego III

Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego III
dla dzielnic katastralnych
XII–Półwsie Zwierzynieckie i XIII–Zwierzyniec
oraz osiedli Przegorzały i Bielany
(likwidacja do 18 stycznia 1949 r.)

241.
STANISŁAW ŚLIZOWSKI

kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego III
1941–1949

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY III.
EKSPOZYTURA

Kraków, dnia 12 stycznia 1948 r.

2

D o

Wydziału Kontroli Z.M.

w K r a k o w i e .

W związku z piemem tamtejszym Nr.1802/48 z dnia 4.XII.48 zawiadamiam, iż postanowienie Ob.Prezydenta Miasta /punkt 4 wniosku do sprawozdania z przeprowadzonej w M.U.O.kontroli/ zostało wykonane.

Ruchomosci stanowiące prywatną własnosc zostały usunięte.

Kierownik Urzędu:

MIEJSKI w ST. KR. M.
KOWI
KONTROLI
14 I. 49
1802
Nr.
zał.

Przyjąłem do wiadomości
Kraków, 14 stycznia 1949 r.

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950
wewnątrzurzędowe pismo sporządzone w 1948 r. przez kierownika Stanisława Ślizowskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)

Obwód IV

Obwód IV według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – dzielnica administracyjna obejmująca w całości tereny dzielnic katastralnych V–Kleparz, XV–Nowa Wieś Narodowa, XVI–Łobzów i XVII–Krowodrza oraz w części teren dzielnicy katastralnej XVIII–Warszawskie (pozostała część tej dzielnicy katastralnej wchodziła w obszar Obwodu V). Granice tego Obwodu w zasadzie odpowiadały granicom Obwodu IV z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, istotniejsze różnice dotyczyły terenów dworca kolejowego (teraz w granicach tego Obwodu, włączone z dawnego Obwodu V) oraz terenów między ul. Rakowicką i al. Beliny-Prażmowskiego (dawniej w granicach Obwodu IV, teraz przydzielone do Obwodu V). Użyte przy powyższym planie obwodu nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

• Kierownicy/naczelnicy Miejskiego Urzędu Obwodowego IV, kierownicy Urzędu Obwodowego IV

242. (także 220)
STANISŁAW DOBROWOLSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego IV
1941–1946

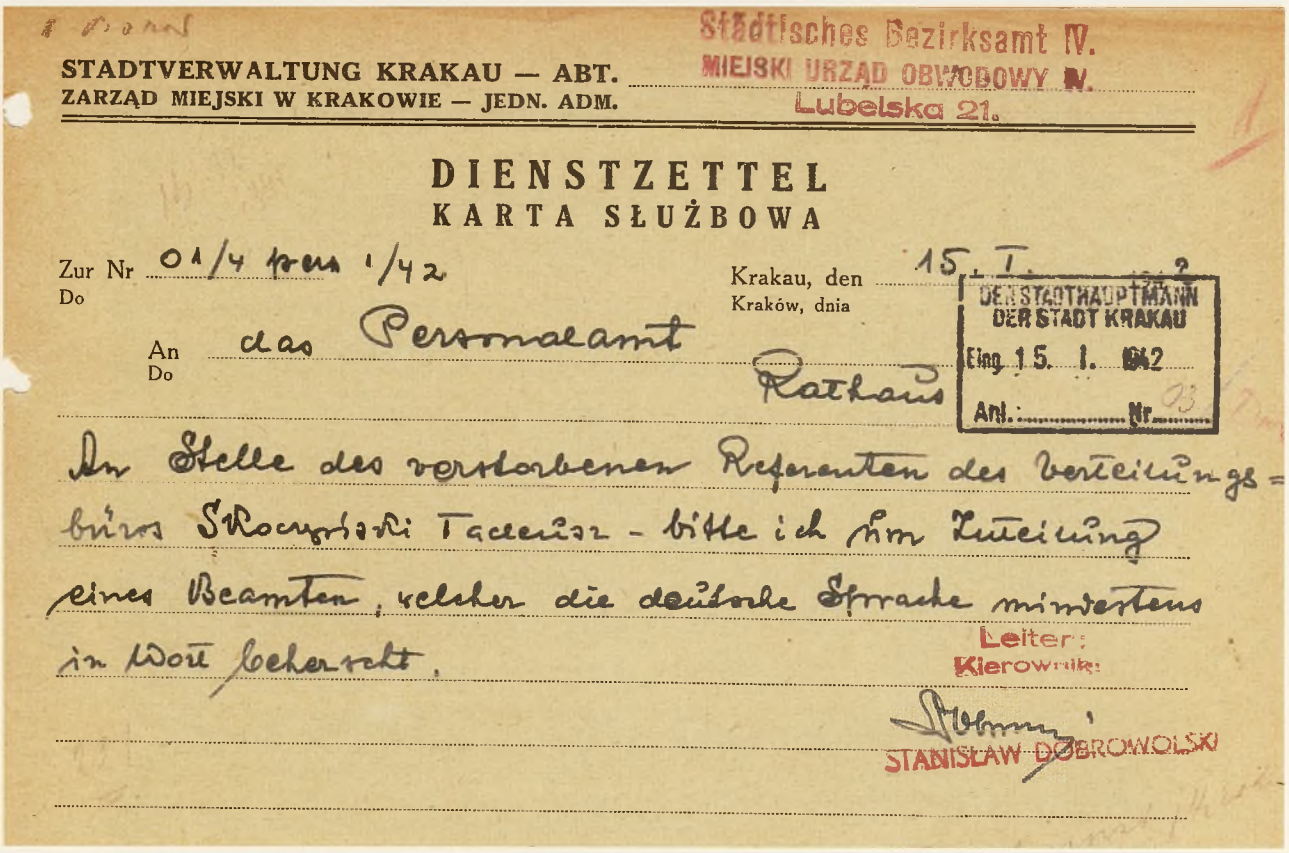

STADTVERWALTUNG KRAKAU — ABT.
ZARZĄD MIEJSKI W KRAKOWIE — JEDN. ADM.

Städtisches Bezirksamt IV.
MIEJSKI URZĄD OBWODOWY IV.
Lubelska 21.

DIENSTZETTEL
KARTA SŁUŻBOWA

Zur Nr / Do: 01/4 Pers 1/42

Krakau, den / Kraków, dnia: 15. I. 1942

An / Do: das Personalamt Rathaus

DER STADTHAUPTMANN DER STADT KRAKAU
Eing. 15. I. 1942
Anl.: ..... Nr. 93

An Stelle des verstorbenen Referenten des Verteilungsbüros Skoczylski Tadeusz - bitte ich um Zuteilung eines Beamten, welcher die deutsche Sprache mindestens in Wort beherscht.

Leiter:
Kierownik:
STANISŁAW DOBROWOLSKI

Z akt Zarządu Miejskiego w Krakowie wewnątrzurzędowa karta służbowa sporządzona w 1942 r. przez kierownika Stanisława Dobrowolskiego (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

243.
KAZIMIERZ GOLONKA

p.o. kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego IV 1946
p.o. naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego IV 1946–1948

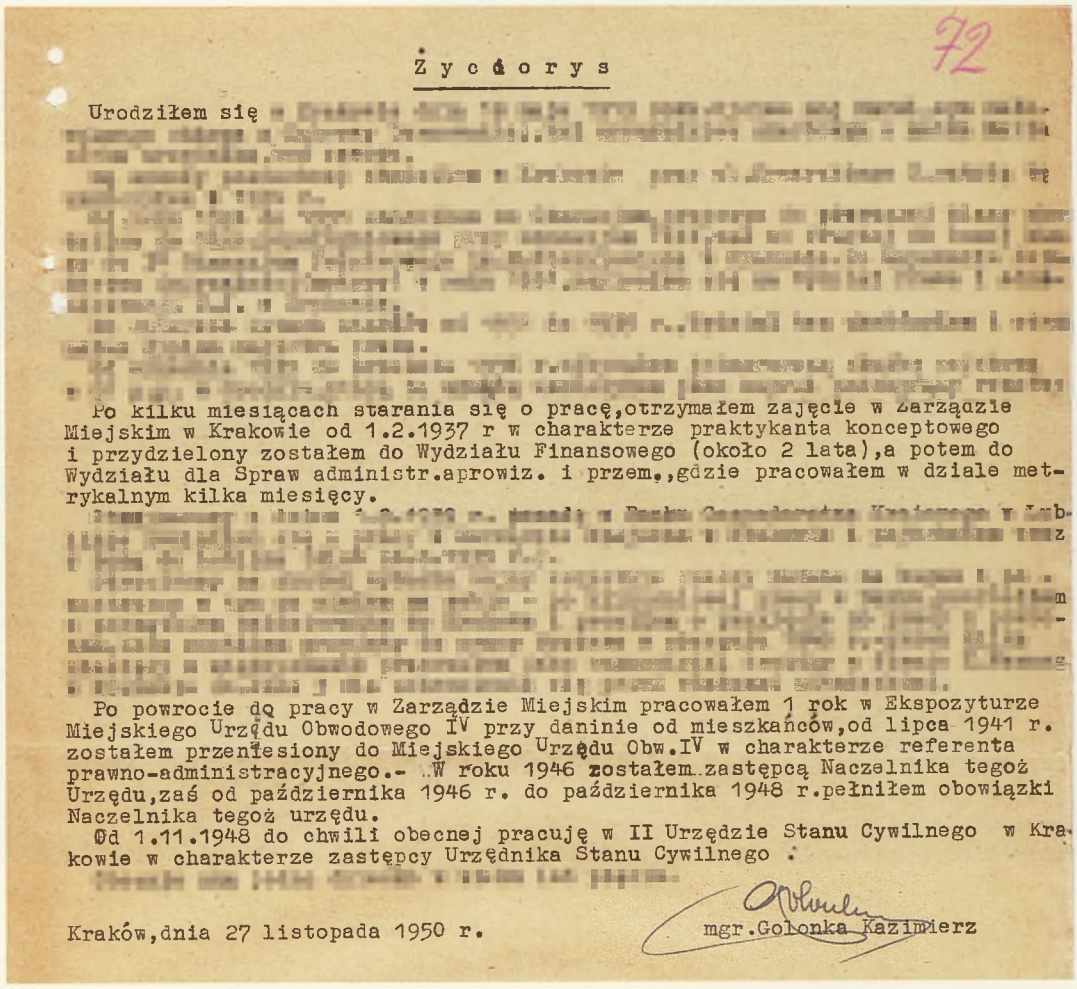

72

Życiorys

Urodziłem się [illegible]

Po kilku miesiącach starania się o pracę, otrzymałem zajęcie w Zarządzie Miejskim w Krakowie od 1.2.1937 r w charakterze praktykanta konceptowego i przydzielony zostałem do Wydziału Finansowego (około 2 lata), a potem do Wydziału dla Spraw administr. aprowiz. i przem., gdzie pracowałem w dziale metrykalnym kilka miesięcy.

[illegible]

Po powrocie do pracy w Zarządzie Miejskim pracowałem 1 rok w Ekspozyturze Miejskiego Urzędu Obwodowego IV przy daninie od mieszkańców, od lipca 1941 r. zostałem przeniesiony do Miejskiego Urzędu Obw. IV w charakterze referenta prawno-administracyjnego.- W roku 1946 zostałem zastępcą Naczelnika tegoż Urzędu, zaś od października 1946 r. do października 1948 r. pełniłem obowiązki Naczelnika tegoż urzędu.

Od 1.11.1948 do chwili obecnej pracuję w II Urzędzie Stanu Cywilnego w Krakowie w charakterze zastępcy Urzędnika Stanu Cywilnego.

[illegible]

Kraków, dnia 27 listopada 1950 r.

mgr. Golonka Kazimierz

Z akt Zarządu Miejskiego w Krakowie dokument z 1950 r. zwierającego przebieg pracy zawodowej Kazimierza Golonki (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

244. (także 262)
STEFAN GIERMEK

naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego IV
1948–1950
kierownik Urzędu Obwodowego IV
1950

PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ
w KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY IV.
Nr.Obw.IV.og.227/50

Kraków,dnia 15.IX.950 r.

Do
Wydziału Społeczno-Administracyjnego M.R.N.
w K r a k o w i e

W odpowiedzi na pismo Wydz.Społ.Adm.Nr.A-1-a/1/50 z dnia 5.IX.1950 r.przesyłam następujące wyjaśnienie:

I. O wymienionych ruchomościach został powiadomiony Wydz.Społ. Adm. jak również zostało wyjaśnione przewiezienie tychże po usunięciu z szaf zdeponowanych aktów.-

II. Ewidencji kontroli obecności prowadzona będzie na otrzymanych drukach Wzór Nr.3. Dni urlopów pracowników są obecnie prowadzone w specjalnej ewidencji urlopów.-

III. Uzgodnione z ob.mgr.Wroną naczel.Wydz.Społ.Admin.-

IV. J/w uzgodniono.

V. W sprawie remontów pokoi i pieców decyduje komisja budowlana M.R.N. W pokojach IV.Urzędu Obwodowego były plakaty i obwieszczenia wydane przez władze przełożone i ważne ze względu na plan 6-letni i wyklejanie ich na zewnątrz budynku ulegały zniszczeniu.-

PREZYDIUM
MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ
w KRAKOWIE
Wpł: 16. WIR. 1950
Nr.
Zał.

Kierownik Urzędu

Z akt prezydialnych Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie pochodzący z 1950 r. dokument – pismo wewnątrzurzędowe sporządzone przez kierownika Stefana Giermka (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-701-795, nlb)

245. (także 288)
BOLESŁAW BARAN

kierownik Urzędu Obwodowego IV 1950–1951

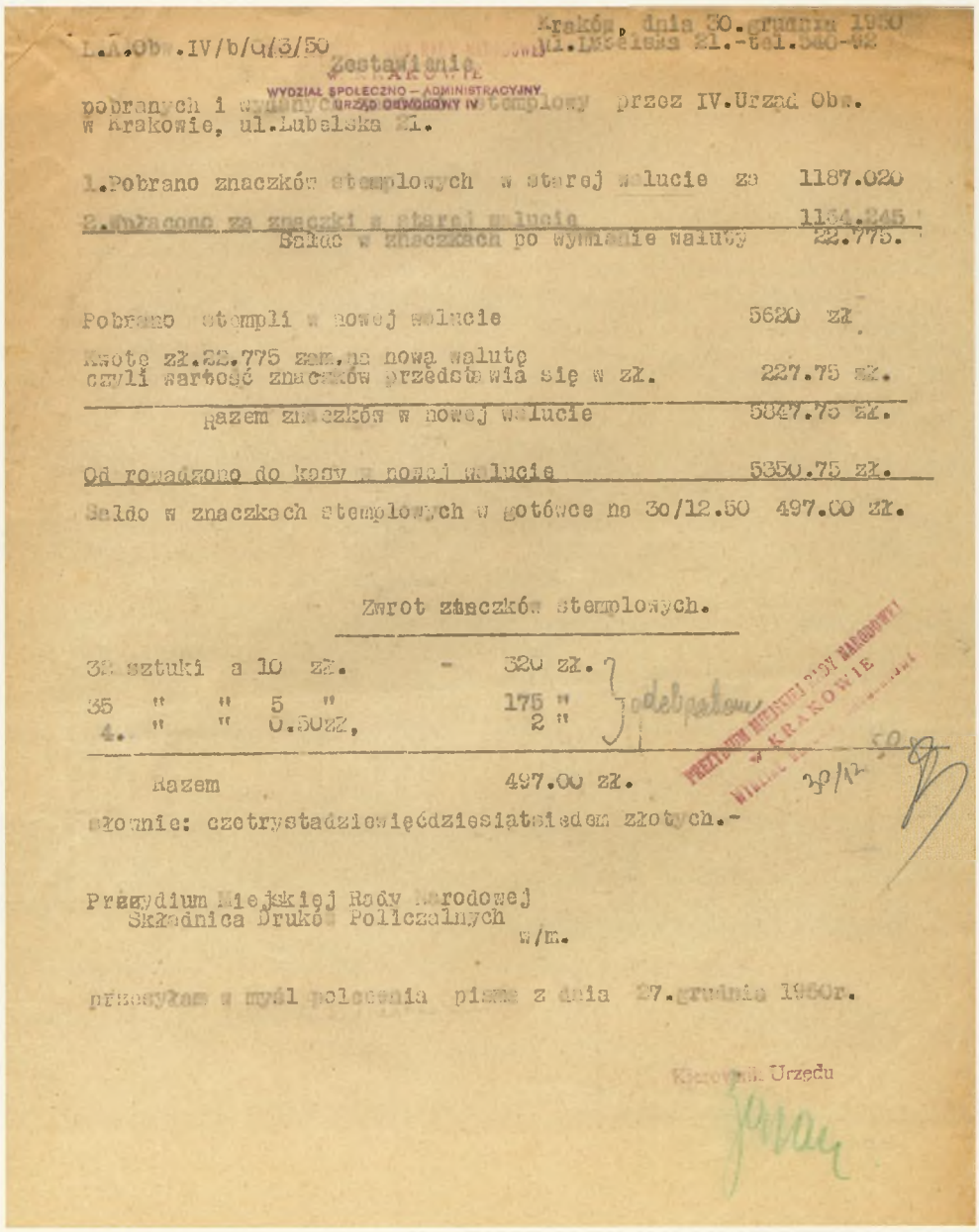

L.A.Ob.IV/b/a/3/50 Kraków, dnia 30.grudnia 1950
ul.Lubelska 21.-tel.540-42

Zestawienie

WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY URZĄD OBWODOWY IV

pobranych i wymienionych stemplowy przez IV.Urząd Obw. w Krakowie, ul.Lubelska 21.

1.Pobrano znaczków stemplowych w starej walucie za 1187.020
2.Wpłacono za znaczki w starej walucie 1164.245
Saldo w znaczkach po wymianie waluty 22.775.

Pobrano stempli w nowej walucie 5620 zł
Kwotę zł.22.775 zam.na nową walutę czyli wartość znaczków przedstawia się w zł. 227.75 zł.
Razem znaczków w nowej walucie 5847.75 zł.

Odprowadzono do kasy w nowej walucie 5350.75 zł.
Saldo w znaczkach stemplowych w gotówce na 30/12.50 497.00 zł.

Zwrot znaczków stemplowych.

32 sztuki a 10 zł. - 320 zł.
35 " " 5 " 175 "
4. " " 0.50zł, 2 "
odebrano
Razem 497.00 zł.
słownie: czterystadziewięćdziesiąt siedem złotych.-

PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ W KRAKOWIE
30/12

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej
Składnica Druków Policzalnych
w/m.

przesyłam w myśl polecenia pisma z dnia 27.grudnia 1950r.

Kierownik Urzędu

Z akt prezydialnych Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie pochodzące z 1950 r. wewnątrzurzędowe zestawienie sporządzone przez kierownika Bolesława Barana (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-701-760, nlb)

✦ Kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego IV

Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego IV dla dzielnic katastralnych XV–Nowa Wieś i XVI–Łobzów

(likwidacja do 31 lipca 1942 r.)

246. (także 204, 221, 248 i 268)

WŁADYSŁAW TOMASIK

kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego IV
1941–1942

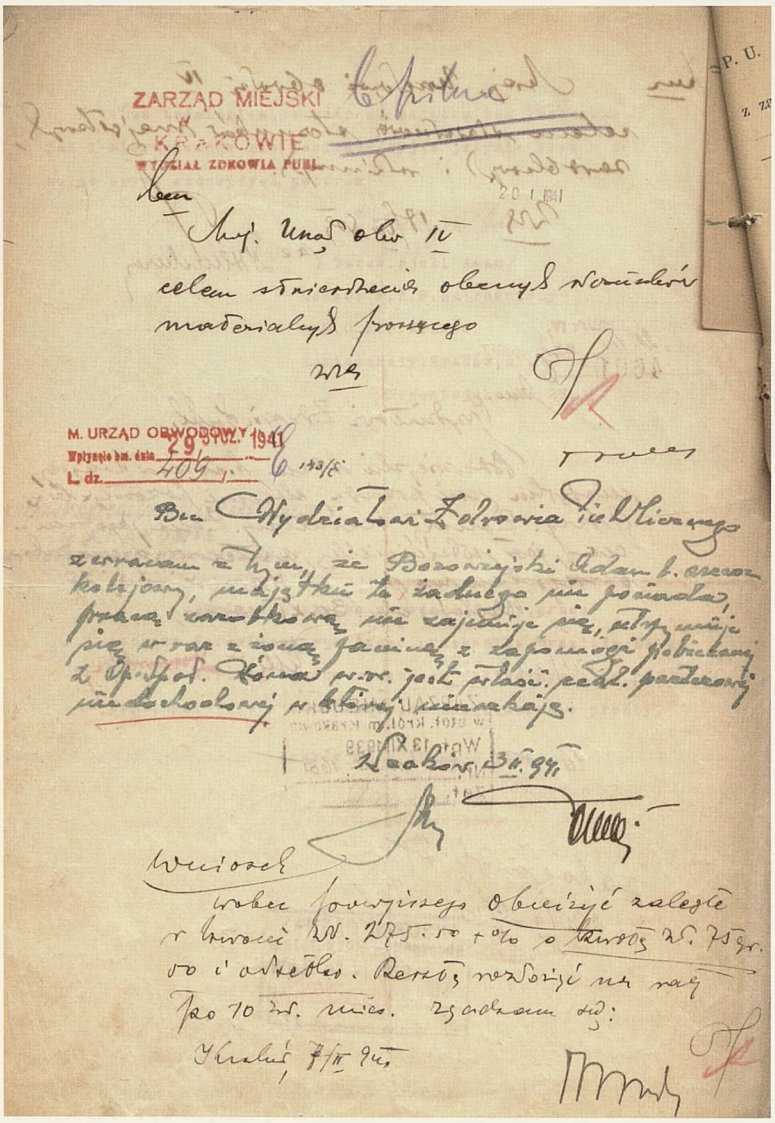
ZARZĄD MIEJSKI
W KRAKOWIE
WYDZIAŁ ZDROWIA PUBL.

M. URZĄD OBWODOWY
Wpłynęło bm. dnia 29 STUD. 1941
L. dz. 409

Z dokumentów Zarządu Miejskiego w Krakowie dotyczących krakowskich cmentarzy korespondencja wewnątrzurzędowa z udziałem kierownika Władysława Tomasika (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Cm 544, nlb)

Obwód V

Obwód V według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – dzielnica administracyjna obejmująca w całości tereny dzielnic katastralnych XIX–Grzegórzki, XX–Dąbie, XLIV–Czyżyny i XLV–Łęg oraz częściowo tereny dzielnic katastralnych VI–Wesoła (pozostała część w Obwodzie I) i XVIII–Warszawskie (pozostała część w Obwodzie IV). W obręb dzielnicy włączono tereny między ul. Rakowicką a al. Beliny-Prażmowskiego (wcześniej należały do Obwodu IV), wyłączono za to tereny dworca kolejowego (przesunięto je do Obwodu IV). Poza tymi zmianami powierzchnia dzielnicy po stronie zachodniej odpowiadała tej z poprzedniego podziału. Wschodnią jej część stanowiły natomiast tereny Czyżyn i Łęgu, przyłączone do miasta w 1941 r. (widoczna na planie wyżej żółta linia biegnąca południkowo to dawna granica miasta sprzed 1941 r.).

Kierownicy/naczelnicy Miejskiego Urzędu Obwodowego V, kierownicy Urzędu Obwodowego V

247. (także 223)
LUDWIK MARZEC

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1941–1943

DER STADTHAUPTMANN
der Stadt Krakau
HAUPTAMT
Städtisches Bezirksamt V

Az.01-5.Adm.Og.68/42.

DER STADTHAUPTMANN DER STADT KRAKAU
Eing. - 1. JULI 1942

C-237

Krakau, den 30 Juni 1942.
Rakowickastrasse 1.
Fernruf 141-16.

An
das Hauptamt
in Krakau

Dortiger fernmündlicher Anweisung vom 26 Juni 1942 gemäss, teile ich mit wie folgt:

	Bezirksamt V.	Zweigstelle	Zusammen
1/ Anzahl der Bevölkerung:			
a/ Polen, Erwachsene	18.166	7.750	25.916
Kinder bis 10 Jahre	2.104	1.649	3.753
b/ Ukrainer, Erwachsene	107	26	133
Kinder bis 10 Jahre	17	10	27
	20394	9435	29.829
2/ Anzahl der Gebäude	1.062	795	1.857
3/ Unternehmungen			
a/ Läden	214	32	246
b/ Restaurants, Speisezimmer u.dgl.	29	10	39
c/ Fabriken, Werkstätte u.dgl.	240	27	267
	483	69	
4/ Fläche qkm	3.36	12.8	16.16

I. A.

Mgr. Marzec Ludwik

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego zestawienie sporządzone przez kierownika Ludwika Marca na polecenie Zarządu Miejskiego w Krakowie (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 78, s. 237)

248. (także 204, 221, 246 i 268)
WŁADYSŁAW TOMASIK

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1944–1946
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1946–1948

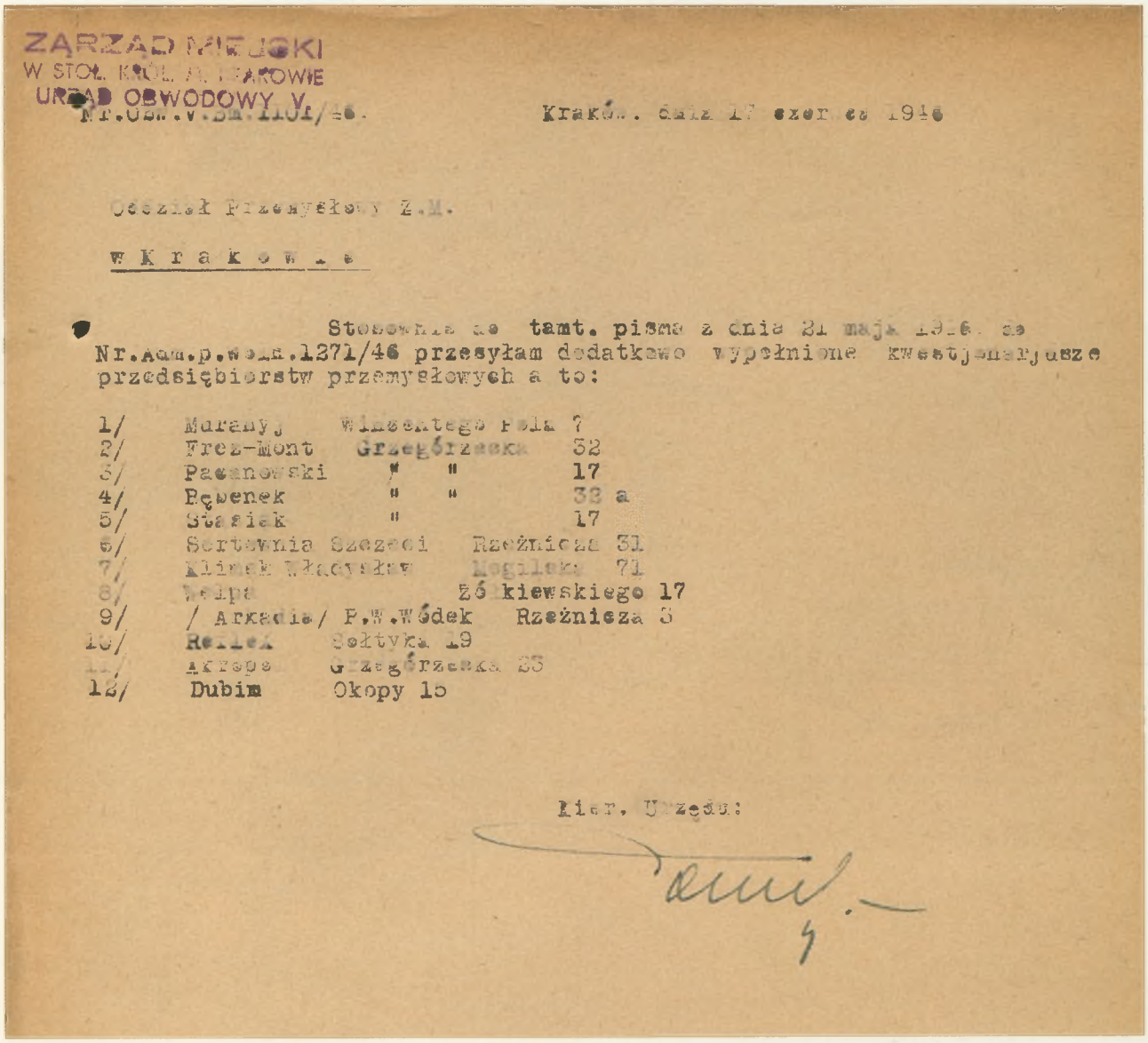

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY V.

Nr.Obw.V.Bm.1101/46. Kraków, dnia 17 czerwca 1946

Oddział Przemysłowy Z.M.

w Krakowie

Stosownie do tamt. pisma z dnia 21 maja 1946 do Nr.Adm.p.woln.1271/46 przesyłam dodatkowo wypełnione kwestjonarjusze przedsiębiorstw przemysłowych a to:

1/ Muranyj Wincentego Pola 7
2/ Frez-Mont Grzegórzecka 32
3/ Pacanowski " " 17
4/ Bębenek " " 32 a
5/ Stasiak " 17
6/ Sortownia Szczeci Rzeźnicza 31
7/ Klimek Władysław Mogilska 71
8/ Welpa Żółkiewskiego 17
9/ / Arkadia/ P.W.Wódek Rzeźnicza 3
10/ Reflex Sołtyka 19
11/ Akropol Grzegórzecka 23
12/ Dubin Okopy 15

Kier. Urzędu:

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946 rok
wewnątrzurzędowe pismo sporządzone w 1946 r. przez kierownika Władysława Tomasika
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-439, nlb)

249. (także 265 i 267)
ADAM KOMARZEWSKI

naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1948–1950
kierownik Urzędu Obwodowego V
1950

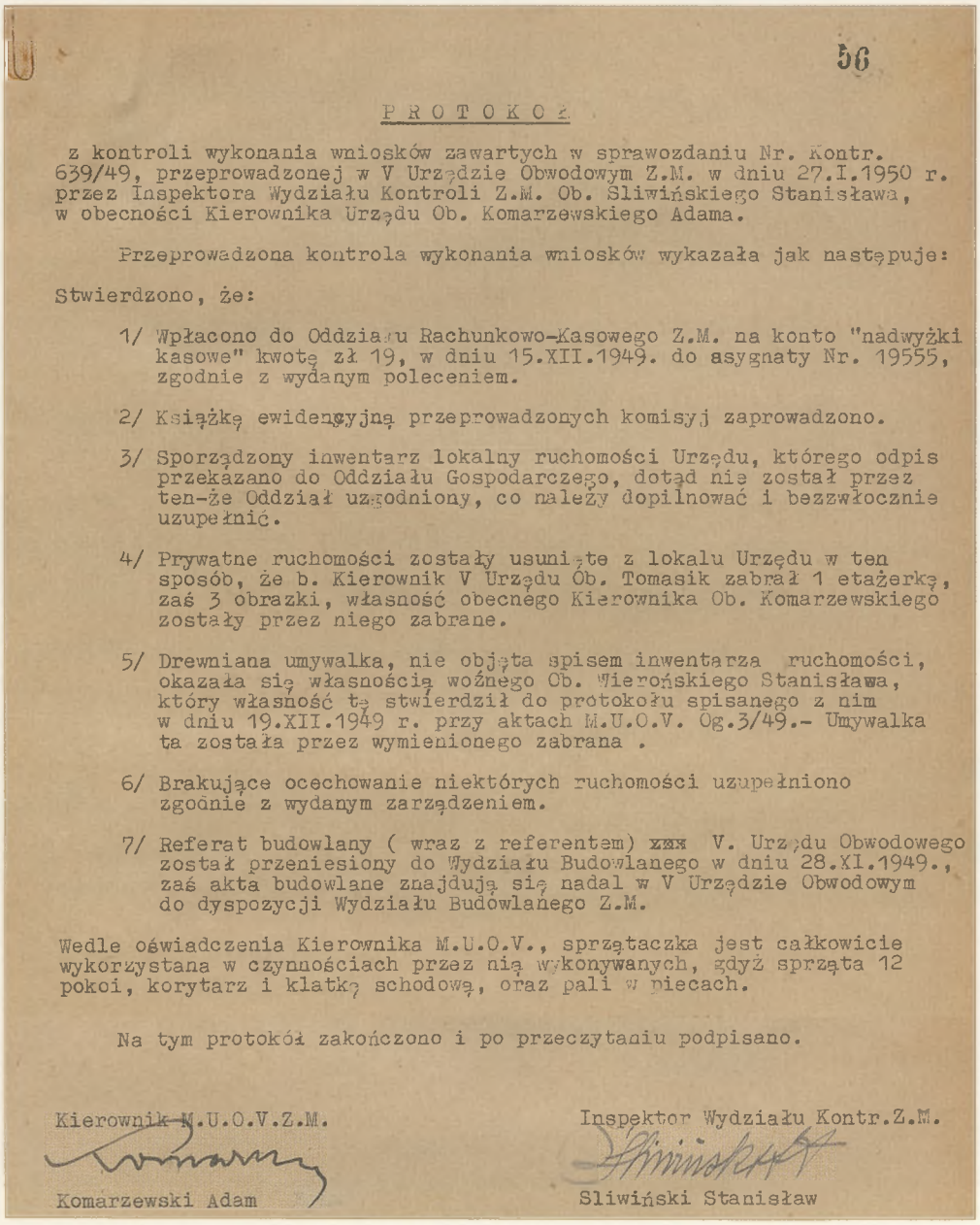

56

PROTOKÓŁ

z kontroli wykonania wniosków zawartych w sprawozdaniu Nr. Kontr. 639/49, przeprowadzonej w V Urzędzie Obwodowym Z.M. w dniu 27.I.1950 r. przez Inspektora Wydziału Kontroli Z.M. Ob. Sliwińskiego Stanisława, w obecności Kierownika Urzędu Ob. Komarzewskiego Adama.

Przeprowadzona kontrola wykonania wniosków wykazała jak następuje:

Stwierdzono, że:

1/ Wpłacono do Oddziału Rachunkowo-Kasowego Z.M. na konto "nadwyżki kasowe" kwotę zł 19, w dniu 15.XII.1949. do asygnaty Nr. 19555, zgodnie z wydanym poleceniem.

2/ Książkę ewidencyjną przeprowadzonych komisyj zaprowadzono.

3/ Sporządzony inwentarz lokalny ruchomości Urzędu, którego odpis przekazano do Oddziału Gospodarczego, dotąd nie został przez ten-że Oddział uzgodniony, co należy dopilnować i bezzwłocznie uzupełnić.

4/ Prywatne ruchomości zostały usunięte z lokalu Urzędu w ten sposób, że b. Kierownik V Urzędu Ob. Tomasik zabrał 1 etażerkę, zaś 3 obrazki, własność obecnego Kierownika Ob. Komarzewskiego zostały przez niego zabrane.

5/ Drewniana umywalka, nie objęta spisem inwentarza ruchomości, okazała się własnością woźnego Ob. Wierońskiego Stanisława, który własność tę stwierdził do protokołu spisanego z nim w dniu 19.XII.1949 r. przy aktach M.U.O.V. Og.3/49.- Umywalka ta została przez wymienionego zabrana .

6/ Brakujące ocechowanie niektórych ruchomości uzupełniono zgodnie z wydanym zarządzeniem.

7/ Referat budowlany (wraz z referentem) zzz V. Urzędu Obwodowego został przeniesiony do Wydziału Budowlanego w dniu 28.XI.1949., zaś akta budowlane znajdują się nadal w V Urzędzie Obwodowym do dyspozycji Wydziału Budowlanego Z.M.

Wedle oświadczenia Kierownika M.U.O.V., sprzątaczka jest całkowicie wykorzystana w czynnościach przez nią wykonywanych, gdyż sprząta 12 pokoi, korytarz i klatkę schodową, oraz pali w piecach.

Na tym protokół zakończono i po przeczytaniu podpisano.

Kierownik M.U.O.V.Z.M.
Komarzewski Adam

Inspektor Wydziału Kontr.Z.M.
Sliwiński Stanisław

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950
protokół pokontrolny sporządzony w 1950 r. z udziałem kierownika Adama Komarzewskiego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)

250. (także 270)
FRANCISZEK JASIONOWSKI

kierownik Urzędu Obwodowego V
1950

PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ
w KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY V.

Kraków, dnia 14.IX.1950 r.

Nr.Obw.V.Og.27/50

Do
Ob.Naczelnika Wydziału Społeczno-Administracyjnego
w K r a k o w i e.

W załatwieniu pisma Ob. Naczelnika z dnia 5.IX.br. Nr.~~Awl~~-a/1/50 w sprawie usunięcia niedomagań w tut. Urzędzie stwierdzonych podczas lustracji urzędów obwodowych w dniu 28.VII.br. a uwidocznionych w piśmie Wydz. Inspekcji z dnia – Nr.Insp.21.Obw.6/50 wyjaśniam co następuje:

A

ad.1. Pokój Nr. 7- duży, przejściowy niedostatecznie oświetlony został przeznaczony na poczekalnię dla ref.kwaterunkowego .

Ad.2. Pokój Nr. 6- mały o wymiarach 35X32 m. jest potrzebny na zebrania, szczepienie psów, sprzedaż trutek, dla poborcy do ściągania podatków i t.p.

Ad.3. Ob.Szostakowa Janina, sprzątaczka, która zajmuje mieszkanie służbowe, składające się z jednego pokoju i kuchni z przynależnościami na podstawie umowy z dnia 9.IV.1948r. korzysta jedynie ze światła, które jej przysługuje z uwagi, iż pełni równocześnie nadzór nad całym lokalem urzędowym.

Ad.4. Książka kontroli obecności wzór Nr.3 została oprawiona i stronice ponumerowane.

Ad.5. Nie wprowadzono nowej instrukcji kancelaryjnej na skutek polecenia Ob.Naczelnika Wydz.Społ-Adm.na konferencji w dniu 12.VIII.br.

Ad.6. Pieczęć okrągła z godłem państwowym i szyldy z aktualnymi napisami zostały tut.Urzędowi przydzielone .

Ad.7. Portrety: Prezydenta R.P.,Marszałka Rokosowskiego, oraz Premiera Cyrankiewicza zostały zamówione lecz Urząd tut. tychże nie otrzymał.

Kierownik Urzędu:

Z akt prezydialnych Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie pochodzący z 1950 r. raport z wykonania zaleceń pokontrolnych sporządzony przez kierownika Franciszka Jasionowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-701-795, nlb)

✦ Kierownicy Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego V

Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego V dla dzielnic katastralnych XIX–Grzegórzki (część południowo-wschodnia) i XX–Dąbie oraz osiedli Czyżyny i Łęg (likwidacja 28 lutego 1949 r.)

251. (także 175, 188, 195, 209 i 225)
MARIAN BENEDYKTOWICZ

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1941–1943

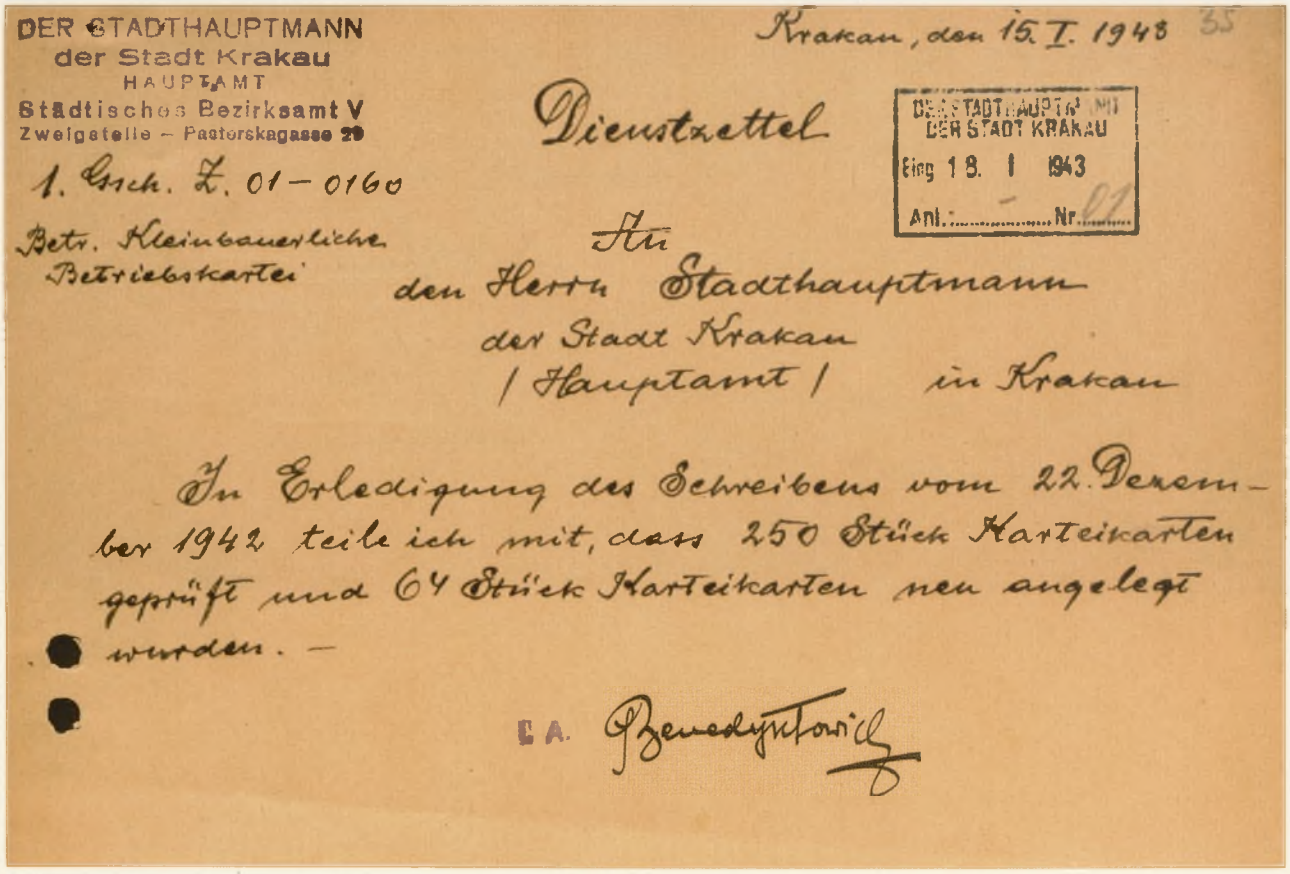

DER STADTHAUPTMANN
der Stadt Krakau
HAUPTAMT
Städtisches Bezirksamt V
Zweigstelle – Pastorskagasse 29

1. Gsch. Z. 01–0160

Betr. Kleinbauerliche Betriebskarten

Krakau, den 15. I. 1943

35

Dienstzettel

DER STADTHAUPTMANN DER STADT KRAKAU
Eing 18. 1 1943
Anl.: – Nr. 01

An
den Herrn Stadthauptmann
der Stadt Krakau
/ Hauptamt / in Krakau

In Erledigung des Schreibens vom 22. Dezember 1942 teile ich mit, dass 250 Stück Karteikarten geprüft und 64 Stück Karteikarten neu angelegt wurden. –

i. A. Benedyktowicz

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego notatka służbowa sporządzona w 1943 r. przez kierownika Mariana Benedyktowicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 77, s. 35)

252. (także 184, 193, 227 i 272)
KAROL DOMICZEK

kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego V 1944–1946

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOW.
URZĄD OBWODOWY V.
EKSPOZYTURA
Nr. obw. V - 966/45

C 199 -

Kraków, dnia 19. lipca 1945.

Do

Pana Kierownika M. Urzędu Obwodowego V.

w Krakowie.

Stosownie do zarządzenia z dnia 18. b.m.- przesyłam " Wykaz ilości pracowników, zatrudnionych w zakładach przemysłowych, pracujących produkcyjnie."

1 zał.

Kierownik M. Urzędu Obwodowego V /1.:

Z akt Zarządu Miejskiego w Krakowie Korespondencja ogólna dotycząca spraw administracyjno-przemysłowych wykazy i kwestionariusze zakładów przemysłowych oraz zakładów przemysłu gospodniego (hoteli i pensjonatów) 1945–1946 *sporządzone w 1945 r. przez kierownika Karola Domiczka pismo przewodnie do wykazu ilościowego pracowników produkcyjnych zakładów przemysłowych (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-437, s. 19)*

253. (także 197, 210 i 224)
BOLESŁAW MAJER

kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1948

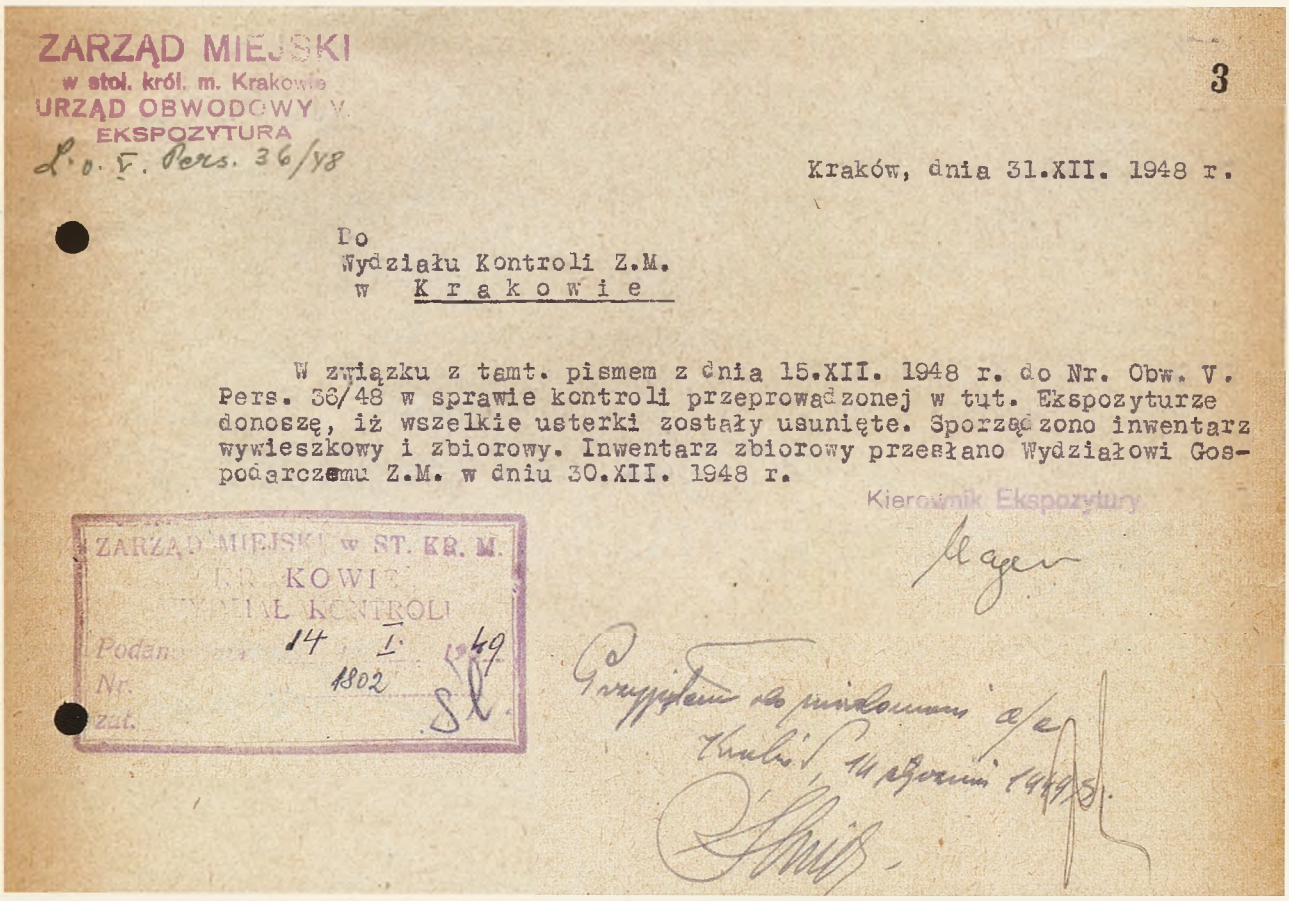

ZARZĄD MIEJSKI
w stoł. król. m. Krakowie
URZĄD OBWODOWY V.
EKSPOZYTURA
L. o. V. Pers. 36/48

3

Kraków, dnia 31.XII. 1948 r.

Do
Wydziału Kontroli Z.M.
w Krakowie

W związku z tamt. pismem z dnia 15.XII. 1948 r. do Nr. Obw. V. Pers. 36/48 w sprawie kontroli przeprowadzonej w tut. Ekspozyturze donoszę, iż wszelkie usterki zostały usunięte. Sporządzono inwentarz wywieszkowy i zbiorowy. Inwentarz zbiorowy przesłano Wydziałowi Gospodarczemu Z.M. w dniu 30.XII. 1948 r.

Kierownik Ekspozytury
Mager

ZARZĄD MIEJSKI w ST. KR. M. KRAKOWIE
WYDZIAŁ KONTROLI
Podan. 14 I. 1949
Nr. 1802
zał.

Przyjąłem do wiadomości a/a
Kraków, 14 stycznia 1949 r.

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950 *sporządzony w 1948 r. przez kierownika Bolesława Majera raport z wykonania zaleceń pokontrolnych (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)*

254.
RAJMUND JASIŃSKI

p.o. kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1949
kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego V
1949

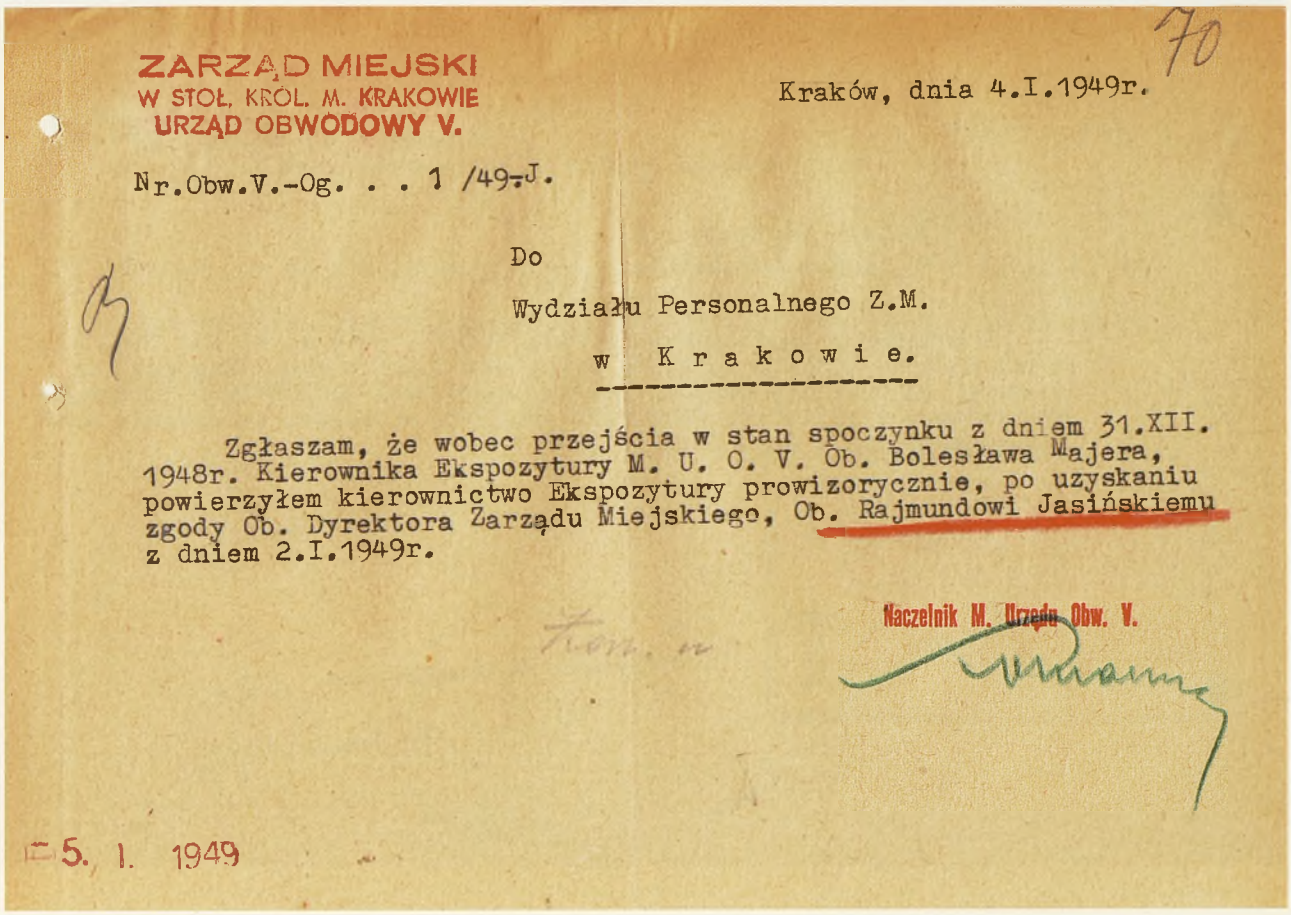

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY V.

Kraków, dnia 4.I.1949r.

70

Nr.Obw.V.-Og. . . 1 /49-J.

Do
Wydziału Personalnego Z.M.
w K r a k o w i e.

Zgłaszam, że wobec przejścia w stan spoczynku z dniem 31.XII. 1948r. Kierownika Ekspozytury M. U. O. V. Ob. Bolesława Majera, powierzyłem kierownictwo Ekspozytury prowizorycznie, po uzyskaniu zgody Ob. Dyrektora Zarządu Miejskiego, Ob. Rajmundowi Jasińskiemu z dniem 2.I.1949r.

Naczelnik M. Urzędu Obw. V.

5. 1. 1949

Z akt magistrackich sporządzone w 1949 r. przez naczelnika Miejskiego Urzędu Obwodowego V Adama Komarzewskiego wystąpienie w sprawie powierzenia obowiązków p.o. kierownika Ekspozytury Rajmundowi Jasińskiemu z wnioskiem o akceptację
(Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

Obwód VI

Obwód VI według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – prawobrzeżna dzielnica administracyjna obejmująca w całości dzielnice katastralne IX–Ludwinów, X–Zakrzówek, XI–Dębniki, XXI–Płaszów, XXII–Podgórze, XXVIII–Pychowice, XXIX–Bodzów, XXX–Kostrze i XLVI–Rybitwy. Do środkowego trzonu Obwodu z terenami Pogórza, Dębnik, Ludwinowa, Zakrzówka i Płaszowa, który to trzon pozostał bez zmian w porównaniu z Obwodem VI z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, doszły po stronie zachodniej przyłączone w 1941 r. tereny Kostrza, Bodzowa i Pychowic, a po stronie wschodniej teren Rybitw. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

✦ Kierownicy/naczelnicy Miejskiego Urzędu Obwodowego VI, kierownicy Urzędu Obwodowego VI

255✦ (także 228)
EUGENIUSZ STEFAŃSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego VI
1941–1945

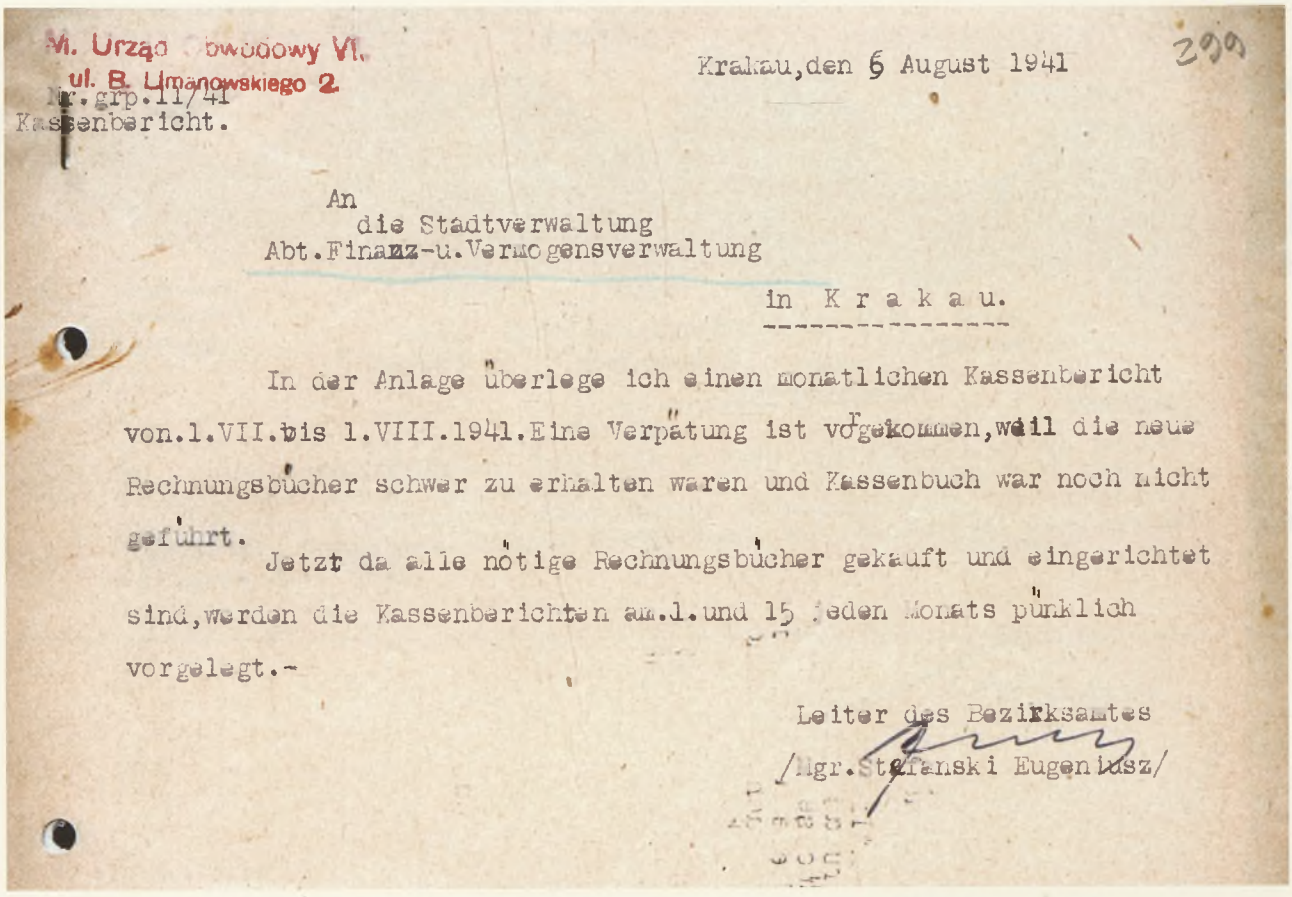

M. Urząd Obwodowy VI.
ul. B. Limanowskiego 2.

Nr.grp.11/41
Kassenbericht.

Krakau, den 6 August 1941

299

An
die Stadtverwaltung
Abt.Finanz-u.Vermogensverwaltung

in K r a k a u.

In der Anlage überlege ich einen monatlichen Kassenbericht von.1.VII.bis 1.VIII.1941.Eine Verpätung ist vorgekommen,weil die neue Rechnungsbücher schwer zu erhalten waren und Kassenbuch war noch nicht geführt.

Jetzt da alle nötige Rechnungsbücher gekauft und eingerichtet sind,werden die Kassenberichten am.1.und 15 jeden Monats pünklich vorgelegt.-

Leiter des Bezirksamtes
/Mgr.Stefanski Eugeniusz/

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego wewnątrzurzędowe pismo sporządzone w 1941 r. przez kierownika Eugeniusza Stefańskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 79, s. 299)

256. (także 278)
MIECZYSŁAW SOCHA

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego VI 1945–1946
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego VI 1946–1948

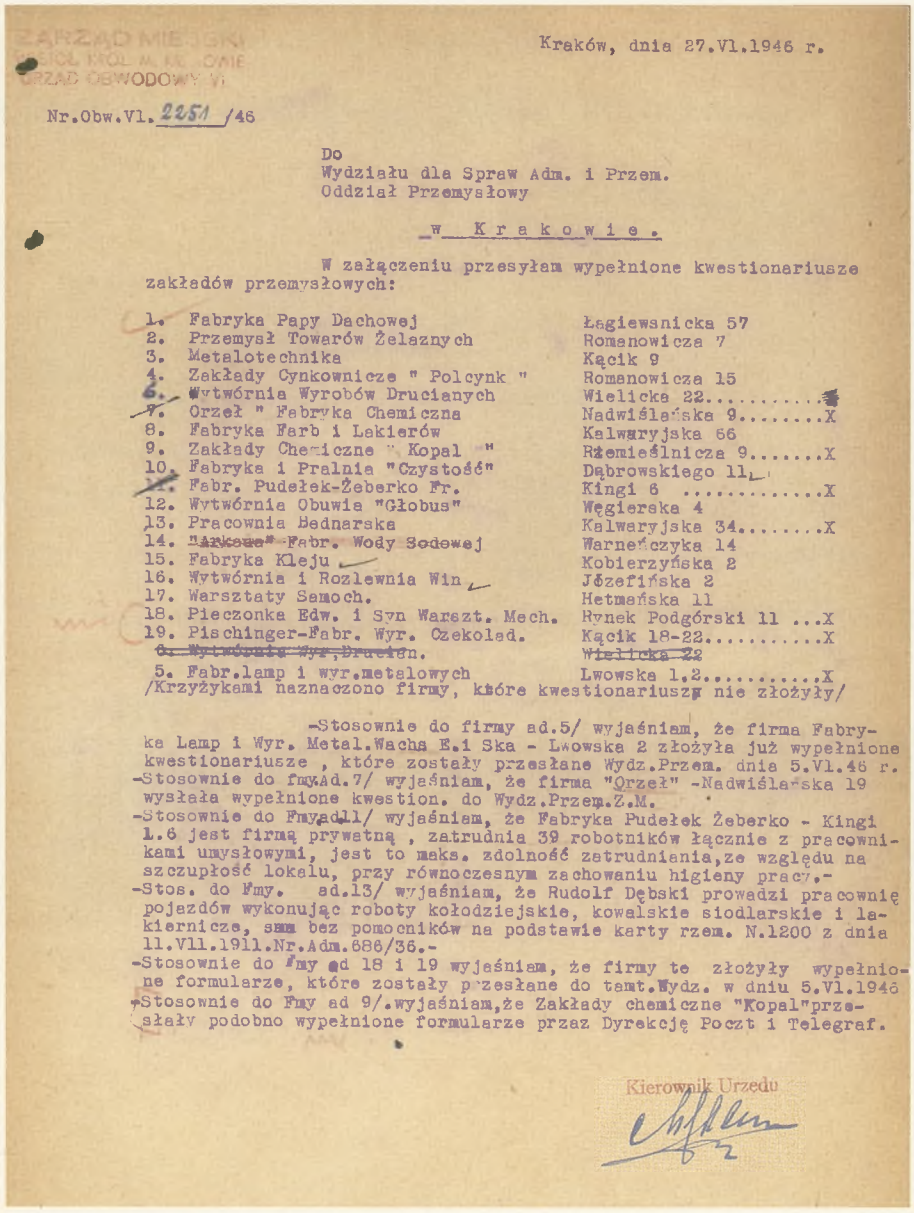

ZARZĄD MIEJSKI
STOŁ. KRÓL. M. KR. OMIE
URZĄD OBWODOWY VI

Kraków, dnia 27.VI.1946 r.

Nr.Obw.VI. 2251 /46

Do
Wydziału dla Spraw Adm. i Przem.
Oddział Przemysłowy

w Krakowie.

W załączeniu przesyłam wypełnione kwestionariusze zakładów przemysłowych:

1.	Fabryka Papy Dachowej	Łagiewnicka 57
2.	Przemysł Towarów Żelaznych	Romanowicza 7
3.	Metalotechnika	Kącik 9
4.	Zakłady Cynkownicze " Polcynk "	Romanowicza 15
6.	Wytwórnia Wyrobów Drucianych	Wielicka 22.....X
7.	Orzeł " Fabryka Chemiczna	Nadwiślańska 9.....X
8.	Fabryka Farb i Lakierów	Kalwaryjska 66
9.	Zakłady Chemiczne " Kopal "	Rzemieślnicza 9.....X
10.	Fabryka i Pralnia "Czystość"	Dąbrowskiego 11
11.	Fabr. Pudełek-Żeberko Fr.	Kingi 6 X
12.	Wytwórnia Obuwia "Głobus"	Węgierska 4
13.	Pracownia Bednarska	Kalwaryjska 34.....X
14.	~~"Arkana" Fabr. Wody Sodowej~~	Warneńczyka 14
15.	Fabryka Kleju	Kobierzyńska 2
16.	Wytwórnia i Rozlewnia Win	Józefińska 2
17.	Warsztaty Samoch.	Hetmańska 11
18.	Pieczonka Edw. i Syn Warszt. Mech.	Rynek Podgórski 11 ...X
19.	Pischinger-Fabr. Wyr. Czekolad.	Kącik 18-22.....X
	~~6. Wytwórnia Wyr.Druciąn.~~	~~Wielicka 22~~
	5. Fabr.lamp i wyr.metalowych	Lwowska 1,2.....X

/Krzyżykami naznaczono firmy, które kwestionariuszy nie złożyły/

-Stosownie do firmy ad.5/ wyjaśniam, że firma Fabryka Lamp i Wyr. Metal.Wachs E.i Ska - Lwowska 2 złożyła już wypełnione kwestionariusze , które zostały przesłane Wydz.Przem. dnia 5.VI.46 r.
-Stosownie do fmy.Ad.7/ wyjaśniam, że firma "Orzeł" -Nadwiślańska 19 wysłała wypełnione kwestion. do Wydz.Przem.Z.M.
-Stosownie do Fmy.ad.11/ wyjaśniam, że Fabryka Pudełek Żeberko - Kingi 1.6 jest firmą prywatną , zatrudnia 39 robotników łącznie z pracownikami umysłowymi, jest to maks. zdolność zatrudniania,ze względu na szczupłość lokalu, przy równoczesnym zachowaniu higieny pracy.-
-Stos. do Fmy. ad.13/ wyjaśniam, że Rudolf Dębski prowadzi pracownię pojazdów wykonując roboty kołodziejskie, kowalskie siodlarskie i lakiernicze, sam bez pomocników na podstawie karty rzem. N.1200 z dnia 11.VII.1911.Nr.Adm.686/36.-
-Stosownie do Fmy ad 18 i 19 wyjaśniam, że firmy te złożyły wypełnione formularze, które zostały przesłane do tamt.Wydz. w dniu 5.VI.1946
-Stosownie do Fmy ad 9/.wyjaśniam,że Zakłady chemiczne "Kopal"przesłały podobno wypełnione formularze przaz Dyrekcję Poczt i Telegraf.

Kierownik Urzędu

Z magistrackich akt Korespondencja ogólna dotycząca spraw administracyjno-przemysłowych wykazy i kwestionariusze zakładów przemysłowych, magazynów i chłodni 1946 rok *sporządzone w tymże roku przez kierownika Mieczysława Sochę zestawienie zakładów przemysłowych działających na podległym mu terenie Obwodu VI (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-439, nlb)*

257. (także 275 i 277)
STEFAN ŚLIWIŃSKI

naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego VI
1948–1949
kierownik Urzędu Obwodowego VI
1950

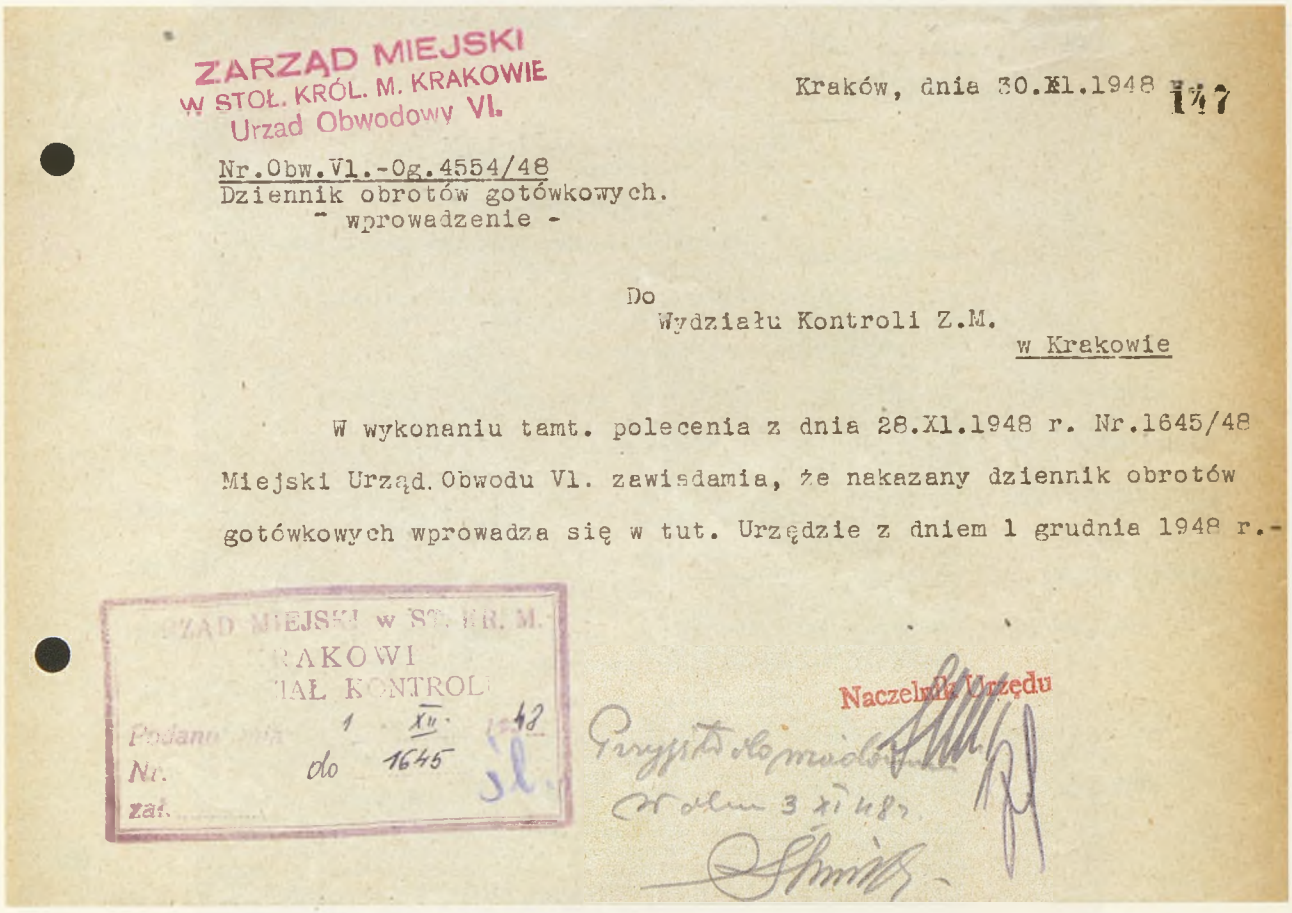

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
Urząd Obwodowy VI.

Kraków, dnia 30.XI.1948 r. 147

Nr.Obw.VI.-Og.4554/48
Dziennik obrotów gotówkowych.
- wprowadzenie -

Do
Wydziału Kontroli Z.M.
w Krakowie

W wykonaniu tamt. polecenia z dnia 28.XI.1948 r. Nr.1645/48 Miejski Urząd. Obwodu VI. zawiadamia, że nakazany dziennik obrotów gotówkowych wprowadza się w tut. Urzędzie z dniem 1 grudnia 1948 r.-

ZARZĄD MIEJSKI w STOŁ. KR. M. KRAKOWIE
WYDZIAŁ KONTROLI
Podano dnia 1 XII 1948
Nr. do 1645
zał.

Naczelnik Urzędu
Przyjęto do wiadomości
w dniu 3 XI 48 r.

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950 *sporządzona w 1948 r. przez kierownika Stefana Śliwińskiego informacja o wykonaniu polecenia służbowego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)*

✦ Kierownicy Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI

Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/1 dla dzielnicy katastralnej XXI–Płaszów oraz osiedla Rybitwy (likwidacja w 1949 r.)

258. (także 229)
WŁADYSŁAW KLIMECZEK

kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/1
1941–1942

- 12 -

Hauptamt.

Städt.Bezirksamt VI. - Zweigstelle

Klimeczek Władysław	kancelista
Pirowski Władysław	komisarz
Swolkien Bolesław	kancel.
Solecki Franciszek	prac.umysł.
Radwański Antoni	kancel.
Przała Jan	niż.prac.
~~Korman Kazimierz~~	~~urz.kontr.~~
Dziduch Bolesław	adj.adm.

Z akt Zarządu Miejskiego w Krakowie Etaty urzędnicze, listy starszeństwa, wykazy pracowników, podwyżki 1938–1942 *fragment pochodzącego z 1942 r. wykazu pracowników Zarządu Miejskiego m. Krakowa – zestawienie dotyczące etatów w Ekspozyturze Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/1; na pierwszej pozycji – kierownik Władysław Klimeczek w urzędniczej randze kancelisty (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6239, nlb)*

259.
KAZIMIERZ JANKOWSKI

kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/1 1946–1948

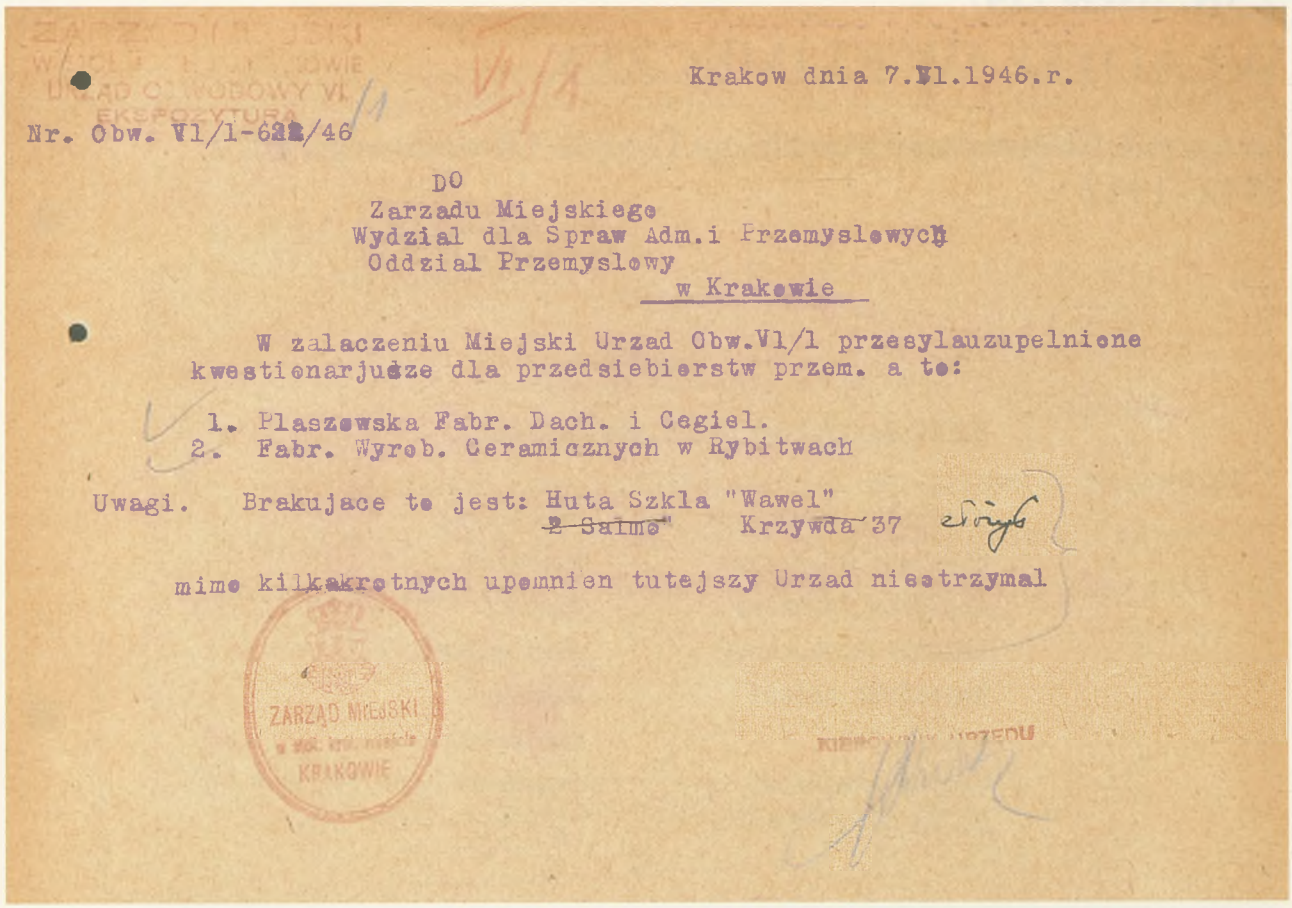

ZARZĄD MIEJSKI
W MIEJSKIEJ OBWODOWIE
URZĄD OBWODOWY VI/1
EKSPOZYTURA

VI/1

Krakow dnia 7.VI.1946.r.

Nr. Obw. VI/1-622/46

DO
Zarzadu Miejskiego
Wydzial dla Spraw Adm.i Przemyslowych
Oddzial Przemyslowy
w Krakowie

W zalaczeniu Miejski Urzad Obw.VI/1 przesylauzupelnione kwestionarjusze dla przedsiebiorstw przem. a to:

1. Plaszowska Fabr. Dach. i Cegiel.
2. Fabr. Wyrob. Ceramicznych w Rybitwach

Uwagi. Brakujace to jest: Huta Szkla "Wawel"
~~2 Salmo"~~ Krzywda 37

mimo kilkakrotnych upomnien tutejszy Urzad nieotrzymal

ZARZĄD MIEJSKI
w Mieście Krakowie

KIEROWNIK URZĘDU

Z magistrackich akt Korespondencja ogólna dotycząca spraw administracyjno-przemysłowych wykazy i kwestionariusze zakładów przemysłowych, magazynów i chłodni 1946 rok *uzupełnienie zestawienia przedsiębiorstw działających na terenie Obwodu IV sporządzone w tymże roku przez kierownika Kazimierza Jankowskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-439, nlb)*

Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/2 dla dzielnic katastralnych X–Zakrzówek i XI–Dębniki oraz osiedli Pychowice, Bodzów i Kostrze (likwidacja w 1949 r.)

260. (także 180 i 194)
KAROL GÓRKA

kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/2 1941–1942

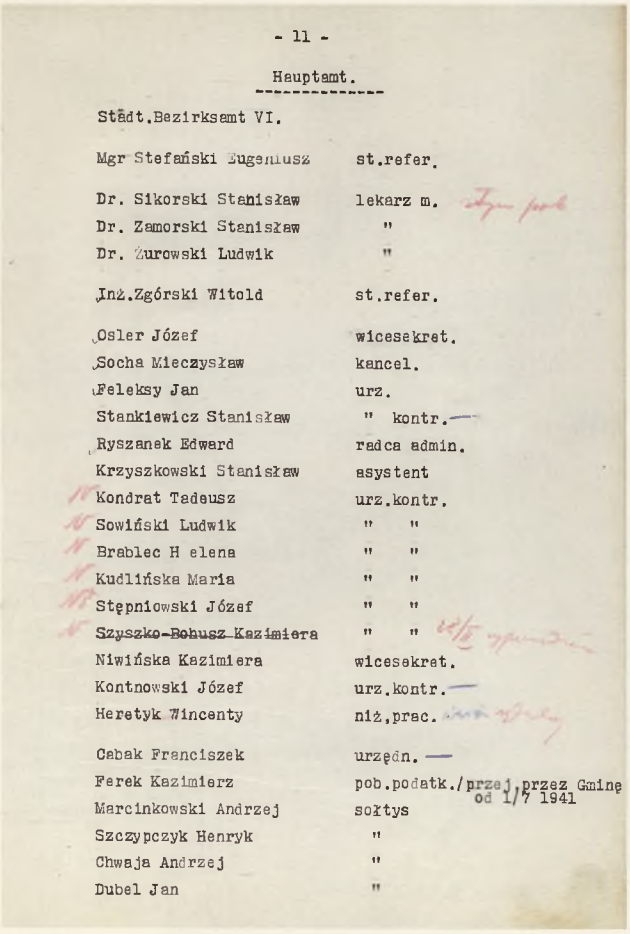

- 11 -

Hauptamt.

Städt.Bezirksamt VI.

Mgr Stefański Eugeniusz	st.refer.
Dr. Sikorski Stanisław	lekarz m.
Dr. Zamorski Stanisław	"
Dr. Żurowski Ludwik	"
Inż.Zgórski Witold	st.refer.
Osler Józef	wicesekret.
Socha Mieczysław	kancel.
Feleksy Jan	urz.
Stankiewicz Stanisław	" kontr.
Ryszanek Edward	radca admin.
Krzyszkowski Stanisław	asystent
Kondrat Tadeusz	urz.kontr.
Sowiński Ludwik	" "
Brablec Helena	" "
Kudlińska Maria	" "
Stępniowski Józef	" "
~~Szyszko-Bohusz Kazimiera~~	" "
Niwińska Kazimiera	wicesekret.
Kontnowski Józef	urz.kontr.
Heretyk Wincenty	niż.prac.
Cabak Franciszek	urzędn.
Ferek Kazimierz	pob.podatk./przez przez Gminę od 1/7 1941
Marcinkowski Andrzej	sołtys
Szczypczyk Henryk	"
Chwaja Andrzej	"
Dubel Jan	"

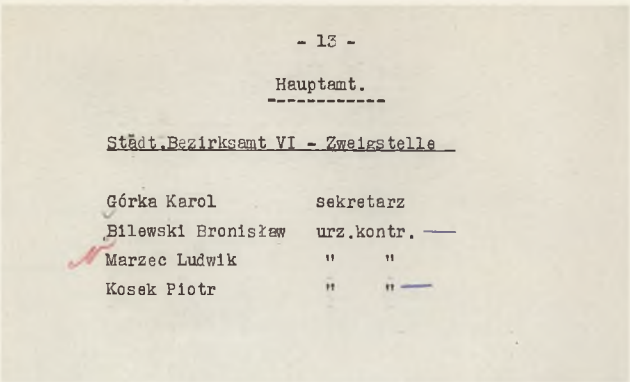

- 13 -

Hauptamt.

Städt.Bezirksamt VI - Zweigstelle

Górka Karol	sekretarz
Bilewski Bronisław	urz.kontr.
Marzec Ludwik	" "
Kosek Piotr	" "

Z akt Zarządu Miejskiego w Krakowie Etaty urzędnicze, listy starszeństwa, wykazy pracowników, podwyżki 1938–1942 *fragment pochodzącego z 1942 r. wykazu pracowników Zarządu Miejskiego m. Krakowa – zestawienie dotyczące etatów w Miejskim Urzędzie Obwodowym VI oraz jego Ekspozyturze VI/2; w Ekspozyturze tej na pierwszej pozycji kierownik Karol Górka w urzędniczej randze sekretarza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. Kr 6239, nlb)*

261. (także 217 i 237)
JÓZEF BERNY

kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/2 1942–1946

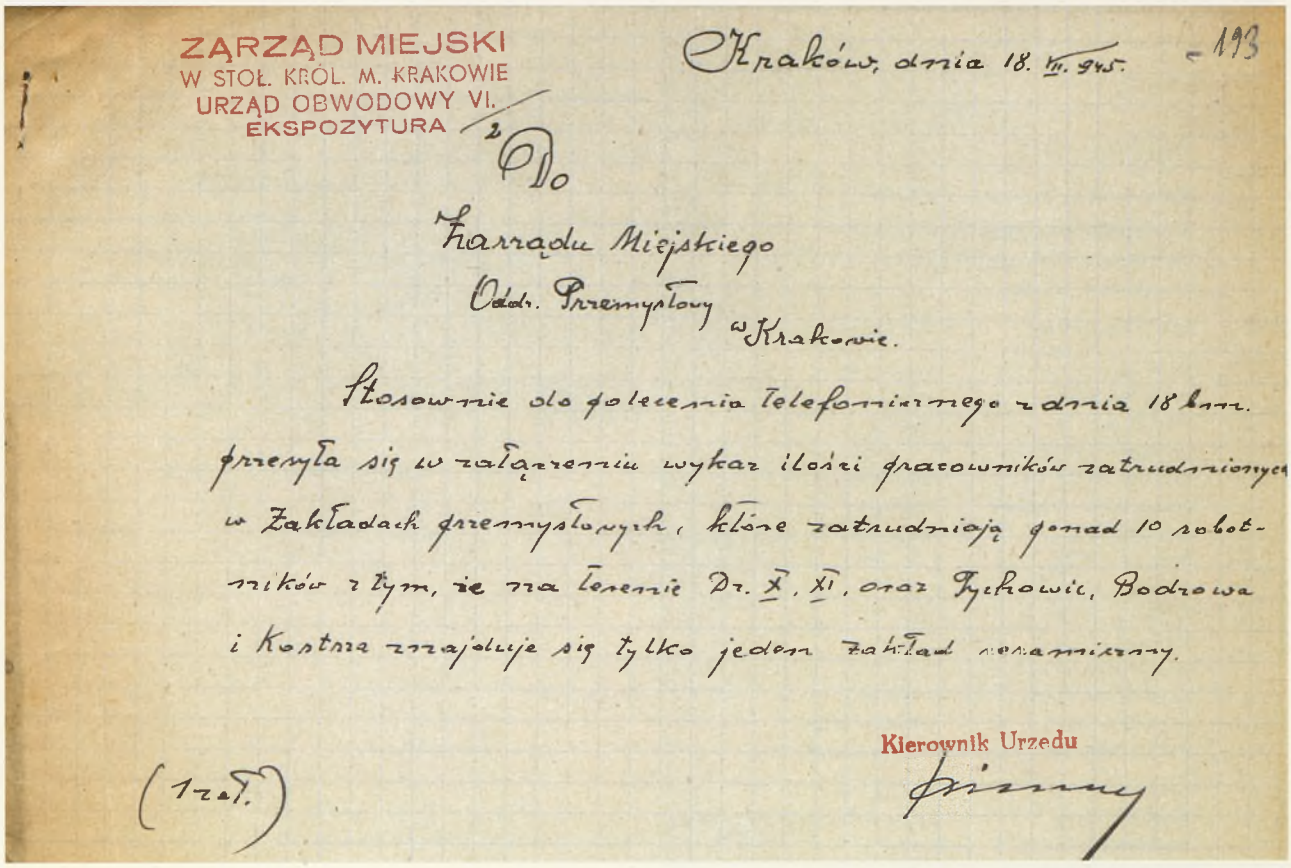

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY VI.
EKSPOZYTURA 2

Kraków, dnia 18. VII. 945. – 193

Do

Zarządu Miejskiego
Oddz. Przemysłowy
w Krakowie.

Stosownie do polecenia telefonicznego z dnia 18 bm. przesyła się w załączeniu wykaz ilości pracowników zatrudnionych w Zakładach przemysłowych, które zatrudniają ponad 10 robotników z tym, że na terenie Dz. X, XI, oraz Tyńkowic, Bodrowa i Kostrza znajduje się tylko jeden zakład nienaniczny.

Kierownik Urzędu
Berny

(1 zał.)

Z akt magistrackich Korespondencja ogólna dotycząca spraw administracyjno-przemysłowych wykazy i kwestionariusze zakładów przemysłowych oraz zakładów przemysłu gospodniego (hoteli i pensjonatów) 1945–1946 *notatka służbowa sporządzona w 1945 r. przez kierownika Józefa Bernego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-437, s. 17)*

262. (także 244)
STEFAN GIERMEK

p.o. kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/2 1946
kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/2 1946–1947

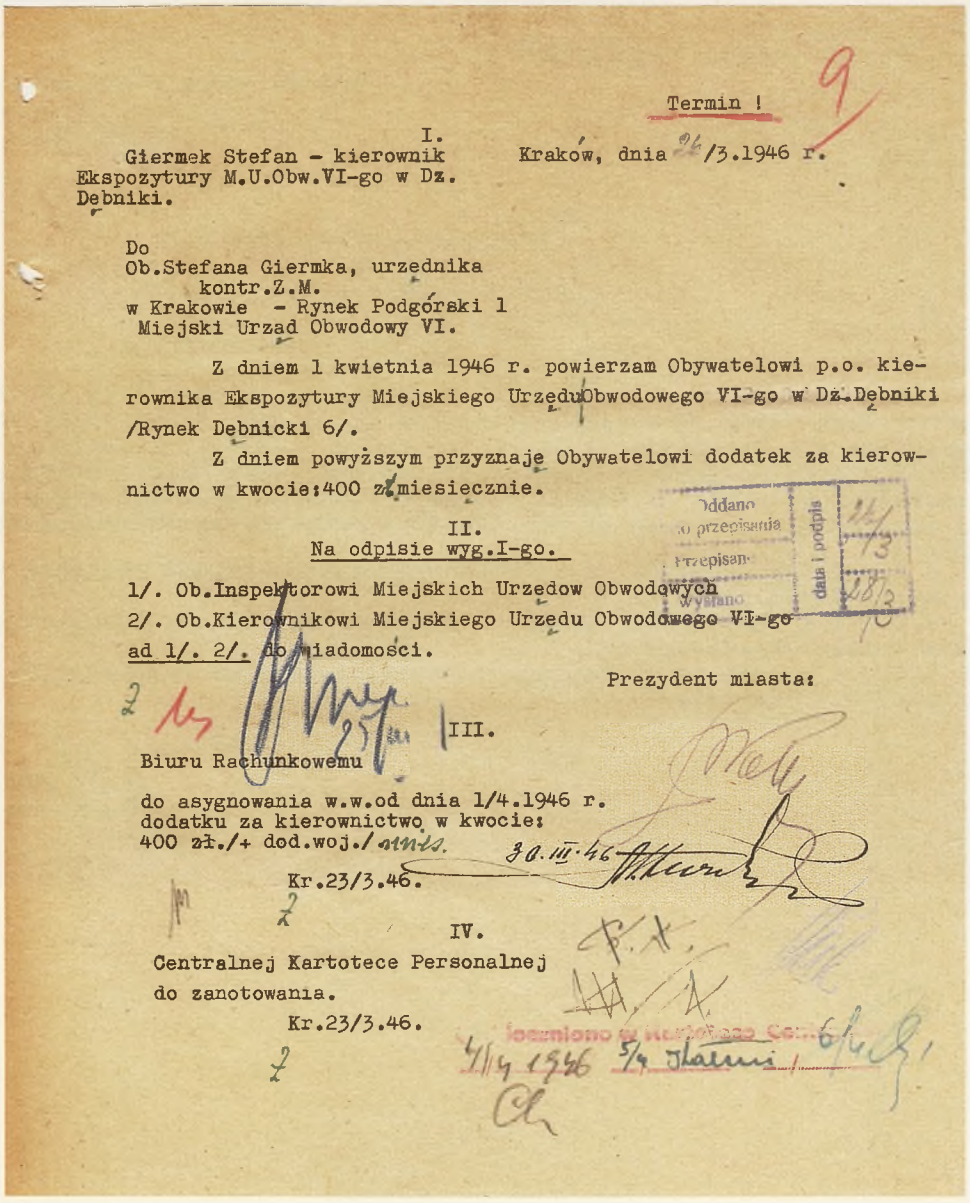

Termin !

I.

Giermek Stefan - kierownik Ekspozytury M.U.Obw.VI-go w Dz. Dębniki.

Kraków, dnia 26/3.1946 r.

Do
Ob.Stefana Giermka, urzędnika
kontr.Z.M.
w Krakowie - Rynek Podgórski 1
Miejski Urząd Obwodowy VI.

Z dniem 1 kwietnia 1946 r. powierzam Obywatelowi p.o. kierownika Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI-go w Dz. Dębniki /Rynek Dębnicki 6/.

Z dniem powyższym przyznaję Obywatelowi dodatek za kierownictwo w kwocie: 400 zł miesięcznie.

II.

Na odpisie wyg.I-go.

1/. Ob.Inspektorowi Miejskich Urzędów Obwodowych
2/. Ob.Kierownikowi Miejskiego Urzędu Obwodowego VI-go
ad 1/. 2/. do wiadomości.

Prezydent miasta:

III.

Biuru Rachunkowemu

do asygnowania w.w.od dnia 1/4.1946 r.
dodatku za kierownictwo w kwocie:
400 zł./+ dod.woj./

Kr.23/3.46.

IV.

Centralnej Kartotece Personalnej
do zanotowania.

Kr.23/3.46.

Z akt magistrackich sporządzone w 1946 r. pismo – akt powołania Stefana Giermka na stanowisko p.o. kierownika ekspozytury (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

263.
CECYLIA CICHOŃ

p.o. kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/2
1947

ZARZĄD MIEJSKI
STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
Urząd Obwodowy VI

Kraków, dnia 17 września 1947 r.

Nr.Obw.VI.229/Gm/47 r.

Do
Wydziału Personalnego Z.M.
przez
Obyw. Inspektora Miej.Urz.Obw.

w / m

Wydział Personalny pismem z dnia 18.VII.br. powierzył tymczasowe pełnienie obowiązków kierownika Ekspozytury VI. Urzędu Obwodowego dla dzielnicy XI.Ob. C i c h o ń Cecylii. Z uwagi na brak należytej rutyny w zakresie prac samorządowych, młody wiek, dotychczasową jednoroczną służbę w Zarządzie Miejskim w charakterze pomocniczy kancelaryjnej stawiam 3 kandydatów na ewentualne mianowanie kierownikiem Ekspozytury VI/2:

1. S k e r k a Romana, dotychczasowego kilkuletniego zastępcę kierownika Ekspozytury VI/2,Dębniki,
2. D a ń d ę Karola ,obecnego kierownika Referatu Kwaterunkowego Miejskiego Urzędu Obwodowego IX,
3. K e s k a Piotra, urzędnika zatrudnionego przy wydawnictwie kart żywnościowych w Płaszowie.-

Z akt magistrackich sporządzone w 1947 r. pismo wnoszące o powołanie kierownika Ekspozytury w miejsce p.o. kierownik Cecylii Cichoń (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

264.
KAROL DAŃDA

kierownik Ekspozytury Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/2 1947–1948

ZARZĄD MIEJSKI
w stoł. król. m. Krakowie
URZĄD OBWODOWY VI
Ekspozytura Dębniki

Nr.Obw.VI/4554/1743/48.

Krakow, dnia 30.XI.1948.roku.-

146

Do

Wydziału Kontroli Z.M.
w Krakowie.-

Stosownie do tamt. pisma z dnia 28.X.br. Nr.1645/48. Ekspozytura Miejskiego Urzędu Obwodowego VI/2 w Dębnikach z dniem 29. XI.br. Dziennik obrotow gotowkowych zaprowadziła.-

Kierownik Ekspozytury

ZARZĄD MIEJSKI w ST. KR. M.
KRAKOWIE
WYDZIAŁ KONTROLI
Podano dnia 30 XI 48
Nr. 1645
zał.

Przyjęto do wiadomości w dniu 3.XI 1948 r.

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950
kopia sporządzonej w 1948 r. przez kierownika Karola Dańdę informacji
o wykonaniu polecenia służbowego
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)

Obwód VII

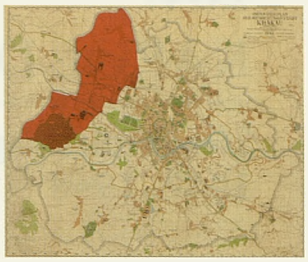

Obwód VII według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – całkowicie nowo powstała po poszerzeniu granic miasta w 1941 r. dzielnica administracyjna obejmująca nowe tereny miejskie, tj. dzielnice katastralne XXXIII–Wola Justowska, XXXIV–Chełm, XXXV–Bronowice Małe, XXXVI–Bronowice Wielkie i XXXVII–Tonie. Obwód ten zajmował zatem powierzchnie, o które poszerzono miasto od stron północno-zachodniej i zachodniej. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

265. (także 249 i 267)
ADAM KOMARZEWSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego VII
1941

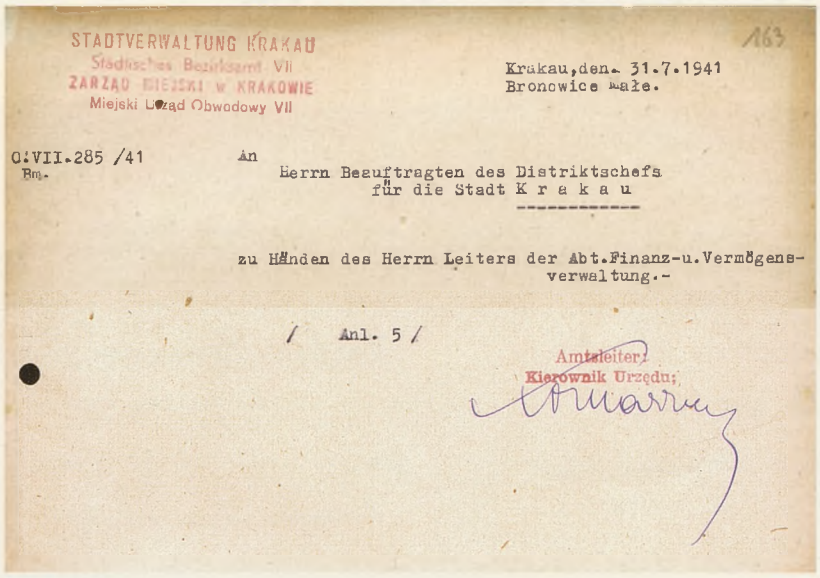
STADTVERWALTUNG KRAKAU
Städtisches Bezirksamt VII
ZARZĄD MIEJSKI W KRAKOWIE
Miejski Urząd Obwodowy VII

163

Krakau, den. 31.7.1941
Bronowice Małe.

O:VII.285 /41
Bm.

An
Herrn Beauftragten des Distriktschefs
für die Stadt K r a k a u

zu Händen des Herrn Leiters der Abt. Finanz-u. Vermögens-
verwaltung.-

/ Anl. 5 /

Amtsleiter:
Kierownik Urzędu:

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego korespondencja finansowa – początkowy i końcowy fragment pisma sporządzonego w 1941 r. przez kierownika Adama Komarzewskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 79, s. 163)

266.
MIECZYSŁAW MUSIAŁ

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego VII
1942

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

267. (także 249 i 265)
ADAM KOMARZEWSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego VII
1944–1946
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego VII
1946

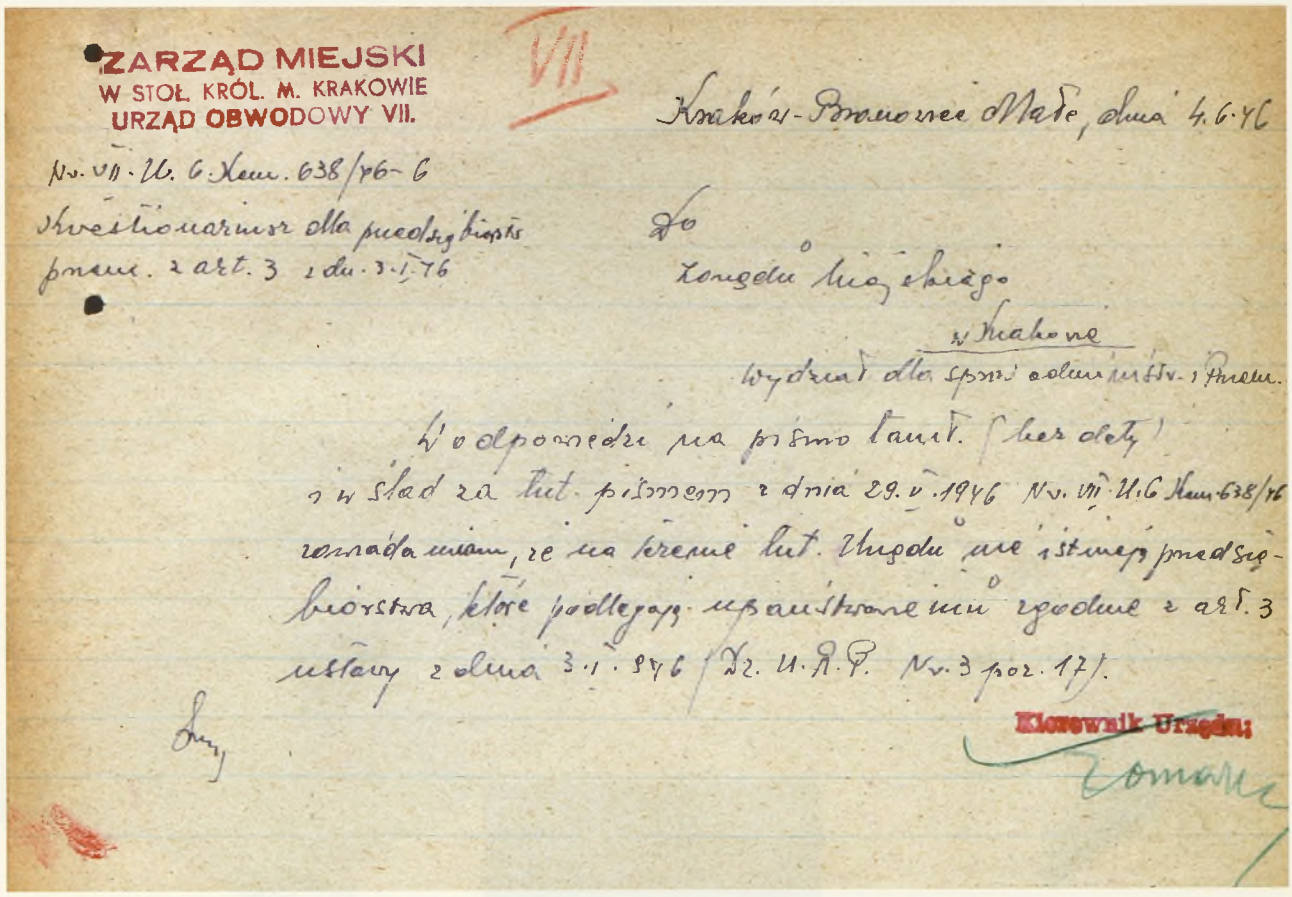

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY VII.

VII

Nr. VII-U. G. Kom. 638/46-G
Kwestionariusz dla przedsiębiorstw przem. z art. 3 z dn. 3.I.46

Kraków-Prądnik Mały, dnia 4.6.46

Do
Zarządu Miejskiego
w Krakowie
Wydział dla spraw administr.-przem.

W odpowiedzi na pismo tamt. (bez daty) i w ślad za tut. pismem z dnia 29.V.1946 Nr. VII-U.G. Kom. 638/46 zawiadamiam, że na terenie tut. Urzędu nie istnieją przedsiębiorstwa, które podlegają upaństwowieniu zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 3.I.1946 (Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 17).

Kierownik Urzędu:
Komarzewski

Z magistrackich akt Korespondencja ogólna dotycząca spraw administracyjno-przemysłowych wykazy i kwestionariusze zakładów przemysłowych, magazynów i chłodni 1946 rok *sporządzona w tymże roku przez kierownika Adama Komarzewskiego informacja, że na podległym mu terenie Obwodu VII nie ma przedsiębiorstw podlegających upaństwowieniu*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-439, nlb)

268. (także 204, 221, 246 i 248)
WŁADYSŁAW TOMASIK

naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego VII 1949–1950
kierownik Urzędu Obwodowego VII 1950

113

P r o t o k ó ł

z kontroli dodatkowej w dniu 17 listopada 1950 r. w VII U.O. w Bronowicach Małych przy ul. Górnej 11 przez insp. Wydziału Insp. Prez. M. R.N. w Krakowie Śliwińskiego Stanisława w obecności Kierownika Urzędu ob. Tomasika Władysława i ob. Dońca Józefa p.o. referenta admin. w sprawie zapasów gminnych znaczków stemplowych oraz na odbudowę Warszawy i na F.O.Szkół.

Podczas kontroli stwierdzono:

1. zapas gminnych znaczków stemplowych:

91 szt. à 100 zł. dawnej wartości, à 1 zł. obecnej wartości
52 " " 50 " " " " 0.50 " "
73 " " 20 " " " " 0.20 " "
84 " " 10 " " " " 0.10 " "
22 " " 5 " " " " 0.05 " "

2. Zapas znaczków na Odbudowę Warszawy

82 sztuk à 10 zł. dawnej wartości à 0.10 zł. obecnej wartości

3. Zapas znaczków na F.O.Szkół.

83 sztuk à 10 zł. dawnej wartości à 0.30 zł. obecnej wartości.

Stwierdzono że:

a/ sprzedawano dotąd w VII Urzędzie Obwodowym gminne znaczki stemplowe wartości dawnej zł. 100, 50,20,10,i 5 po przeliczeniu na nową walutę 3 : 100 i naklejano po jednym znaczku wymienionej wartości zamiast przeliczyć na nową walutę w stosunku 1 : 100 i naklejać po 3 znaczki dawnej wartości.

b/ sprzedawano dotąd w VII Urzędzie Obwodowym znaczki na odbudowę Warszawy wartości dawnej zł. 10 po przeliczeniu na nową walutę 3 : 100 i naklejano po 1 znaczku wymienionej wartości zamiast przeliczyć na nową walutę w stosunku 1 : 100 i naklejać po 1 znaczku dawnej wartości w myśl okólnika Nr II/Z z dnia 3.XI.1950 r. Społecznego Funduszu Odb. Stolicy Wojewódzki Komitet Odbudowy Miasta Warszawy w Krakowie L.dz.1695/50.

c/ sprzedawano dotąd w VII Urzędzie Obw. znaczki na F.O.Szkół wartości dawnej zł.10.- po przeliczeniu na nową walutę 3 : 100 i naklejano po 1 znaczku wymienionej wartości co jest zgodne w myśl uzyskanej telefonicznej informacji z Biura Druków Policzalnych PrezWM.R.N.

Na tym protokół zakończono i po przeczytaniu bez zastrzeżeń w dwóch równobrzmiących egzemplarzach podpisano.

Kierownik Obwodu: Tomasik Władysław
p.o.ref. admin. Doniec Józef
insp. Wydz.Insp.Prez.M.R. Śliwiński Stanisław

Kraków, dnia 17.XI.1950 r.

Z akt prezydialnych Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie pochodzący z 1950 r. protokół pokontrolny sporządzony w 1950 r. przy udziale kierownika Władysława Tomasika (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-701-795, nlb)

Obwód VIII

Obwód VIII według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – kolejna dzielnica administracyjna powstała w całości na terenach przyłączonych do miasta w 1941 r. Obejmowała nowo powstałe dzielnice katastralne XXXVIII–Prądnik Biały, XXXIX–Witkowice, XL–Górka Narodowa, XLI–Prądnik Czerwony, XLII–Olsza i XLIII–Rakowice. Obwód ten zajmował zatem powierzchnie, o które poszerzono miasto od stron północno-wschodniej i wschodniej. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

269.
KAROL BOCHENEK

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego VIII 1941–1946
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego VIII 1946–1947

STADTVERWALTUNG KRAKAU, – ABT.
ZARZĄD MIEJSKI W KRAKOWIE – JEDN. ADM.

STÄDT. BEZIRKSAMT VIII.
M. URZĄD OBWODOWY VIII
Prądnik Czerwony

205

Zur Nr. 8/10/41.
Do

Krakau, den 27.IX. 1941
Kraków, dnia

An
Do

Pana Inspektora Miejskich Urzędów Obwodowych
w Krakowie

Stosownie do telefonicznego polecenia, Miejski Urząd Obwodowy VIII. przedkłada w załączeniu oryginalne pisma na podstawie których Gmina Zbiorowa Prądnik Czerwony wpłaciła do Kasy Związku Gmin Kraków-Powiat w dniu 31. maja 1941. kwotę zł. 40.160.-

-2 zał.

Amtsleiter
Kierownik Urzędu:

Bochenek Karol

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego wyjaśnienie złożone w 1941 r. przez kierownika Karola Bochenka w sprawie wpłat do Kasy Związku Gmin Kraków–Powiat (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 79, s. 205)

270. (także 250)
FRANCISZEK JASIONOWSKI

p.o. naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego VIII
1947–1948
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego VIII
1948–1950
kierownik Urzędu Obwodowego VIII
1950

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY VIII

Kraków, dnia 6. IX.1948 r.

Nr. Obw. VIII/Og/93/48.

159

Do
Zarządu Miejskiego
Wydział Kontroli

w Krakowie

Stosownie do tamt. sprawozdania Nr. 1311/48 "Miejski Urząd Obwodowy VIII" wyjaśnia, że po uzgodnieniu z Wydziałem Aprowizacyjnym Z.M. ustalono, że napłata w kwocie zł.1961.- za druki policzalne powstała przez to, że na dzień 1. stycznia 1947 r. Urząd tut. posiadał zapas druków z roku 1946 w ilości:

361 szt. druków à zł.1.- .....361.- zł.
800 " druków à zł.2.- .....1600.- "

razem.....1961.-zł.

za które należność przekazano do Głównej Kasy Miejskiej, łącznie z gotówką otrzymaną za druki pobrane z Wydziału Aprowizacji po dniu 1.stycznia 1947 roku.

Co do wpłaty do Głównej Kasy Miejskiej - brakujących zł. 200.- za dwa zaświadczenia rowerow, to kwotę tą przekazano dn. 24.VII.1948 r. do Nr. asygn. 062052.-

Naczelnik Urzędu,

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950 *sporządzone w 1948 r. przez naczelnika Franciszka Jasionowskiego wyjaśnienie związane z wynikami wcześniejszej kontroli (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)*

271. (także 293)
WŁODZIMIERZ PIETRUSZKA

p.o. kierownik Urzędu Obwodowego VIII
1950
kierownik Urzędu Obwodowego VIII
1950–1951

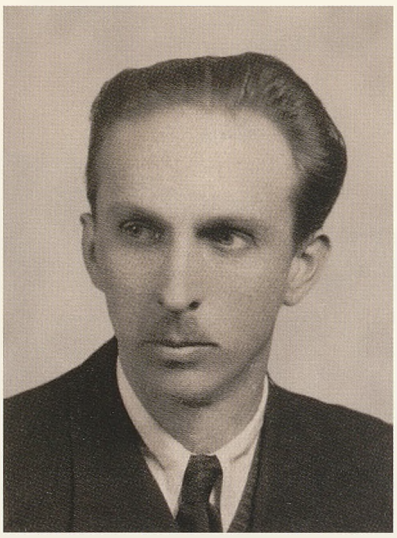

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

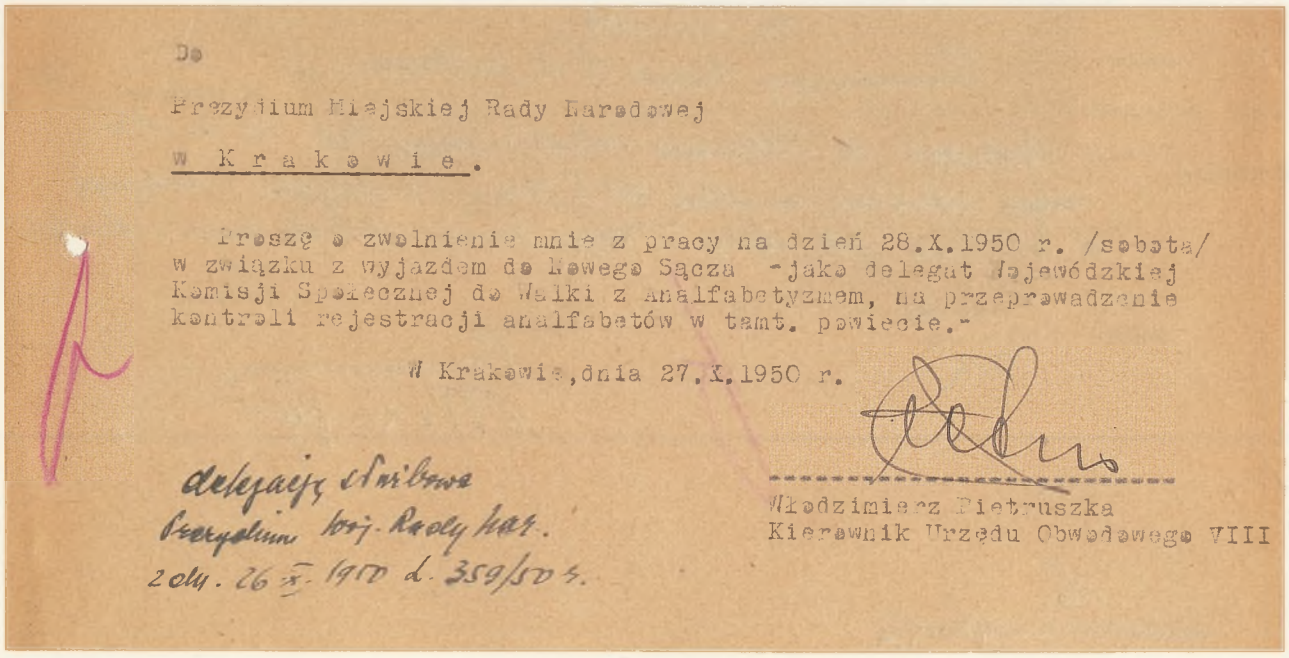

Do

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej

w Krakowie.

Proszę o zwolnienie mnie z pracy na dzień 28.X.1950 r. /sobota/ w związku z wyjazdem do Nowego Sącza -jako delegat Wojewódzkiej Komisji Społecznej do Walki z Analfabetyzmem, na przeprowadzenie kontroli rejestracji analfabetów w tamt. powiecie.-

W Krakowie, dnia 27.X.1950 r.

Włodzimierz Pietruszka
Kierownik Urzędu Obwodowego VIII

delegacja służbowa
Prezydium Woj. Rady Nar.
z dn. 26 X. 1950 l. 359/50 s.

Z akt magistrackich przedłożony w 1950 r. wniosek kierownika Stanisława Pietruszki o udzielenie jednodniowego urlopu (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

Obwód IX

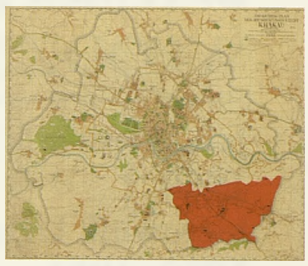

Obwód IX według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – następna z dzielnic administracyjnych powstałych w całości na terenach przyłączonych do miasta w 1941 r. Obejmowała nowo powstałe dzielnice katastralne XLVII–Bieżanów (tylko część tej gminy weszła w granice Krakowa, reszta gminy Bieżanów została przyłączona do miasta w 1973 r.), XLVIII–Rżąka, XLIX–Prokocim, L–Wola Duchacka i LI–Piaski Wielkie. Obwód ten zajmował zatem powierzchnie, o które poszerzono miasto od strony południowo-wschodniej. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

272. (także 184, 193, 227 i 252)
KAROL DOMICZEK

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego IX 1941–1942

STADTVERWALTUNG KRAKAU
Städtisches Bezirksamt IX
ZARZĄD MIEJSKI w KRAKOWIE
Miejski Urząd Obwodowy IX
Nr.338/41.

Krakau den 25.XI.1941. 113

DER STADTPRÄSIDENT DER STADT KRAKAU
Eing. 26 NOV 1941

An den

Herrn Oberrechnungsrat Wolf

in Krakau.

Bezugnehmend auf das beiliegende Schreiben vom 24.XI.1941.teile ich mit,dass das Kassenbericht für die Zeit von 15.X.-31.X.1941.wurde am 1.XI.1941.dem ~~dortigen~~ Stadverwaltung vorgelegt.

Gleichzeitig lege ich den Abschrift derselben vor.

LEITER DES STÄDT. BEZIRKSAMTES IX
KIEROWNIK MIEJSK. URZĘDU OBW. IX.

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego korespondencja urzędowa z Miejskiego Urzędu Obwodowego IX sygnowana przez jego kierownika Karola Domiczka (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 79, s. 113)

273.
MIECZYSŁAW ZAWODNY

p.o. naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego VIII
1943–1948
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego VIII
1948–1950
kierownik Urzędu Obwodowego VIII
1950

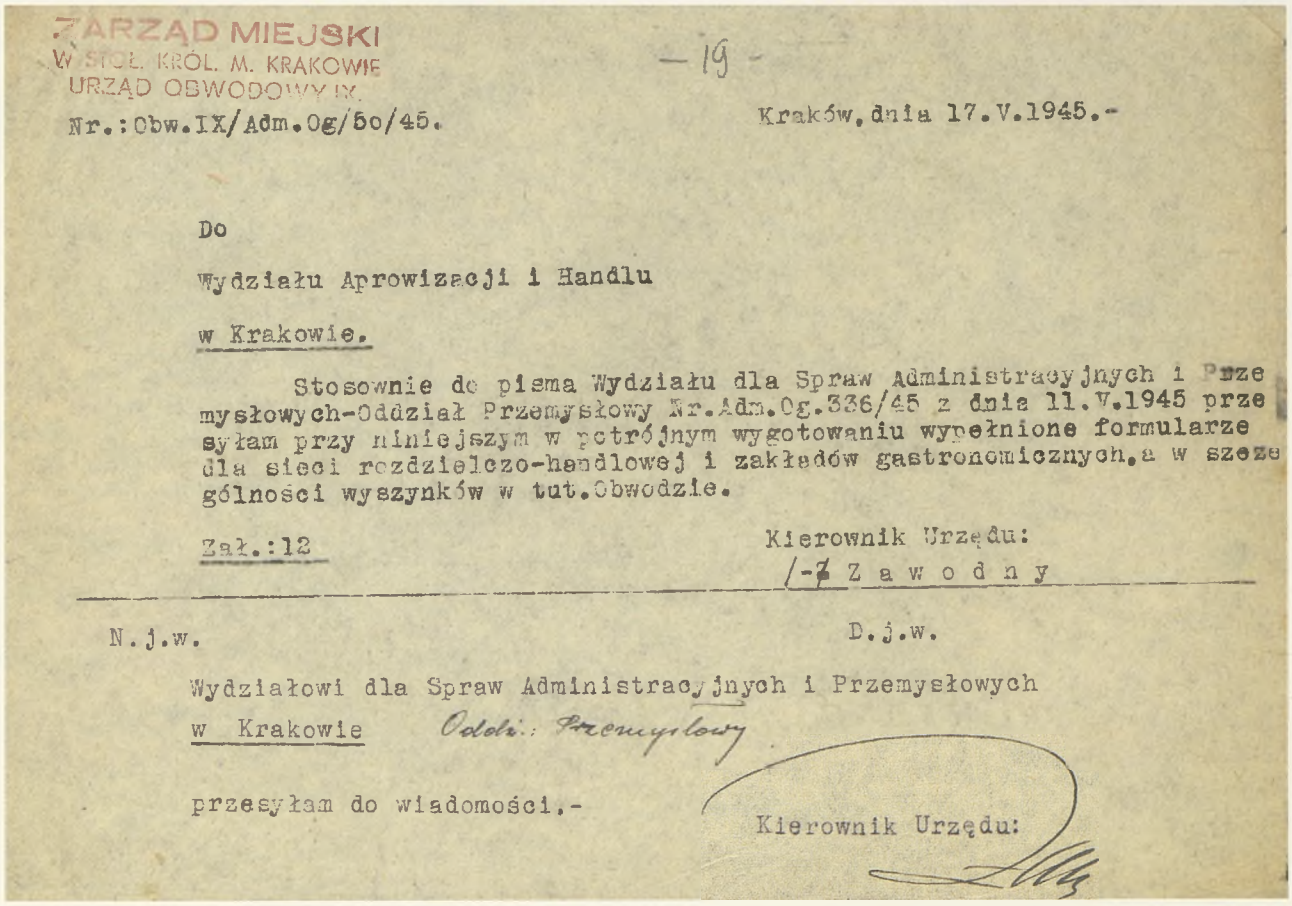

ZARZĄD MIEJSKI
W STOŁ. KRÓL. M. KRAKOWIE
URZĄD OBWODOWY IX.

– 19 –

Nr.: Obw.IX/Adm.Og/50/45.

Kraków, dnia 17.V.1945.-

Do

Wydziału Aprowizacji i Handlu

w Krakowie.

Stosownie do pisma Wydziału dla Spraw Administracyjnych i Przemysłowych-Oddział Przemysłowy Nr.Adm.Og.336/45 z dnia 11.V.1945 przesyłam przy niniejszym w potrójnym wygotowaniu wypełnione formularze dla sieci rozdzielczo-handlowej i zakładów gastronomicznych, a w szczególności wyszynków w tut.Obwodzie.

Zał.: 12

Kierownik Urzędu:
/-/ Zawodny

N.j.w.

D.j.w.

Wydziałowi dla Spraw Administracyjnych i Przemysłowych
w Krakowie Oddz.: Przemysłowy

przesyłam do wiadomości.-

Kierownik Urzędu:

Z magistrackich akt Korespondencja ogólna dotycząca spraw administracyjno-przemysłowych wykazy i kwestionariusze zakładów przemysłowych oraz zakładów przemysłu gospodniego (hoteli i pensjonatów) 1945–1946 *sporządzone w 1945 r. przez kierownika Mieczysława Zawodnego pismo przewodnie do wykazu placówek związanych z gastronomią*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-437, nlb)

274. (także 294)
FRANCISZEK PUC

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego IX
1945–1946
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego IX
1946–1950
kierownik Urzędu Obwodowego IX
1950–1951

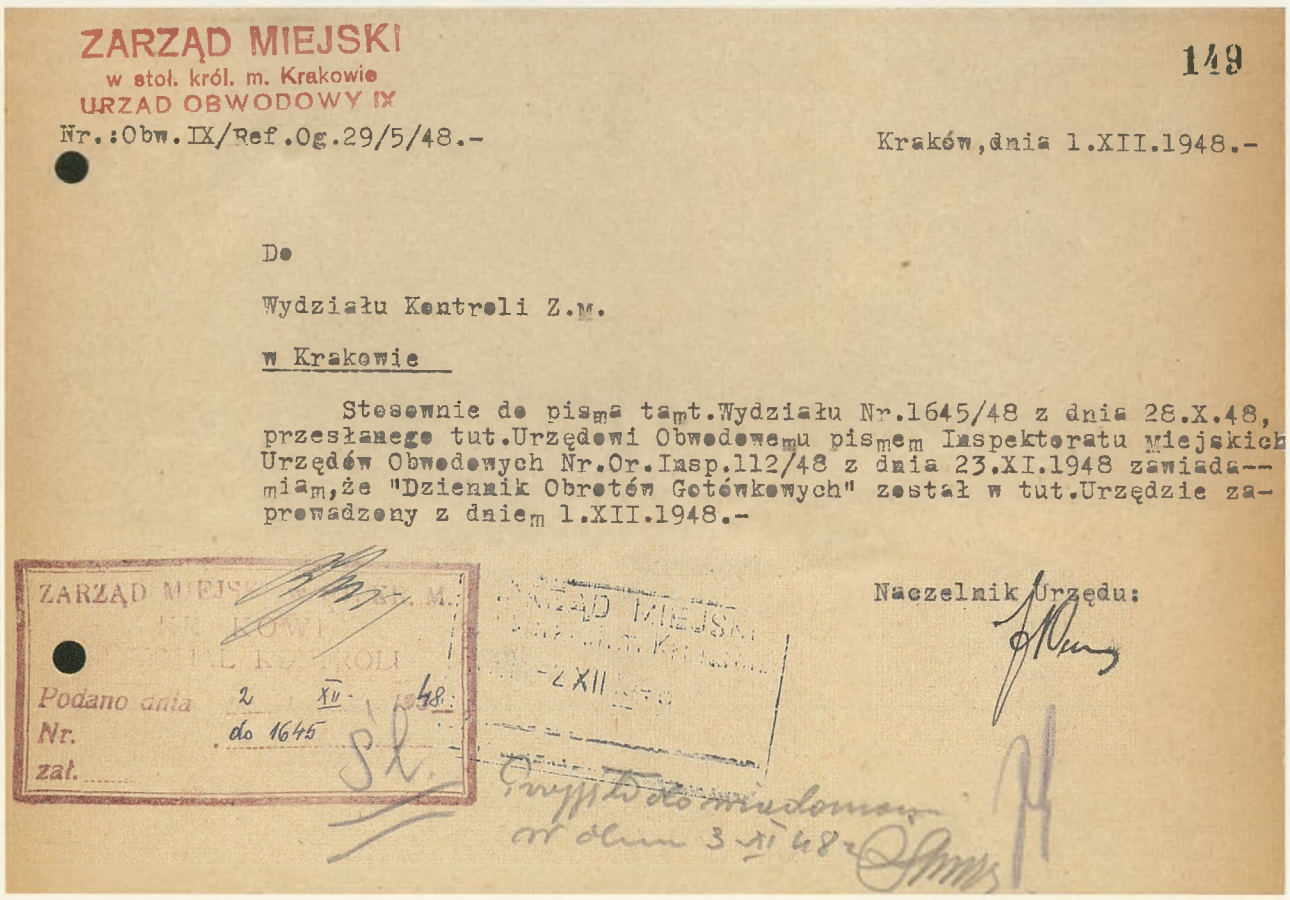

ZARZĄD MIEJSKI
w stoł. król. m. Krakowie
URZĄD OBWODOWY IX

149

Nr.:Obw.IX/Ref.Og.29/5/48.-

Kraków,dnia 1.XII.1948.-

Do

Wydziału Kontroli Z.M.

w Krakowie

Stosownie do pisma tamt.Wydziału Nr.1645/48 z dnia 28.X.48, przesłanego tut.Urzędowi Obwodowemu pismem Inspektoratu Miejskich Urzędów Obwodowych Nr.Or.Insp.112/48 z dnia 23.XI.1948 zawiadamiam,że "Dziennik Obrotów Gotówkowych" został w tut.Urzędzie zaprowadzony z dniem 1.XII.1948.-

Naczelnik Urzędu:

ZARZĄD MIEJSKI ... M. KRAKOWIE ... KONTROLI
Podano dnia 2 XII 1948
Nr. do 1645
zał.

ZARZĄD MIEJSKI ... Krakowie
-2 XII 1948

Przyjęto do wiadomości w dniu 3-XI 48 r.

Z magistrackich Akt kontroli miejskich urzędów obwodowych w Krakowie 1946–1950 *sporządzone w 1948 r. przez naczelnika Franciszka Puca wyjaśnienie związane z wynikami wcześniejszej kontroli (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)*

Obwód X

Obwód X według stanu z roku 1941 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1943 r. – czwarta z dzielnic administracyjnych zlokalizowanych w całości na terenach nowo przyłączonych w 1941 r. do granic miasta. Swoją powierzchnią obejmowała dzielnice katastralne XXIII–Łagiewniki, XXIV–Jugowice, XXV–Borek Fałęcki, XXVI–Kobierzyn, XXVII–Skotniki i LII–Kurdwanów. Obwód X zajął zatem tereny, o które poszerzono miasto od strony południowo-zachodniej. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

275. (także 257 i 277)
STEFAN ŚLIWIŃSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego X 1941–1944

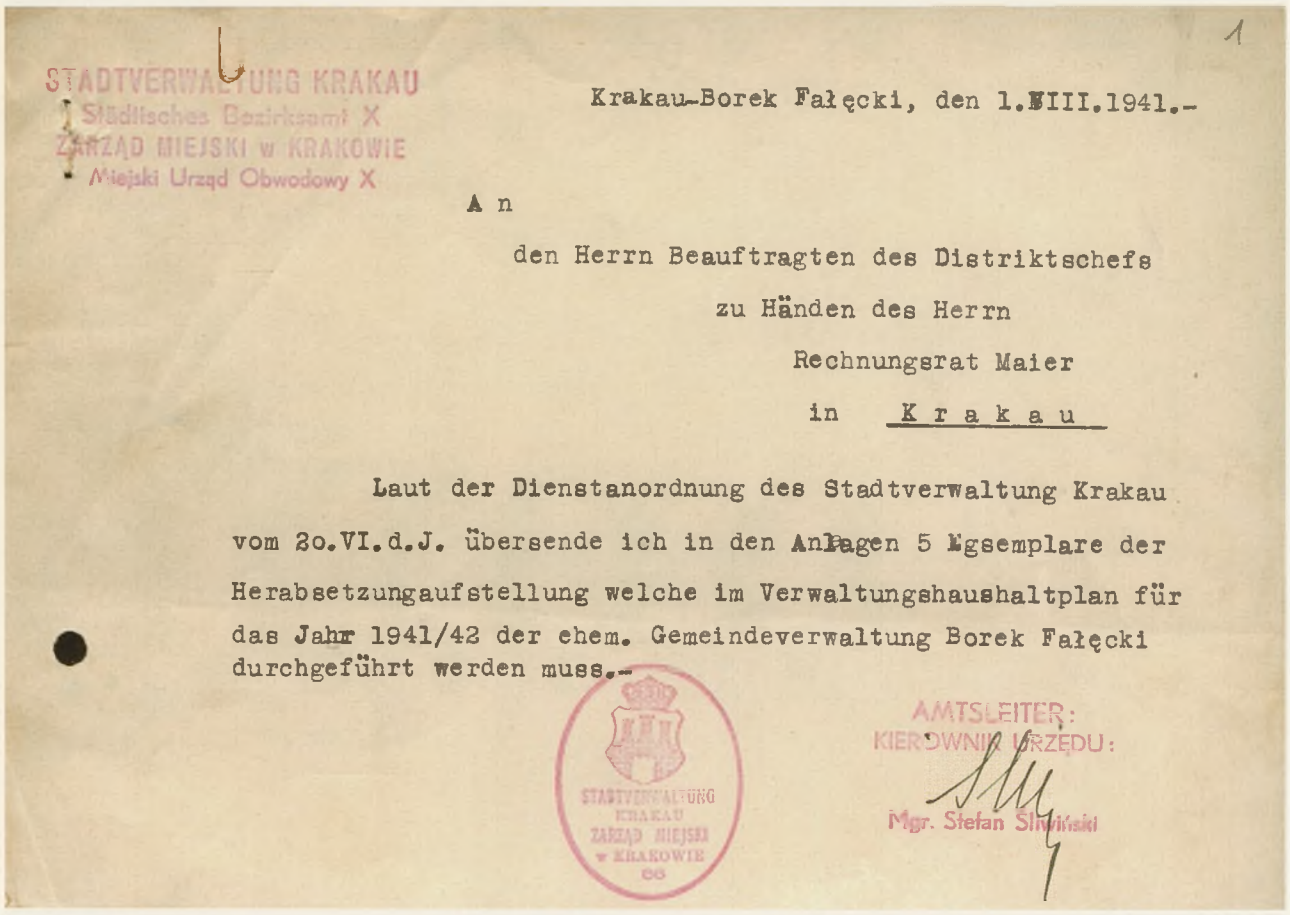

1

STADTVERWALTUNG KRAKAU
Städtisches Bezirksamt X
ZARZĄD MIEJSKI w KRAKOWIE
Miejski Urząd Obwodowy X

Krakau-Borek Fałęcki, den 1.VIII.1941.-

An

den Herrn Beauftragten des Distriktschefs

zu Händen des Herrn

Rechnungsrat Maier

in Krakau

Laut der Dienstanordnung des Stadtverwaltung Krakau vom 30.VI.d.J. übersende ich in den Anlagen 5 Ugsemplare der Herabsetzungaufstellung welche im Verwaltungshaushaltplan für das Jahr 1941/42 der ehem. Gemeindeverwaltung Borek Fałęcki durchgeführt werden muss.-

STADTVERWALTUNG KRAKAU ZARZĄD MIEJSKI w KRAKOWIE 66

AMTSLEITER:
KIEROWNIK URZĘDU:
Mgr. Stefan Śliwiński

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego Różne zarządzenia Generalnego Gubernatora i starosty miejskiego przesłane do Urzędów Obwodowych w celu zastosowania 1940–1944, Korespondencja Urzędów Obwodowych z Urzędem Głównym, Sprawozdania z działalności 1944 rok *dokument z roku 1941 – korespondencja kierowana z Miejskiego Urzędu Obwodowego X, sygnowana przez kierownika Stefana Śliwińskiego (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 77, s. 1)*

276.
FELIKS RAJMAN

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego X
1944–1945

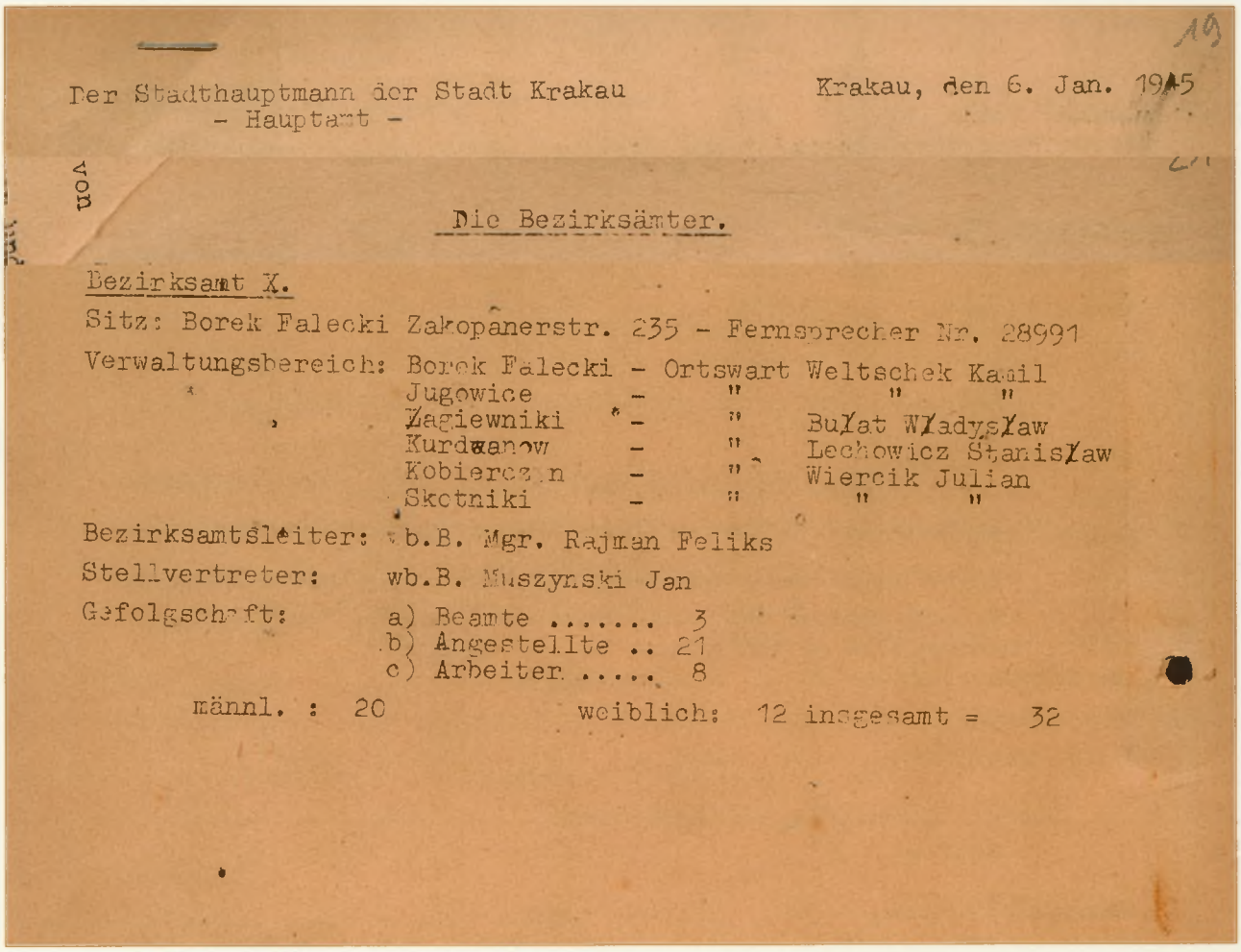

19

Der Stadthauptmann der Stadt Krakau
- Hauptamt -

Krakau, den 6. Jan. 1945

Die Bezirksämter.

Bezirksamt X.

Sitz: Borek Falecki Zakopanerstr. 235 - Fernsprecher Nr. 28991

Verwaltungsbereich: Borek Falecki - Ortswart Weltschek Kamil
Jugowice - " " "
Zagiewniki - " Bułat Władysław
Kurdwanow - " Lechowicz Stanisław
Kobierczyn - " Wiercik Julian
Skotniki - " " "

Bezirksamtsleiter: wb.B. Mgr. Rajman Feliks

Stellvertreter: wb.B. Muszynski Jan

Gefolgschaft: a) Beamte 3
b) Angestellte .. 21
c) Arbeiter 8

männl. : 20 weiblich: 12 insgesamt = 32

Z akt Starostwa Miejskiego Krakowskiego Raporty kasowe urzędów obwodowych oraz przedsiębiorstw miejskich 1940–1944 *fragment zestawienia kadrowego miejskich urzędów obwodowych – tu fragment dotyczący Obwodu X, gdzie wyszczególniony został kierownik Feliks Rajman (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. SMKr 79, s. 21, 24)*

277. (także 257 i 275)
STEFAN ŚLIWIŃSKI

kierownik Miejskiego Urzędu Obwodowego X 1945–1946
naczelnik Miejskiego Urzędu Obwodowego X 1946–1948

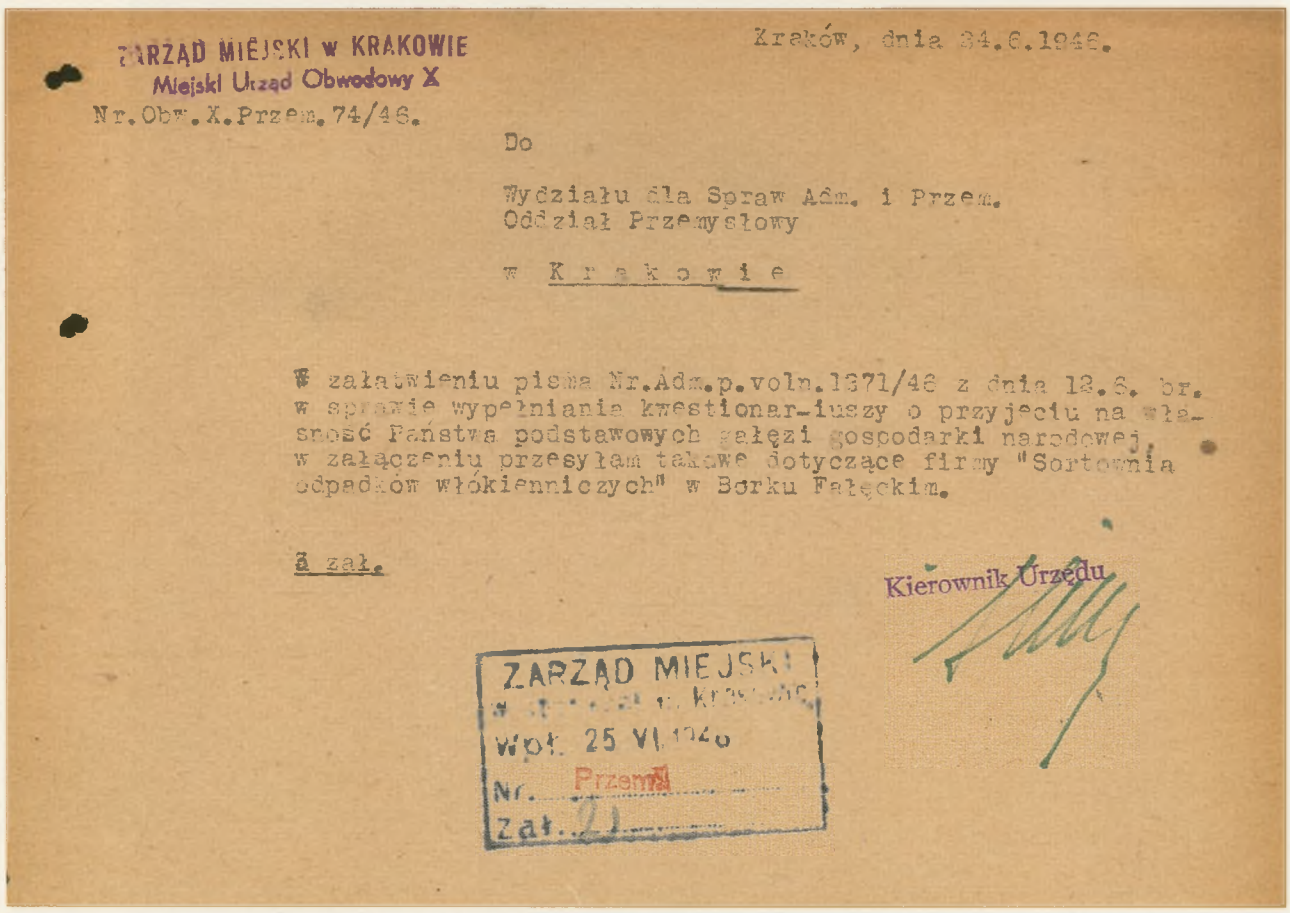

ZARZĄD MIEJSKI w KRAKOWIE
Miejski Urząd Obwodowy X
Nr.Obw.X.Przem.74/46.

Kraków, dnia 24.6.1946.

Do

Wydziału dla Spraw Adm. i Przem.
Oddział Przemysłowy

w Krakowie

W załatwieniu pisma Nr.Adm.p.voln.1371/46 z dnia 12.6. br. w sprawie wypełniania kwestionar-iuszy o przyjęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, w załączeniu przesyłam takowe dotyczące firmy "Sortownia odpadków włókienniczych" w Borku Fałęckim.

3 zał.

Kierownik Urzędu

ZARZĄD MIEJSKI
w Krakowie
Wpł. 25 VI 1946
Nr. Przem.
Zał. 2

Z magistrackich akt Korespondencja ogólna dotycząca spraw administracyjno-przemysłowych wykazy i kwestionariusze zakładów przemysłowych, magazynów i chłodni 1946 rok *sporządzone w tymże roku przez kierownika Stefana Śliwińskiego*
pismo dotyczące jednej z firm z Borku Fałęckiego, przejmowanej na własność Państwa
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-699-683, nlb)

278. (także 256)
MIECZYSŁAW SOCHA

kierownik Urzędu Obwodowego X
1950

Sprawozdanie

z lustracji Urzędów Obwodowych VI i X przeprowadzonych w dniu 28.lipca 1950 r.przez inspektora Wydziału Inspekcji P.M.R.N. Karola Schramma.

X.Urząd Obwodowy.

Biura urzędu mieszczą się na pierwszym piętrze realności przy ul.Głównej w Borku Fałęckim i obejmują 7 ubikacji biurowych oraz 1 nieczynny klozet,a na poddaszu i pokój dla woźnych.

Opróżnione przez urząd przyziemie posiadające 5 ubikacji przewidziane jest po uskutecznionym remoncie,na umieszczenie Ośrodka Zdrowia.

Obsada personalna:

Kierownik urzędu-radca Socha Mieczysław
referent administracyjny-Muszyński Jan
referat Opieki Społ.i meldunków-Gentarz Barbara,chora od 2.maja b.r.
kontrolerzy terenowi-Chlebda Stanisław
Policht Marjan
Węglarz Andrzej
Lechowicz
Kotarba
Berezik Roman
st.woźny Chrobak Józef
woźni-Koza Franciszek
Buras Antoni
Zabłocki Michał
kierowniczka kancelarji i stenotypistka-Gawor Krystyna
spątaczka-Michalska Maria
sam.ref.kwaterunkowy-Schultis Elżbieta

Spostrzeżenia ogólne:

Oprócz pokoju 4 w którym zauważono portret byłego prezydenta m.Lea żadnych portretów byłych prezydentów państwa polskiego lub miasta nie zauważono.Portret polecono oddać wraz ze zbędnymi ruchomościami biurowymi.W pokoju 2 rozmieszczone są na ścianach liczne afisze propagandowe jak np.ze święta morza,ilustracje przedstawiające Generalissimusa J.Stalina oraz tak zwane kąciki Tow.Przyjaźni Polsko-Radzieckiej i Tow.Przyjaciół Żołnierza,umieszczone przez Sekretarjat P.O.P. przy VI.Urzędzie Obwodowym.

Czystość na terenie Urzędu wzorowa.

Kraków,dnia 28.lipca 1950 r.

Karol Schramm

Z akt prezydialnych Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie pochodzące z 1950 r. fragmenty sprawozdania z lustracji urzędów obwodowych, gdzie wymieniono kierownika Mieczysława Sochę (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-701-795, nlb)

279. (także 295)
STANISŁAW LECHOWICZ

kierownik Urzędu Obwodowego X
1950–1951

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

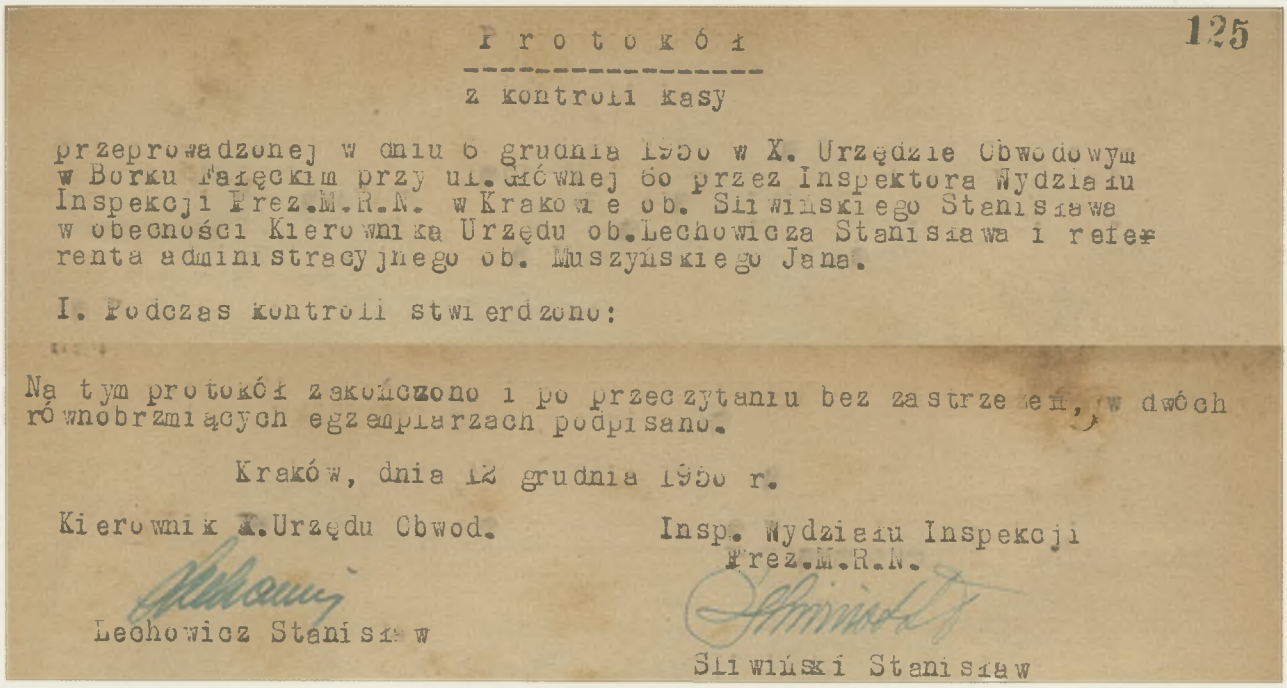

125

P r o t o k ó ł

z kontroli kasy

przeprowadzonej w dniu 6 grudnia 1950 w X. Urzędzie Obwodowym w Borku Fałęckim przy ul. Głównej 60 przez Inspektora Wydziału Inspekcji Prez.M.R.N. w Krakowie ob. Sliwińskiego Stanisława w obecności Kierownika Urzędu ob. Lechowicza Stanisława i referenta administracyjnego ob. Muszyńskiego Jana.

I. Podczas kontroli stwierdzono:

Na tym protokół zakończono i po przeczytaniu bez zastrzeżeń, w dwóch równobrzmiących egzemplarzach podpisano.

Kraków, dnia 12 grudnia 1950 r.

Kierownik X. Urzędu Obwod.
Lechowicz Stanisław

Insp. Wydziału Inspekcji Prez.M.R.N.
Sliwiński Stanisław

Z akt magistrackich fragmenty początkowy i końcowy protokołu z kontroli kasy przeprowadzonej w 1950 r. przy udziale kierownika Stanisława Lechowicza (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-701-795, nlb)

PIĘTNASTY
PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 10 OBWODÓW I 1 DZIELNICĘ

(26.05.1951–28.11.1954)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 10 obwodów i 1 dzielnicę:		
Rzeczpospolita Polska, od 1952 r. Polska Rzeczpospolita Ludowa 26.05.1951–28.11.1954		
Podstawa obowiązywania:		
uchwała nr 205 Rady Ministrów z 17.03.1951 r. *w sprawie utworzenia dzielnicy Nowa Huta w m. Krakowie*		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 10 obwodów – w latach 1941–1951	na 6 dzielnic – w latach 1954–1972	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 10 obwodów i 1 dzielnicę		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Miasto Kraków	1951 r. – 229,9 km²	1951 r. – 355 000
Prezydentura miasta w okresie podziału na 10 obwodów i 1 dzielnicę:		
Marcin Waligóra (do 7.04.1954 r.), Tadeusz Mrugacz (od 7.04.1954 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Obwód I (Śródmieście z Wawelem i częścią Wesołej) Obwód II (Kazimierz i Stradom) Obwód III (cz. zachodnia miasta od Piasku i Nowego Świata po Bielany) Obwód IV (Nowa Wieś, Łobzów, Krowodrza, Kleparz, część Warszawskiego) Obwód V (część Wesołej, Grzegórzki i Dąbie) Obwód VI (pas od Kostrza do Rybitw, z Podgórzem) Obwód VII (cz. północno-zachodnia miasta od Toń po Wolę Justowską) Obwód VIII (cz. północno-wschodnia miasta od Witkowic po Rakowice) Obwód IX (cz. południowo-wschodnia miasta od Piasków Wielkich po Bieżanów) Obwód X (cz. południowo-zachodnia miasta od Kurdwanowa po Skotniki) Dzielnica Nowa Huta (cz. wschodnia miasta, od Czyżyn, Łęgu, Bieńczyc i Mistrzejowic po Branice i Ruszczę)		
Charakter podziału terytorialnego – status obwodów i dzielnicy:		
dla obwodów I–X: administracyjny, pomocniczy	dla Dzielnicy Nowa Huta: administracyjno-polityczny, zasadniczy	
Ustrojowa organizacja obwodów		
zwierzchnik obwodu i dzielnicy, tryb powołania:	**struktura administracyjna w obwodzie i dzielnicy:**	
dla obwodów I–X: kierownik urzędu obwodowego uchwałą Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w m. Krakowie z zatwierdzeniem przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie	dla obwodów I–X: urząd obwodowy z kierownikiem na czele	
dla Dzielnicy Nowa Huta: przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej w Nowej Hucie z wyboru przez Dzielnicową Radę Narodową w Nowej Hucie, na 4 lata	dla Dzielnicy Nowa Huta: Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej w Nowej Hucie z przewodniczącym na czele oraz podległy Prezydium urząd dzielnicowy złożony z wydziałów	

Organ nadrzędny:			
dla urzędu obwodowego z kierownikiem na czele: Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie poprzez Wydział Społeczno-Administracyjny			
dla Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej w Nowej Hucie z przewodniczącym na czele: macierzysta Dzielnicowa Rada Narodowa w Nowej Hucie oraz Prezydium Miejskiej Rady Narodowej m. Krakowa			
Informacje poszerzające			
w niniejszym tomie:	w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:		
dzielnica i jej ustrój	terytorium miasta	ustrój miasta	prezydentura miasta
s. 198–206	*Poczet* 2015, s. 43–46	*Poczet* 2010, s. 63–68	*Poczet* 2010, s. 806–807

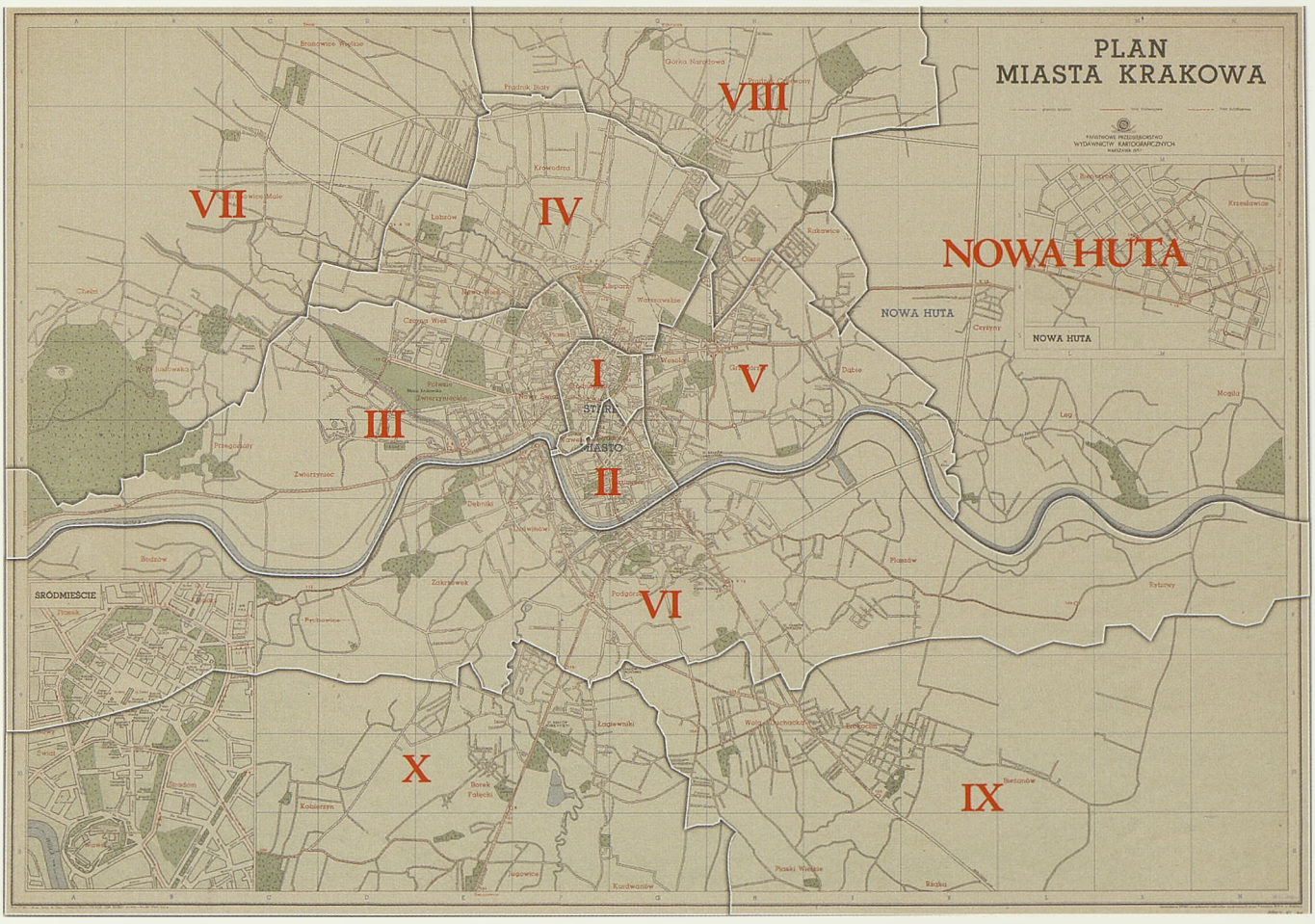

Podział Krakowa na 10 obwodów i 1 dzielnicę według stanu z roku 1951, po włączeniu do Krakowa wschodnich terenów, gdzie utworzono Nową Hutę – na Planie Miasta Krakowa *z 1957 r. Podstawa rysunku granic obwodów i dzielnicy:* vide *s. 198*
(Biblioteka Jagiellońska, sygn. M 41/42)

2. POCZET KIEROWNIKÓW URZĘDÓW OBWODOWYCH I PRZEWODNICZĄCYCH PREZYDIUM DZIELNICOWEJ RADY NARODOWEJ NOWA HUTA

Obwód I

Obwód I według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna analogiczna do Obwodu I z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, obejmująca zatem w całości obszar dzielnic katastralnych I–Śródmieście i II–Wawel oraz częściowo, w jej zachodnim fragmencie, dzielnicę katastralną VI–Wesoła (pozostała część tej dzielnicy katastralnej wchodziła w obszar Obwodu V).

280. (także 232)
ALFRED LATOWSKI

kierownik Urzędu Obwodowego I
1951

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

281. (także 291)
JÓZEF GOLDFELD

p.o. kierownik Urzędu Obwodowego I
1951
kierownik Urzędu Obwodowego I
1952

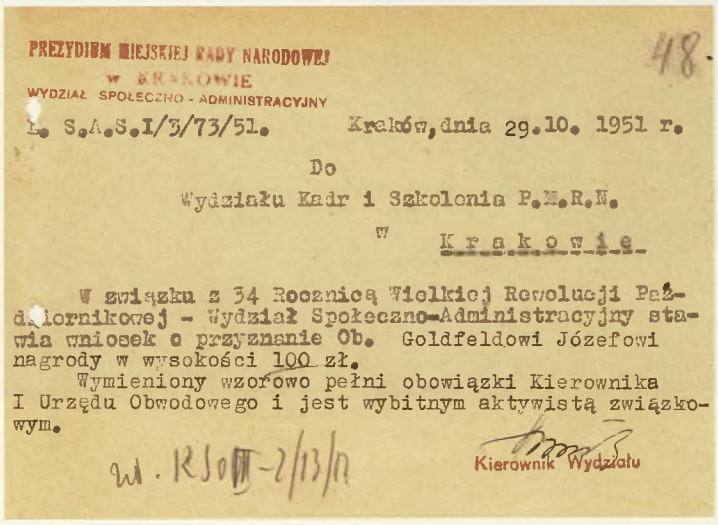

PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ
w KRAKOWIE
WYDZIAŁ SPOŁECZNO - ADMINISTRACYJNY

48.

L. S.A.S.I/3/73/51. Kraków, dnia 29.10. 1951 r.

Do
Wydziału Kadr i Szkolenia P.M.R.N.
w Krakowie

W związku z 34 Rocznicą Wielkiej Rewolucji Październikowej - Wydział Społeczno-Administracyjny stawia wniosek o przyznanie Ob. Goldfeldowi Józefowi nagrody w wysokości 100 zł.

Wymieniony wzorowo pełni obowiązki Kierownika I Urzędu Obwodowego i jest wybitnym aktywistą związkowym.

wł. RSO III-2/13/n

Kierownik Wydziału

Z akt prezydialnych dokument z roku 1951 – wniosek o okolicznościową nagrodę pieniężną dla p.o. kierownika Józefa Goldfelda (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

282.
MARIAN KAZAŃSKI

p.o. kierownik Urzędu Obwodowego I
1952

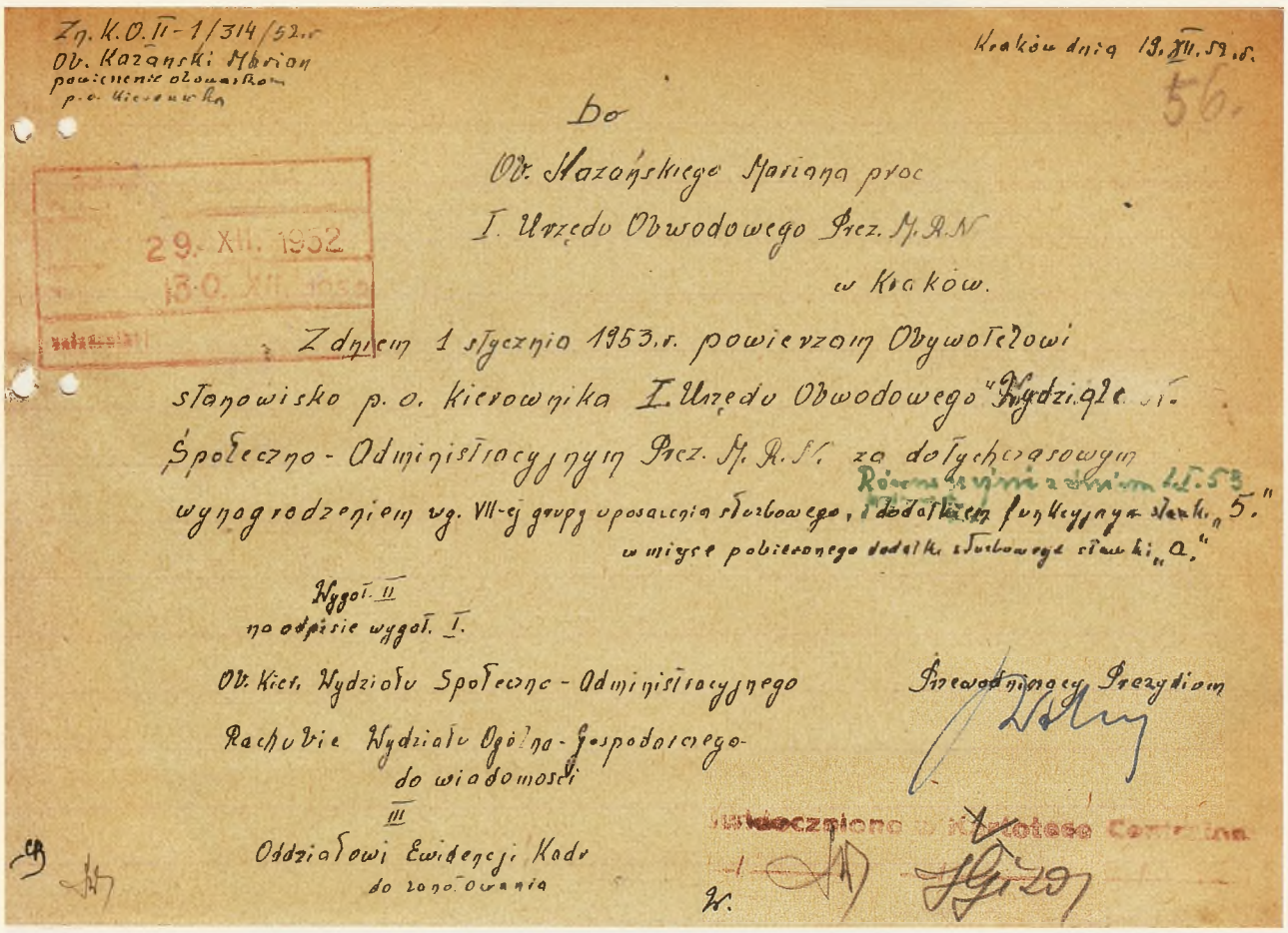

Zn. K.O.II-1/314/52.r
Ob. Kazański Marian
powierzenie obowiązków
p.o. kierownika

Kraków dnia 19.XII.52.r.

56.

Do
Ob. Kazańskiego Mariana proc
I. Urzędu Obwodowego Prez. M.R.N
w Kraków.

29. XII. 1952
30. XII. 1952

Z dniem 1 stycznia 1953.r. powierzam Obywatelowi stanowisko p.o. kierownika I. Urzędu Obwodowego "Wydziału Społeczno-Administracyjnym Prez. M.R.N. za dotychczasowym wynagrodzeniem wg. VII-ej grupy uposażenia służbowego, i dodatkiem funkcyjnym stawki „5." w miejsce pobieranego dodatku służbowego stawki „a."

Równocześnie z dniem 1.I.53

Wygot. II
na odpisie wygot. I.

Ob. Kier. Wydziału Społeczno-Administracyjnego
Rachubie Wydziału Ogólno-Gospodarczego
do wiadomości
III
Oddziałowi Ewidencji Kadr
do zanotowania

Przewodniczący Prezydium

Wykonano w Kartotece Centralnej

Z akt prezydialnych dokument z roku 1952 – podpisana przez przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Marcina Waligórę nominacja dla Mariana Kazańskiego na stanowisko p.o. kierownika Urzędu Obwodowego I (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

283. (także 286)
JAN STRĘK

kierownik Urzędu Obwodowego I
1953–1954

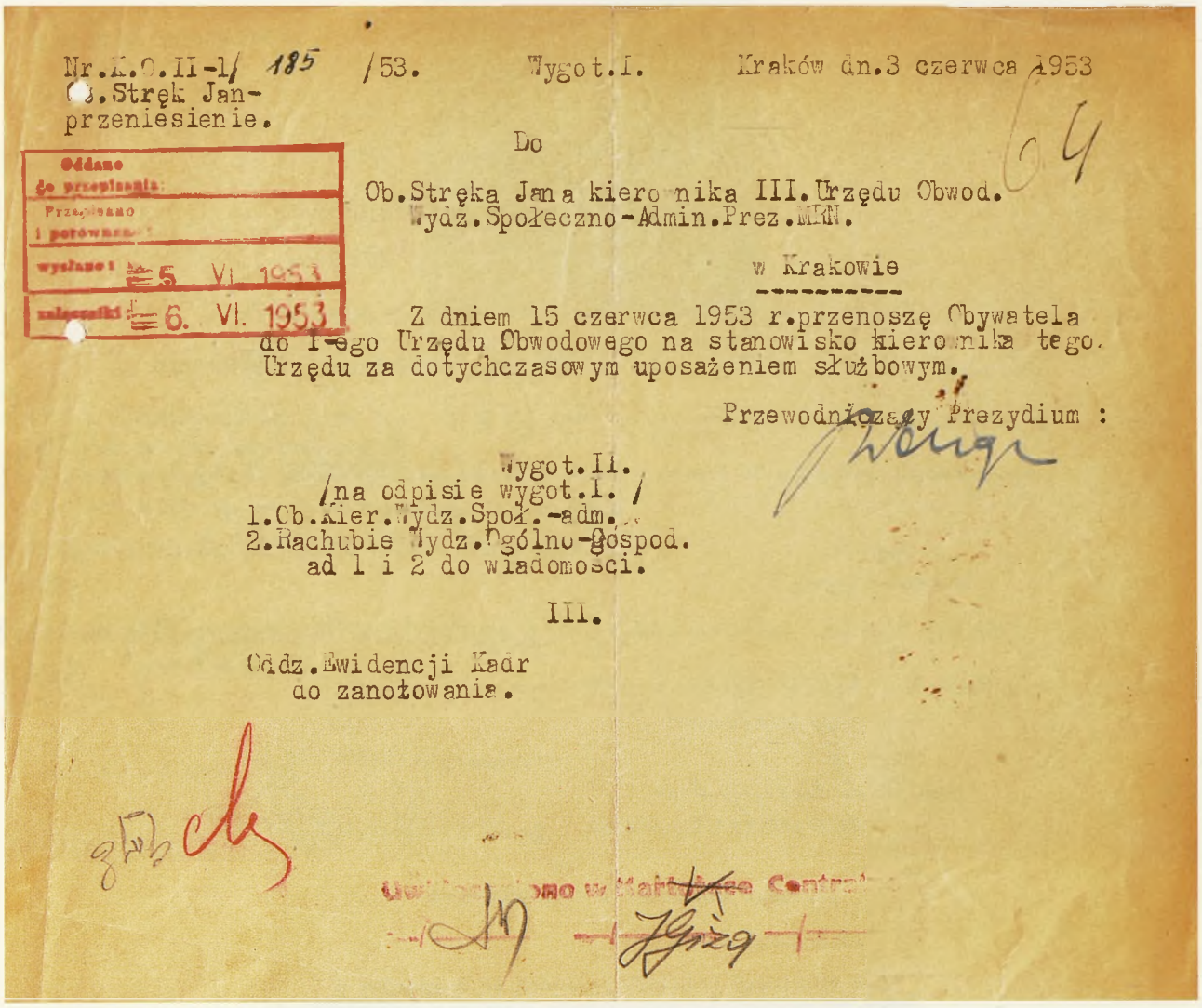

Nr.K.O.II-1/ 185 /53. Wygot.I. Kraków dn.3 czerwca 1953
Ob.Stręk Jan-
przeniesienie.

64

Oddano do przepisania:
Przepisano i porównano:
wysłano: 5. VI. 1953
załączniki: 6. VI. 1953

Do

Ob.Stręka Jana kierownika III.Urzędu Obwod.
Wydz.Społeczno-Admin.Prez.MRN.

w Krakowie

Z dniem 15 czerwca 1953 r.przenoszę Obywatela do I-ego Urzędu Obwodowego na stanowisko kierownika tego Urzędu za dotychczasowym uposażeniem służbowym.

Przewodniczący Prezydium :

Wygot.II.
/na odpisie wygot.I. /
1.Ob.Kier.Wydz.Społ.-adm.
2.Rachubie Wydz.Ogólno-Gospod.
ad 1 i 2 do wiadomości.

III.

Oddz.Ewidencji Kadr
do zanotowania.

Z akt prezydialnych dokument z roku 1953 – podpisane przez przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Marcina Waligórę przeniesienie kierownika Jana Stręka z Urzędu Obwodowego III do Urzędu Obwodowego I z zachowaniem dotychczasowego kierowniczego stanowiska (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

Obwód II

Obwód II według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna analogiczna do Obwodu II z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, obejmująca zatem w całości obszar dzielnic katastralnych VII–Stradom i VIII–Kazimierz.

284. (także 236 i 292)
STEFAN GUZIK

kierownik Urzędu Obwodowego II
1951–1953

PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ
W KRAKOWIE
WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY
URZĄD OBWODOWY

P r o t o k ó ł

spisany w Urzędzie Obwodowym I. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie wspólnie z Urzędami Obwod. II i III w dniu 25 sierpnia 1952 r. w sprawie przeprowadzonego szkolenia dotyczącego Wszechnicy Radiowej.

Obecni na zebraniu byli:

I. Urząd Obwodowy

Kierow. Obyw. Goldfeld Józef
" Kazański Marian
" Czarnecki Michał
" Lukas Stefania

II. Urząd Obwodowy

Obyw. Kier. Guzik
" Malinowska Jadwiga

III Urząd Obwodowy

Kierow. Ob. Stręg Jan
" Dobrowolski
" Lenczowski Stefan
" Hajdukiewicz Adam
" Kaszowski
" Tomczyk Piotr
" Jelonek Piotr

Zebranie zagaił Kierow. Ob. Goldfeld po czym oddał głos Obyw. Kazańskiemu, który odczytał i przedyskutował część wykładu objaśniając wszystkich na zadawane mu tematy:

Dotyczyło powstanie ustroju feudalnego:

Obyw. Kazanski podał do wiadomości z odnośnych skryptów, że rozróżniamy 6 faz w historii rozwoju społeczenstwa ludzkiego: wspólnota pierwotna, ustrój niewolniczy, feudalny, kapitalistyczny,

W ustroju feudalnym najwyższe stanowisko zajmował ten, kto posiadał wielkie dobra ziemskie, Najszersza warstwa drobnych właścicieli czyli chłopów, była uciemiężona. Wyzysk tej warstwy polegał na przywłaszczaniu sobie przez pana owoców pracy chłopskiej. Chłopi musieli odrabiać powinności na rzecz właściciela ziemi, ale posiadali na własność narzędzia pracy i jakiś malenki skrawek pola, którzy uprawiali dla siebie.

Różnica między pańszczyzną, a niewolnictwem polega na tym, że w niewolnictwie człowiek jest własnością pana, który może go zarówno sprzedac, kupić jak i zabić.

Wspomniał, że w okresie feudalnym w rolnictwie posługiwano się już pługiem z żelaznym lemieszem oraz drewnianą bronę zastąpiono żelazną. Postęp w rolnictwie polegał na ulepszeniu sposobu uprawy roli, czyli wprowądzeniu systemu trójpolowego /1/3 odłog. 2/3 uprawiano/ co podniosło wydajność ziemi.

Dodał tu Ob. Kazanski, że z biegiem czasu zaczynają powstawać miasta. Początek im dają rzemieślnicy i kupcy, którzy osiedlają się w pobliżu warownych zamków i klasztorów, a rozwojowi sprzyja to, że chłopi uciskani pańszczyzną uciekają ze wsi do miasta, gdzie panowało średniowieczne prawo, według którego chłop przebywający przez pewien czas na jego obszarze stawał się wolny.

Z akt prezydialnych protokół z 1952 r. dokumentujący udział kierownika Stefana Guzika na szkoleniu ideologiczno-propagandowym organizowanym cyklicznie dla personelu m.in. urzędów obwodowych (Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-701-1425, nlb)

Obwód III

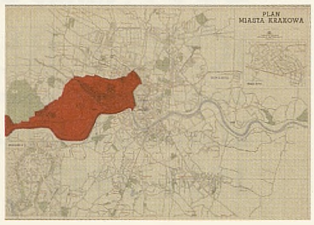

Obwód III według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna analogiczna do Obwodu III z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, obejmująca zatem w całości tereny dzielnic katastralnych III–Nowy Świat, IV–Piasek, XII–Półwsie Zwierzynieckie, XIII–Zwierzyniec, XIV–Czarna Wieś, XXXI–Przegorzały i XXXII–Bielany. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

285. (także 240)
JÓZEF BŁACHUT

kierownik Urzędu Obwodowego III
1951–1952

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

286. (także 283)
JAN STRĘK

kierownik Urzędu Obwodowego III
1952–1953

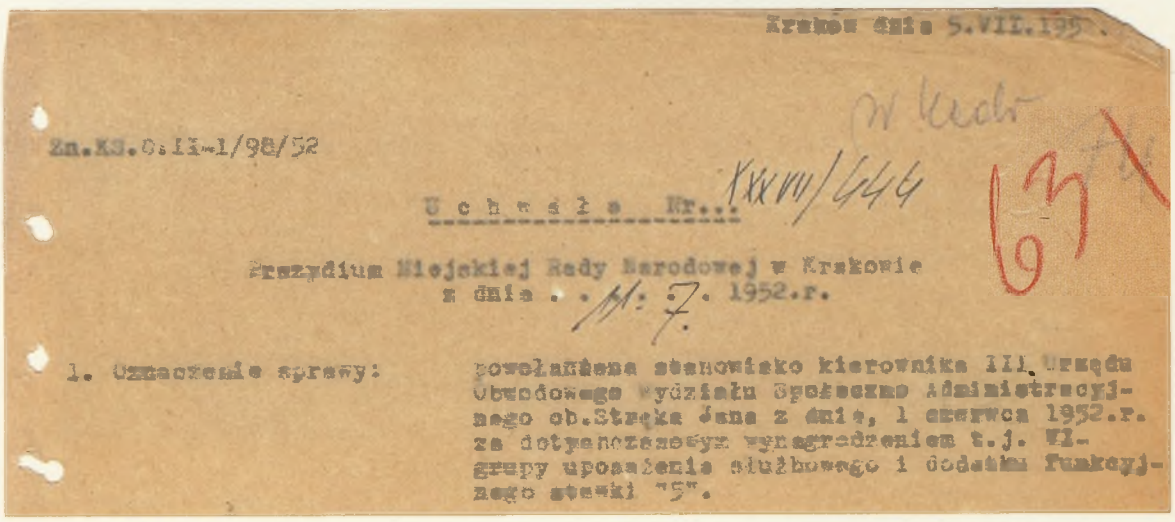

Kraków dnia 5.VII.195[illegible].

Zn.KS.O.II-1/98/52

Uchwała Nr... XXXVII/444

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie
z dnia . . 11. 7. 1952.r.

1. Oznaczenie sprawy: powołanie na stanowisko kierownika III Urzędu Obwodowego Wydziału Społeczno Administracyjnego ob.Stręka Jana z dnia, 1 czerwca 1952.r. za dotychczasowym wynagrodzeniem t.j. VI-grupy uposażenia służbowego i dodatku funkcyjnego stawki "5".

Z akt prezydialnych uchwała Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie z 1952 r. powołująca Jana Stręka na stanowisko kierownika Urzędu Obwodowego III (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

287.
STEFAN LENCZOWSKI

kierownik Urzędu Obwodowego III
1953–1954

Kraków, dnia 25.luetgo 1954 r.

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej
Wydział Kadr i Szkolenia

w K r a k o w i e

Podpisana zwraca się z uprzejmą prośbą o zwolnienie mnie z dniem 1.ma-rca 1954 a prośbę motywuję tym, że otrzymam pracę w swoim zawodzie.

Równocześnie pozwolę sobie nadmienić, że mam dwoje dzieci w wieku szkolnym i ta praca daje mi większe możliwości egzystencji.

W związku z powyższym uprasza mi jeszcze raz o przychylne załatwienie mojej prośby.-

Walczak Anna

W a l c z a k Anna

Prac.umysł.III.U.Obw.
zam.Fryczy Modrzewskiego51.

PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ
w KRAKOWIE
WYDZIAŁ SPOŁECZNO – ADMINISTRACYJNY
URZĄD OBWODOWY III

Nr.S.A.III.U.O.I-0/25.54.

Kraków, dnia 25.lutego 1954 r.
ul.Krupnicza 5. tel.540-88.

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej
Wydział Kadr i Szkolenia
przez
Wydział Społeczno Admin.

w K r a k o w i e

przesyłam prośbę Obyw. Walczak Anny do dalszego urzędowania, z tym, że tut.Urząd Obw. nie stawia żadnych przeszkód w uzyskaniu zwolnienia w.w. z tym, jedanak, że w zamian za Obyw. Walczak Annę upraszam o przydzielenie innego pracownika umysłowego.-

Nr. S.A.S.I/3/29/54
Wpł. 25. II. 1954 r.

Kierownik Urzędu
Lenczowski Stefan.

Z akt prezydialnych dokument z 1954 r., w którym kierownik Stefan Lenczowski nadał bieg wnioskowi podległej pracownicy
(Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

Obwód IV

Obwód IV według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna analogiczna do Obwodu IV z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, obejmująca zatem w całości tereny dzielnic katastralnych V–Kleparz, XV–Nowa Wieś Narodowa, XVI–Łobzów i XVII–Krowodrza oraz w części teren dzielnicy katastralnej XVIII–Warszawskie (pozostała część tej dzielnicy katastralnej wchodziła w obszar Obwodu V). Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

288. (także 245)
BOLESŁAW BARAN

kierownik Urzędu Obwodowego IV
1951–1953

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

289.
JERZY DOBROWOLSKI

p.o. kierownik Urzędu Obwodowego IV
1953–1954

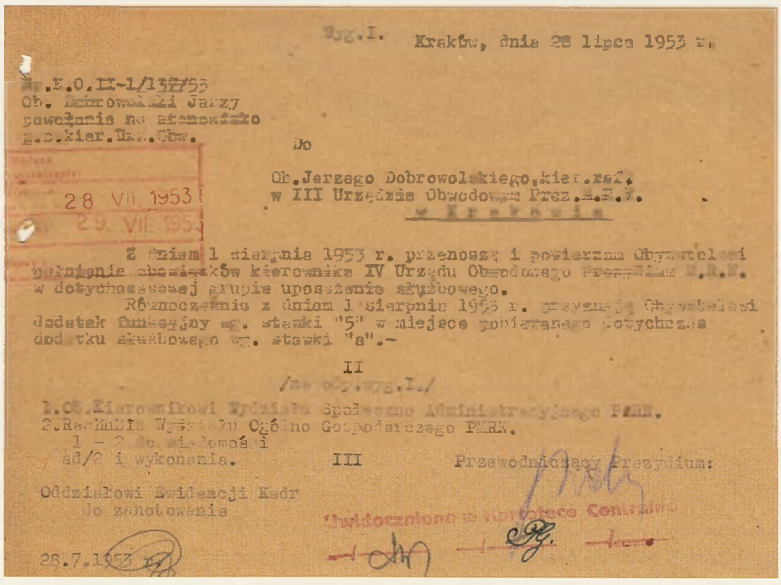

Kraków, dnia 28 lipca 1953 r.

Do

Ob. Jerzego Dobrowolskiego, kier. nad.
w III Urzędzie Obwodowym Prez. M.R.N.
w Krakowie

28 VII 1953

Z dniem 1 sierpnia 1953 r. przenoszę i powierzam Obywatelowi powyższe obowiązki kierownika IV Urzędu Obwodowego Prezydium M.R.N. w dotychczasowej grupie uposażenia służbowego.

Równocześnie z dniem 1 sierpnia 1953 r. przyznaję Obywatelowi dodatek funkcyjny wg. stawki "5" w miejsce pobieranego dotychczas dodatku służbowego wg. stawki "8".-

II

/na odp. wg. I./

1. Ob. Kierownikowi Wydziału Społeczno Administracyjnego PMRN.
2. Rachubie Wydziału Ogólno Gospodarczego PMRN.

1 – 2 do wiadomości i ad/2 i wykonania.

III

Przewodniczący Prezydium:

Oddziałowi Ewidencji Kadr do zanotowania

Uwidoczniono w rejestrze Centralnym

28.7.1953

Z akt prezydialnych dokument z 1952 r. – podpisana przez przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Marcina Waligórę nominacja dla Jerzego Dobrowolskiego na stanowisko kierownika Urzędu Obwodowego IV (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 3759/1110)

Obwód V

Obwód V według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna istotnie różniąca się od Obwodu V z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta. Z jej dotychczasowej powierzchni wyłączono w całości dzielnice katastralne XLIV–Czyżyny i XLV–Łęg, włączając je do granic nowo utworzonej dzielnicy administracyjnej Nowa Huta. W tej sytuacji powierzchnię Obwodu V stanowiły już tylko: w całości tereny dzielnic katastralnych XIX–Grzegórzki i XX–Dąbie oraz częściowo tereny dzielnic katastralnych VI–Wesoła (pozostała część w Obwodzie I) i XVIII–Warszawskie (pozostała część w Obwodzie IV). W ten sposób terytorialny kształt Obwodu V co do zasady przybrał postać Obwodu V z lat 1938–1941, czyli nie z poprzedniego, lecz jeszcze wcześniejszego etapu wewnętrznych podziałów administracyjnych miasta. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

290.
JÓZEF NIGBOROWICZ

Bibl. Jag.

p.o. kierownik Urzędu Obwodowego V
1954
kierownik Urzędu Obwodowego V
1954

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

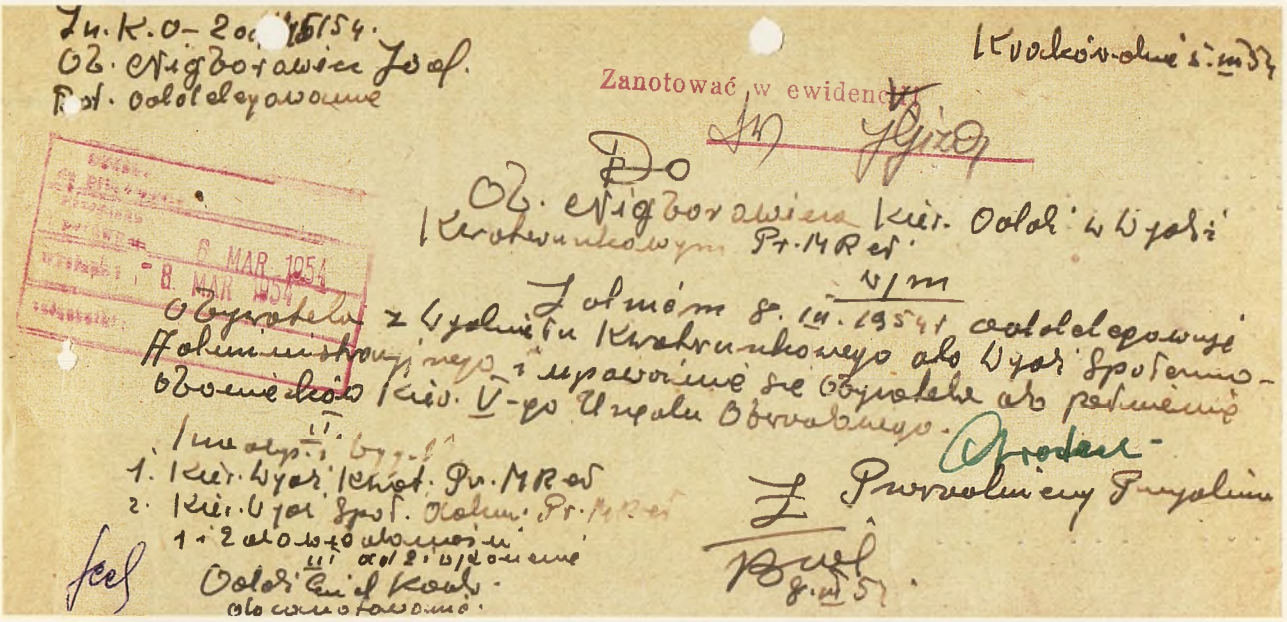
Zanotować w ewidencji

Do
Ob. Nigborowicza Kier. Oddz. w Wydz. Kwaterunkowym Pr. MRN
w/m
Zdaniem 8. III. 1954 r. oddelegowuję Obywatela z Wydziału Kwaterunkowego do Wydz. Społeczno-Administracyjnego i upoważnię się Obywatela do pełnienia obowiązków Kier. V-go Urzędu Obwodowego.
Przewodniczący Prezydium
8. III. 54

Z akt prezydialnych dokument z 1954 r. upoważniający Józefa Nigborowicza do pełnienia obowiązków kierownika Urzędu Obwodowego V (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 3327/136)

Obwód VI

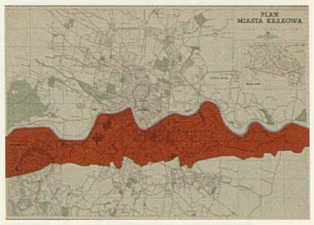

Obwód VI według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna z wyjątkiem fragmentu Płaszowa analogiczna do Obwodu VI z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, obejmującą zatem w całości dzielnice katastralne IX–Ludwinów, X–Zakrzówek, XI–Dębniki, XXII–Podgórze, XXVIII–Pychowice, XXIX–Bodzów, XXX–Kostrze i XLVI–Rybitwy, jak też XXI–Płaszów, jednak bez północnego, lewobrzeżnego fragmentu, włączonego do Dzielnicy Nowa Huta. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

291. (także 281)
JÓZEF GOLDFELD

kierownik Urzędu Obwodowego VI
1953–1954

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

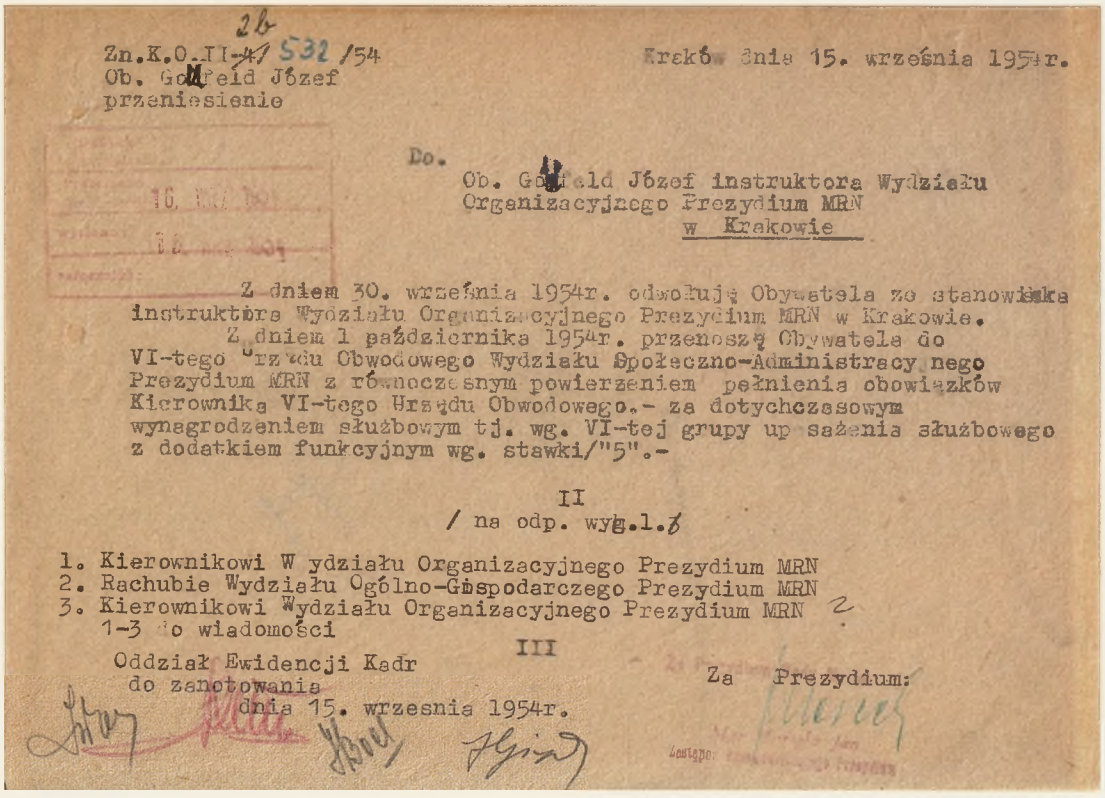

Zn.K.O.II-~~41~~ 2b 532/54
Ob. Goldfeld Józef
przeniesienie

Kraków dnia 15. września 1954r.

Do.
Ob. Goldfeld Józef instruktora Wydziału
Organizacyjnego Prezydium MRN
w Krakowie

Z dniem 30. września 1954r. odwołuję Obywatela ze stanowiska instruktora Wydziału Organizacyjnego Prezydium MRN w Krakowie.
Z dniem 1 października 1954r. przenoszę Obywatela do VI-tego Urzędu Obwodowego Wydziału Społeczno-Administracyjnego Prezydium MRN z równoczesnym powierzeniem pełnienia obowiązków Kierownika VI-tego Urzędu Obwodowego.- za dotychczasowym wynagrodzeniem służbowym tj. wg. VI-tej grupy uposażenia służbowego z dodatkiem funkcyjnym wg. stawki/"5".-

II
/ na odp. wyg.l.b

1. Kierownikowi Wydziału Organizacyjnego Prezydium MRN
2. Rachubie Wydziału Ogólno-Gospodarczego Prezydium MRN
3. Kierownikowi Wydziału Organizacyjnego Prezydium MRN
1-3 do wiadomości

III
Oddział Ewidencji Kadr
do zanotowania
dnia 15. wrzesnia 1954r.

Za Prezydium:

Z akt Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie pismo z 1954 r. przenoszące służbowo Józefa Goldfelda do Obwodu VI na stanowisko kierownika Urzędu Obwodowego; użyta formuła o „powierzeniu pełnienia obowiązków" nie oznacza tymczasowego zainstalowania na stanowisku (p.o.), o czym świadczą inne dokumenty personalne tej postaci (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 3759/1686)

Obwód VII

UL. PĘKOWICKA

UL. STACHIEWICZA

UL. RYDLA

UL. LEA

UL. ODLEWNICZA

UL. STRZELNICA

LAS WOLSKI

UL. KSIĘCIA JÓZEFA

Obwód VII według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna analogiczna do Obwodu VII poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, obejmująca zatem w całości dzielnice katastralne XXXIII–Wola Justowska, XXXIV–Chełm, XXXV–Bronowice Małe, XXXVI–Bronowice Wielkie i XXXVII–Tonie. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

292. (także 236 i 284)

STEFAN GUZIK

kierownik Urzędu Obwodowego VII
1953–1954

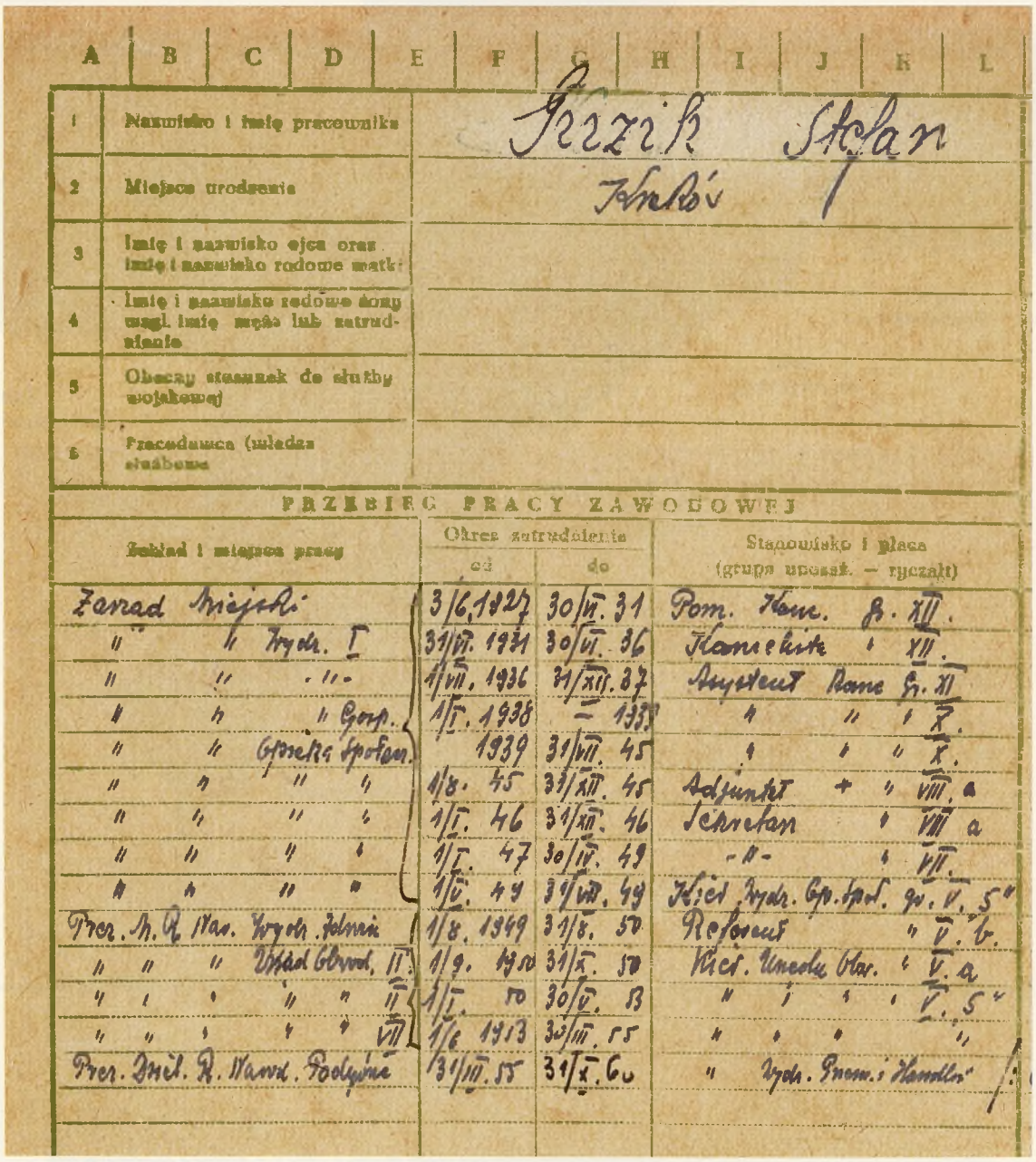

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L

1	Nazwisko i imię pracownika	Guzik Stefan
2	Miejsce urodzenia	Kraków
3	Imię i nazwisko ojca oraz imię i nazwisko rodowe matki	
4	Imię i nazwisko rodowe żony wzgl. imię męża lub zatrudnienie	
5	Obecny stosunek do służby wojskowej	
6	Przedsiębiorca (władza służbowa	

PRZEBIEG PRACY ZAWODOWEJ

Zakład i miejsce pracy	Okres zatrudnienia od	do	Stanowisko i płaca (grupa uposaż. – ryczałt)
Zarząd Miejski	3/6.1927	30/VI.31	Pom. Kanc. gr. XII.
" " Wydz. I	31/VII.1931	30/VI.36	Kancelista " XII.
" " -"-	1/VII.1936	31/XII.37	Asystent Kanc. gr. XII
" " " Grup.	1/I.1938	– 1939	" " " X.
" " Opieka Społeczna	1939	31/VII.45	" " " X.
" " " "	1/8.45	31/XII.45	Adjunkt " " VIII. a
" " " "	1/I.46	31/XII.46	Sekretarz " VIII a
" " " "	1/I.47	30/IV.49	-"- " VII.
" " " "	1/V.49	31/VIII.49	Kier. Wydz. Gp. Społ. gr. V. 5"
Prez. Nr. R. Nar. Wydz. Zdrowia	1/8.1949	31/8.50	Referent " V. b.
" " " Urząd Obwod. II	1/9.1950	31/X.50	Kier. Urzędu Obw. " V. a
" " " " " II	1/I.50	30/V.53	" " " " V. 5"
" " " " " VII	1/6.1953	30/III.55	" " " "
Prez. Miej. R. Nard. Podgórze	31/III.55	31/X.60	" Wydz. Prom. i Handlu

Z akt magistrackich dokument z 1960 r.
zawierający przebieg służby urzędniczej kierownika Stefana Guzika
(Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

Obwód VIII

Obwód VIII według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna z wyjątkiem fragmentów Prądnika Czerwonego i Rakowic analogiczna do Obwodu VIII z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, obejmująca zatem w całości dzielnice katastralne XXXVIII–Prądnik Biały, XXXIX–Witkowice, XL–Górka Narodowa i XLII–Olsza oraz dzielnice katastralne XLI–Prądnik Czerwony i XLIII–Rakowice, jednak bez wschodnich ich fragmentów, włączonych do Dzielnicy Nowa Huta. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

293. (także 271)
WŁODZIMIERZ PIETRUSZKA

kierownik Urzędu Obwodowego VIII
1951

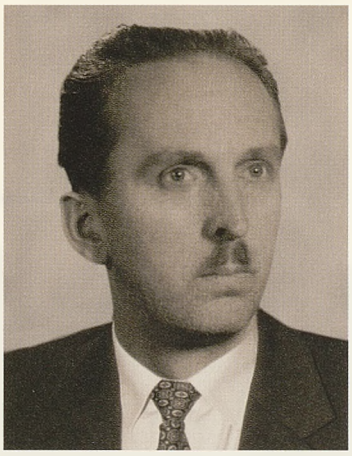

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

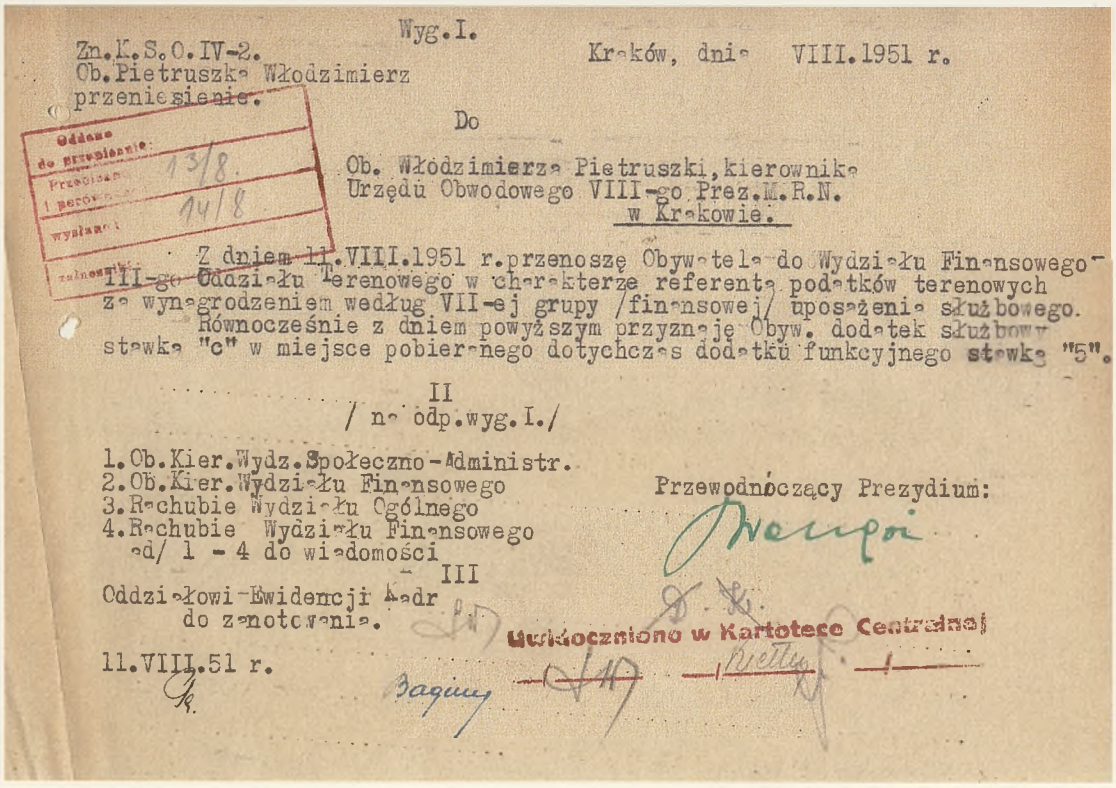

Wyg.I.

Zn.K.S.O.IV-2.
Ob.Pietruszka Włodzimierz
przeniesienie.

Kraków, dnia VIII.1951 r.

Oddano do przepisania: 13/8
Przepisano i porównano: 14/8
wysłano:
załączniki:

Do

Ob. Włodzimierza Pietruszki, kierownika
Urzędu Obwodowego VIII-go Prez.M.R.N.
w Krakowie.

Z dniem 11.VIII.1951 r. przenoszę Obywatela do Wydziału Finansowego III-go Oddziału Terenowego w charakterze referenta podatków terenowych za wynagrodzeniem według VII-ej grupy /finansowej/ uposażenia służbowego.
Równocześnie z dniem powyższym przyznaję Obyw. dodatek służbowy stawka "c" w miejsce pobieranego dotychczas dodatku funkcyjnego stawka "5".

II
/ na odp.wyg.I./

1. Ob.Kier.Wydz.Społeczno-Administr.
2. Ob.Kier.Wydziału Finansowego
3. Rachubie Wydziału Ogólnego
4. Rachubie Wydziału Finansowego
ad/ 1 - 4 do wiadomości

III
Oddziałowi Ewidencji Kadr
do zanotowania.

11.VIII.51 r.

Przewodniczący Prezydium:

Uwidoczniono w Kartotece Centralnej

Z akt prezydialnych dokument z roku 1951 – podpisane przez przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Marcina Waligórę przeniesienie dotychczasowego kierownika Urzędu Obwodowego VIII Włodzimierza Pietruszki na stanowisko referenta podatków terenowych (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

Obwód IX

PODGÓRZE

PŁASZÓW

WYLOT
UL. PÓŁŁANKI

STACJA
KRAKÓW BONARKA

REJON UL.
ABRAHAMA

UL. KOZIA

UL. BAGROWA

UL. HELTMANA

REJON UL.
PUSZKARSKIEJ

ŁAGIEWNIKI

UL. TURNIEJOWA

KURDWANÓW

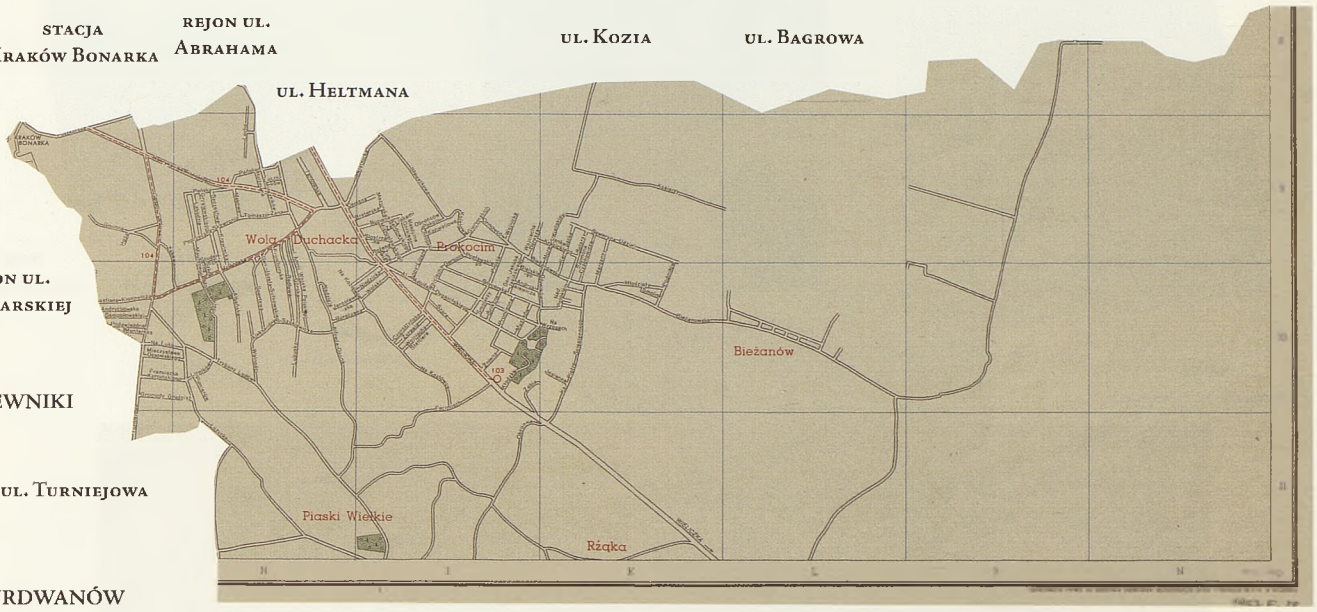

Obwód IX według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna analogiczna do Obwodu IX z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, obejmująca zatem w całości dzielnice katastralne XLVII–Bieżanów (tylko część tej gminy weszła w granice Krakowa, reszta gminy Bieżanów została przyłączona do miasta w 1973 r.), XLVIII–Rżąka, XLIX–Prokocim, L–Wola Duchacka i LI–Piaski Wielkie. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

294. (także 274)
FRANCISZEK PUC

p.o. kierownik Urzędu Obwodowego IX
1951–1953

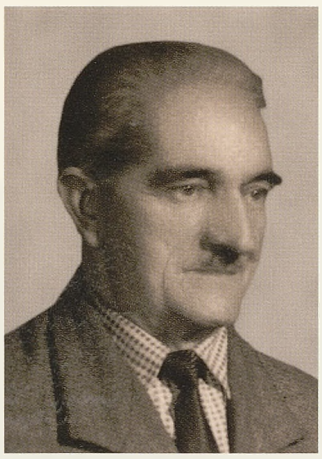

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

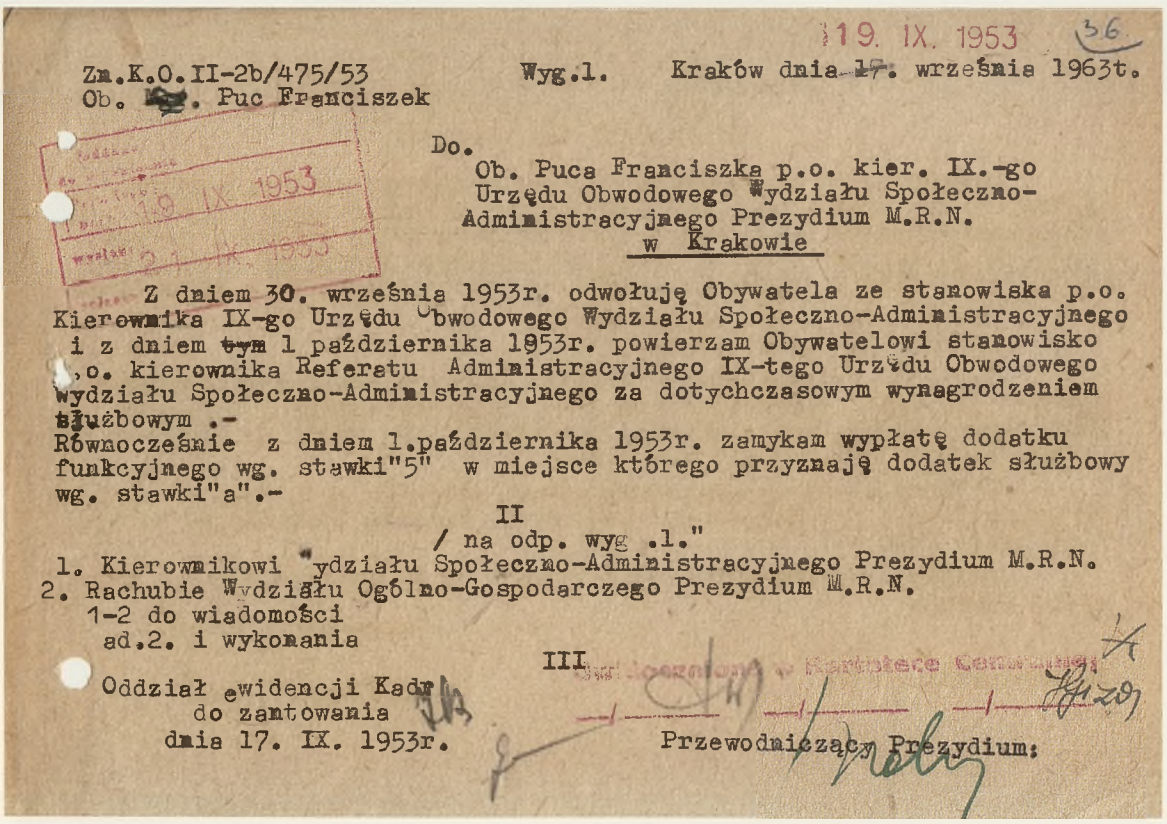

19. IX. 1953 36.

Zn.K.O.II-2b/475/53 Wyg.1. Kraków dnia 17. września 1963t.
Ob. Puc Franciszek

Do.
Ob. Puca Franciszka p.o. kier. IX.-go
Urzędu Obwodowego Wydziału Społeczno-
Administracyjnego Prezydium M.R.N.
w Krakowie

19 IX 1953

Z dniem 30. września 1953r. odwołuję Obywatela ze stanowiska p.o. Kierownika IX-go Urzędu Obwodowego Wydziału Społeczno-Administracyjnego i z dniem ~~tym~~ 1 października 1953r. powierzam Obywatelowi stanowisko p.o. kierownika Referatu Administracyjnego IX-tego Urzędu Obwodowego Wydziału Społeczno-Administracyjnego za dotychczasowym wynagrodzeniem służbowym .-
Równocześnie z dniem 1.października 1953r. zamykam wypłatę dodatku funkcyjnego wg. stawki"5" w miejsce którego przyznaję dodatek służbowy wg. stawki"a".-

II
/ na odp. wyg .1."
1. Kierownikowi Wydziału Społeczno-Administracyjnego Prezydium M.R.N.
2. Rachubie Wydziału Ogólno-Gospodarczego Prezydium M.R.N.
1-2 do wiadomości
ad.2. i wykonania

III

Oddział ewidencji Kadr
do zantowania
dnia 17. IX. 1953r.

Przewodniczący Prezydium:

Z akt Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie pismo z 1953 r. odwołujące p.o. kierownika Urzędu Obwodowego IX Franciszka Puca z zajmowanego stanowiska i powierzające mu stanowisko nowe (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa, sygn. spis 4077/825)

Obwód X

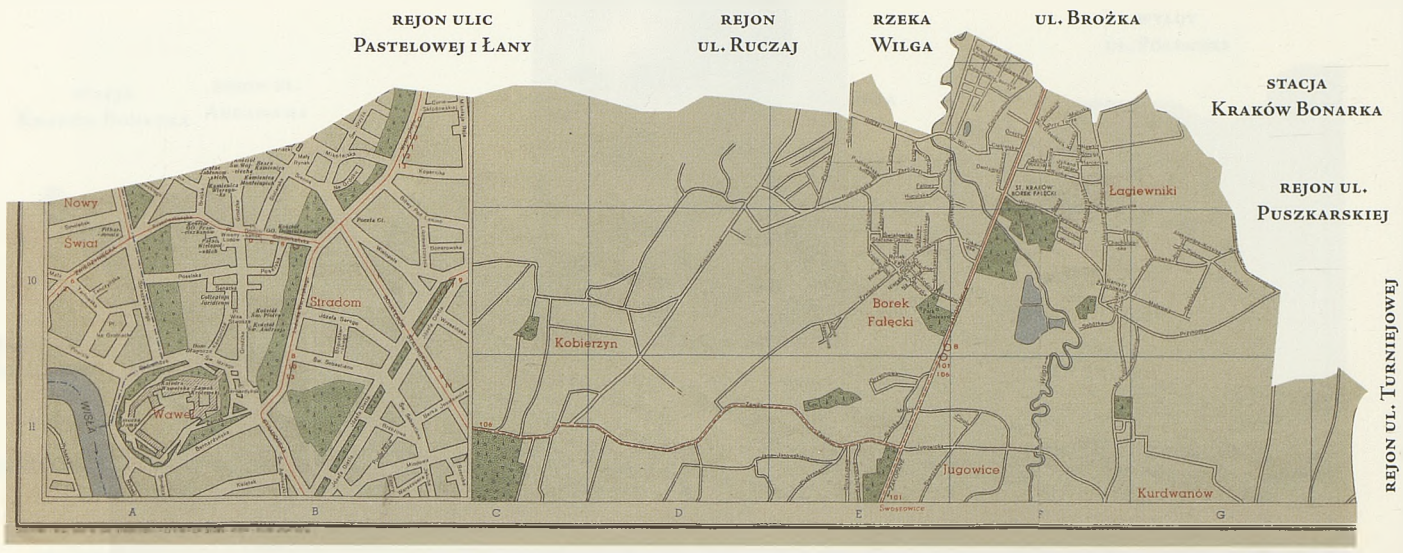

Obwód X według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – dzielnica administracyjna analogiczna do Obwodu X z poprzedniego podziału wewnętrznego miasta, obejmująca zatem w całości dzielnice katastralne XXIII–Łagiewniki, XXIV–Jugowice, XXV–Borek Fałęcki, XXVI–Kobierzyn, XXVII–Skotniki i LII–Kurdwanów.

295. (także 279)
STANISŁAW LECHOWICZ

kierownik Urzędu Obwodowego X
1951–1952

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

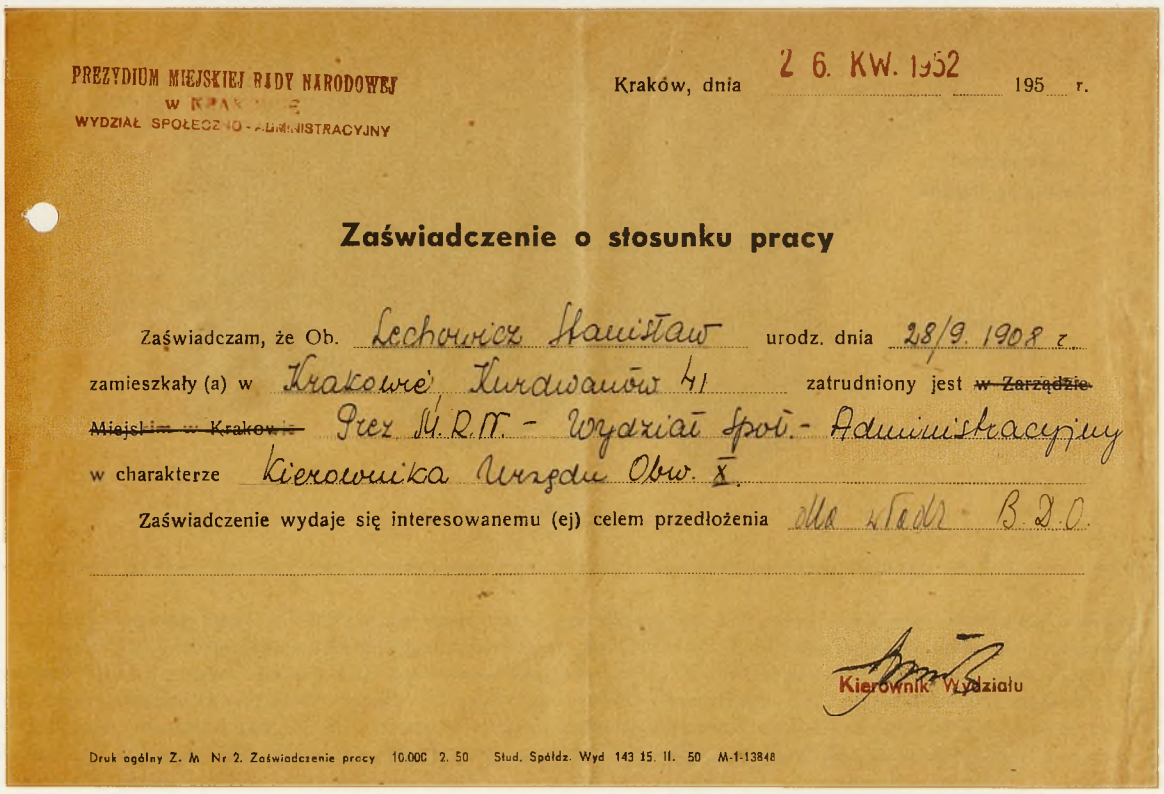

PREZYDIUM MIEJSKIEJ RADY NARODOWEJ
W KRAKOWIE
WYDZIAŁ SPOŁECZNO-ADMINISTRACYJNY

Kraków, dnia 26. KW. 1952 195 r.

Zaświadczenie o stosunku pracy

Zaświadczam, że Ob. Lechowicz Stanisław urodz. dnia 28/9. 1908 r.
zamieszkały (a) w Krakowie Kurdwanów 41 zatrudniony jest ~~w Zarządzie Miejskim w Krakowie~~ Prez. M.R.N. - Wydział Społ.-Administracyjny
w charakterze Kierownika Urzędu Obw. X.
Zaświadczenie wydaje się interesowanemu (ej) celem przedłożenia dla władz B.D.O.

Kierownik Wydziału

Druk ogólny Z. M. Nr 2. Zaświadczenie pracy 10.000 2. 50 Stud. Spółdz. Wyd 143 15. II. 50 M-1-13848

Z akt prezydialnych wystawione w 1952 r. Zaświadczenie o stosunku pracy dotyczące zatrudnienia kierownika Stanisława Lechowicza (Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa)

Dzielnica Nowa Huta

Dzielnica Nowa Huta według stanu z roku 1951 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1957 r. – nowo utworzona dzielnica administracyjna, dodana do dotychczasowych 10 obwodów. Na jej powierzchnię złożyły się: dzielnice katastralne XLIV–Czyżyny i XLV–Łęg (do tej pory wchodzące w granice Obwodu V), fragmenty dzielnic katastralnych XLI–Prądnik Czerwony i XLIII–Rakowice (do tej pory wchodzące w granice Obwodu VIII) oraz fragmenty dzielnicy katastralnej XXI–Płaszów (do tej pory wchodzące w granice Obwodu VI), jak też tereny nowo przyłączone do Krakowa, dla których utworzono dzielnice katastralne LIII–Mogiła z Kopańcem i Kępą Przewozu, LIV–Bieńczyce, LV–Mistrzejowice, LVI–Zesławice z Dłubnią, LVII–Kantorowice, LVIII–Krzesławice, LIX–Grębałów, LX–Lubocza, LXI–Wadów, LXII–Pleszów z Kujawami, LXIII–Ruszcza, LXIV–Branice z Chałupkami, Holendrami i Wolą Rusiecką. Warto zwrócić uwagę, że od chwili powstania Nowej Huty aż do przełomu ustrojowego lat 1989 i 1990 na powszechnie dostępnych planach miasta Krakowa ze względów „bezpieczeństwa militarnego" obszar Dzielnicy Nowa Huta prezentowany był w sposób ograniczony, w szczególności bez terenów wschodnich, gdzie znajdował się kombinat hutniczy – jest to widoczne na prezentowanym tutaj planie dzielnicy, jak i na następnych dwóch planach. Użyte przy powyższym planie dzielnicy nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie.

MONITOR POLSKI
DZIENNIK URZĘDOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Warszawa, dnia 26 maja 1951 r. Nr A-43

544

UCHWAŁA Nr 205 RADY MINISTRÓW

z dnia 17 marca 1951 r.

w sprawie utworzenia dzielnicy Nowa Huta w m. Krakowie.

Prezydium Rządu wyraża zgodę na utworzenie w m. Krakowie dzielnicy Nowa Huta według następujących zasad:

§ 1. 1. W celu stworzenia najlepszych warunków dla budowy i rozwoju kombinatu Nowa Huta oraz w celu otoczenia należytą opieką budowniczych tego kombinatu tworzy się w mieście Krakowie dzielnicę pod nazwą Nowa Huta.

2. W skład dzielnicy Nowa Huta wchodzi obszar, określony w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 1950 r. w sprawie zmiany granic miasta Krakowa (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 508), jednostki katastralne Czyżyny i Łęg oraz części jednostek katastralnych Płaszów, Prądnik Czerwony i Rakowice.

3. Granica dzielnicy Nowa Huta na odcinku jednostek katastralnych Płaszów, Prądnik Czerwony i Rakowice biec będzie:

1) na terenie jednostki katastralnej Płaszów — środkiem koryta rzeki Wisły (parcela Nr kat. 2876), włączając obszar położony na północny zachód od tej linii do dzielnicy Nowa Huta;
2) na terenach jednostek katastralnych Prądnik Czerwony i Rakowice — od punktu położonego na granicy jednostek katastralnych Czyżyny i Rakowice przy południowo-wschodnim narożniku ulicy Ułanów w kierunku północno-zachodnim wschodnią granicą ulicy Ułanów, a następnie w kierunku północnym wschodnią granicą ulicy Akacjowej do jej zetknięcia się z południową granicą ulicy Dobrego Pasterza; od południowo-wschodniego narożnika tych ulic granica skręca na wschód i biegnie południową granicą ulicy Dobrego Pasterza do punktu jej zetknięcia się z granicą jednostki katastralnej Bieńczyce.

(M.P. 1951, nr A-43, poz. 544)

DZIENNIK USTAW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Warszawa, dnia 23 grudnia 1950 r. Nr 57

508

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 14 grudnia 1950 r.

w sprawie zmiany granic miasta Krakowa.

Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1950 r. o dokonywaniu zmian podziału administracyjnego Państwa (Dz. U. R. P. Nr 6, poz. 48) zarządza się, co następuje:

§ 1. Z powiatu krakowskiego w województwie krakowskim wyłącza się:

1. gminę Mogiła z wyłączeniem gromady Prusy, którą włącza się do gminy Węgrzce,
2. część gminy Ruszcza a mianowicie gromady: Ruszcza, Wadów i Branic z wyłączeniem obszaru położonego na południe od środka koryta rzeki Wisły (parcela Nr kat. 1713/1), który włącza się do gminy Wieliczka,
3. z gminy Wieliczka część gromady Przewóz a mianowicie obszar położony na północ od środka koryta rzeki Wisły (parcela Nr kat. 808/3)

i włącza się je do miasta Krakowa w tymże województwie.

(Dz.U. 1950, nr 57, poz. 508)

Powyżej normatywne zapisy regulujące przebieg granic nowo utworzonej Dzielnicy Nowa Huta według stanu na wejście w życie uchwały nr 205 Rady Ministrów „w sprawie utworzenia dzielnicy Nowa Huta w Krakowie" (tj. 26 maja 1951 r.). Uchwała ta – wyżej publikowana – w zakresie określenia granic dzielnicy na terenach nowo przyłączonych do Krakowa odsyła do – także wyżej publikowanego – rozporządzenia Rady Ministrów z 14 grudnia 1950 r. „w sprawie zmiany granic miasta Krakowa" (§ 1 ust. 2 uchwały). Samodzielnie wytycza natomiast powierzchnię dzielnicy nowohuckiej na terenach leżących już wcześniej w granicach Krakowa (§ 1 ust. 3 pkt 1 i 2 uchwały).

296.
JULIAN ANIOŁ

przewodniczący Prezydium
Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta
31.03.1951–18.02.1954

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

297. (także 322)
TADEUSZ SKROBISZEWSKI

przewodniczący Prezydium
Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta
18.02.1954–19.11.1954

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

SZESNASTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 6 DZIELNIC

(29.11.1954–31.12.1972)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 6 dzielnic:		
Polska Rzeczpospolita Ludowa 29.11.1954–31.12.1972		
Podstawa obowiązywania:		
uchwała Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie z 6.10.1954 r., z mocą od 20.11.1954 r. (zgoda w uchwale Prezydium Rządu nr 667 z 7.11.1954 r.)		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 10 obwodów i 1 dzielnicę – w latach 1951–1954	na 4 dzielnice – w latach 1973–1991	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 6 dzielnic		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Miasto Kraków	1954 r. – 229,90 km²	1955 r. ~ 428 200 1960 r. ~ 481 300 1970 r. ~ 583 400
Prezydentura miasta w okresie podziału na 6 dzielnic:		
Tadeusz Mrugacz (do 24.10.1957 r.), Wiktor Boniecki (24.10.1957–6.11.1959), Zbigniew Skolicki (6.11.1959–6.06.1969), Jerzy Pękala (od 6.06.1969 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Dzielnica Stare Miasto Dzielnica Zwierzyniec Dzielnica Kleparz Dzielnica Grzegórzki Dzielnica Podgórze Dzielnica Nowa Huta		
Charakter podziału terytorialnego – status dzielnic:		
podział administracyjno-polityczny, zasadniczy		
Ustrojowa organizacja dzielnic		
zwierzchnik dzielnicy:	**struktura władz dzielnicowych:**	
przewodniczący prezydium dzielnicowej rady narodowej stojący na czele prezydium, tj. kolegialnego organu wykonawczo-zarządzającego macierzystej rady – z wyboru przez dzielnicową radę narodową	• organ uchwałodawczy – dzielnicowa rada narodowa • podstawowy organ administracji państwowej jednocześnie organ wykonawczy rady – prezydium dzielnicowej rady narodowej z przewodniczącym na czele oraz podległy prezydium urząd o strukturze wydziałowej	
Organ nadrzędny:		
dla prezydium dzielnicowej rady narodowej z przewodniczącym na czele: macierzysta dzielnicowa rada narodowa oraz Prezydium Miejskiej Rady Narodowej m. Krakowa		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 207–220	*Poczet* 2015, s. 43–48	*Poczet* 2010, s. 66–69	*Poczet* 2010, s. 807–810

Podział Krakowa na 6 dzielnic administracyjnych stanowiących, obok gmin, podstawowe jednostki podziału terytorialnego kraju – według stanu z roku 1958, to jest z uwzględnieniem zmiany wprowadzonej w roku 1957, na Planie Miasta Krakowa *w wydaniu z roku 1964. Podstawa rysunku granic dzielnic:* vide *s. 207 (Biblioteka Jagiellońska, sygn. M 41/50)*

2. POCZET PRZEWODNICZĄCYCH PREZYDIÓW DZIELNICOWYCH RAD NARODOWYCH

Dzielnica Stare Miasto

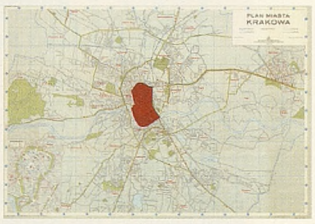

Dzielnica Stare Miasto według stanu z roku 1958 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1964 r. – dzielnica obejmująca dawne jednostki (dzielnice) katastralne: tradycyjne stare miasto w obrębie Plant, Wawel, Kazimierz, Stradom i część Wesołej. Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na stronie następnej.

51

UCHWAŁA Nr 33/IV/54

Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie

z dnia 6 października 1954 r.

w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice.

Na podstawie § 2 ust. 1. uchwały Nr. 195 Rady Ministrów z dnia 17 marca 1951 r. — Instrukcja Nr 15 w sprawie podziału większych miast na dzielnice oraz zakresu działania dzielnicowych rad narodowych i ich organów (Monitor Polski Nr A-43, poz. 543) — Wojewódzka Rada Narodowa uchwala, co następuje:

§ 1. W mieście Krakowie tworzy się pięć dzielnic:

1. Stare Miasto
2. Zwierzyniec
3. Kleparz
4. Grzegórzki
5. Podgórze,

o następującym przebiegu granic:

1. **dzielnica Stare Miasto:** od punktu zetknięcia się północno-zachodniego narożnika granicy jednostki katastralnej Nr II (Wawel) z granicą jednostki katastralnej Nr XI (Dębniki) na środku koryta Wisły granica biegnie w kierunku północno-wschodnim osią ulicy Podzamcze do punktu przecięcia się z linią przedłużenia na południe osi ulicy Straszewskiego, po czym skręca w kierunku północnym i wschodnim i biegnie osiami ulic: Straszewskiego, Podwale, 1-go Maja, Basztowej i Lubicz do przecięcia się z zachodnią granicą torów kolejowych linii Kraków Główny - Kraków Płaszów; od tego punktu granica skręca w kierunku południowym i biegnie zachodnią granicą torów kolejowych tej linii i linią przedłużenia w kierunku południowym tej granicy do osi koryta Wisły. Od tego punktu granica skręca w kierunku południowo-zachodnim i północno-zachodnim i biegnie osią koryta Wisły do punktu zetknięcia się północno-zachodniego narożnika granicy jednostki katastralnej Nr II (Wawel) ze wschodnią granicą jednostki katastralnej Nr. XI (Dębniki);
2. **dzielnica Zwierzyniec:** od południowo-zachodniego narożnika granicy dzielnicy Stare Miasto granica biegnie w kierunku zachodnim osią koryta Wisły do jej przecięcia się z granicą miasta Krakowa i powiatu krakowskiego, następnie skręca w kierunku północnym i biegnie granicą miasta Krakowa do przecięcia się z południową granicą torów kolejowych linii Stalinogród—Kraków Główny, po czym skręca na zachód i biegnie południową granicą tych torów kolejowych do zetknięcia się z zachodnią granicą jednostki katastralnej Nr XVII (Krowodrza); od tego punktu granica biegnie w kierunku południowo-wschodnim granicą jednostki katastralnej Nr XVII i osią rzeki Młynówki do przecięcia się z osią Al. Słowackiego, po czym skręca w kierunku północno-wschodnim i biegnie osią Al. Słowackiego do zetknięcia się z osią ulicy Krowoderskiej, wzdłuż której skręca ponownie w kierunku południowo-wschodnim i dobiega do granicy dzielnicy Stare Miasto; dalej granica biegnie w kierunku zachodnim i południowym północną i zachodnią granicą dzielnicy Stare Miasto do osi koryta Wisły;
3. **dzielnica Kleparz:** południową granicę dzielnicy stanowi północna granica dzielnic Stare Miasto i Zwierzyniec, zachodnią i północną granica miasta Krakowa; wschodnia granica dzielnicy biegnie od punktu przecięcia się osi ulicy Lubicz z zachodnią granicą torów kolejowych linii Kraków Główny-Kraków Płaszów w kierunku wschodnim do wschodniej granicy torów kolejowych tej linii, po czym skręca w kierunku północnym i biegnie wschodnimi granicami dworca osobowego Kraków Główny i wschodnią granicą torów kolejowych linii Kraków-Warszawa do przecięcia się z zachodnią granicą jednostki katastralnej Nr XLI (Prądnik Czerwony), wzdłuż której dobiega do północnej granicy miasta Krakowa;
4. **dzielnica Grzegórzki:** zachodnią granicę dzielnicy stanowią wschodnie granice dzielnic Kleparz i Stare Miasto, wschodnią — zachodnia granica dzielnicy Nowa Huta, północną — granica miasta Krakowa; południowa granica dzielnicy biegnie osią koryta Wisły od południowo-wschodniego narożnika granicy dzielnicy Stare Miasto do południowo-zachodniego narożnika dzielnicy Nowa Huta;
5. **dzielnica Podgórze:** północna granica dzielnicy biegnie osią koryta Wisły, południowa, wschodnia i zachodnia — granicą miasta Krakowa.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Sekretarz Sesji: **Fajfer Tekla**

Przewodniczący Sesji: **Drelichowski Józef**

52

21

UCHWAŁA Nr 132

Rady Narodowej w m. Krakowie

z dnia 24 października 1957 r.

w sprawie zmiany granic pomiędzy dzielnicami Kleparz i Zwierzyniec.

Na podstawie § 4 ust. 3 uchwały Nr 195 Rady Ministrów z dnia 17 marca 1951 r. — Instrukcja Nr 15 — w sprawie podziału większych miast na dzielnice oraz zakresu działania dzielnicowych rad narodowych i ich organów — na wniosek Prezydium Rady Narodowej w m. Krakowie — Rada Narodowa w m. Krakowie uchwala:

1. Zmienić dotychczasową granicę pomiędzy dzielnicami Zwierzyniec i Kleparz ustaloną uchwałą Nr 667/54 Prezydium Rządu z dnia 7 października 1954 r. w sprawie podziału na dzielnice miasta Krakowa (Monitor Polski Nr 111, poz. 1548) na odcinku pomiędzy al. Słowackiego, a ul. Basztową w ten sposób, że nowa granica przebiegać będzie osią ul. Basztowej do zetknięcia się z ul. 1 Maja, osią ul. Łobzowskiej do zetknięcia się z osią Al. Słowackiego, następnie osią Al. Słowackiego w kierunku na północ do punktu zetknięcia się z dotychczasową granicą biegnącą na zachód osią rzeki Młynówki.

Uchwała nr 33/IV/54 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie z 6 października 1954 r. „w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice" (DUWRNwK 1954, nr 11, poz. 51) tworząca kolejnych 5 dzielnic miasta – po ustanowieniu w 1951 r. Dzielnicy Nowa Huta; łącznie więc nowy podział terytorialny miasta obejmował 6 dzielnic administracyjnych. W uchwale tej określono przebieg granic każdej z nowych 5 dzielnic, natomiast granice Dzielnicy Nowa Huta zostały wytyczone wcześniej, regulacją z 1951 r., przywołaną na końcu rozdziału poprzedniego. Prezentowany jest także istotny fragment uchwały nr 132 Rady Narodowej w m. Krakowie z 24 października 1957 r. „w sprawie zmiany granic pomiędzy dzielnicami Kleparz i Zwierzyniec" (DURNwK 1957, nr 4, poz. 21), mocą której ulicą rozgraniczającą wymienione w tytule uchwały dzielnice w miejsce ul. Krowoderskiej stała się ul. Łobzowska, co weszło w życie 1 stycznia 1958 r. i trwało już do końca obowiązywania tego podziału, to jest do końca 1972 r.

298. EDWARD GÓRA

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Stare Miasto 17.12.1954–15.07.1957

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

299. EDWARD ROGALSKI

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Stare Miasto 15.10.1957–14.02.1959

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

300. (także 310) KLEMENS OBŁUDEK

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Stare Miasto 14.02.1959–27.04.1961

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

301. (także 309)
STEFAN WARMUZ

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Stare Miasto 27.04.1961–8.09.1972

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

302. (także 328)
WOJCIECH HYDZIK

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Stare Miasto 8.09.1972–31.12.1972

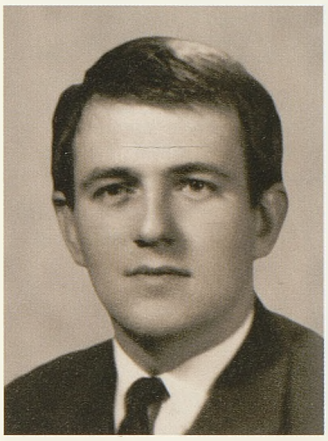

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

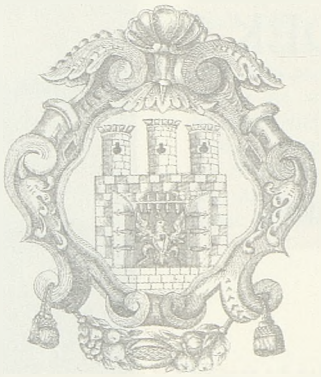

Dzielnica Zwierzyniec

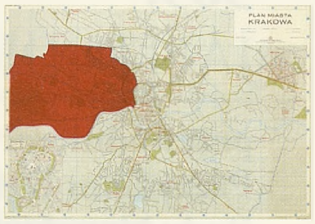

Dzielnica Zwierzyniec według stanu z roku 1958 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1964 r. – dzielnica obejmująca dawne jednostki (dzielnice) katastralne, w całości lub w ich przeważającej części: Piasek, Nowy Świat, Półwsie Zwierzynieckie, Zwierzyniec, Przegorzały, Bielany, Wola Justowska, Chełm, Łobzów, Nowa Wieś i Czarna Wieś. Zwraca uwagę, że w latach 1954–1957 granica między tą dzielnicą a dzielnicą Kleparz biegła osią ul. Krowoderskiej, natomiast od roku 1958 osią ul. Łobzowskiej. Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na s. 696.

303.
JAN FEDIUK

przewodniczący
Prezydium Dzielnicowej
Rady Narodowej Zwierzyniec
17.12.1954–27.09.1957

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

304.
MIECZYSŁAW WRÓBEL

przewodniczący
Prezydium Dzielnicowej
Rady Narodowej Zwierzyniec
27.09.1957–28.04.1961

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

305.
MIECZYSŁAW BRANIECKI

przewodniczący
Prezydium Dzielnicowej
Rady Narodowej Zwierzyniec
28.04.1961–19.12.1968

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

306.
TADEUSZ WALOSIK

przewodniczący
Prezydium Dzielnicowej
Rady Narodowej Zwierzyniec
1.02.1969–11.03.1972

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

307. (także 334)
MARIAN SAMBOR

przewodniczący
Prezydium Dzielnicowej
Rady Narodowej Zwierzyniec
11.03.1972–31.12.1972

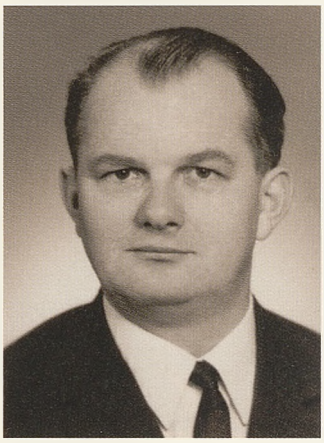

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

Dzielnica Kleparz

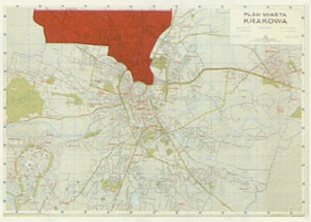

Dzielnica Kleparz według stanu z roku 1958 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1964 r. – dzielnica obejmująca dawne jednostki (dzielnice) katastralne (w całości lub w ich przeważającej części): Kleparz, Krowodrza, Bronowice Małe, Bronowice Wielkie, Tonie, Prądnik Biały, Witkowice i Górka Narodowa. Zwraca uwagę, że w latach 1954–1957 granica między tą dzielnicą a dzielnicą Zwierzyniec biegła osią ul. Krowoderskiej, natomiast od roku 1958 osią ul. Łobzowskiej. Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na s. 696.

308. FRANCISZEK ŚLĘZAK

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Kleparz 17.12.1954–3.10.1960

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

309. (także 301) STEFAN WARMUZ

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Kleparz 3.10.1960–27.04.1961

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

310. (także 300) KLEMENS OBŁUDEK

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Kleparz 29.04.1961–12.02.1963

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

311. LEOPOLD CHROBAK

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Kleparz 12.02.1963–6.02.1968

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

312.
WŁADYSŁAW WITKOWSKI

p.o. przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Kleparz 6.02.1968–18.09.1968

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

313.
WIT MNICH

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Kleparz 18.09.1968–31.12.1972

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

Dzielnica Grzegórzki

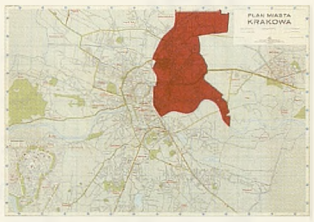

REJON UL. POTOCKIEGO

REJON UL. BOHOMOLCA

LINIA KOLEJOWA DO WARSZAWY

REJON UL. DOBREGO PASTERZA

UL. AKACJOWA

AL. 29 LISTOPADA

UL. UŁANÓW

UL. BOSACKA

REJON ZBIEGU UL. LEMA I AL. POKOJU

LINIA KOLEJOWA DO PŁASZOWA

REJON UL. CIEPŁOWNICZEJ

RZEKA WISŁA

Dzielnica Grzegórzki według stanu z roku 1958 na przywołanym wcześniej planie miasta z roku 1964 r. – dzielnica obejmująca dawne jednostki (dzielnice) katastralne (w całości lub w ich przeważającej części): Prądnik Czerwony, Warszawskie, Rakowice, Olsza, Wesoła, Grzegórzki i Dąbie. Użyte przy powyższym planie nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie. Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na s. 696.

314.
JÓZEF THOMAS

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Grzegórzki 17.12.1954–15.02.1958

(ze zbiorów prywatnych)

315.
STEFAN BASA

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Grzegórzki 15.02.1958–11.04.1968

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

316.
STANISŁAW ARMATYS

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Grzegórzki 27.06.1968–31.12.1972

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

Dzielnica Podgórze

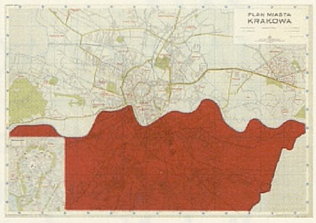

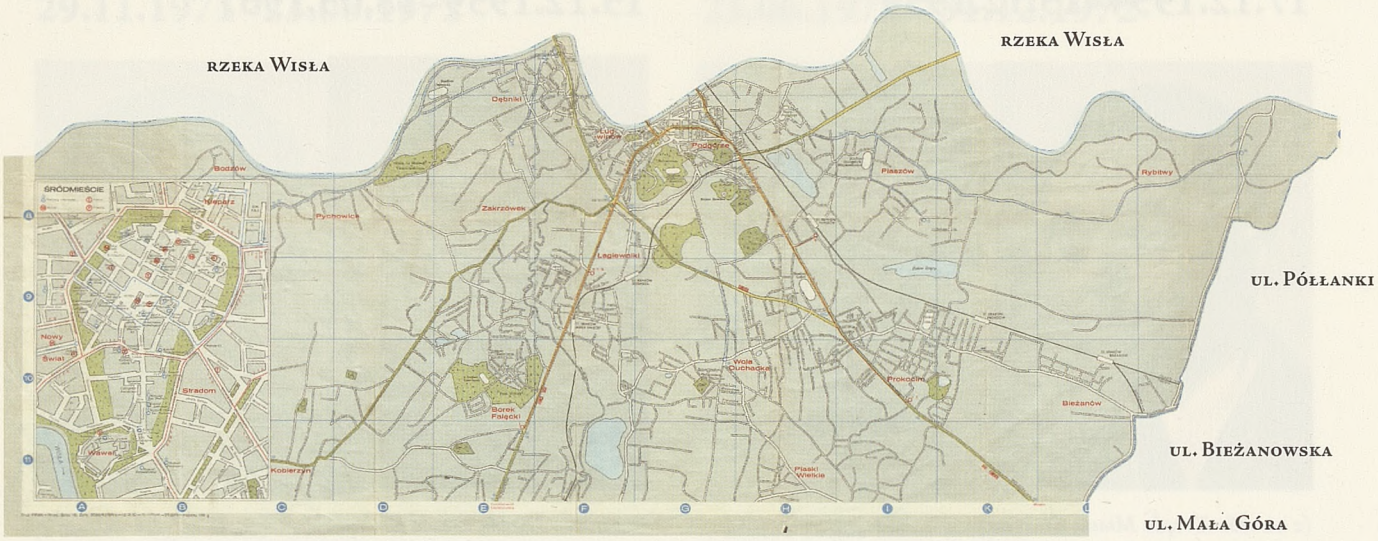

Dzielnica Podgórze według stanu z roku 1958 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1964 r. – dzielnica obejmująca dawne jednostki (dzielnice) katastralne: Piaski Wielkie, Kurdwanów, Jugowice, Borek Fałęcki, Kobierzyn, Skotniki, Kostrze, Bodzów, Pychowice, Zakrzówek, Dębniki, Ludwinów, Łagiewniki, Podgórze, Wola Duchacka, Płaszów, Prokocim, Rybitwy, Bieżanów i Rżąka. Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na s. 696.

317.
JAN KŁACZYŃSKI

**przewodniczący
Prezydium Dzielnicowej
Rady Narodowej Podgórze
17.12.1954–15.12.1959**

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

318.
KAROL WINIARSKI

**przewodniczący
Prezydium Dzielnicowej
Rady Narodowej Podgórze
15.12.1959–18.03.1967**

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

319.
WŁADYSŁAW RUDOLF

**przewodniczący
Prezydium Dzielnicowej
Rady Narodowej Podgórze
20.04.1967–26.10.1971**

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

320. ZYGMUNT KŁAŃSKI

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Podgórze 29.11.1971–23.06.1972

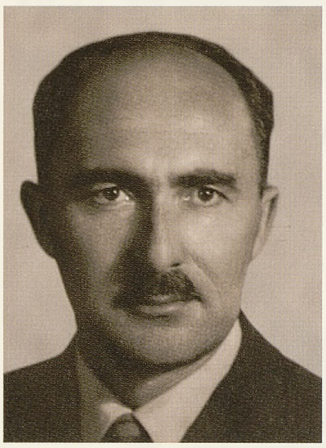

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

321. (także 347) EDWARD CZECH

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Podgórze 23.06.1972– 31.12.1972

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

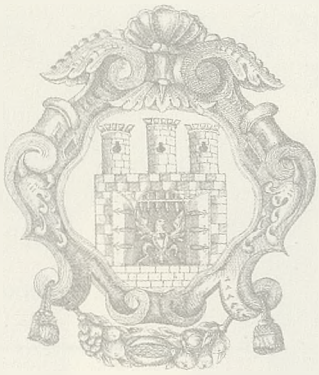

Dzielnica Nowa Huta

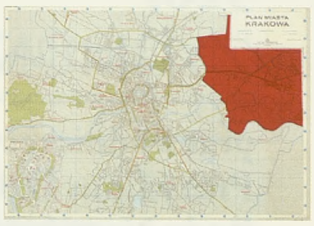

Dzielnica Nowa Huta według stanu z roku 1958 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1964 r. – dzielnica obejmująca dawne jednostki (dzielnice) katastralne (w całości lub w ich przeważającej części): Mogiła, Łęg, Czyżyny, Bieńczyce, Krzesławice, Mistrzejowice, Zesławice, Kantorowice, Grębałów, Lubocza, Wadów, Ruszcza, Branice i Pleszów. Użyte przy powyższym planie nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie. Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na s. 689.

322. (także 297)
TADEUSZ SKROBISZEWSKI

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta
19.11.1954–przed 26.09.1957

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

323.
ROMAN KOSIOROWSKI

p.o. przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta
26.09.1957–13.02.1958

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

324.
FRANCISZEK MISIUDA

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta
13.02.1958–29.04.1961

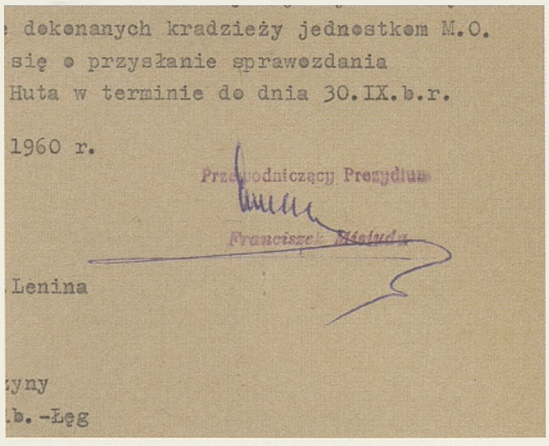
dokonanych kradzieży jednostkom M.O.
się o przysłanie sprawozdania
Huta w terminie do dnia 30.IX.b.r.
1960 r.
Przewodniczący Prezydium
Franciszek Misiuda
Lenina
yny
b.-Łęg

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

325.
STANISŁAW CICHOCKI

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta
29.04.1961–9.06.1969

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

326.
TADEUSZ GÓRSKI

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta 9.06.1969–4.05.1972

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

327. (także 342)
EDWARD STRZEBOŃSKI

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta 4.05.1972–31.12.1972

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

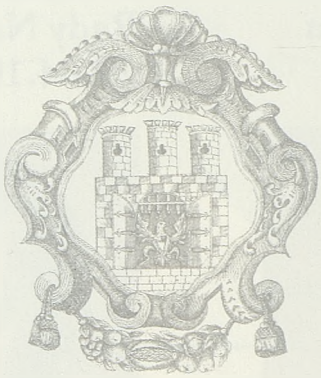

SIEDEMNASTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 4 DZIELNICE

(1.01.1973–27.03.1991)

1. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 4 dzielnice:		
Polska Rzeczpospolita Ludowa, Rzeczpospolita Polska (III Rzeczpospolita) 1.01.1973–27.03.1991*		
Podstawa obowiązywania:		
Uchwała nr 154 Rady Narodowej m. Krakowa z 8.12.1972 r. *w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice* zatwierdzona uchwałą nr 116/72 Rady Ministrów z 11.12.1972 r. *w sprawie zatwierdzenia uchwały Rady Narodowej m. Krakowa dotyczącej zmiany w podziale na dzielnice*		
Podziały poprzedni i następny		
podział poprzedni:	**podział następny:**	
na 6 dzielnic – w latach 1954–1973	na 18 dzielnic – od 1991	
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 4 dzielnice		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Miasto Kraków	1973 r. – 322,30 km² 1986 r. – 326,80 km² 1991 r. – 326,80 km²	1973 r. ~ 657 300 1979 r. ~ 706 100 1986 r. ~ 744 000 1991 r. ~ 751 300
Prezydentura miasta w okresie podziału na 4 dzielnice:		
Jerzy Pękala (do 26.04.1978 r.), Edward Barszcz (27.04.1978–20.06.1980), Józef Gajewicz (26.09.1980–8.12.1982), Tadeusz Salwa (9.12.1982–13.01.1990), Jerzy Rościszewski (9.02–29.05.1990), Tadeusz Piekarz (29.05–20.06.1990), Jacek Woźniakowski (20.06.1990–11.01.1991), Krzysztof Bachmiński (od 7.02.1991 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
Dzielnica Śródmieście Dzielnica Krowodrza Dzielnica Nowa Huta Dzielnica Podgórze		
Charakter podziału terytorialnego – status dzielnic:		
administracyjno-polityczny, zasadniczy		
Ustrojowa organizacja dzielnic		
zwierzchnik dzielnicy:	**struktura władz dzielnicowych:**	
• przejściowo do grudnia 1973 r. przewodniczący prezydium dzielnicowej rady narodowej z wyboru macierzystej rady narodowej; • od grudnia 1973 r. naczelnik dzielnicy z nominacji prezydenta miasta Krakowa; • od maja 1990 r. kierownik delegatury UMK z nominacji prezydenta miasta Krakowa (z zadaniem zlikwidowania dotychczasowej struktury)	• przejściowo do grudnia 1973 r.: – dzielnicowa rada narodowa; – prezydium dzielnicowej rady narodowej • od grudnia 1973 r.: – dzielnicowa rada narodowa – naczelnik dzielnicy – podległy naczelnikowi dzielnicy urząd dzielnicowy • od maja 1990 r.: – delegatura UMK	

Organ nadrzędny:			
dla przewodniczących dzielnicowych rad narodowych i naczelników dzielnic: – jako organów wykonawczych rad narodowych – macierzysta dzielnicowa rada narodowa – jako organów administracji państwowej – prezydent Miasta Krakowa dla kierowników delegatur UMK: – prezydent Miasta Krakowa przez Biuro Delegatur UMK			
Informacje poszerzające			
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**		
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 221–234	*Poczet* 2015, s. 48–51	*Poczet* 2010, s. 66–71	*Poczet* 2010, s. 810–821

* Z zastrzeżeniem jak na s. 236–237.

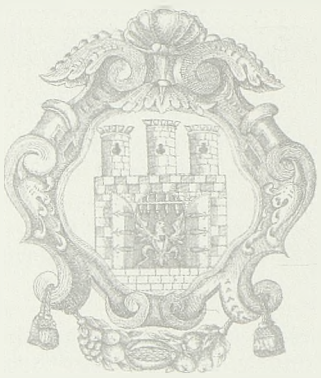

Podział Krakowa na 4 dzielnice według stanu z roku 1973 – na planie miasta wydanym w 1979 r. Podstawa rysunku granic dzielnic: vide *s. 221 (ze zbiorów prywatnych)*

2. POCZET PRZEWODNICZĄCYCH PREZYDIÓW DZIELNICOWYCH RAD NARODOWYCH, NACZELNIKÓW DZIELNIC I KIEROWNIKÓW DELEGATUR UMK

Dzielnica Śródmieście

Dzielnica Śródmieście według stanu z roku 1973 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1979 r. – dzielnica administracyjna utworzona z połączenia dwóch dotychczasowych dzielnic, tj. Starego Miasta i Grzegórzek – przy jednoczesnych korektach granic, z których najistotniejszą było włączenie do nowej Dzielnicy Śródmieście Piasku i Nowego Świata (wcześniej w Dzielnicy Zwierzyniec) oraz Kleparza (wcześniej w Dzielnicy Kleparz). Użyte przy powyższym planie nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie. Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na stronie następnej.

DZIENNIK URZĘDOWY
RADY NARODOWEJ M. KRAKOWA

Kraków, dnia 15 grudnia 1972 r. Nr 27

115

UCHWAŁA NR 154

Rady Narodowej m. Krakowa
z dnia 8 grudnia 1972 r.

w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice. *)

Na podstawie art. 84 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. z 1963 r. Nr 29, poz. 172) i § 4 uchwały Nr 97 Rady Ministrów z dnia 2 kwietnia 1958 r. w sprawie zasad podziału większych miast na dzielnice (Monitor Polski Nr 55, poz. 317) Rada Narodowa m. Krakowa uchwala, co następuje:

§ 1.

Miasto Kraków dzieli się na dzielnice: Śródmieście, Krowodrza, Nowa Huta i Podgórze.

§ 2.

Granice dzielnic mają następujący przebieg:

1) dzielnica Śródmieście: od południa granica przebiega osią koryta rzeki Wisły od ujścia rzeki Białuchy w kierunku zachodnim do mostu dębnickiego, dalej w kierunku północnym wschodnią stroną alei Trzech Wieszczów i ulicą Kamienną do przedięcia z linią kolejową Kraków—Warszawa i wzdłuż wschodniej strony tej linii kolejowej do przecięcia z granicą administracyjną miasta, dalej granicą administracyjną miasta w kierunku południowo-wschodnim a następnie południowym, dalej w jej przedłużeniu granicą byłej gminy katastralnej Prądnik Czerwony do ulicy Marchołta, ulicą Marchołta do przecięcia z ulicą Krzesławicką i wzdłuż ulicy Krzesławickiej do zbiegu ulic Ostapa Dłuskiego i Dobrego Pasterza, ul. Dobrego Pasterza w kierunku zachodnim do drogi dojazdowej bazy Przedsiębiorstwa Budownictwa Miejskiego Nowa Huta (WUFT) naprzeciw budynku Nr 191, stąd na południe tą drogą dojazdową po wschodniej stronie terenów istniejącej bazy Miejskiego Przedsiębiorstwa Robót Drogowych, dalej w kierunku zachodnim południową granicą bazy Miejskiego Przedsiębiorstwa Robót Drogowych, a następnie w kierunku południowym wzdłuż zachodniej granicy terenów bazy Przedsiębiorstwa Budownictwa Miejskiego Nowa Huta (WUFT), a następnie w kierunku zachodnim obrzeżem byłego lotniska do styku z ulicą Spadochroniarzy, stąd na południe drogą obrzeżną byłego lotniska, a dalej w kierunku południowo-zachodnim do północno-wschodniego narożnika działki Technikum Kolejowego i następnie w kierunku południowym wzdłuż wschodniej granicy działki tego Technikum do Alei Planu Sześcioletniego i dalej w kierunku południowo-zachodnim wzdłuż obecnie istniejącej granicy Parku Kultury i Wypoczynku aż do przecięcia się pod kątem prostym z południowo-zachodnią granicą Parku Kultury i Wypoczynku i dalej wzdłuż tej granicy w kierunku południowo-wschodnim do Alei Pokoju i dalej północną stroną Alei Pokoju do przecięcia się z rzeką Białuchą i od tego miejsca korytem rzeki Białuchy do jej ujścia do rzeki Wisły,

2) dzielnica Krowodrza: od południa granica przebiega osią koryta rzeki Wisły od mostu dębnickiego w kierunku zachodnim do granicy administracyjnej miasta, dalej tą granicą w kierunku północnym, a następnie wschodnim do punktu przecięcia z linią kolejową Kraków—Warszawa, a następnie granicą dzielnicy Śródmieście do mostu dębnickiego,

3) dzielnica Nowa Huta: od południa granica przebiega osią koryta rzeki Wisły od przecięcia z granicą administracyjną miasta w kierunku zachodnim do ujścia rzeki Białuchy, dalej w kierunku północnym granicą dzielnicy Śródmieście do przecięcia z granicą administracyjną miasta, dalej tą granicą w kierunku wschodnim, a następnie południowym do rzeki Wisły,

4) dzielnica Podgórze: od północy granica przebiega osią koryta rzeki Wisły, a od wschodu, południa i zachodu granicą administracyjną miasta.

§ 3.

Znosi się dzielnice: Grzegórzki, Kleparz, Stare Miasto i Zwierzyniec.

§ 4.

Tracą moc:

1) uchwała nr 33 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie z dnia 6 października 1954 r. w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice (Dz. Urz. WRN w Krakowie Nr 11, poz. 51),

*) Zatwierdzona uchwałą nr 316/72 Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1972 r. w sprawie zatwierdzenia uchwały Rady Narodowej m. Krakowa dotyczącej zmian w podziale na dzielnice.

Uchwała nr 154 Rady Narodowej m. Krakowa z 8 grudnia 1972 r. w sprawie podziału miasta Krakowa na dzielnice, znosząca dotychczasowy podział miasta na 6 dzielnic administracyjnych i wprowadzająca w jego miejsce podział na 4 dzielnice (DURNmK 1972, nr 27, poz. 115). Ściślej: połączono dotychczasowe dzielnice, tj. Stare Miasto z Grzegórzkami pod nową nazwą Śródmieście oraz Zwierzyniec z Kleparzem pod nową nazwą Krowodrza, pozostawiając jednocześnie dotychczasowe dzielnice Podgórze i Nowa Huta, oczywiście w granicach zmodyfikowanych w wyniku zwiększenia powierzchni miasta. W przywołanej tu uchwale określono przebieg granic każdej z nowo utworzonych dzielnic.

✦ PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM DRN ŚRÓDMIEŚCIE
NACZELNICY DZIELNICY KRAKÓW-ŚRÓDMIEŚCIE

328. (także 302)
WOJCIECH HYDZIK

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Śródmieście 2.01.1973–18.12.1983
naczelnik Dzielnicy Kraków-Śródmieście 22.12.1973–31.12.1980

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

329.
MIECZYSŁAW CIOŁCZYK

p.o. naczelnik Dzielnicy Kraków-Śródmieście 1.01.1981–27.03.1981
naczelnik Dzielnicy Kraków-Śródmieście 27.03.1981–1.04.1984

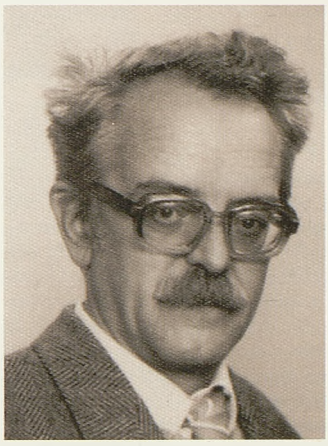

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

330. (także 331)
ZBIGNIEW STACHURA

p.o. naczelnik Dzielnicy Kraków-Śródmieście 1.04.1984–3.10.1984
naczelnik Dzielnicy Kraków-Śródmieście 3.10.1984–26.05.1990

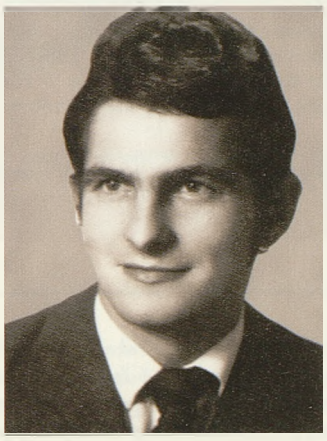

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

✦ KIEROWNICY DELEGATURY ŚRÓDMIEŚCIE UMK

331. (także 330)
ZBIGNIEW STACHURA

kierownik Delegatury Śródmieście UMK 27.05.1990–19.07.1990

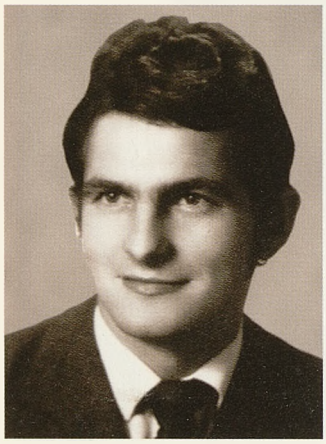

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

332.
ANDRZEJ LINHARDT

kierownik Delegatury Śródmieście UMK* 22.08.1990–14.10.1990
p.o. kierownik Delegatury Śródmieście UMK 15.10.1990–31.12.1990

* jednocześnie zastępca dyrektora Biura Delegatur UMK

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

333.
LESZEK POPŁAWSKI

kierownik Delegatury Śródmieście UMK 1.01.1991–31.03.1991*

* data formalnego wygaśnięcia zatrudnienia na tym stanowisku

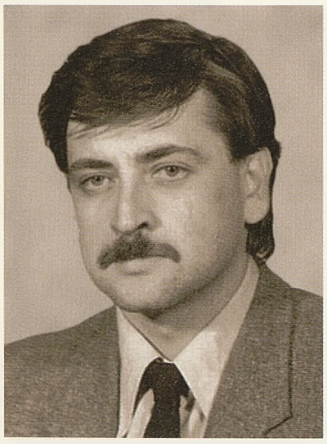

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

Dzielnica Krowodrza

Dzielnica Krowodrza według stanu z roku 1973 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1979 r. – dzielnica administracyjna utworzona z połączenia dwóch dotychczasowych dzielnic, tj. Zwierzyńca i Kleparza – przy jednoczesnych korektach granic, z których najistotniejszymi było z jednej strony uszczuplenie terenu tak połączonych dzielnic o dawne jednostki katastralne Kleparz, Piasek i Nowy Świat (weszły w obręb Dzielnicy Śródmieście), z drugiej natomiast strony poszerzenie obszaru o równolegle przyłączone do granic miasta w jego zachodniej części tereny Olszanicy i Mydlnik. Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na s. 719.

✦ PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM DRN KROWODRZA NACZELNICY DZIELNICY KRAKÓW-KROWODRZA

334. (także 307)
MARIAN SAMBOR

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Krowodrza 5.01.1973–20.12.1973
naczelnik Dzielnicy Kraków-Krowodrza 22.12.1973–1.11.1979

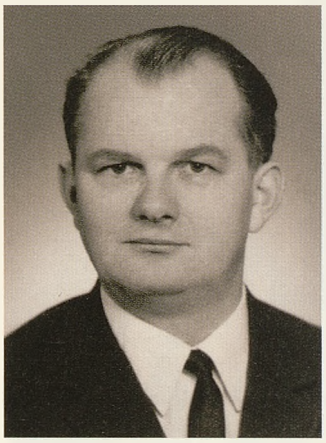

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

335.
TADEUSZ SALWA*

naczelnik Dzielnicy Kraków-Krowodrza 12.11.1979–15.12.1980

* prezydent Miasta Krakowa w latach 1982–1990

(z zasobów Urzędu Gminy Ciężkowice)

336.
RYSZARD WANAT

naczelnik Dzielnicy Kraków-Krowodrza 6.01.1981–1.05.1982

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

337. WŁODZIMIERZ BIELSKI

naczelnik Dzielnicy Kraków-Krowodrza 1.07.1982–29.03.1986

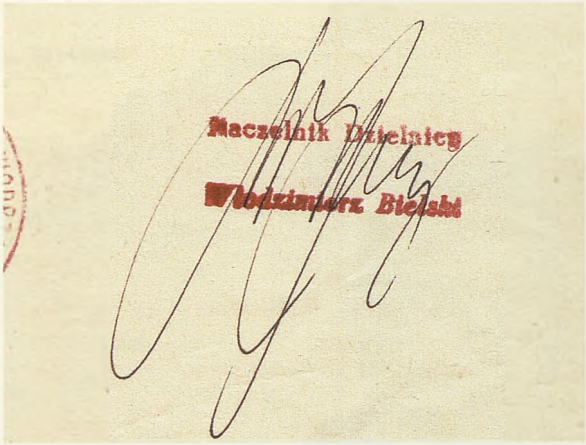

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

338. (także 339) MARIAN KRAWCZYK

p.o. naczelnik Dzielnicy Kraków-Krowodrza 1.05.1982–1.07.1982, 29.03.1986–10.05.1986 naczelnik Dzielnicy Kraków-Krowodrza 10.05.1986–26.05.1990

(ze zbiorów prywatnych)

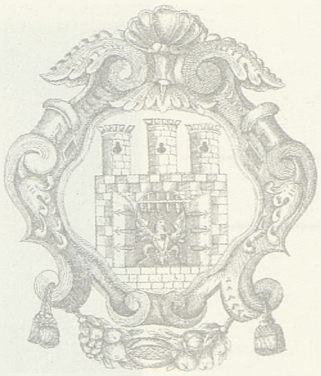

✦ KIEROWNICY DELEGATURY KROWODRZA UMK

339. (także 338)
MARIAN KRAWCZYK

kierownik Delegatury Krowodrza UMK
27.05.1990–19.07.1990

(ze zbiorów prywatnych)

340.
JACEK KACZMARCZYK

kierownik Delegatury Krowodrza UMK*
22.08.1990–30.09.1990
p.o. kierownika Delegatury Krowodrza UMK*
1.10.1990–31.12.1990

* jednocześnie dyrektor Biura Delegatur UMK
* jednocześnie dyrektor Wydziału Spraw Obywatelskich UMK

(ze zbiorów prywatnych)

341.
JÓZEF KASPER

kierownik Delegatury Krowodrza UMK
1.01.1991–21.06.1991*

* data objęcia kolejnego stanowiska w Wydziale Organizacyjnym UMK

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica Nowa Huta

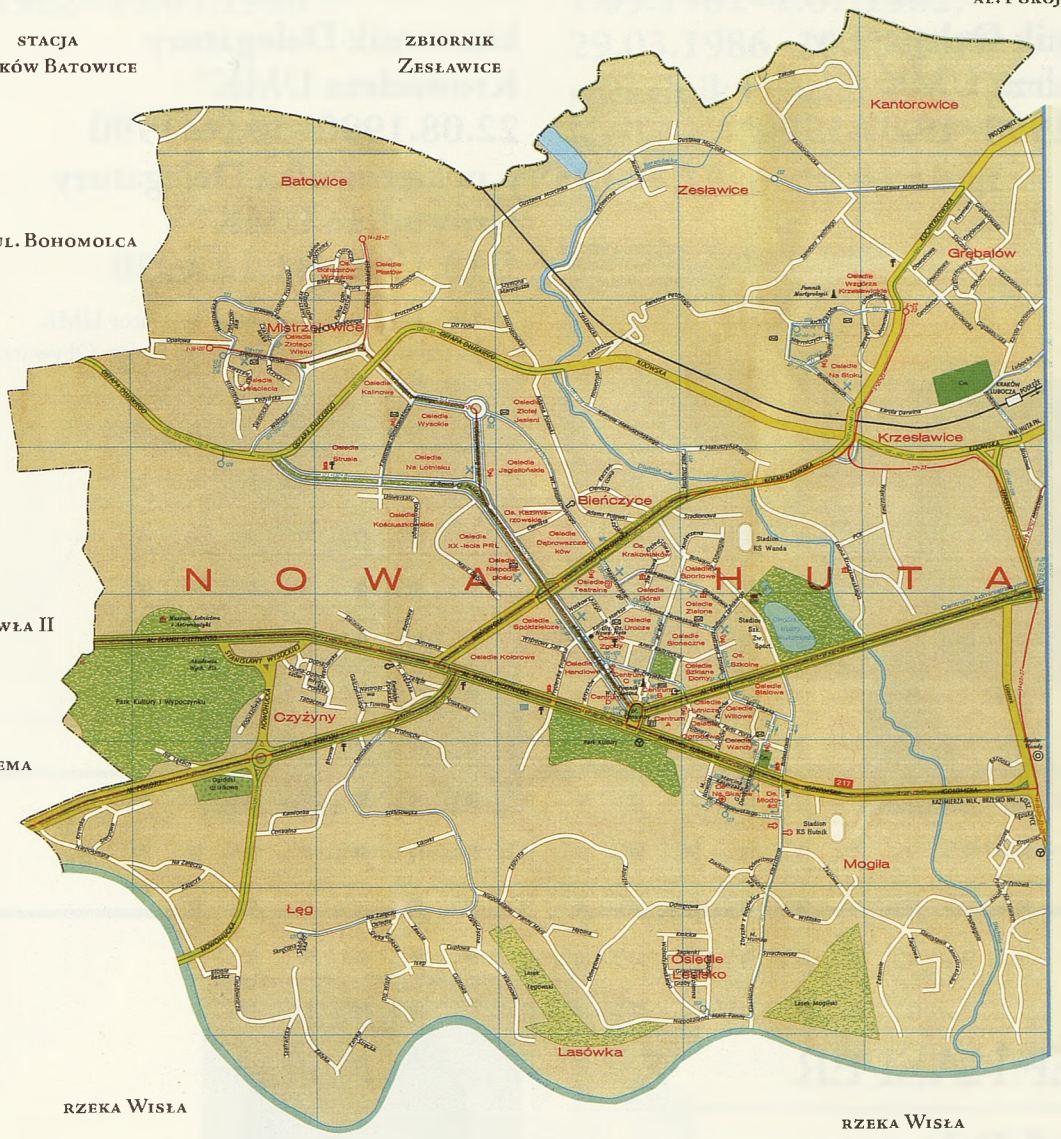

Dzielnica Nowa Huta według stanu z roku 1973 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1979 r. – dzielnica znacznie powiększona w stosunku do stanu dotychczasowego, ukształtowanego w 1951 r. Nowa Huta objęła więc swoimi granicami nowe tereny: na północy część Batowic i Łuczanowic, na wschodzie natomiast Kościelniki, Wyciąże, Przylasek Wyciąski, Wolicę z Rogowem i Przylasek Rusiecki. Jednocześnie dokonano korekt granicy zachodniej – z Dzielnicą Śródmieście (pozyskanie części terenów Dąbia, oddanie fragmentu terenu w rejonie ulic Spadochroniarzy i Cieślewskiego). Z kolei w roku 1986, w ramach korekt granic Krakowa, do Dzielnicy Nowa Huta włączone zostały tereny Węgrzynowic i Wróżenic oraz fragment Dziekanowic. Ostatnia korekta granic nastąpiła w 2002 r., gdy do granic Krakowa, a w efekcie granic Dzielnicy Nowa Huta, przyłączono Krzysztoforzyce z gminy Kocmyrzów-Luborzyca. Użyte przy powyższym planie nazwy terenowe podano według nazewnictwa obowiązującego aktualnie. Opis przebiegu granic tej dzielnicy z roku 1973 podano na s. 719.

✦ PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM DRN NOWA HUTA
NACZELNICY DZIELNICY KRAKÓW-NOWA HUTA

342. (także 327)
EDWARD STRZEBOŃSKI

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Nowa Huta 1.01.1973–21.12.1973
naczelnik Dzielnicy Kraków-Nowa Huta 22.12.1973–luty 1979

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

343.
WŁADYSŁAW GOFRON

p.o. naczelnika Dzielnicy Kraków-Nowa Huta 1.02.1979–22.03.1979

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

344. (także 345)
ZDZISŁAW ZARĘBA

naczelnik Dzielnicy Kraków-Nowa Huta 23.03.1979–26.05.1990

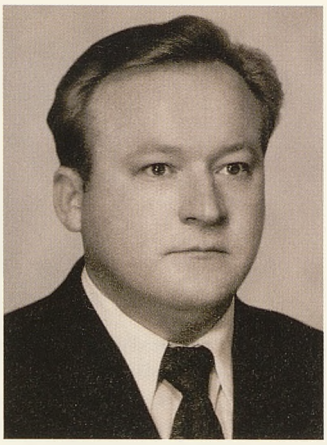

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

✦ KIEROWNICY DELEGATURY NOWA HUTA UMK

345. (także 344) ZDZISŁAW ZARĘBA

kierownik Delegatury Nowa Huta UMK 27.05.1990–20.07.1990

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

346. JACEK ŁUKASZEWSKI

kierownik Delegatury Nowa Huta UMK 13.08.1990–15.12.1991*

* data formalnego wygaśnięcia zatrudnienia na tym stanowisku

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica Podgórze

ZWIERZYNIEC DĄBIE MOGIŁA

KAZIMIERZ

PRZEGORZAŁY ŁĘG RZEKA WISŁA

BIELANY

RZEKA WISŁA

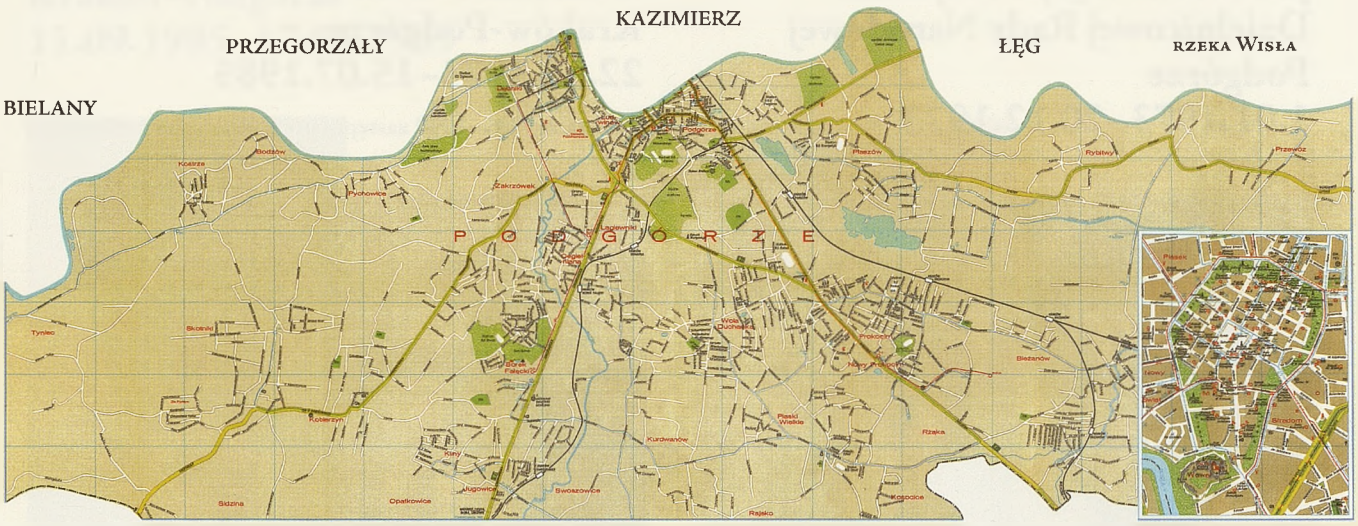

WYLOT UL. SKOTNICKIEJ WYLOT UL. WIELICKIEJ

LIBERTÓW LUSINA WRÓBLOWICE SOBONIOWICE

ZBYDNIOWICE

Dzielnica Podgórze według stanu z roku 1973 na przywołanym wcześniej planie miasta z 1979 r. – dzielnica, podobnie jak w przypadku Nowej Huty, znacznie powiększona w 1973 r. Granicami Dzielnicy Podgórze objęto wówczas: Przewóz, Bieżanów (część nieprzyłączoną w 1941 r.), Kosocice, Soboniowice, Rajsko, Swoszowice, Wróblowice, Opatkowice, Sidzinę i Tyniec, jak również fragmenty terenów Zbydniowic, Lusiny i Libertowa. Obszar Dzielnicy Podgórze powiększono, tym razem nieznacznie, w 1986 r., gdy przyłączono do miasta, a w efekcie do tej dzielnicy, pozostałą część Zbydniowic. Opis przebiegu granic tej dzielnicy z roku 1973 podano na s. 719.

✦ PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM DNR PODGÓRZE
NACZELNICY DZIELNICY KRAKÓW-PODGÓRZE

347. (także 321)
EDWARD CZECH

przewodniczący Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Podgórze
1.01.1973–20.12.1973

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

348.
MARIAN KULIG*

naczelnik Dzielnicy Kraków-Podgórze
22.12.1973–15.07.1985

* w latach 1985–1990 zastępca prezydenta Miasta Krakowa

(ze zbiorów prywatnych, fot. Foto Konaszewski, Kraków)

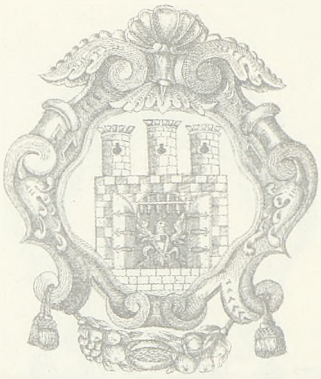

349.
ADAM KELLERMANN

p.o. naczelnik Dzielnicy Kraków-Podgórze 16.07.1985–11.09.1985
naczelnik Dzielnicy Kraków-Podgórze 11.09.1985–17.01.1989

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

350.
HENRYK BĄTKIEWICZ*

naczelnik Dzielnicy Kraków-Podgórze 31.01.1989–26.05.1990

* w latach 2004–2006 zastępca prezydenta Miasta Krakowa

(ze zbiorów prywatnych)

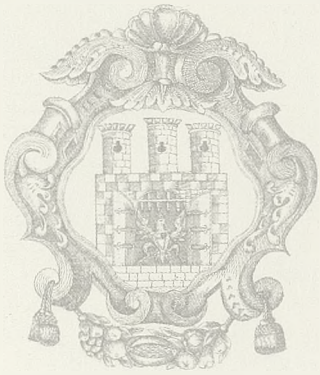

✦ KIEROWNICY DELEGATURY PODGÓRZE UMK

351.
JAN KOSINIAK

p.o. kierownik Delegatury Podgórze UMK 27.05.1990–13.08.1990

(ze zbiorów prywatnych)

352.
HENRYK GAJOCH

kierownik Delegatury Podgórze UMK 13.08.1990–26.05.1991*

* data formalnego wygaśnięcia zatrudnienia na tym stanowisku

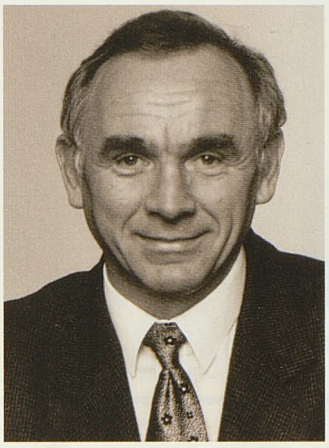

(ze zbiorów prywatnych)

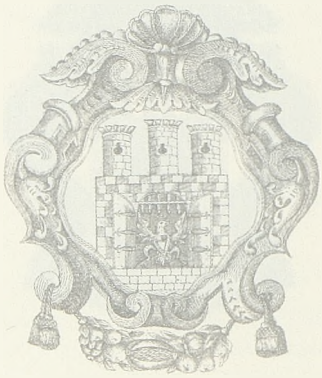

OSIEMNASTY PODZIAŁ TERYTORIALNY KRAKOWA – NA 18 DZIELNIC

(od 27.03.1991 r.)

I. DANE OGÓLNE I PLAN MIASTA

Okres historyczny, czas obowiązywania podziału na 18 dzielnic:		
Rzeczpospolita Polska (III Rzeczpospolita) od 27.03.1991 r.*		
Podstawa obowiązywania:		
Uchwała nr XXI/143/91 Rady Miasta Krakowa z 27.03.1991 r. *w sprawie utworzenia w Mieście Krakowie dzielnic miejskich*		
Podziały poprzedni:		
na 4 dzielnice – w latach 1973–1991		
Kraków w okresie obowiązywania podziału na 18 dzielnic		
oficjalna nazwa miasta:	**powierzchnia:**	**liczba ludności:**
Miasto Kraków Stołeczne Królewskie Miasto Kraków	1991 r. – 326,80 km² 2013 r. – 326,85 km² 2018 r. – 326,85 km²	1991 r. ~ 751 300 2013 r. ~ 758 300 2018 r. ~ 767 350
Prezydentura miasta w okresie podziału na 18 dzielnic:		
Krzysztof Bachmiński (do 30.09.1992 r.), Józef Lassota (9.10.1992–29.10.1998), Andrzej Gołaś (29.10.1998–19.11.2002), Jacek Majchrowski (od 19.11.2002 r.)		
Jednostki podziału terytorialnego miasta:		
	Dzielnice	
Dz. I Stare Miasto Dz. II Grzegórzki Dz. III Prądnik Czerwony Dz. IV Prądnik Biały Dz. V Krowodrza Dz. VI Bronowice	Dz. VII Zwierzyniec Dz. VIII Dębniki Dz. IX Łagiewniki–Borek Fałęcki Dz. X Swoszowice Dz. XI Podgórze Duchackie Dz. XII Bieżanów–Prokocim	Dz. XIII Podgórze Dz. XIV Czyżyny Dz. XV Mistrzejowice Dz. XVI Bieńczyce Dz. XVII Wzgórza Krzesławickie Dz. XVIII Nowa Huta
Charakter podziału terytorialnego – status dzielnicy:		
Administracyjno-polityczny, pomocniczy		
Ustrojowa organizacja dzielnic		
zwierzchnik dzielnicy:	**struktura samorządowa w dzielnicy:**	
przewodniczący rady i zarządu dzielnicy wybierany przez radę dzielnicy na 4 lata, stojący na czele organów kolegialnych – rady dzielnicy i zarządu dzielnicy	• rada dzielnicy – organ stanowiący i kontrolny dzielnicy w składzie do 21 radnych, w jej ramach komisje z obligatoryjną komisją rewizyjną • zarząd dzielnicy – organ wykonawczy dzielnicy w składzie 3–5 członków • w ramach rady dzielnicy i zarządu przewodniczący i jego zastępca kierujący pracami tych kolegialnych organów	
Organ nadzorczy:		
Rada Miasta Krakowa i Prezydent Miasta Krakowa		
Informacje poszerzające		
w niniejszym tomie:	**w poprzednich tomach tej serii wydawniczej:**	
dzielnica i jej ustrój	**terytorium miasta**	**ustrój miasta**	**prezydentura miasta**
s. 235–254	*Poczet* 2015, s. 53–54	*Poczet* 2010, s. 69–72	*Poczet* 2010, s. 820–827

* Z zastrzeżeniem jak na s. 236–237.

Podział Krakowa na 18 dzielnic miejskich według stanu aktualnego w 2017 r. – na planie Krakowa wykonanym na podstawie danych krakowskiego Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej przez Wydział Geodezji Urzędu Miasta Krakowa w 2017 r.

2. POCZET PRZEWODNICZĄCYCH RAD I ZARZĄDÓW DZIELNIC

Dzielnica I
Stare Miasto

Dzielnica I Stare Miasto według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 5,57 km² (udział 1,7% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Śródmieście (w obrębie Plant), Wawel, Nowy Świat, Piasek, Kleparz, Stradom i Kazimierz, po części także Wesoła i Warszawskie, fragmentami Krowodrza (vide plan na s. 239). Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy I Stare Miasto

DZIELNICA I STARE MIASTO

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

z DZIELNICĄ II GRZEGÓRZKI graniczy na odcinku - od skrzyżowania kolejowej obwodnicy towarowej z rzeką Białuchą w kierunku południowo-wschodnim środkiem rzeki Białucha do skrzyżowania rzeki Białucha z ul. Rakowicką, następnie w kierunku południowym zachodnią stroną ulicy Rakowickiej do skrzyżowania z ul. Lubomirskiego, dalej skręca na zachód i biegnie południową stroną ul. Lubomirskiego do ul. Bosackiej, następnie na południe wschodnią stroną ul. Bosackiej do ul. Lubicz, północną stroną ul. Lubicz na zachód do skrzyżowania z linią kolejową Kraków - Tarnów, dalej na południe zachodnią stroną linii kolejowej do rzeki Wisły,

z DZIELNICĄ III PRĄDNIK CZERWONY graniczy na odcinku - od skrzyżowania linii kolejowej Kraków - Warszawa z kolejową obwodnicą towarową w kierunku wschodnim północną stroną kolejowej obwodnicy towarowej do skrzyżowania kolejowej obwodnicy towarowej z rzeką Białuchą,

z DZIELNICĄ V KROWODRZA graniczy na odcinku - od skrzyżowania z ulicami: Marszałka Piłsudskiego i Al. Marszałka Focha w kierunku północnym wschodnią stroną Al. Mickiewicza, Al. Słowackiego i ul. Kamiennej do linii kolejowej Kraków - Warszawa, dalej na północ wschodnią stroną linii kolejowej Kraków - Warszawa do skrzyżowania z kolejową obwodnicą towarową w rejonie ul. Langiewicza,

z DZIELNICĄ VII ZWIERZYNIEC graniczy na odcinku - od środka rzeki Wisły w kierunku północnym, wschodnią stroną Al. Krasińskiego do skrzyżowania z ulicami: Marszałka Piłsudskiego i Al. Marszałka Focha,

z DZIELNICĄ VIII DĘBNIKI graniczy na odcinku - od ujścia rzeki Wilgi do mostu Dębnickiego, środkiem koryta rzeki Wisły,

z DZIELNICĄ XIII PODGÓRZE graniczy na odcinku - od mostu kolejowego do ujścia rzeki Wilgi, środkiem koryta rzeki Wisły.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1495/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy I Stare Miasto w Krakowie
(Statut Dzielnicy I Stare Miasto)

353. KRYSTYNA WASSUS-KYDRYŃSKA

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy I
18.11.1991–7.07.1997

(z Archiwum Zamku Królewskiego na Wawelu)

354. JACEK PRZĘDZIK

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy I
7.07.1997–17.11.1998

(ze zbiorów prywatnych)

355. BOGUSŁAW KRZECZKOWSKI

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy I
17.11.1998–2.12.2002
12.12.2006–16.12.2014

(ze zbiorów prywatnych)

356. WOJCIECH KOZDRONKIEWICZ*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy I 2.12.2002–12.12.2006

* radny Miasta Krakowa w V kadencji

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

357. TOMASZ DAROS

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy I od 16.12.2014

(ze zbiorów prywatnych)

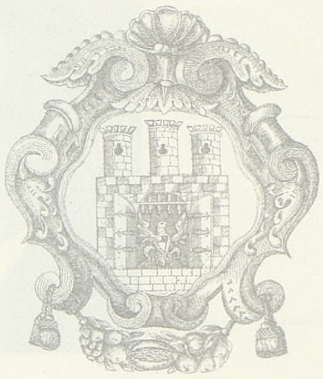

Dzielnica II
Grzegórzki

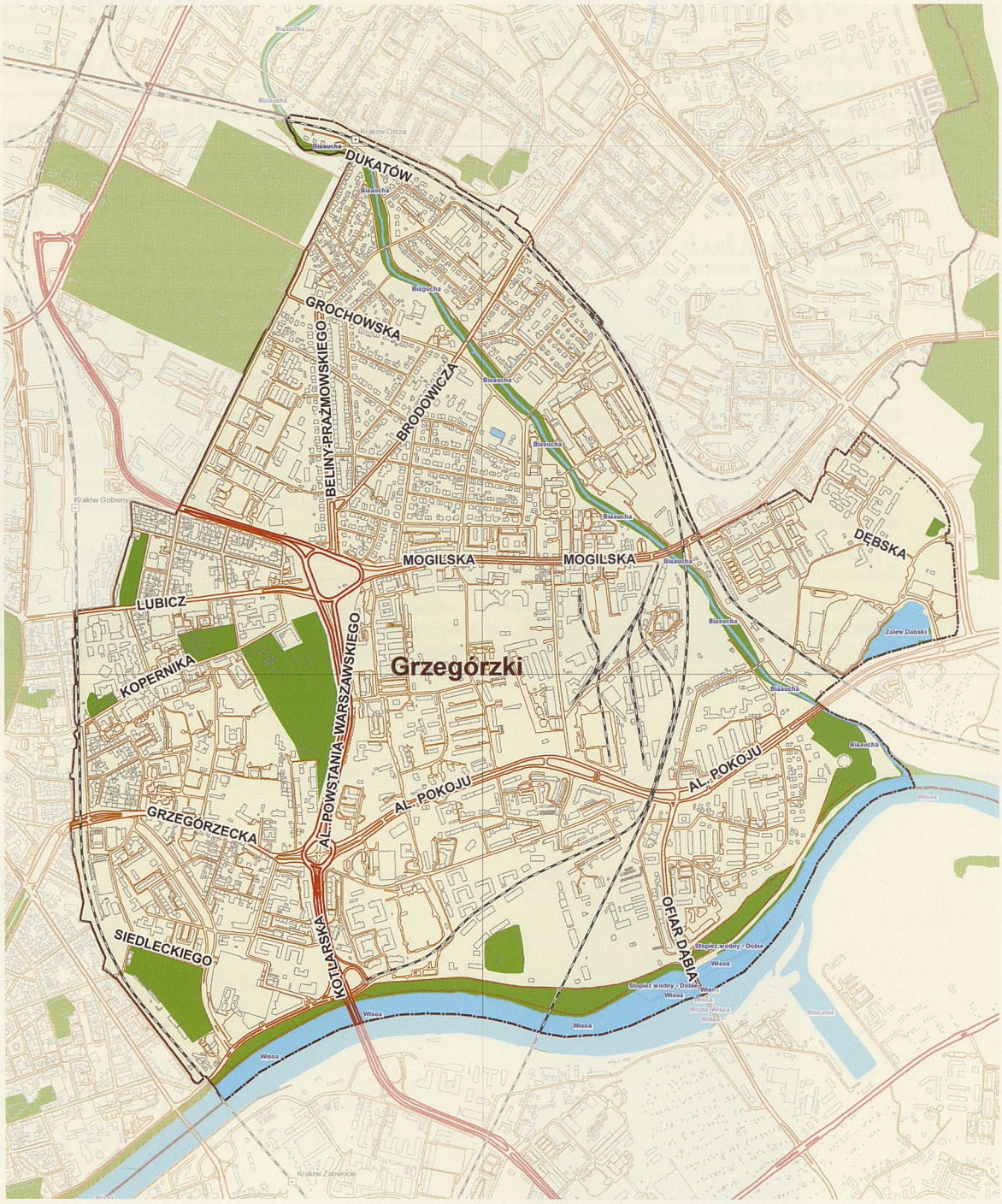

Dzielnica II Grzegórzki według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 5,86 km² (udział 1,79% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: częściach Grzegórzek, Dąbia, Wesołej i Olszy oraz fragmentach Kazimierza i Warszawskiego (vide plan na s. 239). Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu
Dzielnicy II Grzegórzki

DZIELNICA II GRZEGÓRZKI

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

z DZIELNICĄ I STARE MIASTO graniczy na odcinku - od skrzyżowania kolejowej obwodnicy towarowej z rzeką Białuchą w kierunku południowo-wschodnim środkiem rzeki Białucha do skrzyżowania rzeki Białucha z ul. Rakowicką, następnie w kierunku południowym zachodnią stroną ulicy Rakowickiej do skrzyżowania z ul. Lubomirskiego, dalej skręca na zachód i biegnie południową stroną ul. Lubomirskiego do ul. Bosackiej, następnie na południe wschodnią stroną ul. Bosackiej do ul. Lubicz, północną stroną ul. Lubicz na zachód do skrzyżowania z linią kolejową Kraków - Tarnów, dalej na południe zachodnią stroną linii kolejowej do rzeki Wisły,

z DZIELNICĄ III PRĄDNIK CZERWONY graniczy na odcinku - od skrzyżowania kolejowej obwodnicy towarowej z rzeką Białuchą w kierunku południowo - wschodnim, wschodnią stroną kolejowej obwodnicy towarowej do przecięcia z ul. Mogilską i dalej na północny - wschód, południową stroną ul. Mogilskiej do zachodniej granicy działki nr 284, następnie zachodnią i południową granicą działki nr 284 do zachodniej granicy działki nr 30/9 na której stoi budynek nr 115, biegnąc na południe zachodnią granicą działki nr 30/9 do obiektu Policji (działka nr 31/3) i dalej w kierunku wschodnim wzdłuż ogrodzenia obiektu Policji do styku z działką nr 30/8 gdzie zmienia kierunek na południowy i przebiega granicą pomiędzy działką nr 31/3 (obiekt Policji), a działkami nr: 30/8 i 29/19, w punkcie styku granic pomiędzy działkami nr: 31/3, 29/19 i 29/7 zmienia kierunek na północno-wschodni i biegnie południowo-wschodnią granicą pomiędzy działkami nr: 29/19, 29/20 a działkami nr: 29/21, 29/22 do ul. Szenwalda, dalej południową stroną ul. Szenwalda do styku działek nr: 23/1, 29/10, 224/3, następnie w kierunku południowym granicą pomiędzy działką nr 29/10 a działkami nr: 23/1, 24/1, 27/1 i 28/1 do południowo – zachodniego narożnika działki nr 28/1, i dalej kierunku północno - wschodnim granicą pomiędzy działkami nr: 28/1, 779, 601/4, a działką nr: 43, do zachodniej strony ul. Lema (południowo-zachodnia granica działki nr 1/90),

z DZIELNICĄ XIII PODGÓRZE graniczy na odcinku - od ujścia rzeki Białuchy do rzeki Wisły w kierunku zachodnim środkiem rzeki Wisły do przecięcia z linią kolejową Kraków - Tarnów,

z DZIELNICĄ XIV CZYŻYNY graniczy na odcinku – od zachodniej strony styku ul. Lema (południowo-zachodniej granicy działki nr 1/90) z granicą działki 601/4 zachodnią stroną ul. Lema w kierunku południowym do Al. Pokoju, następnie w kierunku zachodnim północną stroną Al. Pokoju do skrzyżowania z rzeką Białuchą, dalej na południe środkiem rzeki Białuchy do jej ujścia do rzeki Wisły.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1496/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy II Grzegórzki w Krakowie
(Statut Dzielnicy II Grzegórzki)

358. HELENA BYSINA

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy II
14.04.1992–7.09.1992

(ze zbiorów prywatnych)

359. WŁADYSŁAW ZIELIŃSKI

p.o. przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy II
7.09.1992–14.09.1992
24.05.1993–13.12.1993

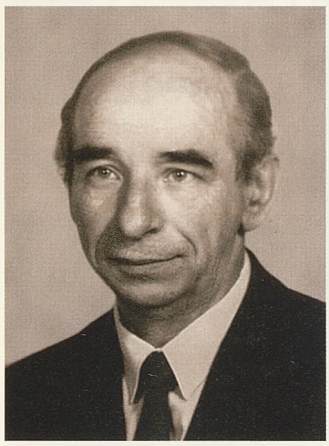

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

360. LESZEK MAŁOCHLEB

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy II
14.09.1992–16.11.1992

(ze zbiorów prywatnych)

361. MAŁGORZATA NOWACZYŃSKA

p.o. przewodnicząca Rady i Zarządu Dzielnicy II 16.11.1992–7.12.1992

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

362. GRZEGORZ SZCZERBIC

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy II 7.12.1992–18.05.1993

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

363. CICHOSŁAW DYLĄG

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy II 13.12.1993–5.07.1994

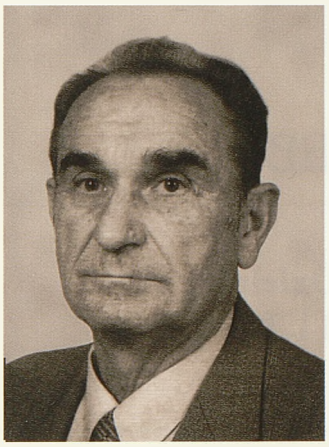

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

364. ALICJA SARZYŃSKA

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy II
5.07.1994–7.11.1994

(ze zbiorów prywatnych)

365. STANISŁAW ŻÓŁTEK*

p.o. przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy II
7.11.1994–28.11.1994
przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy II
28.11.1994–13.05.1997
16.11.1998–2.12.2002

* radny Miasta Krakowa w kadencjach II i III

(ze zbiorów prywatnych)

366. JOLANTA MAŁOCHLEB

p.o. przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy II
13.05.1997–19.01.1998

(ze zbiorów prywatnych)

367. ANNA JASTRZĘBSKA

przewodnicząca Rady i Zarządu Dzielnicy II 19.01.1998–16.11.1998

(ze zbiorów prywatnych)

368. MAGDALENA BASSARA*

przewodnicząca Rady i Zarządu Dzielnicy II 2.12.2002–27.01.2011

* radna Miasta Krakowa w VI kadencji

(ze zbiorów prywatnych)

369. MAŁGORZATA CIEMIĘGA

przewodnicząca Rady i Zarządu Dzielnicy II od 27.01.2011

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica III
Prądnik Czerwony

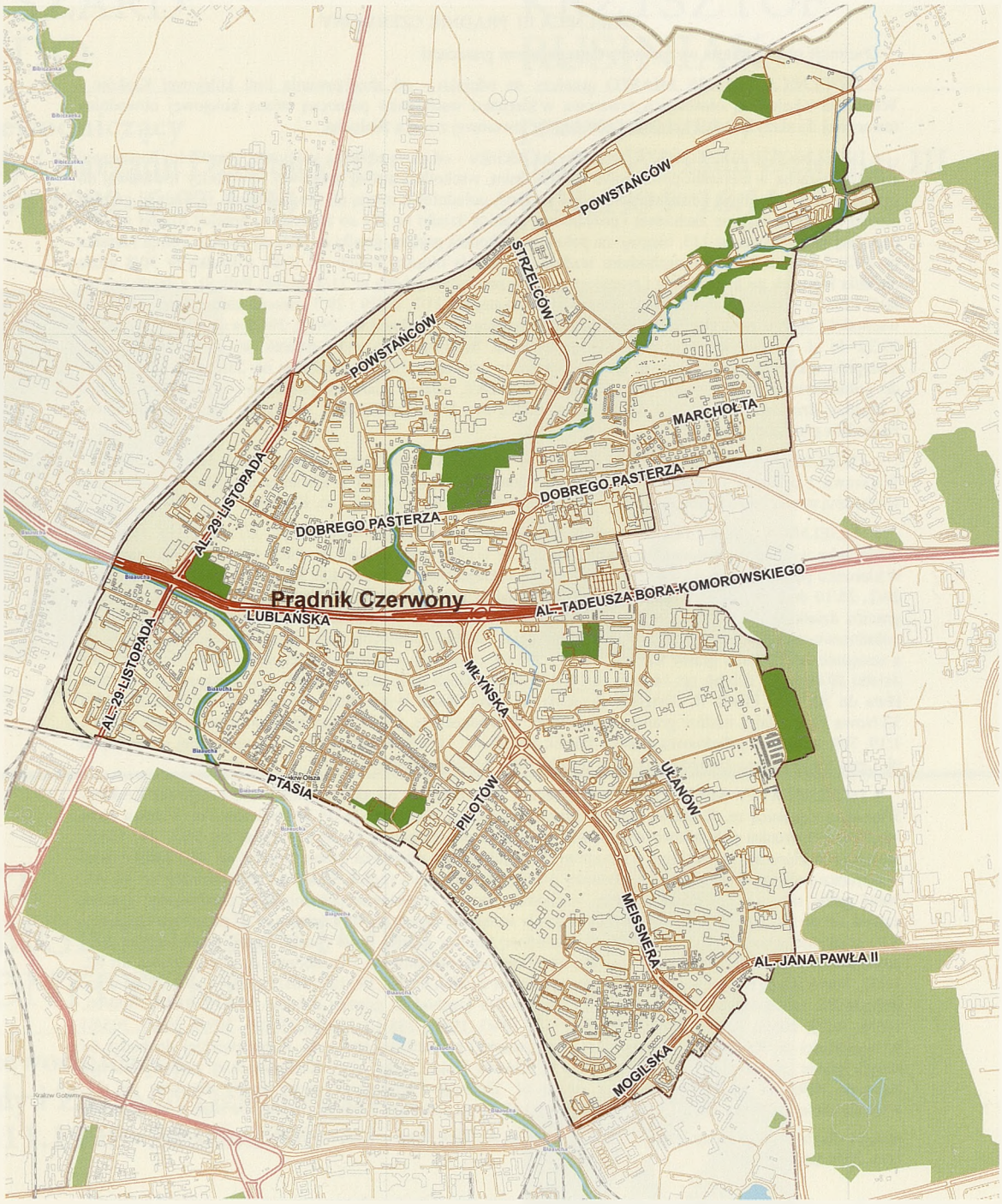

Dzielnica III Prądnik Czerwony według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 6,44 km² (udział 1,97% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: po części Prądnik Czerwony, po części Rakowice, także fragmenty Dąbia, Grzegórzek, Olszy, Warszawskiego, Prądnika Białego i Górki Narodowej (vide plan na s. 239). Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy III Prądnik Czerwony

DZIELNICA III PRĄDNIK CZERWONY

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

z DZIELNICĄ I STARE MIASTO graniczy na odcinku - od skrzyżowania linii kolejowej Kraków - Warszawa z kolejową obwodnicą towarową w kierunku wschodnim północną stroną kolejowej obwodnicy towarowej do skrzyżowania kolejowej obwodnicy towarowej z rzeką Białuchą,

z DZIELNICĄ II GRZEGÓRZKI graniczy na odcinku - od skrzyżowania kolejowej obwodnicy towarowej z rzeką Białuchą w kierunku południowo - wschodnim, wschodnią stroną kolejowej obwodnicy towarowej do przecięcia z ul. Mogilską i dalej na północny - wschód, południową stroną ul. Mogilskiej do zachodniej granicy działki nr 284, następnie zachodnią i południową granicą działki nr 284 do zachodniej granicy działki nr 30/9 na której stoi budynek nr 115, biegnąc na południe zachodnią granicą działki nr 30/9 do obiektu Policji (działka nr 31/3) i dalej w kierunku wschodnim wzdłuż ogrodzenia obiektu Policji do styku z działką nr 30/8 gdzie zmienia kierunek na południowy i przebiega granicą pomiędzy działką nr 31/3 (obiekt Policji), a działkami nr: 30/8 i 29/19, w punkcie styku granic pomiędzy działkami nr: 31/3, 29/19 i 29/7 zmienia kierunek na północno-wschodni i biegnie południowo-wschodnią granicą pomiędzy działkami nr: 29/19, 29/20 a działkami nr: 29/21, 29/22 do ul. Szenwalda, dalej południową stroną ul. Szenwalda do styku działek nr: 23/1, 29/10, 224/3, następnie w kierunku południowym granicą pomiędzy działką nr 29/10 a działkami nr: 23/1, 24/1, 27/1 i 28/1 do południowo – zachodniego narożnika działki nr 28/1, i dalej kierunku północno - wschodnim granicą pomiędzy działkami nr: 28/1, 779, 601/4, a działką nr: 43, do zachodniej strony ul. Lema (południowo-zachodnia granica działki nr 1/90),

z DZIELNICĄ IV PRĄDNIK BIAŁY graniczy na odcinku - od skrzyżowania linii kolejowej Kraków - Warszawa z kolejową obwodnicą towarową w rejonie ul. Langiewicza w kierunku północno - wschodnim wschodnią stroną linii kolejowej Kraków - Warszawa do przecięcia z granicą m. Krakowa,

z DZIELNICĄ XIV CZYŻYNY graniczy na odcinku – od styku działek nr: 1/1, 1/11, 25/4, 661/4, 661/5 w kierunku wschodnim południową granicą działki nr 1/1 do styku działek nr: 24/3, 1/1, 25/8 gdzie przecina w kierunku południowym Al. Gen. Bora – Komorowskiego biegnąc wschodnią granicą działek nr: 24/3, 24/4, 24/2, 25/10 do styku działek nr: 25/10, 25/11, 50, gdzie skręca w kierunku wschodnim i przebiega północną granicą działki nr 50 z działką nr 25/11 do styku działek nr: 25/11, 26/28, 50, następnie skręca w kierunku południowo-wschodnim i południowym przebiegając wzdłuż północno-wschodniej granicy działki 26/28, a następnie wschodnich granic działek: 26/27, 50 i 49, następnie w kierunku zachodnim południową granicą działki 49 do styku działek nr: 14/247, 16/11, 49 i dalej granicą pomiędzy obrębami nr 4 Śródmieście i 6 Nowa Huta do Al. Jana Pawła II, następnie przecina Al. Jana Pawła II do styku obrębów nr: 4 Śródmieście, 6 i 52 Nowa Huta i dalej wzdłuż granicy obrębów nr: 4 Śródmieście, 6 i 52 Nowa Huta do styku działek nr: 1/7, 1/19, 709, następnie południową granicą działek nr: 1/7, 1/174, 1/173, 601/3, 601/4 do zachodniej strony styku ul. Lema (południowo-zachodniej granicy działki 1/90) z granicą działki nr 601/4,

z DZIELNICĄ XV MISTRZEJOWICE graniczy na odcinku - od skrzyżowania linii kolejowej Kraków-Warszawa z granicą m. Krakowa wzdłuż granicy pomiędzy obrębami nr 21 Śródmieście i nr 1 Nowa Huta najpierw w kierunku południowo-wschodnim, następnie południowym do styku działek nr: 20/3, 46, 155/5, następnie w kierunku południowo-wschodnim do najbliższego załamania granic działek nr: 46 i 306/4 i dalej w kierunku południowym wzdłuż wschodniej granicy działki 306/4 (potok Sudół) do styku działek nr: 46, 47, 306/4 gdzie skręca najpierw w kierunku wschodnim potem w kierunku południowym przebiegając granicą działek nr: 46 i 47 (tak, iż działka nr 46 znajduje się na terenie Dzielnicy III a działka nr 47 na terenie Dzielnicy XV) następnie powracając do południowo-wschodniej granicy działki 306/4 (potok Sudół) gdzie biegnie dalej południowo – wschodnią granicą potoku Sudół w kierunku południowo – zachodnim do styku działek nr: 62, 1/272, 306/4 i dalej na południe wschodnimi granicami działek nr: 62, 59, 100, 101/1, 101/11, 101/12 do ulicy Bohomolca, następnie zachodnią stroną ul. Bohomolca (zachodnie granice działek: 101/10, 101/8, 300/16, 104/4, 105/3, 106/3, 107/10, 108/10, 195/3, 195/5, 194/3, 194/4, 288/12, 199/10, 199/16, 309/5, 309/7, 305/6) do wysokości ul. Krzesławiciej gdzie skręca na zachód i południową stroną ul. Krzesławickiej dochodzi do zbiegu granic obrębów nr: 21 Śródmieście i 5, 6 Nowa Huta i styku ulicy Krzesławickiej z ulicą Dobrego Pasterza, dalej na zachód południową stroną ul. Dobrego Pasterza do styku granic obrębów nr: 21, 4 Śródmieście i 6 Nowa Huta (rejon budynku nr 191 na ul. Dobrego Pasterza), następnie skręca na południe granicą obrębów nr 4 Śródmieście i 6 Nowa Huta do Al. Gen Bora – Komorowskiego (styk działek nr: : 1/1, 1/11, 25/4, 661/4, 661/5).

Z oryginału uchwały nr XCIX/1497/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy III Prądnik Czerwony w Krakowie
(Statut Dzielnicy III Prądnik Czerwony)

370. RYSZARD PADO

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy III 14.04.1992–6.07.1994

(ze zbiorów Rady i Zarządu Dzielnicy III)

371. KRZYSZTOF RUSINIAK

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy III 6.07.1994–16.11.1998

(ze zbiorów Rady i Zarządu Dzielnicy III)

372. ZBIGNIEW ANTONI PONITYCKI

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy III 16.11.1998–28.06.2000

(ze zbiorów prywatnych)

373. PAWEŁ SULARZ*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy III 28.06.2000–12.12.2006

* radny Miasta Krakowa w V kadencji

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

374. DOMINIK JAŚKOWIEC*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy III 12.12.2006–27.01.2011

* radny Miasta Krakowa w kadencjach VI i VII

(ze zbiorów prywatnych)

375. RAFAŁ MIŚ

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy III 27.01.2011–23.04.2013

(ze zbiorów prywatnych)

376.
TOMIR MYŚLIBORSKI

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy III
23.04.2013–16.12.2014

(ze zbiorów Rady i Zarządu Dzielnicy III)

377.
ANIELA DIRKS (d. PAZURKIEWICZ)

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy III
od 16.12.2014

(ze zbiorów Rady i Zarządu Dzielnicy III)

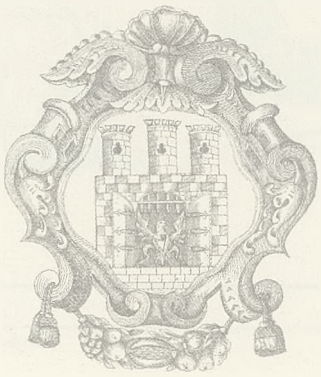

Dzielnica IV
Prądnik Biały

Dzielnica IV Prądnik Biały według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 23,42 km² (udział 7,16% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Prądnik Biały, Bronowice Wielkie, Tonie, Witkowice, Górka Narodowa, po części także Krowodrza i Prądnik Czerwony, fragmentem Bronowice Małe (vide plan na s. 239). Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy IV Prądnik Biały

DZIELNICA IV PRĄDNIK BIAŁY

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

- od strony zachodniej od przecięcia granic obrębów nr 34 i nr 40 Krowodrza z granicą m. Krakowa na północ granicą m. Krakowa do przecięcia z wylotem ul. Władysława Łokietka, następnie zmienia kierunek na wschodni i granicą m. Krakowa biegnie do przecięcia z linią kolejową Kraków - Warszawa,

z DZIELNICĄ III PRĄDNIK CZERWONY graniczy na odcinku - od przecięcia granic m. Krakowa z linią kolejową Kraków - Warszawa w kierunku na południowy - zachód wschodnią stroną linii kolejowej Kraków - Warszawa do skrzyżowania z kolejową obwodnicą towarową w rejonie ul. Langiewicza,

z DZIELNICĄ V KROWODRZA graniczy na odcinku - od skrzyżowania linii kolejowej Kraków - Warszawa z kolejową obwodnicą towarową (styk granic obrębów nr: 44 i 45 Krowodrza oraz nr: 7 i 23 Śródmieście) w kierunku na zachód północną stroną kolejowej obwodnicy towarowej, która w rejonie stacji kolejowej Kraków - Łobzów łączy się z linią kolejową Kraków - Katowice, do styku granic obrębów nr: 3, 44 i 45 Krowodrza, następnie w kierunku zachodnim granicą między obrębami 2 i 41 Krowodrza do styku granic działek nr: 522/10, 772/2 i 775/2,

z DZIELNICĄ VI BRONOWICE graniczy na odcinku - od styku granic działek nr: 522/10, 772/2 i 775/2 w kierunku na zachód północną stroną linii kolejowej Kraków - Katowice do przecięcia z ul. Armii Krajowej, następnie wschodnią stroną ul. Armii Krajowej w kierunku północnym do Ronda Ofiar Katynia (styk granic obrębów nr: 34, 40 i 41 Krowodrza, dalej zmienia kierunek na północno - zachodni i północną stroną ulic: Radzikowskiego, Pasternik - do przecięcia granic obrębów nr: 34 i 40 Krowodrza z granicą m. Krakowa.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1498/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy IV Prądnik Biały w Krakowie
(Statut Dzielnicy IV Prądnik Biały)

378. BOLESŁAW KOSIOR*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy IV 14.04.1992–5.07.1994

* radny Miasta Krakowa w kadencjach III, IV, V, VI i VII

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

379. JÓZEF PAKOSZ

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy IV 5.07.1994–30.12.1997

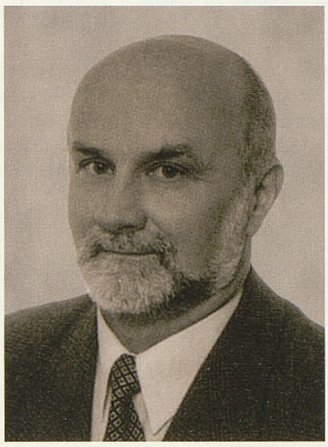

(ze zbiorów prywatnych)

380. ZBIGNIEW WOŹNIAK

zarządca komisaryczny Dzielnicy IV 27.02.1998–14.03.1998

(ze zbiorów prywatnych)

381. WŁADYSŁAW DUDEK

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy IV 14.03.1998–16.11.1998

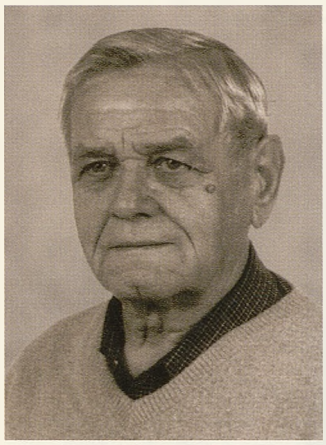

(ze zbiorów prywatnych)

382. KAZIMIERZ LASZCZAK

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy IV 16.11.1998–2.12.2002

(ze zbiorów prywatnych)

383. KATARZYNA MATUSIK-LIPIEC*

przewodnicząca Rady i Zarządu Dzielnicy IV 2.12.2002–12.12.2006

* radna Miasta Krakowa w V kadencji

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

384.
TEODOZJA MALISZEWSKA*

przewodnicząca Rady i Zarządu Dzielnicy IV 12.12.2006–27.01.2011

* radna Miasta Krakowa w kadencjach VI i VII

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

385.
JAKUB KOSEK*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy IV od 27.01.2011

* radny Miasta Krakowa w VII kadencji

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica V
Krowodrza

Dzielnica V Krowodrza według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 5,62 km² (udział 1,72% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Nowa Wieś i Czarna Wieś, po części także Krowodrza i Łobzów, fragmentami Kleparz i Bronowice Wielkie (vide *plan na s. 239*). *Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.*

Załącznik do Statutu

Dzielnicy V Krowodrza

DZIELNICA V KROWODRZA

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

z DZIELNICĄ I STARE MIASTO graniczy na odcinku - od skrzyżowania kolejowej obwodnicy towarowej z linią kolejową Kraków - Warszawa w kierunku południowym wschodnią stroną linii kolejowej Kraków - Warszawa do skrzyżowania z ul. Kamienną, dalej wschodnią stroną ulic: Kamiennej, Al. Słowackiego, Al. Mickiewicza do skrzyżowania z Al. 3 Maja i Marszałka Piłsudskiego,

z DZIELNICĄ IV PRĄDNIK BIAŁY graniczy na odcinku - od skrzyżowania linii kolejowej Kraków - Warszawa z kolejową obwodnicą towarową (styk granic obrębów nr: 44 i 45 Krowodrza oraz nr: 7 i 23 Śródmieście) w kierunku na zachód północną stroną kolejowej obwodnicy towarowej, która w rejonie stacji kolejowej Kraków - Łobzów łączy się z linią kolejową Kraków - Katowice, do styku granic obrębów nr: 3, 44 i 45 Krowodrza, następnie w kierunku zachodnim granicą między obrębami 2 i 41 Krowodrza do styku granic działek nr: 522/10, 772/2 i 775/2,

z DZIELNICĄ VI BRONOWICE graniczy na odcinku – od styku granic działek nr 432/7, 358/5 i 277/15, północną stroną ul. Hamernia do ul. Odlewniczej, dalej w kierunku północnym zachodnią stroną ul. Odlewniczej do przecięcia zachodniej granicy działki nr 304/35 przedłużeniem granic działek nr 304/14 i 304/15, następnie w kierunku północno-wschodnim granicą działek nr 304/14 i 304/15, dalej na północ zachodnią granicą działki nr 304/19, następnie w kierunku wschodnim północną granicą działki nr 304/19 i południową granicą działki nr 422/1 do ul. Armii Krajowej, dalej na wschód północną stroną ulicy Armii Krajowej do skrzyżowania z ul. Piastowską, dalej na północ zachodnią stroną ul. Piastowskiej i zachodnią stroną ul. Głowackiego, następnie przecina linię kolejową Kraków – Katowice do styku granic działek nr: 522/10, 772/2 i 775/2,

z DZIELNICĄ VII ZWIERZYNIEC graniczy na odcinku - od skrzyżowania Al. Krasińskiego z Al. Marszałka Focha (styk obrębów nr: 12 i 14 Krowodrza oraz 145 Śródmieście) w kierunku zachodnim granicą obrębów nr: 12 i 14 Krowodrza do styku działek nr: 180/4, 208/5, 209/2 i 482, dalej na północ wschodnią granicą działki nr 208/5, następnie w kierunku północno-zachodnim północną granicą działki 208/5 (Al. 3 Maja), dalej w kierunku północnym wschodnimi granicami działek nr 228 i 227, następnie na zachód północnymi granicami działek nr 227 i 232 do przecięcia granic działek nr 232 i 223 z granicą obrębów nr 5 i 12 Krowodrza, dalej w kierunku północnym granicą obrębów nr 5 i 11 Krowodrza do skrzyżowania z ul. Mydlnicką, dalej na zachód północną stroną ul. Mydlnickiej do od styku granic działek nr: 432/7, 358/5 i 277/15.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1499/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy V Krowodrza w Krakowie
(Statut Dzielnicy V Krowodrza)

386. ANDRZEJ JURCZAK

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy V
14.04.1992–26.10.1995

(ze zbiorów prywatnych)

387. WOJCIECH ADAMEK

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy V
26.10.1995–10.06.1998

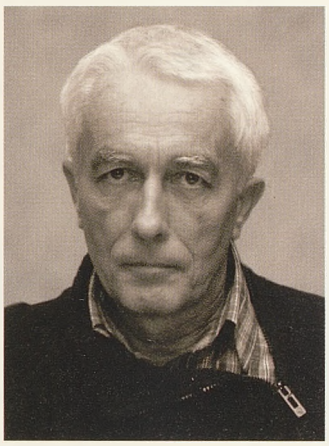

(ze zbiorów prywatnych)

388. BARBARA BIEL

przewodnicząca Rady i Zarządu Dzielnicy V
10.06.1998–2.12.2002

(ze zbiorów prywatnych)

389. PAWEŁ KLIMOWICZ*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy V 2.12.2002–12.12.2006

* radny Miasta Krakowa w V kadencji

(ze zbiorów prywatnych)

390. PIOTR KLIMOWICZ

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy V 12.12.2006–16.12.2014

(ze zbiorów prywatnych)

391. ZYGMUNT WIERZBICKI

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy V od 16.12.2014

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica VI
Bronowice

Dzielnica VI Bronowice według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 9,56 km² (udział 2,92% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Bronowice Małe i Mydlniki, fragmentami także Łobzów, Wola Justowska i Chełm (vide *plan na s. 239).*
Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy VI Bronowice

DZIELNICA VI BRONOWICE

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

- od strony zachodniej od przecięcia środka koryta rzeki Rudawy z granicą m. Krakowa, dalej granicą m. Krakowa w kierunku północno - wschodnim do przecięcia z granicami obrębów nr: 34 i 40 Krowodrza,

z DZIELNICĄ IV PRĄDNIK BIAŁY graniczy na odcinku - od styku granic działek nr: 522/10, 772/2 i 775/2 w kierunku na zachód północną stroną linii kolejowej Kraków - Katowice do przecięcia z ul. Armii Krajowej, następnie wschodnią stroną ul. Armii Krajowej w kierunku północnym do Ronda Ofiar Katynia (styk granic obrębów nr: 34, 40 i 41 Krowodrza, dalej zmienia kierunek na północno - zachodni i północną stroną ulic: Radzikowskiego, Pasternik - do przecięcia granic obrębów nr: 34 i 40 Krowodrza z granicą m. Krakowa,

z DZIELNICĄV KROWODRZA graniczy na odcinku – od styku granic działek nr 432/7, 358/5 i 277/15, północną stroną ul. Hamernia do ul. Odlewniczej, dalej w kierunku północnym zachodnią stroną ul. Odlewniczej do przecięcia zachodniej granicy działki nr 304/35 przedłużeniem granic działek nr 304/14 i 304/15, następnie w kierunku północno-wschodnim granicą działek nr 304/14 i 304/15, dalej na północ zachodnią granicą działki nr 304/19, następnie w kierunku wschodnim północną granicą działki nr 304/19 i południową granicą działki nr 422/1 do ul. Armii Krajowej, dalej na wschód północną stroną ulicy Armii Krajowej do skrzyżowania z ul. Piastowską, dalej na północ zachodnią stroną ul. Piastowskiej i zachodnią stroną ul. Głowackiego, następnie przecina linię kolejową Kraków – Katowice do styku granic działek nr: 522/10, 772/2 i 775/2,

z DZIELNICĄ VII ZWIERZYNIEC graniczy na odcinku - od styku granic działek nr 432/7, 358/5 i 277/15 w kierunku południowym granicą obrębów nr: 5 i 6 Krowodrza do styku granic obrębów nr: 5, 6, 10 i 11 Krowodrza, dalej w kierunku południowo-zachodnim granicą obrębów nr: 10 i 11 Krowodrza do przecięcia z rz. Rudawą, następnie w kierunku zachodnim środkiem rzeki Rudawy do skrzyżowania z granicą m. Krakowa od strony zachodniej.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1500/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy VI Bronowice w Krakowie
(Statut Dzielnicy VI Bronowice)

392. ANDRZEJ KAROCKI

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VI 12.11.1991–8.02.1996

(ze zbiorów prywatnych)

393. ADAM DZIURZYŃSKI

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VI 8.02.1996–17.11.1998

(ze zbiorów prywatnych)

394. BOGUSŁAW GRUSZKA

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VI 17.11.1998–12.12.2006

(ze zbiorów prywatnych)

395. BOGDAN SMOK

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VI od 12.12.2006

* radny Miasta Krakowa w VI kadencji

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica VII
Zwierzyniec

Dzielnica VII Zwierzyniec według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 28,73 km² (udział 8,79% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Zwierzyniec, Półwsie Zwierzynieckie, Przegorzały, Bielany, Wola Justowska, Chełm i Olszanica, fragmentem także Mydlniki (vide plan na s. 239). Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy VII Zwierzyniec

DZIELNICA VII ZWIERZYNIEC

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

- od strony zachodniej od przecięcia granicy m. Krakowa z rzeką Wisłą w rejonie „Koła Tynieckiego" wzdłuż granicy m. Krakowa do przecięcia granicą m. Krakowa ze środkiem koryta rzeki Rudawa,

z DZIELNICĄ I STARE MIASTO graniczy na odcinku - od skrzyżowania Al. Marszałka Focha z Al. Krasińskiego na południe wschodnią stroną Al. Krasińskiego do jej przecięcia z rzeką Wisłą,

z DZIELNICĄ V KROWODRZA graniczy na odcinku - od skrzyżowania Al. Krasińskiego z Al. Marszałka Focha (styk obrębów nr: 12 i 14 Krowodrza oraz 145 Śródmieście) w kierunku zachodnim granicą obrębów nr: 12 i 14 Krowodrza do styku działek nr: 180/4, 208/5, 209/2 i 482, dalej na północ wschodnią granicą działki nr 208/5, następnie w kierunku północno-zachodnim północną granicą działki 208/5 (Al. 3 Maja), dalej w kierunku północnym wschodnimi granicami działek nr 228 i 227, następnie na zachód północnymi granicami działek nr 227 i 232 do przecięcia granic działek nr 232 i 223 z granicą obrębów nr 5 i 12 Krowodrza, dalej w kierunku północnym granicą obrębów nr 5 i 11 Krowodrza do skrzyżowania z ul. Mydlnicką, dalej na zachód północną stroną ul. Mydlnickiej do od styku granic działek nr: 432/7, 358/5 i 277/15,

z DZIELNICĄ VI BRONOWICE graniczy na odcinku - od styku granic działek nr 432/7, 358/5 i 277/15 w kierunku południowym granicą obrębów nr: 5 i 6 Krowodrza do styku granic obrębów nr: 5, 6, 10 i 11 Krowodrza, dalej w kierunku południowo-zachodnim granicą obrębów nr: 10 i 11 Krowodrza do przecięcia z rz. Rudawą, następnie w kierunku zachodnim środkiem rzeki Rudawy do skrzyżowania z granicą m. Krakowa od strony zachodniej,

z DZIELNICĄ VIII DĘBNIKI graniczy na odcinku - od przecięcia przedłużenia wschodniej strony Al. Krasińskiego z rzeką Wisłą (most Dębnicki) w kierunku zachodnim środkiem rzeki Wisły do przecięcia rzeki Wisły granicą m. Krakowa (w rejonie „Koła Tynieckiego") tak, iż działki nr: 11/27, 14/2 pozostają na terenie Dzielnicy VIII Dębniki.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1501/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy VII Zwierzyniec w Krakowie
(Statut Dzielnicy VII Zwierzyniec)

396. EDWARD MAŁEK

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VII 15.04.1992–6.07.1994

(ze zbiorów prywatnych)

397. PAWEŁ ZORSKI*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VII 6.07.1994–17.11.1998

* radny Miasta Krakowa w kadencjach II, III, IV i V

(ze zbiorów prywatnych)

398. KRZYSZTOF ŻERO

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VII 17.11.1998–2.12.2002

(ze zbiorów prywatnych)

399.
PIOTR CHECHELSKI

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy VII
2.12.2002–12.12.2006

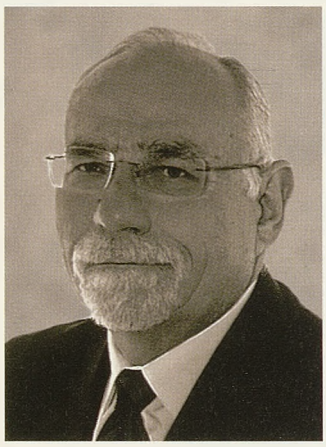

(ze zbiorów prywatnych)

400.
ANDRZEJ HAWRANEK*

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy VII
12.12.2006–27.01.2011

* radny Miasta Krakowa w kadencjach VI i VII

(ze zbiorów prywatnych)

401.
SZCZĘSNY FILIPIAK

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy VII
od 27.01.2011

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica VIII
Dębniki

Dzielnica VIII Dębniki według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 46,19 km² (udział 14,13% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Dębniki, Zakrzówek, Sidzina, Skotniki, Tyniec, Kostrze, Bodzów i Pychowice, po części także Ludwinów i Kobierzyn, fragmentami Borek Fałęcki, Opatkowice i Libertów (vide *plan na s. 239*).
Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy VIII Dębniki

DZIELNICA VIII DĘBNIKI

Obejmuje obszar wyznaczony następującymi granicami:

- od strony południowej, od styku działek nr 184 i nr 183/7 z granicą m. Krakowa biegnie w kierunku zachodnim wzdłuż granicy miasta, w miejscu ujścia rzeki Skawinki do rzeki Wisły gdzie zmienia kierunek biegnąc dalej na północ i wschód wzdłuż granic miasta do przecięcia rzeki Wisły granicą m. Krakowa (w rejonie „Koła Tynieckiego") tak, iż działki nr: 11/27, 14/2 pozostają na terenie Dzielnicy VIII Dębniki,

z DZIELNICĄ I STARE MIASTO graniczy na odcinku - od Mostu Dębnickiego, środkiem rzeki Wisły w kierunku wschodnim do ujścia rzeki Wilgi,

z DZIELNICĄ VII ZWIERZYNIEC graniczy na odcinku - od przecięcia przedłużenia wschodniej strony Al. Krasińskiego z rzeką Wisłą (most Dębnicki) w kierunku zachodnim środkiem rzeki Wisły do przecięcia rzeki Wisły granicą m. Krakowa (w rejonie „Koła Tynieckiego") tak, iż działki nr: 11/27, 14/2 pozostają na terenie Dzielnicy VIII Dębniki,

z DZIELNICĄ IX ŁAGIEWNIKI – BOREK FAŁĘCKI graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Wilgi z ul. Brożka w kierunku południowym środkiem koryta rzeki Wilga do przecięcia koryta rzeki Wilgi granicą działek nr 304 i nr 307, następnie w kierunku północno-zachodnim południową i zachodnią granicą działki nr 304 do styku działek nr: 3/7, 304, 307 i dalej w kierunku zachodnim wzdłuż południowej granicy działek nr: 3/7, 3/12, 3/11 do granicy obrębów nr: 31, 32 Podgórze, następnie w kierunku północnym wzdłuż granicy obrębów nr: 31, 32 Podgórze do styku działek nr: 134/20, 134/21, 3/13, 3/12 i dalej ponownie w kierunku zachodnim i północno-zachodnim wzdłuż granicy działek nr: 134/20, 134/21 do styku działek nr: 134/20, 134/21, 297/4 następnie wzdłuż północnej granicy działek nr: 297/4, 297/5, 297/3, 297/2 i dalej wzdłuż wschodniej granicy działki nr 235/4 w kierunku południowym i dalej wschodnią stroną ul. Strąkowej do ul. Turonia, następnie wschodnią stroną ul. Turonia do skrzyżowania z ul. Zbrojarzy i dalej w kierunku południowo-zachodnim południową stroną ul. Zbrojarzy i ul. Podhalańskiej do skrzyżowania z ul. Obozową, dalej na południe zachodnią stroną projektowanej ul. 8 Pułku Ułanów (Uchwała Nr XXI/274/07 RMK z dnia 26 IX 2007r.) do skrzyżowania z ul. Żywiecką i dalej wschodnią stroną ul. Żywieckiej do skrzyżowania z ul. Zawiłą,

z DZIELNICĄ X SWOSZOWICE graniczy na odcinku - od skrzyżowania ul. Żywieckiej z ul. Zawiłą w kierunku zachodnim, północną stroną ul. Zawiłej do skrzyżowania ul. Zawiłej z ul. Babińskiego i ul. Kobierzyńską, następnie północną stroną ulicy Babińskiego do skrzyżowania ul. Babińskiego z ul. Spacerową, dalej w kierunku południowym zachodnią stroną ulicy Spacerowej do południowego końca działki nr 267, następnie wzdłuż granicy obrębów nr: 69 i 70 Podgórze w kierunku południowym do styku granic działek nr: 1/31, 170/1, 267 i dalej wzdłuż zachodniej i południowej granicy działki nr 170/1 do styku działek nr: 91/3 170/1, 176, następnie wschodnią granicą działki nr 176 i dalej w kierunku wschodnim południową granicą działki nr 91/3 do przecięcia jej przedłużenia z granicą obrębów nr 69 i 70 Podgórze, następnie ponownie w kierunku południowym wzdłuż granicy obrębów nr: 69 i 70 Podgórze do styku obrębów nr: 69, 70 i 86 Podgórze i dalej w kierunku południowym granicą pomiędzy obrębami nr: 70, 83 Podgórze a obrębem nr 86 Podgórze do szlaku kolejowego Kraków - Skawina, dalej na zachód północną stroną linii kolejowej Kraków - Skawina do skrzyżowania z ul. Solówki, dalej na południe zachodnią stroną ul. Solówki do skrzyżowania z ul. Petrażyckiego i dalej w kierunku wschodnim północną stroną ul. Petrażyckiego na długości ca 200 m, następnie na południe wschodnią i południowo-wschodnią granicą działek nr: 167/8, 167/9, 167/10, 167/7, 333/2, 164/4, 163 do styku działek nr: 184 i 183/7 z granicą m. Krakowa,

z DZIELNICĄ XIII PODGÓRZE graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Wilgi z rzeką Wisłą w kierunku na południe, środkiem rzeki Wilgi do ul. Brożka.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1502/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy VIII Dębniki w Krakowie
(Statut Dzielnicy VIII Dębniki)

402. JERZY GRELA*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VIII 19.11.1991–2.12.2002

* radny Miasta Krakowa w kadencjach III i IV

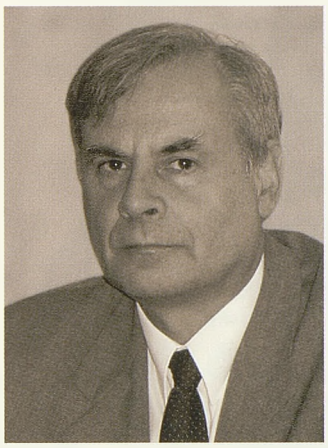

(ze zbiorów prywatnych)

403. MIROSŁAW GILARSKI*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VIII 2.12.2002–12.12.2006

* radny Miasta Krakowa w kadencjach V, VI i VII

(ze zbiorów prywatnych)

404. ARKADIUSZ PUSZKARZ

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy VIII od 12.12.2006

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica IX
Łagiewniki–Borek Fałęcki

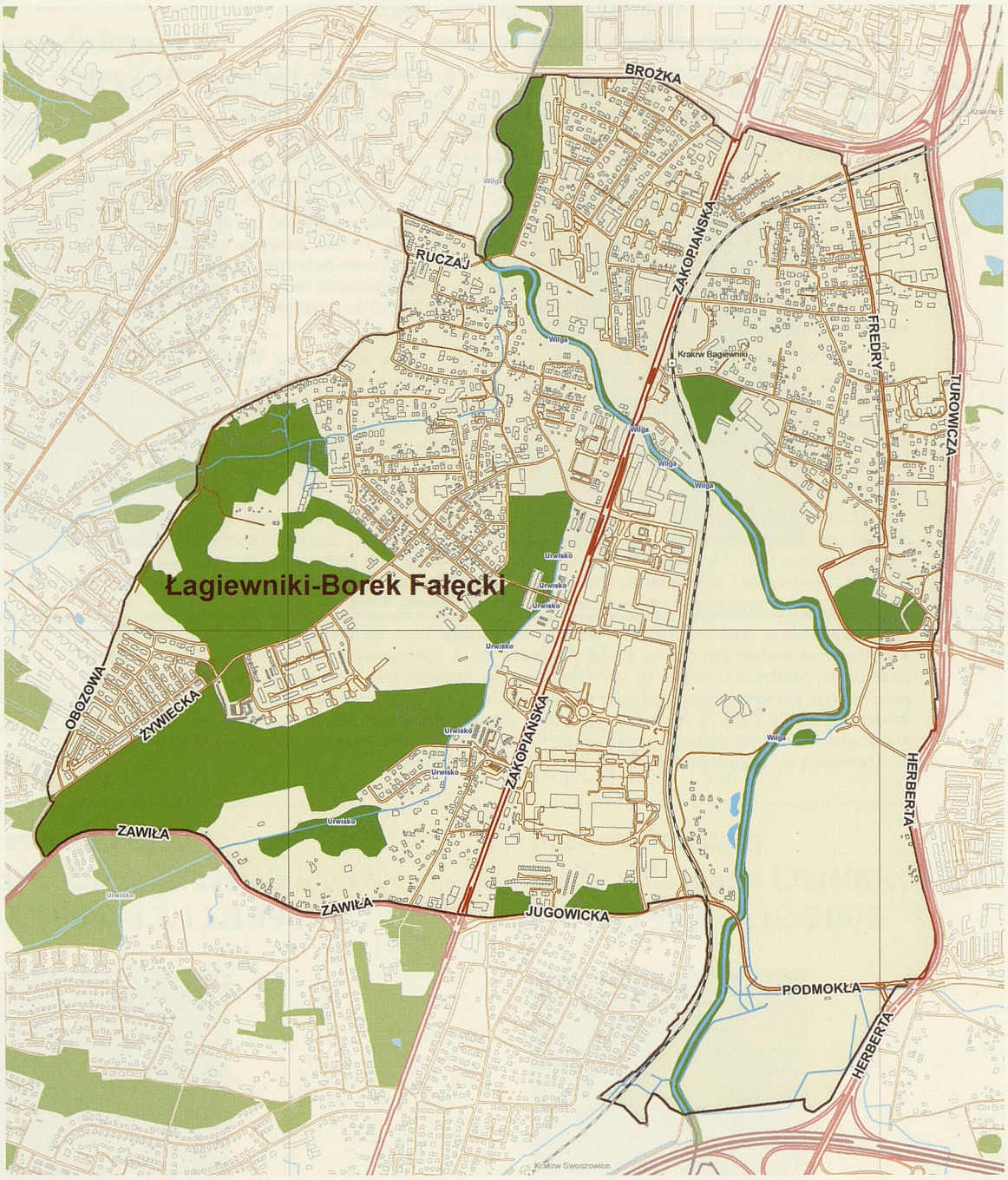

Dzielnica IX Łagiewniki–Borek Fałęcki według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 5,42 km² (udział 1,66% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: częściach Borku Fałęckiego, Łagiewnik i Jugowic oraz fragmentach Podgórza i Kurdwanowa (vide plan na s. 239). Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy IX Łagiewniki – Borek Fałęcki

DZIELNICA IX ŁAGIEWNIKI - BOREK FAŁĘCKI

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

z DZIELNICĄ VIII DĘBNIKI graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Wilgi z ul. Brożka w kierunku południowym środkiem koryta rzeki Wilga do przecięcia koryta rzeki Wilgi granicą działek nr 304 i nr 307, następnie w kierunku północno-zachodnim południową i zachodnią granicą działki nr 304 do styku działek nr: 3/7, 304, 307 i dalej w kierunku zachodnim wzdłuż południowej granicy działek nr: 3/7, 3/12, 3/11 do granicy obrębów nr: 31, 32 Podgórze, następnie w kierunku północnym wzdłuż granicy obrębów nr: 31, 32 Podgórze do styku działek nr: 134/20, 134/21, 3/13, 3/12 i dalej ponownie w kierunku zachodnim i północno-zachodnim wzdłuż granicy działek nr: 134/20, 134/21 do styku działek nr: 134/20, 134/21, 297/4 następnie wzdłuż północnej granicy działek nr: 297/4, 297/5, 297/3, 297/2 i dalej wzdłuż wschodniej granicy działki nr 235/4 w kierunku południowym i dalej wschodnią stroną ul. Strąkowej do ul. Turonia, następnie wschodnią stroną ul. Turonia do skrzyżowania z ul. Zbrojarzy i dalej w kierunku południowo-zachodnim południową stroną ul. Zbrojarzy i ul. Podhalańskiej do skrzyżowania z ul. Obozową, dalej na południe zachodnią stroną projektowanej ul. 8 Pułku Ułanów (Uchwała Nr XXI/274/07 RMK z dnia 26 IX 2007r.) do skrzyżowania z ul. Żywiecką i dalej wschodnią stroną ul. Żywieckiej do skrzyżowania z ul. Zawiłą,

z DZIELNICĄ X SWOSZOWICE graniczy na odcinku – od przecięcia rzeki Wilgi granicą pomiędzy obrębami nr: 66 i 90 Podgórze, w kierunku zachodnim granicą obrębu nr 66 z obrębem nr 90 Podgórze do styku działek nr: 339, 15, 16/2 i dalej południową granicą działek nr: 15, 64/7 poprzez przecięcie linii kolejowej Kraków – Skawina, następnie skręca w kierunku północnym, zachodnią stroną linii kolejowej Kraków – Skawina do skrzyżowania z ulicą Podmokłą i dalej w kierunku zachodnim północną stroną najpierw ulicy Podmokłej potem ul. Jugowickiej, poprzez przecięcie ul. Zakopiańskiej, północną stroną ul. Zawiłej do skrzyżowania z ul. Żywiecką,

z DZIELNICĄ XI PODGÓRZE DUCHACKIE graniczy na odcinku - od południowo-zachodniej strony skrzyżowania ul. ks. Tischnera z ul. (styk działek nr 236/36, 236/40 i 236/42) w kierunku południowym zachodnią stroną ulicy Turowicza do skrzyżowania ul. Turowicza z ul. Herberta i dalej zachodnią stroną ul. Herberta do wysokości przecięcia ul. Herberta granicą obrębów nr: 66 i 90 Podgórze, następnie w kierunku zachodnim granicą pomiędzy obrębami nr: 66 i 90 Podgórze do rzeki Wilgi,

z DZIELNICĄ XIII PODGÓRZE graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Wilgi z ul. Brożka w kierunku na wschód południową stroną ul. Brożka do ul. Zakopiańskiej (Wadowickiej), dalej w kierunku wschodnim południową stroną ul. ks. Tischnera do skrzyżowania z ul. Fredry, następnie w kierunku południowym zachodnią granicą działki nr 213/70, dalej w kierunku wschodnim południowymi granicami działek nr: 213/70 i 236/26, następnie w kierunku południowym zachodnią granicą działki nr 236/36, dalej w kierunku wschodnim północną stroną działki nr 236/42 do południowo-zachodniej strony skrzyżowania ul. ks. Tischnera z ul. Turowicza (styk działek nr 236/36, 236/40 i 236/42).

Z oryginału uchwały nr XCIX/1503/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy IX Łagiewniki–Borek Fałęcki w Krakowie
(Statut Dzielnicy IX Łagiewniki–Borek Fałęcki)

405. EMIL ORZECHOWSKI

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy IX
15.04.1992–8.12.1993

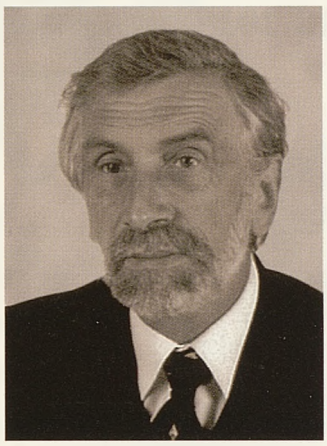

(ze zbiorów prywatnych)

406. MARIA SŁOBODZIAN

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy IX
8.12.1993–7.07.1994

(ze zbiorów prywatnych)

407. JERZY PYK

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy IX
7.07.1994–17.11.1998

(ze zbiorów prywatnych)

408. WŁADYSŁAW MOTYKA

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy IX
17.11.1998–2.12.2002

(ze zbiorów prywatnych)

409. ADAM MIGDAŁ*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy IX 2.12.2002–27.01.2011

* radny Miasta Krakowa w kadencjach VI i VII

(ze zbiorów prywatnych)

410. KRZYSZTOF MUCHA

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy IX 27.01.2011–16.12.2014

(ze zbiorów prywatnych)

411. JAN STANISŁAW PIETRAS

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy IX od 16.12.2014

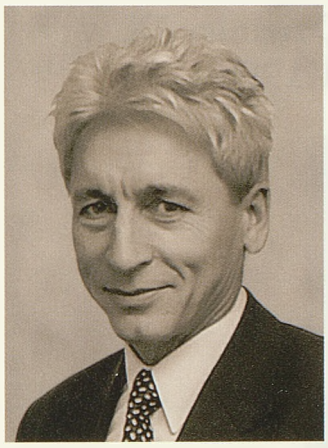

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica X
Swoszowice

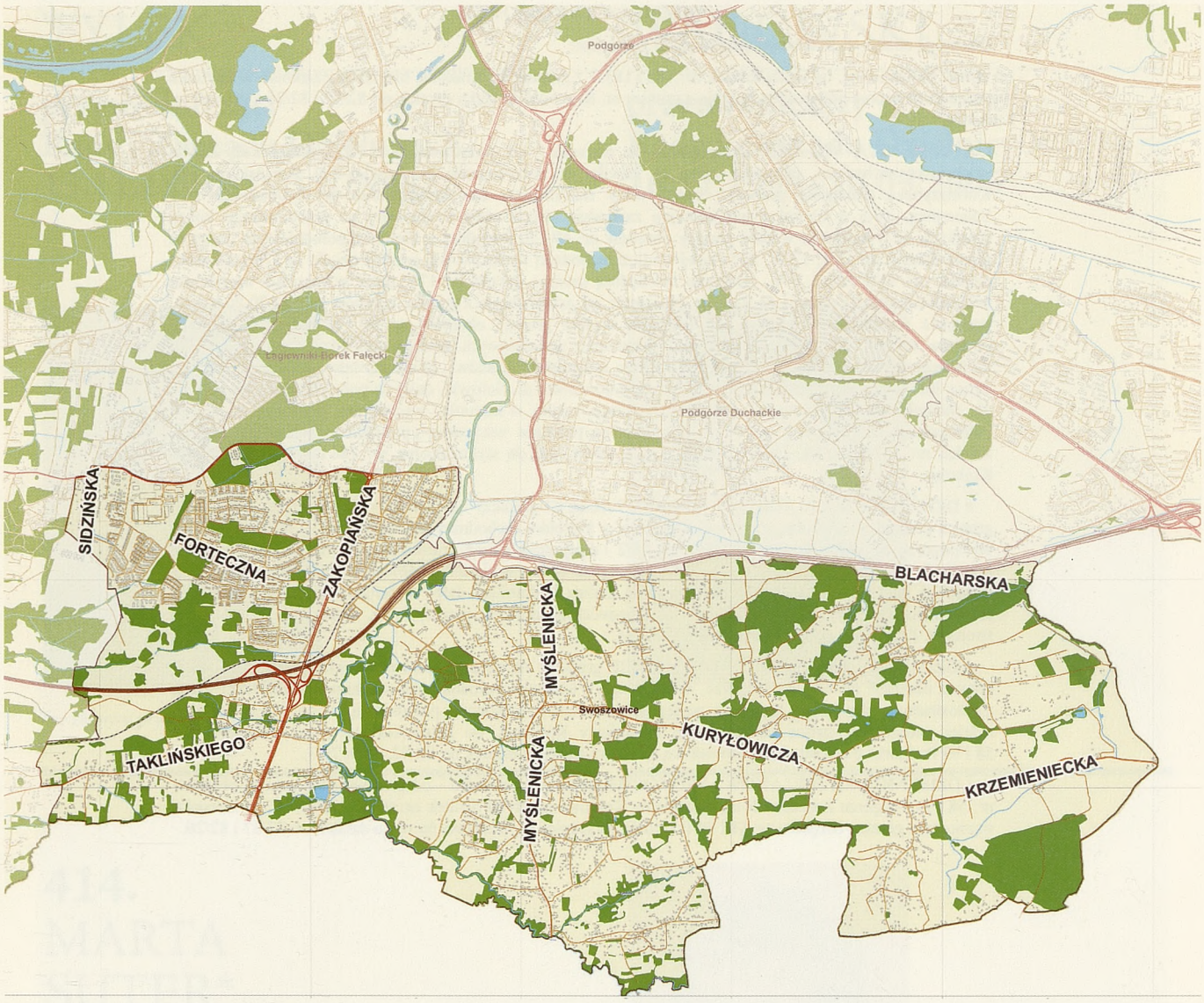

Dzielnica X Swoszowice według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 25,6 km² (udział 7,83% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Swoszowice, Rajsko, Kosocice, Soboniowice, Zbydniowice, Wróblowice, Lusina, Opatkowice i Libertów, po części także Kobierzyn, Borek Fałęcki i Kurdwanów, fragmentami Jugowice i Piaski Wielkie (vide *plan na s. 239*). *Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.*

Załącznik do Statutu

Dzielnicy X Swoszowice

DZIELNICA X SWOSZOWICE

Obejmuje obszar wyznaczony następującymi granicami:

- od strony południowej, od styku działek nr: 184 i 183/7 z granicą m. Krakowa biegnie początkowo w kierunku wschodnim następnie północnym zgodnie z granicą m. Krakowa do styku działek nr: 82/27 i 82/26 z granicą m. Krakowa,

z DZIELNICĄ VIII DĘBNIKI graniczy na odcinku - od skrzyżowania ul. Żywieckiej z ul. Zawiłą w kierunku zachodnim, północną stroną ul. Zawiłej do skrzyżowania ul. Zawiłej z ul. Babińskiego i ul. Kobierzyńską, następnie północną stroną ulicy Babińskiego do skrzyżowania ul. Babińskiego z ul. Spacerową, dalej w kierunku południowym zachodnią stroną ulicy Spacerowej do południowego końca działki nr 267, następnie wzdłuż granicy obrębów nr: 69 i 70 Podgórze w kierunku południowym do styku granic działek nr: 1/31, 170/1, 267 i dalej wzdłuż zachodniej i południowej granicy działki nr 170/1 do styku działek nr: 91/3 170/1, 176, następnie wschodnią granicą działki nr 176 i dalej w kierunku wschodnim południową granicą działki nr 91/3 do przecięcia jej przedłużenia z granicą obrębów nr 69 i 70 Podgórze, następnie ponownie w kierunku południowym wzdłuż granicy obrębów nr: 69 i 70 Podgórze do styku obrębów nr: 69, 70 i 86 Podgórze i dalej w kierunku południowym granicą pomiędzy obrębami nr: 70, 83 Podgórze a obrębem nr 86 Podgórze do szlaku kolejowego Kraków - Skawina, dalej na zachód północną stroną linii kolejowej Kraków - Skawina do skrzyżowania z ul. Solówki, dalej na południe zachodnią stroną ul. Solówki do skrzyżowania z ul. Petrażyckiego i dalej w kierunku wschodnim północną stroną ul. Petrażyckiego na długości ca 200 m, następnie na południe wschodnią i południowo-wschodnią granicą działek nr: 167/8, 167/9, 167/10, 167/7, 333/2, 164/4, 163 do styku działek nr: 184 i 183/7 z granicą m. Krakowa,

z DZIELNICĄ IX ŁAGIEWNIKI – BOREK FAŁĘCKI graniczy na odcinku – od przecięcia rzeki Wilgi granicą pomiędzy obrębami nr: 66 i 90 Podgórze, w kierunku zachodnim granicą obrębu nr 66 z obrębem nr 90 Podgórze do styku działek nr: 339, 15, 16/2 i dalej południową granicą działek nr: 15, 64/7 poprzez przecięcie linii kolejowej Kraków – Skawina, następnie skręca w kierunku północnym, zachodnią stroną linii kolejowej Kraków – Skawina do skrzyżowania z ulicą Podmokłą i dalej w kierunku zachodnim północną stroną najpierw ulicy Podmokłej potem ul. Jugowickiej, poprzez przecięcie ul. Zakopiańskiej, północną stroną ul. Zawiłej do skrzyżowania z ul. Żywiecką,

z DZIELNICĄ XI PODGÓRZE DUCHACKIE graniczy na odcinku – od przecięcia koryta rzeki Wilgi granicą obrębów nr: 66 i 90 Podgórze, rzeką Wilgą w kierunku południowym do skrzyżowania rzeki Wilgi z autostradową obwodnicą Krakowa, następnie w kierunku wschodnim południową stroną Węzła Sapiehy, a dalej południową stroną autostradowej obwodnicy Krakowa, do przecięcia się granicy obrębów nr: 58 i 99 Podgórze z autostradową obwodnicą Krakowa na styku działek nr: 98/53, 78/9, 79/3,

z DZIELNICĄ XII BIEŻANÓW - PROKOCIM graniczy na odcinku – od przecięcia się granicy obrębów nr: 58 i 99 Podgórze z autostradową obwodnicą Krakowa na styku działek nr: 98/53, 78/9, 79/3 w kierunku wschodnim granicą obrębów nr: 58 i 99 Podgórze do granicy m. Krakowa na styku działek nr: 82/27 i 82/26.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1504/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy X Swoszowice w Krakowie
(Statut Dzielnicy X Swoszowice)

412. STANISŁAW TYLEK

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy X
13.11.1991–16.11.1998

(ze zbiorów prywatnych)

413. MIECZYSŁAW WADOWSKI

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy X
16.11.1998–10.05.2005

(ze zbiorów prywatnych)

414. MARTA SUTER*

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy X
10.05.2005–12.12.2006

* radna Miasta Krakowa w V kadencji

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

415.
IWONA GIZICKA-JAREK

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy X
12.12.2006–27.01.2011

(ze zbiorów prywatnych)

416.
MACIEJ NAZIMEK

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy X
od 27.01.2011

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica XI
Podgórze Duchackie

Dzielnica XI Podgórze Duchackie według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 9,54 km² (udział 2,92% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Wola Duchacka, Kurdwanów i Piaski Wielkie, po części także Łagiewniki, fragmentami Swoszowice, Podgórze, Prokocim, Rżąka i Kosocice (vide plan na s. 239). Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy XI Podgórze Duchackie

DZIELNICA XI PODGÓRZE DUCHACKIE

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

z DZIELNICĄ IX ŁAGIEWNIKI – BOREK FAŁĘCKI graniczy odcinku - od południowo-zachodniej strony skrzyżowania ul. ks. Tischnera z ul. Turowicza (styk działek nr 236/36, 236/40 i 236/42) w kierunku południowym zachodnią stroną ulicy Turowicza do skrzyżowania ul. Turowicza z ul. Herberta i dalej zachodnią stroną ul. Herberta do wysokości przecięcia ul. Herberta granicą obrębów nr: 66 i 90 Podgórze, następnie w kierunku zachodnim granicą pomiędzy obrębami nr: 66 i 90 Podgórze do rzeki Wilgi,

z DZIELNICĄ X SWOSZOWICE graniczy na odcinku – od przecięcia koryta rzeki Wilgi granicą obrębów nr: 66 i 90 Podgórze, rzeką Wilgą w kierunku południowym do skrzyżowania rzeki Wilgi z autostradową obwodnicą Krakowa, następnie w kierunku wschodnim południową stroną Węzła Sapiehy, a dalej południową stroną autostradowej obwodnicy Krakowa, do przecięcia się granicy obrębów nr: 58 i 99 Podgórze z autostradową obwodnicą Krakowa na styku działek nr: 98/53, 78/9, 79/3,

z DZIELNICĄ XII BIEŻANÓW - PROKOCIM graniczy na odcinku – od przecięcia się granicy obrębów nr: 58 i 99 Podgórze z autostradową obwodnicą Krakowa na styku działek nr: 98/53, 78/9, 79/3 w kierunku północnym granicą obrębów nr: 58 i 99 Podgórze do ul. Kosocickiej, następnie na wschód północną stroną ul. Kosocickiej do granicy pomiędzy obrębami nr: 58 i 60 Podgórze, dalej na północ granicą pomiędzy obrębami nr: 58 i 60 Podgórze do styku granic obrębów nr: 58, 59, 60 Podgórze, następnie granicą pomiędzy obrębami nr: 59 i 60 w kierunku północno-zachodnim do skrzyżowania ul. Mokrej z ul. Badurskiego, dalej w kierunku północnym południowo-zachodnią stroną ul. Badurskiego, zachodnią granicą działek: 78/4, 77/4, 165, dalej na wschód północną granicą działki 165, następnie w kierunku północnym do rzeki Drwinki wschodnią granicą działek nr: 85/2, 53/7, 53/6, 53/1, 53/10, 53/8, następnie w kierunku zachodnim rzeką Drwinką do ul. Nowosądeckiej i dalej północną stroną ul. Nowosądeckiej do skrzyżowania z ul. Wielicką, następnie na zachód południową stroną ul. Kamieńskiego do przecięcia ul. Kamieńskiego granicą obrębów nr: 51 i 53 Podgórze,

z DZIELNICĄ XIII PODGÓRZE graniczy na odcinku – od przecięcia ul. Kamieńskiego granicą obrębów nr: 51 i 53 Podgórze w kierunku zachodnim południową stroną ul. Kamieńskiego do skrzyżowania z linią kolejową Kraków - Skawina, dalej w kierunku na południe zachodnią stroną linii kolejowej Kraków - Skawina do południowo-zachodniej strony skrzyżowania ul. ks. Tischnera z ul. Turowicza (styk działek nr 236/36, 236/40 i 236/42).

Z oryginału uchwały nr XCIX/1505/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy XI Podgórze Duchackie w Krakowie
(Statut Dzielnicy XI Podgórze Duchackie)

417. WŁODZIMIERZ PORASZKA

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XI
13.11.1991–2.12.2002

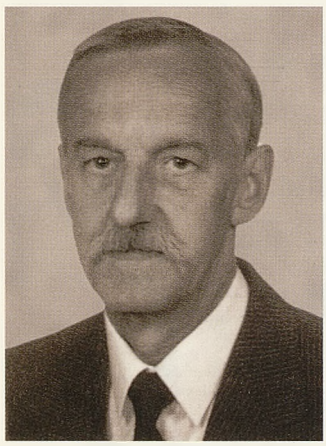

(ze zbiorów prywatnych)

418. BOŻENA PIEKARCZYK

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy XI
2.12.2002–15.04.2003
12.12.2006–31.01.2011

(ze zbiorów prywatnych)

419. KRZYSZTOF SUŁOWSKI*

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XI
15.04.2003–12.12.2006
od 31.01.2011

* radny Miasta Krakowa w V kadencji

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica XII
Bieżanów–Prokocim

Dzielnica XII Bieżanów–Prokocim według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 18,47 km² (udział 5,65% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Bieżanów i Prokocim, po części także Rżąka i Wola Duchacka, fragmentem Przewóz (vide *plan na s. 239).*
Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy XII Bieżanów - Prokocim

DZIELNICA XII BIEŻANÓW - PROKOCIM

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

- od strony wschodniej, granicą m. Krakowa od styku działek nr: 82/27 i 82/26 w kierunku północnym do skrzyżowania granicy m. Krakowa z rzeką Drwina Długa,

z DZIELNICĄ X SWOSZOWICE graniczy na odcinku – od przecięcia się granicy obrębów nr: 58 i 99 Podgórze z autostradową obwodnicą Krakowa na styku działek nr: 98/53, 78/9, 79/3 w kierunku wschodnim granicą obrębów nr: 58 i 99 Podgórze do granicy m. Krakowa na styku działek nr: 82/27 i 82/26,

z DZIELNICĄ XI PODGÓRZE DUCHACKIE graniczy na odcinku – od przecięcia się granicy obrębów nr: 58 i 99 Podgórze z autostradową obwodnicą Krakowa na styku działek nr: 98/53, 78/9, 79/3 w kierunku północnym granicą obrębów nr: 58 i 99 Podgórze do ul. Kosocickiej, następnie na wschód północną stroną ul. Kosocickiej do granicy pomiędzy obrębami nr: 58 i 60 Podgórze, dalej na północ granicą pomiędzy obrębami nr: 58 i 60 Podgórze do styku granic obrębów nr: 58, 59, 60 Podgórze, następnie granicą pomiędzy obrębami nr: 59 i 60 w kierunku północno-zachodnim do skrzyżowania ul. Mokrej z ul. Badurskiego, dalej w kierunku północnym południowo-zachodnią stroną ul. Badurskiego, zachodnią granicą działek: 78/4, 77/4, 165, dalej na wschód północną granicą działki 165, następnie w kierunku północnym do rzeki Drwinki wschodnią granicą działek nr: 85/2, 53/7, 53/6, 53/1, 53/10, 53/8, następnie w kierunku zachodnim rzeką Drwinką do ul. Nowosądeckiej i dalej północną stroną ul. Nowosądeckiej do skrzyżowania z ul. Wielicką, następnie na zachód południową stroną ul. Kamieńskiego do przecięcia ul. Kamieńskiego granicą obrębów nr: 51 i 53 Podgórze,

z DZIELNICĄ XIII PODGÓRZE graniczy na odcinku - od skrzyżowania granicy m. Krakowa z rzeką Drwinia Długa w kierunku zachodnim, północną stroną rzeki Drwinia Długa do skrzyżowania z granicą pomiędzy obrębami nr: 25 i 26 Podgórze, dalej w kierunku południowym granicą pomiędzy obrębami nr: 25 i 26 Podgórze do północnej granicy st. tow. Kraków - Prokocim, dalej na wschód, północną stroną stacji towarowej Kraków - Prokocim do granicy pomiędzy obrębami nr: 54 i 52 Podgórze, przecina linię kolejową na południe granicą pomiędzy obrębami nr: 54 i 52 Podgórze do styku granic obrębów nr: 52, 53 i 54 Podgórze, następnie w kierunku zachodnim wzdłuż granicy obrębów nr: 52 i 53 Podgórze do styku granic obrębów nr: 51, 52, 53 Podgórze, dalej wzdłuż granicy obrębów nr: 51 i 53 Podgórze do ul. Kamieńskiego w rejonie przecięcia z granicą obrębów nr: 51 i 53 Podgórze.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1506/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r. w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy XII Bieżanów–Prokocim w Krakowie (Statut Dzielnicy XII Bieżanów–Prokocim)

420. ROMAN ROZLACHOWSKI

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XII
15.04.1992–6.07.1994

(ze zbiorów prywatnych)

421. MAŁGORZATA BIELCZYK

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy XII
6.07.1994–28.03.1995

(ze zbiorów prywatnych)

422. HALINA JANISZEWSKA

p.o. przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy XII
28.03.1995–4.04.1995

(ze zbiorów prywatnych)

423. JÓZEF OSUCH

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XII
4.04.1995–17.11.1998

(ze zbiorów prywatnych)

424. JACEK POLLAK*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XII 17.11.1998–2.12.2002

* radny Miasta Krakowa w II kadencji

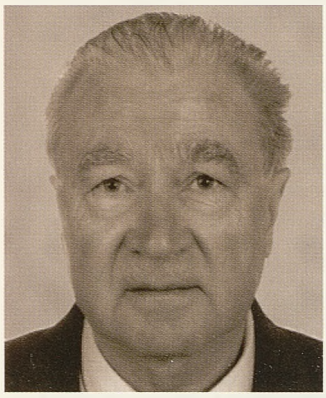

(ze zbiorów prywatnych)

425. STANISŁAW DZIOB

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XII 2.12.2002–12.12.2006

(ze zbiorów prywatnych)

426. TOMASZ PIERGIES

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XII 12.12.2006–20.02.2007

(ze zbiorów prywatnych)

427. ZBIGNIEW KOŻUCH

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XII od 6.03.2007

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica XIII
Podgórze

Dzielnica XIII Podgórze według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 25,67 km² (udział 7,85% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Podgórze, Płaszów, Rybitwy i Przewóz, po części także Wola Duchacka, Prokocim i Bieżanów, fragmentami Ludwinów i Łagiewniki (vide plan na s. 239). Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy XIII Podgórze

DZIELNICA XIII PODGÓRZE

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami;

- od strony wschodniej, od skrzyżowania granicy m. Krakowa z rzeką Drwina Długa, w kierunku północnym granicą m. Krakowa do środka rzeki Wisła w rejonie styku obrębów nr: 109 Podgórze, 40 Nowa Huta z granicą m. Krakowa,

z DZIELNICĄ I STARE MIASTO graniczy na odcinku - od ujścia rzeki Wilgi do rzeki Wisły w kierunku wschodnim środkiem rzeki Wisły do skrzyżowania z linią kolejową Kraków - Tarnów,

z DZIENICĄ II GRZEGÓRZKI graniczy na odcinku - od skrzyżowania linii kolejowej Kraków - Tarnów z rzeką Wisłą w kierunku wschodnim, środkiem rzeki Wisły do ujścia rzeki Białuchy do rzeki Wisły,

z DZIELNICĄ VIII DĘBNIKI graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Wilgi z rzeką Wisłą w kierunku na południe, środkiem rzeki Wilgi do ul. Brożka,

z DZIELNICĄ IX ŁAGIEWNIKI – BOREK FAŁĘCKI graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Wilgi z ul. Brożka w kierunku na wschód południową stroną ul. Brożka do ul. Zakopiańskiej (Wadowickiej), dalej w kierunku wschodnim południową stroną ul. ks. Tischnera do skrzyżowania z ul. Fredry, następnie w kierunku południowym zachodnią granicą działki nr 213/70, dalej w kierunku wschodnim południowymi granicami działek nr: 213/70 i 236/26, następnie w kierunku południowym zachodnią granicą działki nr 236/36, dalej w kierunku wschodnim północną stroną działki nr 236/42 do południowo-zachodniej strony skrzyżowania ul. ks. Tischnera z ul. Turowicza (styk działek nr 236/36, 236/40 i 236/42),

z DZIELNICĄ XI PODGÓRZE DUCHACKIE graniczy na odcinku – od przecięcia ul. Kamieńskiego granicą obrębów nr: 51 i 53 Podgórze w kierunku zachodnim południową stroną ul. Kamieńskiego do skrzyżowania z linią kolejową Kraków - Skawina, dalej w kierunku na południe zachodnią stroną linii kolejowej Kraków - Skawina do południowo-zachodniej strony skrzyżowania ul. ks. Tischnera z ul. Turowicza (styk działek nr 236/36, 236/40 i 236/42),

z DZIELNICĄ XII BIEŻANÓW - PROKOCIM graniczy na odcinku - od skrzyżowania granicy m. Krakowa z rzeką Drwinia Długa w kierunku zachodnim, północną stroną rzeki Drwinia Długa do skrzyżowania z granicą pomiędzy obrębami nr: 25 i 26 Podgórze, dalej w kierunku południowym granicą pomiędzy obrębami nr: 25 i 26 Podgórze do północnej granicy st. tow. Kraków - Prokocim, dalej na wschód, północną stroną stacji towarowej Kraków - Prokocim do granicy pomiędzy obrębami nr: 54 i 52 Podgórze, przecina linię kolejową na południe granicą pomiędzy obrębami nr: 54 i 52 Podgórze do styku granic obrębów nr: 52, 53 i 54 Podgórze, następnie w kierunku zachodnim wzdłuż granicy obrębów nr: 52 i 53 Podgórze do styku granic obrębów nr: 51, 52, 53 Podgórze, dalej wzdłuż granicy obrębów nr: 51 i 53 Podgórze do ul. Kamieńskiego w rejonie przecięcia z granicą obrębów nr: 51 i 53 Podgórze,

z DZIELNICĄ XIV CZYŻYNY graniczy na odcinku - od ujścia rzeki Białuchy do rzeki Wisły w kierunku wschodnim środkiem rzeki Wisły do skrzyżowania ul. Półłanki z rzeką Wisłą na wysokości mostu Wandy (styk granic obrębów 58 i 59 Nowa Huta oraz 23 Podgórze),

z DZIELNICĄ XVIII NOWA HUTA graniczy na odcinku – do skrzyżowania ul. Półłanki z rzeką Wisłą na wysokości mostu Wandy (styk granic obrębów 58 i 59 Nowa Huta oraz 23 Podgórze), środkiem rzeki Wisły do styku obrębów nr: 109 Podgórze, 40 Nowa Huta z granicą m. Krakowa."

Z oryginału uchwały nr XCIX/1507/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy XIII Podgórze w Krakowie
(Statut Dzielnicy XIII Podgórze)

428. RYSZARD MAJERSKI

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XIII
15.04.1992–6.07.1994

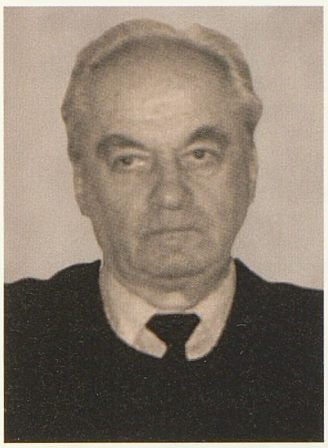

(ze zbiorów Rady i Zarządu Dzielnicy XIII)

429. ZYGMUNT WŁODARCZYK*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XIII
6.07.1994–17.11.1998
27.01.2011–16.12.2014

* radny Miasta Krakowa w kadencjach III i V

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

430. PAWEŁ ANDRZEJ WIŚNIEWSKI

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XIII
17.11.1998–25.05.1999

(ze zbiorów prywatnych)

431. RYSZARD KOBIAŁKA

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XIII
25.05.1999–12.12.2006

(z zasobów Urzędu Miasta Krakowa)

432. JACEK BEDNARZ

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XIII
12.12.2006–27.01.2011
od 16.12.2014

(ze zbiorów prywatnych)

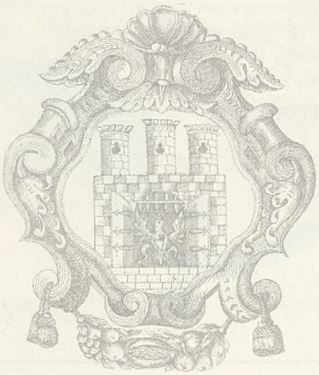

Dzielnica XIV
Czyżyny

Dzielnica XIV Czyżyny według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 12,26 km² (udział 3,75% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Czyżyny i Łęg, po części także Rakowice i Dąbie, fragmentami Prądnik Czerwony Bieńczyce, Mogiła i Płaszów (vide plan na s. 239). Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy XIV Czyżyny

DZIELNICA XIV CZYŻYNY

Obejmuje obszar wyznaczony następującymi granicami:

z DZIELNICĄ II GRZEGÓRZKI graniczy na odcinku – od zachodniej strony styku ul. Lema (południowo-zachodniej granicy działki nr 1/90) z granicą działki 601/4 zachodnią stroną ul. Lema w kierunku południowym do Al. Pokoju, następnie w kierunku zachodnim północną stroną Al. Pokoju do skrzyżowania z rzeką Białuchą, dalej na południe środkiem rzeki Białuchy do jej ujścia do rzeki Wisły,

z DZIELNICĄ III PRĄDNIK CZERWONY graniczy na odcinku – od styku działek nr: 1/1, 1/11, 25/4, 661/4, 661/5 w kierunku wschodnim południową granicą działki nr 1/1 do styku działek nr: 24/3, 1/1, 25/8 gdzie przecina w kierunku południowym Al. Gen. Bora – Komorowskiego biegnąc wschodnią granicą działek nr: 24/3, 24/4, 24/2, 25/10 do styku działek nr: 25/10, 25/11, 50, gdzie skręca w kierunku wschodnim i przebiega północną granicą działki nr 50 z działką nr 25/11 do styku działek nr: 25/11, 26/28, 50, następnie skręca w kierunku południowo-wschodnim i południowym przebiegając wzdłuż północno-wschodniej granicy działki 26/28, a następnie wschodnich granic działek: 26/27, 50 i 49, następnie w kierunku zachodnim południową granicą działki 49 do styku działek nr: 14/247, 16/11, 49 i dalej granicą pomiędzy obrębami nr 4 Śródmieście i 6 Nowa Huta do Al. Jana Pawła II, następnie przecina Al. Jana Pawła II do styku obrębów nr: 4 Śródmieście, 6 i 52 Nowa Huta i dalej wzdłuż granicy obrębów nr: 4 Śródmieście, 6 i 52 Nowa Huta do styku działek nr: 1/7, 1/19, 709, następnie południową granicą działek nr: 1/7, 1/174, 1/173, 601/3, 601/4 do zachodniej strony styku ul. Lema (południowo-zachodniej granicy działki 1/90) z granicą działki nr 601/4,

z DZIELNICĄ XIII PODGÓRZE graniczy na odcinku - od ujścia rzeki Białuchy do rzeki Wisły w kierunku wschodnim środkiem rzeki Wisły do skrzyżowania ul. Półłanki z rzeką Wisłą na wysokości mostu Wandy (styk granic obrębów 58 i 59 Nowa Huta oraz 23 Podgórze),

z DZIELNICĄ XV MISTRZEJOWICE graniczy na odcinku – od styku działek nr: 1/1, 1/11, 25/4, 661/4, 661/5 północną stroną Al. Gen. Bora – Komorowskiego w kierunku wschodnim do skrzyżowania Al. Gen. Andersa z ul. Gen. Okulickiego,

z DZIELNICĄ XVI BIEŃCZYCE graniczy na odcinku - od skrzyżowania ul. Bieńczyckiej z granicami działek nr: 216 i 71/4 w obrębie nr 7 Nowa Huta w kierunku północno-zachodnim granicą północną działek nr: 216, 215/1, 214/2, 212/4, 211/2 do załamania granicy działki nr 211/2 najbliższego południowo-wschodniemu narożnikowi działki nr 71/1, dalej w kierunku północnym do południowo-wschodniego narożnika działki nr 71/1, następnie w kierunku północno-zachodnim południowymi granicami działek nr: 71/1, 71/10, 72/36, 72/30, 72/26, 72/24, dalej w kierunku północnym zachodnią granicą działki nr 72/24, następnie w kierunku północno-zachodnim południową granicą działki nr 289/4 do ul. Dąbrowskiej, dalej wschodnią stroną ul. Dąbrowskiej do skrzyżowania z ul. Hynka, północną stroną ul. Hynka do skrzyżowania z ul. Braci Schindlerów, zachodnią stroną ul. Braci Schindlerów do skrzyżowania z Al. Gen. Andersa i dalej na zachód południową stroną Al. Gen. Andersa do skrzyżowania z ul. Gen. Okulickiego,

z DZIELNICĄ XVIII NOWA HUTA graniczy na odcinku - od styku działek nr 201/1, 256, 145/2 w kierunku północnym wschodnią granicą działek nr 256, 252/4, dalej na zachód, południową stroną ul. Podbipięty do przecięcia z granicą pomiędzy obrębami nr: 56 i 58 Nowa Huta, dalej granicą pomiędzy obrębami nr: 56 i 58 Nowa Huta do ul. Ziarkowej (styk granic działek nr: 135, 178/3 i 178/8), następnie w kierunku zachodnim południową granicą działki nr 178/3, dalej w kierunku północnym wschodnią granicą działki nr 177, następnie w kierunku północno-zachodnim południową granicą działki nr 220/1 do styku działek nr: 168/4, 210/11 i 220/1, dalej w kierunku południowo zachodnim do granicy obrębów nr 48 i 56 Nowa Huta linią prostopadłą do tejże granicy, następnie kolejno w kierunkach: południowym i północno-zachodnim granicą obrębów nr 48 i 56 Nowa Huta do załamania tejże granicy najbliższego południowo-wschodniemu narożnikowi działki nr 20/44, dalej w kierunku północnym do tego z dwóch południowo-wschodnich narożników działki nr 20/44, który leży bardziej na wschód, następnie w kierunku północnym wschodnią granicą działki nr 20/44, dalej zachodnią granicą działki nr 20/32, która w części jest granicą użytku ekologicznego, następnie w kierunku północno-zachodnim południową granicą działki nr 20/32 do najbardziej wysuniętego na północny-wschód narożnika działki nr 4/8, dalej w kierunku północno-zachodnim do styku działek nr 20/32, 31 i 32, następnie w kierunku północnym wzdłuż wschodniej strony ul. Bpa Tomickiego do skrzyżowania z Al. Jana Pawła II, dalej na zachód, południową stroną Al. Jana Pawła II do Ronda Czyżyńskiego, następnie wzdłuż południowej i zachodniej granicy działki nr 102 w kierunku północno - wschodnim zachodnią stroną ul. Bieńczyckiej do skrzyżowania z granicą pomiędzy działkami nr: 216 i 71/4 w obrębie nr 7 Nowa Huta.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1508/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy XIV Czyżyny w Krakowie
(Statut Dzielnicy XIV Czyżyny)

433. JAN WIERCIOCH

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XIV
16.04.1992–6.07.1994

(ze zbiorów prywatnych)

434. JÓZEF CIESIELSKI*

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XIV
6.07.1994–17.11.1998

* radny Miasta Krakowa w III kadencji

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

435. ALICJA GŁUC

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy XIV
17.11.1998–2.12.2002

(ze zbiorów prywatnych)

436. JERZY WOŹNIAKIEWICZ*

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XIV
2.12.2002–27.01.2011

* radny Miasta Krakowa w kadencjach V i VI

(ze zbiorów prywatnych)

437. WOJCIECH KRZYSZTONEK*

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XIV
27.01.2011–16.12.2014

* radny Miasta Krakowa w VII kadencji

(ze zbiorów prywatnych)

438. ŁUKASZ CIEŚLIK

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XIV
16.12.2014–23.01.2015

(ze zbiorów prywatnych)

439. MAREK ZIEMIAŃSKI

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XIV
23.01.2015–12.09.2017

(ze zbiorów prywatnych)

440. ANNA MOKSA

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy XIV
od 12.09.2017

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica XV
Mistrzejowice

Dzielnica XV Mistrzejowice według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 5,59 km² (udział 1,71% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Mistrzejowice i Batowice, po części także Prądnik Czerwony (vide plan na s. 239).
Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy XV Mistrzejowice

DZIELNICA XV MISTRZEJOWICE

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

- od strony północnej, od skrzyżowania linii kolejowej Kraków Warszawa z granicą m. Krakowa na styku obrębów nr: 21 Śródmieście i 1 Nowa Huta w kierunku wschodnim wzdłuż granicy m. Krakowa do przecięcia się granicy m. Krakowa ze wschodnią granicą działki nr 475/9,

z DZIELNICĄ III PRĄDNIK CZERWONY graniczy na odcinku - od skrzyżowania linii kolejowej Kraków-Warszawa z granicą m. Krakowa wzdłuż granicy pomiędzy obrębami nr 21 Śródmieście i nr 1 Nowa Huta najpierw w kierunku południowo-wschodnim, następnie południowym do styku działek nr: 20/3, 46, 155/5, następnie w kierunku południowo-wschodnim do najbliższego załamania granic działek nr: 46 i 306/4 i dalej w kierunku południowym wzdłuż wschodniej granicy działki 306/4 (potok Sudół) do styku działek nr: 46, 47, 306/4 gdzie skręca najpierw w kierunku wschodnim potem w kierunku południowym przebiegając granicą działek nr: 46 i 47 (tak, iż działka nr 46 znajduje się na terenie Dzielnicy III a działka nr 47 na terenie Dzielnicy XV) następnie powracając do południowo-wschodniej granicy działki 306/4 (potok Sudół) gdzie biegnie dalej południowo – wschodnią granicą potoku Sudół w kierunku południowo – zachodnim do styku działek nr: 62, 1/272, 306/4 i dalej na południe wschodnimi granicami działek nr: 62, 59, 100, 101/1, 101/11, 101/12 do ulicy Bohomolca, następnie zachodnią stroną ul. Bohomolca (zachodnie granice działek: 101/10, 101/8, 300/16, 104/4, 105/3, 106/3, 107/10, 108/10, 195/3, 195/5, 194/3, 194/4, 288/12, 199/10, 199/16, 309/5, 309/7, 305/6) do wysokości ul. Krzesławiciej gdzie skręca na zachód i południową stroną ul. Krzesławickiej dochodzi do zbiegu granic obrębów nr: 21 Śródmieście i 5, 6 Nowa Huta i styku ulicy Krzesławickiej z ulicą Dobrego Pasterza, dalej na zachód południową stroną ul. Dobrego Pasterza do styku granic obrębów nr: 21, 4 Śródmieście i 6 Nowa Huta (rejon budynku nr 191 na ul. Dobrego Pasterza), następnie skręca na południe granicą obrębów nr 4 Śródmieście i 6 Nowa Huta do Al. Gen Bora – Komorowskiego (styk działek nr: 1/1, 1/11, 25/4, 661/4, 661/5),

z DZIELNICĄ XIV CZYŻYNY graniczy na odcinku – od styku działek nr: 1/1, 1/11, 25/4, 661/4, 661/5 północną stroną Al. Gen. Bora – Komorowskiego w kierunku wschodnim do skrzyżowania Al. Gen. Andersa z ul. Gen. Okulickiego,

z DZIELNICĄ XVI BIEŃCZYCE graniczy na odcinku - od skrzyżowania ulicy Gen. Okulickiego z Al. Gen. Andersa w kierunku północno-wschodnim zachodnią stroną ulicy Gen. Okulickiego do skrzyżowania z rzeką Dłubnią,

z DZIELNICĄ XVII WZGÓRZA KRZESŁAWICKIE graniczy na odcinku - od skrzyżowania ul. Gen. Okulickiego z rzeką Dłubnią w kierunku północnym, wschodnią stroną rzeki Dłubni, do przecięcia z ul. Morcinka, następnie na wschód południowa granicą działki nr 475/9, dalej na północ wschodnimi granicami działek nr: 475/9 i 49/2, następnie w kierunku zachodnim północną granicą działki nr 49/2, dalej w kierunku północno-zachodnim północnymi granicami działek nr: 50/2 i 51/2, następnie w kierunku północnym wschodnią granicą działki nr 51/2 do granicy m. Krakowa.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1509/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r. w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy XV Mistrzejowice w Krakowie (Statut Dzielnicy XV Mistrzejowice)

441. JÓZEF CELEWSKI

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XV 12.11.1991–11.01.1994

(ze zbiorów prywatnych)

442. MAREK HAREŃCZYK*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XV 11.01.1994–16.11.1998

* radny Miasta Krakowa w III kadencji

(ze zbiorów prywatnych)

443. STANISŁAW ZIĘBA*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XV 16.11.1998–12.12.2006

* radny Miasta Krakowa w kadencjach II, III, IV, V, VI i VII

(ze zbiorów prywatnych)

444. MAREK HOHENAUER*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XV 12.12.2006–27.01.2011

* radny Miasta Krakowa w VI kadencji

(ze zbiorów prywatnych)

445. PIOTR SERAFIN

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XV 27.01.2011–16.12.2014

(ze zbiorów prywatnych)

446. GRAŻYNA JANAWA

przewodnicząca Rady i Zarządu Dzielnicy XV od 16.12.2014

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica XVI
Bieńczyce

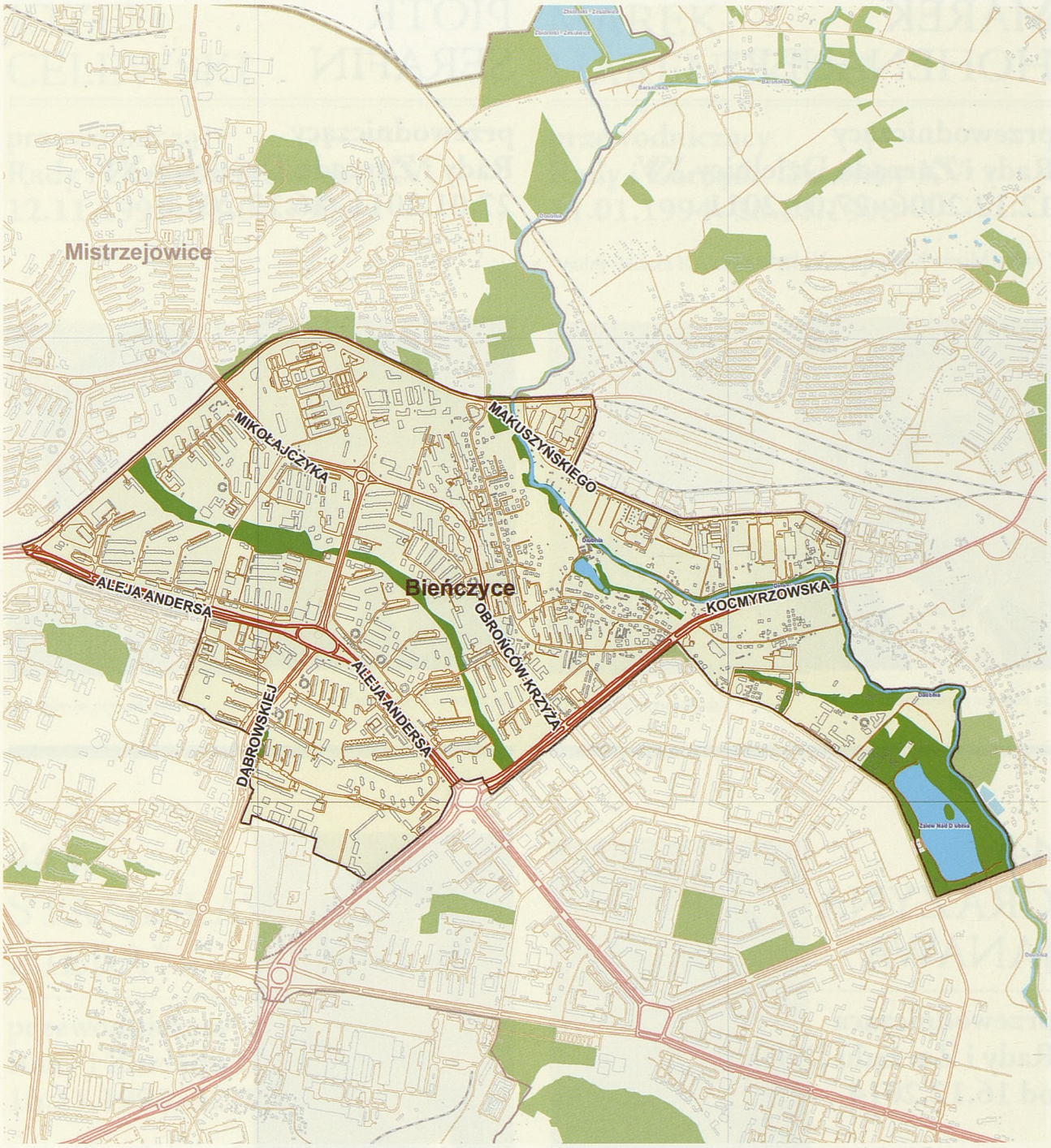

Dzielnica XVI Bieńczyce według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 3,7 km² (udział 1,13% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: po części Bieńczyc, po części Krzesławic, fragmentem Mistrzejowic (vide *plan na s. 239).*
Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy XVI Bieńczyce

DZIELNICA XVI BIEŃCZYCE

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

z DZIELNICĄ XIV CZYŻYNY graniczy na odcinku - od skrzyżowania ul. Bieńczyckiej z granicami działek nr: 216 i 71/4 w obrębie nr 7 Nowa Huta w kierunku północno-zachodnim granicą północną działek nr: 216, 215/1, 214/2, 212/4, 211/2 do załamania granicy działki nr 211/2 najbliższego południowo-wschodniemu narożnikowi działki nr 71/1, dalej w kierunku północnym do południowo-wschodniego narożnika działki nr 71/1, następnie w kierunku północno-zachodnim południowymi granicami działek nr: 71/1, 71/10, 72/36, 72/30, 72/26, 72/24, dalej w kierunku północnym zachodnią granicą działki nr 72/24, następnie w kierunku północno-zachodnim południową granicą działki nr 289/4 do ul. Dąbrowskiej, dalej wschodnią stroną ul. Dąbrowskiej do skrzyżowania z ul. Hynka, północną stroną ul. Hynka do skrzyżowania z ul. Braci Schindlerów, zachodnią stroną ul. Braci Schindlerów do skrzyżowania z Al. Gen. Andersa i dalej na zachód południową stroną Al. Gen. Andersa do skrzyżowania z ul. Gen. Okulickiego,

z DZIELNICĄ XV MISTRZEJOWICE graniczy na odcinku - od skrzyżowania ulicy Gen. Okulickiego z Al. Gen. Andersa w kierunku północno-wschodnim zachodnią stroną ulicy Gen. Okulickiego do skrzyżowania z rzeką Dłubnią,

z DZIELNICĄ XVII WZGÓRZA KRZESŁAWICKIE graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Dłubni z ul. Gen. Okulickiego w kierunku wschodnim północną stroną ul. Gen. Okulickiego do skrzyżowania z ul. Nowolipki, dalej wschodnią stroną ul. Nowolipki do ul. Makuszyńskiego, dalej w kierunku wschodnim północną stroną ul. Makuszyńskiego ul. Wańkowicza, dalej na południe zachodnią stroną ul. Wańkowicza do ul. Kocmyrzowskiej, dalej na południe wschodnią stroną rzeki Dłubni do skrzyżowania z Al. Solidarności,

z DZIELNICĄ XVIII NOWA HUTA graniczy na odcinku - od skrzyżowania Al. Solidarności z rzeką Dłubnią w kierunku południowo - zachodnim północną stroną Al. Solidarności do skrzyżowania z ul. Bulwarową, dalej północną stroną ul. Bulwarowej do skrzyżowania z ul. Kocmyrzowską, dalej w kierunku południowo - zachodnim południową stroną ul. Kocmyrzowskiej do skrzyżowania z Al. Gen. Andersa, dalej otacza Rondo Kocmyrzowskie od strony północnej i biegnie w kierunku południowo - zachodnim północną stroną ul. Bieńczyckiej do skrzyżowania z granicą pomiędzy działkami nr: 216 i 71/4 w obrębie nr 7."

Z oryginału uchwały nr XCIX/1510/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy XVI Bieńczyce w Krakowie
(Statut Dzielnicy XVI Bieńczyce)

447. LUDWIK MAREK DOMOŃ

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XVI
16.04.1992–19.12.1994

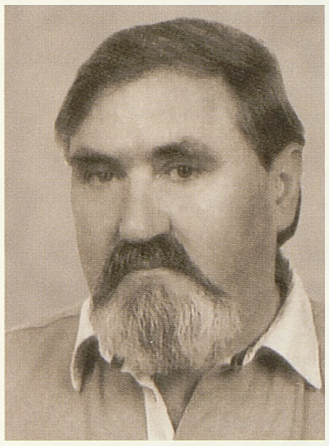

(ze zbiorów prywatnych)

448. HENRYK KAZIMIERSKI

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XVI
19.12.1994–16.11.1998

(ze zbiorów prywatnych)

449. IRENEUSZ RAŚ*

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XVI
16.11.1998–28.10.2005

* radny Miasta Krakowa w IV kadencji

(ze zbiorów prywatnych, fot. Piotr Szałański)

450. KATARZYNA KOŁODZIEJCZYK

przewodnicząca
Rady i Zarządu Dzielnicy XVI
28.10.2005–12.12.2006

(ze zbiorów prywatnych)

451. SŁAWOMIR GÓRA

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XVI 12.12.2006–16.12.2014

(ze zbiorów prywatnych)

452. JAN PIOTR JAROSZ

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XVI 16.12.2014–1.07.2015

(ze zbiorów Rady i Zarządu Dzielnicy XVI)

453. ANDRZEJ BUCZKOWSKI

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XVI od 1.07.2015

(ze zbiorów prywatnych)

Dzielnica XVII
Wzgórza Krzesławickie

Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 23,82 km² (udział 7,29% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Krzesławice, Zesławice, Kantorowice, Grębałów, Lubocza, Łuczanowice, Wadów i Węgrzynowice, po części także Ruszcza, fragmentami Batowice, Mistrzejowice i Wróżenice (vide *plan na s. 239*).
Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy XVII Wzgórza Krzesławickie

DZIELNICA XVII WZGÓRZA KRZESŁAWICKIE

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

- od strony północnej, od przecięcia się granicy m. Krakowa ze wschodnią granicą działki 475/9 , w kierunku wschodnim wzdłuż granicy m. Krakowa do styku granicy m. Krakowa z granicą obrębów nr: 60 i 61 Nowa Huta,

z DZIELNICĄ XV MISTRZEJOWICE graniczy na odcinku - od skrzyżowania ul. Gen. Okulickiego z rzeką Dłubnią w kierunku północnym, wschodnią stroną rzeki Dłubni, do przecięcia z ul. Morcinka, następnie na wschód południową granicą działki nr 475/9, dalej na północ wschodnimi granicami działek nr: 475/9 i 49/2, następnie w kierunku zachodnim północną granicą działki nr 49/2, dalej w kierunku północno-zachodnim północnymi granicami działek nr: 50/2 i 51/2, następnie w kierunku północnym wschodnią granicą działki nr 51/2 do granicy m. Krakowa,

z DZIELNICĄ XVI BIEŃCZYCE graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Dłubni z ul. Gen. Okulickiego w kierunku wschodnim północną stroną ul. Gen. Okulickiego do skrzyżowania z ul. Nowolipki, dalej wschodnią stroną ul. Nowolipki do ul. Makuszyńskiego, dalej w kierunku wschodnim północną stroną ul. Makuszyńskiego ul. Wańkowicza, dalej na południe zachodnią stroną ul. Wańkowicza do ul. Kocmyrzowskiej, dalej na południe wschodnią stroną rzeki Dłubni do skrzyżowania z Al. Solidarności.

z DZIELNICĄ XVIII NOWA HUTA graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Dłubni z Al. Solidarności północną stroną Al. Solidarności w kierunku północno - wschodnim do skrzyżowania z ulicą Ujastek, dalej wschodnią stroną ulicy Ujastek w kierunku północnym do skrzyżowania z ul. Mrozową, dalej w kierunku północno - wschodnim, wschodnią stroną ul. Mrozowej do styku działek nr 27/5, 1/539 i 1/547, następnie do styku działek 2, 1/239 i 1/547, dalej na wschód, południową granicą działki nr 2, następnie wschodnią granicą działki nr 2 do styku granicy obrębów nr: 17, 19, 20 Nowa Huta, następnie wzdłuż południowej granicy obrębów nr: 17, 18 Nowa Huta do styku granicy obrębów nr: 18, 19, 23 Nowa Huta, dalej na północ granicą pomiędzy obrębami nr: 18 i 23 Nowa Huta, dalej granicą między obrębami nr: 60 i 24 Nowa Huta, następnie granicą między obrębami nr: 60 i 61 Nowa Huta do przecięcia granicy m. Krakowa z granicą obrębów nr: 60 i 61 Nowa Huta.

Z oryginału uchwały nr XCIX/1511/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy XVII Wzgórza Krzesławickie w Krakowie
(Statut Dzielnicy XVII Wzgórza Krzesławickie)

454. STANISŁAW OWCA

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XVII 16.04.1992–6.07.1994

(ze zbiorów prywatnych)

455. WANDA ZACHAREWICZ-BIAŁOWĄS*

przewodnicząca Rady i Zarządu Dzielnicy XVII 6.07.1994–28.12.1999

* radna Miasta Krakowa w kadencjach I i III

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

456. STANISŁAW MADEJ

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XVII od 28.12.1999

(ze zbiorów prywatnych, fot. Piotr Szałański)

Dzielnica XVIII
Nowa Huta

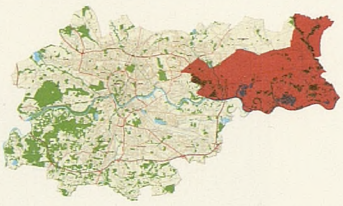

Dzielnica XVIII Nowa Huta według stanu z 2017 r. na przywołanym wcześniej planie miasta z tego samego roku – dzielnica samorządowa o powierzchni 65,41 km² (udział 20,01% w całej powierzchni miasta), położona na terenach historycznych jednostek katastralnych: Mogiła, Pleszów, Branice, Ruszcza, Wyciąże, Kościelniki, Wróżenice, Wolica, Przylasek Wyciąski, Przylasek Rusiecki, po części także Bieńczyce i Lubocza, fragmentami Czyżyny, Krzesławice, Wadów i Przewóz (vide *plan na s. 239*).
Opis przebiegu granic tej dzielnicy podano na następnej stronie.

Załącznik do Statutu

Dzielnicy XVIII Nowa Huta

DZIELNICA XVIII NOWA HUTA

Obejmuje obszar miasta wyznaczony następującymi granicami:

- od strony północnej od styku granicy m. Krakowa z granicą obrębów nr: 60 i 61 Nowa Huta początkowo w kierunku wschodnim, następnie południowym i zachodnim wzdłuż granicy m. Krakowa do środka rzeki Wisła w rejonie styku obrębów nr: 109 Podgórze, 40 Nowa Huta z granicą m. Krakowa,

z DZIELNICĄ XIII PODGÓRZE graniczy na odcinku – do skrzyżowania ul. Półłanki z rzeką Wisłą na wysokości mostu Wandy (styk granic obrębów 58 i 59 Nowa Huta oraz 23 Podgórze), środkiem rzeki Wisły do styku obrębów nr: 109 Podgórze, 40 Nowa Huta z granicą m. Krakowa,

z DZIELNICĄ XIV CZYŻYNY graniczy na odcinku - od styku działek nr 201/1, 256, 145/2 w kierunku północnym wschodnią granicą działek nr 256, 252/4, dalej na zachód, południową stroną ul. Podbipięty do przecięcia z granicą pomiędzy obrębami nr: 56 i 58 Nowa Huta, dalej granicą pomiędzy obrębami nr: 56 i 58 Nowa Huta do ul. Ziarkowej (styk granic działek nr: 135, 178/3 i 178/8), następnie w kierunku zachodnim południową granicą działki nr 178/3, dalej w kierunku północnym wschodnią granicą działki nr 177, następnie w kierunku północno-zachodnim południową granicą działki nr 220/1 do styku działek nr: 168/4, 210/11 i 220/1, dalej w kierunku południowo zachodnim do granicy obrębów nr 48 i 56 Nowa Huta linią prostopadłą do tejże granicy, następnie kolejno w kierunkach: południowym i północno-zachodnim granicą obrębów nr 48 i 56 Nowa Huta do załamania tejże granicy najbliższego południowo-wschodniemu narożnikowi działki nr 20/44, dalej w kierunku północnym do tego z dwóch południowo-wschodnich narożników działki nr 20/44, który leży bardziej na wschód, następnie w kierunku północnym wschodnią granicą działki nr 20/44, dalej zachodnią granicą działki nr 20/32, która w części jest granicą użytku ekologicznego, następnie w kierunku północno-zachodnim południową granicą działki nr 20/32 do najbardziej wysuniętego na północny-wschód narożnika działki nr 4/8, dalej w kierunku północno-zachodnim do styku działek nr 20/32, 31 i 32, następnie w kierunku północnym wzdłuż wschodniej strony ul. Bpa Tomickiego do skrzyżowania z Al. Jana Pawła II, dalej na zachód, południową stroną Al. Jana Pawła II do Ronda Czyżyńskiego, następnie wzdłuż południowej i zachodniej granicy działki nr 102 w kierunku północno - wschodnim zachodnią stroną ul. Bieńczyckiej do skrzyżowania z granicą pomiędzy działkami nr: 216 i 71/4 w obrębie nr 7 Nowa Huta,

z DZIELNICĄ XVI BIEŃCZYCE graniczy na odcinku - od skrzyżowania Al. Solidarności z rzeką Dłubnią w kierunku południowo - zachodnim północną stroną Al. Solidarności do skrzyżowania z ul. Bulwarową, dalej północną stroną ul. Bulwarowej do skrzyżowania z ul. Kocmyrzowską, dalej w kierunku południowo - zachodnim południową stroną ul. Kocmyrzowskiej do skrzyżowania z Al. Gen. Andersa, dalej otacza Rondo Kocmyrzowskie od strony północnej i biegnie w kierunku południowo - zachodnim północną stroną ul. Bieńczyckiej do skrzyżowania z granicą pomiędzy działkami nr: 216 i 71/4 w obrębie nr 7,

z DZIELNICĄ XVII WZGÓRZA KRZESŁAWICKIE graniczy na odcinku - od skrzyżowania rzeki Dłubni z Al. Solidarności północną stroną Al. Solidarności w kierunku północno - wschodnim do skrzyżowania z ulicą Ujastek, dalej wschodnią stroną ulicy Ujastek w kierunku północnym do skrzyżowania z ul. Mrozową, dalej w kierunku północno - wschodnim, wschodnią stroną ul. Mrozowej do styku działek nr 27/5, 1/539 i 1/547, następnie do styku działek 2, 1/239 i 1/547, dalej na wschód, południową granicą działki nr 2, następnie wschodnią granicą działki nr 2 do styku granicy obrębów nr: 17, 19, 20 Nowa Huta, następnie wzdłuż południowej granicy obrębów nr: 17, 18 Nowa Huta do styku granicy obrębów nr: 18, 19, 23 Nowa Huta, dalej na północ granicą pomiędzy obrębami nr: 18 i 23 Nowa Huta, dalej granicą między obrębami nr: 60 i 24 Nowa Huta, następnie granicą między obrębami nr: 60 i 61 Nowa Huta do przecięcia granicy m. Krakowa z granicą obrębów nr: 60 i 61 Nowa Huta."

Z oryginału uchwały nr XCIX/1512/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 marca 2014 r.
w sprawie organizacji i zakresu działania Dzielnicy XVIII Nowa Huta w Krakowie
(Statut Dzielnicy XVIII Nowa Huta)

457. STANISŁAW ZYGMUNT ŁODZIA-CZARNECKI

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XVIII
13.11.1991–15.12.1994

(ze zbiorów prywatnych)

458. JÓZEF KRĘŻOŁEK

p.o. przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XVIII
15.12.1994–5.01.1995
przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XVIII
5.01.1995–16.11.1998
2.12.2002–12.12.2006

(ze zbiorów Rady i Zarządu Dzielnicy XVIII)

459 TOMASZ URYNOWICZ*

przewodniczący
Rady i Zarządu Dzielnicy XVIII
16.11.1998–2.12.2002

* radny Miasta Krakowa w kadencjach VI i VII

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

460. EDWARD PORĘBSKI*

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XVIII 12.12.2006–27.01.2011

* radny Miasta Krakowa w kadencjach VI i VII

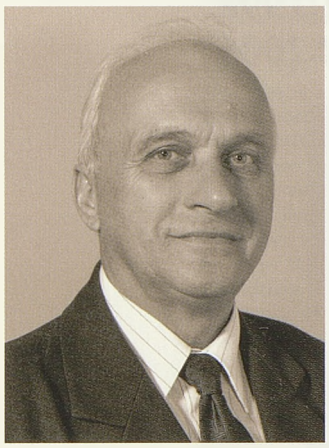

(ze zbiorów Rady Miasta Krakowa)

461. STANISŁAW MORYC

przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy XVIII od 27.01.2011

(ze zbiorów prywatnych)

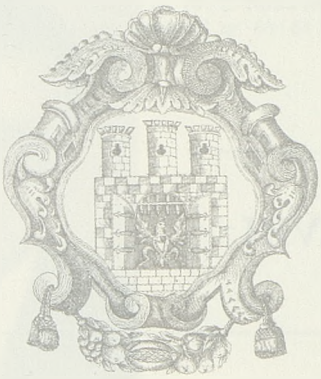

SPISY ALFABETYCZNY I CHRONOLOGICZNY ZWIERZCHNIKÓW DZIELNIC

SPIS ALFABETYCZNY ZWIERZCHNIKÓW DZIELNIC

Rok podany po nazwisku oznacza rok ustalonego pierwszego wyboru (nominacji) na urząd (funkcję) lub rok ustalonego pierwszego wzmiankowania na urzędzie (funkcji).

Numery podane po oznaczeniu roku są numerami, pod którymi dana postać występuje w *Poczcie*.

Adamek Wojciech 1995 – 387
Anioł Julian 1951 – 296
Armatys Stanisław 1968 – 316

Baran Bolesław 1950 – 245, 288
Basa Stefan 1958 – 315
Bassara Magdalena 2002 – 368
Batko Emilian 1928 – 208
Baÿer Wojciech 1794 – 8
Bątkiewicz Henryk 1989 – 350
Bednarz Jacek 2006 – 432
Benedyktowicz Marian 1927 – 175, 188, 195, 209, 225, 251
Berny Józef 1938 – 217, 237, 261
Bialikiewicz Ludwik 1940 – 213, 230
Białecki Szymon 1818 – 26
Białkowski Mieczysław 1910 – 134, 138, 140, 155
Biande Jakub 1823 – 45
Bichoński Włodzimierz 1948 – 235
Biel Barbara 1998 – 388
Bielczyk Małgorzata 1994 – 421
Bielecki Paweł 1816 – 32
Bielski Włodzimierz 1982 – 337
Błachut Józef 1951 – 240, 285
Bochenek Karol 1941 – 269
Boosiewicz Józef 1794 – 7
Braniecki Mieczysław 1961 – 305
Brudziński Jan Nepomucen 1844 – 90
Buczkowski Andrzej 2015 – 453
Bugajski Marceli 1818 – 37
Bysina Helena 1992 – 358

Celewski Józef 1991 – 441
Chechelski Piotr 2002 – 399
Chorubski Fortunat 1843 – 89, 96
Chrobak Leopold 1963 – 311
Cichocki Stanisław 1961 – 325
Cichoń Cecylia 1947 – 263
Ciemięga Małgorzata 2011 – 369
Ciesielski Józef 1994 – 434
Cieślik Łukasz 2014 – 438
Ciołczyk Mieczysław 1981 – 329
Ciszewski Ignacy 1838 – 86
Cygnarowicz Zygmunt 1911 – 150, 177
Czech Edward 1972 – 321, 347
Czoponowski Franciszek Izydor 1881 – 107

Daniecki Ludwik 1838 – 57
Dańda Karol 1947 – 264
Daros Tomasz 2014 – 357
Dembowski Bolesław 1912 – 152, 178, 179, 182
Dirks (d. Pazurkiewicz) Aniela 2014 – 377
Dobrowolski Jerzy 1953 – 289
Dobrowolski Stanisław 1939 – 220, 242
Dobrzański Jan 1802 – 14, 19, 23, 66
Dobrzański Wojciech 1833 – 48
Domiczek Karol 1928 – 184, 193, 227, 252, 272
Domoń Ludwik Marek 1992 – 447
Dudek Władysław 1998 – 381
Dudzicz Stanisław 1821 – 43
Dyląg Cichosław 1993 – 363
Dymek Janusz 1922 – 173
Dziob Stanisław 2002 – 425
Dziurzyński Adam 1996 – 393

Fediuk Jan 1954 – 303
Filipiak Szczęsny 2011 – 401

Gajoch Henryk 1990 – 352
Gąsiorowski Augustyn 1826 – 60
Giermek Stefan 1948 – 244, 262
Gilarski Mirosław 2002 – 403
Gizicka-Jarek Iwona 2006 – 415
Głuc Alicja 1998 – 435
Goellner Rudolf 1911 – 135, 146, 154, 185
Gofron Władysław 1979 – 343
Goldfeld Józef 1951 – 281, 291
Goliński Jan 1885 – 125
Golonka Kazimierz 1946 – 243
Gołemberski Adam 1830 – 28
Gostkowski Bernard 1816 – 39
Góra Edward 1954 – 298
Góra Sławomir 2006 – 451
Górka Karol 1923 – 180, 194, 260
Górski Franciszek 1895 – 108, 110, 112, 129, 131, 133, 153
Górski Tadeusz 1969 – 326
Gralewski Jan 1818 – 31
Grela Jerzy 1991 – 402
Gromczakiewicz Laurenty 1886 – 119
Gruszka Bogusław 1998 – 394
Grzybowski Piotr 1818 – 41, 52
Grzymalski Józef 1849 – 92
Grzywacz Tadeusz 1948 – 239
Gubernat Adam 1930 – 203
Guzik Stefan 1950 – 236, 284, 292
Guzikowski 1919 – 172

Hareńczyk Marek 1994 – 442
Hawranek Andrzej 2006 – 400
Hoffmann 1840 – 80
Hohenauer Marek 2006 – 444
Hubert Jan 1819 – 50
Hydzik Wojciech 1972 – 302, 328

Igliński Stanisław Franciszek 1919 – 165

Jagło Antoni 1881 – 124
Janawa Grażyna 2014 – 446

Janiszewska Halina 1995 – 422
Jankiewicz Jan Stanisław 1913 – 137, 151, 171
Jankowski Kazimierz 1946 – 259
Jarosz Jan Piotr 2014 – 452
Jasicki Kazimierz 1916 – 181
Jasiński Rajmund 1949 – 254
Jasionowski Franciszek 1947 – 250, 270
Jastrzębska Anna 1998 – 367
Jaśkowiec Dominik 2006 – 374
Jurczak Andrzej 1992 – 386

Kaczmarczyk Jacek 1990 – 340
Kamiński Aleksander 1930 – 200, 206, 218, 226
Karocki Andrzej 1991 – 392
Kasper Józef 1991 – 341
Kasprzycki Wincenty 1821 – 51, 53
Kasznica Wincenty 1838 – 79
Kazański Marian 1952 – 282
Kazimierski Henryk 1994 – 448
Kellermann Adam 1985 – 349
Klimeczek Władysław 1938 – 229, 258
Klimowicz Paweł 2002 – 389
Klimowicz Piotr 2006 – 390
Kliniaszewski Piotr 1838 – 95
Kłaczyński Jan 1954 – 317
Kłański Zygmunt 1971 – 320
Kobiałka Ryszard 1999 – 431
Kochanowski Walenty 1816 – 58
Kołodziejczyk Katarzyna 2005 – 450
Komarzewski Adam 1941 – 249, 265, 267
Komorowski Władysław 1857 – 118, 123
Konieczny Mateusz 1820 – 33
Konopnicki Józef 1834 – 72, 101
Konrad Józef 1848 – 77
Kosek Jakub 2011 – 385
Kosiniak Jan 1990 – 351
Kosiński Karol 1871 – 106
Kosior Bolesław 1992 – 378
Kosiorowski Roman 1957 – 323
Kowalski Karol 1891 – 126
Kowalski Wincenty 1792 – 6
Kozakiewicz Kazimierz 1916 – 170, 190, 205, 214, 222
Kozdronkiewicz Wojciech 2002 – 356
Kozłowski Zdzisław 1915 – 163
Kożuch Zbigniew 2007 – 427
Krawczyk Marian 1982 – 338, 339
Kretschmer Łukasz 1811 – 21
Krężołek Józef 1994 – 458
Krzeczkowski Bogusław 1998 – 355
Krzysztonek Wojciech 2011 – 437
Kucieński Wojciech 1816 – 30
Kulig Marian 1973 – 348
Kurnatowski Witold 1913 – 149
Kustowski Karol 1792 – 3

Lachowicz Adam 1923 – 169, 196, 201
Laszczak Kazimierz 1998 – 382
Latowski Alfred 1950 – 232, 280
Lechowicz Stanisław 1950 – 279, 295
Lenczowski Stefan 1953 – 287
Librowski Antoni 1829 – 69, 71
Linhardt Andrzej 1990 – 332
Lubowiecki Szczepan 1794 – 9, 15, 20, 24, 49

Łącki Józef 1835 – 35
Łodzia-Czarnecki Stanisław Zygmunt 1991 – 457
Łukaszewski Jacek 1990 – 346
Łuszczyński Teodor 1842 – 74, 99

Madej Stanisław 1999 – 456
Majer Bolesław 1931 – 197, 210, 224, 253
Majerski Ryszard 1992 – 428
Maliszewska Teodozja 2006 – 384
Małek Edward 1992 – 396
Małochleb Jolanta 1997 – 366
Małochleb Leszek1992 – 360
Margasiński Karol 1811 – 17
Marzec Ludwik 1940 – 223, 247
Matusik-Lipiec Katarzyna 2002 – 383
Mączeński Maciej mł. 1821 – 64
Mączeński Maciej st. 1816 – 63
Meciszewski Wawrzyniec 1794 – 5
Michalski Tomasz 1913 – 147
Migdał Adam 2002 – 409
Mikułowski Rafał 1834 – 29
Misiuda Franciszek 1958 – 324
Miś Rafał 2011 – 375
Mnich Wit 1968 – 313
Mohr Michał 1823 – 65, 67
Moksa Anna 2017 – 440
Moryc Stanisław 2011 – 461
Motyka Władysław 1998 – 408
Mól Tomasz 1911 – 144, 159
Mroziński Ferdynand 1925 – 183, 192, 215, 234
Mucha Krzysztof 2011 – 410
Müller Władysław 1915 – 143, 156, 158, 189
Musiał Mieczysław 1942 – 266
Mydlarski Maciej 1816 – 42
Myśliborski Tomir 2013 – 376

Nasturkiewicz Józef 1835 – 54
Nazimek Maciej 2011 – 416
Niedziałkowski Olgierd 1940 – 216, 233, 238
Niemczykiewicz Sebastian 1816 – 55
Nigborowicz Józef 1954 – 290
Nowaczyńska Małgorzata 1992 – 361
Nowak Józef 1843 – 75, 88
Nowakowski Stefan 1930 – 186
Nunast Dominik 1794 – 4, 10, 11, 13, 16

Obłudek Klemens 1959 – 300, 310
Obraczay Teodor 1932 – 207, 219
Okoński Karol 1821 – 44
Orzechowski Emil 1992 – 405
Osuch Józef 1995 – 423
Owca Stanisław 1992 – 454

Pado Ryszard 1992 – 370
Pakosz Józef 1994 – 379
Paleczny Stefan 1915 – 176
Para Marian 1927 – 167, 174, 187, 199, 211, 231
Peszka (Peszke) Maciej 1818 – 56
Piekarczyk Bożena 2002 – 418
Piergies Tomasz 2006 – 426
Pietras Jan Stanisław 2014 – 411

Pietruszka Włodzimierz 1950 – 271, 293
Piotrowski Teofil 1833 – 62, 91
Placer Franciszek 1831 – 70
Płonczyński Jan 1816 – 36, 38, 40
Pollak Jacek 1998 – 424
Ponitycki Zbigniew Antoni 1998 – 372
Popielecki Stanisław 1842 – 87
Popławski Leszek 1991 – 333
Poraszka Włodzimierz 1991 – 417
Porębski Edward 2006 – 460
Przędzik Jacek 1997 – 354
Puc Franciszek 1945 – 274, 294
Puszkarz Arkadiusz 2006 – 404
Pyk Jerzy 1994 – 407

Radwanek Alfred 1916 – 168, 202
Rajman Feliks 1944 – 276
Raś Ireneusz 1998 – 449
Rogalski Edward 1957 – 299
Rotter Adolf 1921 – 161, 166
Rozlachowski Roman 1992 – 420
Rozmanith Antoni 1821 – 34
Rudolf Władysław 1967 – 319
Rupalski Julian 1875 – 116
Rusiniak Krzysztof 1994 – 371

Salwa Tadeusz 1979 – 335
Sałasz Jan 1843 – 82
Sambor Marian 1972 – 307, 334
Sarzyńska Alicja 1994 – 364
Scheurich Leon 1910 – 145, 164
Serafin Piotr 2011 – 445
Siwecki Jan Kanty 1824 – 46
Skarbiński Feliks 1840 – 81, 85, 103
Skrobiszewski Tadeusz 1954 – 297, 322
Skwarczyński Stanisław 1855 – 113
Słobodzian Maria 1993 – 406
Smok Bogdan 2006 – 395
Socha Mieczysław 1945 – 256, 278
Soczyński Marcin 1816 – 25
Sokalski Józef 1833 – 61
Stachura Zbigniew 1984 – 330, 331
Stefański Eugeniusz 1940 – 228, 255
Stefański Jerzy 1917 – 160
Stręk Jan 1952 – 283, 286
Strzeboński Edward 1972 – 327, 342
Sularz Paweł 2000 – 373
Sułowski Krzysztof 2003 – 419
Suter Marta 2005 – 414
Szawelski August 1799 – 12
Szczerbic Grzegorz 1992 – 362
Szmidowicz Ksawery 1838 – 73

Ślęzak Franciszek 1954 – 308
Śliwiński Stefan 1941 – 257, 275, 277
Ślizowski Stanisław 1941 – 241

Temple Edward 1853 – 104, 122
Terlecki 1848 – 76
Thomas Józef 1954 – 314
Tomasik Władysław 1937 – 204, 221, 246, 248, 268
Trylski Walenty 1877 – 117
Tullius Jan 1911 – 148, 162

Tuszyński Józef 1844 – 83, 97
Tylek Stanisław 1991 – 412
Tyralski Andrzej 1830 – 47

Umiński Piotr 1870 – 115
Urynowicz Tomasz 1998 – 459
Uszewski Józef 1853 – 100, 105

Wadowski Mieczysław 1998 – 413
Walosik Tadeusz 1969 – 306
Wanat Ryszard 1981 – 336
Warmuz Stefan 1960 – 301, 309
Wassus-Kydryńska Krystyna 1991 – 353
Weinberger Antoni 1840 – 102
Wiercioch Jan 1992 – 433
Wierzbicki Zygmunt 2014 – 391
Wilczyński Stanisław 1935 – 198
Winiarski Karol 1959 – 318
Wisłocki Jan Nepomucen 1792 – 2
Wiśniewski Paweł Andrzej 1998 – 430
Wiśniowski Józef Wojciech 1896 – 121, 128, 136, 139
Witkowski Władysław 1968 – 312
Włoch Jan Chryzostom 1894 – 109, 111, 120, 127, 130, 132, 142
Włodarczyk Zygmunt 1994 – 429
Wnętrzycki Wincenty 1813 – 18, 22
Wołowski (Wotowski) Michał 1792 – 1
Woźniak Stanisław 1914 – 141, 157, 191
Woźniak Zbigniew 1998 – 380
Woźniakiewicz Jerzy 2002 – 436
Wróbel Mieczysław 1957 – 304
Wydro Jan 1939 – 212

Zacharewicz-Białowąs Wanda 1994 – 455
Zajączkowski Hipolit 1853 – 94, 114
Zakrzowski Kazimierz 1819 – 59
Zalewski Jakub 1824 – 68
Zalewski Ludwik 1848 – 84
Zaręba Zdzisław 1979 – 344, 345
Zawisza Teofil 1845 – 78, 93, 98
Zawodny Mieczysław 1943 – 273
Zieliński Władysław 1992 – 359
Ziemiański Marek 2015 – 439
Zięba Stanisław 1998 – 443
Zorski Paweł 1994 – 397

Żelechowski Antoni 1829 – 27
Żero Krzysztof 1998 – 398
Żółtek Stanisław 1994 – 365

SPIS CHRONOLOGICZNY ZWIERZCHNIKÓW DZIELNIC

Rok podany przed nazwiskiem oznacza rok ustalonego pierwszego wyboru (nominacji) na urząd (funkcję) lub rok ustalonego pierwszego wzmiankowania na urzędzie (funkcji). Numery podane przy nazwisku są numerami, pod którymi dana postać występuje w *Poczcie*.

Spis ten dodatkowo uporządkowano, wyodrębniając okresy historyczne ponad etapami podziałów wewnętrznych miasta: lata mozaiki rozwiązań dzielnicowych (1792–1816), lata zwartego systemu gmin w Rzeczypospolitej Krakowskiej (1816–1838), lata austriackich cyrkułów policyjnych (1838–1848), lata jednorodnego, choć zmiennego systemu obwodów pomocniczych (1848–1954), lata dzielnic administracyjnych wchodzących w strukturę aparatu władzy i administracji państwowej (1954–1991) oraz współczesne lata dzielnic miejskich pomocniczych, samorządowych (1991–2017).

W obrębie poszczególnych lat przyjęto kolejność alfabetyczną, z wyjątkiem roku 1991, dla którego w celu oddzielenia postaci z okresu delegatur UMK od postaci z okresu dzielnic samorządowych dodatkowo zastosowano cezurę w postaci wyborów samorządowych I kadencji rad i zarządów dzielnic.

LATA 1792–1816

25 lat, od Sejmu Czteroletniego przez targowicę, sejm grodzieński, powstanie kościuszkowskie, okupację pruską, pierwszy zabór austriacki i Księstwo Warszawskie, po początek Rzeczypospolitej Krakowskiej. Okres dynamicznych zmian polityczno-ustrojowych z reperkusjami dla podziału miasta na dzielnice i charakter władz w tych dzielnicach – cyrkuły z wójtami, kwartały z rotmistrzami, wydziały z burmistrzami, obwody–wydziały z burmistrzami, gminy z intendentami.

1792 Kowalski Wincenty – 6
1792 Kustowski Karol – 3
1792 Wisłocki Jan Nepomucen – 2
1792 Wołowski (Wotowski) Michał – 1
1794 Baÿer Wojciech – 8
1794 Boosiewicz Józef – 7
1794 Lubowiecki Szczepan – 9, 15, 20, 24, 49
1794 Meciszewski Wawrzyniec – 5
1794 Nunast Dominik – 4, 10, 11, 13, 16
1799 Szawelski August – 12
1802 Dobrzański Jan – 14, 19, 23, 66
1811 Kretschmer Łukasz – 21
1811 Margasiński Karol – 17
1813 Wnętrzycki Wincenty – 18, 22

LATA 1816–1838

22 lata w ramach Rzeczypospolitej Krakowskiej. Okres dzielnic administracyjnych Krakowa pod nazwą gmin miejskich, z wójtami miejskimi na czele.

1816 Bielecki Paweł – 32
1816 Gostkowski Bernard – 39
1816 Kochanowski Walenty – 58
1816 Kucieński Wojciech – 30
1816 Mączeński Maciej st. – 63
1816 Mydlarski Maciej – 42
1816 Niemczykiewicz Sebastian – 55
1816 Płonczyński Jan – 36, 38, 40
1816 Soczyński Marcin – 25
1818 Białecki Szymon – 26
1818 Bugajski Marceli – 37
1818 Gralewski Jan – 31
1818 Grzybowski Piotr – 41, 52
1818 Peszka (Peszke) Maciej – 56
1819 Hubert Jan – 50
1819 Zakrzowski Kazimierz – 59
1820 Konieczny Mateusz – 33
1821 Dudzicz Stanisław – 43
1821 Kasprzycki Wincenty – 51, 53
1821 Mączeński Maciej mł. – 64
1821 Okoński Karol – 44
1821 Rozmanith Antoni – 34
1823 Biande Jakub – 45
1823 Mohr Michał – 65, 67
1824 Siwecki Jan Kanty – 46
1824 Zalewski Jakub – 68
1826 Gąsiorowski Augustyn – 60
1829 Librowski Antoni – 69, 71
1829 Żelechowski Antoni – 27
1830 Gołemberski Adam – 28
1830 Tyralski Andrzej – 47
1831 Placer Franciszek – 70
1833 Dobrzański Wojciech – 48
1833 Piotrowski Teofil – 62, 91
1833 Sokalski Józef – 61
1834 Konopnicki Józef – 72, 101
1834 Mikułowski Rafał – 29
1835 Łącki Józef – 35
1835 Nasturkiewicz Józef – 54
1838 Daniecki Ludwik – 57

LATA 1838–1848

10 lat, od końcowego okresu Rzeczypospolitej Krakowskiej po początek drugiego zaboru austriackiego. Okres pomocniczych dzielnic administracyjnych pod nazwą cyrkułów, podległych dyrekcji policji, z komisarzami cyrkułowymi na czele.

1838 Ciszewski Ignacy – 86
1838 Kasznica Wincenty – 79
1838 Kliniaszewski Piotr – 95
1838 Szmidowicz Ksawery – 73
1840 Hoffmann – 80
1840 Skarbiński Feliks – 81, 85, 103
1840 Weinberger Antoni – 102
1842 Łuszczyński Teodor – 74, 99

1842 Popielecki Stanisław – 87
1843 Chorubski Fortunat – 89, 96
1843 Nowak Józef – 75, 88
1843 Sałasz Jan – 82
1844 Brudziński Jan Nepomucen – 90
1844 Tuszyński Józef – 83, 97
1845 Zawisza Teofil – 78, 93, 98

LATA 1848–1954

106 lat, od drugiego zaboru austriackiego przez autonomię galicyjską, II Rzeczpospolitą Polską, okupację niemiecką, po Rzeczpospolitą Polską i Polską Rzeczpospolitą Ludową. Okres pomocniczych dzielnic administracyjnych pod nazwą obwodów podległych krakowskiemu magistratowi, z komisarzami obwodowymi na czele, w późniejszych fazach rozwoju struktury nazywanymi też kierownikami czy naczelnikami. W końcowej fazie tego okresu, od roku 1951, ustanowiono dodatkową, całkowicie odmienną jednostkę podziału miasta w postaci dzielnicy administracyjnej Nowa Huta z przewodniczącym dzielnicowej rady narodowej na czele – był to już zwiastun okresu następnego, zmian systemowych z roku 1954.

1848 Konrad Józef – 77
1848 Terlecki – 76
1848 Zalewski Ludwik – 84
1849 Grzymalski Józef – 92
1853 Temple Edward – 104, 122
1853 Uszewski Józef – 100, 105
1853 Zajączkowski Hipolit – 94, 114
1855 Skwarczyński Stanisław – 113
1857 Komorowski Władysław – 118, 123
1870 Umiński Piotr – 115
1871 Kosiński Karol – 106
1875 Rupalski Julian – 116
1877 Trylski Walenty – 117
1881 Czoponowski Franciszek Izydor – 107
1881 Jagło Antoni – 124
1885 Goliński Jan – 125
1886 Gromczakiewicz Laurenty – 119
1891 Kowalski Karol – 126
1894 Włoch Jan Chryzostom – 109, 111, 120, 127, 130, 132, 142
1895 Górski Franciszek – 108, 110, 112, 129, 131, 133, 153
1896 Wiśniowski Józef Wojciech – 121, 128, 136, 139
1910 Białkowski Mieczysław – 134, 138, 140, 155
1910 Scheurich Leon – 145, 164
1911 Cygnarowicz Zygmunt – 150, 177
1911 Goellner Rudolf – 135, 146, 154, 185
1911 Mól Tomasz – 144, 159
1911 Tullius Jan – 148, 162
1912 Dembowski Bolesław – 152, 178, 179, 182
1913 Jankiewicz Jan Stanisław – 137, 151, 171
1913 Kurnatowski Witold – 149
1913 Michalski Tomasz – 147
1914 Woźniak Stanisław – 141, 157, 191
1915 Kozłowski Zdzisław – 163
1915 Müller Władysław – 143, 156, 158, 189

1915 Paleczny Stefan – 176
1916 Jasicki Kazimierz – 181
1916 Kozakiewicz Kazimierz – 170, 190, 205, 214, 222
1916 Radwanek Alfred – 168, 202
1917 Stefański Jerzy – 160
1919 Guzikowski – 172
1919 Igliński Stanisław Franciszek – 165
1921 Rotter Adolf – 161, 166
1922 Dymek Janusz – 173
1923 Górka Karol – 180, 194, 260
1923 Lachowicz Adam – 169, 196, 201
1925 Mroziński Ferdynand – 183, 192, 215, 234
1927 Benedyktowicz Marian – 175, 188, 195, 209, 225, 251
1927 Para Marian – 167, 174, 187, 199, 211, 231
1928 Batko Emilian – 208
1928 Domiczek Karol – 184, 193, 227, 252, 272
1930 Gubernat Adam – 203
1930 Kamiński Aleksander – 200, 206, 218, 226
1930 Nowakowski Stefan – 186
1931 Majer Bolesław – 197, 210, 224, 253
1932 Obraczay Teodor – 207, 219
1935 Wilczyński Stanisław – 198
1937 Tomasik Władysław – 204, 221, 246, 248, 268
1938 Berny Józef – 217, 237, 261
1938 Klimeczek Władysław – 229, 258
1939 Bialikiewicz Ludwik – 213, 230
1939 Dobrowolski Stanisław – 220, 242
1939 Wydro Jan – 212
1940 Niedziałkowski Olgierd – 216, 233, 238
1940 Stefański Eugeniusz – 228, 255
1940 Marzec Ludwik – 223, 247
1941 Bochenek Karol – 269
1941 Komarzewski Adam – 249, 265, 267
1941 Śliwiński Stefan – 257, 275, 277
1941 Ślizowski Stanisław – 241
1942 Musiał Mieczysław – 266
1943 Zawodny Mieczysław – 273
1944 Rajman Feliks – 276
1945 Puc Franciszek – 274, 294
1945 Socha Mieczysław – 256, 278
1946 Golonka Kazimierz – 243
1946 Jankowski Kazimierz – 259
1947 Cichoń Cecylia – 263
1947 Dańda Karol – 264
1947 Jasionowski Franciszek – 250, 270
1948 Bichoński Włodzimierz – 235
1948 Giermek Stefan – 244, 262
1948 Grzywacz Tadeusz – 239
1949 Jasiński Rajmund – 254
1950 Baran Bolesław – 245, 288
1950 Guzik Stefan – 236, 284, 292
1950 Latowski Alfred – 232, 280
1950 Lechowicz Stanisław – 279, 295
1950 Pietruszka Włodzimierz – 271, 293
1951 Anioł Julian – 296
1951 Błachut Józef – 240, 285
1951 Goldfeld Józef – 281, 291
1952 Kazański Marian – 282
1952 Stręk Jan – 283, 286
1953 Dobrowolski Jerzy – 289
1953 Lenczowski Stefan – 287

LATA 1954–1991

37 lat, od Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej po początek III Rzeczypospolitej Polskiej. Okres dzielnic administracyjnych będących podstawowymi jednostkami podziału terytorialnego państwa ze zlokalizowanymi w nich podstawowymi jednostkami władzy i administracji państwowej, z przewodniczącymi prezydiów dzielnicowych rad narodowych, od końca 1973 r. naczelnikami dzielnic, na czele. Tutaj także delegatury Urzędu Miasta Krakowa z kierownikami delegatur na czele, likwidujące tę strukturę na etapie przejściowym do okresu następnego.

1954 Fediuk Jan – 303
1954 Góra Edward – 298
1954 Kłaczyński Jan – 317
1954 Nigborowicz Józef – 290
1954 Skrobiszewski Tadeusz – 297, 322
1954 Ślęzak Franciszek – 308
1954 Thomas Józef – 314
1957 Kosiorowski Roman – 323
1957 Rogalski Edward – 299
1957 Wróbel Mieczysław – 304
1958 Basa Stefan – 315
1958 Misiuda Franciszek – 324
1959 Obłudek Klemens – 300, 310
1959 Winiarski Karol – 318
1960 Warmuz Stefan – 301, 309
1961 Braniecki Mieczysław – 305
1961 Cichocki Stanisław – 325
1963 Chrobak Leopold – 311
1967 Rudolf Władysław – 319
1968 Armatys Stanisław – 316
1968 Mnich Wit – 313
1968 Witkowski Władysław – 312
1969 Górski Tadeusz – 326
1969 Walosik Tadeusz – 306
1971 Kłański Zygmunt – 320
1972 Czech Edward – 321, 347
1972 Hydzik Wojciech – 302, 328
1972 Sambor Marian – 307, 334
1972 Strzeboński Edward – 327, 342
1973 Kulig Marian – 348
1979 Gofron Władysław – 343
1979 Salwa Tadeusz – 335
1979 Zaręba Zdzisław – 344, 345
1981 Ciołczyk Mieczysław – 329
1981 Wanat Ryszard – 336
1982 Bielski Włodzimierz – 337
1982 Krawczyk Marian – 338, 339
1984 Stachura Zbigniew – 330, 331
1985 Kellermann Adam – 349
1989 Bątkiewicz Henryk – 350
1990 Gajoch Henryk – 352
1990 Kaczmarczyk Jacek – 340
1990 Kosiniak Jan – 351
1990 Linhardt Andrzej – 332
1990 Łukaszewski Jacek – 346
1991 Kasper Józef – 341
1991 Popławski Leszek – 333

LATA 1991–2018

27 lat w ramach III Rzeczypospolitej Polskiej. Okres pomocniczych dzielnic miejskich o charakterze samorządowym, z przewodniczącymi rad i zarządów dzielnic na czele – historycznie nadal otwarty, choć w tym wydawnictwie zakreślony cezurą końca roku 2018.

1991 Celewski Józef – 441
1991 Grela Jerzy – 402
1991 Karocki Andrzej – 392
1991 Łodzia-Czarnecki Stanisław Zygmunt – 457
1991 Poraszka Włodzimierz – 417
1991 Tylek Stanisław – 412
1991 Wassus-Kydryńska Krystyna – 353
1992 Bysina Helena – 358
1992 Domoń Ludwik Marek – 447
1992 Jurczak Andrzej – 386
1992 Kosior Bolesław – 378
1992 Majerski Ryszard – 428
1992 Małek Edward – 396
1992 Małochleb Leszek – 360
1992 Nowaczyńska Małgorzata – 361
1992 Orzechowski Emil – 405
1992 Owca Stanisław – 454
1992 Pado Ryszard – 370
1992 Rozlachowski Roman – 420
1992 Szczerbic Grzegorz – 362
1992 Wiercioch Jan – 433
1992 Zieliński Władysław – 359
1993 Dyląg Cichosław – 363
1993 Słobodzian Maria – 406
1994 Bielczyk Małgorzata – 421
1994 Ciesielski Józef – 434
1994 Hareńczyk Marek – 442
1994 Kazimierski Henryk – 448
1994 Krężołek Józef – 458
1994 Pakosz Józef – 379
1994 Pyk Jerzy – 407
1994 Rusiniak Krzysztof – 371
1994 Sarzyńska Alicja – 364
1994 Włodarczyk Zygmunt – 429
1994 Zacharewicz-Białowąs Wanda – 455
1994 Zorski Paweł – 397
1994 Żółtek Stanisław – 365
1995 Adamek Wojciech – 387
1995 Janiszewska Halina – 422
1995 Osuch Józef – 423
1996 Dziurzyński Adam – 393
1997 Małochleb Jolanta – 366
1997 Przędzik Jacek – 354
1998 Biel Barbara – 388
1998 Dudek Władysław – 381
1998 Głuc Alicja – 435
1998 Gruszka Bogusław – 394
1998 Jastrzębska Anna – 367
1998 Krzeczkowski Bogusław – 355
1998 Laszczak Kazimierz – 382
1998 Motyka Władysław – 408
1998 Pollak Jacek – 424
1998 Ponitycki Zbigniew Antoni – 372
1998 Raś Ireneusz – 449
1998 Urynowicz Tomasz – 459

1998 Wadowski Mieczysław – 413
1998 Wiśniewski Paweł Andrzej – 430
1998 Woźniak Zbigniew – 380
1998 Zięba Stanisław – 443
1998 Żero Krzysztof – 398
1999 Kobiałka Ryszard – 431
1999 Madej Stanisław – 456
2000 Sularz Paweł – 373
2002 Bassara Magdalena – 368
2002 Chechelski Piotr – 399
2002 Dziob Stanisław – 425
2002 Gilarski Mirosław – 403
2002 Klimowicz Paweł – 389
2002 Kozdronkiewicz Wojciech – 356
2002 Matusik-Lipiec Katarzyna – 383
2002 Migdał Adam – 409
2002 Piekarczyk Bożena – 418
2002 Woźniakiewicz Jerzy – 436
2003 Sułowski Krzysztof – 419
2005 Kołodziejczyk Katarzyna – 450
2005 Suter Marta – 414
2006 Bednarz Jacek – 432
2006 Gizicka-Jarek Iwona – 415
2006 Góra Sławomir – 451
2006 Hawranek Andrzej – 400
2006 Hohenauer Marek – 444
2006 Jaśkowiec Dominik – 374
2006 Klimowicz Piotr – 390
2006 Maliszewska Teodozja – 384
2006 Piergies Tomasz – 426
2006 Porębski Edward – 460
2006 Puszkarz Arkadiusz – 404
2006 Smok Bogdan – 395
2007 Kożuch Zbigniew – 427
2011 Ciemięga Małgorzata – 369
2011 Filipiak Szczęsny – 401
2011 Kosek Jakub – 385
2011 Krzysztonek Wojciech – 437
2011 Miś Rafał – 375
2011 Moryc Stanisław – 461
2011 Mucha Krzysztof – 410
2011 Nazimek Maciej – 416
2011 Serafin Piotr – 445
2013 Myśliborski Tomir – 376
2014 Cieślik Łukasz – 438
2014 Daros Tomasz – 357
2014 Dirks (d. Pazurkiewicz) Aniela – 377
2014 Janawa Grażyna – 446
2014 Jarosz Jan Piotr – 452
2014 Pietras Jan Stanisław – 411
2014 Wierzbicki Zygmunt – 391
2015 Buczkowski Andrzej – 453
2015 Ziemiański Marek – 439
2017 Moksa Anna – 440

POSŁOWIE

Rysunek tuszem Plan do założenia Miasta Krakowa Krakusowi przedstawiony – *Franciszek Smuglewicz, 1789 r.*
(Archiwum Narodowe w Krakowie, sygn. 29-671-1429)

A wszystko przez te krakowskie jubileusze...

W czerwcu 2007 r. trwały obchody jubileuszu 750-lecia lokacji miasta Krakowa. W tych ramach w niedzielę 3 czerwca otwarto Magistrat, mieszkańcy zwiedzali Pałac Wielopolskich, gdzie m.in. prezentowano wystawę *Krakowski Magistrat w dobie autonomii galicyjskiej*. I w tym właśnie dniu, w samo południe, oglądając tę wystawę w pałacowej sali Lea, prof. Jacek Majchrowski zagadnął towarzyszącego mu prof. Jerzego Malca: *A Kraków nie dorobił się spisu swoich rządców, takiego pełnego, od pierwszego sołtysa...* W odpowiedzi padło: *Lepszej okoliczności niż ten jubileusz długo nie będzie...* Obaj profesorowie spojrzeli na asystującego z boku kuratora wystawy, którym był niżej podpisany – i tak już pozostało na następnych 10 lat z okładem...

Takie były kulisy powstania, zaczyn czterotomowej serii wydawniczej ukazującej przestrzeń miejską i ustrój miasta w ich dziejowym przekroju, od wieków średnich po czasy współczesne, z kluczem narracji w postaci przywołania i upamiętnienia osób stojących na czele organów wykonawczych Krakowa („głów miasta"), a także na czele jednostek terytorialnych do granic miasta przyłączanych oraz na czele jednostek terytorialnych w granicach miasta wyodrębnianych.

Na tę serię wydawniczą składają się:

- tom *Poczet sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów miasta Krakowa (1228–2010)*, Kraków 2010;
- tom *Poczet sołtysów, wójtów i burmistrzów miast, jurydyk, wsi i gmin przyłączonych do Krakowa do 1915 roku*, Kraków 2013;
- tom *Poczet sołtysów i wójtów wsi, gmin i gromad przyłączonych do Krakowa po 1915 roku*, Kraków 2015;
- tom *Poczet zwierzchników dzielnic miasta Krakowa (1396–2018)*, Kraków 2018.

W tomach tych poprzez przywołanie i zestawienie postaci naczelników władzy wykonawczej miasta jako całości, terenów przyłączanych do miasta oraz terenów wewnętrznie wydzielanych w mieście zaprezentowano:

- przekształcenia systemów ustrojowych, a w ich ramach przyjmowane rozwiązania dla sprawowania władzy w mieście i zarządzania nim,
- przekształcenia zewnętrznych granic miasta, czyli rozwój jego powierzchni w drodze kolejnych przyłączeń do tych granic,
- przekształcenia wewnętrznych granic miasta, czyli zmienne rozwiązania dla podziałów na dzielnice administracyjne.

Wszystko to na linii czasowej od pierwszych, udokumentowanych śladów po współczesność.

Opracowaniem objęto cały dawny krakowski zespół osadniczy, przekształcany w kolejnych etapach historycznych w miasto Kraków w dzisiejszych jego granicach. Cztery tomy pomieściły zatem, w tytułowych zakresach, 4 miasta: Kraków, Kazimierz, Kleparz i Podgórze, do tego Miasto Żydowskie, jak też 14 przykrakowskich jurydyk oraz 73 podkrakowskie jednostki osadnicze, które poprzez przyłączenie do granic Krakowa utraciły swoją prawno-administracyjną odrębność. I jeszcze do tego 114 dzielnic wydzielanych w 18 etapach podziałów wewnętrznych Krakowa.

W efekcie przez krakowskie przemiany ustrojowe i zmienne przestrzenie miejskie poprowadziło nas ponad 3300 „przewodników" – tyle bowiem tytułowych postaci zgromadziły 4 tomy serii. Wszystkie te postacie zostały udokumentowane: osoby stojące na czele miast Krakowa, Kazimierza, Kleparza i Podgórza poprzez biogramy z ikonami, natomiast kierujący jednostkami przyłączanymi (wsiami, gminami, gromadami, w tym także gminą żydowską na Kazimierzu) oraz dzielnicami poprzez „wizytówki" ze źródłowych dokumentów lub portretowe fotografie.

Zestawienie prezydentów miasta Krakowa (od 1792 r.) jest kompletne, podobnie zestawienie burmistrzów miasta Podgórza (lata 1784–1915). Burmistrzów miasta Krakowa (lata 1312–1792) zestawiono także w sposób kompletny, z wyłączeniem luk z końca XIV w. Spis władających wcześniej Krakowem wójtów (lata 1257–1312) jest bliski kompletności, natomiast jeszcze wcześniejsi sołtysi krakowscy (przed 1257 r.) to już tylko reprezentacja tego urzędu. Niemal kompletne jest zestawienie burmistrzów miasta Kazimierza (lata 1366–1802), natomiast więcej luk występuje w i tak bogatym spisie burmistrzów miasta Kleparza (lata 1321–1794).

Inaczej sprawa się ma z zestawieniami wójtów jurydycznych (1397–1796), burmistrzów kahalnych w kazimierskim mieście żydowskim (1425–1802) oraz sołtysów i wójtów wiejskich gminnych i gromadzkich (1274–1986). Ekspozycja funkcji i urzędów niższa, stąd i przekazy uboższe. Tutaj zestawienia postaci nie mogą aspirować do kompletności, przeciwnie, z trudem kompletowano większą czy mniejszą reprezentację piastunów tych funkcji czy urzędów (co także dotyczy lat 50. i 60. XX w., wydawałoby się, że w pełni udokumentowanych).

I w końcu mamy zestawienia zwierzchników krakowskich dzielnic (od 1792 r.) – te są w zasadzie niemal kompletne. Pod zastrzeżeniem „w zasadzie" kryją się pewne wąskie czasowo luki, bez zidentyfikowanych postaci, dotyczące podziału miasta na gminy w okresie Rzeczypospolitej Krakowskiej oraz podziałów na obwody w latach 1848–1951. Nie są to jednak luki rzutujące na całość.

Spoglądając na skompletowane w czterech tomach spisy osób pełniących ważne dla Krakowa role w organach wykonawczych, nie sposób ukryć satysfakcji płynącej z odszukania i przywołania tych osób,

które upływ czasu przeniósł w zapomnienie. Łączy się to jednak ze świadomością, że równocześnie jest wiele postaci, których imiona powinny się tu znaleźć ale albo bezpowrotnie przepadły w przeszłości, albo do nich jeszcze nie dotarto i wciąż czekają na przypomnienie.

Metodologicznie przyjęto zasadę możliwie najszerszego wykorzystywania źródeł bezpośrednich, a w ślad za tym szerokiego prezentowania tych źródeł w ikonografii tomów. Z jednej strony wynikało to z konieczności dyktowanej poruszaniem się częściowo w obrębie materii niebadanej wcześniej szczegółowo i niebędącej przedmiotem opracowań i publikacji. Z drugiej strony przyjęto, że jeżeli szczęśliwymi zrządzeniami losu zachowały się znakomite archiwalia dotyczące naszego miasta, to swego rodzaju obowiązkiem jest nie tylko bezpośrednie sięganie do nich, ale także ich ukazywanie, aby popularyzować to odziedziczone, archiwalne bogactwa.

Czterotomowa seria nie jest wydawnictwem *stricto* źródłowym, jednak źródła do dziejów Krakowa obficie prezentuje, co poczytywać można za walor, w szczególności tam, gdzie udało się, aby dokument przemawiał sam za siebie.

Wszystkie tomy powstały w ścisłej współpracy z Archiwum Państwowym w Krakowie, od 2012 r. Archiwum Narodowym w Krakowie. Korzystano z zasobów wielu placówek, zarówno krajowych, jak i zagranicznych (są one przywoływane w posłowiach poprzednich tomów), jednak źródłowy trzon dla opracowania tomów to w zdecydowanej większości archiwalia z zasobów Archiwum Narodowego w Krakowie. Bez pomocy merytorycznej oraz udogodnień organizacyjnych i finansowych realizacja przedsięwzięcia albo nie dałaby pożądanego efektu, albo wręcz nie byłaby możliwa. Współpraca ta trwa, w roku 2012 ujęta została w szerzej zakrojone *Porozumienie o współpracy między Gminą Miasta Krakowa a Archiwum Narodowym w Krakowie* – akt niepozorowany, żywy i realizowany. W trakcie prac na kolejnymi tomami *Pocztu* Archiwum to pozostawało pod dyrekcją Pani Magdaleny Marosz, następnie dr Barbary Berskiej, aktualnie dr. hab. Wojciecha Krawczuka, a bezpośrednią współpracę z Magistratem na tym i innych polach prowadziła i prowadzi zastępca dyrektora dr Kamila Follprecht.

W trakcie prac nad niniejszym, czwartym tomem w znaczący sposób korzystano z zasobów Archiwum Zakładowego Urzędu Miasta Krakowa. W przedmiocie dzielnic dla okresu od II Rzeczypospolitej zbiory tego Archiwum Zakładowego oraz Archiwum Narodowego w Krakowie wzajemnie się uzupełniają, przy jednoczesnym zróżnicowaniu co do charakteru dokumentów, zgodnie z zasadami archiwizowania. Ta sytuacja umożliwiła możliwie jak najpełniejsze skompletowanie dokumentacji źródłowej dla wyodrębniania dzielnic i dla postaci w tych dzielnicach działających – od międzywojnia do czasów współczesnych. Archiwum Zakładowe UMK działa pod kierownictwem Pana Zbigniewa Pasierbka.

Oprócz wspomnianych Archiwum Narodowego i Krakowie i Archiwum Zakładowego UMK ważne materiały źródłowe dla czwartego tomu pozyskano także z zasobów Biblioteki Jagiellońskiej pod dyrekcją prof. dr. hab. Zdzisława Pietrzyka oraz Biblioteki Naukowej Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie pod dyrekcją dr Karoliny Grodziskiej.

Dla tomu tego duże znaczenie miał dobór historycznych planów Krakowa – sięgnięto do zasobów krajowych (Archiwum Narodowe w Krakowie, Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka Narodowa w Warszawie, Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa) oraz

zagranicznych (Staatsbibliothek zu Berlin oraz Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv). Aktualne plany Krakowa dla prezentacji dzielnic pozyskano z Wydziału Geodezji UMK pod dyrekcją Pani Marii Kolińskiej, przy bezpośredniej współpracy z kierownikiem Pawłem Szaro, oraz z Wydawnictwa Gauss s.c. w Krakowie, dzięki uprzejmości Panów Grzegorza Gawryluka i Jacka Kolonko.

Na ikonografię tomu złożyły się w głównej mierze reprodukcje pochodzące z zasobów Archiwum Narodowego w Krakowie, Archiwum Zakładowego UMK i Biblioteki Jagiellońskiej. Ikonografię tę wzbogaciły reprodukcje ze zbiorów: Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego pod dyrekcją prof. dr. hab. Krzysztofa Stopki, przy życzliwej pomocy udzielonej przez kustosz Beatę Frontczak, Zamku Królewskiego na Wawelu, Państwowych Zbiorów Sztuki pod dyrekcją prof. dr. hab. Jana Ostrowskiego, dalej Muzeum Narodowego w Krakowie pod dyrekcją dr. hab. Andrzeja Betleja, przy bezpośredniej konsultacji z kustoszem Piotrem Wilkoszem i pomocą ze strony Pani Agaty Ralskiej, jak też Muzeum Historycznego Miasta Krakowa pod dyrekcją Pana Michała Niezabitowskiego, przy bezpośrednim udziale kustosz Marty Marek oraz st. kustosza, głównego inwentaryzatora Andrzeja Malika i jego zespołu. Swoje znakomite rodzinne zbiory antykwaryczne udostępnili dla celów wydawnictwa Państwo Bożena i Marek Sosenkowie.

Składamy podziękowania kierownictwom i pracownikom tych placówek oraz prywatnym kolekcjonerom za ponadstandardową pomoc udzielaną w trakcie kwerend źródłowych i dokumentowania ich efektów.

Szczególną rolę w powstaniu tego tomu i całej serii wydawniczej odegrali stali konsultanci naukowi. Jeszcze raz składamy podziękowania prof. dr. hab. Zdzisławowi Nodze, który na początku prac, przy pierwszym tomie *Pocztu*, udzielił najdalej idącej pomocy, bez której powodzenie całego przedsięwzięcia nie mogłoby zostać osiągnięte, dziękujemy także prof. dr hab. Dorocie Malec, która czynnie i twórczo towarzyszyła powstawaniu kolejnych tomów wydawnictwa. O przyjęcie słów podziękowania proszeni są służący swoją wiedzą od wielu lat, przez kolejne tomy *Pocztu*, opiekunowie naukowi: prof. dr hab. Stanisław Grodziski, prof. dr hab. Jerzy Malec, dr hab. Marcin Starzyński oraz dr Kamila Follprecht. Otoczenie pieczą tych prac, bezinteresowne, stałe wsparcie merytoryczne, metodologiczne, ale także emocjonalne, było i jest nie do przecenienia.

Ponadto przy tym tomie szczegółowych konsultacji naukowych z istotnymi dla pracy efektami zechcieli udzielić dr hab. Bogusław Luchter (prof. UEK), dr hab. Paweł Cichoń oraz dr Monika Andrasz-Mrożek, za co składane są tu podziękowania.

Pomocy, w różnych formach, udzielili wiceprzewodniczący Rady Miasta Krakowa i zarazem przewodniczący Konwentu Przewodniczących Rad i Zarządów Dzielnic Dominik Jaśkowiec oraz Panie i Panowie urzędujący przewodniczący rad i zarządów wszystkich 18 dzielnic samorządowych miasta.

Wiele ważnych informacji naświetlających szereg kwestii zarówno strukturalnych, jak personalnych, weryfikujących czy uzupełniających dane źródłowe z życzliwością przekazali byli naczelnicy dzielnic Panowie Henryk Bątkiewicz (wiceprezydent miasta w latach 2004–2006), Marian Krawczyk i Marian Kulig (zastępca prezydenta miasta w latach 1985–1990) oraz kierownicy delegatur UMK w dawnych dzielnicach administracyjnych, Panowie Józef Kasper, Jan Kosiniak, Andrzej Linhardt i Leszek Popławski, jak też byli przewodniczący rad i zarządów aktualnych dzielnic samorządowych, Panowie Andrzej Karocki, Stanisław Zygmunt Łodzia-Czarnecki i Zbigniew Woźniak.

Ważnych konsultacji pogłębiających wiedzę o przełomowym dla krakowskiego samorządu okresie lat 1990–1991 udzielili: były sekretarz miasta i dyrektor Magistratu Mieczysław Pieronek, były dyrektor Biura Delegatur UMK i kierownik jednej z delegatur UMK dr Jacek Kaczmarczyk oraz były dyrektor Wydziału Organizacyjnego UMK Andrzej Tarko.

Realizacja zadania wydawniczego nie byłaby możliwa bez stworzenia ku temu warunków w Urzędzie Miasta Krakowa. Za pełne zabezpieczenie tych możliwości podziękowania składane są: dyrektor Magistratu Marcie Nowak i dyrektor Kancelarii Prezydenta Annie Frankiewicz, jak też skarbnikowi miasta Lesławowi Fijałowi, dyrektor Biura Skarbnika Alinie Kwaśniak i kierownik w Biurze Skarbnika Lucynie Budzińskiej. Za stałą, wieloletnią współpracę dziękujemy Wydziałowi Informatyki w osobie dyrektora Grzegorza Życha oraz Referatowi Poligrafii Wydziału Obsługi Urzędu w osobach kierownika Kazimierza Hudego i Pani Moniki Bugały. Szczególna dla tego tomu była pomoc ze strony Kancelarii Rady Miasta i Dzielnic Krakowa – podziękowania kierowane są do dyrektor Beaty Kowalówki, kierownik Doroty Aslanidis, Pani Agnieszki Kardas i Pana Roberta Rolki. Dziękujemy także za udzieloną pomoc przedstawicielom krakowskiego Urzędu Stanu Cywilnego w osobach dyrektora Edmunda Olczaka oraz kierownik Małgorzaty Zawadzkiej.

Niniejszy, czwarty tom serii wydawniczej zamyka ją w wymiarze prezentacji postaci piastujących naczelne urzędy wykonawcze krakowskiego i okołokrakowskiego samorządu (rozumianego najszerzej, w jego zmiennych przez wieki postaciach). Seria stałaby się całkowicie kompletna, gdyby wieńczył ją tom poświęcony radzie miejskiej – radcom i radnym, z przewodniczącymi na czele. W tomie pierwszym, prezentującym burmistrzów Krakowa, siłą faktu zestawiono i przywołano wszystkich rajców krakowskich z lat 1312–1792 – każdy rajca po kolei sprawował funkcję burmistrza miasta, stąd ta zbieżność w czasach, gdy władza uchwałodawcza nie była oddzielona od wykonawczej. Dla czasów późniejszych brak jest całościowych, kadencyjnych spisów członków i przewodniczących rady miejskiej, prowadzących przez wieki XVIII, XIX i XX do czasów współczesnych. Z punktu widzenia historiagrafii Krakowa bez wątpienia kwestia ta koniecznie wymaga podjęcia – w jakichkolwiek ramach miałoby to w przyszłości nastąpić.

Bogdan Kasprzyk
Kraków, marzec 2018 r.

WYKAZ SKRÓTÓW I LITERATURY

1.
Skróty nazw dzienników promulgacyjnych

DRzWKK
Dziennik Rządowy Wielkiego Księstwa Krakowskiego, Kraków 1852–1855

DURNmK
Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m. Krakowa, Kraków 1957–1984

DUWRNwK
Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie, Kraków 1950–1975

DUWM
Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego, Kraków 1999–

Dz. Praw
Dziennik Praw [Wolnego Miasta Krakowa], Kraków 1833–1846

Dz.U.
Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1919–1952; pod nazwą *Dziennik Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* w latach 1952–1989

DzRGG
Dziennik Rozporządzeń Generalnego Gubernatorstwa dla okupowanych polskich obszarów, Kraków 1939–1944

DzRMK
Dziennik Rozporządzeń dla stoł. król. miasta Krakowa, Kraków 1880–1933

DzRzMK
Dziennik Rządowy Miasta Krakowa i Jego Okręgu, Kraków 1846–1851

DzRzWMK
Dziennik Rządowy Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu, Kraków 1816–1846

DzUiRK
Dziennik Ustaw i Rozporządzeń Krajowych dla Królestwa Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem, Lwów 1866–1918

DzUPWR
Dziennik Urzędowy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie, Kraków 1950

DzUWK
Dziennik Urzędowy Województwa Krakowskiego, Kraków 1921–1928, 1984–1998

GUZK
Gazeta Urzędowa Zarządu Miejskiego w stoł. król. mieście Krakowie, Kraków 1934–1939, 1946–1949; pod tytułem: *Gazeta Urzędowa Zarządu Miejskiego w mieście Krakowie*, Kraków 1950

KDzW
Krakowski Dziennik Wojewódzki, Kraków 1928–1939, 1945–1950

M.P.
Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski", Warszawa 1918–1939; od 1945 r. pod nazwą *Dziennik Urzędowy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej „Monitor Polski"* w latach 1952–1989

2.
Inne skróty literowe

ANK
Archiwum Narodowe w Krakowie

AZ UMK
Archiwum Zakładowe Urzędu Miasta Krakowa

BJ
Biblioteka Jagiellońska

DRN
Dzielnicowa Rada Narodowa

dz. kat.
dzielnica katastralna

kat.
katastralny, katastralna

MHMK
Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

MNK
Muzeum Narodowe w Krakowie

MRN
Miejska Rada Narodowa

WMK
Wolne Miasto Kraków (Rzeczpospolita Krakowska)

WRN
Wojewódzka Rada Narodowa

p.o.
pełniący obowiązki

UMK
Urząd Miasta Krakowa

ZMK
Zarząd Miejski w Krakowie

3. Literatura i jej skróty

16 lat 2006
16 lat odrodzonego samorządu krakowskiego, oprac. Michał Kozioł et. al., Kraków 2006

20 lat 2010
20 lat odrodzonego samorządu Krakowa, red. Wojciech Machnicki, Kraków 2010

25 lat 2015
25 lat odrodzonego samorządu Krakowa, red. Grzegorz Słącz, Kraków 2015

Abramski, Konieczny 1987
Andrzej Abramski, Jerzy Konieczny, *Justycjariusze, hutmani, policjanci. Z dziejów służb ochrony porządku w Polsce*, Katowice 1988

Andrasz-Mrożek 2017
Monika Andrasz-Mrożek, *Magistrat Miasta Krakowa 1866–1914. Ustrój, kadra i mechanizmy zarządzania miastem*, Kraków 2017 (mpis, praca doktorska, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)

Baczkowski 2010
Michał Baczkowski, *W cieniu napoleońskich orłów. Rada Municypalna Krakowa 1810–1815*, Kraków 2010

Bartel 1976
Wojciech Bartel, *Ustrój i prawo Wolnego Miasta Krakowa 1815–1846*, Kraków 1976 (*Biblioteka Krakowska* 116)

Bartel 1981
Wojciech M. Bartel, *Ustrój i prawo Wolnego Miasta Krakowa (1815–1848)*, [w:] *Historia państwa i prawa Polski*, t. 3: *Od rozbiorów do uwłaszczenia*, red. Juliusz Bardach, Monika Senkowska-Gluck, Warszawa 1981

Bąk-Koczarska 1997
Celina Bąk-Koczarska, *Piotr Umiński (1830–1906)*, [w:] *Ludzie, którzy umiłowali Kraków. Założyciele Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa*, red. Wiesław Bieńkowski, Kraków 1997

Bąkowski 1892
Klemens Bąkowski, *Pierwszy pobyt Austriaków w Krakowie 1796–1809*, Kraków 1892

Bieniarzówna 1994-II
Janina Bieniarzówna, *Stulecie upadku*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 2: *Kraków w wiekach XVI–XVIII*, red. Janina Bieniarzówna, Jan M. Małecki, Kraków 1994

Bieniarzówna 1994-III
Janina Bieniarzówna, *Wolne Miasto Kraków*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 3: *Kraków w latach 1796–1918*, red. Janina Bieniarzówna, Jan M. Małecki, Kraków 1994

Bieniarzówna 1994-IV
Janina Bieniarzówna, *Od Wiosny Ludów do Powstania Styczniowego*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 3: *Kraków w latach 1796–1918*, red. Janina Bieniarzówna, Jan M. Małecki, Kraków 1994

Bogucka, Samsonowicz 1986
Maria Bogucka, Henryk Samsonowicz, *Dzieje miasta i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Wrocław 1986

Bromek 1966
Karol Bromek, *Użytkowanie ziemi w Krakowie i przyległych częściach powiatu krakowskiego około 1960 roku*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Geograficzne" 1966, z. 14

Chmaj, Golat 2004
Marek Chmaj, Katarzyna Golat, *Podziały terytorialne państwa*, [w:] *Prawo administracyjne. Część ogólna*, red. Marek Chmaj, Warszawa 2004

Chmiel 1907-A
Adam Chmiel, *Sądy ratuszne hetmańskie. Kartka z życia mieszczan krakowskich w XVI wieku*, Kraków 1907

Chmiel 1907-B
Adam Chmiel, *Garncarze krakowscy*, Kraków 1907

Chmiel 1929
Adam Chmiel, *Historia herbu miasta Krakowa, tytuły miasta, barwa miasta*, DzRMK 1929, nr 7

Chmiel rkps
Adam Chmiel, *Ustrój miasta Krakowa 1791–1866*, Kraków ok. 1930 (rkps, ANK, sygn. ACH 38)

Chmiel 1932
Adam Chmiel, *Ustrój miasta Krakowa w XIX wieku (w zarysie)*, [w:] *Kraków w XIX w.*, t. 1, Kraków 1932 (*Biblioteka Krakowska* 72)

Chwalba 2004
Andrzej Chwalba, *Kraków w latach 1945–1989*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 6, red. Janina Bieniarzówna, Jan M. Małecki, Kraków 2004

Cichoń 2004
Paweł Cichoń, *Korpus urzędniczy w myśli administracyjnej Księstwa Warszawskiego 1807–1815*, Kraków 2004 (*Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa*)

Cichoń 2014
Paweł Cichoń, *Dyrekcja Policji Wolnego Miasta Krakowa 1827–1846. Studium historyczno-prawne*, Kraków 2014

Demel 1951
Juliusz Demel, *Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1846–1853*, Kraków 1951

Demel 1957
Juliusz Demel, *Kraków na przełomie wieku XIX i XX na tle rozrostu i wcielania przedmieść i gmin podmiejskich (1867–1945)*, [w:] *Kraków. Studia nad rozwojem miasta*, red. Jan Dąbrowski, Kraków 1957

Demel 1958
Janusz Demel, *Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1853–1866*, Wrocław–Kraków 1958

Encyklopedia 2000
Encyklopedia Krakowa, red. Antoni Henryk Stachowski et al., Warszawa–Kraków 2000

Fiderkiewicz 1945
Alfred Fiderkiewicz, *Sprawozdanie Prezydenta stoł. król. m. Krakowa w przedmiocie przyłączonych do miasta w 1941 r.*, Kraków 1945 (mpis, Biblioteka ANK)

Frančić 2000
Mirosław Frančić, *Kraków. Kalendarz dziejów od prawieków do wybuchu I wojny światowej*, Kraków 2000

Grabowski 1852
Ambroży Grabowski, *Starożytnicze wiadomości o Krakowie... etc.*, Kraków 1852

Grabowski 1949–1957
Jan Grabowski, *Zarząd miejski w czasie okupacji*, „Rocznik Krakowski" 1947–1957, t. XXXI

Grodyński 1909
Władysław Grodyński, *Sprawozdanie i wnioski w sprawie organizacji służby zewnętrznej Magistratu m. Krakowa dla czynności wykonywanych przez Komisaryaty obwodowe*, Kraków 1909

Grodziski 1971
Stanisław Grodziski, *Historia ustroju społeczno-politycznego Galicji 1772–1848*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971 (*Polska Akademia Nauk/Oddział w Krakowie. Prace Komisji Nauk Historycznych* 28)

Grodziski 1981
Stanisław Grodziski, *Zabór austriacki 1772–1848*, [w:] *Historia państwa i prawa Polski*, t. 3: *Od rozbiorów do uwłaszczenia*, red. Juliusz Bardach, Monika Senkowska-Gluck, Warszawa 1981

Grodziski 1992
Stanisław Grodziski, *Samorząd gminny i powiatowy w Galicji epoki autonomicznej*, „Krakowskie Studia Prawnicze" 1992, R. XXV

Grodziski 1994
Stanisław Grodziski, *Zarys ustroju politycznego Galicji*, [w:] *Galicja i jej dziedzictwo*, t. 1: *Historia i polityka*, red. Włodzimierz Bonusiak, Józef Buszko, Rzeszów 1994

Grodziski 2011
Stanisław Grodziski, *Program autonomii galicyjskiej w 1860 roku*, [w:] *Kraków i Galicja wobec przemian cywilizacyjnych (1866–1914). Studia i szkice*, red. Krzysztof Fiołek, Marian Stala, Kraków 2011

Grodziski 2012
Stanisław Grodziski, *Rzeczpospolita Krakowska, jej lata i ludzie*, Kraków 2012

Kaczmarczyk 1949
Zdzisław Kaczmarczyk, *Konstytucje grodzieńskie z r. 1793 dotyczące ustroju państwa wraz z ustawą „Miasta wolne Rzeczypospolitej"*, Poznań 1949

Kalendarz Czecha
Kalendarz Krakowski Józefa Czecha, Kraków 1832–1917 (pod różnymi tytułami)

Kallas 1975
Marian Kallas, *Organy administracji terytorialnej w Księstwie Warszawskim*, Toruń 1975 (*Rozprawy – Uniwersytet Mikołaja Kopernika*)

Kallas 1997
Marian Kallas, *Historia ustroju Polski X–XX w.*, Warszawa 1997

Kasprzyk 2011
Bogdan Kasprzyk, *Krakowskie dzielnice przez wieki*, Kraków 2011

Kasprzyk 2017
Bogdan Kasprzyk, *Towarzystwo Urzędników Gminy Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa (1872–2017)*, Kraków 2017

Klein 1916
Franciszek Klein, *Stary Kraków*, Kraków 1916

Kolumna 1882
Zygmunt Kolumna (ps., właśc. Aleksander Nowolecki), *Ostatnie dwadzieścia lat Krakowa i trzech jego burmistrzów*, Kraków 1882

Kronika
Kronika Krakowa, red. Jan M. Małecki, Andrzej Kurz, Jerzy Wyrozumski, Warszawa 1996

Kruszyńska, Wendel 2001
Agnieszka Kruszyńska, Iwona Wendel, *Dzielnice Krakowa*, Kraków 2001

Kupczyński 1912
Tadeusz Kupczyński, *Kraków w Powstaniu Kościuszkowskim*, Kraków 1912 (*Biblioteka Krakowska* 44)

Laberschek 2007
Jacek Laberschek, *Rozwój przestrzenny krakowskiego zespołu osadniczego* extra muros *XIII–XVIII w.*, [w:] *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta*, red. Jerzy Wyrozumski, Kraków 2007 (*Biblioteka Krakowska* 150)

Lang 1994
Jacek Lang, *Podziały terytorialne. Geneza, typy, zasady tworzenia*, Warszawa 1994

Litewka 1984
Aleksander Litewka, *Rozszerzenie granic Krakowa 1941–1948*, „Studia Historyczne" 1984, R. XXVII, z. 3 (106)

Luchter 2010-A
Bogusław Luchter, *Przemiany w użytkowaniu ziemi w rozwoju miasta Krakowa*, Kraków 2010

Luchter 2010-B
Bogusław Luchter, *Jednostki katastralne jako podstawa badań struktury użytkowania ziem w mieście Krakowie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie" 2010, nr 821

Luchter 2012
Bogusław Luchter, *Kraków – zarys przemian ekonomiczno-przestrzennych*, Kraków 2012

Malec J., Malec D. 2003
Jerzy Malec, Dorota Malec, *Historia administracji i myśli administracyjnej*, Kraków 2003

Malec 2003
Jerzy Malec, *Studia z dziejów administracji nowożytnej*, Kraków 2003 (*Acta Academiae Modrevianae*)

Malec 2006
Historia administracji i myśli administracyjnej. Wybór źródeł, red. Jerzy Malec, Kraków 2006

Małecki 1994-I
Jan M. Małecki, *Czasy renesansowego rozkwitu*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 2: *Kraków w wiekach XVI–XVIII*, red. Janina Bieniarzówna, Jan M. Małecki, Kraków 1994

Małecki 1994-II
Jan M. Małecki, *Kraków w dobie oświecenia*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 2: *Kraków w wiekach XVI–XVIII*, red. Janina Bieniarzówna, Jan M. Małecki, Kraków 1994

Małecki 1994-III
Jan M. Małecki, *Pod rządami austriackimi i w księstwie warszawskim (1796–1815)*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 3: *Kraków w latach 1796–1918*, red. Janina Bieniarzówna, Jan M. Małecki, Kraków 1994

Małecki 1994-IV
Jan M. Małecki, *W dobie autonomii galicyjskiej (1866–1918)*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 3: *Kraków w latach 1796–1918*, red. Janina Bieniarzówna, Jan M. Małecki, Kraków 1994

Małecki 2007
Jan M. Małecki, *Rozwój czy zastój? Kraków w latach 1796–1866*, [w:] *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta*, red. Jerzy Wyrozumski, Kraków 2007 (*Biblioteka Krakowska* 150)

Mikulski 1904, 1907, 1913
Stefan Mikulski, *Wielka księga adresowa stoł. król. miasta Krakowa i król. woln. Miasta Podgórza, rocznik I, III, VIII, rok 1904, 1907, 1913*, Kraków 1904, 1907, 1913

Motak 2012
Maciej Motak, *Historia rozwoju urbanistycznego Krakowa w zarysie*, Kraków 2012

Mydel 1974
Rajmund Mydel, *Kraków. Poszerzenie granic miasta i reorganizacja dzielnic administracyjnych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Geograficzne" 1974, z. 38

Mydel 1994
Rajmund Mydel, *Rozwój urbanistyczny miasta Krakowa po drugiej wojnie światowej*, Kraków 1994

Niechaj 2001
Małgorzata Niechaj, *Od rajców do radnych. W stulecie Statutu Gminy Miasta Krakowa*, Kraków 2001

Niechaj 2012
Małgorzata Niechaj, *20-lecie istnienia dzielnic Krakowa 1991–2011*, Kraków 2012

Niezabitowski 2004
Michał Niezabitowski, *Dzielnica IV Krakowa – Historyczna struktura przestrzenno-administracyjna*, [w:] *Prądnik Biały. Dziedzictwo kulturowe historycznych miejscowości tworzących Dzielnicę IV Krakowa*, Kraków 2004

Niezabitowski 2005
Michał Niezabitowski, *Pierwszy „Wielki Kraków" – proces „pęknięcia" murów obronnych Krakowa 1791–1802*, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa" 2005, nr 23

Noga 2007
Atlas historyczny miast polskich, t. 5: *Małopolska*, z. 1: *Kraków*, red. Zdzisław Noga, Kraków 2007

Noga 2008
Zdzisław Noga, *Urzędnicy miejscy Krakowa*, cz. 2: *1500–1794*, Kraków 2008

Nowolecki 1880
Aleksander Nowolecki, *Wykaz ulic, placów, kościołów i domów miasta Krakowa i Podgórza ułożony na podstawie ksiąg hipotecznych i urzędowych źródeł, uzupełniony historycznymi objaśnieniami*, Kraków 1880

Patkaniowski 1934
Michał Patkaniowski, *Krakowska Rada Miejska w wiekach średnich*, Kraków 1934 (*Biblioteka Krakowska* 82)

Pęksa 2015
Władysław Pęksa, *Ustrój Wolnego Miasta Krakowa*, [w:] *Wolne Miasto Kraków. Ludzie – wydarzenia – tradycja*, red. Piotr Hapanowicz, Mariusz Jabłoński, Kraków 2015

Pieradzka 1957
Krystyna Pieradzka, *Rozkwit średniowiecznego Krakowa w XIV i XV wieku*, [w:] *Kraków. Studia nad rozwojem miasta*, red. Jan Dąbrowski, Kraków 1957

Piotrowski 1900
Piotrowski Witold, *Historia komisariatów obwodowych w Krakowie i projekt podziału miasta na cztery obwody*, Kraków 1900

Plan Senacki
Plan Miasta Krakowa Ignacego Endele z lat (1802–1805) 1807–1808 tak zwany Senacki wraz z wykazem realności miasta z początku XIX wieku, wyd. Henryk Münch, Kraków 1959

Poczet 2010
Poczet sołtysów, wójtów, burmistrzów i prezydentów miasta Krakowa (1228–2010), red. Bogdan Kasprzyk, oprac. Bogdan Kasprzyk et al., Kraków 2010

Poczet 2013
Poczet sołtysów, wójtów i burmistrzów miast, jurydyk, wsi i gmin przyłączonych do Krakowa do 1915 roku, oprac. Bogdan Kasprzyk, Kraków 2013

Poczet 2015
Poczet sołtysów i wójtów wsi, gmin i gromad przyłączonych do Krakowa po 1915 roku, oprac. Bogdan Kasprzyk, Kraków 2015

Przegląd 1858
Przegląd nowego podziału i oliczbowania domów w głównem mieście krajowem Krakowie, Kraków 1858

Przeorski 1931
Tadeusz Przeorski, *Rozszerzenie granic stoł. król. miasta Krakowa w latach 1909–1915*, [w:] *Kraków. Rozszerzenie granic 1909–1915*, wyd. Karol Rolle, Kraków 1931

Ptaśnik 1949
Jan Ptaśnik, *Miasta i mieszczaństwo w dawnej Polsce*, Warszawa 1949

Purchla 1990-I
Jacek Purchla, *Kraków u progu autonomii galicyjskiej*, Kraków 1990 (*Biblioteka Krakowska* 56)

Purchla 1990-II
Jacek Purchla, *Jak powstał nowoczesny Kraków*, Kraków 1990

Purchla 2007
Jacek Purchla, *Rozwój przestrzenny, urbanistyczny i architektoniczny Krakowa doby autonomii galicyjskiej i Drugiej Rzeczypospolitej*, [w:] *Kraków. Studia z dziejów miasta. W 750 rocznicę lokacji*, red. Jan Rajman, Kraków 2007

Purchla 2015
Jacek Purchla, *Powrót do miasta – trudne narodziny samorządu w Krakowie w roku 1990*, [w:] *Kraków – Metropolia. W 25. rocznicę narodzin samorządu terytorialnego w III Rzeczypospolitej*, red. Jacek Purchla, Kraków 2015

Purchla 2017
Jacek Purchla, *Dzielnicowe dylematy Krakowa 1791–1991*, [w:] *Kraków – Metropolia*, t. II, red. Jacek Purchla, Kraków 2017

Rederowa 1957
Danuta Rederowa, *Powstanie Krakowa Nowożytnego (1775–1867)*, [w:] *Kraków. Studia nad rozwojem miasta*, red. Jan Dąbrowski, Kraków 1957

Rederowa 1958
Danuta Rederowa, *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porozbiorowego (1796–1809)*, cz. I: *Zagadnienia urbanistyczne*, „Rocznik Krakowski" 1958, t. 34

Rederowa 1962
Danuta Rederowa, *Studia nad wewnętrznymi dziejami Krakowa porozbiorowego (1796–1809)*, cz. II: *Zagadnienia ustrojowe i ekonomiczno-społeczne*, „Rocznik Krakowski" 1962, t. 36

Rolle 1931
Kraków, rozszerzenie granic 1909–1915, wyd. Karol Rolle, Kraków 1931

Sady 2003
Roman Sady, *Kraków i jego dzielnice 1945–2002*, Kraków 2002

Sikorski 1904
Rudolf Sikorski, *Kraków w roku 1900 oraz jego podział administracyjny w ciągu XIX stulecia*, Kraków 1904

Skorowidz 1926
Skorowidz Rzeczypospolitej Polskiej i Księga adresowa miasta Krakowa 1926, Kraków 1926

Skorowidz 1973
Skorowidz wykaz ulic, alei, placów i osiedli obowiązujący po zmianach administracyjnych. Stan na dzień 1 stycznia 1973 r., Kraków 1973 (AZ UMK)

Sobociński 1964
Władysław Sobociński, *Historia ustroju i prawa Księstwa Warszawskiego*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu" 1964, R. 70, z. 1

Starzyński 2010
Marcin Starzyński, *Krakowska rada miejska w średniowieczu*, Kraków 2010

Starzyński 2017
Marcin Starzyński, *Materiały do historii kwartałów miasta Krakowa*, Kraków 2017 (mpis)

Statystyka 1889
Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez Biuro Statystyczne Miejskie, red. Józef Kleczyński, Kraków 1889

Stus 2015
Marek Stus, *Pałac Larischa*, Kraków 2015

Supranowicz 1995
Elżbieta Supranowicz, *Nazwy ulic Krakowa*, Kraków 1995

BIBLIOTHECA JAGELLONICA CRACOVIENSIS

Suproniuk 2006
Jarosław Suproniuk, *Policja miejska i przepisy policyjne w Polsce XIII–XVI*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych" 2006, t. XVI

Szematyzm 1782–1914
Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskiem (Schematismus des Konigsreiches Galizien und Lodomerien), Lwów–Kraków 1782–1914

Tobiasz 1972
Mieczysław Tobiasz, *Jak powstały przedmieścia Krakowa?*, Warszawa–Kraków 1972 (*Nauka dla wszystkich* 183)

Tomczyk 2010
Ryszard Tomczyk, *Urzędnicy cywilni w Austrii (1740–1918)*, Szczecin 2010

Tomkowicz 1926
Stanisław Tomkowicz, *Ulice i place Krakowa w ciągu dziejów. Ich nazwy i zmiany postaci*, Kraków 1926 (*Biblioteka Krakowska* 63–64)

Tyszka 2001
Przemysław Tyszka, *Obraz przestrzeni miejskiej Krakowa XIV–XV wieku w świadomości mieszkańców*, Lublin 2001

Ura E., Ura E. 2001
Elżbieta Ura, Edward Ura, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2001

Urządzenie 1861
Urządzenie i zakres działania Magistratu kr. głównego Miasta Krakowa, Kraków 1861 (ANK, sygn. ACH 39)

Urządzenie 1870
Urządzenie Magistratu Miasta Krakowa na podstawie Statutu gminnego z dnia 1go kwietnia 1866 r. przeprowadzone, Kraków 1870 (ANK, sygn. Kr 4548)

Urzędowy wykaz 1944
Urzędowy wykaz ulic i placów w Krakowie z 1944 roku, Kraków 1944 (MHMK, sygn. I 8372)

Vademecum 1996
Vedemecum radnego dzielnicy, red. Kazimierz Trafas, Kraków 1996

Wachholz 1957
Szczęsny Wachholz, *Rzeczpospolita Krakowska okres od 1815 do 1830 r.*, Warszawa 1957

Waszkiewicz 1970
Jerzy Waszkiewicz, *Zarys historii władz miejskich i ratusza w Krakowie*, Kraków 1970

Widawski 1973
Jarosław Widawski, *Miejskie mury obronne w państwie polskim do początku XV w.*, Warszawa 1973

Wierzbowski 2008
Prawo administracyjne red. Marek Wierzbowski, Warszawa 2008

Witkowski 2007
Wojciech Witkowski, *Historia administracji w Polsce 1764–1989*, Warszawa 2007

Wolińska 2001
Wanda Wolińska, *Dzielnica IV Miasta Krakowa*, [w:] *Czas przeszły dokonany. Z kart historii Białego Prądnika i Dworku Białoprądnickiego*, red. Jolanta Kogut, Wanda Wolińska, Kraków 2001

Wroński, Albrecht 1982
Tadeusz Wroński, Jacek Albrecht, *Ludzie z marmurowej tablicy. Pracownicy Zarządu Miejskiego w stołeczno-krakowskim mieście Krakowie, którzy polegli lub zginęli z rąk okupanta w latach 1939–1945*, Kraków 1982

Wykaz 1926
Wykaz aleji, ulic i placów w Krakowie, Kraków 1926 (AZ UMK)

Wykaz 1928
Wykaz aleji, ulic i placów w Krakowie, Kraków 1928 (ANK, sygn. StGKr 100)

Wykaz 1939
Wykaz ulic, alei i placów w Krakowie 1939, Kraków 1939 (AZ UMK)

Wykaz 1956
Wykaz alfabetyczny ulic, alei i placów w Krakowie według stanu na dzień 1.I.1956 r., Kraków 1956 (mpis) (AZ UMK)

Wykaz 1978
Wykaz ulic w województwie miejskim krakowskim wg stanu na dzień 1 stycznia 1978 r., Kraków 1978 (AZ UMK)

Wyrozumski 1992
Jerzy Wyrozumski, *Kraków do schyłku wieków średnich*, [w:] *Dzieje Krakowa*, t. 1, red. Janina Bieniarzówna, Jan M. Małecki, Kraków 1992

Zimmermann 2005
Jan Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Kraków 2005.

Kraków

ISBN 978-83-931297-4-4